COMMENTARIA
IN ARISTOTELEM
GRAECA

EDITA CONSILIO ET AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE

VOLUMINIS XIII

PARS III PHILOPONI IN ANALYTICA POSTERIORA
CUM ANONYMO IN LIBRUM II.

BEROLINI
TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI
MCMIX

IOANNIS PHILOPONI
IN ARISTOTELIS
ANALYTICA POSTERIORA
COMMENTARIA
CUM ANONYMO IN LIBRUM II

CONSILIO ET AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE BORUSSICAE

EDIDIT

MAXIMILIANUS WALLIES

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMIX

Hac voluminis XIII parte III edita totum corpus Commentariorum in Aristotelem graecorum ad finem quem voluit Academia Borussica perductum est.

PRAEFATIO

Ut in Priorum ita etiam in Posteriorum Analyticorum commentariis Philoponeis alterius libri et condicio, id quod Brandisium[1]) fugisse mireris, et memoria longe alia est atque prioris. nam primum aliquanto est brevior; cum enim Analyticorum Posteriorum liber prior altero tertia fere parte maior sit, huius commentarius vix tertiam illius partem explet. deinde nusquam hic Alexandri Aphrodisiensis, cuius interpretatio saepissime a Philopono in priore libro impugnetur, nusquam τοῦ φιλοσόφου aut τοῦ διδασκάλου i. e. Ammonii mentio fit, cuius auctoritas saepe illic afferatur. tum multa inveniuntur, quae a Philoponi sermone, qualis est in priore libro, abhorrere videantur[2]). quod denique ad memoriae fidem attinet, unius recentissimi codicis, Vindobonensis phil. gr. 155, et editionis Aldinae auctoritate Philoponi nomen nititur[3]), ut eodem vel potius meliore iure eidem Philopono Anonymi commentarium tribuas, si quidem huic in vetustioribus duobus codicibus, Parisino 1917 et Laurentiano LXXXV 1, nomen eius praefixum est[4]). neque vero casu videtur accidisse, ut prioris libri memoria longe alia sit atque alterius. etenim cum ille plurimis codicibus conservatus sit, huius pauciores reperiuntur, atque in duobus omnino, Coisliniano 160 et Vindobonensi 155, exstant coniuncti. in talibus codicibus postea

---

1) *Über die griechischen Ausleger des Aristotelischen Organons* (Abhandl. der k. pr. Akad. d. W. z. Berlin 1833) p. 293 sq. cf. etiam huius vol. 2 p. VI.

2) velut multo saepius in altero libro γοῦν et ἤγουν usurpata videmus. παρό vero post comparat., μέντοι γε δέ, ταὐτός a priore libro aliena sunt. multae praeterea voces in solo altero libro inveniuntur; exempli causa e magno numero hasce eligo: ἀπολύτως, αἱρετίζεσθαι, ἄφνω, διαίτημα χρονικόν, εἴδησις, ἐπαπορητικῶς, καθεξῆς, μαθητεύεσθαι, μερικεύειν, ὁδηγεῖν, παλιννοστεῖν, παραδειγματίζειν, παραδρομή, παρέλευσις χρόνου, ποδηγεῖν, συνεχίζειν, ταυτίζειν, τεχναστός, τυγχάνειν c. dat., χῶρος. cf. etiam in Ind. verborum Particip.

3) quod quidem in saec. XIII cod. Paris. 1843 f. 199ᵛ (cf. vol. II 1 p. XXI. XXII) Philoponi nomine inscribitur scholion ὅτι αἱ γενέσεις ἀνάπαλιν . . . τὰ δὲ τελικὰ τελευταῖα non concinit cum p. 380,4 sq.

4) at ne hunc forte commentariolum aut Philoponi aut e commentario Philoponeo excerptum esse putemus, eadem fere obstant. imprimis sermonis ratio ut illic inferiorem ita hic superiorem aetatem videtur redolere. cf. Brandisii commentationem l. c. p. 296. equidem haec scholia si non omnia at plurima ex Alexandri commentario deperdito delibata esse suspicor, cuius nomen prae se ferat scholion e Paris. 1843 et Barocc. 87 (cf. p. XXVI n. 1) vol. II 1 p. XXI propositum, quod partim cum Anonymi p. 567,27 sq. congruit.

Philoponi nomen per librarios a priore ad alterum librum translatum esse eo magis conicias, quod etiam in duobus illis codicibus, qui Philoponi in librum I commentarium una cum Anonymo continent, Parisino 1917 et Laurentiano LXXXV 1, idem factum esse videmus.

Iam codices ipsos perlustremus quibus uterque commentariorum liber ad memoriam nostram pervenit[1]. quorum nullus saeculum XIV—XIII aetate antecedit. atque prioris libri codices, quattuordecim numero, in duas classes videntur distribuendi esse, quarum discrepantiae saepe tantae sunt, ut neque ad librariorum errores translaticios neque ad interpolantium libidinem referri possint. alteri classi duo codices recentissimi adnumerandi sunt, Hauniensis gr. 209 et Vindobonensis phil. gr. 155, quocum editio Aldina[2] ita ad verbum congruit, ut si non ex hoc at certe e codice simillimo vel gemino eam fluxisse appareat. media inter hanc et alteram classem intercedunt fragmenta Senensia (saec. XIV) ita, ut, ubi utriusque classis memoria prorsus inter se discrepat, illam sequi soleant. alteri classi reliquos codices omnes tribuo, quibus, etsi ipsi quoque multifariam inter se differunt, hoc est commune, ut in maioribus discrepantiis secum contra alteram classem consentire soleant. quae discrepantiae omnes fere in mantissa editionis Aldinae adiectae sunt, ut in praefatione dicitur, in 'variis exemplaribus', ut in titulo mantissae legitur, ἐν ἑτέρῳ ἀντιγράφῳ inventae[3].

Ex antiquissimis huius classis codicibus duo saeculi XIV, Laurentianus LXXXV 1 (R) et Marcianus 225 (U), in hoc commentario fide fere pares, electi sunt, qui huic editioni tamquam fundamentum subicerentur. nam Parisino 1917 (B), qui iis aetate non inferior est, maior est cum Laurentiano similitudo quam cuius varietatem subnotare operae pretium sit. ex iis autem, qui aetate his etiam praestare paulo videntur, Coislinianus 160 madore ita confectus est, ut longe plurima legi non possint, et Escurialensis Φ-III-10 excerpta tantum continet neque ea, ut ex iis, quae infra proponentur, satis patebit, praestantia ac fide notationis labore digna.

---

[1]) de Arabibus v. M. Steinschneider *Alfarabis Leben u. Schriften* (Mém. de l'Acad. Imp. des sciences de St. Pétersb. VII série t. XIII n. 4) p. 157 cf. etiam A. Müller *Die griech. Philosophie in der arab. Überlieferung* (Halle 1873) p. 15.

[2]) duarum editionum principum, a. MDIIII et MDXXXIV, posteriorem tantum adhibere mihi licuit. sed re vera in hac 'ex doctissimorum hominum lucubrationibus multa castigata esse' vix crediderim.

[3]) sive hoc sive illud verum est, in lectionibus mantissae congerendis Marcianum 225 (U) aut exemplar simillimum adhibitum esse vel inde patet, quod in iis, quae post p. 151,26 ἀσυλλόγιστος in mantissa f. 120r addita sunt, eadem spatia vacua sunt relicta atque in illo. accedit quod etiam in Anonymi commentario summa est Aldinae cum hoc codice similitudo.

e recentioribus codicibus unum saeculi XV, Vaticanum 247 (V), adhibui, qui multo etiam prius (p. 53,13) quam in Analyticorum Priorum commentario Philoponeo deficit. horum codicum et mantissae Aldinae (a²) lectiones omnes subnotavi, ut e silentio semper quae non subnotata sunt cum textu concinere concludi possit. e reliquis huius classis libris praeterea quae notabilia in schedis meis habui hic illic addidi. quamquam in universum iis, quae e codicibus electis notata sunt, huius classis memoriam exhaustam esse confido.

Alterius classis instar nobis est editio Aldina (a, a¹), cuius varietatem manifestis typothetarum erroribus exceptis[1]) totam proposui. interdum, ut eius auctoritatem, quae re vera plerumque nulla est, contra alteram classem fulcirem, fragmentorum Senensium (S) consensum advocavi. maioris denique fragmenti (p. 66, 19—124, 10) varietatem omnem supposui.

Secundi libri septem codices innotuerunt[2]), quorum antiquissimi (saec. XIII—XIV) sunt gemelli illi, Parisinus 1972 (F) et Coislinianus 157 (E), atque Coisliniani 160 et (saec. XIV) 167 (C). ex his Coislinianus 160 iterum adhiberi non potuit, cum in hoc quoque libro multo maximae omnium foliorum partes madore misere affectae legi nequeant. reliquis tribus codicibus, quorum lectiones a textu nostro discrepantes omnes subnotatae sunt, ita usus sum, ut, quoad per sententiae et sermonis rationem liceret, codicum FE memoriam praeferrem, commendatam tamen aliquo modo codicis C auctoritatem, sive sententia sive sermone sive, id quod rarius accidit, ipsis illis inter se dissentientibus, sequi non dubitarem. recentiorum codicum (saec. XV), Vaticani 1018 (Z) et Mosquensis 313, specimen proponere satis habui. his denique codicibus et aetate et fide ac pretio multo inferior est Vindobonensis 155 (saec. XVI), quocum etiam in hoc libro ad verbum consentit editio Aldina (a). eius varietatem plenam iterum ut in libro priore subnotavi.

Anonymi commentarii quinque, quod sciam, codices exstant[3]). eorum sunt antiquissimi et praestantissimi, si quidem ita appellare licet eos, qui ipsi quoque, imprimis ad finem versus, omni genere mendorum deformati sint, Parisinus 1917 et Laurentianus LXXXV 1 propinqua quadam cognatione inter se coniuncti. Marcianus 225, qui aetate atque in libro

[1]) praeterea semper adnotare nolui lemmata in editione Aldina plena exhiberi ita, ut prima et ultima proximorum lemmatum verba inter se continuentur.

[2]) Riccardianum gr. 10, de quo v. p. XIII 1, non numero.

[3]) singula scholia praeterea in Parisino 1843 et Barocciano 87 inveniuntur, de quibus v. p. XI 1 et XXVI 1.

certe I commentarii Philoponei etiam fide iis par est, hic aliquantum a praestantia sua degeneravit ad maximam codicis recentissimi (saec. XIV) Oxoniensis Collegii Novi 236 et editionis Aldinae similitudinem, quorum est plana consensio. Laurentianus denique LXXI 15 (saec. XIV), ubi solitum varietatis modum non excedit, plerumque cum codd. BR facit; persaepe autem in tam diversa abit, ut omnino conferri non possit. nonnumquam quid librario, quid interpreti aut excerptori tribuendum sit, dubitaveris; nam sunt quae eo a reliquorum memoria distare videantur, quod aliter ex eodem qui illis subest commentario excerpta sunt.

Huius igitur codicis (L) lectiones ita subnotavi, ut quaecunque aliqua ratione conferri potuerunt notarem, reliqua omitterem, ut nihil umquam e silentio de consensione eius colligere liceat[1]). principum duorum codicum, Paris. 1917 (B) et Laur. LXXXV 1 (R), varietatem totam proposui; sed propter magnam eorum similitudinem litteram B, nisi ipsi inter se dissentiunt, id quod raro fit, non addidi. praeterea ultra dignitatem Marciani (U) varietas notata est omnis itemque editionis Aldinae (a)[2]).

Ad coniecturam confugere in hoc commentariolo saepius quam vellem corrupta codicum memoria coactus sum. plurima sane librariorum menda facile tolli potuerunt, sed doleo non paucos restare locos, quorum emendatio desperanda esse videatur.

In codd. BRL commentario Anonymi antecedunt duo prooemia[3]), quorum alterum (Schol. p. 240^a 39 sq.) in Vaticano 1018 f. 448^r Leonti Magenteno tribuitur, in Riccard. gr. 10 f. 295^r inscribitur Μετάφρασις τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς ἀποδεικτικῆς ἤτοι τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν, alterum (Schol. p. 240^b 24—48) ut ipsum quoque recentioris aetatis vestigia prae se ferens Anonymo a Brandisio[4]) abiudicatur. cuius iudicio eo magis assentior, quod huic prooemio continuatur interpretatio initii libri II et vix est credibile idem bis ab eodem esse tractatum. itaque hoc prooemium infra p. XXVII–XXX a commentario ipso seiunctum proponere malui.

---

[1]) ubi reliqui codd. inter se discrepant, huius consensum semper adnotare quam quicquam silentio committere malui.

[2]) in lemmatis tamen, quae Ua plena exhibent, ultra initia, quae sunt in BR, varietatem lectionum hic quoque notare nolui cf. p. VII 1.

[3]) quam totus R e B pendeat, inde luculenter apparet, quod initia horum prooemiorum, inter quae B spatium reliquit, R coniuncta habet cf. p. XXIII.

[4]) l. c. p. 296.

Scr. Berolini
Mense Octobri MCMIX. M. Wallies.

SUPPLEMENTUM PRAEFATIONIS.

CONSPECTUS LIBRORUM

I COMMENTARII IN ANALYTICA POSTERIORA PHILOPONEI:

A

Coislinianus 160 [H. Omont III 146 cf. huius vol 2 p. XXX] bombycinus forma media saec. XIII—XIV foliorum 655 inscr. f. 397ʳ litteris paene evanidis: Τοῦ φιλοπόνου ἐξήγησις εἰς τὴν ἀποδεικτικήν. f. 589ᵛ subscr. ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν ὑστέρων πρῶτον. f. 590ʳ inscr. ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν ὑστέρων δεύτερον. Analytica Post. madore magis magisque ita confecta sunt, ut plurima, ad finem versus paene omnia legi non possint. ipse Parisiis haec enotavi unde codicem Vaticano 247 (V) simillimum esse apparet:

p. 1,5. 6 τοῦτο — ἀποδείξεως = RUVa² | 5 δὴ | 8 post ἐν prius add. ταῖς | τῶν om. | 9 τῶν om. | 10 βαδίσωμεν post ταύτην colloc. | 15 ἐπεὶ | ἐκ προτάσεως σύγκειται, sed ante ὁ | 16 παρέδωκεν | 17 προτάσεως | δέ om. | 19 παρέδωκεν | **2,1** τῆς superscr. | τε om. |
αι
2.3 ἀπεδείξαμεν τό τε σοφιστικὸν . . . διαλεκτικὸν καὶ τὸ ἀποδεικτικὸν | 8 ἐπὶ τῷ | 9 διδάσκοντες 9. 10 τῶν φαρμάκων om. | 10 ἀλλὰ τὸ | 12. 13 τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν συλλογισμῶν | 13. 14 οἷον — μεῖζον τῆς γῆς om. | 15 ἡμῖν post ἐλέγχους colloc. | 16 παρέδωκε. διὸ | 17 ἐλέγχων | ἐστὶ om. | 18 τοῦ habet | 18. 19 ἀλλ' αὐτοπίστων προτάσεων καὶ ἀναγκαίων | 19 ἐστι om. | 20 τοιαύτη ἀνάγκη τῶν λόγων ἑπόμενον | 21 ἑτεροκίνητον | 22 μεταδιώκειν | μὴ | 23 τῆς λογικῆς πραγματείας | 24 πρὸς | 26 ὡς | **3,2** ἐστὶ om. | 4 τοπικοῖς | 5 θᾶττον | 6 ἄχρηστον | 8 πραγματειῶν om. | ἄλλως δὲ ὅς | 9 ψεύδεσι διατρίβειν | τούτοις] τότε | 12 τοῦ ἀληθοῦς | ταύτη (post πρὸς) | 13 κἀνταῦθα | 15 διδασκαλία φησὶ | διανοητικὴ om. | 17 διδάσκειν | 18 γίνεται om.

p. 332,30 φυσικὴν οὐ λέγει | **333,5** ἡ habet | 6 τοῦ μέσου ἐν ἀσκέπτω χρόνω | τουτέστιν — 8 χρόνω post 8 ἐν ἀκαριαίω colloc. | 9 ἵνα | 16 ἀγχίνους ὁ τοιοῦτος | 20 ὁ πλάτων φησὶν | 21 οὐ δεῖται | 23 ἢ | 26 φησὶν ἰδὼν | ἐγνώρισεν post 27 συναγωγά colloc. | 27 ἅπερ καὶ τὰ αἴτιά ἐστι τῶν ἄκρων καί.

p. 438,19 δὲ | 21 ἐπαγωγῆς | 22 ἐπαγωγῆ | γινώσκομεν | 23 ἤγουν | 24 ἐπειδὴ δὲ 25 ἡ om. | 26 ἐπιπειθεῖς | 27 ἀληθῶς | **439,1** ποτὲ δὲ ψευδεῖς habet | 5 λέγεται νοῦς | 6 ἐνεργῆ μὲν καὶ κυρίως αὐτῷ προνόησιν | 7 ὄντος ὄντα | 7. 8 ὅταν — γένηται habet | 7. 8 ἐξίρροπος | 8 νεύσῃ | πράγματα om. | 9 post καὶ ἀ- inc. f. 655ʳ | καὶ tert. om. | 10 πρακτικὰ | 11 λέγεται καὶ | 12 ποιῆσαι | 13 παραπέσοιμι | οὖν | 14 περὶ | φασὶ δὲ | 15 μὲν alt. om. 16 ἀεὶ om. | 16. 17 οὐδὲν δὲ | 17. 18 ἐστιν ἐπιστήμη | 18. 19 ἤγουν — εἰσι = CEF | 20 περὶ | 22 lemma om. | 24 ἐπιστήμη — συλλογισμοῦ om. | 26 γινομένη | 28 προβαίνει | 30 καὶ τὰ γινόμενα | **440,1** γοῦν | 2 ἄλλη ἀρχὴ om. | 3. 4 ἀποδείξεως om. | 5 post ἤγουν inc. f. 655ᵛ 6 δύναμις om. | 7 post ἀληθέστερον add. ἕτερον | 9. 10 εἴη ὁ νοῦς | 10 ἐπιγινώσκει | 11 τὰ habet | 11. 12 οὕτως ἡ ἀπόδειξις habet.

B Parisinus 1917 [H. Omont II 162 cf. huius vol. 2 p. XXVII] olim Mediceus, bombycinus forma minore saec. XIII–XIV inscr. f. 182r τοῦ αὐτοῦ φιλοπόνου ἐξήγησις εἰς τὸ πρῶτον τῆς ἀποδεικτικῆς (ἤγουν εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν ἢ καὶ τετύπωται add. m. 2). initium contulit H. Diels, reliqua ipse contuli:

p. 1, 5—3, 5 προσβαλοῦμεν. 9 τῶν om. | 11 λυδίαν | 12 οὐδὲ | 13 τύχη | 18 σύγκειται | 19 ἡμᾶς om. | **2,** 1 ἐπειδὴ συλλογισμῶν | 2 προτέροις om. | τόν τε | τὸν διανοητικὸν (λεκ superscr. m. 2) καὶ τὸν | 5 ἐν ῷ | 8 ἐπὶ τῷ | 9 διδάσκοντες | 10 τῷ utrobique | 11 ὥσπερ | 16 τὸ om. | 17 διὰ τί σοφιστικοὶ ἔλεγχοι in mrg. m. 1 | 18 τοῦ om. | 21 δεῖ om. | 22 διώκειν | 23 post λογικῆς add. πάσης | 24 εἰς | 26 τὸ ὀρθὸν | **3,** 4 τόποις.

p. 331, 1—**333,** 29. 1 καὶ νοῦ om. | 2 καὶ τέχνης κτλ. om. | 5 post ἡμῖν inc. f. 256v | 6 ὅτι om. | 11 καὶ om. | 17 βούλεται | 18 ἐν γὰρ | τῷ superscr. | 19 ναὶ | 22 καὶ om. | 23 δὲ om. | 24 ὑποζυγίῳ | καὶ (ante ναυσὶ) | 27 καὶ μέχρι καὶ | 29 ἔσται | 33 συλλογιστικῇ] συλ superscr. | **332,** 1 post ἐπιστήμη add. ὡς | 6 ταυτὸ | 8 σοφία alt. l. | 12 ἡ δὲ | 13 ἑαυ (τ superscr.) | 15 ἐστιν om. | 16 σαφῆ | 18 ὃς om. | 19 τῶν om. | 20 δηλαδὴ | 22 post περιγινομένη (sic) inc. f. 257r | 24 ἄπερ | τοῦτο om. | 25 νοερῶν | 27 θετέον | **333,** 5 ἡ om. | 6 ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ τοῦ μέσου | 11 ἀποκρίνεται | 12 ἀπὸ | 17 στοχάσηται | 26 post φησὶν add. ὁ | 29 τέλος τῆς ἐξηγήσεως τοῦ πρώτου βιβλίου τῆς ἀποδεικτικῆς ἀπὸ φωνῆς ἰῶ φιλοπόνου subscr.

C Coislinianus 167 [H. Omont III 147] bombycinus forma media saec. XIV foliorum 317 inscr. f 178v Ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν δευτέρων πρῶτον ἤτ' ἀρχὴ τῆς ἀποδεικ(τικῆς). Σκοπός ἐστιν ἐνταῦθα τῷ ἀριστοτέλει περὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ διδάξαι συλλογισμοῦ . . . τὰ δὲ ἁπλούστερα τῶν δυσχερεστέρων προτάττονται. interpretatio inc. f. 179r med. ἡ διδασκαλία καὶ ἡ μάθησις ταυτὰ μέν εἰσι τῷ ὑποκειμένῳ τῷ δὲ λόγῳ ἕτερα . . . des. f. 256r: τὰ δὲ λοιπὰ πῶς δεῖ (Arist. p. 89b 7). ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ διαλαβὼν περὶ ἐπιστήμης καὶ ἀποδείξεως. ἔδει γὰρ εἰπεῖν περὶ ἐπιστήμης διὰ τὸ καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐπιστήμην εἶναι. περὶ δὲ δόξης (inc. f. 256v) εἶπε διὰ τὸ τινὰς οἴεσθαι ταυτὸν εἶναι τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐπιστήμην. ἐπεὶ καὶ ἄλλαι δυνάμεις καὶ ἐνέργειαί εἰσι τῆς ψυχῆς, νοῦς, διάνοια, τέχνη καὶ αἱ λοιπαί, λέγει τὴν αἰτίαν δι' ἣν τούτων ἐνταυθοῖ οὐκ ἐμνημόνευσε. καὶ φησὶν ὅτι πρὸ τούτων εἴρηται ἐν ταῖς ἄλλαις πραγματείαις, ἐν μὲν τοῖς ἠθικοῖς περὶ τέχνης καὶ φρονήσεως, ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς ὡς ἐν τῷ περὶ ψυχῆς περὶ διανοίας, ἐν δὲ τοῖς μετὰ τὰ φυσικὰ περὶ νοῦ καὶ σοφίας·.· ἔστι δὲ ἡ ἀγχίνοια εὐστοχία καὶ εὕρεσις τοῦ μέσου ἤγουν τοῦ αἰτίου ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ, ἤγουν ἐν ἀκαριαίῳ καὶ βραχυτάτῳ. ὅτε γὰρ ἐρωτηθεὶς διὰ τί τὸ μέρος τῆς σελήνης τὸ πρὸς τὸν ἥλιον ἀποβλέπον ἀεὶ λαμπρόν ἐστι μηδὲν ἐπισκεψάμενος μηδὲ μελήσας (sic) τὸ οἱονοῦν εὐθὺς ποιήσεται τὴν ἀπόκρισιν, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἡλίου λάμπεται, οὗτος ἀγχίνους. cuius commentarii et prooemium et initium congruunt cum iis quae ex Escurialensi Φ–I–14 f. 1–9 M. Hayduck Eustratii in Anal. Post. l. II commentario praeposuit[1]) (vol. XXI 1 p. VII sq. cf. etiam Waitz Organ. I. 48). f. 256v inscr. Ἀναλυτικῶν ὑστέρων δεύτερον. Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ . . . des. f. 317r, quam codicis partem ipse Parisiis contuli.

---

[1]) Num Philoponea quoque, quae Escurialensis in sequentibus (p. X—XIV) praebet, aut alia praeterea in hac Coisliniani parte invenirentur, inquirere omisi, quoniam hunc examinanti mihi ille ex Eustratii commentario postea edito nondum innotuerat.

Parisinus 1913 [H. Omont II 162] chartaceus saec. XV foliorum 124 inscr. ἰωάννου ἀλεξανδρέως ἐξήγησις εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν τοῦ ἀριστοτέλους. ipse codicem inspexi:

p. **1**,5 δέ.

p. **5**,11 εἰπὼν — **9**,1 τούτων. 14 καὶ alt. om. | 15 προγιγνώσκει | 19 τὴν om. | οὕτως | 22 λιπὼν | σύμπαν | 23 βουληθείη | 24 εἰ] καὶ u. v. | 24. 25 λέγω—κινεῖ om. | 25 ᾔδει | 26 προυπαρχούσης | ἡ om. | **6**,5 post ὑπὸ add. τοῦ | 6 διδασκαλία καὶ πᾶσα om. | post γνώσεως inc. f. 3r | 9 κατῆλθεν ἐπὶ τὰ μερικὰ | 10 δι' om. | 11 post γνώσεως add. φανερὸν δέ ἐστι γνῶναι | σκοποῦντι | 15 post τοῦ add. περὶ | 20. 21 προσεγνωσμένον | 23 ἀποδείκνυται | 25 φησὶν — φιλοσόφων om. | συλλογισμοὶ | **7**,1 γίνεται γνώσεως | 6 ἕκαστον δεῖ habet | 11 ἐπεὶ πῶς περὶ | 12 οὐκ om. | 13 post ζητῆσαι add. οὐ | τὰ prius om. | 14 γνῶμεν | 15 πόσους | 16 ὑπάρξη | ἐστὶν ὅλως | 17. 18 προλαβεῖν, om. πρότερον | 19 ὃ] οὐ | 21 post τε del. πρόβλημα ὃ προτίθεται εἰς ἀπόδειξιν e vs. 19 illata | post ψυχὴ ἀ- inc. f. 3v | 23 post τοῖς alt. add. τὰ 24 ante καὶ add. ἀλλὰ | 29 ante ζῶον alt. add. τὸ | **8**,1 post ὡσαύτως add. δὲ | ζητοῦσιν ἡμῖν, om. κἂν | 2 ἐστι — κενός om. | 3 μέν om. | 4 μὲν om. | προσλαμβάνεσθαι | 6 μέν τι δι' ἀποδείξεως | 12 αἱ om. | 13 ἴσον | 14 τὸ e τῷ corr. | 20 μέλλοντα | 28 ἴσον | 29 τέ om. 29. 30 post πεπερασμένη inc. f. 4r | 31 καὶ οὐ πειρᾶται.

p. **331**,1 — **333**,29 (f. 123v). 2 post σοφίας add. eadem quae U | 4 ὑπάρχουσαι | 6 εἶναι, om. ὅτι | 10 γὰρ om. | πρακτὰ καὶ] τὰ καὶ corr. u. v. | 11 καὶ om. | 13 πραγματίαις | 17 βούληται (Z) | 18 ἐστὶν om. | 19 οἰκεία | 20 post μέντοι add. δὲ | 23 δὲ om. | 24 ὑποζυγίων καὶ | 25 post ταῦτα add. δὲ | 26 post ἐνδε- inc. f. 124r | 28 ἀμβλεια | 29 ἔσται | 30 τῆς δόξης] καὶ τὰ ἑξῆς | **332**,5 ἡ supra inductum ὡς | καὶ om. | 6 εἰ ex ἢ corr. vid. | 8 σοφία alt. l. | 10 τέ om. | 12 ἐνέργειαι | ἡ δὲ | 14. 15 ἔχειν τὴν φύσιν αὐτῆς | 16 σαφῆ | 18 ὃς om. | 19 τῶν om. | τοῖς | 22 παραγινομένη bis | 25 post νοῦ inc. f. 124v | ὅρων ex ἔργων corr. | **333**,11 ἀποκρίνεται | 15 στοχάσηται | 17 στοχάσηται | εἰσιν om. | ἐρωτήσει | 23 ἢ | 25 εἰδὼς | 26 ἐγνώρισεν post 27 συναγωγὰ colloc. | 27 καὶ alt. post ἄκρων colloc. | 29 τέλος τοῦ πρώτου τῆς ἀποδεικτικῆς subscr.

Parisinus 1972 [H. Omont II 173 cf. huius vol. 2 p. XXVIII] bombycinus saec. XIII—XIV et Coislinianus 157 [H. Omont III 145] membraneus saec. XIV, codices gemelli, ille f. 321v—390v, hic f. 281v—331v sub eodem titulo eundem in Analyticorum Posteriorum librum I commentarium habent atque Coislinianus 167 f. 390v (331v) inscr. ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν ὑστέρων δεύτερον (rubr. E) itemque f. 391r (332r), inter quos titulos exstat prooemium Philoponi (p. 334,2—336,2). alternant deinde f. 391r—436v (332r—362r) textus Aristoteleus et interpretatio Philoponea in scholia divisa numeris ascriptis (rubr. in E), quibus numeri interpretandis Aristotelis verbis appositi respondent. utrumque codicem Parisiis contuli.[1]   F E

Laurentianus LXXXV 1, qui Oceanus dicitur [Bandini III 237—247   R

---

[1]) Parisinus 1843 [H. Omont II 151 cf. huius vol. 2 p. XXVI n. 1] bombycinus saec. XIII f. 158—205 Analytica Posteriora continet cum scholiis, inter quae sunt Philoponea, velut f. 189v in marg. rubro τοῦ φιλοπόνου ascriptum est, ut Ad. Torstrik testatur, scholio ἐπεὶ δὲ πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν κτλ. i. e. p. 241,25 sq. (25 ἐπεὶ δὲ | 26 φησὶν πάντων | 27. 28 ἃς καὶ οὕτως ὀνομάζουσιν ὅπερ αὐτὸ ζῶον | 28 καὶ primum et alt. om. | 242,1. 2 καὶ ὅπερ ἄνθρωπος καὶ τὰ λοιπά. διὰ | 2 αὐτὰ | 2. 3 τούτῳ οὔσας ὃ λέγεται), f. 191r scholio παραδείγματος ἕνεκεν κτλ. i. e. p. 269,15 sq. eadem inveniuntur in Barocciano 87 chartaceo saec. XVI. cf. vol. II 1 p. XIX—XXII.

cf. etiam huius vol. 2 p. XXI] bombycinus saec. XIV forma maxima, perspicue et nitide scriptus. f. 217^r—250^v, quae Philoponi in Analyt. Post. libr. I commentarium continent, a Guil. Rabehl Berolinensi collata sunt.

T LAURENTIANUS LXXI 31 [Bandini III 16] chartaceus saec. XV constat e foliis 187 male scriptis. f. 1^r, quod inscr. litteris madore paene evanidis Τοῦ φιλοπόνου ἐξήγησις εἰς τὸ πρῶτον τῆς ἀποδεικτικῆς, — 16^v excerpta continet e Philoponi commentario, quae inde a f. 17^r Aristotelis verbis, quibus scholia brevia intermixta sunt, in margine sunt circumscripta. post verba τὸ ἥδεσθαι ὑπάρχειν i. e. p. 305,22 scholia a Philopono prorsus discrepant. huc usque codex ab eodem Guil. Rabehl collatus est. notatione lectionum nos iure supersedisse satis ex hisce apparebit:

p. **1**,4 post titulum add. lemma πᾶσα — μάθησις | 5 post τοῦτο add. τὸ βιβλίον | 5. 6 ὁ περὶ ἀποδείξεως λόγος | 8 τῶν om. | 10 καὶ prius om. | 12 οὐδὲ | 15 εἶτα] οὔτ' | **2**,2 ὡς — ἀπεδείξαμεν om. | 2. 3 ὁ σοφιστικός, ὁ ἀποδεικτικός, ὁ διαλεκτικός | 5 ἐν ᾧ | 7 ἐλέγχοις om. | 8 τῷ | τὰς et ὡς — φησιν om. | 9 διδάσκονται] ται non liquet | 10 κεχρῆσθαι ἀλλ' ἐπὶ τῷ | μηδεὶς — 17 λόγος om. | 18 τοῦ ἀποδεικτικοῦ om. | 19 τὸ om. | ἔχοντος — 23 ὅτι μὲν om. | 23 τέλος οὖν, post quod add. nescio quid | 24 εἰς | 25 φημι om. | **3**,1 ἀπόδειξις — 28 γνώσεως om. | 32 αὐτόν | **4**,1 ἵν' — 3 εὑρέσεως om. | 3 οὐκ ἀληθὲς δέ | αὐτὸς — 13 ἀκουστέον om. | 15 ἐκ μαθήσεως — ἐξ εὑρέσεως | 16 δὴ καὶ ἡ | 22 γινομένη om. | ἢ τὸ πάθος | προαγορεύεται | 23 εἰ γὰρ — 29 γνώσεως om. | **5**,1 γνῶσιν om. | 1. 2 τοῦτο τόδε τοῦδε λευκότερον | 2 post αἴσθησις add. αὐτὴ | 4 καὶ ἄλλως — 11 ὅτι om. | 11. 12 καὶ — πιστοῦται] . . . . σάμενος | 13 ἐξ] τῆς | καὶ διὰ ῥητορικῆς ἐ- periit | 14 ἐκ] τῶν | καὶ — 15 τεχνῶν periit, ut multa in seq. | 19 τὴν om. | 23 βουληθείη | 25 καὶ κύων καὶ βοῦς om. | ᾔδει | 28 οἷον om. | 29 post λέγουσαν add. ὅτι | **6**,1 ἐνδιαβάλλεται | 5 καλῶς — ὅτι om. | 6 διδασκαλία — πᾶσα om. | 7 — **7**,5 om. | 6 δεῖ om. | 10. 11 ὀφίλοντα | 11 ἀλλ' — 18 φημὶ om. | 21 τὸ εἰ | 23 οὐ — **8**,2 κενός om. | 4 ἕκαστος | 6 post μέντοι add. πάσης | 9 γὰρ om. | 10 ἐλάττους | 15 πρότασις om. | 16 ἐστὶν — 19 οὐσία om. | 20 τὰ ὀφείλοντα προλαμβάνεσθαι | κοινῶς om. | 22 τοῦ | 26 ἀλλήλαις ἴσαι | 29 τέ om. | 30 καὶ ἔτι — **10**,4 εἴληπται om. | 7 et 8 σημαίνοι | 9 post σημαίνει add. μόνον | 14 τὰ om. | 16 ἡμᾶς εἰδέναι | τὸ om. | 17 παρῆκεν | 18 (τραγέ)λαφον οὐ δυνατὸν | post εἰδέναι add. τὸ τί ἐστιν ἀγνοοῦντα τί σημαίνει | τὸν pro alt. τὸ | 20 σημαίνοι | ἔπειτα — 26 σημαίνει om. | 27 ἄλλων habet | 29 ἢ prius om. | 30 post καὶ tert. add. ἐν | 32 τῶν om. | **11**,1. 2 ἀριθμητικὴ — γεωμετρία | 4 καὶ — **12**,16 ἐπεξιόντες om. | 17 προσβάλλωμεν | 19 γὰρ λάθη | 20 λάβομεν | τὸν τοιοῦτον | 23 ἐφαρμόσομεν τὸ | 25 ἡ τοιαύτη πᾶσα | 28 εἴη] ἔνι | **13**,1 ante τρόπων add. τῶν | 4 οἷον — **14**,9 γίνεται om. | 10 ἥ τε utrobique | 13 εἰς ζήτησιν | 17 προσβάλλωμεν | 18 δυνάμεθα | 19 αὐτὸν pr. l. | 20 ζητεῖν αὐτὸν | 21 ὃ | 22 ἀγαγὼν τὸν δοῦλον | τὸν alt. om. | 24. 25 ἐστιν οὗ ἐστι τετράγωνον | 26 διάμετρος | 28 τετράγωνον] πλευρᾶς | α̅η̅θ̅β̅ | **15**,1 ἑκάστη τῶν om. | α̅β̅θ̅η̅ | δ̅ζ̅θ̅ι̅ | 2 μίγνυσι | 3 λέγω δὴ om. | 4 δ̅α̅ om. | γ̅ε̅ι̅η̅ | 7 ἄρα om. | 7. 8 τοῦ ἑνὸς τετραπλάσια αὐτοῦ ἐστι | 11 ἴσα om. | 12 διαιροῦσι | 16 γ̅ε̅ι̅η̅ | 21 ἐνάγων | τὰ ζητούμενα | 23 καὶ οὐ — **20**,16 οἶδε om.

p. **29**,15 — **31**,5 ἀπόδειξις om. | 8 γνώριμον alt. l. | 12 ὡς εἶπον om. | post ἐστὶν add. ἡ | 13 τὰ δεύτερα πιστουμένη | 16 τῆς δείξεως καλεῖται | 20 αὐτοῦ | 26 καὶ om. | 28 αὖ om. | **32**,3 δὲ | 7 post κατὰ add. τὰ | 8 — **34**,3 om. | 4 ἦν — 9 φησὶν om. | 11 ἐπιστήμην ἡμῖν | 15. 16 εἰσὶν ἀλλήλαις | 16 ἢ τὸ] τὸ δὲ | 18 τὸ μὲν ἐναργὲς | 24 ante σώματα add. φυσικὰ | 25 εἶναι πάντα | post φυσικὰ add. σώματα | **35**,6 post γὰρ add. κατὰ | 10 τὸ γὰρ — 12 θνητόν om. | 16 ταῦτα ὡς | 17 αὐτοῦ | 19 διαιρεῖται πάλιν | 24 post ἀγαγεῖν add. eadem atque R | **36**,1 ἀναπόδεικτος sive — ον | λαμβάνονται | 3 ἥτις | 5 ἀπόδειξιν κατεβάλλετο | 8 post οὐδετέρως add. δυσὶν εὐθείαις | 13 ἕξει | 15 τὰ ἐφαρμόζοντα ἐπ' ἀλλήλοις ἴσα ἀλλήλοις | 18 — **46**,21 om. | **47**,1 ἀποδεικτικὴν — **48**,18 ἀρχή ἐστι om. | 19 ἁπλῶς — 26 παραλαμβάνεσθαι om. | ἀποδεδώκασι | **49**,1 εἴγε] μήποτε | 4 post κατασκευάζεσθαι add.

καὶ | 5 ἡμῶν | 6 οὔτε | 8 αὐτὴν om. | 9 κατασκευάζει | τοῦ αὐτοῦ ὄντος | 10 ἀποδείξεως | 13 ἐστιν om. | 15—55,28 om.

p. 247,4—304,12 om. | 13 ante lemma add. σχόλιον εἰς τὸ | οὐ κτλ. om. | 17 ὅτι οὐ μόνον | 31 καὶ ἀνάγκη | 32 τινά alt. om. | 33 μέσον | **305,**2. 3 δίπουν ἄνθρωπος | 4 ὃ καὶ om. | 7 τὸν μὲν | 11 post πάλιν add. δὲ | ἀλοιούμενον | 12 τὸ ἡδόμενον μεταβάλλει om. | 13 ἀλοιοῦσθαι utrobique | 14 μὲν om. | 15 ἠρεμίζει | 15. 16 ἠρεμίζον | 19. 20 μέσον λοιπὸν ἐν τῇ ἠρεμίᾳ γίνεται τὸ ἠρεμιζόμενον.[1])

Fragmenta Senensia, iudicio Hieronymi Vitelli saec. XIV, e bibliotheca Seminarii archiepiscop. S. Francisci [cf. E. Piccolomini *De codd. Pii II et III deque bibl. eccl. cathedralis Senensis* Bull. Sen. 6, 1899 p. 483,3], quorum unum constat e fol. $\frac{1}{2}+1+1$ quat. $+1+1$ quat. $+1$ quat., alterum e fol. $1+\frac{1}{2}+1$, editionis nostrae continent, illud (scholiis numeratis φα′ i. e. φιλοπόνου α′—φριθ′) S

p. 1—3,2 λαμβανόμενος
3,16 εἶθ' —28 γνώσεως
5,11 εἰπὼν —6,6 γνώσεως
11,4—12,4 γνωρίζοντα
14,13 τοῦ Σωκράτους —17,22
18,23—25 ἀπορία
19,5. 6
19,11—21,6 οἰόμεθα ἁπλῶς
22,8—23
23,9—27,11
27,22—32,7 (29,15—21 om.)
37,14—40,12
41,9—17
42,5—45,24
46,15—21
48,19—50,8
54,23—55,18
57,14—58,3 συμβεβηκός
60,13—64,2
65,5—6 ἐνυπάρχεσθαι
66,19 ἁπλῶς ἐπιστητὰ (v. n.)—124,10 (101,1—105,4 om.)

hoc (φροη′—φσιγ′)
p. 171,11 ὁ γὰρ —26

---

[1]) Riccardianus gr. 10 [cf. Waitz Organ. I 24] in 2° bombycinus et chartaceus saec. XV—XVI foliorum 355, nitidissime diversis manibus scriptus, e tribus potissimum fasciculis compactus, f. 295ʳ inscr. Μετάφρασις τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς ἀποδεικτικῆς πραγματείας ἤτοι τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν ἀριστοτέλους. inc. διαλαβὼν ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῆς ἀποδεικτικῆς . . . des f. 325ᵛ in verba τοῦ ὅλου ἐπιστητοῦ καὶ διανοητοῦ πράγματος, τουτέστι τῆς ἀποδείξεως ἔσεται γνωστική. in margine permultae notae ac scholia ascripta sunt, quorum unum est Philoponi p. 335,21 ἤγουν — 32 ἔχουσιν (22 τὸ κῦρος ἔχει ὁ μέσος ὅρος | 25 τὸ alt. et tert. om. | 26 post ἀνάλυσις add. οὖν | 27 γένους om. | 28 ἀνάλυσίς ἐστι | 32 ἔχει). inspexit codicem Ios. Heeg.

172,15—173,20
177,16—179,22
180,25—185,5
186,22—188,6 ὅτι ἐγχωρεῖ ἐν οἷς μὲν
189,7—20
191,1. 2 lemma
193,30. 31 lemma
194,15 lemma
194,20 lemma
195,5—16 (v. n.)
198,6—25
201,29—202,11
203,12—205,9
207,1—208,11
208,24—210,5
210,21—211,14
212,18—216,26
223,1—24
224,19—225,27 ἀπείρους εἶναι.

quae omnia contulit Guil. Rabehl. varietatem lectionum p. 66,19—124,10 subnotare satis habui, quibus addo haec:

p. 1,1—3,2 λαμβανόμενος. inscr. ἰωάννου ἀλεξανδρέως τοῦ φιλοπόνου καὶ θεμιστίου[1]) τοῦ φιλοσόφου ἐξήγησις εἰς τὸ ᾱ βιβλίον τῆς ἀποδεικτικῆς | 5 post τοῦτο add. τὸ βιβλίον | 7 δὲ | τε om. | 12 post οὔτε add. δὲ | 17 πάλιν ἐπεὶ οὐ δυνατὸν | **2,2** προτέροις om. | 2. 3 τόν τε — καὶ τὸν — καὶ τὸν | 5 δὲ post 6 διδάσκει colloc. | 6 ἀπατώμεθα | καὶ om. | 7 συλλογισμοῦ om. | 8 πρὸς τὰς σοφιστικὰς | 10 τῶ utrobique | 12 ἢ (ante σπουδ.) | 12. 13 τὸ τοιοῦτο εἶδος τῶν συλλογισμῶν | 13 ἐστι] εἶναί φασι | 17 τοὺς φιλοσόφους | 20 τῆ ἀνάγκη τῆ τοιαύτη | οὐ δεῖ γὰρ | 21 δεῖ om. | 27 τὸν ὀρθὸν τεῖχον.

p. 3,16 εἶθ' —28 γνώσεως. ante 16 εἶθ' add. εἰπὼν τὸ καθόλου τουτέστι τὸ προκείμενον | 21 ἐκ —24 ἐννοιῶν om. | 25 ὡμολογουμένας | 27 μείζονές | 28 post ἄνευ add. τῆς.

p. 5,11 εἰπὼν — **6,6** γνώσεως. 11 δὲ ὅτι om. | 11. 12 post μάθησις add. διανοητικὴ | 19 τὴν om. | 22 post ποιησάμενον add. οὕτως | 23 βουληθείη τις μαθεῖν | 24 πῶς ἅπαν | λέγω — 27 συλλογιζόμεθα] ἐξ ἐπαγωγῆς τῶν κατὰ μέρος μαθήσεται. ἐκ δὲ τούτου γενήσεται τοῦ καθόλου συλλογισμός | 28 καλλωπιστής | 29 παραλιμπάνουσι | τὴν μείζονα | ὁ om. | **6,1** καλλωπιστὴς | γινώσκουσι προδιαβεβλημένον ὂν τὸ | 2. 3 ἐνθύμημα — πρότασιν] καὶ διὰ τοῦτο, τοῦτο συμπεραίνουσι | 4 οὐ δεῖ δοθῆναι] μὴ δώσομεν | 5 post ὑπὸ add. τοῦ.

p. 11,4—12,3. 5 δ' om. | 18 post δεδομένου add. ἐστὶ παράδειγμα | ἄμφω | 19 πολλαχῶς | 22 ὅτι μονάς ἐστι καὶ | **12,1** ἡμῖν] ἐστι.

p. 14,13 τοῦ Σωκράτους — **17,22.** 13 ζητεῖν | 15 ὅτι om. | 17 προσβάλλωμεν | 18 δυνάμεθα | 19 αὐτῶν alt. l. | 20 ζητεῖν ὅλως λεγώμεθα | 21 ὃ | 22 τὸν om. | ἐρωτήσας | 24 post τετράγωνον add. ὃ | 25 τοῦ — ἐστιν] οὗ ἐστιν τετραγώνου | 29 β̄θ̄ζ̄ῑ | 30 ταῖς] καὶ | πάλιν] πᾶσα | **15,1** ἑκάστη τῶν τοῦ] ἡ | ταῖς τοῦ] τῇ | 4 δ̄ᾱ om. | 6 τετραγώνου om. | περιετέθη | 7. 8 τοῦ ἑνὸς τετραπλάσια αὐτοῦ ἐστι | 11 ἴσα τρίγωνα | 15 τετραπλάσιον | 17 ᾱβ̄δ̄γ̄ | ἀναγράφει | 20 ἤδη | 21 ἐνάγων | τὰ ζητούμενα | 23 οὐ τὰ] οὕτως | 25 καὶ om. | 26 ἀναιροῦντος | 27 τὸ (ante καθ.) 29 οἶδας | **16,1** εἶχεν οἴδατε | 3 ἂν om. | 7 post καθόλου add. ἢ | 7. 8 ἢ — τούτοις om. |

---

[1]) In Themistii editione (vol. V 1) his fragmentis nondum usus sum.

8 post ἐπιπλήξας add. τοὺς καλὴν τὴν λύσιν ἐπάγοντας τῷ τοιούτῳ σοφίσματι | τὴν om. | 9 προεγνωσμένων | 13 καὶ — 15 καθόλου om. | 18 οὐ μέντοι | 21 τινα ἐπ' εὐθείας τι εἰδότα | 21. 22 καὶ ἔμπαλιν om. | 22 μέντοι | 23 ἐπιχειρήσειε δέ τις | 24 δυνατὸν τῇ] καὶ | 26 ἔστι — 30 γνωρίζοντα om. | **17,**1 τὸ δὲ om. | 4 αὐτῷ τὸ | ἄμφω — οὕτως om. | 5 γινώσκοντα | 8 ἡμῖν om. | 11 ἐγνώρισε om. | 13 διὰ om. | 14 χιρὶ | τινι (ante ἡμικ.) | 15 διὰ τοῦ | 18 γωνίας om. | δύο | 19 καὶ om. | 20. 21 παντὸς τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι — ἴσαι εἰσίν.

p. 19,11—**21,**6 οἰόμεθα ἁπλῶς. 11. 12 ἀλλ' — μανθάνει om. | 13 post ἢ add. μὲν | ἢ pro alt. ἤτοι | 14 ante ἐνδέχεται add. οὐκ | 15 οὐκ om. | 16 εἰ] ἢ | 17 τὸ alt. om. | 19 τὸν] περὶ τοῦ | αὐτὸν om. | **20,**2 μανθάνει | 5 post ἢ add. τῆς | 10 ἕκαστον ἀποδεικτικὸν | 13 ἀντὶ] αἴτιον | 14 post ἀποδείξεως add. καὶ | 15 καὶ om. | 16 μὲν τὸ | 20 τῆς om. | 22 ἐπιστῆμαι alt. om. | 23 ἰδικώτερον | 24 οὖν om. | 27 ἡ om. | 28 ὅτι — 30 ἔχειν] ὅταν τήν τε αἰτίαν οἰόμεθα γινώσκειν δι' ἣν τὸ πρᾶγμα ὅτι ἐκείνου αἰτία ἐστὶ καὶ μὴ | **21,**2. 3 ὅτι πεπείσμεθα om. | 5 πάντων περὶ αὐτῆς om. | 6 post ἁπλῶς prius add. ἀλλὰ μὴ — συμβεβηκός v. n.

p. 22,8 — **23** post **21,**5 ἐννοίας colloc. | 8 post γὰρ add. καὶ | 9 αὐτὸν | οὕτως ἔχειν om. | 12 ὄπισθε βάλλειν | 13 ταύτην οἴονται τὴν αἰτίαν | 14 τοῦτο ἄλλως ἔχειν | 16 τε om. | 18 ἡ om. | συλλογισμός ἐστιν | 19 οὗ τὸ] οὗτος καὶ | 20 καὶ primum om. | 21 τινὰ ποιεῖ ἐν ἡμῖν | 22 δὲ habet | 23 post τοῦ add. ἀληθῶς.

p. 23,9 — **27,**11. 9 post εἰδέναι add. τουτέστιν ἐπίστασθαι | 10 εἰπὼν γὰρ εἰ μὲν οὖν καὶ ἕτερός ἐστι τρόπος τοῦ ἐπίστασθαι ὕστερον | 12 οὖν om. | μεταλαμβάνων | 14. 15 ὥστε — ἔλεγε] οὐ | 16 νῦν om. | 20 γινώσκομεν τουτέστιν ὅτι ἐστὶν ἐκείνου αἴτιον | 23 θεωρήσει | μὲν om. | τὸ πέρας τῆς ἀποδείξεως | 25 ἡ primum om. | 27 γάρ, φησί] καὶ | **24,**1 post ἀληθῶν add. τ' | post εἶναι add. eadem quae a | γὰρ] ἐστὶ | 2. 3 ὁ ἄνθρωπος ἄρα | 3 γὰρ om. | 4 οὐ μὲν ἐξ ἀληθῶν προτάσεων | 5 ἐξ ἀληθῶν προτάσεων δεῖ εἶναι | 7 post καλῶς add. δὲ | τὸ om. | 8 post ἀθάνατος add. καὶ | 9 ἐξ om. | 10 ὅτι ἀθάνατος εἶναι ἡ ψυχή | δεῖται | 12 οὕτως | 13 εἶναι post προτάσεων colloc. | 15 τινων om. | περαιοῦται | 18 post κατηγορούμενον add. ἢ μὴ εἶναι | 19 καὶ prius om. | post καὶ alt. add. οὐ | 22. 23 εἰς τὸ ἀποδεῖξαι | 24 ἕπονται | **25,**5 post αὐτόπιστον add. ἐστιν | 9 παραλαμβάνεται | 10 δεῖ μὴ μόνον πρότερα εἶναι ἀλλὰ καὶ αἴτια τοῦ | 12 καὶ prius om. | 14 τὰ — παραλαμβανόμενα post 13 ἄμεσα colloc. | 16 φησίν om. | 19 δύνανται | 24 ὑφ' ἓν αὐτὸ οὖν ὅλον ἀναγνωστέον | **26,**4 post οἰκεία add. ἡ | 7 αὐτοῦ | 12 post ἔκλειψιν add. λέγοντας οὕτως | 14 παλινδρομήσωμεν | οὐκ ἔστιν | ἀλλὰ τεκμήριον om. | 15 post τὸ add. δὲ | 16 οὐκ ἔστι τὸ μὴ ὂν | 18 ἐπαναλαμβάνει | 19 post οὐδὲ add. ἀληθῆ | 23 post ἐπίστασθαι alt. add. ὡς μὴ ὄν, τουτέστιν | 25 post σύμμετρος add. ἐστι τῇ πλευρᾷ | **27,**2. 3 σύμμετρον ἐστιν — εἶναι] ἐδείχθη β̄ τριγώνων. τὸ δὲ ἀπὸ τῆς διαμέτρου τεσσάρων. ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῆς διαμέτρου ἀσύμμετρόν ἐστι τῷ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς | 3 post οἷον add. φέρε εἰπεῖν | 3. 4 τὸ ἐμβαδὸν τοῦ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς | 6. 7. 8 ὁ om.

p. 27,22 — **32,**7 (notantur hic quae ab a, a[1] discrepant). **28,**8 ὡς | 11 ὡς post αἰτιατῶν colloc. | 13 γίνονται | 15. 16 οὐ καθ' ἑαυτὰ | 17 τοῖς πράγμασιν om. | 18 οὐ κτλ. om. | 26 ὅ, τι | post ἐνταῦθα add. καὶ | ταῦτα om. | 27 τι om. | **29,**1 καὶ τὰ ἑξῆς om. | 8 πρότερον | 9 post ἐνεργοῦντες add. εἰς τὰ μερικὰ | 10 συλλογισμὸν om. | 11 τὰ alt. om. | 14 ὕστερον ἡμῖν πρότερον καὶ ὕστερον σαφέστερον | 23 δὲ κτλ. om. | 24 αἱ προτάσεις αἴτιαι | **30,**1 αὗται | post γὰρ add. καὶ | 4 τὸ om. | 5 μέσου om. | 6 πρὸς | 9 τὰς ἀποδείξεις | 14 εἰ τύχοι om. | 22 post πάλιν add. δὲ | 26 post οὐσία add. ἐστι | **31,**2 ὅτε δὲ μήτε | 3 συλλογιζώμεθα | 6 λέγει | 8 ἐστι om. | 15 πρότερα | 20 δεύτεροι | αἰτιατὰ | 26 ἔστι δὲ καὶ αὐτῆς ὁ ἥλιος | 29 αὐτὴν ἀποβλέπον ὅλον ἡμισφαίριον | **32,**1. 2 οὕτω — εἶναι habet | 2 τὰ om. | 3 τῇ om.

p. 171,11 ὁ γὰρ — 26. 13 θεὶς om. | θεάσῃ | post ὁμοίως add. δὲ | 15 μὲν om. | 17 γὰρ | 20 ἔχουσι | ἐγγυτέρω | 22 τὰς om. | 23 στίλβειν post σωμάτων colloc.

p. 172,15 — **173,**20. 15 καὶ κτλ. om. | 19 ὅταν μὲν] τοῦ δὲ αἰτίου | 20. 21 γνωριμώτερον δὲ — τὸ αἴτιον om. | 22 ἀνδρὶ πεπλησίακε | 23 μὲν om. | 23. 24 τῷ — τοῦτο om. | 24 οὖν om. | post ὅτι add. ἔσται | 27 ἀνδρὶ ante 26 πάντως colloc. | **173,**3 post αἰτιατοῦ add. ὄντος | 4 τὸ τετοκέναι αἴτιον ὠχριάσεως | ἐπειδή γε | 5 τὸ pr. l. | δὲ om. | 6 τετοκέναι | φήσομεν | ὅτι om. | 7 post ὄντος add. καὶ | 8 ἀδύνατον γὰρ καθόλου, om. αἰτιατόν | 11 δύνασθαι post τὸ

prius colloc. | 12 μόνον | δύνασθαι om. | 15. 16 φαμὲν οὖν ὅτι δυνάμει τὸ αἴτιον λέγομεν | 16 καὶ οὐχ] δύναται εἶναι μὴ ὄντος τοῦ αἰτιατοῦ. οὐ γὰρ | post αἴτιον add. λέγομεν εἶναι | 17 ἐστιν] δύναται εἶναι ὡς | οὔσης καθὸ ἕξιν ἔχει τοιάνδε | 18 ληφθείη | 19 εἰ γὰρ τὸ αἴτιον δυνάμει | 20 τὸ αἴτιον om.

p. 177, 16 — **179,**22 (notantur hinc quae ab a, a¹ discrepant). 17 τοῦτο κτλ. om. | 20 τὸν ἀριστοτέλην | 26 τῷ | 30 διὰ τὸ | **178,**8 τὴν om. | 9 ἐρωτηθεὶς — 11 αὐλητρίδας (v. not.) om. | 11 μὲν om. | 13 γὰρ | **179,**10 ἃ — 12 λόγον om. | 15 ἔστι δὲ | 17 lemma habet.

p. 212, 18 — **216,**26. 24. 25 ἢ τῷ — ἀποφατικῶς om. | **213,**17. 18 ἐκλίποι | 20. 21 ante ἀριθμὸς add. ὁ (v. not.) | **214,**1 πάντως om. | 8 μείζους | 10 εἰσὶν | 31 οἷον — **215,**1 λόγους om. | 9 ἡ ἀπόδειξις pr. l. | 10 τὰ | 17 γνώριμα γίνεται | 18 ἐστὶν | συνιεὶς | 19 ὡς | 26 ἑαυτὰ | **216,**2 ὅτι καὶ | δι' ἐπαγωγῆς (v. not.) | 6 ὑποκειμένων | 17 αὐτῶν | 21 εἰ γὰρ — 23 αἰσθήσεως om. | post 26 αἰσθητῶν notavit haec: σημείωσαι δὲ ὅτι ἐνταῦθα μέχρι πολλοῦ οὐκ ἔστιν ἐξήγησις τοῦ φιλοπόνου. ἐπεὶ δὲ ὅπου ἡ ἀκολούθ. τοῦ ἀριθμοῦ. ἔστι δὲ ἐκεῖ ἔνθα τόδε.

p. 223,1—24. 1 ἐπὶ — ἔχει om. | 15 εἶναι om. | 18 πᾶν.

p. 224,19 — **225,**27 ἀπείρους εἶναι. 24. 25 οὐ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ἐστὶ κατηγοριῶν ἀλλὰ περὶ τῶν κατὰ φύσιν | 26 et 27 ἐσχάτου | 30 συνελέγχεται — **225,**1 δὴ om. | 5 μὲν om. | 6 οἷον τὸ β om. | 7 ἀπὸ τοῦ ζ | 8 οὕτως οὖν, om. τούτου | 12 μέσων] μερικωτέρων | 13 ἡ φύσις om. | 14 ἢ τὰ | 15 post τούτων add. εἰ | 18 ὡδεύσαμεν | 19. 20 εἴτε ὑπ' — καθολικώτερον habet | 21 post ἀνάγκη add. οὖν | 22 post γὰρ add. ἂν ἦν | 23 ἀριθμὸν om. | 25 ante οὐ add. καὶ | 26 οὐδὲ.

U MARCIANUS 225 [Zanetti p. 118 cf. huius vol. 2 p. XXII] olim Bessarionis, chartaceus foliorum 467 saec. XIV f. 341ᵛ — 448ᵛ Philoponi in Anal. Post. libr. I commentarium continens collatus est a Guil. Rabehl.

V VATICANUS 247 [Brandis *Die Arist. Handschr. d. Vat. Bibl.* (Abhandl. d. k. pr. Akad. d. W. zu Berl. 1831) p. 53 n. 13 cf. huius vol. 2 p. XIV. XV] chartaceus saec. XV f. 1r — 12ᵛ initium commentarii Philoponei in Anal. Post. libr. I continens (usque ad p. 53,13 ἐπεὶ μηδὲ συλλογισμόν) collatus est a Guil. Crönert.

Y VATICANUS 209 [Brandis l. c. p. 59 n. 54 cf. huius vol. 2 p. IX. X] chartaceus saec. XV foliorum 218. f. 183ʳ, quod inscr. ἰωάννου ἀλεξανδρέως τοῦ φιλοπόνου σχολικαὶ ἀποσημειώσεις κτλ. (p. 1,2—4), — 218ᵛ cum aliorum, imprimis Magenteni, scholiis Philoponi in Anal. Post. libr. I commentarium continent usque ad p. 120,5 εἴ γε δέδεικται. scholia numerantur ρλ'. specimen lectionum suppeditavit Guil. Crönert.

p. 1,5 — **3,**6 (quibus nihil apposui, concinunt omnia cum Vaticano 1018 Z). 5 post tit. add. lemma πᾶσα — γνώσεως (πᾶσα — μαθήσεως Z) | 9 post τῶν add. ἁπλῶν | 10 βαδίσωμεν post ταύτην colloc. Z | 13 ὀξύρυγχον] γ superscr. Z | 14 post τοῦ add. μὴ (om. Z) | 16 γνῶναι ἄνευ προτάσεων | παρέδωκεν | 17. 18 οὐ δυνατὸν | 19 παρέδωκεν | **2,**2 προτέροις om. | ἐδείξαμεν (ἀπεδείξαμεν Z) | 3. 4 τῶν μὲν ἀποδεικτικῶν συλλογισμῶν | 4. 5 τὸν δὲ — παραδίδωσι om. (habet Z) | 5 τις post ἂν colloc. | 6 τοῦ om. | 7 ἀλεξιτήριον (— ητ — Z) | 8 παρέχον Z | 9 διδάσκουσι | 10 τῷ utrobique Z | κεχρῆσθαι, post quod add. τούτοις | 14 δὲ om. | 15 τῆς om. Z | 16 οὐδὲ superscr. Z | 22 βούλοιντο | **3,**3 τὸ παρὸν, in mrg. γρ. τὸ προκείμενον Z | 4 τόποις | 5 προσβαλλοῦμεν | 6 post ἀπόδειξιν inc. f. 183ᵛ.

p. 119,6 — **120,**5. 7 ἰδίας om. | 11 γινώσκεσθαι | 13 ἡ om. | 16 ἐν τοῖς om. | 19 ἦν | post ἄλλων add. δὲ | αἰτίων | 20 γὰρ | **120,**4 τις recte | 5 ἀποδεικτικὰς recte | post δέδεικται des. f. 218ᵛ.

Vaticanus 1018 [Brandis l. c. p. 52 n. 6 cf. huius vol. 2 p. XV] Z chartaceus saec. XV–XVI f. 355r–445r sub eodem titulo atque Vatic. 209 cum Magenteni et Neophyti scholiis Philoponi in Analyt. Post. libr. I commentarium continet scholiis numeratis τϙδʹ. post miscellanea deinde aliorum scholia [1]) f. 449r, quod inscr. ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν δεύτερον, — 480v exstant ρνϛʹ scholia, quorum primum est περὶ τοῦ μέσου ζητοῦσι. ζητεῖ δὲ περὶ τοῦ μέσου ὅρου i. e. p. 341,9 sq., ultimum des. in verba τὰ ἐπιστητὰ πράγματα καὶ ἀποδεικτά i. e. p. 440,12. praeter initium libri I, cuius varietatem supra e Guil. Crönert schedis proposui, haec mihi praesto erant, quae Torstrikio (l. I) et Iosepho Heeg Monacensi (l. II) debeo:

p. 194, 16—19. 16 ἀπάτην τινὰ] δόξαν ψευδῆ | 17. 18 τινὸς συλλογισμοῦ γινομένης | 18. 19 ὥσπερ ἐστὶ τῆς ἐπὶ τοῦ διά.

p. 233,21—**235,**7. 28 ὅτι om. | ante τὰ add. ὄντα | 29 κατ᾽ οὐδενὸς ἄλλου κατηγορεῖσθαι | 30 ἐλθεῖν | **234,**1 ὦ πρώτῳ | διότι λαμβάνει, om. γὰρ | εἰσὶν] οἱ | 2 τοῦ ὅτι | 3 ante ὁρισμοὶ add. οἱ | 7 ἐπὶ τοῦ | 9 ἄλλως δὲ | τὸν om. | post ἀριστοτέλη add. μὴ | 11 post κοινότερα add. fort. recte καὶ | 13 οἷαί εἰσιν αἱ — δείξεις | 16 τὸ δὲ λογικὸν τοῦ | 18 post εἰ add. γὰρ | 24 τι om. | 28 τοῦτο δέ ἐστι | αἱ διαφοραί | 29 ποιῆσαι om. | **235,**2 τῷ om. | 7 πεπερασμένον ἔσται δῆλον ὅτι, post quae add. γενήσεται φανερόν.

p. 266,27. 28 μὴ πάντα εἰσὶν | 28 αἱ δὲ ἀρχαὶ αἱ.

p. 331,2—**333,**29. 4 ὑπάρχουσαι | 6 εἶναι, om. ὅτι | 7 post μὲν add. τῆς | 8 post δὲ add. τῆς | post καὶ add. τῆς | 10 πρακτέα | 18. 19 ἀπένειμεν — ὡς ἡ χρεία om. | 22 τῷ om. | 23 δὲ om. | 24 ἱπποζυγίοις | ἢ] καὶ | 29 διοσημείων | **332,**11 post ἐστι add. καὶ | 12 ἐνέργειαι | 15 μηδὲ | post ἔχειν alt. add. ταύτην | 16 σαφῆ | 18 ὃς om. | 23 post οἷον add. ἡ | 30 λέγει οὐ | **333,**5 ἠριθμημένοις | 6 τουτέστιν — 8 χρόνῳ om. | 9 post γένηται add. ἐπεὶ δοκεῖ καὶ ἡ ἀγχίνοια ἀπόδειξίς τις εἶναι καὶ γνῶσις συλλογιστική, ἀναγκαῖον ἐν τούτοις καὶ περὶ ταύτης λέγειν, πῶς ἐστὶν καὶ τίνι διαφέρει τῆς συλλογιστικῆς γνώσεως | 11 ἀποκρίνεται | 15 ὁμοίως om. | 17 post εὐθέως add. καὶ | εἰσιν om. | post ἢ add. φίλοι ἀλλήλων εἰσὶν ἢ | 23 ἢ | post τὴν add. γάρ. | 26 ἐγνώρισεν post 27 συναγωγὰ colloc. | 27 καὶ alt. post ἄκρων colloc.

p. 341,9 περὶ τοῦ μέσου — **342,**30. 10 καὶ] δὲ | post τοῦ add. μέσου | 11 post τίς add. ἐστιν | 13 post ζητῆσαι add. τί ἐστιν | ὡς | 15 ἐπὶ τὸ | 16 εἰ] ἢ | 19 ὑπολάβοι | 21 ὁ ὁρισμὸς καὶ in mrg. man. 1 | 22 συλλογιστὸν — ὁριστόν | 24 ἀπορρήσας | 28 καὶ om. | 30 ἀποφαντικοί, ante quod add. καθόλου | **342,**1 post μελλόντων add. εἴπερ ἐστίν | 3 δὲ om. | 5 ἀσυνάρτητος | 6 post τὰ add. τὲ | 7 περὶ alt. om. | 9 τίνων corr. | καὶ εἰ] ἡ | αὐτοῦ om. | 10 καὶ τὸ συλλογιστικὸν | ὁ om. | 11 τῶν om. | 13. 14 σχήματι οἱ συλλογισμοὶ ὁρισμοί εἰσι καταφατικοί εἰσι | 16 post ἐφεξῆς add. ὅτι | 17 ἐνυπάρχον | 19 φησὶν | 20 καὶ om. | 23 καὶ prius om. | 26 ἤγουν om. | 27 οὐκ ἔστι | 28 δι᾽ ὁρισμῶν αὐτό.

p. 437,11—**440,**12. 11 post καὶ alt. add. τὰ | 12. 13 κατ᾽ — τῷ εἴδει om. | 14 ἰδικώτατον | 17. 18 ἰδιοτήτων] ω in ras. | 19 κοινώτης | 21 τὸ utrumque om. | 22 μετὰ om. | 24 τινων τῶν | 25 ζῷον — λογικὸν | 29 τινα | 30 τούτων | 31 ante ἡ add. ἡ δ᾽ αἴσθησις τοῦ καθόλου ἔστι ἤγουν | **438,**1 ἀνθρώπου om. | 4 συνεστώτων | 10 ἵστανται | 10. 11 καταντήσωμεν | 14 post ταῦτα add. καὶ | λογικόν supra deletum λευκόν scr. m. 1 | 15 ὡσαύτως om. | 16. 17 τοῦτον ὡς | 21 συνάγονται | 21. 22 ἐπαγογῆς — ἐπαγογῇ pr. | 24 διάνοιαν ἕξεων om. | **439,**5 ὁ κυρίως γὰρ νοῦς λέγεται | 7. 8 ἐξόρροπος | 8 νεύσσει | 9 ῥοῇ in ras. | 11 λέγεται post πρακτικὸς colloc. | 13 οὖν | γενήσεται fort. recte | 14 ante ἕξεις add. αἱ | φασὶ δὲ τὰς | 15 μὲν prius om. | 16 ἀεί om. | 17 τῆς om. | 18 ἀπόδειξιν, post quod del. ἐπιστήμης | 19 ante αἱ add.

[1]) velut f. 445r invenitur illud scholion Ἀλεξάνδρου, quod II 1 p. XXII proposui. f. 448r inscr. τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου μιτυλήνης κατὰ λέοντος τοῦ μαγεντην(οῦ) εἰς τὸ βʹ τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν ἀριστοτέλους. Διαλαβὼν ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ κτλ.

ἤγουν | γνωριμώτεραί εἰσι bis | 20 παρὰ | 22 μετὰ ἁπάσαις | 25 ἀληθέστεραι | 26 ἀπόδειξιν | 27 τὰς ἀρχὰς ἤγουν τὰς προτάσεις | 28 προβαίνει | 29 εἰ γὰρ | λογισμὸς recte | 30 καταγινόμεναί εἰσι καὶ | **440**,2 ἄλλη ἀρχὴ om. | 3. 4 ἀποδείξεως καὶ om. | 4. 5 εἰ γοῦν μηδὲν ἄλλο γένος bis | 6 ὁ om. | 8 post ἀρχῶν add. καὶ ἡ μὲν τῆς ἀρχῆς | 9 post ἡ add. recte μὲν | post ἀρχῆς add. ἂν εἴη | post ἂν add. ἀρχὴ | 10 ἀπόδειξιν | 11 τὰ om.

Escurialiensis Φ-I-14 [cf. vol. XXI 1 p. V] chartaceus forma maxima saec. XVI f. 1r—9v initium anonymi illius in Analyt. Post. libr. I (usque ad p. 71b25) commentarii a M. Hayduck l. c. p. VII—XVIII editum continet, qui exstat etiam in CEF et Mosq. 313, in quo p. X 20—XVIII 20 multa sunt e Philoponi commentario (p. 7,7—26,13) excerpta, quorum nonnulla integriorem nostris codd. memoriam videntur servavisse: p. 7,14 (X 28) γνοίημεν (γνοῖμεν conieci), p. 20,24 (XV 20) οὖν, quod addidi, habet, p. 24,20 et 23 (XVII 25 et 28) ἀποδεικτῶν et ἀποδεικτά v. Add. et Corr.

Escurialiensis Φ-III-10 [Miller p. 171 cf. huius vol. 2 p. XXIV] bombycinus saec. XIII—XIV post Analyt. Prior. libr. II cum Philoponi commentario circumscripto[1]) inde a. f. 116r Analytica Posteriora continet, quorum libro I varia scholia ascripta sunt, inter quae sunt plurima e commentario Philoponeo excerpta; libri II scholia rariora esse Ad. Torstrik testatur. e photogrammatis foliorum 116r—117v haec noto:

f. 116r med. scholia sic incipiunt: Θέλων ὁ ἀριστοτέλης ἀποδεῖξαι ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἐκ προεγνωσμένων καὶ προομολογουμένων γίνεται, ἄρχεται ἀπὸ τοῦ καθόλου, ἤτοι τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς μαθήσεως, ἃ ἀπὸ ἐγνωσμένων γίνονται. εἰ δὲ τοῦτο, ἐστὶ δὲ καὶ ἡ ἀποδεικτικὴ διδασκαλία καὶ μάθησις, λοιπὸν ἄρα καὶ ἡ ἀποδεικτικὴ ἐκ προεγνωσμένης γίνεται γνώσεως ⁖ Ὁ ἀριστοτέλης θέλων διδάξαι περὶ ἀποδείξεως οὐκ ἀμέσως ἐπὶ τὴν τούτου διδασκαλίαν ἐχώρησεν,

[1]) e photogrammatis fol. 102v—103v, quae postea mihi suppeditata sunt, liceat hic addere varietatem lectionum ad vol. XIII 2 p. **387**,1—**397**,27. 5 καὶ πότε κτλ. om. | 7 ἐρεῖν, om. φησί | 11 ὗλαι | 18 τοὐλάχιστον χρεία | **388**,7 οἱ δὲ κτλ. om. | 10 καὶ primum om. | 16 lemma om. | 20 εἴποι | 21 λόγοι | 25 et 26 τὸ—τῷ | **389**,2 ὅλον | 3 εἰ superscr. εἰ τύχοι praeterea in mrg. | ἄρα om. | 6 οἱ superscr. | 12 post ἕτερος add. οὐκ | 14 ὅσα κτλ. om. | 26 καὶ alt. om. | 34 ὁ—ὁμοίως om. | **390**,1 post συμπέρασμα add. ἐστίν | διὰ τοῦ κτλ. om. | 3 Οὐ τὸ τὸ sic | 13 post φανερὸν add. οὖν | ὅτι] εἰ | 15 εἰ γὰρ] ὅτι | 19—22 om. | 27 τὸ συνάγον | καταφατικόν | **391**,1. 2 ἐν πρώτῳ σχήματι ἀσυλλόγιστος | 9 οἷον inc. f. 103r | τοῦ μὲν κτλ. om. | 17 οὐ om. | 18 ὅτι—ἦν | 21 δυνατὸν | 23 ὥστ᾽ κτλ. om. | 28 ποτὲ μὲν—ποτὲ δὲ | **392**,1 post δ᾽ add. ἐπί τι | 4 post ὅτι add. ἐστιν | ὁ habet | 12 τῷ ἀληθεῖ συμπεράσματι τῷ | 18 οὐχ κτλ. om. | 22 τὸ συμπέρασμα τὸ β̄ | 26 εἰ οὖν] οὐκοῦν | ὃν] οἷον | 29 εἴς κτλ. om. | **393**,1 τὸ ᾱ κτλ. om. | 6 τοῦτο om. | καὶ om. | ἐστι om. | 9 καὶ κτλ. om. | 12 μὲν et δὲ om. | 14 ἐξ om. | 16 καταφατικαὶ καὶ ἀποφατικαὶ | 22 τέως om. | 23 τέσσαρες u. v. | 32 post πάσας add. συζυγίας | **394**,7 post ᾱ add. ἐν | ὑπάρχον κτλ. om. | 14 ἀληθὲς | 19. 20. ἦν γὰρ τὸ ἀληθὲς οὐδενὶ τὸ β̄ | 23 γενόμεναι | 24 ἀληθῶν τῶν προτάσεων οὐσῶν | 25 ψευδῶν οὐσῶν | 28 δὲ | 29 ἀληθὲς om. | **395**,1 ὑπάρχον κτλ. om. | 4 ὡσαύτως inc. f. 103v | ἔστω κτλ. om. | 6 εἰπὼν | 7 ἀληθὲς συναγούσης om. | 8 ἂν | 10 ἰδοὺ om. | 11 ante ἄνθρ. add. ὁ | καὶ om. | 12 ὃ | 14. 15 om. | 16 ἑκατέρα κτλ. om. | 20 αὐτὸς] ὁ | 21 γινομένας | 25 καὶ alt. om. | **396**,2 ἐπὶ τῶν ἀμφοτέρων | 4 καὶ γὰρ ἢ | 5. 6 ἢ—ἐπί τι ψευδὴς om. | 7 εἴη post πρότασις colloc. | 8 μὴ superscr. | 14 ἂν | λάβω κτλ. om. | 19 ὃ om. | 20 ἐστιν om. | 21 ψεῦδος | post εἰπὲ add. παντὶ | 23 εἰ δ᾽ ἡ ἀποφατικὴ ᾖ | 26 μείζονα | ἀληθὲς—συνάγουσιν om. | 27 ὑπάρχει om. | **397**,3 καταφατικόν | 10 ἐπί τι ψευδοῦς | 12 ὃ ληφθῇ | ἡ δὲ κτλ. om. | 20 ἡ—ἀληθής] οὐδενὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς | 21 ψευδὲς | 23 ἐνδέχεται κτλ. om. | 24 συνάγομεν ἀληθῆ.

ἀλλὰ πρῶτον παρέδωκε τὰς ἁπλᾶς φωνὰς ἐν ταῖς κατηγορίαις, εἶτα ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας τὰς προτάσεις. ἐν δὲ τοῖς προτέροις ἀναλυτικοῖς περὶ τοῦ ἁπλῶς συλλογισμοῦ. εἶτα ὁδῷ χρησάμενος ἔρχεται καὶ ἐνταῦθα διδάσκων τὸν λόγον τὸν περὶ ἀποδείξεως. ὃν καὶ ἀναγκαῖον ἔχει παραδοῦναι ὡς τοῖς φιλοσόφοις χρήσιμον καὶ ἀναγκαιότατον ὄντα. εἰ γὰρ μὴ τῇ ἀποδείξει χρήσεται, οὐκ ἂν δυνηθῇ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος διευκρινῆσαι. τοῦτο γάρ ἐστιν ἴδιον τοῦ κυρίως φιλοσόφου, τὸ εὑρίσκειν τὸν ἀληθῆ συλλογισμὸν καὶ τὸν ψευδῆ καὶ ἀποδεῖξαι αὐτόν. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔνι ὁδὸς διδάξαι τινὰ τὸ τοιῶσδε κατασκευάσαι πρᾶγμά τι, εἰ μὴ ἁπλῶς γινώσκει τὴν τούτου γνῶσιν, οὕτως καὶ ὧδε πεποίηκεν ὁ τεχνικός. ἐδίδαξε τὸν ἁπλῶς συλλογισμόν, εἶτα καὶ περὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ ὡς προμαθόντας καὶ προγινώσκοντας τὸν ἁπλῶς συλλογισμὸν καὶ καθόλου: — Ἰστέον ὅτι ἐν παντὶ προβλήματι δύο ταῦτα θεωρεῖται, τὸ δεδομένον καὶ τὸ ζητούμενον. οἷον ὁ μὲν ὑποκείμενος ὅρος, λέγω δὴ ἡ ψυχή, δέδοται, ζητεῖται δὲ ὁ κατηγορούμενος, εἰ ἀθάνατος. καὶ πάλιν εἰ ἔστι ζῷον τραγέλαφος τεθῇ πρόβλημα, δεδομένον μέν ἐστι τὸ ζῷον, ζητούμενον δὲ τὸ τραγέλαφος. ζητεῖ γὰρ τὸ πρόβλημα οὐχ ὅτι ἔστιν, ἀλλὰ τί· τοῦτο γὰρ φανερὸν καὶ ἐναργές· ἀλλ' εἰ τοιοῦτον ζῷον. ὥστε πᾶσαι αἱ προτάσεις δι' ὧν κατασκευάζεται τὸ πρόβλημα: —

Πρὸς τὸ προσεχὲς ἀπήντησεν i. e. **p. 17,25—18,6** ἴσας ἔχει. 26 ἄλλοις] τούτοις | 27 ἄλλο τι. ὅπερ | 28 δὲ om. | **18,5** τὰς om.

Τουτέστι πρὶν κατὰ τὴν αἴσθησιν i. e. **p. 18,13—21** ᾔδει. 13 προσβάλλομεν | 14 διὰ τὸ | 16 τρίγωνον ἐγνώκαμεν] parum liquet | 17 διὰ τὸ | 20 post κεκρυμμένον add. τὸ.

f. 116ᵛ. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο εἴη—(ἣν . . . εἰρήκαμεν) i. e. **p. 18,23—26.**

Ἐντεῦθεν καὶ τὴν ἐν τῷ μένωνι—τὸ δὲ καθόλου οὔ i. e. **p. 14,12—16,19** (14,12—24 ἀπὸ plurima legi non possunt). 14 εἶτα] εἰπεῖν | 24 post διπλάσιον add. nescio quid | 25 τετράγωνον ἢ οὗ ἡ διάμετρος | 28 ᾱη̄β̄θ̄ | ἕτερον alt.] ἔσται | 29 ἑκατέρα | 30 καὶ τοῦ | **15,1** ἡ ᾱη̄β̄θ̄ τῇ β̄ζ̄θ̄ῑ | 3 τὸ ᾱθ̄ | 4 δ̄ᾱ om. | 8 τετραγώνου om. | ante ἐστι add. αὐτοῦ | 9 ὡμολόγει | 10 ἐπεὶ | 17. 18 τὸ ἄρα—τετραγώνου om. | 21 ἐνάγων | τὰ ζητούμενα | 22 εἰς γνῶσιν om. | διά τινων | 27 τοῦ (ante εἰδέναι) | 28 τύχῃ | 30 ὅτι om. | τὸ om. | **16,2** τὰς ἀπορίας om. | 7 ἢ δ̄—τετράγωνον om. | 7. 8 ἢ παντὸς τετραγώνου om. | 8 τίθεται | 12 τὸ (ante καθ.) | 13 καὶ —15 καθόλου om. | 17. 18 καὶ—ἀγνοεῖ om.

Ἀντὶ τοῦ ἐπίστασθαι i. e. **p. 23,11—15** ἔλεγε. 12 εἰς τὸ ἐπίστασθαι] non liquet | 14. 15 ὥστε φαμὲν καί.

f. 117ʳ — — — — (quae praecedunt vix legi possunt). Τουτέστιν ἤτοι κατὰ τὸ καθόλου ἢ κατὰ τὸ μερικόν i. e. **p. 19,13—18** ἐστί. 15 εἰ τὰ καθόλου μανθάνει τις | 17 τὸ alt. om.

Σοφιστικὸν τρόπον εἰπὼν αἰνίττεται καὶ τοὺς κυρίως σοφιστὰς καὶ τοὺς διαλεκτικούς. ἀμφότεροι γὰρ . . . συλλογίζονται καὶ ἐξ εἰκότων καὶ τεκμηρίων. ἀληθῆ μέντοι. οὐ μὴν κατὰ τὸν ἀποδεικτικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν τρόπον. οἷον οἱ λέγοντες i. e. **p. 21,11—28** ὁ αὐτός. 14. 15 εἶναί—ἔχειν] . . . καὶ ὠχρὰν εἶναι | 15 ἐπειδὴ om. | 20. 21 ὑπάρχει—τὸ ὑποκείμενον om. | 21 et 22 ψιμμίθιον | 27 post πάσης add. ἡμῖν | μετρητικὸς ὤν.

Οἷον ὅτι ἡ σελήνη τοιῶσδε φωτίζεται ἤτοι ποικίλως, διότι σφαιροειδής ἐστιν. ἢ ὅτι ἡ γῆ ἵσταται, διότι κέντρου λόγον ἐπέχει ἢ ὅτι . . . διὰ τὴν ὑποδρομὴν τῆς σελήνης. ἢ ὅτι ἡ σελήνη ἐκλείπει διὰ τὴν ἀντίφραξιν τὴν ὑπὸ τῆς γῆς. τότε γὰρ καὶ λέγεται ἐπίστασθαι, ὅταν τὸ αἰτιατὸν . . . αἰτίου. ὥσπερ ὅτε οἶδεν ὅτι ἡ σελήνη τοιῶσδε φωτίζεται διὰ μέσου τοῦ σφαιροειδῆ εἶναι ἢ τὴν ἔκλειψιν τὴν ἡλιακὴν διὰ μέσου τοῦ ὑποτρέχειν τὴν σελήνην . . . τὸ αἰτίων. εἰπὼν τὸ προτέρων. ἐνδέχεται γάρ τι πρότερον μὲν εἶναι κατὰ σχέσιν τὴν συλλογιστικήν. οὐ μέντοι γε καὶ τοῦ πράγματος. οἱονεί τις συλλογίσαιτο . . . πρότερον. τοὐναντίον γὰρ τὸ τετοκέναι αἴτιον ἐστὶ τοῦ γάλα ἔχειν. τότε γοῦν τις δυνήσεται ποιῆσαι ἀπόδειξιν, ὅταν ὁ μέσος λαμβανόμενος ὅρος οὐ μόνον ἐστὶ πρότερος . . . ἀλλὰ καὶ αἴτιος τοῦ συμπεράσματος. οἷον εἴ τις διὰ μέσου τοῦ τετοκέναι συλλογίσαιτο τήνδε τὴν γυναῖκα γάλα ἔχειν. οἷον ἥδε ἡ γυνὴ τέτοκεν. ἡ τεκοῦσα γάλα . . . . γάλα ἔχει·.·

Ἐπεξηγεῖται i. e. **p. 26,18—27,11** τῇ πλευρᾷ. 21 εἰ —24 ἐδήλωσεν] δηλοῖ γὰρ | 25 φησὶ γὰρ ὅτι om. | 25. 26 ὅπερ—εἶναι om. | 26 post πλευρᾷ add. . . . ὃν ὡς ψευδὲς |

εἴ γε | **27,3** οἷον —5 εἶναι om. | 5 εὕροις | 6 σύμμετρον τῇ πλευρᾷ bis u. v. | 7 post μθ' add. νῦν δὲ ν̄ ἐστίν | 7 τὸ τετράγωνον om. | 9 πολλαπλασιαζόμενος | 10 οὐδεὶς ἀριθμός.

Μὴ κατὰ συμβεβηκὸς i. e. **p. 28,6**—11 ἔχειν. 7 μὴ καθ' αὑτὸ εἰδέναι | 10 αὐτό.

Τῷ ξυνιέναι, τουτέστι τῷ εἰδέναι τί σημαίνει ἢ τί ἐστιν. ἀλλὰ καὶ τῷ εἰδέναι ὅτι ἐστί. καὶ σκόπει ὅτι νῦν φησιν ὅτι καὶ κατὰ δύο τρόπους δέον εἰδέναι τὰ ἀξιώματα i. e. **p. 28,20** Ua.

Ὅτι τὸ πρότερον διττόν, τὸ μὲν πρὸς ἡμᾶς, τὸ δὲ πρὸς τὴν φύσιν. καὶ πρῶτα μὲν τῇ φύσει λέγονται τὰ κοινὰ καὶ καθολικά, ἅπερ ἡμῖν ἐστιν ὕστερα. πρῶτα δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν καὶ καθ' ἡμᾶς τὰ μερικά. ὕστερα δὲ τὰ καθόλου ·.·

Ἄμεσοι δέ i. e. **p. 30,5** sq. 7 ἄλλη om. | πᾶσα —11 ἐκάλεσε om. | 11 ἀναπόδεικτος | ἐστι om. | 12 οὐκ ἐδεήθημεν | 14 εἰ τύχοι om. | 17 δὲ om. | 21 οἷον — 27 ὅτι] πάλιν | 27. 28 τὸ δὲ — οὐσία om. | 28. 29 λέγω — καὶ om. | post 29 ἄμεσος sic pergit: τὸ αὐθυπόστατον οὐσία. καὶ αὕτη ὁμοίως. τὸ ζῷον ἄρα οὐσία. ἄλλως. κυρίως μὲν ἀπόδειξίς ἡ ἐκ τῶν πρώτων τὰ δεύτερα πιστουμένη, ὅταν συνδράμῃ i. e. **p. 31,13**—17 ὀνόματος. 14 γνώριμον εἶναι.

f 117ᵛ — — — (initium folii legi non potest). κοινὸν μὲν οὖν i. e. **p. 35,21**—**36,17** ἡ ἀντίφασις. 23 γίνεσθαι post μηδὲν colloc. | 24 post ἀγαγεῖν add. ἀλλ' ὅσαι μὲν τῶν ὑποθέσεων γνώριμοι καὶ ἃς ἅμα τῷ ἀκοῦσαι προσίεται ὁ μανθάνων, ὑποθέσεις αὗται καλοῦνται. οἷον | **36,1** τίθενται | 2 καλοῦνται | ante δύο add. ἢ | 3 μὲν om. | 5. 6 ἕως ὧδε τὰ τῆς | 7 ἐναντίον | 9 εἰ (post utrumque οὔτε) | αἱ superscr. | 10 ὡς ὁμολογούμενον ὁ γεωμέτρης | 12. 13 καὶ — πλάτος om. | 15 ἐπιστημῶν om. | 17 post ἀντίφασις sic pergit: ὁ γὰρ ὁρισμός: ὁρισμός ἐστιν i. e. **p. 35,2**—19 κατὰ συμβεβηκός. 2 τί ἦν om. | 3 post θνητὸν add. νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν | 4 ἀπόφανσις | 5 δήπου om. | 11. 12 ἐξήγησις — θνητόν om. | 15 ὅταν — 17 τοῦ ἀνθρώπου om. | 18 καὶ ἀπόφασις om.

Προγινώσκειν τὰ πρῶτα: καὶ γὰρ εἰ i. e. **p. 37,24**—**38,4** δικαιοσύνης | 24 διὰ] τῶν | 26 λέγει | 28 εἴη om. | **38,1** ὁ σωκράτης εὖ μάλα καὶ ἀσφαλέστατα | 2 λέγοντα εἶναι.

Ἀεὶ γὰρ δι' ὃ ὑπάρχει ἕκαστον: Οἷον εἰ τὸν διδάσκαλον φιλοῦμεν διὰ τὸν παῖδα, τὸν παῖδα μᾶλλον φιλοῦμεν (cf. **p. 37,21. 22**). καὶ γὰρ ὅταν i. e. **p. 38,9** sq. 10 τοῦτο αὐτὸ διὰ | 12 θερμὸν διὰ | μᾶλλον θερμὸν | 13 ὑπάρχοι om. | 13. 14 πολλῷ — ὑπάρξει] ἡ χιὼν ψυχροτέρα. post quae pergit: ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἀπορούμενον λύεται.... ἢ ὁ θάνατος ἐν τῇ μαχαίρᾳ ἢ ἐν τῇ κινήσει ἡ θερμότης, ἐπεὶ διὰ τὸν οἶνον μεθύομεν καὶ θνήσκομεν διὰ τὴν μαχαίραν. καὶ θερμαινόμεθα ὑπὸ κινήσεως.... Συμβήσεται δὲ τοῦτο: Τὸ ποῖον i. e. **p. 40,13** — 29 τὸ συμπέρασμα. 17. 18 τοῦτο — συμπεράσματος om. | 19 δ' ἂν τῷ μὴ ἐγνωκότι | 20 τἀναντία | 23 τι om. | 24 δι' ἃ καὶ | καὶ alt. om. | 25 καὶ tert. om. | 27. 28 εἰ γὰρ — ἐγνωκὼς om. | 29 ἄρα om. | ἐγνωκότα.

Baroccianus 155 [Coxe I 265 cf. etiam huius vol. 2 p. XXXIII. XXXIV] chartaceus saec. XV foliorum 416 inde a f. 263 Philoponi in Analyt. Post. libr. I commentarium continet. e paucis, quae Ad. Torstrik notavit, hunc codicem apparet codd. RU similiorem esse.[1])

p. 333,8 τοῦ om. | 15 στοχάσηται | ὁμοίως om. | 17 στοχάσηται | εἰσιν om. | ἐρωτήσει.

Oxoniensis Collegii Novi 236 [Coxe I 86 cf. etiam huius vol. 2 p. XXXIV] chartaceus saec. XVI foliorum 394 a f. 218, quod inscr. Ἰωάννου ἀλεξανδρέως σχολικαὶ ἀποσημειώσεις κτλ. (= Ua), Philoponi in Analyt. Post. libr. I commentarium continet. quae Ad. Torstrik ex initio et fine commentarii

[1]) de Barocciano 87 cf. p. XI n. 1. etiam in Barocc. 157 membr. saec. XIII, qui f. 1—117 Analyt. et Prior. et Post. cum scholiis miscellaneis continet, e Torstrikii schedis Philoponea esse cognoscitur, velut An. Pr. p. 21,22—25,240, 29—241,1. sed haec e scholiorum farragine expiscari vix operae pretium sit.

notavit, paene omnia cum U consentiunt, velut p. 333, 6 τουτέστιν — 8 χρόνῳ om.

Mosquensis 313 [Matthaei p. 205. 206 cf. vol. II 3 p. XXII] olim 326, nunc 455, e monasterio Iberorum, foliorum 435, e duobus constat codicibus, quorum posterior bombycinus saec. XV inc. f. 295. ex quo quattuor foliorum photogrammata mihi suppetebant. f. 345ʳ inscr. Τοῦ φιλοπόνου σχόλια εἰς τὴν ἀποδεικτικήν. βιβλίον ἆτον: Σκοπὸς ἐστὶν ἐνταῦθα τῷ ἀριστοτέλει περὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ διδάξαι συλλογισμοῦ ... des. f. 373ᵛ in verba οὗτος ἀγχίνους: Τέλος τοῦ πρώτου βιβλίου τῆς ἀποδεικτικῆς (cf. p. X. XI. XVIII). ibidem inscr. ἀρχὴ τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς ἀποδεικτικῆς·.· Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῆς ἀποδεικτικῆς (p. 334,2) ... des. f. 394 in verba ἡ ἀπόδειξις γινώσκει τὰ ἐπιστητὰ πράγματα καὶ ἀποδεικτά (p. 440,12).

p. 334,2 — 336,18. 16 ἀποδείξεως, om. ἐν τῇ | 22 ἀναλυτικὴ | 23 ἀναλυτικὸν | αὐτοῦ | **335,5** ἀποδείξεως | 6 τιμιώτερον | 7 καθότι γνωστὸν | 9 ἀναλυτικὰ | 12 διδάσκει | 15 πρόεισιν | 22 τὸ κῦρος ἔχει ὁ μέσος ὅρος | 25 οὕτω | 26 λαβὼν | 34 ἀνάλυσις λέγεται alt. l. | 35 ἐπὶ τὰ ἁπλᾶ om. | **336,6** ἄρα om. | 18 in ἀνάγονται des. f. 373ᵛ.

p. 437,7 — 440,12 (f. 393ᵛ). 7 ἀσαφῶς | 13 τῷ γένει | 25 λογικὸν | 29 κοινὸν | 31 ante ἡ add. καὶ | **438,5** post ὅτι add. ἡ | 10 ἵστανται | 16 τοῦτο om. | 22 γινώσκομεν | 24 lemma om. | **439,3** δὲ om. | 6 αὐτῇ | 13 εἰ δ' οὖν | 14 φασι | 15 μὲν alt. om. | 16 ἀεὶ habet v. Add. et Corr. | 20 παρὰ | 22 lemma om. | 26 οὖν om. | γενομένη | 27 post διὰ inc. f. 394ʳ | μὴ | 28 ante νοῦς add. ὁ | 29 λογισμὸς v. Add. et Corr. | 31 γινώσκειν τὰς ἀμέσους προτάσεις καὶ γνωρίζειν | **440,1** γὰρ | γνωσθεῖσιν om. in lac. (aut in photogrammate non est expressum) | 2 post ὥσπερ add. ἀρχὴ v. Add. et Corr. | ἄλλη ἀρχὴ om. | 3. 4 ἀποδείξεως καὶ om. in lac. (sed v. ad vs. 1) | 4 οὖν | 7 post ἀληθέστερον add. ἕτερον | 8. 9 καὶ ἡ om. | 11 ὡς ὁ νοῦς om. in lac. (sed v. ad vs. 1).

Hauniensis gr. 209 [I. Erichsen p. 31] chartaceus saec. XVI—XV in fol. prioris libri commentarium Philoponeum continens ab I. Heiberg inspectus est, qui haec notavit, e quibus codicem plerumque cum a (a¹) consentire apparet:

p. 1 — 5,14 παραδειγμάτων. 1—4 Ἰωάννου ἀλεξανδρέως τοῦ φιλοπόνου ἐξήγησις εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν ἤτοι τῆς ἀποδεικτικῆς rubr. inscr. | 5. 6 τοῦτο τὸ βιβλίον, λέγω δὴ ὁ περὶ ἀποδείξεως λόγος, τέλος ἐστὶ τῆς λογικῆς πραγματείας | 6 μαθήματα | 7 τε om. | 8 καὶ om. | 9. 10 οὕτως καὶ ἐπὶ τούτων ὡς κἀπὶ τῶν ἄλλων ὁδῷ προέλθωμεν | 12 ἢ] καὶ | 17. 18 post ἀδύνατον add. ἐστι | **2,2** ἐδείξαμεν | 2. 3 ὅ τε σοφιστικός, ὁ διαλεκτικὸς καὶ ὁ ἀποδεικτικὸς | 5 ἐν ᾧ | δὲ post 6 διδάσκει colloc. | 7 ἐλέγχοις om. | 8 ἐπὶ τὸ] καὶ ἐπὶ τῷ | ὡς αὐτός φησι τὰς σοφιστικὰς | 10 τῷ utrobique | 11 ὥσπερ | 12 ὁ superscr. m. 1 | 14 post μεῖζον add. ἐστι | 15 ἔλεγχος | 17 συλλογισμῶν] ἐλέγχων | 18 τοῦ om. | 19 ante τὸ add. τί | 21 δεῖ om. | ἑτεροκινήτου] υ in ras. | 22 διώκειν | οὐ | 23 post λογικῆς add. πάσης | 24 οἱ φιλόσοφοι om. | εἰς | 27 ὀρθὸν | **3,9** post τὸ add. μὴ | 10 γενόμενοι | 11 γνῶναι | 15 φησι διδασκαλία | 16 προυποκειμένης | 17 θέλει | 22 ante μάθ. add. ἡ | 23 γίνεται | 25 γὰρ ἀδύνατον | 26 post πλευραὶ add. τοῦ τριγώνου | 27 μείζονές | 29 lemma om. spatio 4 litt. relicto | 30 post γινώσκειν add. οὖν | 31 ἢ supra expunctum οἱ m. 1 | 32 εὑρίσκοντες] ες corr. m. 1 | **4,2** πᾶσα alt. om. | 4 post τε add. καὶ | πάντως om. | 5 ἡ om. | 8 post ὥστε add. καὶ | 10 post γνώσεως add. τοῦ | 11 τι om. | 14 προομολογουμένου | 15 ἐκ μαθήσεως — ἐξ εὑρέσεως | 15. 16 καὶ εἰ | 16 ἔστι δὴ οὖν ἡ] ἡ μέντοι | 17 post ταυτά add. εἰσι | 18 ἡ alt. om. | 19 αἱ inc. f. 3ᵛ | 20 ἀπὸ μὲν γὰρ | προϊοῦσα om. | 21 πρὸς τὸν | post μαθητὴν

add. ὡς | καλεῖται] νοουμένη | 21. 22 προσαγορεύεται — μάθησις ut a¹ | 23 ante γνώσεως add. γίνεται | 24. 25 προβαίη ἂν | 26 εἴχομεν ζητεῖν] ζητήσαιμεν ἂν | 28 μαθεῖν | ὅπερ] τοῦτο γὰρ | **5,1** post τοῦτο add. τοῦδε | 2 λευκότερόν | post αἴσθησις add. αὐτὴ | προκέοιτο | 3 ὑποδείκνυσιν, om. μοι | 4 ἄλλως τε καὶ | διανοητικὴν — ἀποδεικτικὴν | καὶ alt.] αὐτὴν | 5 post καθολικώτερον del. κατιὼν | 6 πεῖστεις | 8 post πᾶσα add. δὲ | 10 αὕτη om. | δεικνύει.

p. 331,1—333,29. 1. 2 lemma om. | 8 post ἂν add. καὶ | 9 μὲν οὖν ἐν τῇ | 11 καὶ om. | 14 πρακτικὰ | 15 ἔχει om. | 17 καὶ τὰ om. | βούλεται | 18 τεχνιτοῖς | ἀπαιτεῖ | 19 ἐθέλοι | 20 τὰ om. | 22 καὶ om. | 24 ὑποζυγίῳ χρώμενον ἢ ναυσί | 25 πάντα ταῦτα | 27 μέχρι καὶ | 29 ἄρα] ἔσται | **332,1** ὡς εἴρηται, om. ὅτι | 2 et 2. 3 συλλογισμῶν | 5 post ταύτῃ add. δ' | 5. 6 ἔστι δὲ καὶ σοφία ἡ | post πάμπαν add. τῇ ἐπιστήμῃ | 7 αὕτη ἂν καλοῖτο | 8 εἰδὼν om. | post κληθεῖσα add. ἀπὸ τοῦ | 9 οὖσα] εἶναι | ἡμῖν σαφῆ | 12 σαφέστατα δὲ ὅτι ἡ] ἡ δὲ | 14 post ἐπιβλητικῶς add. τῇ φύσει ταύτης πλησιάσαι ἢ μᾶλλον | 14. 15 ἔχειν τὴν φύσιν αὐτῆς | 15 post ἔχειν alt. add. αὐτήν | ἐστιν om. | 16 σαφέστατά ἐστι καὶ φανότατα | 18 ὃς om. | 19 ἀστέρων | ταῖς μὲν] ἀλλὰ ταῖς | 20. 21 δηλαδὴ τῶν λοιπῶν ἄστρων | 21 post οὖν add. ἡ | 24 ἃ πρὶν] ἅπερ | τοῦτο om. | 25 τῶν νοηρῶν | 26 ἐλέγομεν | 27 εὕρησιν | θετέον | 29 lemma om. | 30 post φυσικὴν add. θεωρίαν | ante ἣν add. οὐχ, om. οὐ | **333,2** ἢ pro altero εἴτε | 3. 4 lemma om. | 5 ἀπηριθμημένης | ἡ om. | 6 τοῦ μέσου ὅρου post χρόνῳ colloc. | ἀσκέπτῳ] σκ e στ corr. m. 1 | εὕρησις u. v. | 9 ἵνα] ἐν ᾧ | εὕρησις | γίνεται | 12 σκέψαντος | ἀπὸ τοῦ | 16 ἀγχίνοια τὸ τοιοῦτον | εἰδὼν pr. | δύο om. | φίλους] ι corr. m. 1 | 20 φησὶν ὁ πλάτων | 21 οὐ δεῖται] οὐδαμῶς | 22 ψευδονύμως | 23 post τοιαύτην add. οὖν | 25 lemma om. | 26 post φησὶν add. ὁ | εὐθέως πάντα om. | 27 ἅπερ εἰσὶ τὰ αἴτια | 28 τὰ prius om. | 29 καὶ] ἃ | ἤδη] ἢ corr. ex ἐ m. 1 | τέλος τοῦ πρώτου τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν subscr.

Vindobonensis phil. gr. 155 [Nessel p. 90 cf. vol. V 1 p. XIII] chartaceus in quarto saec. XVI foliorum 271 f. 89ᵛ inscr. Ἰωάννου τοῦ φιλοπόνου ἀλεξανδρέως ἐξήγησις: ∾ σχολικαὶ ἀποσημειώσεις, ἐκ τῶν συνουσιῶν ἀμμωνίου τοῦ ἑρμείου, μετὰ τινῶν ἰδίων ἐπιστασιῶν εἰς τὸ α^ον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν ἀριστοτέλους. f. 227ᵛ inscr. Ἰωάννου ἀλεξανδρέως ἐξήγησις, εἰς τὸ δεύτερον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν ἀριστοτέλους. f. 271ʳ subscr. Φιλοπόνου τῶν εἰς τὸ β^ον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν ἀριστοτέλους τέλος. μαθουασαλα τοῦ καὶ μαχεῖρος κόπος ἁρπακτικὸς καὶ ἐν ἐπιδρομῇ καὶ ἐν ξενιτεία καὶ σπάνει τῶν χρειῶν πολλῇ. εἰ δὲ βούλοιτο, καὶ ἐν διωγμοῖς καὶ ἐν ἀσθενείαις πολλαῖς καὶ καιρικαῖς ἀνωμαλίαις καὶ μεταβάσεσι συχναῖς, εἰπεῖν τις, ἐκεῖνος οὐχ ἁμαρτήσει τοῦ πρέποντος, ὃς δ' ἂν εἴη: ∾ quae H. Diels contulit (p. 1—2,22) et quae ipse contuli (p. 2,23—8,12 δυνάμει = f. 89ᵛ—92ʳ, p. 327,7—336,36 = f. 224ᵛ—228ᵛ, p. 440,4 εἰ γοῦν —12) paene omnia, etiam manifesti librarii errores, velut p. 331,8 προὐθείημεν δ' ἂν καὶ ὑμεῖς, p. 333,20 ἑνωποιόν, p. 440,6. 7 τουτέστιν — μόνος iterata, cum Aldina congruunt, a qua haec tantum discrepant:

p. 1,4 post titulum add. lemma πᾶσα — γνώσεως, ut omnino lemmata non tam plena exhibet quam a | **p. 2,15** ἀπάτης habet | **p. 4,** 24. 25 εἰς — μαθήσεως in mrg. inf. m. 1 | **p. 7,15** προγινωσκόμενα | 19. 20 τὸ — ταῦτα om.

p. 327,7 ἐκεῖνος | 11 σύνδεσμος ὁ γὰρ om. | 18 δοξάσῃ | **p. 329,10** ἀσύμμετρον | 23 ἀδυνάτου | **p. 331,2** σοφίας, post quod add. τὰ μὲν — μᾶλλον ἐστίν | 21 et 25 ἐβουλευσάμεθα | **p. 332,8** οἱονεὶ σαφία | 10 τέ om. | 30 post τῶν induxit ἁπλῶς τὴν | **p. 333,26** Ὁ — ἐγνώρισεν om. | **p. 334,9** ἐν τῇ | **p. 335,33** καὶ ἡ — γὰρ om.

p. 440,10 εἰ δὲ.

Editionum principum Aldinarum posterior mihi innotuit, quae prodiit *Venetiis in Aedibus haeredum Aldi Manutii Romani et Andreae Asulani Soceri, Mense Decembri MDXXXIIII* una cum 'Incerti authoris' et Eustratii commentariis. ex epistula Aldi Pii Manutii ad Albertum Pium Carpensium principem priori editioni anni MDIIII praemissa, quae initio posterioris repetitur, haec noto: a

Ioannis Grammatici .... in priora Philosophi resolutoria commentarios statim post Ammonium in librum de interpretatione (ut par erat, et librorum Aristotelis ordo exigebat) excusos cura nostra publicare constitueram. Sed quia, quos is ipse Philoponus in resolutoria posteriora composuit, paratiores correctioresque haberentur, illos nunc damus, daturi deinceps deo favente et reliquos. Quoniam vero inter imprimendum varia nobis fuere exemplaria, nihil aut addere, aut diminuere, aut commutare audentes (temerarium enim id quidem) quae varia visa sunt, asteriscis signanda curavimus, inde operi absoluto addenda, quo unicuique pro arbitrio suo de illis liceret diiudicare. In secundum etiam resolutoriorum librum duplicem nacti expositionem, utranque iussimus informandam.

Quibus in praefatione posterioris editionis haec adduntur:

Ioannis Grammatici libros in Aristotelis posteriora resolutoria denuo impressuri, dedimus operam, ut exirent emendatiores, quam antea fuerant. itaque ex doctissimorum hominum lucubrationibus multa, in quibus vera lectio desyderabatur, castigavimus.

Mantissa f. 116r—123v inscr. Διαφοραὶ, εἰς τὰς σχολικὰς ταύτας ἀποσημειώσεις, ἃς ἐν ἑτέρῳ εὕρομεν ἀντιγράφῳ. [1])

In Scholiis a Brandisio a. MDCCCXXXVI editis p. 195—251 multa sunt ex editione Aldina excerpta, cuius menda nonnulla, plerumque coniectura sublata sunt. b

II ANONYMI IN ANALYT. POST. LIBR. II:

Parisinus 1917 [v. supra p. X et Waitz Organ. I 24. 25] in f. 257r exeunte inscr. τοῦ αὐτοῦ φιλοπόνου εἰς τὸ δεύτερον τῆς ἀποδεικτικῆς: Ἵνα τῷ σκοπῷ τοῦ προκειμένου βιβλίου παρακολουθήσωμεν καὶ τῇ γριφώδει ταύτῃ τοῦ ῥητοῦ ἐπαγγελίᾳ et spatio relicto in ultimo versu διαλαβὼν ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῆς ἀποδεικτικῆς . . . ἀλλ' ἰδίαν τὴν περὶ αὐτοῦ διδασκαλίαν ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ βιβλίῳ ποιήσασθαι :— (f. 257v med. i. e. Leo Magent. cf. p. VIII) φέρε ὥσπερ κοινὰ θεμέλια τῆς τοῦ ῥητοῦ ἐξηγήσεως προλάβωμεν κτλ., quae verbis ἵνα τῷ σκοπῷ . . . ἐπαγγελίᾳ continuari perspexit Brandis (Schol. p. 240b 24. 25; aliter iudicat Waitz l. c.) Anonymi commentarius inc. B

[1]) tertium haec commentaria edita sunt Venetiis a. MDLVIII. — Versionibus Latinis, quas Fabric. Bibl. Gr. III 331 X 646 (ed. Harless) commemorat, adde *Commentaria in libros Post. Resol. Arist. Recens cum Graeco exemplari per Philipp. Theodosium collata. Venetiis* 1542. 1550.

f. 259ʳ, initio (f. 259 et 260) scholiis miscellaneis (velut f. 259ʳ scholion νικαίας nomine inscribitur) in marg. ascriptus. des. f. 272ʳ. ante Theodori Ptochoprodromi paraphrasin, quae inc. f. 273ʳ, repetitur illud Magenteni prooemium διαλαβὼν . . . ποιήσασθαι. codicem ipse Parisiis contuli.

R Laurentianus LXXXV 1 [v. supra p. XI. XII] inde a f. 251ʳ Anonymi commentarium cum prooemiis Parisini 1917 continet, quocum omnino summa est consensio. collatus est a Guil. Rabehl.

U Marcianus 225 [v. supra p. XVI] f. 448ᵛ—467 Anonymi commentarium continens collatus est a Guil. Rabehl.

Oxoniensis Collegii Novi 236 [v. supra p. XX] post Philoponeum in Analyt. Post. libr. I Anonymi in libr. II commentarium continens Torstrikii testimonio hic ad verbum cum Aldina congruit.

L Laurentianus LXXI 15 [Bandini III 9. 10] membranaceus in quarto saec. XV foliorum 40 in fine mutilus non plus duobus quaternionibus exscissis testimonio Iosephi Heeg Monacensis, a quo f. 21ᵛ—40ᵛ partim collata partim descripta sunt; f. 1ʳ—21ʳ Guil. Rabehl partim contulit partim descripsit. f. 1ʳ inscr. ἐξήγησις εἰς τὸ δεύτερον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν. Διαλαβὼν ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῆς ἀποδεικτικῆς . . . ἀλλ' ἰδίαν τὴν περὶ αὐτοῦ διδασκαλίαν ἐν τῷ παρόντι δευτέρῳ βιβλίῳ ποιήσασθαι. sequitur alterum prooemium φέρε ὥσπερ κοινὰ θεμέλια τῆς τοῦ ῥητοῦ ἐξηγήσεως . . . ἀλλὰ λόγων πλειόνων δεῖται κατασκευαστικῶν, quod infra p. XXVII—XXX proponam. e scholiis ipsis, quo magis intellegatur, quod supra p. VIII dixi, multa solitam lectionum varietatem excedere, multa prorsus alia esse, haec eligo:

p. **547**,3—7 ἢ μή om. | post 9 θέλομεν add. ἔστι δὲ φύσει μὲν πρότερον τὸ εἰ ἔστι τοῦ ὅτι ἐστίν. ὅσα (l. ὁ) γὰρ τὸ ὅτι ὑπάρχει τόδε τῷδε ζητῶν ὡς ὁμολογούμενον ἤδη τὸ ὑποκείμενον λαμβάνει περὶ οὗ ζητεῖ. οὐ γὰρ ζητεῖ εἰ ἔστιν, ἀλλ' εἰ ὑπάρχει αὐτῷ τι ἢ μή | 10. 11 ut omnia lemmata om. | 12 ἃ ζητοῦμεν εὑρεῖν εἰ | 14 εἰ γὰρ ἔστι τι ζητήσαντες ἢ μὴ γνοίημεν ὅτι ἔστι, τὸ τί ἐστι μετὰ τοῦτο ζητοῦμεν | 15 καὶ] δηλαδὴ τὸ | τουτέστι om. | τόδε πότερον | post ζητοῦμεν add. τοιοῦτον | 16 post ὅτι add. ἐκλείπει || p. **548**,21 τὸ μέσον ζητοῦμεν] ζητοῦντες οὐ ζητοῦμεν (adde εἰ) ἔστι τι μέσον ἀλλ' αὐτὸ τὸ μέσον ζητοῦμεν ὁποῖόν τί ἐστιν | 23 ἐν habet | p. **549**,9. 10 λέγω δὲ τὰς τοιαύτας ζητήσεις, τήν τε τοῦ ὅτι καὶ τοῦ εἴ ἐστιν, ἐπὶ μέρους καὶ ἁπλῶς. ἀλλ' ἐπὶ μέρους μὲν λέγω τὴν τοῦ ὅτι ζήτησιν, ὁπόταν ζητεῖται εἰ τὸ κατηγορούμενον ὑπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ, οἷον εἰ τὸ ἐκλείπειν ἢ αὔξεσθαι ὑπάρχει τῇ σελήνῃ. τὸ γὰρ τοιοῦτον πάθος καὶ σύμπτωμα κατηγορούμενον κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ἤγουν τῆς σελήνης, λέγω δὲ τὸ ἐκλείπειν ταύτην ἢ αὔξεσθαι, τί μέρος ἐστὶ τοῦ ὑποκειμένου ἤτοι τῆς σελήνης. διὸ καὶ ἐπὶ μέρους καί (καί deleverim) τις ζήτησις τὸ τοιοῦτόν ἐστι. καὶ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις τοῦ ὅτι ζητήμασι τοῖς ἐν παραδείγμασι ζητουμένοις μερικὴ ἡ ζήτησις γίνεται. ζητεῖται γὰρ εἴπερ ἡ τῆς σελήνης ἔκλειψις μέρος ἐστὶ τῆς σελήνης καὶ εἰ ἡ μείωσις ἢ αὔξησις ἐστί τι πάθος ἢ σύμπτωμα αὐτῆς. καὶ γὰρ ἔνθα περὶ κατηγορουμένου ἡ ζήτησις, καὶ πῇ μερική ἐστιν. ἔνθα δὲ περὶ ὑποκειμένου καὶ οὐσίας, ἁπλῆ ζήτησίς ἐστιν.

p. **550**,5—18. ἐκτίθησι δὲ καὶ παραδείγματα φάσκων. εἴ τις ζητοίη τί ἐστιν ἔκλειψις, γνώσεται πάντως ὅτι στέρησις φωτὸς ἀπὸ σελήνης ὑπὸ τῆς ἀντιφράξεως τῆς γῆς. εἰ δὲ καὶ τὸ διὰ τί ἐστιν ἔκλειψις ἢ διὰ τί ἐκλείπει ἡ σελήνη αὖθις ζητοίη, τὸ αὐτὸ πάλιν εἴσεται, ὅτι διὰ τὸ ἀπολείπειν τὸ φῶς ἀντιφραττούσης τῆς γῆς. ὁμοίως καὶ εἴ τις ζητοίη τί ἐστι συμφωνία,

εἴσεται ὅτι ἀναλογία ἐν ῥυθμοῖς τοῦ ὀξέος καὶ τοῦ βαρέος, ἢ ἐν διπλασίῳ λόγῳ ἢ ἐν τριπλασίῳ ἢ ἐν ἡμιολίῳ ἢ ἐν ἐπιτρίτῳ. εἰ δὲ καὶ τὸ διὰ τί συμφωνεῖ τὸ ὀξὺ τῷ βαρεῖ αἱροῖτο μαθεῖν ὁ ζητῶν, καὶ οὕτως τὸ αὐτὸ γνώσεται, ὅτι διὰ τὸ ἔχειν ἀναλογίαν ἐν ἀριθμοῖς ἐν τοῖς ῥηθεῖσι λόγοις. πάλιν ὁπόταν ζητῆται ἐπὶ τῆς τοῦ ὅτι ἄρα ἔστι συμφωνεῖν τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ, τοῦτο (fort. τότε) ζητεῖται ἄρα ἔστιν ἀναλογία αὐτῶν ἐν ῥυθμοῖς ἢ οὔ. μαθόντες δὲ ὅτι συμφωνεῖ τὸ ὀξὺ τῷ βαρεῖ ἐν τοῖς ῥηθεῖσι λόγοις, τότε πάλιν ζητοῦμεν τίς ὁ λόγος καὶ ἡ αἰτία τῆς συμφωνίας αὐτῶν.

p. 552,9—14. ἔνστασιν ἐνταῦθα λύει. ἐνέστη γὰρ ἄν τις ἴσως ὅτι ἐπειδὴ ὁ ὁρισμὸς καθόλου καὶ καταφατικός ἐστιν, ἡ ἀπόδειξις δὲ ⟨διὰ⟩ συλλογισμοῦ, εἰσὶ δὲ συλλογισμοὶ ἐν πρώτῳ σχήματι καθόλου καὶ καταφατικοί, διὰ τί λοιπὸν ὁ ὁρισμὸς οὐκ ἔσται ταυτὸν τῇ ἀποδείξει. ἣν (l. τὴν) δὲ ἔνστασιν ἐπιλύει διὰ τοῦ ἐπάγειν· εἶτα οὐδὲ ἐπί τινος τῶν πεφυκότων συνάγεσθαι συμπερασμάτων ἐν πρώτῳ σχήματι κατηγορικῶς καὶ ἀποδεικτικῶς ἔστιν αἱρεῖν προσαρμόζοντα τὸν ὁρισμὸν ἢ χώραν ἔχοντα ὅλως. οἷον συνάγεται ἐν πρώτῳ σχήματι κατηγορικῶς καὶ ἀποδεικτικῶς ὅτι αἱ $\bar{\gamma}$ γωνίαι παντὸς τριγώνου δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν. ἀλλ' ἐπὶ τούτου χώραν ὁ ὁρισμὸς οὐκ ἔχει. οὐδὲν (l. οὐδεὶς) γὰρ ἔγνω δι' ὁρισμοῦ πῶς τὸ τρίγωνον ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας ἴσας δυσὶν ὀρθαῖς, ἀλλὰ διὰ συλλογισμοῦ μόνον. οἷον ἐν πρώτῳ σχήματι· τὸ τρίγωνον ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶ ταῖς ἐφεξῆς ἴσας (quae supplenda sint, apparet e vs. 9—11). αἰτία δὲ τούτου τοῦ εἶναι ἄλλο τὸν ὁρισμὸν καὶ ἄλλο τὴν ἀπόδειξιν καὶ μηδὲ ἐφαρμόζειν τὸν ὁρισμὸν ἐπί τινος τῶν ἐν πρώτῳ σχήματι κατηγορικῶς καὶ ἀποδεικτικῶς συμπεραινόμενον (l. συμπεραινομένων) ἐστὶν ὅτι τοῦ μὲν ἀποδεικτικοῦ (l. ἀποδεικτοῦ) οἰκεία καὶ πρόσφορος γνῶσίς ἐστιν ὁ ἀποδεικτικὸς συλλογισμός. τοῦ δὲ ὁριστοῦ αὖθις οἰκεία γνῶσίς ἐστιν ὁ ὁρισμός, ὡς ἐπὶ τῶν ἀποδεικτικῶν (l. ἀποδεικτῶν) ἔχει χώραν ἡ ἀπόδειξις. οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ ἔχειν τὸ τρίγωνον τὰς $\bar{\gamma}$ γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας καὶ τῶν ὁμοίων τῶν καθ' αὑτὸ συμβεβηκότων φανερὸν ὅτι ἐπ' αὐτῶν ὁ ὁρισμὸς χώραν οὐχ ἕξει. ἐὰν γὰρ δοθείη τοῦτο τὸ εἰδέναι τὸ ἀποδεικτὸν δι' ὁρισμόν (l. ὁρισμοῦ), ἔσται τὸ ἀποδεικτὸν χωρὶς ἀποδείξεως γινωσκόμενον, ὅπερ οὐκ ἐγχωρεῖ. οὐδὲ (l. οὐδὲν) γὰρ κωλύει τὸν αὐτὸν ἕνα ἄνθρωπον διαφόρων πραγμάτων γνώσεις ἔχειν, ἰδιαζούσας μέντοι καὶ κεχωρισμένας. οἷον τοῦ μὲν ὁριστοῦ ἔχειν γνῶσιν δι' ὁρισμοῦ ὡς μὴ πεφυκότος ἄλλως ἢ δι' ὁρισμοῦ γινώσκεσθαι. τοῦ δὲ ἀποδεικτοῦ ἔχειν αὖθις γνῶσιν δι' ἀποδείξεως, ὅτι καὶ πρόσφορος καὶ οἰκεία γνῶσις ὡς εἴρηται τοῦ ἀποδεικτοῦ ὁ ἀποδεικτικός ἐστι συλλογισμός. καὶ μὴ τὸν αὐτὸν γνῶσιν τὴν τοῦ ὁριστοῦ ὁμοῦ ἔχειν καὶ γνῶσιν τοῦ ἀποδεικτοῦ, ὅτι καὶ ἀδύνατον τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ὑποκείμενον, οἷον τὸ ὁριστόν, κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὁρισμῷ εἰδέναι καὶ ἀποδείξει ἢ πάλιν τὸ ἀποδεικτὸν ὁμοῦ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ γινώσκειν ὁμοῦ καὶ δι' ὁρισμοῦ καὶ διὰ συλλογισμοῦ ἀποδεικτικοῦ. εἰ δέ τις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς ἔχειν διατείνηται γνῶσιν ἅμα καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ δι' ὁρισμοῦ καὶ διὰ συλλογισμοῦ, ἴστω ἄτοπόν τι εἰσάγων ἀξιῶν εἰδέναι τὸ ἀποδεικτὸν χωρὶς τῆς καταλλήλου γνώσεως ἐκείνῳ, δηλονότι τῆς δι' ἀποδείξεως, ὅπερ ἀδύνατον. ὁμοίως καὶ τὸ ὁριστὸν χωρὶς τῆς δι' ὁρισμοῦ γνώσεως. ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξις τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων καὶ τῶν συμβεβηκότων ἄλλοις ἄλλων ἐστὶ δεικτικὴ δι' ὧν λαμβάνει. ὁ δὲ ὁρισμὸς καὶ ἡ δι' ὁρισμοῦ γνῶσις οὐδὲν ἄλλο ἄλλῳ ὑπάρχειν δείκνυσι δι' ὧν λαμβάνει, ἀλλ' ἢ μόνον ἐκείνην τὴν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ ὁριζομένου ἐκείνου πράγματος. καὶ τούτου, φησίν, τοῦ εἶναι δῆλον ⟨ὅτι⟩ ἄλλο τὴν ἀπόδειξιν καὶ ἄλλο τὸν ὁρισμόν, ἱκανὴ βεβαίωσις ἡ ἐπαγωγή. οὐδὲν (l. οὐδὲ) γὰρ πώποτε δι' ὁρισμοῦ ἔγνωμέν τι ἀποδεικτὸν ὄν, οὔτε ἀπὸ τῶν καθ' αὑτὸ καὶ οὐσιωδῶς ὄντων τῷ πράγματι οὔτε ἀπὸ τῶν ἁπλῶς συμβεβηκότων. προσέθηκε δὲ τὸ οὔτε ἀπὸ τῶν ἁπλῶς συμβεβηκότων ὡς μὴ ἀποδεικνυμένων κυρίως. τὰ γὰρ καθ' αὑτὸ συμβεβηκότα ἀποδείκνυται. ἢ ὡς καὶ αὐτῶν πολλάκις ἀποδεικνυμένων, ὅταν οἱ αἰτιώδεις αὐτῶν λόγοι κοινοὶ ὦσι καὶ καθολικοί.

p. 596,7 post δεδειγμένον haec habet: εἰ δὲ οὐκ ἔστι τὸ $\bar{\alpha}$ τοῦ $\bar{\beta}$ καθολικώτερον, διατί μᾶλλον τὸ $\bar{\beta}$ αἴτιον τοῦ $\bar{\alpha}$ λεχθήσεται καὶ οὐχὶ τὸ $\bar{\alpha}$ τοῦ $\bar{\beta}$; καὶ εἰ τοῦτο δοθείη ὥστε ἀντιστρέφειν ταῦτα πρὸς ἄλληλα, ἔσται διάλληλος δεῖξις. ἀλλὰ μὴν ἡ διάλληλος δεῖξις ἐπὶ ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ χώραν οὐκ ἔχει, ὡς δέδεικται. λοιπὸν ἄρα ἐπὶ πλέον ἔσται τὸ $\bar{\alpha}$ τοῦ $\bar{\beta}$.

Ἄλλως: — εἰ δὲ οὐκ ἔστι τὸ ᾱ κοθολικώτερον τοῦ β̄, διατί μᾶλλον λέγομεν αἴτιον εἶναι τὸ β̄ τοῦ ᾱ, ἤτοι τὸ ἄχολον τῆς μακροβιώσεως καὶ διὰ μέσου αὐτοῦ κατηγορεῖσθαι τὸ μακρόβιον κατὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ δ̄; εἰ οὖν τὸ ᾱ ἢ κατὰ πάντων κατηγορεῖται τῶν ὑπὸ τὸ ε̄, ὥσπερ δὴ καὶ κατὰ τῶν ὑπὸ τὸ δ̄, ἔσονται καὶ τὰ ὑπὸ τὸ ε̄ ἕτερόν τι ἓν μέσον καὶ αἴτιον ἅπαντα ἔχοντα ἀλλότρια (l. ἀλλότριον) τοῦ β̄ καὶ μηδεμίαν ἔχον πρὸς αὐτὸ κοινωνίαν, οἷον τὸ γ̄, ἤτοι τὸ ξηρόν. δι᾽ οὗ μέσου κατὰ, in quae ultima folii 40ᵛ verba desinunt scholia[1]).

a Editio Aldina (v. supra p. XXIII) f. 102ʳ—115ᵛ Anonymi commentarium continet.

[1]) Etiam in Parisini 1843 f. 199ʳ—201ʳ et Barocciani 87 f. 209ᵛ—213ʳ Anonymi haec scholia reperiuntur: p. 567,27—568,3 568,5—12 (hoc in Barocciano solo) 575,20—576,12 576,18—21 cf. vol. II 1 p. XXI. XXII.

PROOEMIUM CODD. B[1])RL.

Ἵνα τῷ σκοπῷ τοῦ προκειμένου βιβλίου παρακολουθήσωμεν καὶ τῇ γριφώδει
ταύτῃ τοῦ ῥητοῦ ἀπαγγελίᾳ, φέρε ὥσπερ κοινὰ θεμέλια τῆς τοῦ ῥητοῦ ἐξηγήσεως
προλάβωμεν τὰ περὶ τῶν δ′ διαλεκτικῶν. τέσσαρα γάρ ἐστι τὰ προπαρακείμενα
ἀλλήλοις, τί ἐστιν, εἰ ἔστιν, ὁποῖόν τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστι· ταῦτα γὰρ ἐπὶ τῆς
5 τελείας τοῦ διδασκομένου διδασκαλίας προπαραλαμβάνεται, οἷον εἰ ἔστιν ἡ λογικὴ
ψυχὴ καὶ τί ἐστι. τούτων δὲ τῶν τεσσάρων προβλημάτων ἁπλούστερα τὸ εἰ
ἔστι καὶ τὸ τί ἐστι, συνθετώτερα δὲ τὸ διὰ τί ἐστι καὶ τὸ ὁποῖόν τί ἐστιν. ἢ
γὰρ ὅρου ἐστὶν ἡ ζήτησις ἢ προτάσεως. καὶ ἐν μὲν τῷ εἴ ἐστι καὶ τῷ τί ἐστιν
ὅρος ἐστὶν ὁ ζητούμενος, ἐν δὲ τῷ ὁποῖόν τι ἐστι καὶ τῷ διὰ τί ἐστι πρότασις.
10 οἷον τί λέγω; τί ἐστιν ἡ ψυχή; ὅτι ἀθάνατος· ὅρος ὁ ζητούμενος. ὁμοίως δὲ καὶ
ἐν τῷ εἰ ἔστι· ζητοῦμεν γὰρ εἰ ὅλως ἔστιν ἡ ψυχή. ἐν δὲ τῷ ὁποῖόν τί ἐστι
καὶ τῷ διὰ τί ἐστιν οὐχ ὅρου ἐστὶν ἡ ζήτησις ἀλλὰ προτάσεως· ζητοῦμεν γὰρ
ἐν τούτοις ὁποῖόν τί ἐστιν ἡ ψυχή. καὶ διὰ τί ἐστιν ἡ ψυχή. καὶ ἔστι συνθετώ-
τερον τοῦ μὲν εἰ ἔστι τὸ τί ἐστιν· ἐν γὰρ τούτῳ ἐμπεριέχεται· τοῦ δὲ ὁποῖόν
15 τί ἐστι τὸ διὰ τί ἐστι· τὸ γὰρ ὁποῖον τί ἐστιν ἐν τῷ διὰ τί ἐστιν ἐμπεριέχεται.
αὐτὸ δὲ τὸ τί ἐστι διττόν· τὸ γὰρ τί ἐστιν ὁρισμοῦ ἐστι ζήτησις· τῶν δὲ ὁρισμῶν
οἱ μέν εἰσιν ἀπὸ τῆς ὕλης οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ εἴδους. οἷον τί ἐστι σελήνης ἔκλειψις;
εἰ μὲν οὖν εἴπω ‘γῆς ἀντίφραξις’, ἀπὸ τῆς ὕλης λέγεται ὁ τοιοῦτος ὁρισμός. εἰ
δὲ εἴπω ‘στέρησις φωτός’, ὁ τοιοῦτος ἀπὸ τοῦ εἴδους. εἰ δέ γε συνθεὶς ἀμφότερα
20 εἴπω ‘ἔκλειψις σελήνης ἐστὶ στέρησις φωτὸς ἡλιακοῦ διὰ τὴν τῆς γῆς ἀντίφραξιν’, οὗτος
καλεῖται ἀπὸ τοῦ συναμφοτέρου ὁρισμός. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. οἷον τί
ἐστι βροντή; φημὶ ὅτι ψόφος νεφῶν· οὗτος ἀπὸ τῆς ὕλης ὁρισμός· ὑπόκειται γὰρ
τὰ νέφη τῇ βροντῇ καὶ ὕλης λόγον ἐπέχει πρὸς αὐτήν. εἰ δέ γε εἴπω ὅτι
βροντή ἐστι πυρὸς ἀπόσβεσις ἐν νέφει, ἀπὸ τοῦ εἴδους ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ὁρισμός.

---

[1]) varietatem codicis B, e quo Brandis Schol. p. 240b 24—28 partes prooemii edidit, non notavi.

1. 2 ἵνα — ἀπαγγελία om. L 2 ἐπαγγελίᾳ b post φέρε add. οὖν L 3 παρὰ L δ̄ om. L προπαρακείμενα scripsi: προσπαρακείμενα R: παρακείμενα L 4 ταῦτα — 6 τί ἐστι om. L 7 συνθετικώτερα R 8 πρότερον R τῷ alt. om. R 9 τῷ alt. scripsi: τὸ LR ἐστιν ἡ πρότασις L 13. 14 συνθετικώτερον R 14 εἰ — τί scripsi cf. p. XXX, 7. 17. 18: τί — εἰ LR τὸ om. L τοῦ alt. scripsi: τὸ LR 15 ἐν τῷ R: καὶ οὕτω L 18 εἴποιμι itemque vs. 19. 20. 23 L 19 post εἴδους add. ἐστίν L ἀμφοτέρους L 20 ἐστι σελήνης γῆς ἀντίφραξις διὰ στέρησιν φωτὸς ἡλιακοῦ R

εἰ δὲ συνθεὶς ἀμφότερα εἴπω ὅτι βροντή ἐστι νεφῶν ψόφος διὰ πυρὸς ἀπόσβεσιν, οὗτος λέγεται ἀπὸ τοῦ συναμφοτέρου ὁρισμός, τὸ μὲν ἔχων ἀπὸ τῆς ὕλης τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ εἴδους. καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς βροντῆς προηγεῖται ἡ πληγὴ τῆς τοῦ πυρὸς ἀποσβέσεως· μετὰ γὰρ τὴν πληγὴν τῶν νεφῶν ἡ ἀστραπὴ ἐπιγίνεται· ἀλλ' ἡ 5 ὄψις ὡς ἀξιωματικωτέρα οὖσα τῆς ἀκοῆς καὶ ἀχρόνως ἐνεργοῦσα τῆς ἀκοῆς προλαμβάνει τὰ δίκαια· πρῶτον μὲν γὰρ ὁρῶμεν τὴν ἀστραπήν, εἶθ' οὕτως ἡ ἀκοὴ τῆς πληγῆς τῶν νεφῶν ἀντιλαμβάνεται. οὕτως δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ θυμοῦ· ἐρωτώμενοι γὰρ τί ἐστι θυμός, φαμὲν 'ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος'· καὶ γὰρ ἑπόμενόν ἐστι τῷ θυμῷ ἡ ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος. 10 εἰ δέ γε εἴπω 'θυμός ἐστιν ὄρεξις ἀντιλυπήσεως', ἀπὸ τοῦ εἴδους ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ὁρισμός· σκοπὸς γὰρ τοῦ θυμουμένου ἀντιλυπῆσαι τὸν ἀδικήσαντα· διὰ τοῦτο γὰρ θυμούμεθα. εἰ δέ γε εἴπω 'θυμός ἐστι ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος δι' ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως', ἀπὸ τοῦ συναμφοτέρου ὁ τοιοῦτος ὁρισμός. ὥστε οὖν τὸ τί ἐστι διττόν, ἢ ἀπὸ τῆς ὕλης ἢ ἀπὸ τοῦ εἴδους. καὶ ἐν τούτοις ἡ προκειμένη 15 πέρας ἀπείληφε θεωρία.

Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν τὰ περὶ τῶν τεσσάρων προβλημάτων, φημὶ δὴ τοῦ εἰ ἔστι, τοῦ τί ἐστι, τοῦ ὁποῖόν τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστι, φέρε δὴ ἀκολούθως καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ βιβλίου ζητήσωμεν. σκοπὸς γὰρ τοῦ βιβλίου περὶ ὁρισμοῦ· τοῦτο δέ, διότι περὶ ἀποδείξεως ὁ σκοπός, αἱ δὲ κυρίως ἀποδείξεις ἐκ τῶν καθ' αὑτὰ 20 τοῖς πράγμασιν ὑπαρχόντων λαμβάνονται. δύο δέ εἰσι τοῦ καθ' αὑτὸ οἱ τρόποι, ὡς εἴρηται, ἢ ὅτε ἐν τῷ ὅρῳ τὸ ὑποκείμενον συμπαραλαμβάνεται (ὁριζόμενοι γὰρ τὴν σιμότητά φαμεν κοίλανσιν ἐν ῥινί, καὶ τὸ ὑποκείμενον τῇ σιμότητι, φημὶ δὴ τὴν ῥῖνα, ἐν τῷ ὁρισμῷ συμπαραλαμβάνομεν), ἢ ὅτε αὐτὸ τὸ γένος ἐν τῷ ὁρισμῷ εἰσάγεται. ὥσπερ τυχὸν ὁριζόμενοι τὸ ἄρτιόν φαμεν ἄρτιον ἀριθμὸν 25 εἶναι τὸν δίχα διαιρούμενον· ἰδοὺ γὰρ σκοπὸν ἔχοντες τὸ ἄρτιον ὁρίσασθαι παρελάβομεν τὸ τοῦ ἀρτίου γένος, τὸν ἀριθμόν. διότι οὖν ἀποδεικτικὴ ἡ πραγματεία, αἱ δὲ κυρίως ἀποδείξεις ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ τοῖς πράγμασιν ὑπαρχόντων λαμβάνονται, δύο δὲ τοῦ καθ' αὑτὸ τρόποι καὶ ἐν ἑκατέρῳ σημαινομένῳ ὁρισμοῦ δεόμεθα, τούτου χάριν νῦν περὶ ὁρισμῶν διαλέγεται. χρειώδης γάρ ἐστιν ἡ 30 ὁριστικὴ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, οὐ τοῦτό μου λέγοντος, ὅτι ταὐτόν ἐστιν ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ πάντων συντρέχει τοῦτο· οὐδὲ γάρ, εἰ βουληθείην δεῖξαι τοῦ τριγώνου τὰς τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας, τοῦτο διὰ τοῦ ὁρισμοῦ δείκνυται τοῦ τριγώνου. οὗτος οὖν ἐστιν ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου, τὸ περὶ ὁρισμοῦ διαλαβεῖν, οὐ κατὰ πρῶτον λόγον τῆς προθέσεως ταύτης, φημὶ δὴ τῆς περὶ ὁρισμοῦ, 35 προκειμένης. ἐν γὰρ τῷ ζ' τῆς Μετὰ τὰ φυσικὰ κατὰ πρῶτον λόγον περὶ ὁρισμῶν διαλέγεται, καὶ καταδαπανᾶται ὅλον τὸ βιβλίον ἐν τῇ περὶ ὁρισμῶν διδασκαλίᾳ.

1 εἴποιμι L ὅτι om. L 4 γίνεται L 5 οὖσα om. L 8 ὁρισμοῦ τοῦ om. R περικαρδίου itemque vs. 9 L 10 εἴποιμεν L 11 καὶ γὰρ ἔστι τῷ θυμουμένῳ σκοπὸς L 12 λυπούμεθα L εἴποιμεν L περικαρδίου L 13 post συναμφοτέρου add. ἐστὶν L 14. 15 καὶ — θεωρία om. L 16 δὴ om. R 17 τοῦ utrumque om. L 18 τοίνυν L τῷ βιβλίῳ R 21 συμπεριλαμβάνεται b 22 συνίζησιν L καὶ τὸ R: τὸ γὰρ L 23 συμπεριλαμβάνομεν b ὅτε om. L 24 et 25 τὸ scripsi: τὸν LR 25 ἰδοὺ γὰρ L: καὶ R 30 λέγοντος μου L ante ὁρ. add. ὁ L 31 ante ἀπόδ. add. ἡ L 32 δυσὶν L 32. 33 δείξαιμι ἂν διὰ τοῦ ὁρισμοῦ L 35 τῶν L

τρία οὖν ταῦτα ζητεῖ περὶ ὁρισμῶν· πρῶτον μὲν εἰ ἔστιν ὁρισμοῦ ἀπόδειξις,
δεύτερον δὲ εἰ ἔστιν ὁρισμὸς ὁρισμοῦ, τρίτον τίνων μὲν εἰσὶν ὅροι, τίνων δὲ
οὐκ εἰσί. δείκνυσι γὰρ ὅτι οὔτε τῶν γενικωτάτων γενῶν εἰσὶν ὁρισμοὶ οὔτε τῶν
ἀτόμων ἀλλὰ μόνων τῶν ὑπαλλήλων. τῶν μὲν γὰρ γενικωτάτων γένος οὐκ ἔστι,
5 καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ὁρισμός· οἱ γὰρ ὁρισμοὶ ἐκ γενῶν καὶ διαφορῶν λαμβάνονται.
τοῦ δὲ ἀτόμου ὁρισμὸς οὐκ ἔστιν, ἐπειδὴ οὐδὲ γένος· ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι
τοῦ Πλάτωνος γένος, ἀλλ εἶδός ἐστιν εἰδικώτατον· οὐδὲ γὰρ κατὰ διαφερόντων
τῷ εἴδει κατηγορεῖται ὁ ἄνθρωπος ἀλλὰ κατὰ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ. περὶ μὲν
οὖν τῶν τριῶν τούτων προβλημάτων διαλέγεται ἐν τῷ προκειμένῳ βιβλίῳ. καὶ
10 ἐπειδὴ αἱ προτάσεις αἴτιαι τῶν συμπερασμάτων εἰσίν, ἀνάγκη τρέχειν εἰκότως
καὶ ἐπὶ τὰ τῶν προτάσεων αἴτια. καὶ συγκρίνει ταῦτα δεικνὺς ὅτι ποτὲ καὶ ἀντι-
πεπονθότως ἔχει πρὸς ἄλληλα ταῦτα τὰ αἴτια, ὥσπερ τὸ ποιητικὸν αἴτιον τῷ
τελικῷ αἰτίῳ. τὸ μὲν γὰρ ποιητικὸν προηγεῖται, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν τεχνητῶν ὁρῶμεν·
οἷον ὁ οἰκοδόμος τῆς οἰκίας προηγεῖται. τὸ δὲ τελικὸν αἴτιον ἐπακολουθεῖ· τῷ
15 γὰρ γάμῳ ἐπακολουθοῦσιν οἱ παῖδες. οὐκ ἀπεικὸς δέ ἐστι τοῦ αὐτοῦ ποτε ποιητικὴν
καὶ τελικὴν αἰτίαν ἀποδιδόναι· οἷον τῆς οἰκίας ποιητικὴ αἰτία ὁ οἰκοδόμος, τελικὴ
δὲ διότι αὕτη σκέπασμά ἐστιν ὄμβρων κωλυτικόν. ποτὲ δέ, φησί, καὶ ὑλικὴν καὶ
τελικὴν αἰτίαν ἐξὸν ἅμα τοῦ αὐτοῦ ἀποδιδόναι ἐπὶ τῶν συμπερασμάτων. τοῦτο γὰρ καὶ
ἐπὶ τῶν φυσικῶν ὁρῶμεν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὀδόντων, ὅτι τοὺς μὲν ἐποίησεν ἡ φύσις
20 ὀξεῖς, οἷον τοὺς ἐμπροσθίους, τοὺς δὲ ἀμβλεῖς, οἷον τοὺς λεγομένους κυνώδοντας.
ἐξὸν οὖν τῆς τοιαύτης φυσικῆς δημιουργίας ὑλικὴν μὲν αἰτίαν ἀποδιδόναι, ὅτι οἱ
ἐμπρόσθιοι ὀδόντες ὀξεῖς εἰσι διὰ τὸ ὀλίγην εἶναι τὴν ὑποκειμένην ὕλην (φατνία γὰρ
λέγεται τὰ περὶ αὐτοὺς περισσώματα), οἱ δὲ κυνώδοντες ἀμβλεῖς διὰ τὴν ὑποκει-
μένην ὕλην πλείονα οὖσαν τῆς κατὰ τοὺς ἐμπροσθίους. ἐξὸν δὲ καὶ τελικὴν αἰτίαν
25 εἰπεῖν, ὅτι τοὺς μὲν ἐποίησεν ἡ φύσις πρὸς τὸ κατατέμνειν, οἷον τοὺς ἐμπροσθίους,
διὸ καὶ ὀξεῖς λέγονται, τοὺς δὲ πρὸς τὸ καταλεαίνειν τὰ σιτία, οἷον τοὺς λεγο-
μένους κυνώδοντας. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις. ἀλλ' ἐπειδὴ τεσσάρων προβλη-
μάτων ὄντων, εἰ ἔστι, τί ἐστιν, ὁποῖόν τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν, εἰρήκαμεν δὲ ὅτι
τὰ μὲν δύο πρῶτα, τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστι, περὶ ὅρων ζήτησιν καταγίνονται,
30 τὰ δὲ τελευταῖα περὶ προτάσεων, ἐνίστανταί τινες μήποτε καὶ τὰ πρῶτα δύο
προτάσεών εἰσι ζητητικά· ζητοῦμεν γὰρ εἰ τῶν ὄντων ἐστὶν ἡ ψυχὴ καὶ τί ἐστιν
ἡ ψυχὴ καὶ ὁποῖόν τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν. εἰ ἕκαστον οὖν, φασί, τούτων προ-
τάσεώς ἐστι ζητητικόν, τίς ἂν εἴη τούτων ἡ διαφορά; ῥητέον τοίνυν ὅτι τὸ
μὲν εἰ ἔστιν ὑποκειμένου ἐστὶ ζήτησις, τὸ δὲ τί ἐστι κατηγορουμένου, οἷον ὅτι
35 ἀθάνατος, ὅπερ ἐστὶ κατηγορούμενον· περὶ κατηγορουμένου γὰρ ἔχει τὴν ζήτησιν·
τὸ γὰρ ἀθάνατον τῆς ψυχῆς κατηγορεῖται ὡς καθολικώτερον. τὸ δὲ διὰ τί

---

1 τρία οὖν L: καὶ τρία γὰρ R 2 ante ὅροι add. οἱ R 3 εἰσὶν ὁρισμοὶ γενῶν L
10 αἴτια L τρέχει R 13 τεχνιτῶν L 14 οἰκείας LR προηγεῖται ante τῆς colloc. L
17 αὐτὴ LR 19 ἡ φύσις post 20 ἀμβλεῖς colloc. R 20 οἷον τ. λ. κυνώδοντας om. L
21 ἔξεστιν L 23 περισσώματα scripsi: παρασκώματα (?) LR οἱ δὲ ἐπὶ τῶν γωνιῶν
ἀμβλεῖς οἵτινες κυνώδοντες λέγονται διὰ L 24 πλείονα—ἐμπροσθίους om. R ἔξεστι L
25 εἰς L 26. 27 οἷον—κυνώδοντας om. L 27. 28 ὄντων προβλημάτων L 29 κατα-
γίνεσθαι R 30 ἐνίστανται δέ τινες λέγοντες μήποτε L 31 ὦσι L 32 οὖν ἕκαστον L
φασί scripsi: φησι LR 33 τί R 34 κατηγορούμενον R 35 γὰρ κατηγορουμένου L

ἐστι ζητεῖ τὸν προσκατηγορούμενον· διὰ τί γὰρ ἀθάνατος ἡ ψυχή; ἐπειδὴ ἀεικίνητος καὶ αὐτοκίνητος· αὐτοκίνητος δὲ ὡς αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφουσα καὶ νοοῦσα αὐτὴ ἑαυτήν. ἐξὸν οὖν τῇ λεχθείσῃ διακρίσει ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰ διακρῖναι. τούτων δὲ τῶν τεσσάρων δύο μέν ἐστιν ἁπλᾶ, τὸ εἰ ἔστι καὶ
5 τί ἐστι, δύο δὲ συνθετώτερα, τὸ διὰ τί ἐστι καὶ τὸ ὁποῖόν τί ἐστι. καὶ ὃν ἔχει τὸ τί ἐστι πρὸς τὸ εἰ ἔστι, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον τὸ διὰ τί ἐστι πρὸς τὸ ὁποῖόν τί ἐστι· συνθετώτερον γὰρ τὸ μὲν τί ἐστι τοῦ εἰ ἔστι, τὸ δὲ διὰ τί ἐστι τοῦ ὁποῖόν τί ἐστι. καὶ ἐν τούτοις ἡ προκειμένη περαιούσθω θεωρία.

p. 89b 23. Τὰ ζητούμενά ἐστιν ἴσα τὸν ἀριθμόν.

10 Τὸ προοίμιον περὶ τῶν τεσσάρων διαλέγεται προβλημάτων· τοσαῦτα γάρ, φησίν, ἐστὶν ἃ ζητοῦμεν, ὅσαπερ γινώσκοντες ἐπιστάμεθα. καλῶς δὲ οὕτως ἐχρήσατο καὶ οὐκ ἔφη ἐκ τοῦ ἐναντίου 'ὅσαπερ ἐπιστάμεθα, τοσαῦτά ἐστι καὶ ἃ ζητοῦμεν'· τοὐναντίον γὰρ τοσαῦτά ἐστιν ἃ ζητοῦμεν, ὅσαπερ γινώσκοντες ἐπιστάμεθα. τέσσαρα δέ ἐστιν ἃ ζητοῦμεν· τέσσαρα ἄρα ἐστὶ καὶ ἃ γινώσκοντες
15 ἐπιστάμεθα. τοῦτο μὲν οὖν κοινὸν τῶν τεσσάρων. διάφορον δὲ πρῶτον μὲν τὸ τούτων τὰ μὲν εἶναι ἁπλούστερα, τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστι, τὰ δὲ συνθετώτερα, τὸ ὁποῖον τί ἐστι καὶ τὸ διὰ τί ἐστι. καὶ ἐν μὲν τοῖς ἁπλοῖς ἁπλούστερον τὸ εἰ ἔστι τοῦ τί ἐστι, ἐν δὲ τοῖς συνθέτοις συνθετώτερον τὸ διὰ τί ἐστι τοῦ ὁποῖόν τί ἐστιν. εἶτα ὅτι τὰ μὲν περὶ οὐσιῶν ποιεῖται τὴν ζήτησιν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ,
20 οἷον τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστι· τὸ γὰρ εἰ ἔστιν αὐτόθεν ζητεῖ ⟨εἰ⟩ ἐνυφίσταται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος· τὸ δὲ τί ἐστιν αὐτὴν τὴν τοῦ πράγματος οὐσίαν ζητεῖ. τὰ δέ γε λοιπὰ δύο τὰ καθ' αὑτὸ τοῖς πράγμασιν ὑπάρχοντα ἐπισκέπτεται, οἷον ὁποῖόν τι ἡ ψυχή, δηλαδὴ ἀθάνατος, καὶ διὰ τί ἀθάνατος. ἐξὸν δὲ πρὸς ταύταις καὶ ἄλλης ἐπικρίσεως προσευπορῆσαι, διότι τούτων τὰ μέν ἐστι διαλεκτικὰ τὰ δὲ πυσματικά.
25 οἷον τὸ μὲν εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστι διαλεκτικά· μόνῳ γὰρ ἀρκεῖται τῷ ναὶ ἢ οὔ· τὸ δὲ ὁποῖόν τι καὶ τὸ διὰ τί πυσματικά· οὐ γὰρ ἀρκεῖται τῷ ναὶ ἢ οὔ, ἀλλὰ λόγων πλειόνων δεῖται κατασκευαστικῶν.

---

1 γὰρ om. L ἐπειδὴ R: διότι L 2 αὐτὴ R: ἀεὶ L 3 ἀπ' scripsi: ἐπ' LR 4 οὖν L fort. καὶ ⟨τὸ⟩ 5 συνθετικώτερα R fort. ὁποιόν—διὰ 5—7 ὃν λόγον ἔχει τὸ εἴ ἐστι πρὸς τὸ τί ἐστι, τοιοῦτον τὸ ὁποῖον τί ἐστι πρὸς τὸ διὰ τί ἐστι L 7 συνθετικώτερον R 8 καὶ R: ἀλλ' L 9 ἀρξώμεθα δὲ καὶ τῆς τοῦ ῥητοῦ ἐξηγήσεως L 12 post ἐναντίου add. ὅτι L 13. 14 τουναντίον—ἐπιστάμεθα om. L 14 εἰσιν R εὑρίσκοντες R 15 μὲν prius om. R διάφορα R 16 συνθετικώτερα R 17 μὲν om. R ἁπλούστερα R 18 ἐν δὲ L: καὶ ἐν R συνθετικώτερον R τὸ—τοῦ scripsi: τοῦ—τὸ LR 19 post περὶ add. τῶν L ἐπιχείρησιν L 20 αὐτόθι R εἰ addidi 21 τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος L 22. 23 ὁποῖον ἀθάνατον ἡ ψυχὴ καὶ R 23 ἔξεστι L ταῦτα L 23. 24 ἄλλην ἐπίκρισιν R 24 ὅτι L 25 οἷον om. L μὲν om. R εἰ R: γὰρ L 25 post ἢ add. τῶ L 27 λόγον L δέονται R

IOANNIS PHILOPONI IN ARISTOTELIS ANALYTICA POSTERIORA COMMENTARIA

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ Aldin. f. 3r

ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΑΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΩΝ ΣΥΝΟΥΣΙΩΝ ΑΜΜΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΕΡΜΕΙΟΥ ΜΕΤΑ ΤΙΝΩΝ ΙΔΙΩΝ ΕΠΙΣΤΑΣΕΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ.

5 Τοῦτο τέλος ἐστὶ τῆς λογικῆς πραγματείας, φημὶ δὴ ὁ λόγος ὁ περὶ
ἀποδείξεως· τὰ γὰρ ἄλλα λογικὰ συγγράμματα διὰ τὴν ἀπόδειξιν ἡμῖν
παρέδωκεν ὁ Ἀριστοτέλης, λέγω δὴ τήν τε περὶ τῶν ἁπλῶν φωνῶν διδα-
σκαλίαν ἐν Κατηγορίαις καὶ τὴν περὶ τῶν προτάσεων ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας 5
καὶ τὴν περὶ τῶν συλλογισμῶν ἐν τοῖς Προτέροις ἀναλυτικοῖς, ἵν' οὕτω
10 δι' ἐκείνων ὁδῷ καὶ ἐπὶ ταύτην ὡς τέλος τῶν ἄλλων βαδίσωμεν. καὶ πάνυ
γε εἰκότως τοῦτο πεποίηκεν· ὥσπερ γὰρ οὐ δυνατὸν γνῶναι τὴν Λύδιον
ἢ τὴν Δώριον ἁρμονίαν τὸν μὴ ἁπλῶς εἰδότα κιθαρίζειν, οὔτε δὲ πάλιν, εἰ 10
τύχοι, τὸν ὀξύρυγχον τύπον γράφειν τὸν μὴ ἁπλῶς εἰδότα γράφειν, οὕτως
ἀδύνατον γνῶναι τὸν ἀποδεικτικὸν συλλογισμὸν πρὸ τοῦ μαθεῖν τὸν ἁπλῶς
15 συλλογισμόν. εἶτα ἐπειδὴ ὁ ἁπλῶς συλλογισμὸς σύγκειται ἐκ προτάσεων,
οὐ δυνατὸν δὲ ἄνευ προτάσεων γνῶναι τὸν ἁπλῶς συλλογισμόν, παραδέδωκεν
ἡμῖν τὸ Περὶ ἑρμηνείας, ἐν ᾧ περὶ προτάσεων διδάσκει. πάλιν δέ, ἐπειδὴ ἀδύ- 15
νατον γνῶναι τὰς προτάσεις ἄνευ τῶν ἁπλῶν φωνῶν ἐξ ὧν σύγκεινται, πρὸ
τοῦ Περὶ ἑρμηνείας παραδέδωκεν ἡμῖν τὰς Κατηγορίας, ἐν αἷς διδάσκει ἡμᾶς

Inscripsi ex U: ἰωάννου ἀλεξανδρέως om. a: τοῦ αὐτοῦ φιλοπόνου ἐξήγησις εἰς τὸ πρῶτον τῆς ἀποδεικτικῆς R: εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν V post titulum add. lemma πᾶσα διδασκαλία V: πᾶσα—γνώσεως RU: πᾶσα—πασῶν a cf. p. 3,29 5 τέλος—6 ἀποδείξεως] τὸ βιβλίον, λέγω δὴ ὁ περὶ ἀποδείξεως λόγος, ἔστι τέλος τῆς λογικῆς πραγματείας a¹ δὴ RV: δὲ Ua² 6 μαθήματα a¹ 7 δὲ RU 8 post ἐν prius add. ταῖς V τῶν om. V 9 τῶν om. V 10 δι'—βαδίσωμεν] καὶ ἐπὶ τούτων ὡς κἀπὶ τῶν ἄλλων ὁδῷ προέλθωμεν a¹ βαδίσωμεν post ταύτην colloc. V 11 ὡς V 12 τὴν om. V ἁρμονικὴν V, ικὴν in ras. V² οὔτε δὲ UV:
υ
οὐδὲ Ra 12. 13 εἰ τύχοι om. V 13 ὀξύρουχον U: ὀξύρρυχον a τρόπον V 15 ἐπεὶ V ἐκ προτάσεως σύγκειται, sed ante ὁ V 16 προτάσεως V παρέδωκεν UV 17 προτάσεως V 17. 18 πάλιν ἐπεὶ οὐ δυνατὸν V 17. 18 post ἀδύνατον add. ἐστι a 18 σύγκειται V 19 παρέδωκεν V

περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φωνῶν δυνάμεώς τε καὶ σημασίας. καὶ ἐπεὶ συλλογισμοῦ 3r
πλείονα εἴδη, ὡς ἐν τοῖς Προτέροις ἀναλυτικοῖς διὰ πλειόνων ἀπεδείξαμεν, τό τε
σοφιστικὸν καὶ τὸ διαλεκτικὸν καὶ τὸ ἀποδεικτικόν, τὸν μὲν ἀποδεικτικὸν
συλλογισμὸν ἐν τούτοις ἡμῖν παραδίδωσι, τὸν δὲ διαλεκτικὸν ἐν τοῖς Τοπι-
5 κοῖς, ἔνθα πῶς ἂν ἐφ' ἑκάτερά τις ἐπιχειρήσειε παραδίδωσιν. ἵνα δὲ μὴ 20
ἐξαπατώμεθα ὑπὸ τῶν προσδιαλεγομένων ἡμῖν, διδάσκει ἡμᾶς καὶ περὶ τοῦ
σοφιστικοῦ συλλογισμοῦ ἐν τοῖς Σοφιστικοῖς ἐλέγχοις, ὥσπερ ἀλεξητήριον
ἡμῖν φάρμακον παρέχων ἐπὶ τὸ ἀποφεύγειν τὰς σοφιστικάς, ὡς αὐτός φησιν,
ἐνοχλήσεις, ὃν τρόπον καὶ οἱ ἰατροὶ διδάσκονται τὰ δηλητήρια τῶν φαρμά-
10 κων οὐκ ἐπὶ τὸ χρῆσθαι ἀλλ' ἐπὶ τὸ φεύγειν. μηδεὶς γὰρ ὑπολαμβανέτω,
ὅπερ οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ὡς περὶ σοφιστικῶν συλλογισμῶν ἐστι τοῖς
φιλοσόφοις ὁ λόγος· παιζόντων γὰρ μᾶλλον, οὐ σπουδαζόντων τῶν τοιούτων 25
συλλογισμῶν τὸ εἶδος· οἷον πᾶν τὸ ὑπερέχον τοῦ ὑπερεχομένου μεῖζόν ἐστι·
τὸ δὲ λάχανον ὑπερέχει τῆς γῆς· τὸ λάχανον ἄρα μεῖζον τῆς γῆς. τοὐ-
15 ναντίον δὲ μᾶλλον ἐλέγχους τῆς τοιαύτης ἀπάτης ἐν ἐκείνοις ἡμῖν ὁ Ἀρι-
στοτέλης παραδέδωκε· διόπερ οὐδὲ ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον Περὶ σοφιστικῶν
συλλογισμῶν ἀλλὰ Σοφιστικοὶ ἔλεγχοι. ὁ γὰρ λόγος τοῖς φιλοσόφοις ἐστὶ
περὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ οὐκ ἐξ ἐνδόξων ἀλλ' ἐξ ἀναγκαίων τε καὶ 30
αὐτοπίστων προτάσεων τὸ εἶναι ἔχοντος· διὸ καὶ ἀδύνατόν ἐστι μεταπει-
20 σθῆναι τὸν τῇ τοιαύτῃ ἀνάγκῃ τῶν λόγων ἑπόμενον· οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς
πείθεσθαι ἐνδόξοις δεῖ προσώποις (ἑτεροκινήτου γὰρ τοῦτο) ἀλλὰ τὴν ἀλή-
θειαν μεταδιώκειν μετὰ ἀποδείξεως, κἂν ἅπαντες μὴ βούλωνται.

Ὅτι μὲν οὖν τέλος τῆς λογικῆς πραγματείας ἡ ἀπόδειξις, δῆλον γέγονε.
τῆς δὲ ἀποδείξεως ἐδεήθησαν οἱ φιλόσοφοι ὡς ὀργάνου πρὸς κατόρθωσιν
25 τῶν τῆς φιλοσοφίας μερῶν, τοῦ θεωρητικοῦ φημι καὶ τοῦ πρακτικοῦ· 35
ὥσπερ γὰρ ὁ τέκτων διακρίνει τὸ εὐθὺ ξύλον ἀπὸ τοῦ καμπύλου τῇ στάθμῃ
κεχρημένος καὶ ὁ οἰκοδόμος τὸν ἴσον τοῖχον ἀπὸ τοῦ κεκλικότος τῇ καθέτῳ,
οὕτω καὶ ὁ φιλόσοφος τῷ ἀποδεικτικῷ κανόνι διακρίνει κατὰ μὲν τὴν
θεωρίαν τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψεύδους, κατὰ δὲ τὴν πρᾶξιν τὸ ἀγαθὸν ἀπὸ

---

1 τε om. V 1. 2 συλλογισμῶν πλείω V 2 ὡς om. V προτέροις om. U ἐν τοῖς Προτ. ἀναλ.] p. 2,22 sq. ἐδείξαμεν a 2. 3 ὅ τε σοφιστικὸς a 3 καὶ prius om. Ra ὁ διαλεκτικὸς a καὶ ἀποδεικτικὸν U: καὶ ὁ ἀποδεικτικὸς a μὲν ἀποδεικτὸν a 5 ἔνθα V: ἐν ᾧ RUa 6 ἡμῖν om. V 6. 7 περὶ δὲ τοῦ σοφιστικοῦ διδάσκει ἡμᾶς ἐν V 7 ἐλέγχοις om. R ἀλεξυτήριον R 8 διδοὺς V τῷ R ὡς αὐτός φησι τὰς σοφιστικὰς a 9 διδάσκοντες V 9. 10 τῶν φαρμάκων om. V 10 τῷ utrobique RV κεχρῆσθαι R ἐπὶ alt. om. V 11 ὅπερ UV: ὥσπερ Ra ἐστι om. V 12. 13 τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν συλλογισμῶν V 13 οἷον—14 μεῖζον τῆς γῆς om. V 14 δὲ om. U post μεῖζον add. ἐστι a 15 ἀπάτης om. a ἡμῖν post ἐλέγχους colloc. V 16 παρέδωκε. διὸ V 17 συλλογισμῶν RUa: ἐλέγχων V ἐστὶ om. V 18 τοῦ om. Ra 18. 19 ἀλλ' αὐτοπίστων προτάσεων ἀναγκαίων V 19 ἐχόντος (ων) U ἐστι om. V 20 τῇ ἀνάγκῃ τῇ τοιαύτῃ R, om. alt. τῇ U ἑπόμενον τῶν λόγων a 21 ἑτεροκίνητον V 22 διώκειν Ra οὐ a 23 post λογικῆς add. πάσης Ra 24 εἰς R 26 ὡς V

τοῦ κακοῦ. ἀπόδειξις τοίνυν ἐστὶ συλλογισμὸς ἐπιστημονικὸς ἐξ αὐτοπίστων
καὶ ὁμολογουμένων λόγων λαμβανόμενος. πρότερον δὲ τῇ τάξει ἐστὶ τὸ
προκείμενον βιβλίον τῶν Σοφιστικῶν ἐλέγχων. ὅτι μὲν γὰρ ἕπεσθαι τοῖς 10
Τοπικοῖς ὤφειλεν, ἐν ἐκείνοις ἀπεδείξαμεν· τοῖς γὰρ πιθανοῖς ἐγγυμνασθέντες
5 ῥᾷον τοῖς ἀναγκαίοις προσβαλοῦμεν. ὅτι δὲ προηγεῖται | τῶν Σοφιστικῶν 3v
ἐλέγχων, δῆλον ἐντεῦθεν. ἄχρηστος γὰρ παντελῶς εἰς ἀπόδειξιν ἐκείνη ἡ
πραγματεία, καὶ παρεμβάλλειν μεταξὺ ταύτην τῶν εἰς ἀπόδειξιν συντεινουσῶν πραγματειῶν ἄκαιρον. καὶ ἄλλως δὲ οὐ δεῖ πρὶν ἢ τὸ ἀληθὲς γνῶναι
τοῖς ψευδέσιν ἐνδιατρίβειν, διὰ τὸ δύνασθαι τούτοις λανθάνειν ἐν ἕξει τοῦ
10 κακοῦ γενόμενον. καὶ τρίτον, εἰ τὸ ψεῦδος τῇ παραθέσει τῆς ἀληθείας ἐλέγ- 5
χεται, ἀκόλουθόν ἐστι πρότερον εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν, εἶτα λοιπὸν ἐν ἕξει
ταύτης γενόμενον ἐπὶ τὸν τοῦ ψεύδους ἔλεγχον τῇ πρὸς ταύτην παραβολῇ
χωρῆσαι. ἰστέον δὲ ὅτι καὶ ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης ἑαυτῷ ἀκολουθεῖ
κατὰ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας καὶ ἄρχεται ἀπὸ τῶν καθολικωτέρων·
15 πᾶσα γὰρ διδασκαλία, φησί, καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐκ
προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως, εἶθ᾽ οὕτως ἐπὶ τὰ μερικὰ ἔρχεται,
τουτέστι τὸ προκείμενον. ἐπειδὴ γὰρ ἐθέλει διδάξαι ἐκ τίνων ἡ ἀπόδειξις 10
γίνεται, αὐτὸ τοῦτο πρότερον κατασκευάσαι βούλεται, ὅτι ἔκ τινων προεγνωσμένων γίνεται ἡ ἀπόδειξις, εἶτα λοιπὸν τίνα ποτέ ἐστι ταῦτα. ἵνα οὖν
20 δείξῃ ὅτι ἐκ προεγνωσμένων ἡ ἀπόδειξις, καθόλου δείκνυσιν ὅτι καὶ πᾶσα
διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις ἐκ προϋπαρχόντων καὶ προεγνωσμένων γίνεται. εἰ δὲ τοῦτο, ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀπόδειξις διδασκαλία τις καὶ μάθησις, καὶ
ἡ ἀπόδειξις ἄρα ἐκ προϋπαρχούσης λαμβάνεται γνώσεως, τουτέστιν ἐκ
κοινῶν ἐννοιῶν. ἀδύνατον γὰρ ἄλλως ἀποδεῖξαι μὴ πρότερον λαβόντας ἡμᾶς 15
25 ἐκ κοινῶν ἐννοιῶν προτάσεις τινὰς ὁμολογουμένας· ὥσπερ γὰρ οὐ δυνατὸν
ἐπὶ τῶν γεωμετρικῶν θεωρημάτων κατασκευάσαι, ὅτι αἱ δύο πλευραὶ τῆς
λοιπῆς μείζους εἰσί, πρὸ τοῦ γνῶναι τὸ ἁπλῶς τρίγωνον ἢ τὴν ἁπλῶς
γωνίαν, οὕτως ἀδύνατόν ἐστι γνῶναι ἀπόδειξιν ἄνευ προϋπαρχούσης γνώσεως.

p. 71a1 Πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις.

30 Γινώσκειν χρὴ ὅτι δύο τρόποι ὑπάρχουσιν ἐξ ὧν πᾶσα γίνεται γνῶσις, ὥς φησι καὶ Πλάτων, μάθησις καὶ εὕρεσις· ἢ γὰρ μανθάνοντες παρ᾽ 20
ἑτέρου γινώσκομεν ἢ εὑρίσκοντες αὐτοί. φησὶν οὖν ἐν τούτοις ὁ Ἀλέξαν-

2 ἐστὶ om. V: ante τῇ colloc. a 4 τόποις R 5 θᾶττον V 7 παρεμβαλεῖν V
8 πραγματειῶν om. V δὲ οὐ δεῖ Ra[1]: δέος UVa[2] 9 ψεύδεσι διατρίβειν U
post τὸ add. μὴ RUa τούτους Ua: τοῦτο V 10 γενόμενοι R: γενομένους Ua
11 ἐστι om. V 12 ταύτης RUa: τοῦ ἀληθοῦς V ταῦτα V 13 κἀνταῦθα V
15 φησι διδασκαλία a διανοητικὴ om. UV 16 προυποκειμένης R 17 ἐπεὶ V
θέλει RV διδάσκειν V 18 γίνεται om. V τοῦτο] τοῦ U 20 καὶ om. V
21 πᾶσα om. U προεγνωσμένων καὶ προϋπαρχόντων V 22 καὶ prius om. V
23 ἄρα om. V γίνεται a 25 ὡς V γὰρ ἀδύνατον a 26 post πλευραὶ
add. τοῦ τριγώνου a 27 μείζονές Ra 28 ἐστι om. V 29 καὶ πᾶσα
μάθησις om. V 30 εἰσὶν V 31 καί φησι U Πλάτων] Cratyl. p. 436 A
32 ἐκ τούτων V ὁ om. V

ὅρος οὐ καλῶς λέγων ὅτι γνῶσιν ἐνταῦθα εἶπε τὴν εὕρεσιν, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον· πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται εὑρέσεως. οὐκ ἔστι δὲ ἀληθές· αὐτὸς γὰρ παρακατιὼν σαφῶς ἡμῖν παραδίδωσι τὸν περὶ εὑρέσεως λόγον. ἄλλως τε τῆς εὑρέσεως πάντως 5 προϋπάρχει ἡ ζήτησις, ὥστε τὸ εὑρεθὲν οὐκ ἔστι τῶν αὐτοπίστων, λέγω δὴ ἢ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν ἢ τῶν ἐξ αἰσθήσεως γινωσκομένων· πρώτη γὰρ ἡ τούτων ἐπιβολὴ καὶ οὐκ ἐξ ἄλλων ἔχει τὸ πιστόν· περὶ τούτων δὲ ζήτησις οὐδεμία γίνεται. ὥστε πᾶσα εὕρεσις ἔκ τινος καὶ αὐτὴ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως, ὥσπερ καὶ ἡ μάθησις. τί οὖν διαφέρει τὸ ἐκ προ- 10 υπαρχούσης γίνεται γνώσεως ἐκ μαθήσεως ἀκούειν ἢ ἐξ εὑρέσεως; ἑκατέρου γάρ τι προεγνῶσθαι ἀνάγκη. ἅμα δὲ τοῦτο ἀδύνατον, τουτέστι τὴν μάθησιν καὶ τὴν γνῶσιν· κἀκείνην γὰρ ἀνάγκη ἐξ ἄλλης εἶναι μαθήσεως, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. οὐκ ἄρα τὸ γνώσεως ἀντὶ εὑρέσεως ἀκουστέον ἀλλ' ἁπλῶς ἐκ προεγνωσμένου τινὸς καὶ προωμολογημένου, καθ' ὃν ἂν εἴη τρόπον 15 ἡ ἐκείνου γνῶσις προϋπάρξασα, εἴτε ἐξ εὑρέσεως εἴτε ἐκ μαθήσεως εἴτε καὶ τῶν αὐτοπίστων εἴη καὶ ἀναποδείκτων. ἔστι δὴ οὖν ἡ διδασκαλία καὶ ἡ μάθησις τῷ μὲν ὑποκειμένῳ ταὐτά, τῇ δὲ σχέσει μόνον διαφέρουσιν. ὥσπερ γὰρ ἡ ὁδὸς ἡ Ἀθήνηθεν εἰς Θήβας καὶ ἡ ἀπὸ Θηβῶν εἰς Ἀθήνας τῇ μὲν σχέσει διαφέρουσι, τῷ δὲ ὑποκειμένῳ αἱ αὐταί εἰσιν, οὕτω καὶ ἐπὶ 20 τῆς μαθήσεως καὶ τῆς διδασκαλίας· ἡ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ διδασκάλου προϊοῦσα ἐπὶ τὸν μαθητὴν ἐνέργεια καλεῖται διδασκαλία· ἡ δὲ περὶ αὐτὸν τὸν μαθητὴν γινομένη ἐνέργεια, ἤτοι πάθος, μάθησις προσαγορεύεται. καλῶς δὲ εἶπεν ἐκ προϋπαρχούσης γνώσεως· εἰ γὰρ πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται μαθήσεως, εἰς ἄπειρον προ- 25 έβαινεν ὁ λόγος· πάλιν γὰρ ἐκείνης τῆς μαθήσεως προϋποκειμένην μάθησιν εἴχομεν ζητεῖν κἀκείνης ἑτέραν, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. οὕτω δ' ἂν ἀνῄρητο πᾶσα γνῶσις καὶ οὐδὲν οἷόν τε ἦν γνῶναι· ἵνα γὰρ ἕν τι μάθωμεν, ἄπειρα προμαθεῖν ἔδει· τοῦ δὲ ἀπείρου γνῶσις οὐκ ἔστιν· ὅπερ ἄτοπον. ὥστε καλῶς εἶπεν ἐκ προϋπαρχούσης γνώσεως. θαυμασίως δὲ 30 προσέθηκε τὸ διανοητική πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς αἰσθητικῆς γνώσεως·

[margin: 3v, 25, 30, 35, 40]

2 πᾶσα alt. om. V 3 παρακατιὼν] p. 71a17 4 ἡμῖν om. V post τε add. καὶ a 6 ἢ prius om. a 8 post ὥστε add. καὶ a καὶ αὐτὴ post 9 γίνεται colloc. V 9 ὡς V 10 post γνώσεως add. τοῦ Ra 11 post τι add. τούτων a 12 post μαθήσεως add. πᾶσα γάρ φησι διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις UVa 13 post ἀντὶ add. τοῦ V 14 post ἁπλῶς add. τὸ UV προομολογουμένου Ua 15 ἐκ μαθήσεως—ἐξ εὑρέσεως a 16 καὶ primum om. V ἔστι δὲ καὶ ἡ R: ἡ μέντοι a 17 ταυτὸν V: ταυτά εἰσι a διαφέρουσα V 18 ὡς V ἡ alt. om. UVa ἡ tert. om. UV 20 ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ V: ἀπὸ μὲν γὰρ a¹ προϊοῦσα om. a 21 πρὸς a post μαθητὴν add. ὡς a καλεῖται RUV: νοουμένη a ἡ δὲ—22 προσαγορεύεται] προσαγορεύεται. ἀπὸ δὲ τοῦ μαθητοῦ ὥς τι πάθος περὶ αὐτὸν γινόμενον, μάθησις a¹ 22 ἢ τὸ R 23 ante γνώσεως add. γίνεται a post εἰ add. μὴ V 24 πᾶσα om. V γνώσεως, om. γίνεται V 24. 25 προβαίη ἂν a: fort. προέβαινεν ⟨ἂν⟩ 26 εἴχομεν ζητεῖν RUV: ζητήσαιμεν ἂν a: fort. εἴχομεν ⟨ἂν⟩ ζητεῖν καὶ ἐκείνης V 27 ἦν superscr. V 28 μαθεῖν R ὅπερ UVa: τοῦτο γὰρ R 29 προεῖπεν R 30 διανοητικὸν U διαστολὴν V

ἡ γὰρ αἰσθητικὴ γνῶσις οὐκ ἔχει προϋποκειμένην γνῶσιν. οἷον ὅτι τοῦτο 3v
λευκόν ἐστιν· ἡ γὰρ αἴσθησις διδάσκει, κἂν μὴ προϋποκέοιτο πρόγνωσις. 45
ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι οὗτος Σωκράτης· ἡ γὰρ αἴσθησις ὑπέδειξέ μοι αὐτὸν
πάλαι ἀγνοούμενον. καὶ ἄλλως ʽδιανοητικήʼ εἶπε καὶ οὐκ ʽἀποδεικτικήʼ
5 ἐπὶ τὸ καθολικώτερον ἀνιών, ἵνα πάντα συλλογισμὸν λάβῃ, καὶ τὸν δια-
λεκτικὸν καὶ τὸν σοφιστικόν, καὶ τὴν ἐπαγωγὴν καὶ τὰς ῥητορικὰς πίστεις.
γίνεται οὖν ἐν πρώτῳ σχήματι συλλογισμὸς τοιοῦτος· ἡ ἀπόδειξις διανοητική
ἐστι γνῶσις, πᾶσα διανοητικὴ γνῶσις ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως. 50
ἡ ἀπόδειξις ἄρα ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως. διανοητικὴ δὲ λέγε-
10 ται γνῶσις, ἐπειδὴ αὕτη διανόει καὶ χορηγεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὰς
ἀποδεικτικὰς μεθόδους. εἰπὼν δὲ ὅτι πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μά-
θησις ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως. πιστοῦται τοῦτο ἐκ τῶν
ἄλλων τεχνῶν καὶ τῶν συλλογισμῶν καὶ ἐξ ἐπαγωγῆς καὶ διὰ ῥητορικῆς ἐπιχει-
ρήσεως, ὅπερ ἐστὶν ἐξ ἐνθυμημάτων καὶ ἐκ παραδειγμάτων. καὶ διὰ μὲν τῶν
15 ἄλλων | τεχνῶν, ὅτι οἶδεν, εἰ τύχοι, καὶ προγινώσκει ὁ μέλλων σκυτοτομεῖν 4r
ὅτι τὸ μὲν δέρμα τμητόν ἐστιν, ὁ δὲ σίδηρος τέμνει· προγινώσκων οὖν
τοῦτο δίδωσιν ἑαυτὸν εἰς τοῦτο, καὶ λοιπὸν διδάσκεται καὶ ποίῳ τρόπῳ
ὀφείλει τέμνειν. καὶ ὁ ἰατρὸς ὁμοίως προειδὼς ὅτι τὸ μὲν σῶμα τέμνεται,
ὁ δὲ σίδηρος τέμνει, φέρεται ἐπὶ τὴν χειρουργίαν. καὶ οὕτω μὲν ἐπὶ τῶν
20 τεχνῶν ὁρᾶται ἡ πρόγνωσις. καὶ ἐπὶ τῶν συλλογισμῶν δὲ ἀνάγκη πάντως 5
τὰς προτάσεις προεγνῶσθαι καὶ συγκεχωρῆσθαι ὡς ὁμολογουμένας, εἶτα
λοιπὸν τὴν τούτων σύνθεσιν τεχνικῶς ποιησάμενον ἐπαγαγεῖν τὸ συμπέρασμα.
καὶ ἐξ ἐπαγωγῆς δὲ οὕτως ἔστι πιστώσασθαι· εἰ γὰρ βουληθείην μαθεῖν
εἰ πᾶν ζῷον τὴν κάτω γένυν κινεῖ, λέγω ὅτι ἐπειδὴ καὶ ἄνθρωπος καὶ ἵππος
25 καὶ κύων καὶ βοῦς, καὶ τὰ λοιπὰ τὴν κάτω γένυν κινεῖ· ᾔδειν γὰρ ἐν-
ταῦθα ὅτι προϋπάρχουσά ἐστιν ἡ ἑκάστου τῶν κατὰ μέρος γνῶσις, ἐξ ἧς
λοιπὸν τὸ καθόλου συλλογιζόμεθα. ἐκ δὲ ἐνθυμημάτων πάλιν ἔστι συλλο- 10
γίσασθαι οὕτως, ὡς ἐπὶ τῶν ῥητορικῶν· οἷον ὁ δεῖνα καλλωπίζεται, μοιχὸς
ἄρα. καταλιμπάνουσι δὲ οὗτοι τὴν μίαν πρότασιν τὴν λέγουσαν ʽπᾶς ὁ

---

1 ἡ—γνῶσις RUa: ἥτις V   post τοῦτο add. τοῦδε Ra[1]   2 λευκότερόν RUa[1]   post αἴσθησις add. αὐτὴ a   3 ὡσαύτως δὲ om. V   ὅτι καὶ U   post οὗτος add. ὁ U   3 ὑποδείκνυσιν, om. μοι a   τὸν V   4 πάλαι om. U   ἄλλως τε καὶ a: καὶ ἄλλως τε R   διανοητικὴν—ἀποδεικτικὴν RUa   καὶ alt. RUV: αὐτὴν a   οὐκ om. V   5 πάντας συλλογισμοὺς V   8 post πᾶσα add. δὲ R   9 ἡ—γνώσεως om. V   ἡ ἀποδεικτικὴ U   10 ἐπεὶ V   δεικνύει Ua[1]: δικνύει V   11 ὅτι om. V   11. 12 καὶ πᾶσα μάθησις om. V   12 ἀπὸ (post τοῦτο) V   13 τῶν om. V   ἐπαγωγῶν, om. ἐξ V   14 ἐκ om. V   καὶ alt. om. RUa   15 προγιγνώσκει a   16 τὸ om. V   ἐστιν om. V   προειδὼς V   17. 18 ποίῳ δεῖ τρόπῳ V   18 εἰδὼς ὁμοίως V   19 τὴν om. RV   20 ὁρᾶται om. V   γνῶσις V   21 συγχωρεῖσθαι pr. U, corr. U[2]   22 ποιησάμενοι V   23 δὲ om. V   βουληθείημεν R: βουληθῶ V
24 ἐπειδὴ asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a: ἐπεὶ V   ἄνωθεν U   καὶ ἵππος om. a   25 βοῦς—κύων Va   ᾔδει R
27 ἐνθυμήματος V   28 ὧδε V   οἷον om. V   29 τὴν prius om. V
post λέγουσαν delevit ὅτι R

καλλωπιζόμενος μοιχός'· καὶ οὗτοι δὲ προγινώσκουσιν ὅτι διαβάλλεται τὸ 4r
καλλωπίζεσθαι. ἐνθύμημα δὲ λέγεται διὰ τὸ καταλιμπάνειν τῷ νῷ ἐν-
θυμεῖσθαι τὴν μίαν πρότασιν. ἐπὶ δὲ τοῦ παραδείγματος οὕτως ὁρᾶται ἡ
πρόγνωσις· οἷον οὐ δεῖ δοθῆναι Αἰσχίνῃ χρήματα· καὶ γὰρ Πεισίστρατος 15
5 λαβὼν ἐτυράννησεν. ὥστε καλῶς εἴρηται ὑπὸ Ἀριστοτέλους ὅτι πᾶσα
διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως.

p. 71a3 Αἵ τε γὰρ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν διὰ τούτου τοῦ τρόπου περαίνονται.

Ἰδοὺ πῶς ἐκ τῶν καθόλου ἀρξάμενος ἐπὶ τὰ μερικὰ κατῆλθε πιστού-
10 μενος δι' αὐτῶν. φανερὸν δὲ τοῦτο, φησίν, ὅτι πᾶσα μάθησις ἐκ
προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως, τοῖς σκοποῦσιν ἐπὶ πάντων. αἵ τε 20
γὰρ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι, τουτέστιν αἱ λογικαί, διὰ τούτου τοῦ
τρόπου κατορθοῦνται, τουτέστι διὰ τῆς προγνώσεως, ὡς εἰρήκαμεν. ὁμοίως
δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔστιν ἰδεῖν τεχνῶν καὶ περὶ τοὺς λό-
15 γους, ἀντὶ τοῦ 'τοὺς συλλογισμούς'· οἱ γὰρ τά τε καθόλου ἐκ τῶν μερι-
κῶν καὶ τὰ μερικὰ ἐκ τῶν καθόλου πιστούμενοι διὰ συλλογισμῶν πιστοῦν-
ται ἐκ προϋπαρχούσης γνώσεως.

p. 71a7 Οἱ μὲν λαμβάνοντες ὡς παρὰ ξυνιέντων. 25

Ἀντὶ τοῦ 'τῶν προσδιαλεγομένων'· εἰ γὰρ βούλομαι κατασκευάσαι ὅτι
20 ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, δεῖ πρότερον λαβεῖν ἐκ τοῦ προσδιαλεγομένου ὡς προ-
εγνωσμένον τὸ ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοκίνητος, τὸ αὐτοκίνητον ἀεικίνητον. εἰ δὲ μὴ
δέξηται τοῦτο, δεῖ ἐξ ἄλλων κατασκευάζειν ὅτι τὸ αὐτοκίνητον ἀεικίνητον 30
καὶ οὕτως ἀποδεικνύναι ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος.

p. 71a9 Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ῥητορικοὶ συμπείθουσιν.

25 Φησὶν ὅτι ὁμοίως τοῖς τῶν φιλοσόφων συλλογισμοῖς καὶ οἱ ῥητορι-
κοὶ γίνονται ἐκ προϋπαρχούσης γνώσεως· ὡς γὰρ ἐδείξαμεν, καὶ τὸ παρά-

1 ἐνδιαβάλλεται R 2 λέγω V: εἴρηται a ἀπὸ τοῦ a 4 οἷον om. V 5 καλῶς οὖν, om. ὥστε V ὑπὸ τοῦ ἀριστοτέλους R: τῷ ἀριστοτέλει a 6 διδα-σκαλία καὶ πᾶσα S Arist.: om. RUVa γνώσεως γίνεται V 7. 8 lemma om. RUV 9 ἰδοὺ—11 πάντων om. a κατῆλθεν ἐπὶ τὰ μερικὰ U 11 post γνώσεως add. φανερὸν δέ ἐστι γνῶναι RU τοῖς σκοποῦσιν V: σκοποῦντι RU 12 ἐπιστῆμαι post λογικαὶ colloc. a ἤτοι V αἱ om. Ua post λογικαὶ add. καὶ R ante διὰ add. δι' αὐτῶν πιστοῦνται. τουτέστι a 13 ἤτοι V post προγνώσεως add. κατορθοῦνται a εἴρηται V 14 δὲ—τεχνῶν om. R ἔστιν om. V 15 ἀντὶ τοῦ RUV: ἤγουν a τοὺς om. V: περὶ τοὺς R 16 συλλογισμοῦ V 18 post μὲν add. γὰρ V 19 ante ἀντὶ add. ξυνιέντων a τῶν om. Va post προσδιαλεγομένων add. φησίν Ra 20. 21 προδιεγνωσμένον V: προεγνωσμένου Ua 21 ἀεικίνητον RV: ἀθάνατον Ua 22 δέξεται V κατασκευάσαι a 23 ἀπο-δεικνύναι scripsi: ἀποδείκνυσιν RUa: ἀποδείκνυται V 25 φησὶν—φιλοσόφων om. V ὁμοίως τοῖς φιλοσόφοις R 25. 26 καὶ οἱ ῥητορικοὶ συλλογισμοὶ R: συλλογισμοὶ V 26 ἐδείξαμεν] p. 5,27 sq.

δειγμα καὶ τὸ ἐνθύμημα ἐκ προϋπαρχούσης γνώσεως γίνεται. καλῶς δὲ 4r
εἶπε συμπείθουσι· καὶ γὰρ ὁ Πλάτων φησὶν ἐν τῷ Γοργίᾳ ὅτι δύο 35
εἰσὶ πίστεις, ἡ μὲν διδασκαλικὴ ἡ δὲ πιστευτική. καὶ τῇ μὲν διδασκαλικῇ
κέχρηνται οἱ φιλόσοφοι ὡς περὶ ἀληθείας διαλεγόμενοι, τῇ δὲ πιστευτικῇ
5 οἱ ῥήτορες ὡς ἂν ἐπιτηδεύοντες πείθειν μᾶλλον ἢ τἀληθῆ προβάλλεσθαι.

p. 71a 11 Διχῶς δ' ἀναγκαῖον [ἕκαστον δεῖ] προγινώσκειν.

Εἰρηκὼς ὅτι πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως καὶ πιστωσάμενος τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τεχνῶν καὶ ἐκ τῶν συλλογισμῶν καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ ἐκ τῶν ῥητορι-
10 κῶν πίστεων, βούλεται νῦν παραδοῦναι τίνα ἐστὶ τὰ προγινώσκεσθαι ὀφείλοντα. ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ περὶ τῶν κατὰ μέρος ἐπιστημῶν νῦν ἐστιν ἡμῖν τὸ προκείμενον ἀλλ' ἁπλῶς περὶ ἀποδεικτικῆς μεθόδου, οὐκ ὀφείλομεν 45
ζητῆσαι τὰ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην προγινώσκεσθαι ὀφείλοντα ἀλλὰ τὰ ἁπλῶς τῆς ἀποδεικτικῆς. οὐκ ἂν δὲ τοῦτο γνοῖμεν μὴ μαθόντες κατὰ
15 ποίους τρόπους προγινώσκεται τὰ προγινωσκόμενα. τοῦτο δὲ πάλιν οὐκ ἂν ἄλλως ἡμῖν ὑπάρξοι μὴ μαθοῦσιν ἐν τίσιν ὅλως ἐστὶν ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη καὶ διὰ τίνων περαίνεται. ἀναγκαῖον οὖν περὶ τούτου πρότερον διαλαβεῖν. φημὶ τοίνυν ὅτι ἐπὶ πάσης ἀποδείξεως δύο ταῦτα θεωρεῖται, τό τε 50
πρόβλημα ὃ προτίθεται εἰς ἀπόδειξιν καὶ αἱ προτάσεις δι' ὧν τὸ πρόβλημα
20 κατασκευάζεται. πάλιν δὲ ἐν παντὶ προβλήματι δύο ταῦτα θεωρεῖται, τό τε δεδομένον καὶ τὸ ζητούμενον· οἷον ἐν τῷ προβλήματι τῷ εἰ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος ὁ μὲν ὑποκείμενος ὅρος, λέγω δὴ ἡ ψυχή, δέδοται, ζητεῖται δὲ ὁ κατηγορούμενος, εἰ ἀθάνατος. οὐ μόνον δὲ ἐν τοῖς προβλήμασι τοῖς καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα τοῖς πράγμασι ζητοῦσιν εὑρίσκομεν τὸ δεδομένον καὶ τὸ
25 ζητούμενον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τὸ εἰ | ἔστιν ὅλως ἐπιζητοῦσιν ἡ αὐτὴ διαί- 4v
ρεσις θεωρεῖται· οἷον ἐν τῷ προβλήματι τῷ ζητοῦντι εἰ ἔστι ζῷον τραγέλαφος δεδομένον μέν ἐστι τὸ ζῷον, ζητούμενον δὲ τὸ 'τραγέλαφος'· ζητεῖ γὰρ τὸ πρόβλημα οὐχ ὅτι ἔστι ζῷον (τοῦτο γὰρ ἐναργές), ἀλλ' εἰ τοιοῦτον ζῷον· ἡ γὰρ προσθήκη τοῦ 'τραγέλαφος' τὸ εἶναι ζῷον ὁμολογεῖ,

---

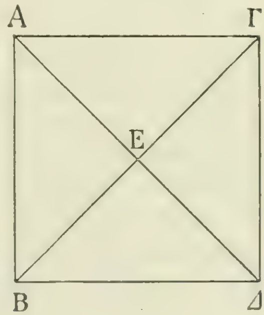
1 γίνεται γνώσεως V 2 εἶπε om. R post εἶπε add. τὸ a τῷ om. a ἐν τῷ Γοργίᾳ] p. 453 A sq. 4 παιδευτικῇ pr. U, corr. U[2] 5 ἐπιτηδεύωνται V 6 ἕκαστον δεῖ, quae om. Arist., delevi: δεῖ om. T προγιγνώσκειν a 7 πᾶσα alt. om. V 8 καὶ alt. om. V 9 ἐκ τῆς om. V 10 πιστώσεων Ua νῦν βούλεται V ἐστὶ om. V 10. 11 ὀφειλόμενα V 11 ἐπεὶ V περὶ om. V ἐστιν om. V 12 οὐκ om. RV 13 post ζητῆσαι add. οὐ V ὀφειλόμενα V 13. 14 τὰ κατὰ τὴν ἀποδεικτικήν a[1] 14 γνοῖμεν scripsi: γνῶμεν libri ante μὴ add. εἰ a μάθοιμεν a 15 πόσους V προγιγνωσκόμενα Ra 16 ὑπάρξῃ V: ὑπάρξειε a ὅλως ἐν τίσιν V ἡ om. V 17 τοίνυν a τούτων V 20 δὲ om. V 21 τε om. V διδόμενον a post οἷον add. ὡς V εἰ om. Ua 22 λέγω δὴ om. V ζητεῖ V 23 post τοῖς alt. add. τὰ V 24 αὐτὸ V 25 κἂν V post τοῖς delevit εἰς U 26. 27 ante τραγ. add. ὁ V 27 δὲ ὁ V 29 ante ζῷον alt. add. τὸ RUa

ποιότητα δὲ αὐτοῦ τινα ἐπιζητεῖ. ὡσαύτως κἂν ζητῶμεν εἰ τόπος κενός 4v
ἐστι, δεδομένον μέν ἐστιν ὁ τόπος, ζητούμενον δὲ τὸ εἰ κενός. ὥστε 5
πᾶσαι αἱ προτάσεις, δι' ὧν κατασκευάζεται τὸ πρόβλημα, τοὐλάχιστον μὲν
εἰσι δύο, ἃς ἑκάστης μὲν τῶν κατὰ μέρος ἀποδείξεων προλαμβάνεσθαι δεῖ·
5 οὐ γὰρ οἷόν τε συμπερᾶναί τι μὴ πασῶν τῶν προτάσεων γνωσθεισῶν.
ἁπλῶς μέντοι ἀποδείξεως ἀδύνατον ἀμφοτέρας ἴσως προεγνῶσθαι τὰς προ-
τάσεις, μόνην δὲ ἀνάγκη τὴν μείζονα, ἣν πάντως ἀνάγκη ἕν τι εἶναι τῶν
κοινῶν ἀξιωμάτων, ὧν χωρὶς ἀποδειχθῆναί τι ἀδύνατον. αἱ δὲ ἐλάττους
προτάσεις ἐπειδὴ ἄπειροι (καθ' ἕκαστον γὰρ θεώρημα ἴδιαί τινες λαμβά- 10
10 νονται), εἰκότως ἀδύνατον ἁπλῶς πάσης ἀποδείξεως τὰς ἐλάττονας προ-
εγνῶσθαι προτάσεις. περιέχονται μέντοι ἐν ταῖς μείζοσι προτάσεσι, λέγω
δὴ τοῖς ἀξιώμασι, καὶ αἱ ἐλάττους δυνάμει. οἷον τριῶν εὐθειῶν ὑποκει-
μένων, τῶν Α Β Γ, ἐὰν εἴπω ὅτι, ἐπεὶ ἑκατέρα τῶν Α Β τῇ Γ ἐστὶν ἴση,
καὶ ἀλλήλαις ἄρα εἰσὶν ἴσαι αἱ Α Β διὰ τὸ τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις
15 εἶναι ἴσα, ἐμπεριέχεται δῆλον ὅτι ἡ ἐλάττων πρότασις ἡ λέγουσα 'αἱ Α Β
τῇ Γ εἰσὶν ἴσαι' ἐν τῇ λεγούσῃ 'τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα'. 15
καὶ ἐν τῷ συλλογισμῷ δὲ τῷ λέγοντι 'ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ ζῷον οὐσία,
ὁ ἄνθρωπος οὐσία' ἡ ἐλάττων πρότασις ἡ λέγουσα 'ὁ ἄνθρωπος ζῷον'
ἐμπεριειλημμένη ἐστὶ δῆλον ὅτι τῇ μείζονι τῇ λεγούσῃ 'τὸ ζῷον οὐσία'.
20 ὥστε τρία ἐστὶ τὰ προλαμβάνεσθαι ὀφείλοντα κοινῶς πάσης ἀποδείξεως,
τὸ δεδομένον, τὸ ζητούμενον, τὸ ἀξίωμα. οἷον ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐν
τῷ πρώτῳ θεωρήματι τῶν Εὐκλείδου ζητοῦντι ἐπὶ τῆς δοθείσης εὐθείας 20
πεπερασμένης τρίγωνον ἰσόπλευρον συστήσασθαι ἔστι δεδομένον μὲν ἡ εὐθεῖα
ἡ πεπερασμένη, ζητούμενον δὲ τὸ ἰσόπλευρον τρίγωνον, ἀξίωμα δὲ ἐν μὲν
25 τοῖς προσυλλογισμοῖς ὅτι αἱ ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν τοῦ κύκλου περι-
φέρειαν προσπίπτουσαι εὐθεῖαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσὶ καὶ ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα
καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα, ἐν δὲ τῷ συμπεράσματι ὅτι τρίγωνον ἰσόπλευρόν
ἐστι τὸ ὑπὸ τριῶν εὐθειῶν ἴσων περιεχόμενον. καὶ σκόπει ὡς πάντα τὰ
εἰρημένα προείληπται τῷ γεωμέτρῃ, τίς τέ ἐστιν ἡ εὐθεῖα καὶ τίς ἡ πεπε- 25
30 ρασμένη καὶ τί τὸ ἰσόπλευρον τρίγωνον, καὶ ἔτι τὰ λοιπὰ ἀξιώματα. τινὰ
δὲ καὶ παρεῖται τῷ γεωμέτρῃ, οἷον τίς ἡ βάσις καὶ τί τὸ ἐφαρμόζον καὶ

---

1 post ὡσαύτως add. δὲ V   καὶ a[2]   ζητῶμεν V: ζητοῦσιν ἡμῖν Ra[2]: ζητῶσιν ἡμῖν Ua[1]   post εἰ add. ὁ Ua   τόπος om. R   κενόν RUa   2 δεδομένος V   ζητοῦμεν RUa   3 αἱ προτάσεις πᾶσαι V   4 ἃς ἑκάστης (ἕκαστος R) — δεῖ RUa: ἃ εἰδέναι χρὴ V   6 ante ἀποδ. add. ἐπὶ πάσης V: ἄνευ a   7 μείζω V: ἑκάστης τῶν κατὰ μέρος ἀποδείξεων προλαμβάνεσθαι δεῖ mrg. V   9 ἐπεὶ V   ἴδιά R   10 ἀδύνατον ἐπὶ πάσης ἁπλῶς V   post ἀποδείξεως add. ἄνευ a   τὰς ἐλάττονας RUa: ταύτας V   10. 11 προγνῶναι a   11 προτάσεις om. V   12 καὶ ἐλάττονες δυνάμεις V   14 εἰσὶν om. V   ἡ V   τὸ e τῷ corr. V   ἴσαι, om. καὶ V   15 post ὅτι add. καὶ Ra   16 ἴσαι (ante καὶ) V   19 δῆλον ὅτι ἐστὶ V   20 κοινῶς ὀφείλοντα V   22 τοῦ R   post εὐκλείδου add. στοιχείων a   ἐπὶ asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a   23. 24 ἡ πεπερασμένη εὐθεῖα V   25 τοῦ alt. om. V   26 ἀλλήλαις ἴσαι R   27 ἐστὶν om. V   29 τέ om. R   ἐστιν om. V   30 ὅτι (ante τὰ) R   31 παρεῖται scripsi: πειρᾶται R: οὐ πειρᾶται U: οὐ πειρατέα V: παρεᾶται a   ἐφαρμόζειν V

τί τὸ ἴσον, ὡς ἐν τῇ συνηθείᾳ γνωρίμων ὄντων τούτων. τὰ δὲ αὐτὰ 4r
ταῦτα καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις καὶ τέχναις ἐπεξιὼν εὑρήσεις. οἷον ἐν
ἰατρικῇ δεδομένον μέν ἐστιν, εἰ τύχοι, τὸ πυρέττειν τὸν ἄνθρωπον, ζητούμενον
δὲ τί τὸ εἶδος τοῦ πυρετοῦ ἢ τὸ προκαταρκτικὸν αἴτιον καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς κα-
5 ταχλίσεως, ἀξίωμα δὲ ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα. οὐχ ὥσπερ 30
δὲ αἱ ἐπιστῆμαι προειλημμένα ἔχουσι κοινῶς τὰ ἀξιώματα ἢ τοὺς ὅρους
δι' ὧν αἱ ἀποδείξεις γίνονται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν τοῦτο γίνεσθαι
δυνατόν, οἷον φυσιολογίας ἢ ἰατρικῆς· ἀόριστοι γὰρ οὖσαι τοῦτο ποιεῖν οὐχ
οἷαί τέ εἰσιν. εἰδέναι μέντοι γε χρὴ ὅτι ἔστιν ὅτε καὶ τὸ δεδομένον ζητού-
10 μενον γίνεται καὶ τὸ ζητούμενον δεδομένον. οἷον ἐν μὲν τῷ πρώτῳ θεω-
ρήματι ἔχομεν δεδομένον τὴν εὐθεῖαν· αὕτη οὖν ἡ εὐθεῖα ἡ νῦν δεδομένη 35
γίνεται ζητούμενον ἐν τῷ ιδ' θεωρήματι τῷ λέγοντι 'ἐὰν πρός τινι εὐθείᾳ
καὶ τῷ πρὸς αὐτῇ σημείῳ δύο εὐθεῖαι μὴ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη κείμεναι τὰς
ἐφεξῆς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ποιήσωσιν, ἐπ' εὐθείας ἔσονται ἀλλήλαις
15 αἱ εὐθεῖαι'. εἰ γὰρ δείξω ὅτι ἐπ' εὐθείας εἰσὶν ἀλλήλαις αἱ εὐθεῖαι, τότε
ἀποφαίνομαι ὡς ἔστι μία εὐθεῖα, εἴ γε εὐθεῖα γραμμή ἐστιν ἥτις ἐξ
ἴσου τοῖς ἐφ' ἑαυτῆς σημείοις κεῖται. ὥστε τὸ δεδομένον γέγονε ζητού-
μενον. πάλιν ἐὰν μὲν εἴπω ὅτι παντὸς τριγώνου αἱ δύο πλευραὶ τῆς λοι- 40
πῆς μείζους εἰσίν, ἔλαβον δεδομένον τρίγωνον. ἐὰν μέντοι λάβω τετρά-
20 γωνον τὸ Α Β Γ Δ καὶ ἀγάγω τὴν Β Γ διάμε-
τρον καὶ τέμω ταύτην δίχα κατὰ τὸ Ε σημεῖον
καὶ ἐκτείνω ἐκ τῶν γωνιῶν, τῆς τε ὑπὸ Γ Α Β
καὶ τῆς ὑπὸ Β Δ Γ ἐπὶ τὸ Ε σημεῖον δύο
εὐθείας, τήν τε Α Ε καὶ τὴν Ε Δ, ζητῶ πότερον
25 τρίγωνόν ἐστι τὸ Α Γ Δ, ὅπερ νῦν ζητούμενον
γίνεται· εἰ γὰρ δείξω τήν τε Α Ε καὶ τὴν Ε Δ
μίαν εὐθεῖαν, δῆλον ὅτι τρίγωνόν ἐστι τὸ Α Γ Δ.
εἰδέναι μέντοι χρὴ ὅτι ἔστι τινὰ δεδομένα ἃ
μηδέποτε ζητούμενα γίνεται. οἷον ἐὰν εἴπω τὸ
30 δοθὲν μέγεθος κινῆσαι, οὐδέποτε ἔσται τὸ μέγεθος

ζητούμενον. κἂν εἴπω πάλιν σφαῖραν, οὐδέποτε ταύτην ζητούμενον ποιῶ·
ἀεὶ γὰρ αὕτη δέδοται. ὁ μέντοι κύκλος καὶ αὐτὸς ἀεὶ δεδομένος ἐστὶν ἐν 50

---

1 τῷ συνήθει V ὄντωτ τῶν τοιούτων V αὐτὰ δὲ Ra 2 κἄν V ἄλλαις om. RUa καὶ τέχναις om. V ἐπαξίων V 3 εἰ τύχοι ἐστὶ RU 4 τί post πυρετοῦ colloc. V 7. 8 τοῦτο — δυνατόν om. V γίνεται ἀδύνατον R 8 δὲ V post οὖσαι add. αὗται V 9 ἦσαν RV ἰστέον μέντοι ὅτι V 10 διδόμενον V 11 δεδομένην V 12 ζητουμένη V τεσσαρεσκαιδεκάτῳ Ra 13 δύο — 15 ἔσονται ἀλλήλαις αἱ εὐθεῖαι] καὶ τὰ ἑξῆς V 15 ἐπ' εὐθεῖαν V 17 ἑαυτοῖς V, Upr.: ἑαυτῇ a ὥς ποτε τὸ V 18 εἰ V μὲν om. UVa ὅτι om. V 18. 19 τοῖς λοιποῖς pr. U 19 ἔλαττον V λαβὼν Ra 20 καὶ om. Ra 21 τέμνω a δίχα ταύτην Ra 22 τῶν τε RUa 23 τῆς om. R: τῶν Ua βδγ scripsi: βγδ libri 23. 24 δευτέραν εὐθεῖαν V 24 ζητῶ πότερον] μίαν εὐθεῖαν δῆλον ὅτι R 25 ὅπερ — 27 αγδ om. RV 29. 30 τὸ εἰ ἔστι μέγεθος κινεῖσθαι V 31 σφαῖρα UV τοῦτο, sed post ζητ. V ζητουμένην RUa

τοῖς ἐπιπέδοις· ἐν μέντοι τοῖς στερεοῖς εὑρίσκομεν αὐτὸν ζητούμενον, ὡς ἐν τούτῳ τῷ θεωρήματι· ἐὰν σφαῖρα ἐπιπέδῳ τμηθῇ, ἡ τομὴ κύκλος ἐστίν. οὐδεὶς οὖν ζητεῖ εἰ τόδε σφαῖρα, εἰ τόδε κύκλος ἐν ἐπιπέδῳ, εἰ τόδε μέγεθος· ταῦτα γὰρ ἐκ τῆς αἰσθήσεως εἴληπται.

5 Τὰ μὲν οὖν ἐν οἷς ἡ ἀπόδειξις ταῦτα. ἐν τούτοις μὲν οὖν καὶ διὰ τούτων πᾶσα ἀπόδειξις περαίνεται. τρόποι δέ, φησί, δι' ὧν προγινώσκονται, δύο, τό τε τί ἐστιν ἢ τί σημαίνει καὶ τὸ ὅτι ἔστι. καί, | φησίν, ἐπὶ μὲν 5r τοῦ δεδομένου δεῖ προγινώσκεσθαι καὶ ὅτι ἔστι καὶ τί σημαίνει ἢ τί ἐστιν, ἐπὶ δὲ τοῦ ζητουμένου οὐ τὸ ὅτι ἔστιν ἀλλὰ τὸ τί σημαίνει ἢ τί ἐστιν· 10 οἷον δεδομένης οὔσης τῆς πεπερασμένης εὐθείας δεῖ προεγνῶσθαι καὶ ὅτι ἔστι πεπερασμένη ἡ εὐθεῖα καὶ τί σημαίνει τοὔνομα, ἐπὶ δὲ τοῦ ζητουμένου, τουτέστι τοῦ ἰσοπλεύρου τριγώνου, τὸ τί σημαίνει μόνον· οὐ γὰρ ἐνταῦθα προεγνῶσθαι δεῖ τὸ ὅτι ἔστιν, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἦν ζητούμενον. ἐπὶ μέν- 5 τοι τῶν ἀξιωμάτων, λέγω δὴ ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα 15 καὶ τῶν λοιπῶν, μόνον τὸ ὅτι ἔστι δεῖ προεγνῶσθαι. καὶ ἐάν τις ἀποροίη 'τί οὖν; οὐ δεῖ εἰδέναι ἡμᾶς καὶ τὸ τί σημαίνει;', φήσομεν ὅτι μάλιστα μὲν ὡς ὁμολογούμενον τοῦτο παρῆκεν· ἀδύνατον γὰρ εἰδέναι τι ὅτι ἔστι τὸν μὴ εἰδότα τὸ τί σημαίνει, ὥσπερ ἀδύνατον τραγέλαφον εἰδέναι τὸ τί σημαίνει ἀγνοοῦντα ὅτι ἔστιν· οὐ μὴν εἰδότα ὅτι ἔστιν ἀγνοεῖν ἐνδέχεται τὸ 10 20 τί σημαίνει. ἔπειτα τὸ τί σημαίνει οὐκ ἐπὶ τῶν προτάσεων ὅλων λαμβάνεται ἀλλ' ἐπὶ μόνων τῶν ὅρων. διὰ τοῦτο ἐπὶ μὲν τοῦ δεδομένου καὶ ζητουμένου, ἐπεὶ ὅροι ταῦτα, δεῖ προεγνῶσθαι τὸ τί σημαίνει ἑκάτερος τῶν ὅρων. ἐπὶ μέντοι τῶν ἀξιωμάτων, ἐπεὶ προτάσεις ταῦτα, οὐ τὸ τί σημαίνει ζητοῦμεν ἀλλὰ τὸ ὅτι ἔστι· τὸ γὰρ τί σημαίνει μᾶλλον ἂν ἐπὶ τῶν ὅρων τοῦ 25 ἀξιώματος χώραν ἔχοι, οὐ μέντοι ἐπὶ τῆς ὅλης προτάσεως· καὶ γὰρ ἡ πρότασις τὸ ὑπάρχειν ἄλλο ἄλλῳ σημαίνει. 15

Εἰδέναι δὲ δεῖ κἀκεῖνο, ὅτι τῶν [ἄλλων] ἀξιωμάτων τὰ μὲν κοινῶς πάσαις ἐπιστήμαις ὑποβέβληται, τὰ δὲ τισί, τὰ δὲ καὶ μιᾷ μόνῃ. οἷον τὸ μὲν 'ἐπὶ παντὸς ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἐπὶ' πάσης ἐπιστήμης χώραν 30 ἕξει· καὶ γὰρ καὶ ἐν ταῖς κοιναῖς τέχναις καὶ ταῖς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίαις τῷ τοιούτῳ χρώμεθα ἀξιώματι. τὸ μέντοι 'τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα' καὶ 'ἐὰν ἀπὸ τῶν ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ, τὰ καταλειπόμενά ἐστιν ἴσα'

---

1 αὐτὸ V 2 post ἐὰν add. δὲ Ua αἱ τομαὶ V 5 ἐν μὲν οὖν τούτοις U 6 δι'] τέσσαρες V προγίνονται V 7 μὲν om. a 9 τί ἐστιν om. V 11 ἐστὶν post πεπερασμένη colloc. a: ἔσται V ἡ om. V τὸ ὄνομα V 14 καὶ om. V ἐστὶν om. V 15 καὶ εἰ V: ἐὰν δέ a ἀπορήσει V 16 ἡμᾶς εἰδέναι a τὸ a: om. RUV 17 ὡμολογημένον U 18 τὸ prius om. a² ὥσπερ — 19 ἀγνοοῦντα ὅτι ἔστιν om a² τραγέλαφον ἀδύνατον Ra post εἰδέναι add. ὅτι ἐστιν ἀγνοοῦντα τί σημαίνει Ua τὸ alt. U: τὸν RVa: fort. τὸν τὸ 20 τῶν om. RUa 21 μόνον UVa καὶ mrg. U² 22 τὸ om. Va 23 ἐπειδὴ a 24 ἀλλὰ τὸ ὅτι scripsi: ἀλλ' ὅτι RUa: ἀλλὰ τὸ τί V 27 ἄλλων delevi 29 ἢ prius om. Va τὴν κατάφασιν a ἢ ἀπόφασις V: ἢ τὴν ἀπόφασιν ἀληθεύειν a: om. R πάσῃ ἐπιστήμῃ V 30 ἄλληλα V 31 χρώμα V, α ά V² καὶ om. V 32 ἐστὶν om. a καὶ et τῶν om. V ἴσα ἐστὶ V

πλείοσιν ἁρμόζει ἐπιστήμαις· καὶ γὰρ καὶ μουσικὴ καὶ γεωμετρία καὶ 5r
ἀριθμητικὴ τούτοις κέχρηται. τὸ δὲ 'τὰ ἐφαρμόζοντα ἐπ' ἄλληλα ἴσα ἀλλή-
λοις ἐστί' μόνῃ τῇ γεωμετρίᾳ προσήκει.

Διχῶς δ' ἀναγκαῖον προγινώσκειν καὶ τὰ ἑξῆς. εἰρηκὼς διχῶς
5 δ' ἀναγκαῖον προγινώσκειν τρεῖς τρόπους ἐπάγει· φησὶ γὰρ ὅτι τὰ
μὲν ὅτι ἔστι προϋπολαμβάνειν ἀναγκαῖον, τὰ δὲ τί τὸ λεγόμενον
ξυνιέναι δεῖ, τὰ δὲ ἄμφω. καὶ δήλη ἡ αἰτία ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι
τρία μέν ἐστιν ἃ δεῖ προλαμβάνεσθαι πάσης ἐπιστήμης, οἱ δὲ τρόποι, καθ'
οὓς δεῖ ταῦτα γινώσκεσθαι, δύο εἰσίν, τὸ ὅτι ἔστι καὶ τὸ τί σημαίνει. 25

10 p. 71a 13 Οἷον ὅτι μὲν ἅπαν ἢ φῆσαι ἢ ἀποφῆσαι ἀληθές,
ὅτι ἔστι.

Τοῦτο παράδειγμα τοῦ ἀξιώματος ἐν ᾧ δεῖ τὸ ὅτι ἔστι μόνον προ-
γινώσκεσθαι.

p. 71a 14 Τὸ δὲ τρίγωνον, ὅτι τόδε σημαίνει. 30

15 Τοῦτό ἐστι παράδειγμα τοῦ ζητουμένου ἐν ᾧ τὸ τί σημαίνει χρὴ προ-
γινώσκεσθαι.

p. 71a 15 Τὴν δὲ μονάδα ἄμφω, καὶ τί σημαίνει καὶ ὅτι ἔστι.

Τοῦτο τοῦ δεδομένου, ἐν ᾧ ἀμφότεροι οἱ τρόποι τῆς προγνώσεως
λαμβάνονται· πολλαχοῦ γὰρ καὶ τὴν μονάδα ὡς δεδομένον λαμβάνομεν.
20 οἷον ἐὰν μονὰς ἀριθμὸν μετρῇ, ἰσάκις δὲ ἕτερος ἀριθμὸς ἄλλον ἀριθμὸν
μετρῇ, καὶ ἡ μονὰς ἰσάκις μετρήσει τὸν τρίτον καὶ ὁ δεύτερος τὸν τέταρτον·
δεῖ γὰρ προεγνῶσθαι καὶ ὅτι ἔστι τόδε μονὰς καὶ τί σημαίνει τὸ τῆς 35
μονάδος ὄνομα.

---

1. 2 ἀριθμητικὴ—γεωμετρία V 2. 3 ἀλλήλοις ἴσα a 3 τῇ θεωρίᾳ a
4 ἀναγκαίων V καὶ τὰ ἑξῆς om. R εἴρηκε μὲν διχῶς a² 5 ἀνάγκη U
τρεῖς—γὰρ] ἐπάγων δὲ τοὺς τρόπους τοῦ προγινώσκειν, τρεῖς εἶναι τούτους φησὶν a² ἐπάγει
ante τρεῖς colloc. a¹: ἐπεισάγει V 7. 8 ὅτι—ἐστιν RUV: τοῦ εἶναι τρία a 8. 9 οἱ
δὲ—σημαίνει] ὧν δύο μὲν καθ' ἕνα τρόπον. ἕτερον δὲ ὁμοῦ κατὰ τοὺς δύο. αὐτοὺς μέντοι
τοὺς τρόπους, καθ' οὓς προλαμβάνονται δύο εἶναι, τόν τε ὅ, τί ἐστι, καὶ τὸν ὅ, τι σημαίνει a
9 τὸ prius UV: ὅ τε R καὶ ὁ R 10 οἷον a Arist.: om. RUV φᾶσιν ἢ
ἀπόφασι V ἀληθὲς a Arist.: ἀναγκαῖον RU: om. V 11 ante ὅτι add. ἐστὶ R
ὅτι ἔστι om. V 12 τοῦτο RUV: Τὸ μὲν ἅπαν ἢ φῆσαι, ἢ ἀποφῆσαι a¹, post quae add.
ἀληθές ἐστι. τοῦτο a² post ἀξιώματος add. ἐστιν a 12. 13 δεῖ προγινώσκεσθαι
μόνον τὸ ὅτι ἐστὶν ἀληθές a 15. 16 προγινώσκειν a 17 τὸ δὲ τὴν a
καί τί—18 τοῦτο om. a ante τί add. τὸ R 18 τούτου U post δεδο-
μένου add. ἐστὶ παράδειγμα a ἄμφω V 19 δεδομένην V 20 ἰσάκις—
21 μετρῇ mrg. V μετρεῖ R τὸν τρίτον μετρήσει a 22 γὰρ R: τοὺς UVa
τόδε μονάς ἐστι Ua

p. 71a 16 Οὐ γὰρ ὁμοίως τούτων ἕκαστον δῆλον ἡμῖν. 5r

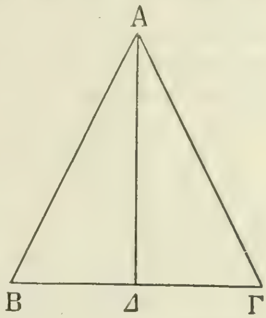
Τὸ μὲν γὰρ δεδομένον ἔχει καὶ τὸ ὅτι ἔστι καὶ τὸ τί σημαίνει, τὸ δὲ ζητούμενον τὸ τί σημαίνει μόνον, τὸ δὲ ἀξίωμα τὸ ὅτι ἔστι.

p. 71a 17 Ἔστι δὲ γνωρίζειν τὰ μὲν πρότερον γνωρίζοντα, τῶν
5 δὲ καὶ ἅμα λαμβάνοντα τὴν γνῶσιν.

Εἰπὼν ὅτι πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως, νῦν προτίθεται περὶ εὑρέσεως εἰπεῖν καὶ δεῖξαι ὅτι καὶ αὕτη ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως. ἐπειδὴ γὰρ ἡ διανοητικὴ γνῶσις ἢ διὰ διδασκαλίας ἡμῖν παραγίνεται καὶ μαθήσεως ἢ διὰ ζητήσεως καὶ 45
10 εὑρέσεως, ἀνάγκη δὲ ἐν ἑκατέρῳ τῶν τρόπων ἐκ προεγνωσμένων τινῶν γίνεσθαι ἡμῖν τὴν γνῶσιν, διὰ τοῦτο δείξας τὸν ἕτερον τῶν τρόπων μέτεισι καὶ ἐπὶ τὸν λοιπόν, ὡς εἶναι δῆλον πᾶσαν γνῶσιν διανοητικήν, εἴτε ἐκ διδασκαλίας καὶ μαθήσεως οὖσαν εἴτε ἐκ ζητήσεως καὶ εὑρέσεως, ἐκ προεγνωσμένων τινῶν παραγίνεσθαι. πρὶν ἢ δὲ διαλεχθῆναι περὶ εὑρέσεως
15 πρότερον περὶ τοῦ γνωρίζειν προτίθεται διδάξαι ὡς ἂν καθολικωτέρου ὄντος, 50 ὡς δείξομεν ἐπεξιόντες. τοῦ οὖν γνωρίζειν δύο εἰσὶ τρόποι, εἷς μέν, ὅταν προεγνωκότες τι αὖθις τούτῳ προσβάλωμεν λήθης μὴ μεσολαβησάσης· οἷον ὅταν πρώτως ἑωρακότες τινὰ εἶτα τούτου τὴν μνήμην ἔχοντες πάλιν αὐτὸν ἴδωμεν, λεγόμεθα τοῦτον γνωρίζειν· εἰ δὲ λήθη μεσολαβήσει, εἶτα
20 αὖθις τὴν προτέραν αὐτοῦ γνῶσιν λάβωμεν, οὐκέτι γνωρίζειν τὸ τοιοῦτον λέγεται ἀλλὰ ἀναμιμνήσκεσθαι. εἷς μὲν οὖν τρόπος οὗτος. δεύτερος δέ, ὡς ὅταν ἔχοντες τοῦ καθόλου τὴν ἔννοιαν μερικῷ τινι | προσβάλωμεν 5v ὃ μὴ πρότερον ἐθεασάμεθα, εἶτα τοῦτο ἐφαρμόσωμεν τῷ καθόλου οὗ τὴν γνῶσιν ἔχομεν. οἷον εἰ θεάσηταί τις τὴν μαγνῆτιν λίθον ἕλκουσαν τὸν
25 σίδηρον, εἰ μὲν μὴ εἴη προεγνωκὼς ὅτι πᾶσα ἡ τοιαύτη λίθος ἕλκει τὸν σίδηρον, οὐ λέγεται ὁ τοιοῦτος γνωρίζειν ὅτι μαγνῆτίς ἐστι λίθος, ἀλλὰ πρώτως μανθάνει, εἰ εὐπορήσει τοῦ διδάσκοντος, ὡς πᾶσα ἡ μαγνῆτις λίθος 5 ἕλκει τὸν σίδηρον· εἰ δὲ τοῦτο εἴη προεγνωκώς, προσβάλλων τῇ μερικῇ λίθῳ εὐθὺς γνωρίζει ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ὑπὸ τὸ καθόλου ἐκεῖνο εἶδος ἀνα-

1 ἡμῖν R Arist.: ἐστι UVa 3 post ὅτι delevit ἀναγκαῖον U 4 τῶν κτλ. om. V 4. 5 τὰ δὲ U 6 ante εἰπὼν add. τὰ δέ, καὶ ἅμα λαμβάνοντα τὴν γνῶσιν a πᾶσα alt. om. V 7 γίγνεται a καὶ prius om. a 8 ἐπεὶ V 9 περὶ γίνεται U post καὶ prius add. διὰ Ua 10 ἕτερον τὸν τρόπον pr. V, corr. V[1] 11 τὴν γνῶσιν ἡμῖν a 12 ὡς asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a 12. 13 εἴτε — εὑρέσεως om. R 13 οὔσας U 13. 14 ἐκ προεγν. — εὑρέσεως om. V 14 περὶ γίνεσθαι U 15 ἂν om. a 16 δείξομεν] p. 14,1 sq. 17 τοῦτο a προσλάβωμεν R: προσβάλλωμεν V 18 πρῶτον V 19 γὰρ R 20 ἕξομεν a τὸν τοιοῦτον RV: τοῦτον a λέγομεν a ἀναμνήσκεσθαι a post οὖν add. πρῶτος a 22 προσλάβωμεν Ua 23 τούτω RV ἐφαρμόσομεν pr. V, corr. V[1] τὸ R 24 θεάσεταί V: θεάσαιτό a 25 ἢ U 26 post λίθος add. τόδ' ἐνεργοῦσα a 27 μανθάνειν R τοῦ διδάσκοντος εὐπορήσει a λίθος om. V 29 τοῦ V

γομένη. δύο οὖν τούτων ὄντων τρόπων γνωρίσεως κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον 5v
φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης γίνεσθαι τὴν εὕρεσιν, ὅταν μερικοῖς τισι θεωρήμασι
μὴ προεγνωσμένοις ἡμῖν πρώτως ἐπιβάλλοντες ἀπό τινων καθολικωτέρων
προεγνωσμένων τὴν γνῶσιν αὐτῶν σχήσομεν. οἷον ἐὰν ἐπὶ ἰσοσκελοῦς
5 τριγώνου τοῦ Α Β Γ ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐπὶ τὴν βάσιν τὴν Β Γ κάθετον 10
ἀγάγωμεν τὴν Α Δ ὥστε δίχα τέμνειν τὴν βάσιν καὶ δύο τριγώνων ἐξ
ἀνάγκης γενομένων, τῶν Α Β Δ, Α Δ Γ, προβληθῇ
ἡμῖν εἰς ζήτησιν πότερον τὰ γινόμενα τρίγωνα,
λέγω δὴ τὰ Α Β Δ, Α Δ Γ, ἴσα ἐστὶν ἢ μή, τούτου
10 τὴν γνῶσιν εὑρήσομεν ἐφαρμόζοντες αὐτὸ ἄλλοις
τισὶ καθολικωτέροις θεωρήμασι προεγνωσμένοις
ἡμῖν. ἐπειδὴ γὰρ προέγνωμεν, ὅτι τῶν ἰσοσκελῶν
τριγώνων αἱ πρὸς τῇ βάσει γωνίαι ἴσαι ἀλλήλαις
εἰσί, καὶ ὅτι, ἐὰν δύο τρίγωνα τὰς δύο πλευρὰς
15 ταῖς δυσὶ πλευραῖς ἴσας ἔχῃ, ἑκατέραν ἑκατέρᾳ,
ἔχῃ δὲ καὶ τὴν γωνίαν τῇ γωνίᾳ ἴσην τὴν ὑπὸ
τῶν ἴσων εὐθειῶν περιεχομένην, καὶ τὴν βάσιν

τῇ βάσει ἴσην ἕξει καὶ τὸ τρίγωνον τῷ τριγώνῳ ἴσον ἔσται καὶ αἱ λοιπαὶ
γωνίαι ταῖς λοιπαῖς γωνίαις ἴσαι ἔσονται, ἑκατέρα ἑκατέρᾳ, ὑφ' ἃς αἱ ἴσαι
20 πλευραὶ ὑποτείνουσιν, ἔχομεν δὲ ἐν τῷ προκειμένῳ διὰ τὸ ἰσοσκελὲς εἶναι 20
τὸ Α Β Γ τρίγωνον ἴσην τὴν ὑπὸ Α Β Γ γωνίαν τῇ ὑπὸ Α Γ Β καὶ δύο
πλευρὰς δυσὶ πλευραῖς ἴσας, τὴν μὲν Α Β τῇ Α Γ διὰ τὸ ἰσοσκελές, τὴν
δὲ Β Δ τῇ Δ Γ διὰ τὸ δίχα τετμῆσθαι τὴν Β Γ βάσιν ὑπὸ τῆς Α Δ καθέ-
του, δῆλον ὡς καὶ τὸ ὅλον τρίγωνον τὸ Α Β Δ ὅλῳ τῷ Α Δ Γ ἴσον ἐστὶ
25 καὶ αἱ λοιπαὶ γωνίαι ταῖς λοιπαῖς γωνίαις, ἡ μὲν ὑπὸ Α Δ Β τῇ ὑπὸ 25
Α Δ Γ, ἡ δὲ ὑπὸ Δ Α Β τῇ ὑπὸ Δ Α Γ. λέγομεν οὖν ζητῆσαί τε καὶ
εὑρηκέναι τοῦτο τὸ θεώρημα προϋποκειμένων τινῶν θεωρημάτων, οἷς ἐφαρ-
μόσαντες τὸ προκείμενον τὴν γνῶσιν αὐτοῦ εἵλομεν. καὶ οὕτως ἐπὶ πάντων,
ἵνα συντέμω τὸν λόγον. εἰδέναι μέντοι χρή, ὡς ὅταν λέγω ἐκ προεγνω-
30 σμένων καθολικῶν τινων τὴν γνῶσιν γίνεσθαι, οὐχ οὕτω λέγω καθολικωτέρων
ὡς λέγομεν τὸ γένος τοῦ εἴδους εἶναι καθολικώτερον, ἀλλ' ὅτι ἁπλῶς ἔκ τινων 30

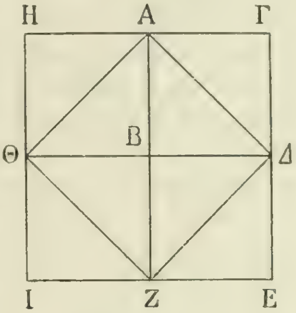
1 οὖν a: post τούτων colloc. R: om. UV τρόπων τούτων γνωρίσεως ὄντων a τοῦ γνωρίζειν V 3 ἐπιβάλωμεν a post καθολικωτέρων add. καὶ a 4 post προεγνωσμένων add. ἡμῖν a σχόντες a: σχοῖμεν, ut videtur, U 5 ἐπὶ] ἀπὸ V 6 τὴν alt. om. V ὥστε—7 αβδ iterat V ὡς a τρίγωνα—7 γίνεσθαι τὰ a 7 ante προβλ. add. εἰ a προβληθείη RUa 8 γιγνόμενα a 9 λέγω—αδγ om. V τὰ a: τὴν R: τὸ U 11 καθολικοῖς R 12 ἐπεὶ V προέγνομεν V 13 ἀλλήλοις UV 14 ἂν V 15 ταῖς δύο V ἑκάτερον ἑκα-τέρου V 16 ἔχει R ἀπὸ UVa 19 τῶν λοιπῶν V 21 ὑπὸ prius R: ἀπὸ UVa ante ᾱ alt. et tert. add. τὸ V αγβ RUV: αβγ a 22 ἰσοσκελὲς asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a post ἰσοσκελές add. πάλιν R: τοῦ τριγώνου a 23 διὰ τὴν διχοτομίαν τῆς βγ βάσεως a 24 post δῆλον add. οὖν a 25 αβδ V 26 δαβ R: βαδ, sed αβδ mrg. V: αβ Ua δαγ RV: αγδ mrg. V, Ua τε om. V 27 εὑρεῖν V 28 ἔσχομεν a 29 συνέλω a ἰστέον μέντοι ὡς V λέγῃ V 30 τὴν om. V λέγει V 31 ὥσπερ a ὅταν V

ἄλλων θεωρημάτων καθολικῶν. καὶ διὰ τοῦτό φαμεν καθολικωτέραν εἶναι 5v
τὴν γνῶσιν τῆς εὑρέσεως, διότι κατὰ μόνον τὸν δεύτερον τρόπον τῆς
γνωρίσεως ἡ εὕρεσις γίνεται τὰ ζητούμενα τοῖς ὁμολογουμένοις ἐφαρμοζόντων
ἡμῶν, ἡ δὲ γνῶσις ἐπὶ πλειόνων θεωρεῖται· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ προ-
5 τέρου τρόπου. οὐ τοῦτο δέ φημι, ὅτι ταὐτόν ἐστι γνώρισις καὶ εὕρεσις, ἀλλ'
ὅτι τῷ τρόπῳ ᾧ τὸ δεύτερον γίνεται εἶδος τῆς γνωρίσεως, τῷ αὐτῷ καὶ
ἡ εὕρεσις. διαφέρει δέ, ὅτι ἡ μὲν γνώρισις ἄνευ ζητήσεως καὶ ἀγνοίας 35
μὴ προηγησαμένης τὸ μερικὸν ἐφαρμόζει τῷ καθόλου, ἡ δὲ εὕρεσις προ-
ηγησαμένης ἀγνοίας καὶ μετὰ ζητήσεως γίνεται. δέδεικται οὖν ὡς πᾶσα
10 γνῶσις διανοητική, εἴτε διὰ διδασκαλίας καὶ μαθήσεως εἴτε διὰ ζητήσεως
καὶ εὑρέσεως, ἔκ τινων προεγνωσμένων ἡμῖν παραγίνεται.

Καὶ ἐντεῦθεν καὶ τὴν ἐν τῷ Μένωνι ἀπορίαν ἐπιλύεται. ἐν ἐκείνοις
γὰρ τοῦ Σωκράτους προτείναντός τι θεώρημα ζητῆσαι καὶ κελεύσαντος
ὁρίσασθαι τὴν ἀρετὴν κἀκείνου μὴ δυνηθέντος, εἶτα τοῦ Σωκράτους εἰπόντος 40
15 ὅτι, εἰ ζητήσομεν, πάντως εὑρήσομεν, ὁ Μένων ἐπαπορεῖ τῷ λόγῳ καὶ φησὶν
ὡς οὐκ εἴη ὅλως εὕρεσις. τὸ γὰρ ζητούμενον, φησίν, ἀνάγκη ἤτοι προ-
εγνῶσθαι ἢ μή. εἰ μὲν οὖν μὴ εἴη προεγνωσμένον, οὐδ' ἄν, εἰ προσβάλωμεν
αὐτῷ, γνωρίσαι δυναίμεθα ὅτι τοῦτό ἐστιν ὃ ζητοῦμεν· μὴ εἰδότες γὰρ
Σωκράτην οὐδ', ἂν ἀπαντήσωμεν αὐτῷ, γνωρίσαι αὐτὸν δυνάμεθα. εἰ δὲ
20 προεγνωκότες αὐτὸν εἴημεν, οὐδ' ἂν αὐτὸν ζητεῖν λεγοίμεθα οὐδὲ εὑρίσκειν
ὃν ἤδη ἴσμεν. ὥστε ὅλως οὐκ ἔστιν οὔτε ζητῆσαί τι οὔτε εὑρεῖν. καὶ πρὸς 45
ταῦτα ὁ Σωκράτης τὸν δοῦλον ἀγαγὼν τὸν τοῦ Μένωνος καὶ ἐρωτῶν αὐτὸν
ἐποίησεν αὐτὸν θεώρημά τι ἐξευρεῖν ὃ μὴ πρότερον ᾔδει, λέγω δὴ ὅτι τὸ
ἀπὸ τῆς διαμέτρου τοῦ τετραγώνου ἀναγραφόμενον τετράγωνον διπλάσιόν ἐστι
25 τοῦ τετραγώνου οὗ ἐστιν ἡ διάμετρος. ἡ δὲ δεῖξις οὕτω πρόεισιν. ἀναγράφει
τετράγωνον τὸ Α Β Γ Δ καὶ ἄγει διαγώνιον αὐτοῦ, ὅ ἐστι διάμετρον, τὴν 50
Α Δ, καὶ ἀναγράφει ἐκ τῆς Β Δ πλευρᾶς τετράγωνον τὸ Β Ζ Δ Ε, καὶ ἐκ
τῆς Α Β τετράγωνον ἕτερον τὸ Α Β Η Θ, καὶ ἐκ τῆς Β Θ ἕτερον τὸ
Β Ζ Θ Ι. δῆλον οὖν ὅτι ἴση ἑκάστη τῶν πλευρῶν τοῦ Α Β Γ Δ τετραγώνου
30 ταῖς τοῦ ἄλλου τετραγώνου τοῦ Β Ζ Δ Ε. ὁμοίως δὲ πάλιν ἴση ἐστὶ καὶ |

2 μόνον om. Ra 3 γνώσεως V post γίνεται add. καὶ Ua ὁμολογημένοις UV 4 γνώρισις Ra 5 καὶ τοῦτο V γνῶσις V 6 εἶδος γίνεται a: εἶδος ἐστὶ V 7 γνῶσις V post ἀγνοίας add. φανὲν V 8 μερικὸν V: φανερὸν RUa 10 ἤ τε — ἤ τε R διὰ prius om. R 11 περιγίνεται V 12 καὶ prius om. a ἐν τῷ Μένωνι] p. 80 D sq. ἐπιλύεται post ἐντεῦθεν colloc. a: διαλύεται V 13 ζητεῖν V: εἰς ζήτησιν R: ζητήσειν pr. U 15 ὅτι om. V πάντα V 16 τὸ γὰρ asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a ἀνάγκη om. V 17 ἢ V post εἴη add. τὸ ζητούμενον Ra προσβάλλομεν V: προσβάλλοιμεν a 18 δυναίμεθα scripsi: δυνάμεθα RUV: δυνηθεῖμεν a 20 ζητεῖν αὐτὸν R λεγώμεθα UVa 21 ὃ RUa οὐκέτι ζητῆσαί τι V 22 τὸν alt. om. UV 23 δὲ V 24. 25 ἐστιν οὗ τετραγώνου ἐστὶν R 25 post ἀναγράφει add. δὲ τὸ V 26 αὐτῷ V 27 τὴν (ante βζ) U 28 τετράγωνον UVa: πλευρᾶς R αηβθ R: αηθβ V 29 ιθ V δῆλον asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a post ἴση add. ἐστὶν a 30 ταῖς Ra: καὶ UV βδεζ a: βδ U ἴση ἐστὶ om. a

ἑκάστη τῶν τοῦ Α Β Η Θ ταῖς τοῦ Β Ζ Θ Ι. καὶ ἵνα συντόμως εἴπω, 6r
περὶ τὸ πρῶτον τετράγωνον γνώμονα περιτίθησι καὶ ἐπιζεύγνυσι τῶν λοιπῶν
τετραγώνων τὰς διαγωνίους, λέγω δὴ τὴν Α Θ,
Θ Ζ, Ζ Δ, Δ Α. δῆλον οὖν ὅτι τὸ Γ Ε Η Ι
5 τετράγωνον τετραπλάσιόν ἐστι τοῦ Α Β Γ Δ
τετραγώνου· τρία γὰρ αὐτῷ ἴσα περιετέθησαν.
τὰ ἄρα τέσσαρα ἴσα ὄντα τοῦ ἑνὸς αὐτῶν
τετραγώνου τετραπλάσιά ἐστι· τοῦτο γὰρ
ὁμολογεῖ ὁ οἰκέτης ἐκ τῆς ἐναργείας. καὶ
10 ἐπειδὴ αἱ διάμετροι τῶν ἀναγραφέντων τεσσάρων
τετραγώνων ἕκαστον εἰς δύο τρίγωνα ἴσα
τέμνουσι διὰ τὸ παντὸς τετραπλεύρου τὴν
διάμετρον δίχα αὐτὸ τέμνειν, ἕκαστον ἄρα τῶν

ὀκτὼ τριγώνων ἴσον ἐστὶν ἑκάστῳ τῶν λοιπῶν. ὥστε τὸ Γ Ε Η Ι
15 τετράγωνον διπλάσιόν ἐστι τοῦ Α Δ Ζ Θ τετραγώνου· περιέχει γὰρ ἄλλα
τέσσαρα τρίγωνα. τὸ δὲ Γ Ε Η Ι τετράγωνον τετραπλάσιόν ἐστι τοῦ
Α Β Γ Δ τετραγώνου. τὸ ἄρα Α Δ Ζ Θ τετράγωνον, ὅπερ ἀνεγράφη 10
ἀπὸ τῆς Α Δ διαμέτρου, διπλάσιόν ἐστι τοῦ Α Β Γ Δ τετραγώνου, ὅπερ
ἔδει δεῖξαι. οὕτω μὲν οὖν ὁ Σωκράτης διὰ τῶν ἐρωτήσεων ἐποίησε
20 τὸν οἰκέτην τοῦ Μένωνος ὅπερ μὴ ᾔδει πρότερον εὑρεῖν θεώρημα, ἀπό
τινων προωμολογημένων ἀνάγων αὐτὸν εἰς τὸ ζητούμενον. ὥστε τὰ διὰ
ζητήσεως καὶ εὑρέσεως εἰς γνῶσιν ἡμῖν ἐρχόμενα ἔκ τινων προεγνωσμένων
ἡμῖν παραγίνονται, καὶ οὐ τὰ αὐτὰ ἀνάγκη εἰδέναι τε καὶ μαν- 15
θάνειν τόν τε ζητοῦντα καὶ τὸν εὑρίσκοντα, ἀλλ' ἄλλα μὲν ζητεῖν ἐξ
25 ἄλλων δὲ προωμολογημένων τὴν εὕρεσιν τῶν ζητουμένων ποιεῖσθαι. καὶ
οὐχ ἕξει χώραν οὐδὲ ἡ τοῦ Μένωνος ἀπορία ἀναιροῦσα τὴν εὕρεσιν, οὐδὲ
ἡ τῶν σοφιστῶν τὸ εἰδέναι τι καθόλου ἀναιροῦσα τῷ τοιούτῳ τρόπῳ. κρύ-
ψαντες γὰρ ὑπὸ τὴν χεῖρα, εἰ τύχοι, τρίγωνον ἐρωτῶσι λέγοντες οὕτως·
οἴδατε ὅτι παντὸς τριγώνου αἱ δύο πλευραὶ τῆς λοιπῆς μείζους εἰσί; φάντων
30 δὲ ἡμῶν ὅτι 'ναί' προτείνουσι τὸ τρίγωνον λέγοντες 'καὶ μὴν τοῦτο οὐκ 20
ᾔδειτε ὅτι τρίγωνόν ἐστιν· εἰ δὲ μὴ ᾔδειτε ὅτι τρίγωνον, οὐδὲ ὅτι τὰς

---

1 ἑκάστη τῶν τοῦ a: τοῦ R: ἡ UV θη a ταῖς τοῦ Ra: τῇ UV ιθ a
4 δα om. R ιη R 7 ἄρα om. R: post τέσσαρα colloc. a 7. 8 τοῦ ἑνὸς
(αὐτῶν add. U) τετραπλάσια αὐτοῦ ἐστι RU: τετραπλάσιά ἐστι τοῦ ἑνός a 9 ὁμολογεῖ
post ἐναργείας colloc. Ua ἐνεργείας U 10 ἐπεὶ V 10. 11 τεττάρων V
11 post ἕκαστον add. αὐτῶν Va τρίγωνα om. a² 12 διὰ τὸ — 14 τῶν λοιπῶν] τὰ ἄρα
ὀκτὼ τρίγωνα τὰ ὑπ' αὐτῶν γινόμενα, ἴσα ἀλλήλοις εἰσίν a² 13 αὐτῶ pr. V, corr. V¹
14 ιη R 15. 16 περιέχει — τρίγωνα] τὸ μὲν γὰρ ζα, θδ τετράγωνον τέσσαρα τρίγωνα
περιέχει ἴσα. τὸ δὲ γε, ιη, καὶ ταῦτα τὰ τέσσαρα τρίγωνα, καὶ ἔτι ἄλλα τέσσαρα, ἴσα αὐτοῖς a¹
16 post τρίγωνα add. ἴσα U ιη RUa 17 δγ Ua² post τετραγώνου add.
διπλάσιον δέ, τοῦ αδζθ τετραγώνου. ὥστε a¹ ἄρα om. a¹ 18 αβδγ Ua
20 τοῦ om. V ὃ V 21 ἐνάγων UV τὰ ζητούμενα RU 23 παραγίνεται a
τε om. R 25 καὶ om. RU: ὥστε a 27 post τι add. τὸ RV 29 φησάντων Ra
30 δὲ om. V ὅτι om. U post μὴν add. καὶ V 31 εἰ—τρίγωνον om. a¹
ᾔδειτε alt. ex εἴδειτε corr. V² post τρίγωνον alt. add. ἐστιν R

δύο πλευρὰς τῆς λοιπῆς μείζους ἔχει ᾔδειτε· τὸ αὐτὸ ἄρα καὶ οἴδατε καὶ 6r
οὐκ οἴδατε, ὅπερ ἄτοπον'. ταύτας οὖν τὰς ἀπορίας τινὲς κακῶς ἐπιλυόμενοί φασιν ὅτι πᾶν ὃ ἂν οἶδα τρίγωνον, τοῦτο τὰς δύο πλευρὰς τῆς λοιπῆς μείζους ἔχειν οἶδα· καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων ὡσαύτως. οἷς καὶ ἐπισκήπτει
5 ὁ Ἀριστοτέλης ὡς κακῶς ἐπιχειροῦσι λύειν τὰς ἐκείνων ἀπορίας· οὐδαμοῦ γὰρ ἐν τοῖς θεωρήμασι τὴν προσθήκην ταύτην παρειλήφαμεν, ὅτι ὃ σὺ οἶδας 25 τρίγωνον ἢ ὃ σὺ οἶδας τετράγωνον, ἀλλὰ καθόλου παντὸς τριγώνου ἢ παντὸς τετραγώνου. καὶ τούτοις ἐπιπλήξας αὐτὸς τὴν ἀληθῆ τίθησι λύσιν ἐκ τῶν ἤδη προειρημένων, ὅτι οὐδὲν θαυμαστὸν τὸ αὐτὸ κατ' ἄλλο μὲν εἰδέναι κατ' ἄλλο δὲ
10 μὴ εἰδέναι· τὸ γὰρ ἐν τῇ χειρὶ κρυπτόμενον τρίγωνον κατὰ μὲν τὸ καθόλου, ὅτι τὰς δύο πλευρὰς τῆς λοιπῆς μείζους ἔχει, οἶδα, αὐτὸ μέντοι ἐκεῖνο τὸ μερικὸν οὐκέτι οἶδα. οὕτω δὲ καὶ πάντας ἀνθρώπους τῷ καθόλου ἴσμεν, τοὺς δὲ 30 κατὰ μέρος ἀγνοοῦμεν. καὶ πάλιν καθόλου εἰδότες, ὅτι οὐδεμία ἡμίονος κύει, ἐξαίφνης ἡμίονον ἰδόντες τὴν γαστέρα ἐξογκωθεῖσαν ἀπατώμεθα καὶ
15 νομίζομεν κύειν μὴ ἐφαρμόζοντες τὸ μερικὸν τῷ καθόλου. καὶ ἔμπαλιν δυνατὸν κατὰ μὲν τὸ μερικὸν εἰδέναι τι, κατὰ δὲ τὸ καθόλου ἀγνοεῖν, οἷον ὅτι τοῦ ἰσοσκελοῦς τριγώνου αἱ δύο πλευραὶ τῆς λοιπῆς μείζους εἰσί (καὶ γὰρ καὶ ὁ ἰδιώτης οὐκ ἀγνοεῖ), οὐκέτι μέντοι ὅτι καὶ παντὸς τριγώνου· ὥστε 35 τὸ μὲν μερικὸν οἶδε, τὸ δὲ καθόλου οὔ. οὐ μόνον δὲ κατὰ τοῦτο δυνατὸν
20 εἰδέναι τι καὶ μὴ εἰδέναι ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῆς γνώσεως· δυνατὸν γάρ τι ἐπ' εὐθείας εἰδότα μὴ εἰδέναι αὐτὸ τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ, καὶ ἔμπαλιν. οἷον ὅτι ἡ διάμετρος ἀσύμμετρός ἐστι τῇ πλευρᾷ, δέδεικται μὲν δι' ἀδυνάτου τῷ γεωμέτρῃ· ἐπεχείρησαν δέ τινες τῶν φιλοσόφων καὶ ἐπ' εὐθείας αὐτὸ δεῖξαι. ὥστε δυνατὸν τῇ δι' ἀδυνάτου δείξει εἰδότα τὸ θεώρημα
25 ἀγνοεῖν τῇ ἐπ' εὐθείας.

p. 71a 17 Ἔστι δὲ γνωρίζειν τὰ μὲν πρότερον γνωρίζοντα, τῶν δὲ 40 καὶ ἅμα λαμβάνοντα τὴν γνῶσιν.

Ταῦτα ἀμφότερα δυνατὸν καὶ τοῖς δύο τρόποις τῆς γνωρίσεως ἁρμόζειν, ἑκάτερον ἑκατέρῳ, καὶ ἄμφω τῷ δευτέρῳ οὕτως. ἔστι δὲ γνωρί-
30 ζειν τὰ μὲν πρότερον γνωρίζοντα· τοῦτο ἁρμόζοι ἂν τῷ πρώτῳ

1 ἔχει ᾔδειτε a: εἶχεν οἴδατε RUV καὶ prius om. V 2 τινὲς τὰς ἀπορίας R 2. 3 ἐπιλύοντές a 3 ἂν om. S: fort. ὃν 4 ἐπισκώπτει V: ἐπισκόπτει a[1] 5 οὐδαμῶς V 7 post ἢ prius add. ὅτι V post καθόλου add. ἢ a παντὶ τριγώνῳ U 7. 8 ἢ παντὸς τετραγώνου a: om. RUV 8 αὐτὸς om. V τὴν om. U 11 δὲ (post αὐτὸ) V 12 καὶ om. a[2] τὸ R: κατὰ τὸ a[1] 13 post μέρος add. οὓς οὐκ εἴδομεν τοῖς ὀφθαλμοῖς a[1] 14 ἑωρακότες RU γαστέραν RUa ἐξοκωθεῖσαν Ua 15 οἰόμεθα V 16 δυνατὸν post μερικὸν colloc. V 18 οὐκέτι δὲ καὶ a 20 τὸν om. V 22 post ἐστι add. καὶ R 24 αὐτὸν Ua 24. 25 ὥστε καὶ δι' ἀδυνάτου εἰδότα, δόξει ἀγνοεῖν τὸ θεώρημα τῇ ἐπ' εὐθείας δείξει a[1] 26 πρότερα V (C p), corr. U 28 ἐφαρμόζειν, sed ante τῆς a γνώσεως V 29 post ἑκάτερον add. μὲν U, μὴν V καὶ om. UV post ἄμφω add. μέντοι UVa τῷ δ' ἑτέρῳ R ἔστι δὲ RUVa[2]: τὸ μὲν a 30 τοῦτο om. a[1]

τρόπῳ, καθ' ὃν γνωρίζομέν τι καὶ πρότερον αὐτὸ τοῦτο ἐγνωκότες. τὸ δὲ 6r
τῶν δὲ καὶ ἅμα λαμβάνοντα τὴν γνῶσιν, τοῦτο πρὸς τὸν δεύτερον
τρόπον ἁρμόζει, καθ' ὃν ἅμα τῷ προσβάλλειν τινὶ γνωρίζομεν αὐτὸ μὴ πρότερον 45
αὐτὸ ἐγνωκότες τῷ ἐφαρμόσαι αὐτὸ τῷ καθόλου. ἄμφω δὲ τῷ δευτέρῳ οὕτως·
5 ἔστι δὲ γνωρίζειν τὰ μὲν πρότερον γνωρίζοντα, τουτέστι τὰ καθόλου,
τῶν δὲ καὶ ἅμα λαμβάνοντα τὴν γνῶσιν, τουτέστι τὰ μερικά, οἷς
πρώτως προσβάλλοντες λεγόμεθα αὐτὰ γνωρίζειν τῷ ἐφαρμόζειν αὐτὰ τοῖς
καθόλου τοῖς προεγνωσμένοις ἡμῖν. τὰ δὲ παραδείγματα ὡς πρὸς τὸν
δεύτερον ἐπηνέχθη τρόπον.

10 p. 71a20 Ὅτι δὲ τόδε τὸ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τρίγωνόν ἐστιν, ἅμα
ἐπαγόμενος ἐγνώρισε.

Τὸ ἐπαγόμενος ἀντὶ τοῦ 'προσβάλλων αὐτῷ κατὰ τὴν αἴσθησιν', ἐπει- 50
δὴ ἡ διὰ τῶν κατὰ μέρος γνῶσις ἐπαγωγὴ λέγεται, γινώσκομεν δὲ τὰ
μερικὰ δι' αἰσθήσεως. ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν 'ἔν τινι χειρί' εἶπεν ἐν τῷ ἡμι-
15 κυκλίῳ. ὥστε τὸ λανθάνον τρίγωνον ὡς μὲν τρίγωνον διὰ τὸ καθόλου
ἐγνώρισεν, ὡς δὲ τοιόνδε τρίγωνον δι' ἐπαγωγῆς ἐγνώρισεν, οὐκ ἔκ τινων
προϋποκειμένων· τοιαύτη γὰρ πᾶσα ἡ αἰσθητικὴ γνῶσις, ἣν οὐδὲ γνώρισίν
φαμεν ἀλλὰ γνῶσιν ἁπλῶς. ὅτι μέντοι τὰς τρεῖς | γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς 6v
ἴσας ἔχει, καὶ ἄνευ τῆς ἐπαγωγῆς ἐγνώρισε τῷ ἔχειν προϋπάρχοντα ἐν ἑαυτῷ
20 τὸν τοῦ καθόλου λόγον, ὅτι πᾶν τρίγωνον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς
ἴσας ἔχει. ἅμα οὖν ἔγνω ὅτι τρίγωνον, καὶ εὐθὺς ἔγνω ὅτι καὶ δύο ὀρθαῖς
ἴσας ἔχει.

p. 71a21 Ἐνίων γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ μάθησίς ἐστι, καὶ οὐ
διὰ τοῦ μέσου τὸ ἔσχατον γνωρίζεται.

25 Πρὸς τὸ προσεχὲς ἀπήντησεν, ὅτι τινὰ μανθάνομεν οὐκ ἐφαρμόζοντες 5
αὐτὰ ἄλλοις ἀλλ' ἅμα τῷ προσβάλλειν αὐτοῖς τὴν πρώτην γνῶσιν αὐτῶν
αἱροῦντες, οἷον ὅτι τόδε τρίγωνον ἢ κύκλος ἢ ἄλλο ὁτιοῦν. ἅπερ οὐ
γνωρίζειν λεγόμεθα ἀλλὰ πρώτως μανθάνειν· ταῦτα δὲ πάντα μερικά

---

1 τὸ δὲ om. Ra[2] 2 λαμβάνοντες R τοῦτο πρὸς om. a[1] 2. 3 τῷ δευτέρῳ τρόπῳ a[1] 3 προσβαλεῖν V αὐτῷ V 4 αὐτῷ (ante ἐγν.) V 5 δὲ om. R τουτέστι τὰ RUa: ἤτοι V 6 τουτὶ V 7 πρώτοις V 8 τοῖς om. V 10 τῷ (ante ἐν) V 11 ἐπαγόμενον V 12 ἐπαγόμενον RV προσβαλὼν R: προσβάλλον V post αἴσθησιν add. ἐγνώρισεν a 12. 13 ἐπεὶ a 14 ἐν τῇ a[1] τῷ a[1] Arist.: τινι RUVa[2] 15 post ἡμικυκλίῳ add. τὴν ἀσάφειαν ἐπιτηδεύων a post τὸ prius add. ἐν τῇ χειρὶ a διὰ τοῦ a 16 ἐγνώρισαν utrobique V ἐγνώρισεν alt. om. a 18 φασὶν V μέντοι — 19 προϋπάρχοντα] δὲ τὸ V γωνίας δυσὶν Ra: δύο U 19 καὶ a: om. RU ἐν ἑαυτῷ ante προϋπ. colloc. a: ἐν αὐτῷ RV 20 τοῦ om. V 21 καὶ prius om. RUa δυσὶν a post ὀρθαῖς add. τὰς γωνίας a 25 ἀπήντησαν V 26 αὐτὰ om. V 27 αἱροῦμεν V: ἀναλαμβάνοντες a post τόδε add. τὸ Ra post ἢ prius add. ὁ R, ὅδε ὁ a post ἢ alt. add. ὅτι V τι οὖν U οὐ om. Ra 28 πρότερον μανθάνοντες a

ἐστιν. ὃ καὶ αὐτὸς δηλῶν εἶπεν ὅσα ἤδη τῶν καθ' ἕκαστα τυγχάνει 6v
ὄντα καὶ μὴ καθ' ὑποκειμένου τινός. ὅταν μέντοι τὸ τρίγωνον 10
θεασάμενοι συλλογισώμεθα ὅτι δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας,
γνωρίζειν τοῦτο λεγόμεθα διά τινος μέσου τῷ καθόλου αὐτὸ ἐφαρμόζοντες·
5 οἷον ὅτι πᾶν τρίγωνον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, τοῦτο
δὲ τρίγωνόν ἐστι, καὶ τοῦτο ἄρα τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει.
σημειωτέον δὲ ὅτι τὴν διὰ τῆς αἰσθήσεως γνῶσιν μάθησιν εἶπε. πρὸς ὃ καὶ
ἐν ἀρχαῖς εἰπὼν "πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις" ἀντιδιαστελλόμενος
εἶπε τὸ "διανοητική", ὡς οὔσης καὶ αἰσθητικῆς τινος μαθήσεως· ἐν γὰρ
10 ταῖς ἐπαγωγαῖς μόνα τὰ καθ' ἕκαστα γινώσκομεν καὶ οὐ τὰ καθόλου. 15

p. 71a24 Πρὶν δ' ἐπαχθῆναι ἢ λαβεῖν τινα συλλογισμὸν τρόπον
μέν τινα ἴσως φατέον ἐπίστασθαι, τρόπον δ' ἄλλον οὔ.

Τουτέστι πρὶν κατὰ τὴν αἴσθησιν προσβάλωμεν τῷ κεκρυμμένῳ
τριγώνῳ, κατά τι μὲν λεγόμεθα αὐτὸ ἐπίστασθαι, τῷ εἰδέναι ὅτι πᾶν 20
15 τρίγωνον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει· ταύτῃ γὰρ δῆλον ὅτι
δυνάμει καὶ τὸ κεκρυμμένον τρίγωνον ἐγνώκαμεν. κατά τι δὲ ἀγνοοῦμεν,
τῷ μὴ εἰδέναι εἰ τρίγωνόν ἐστιν ὅλως τὸ κεκρυμμένον· εἰ γὰρ ἀγνοοῦμεν
ὅτι τρίγωνον, δῆλον ὡς οὐδὲ εἰ δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχει γινώσκομεν. ὁ δὲ
νοῦς οὕτως, ὅτι μὲν πᾶν τρίγωνον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει,
20 προῄδει τῷ καθόλου· ὅτι δὲ τρίγωνόν ἐστι τὸ κεκρυμμένον ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ,
ἠγνόει· διὸ οὐδὲ εἰ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει ᾔδει. 25

p. 71a29 Εἰ δὲ μή, τὸ ἐν τῷ Μένωνι ἀπόρημα συμβήσεται.

Εἰ δὲ μὴ τοῦτο εἴη, φησίν, ἀληθές, ὅπερ εἴπομεν, ὅτι ἐνδέχεται τὸ
αὐτὸ καὶ εἰδέναι καὶ μὴ εἰδέναι, κατὰ μὲν τὸ καθόλου εἰδέναι κατὰ δὲ τὸ
25 μερικὸν ἀγνοεῖν, χώραν ἕξει ἡ ἐν τῷ Μένωνι ἀπορία, ἣν ἤδη προφθάσαντες 30
εἰρήκαμεν.

---

1 ἤδη RUV Arist.: εἴδη a (M) ἕκαστον U 2 post τινὸς add. λέγεται a
3 ἴσαις a τρεῖς om. a 4 τοῦτο post λεγόμεθα colloc. Ra: τότε V τὸ R
αὐτῷ RV 5 τὰς om. U τοῦτο — 6 ἔχει om. Ra 7 ante σημειωτέον
repetunt lemma ἐνίων — ἐστι UV δὲ a: om. RUV ὃν V 8 ἀρχῇ V
καὶ μάθησις τὴν ἀντιδιαστελλομένην V 9 τῷ διανοητικῷ V οὔσης post μαθή-
σεως colloc. a 9. 10 ἐν — καθόλου om. RV 10 μόνον a 11 τινα om. a
Arist. 13 post πρὶν add. ἢ a προσβάλομεν RU: προσβάλλομεν a 14 τριγώνῳ
om. R τὸ V 15 δύο R δῆλον ὅτι UVa²: τῇ Ra¹ 16 ἔγνωμεν V
17 ἐστιν om. V 18 post δῆλον add. ὅτι a δυσὶν a οἴδαμεν V: τὰς
γωνίας ἐγνώκαμεν a 18. 19 ὁ οὖν οὕτω γινώσκων, ὅτι a¹ δύο R 20 post
κεκρυμμένον add. τὸ RUa² τῷ ἡμικυκλίῳ UVa²: τῇ χειρὶ Ra¹ 21 δύο R
εἶχεν R post ἔχει add. τὰς γωνίας a 23 ἀληθές φησιν εἴη a φύσιν R
ὃ V 25. 26 φθάσαντες εἴπομεν V 26 εἰρήκαμεν] p. 14,12 sq.

p. 71a31 Ἆρα οἶδας πᾶσαν δυάδα ἀρτίαν ἢ οὔ; 6v

Εἰπὼν ὅτι οὐχ οὕτω δὲ ἐπιλυσόμεθα τὴν ἀπορίαν, ὥσπερ τινὲς κακῶς ἐπεχείρησαν λύειν αὐτήν, τίθησιν ὁ Ἀριστοτέλης πρῶτον τὴν ἀπορίαν, εἶτα τὴν ἐκείνων δοκοῦσαν ἐπίλυσιν καὶ οὕτως τὴν ἑαυτοῦ.

5 p. 71b5 Ἀλλ' οὐδέν, οἶμαι, κωλύει ὃ μανθάνει ἔστιν ὡς ἐπίστασθαι, ἔστι δ' ὡς ἀγνοεῖν.

Ἐντεῦθεν αὐτὸς τὴν ἀληθῆ ἐπίλυσιν τῆς ἀπορίας τίθησιν, ὅτι οὐδέν 40 ἐστι κωλῦον τὸ κατά τι μὲν ἀγνοεῖν κατά τι δὲ ἐπίστασθαι· ἐπίστασθαι μέν, εἰ τύχοι, κατὰ τὸ καθόλου, ἀγνοεῖν δὲ κατὰ τὸ μερικόν, ἢ ἔμπαλιν· καὶ 10 ἐπίστασθαι μὲν τῇ δι' ἀδυνάτου δείξει, ἀγνοεῖν δὲ τῇ ἐπ' εὐθείας, ἢ ἔμπαλιν.

p. 71b7 Ἄτοπον γὰρ οὐκ εἰ οἶδέ πως ὃ μανθάνει, ἀλλ' εἰ ὡδί πως, οἷον ᾗ μανθάνει καὶ ὥς.

Τουτέστιν ᾗ μανθάνει, ἤτοι κατὰ τὸ καθόλου ἤτοι κατὰ τὸ μερικόν. 50 εἰ γὰρ μανθάνει κατὰ τὸ μερικόν, ἐνδέχεται αὐτὸ τοῦτο κατὰ τὸ καθόλου 15 εἰδέναι ὃ μανθάνει· ὁμοίως δὲ καὶ εἰ κατὰ τὸ καθόλου μανθάνει τι, οὐκ ἀδύνατον αὐτὸν κατὰ τὸ μερικὸν εἰδέναι τοῦτο ὃ μανθάνει· καὶ εἰ ἐνεργείᾳ ἀγνοεῖ, οὐκ ἄτοπον δυνάμει εἰδέ|ναι. τὸ μέντοι τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ αὐτὸ 7r εἰδέναι τε καὶ μὴ εἰδέναι τῶν ἀδυνάτων ἐστί. καὶ ὥς, τουτέστι κατὰ τὸν τρόπον τῆς μαθήσεως· εἰ γὰρ μανθάνοι τὸν ἐπ' εὐθείας, ἀδύνατον αὐτὸν

---

1 ἅπασαν a Arist. ἀρτίαν RUV: ὅτι ἀρτίαν a: ὅτι ἀρτία Arist. 2 post ὅτι add. ναὶ καὶ τὰ ἑξῆς Va[2] οὕτω δὲ UV: οὕτως Ra ὡς V 2. 3 τίθησιν—ἑαυτοῦ] πρῶτον ἐκτίθησι τὴν δοκοῦσαν ἐκείνων ἐπίλυσιν, εἶτα τὴν ἑαυτοῦ, ἔχουσαν οὕτως a[1] 3 post τίθησιν add. οὖν UVa[2] τὴν ἀπορίαν πρῶτον V 3. 4 ἀπορίαν, εἶτα τὴν om. R 4 ἐκείνων δοκοῦσαν UVa[2]: οἰκείαν δοκοῦσαν ἐκείνων R 5 οἶμαι] εἶναι V ὃ κτλ. om. V post μανθάνει add. τις a 6 ἔστι δ' ὡς ἀγνοεῖν om. R 7 τῆς ἀπορίας om. V 8 τὸ om. V 9 ἢ Ra: καὶ UV καὶ om. Ra 10 καὶ V post ἔμπαλιν add. ποτὲ μέν ἐστιν ὅ, τί ἐστιν ἀγνοεῖ, ποτὲ δὲ τί ἐστιν. ἔτι δὲ καὶ ὁ μανθάνων ἀστρονομίαν, ὅτι καὶ ἄστρα οἶδεν. ὅτι δὲ οὕτως ἐστὶν, ἢ οὕτως, ἀγνοεῖ. ὕστερον γὰρ μανθάνει, ὅτι τοιόσδε τριγωνισμὸς, τόδε δηλοῖ. ἐπιστήμη δὲ, καὶ ἐπίστασθαι, τῆς ἀποδείξεως διαφέρει. ἐπιστήμη γάρ ἐστιν αὐτὴ ἡ διάθεσις, ἡ ἐγγινομένη ἡμῖν περὶ τῶν πραγμάτων. ἀποδείξεως δὲ, ὁδὸς, καθ' ἣν ἡ τούτων γινομένη γνῶσις· ἔτι δὲ καὶ καθολικώτερόν ἐστι τὸ τῆς ἐπιστήμης ὄνομα τῆς ἀποδείξεως· οὐ γὰρ εἴ τις ἐπίστασθαι λέγεται, καὶ ἀποδεικνύναι δύναται. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης νῦν, ὡς γνωριμωτέρας οὔσης τῆς λέξεως, τὸ ἐπίστασθαι, ἀντὶ τοῦ ἀποδεικνύναι, ἔλαβεν Ua 11 οὐκ ante οἶδέ colloc. Va (M) ὃ om. R: post εἰ prius colloc. a ἀλλ' ἢ V 13 τουτέστιν ᾗ (μὲν add. R) μανθάνει RUV: ᾗ μανθάνει, τουτέστιν conicio cf. vs. 18: Τὸ ἀρνητικὸν μόριον, τῷ ἄτοπον συντακτέον, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. οὐκ ἄτοπον γὰρ ἐάνπερ ὅπέρ τις ἐπαγγέλλεται γινώσκειν πῶς a ἤτοι alt. RUV: μανθάνῃ, ἐκεῖνο κατὰ ἄλλον τρόπον, ἤγουν a post μερικὸν add. ἀγνοῶν, ἢ τὸ ἀνάπαλιν a 14 κατὰ τὸ μερικὸν μανθάνει V ante ἐνδέχεται add. οὐκ R 15 ὃ UVa: ἢ R ὁμοίως om. V δὲ om. RV εἰ καὶ V 16 δυνατὸν, om. τι, οὐκ V αὐτὸ UVa ὃ om. U 17 τὸ alt. Sa: om. RUV 18 εἰδέναι prius post 17 μέντοι colloc. a τε om. Va ὥς] ὡρᾶς sic R τουτέστι] ἤτοι V 19 μανθάνει V τὸν Ra: om. VU ἀδύνατον] ἐνδέχεται a αὐτὸν R: αὐτὸ U: om. Va

προειδέναι τὸν ἐπ' εὐθείας τῆς δείξεως τρόπον· ὁμοίως καὶ εἰ τὸν δι' 7r ἀδυνάτου τρόπον μανθάνοι.

p. 71b9 Ἐπίστασθαι δὲ οἰόμεθα ἕκαστον ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ τὸν σοφιστικὸν τρόπον τὸν κατὰ συμβεβηκός. 5

5 Δύο τρόπων ὄντων καθ' οὓς γινώσκομέν τι, ἢ διδασκαλίας καὶ μαθήσεως ἢ ζητήσεως καὶ εὑρέσεως, δείξας ὅτι ἐφ' ἑκατέρου ἐκ προεγνωσμένων τινῶν ἡ γνῶσις ἡμῖν παραγίνεται, εἰπών τε καὶ τίνα ἐστὶν ἃ προεγνῶσθαι ὀφείλει, ὅτι ἁπλῶς μὲν ἐπὶ πάσης ἐπιστήμης τὰ κοινὰ ἀξιώματα, οἷον ὅτι ἐπὶ παντὸς 10 ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις, ὥσπερ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιστημῶν τὰ 10 ἴδια ἑκάστης ἐπιστήμης, καὶ ὅτι καθ' ἑκάστην ἀπόδειξιν προεγνῶσθαι δεῖ πρὸς τοῖς ἀξιώμασι τό τε δεδομένον καὶ τὸ ζητούμενον, νῦν λοιπὸν περὶ ἀποδείξεως βούλεται διαλαβεῖν καὶ εἰπεῖν τί ποτέ ἐστιν ἀπόδειξις καὶ ὅτι ἐξ ὁμολογουμένων προτάσεων ὁ ἀποδεικτικὸς συλλογισμὸς γίνεται. ἀντὶ δὲ τῆς ἀποδείξεως τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ ἐπίστασθαι λαμβάνει· γνωριμώτερα 15 γὰρ ταῦτα τῆς ἀποδείξεως καὶ τοῖς πολλοῖς εἰσιν· ἕκαστος γοῦν ἐπίστασθαι 15 μέν τι οἴεται, ἀποδεικνύναι δὲ τί ποτέ ἐστιν ὁ πολὺς ἄνθρωπος οὐκ οἶδε. διαφέρει δὲ ἐπιστήμη τε καὶ τὸ ἐπίστασθαι ἀποδείξεως, ὅτι ἐπιστήμη μέν ἐστιν αὐτὴ ἡ διάθεσις ἡ ἐγγινομένη ἡμῖν περὶ τῶν πραγμάτων, ἀπόδειξις δὲ ἡ ὁδὸς καθ' ἣν ἡ τούτων γίνεται γνῶσις. καὶ ἄλλως καθολικωτέρα 20 ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη τῆς ἀποδείξεως· εἴ τι μὲν γὰρ ἀπόδειξις, πάντως καὶ ἐπιστήμη· οὐκ εἴ τι δὲ ἐπιστήμη, ἤδη καὶ ἀπόδειξις. αἱ γὰρ κοιναὶ ἔννοιαι ἐπιστῆμαι μέν εἰσιν, ἀποδείξεις δ' οὔ· ἀναπόδεικτοι γάρ εἰσιν ἐπιστῆμαι 20 αἱ κοιναὶ ἔννοιαι. λέγεται δὲ καὶ εἰδικώτερον ἐπιστήμη, ἥτις εἰς ταὐτὸν συντρέχει τῇ ἀποδείξει, περὶ ἧς νῦν ζητεῖ. οὐχ ὡς ἀπὸ εἴδους ⟨οὖν⟩ τῆς ἀπο- 25 δείξεως ἐπὶ τὴν γενικὴν ἐπιστήμην μετῆλθεν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ σαφέστερον τὴν μετάληψιν ἐποιήσατο ἐκ τῆς ἀποδείξεως εἰς τὴν ἰσοδυναμοῦσαν ἐπιστήμην, ὡς τὸ ῥητὸν εἰπόντες δείξομεν. ἵνα οὖν μάθωμεν τί ποτέ ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, πρότερον τί ποτέ ἐστιν ἡ ἐπιστήμη παραδίδωσι. καὶ φησὶν ὅτι ἐπίστασθαι 25 τότε λεγόμεθα τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχειν, ὅταν καὶ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ, καθ' 30 ἣν οὕτως ἔχει, γινώσκωμεν καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τοῦτο ἄλλως ἔχειν,

1. 2 ἐπ' — μανθάνοι] δι' ἀδυνάτου. καὶ εἰ τὸν δι' ἀδυνάτου, ὁμοίως a 1. 2 τὸν ἀδύνατον V 3 ἕκαστον οἰόμεθα UV 5 post ἢ add. τῆς VU 6 ἑκάτερον V 7 περιγίνεται V ὀφείλεις V 8 ἐπὶ prius om. V 9 ἢ prius om. a post ἀπόφασις add. ἀληθεύει a 10 ἑκάστην Ra: ἕκαστον UV ἀπόδειξιν a: ἀποδεικτικὴν R: ἀποδεικτικὸν UV 13 ὁμολογουμένων] ὁποίων Ra[1] ὁ ἀποδεικτικὸς συλλογισμὸς RUV, om. ὁ a[2]: ἡ ἀπόδειξις a[1] 14 καὶ τὸ] ὅτι V 15 ταῦτα post πολλοῖς colloc. a εἰσιν om. UV οὖν V 16 μέν τι scripsi: μέντοι RVU: τι a 17 τε om. RU ἐπίστασθαι (post ὅτι) RV μέντοι V 19 καθολικώτερον V 20 ἐστὶν om. V ἥτις μὲν R 21 ἤδη UV: πάντως Ra 23 ἰδικώτερον UV 24 οὐχ ὡς Va[2]: οὕτως RUa[1] γένους a[1] 24. 25 ἐπιστήμης a[1] οὖν addidi 25 εἰδικὴν a[1] post ἐπιστήμην add. ἥτις ἐστὶν ἀπόδειξις a[1] ἀλλ' ὡς VUa[2]: καὶ ἄλλως Ra[1] post ἐπὶ alt. add. τὸ Ra σαφεστέραν V 27 δείξομεν] p. 23,6 sq. 28 πρῶτον Ra ἡ om. V 29 ὅταν, sed post λεγόμεθα V: ὅτε Ra, post λεγόμεθα U 30 γινώσκομεν RUa

οἷον ὅτι ἔκλειψις σεληνιακὴ μὲν γίνεται διὰ τὴν τῆς γῆς ἀντίφραξιν, ἡλιακὴ 7r
δὲ διὰ τὴν ὑποδρομὴν τῆς σελήνης· καὶ λεγόμεθα τοῦτο ἐπίστασθαι, ὅτι
πεπείσμεθα ὡς τὰ εἰρημένα συμπτώματα τούτων ἐστὶν αἴτια καὶ οὐκ ἐν-
δέχεται ἄλλως ἔχειν. ὅτι δὲ τοῦτό ἐστιν ἡ ἐπιστήμη, πιστοῦται ἐκ τῆς
5 κοινῆς πάντων περὶ αὐτῆς ἐννοίας. 30

Ἐπίστασθαι δὲ οἰόμεθα ἁπλῶς. ἁπλῶς ἀντὶ τοῦ 'κυρίως'. οὐχ ὡς
πάντων δὲ τῶν παρὰ τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν σοφιστικῶν ὄντων ἀντιδιέστειλε
τῇ κυρίως ἐπιστήμῃ τὸν σοφιστικὸν τρόπον· εἰσὶ γὰρ δῆλον ὅτι καὶ ἄλλοι
συλλογισμοὶ μεταξὺ τῶν τε σοφιστικῶν καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν, ἀληθῆ μὲν
10 καὶ ἐξ εἰκότων κατασκευάζοντες, οὐ μὴν τὸν ἀποδεικτικὸν τρόπον οὔτε τὸν
σοφιστικόν, οἷον ὡς οἱ λέγοντες 'ὁ δεῖνα καλλωπιστής, μοιχὸς ἄρα'· 'ὁ
δεῖνα νύκτωρ πλανᾶται, κλέπτης ἄρα'· 'ἡ γυνὴ γάλα ἔχει, τέτοκεν ἄρα'· 35
ταῦτα γὰρ πιθανὰ μὲν τεκμήρια, οὐ πάντως δ' αἴτια τοῦ συμπεράσματος·
δυνατὸν γὰρ καὶ καλλωπιστὴν εἶναί τινα, μὴ μοιχὸν δέ, καὶ νύκτωρ πλα-
15 νώμενον, μὴ κλέπτην δέ, καὶ γάλα ἔχειν, μὴ τετοκέναι δέ. ἀλλ' ἐπειδὴ
οἱ σοφισταὶ παραλογιζόμενοι τὰ τοῖς συμβεβηκόσιν ὑπάρχοντα καὶ τοῖς
ὑποκειμένοις φασὶν ὑπάρχειν καὶ ἔμπαλιν τὰ τοῖς ὑποκειμένοις καὶ τοῖς
συμβεβηκόσιν, οἷον τὸ λευκὸν ἐκεῖνο κύκνος ἐστίν, ὁ κύκνος ζῷόν ἐστι, τὸ 40
λευκὸν ἄρα ζῷόν ἐστι, τὸ δὲ λευκὸν χρῶμά ἐστι, τὸ ἄρα χρῶμα ζῷόν ἐστι,
20 τὸ τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχον (ὑπάρχει γὰρ τῷ κύκνῳ τὸ ζῷον) τῷ συμβε-
βηκότι λέγοντες ὑπάρχειν [τὸ ὑποκείμενον], καὶ ἔμπαλιν οὕτω· τὸ ψιμμύθιον
λευκόν, τὸ λευκὸν χρῶμα, τὸ ψιμμύθιον ἄρα χρῶμα, ὃ τῷ συμβεβηκότι
ὑπάρχει, τοῦτο καὶ τῷ ὑποκειμένῳ λέγοντες ὑπάρχειν, καὶ πάλιν· ὁ χρόνος
ἐν κινήσει, ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ, ὁ χρόνος ἄρα ἐν τῷ κινουμένῳ, τὸ
25 τῷ συμβεβηκότι ὑπάρχον καὶ τῷ ὑποκειμένῳ λέγοντες ὑπάρχειν· ἡ μὲν 45
γὰρ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ, κινήσεως δὲ μέτρον ὁ χρόνος, ἐπεὶ πολλοὺς
ἀνάγκη χρόνους εἶναι· νῦν δὲ εἷς ὁ χρόνος πάσης κινήσεως ὢν μετρητικὸς
ὁ αὐτός. οἱ μὲν οὖν σοφιστικοὶ συλλογισμοὶ ἀπὸ συμβεβηκότων, ὡς εἴρηται,
τοὺς παραλογισμοὺς ποιοῦνται. οὐ μήν, εἴ τις συλλογισμὸς ἀπὸ συμβεβηκότος
30 τι κατασκευάζει, ἤδη καὶ σοφιστικός ἐστιν· ἐὰν γοῦν εἴπω 'ἡ γυνὴ γάλα
ἔχει, τέτοκεν ἄρα' ἢ 'ἐνταῦθα καπνός ἐστι, καὶ πῦρ ἄρα', ἀπὸ συμβεβη-
κότων μὲν ὁ συλλογισμός, οὐκέτι δὲ καὶ σοφιστικός. ἐπεὶ οὖν, ὡς εἴπομεν, 50

1 οἷον RUa: ἢ V μὲν σεληνιακὴ V 3 ἐπιστάμεθα V προειρημένα a 4 ἡ om. a
6 lemma om. a post ἁπλῶς prius add. ἀλλὰ μὴ τὸν σοφιστικὸν τρόπον τὸν κατὰ συμβεβηκὸς
καὶ τὰ ἑξῆς U τὸ ἁπλῶς δὲ ἐνταῦθα ἀντὶ a 7 δὲ τῶν παρὰ Ra[2]: εἰδῶν τῆς ἐπιστήμης
ἀλλὰ (τῶν add. a[1]) περὶ UVa[1] σοφιστικῶν ὄντων Ra[2]: μὴ σοφιστικὸν δὲ τρόπον εἰπὼν UVa[1]
ἀντιδιέστειλε bis U: ἀρτιδιέστειλε V 8 γὰρ om. V 9 συλλογιστικοὶ V μὲν V: μέντοι RUa
11 ὡς om. V 13 δ' αἴτια] δὲ διά V 14 τὸν γάρ, om. καὶ R καλλωπιστὸν Ra
15 δέ alt. om. V 15. 16 ἐπεὶ οἱ σοφιστικοὶ V 17 καὶ alt. om. V 18 post ὁ add. δὲ Ra
19 δὲ om. R 20 τῷ (post τὸ) om. a ὑπάρχειν (ante γὰρ) R 21 post συμβεβηκότι
add. δὲ UV λέγει V: λέγουσιν a τὸ ὑποκείμενον delevi 21 et 22 ψιμύθιον V
23 τοῦτο om. a λέγεται V: λέγουσιν a 24 ὁ — κινουμένῳ om. U τὸ om. V
25 ὑπάρχον] λέγεται ὑπάρχειν V λέγεται V: λέγουσιν a 27 ὁ om. V ὢν post μετρ.
colloc. a[1]: ὧν Va[2] 28 συμβεβηκότος V 30 καὶ om. V ἐὰν γοῦν R: ἐὰν οὖν U:
ἤγουν V: ἐὰν γὰρ a 31 ἔχῃ U 31. 32 συμβεβηκότος V 32 post σοφιστικός add. ἐστιν R

ἐκ τῶν συμβεβηκότων οἱ σοφιστικοὶ συλλογισμοὶ συνεστήκασι, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οὓς ἔφαμεν οὐκ ἐκ τῶν καθ' αὐτὸ ὑπαρχόντων κατασκευάζουσιν περὶ τῶν πραγμάτων ἀλλ' ἐκ τῶν κατὰ συμβεβηκός (συμβαίνει μὲν γὰρ τὸν μοιχὸν καλλωπίζεσθαι καὶ τὸν κλέπτην νύκτωρ πλανᾶσθαι, οὐ μὴν πάντως 5 ὁ καλλωπισμὸς ἢ ἡ ἐν νυκτὶ πλάνη τῶν εἰρημένων εἰσὶν αἴτια), διὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον κοινῶς πάντας τοὺς παρὰ τὸν ἀποδεικτικὸν συλλογισμὸν σοφιστικοὺς συλλογισμοὺς ἐκάλεσεν. |

p. 71b13 Καὶ γὰρ οἱ μὴ ἐπιστάμενοι καὶ οἱ ἐπιστάμενοι, οἱ μὲν 7v οἴονται αὐτὸ οὕτως ἔχειν.

10 Οἷον νομίζουσί τινες διὰ τοῦτο λαοὺς κεκλῆσθαι, διὰ τὸ τὸν Δευκαλίωνα μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Διὸς ἐπιτρέψαντος διὰ τὸ γενέσθαι ἀνθρώπους λίθους ὄπισθεν βαλεῖν καὶ τοὺς βαλλομένους ἀνθρώπους γίνεσθαι, καὶ 5 φασὶν ἐπίστασθαι τοῦτο οὕτως ἔχειν, διότι ταύτην αἰτίαν οἴονται τῆς ὀνομασίας τῶν λαῶν καὶ λέγουσι μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν τοῦτο. ὁμοίως 15 καὶ οἱ οἰόμενοι τὴν γῆν ἑστάναι διὰ τὴν ὀξεῖαν τοῦ οὐρανοῦ περιδίνησιν ἐπίστασθαι νομίζουσιν, ὅτι τε τὴν αἰτίαν ταύτην οἴονται εἶναι καὶ οὐκ ἂν ἄλλως στῆναι τὴν γῆν νομίζουσιν. εἰ οὖν τοῦτό ἐστι τὸ ἐπίστασθαι, δῆλον ὅτι ἡ ἀπόδειξίς ἐστι συλλογισμὸς ἐπιστημονικός, εἴπερ ἡ ἀπόδειξις ἐπιστήμη τίς ἐστιν, ὡς ἤδη εἴπομεν, διὰ συλλογισμοῦ, εἴ γε συλλογισμός, οὗ τὸ συμ- 10 20 πέρασμα "ἐξ ἀληθῶν προτάσεων καὶ ἀμέσων καὶ γνωριμωτέρων καὶ προτέρων καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος", ἐπιστήμην τινὰ ἐμποιεῖ ἡμῖν καὶ τὸ ἐπίστασθαι. ὅτι δὲ πᾶς συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων, τίνα [δὲ] δεῖ ὑπάρχειν ταῖς προτάσεσι τοῦ ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ, αὐτὸς καταριθμεῖται.

p. 71b16 Εἰ μὲν οὖν καὶ ἕτερός ἐστι τοῦ ἐπίστασθαι τρόπος, 25 ὕστερον ἐροῦμεν.

Ἐπειδὴ περὶ ἐπιστήμης νῦν εἶπε τῆς δι' ἀποδείξεως γινομένης, ἔστι 15

1 οἱ alt. om. R 2 ὡς a 2. 3 κατασκευάζουσι τοῖς πράγμασι R: inv. ord. a 5 κάλλωπιζόμενος R ἡ om. Ua ἐστὶν R αἴτιον RU 7 συλλογισμοὺς om. a 8—23 post p. 21,5 ἐννοίας colloc. RUV 8 post γὰρ add. καὶ a οἱ ἐπιστάμενοι καὶ μὴ ἐπιστάμενοι U 9 αὐτὸ RVa (C), post οὕτως U: αὐτοὶ Arist. post ἔχειν add. οἱ δὲ ἐπιστάμενοι ταύτας καὶ ἔχουσι τὰς ἐννοίας U 10 post τινες add. ὅτι Ua² post κεκλῆσθαι add. τὰ πλήθη τῶν ἀνθρώπων a¹ διὰ τὸ RUVa²: ὅτι a¹ 11 ἐπιτρέψαντος ante τοῦ colloc. a¹: ἐπιστρέψαντος RV γενήσεσθαι, post quod add. πάλιν a¹ 12 βάλλειν UV post βαλλομένους add. λίθους a¹ γίνεσθαι ante ἀνθρ. colloc. a¹: γενέσθαι a² 15 οἱ om. R post διὰ add. τοῦτο διὰ UV τοῦ οὐρανοῦ ὀξεῖαν a 16 τε om. RV 18 ἡ prius om. RVa 19 ἤδη om. V εἴπομεν] p. 20,19 sq. συλλογισμῶν V εἴ γε RUVa²: ἢ a¹ οὗ τὸ Ra¹: οὗτος καὶ UVa² 20 fort. καὶ ⟨πρώτων καὶ⟩ ἀμέσων cf. p. 71b21 καὶ προτέρων om. a 21 ἐμποιεῖ a: ἐποίει ἐν R: ποιεῖ ἐν U, om. ἐν V 22 δὲ alt. delevi 23 αὐτὸ U 24 post οὖν add. ἕτερος ὁ τῶν ἀξιωμάτων. οὗτος γὰρ ὁ τρόπος τοῦ ἐπίστασθαι οὐ δι' ἀποδείξεως παραγίνεται τῷ αὐτόπιστα εἶναι τὰ ἀξιώματα U 25 ὕστερον ἐροῦμεν om. R post ἐροῦμεν add. φαμὲν δὲ καὶ δι' ἀποδείξεως εἰδέναι UV 26 ἐπεὶ V

δὲ καὶ ἕτερον εἶδος ἐπιστήμης, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀποδεικτὸν ἀλλ' αὐτόπιστον 7v
καὶ ἄνευ συλλογισμοῦ, οἷον ἡ τῶν ἀξιωμάτων γνῶσις (αὕτη γὰρ οὐ δι'
ἀποδείξεως ἡμῖν παραγίνεται ἀλλ' ἔστιν αὐτόπιστος, περὶ ἧς μετ' ὀλίγα
ἐρεῖ), διά τοῦτό φησι νῦν ὅτι περὶ μὲν τοῦ ἑτέρου τῆς ἐπιστήμης εἴδους
5 ὕστερον ἐροῦμεν, περὶ δὲ τῆς δι' ἀποδείξεως ἐπιστήμης νῦν λέγομεν.
καλῶς ἄρα ἐλέγομεν ὅτι οὐ περὶ τῆς γενικῆς καὶ καθόλου ἐπιστήμης τὸν
λόγον ποιεῖται, ἀλλὰ περὶ τῆς εἰδικώτερον λεγομένης καὶ ἰσοδυναμούσης τῇ 20
ἀποδείξει.

p. 71b17 Φαμὲν δὲ καὶ δι' ἀποδείξεως εἰδέναι.

10 Εἰπὼν ὅτι περὶ τοῦ ἑτέρου τρόπου ὕστερον ἐροῦμεν, ἐπήγαγε φαμὲν
δὲ καὶ δι' ἀποδείξεως εἰδέναι, ἀντὶ τοῦ ἐπίστασθαι τὸ εἰδέναι μετα-
λαβών. πάλιν οὖν τὸ εἰδέναι ἀντιμεταλαμβάνων εἰς τὸ ἐπίστασθαι ἐπιφέρει
ἀπόδειξιν δὲ λέγω συλλογισμὸν ἐπιστημονικόν· ἐπιστημονικὸν 25
δὲ λέγω καθ' ὃν τῷ ἔχειν αὐτὸν ἐπιστάμεθα. ὥστε εἰ τὸ φαμὲν δὲ
15 καὶ δι' ἀποδείξεως εἰδέναι ἀντὶ τοῦ ἐπίστασθαι ἔλεγε, τὴν ἐπιστήμην
ἄρα νῦν εἰς ταὐτὸν ἄγει τῇ ἀποδείξει. εἰπὼν γὰρ τί ποτέ ἐστιν ἐπιστήμη,
λέγει καὶ περὶ ἀποδείξεως ὡς ἔστι συλλογισμὸς ἐπιστημονικός, ὅπερ
ἴσον ἐστὶ τῷ 'ἐπιστήμη διὰ συλλογισμοῦ γινομένη'. τί μὲν γὰρ οἰόμεθα
εἶναι τὴν ἐπιστήμην, εἶπεν, ὅτι 'ὅταν τὴν αἰτίαν δι' ἣν τὸ πρᾶγμά ἐστι
20 γινώσκωμεν, ὅτι ἐκείνου ἐστὶν αἰτία καὶ οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν". ὅταν 30
οὖν τὴν τοιαύτην γνῶσιν διὰ συλλογισμοῦ λάβωμεν, τὸ τοιοῦτον ἀπόδειξιν
εἶναί φαμεν. ὥστε ἐξισάζει ἡ τοιαύτη ἐπιστήμη τῇ ἀποδείξει. ἢ εἴ τις
ἀκριβέστερον θεωρήσειεν, ἐπιστήμη μέν ἐστιν αὐτὸ τῆς ἀποδείξεως τὸ πέρας
καὶ ἡ ἕξις ἡ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης ἐγγινομένη τῇ ψυχῇ, ἀπόδειξις δὲ
25 ἡ ὑπὸ τὴν συλλογιστικὴν ἐπιστήμην καὶ ἡ ὁδὸς ἡ οὕτω γινομένη.

Τί μὲν οὖν ἐστιν ἀπόδειξις, εἴρηται. τίνα δὲ δεῖ τῷ ἀποδεικτικῷ 35
συλλογισμῷ ὑπάρχειν, ἀπαριθμεῖται. ἀνάγκη γάρ, φησί, τὴν ἀποδεικτικὴν

---

1 δὴ a ὃ V ἀποδεικτὸν scripsi: ἀποδεικτικὸν libri 2 συλλογισμῶν Va
3 περιγίνεται V αὐτόπιστος post ἀλλ' colloc. a: αὐτόπιστον R ὀλίγον Va 4 ἐρεῖ]
p. 72a16 sq. μὲν om. V 5 ἐροῦμεν ὕστερον Ra λέγωμεν a 6 ἐλέγομεν]
p. 20,24 sq. 7 ἰδικώτερον UV ἰσοδυναμοῦσι R: ἰσοδυνάμου V 9 δὲ] γάρ φησι U
post εἰδέναι add. τοῦτ' ἔστιν ἐπίστασθαι R 10 ὅτι UVa: γὰρ R περὶ—τρόπου UVa[2]:
εἰ μὲν οὖν (οὖν om. a[1]) καὶ ἕτερός ἐστι τοῦ ἐπίστασθαι τρόπος (τρόπος τοῦ ἐπίστασθαι a[1]) Ra[1]
ἐπάγει V 11. 12 παραλαβών V 12 ἀντιμεταλαμβάνων post ἐπίστασθαι colloc. a:
μεταλαμβάνων V 14 τὸ (post ὃν) V 14. 15 ὥστε (ὡς R) εἰ (om. RU) τὸ (om. U)
φαμὲν δὲ (δὲ om. UV)—ἔλεγε om. a 15 ante τὴν add. οὐ Ra[1] 16 νῦν om. a[1]
ταυτὸ a[2] γὰρ ὅτι τί V 17 ὃ V 18 τῇ ἐπιστήμῃ τῇ διὰ UVa συλλογισμῶν V
19 τὴν ἐπιστήμην εἶναι a εἴπομεν V εἶπεν] memoriter citat p. 71b10—12
ὅταν τὸ πρᾶγμα δι' ἣν αἰτίαν ἐστὶ a[1] 20 γινώσκομεν RV post γινώσκωμεν add.
τουτέστιν a ἐστὶν ἐκείνου αἴτιον a 21 τοιαύτην om. R 23 θεωρήσει V
μέν om. V τὸ πέρας τῆς ἀποδείξεως a 24 ἡ prius om. R 25 συλλογικὴν V
27 γάρ φησι RUV: καὶ a

ἐπιστήμην ἐξ ἀληθῶν εἶναι· δυνατὸν γὰρ συλλογισμὸν γενέσθαι ἀληθῆ, 7v
οὐ μέντοι ἐξ ἀληθῶν. οἷον ὁ ἄνθρωπος λίθος, ὁ λίθος ζῷον, ὁ ἄρα
ἄνθρωπος ζῷον· ἀληθὲς μὲν γὰρ τὸ συμπέρασμα, καὶ τὸ σχῆμα συλλο- 40
γιστικόν, οὐκ ἐξ ἀληθῶν μέντοι προτάσεων. τὸν μέντοι ἀποδεικτικὸν συλλο-
5 γισμὸν ἐξ ἀληθῶν εἶναι ἀνάγκη προτάσεων.

p. 71b21 Καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων.

Καλῶς τῷ πρώτων προσέθηκε τὸ καὶ ἀμέσων. ἐὰν μὲν γὰρ λαβὼν
ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος ἐντεῦθεν ἕτερόν τι συλλογίσωμαι, οἷον ὅτι εἰσὶν ἐν
Ἅιδου αἱ ψυχαί, ἐκ πρώτων μὲν συνελογισάμην, οὐ μέντοι ἐξ ἀμέσων·
10 οὐδὲ γὰρ ὡμολογημένον ἐστὶ τὸ ἀθάνατον εἶναι τὴν ψυχήν, ἀλλὰ δέεται
καὶ τοῦτο ἀποδείξεως. ἀνάγκη οὖν καὶ τὴν τούτου ἀπόδειξιν ἢ ἐξ ἀμέσων 45
εἶναι ἢ ἐξ ἀναποδείκτων, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. ὥστε τὸν ὄντως ἐπιστη-
μονικὸν συλλογισμὸν δεῖ ἐκ πρώτων εἶναι καὶ ἀμέσων προτάσεων,
τουτέστιν ἀναποδείκτων καὶ αὐτοπίστων. ἐπεὶ γὰρ πᾶσα ἀπόδειξις, ἤτοι
15 συλλογισμός, διά τινων μέσων ὅρων περαίνεται, διὰ τοῦτο τὰς εἰς τὸν
ἀποδεικτικὸν συλλογισμὸν παραλαμβανομένας προτάσεις ἀμέσους εἶπε δεῖν
εἶναι, τουτέστι μὴ δεῖσθαι μέσου ὅρου δι' οὗ δείκνυται ὑπάρχειν τῷ ὑπο-
κειμένῳ τὸ κατηγορούμενον. δυνατὸν δὲ ἴσως τὸ πρώτων καὶ ἀμέσων 50
καὶ οὕτως εἰρῆσθαι, διότι ἔστι τινὰ ἄμεσα μὲν οὐ πρῶτα δὲ καὶ προηγού-
20 μενα τῶν ἀποδεικτικῶν ἀλλ' ἔσχατα καὶ μερικά· οἷον ὅτι τόδε τὸ ψιμμύθιον
λευκόν ἐστιν ἄμεσος πρότασις (οὐ δεῖται γὰρ μέσου ὅρου εἰς πίστιν) καὶ
ὅτι ὅδε Σωκράτης ἐστίν. ἀλλ' οὐ τῶν τοιούτων ἀμέσων χρεία εἰς τὴν ἀπό-
δειξιν ἀλλὰ τῶν πρώτων καὶ κοινῶν ἐννοιῶν, αἷς τὰ ἀποδεικτικὰ ὡς
ὕστερα τῇ φύσει προτέροις καὶ ὡς αἰτίοις αἰτιατὰ ἕπεται. |

1 ἀληθοῦς V: ἀληθῶν τ' a post εἶναι add. καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων a ante δυνατὸν add. εἰπὼν τὴν ἀπόδειξιν εἶναι ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων διδάσκει τί ἐστιν ἀληθῶν καὶ τί ἐστι (τί ἐστι om. a) πρώτων καὶ ἀμέσων Ua 2 ἀληθοῦς V ὁ ἄνθρωπος — 3 ζῷον RUa: τὸν ἐκ ψευδῶν προσάσεων τὸ ἀληθὲς συνάγοντα mrg. V 3 post γὰρ add. ἐν τῷ τοιούτῳ συλλογισμῷ V 4 post συλλογιστικὸν add. δοκοῦν a ἀληθοῦς V 5 προτάσεων εἶναι, om. ἀνάγκη a[1] 7 τῷ πρώτῳ U: τὸ πρώτων V τὸ καὶ scripsi: τὸ RUa: καὶ τὸ V εἰ V λάβω RUa 8 post ὅτι add. ἐπεὶ U post ἀθάνατος add. καὶ Ra συλλογίσωμαι Sa: συλλογίσομαι RUV 9 ἐξ om. V 10 οὐ V 11. 12 ἀμέσου ἢ ἐξ ἀναποδείκτου εἶναι V 12 οὕτως Ra 13 εἶναι post προτάσεων colloc. a 15 περαίνεται scripsi cf. p. 27,21: περαίεται V: περαιοῦται RUa 16 ἄμεσον V εἶπε post 17 εἶναι colloc. V δεῖ R 17. 18 τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ V 18 post κατηγορούμενον add. μηδὲ τοῦ εἶναι RUa[2]: ἢ μὴ εἶναι a[1] δὲ om. R ἴσως om. V τῶν πρώτων RU καὶ om. U 18. 19 ἀμέσων καὶ om. R: καὶ om. a 19 post καὶ alt. add. οὐ a 19. 20 προηγούμεθα R 21 οὐ — πίστιν post 22 ἐστίν colloc. V μέσου om. V 22 τόδε R post ὅδε add. ὁ V χρεία om. R 22. 23 τὸ ἀποδεῖξαι Ra 24 post τῇ add. δὲ U, post φύσει V προτέροις Ra: πρότερα ἕπεται UV αἴτιον αἰτιατῶν V

p. 71b21 Καὶ γνωριμωτέρων. 8r

Δεῖ γὰρ μὴ μόνον ἄμεσα καὶ πρῶτα εἶναι τὰ παραλαμβανόμενα εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἀλλὰ καὶ γνώριμα. δυνατὸν γὰρ καί τινα τῶν ἀξιωμάτων δι' ἀνεπιστασίαν τοῖς πολλοῖς μὴ εἶναι γνώριμα· οἷον ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ
5 ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα αὐτόπιστον, ὅπερ οὐκ ἂν ῥᾳδίως οἱ πολλοὶ γνωρίσειαν. 5
δεῖ οὖν ταῦτα γνώριμα καθιστάνειν.

p. 71b22 Καὶ προτέρων καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος.

Ὅτι μὲν ἐκ προτέρων ἀνάγκη τὴν ἀπόδειξιν εἶναι, σαφές· εἰ γὰρ πρὸς τὴν δεῖξιν παραλαμβάνονται, ἀνάγκη πρότερα αὐτὰ παραλαμβάνειν. ἀλλὰ 10
10 δεῖ τὰ πρότερα ταῦτα καὶ αἴτια εἶναι τοῦ συμπεράσματος· δυνατὸν γὰρ πρότερα μὲν παραλαβεῖν μὴ αἴτια δέ. οἷον ὡς εἴ τις βούλοιτο δεῖξαι ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος καὶ λάβοι ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα· ἔλαβε γὰρ πρότερα μὲν καὶ ἄμεσα οὐκ αἴτια δὲ τοῦ συμπεράσματος· δεῖ δὲ μετὰ τοῦ εἶναι πρῶτα καὶ ἄμεσα τὰ εἰς τὴν ἀπόδειξιν παραλαμβανόμενα
15 καὶ αἴτια εἶναι.

Οὕτως γάρ, φησίν, ἔσονται αἱ ἀρχαὶ οἰκεῖαι τοῦ δεικνυμένου. 15
ὥστε εἰ οἰκείας δεῖ εἶναι τὰς ἀρχὰς τοῦ δεικνυμένου, δῆλον ὅτι τὰ προσεχῆ αἴτια λαμβάνειν δεῖ καὶ οὐχ ἁπλῶς αἴτια· τὰ γὰρ πορρωτέρω αἴτια δύναται καὶ ἄλλου εἶναι αἴτια καὶ οὐκ οἰκεῖα τοῦ δεικνυμένου. τὰ
20 γὰρ τέσσαρα στοιχεῖα αἴτια μὲν τοῦ ἡμετέρου σώματος, οὐ προσεχῆ δὲ αὐτοῦ ἐστιν αἴτια· καὶ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων συνθέτων σωμάτων· ἡ δὲ αὐτῶν τῶν χυμῶν συμμετρία προσεχῶς αἰτία τοῦ ἡμετέρου σώματος. 20
τοῦτο μὲν ὡς ὑλικόν· ὡς δὲ ποιητικὸν αἴτιον προσεχὲς αἴτιον ὁ πατὴρ καὶ ἡ ἐν ἑκάστῳ μερικὴ φύσις. ὑφ' ἓν οὖν τὸ ὅλον τοῦτο ἀναγνωστέον
25 'προτέρων αἰτίων'· ὥσπερ γὰρ τῷ 'ἀμέσων' συνέταξε τὸ 'πρώτων', οὕτω

---

2 εἶναι καὶ πρῶτα V 3 τῶν ἀξιωμάτων τῶν κοινῶν (τῶν κοινῶν ἀξιωμάτων a²) δι' ὧν αἱ ἐπιστῆμαι τοῖς Ua² 5 ἐστὶν om. V αὐτόπιστα V post αὐτόπιστον add. ἐστι a ὃ U: om. V οἱ πολλοὶ ῥαδίως V γνωρίσαιεν R 6 ταῦτα V: τὰ Ra: ἢ τὰ U

7 προ^τρ καὶ αἴτια V post lemma add. αἰτίων τοῦ συμπεράσματος, ἀντὶ τῶν προσεχῶν αἰτίων, ἀλλὰ μὴ τῶν πόρρω. ἐπάγει γὰρ ὅτι, οὕτως αἱ ἀρχαὶ ἔσονται οἰκεῖαι τοῦ δεικνυμένου Ua 8 post μὲν add. γὰρ Ra ἀναγκαῖον V 9 παραλαμβάνεται V 10 δεῖ μὴ μόνον πρότερα εἶναι, ἀλλὰ καὶ αἴτια τοῦ a¹ 12 λέγει V ὅτι om. a ἐστὶν om. V 13 μὲν πρότερα, om. γὰρ V οὐκ — 14 ἄμεσα om. R μὴ a post δὲ add. ὄντα a 14 τὰ — παραλαμβανόμενα post 13 ἄμεσα colloc. a τὴν om. V 16 φησίν om. a (ubi οὕτως — ἐπιστήμην lemmatis loco sunt) post ἔσονται add. καὶ a Arist., at cf. p. 26,2 17 εἰ om. V τὰς Sa: om. RUV 19 δύνανται U ἄλλων V 20 ὃ U 21 αὐτοῦ — αἴτια om. V εἰσιν U 22 προσεχὲς αἴτιον V 23 προσεχὲς — πατὴρ RUa: ὅπερ V 24. 25 οὖν τοῦτο ἀναγνωστέον προ^τρ αἴτια V 25 γὰρ om. R ἀμέσω V τὸ om. V πρῶτον RV

καὶ νῦν φησι ‘προτέρων αἰτίων’. τὸ προτέρων δὲ ἀντὶ τοῦ ‘προσεχῶν’ 8r
ἀκουστέον· οὕτω γάρ, φησίν, ἔσονται αἱ ἀρχαὶ οἰκεῖαι τοῦ δεικνυ-
μένου. τὸ μὲν γὰρ εἰς πίστιν τῆς μοιχείας τὸν καλλωπισμὸν λαμβάνειν
οὐκ οἰκεία ἀρχὴ τοῦ συμπεράσματος, οὐδὲ αἴτιον τὸ πρότερον τοῦ δευτέρου· 25
5 ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κινεῖσθαι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην
αἴτιον μέν ἐστι τῆς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεως, οὐ προσεχὲς δὲ αἴτιον. τὸ μέν-
τοι ὑποτρεχούσης τῆς σελήνης τὸν ἥλιον καὶ κατὰ κάθετον αὐτῷ γινομένης
τὴν ἡλιακὴν ἔκλειψιν γίνεσθαι οἰκεία τε καὶ προσεχὴς ἀρχὴ τῆς ἀποδείξεως
τῆς περὶ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου. δεῖ δὲ καὶ τὴν τῆς ἀποδείξεως πρόοδον
10 ἀπὸ τῶν αἰτίων καὶ πρώτων τὴν ἀρχὴν ποιεῖσθαι καὶ τελευτᾶν εἰς τὰ
αἰτιατά τε καὶ ὕστερα, οἷον ἐκ τῆς ἀντιφράξεως ἄρχεσθαι καὶ τελευτᾶν εἰς 30
τὴν ἔκλειψιν· ὁ ἥλιος ἀντιφράττεται ὑπὸ τῆς σελήνης, τὸ ἀντιφραττόμενον
ἐκλείπει, ὁ ἥλιος ἄρα ἐκλείπει. εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ αἰτιατοῦ ἐπὶ τὸ αἴτιον
παλινδρομήσομεν, οὐκέτι ἀπόδειξις τὸ τοιοῦτον ἀλλὰ τεκμήριον· οἷον ὁ ἥλιος
15 ἐκλείπει, τὸ ἐκλεῖπον ἀντιφράττεται, ὁ ἥλιος ἄρα ἀντιφράττεται.

p. 71b25 Ἀληθῆ μὲν οὖν δεῖ εἶναι, ὅτι τὸ μὴ ὂν οὐκ ἔστιν ἐπί-
στασθαι.

Ἐπεξηγεῖται ἕκαστον τῶν ἀπηριθμημένων. διὰ τοῦτο, φησίν, εἴπομεν
δεῖν ἐξ ἀληθῶν εἶναι τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι, εἰ μὴ εἴη ἐξ ἀληθῶν, οὐδὲ ἐπιστή-
20 μην γενέσθαι ἐνδέχεται· οὐ γὰρ ἔστι τοῦ μὴ ὄντος ἐπιστήμη, τουτέστι τοῦ ψεύ-
δους· τὸ γὰρ μὴ ὂν ἀντὶ τοῦ ψεύδους παρέλαβεν. εἰ δέ τις εἴποι ὅτι τί οὖν;
οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη τοῦ μὴ ὄντος ὅτι μὴ ὄν; ἀλλ' οὐ τοῦτό φησιν, ἀλλ' ὅτι οὐκ
ἔστι τὸ μὴ ὂν ἐπίστασθαι ὡς ὄν· τὸ γὰρ μὴ ὂν ἐπίστασθαι ὅτι οὐκ ἔστιν 40
ἐπιστήμη ἐστί. καὶ ὅτι οὐ τοῦτό φησιν, ἐδήλωσεν ἐν τῷ παραδείγματι·
25 φησὶ γὰρ ὅτι ἡ διάμετρος σύμμετρος, ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος, τοῦ τετραγώνου
τὴν διάμετρον σύμμετρον εἶναι τῇ πλευρᾷ. εἰ γὰρ δέδεικται ἡμῖν ἀνωτέρω

1 προτέρων a: πρώτων RUV τὸ προτέρων δὲ a: τὸ δὲ πρῶτα V: πρώτων δὲ εἰπὼν οὕτως R: πρώτων δὲ εἶπεν ὅτι U προσεχῆ V 2 τοῦ RVa: τὰ U 3 τὸν om. V post καλλωπισμὸν add. ἀρχὴν V 4 post οἰκεία add. ἡ Ra 5 καὶ prius om. V 6 ἐστι om. V 7 post σελήνης delevit καὶ U αὐτοῦ Ra 8 τε om. V 8. 9 ἀρχὴ τῆς περὶ σελήνην ἐκλείψεως V 10 τοῦ αἰτίου καὶ πρώτου V 12 post ἔκλειψιν add. οἷον ὅτι V, λέγοντας οὕτως a τῆς om. V 13 ἄρα ὁ ἥλιος V 14 οὐκ ἔστιν Ra ἀλλὰ τεκμήριον om. a ἡ σελήνη V 15 post τὸ add. δὲ R ἡ σελήνη V 16 οὐκ ἔστι τὸ μὴ ὂν a Arist. 18 ἐπιζητεῖται R ἀπαριθμημένων V 19 δεῖν εἶναι ἐξ ἀληθοῦς V 19. 20 γενέσθαι ἐνδέχεται ἐπιστήμην V 20 τουτέστι RUa: ἤτοι V 21 τοῦ om. V εἴπῃ R ὅτι om. V 22 τοῦ — 24 ἐστί] αὐτοῦ V ὅτι μὴ ὂν Ra[1]: τὸ μὴ ὂν οὐκ ἔστιν Ua[2] 23 ὡς — ἐπίστασθαι om. Ua[2] post ἐπίστασθαι alt. add. ὡς μὴ ὄν, τουτέστιν a[1] post ὅτι add. τὸ Ua[2] 24 ὅτι φησὶ τοῦτο V post φησιν add. ἐστιν R 25 ὅτι RVa: τὸ U post σύμμετρος add. ἐστι τῇ πλευρᾷ a ψευδές V an ⟨τὸ⟩ τοῦ? 26 εἰ mrg. U[2], in textu ἥλιος signum del. U[2]: ἐν ἡλίῳ a[2] ἀνωτέρω] p. 14,25 sq.

ὅτι τὸ ἀπὸ τῆς διαμέτρου διπλάσιόν ἐστι τοῦ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς, εἴπερ τὸ ἀπὸ 8r
τῆς πλευρᾶς σύμμετρόν ἐστιν ἑνὶ τῶν τριγώνων τῶν ἐκ τῆς πλευρᾶς, ἀνάγκη
τὸ ἀπὸ τῆς διαμέτρου ἀσύμμετρον εἶναι. οἷον εἰ εἴη τὸ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς
ἐμβαδὸν κε', πέντε τινῶν οὔσης τῆς πλευρᾶς, ἀνάγκη τὸ ἀπὸ τῆς διαμέ- 45
5 τρου πεντήκοντα εἶναι. οὐδένα οὖν ἀριθμὸν ζητήσας εὑρήσεις ἐφαρμόζοντα
τῇ διαμέτρῳ σύμμετρον τῇ πλευρᾷ ὄντα. ὁ ζ' μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν· ἦν
γὰρ ἂν τὸ τετράγωνον μθ'· ἀλλ' οὐδὲ ὁ η'· ἦν γὰρ ἂν τὸ τετράγωνον
ξδ'. ἀλλ' οὐδὲ ὁ ζ' καὶ μόριον· πᾶς γὰρ ἀριθμὸς μετὰ μορίου ἐφ' ἑαυτὸν
πολυπλασιαζόμενος εἰς μόριον καταλήγει· τὸ δὲ τῆς διαμέτρου τετράγωνον 50
10 οὐ κατέληγεν εἰς μόριον. ὥστε οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς οὐδεὶς οὔτε πλήρης οὔτε
μετὰ μορίου ὃν ἕξει ἡ διάμετρος σύμμετρον τῇ πλευρᾷ.

p. 71b26 Ἐκ πρώτων δ' ἀναποδείκτων, ὅτι οὐκ ἐπιστήσεται μὴ ἔχων ἀπόδειξιν αὐτῶν. | 8v

Ὅπερ ἄνω εἶπε 'πρώτων ἀμέσων', τοῦτο ἐνταῦθα πρώτων ἀναπο-
15 δείκτων, ἐπειδή, ὡς εἴπομεν, πᾶσα ἀπόδειξις διά τινων μέσων ὅρων περαί-
νεται. διὰ τοῦτο οὖν, φησίν, εἴπομεν ἐκ πρώτων ἀναποδείκτων, ὅτι, εἰ 5
εἴη ἀποδεικτὰ τὰ εἰς τὴν ἀπόδειξιν λαμβανόμενα, οὐ γενήσεται ἀπόδειξις
μὴ καὶ ἐκείνων προαποδεδειγμένων. καὶ ἄλλως τὰ εἰς τὴν ἐκείνων ἀπόδειξιν
παραλαμβανόμενα ἢ πρῶτά ἐστι καὶ ἄμεσα ἢ ἀποδεικτά, καὶ ἀνάγκη ἢ
20 ἐπ' ἄπειρον ἐξιέναι ἢ καταντῆσαι εἴς τινα πρῶτα καὶ ἄμεσα, ἐξ ὧν βούλεται
ὁ ἐπιστημονικὸς συλλογισμὸς περαίνεσθαι.

p. 71b28 Τὸ γὰρ ἐπίστασθαι, ὧν ἀπόδειξίς ἐστι, μὴ κατὰ συμβεβηκὸς τὸ ἔχειν ἀπόδειξίν ἐστιν.

Εἰπὼν ὅτι, εἰ μὴ ἀναπόδεικτα εἴη τὰ πρῶτα ἐξ ὧν ἡ ἀπόδειξίς ἐστιν.

---

1 post τῆς prius add. πλευρᾶς ἐδείχθη δύο τριγώνων . τὸ δὲ ἀπὸ τῆς a   διπλάσιον ἐστι (ἐστι om. V) τοῦ RUV: τεσσάρων . ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῆς διαμέτρου, ἀσύμμετρον ἐστι τῷ a   ante εἴπερ add. ἢ Ua   2 σύμμετρόν ἐστιν ἑνὶ V: συμβάλλον εἰς ἕν τι RUa, sed post 3 εἶναι add. γρ^αι συμμετρόν ἐστι τὸ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ἑνὶ τῶν τριγώνων τῶν ἐκ τῆς πλευρᾶς U   post πλευρᾶς alt. add. συμβάλλον εἰς ἕν τι τῶν τριγώνων τῶν ἐκ τῆς πλευρᾶς V   3 οἷον—5 εἶναι post 1 πλευρᾶς colloc. Ua: om. V   post οἷον add. φέρε εἰπεῖν a   3. 4 τὸ ἐμβαδὸν τοῦ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς a   5 εὕροις U: εὕρῃς V   6 ὁ om. R   μὲν om. RV   7 τὸ τετράγωνον alt. om. UV   8 ὁ om. V   ἑαυτὰ V   10 οὐδὲ—οὐδὲ UV   11 post διάμετρος add. εἰς τὸ εἶναι R: ὥστε εἶναι a[1]   σύμμετρος Ra   12 ante ἐκ add. Ἀληθῆ μὲν—σύμμετρος (ut p. 26,16. 17) a   ἐπίσταται a   post lemma add. ἐκ πρώτων ἔφη ἀναποδείκτων, ὅτι εἰ μή εἰσιν ἀναπόδεικτα, ἀλλ' ἀποδεικτικὰ τὰ εἰς (τὴν add. a) ἀπόδειξιν λαμβανόμενα, οὐκ ἐπιστήσεται τὸ πρόβλημα, μὴ ἐκ τούτων ἔχων ἀπόδειξιν. χρεία γὰρ εἰ μὴ βεβαίως οἶδε τὰς τῶν προτάσεων ἀποδείξεις, ζητεῖν πάλιν ἀποδείξεις Ua   14 ὃ V   post ἐνταῦθα add. εἶπε V   15 εἴπομεν] p. 24,14   16. 17 εἰ εἴη R: τὸ UVa   17 ἀποδεικτὰ scripsi: ἀποδεικτικὰ libri   18 καὶ prius om. R   post ἐκείνων prius add. μὴ V   19 λαμβανόμενα V   ἀποδεικτικά UVa   ἢ tert. om. R   20 προϊέναι a   τινα om. UV   21 περαίνεσθαι scripsi cf. p. 24,15: περαιοῦσθαι libri   22 μὴ κτλ. om. V   24 ἐστιν om. V

οὐκ ἐπιστήσεται μὴ ἔχων καὶ τῶν πρώτων ἀπόδειξιν, αὐτὸ τοῦτο διὰ 8v
τούτων κατασκευάζει λέγων τί ποτέ ἐστι τὸ ἐπίστασθαι· ἐπίστασθαι γάρ
ἐστι, φησί, τὸ ἔχειν τούτων ἀπόδειξιν μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἐφ' ὧν
δυνατὸν γενέσθαι ἀπόδειξιν. τὸ δὲ ὧν ἔστιν ἀπόδειξις προσέθηκεν, ἐπεί, ὡς 15
5 ἤδη εἴπομεν, ἐπιστάμεθα καὶ τὰς κοινὰς ἐννοίας, ἀλλ' οὐ τῷ ἔχειν αὐτῶν
ἀπόδειξιν· κρείττων γὰρ ἡ κατὰ ἀπόδειξιν ἡ τούτων ἐπιστήμη. τὸ δὲ μὴ
κατὰ συμβεβηκὸς προσέθηκεν, ὅτι ἐνδέχεται εἰδέναι μὴ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ
κατὰ συμβεβηκός, ὥσπερ ἡ ἐπιφάνεια λέγεται εἶναι ὁρατή, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτήν,
ἀλλ' ᾗ συμβέβηκεν αὐτῇ τὸ χρῶμα τὸ καθ' αὑτὸ ὁρατόν. καὶ τὴν σελήνην
10 λεγόμεθα ἐπίστασθαι ὅτι σφαιρική, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτήν, ἀλλ' ᾗ συμβέβηκεν αὐτῇ 20
τοιούσδε τοὺς φωτισμοὺς ἔχειν, ἔνθεν ὡς ἀπὸ ὑστέρων καὶ αἰτιατῶν ἐπὶ πρῶτα
καὶ αἴτια ἀνεδράμομεν. ὁμοίως καὶ τὰς ψυχὰς ἀθανάτους φαμέν, διότι τοῖς
κατοιχομένοις ἐναγίσματα γίνεται· οὐ γὰρ ἂν τοῦτο ἐγίνετο, εἴπερ ἅμα
τῇ τοῦ σώματος διαλύσει εἰς τὸ μὴ ὂν αἱ ψυχαὶ ἀνελύοντο. ἀλλ' αἱ τοι-
15 αῦται πᾶσαι δείξεις οὐκ ἐπιστημονικαὶ ἀλλ' ἐκ συμβεβηκότων καὶ οὐκ
ἐκ τῶν καθ' αὑτὰ τοῖς πράγμασιν ὑπαρχόντων· δεῖ δὲ τὰς ἀποδείξεις ἐκ
τῶν καθ' αὑτὰ τοῖς πράγμασιν ὑπαρχόντων περαίνεσθαι.

p. 71b31 Καὶ πρότερα, εἴπερ αἴτια καὶ προγινωσκόμενα οὐ
μόνον τὸν ἕτερον τρόπον τῷ ξυνιέναι ἀλλὰ καὶ τῷ εἰδέναι
20 ὅτι ἔστιν.

Διὰ τοῦτο, φησίν, εἰρήκαμεν δεῖν πρότερα εἶναι, ἐπειδὴ καὶ αἴτια (τὰ 30
γὰρ αἴτια προϋπάρχει τῶν αἰτιατῶν) καὶ ἔτι προγινώσκεσθαι ὀφείλοντα κατ'
ἀμφοτέρους τοὺς τῆς προγνώσεως τρόπους, ὅτι τε ἔστι γινωσκόντων ἡμῶν
καὶ τί σημαίνει. σημειωτέον δὲ ἐνταῦθα ὅτι ἐν ἀρχαῖς εἰπὼν δεῖν τὰ
25 ἀξιώματα κατὰ τὸ ὅτι ἔστι προγινώσκεσθαι μόνον, οὐ μὴν καὶ κατὰ τὸ
τί σημαίνει, ἐνταῦθα κατὰ τοὺς δύο τρόπους φησὶ δεῖν ταῦτα προγι-
νώσκεσθαι· πῶς γὰρ οἷόν τε εἰδέναι τόδε τι ὅτι ἔστι μὴ εἰδότα τὸ τί
σημαίνει; καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐν ἀρχαῖς ἐλέγομεν ὅτι ὡς ὡμολογημένον τοῦτο 35
παρῆκε.

1 ἐπίσταται Ra ἀποδείξεων V 2 κατασκευάζει λέγων a: κατεσκεύασεν εἰπὼν RUV
3 φησίν ἐστι Va τούτων om. V 4 ἐπειδὴ a 5 εἴπομεν] p. 24,23
6 κρεῖττον V 8 ὡς V εἶναι om. V αὐτὸ RUa 9 αὐτῇ τὸ ὅπερ ἐστὶ
καθ' αὐτὸν U 10 αὐτὸ RUa 11 τοιῶσδε RUa post ἐπὶ add. τὰ V
12 ἀνέδραμεν a 12. 13 ὅτι τοῖς καταστοιχωμένοις V 14 διελύοντο. αἱ δὲ V
15. 16 καὶ οὐ καθ' αὐτὸ V 16 δεῖ—17 ὑπαρχόντων om. V 18 ἐπείπερ RV
19 post μόνον add. κατὰ UV τὸ συνιέναι V καὶ τὸ UV 20 post
lemma add. τῷ ξυνιέναι, τουτέστι τὸ εἰδέναι τί σημαίνει ἢ τί ἐστιν. ἀλλὰ καὶ τὸ εἰδέναι ὅ,
τί ἐστι. καὶ σκόπει ὅτι νῦν φησι κατὰ τοὺς δύο τρόπους εἰδέναι τὰ ἀξιώματα Ua
21 πρότερον V ἐπεὶ V 22 προϋπάρχουσι V ὀφείλοντα προγινώσκεσθαι a
23 ἀμφότερα R τοὺς Sa: post προγνώσεως colloc. RV: ibidem τε U 24 καὶ
σημειωτέον, om. δὲ UV ἀρχῇ V ἐν ἀρχαῖς] p. 71a14 λέγων UV
25 μόνον προγινώσκεσθαι U 26 τί scripsi: ὅ,τι libri post ἐνταῦθα add. δὲ RUa
27 τι om. U τὸ om. V 28 ἀρχῇ V ἐν ἀρχαῖς] p. 10,16 sq.

p. 71b33 Πρότερα δ' ἐστὶ καὶ γνωριμώτερα διχῶς καὶ τὰ ἑξῆς. 8v

Ἐπειδὴ ἐμνήσθη τοῦ προτέρου λέγων δεῖν ἐκ προτέρων καὶ προγινωσκομένων εἶναι τὴν ἀπόδειξιν, οὐκ ἔστι δὲ ἓν σημαινόμενον τοῦ προτέρου, βούλεται νῦν εἰπεῖν ποσαχῶς λέγεται τὸ πρότερον καὶ κατὰ ποῖον σημαινόμενον ἐνταῦθα τὸ πρότερον παρείληφε. καὶ λέγει ταὐτὰ ἅπερ πολλάκις εἴρηται, ὅτι κυρίως μέν ἐστι πρότερα καὶ γνωριμώτερα τὰ τῇ φύσει πρῶτα, τουτέστι τὰ καθόλου, ἅπερ ἡμῖν ἐστιν ὕστερα, καθ' ἕτερον δὲ τρόπον πρότερα λέγεται ὡς πρὸς ἡμᾶς τὰ ἡμῖν πρώτως γινωσκόμενα, τουτέστι τὰ μερικά· πρώτως γὰρ κατ' αἴσθησιν ἐνεργοῦντες ταῦτα πρώτως γινώσκομεν. εἰ τοίνυν ἐκ τῶν τῇ φύσει πρώτων δεῖ τὸν ἀποδεικτικὸν συλλογισμὸν γίνεσθαι, πρῶτα ἄρα ἐνταῦθα παρείληπται οὐ τὰ ἡμῖν πρῶτα καὶ γνωριμώτερα ἀλλὰ τὰ τῇ φύσει. καὶ ἀντίκειμενα ταῦτα ἀλλήλοις· τὸ γὰρ τῇ φύσει σαφὲς καὶ πρῶτον ἡμῖν ὕστερον καὶ ἀσαφέστερον, τὸ δὲ τῇ φύσει ἀσαφέστερον καὶ ὕστερον πρὸς ἡμᾶς πρότερον καὶ σαφέστερον. |

p. 72a5 Ἐκ πρώτων δ' ἐστὶ τὸ ἐξ ἀρχῶν οἰκείων· ταὐτὸν γὰρ λέγω πρῶτον καὶ ἀρχήν. 9r

Τοῦτο ἤδη εἶπε καὶ ἀνωτέρω. ἀλλ' ἐπεὶ μεταξὺ διαίρεσιν τοῦ προτέρου ἐποιήσατο, ἐπανέλαβε τὸν λόγον. καὶ σαφέστερον ἐξηγεῖται πῶς λέγει τὴν ἀπόδειξιν ἐκ πρώτων δεῖν εἶναι, καὶ τίνα ποτέ ἐστι τὰ πρῶτα ταῦτα. ἐκ πρώτων γάρ, φησί, λέγω τὸ ἐξ ἀρχῶν οἰκείων· πρώτη γὰρ ἡ ἀρχὴ τούτου οὗ ἐστιν ἀρχή. τίνες δέ εἰσιν αἱ ἀποδεικτικαὶ ἀρχαί, ἐπήγαγεν.

p. 72a7 Ἀρχὴ δ' ἐστὶν ἀποδείξεως πρότασις ἄμεσος, ἄμεσος δὲ ἧς μή ἐστιν ἄλλη προτέρα.

Παντὸς μὲν γὰρ συλλογισμοῦ ἀρχή εἰσιν αἱ προτάσεις· αἴτιαι γὰρ

1 πρότερον—γνωριμώτερον V διχῶς om. V καὶ τὰ ἑξῆς om. R post lemma add. τί ἐστι πρότερα. μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν τὴν ἐλάττονα πρότασιν, ἔρχεται εἰς τὴν μείζονα. οἷον, ὁ ἄνθρωπος, ζῶον. αὕτη ἐλάττων. εἶτα ἡ μείζων, πᾶν ζῶον, οὐσία. ἰδοὺ ἐκ τῶν προτέρων τῇ φύσει, ἤγουν διὰ τοῦ ζώου, καὶ τῆς οὐσίας, ἔδειξε τὸν ἔσχατον. ἤγουν τὸν ἄνθρωπον, ὅ ἐστιν οὐσία. ἄλλως Ua 2 ἐπεὶ V δεῖ U 3. 4 νῦν βούλεται V

4 προσεχῶς V 5 τῶν προ^{τρ}, om. ἐνταῦθα V ταῦτα libri ἃ V πολλάκις] velut p. 72b26 sq. cf. Anal. Pr. II 23 p. 68b35 sq. εἴρηκεν a 6 πρῶτα RUa γνωριμώτερα Sa: γνώριμα RUV 7 ἃ V 8 πρότερα γιγνόμενα a^2 πρώτερον (post μερ.) V 9 post ἐνεργοῦντες add. εἰς τὰ μερικὰ R πρῶτον R: πρῶτα V 10 πρῶτον (post γίν.) V 11 ἐνταῦθα om. V an πρότερα? τὰ alt. om. V 12 ταῦτα δὲ ἀντίκειντα, om. καὶ a 13 τὸ Va: καὶ τὸ δὲ RU 14 ἡμῖν, om. πρὸς R 15 ταυτὸν RU(C): ταυτὸ a Arist.: ταυτὰ V 16 λέγει πρῶτα καὶ ἀρχαῖα V 17 ἀνωτέρω] p. 71b23 20 φησιν εἶναι ὅταν ἐξ V post γὰρ alt. add. ἐστιν a 22 ἀπόδειξις V πρότασις κτλ. om. V 22. 23 ἄμεσος δὲ κτλ. om. R 23 post δὲ add. ἐστιν U 24 εἰσιν pr. U: ἐστιν Ra, corr. U: om. V αἱ προτάσεις RV, pr. U: ἡ πρότασις a, corr. U αἰτία Ua: ἀρχὴ V

αὗται τοῦ συμπεράσματος· ταύτῃ γὰρ καὶ συμπέρασμα λέγεται ὡς ἐπ' 9r
ἀρχὴν τὰς προτάσεις ἀναγόμενον. ἀλλ' αἱ μὲν τοῦ διαλεκτικοῦ συλλογισμοῦ
προτάσεις ἔνδοξοι, αἱ δὲ τοῦ σοφιστικοῦ ψευδεῖς ὡς ἐπίπαν καὶ παρὰ τὴν 10
ὁμωνυμίαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ψεῦδος ἔχουσαι, αἱ δὲ τῆς ἀποδείξεως ἄμεσοι.
5 ἄμεσοι δέ εἰσι προτάσεις αἱ οἴκοθεν τὸ πιστὸν ἔχουσαι καὶ μηδενὸς μέσου
ὅρου εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὑπάρχειν τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ δεόμεναι·
ἄμεσος γάρ ἐστι, φησίν, ἧς μή ἐστιν ἄλλη προτέρα. πᾶσα γὰρ συλ-
λογιστικὴ δεῖξις γίνεται μέσου τινὸς ὅρου παραλαμβανομένου καὶ δι' ἑαυτοῦ
τοὺς ἄκρους συνάγοντος· τὰς δὲ εἰς τὴν ἀπόδειξιν παραλαμβανομένας προ-
10 τάσεις δεῖ πρωτίστας εἶναι καὶ μὴ δι' ἑτέρων ἀποδεικνυμένας. διὰ τοῦτο 15
οὖν ἀμέσους ταύτας προτάσεις ἐκάλεσε, τουτέστιν ἀναποδείκτους· οἷά ἐστι τὰ
κοινὰ ἀξιώματα, ὧν πρὸς πίστιν οὐ δεόμεθα ὅρου μέσου συνάπτοντος δι'
ἑαυτοῦ τὸ μερικώτερον τῷ καθολικωτέρῳ διὰ τὸ μὴ εἶναί τι αὐτῶν
ἀρχοειδέστερον. οἷον ἐὰν θελήσω δεῖξαι, εἰ τύχοι, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀπαθὴς κατ'
15 οὐσίαν, κέχρημαί τινι μέσῳ ὅρῳ δι' ἑαυτοῦ τὰ ἄκρα συνδέοντι διὰ τὸ μὴ
εἶναι πρώτην καὶ ἄμεσον τὴν τοιαύτην ἀπόφανσιν, οἷον ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος,
τὸ ἀθάνατον ἀπαθὲς κατ' οὐσίαν, ἡ ψυχὴ ἄρα ἀπαθὴς κατ' οὐσίαν. πάλιν δὲ 20
ἐπειδὴ ἡ ληφθεῖσα πρότασις οὐκ ἔστι πρωτίστη οὐδὲ αὐτόπιστος, δέομαι
πάλιν εἰς τὴν ἐκείνης κατασκευὴν ἄλλου τινὸς μέσου ὅρου τοῦ πάλιν δι'
20 ἑαυτοῦ τὰ ἄκρα συνδέοντος, καὶ τοῦτο ποιῶ, ἕως ἂν καταντήσω εἰς προτά-
σεις ἀμέσους καὶ ἀναποδείκτους· οἷον, εἰ τύχοι, ἀεικίνητος ἡ ψυχή, τὸ δὲ
ἀεικίνητον ἀθάνατον· πάλιν ἐπειδὴ τὸ εἶναι αὐτὴν ἀεικίνητον οὐκ οἴκοθεν
ἔχει τὴν πίστιν, ἑτέρου δεῖ μεταξὺ ὅρου τοῦ τοῦτο κατασκευάζοντος,
οἷον ὅτι αὐτοκίνητος ἡ ψυχὴ ἤ τι τοιοῦτον. ὁμοίως ἐὰν θελήσω δεῖξαι 25
25 ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐσία ἐστί, κέχρημαι μέσῳ ὅρῳ τῷ ζῴῳ, ὅτι τὸ ζῷον
οὐσία· καὶ εἰ τοῦτο μήπω ἄμεσον, πρὸς τὴν τούτου πίστιν κέχρημαι πάλιν
μέσῳ ὅρῳ, ὅτι τὸ ζῷον αὐθυπόστατον, τὸ δὲ αὐθυπόστατον οὐσία,
καὶ οὕτως συνάγω ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐσία. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ πρότασις, λέγω
δὴ ὅτι τὸ αὐθυπόστατον οὐσία, πρωτίστη καὶ ἄμεσος· κατήντησε γὰρ εἰς

1 αὕτη UVa ταύτῃ Ra, pr. U: τοῦτο V, corr. U καὶ om. a 3 post ἔνδοξοι add. εἰσιν a 4 ἐπὶ πολὺ V ἔχουσιν V 5 post μηδενὸς add. ἑτέρου a 6 ὑπάρχοντος V δεόμενα V 7 ἄμεσα V φησιν ἐστὶν V ἄλλη om. U πρότασις V 8 λαμβανομένου UV 8. 9 αὐτοῦ τὰ ἄκρα V 9 τὴν om. Ra ἀποδείξεις R λαμβανομένας V 10 μηδὲ, om. δι' V 11 post οὖν add. καὶ V τουτέστιν RUa: ἤτοι V ἐστι om. V 12 οὐ δεόμεθα a: οὐκ ἐδεήθημεν RUV μέσου om. V 14 ἐὰν RUa: εἰ V post ἐὰν add. γὰρ RU 15 συνδέοντα V 16 πρῶτον RU ταύτην τὴν πρότασιν V οἷον RUV: καὶ τίθημι τὸ ἀθάνατος, λέγων a 17 ἡ — οὐσίαν om. V δὲ om. V 18 ἐπεὶ V λειφθεῖσα V πρώτη V 19 τινὸς om. V 21 ἀναποδείκτους καὶ ἀμέσους a ἡ ψυχὴ ἀεικίνητος V δὲ om. V 22 ἐπεὶ V ἀεικίνητον εἶναι αὐτὴν a 22. 23 εἴωθεν ἔχειν V 23 τὰ μεταξὺ ὅρου R: ὅρου δέομαι μεταξὺ a τοῦ τοῦτο scripsi: τούτου τοῦ RU: τοῦτο V: ταῦτα a 24 ἐὰν RUa: εἰ V 25 ἐστί om. V 26 μὴ εἴπω RV: εἴπω a[1] ἀμέσως V: ἀμέσῳ a[1] 27 ὅρῳ μέσῳ Ra post ὅρῳ addiderim τῷ αὐθυποστάτῳ cf. vs. 25 28. 29 λέγω δὴ RUa: ἡ V 29 τὸ ὅτι Ua post οὐσία add. δὲ V πρώτη Va post ἄμεσος add. ἥτις V κατήντησα γὰρ a: κατήντησεν V

τὸν ὅρον τῆς οὐσίας· τοῦτο γὰρ οὐσία ἐστὶν ὃ καθ' αὑτὸ ὑφέστηκε καὶ μὴ 9r
ἑτέρου δέεται πρὸς τὸ εἶναι. εἰ δὲ εἴτε εἰς τοὺς ὁρισμοὺς καταντήσαντες 30
συλλογιζόμεθα εἴτε εἰς τὰ κοινὰ ἀξιώματα, οὐκέτι περαιτέρω πρόιμεν· οὐδὲν
γὰρ οὔτε τῶν ὁρισμῶν ἀρχοειδέστερον οὔτε τῶν κοινῶν ἀξιωμάτων, ἐξ ὧν
5 πᾶσα ἀπόδειξις. οὐχ ὡς πάντως δὲ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι τούτῳ ἡμῶν τῷ τρόπῳ
χρωμένων φησίν. ἡ μὲν γὰρ κυρίως ἀπόδειξις τῷ ὄντι ἐκ πρώτων καὶ
ἀμέσων καὶ γνωριμωτέρων τὰ δεύτερα πιστοῦσθαι ὀφείλει καὶ ἀσαφέστερα·
ἐπειδὴ δὲ οὐ πάντως τὸ τῇ φύσει γνωριμώτερον καὶ ἡμῖν ἐστι γνωριμώτερον, 35
συμβαίνει πολλάκις ἐκ τῶν ὑστέρων ἡμᾶς τὰς πίστεις τῶν προτέρων
10 ποιεῖσθαι διὰ τὸ μή, ὡς εἶπον, γνωριμώτερα ἡμῖν εἶναι τὰ πρότερα. καὶ
καλεῖται τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς δείξεως τεκμηριῶδες καὶ ἄλυτον· ὅθεν καὶ
τὸ ἀπόδειξις ὀνομάζεσθαι ἔσχεν. ἡ μὲν γὰρ κυρίως ἀπόδειξις, ὡς εἶπον, ἐστὶν
ἐκ τῶν προτέρων πιστουμένη τὰ δεύτερα, ὅταν συνδράμῃ τὸ τῇ φύσει πρῶτον
καὶ γνώριμον καὶ ἡμῖν εἶναι γνωριμώτερον· ὅταν δὲ τοῦτο μὴ παρῇ ἀλλ'
15 ἀναγκαζώμεθα ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα πιστοῦσθαι, τεκμηριῶδες τὸ 40
τοιοῦτον εἶδος καλεῖται τῆς δείξεως. διὰ δὲ τὸ ἄλυτον τῶν τεκμηρίων
ἠξιώθη τοῦ τῆς ἀποδείξεως ὀνόματος. οἷον ζητουμένου τοῦ εἰ σφαῖρα ἡ
σελήνη τῷ σχήματι καὶ μὴ ἐχόντων ἡμῶν μήτε αὐτόθεν τοῦτο εἰδέναι
μήτε ἔκ τινων ἀρχοειδεστέρων τοῦτο πιστώσασθαι, ἐκ τῶν φωτισμῶν αὐτῆς,
20 οἵπερ εἰσὶ δεύτεροι τοῦ σχήματος αὐτῆς καὶ αἰτιατοί, τοῦτο πιστούμεθα
τὸ εἶναι αὐτὴν σφαιροειδῆ, ὅπερ ἐστὶ πρῶτον τῶν φωτισμῶν καὶ αἴτιον
αὐτῶν. ἐπεὶ γὰρ ὁρῶμεν αὐτὴν δὶς τοῦ μηνὸς μηνοειδῆ γινομένην, δὶς 45
διχότομον, δὶς ἀμφίκυρτον, ἅπαξ πανσέληνον, συλλογιζόμεθα ἐκ τούτου
σφαιρικὸν αὐτῆς εἶναι τὸ σχῆμα· εἰ γὰρ ἦν δίσκος, ὅλος ἅμα αὐτῆς ὁ
25 δίσκος ἀθρόως ἢ κατελάμπετο ἢ οὐ κατελάμπετο τοῦ ἡλίου αὐτῇ προσ-
βάλλοντος. ἐπειδὴ δέ ἐστι σφαιρική, ἔστι δὲ καὶ αὐτῆς ὁ ἥλιος ὑψηλότερος,
συμβαίνει ἀεὶ τὸ πρὸς τὸν ἥλιον νενευκὸς αὐτῆς μέρος φωτίζεσθαι καὶ
τοῦτο κατὰ μέρος γίνεσθαι, ἕως ἂν κατὰ διάμετρον αὐτῷ γενομένη αὖ τὸ πρὸς
αὐτὸν νενευκὸς ἡμισφαίριον φωτισθῇ. ἔστιν οὖν ὁ φωτισμὸς αὐτῆς τεκμήριον 50
30 τοῦ σχήματος αὐτῆς, καὶ οὐ διὰ τὸ οὕτω φωτίζεσθαι σφαιρική ἐστιν, ἀλλὰ

---

1 ἐστιν οὐσία a   ἑαυτὸ a   οὗ a   2 ἑτέρου post δέεται colloc. a   δεῖται V   ὅτε δὲ R   2. 3 εἴτε—εἴτε scripsi: μήτε—οὔτε RV: οὔτε—οὔτε Ua   3 ἔτι RVa[1]   προΐεμεν RUa   5 post πᾶσα add. ἡ a   πάντα V   δὲ om. V   τοῦτον UV   τὸν τρόπον U et ante ἡμῶν V   6 γὰρ om. V   ὄντω sic V   7 γνωρίμων V   8 ἐπεί, om. δὲ V   γνώριμον (ante καὶ) a   ἐστι om. V   γνώριμον (post ἐστι) RUa   9 ἐξ ὑστέρου ἡμᾶς τὴν πίστιν V   10 μὴ om. a[1]   γνωριμώτερον V   ἐστι a[2]   τὰ ὕστερα a[1]   post πρότερα add. πράγματα V   12 ἐστιν ὡς εἶπον Va   13 πρώτων U   τὰ δεύτερα πιστουμένη V   14. 15 καὶ alt.—ἀναγκαζώμεθα om. U   15 ἀνάγκη V   τὰ πρῶτα δεικνύειν a   15. 16 τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς δείξεως τεκμηριῶδες καλεῖται a   16 ἀποδείξεως U   18 αὐτόθι V   20 οἳ V   δεύτεροι RUV: δεκτικοὶ a   αἰτιατὸν RV   21 post εἶναι add. δηλαδὴ a   ὃ V   24 σφαιροειδῆ εἶναι, om. τὸ σχῆμα a   ἅμα om. a   αὐτῇ (ante ὁ) V   25 ἀθρόον V   οὐχ ἐκατελάμπετο V   26 ἐπεὶ V   σφαιρικὸν V   δὲ ὁ ἥλιος αὐτῆς a   27 τετραμμένον a   28 post κατὰ alt. add. τὴν V   αὐτῇ V   αὖ scripsi: αὐτὸ UV: om. Ra   πρὸς RVa: καὶ U   29 νενευκὸς RUV: ἀφορῶν ὅλον a

διὰ τὸ σφαιρικὴ εἶναι οὕτω φωτίζεται. ἦν οὖν ἀκόλουθον ἐκ τοῦ σφαιροειδῆ αὐτὴν εἶναι συλλογίζεσθαι τὰ περὶ τῶν φωτισμῶν, ἐκ τοῦ αἰτίου τὸ αἰτιατόν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τῇ φύσει πρῶτον καὶ αἴτιον, λέγω δὴ τὸ σφαιρικὸν σχῆμα, ἄδηλον ἦν ἡμῖν, δῆλοι δὲ αὐτῆς εἰσιν οἱ φωτισμοί, κεχρήμεθα τῷ δευτέρῳ 5 εἰς πίστιν τοῦ προτέρου κατὰ περίστασιν. καὶ ἐπειδὴ ἄλυτά ἐστι τὰ τοιαῦτα σημεῖα ἢ τεκμήρια, διὰ τοῦτο καὶ | τὰς ἐκ τούτων πίστεις ἀποδείξεις καλοῦ- 9v μεν κατὰ δεύτερα μέτρα ἀποδείξεως.

p. 72a8 Πρότασις δ' ἐστὶν ἀποφάνσεως τὸ ἕτερον μόριον, ἓν καθ' ἑνός.

10 Ἐπειδὴ ὅλως ἐμνήσθη προτάσεως, βούλεται ἀναμνῆσαι ἡμᾶς τὰ σημαινόμενα τῆς τε προτάσεως καὶ τῆς ἀποφάνσεως καὶ ἀντιφάσεως. καὶ λέγει ταὐτὰ ἅπερ καὶ ἐν ἄλλοις εἶπε περὶ αὐτῶν. ἔστιν οὖν, φησί, πρότασις 5 τῆς ἀποφάνσεως τὸ ἕτερον μόριον· κοινότερον γὰρ ἡ ἀπόφανσις· κατά τε γὰρ καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως λέγεται. ἐπεὶ οὖν ἀόριστόν τι καθ' 15 αὑτὸ ἡ ἀπόφανσις, καλῶς προσέθηκε τὸ ἕτερον μόριον, τουτέστιν ἢ τὸ καταφατικὸν ἢ τὸ ἀποφατικόν. τὸ δὲ ἓν καθ' ἑνὸς προσέθηκεν, ἐπειδή, ὡς εἴρηται καὶ ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας, δεῖ τὰς πρὸς ἀπόδειξιν παραλαμβανομένας προτάσεις μὴ ὁμωνύμους παραλαμβάνειν τοὺς ὅρους, ὅπερ τῶν σοφιστῶν ἴδιον, ἀλλ' ἕνα τῷ σημαινομένῳ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ 20 κατηγορουμένου ἢ καταφάσκειν ἢ ἀποφάσκειν. δῆλον δὲ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι ἀπόφανσις καὶ πρότασις καὶ πρόβλημα καὶ τὰ λοιπὰ τῷ μὲν ὑποκειμένῳ 10 ταὐτά εἰσιν, σχέσει δὲ μόνον διαφέρουσιν· ἡ γὰρ ἀπόφανσις, ὅταν γένηται μέρος συλλογισμοῦ, πρότασις καλεῖται.

p. 72a9 Διαλεκτικὴ μὲν ἡ ὁμοίως λαμβάνουσα ὁποτερονοῦν, 25 ἀποδεικτικὴ δὲ ἡ ὡρισμένως θάτερον, ὅ τι ἀληθές.

Ὁ μὲν γὰρ ἀποδεικτικὸς οὐχ ὁμοίως λήψεται ὁποτερονοῦν τῶν 15

1 οὕτω — 2 εἶναι om. a σφαιρικὴν RU φωτίζεσθαι RU ἐκ om. V 3 ἐπεὶ V δὲ RU 4 ἦν om. V αὐτῆς om. V 5 ἐπειδὴ a 5. 6 τὰ τοιαῦτα σημεῖα ἄλυτά ἐστι τεκμήριον V 6 καὶ om. V τούτου V 7 post κατὰ add. τὰ Ua δεύτερον ἀποδείξεως μέτρον V 8 ἀποφάνσεως κτλ. om. V 10 ἐπεὶ V 11 τε om. V τῆς alt. om. V ἀντιφάνσεως V 12 ταῦτα libri ἃ V ἐν ἄλλοις] De interpr. c. 5 p. 17a8 sq. Anal. pr. I 1 p. 24a16 sq. 13 τὸ ἕτερον — 15 ἡ ἀπόφανσις om. a[1] 14 γὰρ om. Ua[2]: τῆς V ἀποφάσεως—καταφάσεως RUa[2] post λέγεται add. καὶ V τι RUV: ἐστι καὶ a[2] 15 post καλῶς add. καὶ U ἢ om. V 16 ἐπεὶ V 17 ἐν τῷ Περὶ ἑρμ.] cf. Ammon. p. 85,7 sq. post πρὸς add. τὴν a 18 ὁμωνύμως V ἔχειν a ὃ V 19 τῶν σημαινομένων V 19. 20 κατηγορουμένου — ὑποκειμένου a 20 δῆλον asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a καὶ a: om. RUV post ἐκεῖνο add. τοῦτο R, τοῦτό ἐστιν a 22 τὰ αὐτά R μόνη V 23 post καλεῖται add. ὅταν δὲ ζητεῖται, πρόβλημα V 24 ὁπότερον μὲν οὖν U 25 ante ἀποδ. add. μόριον RUV: om. a Arist. ἡ κτλ. om. V ὅτι om. U post lemma add. ἡ διαλεκτικὴ πρότασις ἀμφότερα ἐρωτᾷ. ἆρά γε ὁ ἄνθρωπος ζῶον ἢ οὐκ ἔστι ζῶον. ἡ δὲ ἀπόδειξις οὐδὲν ἕτερον ἐρωτᾷ, ἀλλὰ μίαν πρότασιν τὴν ἀληθῆ λαμβάνει Ua 26 μὲν om. V οὐ λήψεται V 26. p. 33,1 τῶν μορίων τῆς ἀντιφάσεως ὁποτερονοῦν V

μορίων τῆς ἀντιφάσεως ἀλλὰ μόνον τὸ ἀληθές, κἂν μηδενὶ δοκῇ 9v
μηδ' εἴη ἔνδοξον· ὁ μέντοι διαλεκτικὸς ἐφ' ἑκάτερα χρώμενος τοῖς λόγοις
λήψεται ὁποτερονοῦν μόριον τῆς ἀντιφάσεως, κἂν μὴ ἀληθὲς ᾖ ἀλλ' ἔνδοξον
κἂν μόνῳ τῷ προσδιαλεγομένῳ δοκοῦν. διὰ τοῦτο ἐπὶ μὲν τοῦ διαλεκτικοῦ
5 εἶπε τὸ ὁποτερονοῦν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀποδεικτικοῦ ⟨τὸ⟩ θάτερον, ὅ τι ἂν ᾖ
ἀληθές.

p. 72a11 Ἀπόφανσις δὲ ἀντιφάσεως ὁποτερονοῦν μόριον.

Σκόπει πῶς ἐκ τῶν μερικωτέρων ἐπὶ τὰ καθολικώτερα προῆλθεν, ἐκ 20
τῆς προτάσεως εἰς τὴν ἀπόφανσιν, ἐκ τῆς ἀποφάνσεως εἰς τὴν ἀντίφασιν
10 καὶ ἐκ τῆς ἀντιφάσεως εἰς τὴν ἀντίθεσιν. τί οὖν φησιν; ἀπόφανσίς
ἐστι τῆς ἀντιφάσεως ὁποιονοῦν μόριον, ἤτοι τὸ ἀποφατικόν
φημι ἢ τὸ καταφατικόν· ἑκάτερον γὰρ ὁμοίως ἀπόφανσις καλεῖται. διὰ
ταῦτα οὖν ἐλέγομεν ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας τὴν ἀπόφανσιν ὡς γένος εἰς εἴδη
διαιρεῖσθαι εἰς τὴν κατάφασιν καὶ τὴν ἀπόφασιν· ἔστι γὰρ καὶ τὰ εἴδη
15 οἱονεὶ μέρη τῶν γενῶν.

p. 72a12 Ἀντίφασις δὲ ἀντίθεσις ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ' αὑτήν. 25

Ἡ ἀντίφασις μεταξὺ αὑτῆς οὐδὲν τρίτον ἐπιδέχεται. ἔστι δὲ ἡ ἀντί-
θεσις γένος τῆς ἀντιφάσεως· τετραχῶς γὰρ τὰ ἀντικείμενα ἀντίκειται, ἢ
καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν ἢ ὡς τὰ ἐναντία ἢ ὡς τὰ πρός τι ἢ ὡς τὰ κατὰ
20 ἀντίφασιν. τῶν οὖν ἄλλων τριῶν τῆς ἀντιθέσεως εἰδῶν μὴ ὄντων ἀμέσων
(λευκοῦ γὰρ καὶ μέλανος μεταξὺ τὸ φαιόν, δεξιοῦ δὲ καὶ ἀριστεροῦ τὸ μήτε 30
δεξιὸν μήτε ἀριστερόν, ὄψεως δὲ καὶ τυφλότητος ἤτοι τὸ μηδ' ὅλως δεκτικὸν
τούτων ἢ τὸ δεκτικὸν μὲν μήπω δὲ δεδεγμένον, ὡς τὸ σκυλάκιον) τοῦτο
μόνον τὸ κατὰ ἀντίφασιν εἶδος τῆς ἀντιθέσεως ἄμεσόν ἐστιν, ἐπὶ πάντων
25 τῶν ὄντων καὶ μὴ ὄντων τὸ ἀληθὲς διαιροῦν καὶ τὸ ψεῦδος. τὸ δὲ καθ'
αὑτὴν προσέθηκεν ἤτοι ὡς ἀντιδιαιρῶν τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ἀντιθέσεως πρὸς
τὰ ἄλλα, ἢ ἐπειδὴ τὸ οὐ λευκὸν δύναταί τις λαβεῖν ἢ τὸ φαιόν, εἰ τύχοι, ἢ τὸ
μέλαν ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. καθ' αὑτὴν οὖν, ἵνα μὴ ὡς πρὸς ἕτερον λάβωμεν 35
τὸ οὐ λευκὸν ἀλλ' ὡς ἀπόφασιν μόνην τοῦ λευκοῦ. τὰ δὲ μόρια τῆς ἀντι-

---

1 ἀποφάνσεως RUa μόνως RUa μηδὲν V 2 ἑκατέροις RV
3 ἀντιφάσεως asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a: ἀποφάνσεως V
εἴη a 4 an καὶ? διαλεγομένω V 5 τὸ alt. addidi θάτερον
om. V ὃ a εἴη Ra 7 ἀντιφάσεως κτλ. om. V 8 σκοπὸς γὰρ ἐκ V
πρὸς V 9 post ἀπόφανσιν add. καὶ Va 11 ἐστι om. U: ante 10 ἀπόφ. colloc. a:
ἡ ibidem R τὸ om. V 13 ἐν τῷ Περὶ ἑρμ.] cf. Ammon. p. 15,18 sq.
14 εἰς om. V τὴν alt. om. UVa 15 τῶν λόγων V 16 ἧς κτλ. om. V
17 ἡ — ἐπιδέχεται om. UV αὐτῆς Ra γὰρ UV 18. 19 ἢ καθ' — πρός
τι om. R 19 τὰ tert. om. RV 20 τριῶν post ἀντιθ. colloc. V εἰδῶν
post τριῶν colloc. U 21 δεξιοῦ δὲ RUa: καὶ δεξιοῦ V 22 τυφλώσεως UVa
23 τούτου V σκυτικόν V 26 ἑαυτὴν a ἢ V 29 μόνον V

φάσεως ἁπλῶς κατάφασίς ἐστι καὶ ἀπόφασις· εἴρηται γὰρ ὡς ἔστιν ἀντί- 9v
φασις μάχη καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως διαιροῦσα τὸ ἀληθὲς ἐκ τοῦ
ψεύδους.

p. 72a 14 Ἀμέσου δ' ἀρχῆς συλλογιστικῆς θέσιν μὲν λέγω ἣν μὴ
5 ἔστι δεῖξαι μηδ' ἀνάγκη ἔχειν τὸν μαθησόμενόν τι.

Εἰπὼν κοινῶς τίς ἐστιν ἡ ἄμεσος πρότασις ἐν πάσῃ ἀποδείξει, ὅτι ἡ
πρωτίστη ἀρχὴ τοῦ ὑποκειμένου ἀποδεικτοῦ, ἐπειδὴ διάφορά ἐστι τὰ 45
σημαινόμενα τῆς ἀμέσου προτάσεως, νῦν διαίρεσιν αὐτῆς ποιεῖται, καὶ
φησὶν ὅτι τῶν ἀμέσων προτάσεων αἱ μέν εἰσι θέσεις αἱ δὲ ἀξιώματα καὶ
10 κοιναὶ ἔννοιαι. καὶ ἀξιώματα μέν ἐστιν ὅσα οἴκοθεν καὶ ἄνευ ἀποδείξεως
ἴσμεν, ὧν τὰ μὲν πρὸς πᾶσαν ἡμῖν ἐπιστήμην συμβάλλεται, ὡς εἴρηται,
τὰ δὲ πρὸς πλείονας, οἷον ὅσα περὶ τὸ ποσὸν καταγίνονται, τὰ δὲ πρὸς
μίαν· τὰ δὲ παραδείγματα ἡμῖν εἴρηται. θέσις δέ ἐστι καὶ αὐτὴ μὲν ἀνα-
πόδεικτος ἢ βραχείας πάνυ δεομένη παραμυθίας, οἷον ὅτι αἱ ἐκ τοῦ 50
15 κέντρου προσπίπτουσαι εὐθεῖαι πρὸς τὴν περιφέρειαν τοῦ κύκλου ἴσαι ἀλ-
λήλαις εἰσὶν ἢ τὸ ἀπὸ παντὸς σημείου ἐπὶ πᾶν σημεῖον εὐθεῖαν ἐπιζεῦξαι
ἢ τὸ εἶναι τὸ σημεῖον ἀμερὲς ἢ τὸ πᾶν τρίγωνον ἐκ τριῶν εὐθειῶν περιέ-
χεσθαι, ἅπερ τῷ μὲν ἐναργῆ εἶναι τῶν ἀξιωμάτων ἐστὶ καὶ αὐτοπίστων, τῷ
δὲ οὐχ ἁπλῶς δεῖταί τινος ἐπιστάσεως. ὥστε ἡ θέσις τοῦ ἀξιώματος δια-
20 φέρει μὲν καὶ ταύτῃ, διαφέρει δὲ καὶ ἄλλως, ὅτι τὰ μὲν ἀξιώματα ἤτοι
τὰς κοινὰς ἐννοίας οἴκοθεν προβαλλόμεθα, ὡς εἴρηται, τὰς δὲ θέσεις
παρὰ τοῦ διδασκάλου | καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην λαμβάνομεν· τίθεται 10r
γὰρ ὁ ἀριθμητικὸς τὸ εἶναι τὴν μονάδα ἀδιαίρετον, καὶ ὁ γεωμέτρης
τὰ εἰρημένα, καὶ ὁ ἰατρὸς τὸ εἶναι ἐκ τεσσάρων στοιχείων τὰ σώματα,
25 καὶ ὁ φυσικὸς τὸ πάντα εἶναι τὰ φυσικὰ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους καὶ εἶναι

---

1. 2 ἀντίφασίς ἐστι a 2 διαιρουσῶν R 4 συλλογιστικοῦ V θέσιν κτλ. om. V 5 post lemma add. θέσιν λέγει, ἣν μή ἐστι δεῖξαι μηδὲ ἀνάγκη ἔχειν τὸν μαθησόμενον, ὅτι διδάσκει τί. διαφέρει δὲ θέσις ἀξιώματος, ὅτι ἡ μὲν θέσις οὐκ ἔστιν αὐτόπιστος τῷ μανθάνοντι, ἀλλ' ἐκ τοῦ διδάσκοντος παραγίνεται. τὸ δ' ἀξίωμα οἴκοθεν ὁ μανθάνων ἔχει καὶ προβάλλεται. καὶ ὅτι ἡ μὲν θέσις κἂν ἐστιν ἀναπόδεικτος, ὅμως δεῖται παραμυθίας βραχείας. οἷον, ὅσαι ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν, ἴσαι ἀλλήλων εἰσί. τὰ δ' ἀξιώματα, οὐκέτι. τὰ γὰρ δὶς δύο τέσσαρα, οὐ χρείαν ἔχει. ἄλλως Ua 6 ἀποδεικτοῦ RUVa²: πρὸς ἀπόδειξιν a¹ 7 ἐπεὶ Va τὰ om. V 9 θέσις a 10 εἰσιν Ua 11 εἴρηται] p. 10,27 sq. 12 πλείους V τὸ om. a 13 post μίαν add. ὧν a δὲ om. a 15. 16 εἰσὶν ἀλλήλαις Ra 16 ἢ τὸ a¹: τὸ δὲ RUVa² ὑπὸ V ἐπιζεῦχθαι UVa² 17 ἢ utrumque om. UVa² 18 ἅπερ—20 ταύτῃ] οὐ τοσοῦτον γάρ εἰσιν αὐτόπιστα, ὥσπερ τὰ ἀξιώματα a¹ ἃ V τῷ prius scripsi: τὸ RUa²: τῶν V ἐναργῆ scripsi: ἐναργὲς RUa²: ἐναργῶς V εἶναι V: om. RUa² ἐστὶ V: om. RUa² τῷ alt. V: τὰ RUa² 19 τινος V: τῆς RUa² 20 post ἄλλως add. τῶν ἀξιωμάτων a¹ 21 post ἐννοίας add. καὶ a 22 μανθάνομεν καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην a 24 post ἐκ add. τῶν Ra 25 εἶναι prius post τὸ colloc. V: post ὕλης a post φυσικὰ add. σώματα Ra ἔκ τε ὕλης V ante εἴδους add. ἐξ U εἶναι alt. post p. 35,1 ἀρχὴν colloc. a

τὴν φύσιν ἀρχὴν κινήσεως καὶ ἠρεμίας. τῆς δὲ θέσεως εἴδη ταῦτα· 10r
ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις ἡ δὲ ὁρισμός. καὶ ὁρισμὸς μέν ἐστιν ὁ τὸ εἶναι 5
τοῦ πράγματος ἀποδιδούς, οἷον ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζῷον λογικὸν θνητόν·
ὑπόθεσις δὲ ἡ τὶ κατά τινος κατηγοροῦσα ἢ ἀποφάσκουσα. καὶ δῆλον
5 δήπου ὅτι οὐχ ἕπεται τῷ ὁρισμῷ τὸ τὶ κατά τινος κατηγορεῖν· οὐ κατη-
γορεῖ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον λογικὸν θνητόν, ἀλλὰ τί ἐστι τὸ ὑποκεί-
μενον λέγει· τὴν γὰρ οὐσίαν τοῦ πράγματος οἱ ὁρισμοὶ λέγουσιν, οὐ τὰ
ὑπάρχοντα αὐτῷ. τὸ γὰρ κατηγορούμενον ἕτερον δεῖ εἶναι τοῦ ὑποκειμένου·
οὐδὲν γὰρ αὐτὸ ἑαυτοῦ κατηγορεῖται· οὐδεὶς γὰρ λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος 10
10 ἄνθρωπός ἐστιν. ὁ δὲ ὁρισμὸς οὐκ ἔστιν ἕτερος τοῦ ὁριστοῦ· τὸ γὰρ ζῷον
λογικὸν θνητὸν οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ ἄνθρωπος· ἐξήγησις γάρ ἐστι τοῦ 20
ἀνθρώπου καὶ οἷον ἀνάπτυξις τὸ ζῷον λογικὸν θνητόν. οὐκ ἄρα τῶν ὁριστῶν
οἱ ὁρισμοὶ κατηγοροῦνται ἀλλὰ τί ἐστι τὸ ὁριστὸν ἀφορίζουσι. τὰ δὲ γένη
καὶ αἱ διαφοραὶ κατηγοροῦνται, διότι ἕτερά ἐστι τῶν εἰδῶν· οὐ ταὐτὸν γὰρ
15 ζῷον εἰπεῖν καὶ ἄνθρωπον ἢ ἄνθρωπον καὶ λογικόν· ὅταν γὰρ εἴπωμεν ὅτι
ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν ἢ λογικόν, τότε ὡς ἕτερα ὄντα τοῦ ἀνθρώπου
κατηγοροῦμεν αὐτὰ τοῦ ἀνθρώπου. αἱ μέντοι ὑποθέσεις καὶ καθόλου πᾶσα
κατάφασις καὶ ἀπόφασις τὰ ὑπάρχοντα ἢ μὴ ὑπάρχοντα τῇ οὐσίᾳ λέγουσι 25
καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκός. ἡ δὲ ὑπόθεσις πάλιν διαιρεῖται εἰς δύο εἴδη,
20 ὧν τὸ μὲν ἕτερον ὁμωνύμως τῷ γένει καλεῖται ὑπόθεσις, τὸ δὲ αἴτημα.
κοινὸν μὲν οὖν πάσης ὑποθέσεως τὸ μὴ ἐκ φυσικῆς ἐννοίας ἠρτῆσθαι ἀλλ'
ἐκ τοῦ διδασκάλου τίθεσθαι· οἷον τὸ εἶναι κίνησιν ἐν τοῖς πράγμασι, τὸ
μηδὲν ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς ὄντος γίνεσθαι, τὸ ἀπὸ παντὸς σημείου
ἐπὶ πᾶν σημεῖον εὐθεῖαν γραμμὴν ἀγαγεῖν, τὸ παντὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι 30
25 κύκλον γράφεσθαι. ὅσαι δὲ οὐ σαφεῖς οὐδὲ γνώριμοι ἀλλὰ δεόμεναι μὲν

---

1 ταῦτα εἴδη a 2 ὁ RVa: ὅταν U τὸ τί ἦν εἶναι R: τὸ τί ἐστι a
3 δηλῶν a 5 οὐ RUV: ἐν a 5. 6 immo κατηγορεῖται 6 post γὰρ add.
κατὰ R 7. 8 τὰ πράγματα αὐτά V 8 δὲ conicio 10 post ἐστιν add. ἄλλως.
τῶν ἀμέσων προτάσεων, αἱ μὲν θέσεις, αἱ δὲ ἀξιώματα. καὶ τίνα μὲν τὰ ἀξιώματα, δῆλον. τῆς
δὲ θέσεως, τὸ μὲν ὑπόθεσις. τὸ δὲ ὁρισμός. τῆς δὲ ὑποθέσεως εἴδη, τὸ αἴτημα, καὶ ἡ ὁμω-
νύμως καλουμένη ὑπόθεσις. κοινὸν μὲν οὖν πάσης ὑποθέσεως, τὸ μὴ ἐκ φυσικῆς ἐννοίας
ἠρτῆσθαι, ἀλλ' ἐκ τοῦ διδασκάλου τίθεσθαι. ἀλλ' ὅσαι μὲν τῶν ὑποθέσεων γνώριμοι, καὶ ἃς
ἅμα τῷ ἀκοῦσαι προσίεται ὁ μανθάνων, ὑποθέσεις αὗται καλοῦνται. ὅσαι δὲ οὐ σαφεῖς οὐδὲ
γνώριμοι, ἀλλὰ δεόμεναι μὲν κατασκευῆς, ἀναποδείκτως δὲ παρὰ τοῦ διδασκάλου λαμβάνον-
ται, ταῦτα αἰτήματα καλεῖται. τὸ δὲ αἴτημα διαιρεῖται, εἴς τε τὸ μετρίως γινωσκόμενον, καὶ
εἰς τὸ ἐναντίως. οἷον, τοῦ γεωμέτρου λέγοντος, τὰς ὀρθὰς ἴσας εἶναι οὐδετέρας, ὁ ἀκροατὴς
ἀγεωμέτρητος ὢν δοξάζει, οὔτε ὅτι εἰσὶν ἴσαι, οὔτε ὅτι ἄνισοι. ἐναντίως δὲ δοξάζει, τὸ σημεῖον
νομίζων οὐκ ἀμέγεθες Ua 14 ἕτεραι V 15 εἰπεῖν ζῶον V 16 τότε V:
ταῦτα RUa ὡς ἕτερα ὄντα ex ὥστεραν τὰ corr. U² 18 ἀπόφασις—κατά-
φασις a καὶ RUa: ἢ V post λέγουσιν add. ἢ a 19 αὐτὰ V
post δὲ add. ἡ V διαιρεῖται πάλιν R 20 κατηγορεῖται τῷ γένει V
τὸ δὲ ἕτοιμον V 21 οὖν om. V 23. 24 τὸ ἐπὶ πᾶν σημεῖον ἀπὸ παντὸς σημείου V
24 post ἀγαγεῖν add. ἀλλ' ὅσαι μὲν τῶν ὑποθέσεων γνώριμοι καὶ ἃς ἅμα τῷ ἀκούειν (ἀκοῦσαι
V) προίεται (προσίεται ὁ μανθάνων, ὑποθέσεις αὗται καλοῦνται V). οἷον τὸ ἀπὸ παντὸς σημείου
ἐπὶ πᾶν σημεῖον εὐθεῖαν γραμμὴν ἀγαγεῖν RV τὰ a 25 μὲν om. V

κατασκευῆς ἀναποδείκτως δὲ παρὰ τοῦ διδασκάλου λαμβανόμεναι, ταῦτα 10r
αἰτήματα καλεῖται, οἷον τὸ τὰς ἀπ' ἐλαττόνων δύο ὀρθῶν ἐκβαλλομένας
συμπίπτειν, ὅπερ λαμβάνεται μὲν παρὰ τοῦ γεωμέτρου χωρὶς ἀποδείξεως,
πλείονος μέντοι δεῖται κατασκευῆς εἰς ἀπόδειξιν· ὁ γοῦν Πτολεμαῖος μονό-
5 βιβλον ὅλον εἰς τὴν τούτου δεῖξιν κατεβάλετο. καὶ ἐνταῦθα μὲν μέχρι
ταύτης τῆς διαιρέσεως ἵσταται· παρακατιὼν δὲ καὶ τὸ αἴτημα διαιρεῖ εἴς τε τὸ 35
μηδετέρως γινωσκόμενον καὶ εἰς τὸ ἐναντίως. οἷον τί λέγω; τοῦ γεωμέτρου
λέγοντος τὰς ὀρθὰς γωνίας ἴσας ἀλλήλαις εἶναι οὐδετέρως ὁ ἀκροατὴς ἀγεωμέ-
τρητος ὢν δοξάζει, οὔτε ὅτι ἴσαι εἰσὶν αἱ ὀρθαὶ οὔτε ὅτι ἄνισοι· λαμβάνει μέν-
10 τοι τοῦτο ὁ γεωμέτρης ὁμολογούμενον. πάλιν τοῦ γεωμέτρου λέγοντος 'δύο
εὐθεῖαι χωρίον οὐ περιέχουσιν' ὁ ἀκροατὴς τοὐναντίον οἰήσεται, ὅτι περιέ-
ξουσι στενόν τι χωρίον· καὶ περὶ τοῦ σημείου πείθεται ὅτι οὐκ ἀμέγεθες, 40
καὶ περὶ τῆς γραμμῆς δοξάζει ὅτι ἔχει πλάτος. τινὲς δὲ καὶ τὸ ἀξίωμα
θέλουσι διαιρεῖν εἴς τε τὸ ἴδιον καὶ τὸ κοινόν· εἰσὶ γὰρ καὶ ἰδικά τινων
15 ἐπιστημῶν ἀξιώματα, ὡς τὸ τὰ ἐφαρμόζοντα τῷ αὐτῷ καὶ ἀλλήλοις ἴσα
εἶναι μόνης γεωμετρίας, καὶ τὸ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα μόνης
ἰατρικῆς· εἰσὶ δὲ καὶ κοιναὶ πασῶν, ὡς ἡ ἀντίφασις.

Ἀμέσου δὲ ἀρχῆς συλλογιστικῆς ἔφη ἀντὶ τοῦ 'ἀποδεικτικῆς'·
οὐδενὸς γάρ ἐστι συλλογισμοῦ ἡ ἄμεσος πρότασις εἰ μὴ τοῦ ἀποδεικτικοῦ. 45
20 καλῶς δὲ τὸ ἣν μὴ ἔστι δεῖξαι· οὐ γὰρ δείκνυται ἡ θέσις ἀλλὰ λαμ-
βάνεται, κἂν ὑφ' ἑτέρου ἀποδειχθῇ.

p. 72a 16 Ἣν δ' ἀνάγκη ἔχειν τὸν ὁτιοῦν μαθησόμενον, ἀξίωμα.

Οὐ τοῦτό φησιν, ὡς ἄν τις ὑπονοήσειεν, ὅτι τὰ ἀξιώματα δεῖ ἐπὶ 50
πάσης ἐπιστήμης τὰ αὐτὰ εἶναι, ἀλλ' ὅτι κατὰ πᾶσαν ἐπιστήμην, ἃ δεῖ τὸν
25 μαθησόμενον οἴκοθεν ἔχειν, ταῦτα ἀξιώματα καλεῖται.

---

1 ἀναποδείκτου, om. δὲ V λαμβανόμεναι RUa: ἐκτίθενται V 2 post ἐλαττόνων add. ἢ V 3 post συμπίπτειν add. τὸ σχῆμα RV: delevit U: om. a ὅπερ Ua: ἥτις RV 4 κατασκευῆς δεῖται a πολέμων V 4. 5 βιβλίον a 5 κατεβάλετο ante εἰς colloc. a: κατεβάλλετο V ἀπόδειξιν a post δεῖξιν add. ἤτοι κατασκευὴν V 6 παρακατιὼν] p. 76b 30. 31 7 εἰς om. V ἐναντίον V, pr. U (corr. U²) 8 ἀλλήλοις R post οὐδετέρως add. δυσὶν εὐθείας RV: δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας a 8. 9 ὁ ἀγεωμέτρητος ἀκροατὴς δοξάζειν V 9 αἱ om. V 10 ἡ γεωμετρία R: om. V 12 post σημείου add. οὐ V πεισθήσεται a ἀμερὲς V 13 ἕξει RU καὶ alt. om. a 14 τε om. V εἰδικὰ a 15 τὰ ἐφαρμόζοντα ἐπ' ἀλλήλοις (ἄλληλα a) ἴσα ἀλλήλοις Ra¹ 16 post μόνης prius add. γὰρ V μόνης alt. om. UV post μόνης alt. add. τῆς a 17 εἰσὶ κοιναὶ δὲ πᾶσαι V 18 ἄμεσα V δὲ om. R ἔφη om. V ἀποδεικτικοῦ V 21 ἑτέρας V 22 ante ἣν add. μὴ δὲ ἀνάγκη ἔχειν τὸν ὁτιοῦν μαθησόμενον R μαθησόμενον, ἀξίωμα om. UV 23 οὐδὲ Ua: οὔτε δὲ R ὑπονοήσοι UV 24 ἃ om. R 25 post ταῦτα add. ἅπερ R

p. 72a17 Ἔστι γὰρ ἔνια τοιαῦτα.

Τοιαῦτά φησιν ἃ οἴκοθεν ὁ μανθάνων προβάλλεται καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην· οἷς, φησί, καὶ τὸ τοῦ ἀξιώματος ὄνομα ἐπιφημίζειν εἰώθαμεν.

p. 72a21 Ὁ γὰρ ὁρισμὸς θέσις μέν ἐστι· τίθεται γὰρ ὁ ἀριθμη-
5 τικὸς μονάδα τὸ ἀδιαίρετον εἶναι κα|τὰ τὸ ποσόν· ὑπόθεσις δ' 10v
οὐκ ἔστι· τὸ γὰρ τί ἐστι μονὰς καὶ τὸ εἶναι μονάδα οὐ ταὐτόν.

Ὅτι ὁ ὁρισμὸς θέσις μέν ἐστιν, οὐκέτι δὲ ὑπόθεσις, δείκνυσι διὰ τούτων. ὅτι μὲν οὖν θέσις ἐστί, δῆλον, εἴ γε τιθέμεθα ἄνθρωπον μέν, εἰ τύχοι, ζῷον λογικὸν θνητόν, μονάδα δὲ τὸ ἀδιαίρετον εἶναι κατὰ τὸ ποσόν.
10 ὑπόθεσις δὲ οὐκ ἔστιν· ἐὰν γὰρ φῶμεν 'ἔστω τόδε μονάς', ὑπόθεσιν τότε φαμέν· ἐν μέντοι τοῖς ὁρισμοῖς ἀποφαινόμεθα μόνον τὸ τί ἐστι τὸ πρᾶγμα· ἕτερον δέ ἐστι τὸ ὑποκεῖσθαι εἶναι μονάδα καὶ τῆς μονάδος ὑπο- 5
τεθείσης τὴν οὐσίαν αὐτῆς, ἥτις ποτέ ἐστι, λέγειν.

p. 72a25 Ἐπεὶ δὲ δεῖ πιστεύειν τε καὶ εἰδέναι τὸ πρᾶγμα τῷ
15 τοιοῦτον ἔχειν συλλογισμὸν ὃν καλοῦμεν ἀπόδειξιν, ἔστι δ'
οὗτος τῷ τάδ' εἶναι ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι δεῖ τὰ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν παραλαμβανόμενα καὶ γνωριμώτερα εἶναι καὶ πιστότερα τοῦ συμπεράσματος, αὐτὸ τοῦτο προτίθεται νῦν κατασκευάσαι. φησὶν οὖν ὅτι, ὅταν δύο τινὰ ὦσι καὶ ὑπάρχῃ τι τῷ 15
20 ἑτέρῳ διὰ τὸ λοιπόν, ἀνάγκη ἐκείνῳ μᾶλλον ὑπάρχειν δι' ὃ καὶ τῷ ἑτέρῳ ὑπάρχειν λέγεται· οἷον εἰ φιλοῦμεν τὸν διδάσκαλον διὰ τὸν παῖδα, τὸν παῖδα μᾶλλον φιλοῦμεν. ὥστε εἰ τὸ συμπέρασμα διὰ τὰς προτάσεις πιστεύομεν, ἀνάγκη δήπου τὰς προτάσεις πολλῷ μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος πιστοτέρας εἶναι· εἰ γάρ, πρὶν τῶν ἀρχῶν πίστιν λάβωμεν, πιστεύσομεν τῷ συμπεράσματι,
25 οὐκ ἀπόδειξις ἂν τοῦτο εἴη μᾶλλον ἢ ἀπάτη. ὥστε εἴ τις τὸν δεῖνα λέγοι περὶ τοῦδε εἰρηκέναι ὅτι ἀγαθὸς εἴη, ἡμεῖς δὲ μὴ εἰδότες τὸν 20
εἰπόντα, εἴτε ἀληθὴς εἴη εἴτε μή, πιστεύσομεν περὶ ἐκείνου ὅτι ἔστιν ἀγαθός, δῆλον ὅτι, εἰ μὴ ἐκεῖνος ἀξιόπιστος εἴη, οὐδ' ἂν ὁ μαρτυρούμενος

---

4 μέν om. R (C) τίθεται κτλ. om. V post τίθεται add. μὲν a 7 ὅτι — τούτων om. Ra[1] post ὅτι add. μὲν γὰρ a[2] οὐκέτι δὲ a[2]: οὐκ ἔστιν UV δείκνυται V 8 μὲν οὖν UV, om. οὖν a[2]: γὰρ ὁ ὁρισμὸς μὲν R, μὲν ante γὰρ colloc. a[1] τιθέμεθα γὰρ τὸν, om. εἴ γε a[1] μέν om. Ua[1] 9 post δὲ τὸ add. ἐν ἀριθμῷ Ra τὸ alt. om. Va 10 ὑπόθεσις — ἔστιν om. V εἰ γοῦν V: ἡνίκα μὲν γὰρ Ra φαμὲν Ra 11 τόδε V τὸ prius om. V 12 δέ om. V ὑποθέμενον R 13 ἥτις — ἐστι om. V ἥτις R: τί Ua 14 τὸ — 16 συλλογισμὸς om. V 15 ὃν κτλ. om. R 17 ἐπεὶ V εἶπεν] p. 71b21 18 καὶ πρότερα Ua 19 ὅτι om. V ὑπάρχει U 20 ἐκεῖνο RU τῷ ἑτέρῳ a: τὸ ἕτερον RUV 21 τὸν παῖδα alt. om. V 22 aut τῷ συμπεράσματι aut πιστευόμενον scribendum videtur 23 ἀναγκαῖον V πιστοτέρας τοῦ συμπεράσματος a 24 λάβοιμεν a πιστεύσοιμεν V 25 εἴη post ἂν colloc. U: post ἀπάτη V immo ὥσπερ sive οἷον 26 λέγει R, pr. V 27 ἀληθὲς εἴτε ψευδὲς V ἔστιν om. V 28 ὡς V

ἔχοι τὸ εἶναι ἀγαθός. διὸ ὁ Σωκράτης ἀσφαλέστερον πρὸς τὸν Πῶλον 10v
εὐδαίμονα εἶναι λέγοντα τὸν Ἀρχέλαον ἀπεκρίνατο εἰπὼν ‘οὐκ οἶδα·
οὐ γάρ πω συγγέγονα τῷ ἀνδρὶ οὐδ' οἶδα ὅπως ἔχει παιδείας τε καὶ
δικαιοσύνης.’ ἀποροῦσι δέ τινες ἐν τούτοις λέγοντες ‘τί οὖν; ἐπειδὴ διὰ
5 τὸν οἶνον ὑπάρχει τὸ μεθύειν τῷ ἀνθρώπῳ, ἆρα τὸ μεθύειν μᾶλλον ἐν τῷ 25
οἴνῳ ἐστίν;’ ἢ ‘ἐπειδὴ διὰ τὸ ξίφος τέθνηκεν ὁ ἄνθρωπος, τὸ τεθνηκέναι
μᾶλλον ὑπάρχει τῷ ξίφει;’ καὶ ‘εἰ τῷ κινουμένῳ ὑπάρχει τὸ θερμαίνεσθαι
διὰ τὴν κίνησιν, μᾶλλον ἡ κίνησίς ἐστι θερμὴ ἢ ὁ κινούμενος;’ καὶ μυρία
τοιαῦτα. φαμὲν οὖν ἐπιλυόμενοι τὴν ἀπορίαν ὅτι, ὅταν δύο τισὶ τὸ αὐτὸ
10 ὑπάρχῃ, ὑπάρχῃ δὲ τῷ ἑτέρῳ τούτων τὸ αὐτὸ διὰ τὸ λοιπόν, πολλῷ
δήπου πρότερον καὶ μᾶλλον ἐκείνῳ τοῦτο ὑπάρξει. οἷον εἰ τῷ ὕδατι τὸ
θερμῷ εἶναι διὰ τὸ πῦρ ὑπάρχει, δῆλον ὅτι μᾶλλόν ἐστι θερμότερον τὸ 30
πῦρ· ὁμοίως εἰ τῷ σώματι τὸ ψυχρὸν ὑπάρχοι διὰ τὴν χίονα, πολλῷ δήπου
μᾶλλον τῇ χιόνι τοῦτο ὑπάρξει. ὅθεν καὶ αὐτὸς τοῦτο αὐτὸ αἰνιττόμενος
15 εἶπεν ὅτι ἐκείνῳ μᾶλλον ὑπάρχει, ὡς δι' ὃ κἀκείνῳ, τῷ πρώτῳ φημί,
τὸ τοιοῦτον ὑπάρχει· οὐχ ὑπάρχει δὲ ὅλως τῷ οἴνῳ τὸ μεθύειν, ἵνα εἴπωμεν
ὅτι καὶ μᾶλλον ἔδει αὐτῷ ὑπάρχειν ἢ τῷ πιόντι, οὐδὲ τῷ ξίφει τὸ τε-
θνάναι οὐδὲ τῇ κινήσει ἡ θερμότης. οὐ δοκεῖ δέ μοι ὑγιῶς ἔχειν ἡ ἐπίλυσις
τῆς ἀπορίας· οὐ γάρ ἐστιν ἐπίλυσις τοῦ ἀπόρου ἀλλ' ἀνασκευὴ τοῦ προβλή- 35
20 ματος καὶ αἴτησις τοῦ ζητουμένου. δεῖξαι γὰρ προέθετο, ὅτι ἀνάγκη τὰς
προτάσεις τὰς πρὸς τὴν ἀπόδειξιν παραλαμβανομένας οὐ μόνον προεγνῶσθαι
τοῦ δεικνυμένου ἀλλὰ καὶ μᾶλλον· ἀνάγκη γάρ, φησί, μὴ μόνον προ-
γινώσκειν τὰ πρῶτα, ἢ πάντα ἢ ἔνια, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον. ὥστε
καὶ ἀμφότερα προέθετο δεῖξαι, καὶ ὅτι προγινώσκεσθαι δεῖ καὶ ὅτι μᾶλλον
25 γινώσκεσθαι. ἐὰν δὲ οὕτως ἐπιλυσώμεθα, τὸ μὲν δεῖν γνωρίζειν τὰς προ-

---

2 λέγοντα εἶναι U οὐκ οἶδα κτλ.] Gorg. c. 26 p. 470 D 3 τἀνδρὶ V post οἶδα add. οὐδ' V 4 τούτω Va τί οὖν om. V ἐπεὶ V 6 ἐπεὶ V 7 ὑπάρχειν (post μᾶλλον), ειν in ras. V τῶν κινουμένων R 8 μᾶλλον Ua: οὐ μὴν R: οὐκ οὖν V ἢ ὁ κινούμενος om. RV 9 δυσὶ τὸ V 10 ὑπάρχοι pr. l. U ὑπάρχῃ alt. om. V: ὑπάρχει U τῶ ἑτέρω post αὐτὸ colloc. V: τὸ ἕτερον R τούτων τὸ a: τοῦτο RUV 11 post δήπου add. καὶ V ὑπάρξει τοῦτο ἐκείνω V τῶ (ante θερμῶ) e τὸ corr. V 12 post ἐστι add. τὸ a θαυμαστότερον pr. U, corr. U² 13 ὑπάρχει RV 13. 14 μᾶλλον δήπου V 14 τοῦτο prius RUV: τὸ ψυχρὸν, sed ante τῇ a 15 εἶπεν om. V ἐκεῖνο a δι' ὃ a¹: δι' ὃν R: δέον Ua²: δὲ V κἀκεῖνο a¹ τῶ πράγματι V: τὸ πρῶτον a φημί om. a¹ 16 τὸ prius om. RUa¹ ὑπάρχειν pr. l. R οὐχ om. V 16. 17 καὶ μᾶλλον εἴπωμεν ὅτι ἐκείνῳ ὑπάρχει a 17. 18 τεθνηκέναι V 18 μοι δὲ V ὀρθῶς a ἔχειν post 19 ἀπορίας colloc. a 20 αἰτουμένου a 20. 21 τὰς πρὸς — παραλαμβανομένας προτάσεις a 21 τὴν om. V 22 ἀνάγκη — 23 μᾶλλον om. a 23 τὰ πάντα ἢ τὰ πρῶτα V post μᾶλλον add. οὐ τοῦτό φησιν ἵνα ἔνια τῶν πρώτων μὴ γινώσκομεν (ω supra o), ἀδύνατον γὰρ οὕτω γενέσθαι ἀπόδειξιν, ἀλλ' ὅτι ἀνάγη ἢ πάσας αὐτοπίστους εἶναι ἢ τινὰς μὲν αὐτοπίστους εἶναι, ἐνίας δὲ δι' ἀποδείξεως ἔχειν τὴν πίστιν: ἄλλως U 24 καὶ primum om. V προὔθετο a καὶ alt. RUV: τὸ a 25 γινώσκεσθαι om. V μὲν δὴ V

τάσεις ὁμολογούμενον λήψεται, ζητήσει δὲ μόνον ὅτι καὶ μᾶλλον αὐτὰς δεῖ 10v
προεγνῶσθαι τοῦ ἀποδεικνυμένου, ὡς εἶναι συγκριτικὸν μόνον τὸ πρόβλημα. 40
ἀλλ' οὐ τοῦτο ἡ λέξις βούλεται. καὶ ἄλλως δὲ δεῖται παραμυθίας ὁ λόγος,
ὅτι δεῖ τὰς προτάσεις προεγνῶσθαι τοῦ συμπεράσματος.

5 Ἐπεὶ δὲ δεῖ πιστεύειν τε καὶ εἰδέναι τὸ πρᾶγμα τῷ
τοιοῦτον ἔχειν συλλογισμὸν ὃν καλοῦμεν ἀπόδειξιν καὶ τὰ ἑξῆς.
εἰ γὰρ τῷ συμπεράσματι πιστεύομεν διὰ τὸν συλλογισμόν, συλλογισμὸν
δὲ λέγω τὸν ἀποδεικτικόν, πᾶς δὲ συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων, ἀνάγκη
πάσας τὰς προτάσεις μὴ μόνον προγινώσκεσθαι τοῦ συμπεράσματος ἀλλὰ καὶ
10 μᾶλλον ἐκείνου πιστοτέρας εἶναι· μὴ γὰρ ἐκείνων πιστευομένων οὐδ' ἂν τῷ 45
συμπεράσματι πεισθείημεν. ἀνάγκη οὖν μὴ μόνον προγινώσκειν τὰ
πρῶτα, ἢ πάντα ἢ ἔνια, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὰ πρῶτα, δηλονότι τὰς
προτάσεις. καὶ ζητήσεως ἄξιον πῶς εἶπεν ἢ πάντα ἢ ἔνια. ἀνάγκη γὰρ
δήπου πάσας τὰς προτάσεις προεγνῶσθαι καὶ τὸ πιστὸν ἔχειν· εἰ γὰρ μίαν
15 τις ἀμφιβάλλοι, οὐδ' ἂν τὸ συμπέρασμα ἀληθές, ἤγουν ὡμολογημένον εἴη.
ἔστιν οὖν τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι τινὰς δεῖ ἠγνοῆσθαι τῶν
προτάσεων, ἀλλ' ὅτι ἢ πάσας αὐτοπίστους εἶναι ἢ τινάς, τὰς δὲ λοιπὰς 50
δι' ἀποδείξεως τὴν πίστιν ἔχειν. | ἐπὶ γὰρ τῶν μὴ ἀποδεικτικῶν συλλογι- 11r
σμῶν ἐνίοτε καὶ τὰς προτάσεις ἀγνοοῦντες, ἢ πάσας ἢ τινάς, συγχωροῦμεν
20 τῷ συμπεράσματι· οἷός ἐστιν ὁ ἐν τῷ Μένωνι συλλογισμός. ὅτι γὰρ διδα-
κτὸν ἡ ἀρετή, συλλογίζεται οὕτως· ἡ ἀρετὴ ἐπιστήμη, ἡ ἐπιστήμη διδακτόν,
ἡ ἀρετὴ ἄρα διδακτόν. ἐν τούτῳ γὰρ τῷ συλλογισμῷ ἡ μὲν μείζων πρότασις
δήλη, ὅτι ἐπιστήμη διδακτόν· ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ συμπέρασμα· καὶ γὰρ ἡ ἀρετὴ 5
διδακτόν. οὐκέτι δὲ καὶ ἡ ἐλάττων τὸ πιστὸν ἔχει· πόθεν γὰρ ὅτι ἡ ἀρετὴ
25 ἐπιστήμη ἐστίν; ἴσως δέ τις ἀκριβέστερον ἐπιστήσας οὐδὲ τῇ μείζονι
συγχωρήσει, ὅτι ἡ ἐπιστήμη διδακτόν. εἰ γὰρ ἐδείξαμεν ὅτι τῆς ἐπιστήμης
ἡ μέν ἐστιν ἀναπόδεικτος, ὡς ἡ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν, ἡ δὲ δι' ἀποδείξεως

---

1 ὁμολογουμένως V καὶ μᾶλλον scripsi: inv. ord. RUV: μᾶλλον post δεῖ colloc. a
2 ἐνδεικνυμένου pr. U, corr. U2 3 ἄλλως δὲ V, om. δὲ RU: διὰ τοῦτο a
5 τὸ κτλ. om. V τῷ κτλ. om. Ra 7 οὖν a τὸ συμπέρασμα Ra
ante πιστ. add. φησι a 7. 8 συλλογισμὸν δὲ om. a 8 λέγει V: λέγω δὴ a
προτάσεως V 9 πᾶσα R 10 ἂν om. a 10. 11 τὸ συμπέρασμα Ra
11 πιστεύσωμεν V: πιστὸν ἂν γένοιτο a τοίνυν a γινώσκειν U: προγινώσκεσθαι V
11. 12 πάντα τὰ πρῶτα a 13 ζητῆσαι δ', om. καὶ a ἢ prius om. UV
ἢ alt. Va: ἢ καὶ R: καὶ U 14 δὲ V μιᾷ RUa 15 ἀμφιβάλλει RV ἀληθῶς V
εἴη RUV: ὑπάρχοι a 16 τοῦτο prius om. Va δεῖ τινας V 18 post
ἔχειν add. οἷον ἡ ψυχὴ ἀπαθὴς κατ' οὐσίαν, τὸ ἀπαθὲς κατ' οὐσίαν ἀθάνατον, ἡ ψυχὴ ἄρα
ἀθάνατος. ἰδοὺ τοίνυν ἐνταῦθα ἡ μὲν μείζων πρότασις, ἡ λέγουσα τὸ ἀπαθὲς κατ' οὐσίαν ἀθά-
νατον, αὐτόπιστός ἐστι καὶ ἀναπόδεικτος. ἡ δὲ ἐλάττων δέεται ἀποδείξεως, τῆς ὅτι ἡ ψυχὴ
ἁπλῆ ἐστι κατ' οὐσίαν, τὸ δὲ ἁπλοῦν κατ' οὐσίαν ἀπαθές ἐστι κατ' οὐσίαν, ἡ ψυχὴ ἄρα
ἀπαθής ἐστι κατ' οὐσίαν. ὥστε οὗτος ὁ συλλογισμός, φημὶ δὴ ὁ προρρηθείς, τὴν μείζονα ἣν
ἔφημεν, αὐτόπιστον ἔχει, τὴν δὲ ἐλάττονα δεομένην ἀποδείξεως Ua 19 καὶ om. V
20 οἷον ὅτι ὁ R ἐν τῷ Μένωνι] p. 87 B sq. 22 ἡ ἀρετὴ ἄρα — 23 διδακτόν om. V
23 ὅτι ⟨ἡ⟩ conicio 24 καὶ a: om. RUV πότε R: πάλιν V: οὐδὲ a
γὰρ om. V εἰ ἡ a 25 post ἐστίν add. ἴσμεν a τὴν μείζονα V

ἡμῖν παραγίνεται, αἱ δὲ κοιναὶ ἔννοιαι οὐκ εἰσὶ διδακταί, οὐκ ἄρα ἀληθὲς 11r
τὸ πᾶσαν ἐπιστήμην διδακτὸν εἶναι. ὥστε οὐδὲ ἡ μείζων ἔχει τὸ ὡμο- 10
λογῆσθαι· οὐδὲ γὰρ καθόλου ἀληθής. μὴ οὖσα δὲ καθόλου καὶ ἀσυλλόγιστον
ποιεῖ τὸ σχῆμα, εἰ καὶ κρειττόνως ἢ κατὰ ἀπόδειξιν διακέοιτο, ὡς αἱ τῶν
5 κοινῶν ἐννοιῶν τε καὶ ἀξιωμάτων εἰσί. καὶ δῆλον ἐντεῦθεν, ὅτι καὶ ἀνω-
τέρω, ἔνθα ἔλεγεν ἀνάγκη μὴ μόνον προγινώσκειν τὰ πρῶτα, ἢ
πάντα ἢ ἔνια, τὸ προγινώσκειν ἐπὶ τῶν κοινῶν ἀξιωμάτων ἐλάμβανε
τὸ δίχα ἀποδείξεως προγινώσκειν, καὶ διὰ τοῦτο προσετίθει τὸ ἔνια. ἰδοὺ
γὰρ ἐνταῦθα σαφῶς τῶν προτάσεων τὰς μὲν εἶπεν εἰδέναι, τουτέστι 15
10 δι' ἀποδείξεως γινώσκειν, τὰς δὲ κρειττόνως ἢ κατὰ ἀπόδειξιν εἰδέναι· τὸ
γὰρ βέλτιον διακείμενος ἢ εἰ ἐτύγχανεν εἰδὼς τοῦτο σημαίνει, του-
τέστι κρειττόνως αὐτὰς γινώσκων ἢ κατὰ ἀπόδειξιν.

p. 72a34 Συμβήσεται δὲ τοῦτο, εἰ μή τις προγνώσεται τῶν δι' ἀπόδειξιν πιστευόντων.

15 Τοῦτο ποῖον; τὸ ἐναντίον οὗπερ εἶπεν. εἶπε δὲ ὅτι οὐχ οἷόν τε 20
πιστεύειν μᾶλλον ταῖς προτάσεσι τοῦ συμπεράσματος, εἰ μή τις προγνώσεται
τὰς προτάσεις τοῦ συμπεράσματος. τοῦτο οὖν ἀδύνατον, λέγω δὴ τὸ μὴ
προεγνωκότα τὰς προτάσεις πιστεύειν αὐταῖς μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος· συμ-
βήσεται γὰρ τῷ μὴ προεγνωκότι μὲν τὰς προτάσεις εἰδέναι δὲ τὸ συμπέρασμα
20 λέγοντι τὰ ἐναντία λέγειν. διὰ μὲν γὰρ τὸ εἰδέναι τὸ συμπέρασμα ἀνάγκη
αὐτὸν καὶ τὰς προτάσεις εἰδέναι· ἐπειδὴ δὲ μήτε δι' ἀποδείξεως τυγχάνει
εἰδὼς τὰς προτάσεις μήτε κρεῖττον ἢ κατ' ἀπόδειξιν, ἀδύνατον δὲ ἄλλως 25
τι εἰδέναι κυρίως, οὐκ ἄρα εἴσεται τὰς προτάσεις· ἀλλὰ μὴν καὶ εἰδέναι
ἀνάγκη δι' ἃς καὶ τὸ συμπέρασμα λέγει εἰδέναι. τὰς αὐτὰς ἄρα καὶ εἴσε-
25 ται καὶ οὐκ εἴσεται. καὶ τὸ συμπέρασμα δὲ καὶ εἴσεται καὶ οὐκ εἴσεται·
εἴσεται μὲν διὰ τὸ ὁμολογεῖν εἰδέναι, οὐκ εἴσεται δὲ διὰ τὸ ἀγνοεῖν τὰς
προτάσεις· εἰ γὰρ τῷ συμπεράσματι λέγοι πιστεύειν μὴ προεγνωκὼς τὰς
προτάσεις, πρόδηλον ὡς οὐδὲ τὸ συμπέρασμα εἴη ἐγνωκώς. εἰ οὖν ταῦτα
ἀδύνατα, ἀδύνατον ἄρα μὴ προεγνωκότα τὰς προτάσεις εἰδέναι τὸ συμπέ- 30

---

1 περαίνεται V 2 τὸ ὡμολ.—5 εἰσί] τὸ ἀληθὲς, εἴ γε καθόλου ληφθείη. εἰ δὲ μὴ καθ-όλου, ἀσυλλόγιστον γίνεται τὸ σχῆμα διὰ τὸ τὴν μείζονα γίνεσθαι μερικήν a1 2. 3 ὁμολο-γεῖσθαι VU2: ὡμολογεῖσθαι a2 3 οὐ γὰρ V καὶ RUa2: ἀληθὴς V 4 ποιεῖται V κρειττόνως ἢ Ua2: om. RV ὡς αἱ RUa2: ὥστε V 5 τε om. V ὅτι om. V 6 ἀνάγκη om. V 7. 8 ἐλάμβανε τὸ scripsi: ἐλαμβάνετο RUa: ἐλάμβανε V 8 προτάσεις τὰ ἔνια V 9 post γὰρ add. καὶ Ra 10 γινώσκειν RUa: εἰδέναι V εἰδέναι om. V 11 εἰ om. Ra 12 κρεῖττον αὐτὸ V γινώσκων scripsi: γινώσκειν libri 13 τι U προγνώσεται κτλ. om. V 15 ante τοῦτο repetit Συμβήσεται—πιστευόντων a ὅπερ R: ᾧ V ὅτι om. V 16 τῶν προτάσεων τῷ συμπεράσματι Ra 17 δὲ U 18 αὐτῶν—τῷ συμπεράσματι a 19 τὸ (ante μὴ) U 20 τὰ ἐναντία οἷς λέγει a1: om. R 21 ἐπεὶ V 23 κυρίως om. R 23. 24 καὶ ἀνάγκη, om. εἰδέναι R: ἀνάγκη λέγει εἰδέναι a1 24 δι' ἃς Ua2: διὰ τὸ Ra1 διὸ V λέγειν Ra1 25 καὶ τὸ—οὐκ εἴσεται om. a δὲ om. V 27 τὸ συμπέρασμα Ua λέγει V 28 ἐγνωρικώς U 29 προεγνωκότας V

ρασμα. τὸ δὲ εἰ μή τις προγνώσεται τῶν δι' ἀπόδειξιν πιστευόντων 11r
ὁ Ἀλέξανδρος ἀντὶ τοῦ 'πιστευομένων' φησίν, ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον οὕτως·
εἰ μή τις προγνώσεται, δηλονότι τὰς προτάσεις τῶν διὰ τὴν ἀπόδειξιν
πιστευομένων, τουτέστι τῶν συμπερασμάτων. κἂν δὲ πιστευόντων ἀκούωμεν,
5 ἔχεται διανοίας ἡ λέξις τοιαύτης· εἰ μή τις τῶν πιστευόντων ἀνθρώπων 35
διὰ τὴν ἀπόδειξιν προγνώσεται τὰς προτάσεις.

p. 72a37 Τὸν δὲ μέλλοντα ἕξειν τὴν ἐπιστήμην τὴν δι' ἀποδείξεως καὶ τὰ ἑξῆς.

Ὃ βούλεται λέγειν, τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι οὐ μόνον τοῦ συμπεράσματος δεῖ
10 τὰς παραλαμβανομένας προτάσεις πιστοτέρας εἶναι ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντικειμένων
αὐταῖς. οἷον εἰ διὰ τοῦ λαβεῖν ὅτι οὐδὲν γίνεται ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς
ὄντος κατασκευάζοιτό τι, δεῖ τοῦτο τὸ μηθὲν ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς 40
ὄντος γίνεσθαι οὐ μόνον τοῦ συμπεράσματος πιστότερον εἶναι ἀλλὰ καὶ
τοῦ ἀντικειμένου αὐτῷ, λέγω δὴ τοῦ γίνεσθαί τι ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς
15 ὄντος. εἰ γὰρ οὕτως ἔχοι περὶ τούτου ὡς δύνασθαί ποτε καὶ ἄλλως ἔχειν,
δῆλον ὅτι οὐδ' ἂν τὸ διὰ τούτου συναγόμενον συμπέρασμα ἀμετάπτωτον εἴη·
εἴπομεν δὲ τὴν ἐπιστήμην τοιαύτην εἶναι ὥστε μὴ δύνασθαι ἄλλως ἔχειν.

p. 72b1 Ἀλλὰ μηδ' ἄλλο αὐτῷ πιστότερον εἶναι μηδὲ γνωριμώτερον τῶν ἀντικειμένων ταῖς ἀρχαῖς, ἐξ ὧν ἔσται συλλο- 50
20 γισμὸς ὁ τῆς ἐναντίας ἀπάτης.

Οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι μή τι ἄλλο πιστότερον, ἀλλὰ μὴ εἶναί ⟨τι⟩ πιστότερον

---

1 ἀποδείξεως RV 2 πιστευόντων V φησὶν RUV: ἐξέδωκεν a
οὕτως RUV: τοιοῦτον a 3 προγνώσεται post προτάσεις colloc. V δηλονότι τὰς
om. V: δηλονότι post προτάσεις colloc. U δι' ἀποδείξεως V 4 τουτέστι RUa:
ἤτοι V post συμπερασμάτων add. ἵνα ληφθῇ τὸ, πιστευόντων, ἀντὶ τῶν πιστευομένων,
(sequentia om. a[2]) καὶ ἔχηται μὲν καὶ τοῦτο διανοίασ ὑγιοῦς a κἂν δὲ Ua[2], om.
δὲ RV: ἐὰν δὲ καὶ a[1] ante πιστευόντων add. τῶν U ἀκούοιμεν V
5 ante ἔχεται add. πάλιν a[1] ἡ λέξις τοιαύτης ἐννοίας a[1] post τις add. φησι a[1]
6 διὰ a: εἰς RUV τὴν om. V 7 τὴν δι' κτλ. om. RV 8 τὰ
scripsi: δι' U 9 δεῖ post 10 προτάσεις colloc. a 10 τὰς προτάσεις παραλαμβάνειν RUa 12 post ὄντος add. καὶ a[2] τι, δεῖ Ra[1]: δὴ καὶ UVa[2]
τὸ Ra: ὅτι (τί add. a[2]) οὐ δεῖ UVa[2] μηθὲν om. UVa[2]: post τοῦ colloc. a[1]
13 post μόνον add. οὖν UV post εἶναι add. δεῖ V 15 ἔχει RVa
16 τὸν Ra[1] διὰ τούτου a[2]: διὰ τοῦτο RUV: om. a[1] συνάγοντα τὸ συμπέρασμα Ra[1]
17 post εἴη add. οὕτω περαίνειν, ὥστε μὴ δύνασθαι ἄλλως ἔχειν. Οὐ μόνον δεῖ τὰς ἀρχὰς
μᾶλλον γνωρίζειν. δεῖ φησι, μὴ μόνον τὰς προτάσεις καὶ τὰ συμπεράσματα σαφῶς εἰδέναι,
ἀλλὰ μηδὲ ἔχειν ἄλλο τι τῶν ἐναντίων ταύταις πιστότερον τούτων τῶν προεξητασμένων. ἐὰν
γὰρ ἔχῃ πιστότερα τὰ ἀντικείμενα ταῖς ἀρχαῖς, ἔσται αὐτῷ ὁ συλλογισμὸς ὁ τῆς ἐναντίας ἀπάτης.
καὶ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν τὸ καλὸν ὠφέλιμον, ἐρεῖ, τὸ κακὸν ὠφέλιμον a[1]: οὐ μόνον — ὠφέλιμον U
εἴπομεν] p. 71b12 ὡς V 18 ἄλλω R post ἄλλο add. τι V αὐτῷ a Arist.: αὐτὸ R:
αὐτῶν UV (M) πιστότερον κτλ. om. V πιστότερον εἶναι om. U 21 post μὴ prius add.
εἶναι R ἄλλο τι a post πιστότερον prius add. εἶναι a εἴη a τι alt. addidi

τῶν ἀντικειμένων ταῖς ἀρχαῖς, ἐξ ὧν συμβήσεται, λέγω δὴ τῶν ἀντικειμένων, ψευδῆ συλλογισμὸν γίνεσθαι· εἰ γὰρ ἐκ τοῦ λαβεῖν μηδὲν δεῖν ἐκ τοῦ μηδαμῇ μηδαμῶς γίνεσθαι ἀληθὴς συλλογισμὸς γέγονε, δῆλον ὡς ἐκ τοῦ ἐναντίου τούτου ψευδὴς συναχθήσεται συλλογισμός. |

5 p. 72b 4 Ἐνίοις μὲν οὖν διὰ τὸ δεῖν τὰ πρῶτα ἐπίστασθαι οὐ 11v δοκεῖ ἐπιστήμη εἶναι.

Ἔδει τὸν περὶ ἀποδείξεως διαλεγόμενον μὴ μόνον ὅσα συντείνει εἰς 5 θεωρίαν αὐτῆς παραδοῦναι, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τῶν τὰ ἐναντία διαταττομένων διελέγχειν. διὰ τοῦτο οὖν ἐν τούτοις ὁ Ἀριστοτέλης εἰπὼν τί ποτέ 10 ἐστιν ἀπόδειξις, νῦν προτίθεται καὶ τοὺς τὰ ἐναντία τῷ ὅρῳ τῆς ἀποδείξεως διαταττομένους διελέγχειν. εἰσὶ δὲ οὗτοι οἵ τε μὴ εἶναι ὅλως ἀπόδειξιν ἄντικρυς λέγοντες καὶ οἱ πάντα εἶναι ἀποδεικτὰ ὑποτιθέμενοι, ἀληθέστερον δὲ εἰπεῖν καὶ αὐτοὶ ἀναιροῦντες ἀπόδειξιν δι' ὧν πάντα ἀποδεικτὰ εἶναι 10 λέγουσιν, ὡς μαθησόμεθα· ἀνάγκη γὰρ δήπου ἢ μηδενὸς εἶναι ὅλως ἀπό-15 δειξιν ἢ πάντων εἶναι ἢ τινῶν μὲν εἶναι τινῶν δὲ οὔ. ἐλέγξας οὖν τούς τε λέγοντας μὴ εἶναι ὅλως ἀπόδειξιν καὶ τοὺς πάντα εἶναι ἀποδεικτὰ λέγοντας καὶ καταλιπὼν τὸ ἀληθές, τὸ τινῶν μὲν εἶναι ἀπόδειξιν τινῶν δὲ οὔ, ὕστερον δείξει τίνων μέν ἐστιν ἀπόδειξις, τίνων δὲ οὔ. καὶ τί δήποτε μὴ τὴν ἀρχὴν τοῦτο ἐζήτησεν; εἰ γὰρ ἐν τοῖς προβλήμασιν πρότερόν ἐστι τὸ εἰ 15 20 ἔστι τοῦ τί ἐστιν, ἔδει πρότερον τὸ εἰ ἔστιν ἀπόδειξις ἀποδεῖξαι, εἶτα τὸ τί ἐστι παραδεδωκέναι. ἀλλὰ πρῶτον παραδοὺς τὸ τί ἐστιν, οὕτω νῦν ἐπὶ τὸ εἰ ἔστι μεταβέβηκε. φαμὲν οὖν ὅτι, ὥσπερ ἐν τῇ περὶ τοῦ κενοῦ ζητήσει πρότερον τὴν ἔννοιαν τοῦ κενοῦ παραδέδωκε, τί ποτε εἶναι τὸ κενὸν ὑπολαμβάνομεν, εἶτα οὕτως ἐζήτησε περὶ αὐτοῦ εἴτε ἔστι τοῦτο εἴτε 25 μή, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὴν ἔννοιαν παραδοὺς τῆς ἀποδείξεως πρότερον οὕτως ἐζήτησεν εἴτε ἔστιν ὁ τοιοῦτος τῆς ἀποδείξεως τρόπος εἴτε μή. ἐν 20 οἷς γὰρ ἢ οὐδ' ὅλως ἔχομεν τὴν περὶ τοῦ τί ἐστι τὸ ζητούμενον ἢ τί

---

3 δεῖν deleverim 5 οὐ κτλ. om. R 6 post lemma add. Τισί φησι διὰ τὸ πρέπειν εἰδέναι τὰ πρῶτα, ἤγουν τὰς προτάσεις τὰς ἐξ ἀποδεδειγμένων καὶ αὐτοπίστων, οὐ δοκεῖ ἐπιστήμη εἶναι ἀποδεικτική. τίς γάρ φησι δύναται πάντα αὐτόπιστα καὶ ἀποδεδειγμένα εὑρίσκειν. ἄλλως Ua 7 post ἔδει add. οὖν Ua 8 παραδιδόναι a καὶ τοὺς τὰ ἐναντία διαταττομένους V τὰ prius om. R 9 ἐλέγχειν a κἂν τούτῳ V 10 καὶ om. RVa ταναντία V 11 ἐλέγχειν Ra 12 λέγεσθαι V ἀποδεικτικὰ V, U pr. (corr. U²) itemque vs. 13 13 post ἀναιροῦντες add. τὴν V 14 μαθησόμεθα] p. 72b 25 sq. ἀναγκαῖον V μηδὲν R ὅλως post ἀπόδειξιν colloc. V: ante εἶναι a 15 εἶναι prius om. V μὲν om. V 16 τε om. V ἀποδεικτικὰ RV, U pr. (corr. U²) 17 καὶ om. Ra οὔ RUV: μὴ εἶναι ἀπόδειξιν a ὕστερον] p. 72b 18 sq. 18 οὔ RUV: οὐκ ἔστι a 19 ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν a¹ 20 τὸ prius RV: τοῦ Ua ἀπό δειξιν U² a ποιῆσαι a 21 πρῶτα V 22 ἐν τῷ R περὶ om. UV 22. 23 ἐν τῇ περὶ τοῦ κενοῦ ζητήσει] Physic. IV 6—9 23 τὸ om. V 24 post αὐτοῦ add. καὶ a τοῦτο om. fort. recte a 25 οὐ a κἀνταῦθα V: ἐνταῦθα Ra 27 περὶ om. U

σημαίνει ἔννοιαν ἢ ἀμυδρὰν τῆς σημασίας αὐτοῦ φαντασίαν ἔχομεν, ἐν 11v
τούτοις, εἰ μὴ εἰδείημεν τὴν ἔννοιαν τὴν περὶ τοῦ ὑποκειμένου πράγματος,
οὐδ' ἄν, εἰ ἔστιν ἢ μή, γνῶναι δυναίμεθα. ἐφ' ὧν μέντοι προφανές ἐστι
τί ποτε σημαίνει τοὔνομα, ἐν τούτοις προτερεύσει ἡ περὶ τοῦ εἰ ἔστι
5 ζήτησις. οἷον ἱπποκένταυρος· δῆλον γάρ ἐστι τί ποτε εἶναι τὸ τοιοῦτον 25
ζῷον οἱ μῦθοι βούλονται. εἰ οὖν περὶ τούτου εἴη ἡ σκέψις, πρότερον
τὸ εἰ ἔστι ζητητέον τὸ τοιοῦτον ζῷον. εἰ δειχθείη οὖν ὅτι οὐκ ἔστιν, οὐ-
δεμία ἔτι καταλειφθήσεται ἡμῖν σκέψις περὶ τῶν λοιπῶν προβλημάτων.
εἰ δὲ δειχθείη ὅτι ἔστι, τότε λοιπὸν ἐπιστημονικώτερον καὶ τὴν περὶ τοῦ
10 τί ἐστι σκέψιν ποιούμεθα. εἰ δὲ τὴν περὶ τοῦ ζητουμένου ἔννοιαν ἀμυδρὰν
ἔχομεν, τί ποτε βούλεται δηλοῦν τοὔνομα, πῶς οἷόν τε περὶ τούτου ζητεῖν
εἴτε ἔστιν εἴτε μή; ἐπεὶ οὖν οὐ σαφὴς οὐδὲ πάντη ἦν δήλη ἡ περὶ τῆς 30
ἀποδείξεως ἔννοια, εἰκότως πρῶτον διδάξας τί ποτε εἶναι ἀπόδειξιν ὑπονοοῦμεν,
ὅτι συλλογισμὸν τοιόνδε, οὕτως ἐζήτησεν εἴτε ἔστιν ὁ τοιοῦτος συλλογι-
15 σμὸς εἴτε μή. ἀνάγκη δήπου πάντως ἢ μηδενὸς εἶναι ἀπόδειξιν ἢ πάντων
ἢ τινῶν μὲν εἶναι τινῶν δὲ μή. πάντες οὖν, καὶ οἱ μηδενὸς εἶναι λέγοντες
ἀπόδειξιν καὶ οἱ πάντα ἀποδεικτὰ εἶναι καὶ οἱ τινὰ μὲν ἀποδεικτὰ τινὰ δ' 35
οὔ, κοινῷ συνημμένῳ ἐκέχρηντο τοιούτῳ· εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀνάγκη προ-
εγνῶσθαι τὰ πρῶτα· ὅπερ καὶ ἀληθές ἐστι καὶ ἤδη ἡμῖν ἐν τῷ τῆς ἀπο-
20 δείξεως ὅρῳ παραδέδωκε, τὸ δεῖν ἐκ πρώτων καὶ γνωριμωτέρων εἶναι τὴν
ἀπόδειξιν. οἱ μέντοι ἢ πάντα ἀποδεικτὰ εἶναι λέγοντες ἢ μηδενὸς εἶναι
ἀπόδειξιν προσετίθεσαν τῷ ἑπομένῳ τὸ 'δι' ἀποδείξεως' οὕτως· εἰ ἔστιν
ἀπόδειξις, ἀνάγκη τὰ πρῶτα εἰδέναι δι' ἀποδείξεως· ἥτις προσθήκη καὶ τὴν
αἰτίαν τῆς πλάνης αὐτοῖς ἐποίει. τούτῳ οὖν τῷ συνημμένῳ χρώμενοι οἱ 40
25 μὲν μὴ εἶναι ἀπόδειξιν τιθέμενοι κατεσκεύαζον τοῦτο τῷ δευτέρῳ τῶν ὑπο-

---

1 ἢ Ra: ἢ τὴν U: τὴν V τῆς φαντασίας V φαντασίας a 2 τούτω V post τούτοις add. πρότερον τὸ περὶ τούτου ζητοῦμεν, εἶτα περὶ τοῦ εἰ ἔστιν a[1] μὴ, quod addere voluit Waitz Organ. II p. VIII, om. U: δὲ a τὴν περὶ om. UV 3 δυναίμεθα scripsi: δυνάμεθα RUV: δυνηθείημεν a ἐστι om. V 4 τί om. R ποτε om. V τούτω V πρωτεύει UV: προτερεύει a 5 post οἷον add. ἔστω a ἐστι om. V εἶναι om. V 6 τοιούτου RU: τοῦ τοιούτου a ἡ om. a 7 τὸ prius om. U post ζητητέον add. εἰ RUa τοιοῦτον τὸ RUa 8 καταληφθήσεται RUa post λοιπῶν add. περὶ αὐτοῦ a 9 ὅτι ἔστι om. UV ἐπιστημονικωτέραν V 10 ἐπίσκεψιν R: ζήτησιν V τὴν om. V: post περὶ colloc. U post ἀμυδρὰν add. μὴ UV 11 ποτε δηλοῖ V post πῶς add. οὖν R τούτου—12 περὶ τῆς om. V 12 οὐ RU: οὐδὲ a οὐδὲ U: οὐ Ra ἦν Sa: ἡ R: om. U 13 διδάξας ante πρῶτον colloc. a: δείξας U ἐστιν ἀπόδειξις ὡς ὑπονοοῦμεν V 15 post μή add. ἐπεὶ οὖν τὰ εἰκότα περὶ τῆς ἀπορίας ταύτης ὅσον εἰς λύσιν αὐτῆς εἰπεῖν ἐνεδέχετο παρεθήκαμεν, ἔλθωμεν ἐπὶ τὴν τοῦ ῥητοῦ ἐξήγησιν a δέ που V ἀπόδειξιν εἶναι V 16 εἶναι prius om. V οὗ V πάντως V οὖν Ua: δὲ RV 16. 17 ἀπόδειξιν λέγοντες a 17 πάντες R ἀποδεικτὰ prius post εἶναι colloc. a: ἀποδεικτικὰ V, U pr. (corr. U[2]) οἱ alt. Ra: εἰ UV ἀποδεικτὰ alt. om. a: ἀποδεικτικὰ V, U pr. (corr. U[2]) 18 κοινῇ Ra συνημμένως a τούτω RUa 18. 19 προεγνῶσθαι τὰ om. V 19 ὃ V 19. 20 ἐν τῷ τ. ἀποδ. ὅ.] p. 71b21 20 πρώτου V γνωριμώτερον V 21 ἀποδεικτικὰ V 22 ἀπόδειξις προσετέθησαν V τῶ δι' V 24 αὐτοῖς τῆς πλάνης Ra τῷ om. V 25 τούτω V

θετικῶν χρώμενοι τοῦτον τὸν τρόπον· εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀνάγκη προ- 11v
εγνῶσθαι τὰ πρῶτα δι' ἀποδείξεως· ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον προεγνῶσθαι τὰ
πρῶτα δι' ἀποδείξεως· οὐκ ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις. πόθεν δὲ ὅτι οὐκ ἔστι τὰ
πρῶτα γνῶναι δι' ἀποδείξεως; ὅτι ἀνάγκη ἐπ' ἄπειρον ἰέναι. εἰ γὰρ τὰ
5 πράγματα ἄπειρά εἰσι, δεῖ τὰ πρῶτα διά τινων προτέρων ἀποδείκνυσθαι· 45
τὸ δὲ ἄπειρον ἀδιεξίτητον· ὥστε οὐκ ἔσται τῶν πρώτων ἀπόδειξις· τῶν
πρώτων δὲ μὴ ἐγνωσμένων ἀπόδειξιν γενέσθαι ἀδύνατον. εἰ δὲ καὶ μὴ ἐπ'
ἄπειρον εἶσι τὰ πράγματα ἀλλὰ καταλήξομεν εἴς τι ἔσχατον καὶ πρώτην
ἀρχήν, ἀνάγκη δήπου ἐκεῖνο διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοῦ πρότερον μὴ εἶναι
10 ἀποδεικτόν, εἴ γέ φαμεν τὰ πρῶτα δεῖν προεγνῶσθαι δι' ἀποδείξεως, πᾶσαν
δὲ ἀπόδειξιν ἔκ τινων πρώτων καὶ προεγνωσμένων εἶναι· τοῦ δὲ πρώτου 50
μὴ ἀποδεδειγμένου οὐδ' ἂν τὰ δεύτερα ἀποδεικνύοιτο. ὥστε λείπεται τὸ
μὴ εἶναι ὅλως ἀπόδειξιν. οὕτω μὲν οὖν οἱ τὴν ἀπόδειξιν ἀναιροῦντες. οἱ
δὲ πάντα ἀποδεικτὰ λέγοντες κατεσκεύαζον τοῦτο τοῦτον τὸν τρόπον· εἰ ἔστιν
15 ἀπόδειξις, ἀνάγκη τὰ πρῶτα εἰδέναι δι' ἀποδείξεως· ἀλλὰ μὴν ἔστι τὰ
πρῶτα εἰδέναι δι' ἀποδείξεως· ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις. δῆλον δ' ὅτι
κακῶς τὴν πρόσληψιν ἐλάμβανον· τιθέντες γὰρ τὸ ἑπόμενον | οὕτω 12r
συνῆγον τὸ ἡγούμενον δέον ἀνάπαλιν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ὑποθετικῶν τῇ
θέσει τοῦ ἡγουμένου τὸ ἑπόμενον συνεισάγειν. εἰ γὰρ εἴποιμι οὕτως 'εἰ
20 ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷόν ἐστιν', εἶτα προσλήψει χρήσομαι τῷ ἑπομένῳ
'ἀλλὰ μήν ἐστι ζῷον', οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τὸ συνάγειν 'καὶ ἄνθρωπος ἄρα'.
κακῶς οὖν τῇ προσλήψει χρώμενοι ψευδὲς συνῆγον συμπέρασμα. κατεσκεύαζον
δὲ τὴν πρόσληψιν, λέγω δὴ τὸ 'ἀλλὰ μὴν ἔστιν εἰδέναι τὰ πρῶτα δι' 5
ἀποδείξεως', τοῦτον τὸν τρόπον· εἰ γὰρ καὶ μὴ ἔστι, φασί, διά τινων
25 πρώτων ἀποδεικνύναι αὐτά, ἀλλ' οὖν ἔστι τῇ κύκλῳ δείξει αὐτὰ ἀποδεῖξαι.
ἡ δὲ κύκλῳ δεῖξις γίνεται λαμβανόντων ἡμῶν τὸ συμπέρασμα καὶ τὴν
ἑτέραν τῶν προτάσεων ἀντιστρεφόντων καὶ κατασκευαζόντων τὴν λοιπήν.
οἷον ἐν τῷ συλλογισμῷ τῷ λέγοντι ὅτι ὁ ἄνθρωπος γελαστικόν, τὸ γελαστικὸν
νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ὁ ἄνθρωπος ἄρα νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν,
30 εἰ τὴν ἑτέραν τῶν προτάσεων, λέγω δὴ τὴν 'ὁ ἄνθρωπος γελαστικόν', τῇ 10
κύκλῳ δείξει κατασκευάσαι βουλόμεθα, φαμὲν οὕτως· ὁ ἄνθρωπος νοῦ καὶ

1 post χρώμενοι add. συλλογισμῷ Ra 1. 2 τὰ πρῶτα προεγνῶσθαι V 3 δι' ἀποδείξεως τὰ πρῶτα V ἔστιν om. V 4 προϊέναι a 5 εἰσι om. V post εἰσι add. καὶ a 6 ἔστι V προτάσεων Ra 7 προτέρων V: προσάσεων Ra ἀδύνατον γενέσθαι ἀπόδειξιν a καὶ om. V 8 εἶσι scripsi cf. p. 45,22 46,6: εἰσι RUV: εἰσι προϊόντα a καταλύσομεν U pr., corr. U² 10 δεῖν ante τὰ colloc. V: post προεγνῶσθαι a ἐγνῶσθαι V 12 post ἂν add. καὶ a post ὥστε add. μὴν R 13 post οἱ add. δι' ἀποδείξεως RUa¹ 14 post δὲ add. τὰ V ἀποδεικτικὰ U pr., corr. U² τοῦτο om. UV 15 τὰ ἀποδεικτὰ a 16 δ' Sa: om. RUV post ὅτι add. καὶ αὐτοὶ a 17 λαμβάνοντες UV 18 ἀποθετικῶν V 18. 19 τῇ θέσει RUVa²: τιθεμένου a¹ 19 συνάγειν UV: συνάγεσθαι, sed ante τὸ a¹ εἴποιμεν V 20 ἐστι om. R καὶ om. U ἐστιν om. Ra χρησόμεθα V: χρήσαιμι a 21 ζῷον om. a ἔστιν om. V καὶ om. V ἄνθρωπον UV post ἄρα add. εἶναι UV 22 καλῶς V 23 λέγοντες, om. δὴ V 25 προτάσεων R οὖν om. V δεῖξαι αὐτά V 30 ὁ om. R

ἐπιστήμης δεκτικόν, τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γελαστικόν, ὁ ἄνθρω- 12r
πος ἄρα γελαστικόν. καὶ ἐπεὶ ὅθεν ἠρξάμεθα τὴν ἀρχήν, λέγω δὴ τῆς προτά-
σεως τῆς λεγούσης 'ὁ ἄνθρωπος γελαστικόν', νῦν εἰς τοῦτο κατελήξαμεν συμ-
περάσματι αὐτῇ χρησάμενοι, διὰ τοῦτο κύκλῳ δεῖξις τὸ τοιοῦτον κέκληται, διὰ
5 τὸ τῷ αὐτῷ χρῆσθαι καὶ ἀρχῇ καὶ τέλει. οὕτως οὖν ἐλέγξας καὶ τοὺς πάντα
ἀναπόδεικτα εἶναι λέγοντας καὶ τοὺς πάντα ἀποδεικτὰ εἶναι ὑποτιθεμένους 15
αὐτὸς τὸ ἀληθὲς ὑπαγορεύει, ὅτι τινῶν μὲν ἔστιν ἀπόδειξις, τινῶν δ' οὔ. καὶ
παραδίδωσι τίνα οὐκ ἔστιν ἀποδεικτά, ὅτι αἱ ἄμεσοι προτάσεις, ἅπερ ἀξιώματα
καλοῦμεν κρείττονα ὄντα ἢ κατὰ ἀπόδειξιν. εἰ μὲν γὰρ ἔστιν ἀπόδειξις,
10 ἀνάγκη προεγνῶσθαι τὰ πρῶτα· οὐ μέντοι δι' ἀποδείξεως προεγνῶσθαι αὐτὰ
ἀνάγκη, ἀλλ' ὅσα μὲν μή ἐστιν ἄμεσα, ταῦτα ἀνάγκη δι' ἀποδείξεως
προεγνῶσθαι, ὅσα δὲ ἄμεσά ἐστι καὶ κοιναὶ ἔννοιαι, ταῦτα οὐ δι' ἀπο- 20
δείξεως προεγνῶσθαι ἀνάγκη ἀλλ' εἰδέναι αὐτὰ αὐτόθεν κρειττόνως ἢ κατ'
ἀπόδειξιν.

15 p. 72b7 Οἱ μὲν γὰρ ὑποθέμενοι μὴ εἶναι ὅλως ἐπίστασθαι, οὗτοι εἰς ἄπειρον ἀξιοῦσιν ἀνάγεσθαι.

Ὅσοι, φησίν, ὑπέθεντο μὴ ὅλως ἀπόδειξιν γίνεσθαι μὴ προεγνωσμένων
τῶν πρώτων διά τινων ἄλλων προτέρων, οὗτοι ἀξιοῦσι τοὺς λέγοντας εἶναι
ἀπόδειξιν ἐπ' ἄπειρον ἰέναι, εἰ τὰ πρῶτα διά τινων ἄλλων προτέρων κατα-
20 σκευάζονται· μὴ γὰρ ἂν ἄλλως τὰ ὕστερα γνῶναι μὴ ἐγνωσμένων τῶν
προτέρων. εἰ δὲ τὸ ἄπειρον ἀδιεξίτητον, ἀνῄρηται ἄρα ἡ ἀπόδειξις. τοῦτο
δὲ ἔλεγον εἴτε ὄντως εἰς ἄπειρον ἰέναι τὰ πράγματα ὑποτιθέμενοι εἴτε 30
ἐξ ὑποθέσεως τοῦτο λαμβάνοντες, εἴπερ δέοι ἀεὶ τὰ πρῶτα δι' ἀποδείξεων
ἄλλων προτέρων γινώσκειν.

25 p. 72b10 Ὀρθῶς λέγοντες· ἀδύνατον γὰρ τὰ ἄπειρα διελθεῖν.

Τί ὀρθῶς λέγοντες; ὅτι μὴ προεγνωσμένων τῶν πρώτων οὐκ ἂν γινώ-

---

1 δεκτικός pr. l. R 3. 4 συμπέρασμα R 4 αὐτῷ V δεῖξαι τὸ τοιοῦτον λεγόμεθα V 5 τῷ om. UV ἐλέγξας om. R: post 6 ὑποτιθεμένους colloc. Va[1] καὶ tert. om. U 5. 6 οἱ—λέγοντες Ra[1] 6 ἀναπόδεικτα scripsi cf. p. 50,11. 12 57,17. 18: ἀποδεικτὰ libri καὶ RUVa[2]: ἀλλὰ καὶ τούτους καὶ a[1] ἀποδεικτὰ RUa[1]: ἀναπόδεικτα Va[2] εἶναι alt. post πάντα colloc. Ra[1]: om. V τιθεμένους a[1] 7 αὐτὸς om. R: ὁ φιλόσοφος a[1] τὸ RU: τι (?) V: δὲ a ἀληθῆ V 8 παράδειγμα δώσω V ἀποδεικτικὰ U ἃ V 9 κρείττω V ὄντα post ἀπόδειξιν colloc. a 10. 11 προεγνῶσθαι αὐτὰ ἀνάγκη om. V 12 ἐστι om. V 13 αὐτόθι V κρειττόνων V: κρεῖττον R 15 ὅλως μὴ εἶναι UV οὗτοι κτλ. om. V 16 post lemma add. Οἱ μὲν γὰρ ὑποθέμενοι μὴ εἶναι ἀπόδειξιν λέγουσιν ὅτι (adde εἰ) ἡ ἀπόδειξις διὰ προτέρων ἐστίν, ἐκεῖνα τὰ πρότερα πάλιν ὀφείλουσιν ἔχειν πρότερα. καὶ εἰ ἔχουσιν, ἐκεῖνα πάλιν διὰ προτέρων. εἰ δὲ οὐκ ἔχουσι πρότερα, οὐδὲ ἀπόδειξις ἔσται. ἄλλως Ua 17 ὅλως μὴ V γενέσθαι RUa 18 ἄλλων προτάσεων V 19 τινων om. a πρώτων Ua: προτάσεων R 19. 20 κατασκευάζοντες V 21 προτάσεων R εἰ δὲ—26 πρώτων om. V 22 εἴτε prius U: οἴτε Ra ὄντως scripsi: οὕτως RUa ἄπειρα R εἴτε alt. U: οἴτε R: καὶ οἱ a 25 διεξελθεῖν R 26 τί RU: Κατὰ τοῦτό φησιν a ἔλεγον a προτάσεων R

σκοιτο τὰ δεύτερα· τοῦτο μὲν γὰρ ὀρθῶς ἔλεγον, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ ὅρῳ τῆς 12r
ἀποδείξεως τοῦτο ἔθετο. οὐκέτι μέντοι τὸ δι' ἀποδείξεως ταῦτα δεῖν γινώ- 35
σκεσθαι ὀρθῶς ὑπετίθεντο.

p. 72b11 Εἰ δὲ ἵστανται καὶ εἰσὶν ἀρχαί, ταύτας ἀγνώστους εἶναι
5 ἀποδείξεώς γε μὴ οὔσης αὐτῶν.

Εἰ μή, φασίν, ἐπ' ἄπειρον εἰσι τὰ πράγματα ἀλλ' ἔστι τι πρώ-
τιστον, ἀνάγκη τοῦτο δι' ἀποδείξεως εἰδέναι· ἡ δὲ ἀπόδειξις διά τινων
προτέρων· οὐκ ἄρα τοῦτο ἐνδέχεται ἐπίστασθαι. τούτου δὲ μὴ γνωσθέντος 40
οὐδ' ἂν τῶν μετ' αὐτό τι γνῶναι δυνήσεται ἡ ἀπόδειξις.

10 p. 72b14 Ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως, εἰ ἐκεῖνά ἐστιν. 45

Ἁπλῶς μὲν γάρ, φασίν, ἀπόδειξις οὐκ ἔσται διὰ τὰ προειρημένα, ἐξ
ὑποθέσεως δέ τι δυνατὸν κατασκευάσαι, ὅπερ οὐκ ἔστι κυρίως ἀπόδειξις·
οἷον εἰ τὰ δύο πέντε εἰσί, καὶ τὰ πέντε δύο ἂν εἴη, καὶ εἰ ἡ γῆ πτερωτή,
καὶ πτερὰ δήπουθεν ἂν ἔχοι.

15 p. 72b15 Οἱ δὲ περὶ μὲν τοῦ ἐπίστασθαι ὁμολογοῦσι· δι' ἀπο-
δείξεως γὰρ εἶναι μόνον· ἀλλὰ πάντων εἶναι ἀπόδειξιν οὐδὲν
κωλύειν.

Οὗτοι, φησίν, ὁμολογοῦσιν εἶναι ἀπόδειξιν, ἀπόδειξιν δὲ τῶν πρώτων 50
δι' ἀποδείξεως προεγνωσμένων. τὰ δὲ πρῶτα μὴ διά τινων ἄλλων προτέρων
20 κατασκευάζεσθαι, ἀλλὰ κύκλῳ ἰέναι τὴν ἀπόδειξιν ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ
πρότερα κατασκευάζουσαν ὃν εἴπομεν τρόπον. |

---

1 τὸ δεύτερον V ἐν τῷ ὅ. τ. ἀ.] p. 71b26 sq. 2 οὐκέτι asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a 2. 3 δὲ ὀρθῶς ὑπέθεντο, τὸ — δεῖ γινώσκεσθαι a 6 ἐπ' ἄπειρόν φασι τὰ πράγματα πρώεισιν a 8 προτάσεων R 9 οὐδέν, om. ἂν R αὐτοῦ R post ἀπόδειξις add. Εἰ δὲ μή ἐστι τὰ πρῶτα εἰδέναι, οὐδὲ τὰ ἐκ τούτων εἶναι ἐπίστασθαι οὐδὲ ἁπλῶς οὐδὲ κυρίως. ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως, εἰ ἐκεῖνά ἐστιν. Εἰ δὲ μή ἐστι τὰ πρῶτα τῶν προτέρων εἰδέναι, οὐδὲ τὰ μετὰ ταῦτα. καὶ ἀπόδειξις οὐκ ἔσται, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως πάντα γινώσκεται. ἡ γὰρ ὑπόθεσις τίθησί τι κατά τινος, καὶ πιστεύειν ἀναγκάζει εἶναι οὕτως, καὶ ἀπόδειξιν οὐκ ἄγει a 11 φησιν V: om. a ἔστι Ua εἰρη-μένα a 13 τὰ πέντε — καὶ om. V πτερωτὸν Ra 14 διπουθι R ἔχοι] supra ο scr. ε V[1] 16 εἶναι κτλ. om. V 17 κωλύει a 18 ἀπόδειξιν ὁμολογούμενον εἶναι V ἀπόδειξιν δὲ om. a προτάσεων R 19 ἀποδείξεως Sa: ἀποδείξεων RUV 20 δεῖξιν U 21 πρῶτα a κατασκευάζουσαν scripsi: κατασκευάζοντες RUVa[2]: κατασκευάζοντας a[1] ὡς εἴπομεν πρότερον a[1] post vs. 21 add. Ἀλλὰ πάντων εἶναι ἀπόδειξιν, οὐδὲν κωλύει. ὅσοι δὲ ὁμολογοῦσιν ἀπόδειξιν εἶναι, καὶ ὅτι πάντα ἀποδείκνυται λέγουσιν, οὐδὲν κωλύει γίνεσθαι τὴν κύκλῳ δεῖξιν, καὶ ἐκ τῶν μερικῶν δείκνυσθαι τὰ καθόλου, καὶ ἐκ τῶν καθόλου τὰ μερικά. ὁ γὰρ εἰδὼς ὅτι σωκράτης, καὶ πλάτων, ἄνθρωποί εἰσιν, οἶδεν ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος, σωκράτης, καὶ πλάτων εἰσί. καὶ ὅτι ὁ εἰδὼς τὰ δὶς δύο τέσσαρα, οἶδεν ὅτι καὶ τὰ τέσσαρα, δὶς δύο a

p. 72b18 Ἡμεῖς δέ φαμεν οὔτε πᾶσαν ἐπιστήμην ἀποδεικτικὴν 12v εἶναι, ἀλλὰ τὴν τῶν ἀμέσων ἀναπόδεικτον. καὶ τοῦθ' ὅτι ἀναγκαῖον, φανερόν.

Ἔλαβε παρὰ τῶν προειρημένων ὅτι ἔστιν ἀπόδειξις. αὐτὸ γὰρ τὸ κατα-
5 σκευάζειν μὴ εἶναι ἀπόδειξιν εἰς τὸ γνῶναι τὴν ἀπόδειξιν γέγονε· δι' ἀποδείξεως γὰρ ἔδειξαν μὴ εἶναι ἀπόδειξιν. εἰ γὰρ ἔστιν ἀπόδειξις, φασίν, ἀνάγκη τὰ πρῶτα εἰδέναι δι' ἀποδείξεως· ἀλλὰ μὴν τὸ ἑπόμενον ψεῦδος· καὶ τὸ ἡγούμενον ἄρα. τοῦτο δὲ αὐτὸ ἀπόδειξίς ἐστιν· ὥστε αὐτῷ τῷ ἀνασκευάζειν τὴν ἀπόδειξιν τὴν ἀπόδειξιν κατεσκεύασαν. λαβὼν οὖν τοῦτο 10
10 παρ' αὐτῶν, ὅτι ἔστιν ἀπόδειξις, δείκνυσιν ὅτι ἀδύνατον πάντα δι' ἀποδείξεως εἰδέναι τοῦτον τὸν τρόπον. εἰ γὰρ ἀεὶ τὰ ἄκρα διά τινος μέσου ὅρου κατασκευάζομεν, ἀνάγκη δήπου, ἐν οἷς μὴ ἐνδέχεται μέσον τινὰ ὅρον λαβεῖν ἀλλ' εἰς ἔσχατά τινα ἄμεσα ἡ ὁδὸς καταντᾷ, ταῦτα ἀναπόδεικτα εἶναι. ὥστε καὶ ἔστιν ἀπόδειξις διὰ τὰ παρ' ἐκείνων εἰρημένα, καὶ οὐ
15 πάντων ἐστὶν ἀπόδειξις διὰ τὸ μὴ εἶναι πᾶσαν πρότασιν ἔμμεσον, ἀλλ' εἶναί τινας καὶ ἀμέσους προτάσεις, ὧν ἀπόδειξις μὲν οὐκ ἔστι διὰ τὸ 15 ἀμέσους αὐτὰς εἶναι, ἐπιστήμη δὲ ἔστι διὰ τὸ αὐτοπίστους αὐτὰς εἶναι καὶ κρείττω ἢ κατ' ἀπόδειξιν τὴν περὶ αὐτῶν ἡμᾶς ὑπόληψιν ἔχειν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ ἐλέγομεν διαφέρειν τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀποδείξεως
20 τῷ ἐπὶ πλέον εἶναι τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀποδείξεως.

p. 72b23 Ταῦτά τε οὖν οὕτως λέγομεν, καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμην ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἐπιστήμης εἶναί τινά φαμεν, ᾗ τοὺς ὅρους γνωρίζομεν.

Ὁ μὲν φιλόσοφος τὴν ἐξήγησιν τοῦ προκειμένου ῥητοῦ οὕτως ἀπέ-
25 δωκεν, ἀρχὴν μὲν ἐπιστήμης τὸν νοῦν εἰληφώς, οὐ τὸν ἡμέτερον ἀλλὰ τὸν θεῖον καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς, ὅρους δὲ τὰ νοητὰ καὶ θεῖα εἴδη. ὅρους δὲ αὐτὰ καλεῖσθαι διὰ τὸ πέρατα εἶναι πάντων· ὡς γὰρ ἀπὸ μονάδος τε τὸ πλῆθος 25 ἄρχεται καὶ εἰς μονάδα ἀναλύεται καὶ εἰσὶ τῶν μέν, εἰ τύχοι, ἑκατοντάδων αἱ δέκαδες ὅροι καὶ τῶν χιλιάδων αἱ ἑκατοντάδες, πάντων δὲ κοινῶς ἡ

1 οὔτε κτλ. om. V 4 λαβὼν Ra 6 ἐδείξαμεν UV μὴ om. V φησιν V 7 δι' ἀποδείξεως γνῶναι τὰ πρῶτα a 8 δὲ αὐτὸ om. V 9 ἀνασκάζειν V τὴν alt. om. Ra 12 ὅρου om. V 13 ἔσχατον — ἄμεσον V ἡ ὁδὸς om. a καταντᾶν Ua post ταῦτα add. δεῖ Ua: δὴ V post ἀναπόδεικτα add. δεῖ V 15 πάντων εἶναι ἀπόδειξιν U εἶναι post πᾶσαν colloc. R: post ἔμμεσον a 17 αὐτόπιστον UV αὐτῶν, om. εἶναι U 18 κρεῖττον RV 19 καὶ ἀρχὴν R ἐλέγομεν] p. 20,19 sq. 20 τῆς ἀποδείξεως om. a 21 τε om. Ra (A u F p f): γε U 23 post lemma add. Ἀρχὴν ἐπιστήμης τὸν νοῦν φησι. τούτῳ γὰρ τὰς ἀρχοειδεστάτας (-ους a) καὶ οἱονεὶ ὅρους οὔσας γνωρίζομεν. οἱ δὲ ἀρχὴν νῦν τὸ θεῖον νοήσαντες οὐ καλῶς ἐνόησαν. διττήν φησιν εἶναι τὴν ἐπιστήμην. ἢ τὴν διὰ τῶν ἀξιωμάτων συμβαίνουσαν ἐπιστήμην ἐν τοῖς προβλήμασιν, ἢ αὐτὴν τὴν τῶν ἀξιωμάτων. ἄλλως Ua 24 παρακειμένου RV 28 διαλύεται a εἰ τύχοι post ἑκατοντάδων colloc. a ἑκατοντάδες V 29 αἱ utrumque om. R πάντως R

μονάς, οὕτως καὶ τῶν πραγμάτων ὅρους ἂν εἴποιμεν, τῶν μὲν αἰσθητῶν 12v
τὰ οὐράνια σώματα, ἐκείνων δὲ τὰς θείας οὐσίας καὶ πάντων κοινῶς τὴν
πρώτην ἀρχήν. τοῦτο δὲ λέγοι ἂν ὡς πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας τὴν ἀπόδειξιν
τῷ εἰς ἄπειρον ἰέναι, ὅτι οὐ μόνον ἀπόδειξιν εἶναι λέγομεν ἀλλὰ μηδὲ 30
5 εἰς ἄπειρον ἥκειν τὰ πράγματα, ἀλλ' εἶναί τινα καὶ ἀρχὴν ἀποδείξεως,
ἥτινι τοὺς ὅρους τῶν πραγμάτων γινώσκομεν, ὅταν τῆς ἐκεῖθεν ἐλλάμψεως
τύχωμεν. ὁ μὲν οὖν φιλόσοφος οὕτως. ἔοικε δὲ μᾶλλον φυσικώτερον καὶ
προσφυῶς τῷ ῥητῷ ὁ Θεμίστιος ἐξηγεῖσθαι τῶν προκειμένων τὴν διάνοιαν,
ἀρχὴν μὲν ἀποδείξεως εἶναι νοῦν τὸν ἡμέτερον λέγων, ὅρους δὲ ἐξ ὧν
10 σύγκειται τὰ ἀξιώματα, τουτέστι τὸν ὑποκείμενον καὶ τὸν κατηγορούμενον, 35
οἷον ὅτι ἐπὶ παντὸς ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις. τοὺς οὖν ὅρους οὐ δι'
ἀποδείξεως γινώσκομεν, ἀλλ' ὥσπερ ἡ αἴσθησις ἄνευ ἀποδείξεως γινώσκει
τὰ αἰσθητὰ καὶ κρεῖττον αὐτὰ γινώσκει ἤπερ δι' ἀποδείξεως ἂν ἐγίνωσκεν,
οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἁπλαῖς ἐπιβολαῖς τούτοις ἐπιβάλλων ἀναποδείκτως τὴν
15 φύσιν αὐτῶν αἱρεῖ, ἐξ ὧν συμπλέκει τὰ ἀξιώματα. λέγοι ἂν οὖν ὅτι οὐκ
ἀνάγκη ἐπ' ἄπειρον ἰέναι τὰ πράγματα, ἀλλ' ἔστι τις καὶ ἀρχὴ ἀποδείξεως
ὁ νοῦς αὐτὸς ὁ ἐπιβάλλων τοῖς πράγμασι καὶ μὴ δεόμενος ἀποδείξεως, ἧς
αὐτὸς ἀρχή ἐστι. 40

p. 72b25 Κύκλῳ δ' ὅτι ἀδύνατον ἀποδείκνυσθαι ἁπλῶς, δῆλον,
20 εἴπερ ἐκ προτέρων δεῖ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι καὶ γνωριμωτέρων.

Ὅτι, φησί, κυρίως ἀδύνατον ἀπόδειξιν γενέσθαι τῶν πρώτων τῇ κύκλῳ
δείξει δεικνυμένων, τουτέστιν ἐκ τῶν ὑστέρων, δῆλον ἐντεῦθεν. ἔφαμεν
γὰρ ἐν τῷ ὅρῳ τῆς ἀποδείξεως δεῖν ἐκ πρώτων γίνεσθαι τὴν ἀπόδειξιν, 50
πρώτων δὲ τῇ φύσει· ἡ δὲ κύκλῳ δεῖξις τὰ πρῶτα διὰ τῶν ὑστέρων
25 ἐδείκνυεν. ἀδύνατον ἄρα τὴν κύκλῳ δεῖξιν ἐν τῇ ἀποδείξει τῶν πρώτων
παραλαμβάνεσθαι. μήποτε οὖν, φησίν, οὐ καλῶς ἀποδεδώκαμεν τὸν

2 νοητὰς Ra¹ post οὐσίας add. οὕτως R 3 ἀποροῦντας a¹ 4 ἐπ' Ra ὅτι RUa: καὶ V εἶναι om. a 7 φυσικωτέρως V 8 ὁ Θεμίστιος] p. 9, 9. 10 ἐξηγεῖσθαι om. R: post διάνοιαν colloc. a 9 εἶναι a: δεδωκέναι RUV λέγων— νοῦν a post δὲ add. ὅσα V 10 σύγκεινται R τὸν alt. om. R 11 παντῶν R ἡ utrumque om. V post ἀπόφασις add. ἀληθεύει a 13 κρείττων U ἐγινώσκετο V 14 τούτου ἐπιβαλὼν V 15 αἱρεῖ asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a: ἐρεῖ R 16 ἀρχὴ καὶ V ἀπόδειξις V: ἐπιστήμης a¹ 17 post νοῦς add. ὁ U αὐτὸς om. R ἧς om. Ra¹ 18 ὧν, sed ante ἀρχή Ra¹ post ἐστι add. πρῶτον a² 19 ἁπλῶς κτλ. om. V 20 post lemma add. Εἴπερ ἐκ προτέρων δεῖ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι καὶ γνωριμωτέρων. εἰ ἡ κύκλῳ δεῖξις ἐν ταῖς ἀποδείξεσι παραλαμβάνεται ὡς ἀναγκαία, διότι οὐδὲν κωλύει ἐκ τῶν πρὸς ἡμᾶς προτέρων γενέσθαί φησι τὴν ἀπόδειξιν, οὐ καλῶς ὡρισάμεθα τὸ κυρίως εἰδέναι, ἐξ αἰτίων εἶναι καὶ τῶν φύσει προτέρων. ἔστι γὰρ καὶ ἐκ μὴ τοιούτων εἰδέναι. εἰ δὲ καλῶς ὡρισάμεθα, ἡ ἑτέρα ἀπόδειξις οὐ κυρίως ἀπόδειξις εἰ δ' οὕτω φησὶ τὰ μέν ἐστι φύσει πρότερα, τὰ δὲ πρὸς ἡμᾶς ὕστερα, οὐκ ἔστιν ἁπλῶς εἰδέναι, ἀλλὰ διττὸν ἔχει καὶ ἄλλον νοῦν ὁ λόγος. ἄλλως a: εἰ ἡ — ἄλλως U 21 post ὅτι add. δέ a 22 ἔφαμεν] p. 71b21 sq. 23 προτέρων V 25 τῶν πρώτων Sa: om. RUV 26 ἀποδεδώκασι R

τῆς ἀποδείξεως ὅρον λέγοντες ἐκ τῶν τῇ φύσει πρώτων ταύτην γίνεσθαι, εἴ γε δύο τρόποι εἰσὶν ἀποδείξεως, ὅ τε ἐκ τῶν τῇ φύσει προτέρων καὶ ὁ ἐκ τῶν πρὸς ἡμᾶς προτέρων, ὥσπερ ἐλέγομεν καὶ τὸ | σφαιροειδὲς τῆς σελήνης 13r διὰ τῶν πρὸς ἡμᾶς πρώτων κατασκευάζεσθαι. τοῦτο δέ, φησί, ψεῦδος,
5 ἀλλὰ καλῶς ὁ παρ' ἡμῖν ἀποδέδοται ὅρος. τὸ γὰρ ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα κατασκευάζειν οὐκ ἀεὶ ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἐν οἷς τὰ ὕστερα ἄλυτά ἐστι τεκμήρια, ὥσπερ τὸ τέφρας οὔσης πῦρ ἐνταῦθά ποτε εἶναι ἢ τὸ τοιῶσδε φωτιζομένης τῆς σελήνης σφαιρικὴν αὐτὴν εἶναι. εἰ μέντοι ἐκ τοῦ ὠχρὰν εἶναι τὴν γυναῖκα κατασκευάζοιτο ὅτι τέτοκε, λυτοῦ ὄντος 5
10 τοῦ σημείου κατ' οὐδένα τρόπον ἀπόδειξις ἂν τὸ τοιοῦτον λέγοιτο. καὶ ἐπὶ τῶν ἀλύτων δὲ τεκμηρίων οὐ κυρίως ἀπόδειξιν ἂν τὴν τοιαύτην φήσομεν ἀλλὰ τὸ ὅλον τοῦτο τεκμηριώδη ἀπόδειξιν, εἴπερ δεῖ ἐκ τῶν αἰτίων τὰ αἰτιατὰ κατασκευάζειν, ὅπερ τῆς κυρίως ἀποδείξεώς ἐστιν ἴδιον. καὶ οὐκ ἐκ τῶν αἰτιατῶν τὰ αἴτια.

15 p. 72b28 Εἰ μὴ τὸν ἕτερον τρόπον, οἷον τὰ μὲν πρὸς ἡμᾶς τὰ δ' ἁπλῶς, ὅνπερ τρόπον ἡ ἐπαγωγὴ ποιεῖ γνώριμον. 10

Εἴρηται γὰρ ὅτι διττὸν τὸ πρότερον, τὸ μὲν πρὸς τὴν φύσιν, τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς. ἡ οὖν κυρίως ἀπόδειξις ἀπὸ τῶν τῇ φύσει πρώτων τὰ δεύτερα κατασκευάζει, ἡ δὲ τεκμηριώδης ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα. οἷα ἐστὶ
20 καὶ ἡ δι' ἐπαγωγῆς δεῖξις, ἐκ τῶν κατὰ μέρος τὰ καθόλου κατασκευάζουσα, τουτέστιν ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα. πόθεν γὰρ ὅτι πᾶν ζῷον τὴν κάτω γένυν κινεῖ; δείκνυμεν τὰ κατὰ μέρος ἀπαριθμούμενοι ζῷα, καὶ διὰ τοῦ μερικοῦ τὸ καθόλου κατασκευάζοντες καὶ ἐκ τοῦ ὑστέρου τὸ πρότερον. 15

p. 72b30 Εἰ δ' οὕτως, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἁπλῶς εἰδέναι καλῶς
25 ὡρισμένον.

Εἰ οὕτω τῇ ἀποδείξει χρώμεθα, ποτὲ μὲν διὰ τῶν προτέρων τὰ ὕστερα κατασκευάζοντες ποτὲ δὲ διὰ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα, κακῶς ἐν τῷ

---

1 ὅρον om. R: τρόπον, sed ante τῆς a   τῇ om. V   ταῦτα V: τούτους a[1]   εἴγε Sa: μήποτε RUV   2 τῇ om. V   3 ἐλέγομεν] p. 31,17 sq.   5 ἡμῶν RUa, at cf. p. 50,5   6 πρῶτα UV   οὔτε R U   7 ὡς V   ἢ—8 εἶναι om. V   8 αὐτὴν scripsi: . . . την S: om. RUa   εἰ RUVa[2]: τὸ a[1]   9 κατασκευάζει R: κατασκευάζειν a   λυτοῦ UVa[2]: τοῦ αὐτοῦ Ra[1]   10 τοῦ om. RVa[1]   τὸ τοιοῦτον ἂν ἀπόδειξις V   11 ἄλλων V   ἂν ἀπόδειξιν V   τὸ τοιοῦτον a[1]   12 λέγωμεν V: φαίημεν a[1]   τὸ om. a   13 ὃ V   ἣν, sed ante τῆς V   14 ἀλλ' οὐκ V   16 ὃν V   γνώριμον om. V   17 εἴρηται] p. 71b33 sq.   18 εἰ οὖν R: εἰ οὖν ἡ V   τῇ om. a   19 πρῶτα Va   ante οἷα add. οὐκ ἄρα Ua[2]: οὐκ ἔστιν V   20 ἀπόδειξις UV   22 δείκνυμι V: δείκνυσι μὲν a[1]   ἀριθμούμενοι V: ἀπαριθμουμένη a[1]   23 τῶν μερικῶν a[1]   τὰ καθόλου RVa[1]   κατασκευάζοντες om. a[1]   καὶ Sa[1]: om. RUVa[2]   post πρότερον add. δείκνυμεν V   26 post εἰ add. δ' a   post οὕτω add. φησί a   27 κατασκευάζοντες post πρότερα colloc. a

ὅρῳ τῆς ἀποδείξεως ἐλέγομεν δεῖν ἐκ τῶν τῇ φύσει προτέρων καὶ αἰτίων 13r ποιεῖσθαι τὰς ἀποδείξεις.

p. 72b31 Ἢ οὐχ ἁπλῶς ἡ ἑτέρα ἀπόδειξις ἡ γινομένη ἐκ τῶν ἡμῖν γνωριμωτέρων. 20

5 Τουτέστιν εἰ δὲ ὁ παρ' ἡμῖν ὅρος τῆς ἀποδείξεως καλῶς ἀποδέδοται, τὸ δεῖν ἐκ τῶν τῇ φύσει προτέρων τὰ ὕστερα κατασκευάζεσθαι, οὐ κυρίως ἂν λέγοιτο ἀπόδειξις ἡ ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα κατασκευάζουσα ἀλλ', ὡς εἴπομεν, τεκμηριώδης δεῖξις.

p. 72b32 Συμβαίνει δὲ τοῖς λέγουσι κύκλῳ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι 10 οὐ μόνον τὸ νῦν εἰρημένον καὶ τὰ ἑξῆς. 25

Ἐλέγξας τοὺς μηδενὸς εἶναι λέγοντας ἀπόδειξιν προέθετο ἐλέγξαι καὶ τοὺς πάντα ἀποδεικτὰ εἶναι ὑποτιθεμένους τῷ δύνασθαι ἀνακάμπτειν τοὺς συλλογισμοὺς διὰ τῆς κύκλῳ καλουμένης δείξεως. καὶ ἔδειξεν ἓν μὲν ἄτοπον καὶ πρῶτον αὐτοῖς ἑπόμενον τὸ ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρῶτα καὶ ἐκ τῶν 15 μερικῶν τὰ καθόλου δείκνυσθαι. δεύτερον δὲ δεικνύει ἄτοπον ἑπόμενον τὸ τὰ αὐτὰ τῶν αὐτῶν καὶ σαφέστερα λαμβάνειν καὶ ἀσαφέστερα. νῦν δέ, 30 ὡς εἴπομεν, εἰς δεύτερον ἄτοπον ἀπάγει τὸν λόγον. τοῖς γὰρ λέγουσι, φησί, κύκλῳ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι συμβήσεται μηδὲν ἄλλο λέγειν ἢ ὅτι ἕκαστον διὰ τοῦτό ἐστι τοῦτο, διότι τοῦτό ἐστιν. οἷον διὰ τί ἡ ψυχὴ ἀθάνατος; διότι ἡ ψυχὴ 20 ἀθάνατος. διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ζῷον; διότι ὁ ἄνθρωπος ζῷον. ὅπερ ἐστὶ καταγέλαστον. ἀσάφειαν δὲ πάλιν ἐνεποίησε τῇ τε συνήθει συντομίᾳ χρώμενος καὶ τῷ ἐπὶ μόνων στοιχείων γυμνάσαι τὸν λόγον παραδείγματι μὴ χρησάμενος καὶ τρίτον, ὅτι στοιχεῖα λαβὼν καὶ ταῦτα ὅρους καλέσας οὐχ ὡς ὅροις 35 αὐτοῖς ἀλλ' ὡς προτάσεσι κέχρηται. λαβὼν γὰρ τὸ Α καὶ τὸ Β καὶ τὸ Γ 25 καὶ καλέσας ταῦτα ὅρους ἕκαστον ἀντὶ προτάσεως παρείληφεν, οὐδὲν ξένον

1 ἐλέγομεν] p. 71b22 sq. προτέρων τῇ φύσει V 3 ἢ om. V ἑτέρων V ἡ γενομένη a (F): ἠγνοημένη V 5 μὲν UV παρ' ἡμῖν ὁ UV, at cf. p. 49,5 6 προτέρων τῇ φύσει RV post κατασκευάζεσθαι add. ἡ ἑτέρα Ra 7 πρῶτα a 8 εἶπον V post τεκμηριώδης add. καὶ λυτὴ UVa, at cf. p. 49,12 9 τὴν κτλ. om. V 10 καὶ τὰ ἑξῆς U: ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο Ra 11 μὴ δεῖν εἶναι V ἀπόδειξιν λέγοντας a 12 post τοὺς add. τὰ RUa ἀποδεικτικὰ U ante τῷ add. ἐν V 13 καλουμένης om. V post μὲν add. οὖν Ua 13. 14 πρῶτον καὶ ἄτοπον R 14 ἑπόμενον αὐτοῖς a 16 σαφέστερον V: ἀσαφέστερον R: ἀσαφέστερα a ἀσαφέστερα scripsi: σαφέστερα Ua: ὡς σαφέστερον V, om. ὡς R 17 ὡς εἴπομεν om. a[1] ἕτερον Ra[1] 17. 18 καὶ φησὶ συμβαίνειν τοῖς λέγουσι κύκλω τὴν δεῖξιν εἶναι a 18 ἕκαστον om. V post διὰ add. τί V 19 ἐστι τοῦτο . δι' ὅτι V: ἐστιν, ἐπειδὴ RUa ὅτι R 21 πολλὴν R: πολλὴν πάλιν V ἐποίησε V χρησάμενος a 22 τῶν V μόνον a γυμνάσθαι V παραδείγμασι U post χρησάμενος add. * λέγω (asterisco in mantissa nihil respondet) δή, ὅτι στοιχεῖα παρέλαβεν ἀντὶ προτάσεων a 23 τρίτον ὅτι RUV: ἔτι a καὶ ταῦτα ὅρους καλέσας RUV: ἀντὶ ὅρων a ὅρους (post ὡς) Ra 24 post γὰρ add. καὶ a 25 πάνταV προτάσεων RU: fort. προτάσεως ἢ προτάσεων εἴληφεν a post οὐδὲν add. τι Ra: τε U

ποιῶν οὐδ' ἑαυτῷ ἀσύνηθες. πολλαχοῦ γὰρ τὰ στοιχεῖα ἀντὶ προτάσεων 13r
παραλαμβάνει· καὶ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Προτέρων ἀναλυτικῶν τῷ τοι-
ούτῳ χρησάμενος, λέγω δὴ στοιχεῖα παραλαβὼν ἀντὶ προτάσεων, αὐτὸ δὴ
τοῦτο ἐπεσημήνατο εἰπὼν ὅτι τὸ Α οὐχ ὅρον καλῶ ἀλλὰ δύο προτάσεις. ἡ 40
5 μὲν οὖν αἰτία τῆς ἀσαφείας αὕτη. λαβὼν δὲ τὸ Α καὶ τὸ Β καὶ τὸ Γ
τῷ μὲν Α κέχρηται ἀντὶ τῶν δύο προτάσεων τοῦ συλλογισμοῦ ἢ ἀντὶ
μιᾶς, ἤτοι τῆς ἐλάττονος, παραλελοιπὼς τὴν μείζονα ὡς ἐνθεωρουμένην ἐν
ἐκείνῃ· τῷ δὲ Β κέχρηται ἀντὶ συμπεράσματος. καὶ ἐπεὶ ἡ κύκλῳ δεῖξις,
ὅπερ εἶπον, τὸ συμπέρασμα λαβοῦσα ὡς ἐλάττονα πρότασιν καὶ ἀντι-
10 στρέψασα τὴν ἑτέραν οὕτω τὴν λοιπὴν κατασκευάζει, πάλιν τῷ μὲν Β 45
κέχρηται ὡς ἐλάττονι προτάσει, ὅπερ ἦν συμπέρασμα τοῦ πρώτου συλλο-
γισμοῦ, προσυπακουομένης πάλιν δηλονότι καὶ τῆς ἑτέρας, καὶ οὕτω τῇ λοι-
πῇ ὡς συμπεράσματι κέχρηται, ἥτις ἦν ἐξ ἀρχῆς μὲν Α, καλεῖ δὲ αὐτὸς αὐτὴν
Γ, ἵνα διὰ τῆς ἑτερότητος τὸ συμπέρασμα δηλώσῃ. ὅτι δὲ τὸ Γ ἀντὶ τοῦ Α παρ-
15 έλαβε, δῆλον αὐτὸς ἐποίησεν· ἐπειδὴ γὰρ συνῄσθετο ὅτι ὅσον ἀπὸ τῆς τῶν στοι-
χείων ὀνομασίας οὐδὲν δοκεῖ ἄτοπον συνῆχθαι, εἴ γε διὰ μὲν τοῦ Α τὸ Β δέ-
δεικται, διὰ δὲ τοῦ Β τὸ Γ, ἐπαναλαβὼν τὸν λόγον φησὶν ὅτι κείσθω τὸ Α 50
ἐφ' οὗ τὸ Γ, τουτέστι τὸ αὐτὸ κείσθω ἡμῖν ὑπάρχον τὸ Α τῷ Γ, καὶ ὅπερ
ἦν πρότερον πρότασις, νῦν κείσθω συμπέρασμα. ὥστε εἰ τοῦ μὲν Α ὄντος
20 τὸ Β ἐστί, τοῦ δὲ Β ὄντος τὸ Γ ἐστί, ταὐτὸν δὲ ἦν τὸ Α τῷ Γ,
συνάγεται ἄρα ὅτι τοῦ Α ὄντος τὸ Α ἐστίν. ἵνα δὲ τοῖς παραδείγμασι
σαφέστερον ποιήσω τὸν λόγον, φημὶ οὕτως· εἰλήφθω ἀντὶ μὲν τοῦ Α πρό-
τασις ἡ λέγουσα 'ὁ ἄνθρωπος γελαστικόν', καὶ συνυ|πακουέσθω αὐτῇ 13v
μείζων τις πρότασις ἡ λέγουσα 'τὸ γελαστικὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν'·
25 συνάγεται δήπου τὸν ἄνθρωπον νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν εἶναι· καὶ
κεκλήσθω τὸ τοιοῦτον συμπέρασμα Β. ἕπεται οὖν τῷ Α, τουτέστι τῷ τὸν
ἄνθρωπον γελαστικὸν εἶναι, τὸ Β, λέγω δὴ τὸ τὸν ἄνθρωπον νοῦ καὶ ἐπι-
στήμης δεκτικὸν εἶναι. καὶ εἴ τινος ζητοῦντος πόθεν ὅτι τὸ Α ἐστί, του-

---

1 ἑαυτοῦ a πολλάκις V post γὰρ add. καὶ a πρώτων V 2 ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Προτ. ἀναλ.] memoriter citare videtur c. 2 p. 53b23. 24 3 στοιχεῖον V προτάσεως V 4 ἐπισημήνατο V δύο om. a πρότασιν Ra 5 post δὲ add. καὶ V 6 τῶν om. V 6. 7 ἢ ἀντὶ μιᾶς ἤτοι V: ἤτοι RU: ἢ ἀντὶ a 7 post μείζονα add. ὑπενόησεν R θεωρουμένην a 7. 8 ἐν ἐκείνῳ V: ἐν ταύτῃ, sed post ὡς a 9 ὅπερ εἶπον om. V εἶπον] p. 44,26 sq. ἐλαχίστην V 11 ὃ V post ἦν add. τὸ V 12 post προσυπακουομένης add. δὲ U πάλιν post ἑτέρας colloc. a[1]: om. a[2] 12. 13 τὴν λοιπὴν RUa[2] 13 συμπέρασμα R αὐτὴν αὐτὸς V 14 ὅτι δὲ bis R 15 ποιεῖ a ἐπεὶ V συνήνετο V 15. 16 τῆς ὀνομασίας τῶν στοιχείων a 16 ἄτοπον συνῆχθαι δοκεῖ V 16. 17 δεῖται V 18 τὸ (ante γ̄) om. V τουτέστιν ὅτι τὸ β̄ αὐτὸ V τῶ e τὸ corr. V[1] 18. 19 καὶ ὃ ἦν V: συνάγεται ἄρα, ὅτι τοῦ ᾱ ὄντος, τὸ γ̄ ἐστίν. ὅπερ οὖν ἂν a 19 πρότασις RUa: προτέρα V συμπεράσματα V μὲν τοῦ V 20 τὸ γ̄ Ra: τὸ ᾱ UV δὲ alt. a: γὰρ RUV 21 ἄρα om. V τὸ ᾱ RUV: τὸ γ̄ a τοῖς deleverim 23 συνυπακουέτω V 24 πρότασις μείζων τις a ἡ λέγουσα om. Ra post δεκτικὸν add. εἶναι V 25 δήπου RUV: δὲ τὸ a 26 τὸ τὸν U 27 post δὴ τὸ add. β̄ Ua

τέστιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος γελαστικόν, θελήσαιμεν εἰς κατασκευὴν τούτου τῇ 13v
κύκλῳ δείξει χρήσασθαι, φαμὲν οὕτως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος νοῦ καὶ ἐπιστήμης 5
δεκτικόν, ὅπερ ἦν, τὸ Β, πάλαι μὲν συμπέρασμα, νῦν δὲ ὡς ἐλάττων πρό-
τασις παραλαμβάνεται, καὶ συνάγεται συμπέρασμα 'ὁ ἄνθρωπος ἄρα
5 γελαστικόν', ὅπερ ἦν, τὸ Α, ἐξ ἀρχῆς μὲν πρότασις νῦν δὲ συμπέρασμα,
δηλονότι κἀνταῦθα παραλελειμμένης τῆς μείζονος προτάσεως τῆς λε-
γούσης 'τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γελαστικόν'. ἀλλὰ τὸ Α Γ
ἐξ ἀρχῆς αὐτὸς ἐκάλεσεν, ὡς εἶπον, τῇ ἑτερότητι τὸ συμπέρασμα δεῖξαι 10
βουλόμενος· τελευταῖον δὲ ἐπαναλαβὼν τὸν λόγον φησὶν ὅτι ὅπερ ἐκάλεσα
10 Γ, τοῦτό ἐστιν ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐκάλουν Α. εἰ οὖν τοῦ Α ὄντος τὸ Β ἐστί,
τοῦ δὲ Β ὄντος τὸ Γ ἐστίν, ὅπερ ἐστὶ ταὐτὸν τῷ Α, τοῦ Β ἄρα ὄντος
τὸ Α ἐστίν· ἀλλὰ μὴν τοῦ Α ὄντος τὸ Β ἦν· τοῦ Α ἄρα ὄντος τὸ Α
ἐστίν. οἱ ἄρα κύκλῳ δείκνυσθαί τι λέγοντες οὐδὲν ἕτερόν φασιν ἢ ὅτι
ἕκαστον ἐπειδὴ ἔστι, διὰ τοῦτο ἔστι. δυνατὸν δέ, ὅπερ εἶπον, τὸ Α ἀντὶ
15 τῶν δύο προτάσεων παραλαμβάνειν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀντιστροφῇ τοῦ 15
συλλογισμοῦ λέγοντες 'τοῦ Β ὄντος τὸ Γ ἐστί, τουτέστι τὸ Α ἐστί' λαμβά-
νομεν τὸ Α οὐκ ἀντὶ τῶν δύο προτάσεων ἀλλ' ἀντὶ μιᾶς, ὅπερ συμπέρασμα ποιού-
μεθα, ἵνα μὴ δόξωμεν ἐν τῇ ἀντιστροφῇ τοῦ Α τὰς δύο προτάσεις ὡς ἐν συμ-
περάσματι παραλαμβάνειν, διὰ τοῦτο κάλλιον ἕκαστον τῶν στοιχείων ἀντὶ μιᾶς
20 προτάσεως παραλαμβάνειν συνεπινοουμένης τῆς λοιπῆς κατὰ τὸν τῶν ἐνθυμη-
μάτων τρόπον· οἷον ὁ δεῖνα καλλωπιστής· οὐκοῦν μοιχός, συνυπακουομένης 20
δηλονότι καὶ τῆς μείζονος τῆς λεγούσης 'πᾶς καλλωπιστὴς μοιχός'. οὕτως
οὖν κἂν εἰ λέγωμεν 'ὁ ἄνθρωπος γελαστικόν, ὁ ἄνθρωπος ἄρα νοῦ καὶ ἐπι-
στήμης δεκτικόν', κατὰ παράλειψιν συνεπινοοῦμεν καὶ τὴν μείζονα τὴν λέγου-
25 σαν 'τὸ γελαστικὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν'.

Συμβαίνει δὲ τοῖς λέγουσι κύκλῳ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι οὐ
μόνον τὸ νῦν εἰρημένον, τουτέστιν ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα καὶ ἐκ
τῶν μερικῶν τὰ καθόλου δείκνυσθαι, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο λέγειν ἢ
ὅτι τοῦτο ἔστιν, ἐπειδὴ τοῦτο ἔστι, τουτέστι τὸ τὰ αὐτὰ τῶν αὐτῶν 25
30 καὶ πρότερα καὶ ὕστερα εἶναι καὶ γνωριμώτερα καὶ ἀγνωστότερα, ὅπερ
ἄτοπον.

---

1 ὅτι om. V γελαστικὸς V θελήσομεν RV 2 post φαμὲν add. οὖν RU ὅτι om. V 4 post παραλαμβάνεται add. συνυπακουομένης καὶ τῆς μείζονος κατὰ ἀντιστροφήν, τῆς λεγούσης τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, γελαστικὸν a 6 δηλονότι—7 γελαστικόν om. a 7 γ̄ Ra: τὸ γ̄ U: τὸ β̄ V 8 ἐξ ἀρχῆς post ἐκάλεσεν colloc. a 9 τελευταῖος V ὃ V post ὅπερ add. ἐξ ἀρχῆς a 10 ὃ V ἐκάλεσα V ante ᾱ prius add. τὸ U γὰρ V 11 ὃ V β̄ alt. V: ᾱ Ra, post ἄρα U 12 ἄρα ᾱ R 14 ἐπεὶ V εἶπον] p. 51,6 post εἶπον add. ὅτι R 15 ἐπεὶ R 16 β̄ RUa: ᾱ V 18 post ποιούμεθα add. διὰ τοῦτο R 19 λαμβάνειν Ra ante διὰ add. καὶ RUV: om. a 19 βέλτιον a: πάλιν UV 20 post παραλαμβάνειν add. ἀλλὰ UV: ὡς a τῆς λοιπῆς συνεπινοουμένης a τὸν om. V 22 καὶ om. V 23 οὖν Ra: om. UV καὶ a εἰ om. V λέγομεν Ra ante ὁ prius add. εἰ RUa γελαστικὸς Ra 24 δεκτικὸς R κατὰ—25 δεκτικόν om. V κατὰ παραλογισμὸν Ra[1] 26 δὲ om. V 27 ὕστερον V 28 τὸ R οὐθὲν V 29 τὸ om. V post αὐτὰ add. ταῦτα V 30 ὃ V

p. 72b35 Δῆλον δὲ ὅτι τοῦτο συμβαίνει τριῶν ὅρων τεθέντων. 13v

Τοῦτο, φησί, συμβαίνει τοῖς λέγουσι κύκλῳ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι, [καὶ] ὅτι τοῦτο ἔστιν, εἰ τοῦτο ἔστι, τριῶν τεθέντων ὅρων. καὶ τοῦτο εἰκότως, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἀπόδειξις τοὐλάχιστον ἐκ τριῶν ὅρων· τοῦτο δέ, 5 ἐπειδὴ καὶ πᾶς συλλογισμός· ὥστε καὶ ἡ κύκλῳ δεῖξις τοὐλάχιστον ἐκ 30 τριῶν μὲν ὅρων προτάσεων δὲ δύο.

p. 72b36 Τὸ μὲν γὰρ διὰ πολλῶν ἢ δι' ὀλίγων ἀνακάμπτειν φάναι οὐδὲν διαφέρει, δι' ὀλίγων δ' ἢ δυοῖν.

Δυνατὸν γὰρ δήπου συνθέτῳ συλλογισμῷ χρωμένους διὰ πλειόνων 10 τε ὅρων συλλογίζεσθαι καὶ ἀνακάμπτειν τῇ κύκλῳ δείξει· καὶ οὐδὲν διαφέρει, εἴτε πλείους εἰσὶν οἱ ὅροι εἴτε ἐλάττους. τὸ μέντοι δι' ἐλαττόνων 35 ἢ τριῶν μὲν ὅρων δύο δὲ προτάσεων λέγειν τὴν ἀνάκαμψιν γίνεσθαι ἀδύνατον, ἐπειδὴ μηδὲ συλλογισμὸν ἐνδέχεται δι' ἐλαττόνων γίνεσθαι.

p. 72b37 Ὅταν γὰρ τοῦ Α ὄντος.

15 Τουτέστιν ἤτοι τῆς ἐλάττονος προτάσεως ἢ ἀμφοῖν, ὥσπερ εἴπομεν.

p. 72b38 Ἐξ ἀνάγκης ᾖ τὸ Β.

Τουτέστι τὸ συμπέρασμα.

p. 72b38 Τούτου δὲ τὸ Γ.

Τούτου δέ, τοῦ Β δηλονότι, ὅπερ εἴληπται μὲν ἐξ ἀρχῆς ὡς συμπέ- 20 ρασμα, νῦν δὲ ὡς πρότασις· τὸ δὲ Γ, ὡς εἴπομεν, ὡς συμπέρασμα παραλαμβάνει· ὥστε τοῦ Α ὄντος ἐξ ἀνάγκης τὸ Γ ἐστίν. ἀλλὰ τὸ Γ ταὐτὸν παραλαμβάνει τῷ Α, ὡς ἐφεξῆς δείκνυσι· φησὶ γοῦν οὕτως· 40

p. 72b39 Εἰ δὴ τοῦ Α ὄντος ἀνάγκη τὸ Β εἶναι, τούτου δ' ὄντος τὸ Α (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ κύκλῳ), κείσθω τὸ Α ἐφ' οὗ τὸ Γ.

25 Ὁρᾷς ὅτι ἄνω λέγων τοῦ Α ὄντος ἔσται τὸ Γ τὸ Γ ἀντὶ τοῦ Α παρε- 45 λάμβανεν. ἰδοὺ οὖν ἐνταῦθα σαφῶς φησιν ὅτι τοῦ Β ὄντος ἀνάγκη τὸ Α

1 ἐκτεθέντων V 2 τοῦτο—3 ὅρων om. V καὶ delevi 4 ἐπεὶ V 5 ἐπεὶ RV καὶ alt. om. RUa 5. 6 τοὐλάχιστον μὲν ἐκ τριῶν Ua: ἐκ τριῶν μὲν τοὐλάχιστον V 7 τοῦτο γὰρ V δι' om. R 8 δυεῖν e δυοῖν corr. V[1] 12 ἢ R: τῶν UVa δυεῖν V λέγω V 13 ἐπεὶ V συλλογισμὸν] huc usque V 15 μείζονος R εἴπομεν] p. 51,6 19 δέ, τοῦ Waitz Organ. II p. VIII: τοῦ R: δὲ τὸ Ua 20 εἴπομεν] p. 51,14 λαμβάνει R 26 γ'οῦν U

εἶναι. καὶ ὅτι ὅπερ νῦν ἐλάμβανεν Α, ἐκεῖ Γ ἐκάλει, ἐπήγαγε λέγων κείσθω 13v
τὸ Α ἐφ' οὗ τὸ Γ, ὡσανεὶ ἔλεγεν 'ἔστω τὸ Α ὅπερ τὸ Γ'.

p. 73a2 Τὸ οὖν τοῦ Β ὄντος τὸ Α λέγειν εἶναι.

Ἰδοὺ πάλιν ἔτι σαφέσερον ἐπεξηγήσατο τοῦτ' αὐτὸ σαφῶς λέγων ὅτι,
5 ὅταν κεχρημένος τῇ κύκλῳ δείξει εἴπω ὅτι τοῦ Β ὄντος ἔστι τὸ Α, οὐδὲν
ἄλλο λέγω ἢ ὅπερ πρότερον ἔλεγον, ὅτι τοῦ Β ὄντος ἔστι τὸ Γ. 50

p. 73a3 Τοῦτο δὲ ὅτι τοῦ Α ὄντος τὸ Γ.

Τοῦτο δέ, φησίν, τὸ Γ ἐξ ἀρχῆς ἐδείκνυμεν, ὅτι τοῦ Α ὄντος ἐξ
ἀνάγκης καὶ αὐτὸ ἦν, εἴ γε τὸ μὲν Β διὰ τοῦ Α ἐδείκνυτο, τὸ δὲ Γ διὰ
10 τοῦ Β· ἀλλὰ τὸ Γ ταὐτὸν δέδεικται τῷ Α· ὥστε συνάγεται οὐδὲν ἄλλο ἢ
ὅτι τοῦ Α ὄντος τὸ Α ἔστιν.

p. 73a6 Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δυνατόν, πλὴν ἐπὶ τούτων ὅσα
ἀλλήλοις ἕπεται, ὥσπερ τὰ ἴδια. |

Ὅτι τῇ κύκλῳ δείξει οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει [τὸ] ἐπὶ πάντων τὸ αὐτὰ 14r
15 δι' ἑαυτῶν ἀποδεικνύναι, πλὴν εἰ μὴ τρεῖς ὅροι παραληφθῶσιν οὕτως ἔχοντες
πρὸς ἀλλήλους ὥστε ἕκαστον πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀντιστρέφειν, τουτέστιν ὥστε
ἐξισάζειν αὐτούς. ταὐτὸν δέ ἐστιν εἰπεῖν ὅτι δεῖ ἐξ ἰδίων αὐτοὺς συγκεῖ-
σθαι· οἷον ἄνθρωπος, γελαστικόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· ἕκαστον
γὰρ τούτων πρὸς τὰ λοιπὰ ἀντιστρέφει. εἰ γὰρ μὴ εἶεν οὕτως κείμενοι 5
20 οἱ ὅροι, οὐδὲ ὅλως τῇ κύκλῳ δείξει χρήσασθαι δυνατόν· οὐ γὰρ δυνατὸν
ἀντιστρέψαι τὰς προτάσεις, εἴπερ ἡ καθόλου καταφατικὴ οὐ πρὸς ἑαυτὴν
ἀντιστρέφει ἀλλὰ πρὸς τὴν μερικὴν καταφατικήν.

p. 73a7 Ἑνὸς μὲν οὖν κειμένου δέδεικται ὅτι οὐδέποτ' ἀνάγκη
εἶναί τι ἕτερον.

25 Ἐπειδὴ εἶπεν ἀνωτέρω, ὅτι "τοῦτο συμβαίνει τριῶν ὅρων τεθέντων",
καὶ ὅτι δι' ἐλαττόνων οὐκ ἐνδέχεται, αὐτὸ τοῦτο νῦν ἐνταῦθα ἐπαναλαβὼν 10
φησιν, ὅτι δέδεικται ἡμῖν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Ἀναλυτικῶν τῶν προτέρων,
ὅτι ἑνὸς κειμένου εἴτε ὅρου εἴτε προτάσεως συλλογισμὸν γενέσθαι ἀδύνατον.
οὔτε γὰρ ἐὰν εἴπω 'ἄνθρωπος' ἢ 'λίθος' ἢ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστι,

1 νῦν ἐκάλεσεν R 3 τὸ γοῦν τοῦ a¹: τοῦ οὖν a² λέγειν εἶναι Ua¹ (F): inv. ord. Arist.: εἶναι om. Ra² (A et pr. B, d u n) post εἶναι add. εἰπὼν Ua¹ 4 ἰδοὺ πάλιν om. a¹ ἐξηγήσατο τὸ αὐτὸ a² 7 post ὄντος add. ἔστι a: post γ̄ Arist. (om. n f) 8 δέ om. R 11 post ὄντος add. ἀνάγκη τὸ γ̄ εἶναι . τουτέστι τοῦ ᾱ ὄντος a 12 ἐπὶ τούτων a Arist.: om. RU 14 [τὸ]—τὸ scripsi: τὸ—τὰ libri 15 ἑαυτοῦ Ra 20 χρήσει δείξασθαι U 24 τι εἶναι a Arist. 25 ἀνωτέρω] p. 72b35 26 αὐτὸ om. a 27 τῶν προτέρων ἀναλυτικῶν R post ἀναλυτικῶν add. δηλαδὴ a ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Ἀναλ. τ. πρ.] c. 2 p. 53b16 sq. cf. I 15 p. 34a16 sq. 28 κειμένου ὅρου ἢ a 29 ὅτι ζῷον ἄνθρωπος U

συναχθήσεταί τι συμπέρασμα ἐξ ἑνὸς τούτων, εἴπερ συλλογισμός ἐστι 14r "λόγος ἐν ᾧ τεθέντων οὐ τινὸς ἀλλὰ τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων συμβαίνει".

p. 73a9 Λέγω δ' ἑνός, ὅτι οὔτε ὅρου ἑνὸς οὔτε θέσεως μιᾶς 15
5 τεθείσης.

Παρατηρητέον ὅτι τὴν πρότασιν θέσιν ἐκάλεσε. τοῦτο δὲ εἶπον, ὅτι ἄνω μὲν διαιρῶν τὰς ἀμέσους προτάσεις τὴν διαίρεσιν ἐποιήσατο εἰς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν θέσιν, τὴν δὲ θέσιν διεῖλεν εἴς τε τὰ αἰτήματα καὶ τοὺς ὁρισμούς, νῦν δὲ κοινῶς πᾶσαν πρότασιν θέσιν ἐκάλεσεν.

10 p. 73a10 Ἐκ δύο δὲ θέσεων πρώτων καὶ ἐλαχίστων ἐνδέχεται, εἴπερ καὶ συλλογίσασθαι.

Τουτέστι τὸ ἐλάχιστον ἐκ δύο. πρώτων δέ, τουτέστι τῶν ἁπλουστά- 20 των, ἐπειδὴ ὁ συλλογισμὸς ὁ ἐκ πλειόνων προτάσεων συγκείμενος οὐκ ἐκ πρώτων σύγκειται, ἀλλ' ἔστι σύνθετος ἐκ προσυλλογισμῶν κατεσκευασμένος.
15 ὁ μέντοι ἐκ δύο προτάσεων συγκείμενος συλλογισμὸς ἐκ πρώτων τούτων προσεχῶς ἔχει τὴν γένεσιν. τὸ δ' εἴπερ καὶ συλλογίσασθαι ἀντὶ τοῦ 'ἐπειδὴ καὶ καθόλου ὁ συλλογισμὸς τοὐλάχιστον ἐκ δύο προτάσεων σύγκειται, ὥστε καὶ ἡ κύκλῳ δεῖξις'.

p. 73a11 Ἐὰν μὲν οὖν τό τε Α τῷ Β καὶ τῷ Γ ἕπηται καὶ 25
20 ταῦτ' ἀλλήλοις καὶ τῷ Α, οὕτω μὲν ἐνδέχεται ἐξ ἀλλήλων δεικνύναι πάντα τὰ αἰτηθέντα ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι.

Τουτέστιν ἐὰν οἱ τρεῖς ὅροι οἱ τεθέντες ἴδια ὦσιν ὥστε καὶ ἀντιστρέφειν πάντας πρὸς πάντας, τότε δυνατὸν ἀντιστρέψαντας τὴν μείζονα τῶν προτάσεων καὶ ταύτην συνθέντας μετὰ τοῦ συμπεράσματος οὕτω τὴν 30
25 λοιπὴν δεικνύναι· ὁμοίως καὶ τὴν μείζονα δυνατὸν ἀποδεῖξαι τῇ κύκλῳ δείξει ἀντιστρέφοντας τὴν ἐλάττονα καὶ ταύτῃ συνάπτοντας τὸ συμπέρασμα συνάγειν τὴν μείζονα. τοῦτο δὲ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι μόνον δυνατόν, ὡς δέδεικται ἐν τῷ περὶ συλλογισμοῦ.

p. 73a15 Δέδεικται δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασιν ἢ οὐ
30 γίνεται συλλογισμὸς ἢ οὐ περὶ τῶν ληφθέντων.

Ἐν γὰρ τῷ δευτέρῳ τῶν Προτέρων ἀναλυτικῶν πολὺν λόγον ἐποι-

---

2 λόγος κτλ.] Anal. Pr. I 1 p. 24b18 2 τινῶν οὐ τινὸς a 4 ὅτι om. R 7 ἄνω] c. 2 p. 72a14 sq. 8 post καὶ prius add. εἰς U τὴν δὲ Ra: καὶ τὴν U 9 ὅρους R 12 τουτέστι—ἐκ om. a 15 post τούτων add. τὸ U 17 καὶ om. Ua 19 τε R Arist.: om. Ua 20 τὸ ā U post μὲν add. οὖν Ua 21 τῷ om. a 22 post ἐὰν add. μὲν a 27 συνάγειν τὴν μείζονα deleverim 30 παρὰ R 31 ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Προτ. ἀναλ.] c. 5 p. 57b18 sq.

ήσατο περὶ τῆς κύκλῳ δείξεως, ἐν οἷς ἔδειξεν ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ 14r
σχήματι, εἰ ληφθεῖεν οἱ ὅροι ἀντιστρέφοντες πρὸς ἀλλήλους, δυνατὸν ἑκάστην
τῶν προτάσεων τῇ κύκλῳ δείξει συλλογίσασθαι, ἐπὶ μέντοι τῶν λοιπῶν
σχημάτων οὐκέτι τοῦτο ἐνδέχεται, ἀλλ' ἢ οὐδὲ ὅλως δείκνυταί τι ἢ ἕτε- 40
5 ρόν τι παρὰ τὸ προκείμενον. οἷον εἰ εἴποιμεν ἐν δευτέρῳ σχήματι οὕτω
'τὸ γελαστικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου, τὸ γελαστικὸν κατ' οὐδενὸς λίθου'
καὶ θελήσαιμεν τῇ κύκλῳ δείξει ἑκάστην τῶν ἄλλων προτάσεων κατα-
σκευάσαι, τὴν μὲν καταφατικὴν οὐδ' ὅλως δυνάμεθα δεῖξαι, εἴ γε ἐν παντὶ
συλλογισμῷ τῇ χείρονι τῶν προτάσεων ἕπεται τὸ συμπέρασμα· ἀντιστρα-
10 φείσης γὰρ τῆς ἀποφατικῆς καὶ τοῦ συμπεράσματος εἰλημμένου ὡς προτά- 45
σεως δύο ἀποφατικαὶ γίνονται ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ οὕτως οὐδὲν
συναχθήσεται. οἷον εἰ εἴποιμι 'ὁ ἄνθρωπος κατ' οὐδενὸς λίθου',
ὅπερ ἦν συμπέρασμα, 'ὁ λίθος κατ' οὐδενὸς γελαστικοῦ', ὥστε τὴν
μὲν καταφατικὴν δεῖξαι ὅλως οὐκ ἐνδέχεται. εἰ δὲ τὴν ἀποφατικὴν
15 δεῖξαι θελήσομεν, αὐτὴν μὲν οὐ δείκνυμεν, τὴν δὲ ἀντίστροφον αὐτῇ
δεῖξαι δυνάμεθα οὕτως· τὸ γελαστικὸν κατ' οὐδενὸς λίθου, τὸ γε-
λαστικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου. ἡ δὲ ἀντιστροφὴ οὕτως· ὁ λίθος
κατ' οὐδενὸς ἀνθρώπου, ὁ ἄνθρωπος κατὰ παντὸς γελαστικοῦ, καὶ συνάγεται
'ὁ λίθος ἄρα κατ' οὐδενὸς γελαστικοῦ'. ἠθέλομεν δὲ ἡμεῖς δεῖξαι ὅτι τὸ 50
20 γελαστικὸν κατ' οὐδενὸς λίθου. εἰ δέ τις εἴποι ὅτι ἀντιστρέφοντος τοῦ
συμπεράσματος δείκνυται τὸ ζητούμενον (εἰ γὰρ ὁ λίθος κατ' οὐδενὸς
γελαστικοῦ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ γελαστικὸν κατ' οὐδενὸς λίθου), ἀλλ' ἡμεῖς
γέ φαμεν ὅτι αὐτόθεν ἄνευ τῆς ἀντιστροφῆς οὐ συνάγεται τὸ ἐξ ἀρχῆς.
ἰστέον μέντοι ὅτι δυνατὸν μὴ εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα ἀνάγοντας τὸν συλλο-
25 γισμὸν ἀλλὰ φυλάττοντας τὸ ἴδιον τοῦ δευτέρου σχήματος δεῖξαι τὴν ἀπο-
φατικήν. ἔστω δὲ ὁ συλλογισμὸς οὕτω· τὸ γελαστικὸν κατ' οὐδενὸς λίθου,
τὸ γελαστικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου, ὁ ἄνθρωος | ἄρα κατ' οὐδενὸς λίθου. 14v
ἐν τούτῳ οὖν τῷ συλλογισμῷ, ἐὰν λάβω τὸ συμπέρασμα καὶ ἀντιστρέψω
τὴν καταφατικὴν πρότασιν, τὸ δεύτερον φυλάττω σχῆμα καὶ συμπεραίνω
30 τὴν ἀποφατικὴν πρότασιν οὕτως· ὁ ἄνθρωπος κατ' οὐδενὸς λίθου, ὁ
ἄνθρωπος κατὰ παντὸς γελαστικοῦ, καὶ συνάγεται τὸ γελαστικὸν κατ'
οὐδενὸς λίθου. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι ἔλεγε μὲν ὁ φιλόσοφος μηδὲν
συνάγεσθαι τῇ κύκλῳ δείξει διὰ τὸ μερικὰ πάντα συνάγεσθαι ἐν τῷ τρίτῳ
σχήματι, μερικοῦ δὲ ὄντος τοῦ συμπεράσματος, εἰ θελήσομεν δεῖξαι μίαν 5
35 τῶν προτάσεων καθολικὴν οὖσαν, τῇ κύκλῳ δείξει οὐ δυνατόν· λαμβάνοντες
γὰρ τὸ συμπέρασμα μερικὸν ⟨ὂν⟩ καὶ τὴν ἑτέραν τῶν προτάσεων ἐπὶ μέρους

4 τοῦτο οὐκ a ἄλλως a 4 τι ἕτερον U 5 κείμενον a εἴποιμεν a: εἴπομεν U: εἴπωμεν R post ἐν add. τῶ R 7 θελήσαιμεν a: θελήσομεν R: θελήσωμεν U 8 δυνάμεθα post δεῖξαι colloc. U: δυνησόμεθα a 10 οὖν R 11 γίνονται post πρώτῳ colloc. R τῷ om. a οὐδὲν οὕτω a 13 ἢ U 15 ἀντιστροφὴν αὐτῆς a² 16 τὸ γελαστικὸν — 17 οὕτως om. a¹ 21 εἰ γὰρ — 22 λίθου om. a 23 γέ scripsi: τε Ua: om. R 27 ὁ ἄρα ἄνθρωπος R 29 ἀντιφατικὴν U 31 καὶ om. a 32 ἔλεγεν] Anal. pr. II 7 p. 58b39 sq. 36 ὂν addidi ἐπὶ μέρους RUa²: ὅπως ἂν ἔχοι a¹

οὕτω συνάξομεν τὴν λοιπήν. ἐγὼ δέ φημι ὅτι ὥσπερ ἐφ' ὧν ἔθηκα ἐν τῷ 14v
πρώτῳ σχήματι παραδειγμάτων, ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τὸ ἐξισάζοντας λαβεῖν
τοὺς ὅρους καίτοι τῆς καθόλου καταφατικῆς μὴ πρὸς ἑαυτὴν ἀντιστρεφούσης 10
ὁμοίως, ὡς εἶπον, διὰ τὸ ἐξισάζειν τοὺς ὅρους συνεχώρει ἀντιστρέφειν
5 πρὸς ἑαυτὴν τὴν καταφατικήν, οὕτως μὴ ἄτοπον καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου
σχήματος τῶν ὅρων ἐξισαζόντων καθόλου τε συνάγειν τὸ συμπέρασμα καὶ
καθόλου συναχθέντος οὕτω τῇ κύκλῳ δείξει καὶ τὰς προτάσεις ἀποδεικνύναι
δυνατόν· οἷον ὁ ἄνθρωπος κατὰ παντὸς γελαστικοῦ, τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης
δεκτικὸν κατὰ παντὸς γελαστικοῦ, ὁ ἄνθρωπος ἄρα κατὰ παντὸς νοῦ καὶ
10 ἐπιστήμης δεκτικοῦ. τὴν μὲν οὖν ἐλάττονα πρότασιν δείκνυμι τῇ εἰς τὸ
πρῶτον σχῆμα ἀναλύσει λαβὼν τὸ συμπέρασμα καὶ τὴν μείζονα· τὴν δὲ 15
μείζονα οὐχ οἷόν τε δεῖξαι οὔτε τῇ ἀναγωγῇ τῇ εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα
οὔτε δι' αὐτοῦ τοῦ τρίτου.

p. 73a 21 Ἐπεὶ δ' ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν οὗ ἐστιν ἐπιστήμη
15 ἁπλῶς, ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὸ ἐπιστητὸν τὸ κατὰ τὴν ἀποδει-
κτικὴν ἐπιστήμην.

Ἐλέγξας τούς τε μηδενὸς εἶναι ἀπόδειξιν λέγοντας καὶ τοὺς πάντα
ἀποδεικτὰ εἶναι ὑποτιθεμένους νῦν λοιπὸν ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς· 20
τοῦτο δὲ ἦν διδάξαι τί ποτέ ἐστιν ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη. καὶ ἐπεὶ
20 ταύτην οὐ δυνατὸν εἰδέναι τὸν μὴ γνόντα τίνων ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις, ἀναλαμ-
βάνει τὸν περὶ τούτων λόγον καὶ διδάσκει τὴν ὑποβεβλημένην τῇ ἀποδείξει
ὕλην. καὶ φησὶν ὅτι ἡ ἀπόδειξις οὐχ ἁπλῶς ἐστιν ἀληθῶν ἐπιστήμη μόνων
ἀλλὰ καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν. εἰ δὲ τοῦτο, ἀναγκαῖον ἄρα
ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις. εἰ δὲ ἀναγκαῖον, ἀνάγκη δήπου καὶ ἐξ ἀναγκαίων προ-
25 τάσεων εἶναι αὐτήν· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἐκ μὴ ἀναγκαίων προτάσεων 25
ἀναγκαῖόν τι ἀποδεῖξαι. ὥστε ἐπεὶ ἀναγκαῖον ἡ ἀπόδειξις καὶ ἐξ ἀναγκαίων
προτάσεων, δεῖ, φησί, λαβεῖν ἡμᾶς τίνα τέ ἐστι τὰ ἀναγκαῖα προβλήματα
ὧν ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, καὶ τίνες αἱ τοῦ ἀναγκαίου προτάσεις ἐξ ὧν ὁ ἀπο-
δεικτικὸς γίνεται συλλογισμός. ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσα πρότασίς τι κατά τινος
30 καταφάσκει ἤ τι ἀπό τινος ἀποφάσκει, καὶ τοῦτο ἢ κατὰ παντὸς ἢ κατὰ
τινός, καὶ ἢ καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκός, δεῖ δὲ τὰς ἀποδεικτικὰς προ-
τάσεις κατὰ παντός τε ἢ καταφάσκειν ἢ ἀποφάσκειν καὶ καθ' αὑτὸ καὶ μὴ 30

1 οὕτω scripsi: οὐ RUa τὸ λοιπὸν a[1] ὅτι om. Ua[1] ἔθηκα (scil. p. 54,18) scripsi: ἔθηκεν RUa 1. 2 παραδειγμάτων ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι a[1] 2 ὁ ἀριστοτέλης post 1 ὥσπερ colloc. a: ὁ om. U 3 καίτοι—5 καταφατικήν RUa[2]: οὐδὲν ἐκώλυε τὴν καθόλου καταφατικὴν τὴν πᾶς ἄνος γελαστικὸν ἀντιστρέφειν εἰς ἑαυτὴν a[1] 5 ante οὕτως add. καὶ RUa[2]: om. Ta[1] μὴ Ua[2]: τί R: οὐδὲν a[1] 6 συνάγεσθαι a 7 συναγομένου a 9 ante νοῦ add. τοῦ RUa: om. T 15 τὸν (ante κατὰ) R 16 ἐπιστήμην om. R 17 τε om. a 18 ἀποτιθεμένους a 19 δεῖξαι U 20 γνῶναι—εἰδότα a 21 ἐνυποβεβλημένην R 22 φησὶ γοῦν, om. καὶ U ἀληθῶν ἐπιστήμη ἐστὶ a et om. ἐπιστήμη R 22. 23 immo ἀλλὰ μόνων ἃ καὶ 23 ἀναγκαίων scripserim, at cf. vs. 24 et 26 26 ὥστε—27 προτάσεων om. U 28 ἡ Sa: om. RU αἱ Sa: om. RU 30 καταφάσκει om. a καταφάσκει a 31 δὲ om. Ua 32 ἢ prius om. Ra

κατὰ συμβεβηκός, οὐ πρότερον, φησί, γνωσόμεθα τίνες εἰσὶν αἱ ἀναγκαῖαι 14v
προτάσεις αἱ εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἡμῖν συμβαλλόμεναι, πρὶν ἂν μάθωμεν τί
ποτ' ἐστὶ τὸ κατὰ παντὸς καὶ τί τὸ καθ' αὑτὸ καὶ τί τὸ κατὰ συμβεβηκός.
οὕτως οὖν ἐπεξελθὼν τοῖς προεγνωσμένοις παραδίδωσι καὶ τὴν περὶ τῶν
5 ἀναγκαίων προτάσεών τε καὶ προβλημάτων διδασκαλίαν.

Ἐπεὶ δ' ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν οὗ ἐστιν ἐπιστήμη ἁπλῶς,
ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὸ ἐπιστητὸν τὸ κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν
ἐπιστήμην. ὅτι μὲν τὸ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν καὶ τὸ ἀναγκαῖον 35
οὕτως ἔχειν ταὐτόν, δῆλον. ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν σαφέστερον καὶ μᾶλλον ἐν-
10 αργῶς παριστᾷ τὴν διάνοιαν τὴν ἑαυτοῦ τὸ ἀδύνατον· ἀμέλει γοῦν λέγοντες
πολλάκις ἀναγκαῖον εἶναι τὸ τὸν κάμνοντα φλεβοτομηθῆναι εἰς πλείονα
παράστασιν τῆς τοῦ ἀναγκαίου σημασίας ἐπιφέρομεν τὸ ἀδύνατον, λέγοντες
ὡς ἀδύνατον ὑγιᾶναι μὴ φλεβοτομηθέντα. διὰ τοῦτο οὖν καὶ αὐτὸς
ὡς σαφέστερον λαβὼν τὸ ἀδύνατον ἐκ τούτου συνήγαγε τὸ ἀναγκαῖον·
15 εἰ γὰρ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν τὸ ἐπιστητόν, ἀναγκαῖον δήπου τοῦτο ἂν 40
εἴη, φησίν.

p. 73a24 Ἐξ ἀναγκαίων ἄρα συλλογισμός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις.

Ἐξ ἀναγκαίων, δηλονότι προτάσεων, εἴ γε μὴ ἐνδέχεται ἀναγκαῖόν
τι ἐκ μὴ ἀναγκαίων συναγαγεῖν, ὅπερ ὡς σαφὲς παρῆκεν.

20 p. 73a24 Ληπτέον ἄρα ἐκ τίνων καὶ ποίων αἱ ἀποδείξεις εἰσί. 45

Οὐκ ἐκ παραλλήλου κεῖται τὸ ἐκ τίνων καὶ ποίων, ἀλλ' ἐκ τίνων
μὲν τοῦτ' ἔστιν ἐκ προτάσεων, ποίων δὲ τοῦτ' ἔστι ποίων προβλημάτων
ἡ ἀπόδειξίς ἐστιν, ἣν δεῖ κατασκευάζειν δῆλον ὅτι δι' ἀναγκαίων προτάσεων.

p. 73a28 Κατὰ παντὸς μὲν οὖν τοῦτο λέγω ὃ ἂν ᾖ μὴ ἐπὶ τινὸς
25 μὲν τινὸς δὲ μὴ μηδὲ ποτὲ μὲν ποτὲ δὲ μή.

Ἐν μὲν τοῖς Προτέροις ἀναλυτικοῖς τὸ κατὰ παντὸς ὡρίσατο λέγων 50
'ὅταν μηδὲν ᾖ λαβεῖν τοῦ ὑποκειμένου καθ' οὗ οὐ κατηγορεῖται ὁ κατη-

1 οὐ Ra: καὶ U 2 ἂν Sa: om. RU 7 ἀναγκαῖον—8 ἐπιστήμην om. a
8 post μὲν add. οὖν a ἀναγκαῖον Ra: δυνατὸν U 9 δηλοῖ R 10 τὴν
ἑαυτοῦ RU: αὐτοῦ a 11 τὸ om. R φλεβοτομηθῆναι τὸν κάμνοντα a
15 ἀνάγκη U 15. 16 ἂν εἴη φησίν RU: εἶναι a 19 σαφὲς παρῆκε Ra[1]: ἐν ταῖς
μίξεσιν ἐδήλωσε Ua[2] 20 ὁποίων U 21 εἴρηται a τὸ—ποίων ante οὐκ colloc. a
ἐκ (post τὸ) a: om. RU ἀλλ'—23 ἐστιν RU: ἀλλὰ διὰ μὲν τοῦ, τίνων, δηλοῦται τὸ
προτάσεων. διὰ δὲ τοῦ ποίων, τὸ προβλημάτων. τούτων γάρ ἐστιν ἡ ἀπόδειξις a
23 δεῖ a: δεῖν RU δηλονότι post ἀναγκαίων colloc. R ἐξ a 24 ante
κατὰ add. καὶ a οὖν om. a 25 μηδὲ κτλ. om. a 26 ἐν μὲν τοῖς
Προτ. ἀναλ.] I 1 p. 24b28 sq. post λέγων add. ὅτι R 27 ὅταν Ra[1]: ὃ Ua[2]
itemque p. 59,1 ᾖ a[1]: ἐστιν RUa[2] itemque p. 59,1

γορούμενος'· ὁμοίως καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς 'ὅταν μηδὲν ᾖ τοῦ ὑποκειμένου καθ' οὗ λέγεται ὁ κατηγορούμενος'. ἐνταῦθα δὲ τῷ κατὰ παντός, ὅπερ παραλαμβάνεται εἰς τὰς ἀποδεικτικὰς μεθόδους, τοῦτό τε αὐτό φησι δεῖν ὑπάρχειν καὶ ἔτι τὸ ἀεὶ ὑπάρχειν τῷ ὑποκειμένῳ καὶ
5 μὴ ποτὲ μὲν ποτὲ δὲ μή. ἐκεῖ μὲν γὰρ κατὰ παντὸς ἔλεγε τὸ παντὶ ὑπάρχειν, εἰ | καὶ μὴ ἀεί· οὐδὲ γὰρ τοῦ ἀεὶ ἐκεῖ ἔχρῃζεν, ἐπειδὴ οὐ περὶ 15r ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ ἐποιεῖτο τὸν λόγον ἀλλὰ περὶ τοῦ ἁπλῶς, ἐν ᾧ τούτου μόνου ἐστὶ χρεία τοῦ πᾶσι τοῖς ὑποκειμένοις ὑπάρχειν τὸν κατηγορούμενον· ἐνταῦθα μέντοι τὸ καὶ παντὶ καὶ ἀεί. καὶ ὅτι, φησί, τοῦτό
10 ἐστι τὸ κατὰ παντὸς ἐν ταῖς ἀποδείξεσι παραλαμβανόμενον, δῆλον ἐκ τῶν ἐνστάσεων τῶν φερομένων πρὸς τὰς ἀποδεικτικὰς προτάσεις· οἱ γὰρ ἐν- 5 ιστάμενοι, φησί, πρός τινα πρότασιν ἀποδεικτικὴν οὐ μόνον οἴονται ἐλέγχειν αὐτήν, εἰ δείξειαν μὴ παντὶ τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχον τὸ κατηγορούμενον ἢ μὴ ὑπάρχον, ἀλλ' εἰ καὶ μὴ ἀεὶ ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει.

15 p. 73a29 Οἷον εἰ κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ζῷον, εἰ ἀληθὲς τόνδε εἰπεῖν ἄνθρωπον, ἀληθὲς καὶ ζῷον.

Τουτέστιν εἰ τὸ ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν ἀληθές, εἰ τὸν δεῖνα 10 ἀληθὲς εἰπεῖν ἄνθρωπον, ἀληθὲς δήπου καὶ ζῷον αὐτὸν λέγειν.

p. 73a31 Καὶ εἰ νῦν θάτερον, καὶ θάτερον.

20 Τουτέστιν ὑποκειμένου τοῦ ἄνθρωπον εἶναι τόνδε τινὰ καὶ ζῷον· οὐ γὰρ ποτὲ μέν ἐστι ζῷον, ποτὲ δὲ οὐ ζῷον ἔσται, ἀλλ' ἀεὶ ζῷόν τέ ἐστι καὶ ἄνθρωπος εἶναι λέγεται. ἐπὶ δὲ τοῦ καθεύδειν οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἄνθρωπον μένοντα ποτὲ μὲν καθεύδειν ἐνδέχεται ποτὲ δὲ μὴ καὶ ποτὲ μὲν διαλέγεσθαι ποτὲ δὲ μή. ζῷον μέντοι ᾗ θνητὸν οὐ ποτὲ μὲν ἔσται, ποτὲ δ' οὐκ
25 ἔσται, ἀλλ' ἀεί.

p. 73a31 Καὶ εἰ ἐν πάσῃ γραμμῇ στιγμή, ὡσαύτως. 15

Τουτέστιν οὐ ποτὲ μὲν ὑπάρξει τῇ γραμμῇ ἡ στιγμὴ ποτὲ δ' οὐχ ὑπάρξει, ἀλλ' ἀεὶ τοῦτο ἕξει.

---

1 τὸ om. R 2 τῷ scripsi: τὸ libri 3 ὃ παραλαμβάνεται τὰ εἰς μεθόδους τὰς ἀποδεικτικὰς a 5 ποτὲ δὲ om. U ἔλεγε a: ἐλέγετο RU 7 ἀλλ' ἁπλῶς περὶ συλλογισμοῦ, ἐν a 8 τὸ (ante κατ.) R παντὶ—ἀεί a: inv. ord. RU 12 φησί om. R 13 post δείξειαν add. ἂν R ὑποκειμένων R 13. 14 ὑπάρχειν—ὑπάρχειν a 14 μὴ alt. om. Ua an ἀεὶ ὑπάρχον—ὑπάρχον? 17 τὸ ζῷον—ὑπάρχειν scripsi: τοῦ ζώου—ὑπάρχοντος libri παντὸς ἀνθρώπου U: κατὰ παντὸς ἀνθρώπου a[1] 18 αὐτὸν om. a 20 τοῦ om. a εἶναι om. Ua post ζῷον add. ὑπάρχειν a γὰρ scripsi: δὲ R: om. Ua 21 τέ om. R 22 ἐπὶ—ἀλλ' om. R 23 μένοντα scripsi: μὲν ὄντα Ua: μὲν γὰρ ὄντα R post μὲν alt. add. καὶ τὰ ἑξῆς· ἄνθρωπον μὲν γὰρ ὄντα ποτὲ μὲν U ἐνδέχεται καθεύδειν a 23. 24 καὶ—δὲ μή om. a 24 μέντοι RU: δὲ a 24. 25 οὐκ ἔσται RU: οὔ a 25 ἀλλ' εἰ Ra 26 post γραμμῇ add. ἡ U 27. 28 οὐχ ὑπάρξει RU: οὔ a

p. 73a32 Σημεῖον δέ· καὶ γὰρ τὰς ἐνστάσεις οὕτω φέρομεν ὡς 15r κατὰ παντὸς ἐρωτώμενοι.

Σημεῖον δὲ τοῦ τὸ κατὰ παντὸς τοιοῦτον εἶναι οἷον εἴπομεν ὅτι ἐρωτώμενοι συγχωρῆσαι ταῖς ἀποδεικτικαῖς προτάσεσιν, οἷον εἰ πᾶς ἄνθρωπος 20
5 ζῷον, εἰ πᾶς ἄνθρωπος διαλέγεται, τὰς ἐνστάσεις προφερόμεθα οὐ μόνον ζητοῦντες εἰ παντὶ τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον, ἀλλ' εἰ καὶ παντὶ μὲν οὐκ ἀεὶ δέ. οἷον τῇ μὲν ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ζῷον συγχωροῦμεν, ὅτι καὶ παντὶ καὶ ἀεὶ ὑπάρχει· τῇ δὲ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος διαλέγεται οὐκέτι συγχωροῦμεν οὐδὲ φήσομεν παντὶ τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχειν
10 τὸ κατηγορούμενον, διότι μὴ ἀεὶ ὑπάρχει· ἔσται γὰρ δῆλον ὅτι μὴ ὑπάρχει 25 παντὶ ὃ κατὰ παντός, εἰ μὴ ἀεὶ κατὰ παντὸς ἔσται τοῦ ὑποκειμένου ὁ κατηγορούμενος.

p. 73a34 Καθ' αὑτὰ δ' ὅσα ὑπάρχει ἐν τῷ τί ἐστιν, οἷον τριγώνῳ γραμμὴ καὶ γραμμῇ στιγμή.

15 Διορισάμενος τί ἐστι τὸ κατὰ παντός, μέτεισιν ἐπὶ τὸ καθ' αὑτό. τέσσαρα δὲ σημαινόμενα παραδίδωσι τοῦ καθ' αὑτό· ὧν πρῶτον μέν φησι καθ' αὑτὸ λέγεσθαι τὸ ἐν τῷ τί ἐστί τινος κατηγορούμενον, ὅπερ καὶ ἐν 30 τῷ ὁρισμῷ ἐκείνου παραλαμβάνεται. οἷον καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν φαμὲν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον καὶ τῷ τριγώνῳ τὸ σχῆμα [καὶ τῇ γραμμῇ ἡ στιγμή]·
20 τό τε γὰρ ζῷον καθ' αὑτὸ τοῦ ἀνθρώπου κατηγορούμενον καὶ ἐν τῷ ὁρισμῷ τούτου παραλαμβάνεται· ἄνθρωπον μὲν γάρ φησι ζῷον λογικὸν θνητόν· ὁμοίως δὲ καὶ τρίγωνον σχῆμά ἐστι τὸ ὑπὸ τριῶν εὐθειῶν περιεχόμενον. φησὶ δὲ καὶ τῆς γραμμῆς τὴν στιγμὴν καθ' αὑτὸ κατηγορεῖσθαι· φαμὲν γὰρ γραμμὴν εἶναι ῥύσιν στιγμῆς ἢ γραμμὴν εἶναι τὴν ἐξ ἴσου τοῖς 35
25 ἐφ' ἑαυτῆς σημείοις κειμένην. καὶ ἰστέον ὅτι οὐκ ἔστι τῆς γραμμῆς κυρίως τὸ λεγόμενον· οὐ πάνυ γὰρ οἰκείως εἰρῆσθαι δοκεῖ· οὔτε γὰρ ἐν γραμμῇ ἡ στιγμὴ ὑπάρχει. ἀλλὰ μᾶλλον οἰκεῖός τις ὁρισμὸς ἂν εἴη τῆς γραμμῆς ὁ λέγων 'μέγεθος ἐφ' ἓν διαστατόν'· τὰ γὰρ ἐν τούτῳ τῷ ὁρισμῷ παραλαμβανόμενα συμπληρωτικά ἐστι τῆς ⟨οὐσίας τῆς⟩ γραμμῆς καὶ ἐν αὐτῇ
30 ἐνυπάρχει.

1 φέρομεν a Arist.: προφέρομεν U(F): προσφέρομεν R 3 τοῦ τὸ scripsi: τοῦτο τοῦ RU: φησι τοῦ a ὅτι RU: ἀνωτέρω a 4 post ἐρωτώμενοι add. γὰρ a 5 προφέρομεν a 7 πᾶς ἄνθρωπος RUa²: παντὶ ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ τὸ a¹ 8 ὅτι prius om. a¹ καὶ alt. om. a¹ 9 post φήσομεν add. ἐπὶ τὸ R: ἐπὶ τούτου ὅτι δεῖ Ua²: om. a¹ 11 an τὸ? 13 αὑτὰ a Arist.: αὑτὸ RU post οἷον add. ἐν τῷ R 14 ante στιγμή add. ἡ U 16 παραδίδωσι σημαινόμενα τοῦ καθ' αὑτό R: παραδίδωσι τοῦ καθ' αὑτὸ σημαινόμενα a 19 καὶ τῇ—στιγμή delevi 21 ἄνθρωπος a post φησίν add. ἐστι a 24 ἢ Sa: ἤγουν RU 25 ὑφ' ἑαυτῇ U ἰστέον δὲ, om. καὶ a¹ 26 οὔτε RUa²: οὐδὲ a¹ γὰρ om. Ua¹ 27 ἦν U 29 συστατικά a οὐσίας τῆς addidi 30 ἐνυπάρχει scripsi: ἐνυπάρχουσι RU: ὑπάρχει a

p. 73a37 Καὶ ὅσοις τῶν ἐνυπαρχόντων αὐτοῖς αὐτὰ ἐν τῷ λόγῳ 15r ἐνυπάρχουσι τῷ τί ἐστι δηλοῦντι, οἷον τὸ εὐθὺ ὑπάρχει 40 γραμμῇ καὶ τὸ περιφερές, καὶ τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον ἀριθμῷ.

Τοῦτο δεύτερον τοῦ καθ' αὑτὸ σημαινόμενον. φαμὲν γὰρ καθ' αὑτὰ 5 καὶ ὧν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τὰ ὑποκείμενα αὐτοῖς παραλαμβάνονται· οἷον ὁριζόμενοι τὴν σιμότητα παραλαμβάνομεν ἐν τῷ ὁρισμῷ αὐτῆς τὸ ὑποκείμενον, λέγω δὴ τὴν ῥῖνα, λέγοντες σιμότητα εἶναι κοιλότητα ἐν ῥινί. ὁμοίως καὶ τὸ εὐθὺ ὁριζόμενοι παραλαμβάνομεν τὴν γραμμὴν εὐθὺ λέγοντες εἶναι πάθος γραμμῆς ἥτις ἐξ ἴσου τοῖς ἐφ' ἑαυτῆς σημείοις κεῖται, ἢ ἧς τὰ 45 10 μέσα τοῖς ἄκροις ἐπιπροσθεῖ, ἢ ὅπως ἄλλως ὁρίζεται. ὁμοίως δὲ καὶ περιφερὲς ἤτοι περιφέρειάν φαμεν εἶναι πάθος γραμμῆς πρὸς ἣν ἀφ' ἑνὸς σημείου τῶν ἐντὸς αὐτῆς κειμένων πᾶσαι αἱ προσπίπτουσαι εὐθεῖαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσί. καὶ δῆλον ὅτι οὐ τὸ τμῆμα τοῦ κύκλου αὐτὸ καλεῖται περιφέρεια, ἀλλὰ μᾶλλον καμπύλον κληθείη κυρίως ἐκεῖνο ἢ περιφέρεια. 15 περιφέρεια δὲ ὁ κύκλος, ὥσπερ καὶ ὁ γεωμέτρης ὡρίσατο. ὡσαύτως καὶ 50 ἄρτιόν φαμεν ἀριθμὸν τὸν διαιρούμενον δίχα καὶ περιττὸν ἀριθμὸν τὸν μὴ διαιρούμενον δίχα· καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων ὡσαύτως. τὸ μὲν οὖν δεύτερον σημαινόμενον τοῦ καθ' αὑτὸ τοῦτο. ἔχει δέ τινα ἀσάφειαν ἡ λέξις, ἣν καταστήσομεν τοῦτον τὸν τρόπον. φησὶ γὰρ καὶ ὅσοις τῶν ἐνυπαρχόν-20 των αὐτοῖς αὐτὰ ἐν τῷ λόγῳ ἐνυπάρχουσι τῷ τί ἐστι δηλοῦντι. τὴν δὲ ἀσάφειαν ἐνεποίησε τὸ αὐτοῖς· διὸ ἀντὶ τούτου τὸ 'τισί' παραλάβωμεν, καὶ σαφὴς γίνεται ὁ λόγος ἔχων οὕτως. καὶ ὅσοις τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ἔν τισιν ὑπαρχόντων αὐτὰ ἐν τῷ λόγῳ ἐνυπάρχουσι τῷ τί ἐστι δηλοῦντι, τουτέστιν αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα, οἷς ὑπάρχουσι τὰ συμ-25 βεβηκότα, ἐν τῷ λόγῳ παραλαμβάνονται τῶν συμβεβηκότων τῷ δηλοῦντι 15v τὸ τί ἐστι, τουτέστι τὸ εἶναι ἐν τοῖς ὁρισμοῖς αὐτῶν, ὡς εἶναι τὸ ὅλον τοιοῦτον· ταῦτα, φησί, λέγω καθ' αὑτὰ τῶν ἐν ἄλλοις τὸ εἶναι ἐχόντων ὅσων ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τὰ ὑποκείμενα αὐτοῖς παραλαμβάνεται.

p. 73a40 Καὶ τὸ πρῶτον καὶ σύνθετον καὶ ἰσόπλευρον καὶ 30 ἑτερόμηκες.

Καὶ ταῦτα, φησί, καθ' αὑτὰ ὑπάρχει τῷ ἀριθμῷ, διότι ἐν τῷ ἑκάστου 5

2 οἷον κτλ. om. R 4 αὐτὰ Ua: αὐτὸ R 5 ἐν τοῖς ὁρισμοῖς post αὐτοῖς colloc. a παραλαμβάνεται a 9 ἀφ' a 10 ὁρίσαιτ' ἄν τις a 12 post αἱ add. πρὸς αὐτὴν RU: om. Sa 13 οὐ τὸ om. Ra[1] τοῦ om. Ra[1] post κύκλου add. εἶναι Ra[1] post αὐτό add. ὃ Ua[1] 14 ἀλλὰ μᾶλλον Ua[2]: ἀλλ' οὐ κυρίως . μᾶλλον γὰρ Ra[1] 16 post δίχα add. ὥσπερ R καὶ περιττὸν Ra: περιττὸν δὲ U τὸν alt. om. U 18 τοῦ καθ' αὑτὸ Sa: om. RU ἣν—19 φησὶ γὰρ RUa[2]: τοῦ αὐτοῖς κειμένου, διότι ἀντὶ τούτου τὸ τισὶ παραλαμβάνοντες, σαφὲς ποιοῦμεν τὸ λεγόμενον οὕτως a[1] 19 τῶν—22 ὅσοις om. a[1] 20 ante αὐτοῖς add. ἐν Ua[2] ὑπάρχουσι Ra[2] (C) 21 τὸ R: τοῖς Ua[2] 23 post τῷ alt. add. τὸ U 27 post τοιοῦτον add. καὶ a ὅσον U 28 αὐτῶν Ua 31 ὑπάρχειν a ἑκάστω R

τούτων ὁρισμῷ τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς, λέγω δὴ τὸν ἀριθμόν, παραλαμ- 15v βάνομεν. ἰστέον δ' ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος πρῶτον ἀριθμὸν ἀκούει ἐνταῦθα οὐ τὸν καθ' αὑτὸν πρῶτον ἀλλὰ τὸν πρὸς ἄλλον πρῶτον. ἔστι δὲ πρῶτος ἀριθμὸς ὁ ὑπὸ μονάδος μόνης μετρούμενος, οἷον ὁ ε', ὁ ζ', ὁ ια', ὁ ιζ'·
5 οὔτε γὰρ ὑπὸ δυάδος οὔτε ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου ἀριθμοῦ μετροῦνται οὗτοι πλὴν ὑπὸ μονάδος μόνης. σύνθετοι δὲ καλοῦνται ἀριθμοὶ οἱ ἐκ μονάδος καὶ ἄλλου 10 τινὸς ἢ τινῶν ἄλλων ἀριθμῶν μετρούμενοι, οἷον ὁ ϛ'· καὶ γὰρ ὑπὸ δυάδος καὶ τριάδος καὶ μονάδος· ὁμοίως καὶ ὁ θ' ὑπό τε μονάδος καὶ τριάδος. πρὸς ἀλλήλους δὲ πρῶτοι λέγονται ἀριθμοὶ οἱ μονάδι μόνῃ μετρούμενοι
10 κοινῷ μέτρῳ· οἷός ἐστιν ὁ ζ' καὶ ὁ ια'· ὑπὸ μόνης γὰρ μονάδος ὡς κοινοῦ μέτρου μετροῦνται. ὅτι δὲ οὐχ ὥς φησιν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς πρὸς ἀλλήλους 15 πρώτους ἐνταῦθα παρέλαβεν ἀλλὰ τοὺς ἁπλῶς πρώτους, φανερὸν ἐξ ὧν οὐκ εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης πληθυντικῶς πρώτους ἀριθμοὺς ἀλλὰ π ρ ῶ τ ο ν. ὁμοίως καὶ τὸ ἰ σ ό π λ ε υ ρ ο ν καὶ ἑ τ ε ρ ό μ η κ ε ς ὁ Ἀλέξανδρος οὐκ ἐπὶ ἀριθμῶν
15 ἀλλ' ἐπὶ σχημάτων ἔλαβεν, ὅπερ ἦν καὶ εἰκὸς ἐπινοῆσαι. οὐ μὴν ὁ Ἀριστοτέλης ἐπὶ σχημάτων ταῦτα τέθεικεν ἀλλ' ἐπὶ ἀριθμῶν· καὶ γάρ φαμεν ἰσοπλεύρους ἀριθμοὺς εἶναι τοὺς τετραγώνους, οἷον τὸν θ', διότι τοῦ γ' ἐφ' ἑαυτὸν πολυπλασιασθέντος γέγονεν· ἑτερομήκεις δὲ τοὺς ἐξ ἀνίσων ἀριθ- 20 μῶν πολυπλασιασθέντων γενομένους· οἷον τὸν ιε' ἑτερομήκη λέγομεν·
20 σύγκειται γὰρ ἐκ τοῦ ε' ἐπὶ τὸν γ' πολυπλασιασθέντος. ὅτι δὲ οὐκ ἐπὶ σχημάτων ἔλαβε τὸ ἰ σ ό π λ ε υ ρ ο ν καὶ ἑ τ ε ρ ό μ η κ ε ς ἀλλ' ἐπ' ἀριθμῶν, ἐδήλωσεν ἐξ ὧν ἐπήγαγε λέγων·

p. 73b 1 Καὶ πᾶσι τούτοις ἐνυπάρχουσιν ἐν τῷ λόγῳ τῷ τί ἐστι λέγοντι ἔνθα μὲν γραμμὴ ἔνθα δ' ἀριθμός. 25

25 Τουτέστιν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς πάντων τῶν εἰρημένων ἐνυπάρχει τὰ ὑποκείμενα αὐτοῖς, ἐν τισὶ μὲν γραμμή, δηλονότι ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ περιφεροῦς καὶ τοῦ εὐθέος, ἐν τισὶ δὲ ἀριθμός, ἐν τοῖς λοιποῖς πᾶσιν. ὅτι δὲ ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ἰσοπλεύρου καὶ ἑτερομήκους τὴν γραμμὴν ὡς ὑποκείμενον οὐ

3 αὐτὸ R πρῶτον (post δὲ) U 4 ὁ ε' om. R ὁ (ante ζ') om. U ιζ' Ua: ιξ' R 6 μόνης om. U 7 post τινὸς add. ἀριθμοῦ a τινῶν om. Ra ἄλλων om. a 8 ὁ ἔννατος U ὑπό—τριάδος om. a 10 οἷον U κ̄ζ a¹ ια' Ra²: λα' U: λε̄ a¹ ὑπὸ — 11 μετροῦνται] τούτων γὰρ ἑκάτερος μὲν καθ' αὑτὸν, οὐκ ἔστι πρῶτος καὶ ἀσύνθετος. μετρεῖται γὰρ ὁ μὲν κ̄ζ, ὑπὸ τοῦ γ̄ καὶ θ̄. ὁ δὲ λε̄ ἐκ τοῦ ε̄ καὶ ζ̄. πρὸς ἀλλήλους δὲ πρῶτοι καὶ ἀσυνθετοί εἰσι . μόνῃ γὰρ τῇ μονάδι κοινῷ μέτρῳ χρῶνται a¹ ὡς scripsi: καὶ a²: om. RU 10. 11 κοινοῦ μέτρου a²: κοινῷ μέτρῳ RU 11 ὁ ἀλέξανδρός φησι a¹ 12 ἐξ ὧν Ra: ἐκ τούτου U 18 ἐφ' ἑαυτὸν post πολυπλ. colloc. a πολαπλασιασθέντος itemque in seq. πολα RU 19 τὸ U 20 ἐπὶ τὸν γ̄ post πολυπλ. colloc. a: ἐπὶ τοῦ γ' U 23 τούτοις a Arist.: αὐτοῖς RU 24 λέγοντι a Arist.: δηλοῦντι RU γραμμὴ Arist.: γραμμὴν RUa 26 ἔνθα μὲν a ὁρισμῷ—27 ὅτι δὲ] εὐθεῖ καὶ περιφερεῖ ἡ γραμμή. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ἀριθμός. δῆλον οὖν ὅτι τὸ ἰσόπλευρον καὶ ἑτερόμηκες, οὐκ ἐπὶ σχημάτων ἔλαβεν, ἀλλ' ἐπὶ ἀριθμῶν. οὐ γὰρ a¹ post τοῦ add. τε R 28 τῶν ἰσοπλεύρων a¹ καὶ Ra²: ἢ Ua¹ ἑτερομήκων, post quod add. σχημάτων a¹ οὐ om. a¹

παραλαμβάνομεν, σαφές· οὔτε γὰρ ὑπόκειται τούτοις ἡ γραμμὴ ἀλλὰ τὸ 15v
σχῆμα, καὶ εἰσὶ πάθη οὐ τῆς γραμμῆς ἀλλὰ τοῦ σχήματος. ὥστε καὶ 30
τούτοις δῆλον ὅτι τὸν ἀριθμὸν ὑποκεῖσθαι βούλεται.

p. 73b4 Ὅσα δὲ μηδετέρως ὑπάρχει, συμβεβηκότα.

5 Τουτέστιν ὅσα δὲ μήτε ἐν τῷ ἑαυτῶν ὁρισμῷ τὸ ὑποκείμενον λαμβάνει
μήτε ἐν τῷ τοῦ ὑποκειμένου ὁρισμῷ τὸ κατηγορούμενον παραλαμβάνεται, ταῦτα
καλῶ συμβεβηκότα· οἷον, φησί, τὸ μουσικὸν ἢ τὸ λευκὸν τῷ ζῴῳ,
ἅπερ καὶ χωρίζεσθαι αὐτοῦ πέφυκε. τί οὖν; ζητήσειεν ἄν τις, καὶ ἃ μὴ
χωρίζονται τῶν συμβεβηκότων, ταῦτα καθ' αὑτά φαμεν, οἷον τὸ μέλαν τῷ 35
10 κόρακι; οὐδαμῶς· αὐτὸς γὰρ διωρίσατο τίνα φησὶ καθ' αὑτὰ τῶν συμβε-
βηκότων ὑπάρχειν καὶ τοῖς ὑποκειμένοις. ὥστε κἂν ἀχώριστα ᾖ συμβεβη-
κότα, μὴ συντελῇ δὲ εἰς τὸν τῶν ὑποκειμένων ὁρισμὸν ἢ εἰς τὸν ἑαυτῶν
ὁρισμὸν τὰ ὑποκείμενα οὐ παραλαμβάνῃ, οὐκ ἂν εἶεν ταῦτα καθ' αὑτὰ τοῖς
ὑποκειμένοις ὑπάρχοντα. καὶ πῶς γνωσόμεθα, ποῖα μὲν τῶν ἀχωρίστων
15 συμβεβηκότων εἰς τὸν ὁρισμὸν τῶν ὑποκειμένων ὀφείλει παραλαμβάνεσθαι 40
ἢ εἰς τὸν ἑαυτῶν ὅρον ἐκεῖνα παραλαμβάνειν, ποῖα δὲ οὔ; φημὶ τοίνυν ὅτι
ὅσα τῶν ἀχωρίστων συμβεβηκότων μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ φύσει ὡρισμένως
ὑπάρχει καὶ οὐδεμιᾷ ἄλλῃ, ταῦτα καθ' αὑτὰ ὑπάρχει ἐν ἐκείνοις· ὅσα δὲ
μὴ ὡρισμένῃ τινὶ φύσει ὑπάρχει ἀλλὰ δύναται καὶ πλείοσιν ὑπάρχειν,
20 ταῦτα, κἂν ἀχώριστα ᾖ, οὐ λέγεται καθ' αὑτὰ τοῖς ὑποκειμένοις ὑπάρχειν.

p. 73b5 Ἔτι ὃ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται ἄλλου τινός, οἷον
τὸ βαδίζον ἕτερόν τι ὂν βαδίζον ἐστὶ καὶ λευκόν. 45

Τρίτον τοῦτο σημαινόμενον τοῦ καθ' αὑτό, ὃ οὐκέτι ἄλλο τι ὂν κατ'
ἄλλου κατηγορεῖται, οἷοι ἦσαν οἱ πρότεροι δύο τρόποι, ἀλλ' ἁπλῶς ὃ μὴ
25 δι' ἄλλο ἐστὶ μηδὲ ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι ἔχει, οἷά ἐστι τὰ συμβεβηκότα,
ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὑτὸ ὑφέστηκεν, οἷον ἡ οὐσία· τὰ μὲν γὰρ συμβεβηκότα
αὐτῆς δεῖται εἰς τὸ εἶναι, αὐτὴ δὲ οὐδενός. ἔστιν οὖν οὗτος τρίτος τρόπος 50
τοῦ καθ' αὑτό.

Ἔτι ὃ μὴ καθ' ὑποκειμένου ἄλλου τινὸς λέγεται, τουτέστιν ὃ
30 μὴ ἐν ὑποκειμένῳ ἄλλῳ τινί ἐστιν, ὥσπερ ἐστὶ τὸ βαδίζειν· δεῖ γὰρ ἄνθρω-
πον εἶναι, εἶτα βαδίζειν, καὶ ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ βαδίζειν.

---

1 σαφές om. a[1] οὐ a[1] ἡ γραμμὴ om. a[1] 2 post εἰσὶ add. ταῦτα a[1] ὥστε — 3 βούλεται om. a[1] 2. 3 δηλονότι καὶ τούτοις R 5 δὲ Sa: om. RU 6 ὁρισμῷ om. U 7 τὸ alt. om. R 9 φήσομεν ἄν, οἷον a 10 οὗτος Ra 11 ὑπάρχειν Sa: ὑπάρχει RU 12 συντελῇ Sa: συντελεῖ RU 13 ὅρον U 14 χωριστῶν R 16 ὅτι om. Ra[1] 17 μιᾷ — φύσει post ὡρισμένως ὑπάρχει colloc. a[1] 18 fort. ὑπάρχοι ἂν ἐκείναις 19 ὡρισμένως a 21 ἄλλου τινὸς λέγεται R 22 βαδίζον prius U Arist.: βαδίζειν Ra (B p) 23 ὃ Ua: ὅτι R 24 πρῶτοι a 25 μήτε Ua 26 ἀλλ' οὐ τὸ a post ἡ add. μερικὴ a 29 ἄλλου τινὸς om. a 30 ἐστὶ om. a βαδίζον U

Τὰ μὲν δὴ μὴ καθ' ὑποκειμένου, τουτέστι μὴ ἐν ὑποκειμένῳ· ἀντὶ γὰρ τοῦ 'ἐν ὑποκειμένῳ' τὸ καθ' ὑποκειμένου παρέλαβεν.

p. 73b10 Ἔτι δ' ἄλλον τρόπον τὸ μὲν δι' αὑτὸ ὑπάρχον ἑκάστῳ καθ' αὑτό, τὸ δὲ μὴ δι' αὑτὸ συμβεβηκός. 16r

5 Τοῦτο τέταρτον τοῦ καθ' αὑτὸ σημαινόμενον, ὃ αἴτιόν τινος γίνεται μὴ κατὰ συμβεβηκός. [οἷον] εἰ μὲν γὰρ βαδίζοντος ἤστραψε, φησίν, οὔ φαμεν καθ' αὑτὸ [τὸ] διὰ τὴν βάδισιν ἀστράψαι ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· καὶ γὰρ καὶ εἰ μὴ ἐβάδιζεν, ἤστραψεν· οὐδὲ εἰ ὀρύττων θησαυρὸν εὗρέ τις, αἴτιόν φαμεν τὸ ὀρύττειν τῆς τοῦ θησαυροῦ εὑρέσεως καθ' αὑτὸ ἀλλὰ κατὰ συμ- 5
10 βεβηκός· οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ὤρυξεν. εἰ μέντοι σφαγείς τις ἀπέθανεν, αἰτίαν τοῦ θανάτου τὴν σφαγὴν καθ' αὑτό φαμεν· οὐ γὰρ συμβέβηκε τῇ σφαγῇ ὁ θάνατος, ἀλλ' αἰτία ἡ σφαγὴ τοῦ θανάτου γέγονε. ταῦτα μὲν οὖν τοῦ πλήρους ἕνεκεν τῆς διαιρέσεως παραδέδωκεν. οὐ πάντα δὲ ταῦτα τὰ σημαινόμενα τοῦ καθ' αὑτὸ συμβάλλεται εἰς τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον, ἀλλὰ μόνοι
15 οἱ πρῶτοι δύο τρόποι τοῦ καθ' αὑτὸ χρησιμεύουσιν εἰς τὸ προκείμενον· τῶν γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόντων εἰσὶ καὶ ἀεί. οὔτε γὰρ ἐνδέχεται μὴ ἐν 10 τῷ ὁρισμῷ τῆς σιμότητος τὴν ῥῖνα παραλαβεῖν, οὔτε τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ τινων παραλαμβανόμενα ἐνδέχεται μὴ καὶ ἀεὶ καὶ παντὶ τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχειν, ὥσπερ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον. ὁ δὲ τρίτος τρόπος [ὃς] περὶ τὰ ἄτομα
20 μάλιστα καταγίνεται· ταῦτα γὰρ κατ' οὐδενὸς ἑτέρου ἐστὶ καὶ τόδε τι σημαίνει· τῶν δὲ ἀτόμων ἀπόδειξις οὐκ ἔστιν, ὡς δειχθήσεται ἐν τοῖς ἑξῆς. ἀλλ' οὐδὲ ὁ τέταρτος τρόπος χρησιμεύσει εἰς ἀπόδειξιν· οὐδὲ γὰρ 15 μόνη ἡ σφαγὴ αἰτία τοῦ θανάτου οὐδὲ πάντως, εἰ μὴ τύχοι καιρία οὖσα, ὥστε οὐκ ἀεί, οὐδὲ τὸ ἐν ἔαρι πλέειν μόνον τῆς σωτηρίας αἴτιον οὐδὲ
25 ἀεί· θέλει δὲ ἡ ἀπόδειξις καὶ τὸ ἀεὶ ἔχειν. διὰ τοῦτο οὖν οὐκ εὔχρηστον εἰς ἀπόδειξιν οὐδὲ τοῦτο.

p. 73b14 Οἷον εἴ τις σφαττόμενος ἀπέθανε καὶ κατὰ σφαγήν.

Ἀναγκαίως τὸ καὶ κατὰ σφαγὴν προσέθηκε, τουτέστι διὰ τὴν 20 σφαγήν· ἐνδέχεται γὰρ καὶ μὴ σφαττόμενον ἀποθανεῖν· οἷον εἰ μὴ ἐπὶ
30 καιρίῳ τόπῳ ἔτυχε λαβών, ὁ δὲ φόβος καὶ ἡ ἔκπληξις ἢ καὶ ὁ εἱμαρμένος

2 ὑποκειμένῳ τὸ καθ' om. a post παρέλαβε add. καθ' αὑτό ἐστιν Ra 3 ἔστι R 6 οἷον delevi μὲν γὰρ om. Ra 7 τὸ delevi 8 βαδίζων U post ἤστραψεν add. ὅτι Ua post εἰ add. ὁ R 9 τῆς om. U τοῦ om. R θησαυρὸν εὑρεῖν U 10 ὤρυττεν a 11 καθ' αὑτὸ τὴν σφαγὴν a 13 παραδέδοται Ra1 14 μόνοι δὲ R 15 πρῶτοι om. Ua ante εἰς add. αὐτῶ R 16 ἐξ ἀνάγκης γὰρ εἰσὶν ὑπαρχόντων καὶ ἀεὶ R: eadem post ἀεί add. Ua2 19 ὃς delevi ὡς Ra1 ante περὶ add. καὶ RUa2: om. a1 20 καταγινόμενος Ra1 ἐστιν ἑτέρου a 21 δὲ scripsi: γὰρ RUa ἔσται U 21. 22 ἐν τοῖς ἑξῆς] c. 8 p. 75b24 sq. 24 πλέειν μόνον τῆς scripsi: τις πλέειν μόνον R: τις μόνον πλέειν Ua 27 τις a: om. RU: τι Arist. 28 post ἀναγκαίως add. δὲ a τὸ καὶ scripsi: inv. ord. RU: τὸ a προσέθηκε ante τὸ colloc. a 30 βαλὼν U2a καὶ alt. om. a

τοῦ θανάτου χρόνος τὸν θάνατον ἐνεποίησε κατά τινα τύχην ἐν τῷ καιρῷ 16r
τῆς σφαγῆς ἐπιστάς, ὡς εἴ τις καὶ λουόμενος ἢ ἐσθίων ἀποθάνοι· εἰ γὰρ
οὕτω τύχοι, οὐ καθ' αὑτὸ οὔτε τὸ λουτρὸν οὔτε τὸ ἐσθίειν οὔτε ἡ σφαγὴ
τοῦ θανάτου ἔσται αἴτιον, ἀλλ' ἔτυχεν οὕτως.

5 p. 73b16 Τὰ ἄρα λεγόμενα ἐπὶ τῶν ἁπλῶς ἐπιστητῶν καθ' αὑτὰ 25
οὕτως ὡς ἐνυπάρχειν τοῖς κατηγορουμένοις ἢ ἐνυπάρχεσθαι
δι' αὑτά τέ ἐστι καὶ ἐξ ἀνάγκης.

Ἀπαριθμησάμενος τὰ εἰρημένα τέσσαρα τοῦ καθ' αὑτὸ σημαινόμενα
τοῦ πλήρους ἕνεκεν τῆς διαιρέσεως, ὡς ἤδη εἶπον, νῦν ἀφορίζεται καὶ λέγει
10 ὅτι τὰ δύο τὰ πρότερα σημαινόμενα τοῦ καθ' αὑτὸ συμβάλλεται ἡμῖν εἰς
τὰς ἀποδεικτικὰς μεθόδους, τὰ δὲ λοιπὰ δύο οὐκέτι. τὸ μὲν γὰρ τρίτον
αὐτόθεν οὐδὲ ἄλλο ἄλλου κατηγορεῖ, ἀλλ' ἔστιν ἅπαν φωνὴ σημαντική τινος 30
οὐσίας· τὸ δὲ τέταρτον, εἰ καὶ ἄλλο ἄλλου κατηγορεῖ ὡς αἴτιον αἰτιατοῦ καὶ ἐξ
ἀνάγκης τὸ αἴτιον αἰτιατοῦ ἐστιν αἴτιον, ἀλλ' οὐκ εἰς πρότασιν τὸ τοιοῦτον
15 συμβάλλεται, μᾶλλον δὲ εἰς ὅλου συλλογισμοῦ γένεσιν. οἷον ἡ σελήνη
ἐκλιμπάνει διὰ τὴν ἐπιπρόσθησιν τῆς γῆς· οὐχ ὡς ἐν προτάσει τοῦτο παρα-
ληψόμεθα, μᾶλλον δέ, ὡς εἶπον, εἰς γένεσιν τοῦ ὅλου συλλογισμοῦ συμ-
βάλλεται ἡμῖν ἡ αἰτία τῆς ἐκλείψεως εἰς μέσου ὅρου χώραν παραλαμβα- 35
νομένη, οἷον ὡς ἐν τῷ συλλογισμῷ τούτῳ· ἡ σελήνη ἐπιπροσθεῖται ὑπὸ
20 τῆς γῆς, τὸ ἐπιπροσθούμενον ἐκλείπει, ἡ σελήνη ἄρα ἐκλείπει. ἰδοὺ ἐν-
ταῦθα αἰτίου ὄντος τοῦ ἐκλιμπάνειν τὴν σελήνην τῆς ἐπιπροσθήσεως τῆς
γῆς οὐ παρελήφθη τοῦτο ἐν προτάσει, ἀλλ' εἰς γένεσιν ἡμῖν τοῦ μέσου
ὅρου συνεβάλλετο. τὴν δὲ ἀκριβεστέραν περὶ τούτου ἐξέτασιν ἐροῦμεν, ὅτε
αὐτὸς τούτου μεμνήσεται. μόνα οὖν τὰ πρῶτα δύο τοῦ καθ' αὑτὸ σημαι-
25 νόμενα χρήσιμα ὑπάρχει πρὸς τὰς ἀποδεικτικὰς μεθόδους, ἐξ ἀνάγκης τε 40
ὑπάρχοντα καὶ καθ' αὑτό. καὶ ὅτι μὲν τὸ πρότερον σημαινόμενον τοῦ καθ'
αὑτὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ, καὶ αὐτόθεν ἐστὶ προφανές, εἴ γε
τὰ ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τινος παραλαμβανόμενα δεῖ ὑπάρχειν ἐκείνοις καὶ ἐξ
ἀνάγκης· διόπερ οὐδὲ κατασκευάσαι αὐτὸ ὁ Ἀριστοτέλης ἀξιοῖ. τὸ δὲ
30 δεύτερον, τοῦτο δὲ ἦν ὃ ἐν τῷ ἑαυτοῦ ὁρισμῷ τὸ ὑποκείμενον παραλαμ-
βάνει, δοκεῖ μὲν μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν τῷ μὴ παντὶ ὑπάρχειν τῷ ὑπο-
κειμένῳ τὸ κατηγορούμενον (οὐδὲ γὰρ παντὶ ἀριθμῷ τὸ περιττόν, ἀλλ'
οὐδὲ τὸ ἄρτιον παντὶ ἀριθμῷ), δείκνυσί γε μὴν καὶ ταῦτα ἐξ ἀνάγκης 45
ὑπάρχοντα παντὶ τῷ ὑποκειμένῳ τῷ τὴν ἀντίθεσιν τούτων ἄμεσον εἶναι
35 καὶ ἰσοδυναμεῖν τῇ ἀντιφάσει. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀντίφασις ἐπὶ πάντων τῶν

1 τέχνην R 6 ὡς om. U 7 καὶ ἐξ ἀνάγκης om. R 8 τοῦ καθ' αὑτὸ τέσσαρα a 9 ἀφορίζει U λέγειν a 12 post οὐδὲ add. γὰρ a 12. 13 οὐσίας τινός a 14 εἶναι a post αἴτιον alt. add. φαμὲν a post ἀλλ' add. οὖν R 16 ἐπιπρόσθεσιν R οὐχ a: οὐκ ἂν RU 16. 17 παραληψόμεθα a: παραληψώμεθα RU 19 τοῦτο R 20 τὸ RU: καὶ a 21 an αἰτίας οὔσης? 24 μεμνήσεται] c. 6 p. 75a 25 sq. 26 πρῶτον a 28 δεῖ a: δεῖται RU 31 τῷ—ὑπάρχειν om. R

ὄντων καὶ μὴ ὄντων διαιροῦσα καὶ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος πᾶσί τε 16r
ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει καὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀεὶ οὐ τῷ ἑκάτερον τῶν μορίων
ἐπὶ πάντων ἁρμόζειν ἀλλὰ τῷ πάντως τῶν δύο τὸ ἕτερον, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν 50
προκειμένων, ἐπειδὴ ἐπὶ παντὸς ἀριθμοῦ ἢ τὸ ἄρτιον ἢ τὸ περιττόν, διὰ τοῦτό
5 φαμεν καθ' αὑτὸ καὶ ἀεὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν αὐτά, τῷ πάντως δεῖν
θάτερον μόριον τῆς ἀντιθέσεως ἐφ' ὧν πέφυκε κατηγορεῖσθαι ἁρμόζειν.
ἄλλως τε καὶ ἐφ' ὧν ἑκάτερον τῶν μορίων τῆς ἀντιθέσεως κατηγορεῖται, ἐπὶ
τούτων δῆλον ὅτι τὸ κατηγορούμενον παντί τε ὑπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ, εἰ
δὲ παντί, καὶ ἀεὶ ἐξ ἀνάγκης. οὕτως οὖν ταῦτα διορισάμενος μέτεισιν ἐπὶ
10 τὴν διδασκαλίαν | τοῦ καθόλου. 16v

Τὰ ἄρα λεγόμενα ἐπὶ τῶν ἁπλῶς ἐπιστητῶν καθ' αὑτὰ
οὕτως ὡς ἐνυπάρχειν τοῖς κατηγορουμένοις ἢ ἐνυπάρχεσθαι δι'
αὑτά τέ ἐστι καὶ ἐξ ἀνάγκης. ἐπειδὴ ἀπηριθμήσατο τὰ τοῦ καθ' αὑτὸ
σημαινόμενα καὶ ἐδίδαξε περὶ τῶν δύο τῶν προτέρων μόνων ὡς ἐξ ἀνάγκης
15 ὑπάρχει αὐτῶν ἑκάτερον, συνάγει τὸ χρήσιμον ἑαυτῷ εἰς τὰς ἀποδεικτικὰς
μεθόδους διὰ τούτων, ἐκ τῶν δεδειγμένων τὸ ἀναγκαῖον τῶν ἀποδεικτικῶν
προτάσεων συμπεραινόμενος. δυνάμει γὰρ τοῦτό φησιν, ὅτι, εἰ καὶ 5
πάντα ἡμῖν τὰ κατηριθμημένα τῶν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν ὑπαρχόντων, ἄλλα
τὰ ἐπὶ τῶν ἁπλῶς ἐπιστητῶν, τουτέστι τῶν κυρίως ἐπιστητῶν
20 παραλαμβανόμενα εἰς προτάσεις τοιαῦτά ἐστιν ὡς ἐνυπάρχειν τοῖς
κατηγορουμένοις ἢ ἐνυπάρχεσθαι αὐτοῖς τὰ κατηγορούμενα. διὰ
τούτων δὲ τοὺς δύο τρόπους τοὺς πρώτους τῶν σημαινομένων τοῦ καθ' 10
αὑτὸ δεδήλωκε· ταῦτα δὲ δέδεικται ἐξ ἀνάγκης τε ὄντα καὶ καθ' αὑτὰ
ὑπάρχοντα· ἐξ ἀναγκαίων ἄρα προτάσεων αἱ ἀποδείξεις. ὅπερ δὲ εἶπον, διὰ
25 τοῦ ἐνυπάρχειν καὶ ἐνυπάρχεσθαι τοὺς προτέρους δύο τρόπους τοῦ καθ'
αὑτὸ σημαίνει. διὰ μὲν γὰρ τοῦ ἐνυπάρχειν τὸν πρῶτον· ἐπειδὴ γὰρ ἕκαστον
ἐν τῷ ἰδίῳ ὁρισμῷ ἔχει τὸ εἶναι καὶ ἔστι δι' ἐκεῖνο, διὰ τοῦτο εἶπεν
ἐνυπάρχειν τὸ ὑποκείμενον τοῖς κατηγορουμένοις, οἷον τὸν ἄνθρωπον
ἐν τῷ ζῴῳ καὶ λογικῷ καὶ θνητῷ, ἅπερ αὐτοῦ κατηγορεῖται, διότι τὸ εἶναι 15
30 ἐν τούτοις τῷ ἀνθρώπῳ. καὶ ἐπεὶ ἀντικειμένως εἶχεν ὁ δεύτερος τρόπος τῷ
προτέρῳ (ἐν μὲν γὰρ τῷ προτέρῳ τὸ ὑποκείμενον εἰς τὸν ἑαυτοῦ ὁρισμὸν

---

2 ante ἐξ add. τὸ Ua² καὶ alt. om. R: post ἀεὶ colloc. a οὐ τῷ a²: οὕτω RU: τῷ a¹ ἑκάτερον scripsi: θάτερον Ua: θατέρῳ R 3 τὸ om. U 5 ὑπάρχει αὐτὸ R 10 καθ' αὑτό Ra 11 καθ'—13 ἐξ ἀνάγκης om. a 12 ἢ R Arist.: καὶ U 13 τοῦ καθ' αὑτὸ τὰ Ua 14 ἐδίδαξε a: ἔδειξε RU πρώτων a 15 ἑκάτερον a: ἕκαστον RU ἑαυτοῦ R 17 προτάσεων RU: μεθόδων a δυνάμει a²: διαμένει RUa¹ 18 post κατηριθμημένα add. ἀλλὰ RU: τοῦ καθ' αὑτό ἐστιν, ἀλλὰ δύο a¹: om. a² ἐστίν post ὑπαρχόντων colloc. a¹: εἰσὶν Ua² 19 ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τῶν (ἐπὶ δὲ τῶν R)—κυρίως ἐπιστητῶν RUa²: Οὐ γὰρ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν—ἢ τὸ ἄρτιον. Ἁπλῶς ἐπιστητά, τὰ κυρίως ἐπιστητά φησι a¹: ab ἁπλῶς inc. S 20 ante παραλ. add. τὰ SUa post προτάσεις add. ἃ Sa 21 ante αὐτοῖς add. ἐν Ua² 22 δὲ Sa¹: om. RUa² τοὺς πρώτους S: τοὺς προτέρους ἑκατέρου (ἑκατέρους a²) Ua²: τοὺς πρὸς ἑκάτερον R: om. a¹ τῶν—23 δεδήλωκε Sa¹: σημαινομένων R: σημαίνων Ua² 23 δὲ om. Ra²: γὰρ Sa¹ τε om. RSa¹ ὄντα om. Sa¹ 26 γὰρ prius om. Sa¹ 27 ἔχον R 28 οἷον RUa: τουτέστιν S 29 ἃ καθ' αὑτὸ Ua²

παρελάμβανε τὸ κατηγορούμενον· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τὸ κατηγορούμενον 16v
εἰς τὸν ἑαυτοῦ ὁρισμὸν παρελάμβανε τὸ ὑποκείμενον), διὰ τοῦτο εἰπὼν ἐπὶ
τοῦ προτέρου τὸ ἐνυπάρχειν ἐπὶ τοῦ δευτέρου εἶπε τὸ ἐνυπάρχεσθαι
τὸ κατηγορούμενον ἐν τῷ ὑποκειμένῳ. ἐπὶ γὰρ τούτου διὰ τὸ ὑποκεί- 20
5 μενον ἔστι τὸ κατηγορούμενον· διὰ γὰρ τὸν ἀριθμὸν ὑπάρχει τὸ ἄρτιον ἢ
τὸ περιττόν. καὶ διὰ τοῦτο εἶπεν αὐτὸ ἐνυπάρχεσθαι τῷ ὑποκειμένῳ, τουτέστιν
ἐν ἐκείνῳ τὸ εἶναί τε ἔχειν καὶ σώζεσθαι.

p. 73b18 Οὐ γὰρ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν ἢ ἁπλῶς ἢ τὰ ἀντικείμενα.

10 Τὸ μὲν ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ προτέρου τρόπου ἐκληπτέον· οὐχ οἷόν τε
γὰρ τὰ εἰς ὁρισμόν τινος παραλαμβανόμενα μὴ καὶ παντὶ καὶ ἀεὶ ἐξ ἀνάγ-
κης τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχειν. τὸ δὲ ἢ τὰ ἀντικείμενα πρὸς τὸν δεύτερον
τρόπον· καὶ ἐπὶ τούτου γὰρ ἀνάγκη παντὶ τῷ ὑποκειμένῳ τὴν ὅλην ἀντίθεσιν 25
ὑπάρχειν· πᾶς γὰρ ἀριθμὸς ἢ ἄρτιός ἐστιν ἢ περιττός, καὶ πᾶσα γραμμὴ
15 ἢ καμπύλη ἐστὶν ἢ εὐθεῖα. δυνατὸν μέντοι καὶ τὸ ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ δευ-
τέρου ἐκλαμβάνειν τρόπου. ἁπλῶς μέν, ὅταν πᾶσαν τὴν ἀντίθεσιν
κατηγορήσωμεν, οἷον πᾶς ἀριθμὸς ἄρτιος ἢ περιττός, καὶ πᾶν σῶμα τὸ ἐν
γενέσει ἢ βαρὺ ἢ κοῦφον. τὰ ἀντικείμενα δὲ εἶπεν ἀντὶ τοῦ 'θάτερον τῶν
ἀντικειμένων', ὅταν, ὡς ἤδη εἶπον, τὸ ἕτερον μόριον τῆς ἀντιθέσεως ἀπο-
20 λαβόντες τοῦτο τοῦ δεκτικοῦ κατηγορήσωμεν· οἷον πάσης δεκάδος τὸ ἄρτιον 30
ἤ τι τοιοῦτον. εὑρίσκεται δὲ ὅτι ἐπί τινων τῶν καθ' αὑτὸ συμβεβηκότων
ἔστι τις καὶ μεσότης, ἐφ' ὧν ὑπερβολή τε καὶ ἔλλειψις θεωρεῖται, οἷον
ἐπὶ σιμότητός τε καὶ γρυπότητος· ἔστι γὰρ μεταξὺ τούτων καὶ τὸ εὐθύ.
ἀλλ' ἔστιν ἐπὶ τούτων τὴν ἄμεσον ἀντίθεσιν παραλαβεῖν, εἰ οὕτω φήσομεν,
25 πᾶσαν ῥῖνα ἢ εὐθεῖαν εἶναι ἢ καμπύλην, ὥσπερ καὶ γραμμήν φαμεν πᾶσαν
εἰς δύο ταῦτα διαιρεῖσθαι· δῆλον γὰρ ὅτι τὸ καμπύλον, εἰ μὲν κυρτὸν εἴη
ἐπὶ ῥινός, λέγεται γρυπόν, εἰ δὲ κοῖλον, σιμόν. ἄλλως τε οὐκ ἐπὶ πάντων 35
ἁπλῶς τῶν καθ' αὑτὸ συμβεβηκότων τοῦτο ἐκληπτέον εἰρῆσθαι ἀλλ' ἐπὶ
τῶν ἐπιστητῶν· ταῦτα δέ ἐστι τὰ κατὰ ἀφαίρεσιν. διὸ καὶ ἔλεγε ταῦτα
30 ἐπὶ τῶν ἁπλῶς ἐπιστητῶν· σιμότης δὲ ῥινὸς καὶ εὐθύτης οὐ τῶν ἐπι-
στητῶν· οὐδὲ γὰρ τῶν ἐξ ἀφαιρέσεώς ἐστι λαμβανομένων.

---

1 τὸν (post παρελ.) a² post δευτέρῳ add. τὸ ἀπάπαλιν . τουτέστι Sa¹
5. 6 περιττὸν — ἄρτιον S 5 ἢ] καὶ S 6 τὸ om. Ua² αὐτῷ RS
ante τῷ add. ἐν a² 7 τῷ U: τι S τε om. S 8 lemma om. a¹
ἐνδέχεσθαι a² 10 ἐκληπτέον Sa: om. RU 10. 11 οὐ γὰρ οἷόν τε Sa 11 καὶ
prius om. S 13 τούτοις S 14 καὶ — 17 περιττός om. S 17 οἷον scripsi:
ὅταν RUa post ἄρτιος add. ἢ U²a post πᾶν add. τὸ R τὸ RSa: τῶν U
18 εἶπεν ἀντὶ τοῦ om. U θάτερον S: θατέρου R: ἂν θάτερον Ua 19. 20 ἀντι-
φάσεως λαβόντες pr. S 20 τῶν δεκτικῶν R 21 ἢ SUa: καὶ εἰ R 22 εὑρί-
σκεται καὶ μεσότης τις S 24 λαβεῖν Sa 25 ἢ καμπύλην εἶναι Sa
27 post κοῖλον add. λέγεται Sa 29 ταῦτα RSa: τὰ U 31 ἐξ om. RUa¹
ἀφαιρέσεώς τι λαμβάνομεν RSa¹

p. 73b21 Ἔστι γὰρ τὸ ἐναντίον ἢ στέρησις ἢ ἀντίφασις ἐν τῷ 16v
αὐτῷ γένει, οἷον ἄρτιον τὸ μὴ περιττὸν ἐν ἀριθμοῖς ἢ ἕπεται. 40

Ἐπειδὴ εἶπεν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἢ ἁπλῶς ἢ τὰ ἀντικείμενα αὐτὸ τοῦτο κατασκευάσαι διὰ τούτων βούλεται. τὰ γὰρ ἄμεσα τῶν ἐναντίων εἰς
5 ταυτὸ συντρέχει στερήσει τε καὶ ἕξει καὶ καταφάσει τε καὶ ἀποφάσει· ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν δεκτικῶν ὄψεώς τε καὶ τυφλότητος ἀνάγκη πάντως θάτερον τῶν ἀντικειμένων ὑπάρχειν, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ἀντιφάσεως ἀνάγκη πάντως τὸ ἕτερον μόριον ὑπάρχειν τοῖς ὑποκειμένοις, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν 45 ἀμέσων ἐναντίων ἀνάγκη τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ,
10 οἷον τῷ ἀριθμῷ τὸ ἄρτιον ἢ τὸ περιττὸν καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ζωὴν ἢ θάνατον καὶ τοῖς σώμασι τὸ βαρὺ ἢ τὸ κοῦφον. καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἐναντίον πάντως ἰσοδυναμεῖ ἢ τῇ στερήσει ἢ τῇ ἀποφάσει τοῦ ἐναντίου μορίου τῷ τεθέντι· οἷον τῷ ἀρτίῳ ἰσοδυναμεῖ τὸ μὴ περιττόν· ἐν γὰρ ἀριθμῷ τὸ μὴ περιττὸν πάντως ἄρτιόν ἐστιν· ὁμοίως κἂν στερητικῶς τις εἴποι ἀντὶ τοῦ 50
15 μὴ περιττοῦ τὸ ἀπέριττον, ἰσοδυναμεῖ τῷ ἀρτίῳ. ἐπεὶ οὖν ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ παντὸς ἡ ἀντίφασις, τουτέστιν ἢ ἡ κατάφασις ἀληθὴς ἢ ἡ ἀπόφασις, ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν δεκτικῶν ἢ ἡ ἕξις ἀληθεύει ἢ ἡ στέρησις· ἐδείξαμεν δὲ τούτοις ἰσοδυναμοῦντα τὰ ἄμεσα ἐναντία· ἀνάγκη ἄρα καὶ ταῦτα ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν τοῖς δεκτικοῖς. τὸ δὲ ἢ ἡ ἀντίφασις ἀντὶ τοῦ 'τὸ ἀντιφάσκον
20 μόριον τῷ ἐναντίῳ τοῦ τεθέν|τος'· εἰ γὰρ ἐτέθη τὸ ἄρτιον, ἐπειδὴ τούτου 17r ἐναντίον ἐστὶ τὸ περιττόν, ἔστι δὲ τούτῳ ἀντιφάσκον τὸ μὴ περιττόν, ἰσοδυναμεῖ δήπου τὸ μὴ περιττὸν τῷ ἐναντίῳ τοῦ περιττοῦ, ὅ ἐστι τῷ ἀρτίῳ. τοῦτο οὖν εἰπών, λέγω δὴ ὅτι ἐστὶ τὸ ἐναντίον ἢ στέρησις ἢ ἀντίφασις, ἐπειδὴ ἔδοξεν ἂν ταύτῃ ὡς ἐξισάζοντα λαμβάνειν στέρησίν τε καὶ ἕξιν καὶ
25 κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν (εἶπε γὰρ ἄν τις ὅτι, εἰ ἐφ' ὧν ἡ στέρησις καὶ ἡ ἀπό- 5 φασις, ἐπὶ τούτων καὶ τῶν ἐναντίων τὸ ἕτερον μόριον, ἐπειδὴ μή ἐστιν ὁ τραγέλαφος περιττός, ἄρτιος ἄρα ἐστί), διὰ τοῦτο οὖν ἀκριβολογούμενος προσέθηκε τὸ ἐν τῷ αὐτῷ γένει, τουτέστιν ἐφ' ὧν πέφυκεν ἑκάτερον τῶν ἀντικειμένων ἐν τῷ αὐτῷ γένει συνίστασθαι· ἐπὶ τούτων γὰρ τὰ ἀντικείμενα στερήσει τε
30 καὶ ἕξει ἰσοδυναμεῖ καὶ καταφάσει καὶ ἀποφάσει. ἐν ἀριθμῷ γάρ, φησί, τὸ μὴ περιττόν, ὅπερ ἐστὶν ἀπόφασις, ἄρτιόν ἐστιν, οὐχ ὅτι, φησίν, εἰς

1 τοῦτο U 2 οἷον κτλ. om. S 3 ἀναγκαίων pr. S 5 ταυτὰ U: ταυτὸν Sa καὶ alt. om. SUa τε alt. om. R 6 ἀναγκαῖον a 7 δὲ om. S 8 post μόριον add. καὶ U ἀντικειμένοις Sa 9 post ἕτερον add. μόριον Sa¹ τῶν ἐναντίων post δεκτικῷ colloc. Sa¹ post ἐναντίον add. τι U τῷ δεκτικῷ RSa¹: ἐπὶ τῶν δεκτικῶν Ua² 10 τῷ alt. RSa: ἐν U 10. 11 ζωὴ ἢ θάνατος S 11 ante τοῖς add. ἐν U ἢ scripsi: καὶ libri τὸ alt. om. S 12 ἀντιφάσει U ἀντικειμένου a 17 ἢ prius om. RS 19 τὸ alt. om. R ἀντιφασκόμενον S: ἀντιφατικὸν U 20 μόριον om. a τὸ ἐναντίον S 21 ἀντιφατικὸν U 22 τῷ—ἐστι Sa: om. RU 24 ταῦτα S 25 εἰ om. S 25. 26 ἀντίφασις U 26 post ἐπειδὴ add. εἰ Ua 27 ἄρα om. RS 28 ἐφ' ὧν πέφυκεν scripsi: ἐν τῷ πεφηκέναι Ua: ἐν τῷ αὐτῷ πεφυκέναι RS 29 ἐν τῷ αὐτῷ γένει om. RS στασθαι S γὰρ om. RS 31 ante ἄρτιόν add. τοῦ U: οὗ a

ταὐτὸν ἄγω τῇ καταφάσει τὴν ἀπόφασιν (τὸ μὲν γὰρ ἄρτιον κατάφασις, τὸ 17r
δὲ μὴ περιττὸν ἀπόφασις), ἀλλ' οὕτω φημὶ τὸ ἄρτιον εἶναι μὴ περιττόν, καθὸ 10
ἕπεται ἐπὶ τῶν τοιούτων τῇ καταφάσει ἡ ἀπόφασις· ἕπεται γὰρ τῷ ἀρτίῳ
τὸ μὴ περιττὸν καὶ τῷ εὐθεῖ τὸ μὴ καμπύλον διὰ τὴν ἄμεσον τῶν ἐναν-
5 τίων ἀντίθεσιν. ὥστε οὐ ταὐτόν, φησί, τῇ δυνάμει λέγω τὴν ἀπόφασιν
καὶ τὴν κατάφασιν· ἄλλο γὰρ καὶ ἄλλο. εἰ μὲν γὰρ εἴπω οὐκ ἄρτιον, ἀνεῖλον
μόνον τὸ ἄρτιον· εἰ δὲ εἴπω περιττόν, τέθεικα τὸ περιττόν. οὐ ταὐτὸν 15
οὖν, ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τῶν ἀμέσων συντρέχει· ὁ γὰρ λέγων ἀριθμόν τινα μὴ
εἶναι ἄρτιον οὐδὲν ἕτερον λέγει ἢ ὅτι περιττός ἐστι, καὶ ὁ λέγων ῥῖνα μὴ
10 εἶναι εὐθεῖαν οὐδὲν ἕτερον λέγει ἢ ὅτι καμπύλη ἐστίν.

p. 73b23 Ὥστ' εἰ ἀνάγκη φάναι ἢ ἀποφάναι, ἀνάγκη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν.

Τουτέστιν εἰ ἐπὶ παντὸς ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις, ἰσοδυ- 20
ναμεῖ δὲ ἐπὶ τῶν ἀμέσων τοῖς ἐναντίοις ἡ ἀντίφασις, ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐπὶ
15 τῶν τοιούτων ἀμέσων τὰ ἐναντία τοῖς ὑποκειμένοις ὑπάρξει.

p. 73b26 Καθόλου δὲ λέγω ὃ ἂν κατὰ παντός τε ὑπάρχῃ καὶ καθ' αὑτὸ καὶ ᾗ αὐτό.

Ἀπαριθμησάμενος τὰ τοῦ καθ' αὑτὸ σημαινόμενα καὶ ἀφορισάμενος τὰ
χρήσιμα πάσης τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου μέτεισιν εἰς τὴν περὶ τοῦ κα-
20 θόλου διδασκαλίαν. τρία δὲ οἶδε τοῦ καθόλου τὰ σημαινόμενα ὁ Ἀριστοτέ-
λης. ἓν μὲν τὸ ἁπλῶς παντὶ ὑποκειμένῳ ὑπάρχειν τὸ κατηγορούμενον, κἂν
μὴ καθ' αὑτὸ ὑπάρχῃ, ὡς φαμὲν παντὶ Αἰθίοπι τὸ μέλαν ἢ παντὶ ἀνθρώ-
πῳ τὸ βαδίζειν. δεύτερον δὲ ὃ καθόλου τέ ἐστι καὶ καθ' αὑτό, ὡς φαμὲν 30
πάσῃ δεκάδι τὸ ἄρτιον. τρίτον δὲ ὃ καθ' αὑτό τέ ἐστι καὶ κατὰ παντὸς καὶ
25 πρώτως, ὅπερ νῦν καὶ παραδίδωσι καὶ εἰς τὰς ἀποδεικτικὰς παραλαμβάνει
μεθόδους, οἷον τὸ παντὸς τριγώνου τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας
εἶναι. τὸ γὰρ ὑπάρχειν μὲν τῷ σκαληνῷ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας
καὶ παντὶ καὶ καθ' αὑτό, ἀλλ' οὐ πρώτως· οὐ γὰρ ᾗ σκαληνὸν τὰς τρεῖς
ἔχει γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας, οὐδὲ ᾗ ἰσοσκελές· κἂν γὰρ μὴ εἴη σκαλη- 35
30 νόν, οὐδὲν κωλύει τρίγωνον ἕτερον εἶναι ἔχον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς
ἴσας. πρώτως οὖν τῷ τριγώνῳ ὑπάρχει τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς
ἴσας ἔχειν, διότι καὶ παντὶ τριγώνῳ καὶ καθ' αὑτὸ παντὶ καὶ πρώτως· οὐ-
δενὶ γὰρ ἄλλῳ πρὸ τοῦ τριγώνου ὑπάρχει· εἰ γὰρ ὑπάρχει σχήματί τινι

---

2 μὴ περιττὸν εἶναι Sa 4 post περιττὸν add. καὶ τῷ μὴ ἀρτίῳ τὸ περιττόν Sa 5 ταὐτό Sa 5. 6 κατάφασιν—ἀπόφασιν Sa 10 ἢ εἶναι καμπύλην Sa 12 αὐτὸ R 13 παντὶ RS 16 καὶ καθ'—p. 70,29 μιᾶς πλευρᾶς] τούτου ἡ ἕξις κεῖται ἐν τοῖς παλαιοῖς φύλλοις ὡς ἀναλεγόμενος εὑρήσεις S 19 τῆς a: om. RU 21 ὑποκειμένῳ παντὶ a ante ὑποκ. add. τῷ R 22 post ἢ add. τὸ U 25 καὶ εἰς RU: κατὰ a παραλαμβάνειν a 26 τὰς U²a: om. R 27. 28 ἴσας καὶ a: om. RU 28 καὶ alt. a: om. RU 29 γωνίας ἔχει a post ἰσοσκελές add. ἢ R 30 ὀρθὰς U

τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ἀλλ' οὐ παντὶ σχήματι, οὐδὲ 17r ᾗ σχῆμα ἀλλ' ᾗ τρίγωνον. καὶ τοῦτό φησι τὸ καθόλου εἰς τὴν ἀπόδειξιν δεῖν παραλαμβάνεσθαι. εἰ δὲ τοῦτο, συμβήσεται μηδὲν εἶναι ἀποδεικτικὸν 40 ὃ μὴ ἀντιστρέφει πρὸς τὸ κατηγορούμενον καί, ἵνα συντόμως εἴπω, μόνους 5 εἶναι τοὺς ὁρισμοὺς καὶ τὰ ἴδια ἀποδεικτικοὺς διὰ τὸ ἀντιστρέφειν πρὸς τὰ ὁριστά, τὸ μέντοι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστι μὴ εἶναι ἀποδεικτικόν, διότι μὴ πρώτως τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορούμενον ὑπάρχει. καὶ φησὶ πρὸς τοῦτο ὁ Θεμίστιος ὅτι καὶ τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν ἀποδεικτικῶν, εἰ καὶ μὴ ἐξισάζουσι πρὸς τὰ ὑποκείμενα, ἀλλ' οὖν, ἐπειδὴ καθ' αὑτό τε καὶ 45 10 παντὶ τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχουσι. καὶ δῆλον ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης τὴν κυριωτάτην καὶ μάλιστα ἀπόδειξιν καὶ τῷ πρώτῳ πρέπουσαν φιλοσόφῳ διασκοπούμενος ταύτην φησὶν εἶναι τὴν καθολικώτατα ἀποδεικνύουσαν. δῆλον οὖν ὅτι δεύτερα ἂν εἴη μέτρα ἀποδείξεως τὰ ἐπὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν διαφορῶν παραλαμβανόμενα, πρῶτα δὲ καὶ μάλιστα ἅπερ αὐτὸς παρέδωκε. 15 τινὲς δὲ πρὸς τούτῳ κἀκεῖνο ἔφασαν, ὡς ταῦτά φησιν ὁ Ἀριστοτέλης, οὐχ ὅτι πάντα τὰ ἀποδεικτικὰ ὀφείλει ἀντιστρέφειν, ἀλλὰ ταῦτα τὰ συμβαλλόμενά 50 εἰσιν εἰς τὴν ἀπόδειξιν. οἷον ἐν τῇ ἀποδείξει τοῦ τὸ τρίγωνον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν παραληπτέον ὅτι, ἐὰν εἰς δύο εὐθείας παραλλήλους εὐθεῖα ἐμπέσῃ, αἱ ἐναλλὰξ τρεῖς γωνίαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσί· καὶ 20 ἔστι τοῦτο ἀντιστρέφον· ἐν ᾧ γὰρ αἱ ἐναλλὰξ τρεῖς γωνίαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσίν, ἐκεῖ εἰς δύο παραλλήλους εὐθείας εὐθεῖα ἐμπέπτωκε. τοῦτο δέ ἐστι ψεῦδος· οὐ γὰρ τοῦτό φησιν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν τῶν ἀποδεικτι-| κῶν τὸν λόγον ποιεῖται, ὡς ἐν τῇ λέξει ἐπισημειωσόμεθα. ἄλλως τε οὐδὲ 17v πάντα τὰ εἰς τὴν ἀπόδειξιν παραλαμβανόμενα ἀντιστρέφει· εἰς γὰρ τὸ δεῖξαι, ὅτι 25 αἱ τρεῖς γωνίαι τοῦ τριγώνου δύο ὀρθαῖς ἴσαι εἰσί, παραλαμβάνεται τὸ προσεκβαλλομένης μιᾶς πλευρᾶς τοῦ τριγώνου τὴν ἐκτὸς ταῖς ἐντὸς καὶ ἀπεναντίας ἴσην εἶναι, καὶ οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γάρ, εἴ τι τὴν ἐκτὸς ταῖς ἐντὸς καὶ ἀπεναντίας ἴσην ἔχοι, τοῦτο τρίγωνόν ἐστι μίαν πλευρὰν ἔχον προσεκβεβλη- 5 μένην· καὶ γὰρ ἐπὶ τετραγώνου τοῦτο συμβαίνει προσεκβληθείσης μιᾶς πλευρᾶς.

30 p. 73b27 Καὶ καθ' αὑτὸ καὶ ᾗ αὐτό.

Ταῦτα ἐκ παραλλήλου ταὐτὸν σημαίνοντα παρέλαβεν, ὡς ἐφεξῆς αὐτὸς

1 τῷ U 3 παραλαμβάνειν a 4 ἀντικατηγορούμενον R 5 καὶ a: ἢ U: εἰς R 6 ἄριστα R ἀποδεικτὸν Ra 8 ὁ Θεμίστιος] p. 13,5 sq. ἀποδεικτῶν R 8. 9 καὶ εἰ U 10 ante τὴν add. εἰς R 12 δεικνύουσαν Ra 14 παραδέδωκε R 15 τοῦτο R 17 εἰσιν om. Ra πρὸς a 18 δυσὶν Ua: δύο R 19 τὰς—γωνίας ἴσας—ποιεῖ a 21 εἶεν R 22. 23 ἀποδεικτῶν R 23 ἐπισημειωσόμεθα] p. 72,10 sq. post τε add. καὶ a 24 εἰ γὰρ U 25 τοῦ τριγώνου om. a δυσὶν a ἴσαι om. R 26 τοῦ τριγώνου πλευρᾶς a post ἐκτὸς add. δυσὶ a1 ταῖς a1: τῇ RUa2 ἀπεναντίον a 27 post ἐκτὸς add. γωνίαν a1 ταῖς a1: τῇ RUa2 27. 28 καὶ ἀπεναντίας om a1 28 ἔχει a1, U pr. 29 post γὰρ add. καὶ a post ἐπὶ add. τοῦ R τετραπλεύρου τινός, δυνατὸν τοῦτο συμβῆναι a1 προσεκβληθείσης μιᾶς πλευρᾶς om. a 30 lemma om. a1: τὸ καθ' αὑτὸ δὲ καὶ ᾗ αὐτὸ ταὐτόν (i. e. b28. 29) S 31 post ταῦτα add. δὲ RUa2: om. Sa1 ταὐτὸ R

εἶπε· τὸ καθ' αὑτὸ γάρ, φησί, καὶ ᾗ αὐτὸ ταὐτόν. πρῶτον δὲ εἰπὼν 17v
δεῖν τὸ καθόλου καθ' αὑτό τε εἶναι καὶ κατὰ παντὸς ἐφεξῆς καὶ τὴν τρίτην
διαφορὰν ἐπάξει, λέγω δὴ τὸ καὶ πρώτως δεῖν τοῖς κατηγορουμένοις ὑπάρ-
χειν. ἰστέον δὲ ὅτι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἐν τούτοις τὸ αὐτό φησιν εἶναι
5 τὸ καθ' αὑτὸ καὶ τὸ ᾗ αὐτό, οἱ δὲ περὶ τὸν Θεόφραστον διαφέρειν 10
ταῦτα λέγουσι· καθολικώτερον γὰρ εἶναι τὸ καθ' αὑτὸ τοῦ ᾗ αὐτό· εἴ τι
μὲν γὰρ ᾗ αὐτό, τοῦτο καὶ καθ' αὑτό· οὐκ εἴ τι δὲ καθ' αὑτό, πάντως καὶ
ᾗ αὐτό. τῷ γὰρ τριγώνῳ, ᾗ τρίγωνόν ἐστιν, ὑπάρχει τὸ τὰς τρεῖς γωνίας
δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ἀλλὰ καὶ καθ' αὑτό· τῷ δὲ ἰσοσκελεῖ καθ'
10 αὑτὸ μὲν ὑπάρχει, οὐκέτι δὲ ᾗ αὐτό· οὐ γὰρ ᾗ ἰσοσκελὲς ὑπάρχει
αὐτῷ τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν (εἰ γὰρ τοῦτο, οὐκ ἂν τῷ 15
ἰσοπλεύρῳ ἢ σκαληνῷ ὑπῆρχεν, ἐπεὶ μὴ ἰσοσκελῆ) ἀλλ' ᾗ ἁπλῶς τρίγωνόν
ἐστι. ταῦτα μὲν οἱ περὶ Θεόφραστον. ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης εὑρὼν ἐπί
τινων ταῦτα συντρέχοντα ταὐτὸν εἶναι ἔφη ἄμφω· τὸ γὰρ νοῦ καὶ ἐπιστήμης
15 δεκτικὸν καθ' αὑτό τε ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ᾗ αὐτό· οὐ γὰρ ᾗ ζῷόν
ἐστι, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν ἐστιν, οὐδὲ ᾗ δίπουν ἢ ἔμψυχον, ἀλλ'
ᾗ ἄνθρωπος· δοκεῖ γὰρ τοῦτο μόνον τῶν ζῴων νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν
εἶναι· καὶ τῷ περιττῷ ἀριθμῷ τὸ μὴ εἰς ἴσα διαιρεῖσθαι δύνασθαι καθ' 20
αὑτὸ καὶ ᾗ αὐτὸ ὑπάρχει.

20 p. 73b32 Τὸ καθόλου δὲ ὑπάρχει τότε, ὅταν ἐπὶ τοῦ τυχόντος καὶ
πρώτου δεικνύηται.

Οὗτος οὖν ὁ τρίτος προσδιορισμὸς τοῦ καθόλου. τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ
τυχόντος τοῦτ' ἔστιν, ὅταν τῷ τυχόντι τῶν ὑπὸ τὸ κατηγορούμενον
ὑπάρχῃ αὐτὸ τὸ κατηγορούμενον, οἷον τῷ τυχόντι τριγώνῳ τὸ τὰς τρεῖς
25 γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, καὶ μὴ μόνον τῷ τυχόντι ἀλλὰ καὶ πρώτῳ·
οὐ γὰρ πρώτως τῷ σκαληνῷ ἀλλὰ τῷ τριγώνῳ ὑπάρχει τὸ τὰς τρεῖς γω-
νίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν.

p. 73b39 Ὃ τοίνυν τὸ τυχὸν πρῶτον ⟨δείκνυται⟩ δύο ὀρθὰς ἔχον
ἢ ὁτιοῦν ἄλλο, τούτῳ πρώτῳ ὑπάρχει καθόλου, καὶ ἡ ἀπόδειξις 30
30 καθ' αὑτὸ τούτου καθόλου ἐστίν.

Ὧ, φησί, καὶ πρώτῳ καὶ τῷ τυχόντι ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον,

---

1 ἐρεῖ Sa ταυτόν Sa Arist. ταυτά R: τὸ αὐτό U 3 καὶ τὸ S 4 τοίνυν Sa
5 τὸ alt. om. S post αὐτό add. εἴ τι μὲν γὰρ ᾗ αὐτό, τοῦτο καὶ καθ' αὑτό (e vs. 6. 7
illata) Sa οἱ δὲ περὶ τὸν Θεόφρ. κτλ.] fr. LXVII Wimmeri 9 δυσὶν Sa
10 ἑαυτὸ S post δὲ add. καὶ S ἰσοσκελεῖ RS 11 δυσὶν Sa 12 ἰσοσκελεῖ R
ᾗ om. S τρίγωνά Sa 14 τινα S 16 δίπου U 18 εἶναι ante 17 νοῦ
colloc. Sa 20 καὶ κτλ. om. S 21 δεικνύηται a Arist.: δείκνυται RU 22 οὖν om. S
24 ὑπάρχῃ post κατηγορούμενον colloc. Sa αὐτὸ S: αὐτῷ RUa 25 δύο R μόνον
scripsi: μόνῳ libri 26 πρῶτον U τὸ RU: τῷ Sa 28 ὃ—ἔχον om. RUa δείκνυται
ex Arist. addidi 29 ἢ — p. 72,3 ἡ ἀπόδειξις post p. 72,19 λοιπῶν colloc. U πρῶτον U

τούτου ἡ ἀπόδειξις καὶ καθ' αὑτό ἐστι καὶ καθόλου. τῶν δ' 17v
ἄλλων, ὅσοις τῷ τυχόντι μὲν ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον μὴ πρώτως δέ,
τούτων κατά τινα, φησί, τρόπον, οὐ κυρίως οὐδὲ καθόλου ἐστὶν ἡ ἀπό-
δειξις· οἷον εἰ ὁ γεωμέτρης δεικνύει παντὸς ἰσοσκελοῦς τριγώνου τὰς τρεῖς
5 γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας εἶναι, τούτου κατά τινα τρόπον, οὐ καθ' αὑτὸ 35
οὐδὲ καθόλου ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις, διότι οὐχ ᾗ ἰσοσκελὲς ὑπάρχει αὐτῷ τὸ τὰς
τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν ἀλλ' ᾗ τρίγωνον. ταύτῃ οὖν οὐκ ἔστι
τούτου καθ' αὑτὸ ἡ ἀπόδειξις. καθὸ μέντοι καὶ ἐπὶ ἰσοσκελοῦς παντὸς ἀλη-
θεύει τὸ κατηγορούμενον, ταύτῃ ἂν κατὰ τὰ δεύτερα μέτρα τῆς ἀποδείξεως
10 λέγοιτο ἂν καὶ ἐπὶ τούτων ἡ ἀπόδειξις. καὶ σκόπει πῶς σαφῶς διὰ τούτων
οὐ τὰ εἰς τὴν ἀπόδειξιν χρησιμεύοντα τοιαῦτά φησιν εἶναι ἀλλ', ὅπερ
ἔλεγον, αὐτὰ τὰ ἀποδεικτικά· καὶ ἡ ἀπόδειξις γάρ, φησί, καθ' αὑτὸ 40
τοῦ καθόλου ἐστίν.

p. 74a2 Τῶν δ' ἄλλων τρόπον τινά, οὐ καθ' αὑτό· οὐδὲ τοῦ ἰσο-
15 σκελοῦς οὐκ ἔστι καθόλου ἀλλ' ἐπὶ πλέον.

Ἐν τῷ εἰπεῖν τρόπον τινὰ ἔδειξεν ὅτι καὶ τῶν καθ' αὑτὸ μὲν
ὑπαρχόντων μὴ πρώτως δὲ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀλλ' οὐ τοιαύτη· κυριωτάτη
γὰρ καὶ πρώτως τῶν τοιούτων ἐστὶν ἀπόδειξις, δευτέρως δὲ καὶ τῶν
λοιπῶν.

20 p. 74a4 Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι πολλάκις συμβαίνει διαμαρ-
τάνειν καὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ δεικνύμενον πρῶτον καθόλου, ᾗ δοκεῖ 45
δείκνυσθαι πρῶτον καθόλου.

Διδάξας περὶ τοῦ καθόλου νῦν βούλεται παραδοῦναι τὰς αἰτίας τῆς
ἀπάτης, καθ' ἃς πολλάκις μὴ ἀποδεικνύντες τι καθόλου κατὰ τὰ ἐνταῦθα
25 παραδεδομένα ὅμως δοκοῦμεν καθόλου ἀποδεικνύναι. τρεῖς δέ φησιν αἰτίας εἶναι
τῆς τοιαύτης ἀπάτης. μίαν μέν, ὡς ὅταν μοναδικόν τι ᾖ καὶ καθ' ἕκαστα 50
ἐφ' οὗ ποιούμεθα τὰς ἀποδείξεις, οἷον ὅτι ἡ γῆ ἐν μέσῳ τοῦ παντὸς κεῖται,
ἢ ὅτι ὁ κόσμος σφαιρικός, ἢ τὰ τῷ ἡλίῳ ἴδια συμβαίνοντα συμπτώματα· ἐπὶ
τούτων γὰρ δοκοῦμεν καθόλου ποιεῖσθαι τὰς ἀποδείξεις, διότι καθ' αὑτὸ ὑπάρχει
30 τὰ δεικνύμενα καὶ οὐδενὶ ἄλλῳ παρ' ἐκεῖνα. οὐκ ἔστι μέντοι τοῦτο καθό-

2 ὅσοι R 3. 4 ἡ ἀπόδειξις asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a 4 οἷον — 6 ἀπόδειξις post 10 ἐπὶ τούτων colloc. U εἰ om. S τριγώνου add. U[2] 5 δυσὶν Sa τούτω Sa 6 τὸ om. R 7 δυσὶν Sa 8 τούτου post ἀπόδειξις colloc. Sa καὶ om. S πάντως U 10 ἡ ἀπόδειξις — τούτων om. U 11 τοιαῦτα om. Sa 12 ἔλεγον] p. 70,21 sq. αὐτὰ om. Sa τὰ om. RU ἀποδεικτά RSa 13 τούτου conicio cf. p. 71,30 14 οὐδὲ κτλ. om. RS 16 ἐν om. R 17 ἀλλ' — 19 λοιπῶν om. S post τοιαύτη addiderim ἡ κυριωτάτη 21 καθόλου πρῶτον Sa Arist. 23 διδάξας — καθόλου om. RS 24 καθ' asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a ἃ U post τι add. τὸ RSa 26 καθέκαστον S 29 καθόλου δοκοῦμεν U

λου· καὶ γὰρ εἰ πλείονες ἦσαν κόσμοι ἢ πλείονες ἥλιοι ἢ γαῖ πλείους,
ταὐτὰ ἂν καὶ ἐπ' ἐκείνων ἥρμοσε. καὶ γὰρ ὥσπερ εἰ τὸ σκαληνὸν ἦν μόνον
τρίγωνον, εἶτα ἐπὶ | τούτου ἐδείκνυμεν ὅτι τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς 18r
ἴσας ἔχει, οὐκ ἂν καθόλου ἦν ἡ τοιαύτη ἀπόδειξις, διότι οὐχ ᾗ σκαληνὸν
5 ἐδείκνυτο αὐτῷ τὸ τοιοῦτον ὑπάρχον ἀλλ' ᾗ τρίγωνον, οὕτω καὶ τὰ δεικνύ-
μενα ἐπὶ τῶν μοναδικῶς ὑφεστηκότων οὐκ ἂν εἶεν καθόλου, διότι οὐκ ἐπειδὴ
μία γῆ οὐδὲ ἐπειδὴ εἷς ἥλιος, ταῦτα αὐτοῖς συμβέβηκεν, ἀλλ' ἐπεὶ ἁπλῶς
ἥλιος καὶ ἐπεὶ ἁπλῶς γῆ. ὥστε εἰ καὶ πλείους ἦσαν, ταὐτὰ ἂν καὶ ἐπ' 5
ἐκείνων ἥρμοσεν· οὐκ ἄρα καθόλου δείκνυται τὰ ἐπ' ἐκείνων δεικνύμενα.

10 p. 74a8 Ἢ ᾗ μέν, ἀλλ' ἀνώνυμον ᾗ ἐπὶ διαφόροις εἴδει πράγμασιν.

Δευτέρα αἰτία τῆς ἀπάτης, ὅταν ᾖ μέν τι κοινόν, ἀνώνυμον δὲ ᾖ
τοῦτο καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν κοινόν τι ὄνομα ἀναγκαζώμεθα ἐφ' ἑκάστου
εἴδους τὰς ἀποδείξεις ποιεῖσθαι. οἷον δείκνυται ἐν τῷ ἑβδόμῳ βιβλίῳ τῶν 10
15 Εὐκλείδου Στοιχείων ὅτι, ἐὰν τέσσαρες ἀριθμοὶ ἀνάλογον ὦσι, καὶ ἐναλλὰξ
ἀνάλογον ἔσονται· οἷον εἰ ὡς ἔχει ὁ λβ' πρὸς τὸν ιϛ', οὕτως ἔχει καὶ ὁ
η' πρὸς τὸν δ', καὶ πάλιν ὡς ἔχει ὁ λβ' πρὸς τὸν η', οὕτως ἔχει καὶ ὁ
ιϛ' πρὸς τὸν δ'· τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ ἐπὶ μεγε-
θῶν δείκνυται, ὅτι ἐὰν τέσσαρα μεγέθη ἀνάλογον ὦσι, καὶ ἐναλλὰξ ἀνά-
20 λογον ἔσονται· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χρόνων τὸ αὐτὸ ἂν δειχθήσεται, ὅτι ἐὰν
τέσσαρες χρόνοι ἀνάλογον ὦσι, καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἔσονται. τῆς οὖν 15
αὐτῆς δείξεως καθ' ἕκαστον τούτων δεικνυμένης, μὴ ὄντος δὲ κοινοῦ τινος
καθ' οὗ ἑνὶ λόγῳ πάντα ἀποδειχθείη, οὔ φαμεν καθόλου εἶναι τούτων τὴν
ἀπόδειξιν. ὥσπερ γάρ, εἰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσοσκελοῦς ἰδίᾳ δειχθείη τὸ τὰς
25 τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν καὶ ἐπὶ σκαληνοῦ ἰδίᾳ καὶ ἐπὶ ἰσο-
πλεύρου, οὐκ ἔστιν ἡ τοιαύτη ἀπόδειξις καθόλου, ἐπεὶ μὴ ἐπί τινος κοινοῦ
καὶ ἑνὸς γεγένηται ὡς ἐπὶ τοῦ τριγώνου, ᾧ πρώτῳ τὸ τοιοῦτον σύμπτωμα
ὑπάρχει, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν προκειμένων, ἐπειδὴ οὐκ ἔστι τι κοινὸν ᾧ 20
πρώτῳ τὸ σύμπτωμα τοῦτο ὑπῆρξεν, οὗ μετέχοντες ἀριθμοί τε καὶ χρόνοι
30 καὶ μεγέθη καὶ τοῦ συμπτώματος μετέσχον, οὔ φαμεν καθόλου εἶναι τὴν

1 γαῖαι Ua πλείους om. S 2 ταὐτὰ scripsi itemque vs. 8 cf. p. 76,24: τὰ αὐτὰ R: τὰ τοιαῦτα Sa: ταῦτα U ἦν om. S 3 τετράγωνον signum R εἶτα om. a: εἰ S δείκνυμεν R δύο R 4 οὐχὶ (ante ᾗ) R 5 τὸ τοιοῦτον αὐτῷ Sa 6 ἂν εἰσὶ U 7 ἐπεὶ U: ἐπειδὴ RSa 8 ἐπεὶ om. S πλείονες S ταῦτα RU: ταῦτ' Sa 10 lemma om. RU 12 post δευτέρα add. δὲ RS ὅταν ἕν τι RSa[1] 13 καὶ—ἔχειν RSa: μὴ ἔχον U 14 ποιεῖσθαι τὰς ἀποδείξεις Sa 15 στοιχείων om. RU 16 εἰ om. Ua ὁ ὀκτὼ πρὸς τὸν λβ RUa[2] 16. 17 ὁ δύο πρὸς τὸν ὀκτώ RUa[2] 17 καὶ—τὸν η̅ om. R πάλιν Ua[2]: ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἕξουσι . ἤγουν Sa[1] ὁ ὀκτὼ πρὸς (ἐπὶ a[2]) τὸν λβ Ua[2] 17. 18 ὁ δ̅ (δύο U) πρὸς τὸν ι̅ϛ̅ Ua[2] 18 post αὐτὸ add. γὰρ S 20 ἀναδειχθήσεται RS: αὖ δειχθήσεται conicio 23 ὃ RSa τὴν τούτων R: τὴν S 24 εἰ καὶ U: κἂν R: εἰ, sed post ἰσοσκελοῦς Sa δειχθῇ R: ἐδείχθη U 25 δυσὶν S post ἐπὶ prius add. τοῦ S ἴδιον U 26 ἡ ἀπόδειξις αὕτη S 27 γεγέννηται S ὥσπερ S: ὥσπερ καὶ a post τοῦ add. ἁπλῶς Sa 28 τοῖς προκειμένοις RU

ἐφ' ἑκάστου τούτων ἰδίᾳ γενομένην ἀπόδειξιν. εἰ δέ τις καὶ ἐπὶ τούτων δοίη 18r
τι κοινὸν κατηγορεῖσθαι, οἷον τὸ ποσόν, ἀλλ' οὖν ἐφ' ὧν μή ἐστι τὸ κοινὸν
ὠνομασμένον, ἐπὶ τούτων οὐκ ἔσται καθόλου ἡ ἀπόδειξις. ἴσως δὲ οὐ δυ-
νατὸν ἐπὶ τοῦ ποσοῦ χρήσασθαι κοινῶς τῇ τοιαύτῃ ἀποδείξει, εἴ γε τὸ ποσὸν
5 περιέχει καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν λόγον, ἃ μή ἐστιν ἐξ ἀφαιρέσεως λαβεῖν, τῆς 25
ἀποδείξεως ἐπὶ τῶν ἐξ ἀφαιρέσεως λαμβανομένων δεικνυμένης. ἄλλως τε
δέ, εἰ καὶ παντὶ ποσῷ τοῦτο ὑπῆρχε τὸ σύμπτωμα καὶ ἀληθὲς ἦν τὸ λέγειν
ὅτι, ἐὰν τέσσαρά τινα ποσὰ ἀνάλογον ᾖ, καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἔσονται,
οὐδ' οὕτως καὶ πρώτως ἐπὶ τοῦ ποσοῦ ἐγίνετο ἡ δεῖξις· οὐδὲ γὰρ ᾗ ποσὸν
10 ὑπάρχει αὐτῷ τοῦτο τὸ σύμπτωμα· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ ποιῶν ἡ αὐτὴ σώζε-
ται ἀναλογία, ὅτι ἐὰν τέσσαρά τινα ποιὰ ἀνάλογον ᾖ, καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον 30
ἔσονται. οὕτως οὖν ὁ Πλάτων ἐν Γοργίᾳ λαμβάνει νομοθετικὴν καὶ δι-
καστικὴν καὶ σοφιστικὴν καὶ ῥητορικήν, καί φησίν, ὃν λόγον ἔχει ἡ νομο-
θετικὴ πρὸς τὴν δικαστικήν, οὕτως ἡ σοφιστικὴ πρὸς τὴν ῥητορικήν, καὶ
15 ἐναλλάξ, ὡς νομοθετικὴ πρὸς σοφιστικήν, οὕτω δικαστικὴ πρὸς ῥητορικήν·
ὁμοίως λαμβάνει γυμναστικὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ ὀψαρτυτικὴν καὶ μαγειρικήν, ἐφ'
ὧν πάλιν τὴν αὐτὴν δείκνυσιν ἀναλογίαν. ὥστε καὶ ἐπὶ ποιῶν προχωρεῖ ἡ αὐτὴ 35
δεῖξις καὶ οὐκ ἐπὶ ποσῶν μόνων. οὐδὲν δέ ἐστι κοινὸν ποσῷ καὶ ποιῷ, ἐφ' οὗ
ἔστι τὸ κοινὸν τούτοις παρακολουθοῦν ἀποδεῖξαι. ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ ποσῶν μόνον
20 δυνατὸν καθόλου λαμβάνοντα τὸν λόγον ἀποδεῖξαι ὅτι, ἐὰν τέσσαρά τινα
ποσὰ ἀνάλογον ᾖ, καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἔσται· οὐδὲ γὰρ πάντα τὰ ὡς
ἔτυχε ποσὰ λαμβανόμενα ἀνάλογον εἶναι δύναται ἀλλὰ μόνον τὰ ὁμοειδῆ·
ἔστι γάρ, ὡς εἶπον, καὶ ὁ λόγος καὶ ὁ τόπος ποσά, καὶ οὐκέτι ἐπὶ τούτων
ἁρμόσει ἡ ἀπόδειξις. ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ μεγεθῶν καθόλου, εἰ μὴ καὶ αὐτὰ ὁμο- 40
25 ειδῆ εἴη· ἔστωσαν γὰρ τέσσαρα μεγέθη, οἷον γραμμή, ἐπιφάνεια, τόπος,
σῶμα· ἐπὶ τούτων οὖν οὔτε τῇ ἀναλογίᾳ οὔτε τῷ ἐναλλὰξ χρήσασθαι δυ-
νατόν. οὐ γὰρ ὡς ἡ γραμμὴ ἔχει πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν, οὕτως ὁ τόπος
πρὸς τὸ ἐν αὐτῷ σῶμα· οὐ γὰρ εἰ τετράγωνον σῶμα, οὕτως καὶ ὁ τόπος
τοῦ σώματος. ἀλλὰ μὴν κἂν τὸ ἀνάλογον ᾖ, οὐκέτι ἔσται καὶ τὸ ἐναλλάξ·
30 οἷον ὡς ἡ περίμετρος τοῦ κύκλου πρὸς τὸν κύκλον, οὕτω καὶ ἡ τοῦ τετρα-
γώνου ἔχει πρὸς τὸ τετράγωνον· ἀλλ' οὐκέτι καὶ τὸ ἐναλλάξ· οὐ γὰρ δύναταί 45

---

1 ἀπόδειξις U pr., corr. U[2] 4 κοινῶς post ἀποδείξει colloc. Sa 6 post ἐπὶ add. γὰρ RSa[1] 7 δέ deleverim cf. p. 66,7 67,27 70,23 εἰ om. S καὶ prius om. R: τῷ S: ἐν a 8 ἅτινα, om. τέσσαρα R: τινα Sa post ᾖ add. μεγέθη R: τῷ μεγέθει Sa 9 καὶ om. U ἐγένετο U ἀπόδειξις S γὰρ om. RS 10 τοῦτο αὐτῷ S καὶ alt. om. RS 11 ἐὰν ἅτινα R 12 ἐν Γοργίᾳ] c. LXXX p. 520 B 14 τὴν utrumque om. RS δικαστικὴν RSa[1]: ἀποδεικτικὴν Ua[2] 15 καὶ σοφιστικὴ U post οὕτω add. καὶ U ῥητορικὴ πρὸς δικαστικήν R 16 ὀψαρτικὴν Sa: ἀρτυρικὴν U 17 τὴν αὐτὴν om. RS 18 οὐ ποσῶν U μόνον RS 19 κοινῇ a μόνον S: μόνων RUa 20 δυνατὸν post λόγον colloc. Sa ὅτι R: οἷον SUa τινα τέσσαρα Sa: ἅτινα R 21 ἔσονται Ua 22 λαμβανόμενα ποσὰ R 23 γάρ scripsi: δὲ libri ὧν S ποσά om. RS 26 οὖν om. Sa ᾖ (ante ἀναλ.) U 27 οὐ δὲ S: ἀλλ' R 28 πρὸς SUa: καὶ R ἐν αὐτῷ om. S 29 μὴν om. U καὶ (post μὴν) R οὐκ ἔστι, om. ἔσται RU καὶ om. S

τινα σχέσιν ἢ λόγον ἡ περίμετρος τοῦ τετραγώνου πρὸς τὴν περίμετρον τοῦ 18r
κύκλου ἔχειν, οὐδὲ ὁ κύκλος πρὸς τὸ τετράγωνον· ἀνομοειδῆ γὰρ ταῦτα τὰ
μεγέθη.

p. 74a9 Ἢ τυγχάνῃ ὂν ὡς ἐν μέρει ὅλον ἐφ' ᾧ δείκνυται.

5 Ὁ τρίτος τρόπος, ἐν ᾧ ὠνομασμένον μέν ἐστι τὸ καθόλου, οὐ γίνεται δὲ
ἐπ' ἐκείνου ἡ ἀπόδειξις ἀλλ' ἐφ' ἑκάστου ἰδίᾳ τῶν εἰδῶν. ἡ δὲ τῆς λέξεως
διάνοια αὕτη· ἤ, φησί, τὸ ἐφ' οὗ γίνεται ἡ ἀπόδειξις κυρίως οὐχ ᾗ καθόλου 50
ἀλλ' ὡς ἐν μέρει· οἷον εἰ ἐπὶ τοῦ ἰσοσκελοῦς γένοιτο ἡ ἀπόδειξις, ἐπὶ τούτου
τοῦ τριγώνου, λέγω δὴ τοῦ ἰσοσκελοῦς, ὡς ἐν μέρει ὅλον ὑπάρχει ἐφ' οὗ
10 ἀποδείκνυται, τουτέστιν ⟨ἐπὶ⟩ τοῦ ἰσοσκελοῦς τυγχάνει ὡς ἐν μέρει ὅλον
ὑπάρχον τὸ κοινὸν γένος, τουτέστι τὸ τρίγωνον· τὸ γὰρ γένος ὅλον τί ἐστι, καὶ
οἷον μέρος τι τὸ εἶδος. ἢ οὖν οὕτω νοητέον τὴν λέξιν ἢ τοιῶσδε· ἢ τυγ-
χάνῃ ὂν τὸ μερικώτερον, λέγω δὴ τὸ ἰσοσκελές, ὡς ὅλον ἐν μέρει τῷ
τριγώνῳ, ἐφ' οὗ κυρίως ἡ ἀπόδειξις γένοιτ' ἄν, | ὡς ἐν μέρει τῷ τριγώνῳ 18v
15 ὅλον τι ὂν τὸ ἰσοσκελές, διότι εἰς τὸν τοῦ ἰσοσκελοῦς ὁρισμὸν τὸ τρίγωνον
παραλαμβάνεται, τὰ δὲ εἴς τινος ὁρισμὸν παραλαμβανόμενα μέρη ἐστὶν
ἐκείνου. ἀλλὰ τοῖς ἐπιφερομένοις σύμφωνος μᾶλλον ἡ προτέρα ἐξήγησις·
ἐπάγει γοῦν τοῖς γὰρ ἐν μέρει ὑπάρξει μὲν ἡ ἀπόδειξις καὶ ἔσται
κατὰ παντός. ὥστε μέρος εἶπεν οὐ τὸ γένος, οἷον τὸ τρίγωνον, ὡς 5
20 μέρος τοῦ ὁρισμοῦ γινόμενον, ἀλλὰ τὸ εἶδος, οἷον τὸ ἰσοσκελές, καθ' οὗ
κατὰ παντὸς μὲν ἀποδείκνυται ἀλλ' οὐ πρώτου.

p. 74a12 Λέγω δὲ τούτου πρώτου, ᾗ τοῦτο, ἀπόδειξιν, ὅταν ᾖ πρώτου καθόλου.

Τὸ ᾗ τοῦτο ἀντὶ τοῦ καθόλου λαμβάνει. κέχρηται δὲ τούτῳ τῷ
25 σημαινομένῳ τοῦ ᾗ ἀντὶ τοῦ εἶναι καθόλου τὴν ἀπόδειξιν ἐφ' οὗ ἂν πρώτου 10
καὶ καθόλου δεικνύηται· κατὰ παντὸς μὲν γὰρ καὶ τοῦ ἰσοσκελοῦς τὸ τὰς
τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ἀλλ' οὐ πρώτου, ἀλλὰ τοῦ τριγώνου
πρώτου. τούτου οὖν καθόλου ἡ ἀπόδειξις πρώτου.

---

2 λαβεῖν Ua   ἐπὶ U   ἀνομοιοειδῆ S   4 τυγχάνῃ ὂν a Arist.: τυγχάνοι ἂν U: τυγχάνει ὂν RS (C p c, pr. A B M u)   5 post τρόπος add. ἐστὶν οὗτος τῆς ἀπάτης Sa   ἐφ' U   7 τοιαύτη Sa   ἡ om. U   τὸ om. U   οὐ κυρίως U: κυρίως R   7. 8 ἢ — μέρει om. RU   8 γένηται U   9 τοῦ τριγώνου — ἰσοσκελοῦς RSa2: τὸ τρίγωνον Ua1   post ὑπάρχει add. τουτέστι τὸ ἰσοσκελὲς τρίγωνον ἐν τῷ καθόλου καὶ ἁπλῶς τριγώνῳ (τρίγωνον a2) Ra2   ἐφ' — 10 ὑπάρχον RUa: ἤτοι S   10 ἐπὶ addidi   11. 12 ἐστιν οἷον δέ τι μέρος S   12. 13 τυγχάνει RUa   13 δὴ om. U   13. 14 τῷ τριγώνῳ om. U   16 εἰσὶν U   18 ἐπάγει γὰρ γοῦν R: om. S   καὶ — 19 παντός om. S   20 καθ' οὗ asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a: καθόλου U   21 πρώτως Sa   22 λέγω — 28 ἀπόδειξις om. S   22 πρώτου om. U (superscr. rc. n)   22. 23 ὅταν ᾖ καθόλου πρώτου R: om. a   24 τοῦτο scripsi: τούτου RUa   25 τοῦ prius om. U   26 post καὶ prius add. καθὸ R   καὶ τοῦτο a   27 δυσὶν a   πρώτως a   28 πρώτου ἡ ἀπόδειξις Ra

p. 74a13 Εἰ οὖν τις δείξειεν ὅτι αἱ ὀρθαὶ οὐ συμπίπτουσι, 18v δόξειεν ἂν τούτου εἶναι ἡ ἀπόδειξις διὰ τὸ ἐπὶ πασῶν εἶναι τῶν ὀρθῶν.

Εἰπὼν τριττῶς γίνεσθαι τὴν ἀπάτην λοιπὸν τῶν τριῶν τρόπων τὰ 15
5 παραδείγματα διὰ τούτων ἐκτίθεται. ἰστέον δὲ ὅτι τοῖς ὑποδείγμασιν οὐ τῇ αὐτῇ τάξει ἐχρήσατο, οἷσπερ ἐξέθετο ὑποδείγμασι τὰ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου καὶ τρίτου. τὸ οὖν προκείμενον παράδειγμα τοῦ τρίτου ἐστὶ τρόπου. δείκνυται δὲ οὕτως· ἐὰν εἰς δύο εὐθείας εὐθεῖα ἐμπίπτουσα τὰς ἐντὸς καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ποιῇ, καὶ ἐκβαλλό-
10 μεναι ἐπ' ἄπειρον ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη ἐπὶ οὐδέτερον συμπίπτουσιν αἱ εὐθεῖαι. ἐὰν οὖν τις ὡς ἐπὶ δύο ὀρθῶν ποιήσηται τὸν λόγον, δοκεῖ μὲν 20 καθόλου δεικνύναι, οὐκ ἔστι δὲ καθόλου, διότι οὐκ ἐν δυσὶν ὀρθαῖς ὡρισμέναις ὑπάρχει τοῦτο τὸ σύμπτωμα ταῖς εὐθείαις, ἀλλὰ τυχὸν ⟨ἐν⟩ δύο ὀρθαῖς ἴσαις· κἂν γὰρ ᾖ ἡ μὲν ἡμίσεια ὀρθῆς ἡ δὲ μία ἡμίσεια ἢ ὁπωσοῦν
15 ἄλλως, οὐδὲν ἧττον ἀκολουθεῖ τὸ μὴ συμπίπτειν ἐκβαλλομένας τὰς εὐθείας.

p. 74a16 Καὶ εἰ τρίγωνον μὴ ἦν ἄλλο ἢ ἰσοσκελές, ᾗ ἰσοσκελὲς ἂν ἐδόκει ὑπάρχειν.

Τοῦτο τοῦ πρώτου τρόπου παράδειγμα, ὅτι εἰ ἕν τι τρίγωνον μόνον 25 ἦν, οἷον ἰσοσκελές, ἐδόκει ἂν τοῦτο, τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς
20 ἴσας ἔχειν, καθὸ ἰσοσκελές ἐστιν, ὑπάρχειν αὐτῷ καὶ εἶναι καθόλου. νῦν δὲ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ᾗ ἰσοσκελὲς τοῦτο ὑπάρχει, ἀλλ' ᾗ τρίγωνον. ὥστε οὐ καθόλου ἡ ἐπὶ τοῦ ἰσοσκελοῦς ἀπόδειξις ἀλλ' ἡ ἐπὶ τοῦ τριγώνου. οὕτως οὖν, εἰ καὶ ἐπί τινος τῶν μοναδικῶν ἀπόδειξις γίνοιτο, οὐκ ἂν εἴη καθόλου· καὶ γὰρ εἰ πλείονα ἦν ὅμοια, ἡ αὐτὴ ἂν καὶ ἐπὶ τούτων
25 ἥρμοσεν ἀπόδειξις.

p. 74a17 Καὶ τὸ ἀνάλογον ὅτι ἐναλλάξ, ᾗ ἀριθμοὶ καὶ ᾗ γραμμαὶ 30 καὶ ᾗ στερεὰ καὶ ᾗ χρόνοι.

Τοῦ δευτέρου τρόπου παράδειγμα. ὃ δέ φησι, τοῦτό ἐστιν, ὅτι τῷ

---

2 δόξειεν κτλ. om. S 4 τριττῶς RSa: πῶς δεῖ U 5 ἰστέον—7 τρίτου] πλὴν οὐ χρῆται τῇ τάξει τῶν παραδειγμάτων, ὁμοίως τῇ τάξει τῶν τρόπων Sa[1] παραδείγμασιν R 6 ᾗπερ—[ὑποδείγμασι] conicio 7 οὖν RUa[2]: γὰρ Sa[1] 8 εὐθεῖαι ἐμπίπτουσαι U 9 δυσὶν Sa καὶ alt. om. Sa[1]: αἱ Ua[2] 10 οὐδέτερα Ua[2] συμπεσοῦνται Sa 10. 11 αἱ εὐθεῖαι om. R 11 ποιήσεται a 12. 13 ὡρισμέναις ὀρθαῖς R 13 τὸ σύμπτωμα τοῦτο Sa ἐν addidi δυσὶν Sa 14 ἴσαι U κἂν RSa: μία U ὀρθὴ Ua 16 ᾗ κτλ. om. S ᾗ om. a 18 post τοῦτο add. τὸ U ante ὅτι add. οἷον R et asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet, a 18. 19 μόνον ἦν τρίγωνον R: ἦν τρίγωνον μόνον Sa 19 τοῦτο] τὸ U δυσὶν Sa 23 καὶ om. U 24 post καθόλου add. οὐ U[2] ᾗ RU ἂν ἡ, om. αὐτὴ, post 25 ἥρμοσεν colloc. S 26 ὅτι Sa Arist.: ὅτι καὶ R (n): ὅτι καὶ τὸ U (M) καὶ ᾗ κτλ. om. S γραμμὴ R 27 χρόνοι a Arist.: χρόνος RU (n) 28 τοιοῦτόν Sa τῷ scripsi: τὸ libri

δείκνυσθαι ἐπὶ ἀριθμῶν εἶναι ἀνάλογον καὶ ἐναλλάξ, ᾗ ἀριθμοί εἰσι, δοκεῖ 18v
αὐτοῖς ὑπάρχειν, ὁμοίως καὶ ταῖς γραμμαῖς ᾗ γραμμαί, καὶ τοῖς λοιποῖς
ὡσαύτως, διὰ τὸ μὴ ὠνομάσθαι ἐπὶ πάντων τούτων τὸ κοινόν.

p. 74a 19 Ὥσπερ καὶ ἐδείκνυτό ποτε χωρίς, ἐνδεχόμενόν γε κατὰ
5 πάντων μιᾷ ἀποδείξει δειχθῆναι.

Τὸ ποτὲ οὐ χρονικῶς ἀκουστέον ἀλλ' οἱονεὶ ὁλοσχερέστερον καὶ οὐκ
ἀκριβῶς. ἀπεδείκνυτο οὖν, φησίν, ὁλοσχερέστερον ἐφ' ἑκάστου διὰ τὸ μὴ
εἰδέναι ἡμᾶς τί ἐστι τὸ ἐπὶ πάντων τούτων ἓν κοινῶς κατηγορούμενον, οἷον
εἴτε τὸ ποσὸν εἴτε ὁτιοῦν ἄλλο, καθὸ ἀριθμοί τε καὶ μεγέθη καὶ χρόνοι
10 ἕν εἰσι τῷ κοινῷ αὐτῶν γένει. ἐπεὶ οὖν τοῦτο μὲν ἄγνωστον, διαφέρουσι 40
δὲ ταῦτα ἀλλήλων τοῖς εἴδεσιν, εἰκότως χωρὶς ἑνὸς ἑκάστου τούτων ἀπόδειξις
γίνεται, καὶ δοκοῦμεν καθόλου ἀποδεικνύναι μηδὲν καθόλου ἀποδεδειχότες.

p. 74a 23 Νῦν δὲ καθόλου δείκνυται.

15 Τὸ νῦν πάλιν οὐ χρονικῶς ἀκουστέον ἀλλ' οἷον ἀκριβῶς καὶ κατὰ τὰς
ἀποδεικτικὰς μεθόδους.

p. 74a 23 Οὐ γὰρ ᾗ γραμμαὶ ἢ ᾗ ἀριθμοὶ ὑπῆρχεν, ἀλλ' ᾗ τοδί, 45
ὃ καθόλου ὑποτίθενται ὑπάρχειν.

Τὸ εἶναι ἀνάλογον καὶ ἐναλλὰξ οὐχ ὑπάρχει, φησί, ταῖς γραμμαῖς ᾗ
20 γραμμαὶ οὐδὲ τοῖς λοιποῖς ᾗ ἐκεῖνά ἐστιν, ἀλλ' ᾗ ἐστί τι κοινῶς κατὰ
πάντων ὑπάρχον, ὅπερ ἐστὶν ἀνώνυμον. τὸ δὲ ὑποτίθενται, οἱ τοῦτο
δηλονότι τὸ κοινῶς αὐτοῖς ὑπάρχον ἐπιθεωροῦντες.

p. 74a 25 Διὰ τοῦτο οὐδ' ἄν τις δείξῃ καθ' ἕκαστον τρίγωνον
ἀποδείξει ἢ μιᾷ ἢ ἑτέρᾳ ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει ἕκαστον, τὸ ἰσό- 50
25 πλευρον χωρὶς καὶ τὰ ἑξῆς.

Κἂν διέλθῃ τις, φησίν, ἕκαστον τῶν εἰδῶν τῶν ὑπὸ τὸ καθόλου ἰδίᾳ

---

1 εἶναι RUa: εἰ S εἶεν RSa 2 post καὶ prius add. ἐπὶ U τῇ γραμμῇ ᾗ γραμμή RU 4 καὶ RSU (A C F u, pr. d): om. a Arist. 5 μιᾷ κτλ. om. S 7 ἀπεδείκνυτο post ὁλοσχερέστερον colloc. Sa: ἀποδεικνύοιτο R φησὶν οὖν Sa ante ὁλοσχερέστερον add. ὡς εἰ a 8 ἐστιν ἐπὶ R ἐν κοινοῖς a[1] 9 εἴτε prius RSa: ἢ U 10 ἕν εἰσι RSa[1]: ἔν τινι Ua[2] ἑαυτῶν U 11 ἑνὸς om. U 11. 12 ἀπόδειξιν γίνεσθαι RS 14 lemma om. S post δὲ add. τὸ μὴ Ua[2] post καθόλου add. οὕτως Ua[2] 15 τὸ νῦν U: νῦν R: καὶ τὸ νῦν Sa πάλιν RU: δὲ κἀνταῦθα Sa 17 γραμμὴ RU ὑπῆρχον U 18 ὑποτίθεται RSa (u, pr. n) 19 ante τὸ add. οὐ—τοδί S 20 γραμμὴ U τι om. U: τὸ Sa 21 ὑπάρχων pr. U 21. 22 οἱ τοῦτο δηλονότι τὸ R et om. τὸ Ua[2]: ἀντὶ τοῦ τοῦτο τὸ (aut ὃ legendum aut τοῦτο τὸ delendum censuit Waitz Organ. II p. VIII) Sa[1] 22 ἐπιθεωροῦσι Sa[1] 23 post τοῦτο add. δὲ R δείξει S 24 ἀποδείξει κτλ. om. S post ἀποδείξει add. τῇ αὐτῇ R

δεικνὺς ἐπὶ ἑκάστου καὶ μηδὲν | παραλίπῃ τῶν εἰδῶν, ὅτι οὕτως καθόλου 19r
ἀπέδειξεν, οὔ φαμεν τὸ τοιοῦτον ἀπόδειξιν εἶναι, διότι μὴ ὡς ἐπί τινος
κοινοῦ, ᾧ πρώτῳ ὑπάρχει τὸ σύμπτωμα, ἔδειξεν, ἀλλ' ἔοικέ πως ὁ τοι-
οῦτος τρόπος τὸν σοφιστικὸν τρόπον δεικνύναι ἐκ τῶν μερικῶν περὶ τῶν
5 καθόλου συλλογιζόμενος καὶ οἱονεὶ ἐκ τῶν συμβεβηκότων τὰς κατασκευὰς
ποιούμενος. κἂν γάρ, ὡς εἶπον, πάντα ἐπέλθῃ τὰ ὑπὸ τὸ τρίγωνον εἴδη, 5
οὐχ ᾗ τρίγωνα οἶδεν ὅτι τὰς τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχουσιν, ἀλλ'
ἕκαστον αὐτῶν ἀνὰ μέρος, κατὰ μέντοι τὸ κοινὸν αὐτῶν εἶδος οὐκέτι, εἰ
καὶ μηδὲν τῶν κατὰ μέρος ἀγνοεῖ.

10 p. 74a32 Πότ' οὖν οὐκ οἶδε καθόλου καὶ πότ' οἶδεν ἁπλῶς;

Τίνι οὖν, φησί, χαρακτηρίσομεν, πότε μὲν καθόλου γίνεται ἡ ἀπόδειξις,
πότε δὲ οὔ; φησὶν οὖν, εἰ μὲν ταὐτὸν ἦν τριγώνῳ εἶναι καὶ ἰσο-
πλεύρῳ, ὥσπερ λωπίῳ καὶ ἱματίῳ, ἦν δὲ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου καθόλου ἡ ἀπό- 10
δειξις, καὶ ἐπὶ τοῦ λοιποῦ ἂν καθόλου ἦν. ἐπεὶ δὲ μὴ ταὐτόν, τίνι δια-
15 κρινοῦμεν ἐπὶ ποτέρου τούτων καθόλου πρώτου γίνεται ἡ ἀπόδειξις; καὶ
παραδίδωσι τούτου κανόνα τοιοῦτον· οὗτινος πρώτου, φησίν, ἀναιρεθέντος
συναναιρεῖται τὸ σύμπτωμα, ἐπὶ τούτου καθόλου γίνεται ἡ ἀπόδειξις. οἷον
τῷδε τῷ τριγώνῳ ὑπάρχει καὶ τὸ χαλκῷ εἶναι καὶ τὸ ἰσοσκελεῖ καὶ τὸ
τριγώνῳ καὶ τὸ σχήματι καὶ τὸ πέρατα ἔχειν· ἀλλ' οὔτε τοῦ χαλκοῦ
20 ἀναιρεθέντος συναναιρεῖται τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν 15
οὔτε τοῦ ἰσοσκελοῦς· τοῦ μέντοι τριγώνου ἀναιρεθέντος, κἂν τὸ σχῆμα
μείνῃ καὶ τὸ πέρατα ἔχειν, ἀνῄρηται τὸ σύμπτωμα. εἰ δέ τις εἴποι 'τί
οὖν φησιν; ἀναιρεθέντος τοῦ σχήματος ἢ τοῦ ἔχειν πέρατα οὐ συναναιρεῖται
καὶ τὸ σύμπτωμα, φημὶ δὲ τὸ ἐκ τριῶν γωνιῶν καὶ ὀρθαῖς δύο ἴσων εἶναι;',
25 ναί φημι, ἀλλ' οὐ τινὸς πρώτου τούτων, ἀλλὰ τοῦ τριγώνου πρώτου·
δυνατὸν γάρ τι καὶ σχῆμα εἶναι καὶ πέρατα ἔχειν, οἷον εἴ τι εἴη τετράπλευρον,
τὰς δὲ γωνίας μὴ ἔχειν δύο ὀρθαῖς ἴσας. διὰ δὲ τὸ ἐν τῷ σχήματι περι- 20
έχεσθαι καὶ τὸ τρίγωνον συμβαίνει τὸ ἀναιρεθέντος τοῦ σχήματος συναναι-
ρεῖσθαι καὶ τὸ σύμπτωμα. πρώτως οὖν τοῦ τριγώνου ἡ ἀπόδειξις, διότι
30 καὶ τῷ τυχόντι τριγώνῳ ὑπάρχει καὶ πρώτως τούτῳ, οὐ μέντοι τῷ
σχήματι, διότι μὴ παντὶ μηδὲ πρώτου τούτου ἀναιρεθέντος συναναιρεῖται.

---

1 παραλείπει U ante οὕτως add. οὐχ RSa 7 δυσὶν Sa 8 αὐτῶν prius om. RS 10 post οἶδεν add. ὅτι Sa cf. p. 79,14 11 φησί om. U post ἀπόδειξις add. καὶ R 12 δὲ om. RU 13 λώπιον—ἱμάτιον RSa καὶ om. R ἡ om. RU 15 ὁποτέρου Sa καὶ—17 ἀπόδειξις om. S 18 τόδε Ua τῷ (ante χαλκῷ et ante ἰσοσκ.) S 20 δυσὶν Sa 22 μένῃ Sa εἰ—εἴποι om. RS 24 καὶ prius om. Sa συμπέρασμα R φημὶ—εἶναι om. U δὴ S ἐκ τριγώνων R ὀρθαῖς—ἴσων scripsi: ὀρθῶν—ἴσον R: ἴσων—ὀρθαῖς Sa δυσὶν Sa 25 καί a τινὸς om. RSa[1] πρώτου scripsi: πρώτων libri post τούτων add. ἀναιρεθέντων Sa 26 γοῦν R 27 post τὰς add. τρεῖς RUa δὲ om. R: post γωνίας colloc. S γωνίας om. R: αὐτοῦ γωνίας U: inv. ord. a ἔχει S post ἴσας add. ἀλλὰ τέτρασι Sa διὰ δὲ τὸ Ua: τῷ δὲ RS 27. 28 ἐμπεριέχεσθαι R 28. 29 ἀναι-ρεῖσθαι RU 30 τοῦτο Ua 31 τούτου om. RU post συναναιρεῖται add. κἀκείνη Sa

p. 74a33 Δῆλον δὴ ὅτι, εἰ ταὐτὸν ἦν τριγώνῳ εἶναι καὶ ἰσοπλεύρῳ 19r
ἢ ἑκάστῳ ἢ πᾶσιν.

Ἑκάστῳ μέν, ὅτι, εἰ ἓν εἶδος ἦν τοῦ τριγώνου, λέγω δὴ τὸ ἰσοσκελές, ταὐτὸν ἦν εἰπεῖν ἰσοσκελὲς καὶ τρίγωνον μηδενὸς ἄλλου ὄντος τριγώνου ἀλλὰ
5 τοῦ ἰσοσκελοῦς μόνου. πᾶσι δέ, ὅτι, καὶ εἰ ἐπεξέλθῃ πᾶσι τοῖς εἴδεσι καὶ ταὐτὸν ᾖ πάντα τὰ εἴδη τοῦ τριγώνου εἰπεῖν καὶ τρίγωνον, οὐκ ἔσται καθόλου ἡ ἀπόδειξις, εἰ ὡς ἐπὶ εἰδῶν γένοιτο, διὰ τὸ τὴν τοῦ καθόλου φύσιν ἐξηρτῆσθαι τῶν μερικωτέρων καὶ ἐπὶ ταύτης ὑπάρχειν τὰ συμπτώματα ἃ ἐπὶ τῶν 30 εἰδῶν ἐδείκνυτο. οὔτε γὰρ εἰ ἓν ἦν τρίγωνον, οἷον ἰσοσκελές, τῷ ἰσοσκελεῖ
10 ᾗ ἰσοσκελεῖ ὑπῆρχεν ἂν τὸ σύμπτωμα, οὔτε πᾶσιν ἅμα, ᾗ ἐκεῖνά ἐστιν, ὑπάρχει, ἀλλ' ᾗ ἁπλῶς τρίγωνα. δεῖ οὖν ἁπλῶς ἐφ' οὗ πρώτως ὑπάρχει τι ποιεῖσθαι τὴν ἀπόδειξιν. ἡ μὲν οὖν διάνοια τῶν εἰρημένων αὕτη. τὸ δὲ τῆς λέξεως ἀκόλουθον ὧδέ πως ἔχει.

Πότε οὖν οὐκ οἶδε καθόλου καὶ πότ' οἶδεν ἁπλῶς; τὴν ἀντί-
15 φασιν ἠρώτησε, τίνι διακρινοῦμεν πότε οὐκ ἴσμεν καθόλου κατὰ τὰ ἐν- 35 ταῦθα παραδεδομένα καὶ πότε ἴσμεν. καὶ πρῶτον ἀπαντᾷ πρὸς ὃ δεύτερον ἠρώτησε, λέγω δὴ πρὸς τὴν κατάφασιν, τουτέστι πότε καθόλου γίνεται ἡ ἀπόδειξις. φησὶν οὖν ὅτι, εἰ ταὐτὸν ἦν τριγώνῳ εἶναι καὶ ἰσοπλεύρῳ ἢ ἑκάστῳ ἢ πᾶσιν, ὑπακουομένου ἀπὸ κοινοῦ τοῦ οἶδεν ἁπλῶς.
20 εἰ γὰρ ταὐτὸν μὲν ἦν τρίγωνον εἰπεῖν καὶ ἰσόπλευρον, ὡς ἄορ καὶ ξίφος, ὑπῆρχε δὲ τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν τῷ τριγώνῳ, ᾗ τρίγωνόν ἐστι, δῆλον ὅτι ὁ ἐπὶ τοῦ ἰσοπλεύρου δείξας ἀποδεδειχὼς ἂν εἴη καὶ ἐπὶ τοῦ τριγώνου· ταὐτὸν γὰρ ἦν τρίγωνόν τε εἰπεῖν καὶ ἰσόπλευρον. 40 εἰ δὲ μὴ ταὐτόν, φησίν, ἀλλ' ἕτερόν ἐστι τριγώνῳ τε εἶναι καὶ ἰσοπλεύρῳ,
25 ὥσπερ καὶ τὸ ζῴῳ εἶναι καὶ ἀνθρώπῳ ἕτερον, ἡ δὲ ἀπόδειξις ὡς ἐπὶ ἰσοπλεύρου γέγονε καὶ οὐχ ὡς ἐπὶ τριγώνου, τὸ δὲ σύμπτωμα, περὶ οὗ ἡ ἀπόδειξις, οὐχ ᾗ ἰσόπλευρόν ἐστιν ἀλλ' ᾗ τρίγωνον ὑπάρχει, οὐ φαμὲν

---

1 δὴ om. U post τριγώνῳ add. τε U 3 ante ἑκάστῳ add. ἔφη δὲ τὸ S ὅτι scripsi cf. ad p. 74,20: οἷον libri ἦν om. R δὲ S 4 ἰσοσκελὲς om. RU 4. 5 ἀλλὰ τοῦ RSa: ἢ U 5 μόνου om. RU εἰ καὶ ἐπεξέλθοι Sa 6 ἦν Sa εἰπεῖν ante πάντα colloc. Sa post καὶ add. τὶ RS 7 εἰ S: ἢ RUa εἰδότων S τὸ om. S τοῦ om. U 8 ταύτῃ RS 9 οἷον RUa²: αὐτὸ τὸ Sa¹ τῷ om. RUa² 10 ᾗ ἰσοσκελεῖ om. RUa² ὑπῆρχε, om. ἂν RUa² post ἐστιν add. ἕκαστον RSa¹ 11 ὑπῆρχεν (ante ἀλλ') Sa¹ post ἁπλῶς alt. add. πρώτως Ua 12 τι om. Sa τὸ δὲ Sa: καὶ τὸ RU 13 post λέξεως add. δὲ R ὧδέ om. U post ἔχει add. κρίνομεν U 14 πότε—ἁπλῶς] δῆλον—πᾶσιν ut vs. 1. 2 S post οἶδεν add. ὅτι a καὶ—ἁπλῶς om. a 15 διακρίνομεν U post πότε add. μὲν R καθόλου om. S 16 καὶ alt. SUa: κατὰ τὸ R ὑπαντᾷ R ὃν R: τὸ Sa 17 ἠρώτησε om. Sa 18 ἦν om. R post ἦν add. τὸ S: τῷ a post τριγώνῳ add. τε Sa ἰσοσκελεῖ (quod correxit Waitz Organ. II p. VIII) Sa¹ 19 τοῦ om. U 20 ἐὰν U μὲν om. Sa εἰπεῖν τρίγωνον Sa 23 τοῦ om. RS εἰπεῖν τρίγωνόν τε Sa 25 τὸ scripsi: τῷ SUa: αὐτὸ R post ζῴῳ add. τε Sa 27 ἰσοπλεύρου SUa τριγώνου SUa

τὸν τοιοῦτον εἰδέναι καθόλου. διὰ τούτων οὖν δείξας πότε ἐστὶ καθόλου 19r
ἡ ἀπόδειξις καὶ πότε οὔ, ἐφεξῆς καὶ τὸν κανόνα τὸν τούτων διακριτικὸν
παραδίδωσι. 45

p. 74a35 Πότερον δ' ἡ τρίγωνον ἢ ᾗ ἰσοσκελές, ὑπάρχει; καὶ
5 πότε κατὰ τοῦθ' ὑπάρχει πρῶτον; καὶ καθόλου τίνος ἡ ἀπό-
δειξις;

Εἰπὼν 'πότερον δὲ ᾗ τρίγωνον ἢ ᾗ ἰσοσκελές, ὑπάρχει τὸ
καθόλου δείκνυσθαι;', ἵνα μὴ ὡς ἐπὶ μερικοῦ δόξῃ ποιεῖσθαι τὴν ἀπόδειξιν,
ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸ καθολικώτερον λέγων καὶ πότε κατὰ τοῦτο ὑπάρχει 50
10 πρῶτον; ὅπερ ἐξηγούμενος ἐπήγαγε τὸ καὶ καθόλου τίνος ἡ ἀπό-
δειξις; τουτέστι κοινῷ λόγῳ πότε γνωσόμεθα ἐπί τινος ὅτι καθόλου ποι-
ούμεθα τὰς ἀποδείξεις;

p. 74a37 Δῆλον ὅτι ὅταν ἀφαιρουμένων ὑπάρξῃ πρώτῳ. |

Τουτέστιν ὅταν πλειόνων κατὰ τοῦ αὐτοῦ λεγομένων, οἷον κατὰ τοῦδε 19v
15 τοῦ τριγώνου τὸ χαλκοῦν εἶναι, τὸ ἰσοσκελές, τὸ τρίγωνον, τὸ ἔχειν
τὴν περίμετρον, εἰ οὕτω τύχοι, τεσσάρων ποδῶν, καὶ εἴ τι ἄλλο αὐτῷ
ὑπάρχει, ἐὰν ἀφαιρουμένων τῶν ἄλλων ἑνὸς δέ τινος καταλειπομένου μένῃ
τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας εἶναι, ἐκείνῳ ὑπάρχει πρώτῳ τῷ
καταλειπομένῳ τὸ σύμπτωμα, καὶ ἐκείνου ἐστὶ καθόλου ἡ ἀπόδειξις. ἀφαι- 5
20 ρεθέντος γὰρ τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ ἰσοσκελοῦς καὶ τοῦ ἔχειν τὴν περίμετρον,
ἀπομένοντος δὲ τοῦ τριγώνου μένει ἐν τῷ τριγώνῳ τὸ σύμπτωμα· τούτου
δὲ ἀναιρεθέντος συναναιρεῖται εὐθὺς καὶ τὸ σύμπτωμα.

p. 74b2 Εἰ δὴ τριγώνου, κατὰ τοῦτο ὑπάρχει καὶ τοῖς ἄλλοις.

Τουτέστιν εἰ τριγώνου ἀφαιρεθέντος εὐθὺς τούτῳ πρώτῳ συναναιρεῖται
25 καὶ τὸ σύμπτωμα, δῆλον ὅτι τούτου ἐστὶ καθόλου ἡ ἀπόδειξις καὶ διὰ
τοῦτο καὶ τοῖς λοιποῖς ὑπῆρχε τὸ σύμπτωμα, τῷ τε ἰσοσκελεῖ φημι καὶ
τῷ σκαληνῷ καὶ τῷ σχήματι καὶ τοῖς λοιποῖς.

p. 74b5 Εἰ οὖν ἐστιν ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη ἐξ ἀναγκαίων 10
ἀρχῶν καὶ τὰ ἑξῆς.

30 Δείξας ὅτι τὸ ἐπιστητόν τε καὶ ἀποδεικτὸν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ἐξ
ἀναγκαίων προτάσεων, ἐζήτησε καὶ τίνα ἐστὶ τὰ ἀναγκαῖα προβλήματα ὧν

---

1 δείξας οὖν διὰ τούτων U 4 καὶ κτλ. om. S 8 δεικνύμενον Sa ποιήσηται, om. δόξῃ RU δεῖξιν U 10 τὸ om. S 13 ἀφαιρουμένῳ R (C p) ὑπάρξει S 16 τυχὸν, om. εἰ S 17 μένει U 18 post τὸ add. σύμπτωμα τὸ S δυσὶν Sa ἔχειν Sa 19 συμπέρασμα Sa[1] κἀκείνου Sa[1] καθόλου—21 τριγώνῳ om. Sa[1] 20 τὴν RU: om. a[2]: fort. ⟨τήνδε⟩ τὴν 22 ἀφαιρεθέντος Ra[1] 23 τούτου U (pr. M) 29 καὶ τὰ ἑξῆς om. RSa

ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, καὶ τίνες αἱ ἀναγκαῖαι προτάσεις ἐξ ὧν ὁ περὶ τούτων 19ᵛ
ἀποδεικτικὸς γίνεται συλλογισμός. καὶ ἐπειδὴ συνεβάλλετο αὐτῷ πρὸς τὴν
τούτου γνῶσιν τὸ διδάξαι τί ἐστι τὸ κατὰ παντὸς καὶ τὸ καθ' αὑτὸ καὶ τὸ
καθόλου, πρότερον περὶ τούτων ἐδίδαξεν, εἶτα λοιπὸν ἀκολούθως εἶπε ποῖα 15
5 ἦν τὰ ἀναγκαῖα προβλήματα περὶ ὧν ἡ ἀπόδειξις. ἅμα γὰρ τὴν περὶ τοῦ
καθόλου διδασκαλίαν ποιούμενος εἶπε περὶ τῶν τοιούτων εἶναι τὰς ἀποδείξεις
καθ' αὑτό, λέγω δὴ τῶν πρώτων καθόλου καὶ ὧν ἀναιρουμένων ἀναι-
ρεῖται τὸ σύμπτωμα ὃ θέλομεν δεῖξαι ὑπάρχον τῷ ὑποκειμένῳ. καὶ ὅτι ἐκ
τούτων μὲν κυρίως ἐστί, φησίν, ἡ ἀπόδειξις, τῶν δὲ ἄλλων τρόπον τινὰ
10 κατὰ συμβεβηκός. προσέθηκε δὲ καὶ τὰς αἰτίας, δι' ἃς πολλάκις μὴ ἀπο- 20
δείξαντες καθόλου οἰόμεθα ἀποδεδειχέναι. ταῦτα οὖν εἰπὼν εἰκότως νῦν
μέτεισιν ἐπὶ τὸ λεῖπον τῆς διδασκαλίας, λέγω δὴ τὸ διδάξαι τίνες εἰσὶν αἱ
ἀναγκαῖαι προτάσεις ἐξ ὧν τὰ ἀποδεικτικὰ προβλήματα συλλογιζόμεθα.
φησὶν οὖν τῶν καθ' αὑτὸ δεῖν εἶναι τὰς ἀποδεικτικὰς προτάσεις. δεικνύει
15 δὲ τοῦτο ὑποθετικῷ χρώμενος συλλογισμῷ τοιούτῳ· εἰ αἱ ἀποδείξεις ἐξ
ἀναγκαίων, τὰ δὲ ἀναγκαῖα μόνα καθ' αὑτά, ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ ἄρα αἱ
ἀποδείξεις. καὶ δῆλον ὅτι δύο τινὰ εἴληπται ἐν τῷ συλλογισμῷ τούτῳ τὰ 25
ἡγούμενα, λέγω δὴ τό τε τὴν ἀπόδειξιν ἐξ ἀναγκαίων εἶναι καὶ ⟨τὸ⟩ τὰ ἀναγ-
καῖα μόνα καθ' αὑτὸ εἶναι, οἷς ἀμφοτέροις ἕπεται ἅμα τὸ ἑπόμενον
20 τὸ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι ἐκ τῶν καθ' αὑτό. οὐ ξένον δὲ τῶν συλλο-
γισμῶν τὸ δύο παραλαμβάνεσθαι ἡγούμενα· ἔστι γὰρ ὅτε ἑνὶ μὲν
ἑκάστῳ τῶν ἡγουμένων οὐχ ἕπεται τὸ συμπέρασμα, τουτέστι τὸ ἑπόμενον,
ἀμφοτέροις δὲ ἅμα ἕπεται, ὡς δέδεικται ἡμῖν ἐν ἑτέροις. ὁ μὲν οὖν
συλλογισμὸς οὗτος. κατασκευάζει δὲ ἑκάτερον τῶν ἡγουμένων, τό τε τὴν 30
25 ἐπιστήμην ἐξ ἀναγκαίων εἶναι καὶ τὸ τὰ ἀναγκαῖα μόνα εἶναι καθ' αὑτά.
πῶς δὲ ταῦτα κατασκευάζει, τὸ ῥητὸν ἐπεξιόντες εἰσόμεθα.

Εἰ οὖν ἐστιν ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη ἐξ ἀναγκαίων ἀρχῶν.
τοῦτο τῶν ἡγουμένων ἐστὶ τὸ πρότερον· ὃ θεὶς εὐθὺς τὴν τούτου κατασκευὴν
ἐπάγει. φησὶ γὰρ οὕτως·

30 p. 74b6 Ὃ γὰρ ἐπίσταται, οὐ δυνατὸν ἄλλως ἔχειν.

Ἐπιστάμεθα γὰρ δῆλον ὅτι οὐ μόνον τὸ συμπέρασμα ἀλλὰ καὶ τῶν 35
προτάσεων ἑκάστην, δι' ὧν καὶ τὸ συμπέρασμα ἔγνωμεν· εἰ γὰρ μὴ
ἔχοιμεν ἐπιστήμην τῶν προτάσεων, οὐδὲ τοῦ συμπεράσματος ἐπιστήμην
ἔχειν δυνάμεθα, μὴ ἔχοντες τὰς προτάσεις ἐξ ὧν ἡ ἀπόδειξις. ὃ δὲ ἐπι-

3 τούτων R τὸ quart. om. a 6 εἶπε] p. 73b39sq. 7 post πρώτων add. καὶ RSa 9 μὲν om. RSa φησίν deleverim 11 ante καθόλου add. τὸ Sa 12 λοιπὸν S τὸ alt. om. Sa 14 δεῖν scripsi: δεῖ libri 18 τὸ addidi cf. vs. 25 19 αὐτὰ S ἅμα ἕπεται U 20. 21 τῷ συλλογισμῷ RS 21 τὰ R ante ἡγούμ. add. τὰ Sa μὲν om. S 22 τουτέστι om. RS 24 οὕτως R: οὕτω S 25 αὐτό U 27 τὸ μὲν οὖν εἰ Sa¹ ἡ om. a² 28 τοῦτο om. Sa post τῶν add. δύο Sa¹ ἐστὶ om. Ua² εὐθὺς om. S 30 post ἐπίσταται add. τις U 32 ὦ R 33 οὐδὲ συμπέρασμα R ante ἐπιστ. alt. add. τὴν RUa 34 εἰ μὴ ἔχομεν U post ὧν add. τὸ συμπέρασμα S

στάμεθα, ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν· τὸ δὲ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν, τοῦτο 19v ἀναγκαῖον· ἐκ δὴ τῶν ἀναγκαίων προτάσεων αἱ ἀποδείξεις· ἐξ ἀναγκαίων ἄρα ἡ ἀπόδειξις.

p. 74b6 Τὰ δὲ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα ἀναγκαῖα τοῖς πράγμασιν. 40

5 Τοῦτο τῶν ἡγουμένων τὸ δεύτερον, ὅτι τὰ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα τοῖς πράγμασιν ἀναγκαῖά ἐστι. πάλιν δὲ θεὶς τοῦτο εὐθὺς καὶ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ ἐπάγει δι' ὧν φησιν ἃ μὲν γὰρ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει· τοῖς δ' αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ⟨ὑπάρχει⟩ κατηγορουμένοις αὐτῶν, ὧν θάτερον τῶν ἀντικειμένων ἀνάγκη ὑπάρχειν τοῖς πράγμασι, 10 λέγω δὴ τῶν κατὰ τοὺς προτέρους τρόπους· ταῦτα γὰρ ἦν τὰ καὶ ἄλλο 45 ἄλλου κατηγοροῦντα. τὰ μὲν γὰρ ἐν τῷ τί ἐστι τῶν ὑποκειμένων κατηγορεῖτο, ὡς τὰ κατὰ τὸν πρότερον τρόπον τοῦ καθ' αὑτό· τὸ γὰρ ζῷον ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖτο· τὰ δὲ ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἑαυτῶν τῷ δηλοῦντι τὸ τί ἐστι τὸ ὑποκείμενον ἐνυπῆρχε τῷ κατηγορουμένῳ, ὡς τὰ 15 κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον· ἐν γὰρ τῷ λόγῳ τῷ τοῦ ἀρτίου, φημὶ δὴ τῷ ἀριθμῷ, ἀριθμὸς ἐνυπῆρχε. τὰ δὲ ἐν τῷ τί ἐστί τινων κατηγορούμενα, ταῦτα ἐξ ἀνάγκης αὐτοῖς ὑπάρχει· ὁ γὰρ ὅρος ἑκάστου ἐξ ἀνάγκης 50 ὑπάρχει τῷ ὁριστῷ. τὰ ἄρα καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα ἀναγκαῖά ἐστιν.

Ὅτι μὲν οὖν τὰ καθ' αὑτὸ ἀναγκαῖα, οὕτω δείκνυσιν. ὅτι δὲ καὶ μόνα 20 τῶν ὑπαρχόντων τισὶν ἀναγκαῖα τὰ καθ' αὑτά, κατασκευάζει οὕτως· πᾶν γάρ, φησίν, ἢ οὕτως ὑπάρχει τινί, λέγω δὴ καθ' αὑτὸ κατὰ τοὺς προτέρους τρόπους τοῦ καθ' αὑτό, ἢ κατὰ συμβεβηκός· τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχον οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει· μόνα ἄρα τὰ καθ' αὑτὸ τῶν ἐξ ἀνάγκης εἰσὶν ὑπαρχόν|των. πάλιν οὖν λέγω, εἰ πᾶν ἢ καθ' αὑτὸ 20r 25 ὑπάρχει τινὶ ἢ κατὰ συμβεβηκός, ὃ δὲ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ὃ δὲ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει, μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, λείπεται ἄρα τὰ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχοντα καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν. συνάξει οὖν τὸ προκείμενον διὰ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ τὸν τρόπον τοῦτον· πᾶσα ἀπόδειξις ἐξ ἀναγκαίων· τὰ δὲ ἀναγκαῖα καθ' αὑτό· πᾶσα ἄρα ἀπόδειξις 5 30 ἐκ τῶν καθ' αὑτό, ὅπερ δεῖξαι προέκειτο. δυνατὸν δὲ ἦν αὐτόθεν καὶ τὸν Ἀριστοτέλους συλλογισμὸν κατηγορικὸν ποιεῖν· ἀλλὰ κατηγορικὸς γινόμενος ἀσυλλόγιστον ἐποίει τὸ σχῆμα ἐν δευτέρῳ σχήματι ἐκ δύο καταφατικῶν γινόμενος. διὰ τοῦτο οὖν ὑποθετικῶς δεῖ αὐτὸν μᾶλλον συμπλέκειν, δύο μὲν ἡγου-

5 post δεύτερον add. φησὶ γὰρ Ua αὑτὸ RUa (F): αὑτὰ S Arist. cf. p. 83,3 6 δὲ RSU: τὸ a 7 τὰ (Fn) U 8 τοῖς—ἐστιν om. U ὑπάρχει ex Arist. addidi cf. p. 83,24 9 ἀναγκαῖον Sa 10 ἄλλα U 11 post κατηγοροῦντα add. ὧν Sa γὰρ om. RSa 12 ὡς— 13 κατηγορεῖτο om. U τοῦ καθ' αὑτό om. R 14 ὡς om. RU 18 αὑτὰ S εἰσιν S 20 εἰσὶν S αὑτὸ U 23 αὑτὰ Sa 24 εἰ (ante καθ') R 26 ὃ om. Ua² δὲ scripsi: ἄρα libri οὐ Sa¹: τὸ μὴ Ua² ὑπάρχον alt. l. Ua² 27 εἵπετο Ua² post ἄρα add. ὅτι U ὑπάρχειν Sa¹: ὑπάρχει RUa² immo συνάξεις 29 ἑαυτό S 30 ὅπερ—προέκειτο om. S τε U post τὸν add. τοῦ Sa

μένων παραλαμβανομένων ἑνὸς δὲ ἐπαγομένου. ἔστι δὲ ὅλος ὁ συλλογισμὸς 20r τοιοῦτος· εἰ ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη ἐξ ἀναγκαίων ἀρχῶν, τὰ δὲ καθ' 10 αὑτὸ ὑπάρχοντα ἀναγκαῖα τοῖς πράγμασιν, φανερὸν ὅτι ἐκ τοιούτων τινῶν ἂν εἴη ὁ ἀποδεικτικὸς συλλογισμός. εἰ γὰρ κατηγορικῶς, 5 ὥσπερ εἶπον, συμπλέξομεν, γίνεται ὁ μέσος ὅρος, τὸ ἀναγκαῖον, κατηγορούμενος καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἀποδείξεως καὶ τῶν καθ' αὑτὸ τοῖς πράγμασιν ὑπαρχόντων· καὶ ἰδοὺ σχῆμα δεύτερον ἐκ δύο καταφατικῶν, καὶ ἔστιν ἀσυλλόγιστον. διὰ τοῦτο γίνεται ἡ συμπλοκὴ ὑποθετικὴ οὕτως· εἰ ἡ ἀπόδειξις ἐξ ἀναγκαίων ἀρχῶν, κεῖται δὲ ὅτι τὰ καθ' αὑτὸ μόνα ἀναγκαῖά 15 10 ἐστιν, ἕπεται ἄρα καὶ τὸ τὰς ἀποδεικτικὰς ἀρχὰς ἀναγκαίας εἶναι καὶ καθ' αὑτάς· ἀλλὰ μὴν τὸ πρότερον· καὶ τὸ δεύτερον ἄρα. τὴν δὲ τοῦ συνημμένου κατασκευήν, λέγω δὴ ὅτι ἀναγκαίως τῷ ἡγουμένῳ τὸ ἑπόμενον ἕπεται, ἐπήγαγε διὰ τοῦ εἰπεῖν ἅπαν γὰρ ἢ οὕτως ὑπάρχει ἢ κατὰ συμβεβηκός. εἰ γὰρ πᾶν ἢ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει ἢ κατὰ συμβεβηκός, τὰ δὲ ἐξ 15 ἀνάγκης ὑπάρχοντα οὐ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, τὰ ἄρα ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχοντα καθ' αὑτὸ ὑπάρχει· μόνα γὰρ τὰ καθ' αὑτὰ ἀναγκαῖά ἐστι καὶ τὰ ἀναγκαῖα καθ' αὑτά. οὐκοῦν εἰ δέδοται ὅτι ἐκ τῶν ἀναγκαίων προτά- 20 σεων ἡ ἀπόδειξις, δέδοται δὲ καὶ ὅτι μόνα τὰ καθ' αὑτὰ ἀναγκαῖά ἐστιν, ἀκολούθως ἕψεται καὶ τὸ τὰς ἀποδείξεις ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ εἶναι· ταὐτὸν 20 γάρ ἐστιν εἰπεῖν ἐξ ἀναγκαίων εἶναι τὰς ἀποδείξεις καὶ ἐκ τῶν καθ' αὑτό, εἴπερ μόνα τὰ ἀναγκαῖα καθ' αὑτὸ καὶ τὰ καθ' αὑτὸ ἀναγκαῖα.

Ἃ μὲν γὰρ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει, τουτέστι τὰ κατηγορούμενα τοῖς ὑποκειμένοις, οἷα ἦν τὰ κατὰ τὸν πρότερον τρόπον.

Τοῖς δὲ αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει κατηγορουμένοις 25 αὐτῶν. ταῦτα δῆλον ὅτι τὰ ὑποκείμενα, ἅπερ ἐν τῷ τί ἐστι παραλαμβάνεται τῶν κατ' αὐτῶν κατηγορουμένων, ὡς ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ἀρτίου ὁ ἀριθμός, ὅσπερ παραλαμβάνεται κατηγορούμενος κατὰ τοῦ ἀρτίου.

p. 74b9 Ὧν θάτερον τῶν ἀντικειμένων ἀνάγκη ὑπάρχειν.

Δέδεικται γὰρ ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τρόπῳ ἀμέσου τῆς ἀντιθέσεως οὔσης 30 θάτερον τῶν ἀντικειμένων ἐξ ἀνάγκης ὑπῆρχε τῷ ὑποκειμένῳ.

1 ἑπομένου RS γὰρ U 2. 3 καθ' αὑτὸ (αὑτὰ R) — τοῖς πράγμασιν RUa²: ἀναγκαῖα καθ' αὑτὰ τοῖς πράγμασιν ὑπάρχουσι Sa¹ 4 τινῶν om. S γὰρ RU: δὲ Sa 5 συμπλέξωμεν S γινόμενος RU 5. 6 ἀναγκαῖον—ἀποδείξεως scripsi: ἀναγκαῖον κατηγορῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τὰς ἀποδείξεις (ταῖς ἀποδείξεσι Ua²) RUa²: ἀναγκαίων ἀρχῶν κατηγορούμενος. τὸ δὲ τὰς ἀποδείξεις Sa¹ 6 τῶν alt. RUa²: τὸ Sa¹ 7 post ὑπαρχόντων add. ἄκροι ὅροι ὑποκείμενοι Sa¹ καὶ—8 ὑποθετικὴ Sa: γινέσθω πρῶτον ἡ (ἡ om. R) μὲν ὑποθετικὴ (ὑ. μὲν U) συμπλοκὴ RUa² 8 οὕτως om. Sa¹ 8. 9 αἱ ἀποδείξεις Sa¹ 9 δὲ ὅτι τὰ RSa¹: τὰ δὲ Ua² 10 καὶ prius om. S 13 ἐπήγαγε Sa: om. RU 14 εἰ—συμβεβηκός om. RSa 17 αὑτό U 18 ὅτι καὶ Sa αὑτὸ U 22—27 om. Sa¹ ἃ R: τὰ Ua² cf. p. 82,7 24 τοῖς R Arist.: τὰ Ua² (F) cf. p. 82.8 αὐτοῖς R ante κατηγ. add. τοῖς Ua²: om. R Arist. 25 ταῦτα Ua²: αὐτὰ R 27 ὃς a² λαμβάνεται U 28 lemma om. R: 28—30 om. S 29 δέδεικται] p. 65, 29 sq. post τρόπῳ add. τοῦ καθ' αὑτὸ a post οὔσης add. ὅτι Ra 30 ὑπάρχει a

p. 74b10 Φανερὸν ὅτι ἐκ τοιούτων ἂν εἴη ὁ ἀποδεικτικὸς συλλο- 20r
γισμός.

Θεὶς ἑκάτερον τῶν ἡγουμένων καὶ κατασκευάσας ἑξῆς ἐπάγει καὶ τὸ ἑπόμενον τὸ ἐκ τοιούτων ἀντὶ τοῦ 'ἐκ τῶν προσεχῶς εἰρημένων δύο
5 τρόπων τοῦ καθ' αὑτό'.

p. 74b11 Ἅπαν γὰρ ἢ οὕτως ὑπάρχει ἢ κατὰ συμβεβηκός.

Διὰ τούτων δείκνυσιν ὅτι μόνα τὰ καθ' αὑτὸ ἀναγκαῖά ἐστιν, ὅπερ, ὡς εἶπον, [ἐκ] τοῦ ὅλου συνημμένου γίνεται κατασκευὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. 30

10 p. 74b13 Ἢ δὴ οὕτω λεκτέον ἢ ἀρχὴν θεμένοις ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἀναγκαῖόν ἐστι.

Πλείοσιν ἐπιχειρήμασι κατασκευάζει τὸ λεγόμενον, ὧν δεύτερόν ἐστι 35 τὸ προκείμενον. καὶ ἐπεὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἐπιχειρήματι λαβών, ὅτι δεῖ τὰς ἀποδεικτικὰς προτάσεις ἐπίστασθαι, καὶ ἐκ τούτου δείξας,
15 ὅτι καὶ ἀναγκαίας αὐτὰς δεῖ εἶναι, ἐξ ὧν πάλιν συνῆγεν ὅτι καὶ ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων εἰσίν, ἐντεῦθεν ἐξ ἄλλης ἀρχῆς ποιεῖται τὴν ἐπιχείρησιν, ἐξ αὐτοῦ φημι τοῦ ἀποδεικτικοῦ προβλήματος ἢ τοῦ συμπεράσματος, ὅπερ καὶ μᾶλλόν ἐστι σαφέστερον. εἰ γὰρ ἡ ἀπόδειξις τῶν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν ὑπαρχόντων καὶ μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν, τὰ δὲ 40
20 ἀναγκαῖα ἐξ ἀναγκαίων (οὐ γὰρ ἐνδέχεταί τι ἀναγκαῖον εἰ μὴ ἐξ ἀναγκαίων συνάγεσθαι), ἡ ἄρα ἀπόδειξις ἐξ ἀναγκαίων ἐστὶ προτάσεων. ἐξ ἀληθῶν μὲν γὰρ καὶ μὴ ἀναγκαίων προτάσεων συλλογισμὸν γενέσθαι ἀληθῆ ἐνδέχεται, ἀποδεικτικὸν δὲ ἀδύνατον. οἷον ὁ Σωκράτης βαδίζει, τὸ βαδίζον διὰ σκελῶν κινεῖται, ὁ Σωκράτης ἄρα διὰ σκελῶν κινεῖται· ἐνταῦθα καὶ ἐξ
25 ἀληθῶν καὶ ἀληθὴς ὁ συλλογισμός, οὐ μέντοι ἀπόδειξις τὸ τοιοῦτον, διότι 45 μήτε ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα μήτε ἐξ ἀναγκαίων προτάσεων. καὶ τί λέγω ἐπὶ τούτων, ἐν οἷς καὶ χωρίζεσθαι δύναται τοῦ ὑποκειμένου τὸ κατηγορούμενον, ὅπου γε οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἀχωρίστων συμβεβηκότων μὴ μέντοι μιᾷ καὶ μόνῃ φύσει ὑπαρχόντων ἐνδέχεται συλλογισμὸν ἀποδεικτικὸν γενέσθαι
30 διὰ τὰ ἤδη ἡμῖν εἰρημένα ἐν τοῖς ἔμπροθεν; ἀλλὰ δὴ κἂν ἀναγκαῖον ᾖ τὸ συμπέρασμα, οὐδὲ οὕτως ἀπόδειξις τὸ τοιοῦτόν ἐστιν· οἷον ὁ Σωκράτης διὰ 50 σκελῶν κινεῖται, τὸ διὰ σκελῶν κινούμενον ζῷόν ἐστιν, ὁ Σωκράτης ἄρα ζῷόν ἐστι· δεῖ γὰρ ἄρτι εἰδέναι ὅτι οὐκ ἔστιν ἐπίστασθαι τὸ ἐξ ἐνδεχομένων προτάσεων ἀναγκαῖόν τι δοκεῖν συνάγειν συμπέρασμα.

1—5 om. Sa post τοιούτων add. τινῶν Arist. cf. p. 83,4 4 ἐκ τῶν R: om. U 6—9 om. S 8 εἶπον] p. 83,11 sq. ἐκ delevi 10 ὅτι κτλ. om. S 11 ἀναγκαίων ἐστὶ προτάσεων U 12 τὸ λεγόμενον om. RU: ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἐξ ἀναγκαίων ἐστὶ προτάσεων, sed ante πλείοσιν a² 14 δεῖ om. S 18 ἡ γάρ, om. εἰ S 19 ἐνδέχεται RU ἔχειν RU: ὑπάρχειν Sa 20 ἀνάγκης (ante οὐ) Ra 23 ὁ om. R 24 καὶ om. Sa 26 προτάσεων om. U 30 ἐν τοῖς ἔμπροσθεν] p. 63,8 sq. 31 ἐστι τὸ τοιοῦτον a ὁ om. RU 31. 32 κινεῖται διὰ σκελῶν a 33 τὸ om. RS

p. 74b18 Σημεῖον δ' ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἐξ ἀναγκαίων ὅτι καὶ τὰς ἐνστάσεις οὕτως φέρομεν πρὸς τοὺς οἰομένους ἀποδεικνύναι, ὅτι οὐκ ἀνάγκη, ἂν οἰώμεθα ἢ ὅλως ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἢ ἕνεκά γε τοῦ λόγου. |

5 Τρίτον τοῦτο ἐπιχείρημα τοῦ εἶναι τὴν ἀπόδειξιν ἐξ ἀναγκαίων. εἰ 20v γὰρ προτεθείη τις ἡμῖν ὡς ἀποδεικτικὴ πρότασις, ἐλέγχειν αὐτὴν οἰόμεθα, φησίν, ἐὰν δείξωμεν μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ. εἶτα δεικνὺς ὅτι ὥσπερ κοινή τις ἔννοιά ἐστι πάντων περὶ ἀποδείξεως ἡ αὐτή, λέγω δὴ τὸ ἐξ ἀναγκαίων εἶναι τὴν ἀπόδειξιν, φησὶν ὅτι οὐ μόνον 10 οἱ πρὸς ἀλήθειαν ὁρῶντες ἀντιλέγουσι ταῖς προτάσεσιν, ἐν αἷς μή ἐστιν ἐξ 5 ἀνάγκης ὑπάρχον τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορούμενον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐριστικώτερον ἕνεκεν φιλονεικίας ἀντιλέγοντες πολλάκις καὶ ἀναγκαίας οὔσης τῆς προτάσεως ἐμποδίσαι τῷ λόγῳ βουλόμενοί φασι μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. οὕτως οὖν κοινή ἐστιν ἔννοια τὸ τὰς ἀποδεικτικὰς μεθόδους ἀναγκαίας 15 δεῖν εἶναι.

p. 74b21 Δῆλον δ' ἐκ τούτων καὶ ὅτι εὐήθεις οἱ λαμβάνειν οἰόμενοι καλῶς τὰς ἀρχάς, ἐὰν ἔνδοξος ᾖ ἡ πρότασις καὶ ἀλη- 10 θής, οἷον οἱ σοφισταὶ ὅτι τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἐπιστήμην ἔχειν.

Εἰ δέδεικται, φησίν, ὅτι δεῖ τὴν ἐπιστήμην ἐξ ἀναγκαίων εἶναι, γελοῖοι 20 ἄρα οἱ νομίζοντες ἀποδεδειχέναι, ἐὰν ἢ ἐνδόξους ἢ ἀληθεῖς προτάσεις ἡμῖν προτείνωσι μὴ ἀναγκαίας δέ, ὥσπερ οἱ σοφισταί. ἐρωτῶντες γάρ, εἰ ἐπίσταται ὁ γεωμέτρης τὰ κατὰ γεωμετρίαν, καὶ τοῦτο λαβόντες φασὶν ὅτι, εἰ ἐπίστασθαί ἐστι τὸ ἐπιστήμην ἔχειν, τὸ δὲ ἔχειν ἐπιστήμην εἰδέναι ἐπιστήμην ἐστίν, ὁ δὲ εἰδὼς ἐπιστήμην ἐπίσταται τί ποτέ ἐστιν αὕτη, ὁ 15 25 ἄρα ἐπιστάμενος οἶδε τί ἐστιν ἐπιστήμη· ὁ δὲ γεωμέτρης ἐπίσταται· ὁ γεωμέτρης ἄρα ἐπίσταται τί ἐστιν ἐπιστήμη. ἐνταῦθα γὰρ λαβόντες ἀληθῆ πρότασιν, ὅτι ἐπίσταται ὁ γεωμέτρης καὶ ὅτι ὁ ἐπιστάμενος ἔχει ἐπιστήμην, καὶ τρίτην τὴν ἔνδοξον, ὅτι ὁ ἔχων τι οἶδεν ὃ ἔχει, οὕτως οἴονται ἀποδεδειχέναι τὸ δεῖν τὸν γεωμέτρην εἰδέναι τί ποτέ ἐστιν ἐπιστήμη. ἐδείχθη 30 δὲ ὅτι ἡ ἀπόδειξις οὐχ ἁπλῶς ἐξ ἀληθῶν οὐδὲ ἐξ ἐνδόξων ἀλλ' ἐξ ἀναγκαίων καὶ οἰκείων καὶ πρώτων τοῦ ὑποκειμένου ἀποδεικτικὴ γίνεται. ὥστε 20 εἰ μὲν ἦν τις ὡρισμένη φύσις ἐπιστήμης, ἣν ἔδει τὸν ἐπιστήμονα πάντως

2 πρὸς κτλ. om. S   3 ἐὰν U   5 τοῦτο τρίτον U   6 ἀποδέδεικται Sa[1]   πρότασιν S 8 ἐστι post ἀποδείξεως colloc. S   11. 12 ἐριστικώτεροι R   13 τῆς om. U 14 οὕτως καὶ μὴ U   τοῦ R   15 δεῖν om. U   16 τούτου Sa   18 ὅτι κτλ. om. S τὴν (ante ἐπιστήμην) U   19 γέλοιον U[2]   20 ἢ prius om. Sa   ἡμῖν προτάσεις Sa 21 εἰ om. Ua   23. 24 ἐπιστήμην ἐστὶν εἰδέναι Sa   25 οἶδεν ὅ,τί Sa 26 post τί add. ποτε S   27 ὁ alt. om. RS   28 τρίτον RSa[1]   ἔνδοσιν a[1] 29 ποτέ om. S   31 ἀποδεικτικοῦ U   32 μὲν om. RSa   φύσις ὡρισμένη Sa ἣν om. RSa[1]

ἔχειν, οὐκοῦν ἂν ἀποδεικνύναι ἐλέγοντο οἱ οὕτω συλλογιζόμενοι· εἰ δὲ μή 20v
στί τις ὡρισμένη φύσις ἐπιστήμης ἀλλὰ πᾶσα ἐπιστήμη οἷον ἡ γεωμετρία ἢ
ἀστρονομία ἢ ἑκάστη τῶν κατὰ μέρος, οὐκ ἄρα τις ἔχων ἐπιστήμην καὶ
ἁπλῶς τί ἐστιν ἐπιστήμη εἴσεται. ὥστε ὁ γεωμέτρης γεωμετρικὴν μὲν ἐπι-
5 στήμην ἔχει, καὶ αὕτη τί ποτε ἐστιν οἶδεν· ἁπλῶς δὲ τί ἐστιν ἐπιστήμη,
οὐκ οἶδε, διότι μηδέ ἐστί τις φύσις τῆς καθόλου ἐπιστήμης, ἀλλ' ἔστι 25
φωνὴ ὁμώνυμος διαφόρων κατ' εἶδος πραγμάτων κατηγορουμένη, μᾶλλον
δὲ διαφόρων κατὰ γένος. τινὲς δὲ ἐξηγοῦνται τοῦτο τὸ χωρίον σοφιστικώ-
τερον οὕτως. εἰ τὸ ἐπίστασθαί ἐστιν ἐπιστήμην ἔχειν, τὸ δὲ ἐπι-
10 στήμην ἔχειν ἐπιστήμην ἔχει, τὸ ἐπίστασθαι ἄρα ἐπιστήμην ἔχει, σοφιστικῶς
ἀπὸ τῶν σημαινομένων ἐπὶ τὰς φωνὰς μεταβαίνοντος τοῦ λόγου. ὁ μὲν γὰρ
ἐπιστάμενος ἔχει ἐπιστήμην, αὐτό φημι τὸ ὑπὸ τῆς φωνῆς τῆς ἐπιστήμης
δηλούμενον· τὸ δὲ λέγειν 'τὸ ἐπιστήμην ἔχειν ἐπιστήμην ἔχει' οὐκέτι 30
μενόντων ἐστὶν ἐπὶ τοῦ σημαινομένου ἀλλὰ μεταβαινόντων ἐπὶ τὰς φω-
15 νὰς καὶ μόνον οὐχὶ λεγόντων ὅτι ἡ φωνὴ αὐτὴ ἡ λέγουσα τὸ ἐπιστήμην
ἔχειν ἔχει ἐν ἑαυτῷ ἐπιστήμην, αὐτὸ τὸ τῆς ἐπιστήμης ὄνομα. προσφυε-
στέρα δέ μοι δοκεῖ ἡ πρώτη ἐξήγησις.

p. 74b25 Ἀλλὰ τὸ πρῶτον τοῦ γένους περὶ ὃ δείκνυται· καὶ τἀληθὲς οὐ πᾶν οἰκεῖον.

20 Ἀληθὲς μὲν γὰρ ὅτι πᾶν ἰσοσκελὲς τρίγωνον τὰς τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς
ἴσας ἔχει· οὐκ οἰκεῖον δὲ ἐπιστήμῃ, διότι μὴ ἐφ' οὗ πρώτου δείκνυται τὸ 35
τοιοῦτον προῆλθεν ἡ ἀπόδειξις.

p. 74b26 Ὅτι δὲ ἐξ ἀναγκαίων εἶναι δεῖ τὸν συλλογισμόν, φανερὸν καὶ ἐκ τῶνδε.

25 Ἕτερον ἐπιχείρημα ὅτι ἐξ ἀναγκαίων ἡ ἀπόδειξις. εἰ οὖν τότε, φησίν,
οἰόμεθα ἐπίστασθαι, ὅταν τὸν λόγον καὶ τὴν αἰτίαν οἴδαμεν δι' ἣν ἐστιν
ἐξ ἀνάγκης τὸ συμπέρασμα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐπιστήμων ὁ τὸν λόγον καὶ
τὴν αἰτίαν ἀγνοῶν, αἴτιον δὲ τοῦ συμπεράσματος αἱ προτάσεις, ἀνάγκη δή-
που ἐξ ἀνάγκης αὐτὰς ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ μὲν συμπέρασμα ἀναγκαῖόν 40
30 ἐστιν, αἱ δὲ προτάσεις ἐνδεχόμεναι, τὸ δὲ ἐνδεχόμενον ἐνδέχεται καὶ μὴ

1 οὐκοῦν ἂν scripsi: οὐκ ἂν οὖν RSUa[1]: οὐκοῦν a[2] οἷον om. RSa[1] 2 ἢ prius RSa[1]: ἡ Ua[2] γεωμετρίας RSa[1] post ἢ alt. add. ἡ Ua[2] 3 ἀστρονομίας ἢ ἑκάστης RSa[1] τινὰ ἔχοντα RSa[1] 4 ἔσται U μὲν om. S 5 ἔχειν U αὐτὴ libri τίς alt. l. U 8 τινὲς—17 ἐξήγησις om. S 10 ἐπιστήμην ἔχει (ante τὸ) R: τὸ ἐπίστασθαί ἐστι Ua 10. 11 σοφιστικῶς ἀπὸ (ὑπὸ Ua[2]) τῶν σημαινομένων RUa[2]: *οὐκέτι μενόντων ἐστὶν ἐπὶ τοῦ σημαινομένου, ἀλλὰ μεταβαινόντων a[1] 13 οὐ ἔτι asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a 14 μενόντων Ra: σημαινόντων U 15 μόνων, om. οὐχὶ U 15. 16 ἔχειν ἐπιστήμην a 16 ἔχει—ἐπιστήμην om. a ἑαυτῇ U post ὄνομα add. ἐστι a 18 καὶ κτλ. om. S 20 γὰρ om. RS δυσὶν Sa 23 δὲ om. a 25 οὖν om. RS 26 ὅτε Sa 27 ἀναγκαίων Sa 27. 28 καὶ—ἀγνοῶν RU: ὁ δὲ τὸν—ἀγνοῶν, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμων Sa 29 ἐξ ἀναγκαίων Sa 30 ἐστιν Sa: ἦν RU

εἶναι, δῆλον ἄρα ὅτι τὸ μὲν συμπέρασμα εἴσεται ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχον, τὸν 20v
δὲ λόγον τούτου καὶ τὴν αἰτίαν οὐκ εἴσεται, εἴ γε τὰς προτάσεις, δι' ὧν
δείκνυται, ἐνδέχεται καὶ μὴ ὑπάρχειν· ὁ δὲ τὸν λόγον ἀγνοῶν οὐκ ἔστιν
ἐπιστήμων. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται τὴν ἀπόδειξιν ἐξ ἐνδεχομένων προτάσεων
5 εἶναι· ὥστε ἐξ ἀναγκαίων εἶναι πᾶσα ἀνάγκη.

p. 73b 27 Εἰ γὰρ ὁ μὴ ἔχων λόγον τοῦ διὰ τί οὔσης ἀποδείξεως οὐκ ἐπιστήμων. 45

Ἀκριβῶς προσέθηκε τὸ οὔσης ἀποδείξεως· τῶν γὰρ ἀξιωμάτων
ἔστι μὲν ἐπιστήμη καὶ ἐπιστήμονες εἶναι αὐτῶν λεγόμεθα, λόγον δὲ
10 αὐτῶν οὐκ ἔχομεν, διότι μηδὲ ἔστιν αὐτῶν ἀπόδειξις τῷ μὴ εἶναι αὐτῶν
πρότερον καὶ ἀρχοειδέστερον. τούτων οὖν ἐπιστήμονες λεγόμεθα πρὶν τὸν
λόγον αὐτῶν γνῶμεν.

p. 73b 28 Εἴη δ' ἂν ὥστε τὸ Α κατὰ τοῦ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τὸ μέσον, δι' οὗ ἀπεδείχθη, μὴ ἐξ ἀνάγκης, οὐκ οἶδε 50
15 διότι· οὐ γάρ ἐστι τοῦτο διὰ τὸ μέσον.

Τὸ μὲν τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ὡς συμ-
πέρασμα εἴληπται, ὅπερ ἐξ ἀνάγκης ὑπόκειται, τὸ δὲ Β ὁ μέσος ὅρος ὁ τῶν προ-
τάσεων γεννητικός, δι' οὗ δείκνυται τὸ συμπέρασμα. εἴ τις οὖν οἴοιτο τὸν
μὲν ἄνθρωπον ἐξ ἀνάγκης εἶναι ζῷον, τούτου δὲ αἴτιον εἶναι νομίζοι τὸ
20 περιπατεῖν | τὸν ἄνθρωπον ἢ φιλοσοφεῖν καὶ συλλογίζοιτο οὕτως 'ὁ ἄνθρω- 21r
πος φιλοσοφεῖ, ὁ φιλοσοφῶν ζῷον, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ζῷον', ἐπεὶ τὸν
μέσον ὅρον ἐνδεχόμενον εἴληφε, τὸ δὲ ἐνδεχόμενον ἐνδέχεται καὶ μὴ ὑπάρ-
χειν, ἐὰν ἄρα τοῦτο ὑποτεθῇ μὴ ὑπάρχον, εἴσεται μὲν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξ
ἀνάγκης ζῷόν ἐστι, τὸν λόγον μέντοι δι' ὅν ἐστι ζῷον οὐκ εἴσεται τοῦ
25 μέσου ὅρου ἀναιρεθέντος· ὁ δὲ τὸν λόγον μὴ εἰδὼς διότι τόδε οὐκ 5
ἐπίσταται αὐτό· ὁ αὐτὸς ἄρα τὸ αὐτὸ καὶ ἐπιστήσεται καὶ οὐκ ἐπιστήσε-
ται, ἐπιστήσεται μὲν διὰ τὴν ὑπόθεσιν, οὐκ ἐπιστήσεται δὲ διὰ τὸ ἐνδε-
χομένας λαβεῖν τὰς προτάσεις.

p. 74b 32 Ἔτι εἴ τις μὴ οἶδε νῦν ἔχων τὸν λόγον καὶ σωζόμενος
30 σωζομένου τοῦ πράγματος καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἄλλο ἐπιχείρημα τοῦ αὐτοῦ κατασκευαστικόν. ὃ δὲ λέγει δυνάμει, 10

---

1 ἄρα om. RS post ἀνάγκης add. καὶ U 6 lemma om. S 8 post ἀκριβῶς add. δὲ SUa 10 διότι μὴ διὰ τὴν αὐτῶν ἀπόδειξιν τὸ εἶναι Ua² 11 post πρότερον add. τι Sa¹ οὖν om. RUa² λεγόμεθα RUa²: πῶς ἂν ῥηθείημεν Sa¹ 12 γνῶναι Sa¹ 14 τὸ δὲ κτλ. om. S 16 μὲν τὸ R: μέντοι Ua: μὲν γὰρ S ὑπάρχειν—17 ἀνάγκης RSa: εἶναι U 18 γενητικὸς RSa 19 εἶναι alt. om. S 24 δὲ διότι ζῶον S 25 ὅρου om. S τὸν λόγον δὲ ὁ μὴ Sa 26 καὶ prius om. R 29 μὴ οἶδε bis S σωζόμενον, om. καὶ Ua² (n) 30 σωζομένου κτλ. om. S καὶ τὰ ἑξῆς om. R

τοῦτό ἐστι. τρία εἰσὶν ἐφεξῆς, φησί, ταῦτα, ὁ γινώσκων καὶ ἡ γνῶσις καὶ 21r
τὸ γινωσκόμενον. συμβαίνει οὖν τὸν πρότερον ὄντα ἐπιστήμονα ὕστερον μὴ
εἶναι ἐπιστήμονα ἑνὸς τῶν τριῶν τούτων φθαρέντος· ἢ γὰρ καὶ τῆς γνώσεως
σωζομένης καὶ τοῦ γινώσκοντος τοῦ πράγματος δὲ φθειρομένου συμβαίνει
5 μηκέτι εἶναι ἐπιστήμονα τὸν πάλαι ἐπιστήμονα, ἢ αὐτοῦ φθαρέντος τοῦ
πράγματος δὲ σωζομένου, ἢ αὐτοῦ μὴ φθαρέντος λήθης δὲ γενομένης. εἴ τις 15
οὖν, φησί, λέγοι τὴν ἀπόδειξιν ἐξ ἐνδεχομένων εἶναι, ἐπειδὴ τὴν μὲν ἀπόδειξιν
οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, τὸ δὲ ἐνδεχόμενον οἷόν τε καὶ μὴ εἶναι, ἐὰν ὑποθώ-
μεθα μὴ ὂν τὸ ἐνδεχόμενον, συμβήσεται τὸν πρινὴ ἐπιστάμενον μήτε φθαρέντα
10 μήτε ἐπιλελησμένον μήτε τοῦ πράγματος ἀπολλυμένου μὴ εἶναι ἐπιστήμονα,
ὅπερ γελοῖον, ὡς ἤδη εἶπον. οἷον εἴ τις συλλογίζοιτο οὕτως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος
γεωμετρεῖ, τὸ γεωμετροῦν ζῷον, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ἐξ ἀνάγκης ζῷον, εἰ ὁ
οὕτω συλλογιζόμενος ἀπόδειξιν ἔχειν οἴοιτο, διότι οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν 20
τὸν ἄνθρωπον ἀλλ' ἀνάγκη ζῷον εἶναι, οἴοιτο δὲ τὴν ἐπιστήμην ταύτην
15 ἔχειν διὰ τοῦ μέσου ὅρου τοῦ γεωμετρεῖν, ἐπειδὴ τὸ γεωμετρεῖν τῶν ἐν-
δεχομένων εἶναι ὑπεθέμεθα, τὸ δὲ ἐνδεχόμενον ἐνδέχεται καὶ μὴ εἶναι,
ἀνῃρήσθω τὸ γεωμετρεῖν· ἐνδεχόμενον γάρ ἐστιν "οὗ μὴ ὄντος ἀναγκαίου,
τεθέντος δὲ οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ." εἰ οὖν τὸ γεωμετρεῖν ἀναιρεθείη,
συμβήσεται σωζομένου τοῦ πράγματος, λέγω δὴ τοῦ τὸν ἄνθρωπον εἶναι
20 ζῷον, καὶ τοῦ γινώσκοντος αὐτὸ τοῦτο, λέγω δὴ τοῦ ἐπιστήμονος, καὶ μὴ 25
ἐπιλελησμένου, ὅτι ζῷον ὁ ἄνθρωπός ἐστι, μηκέτι εἰδέναι ἀποδεικτικῶς ὅτι
ζῷον ὁ ἄνθρωπός ἐστι, τῆς αἰτίας ἀναιρεθείσης. ὥστε, φησίν, εἰ μὴ νῦν
ἐπίσταται ἀποδεικτικῶς ὅτι ζῷον ὁ ἄνθρωπος, τῆς αἰτίας ἀναιρεθείσης, διὰ
τὸ τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος ἐνδεχομένην εἶναι, οὐδ' ἄρα πρότερον 30
25 ᾔδει, εἴ γε τὸ ἐπίστασθαί ἐστι τὸ εἰδέναι τὴν αἰτίαν καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται
αὐτὴν ἄλλως ἔχειν.

p. 74b 36 Εἰ δὲ μὴ ἔφθαρται, ἐνδέχεται δὲ φθαρῆναι, τὸ συμ-
βαῖνον ἂν εἴη δυνατὸν καὶ ἐνδεχόμενον· ἀλλ' ἔστιν ἀδύνατον
τὸν οὕτως ἔχοντα εἰδέναι.

30 Ἐπειδὴ ὑποθέμενος τὸ ἐνδεχόμενον μεταβάλλον οὕτως ἔδειξε τὸ ἄτο-
πον, εἴποι δὲ ἄν τις 'ἀλλ' εἰ καὶ ἐξ ἐνδεχομένων ἡ ἀπόδειξις, ὑποκείσθω ἔτι 35

1 τοιοῦτόν Sa post εἰσὶ add. ῥήματα S φησι om. S: ante ἐφεξῆς colloc. R
2 σημαίνει pr. U, corr. U² ὄντα om. S ὕστερον om. S: ἕτερον R 3 φθαρέντων R
4 δὲ πράγματος U 5. 6 τοῦ—σωζομένου om. RS 6 αὐτοῦ μὴ φθαρέντος om. RS
δὲ alt. om. RSa 7 μὲν om. S 11 οὕτως RSa: τοῦ U 12 ἄρα om. U
εἰ om. U ὁ om. a 13 συλλογισμὸς U οἴοιτο ἔχειν Sa ἔχειν
alt. om. U 17 οὗ κτλ.] Anal. pr. I 13 p. 32a 19 19. 20 ζῷον εἶναι R
21 ἐστιν ὁ ἄνθρωπος U ἀποδεικτῶς R 22 ὁ ἄνθρωπος ζῷον Sa ὥστε—
23 ἀναιρεθείσης om. RS 24 ante οὐδ' add. οὐκ οἶδε δὲ S 24. 25 οὐδ' ἄρα πρότερον
ᾔδει iterat a 27. 28 εἰ—ἐνδεχόμενον om. S 30 ἐπειδὴ om. U ἐνδεχο-
μένως Ua post μεταβάλλον add. καὶ U 31 εἰ εἴποι τις S ἀλλ' RU:
ὅτι Sa

σωζόμενον τὸ ἐνδεχόμενον καὶ μὴ ἀνῃρημένον, πρὸς τοῦτο ὑπαντῶν φησιν 21r
ὅτι, κἂν νῦν μήπω ἀνῄρηται, ἐνδέχεται δὲ ὅμως ἀναιρεθῆναι διὰ τὸ τοι-
αύτην εἶναι τὴν τοῦ ἐνδεχομένου φύσιν. εἰ οὖν καὶ μὴ νῦν πρῶτον τὸ ἄτο-
πον τοῦτο συνέβη ὅπερ εἰρήκαμεν, λέγω δὴ τὸ τὸν ἐπιστήμονα σωζόμενον
5 καὶ τοῦ πράγματος σωζομένου καὶ λήθης μὴ ἐπιγενομένης μηκέτι εἶναι
ἐπιστήμονα διὰ τὸ μὴ σώζεσθαι ἔτι τὸ ἐνδεχόμενον, ἀλλ' οὖν γε δυνατὸν 10
τοῦτο συμβῆναι μετὰ ταῦτα, εἰ καὶ ὑποθώμεθα τὸ ἐνδεχόμενον μὴ
ἀνῃρημένον. εἰ οὖν ἀνῃρημένου τοῦ ἐνδεχομένου συμβαίνει τὸ ἄτοπον,
λέγω δὴ τὸ μὴ ἐπίστασθαι σωζομένου τοῦ τε πράγματος καὶ τοῦ γινώ-
10 σκοντος καὶ τῆς γνώσεως, οὐδ' ἄρα, πρὶν φθαρείη τὸ ἐνδεχόμενον,
ἠπίστατο· ἀδύνατον γὰρ ἐκ τοῦ ἐπίστασθαι εἰς τὸ μὴ ἐπίστασθαι μετα-
βαλεῖν μὴ ἑνὸς τῶν τριῶν φθαρέντος, ἢ τοῦ γινώσκοντος ἢ τοῦ γινωσκομένου
ἢ τῆς γνώσεως. ἄλλως τε, εἰ εἴπομεν μόνως ἐπίστασθαι, ὅταν εἰδείημεν τὸ 15
πρᾶγμα καὶ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ καὶ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, αἴτιαι δὲ αἱ
15 προτάσεις τοῦ συμπεράσματος, ἀδύνατον ἄρα αὐτὰς ἄλλως ἔχειν· τὸ δὲ
ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν ἀνάγκη οὕτως ἔχειν· ἀναγκαίας ἄρα δεῖ εἶναι τὰς
τοῦ συλλογισμοῦ προτάσεις, ὡς διὰ πλειόνων ἀποδέδεικται.

Εἰ δὲ μὴ ἔφθαρται, ἐνδέχεται δὲ φθαρῆναι, τὸ συμβαῖνον
ἂν εἴη δυνατόν. τὸ συμβαῖνον φησί, τουτέστι τὸ ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις
20 ὑποθέσεσι συμβὰν ἄτοπον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐπίστασθαί τι, εἶτα μεταβάλλειν 20
εἰς τὸ μὴ ἐπίστασθαι μήτε τοῦ γινώσκοντος φθαρέντος μήτε τοῦ γινωσκομένου
μήτε τῆς γνώσεως. εἰ τοίνυν τοῦτο ἀδύνατον, ἀδύνατον ἄρα ἐπίστασθαι τῆς
ἐπιστήμης ἐξ ἐνδεχομένων προτάσεων γινομένης· τούτῳ γὰρ ἠκολούθησε τὸ
ἄτοπον.

25 p. 75a1 Ὅταν μὲν οὖν τὸ συμπέρασμα ἐξ ἀνάγκης ᾖ, οὐδὲν
κωλύει τὸ μέσον μὴ ἀναγκαῖον εἶναι, δι' οὗ ἐδείχθη. 21v

Ἐπειδὴ ἔδειξεν ὅτι ἀνάγκη ἐξ ἀναγκαίων προτάσεων εἶναι τὴν ἀπό-
δειξιν, ἵνα μή τις οἰηθῇ περισσῶς αὐτὸν ἐρραψῳδηκέναι ἐκεῖνα, λέγων μὴ 5
εἶναι ὅλως ἀμφίβολον τοῦτο, εἰ δέοι τοῦ συμπεράσματος τοῦ ἀποδεικτικοῦ
30 ἐξ ἀνάγκης ὄντος καὶ τὰς προτάσεις τὰς τοῦτο συναγούσας ἀναγκαίας εἶναι
(πῶς γὰρ ἐνδέχοιτο ἂν συμπέρασμα ἀναγκαῖον εἶναι ὃ μὴ ἐξ ἀναγκαίων

---

1 post ἀνῃρημένον add. καὶ τί κωλύει ἐξ ὄντων γίνεσθαι (γίνεσθαι bis S) τὴν ἀπόδειξιν; Sa πάντως U 3 οὖν om. RU 3. 4 τοῦτο συνέβη τὸ ἄτοπον Sa 5 λήθης μὴ ἐπιγενομένης Sa: μὴ ἐπιλελησμένου RU 6 ἔτι om. a post ἔτι add. εἰς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον U 7 καὶ a[2]: καὶ μὴ U: οὖν καὶ R: νῦν Sa[1] ὑποθείημεν Sa[1] 8 συνέβαινε U 9 μὴ om. R 11 ἐκ τοῦ RUa: τὸ S 13 ante ἄλλως add. καὶ RU: post τε a εἴπωμεν R: εἴποιμεν Sa γινώσκωμεν Sa 15 ἄλλως αὐτὰς U 17 πλείστων RS 19. 20 τὸ συμβαῖνον—ἄτοπον RU: καὶ ἐνδεχόμενον. τὸ συμβαῖνον δηλαδὴ ἄτοπον ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ὑποθέσεσιν Sa 23 τῆς om. a γινομένων R 24 τοῦτο RUa 25. 26 Ὅταν— ἐδείχθη] καὶ τὰ ἑξῆς U 26 δι' κτλ. om. S 27 ἐδείξαμεν R 28 αὐτὸ R 29 εἰ RSa: ὅτι U συμπεράσματος ἀποδεικτικοῦ U: inv. ord. Sa 31 ἐνδέχεται S ἂν om. SUa

συνῆκται προτάσεων;), διὰ τοῦτο νῦν βούλεται δεῖξαι ὅτι οὐ περιττῶς αὐτῷ 21v
εἴρηται ἐκεῖνα. ὅτι μὲν γὰρ τὸ ἀποδεικτικὸν συμπέρασμα ἀναγκαῖόν ἐστι,
τοῦτο πᾶς τις ἂν ὁμολογήσειεν· ὅτι δὲ τὸ ἀναγκαῖον οὐ πάντως ἐξ ἀναγ-
καίων προτάσεων, οὐ πρόχειρον συνιδεῖν. δυνατὸν γὰρ καὶ μὴ ἐξ ἀναγ- 10
5 καίων ἀναγκαῖον συναγαγεῖν· ὥσπερ γὰρ καὶ ἐκ μὴ ἀληθῶν προτάσεων
ἀληθὲς γίνεται συμπέρασμα, οὕτω καὶ ἐκ μὴ ἀναγκαίων ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ
οὕτω φήσαιμεν 'σήμερον ὑετός ἐστιν, ὑετοῦ ὄντος ὁ οὐρανὸς κινεῖται, σή-
μερον ἄρα ὁ οὐρανὸς κινεῖται', συνηγάγομέν τι ἀναγκαῖον συμπέρασμα (οὐ
γὰρ ἐνδέχεται τὸν οὐρανὸν μὴ κινεῖσθαι), ἐκ προτάσεων μέντοι ἐνδεχομένων.
10 ἐκ μὲν οὖν ἐνδεχομένων προτάσεων ἀναγκαῖον συναγαγεῖν συμπέρασμα δυνα-
τόν, καθάπερ ἐδείξαμεν, ὥσπερ καὶ ἐκ μὴ ἀληθῶν ἀληθές· ἐκ μέντοι ἀναγκαίων 15
προτάσεων ἀδύνατον μὴ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ συμπέρασμα. τὸ δὲ ἐνδεχόμενον
ἀνάπαλιν ἔχει τῷ ἀναγκαίῳ· προτάσεων μὲν γὰρ ἐνδεχομένων οὐσῶν συναχθείη
ἄν τι ἀναγκαῖον συμπέρασμα, ὥσπερ νῦν εἴπομεν· συμπεράσματος μέντοι
15 ἐνδεχομένου ὄντος ἀδύνατον μὴ ἐνδεχομένας εἶναι τὰς προτάσεις. εἰ τοίνυν
καὶ ἐξ ἐνδεχομένων ἀναγκαῖόν τι δυνατὸν συναγαγεῖν, εἰκότως ἐδείκνυμεν 20
ὅτι τὸ ἀποδεικτικὸν συμπέρασμα πάντως δεῖ καὶ ἐξ ἀναγκαίων εἶναι προ-
τάσεων· διόπερ καὶ περὶ τοῦ καθ' αὑτὸ προδιέλαβεν, ὅπερ δεῖ μόνον ἐν
ταῖς ἀποδεικτικαῖς προτάσεσι παραλαμβάνειν. δῆλον δὲ ὅτι, καὶ ὅτε φαμὲν
20 ἐκ μὴ ἀληθῶν ἀληθὲς συνάγεσθαι καὶ ὅτε ἐκ μὴ ἀναγκαίων ἀναγκαῖον, οὐ
διὰ τὴν τῶν προτάσεων φύσιν συνάγεσθαί φαμεν τὸ συμπέρασμα ἀλλὰ διὰ
τὴν τῶν ἄκρων τοιαύτην πρὸς ἀλλήλους σχέσιν, οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ προκει-
μένου συλλογισμοῦ· οὐδὲ γὰρ διὰ τὸ ὕειν κινεῖται ὁ οὐρανός, ἀλλ' ἐπειδὴ 25
συμβαίνει κινουμένου τοῦ οὐρανοῦ ὕειν διὰ τὸ αὐτὸν μὲν ἀεὶ κινεῖσθαι,
25 ὕειν δὲ ποτέ, διὰ τοῦτο συνήχθη τὸ συμπέρασμα. ὁμοίως καὶ εἰ εἴποιμεν
'ὁ ἄνθρωπος λίθος, ὁ λίθος οὐσία, ὁ ἄνθρωπος ἄρα οὐσία', οὐ διὰ τὸ λίθον εἶναι
τὸν ἄνθρωπον συνήχθη ὅτι καὶ οὐσία, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἄκρων φύσιν.
ἐὰν μέντοι αἱ προτάσεις ἐξ ἀνάγκης ὦσι, πᾶσα ἀνάγκη καὶ τὸ συμπέρασμα
δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ διὰ τὰς προτάσεις τὸ ἀναγκαῖον ἔχειν· εἰ γὰρ ὁ ἄν-
30 θρωπος ἐξ ἀνάγκης ζῷον καὶ τὸ ζῷον ἐξ ἀνάγκης οὐσία, ἀνάγκη δήπου 30
καὶ τὸν ἄνθρωπον οὐσίαν εἶναι. εἰ δέ τις ἀπορήσειε, πῶς αὐτὸς ὁ Ἀριστο-
τέλης τὸν συλλογισμὸν ὁριζόμενός φησι λόγον εἶναι "ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν

---

1 βούλεται νῦν Sa 2 ἐστι om. S 3 ὁμολογήση U 4 ἰδεῖν U 5 γὰρ om. U μὴ ἐξ Sa 6 συμπέρασμα γίνεται Sa καὶ om. S 7 φήσομεν RSa 7 et 8 ὁ om. R 9 μὴ κινεῖσθαι τὸν οὐρανόν Sa 10. 11 ἐκ μὲν— ἐδείξαμεν RUa[2]: οὐσῶν, συνήχθη τὸ ἀναγκαῖον συμπέρασμα . δυνατὸν ἄρα ἐξ ἐνδεχομένων προτάσεων, καθάπερ ἐδείξαμεν, ἀναγκαῖον συναχθῆναι συμπέρασμα Sa[1] 11 μὴ ἐξ SU 13 μὲν om. Sa συνήχθη a 14 δὲ Sa 16 ἐνδεχομένου R συναγαγεῖν δυνατὸν Sa 17 post ὅτι add. καὶ S 19 post δὲ add. καὶ S 20 ὅτι Ua 21 συνάγεται R φαμεν om. RU 23 τοῦ R 24 post κινουμένου add. μὲν RSa ἀεὶ om. Sa 25 εἴπωμεν R: εἴπομεν Ua cf. vs. 7 26 ὁ ἄνθρωπος ἄρα οὐσία om. S ἄρα ἄνθρωπος R 27 ὁ ἄνθρωπος συνήχθη οὐσία S τὴν om. a 31 ἀπορήσει U 32 τὸν συλλογισμὸν RU: τὸν ὁρισμὸν τοῦ συλλογισμοῦ Sa φησι] Anal. pr. I 1 p. 24b 18

ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει', ὡς δὴ παντὸς συμπερά- 21v
σματος ἀναγκαίου ὄντος, ἐνταῦθα δέ φησιν εἶναί τινα καὶ ἐνδεχόμενα συμ-
περάσματα, ἴστω ὁ τοῦτο ἀπορῶν ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστιν ἐξ ἀνάγκης τι συμ-
βαίνειν καὶ ἀναγκαῖον εἶναι. ἀναγκαῖον μὲν γάρ ἐστι τὸ κατὰ τὴν αὐτοῦ 35
5 φύσιν ἀεὶ ὡσαύτως ἔχον, ἐνδεχόμενον δὲ τὸ ἄλλοτε ἄλλως· ἐξ ἀνάγκης δὲ
συμβαίνειν λέγεται τὸ ὑποτεθέντος τινὸς ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον, οἷον τὸ τὸν ἐν
ὕδατι ὄντα βρέχεσθαι· οὐκ ἀναγκαῖον μὲν γὰρ τὸ βρέχεσθαι, ἐπειδή,
ἐάν τις ἐν τῷ ὕδατι γένηται, ἀνάγκη πάντως βρέχεσθαι, εἰ δὲ ἐν
πλοίῳ, οὐκ ἐξ ἀνάγκης βρέχεται. καὶ ἔστιν ἐπὶ πλέον τοῦ ἀναγ-
10 καίου τὸ ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον· εἴ τι μὲν γὰρ ἀναγκαῖον, τοῦτο
πάντως καὶ ἐξ ἀνάγκης ἕπεταί τινι, εἰ μὴ ἄτομον εἴη· οἷον τὸ ζῷον ἀναγ- 40
καῖον· ἀλλ' ὑποτεθέντι τῷ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται. εἶπον δὲ 'εἰ μὴ
ἄτομον εἴη', διότι ὁ Σωκράτης ἀναγκαῖον μέν τι πρᾶγμά ἐστιν (ἀεὶ γὰρ
ὡσαύτως ἔχει, καθὸ ἄνθρωπος, ἀλλ' οὐ καθὸ κέχρωσται ἢ κατ' ἄλλο τι τῶν
15 συμβεβηκότων αὐτῷ), οὐ μὴν ἕπεταί τινι ἐξ ἀνάγκης· οὐδενὶ γὰρ ὑπάρχει ὁ
Σωκράτης. καλῶς ἄρα εἴπομεν ὅτι, εἴ τί ἐστιν ἀναγκαῖον, εἰ μὴ ἄτομον εἴη,
πάντως καὶ ἐξ ἀνάγκης ἕπεταί τινι. οὐκέτι μέντοι [ὅτι], εἴ τι ἐξ
ἀνάγκης ἕπεταί τινι, τοῦτο καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν· ἕπεται μὲν γὰρ ἐξ 45
ἀνάγκης τῷ ἐσθίοντι τὸ τὰς σιαγόνας κινεῖν· οὐ μὴν καὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρ-
20 χει τὸ τὰς σιαγόνας κινεῖν. οὕτως οὖν καὶ πᾶν μὲν συμπέρασμα ἐξ ἀνάγ-
κης ὑπάρχει, διότι τῶν προτάσεων ὑποτεθεισῶν ἀνάγκη πάντως αὐτὸ
ἕπεσθαι· οὐ μὴν διὰ τοῦτο καὶ πᾶν συμπέρασμα ἀναγκαῖον ἔσται.

p. 75a8 Ὅταν δὲ μὴ ἀναγκαῖον ᾖ τὸ συμπέρασμα, οὐδὲ τὸ μέσον
ἀναγκαῖον οἷόν τ' εἶναι.

25 Εἰ γὰρ ἐνδεχόμενον μὲν εἴη τὸ συμπέρασμα, οὐ λέγομεν τότε τὰς
συνακτικὰς τούτου προτάσεις ἀναγκαίας εἶναι, ἐπειδὴ δέδεικται ὅτι ταῖς
ἀναγκαίαις πάντως ἀναγκαῖον ἕπεται τὸ συμπέ|ρασμα. συμβήσεται δὲ 22r
τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν διὰ τὸ τὰς προτάσεις ἐνδεχομένας εἶναι· τοῦτο
γὰρ ὑπέκειτο.

---

1 δεῖ RU 2 δή a καὶ om. RS 2. 3 συμπεράσματα ἐνδεχόμενα S
3. 4 συμβαίνει Ua 4 ἑαυτοῦ Sa 5 ὡσαύτως ἀεὶ Sa post ἔχον add. ὡσαύτως
καὶ Sa δὲ om. Sa post ἄλλως add. ἔχον Sa 6 οἷον—10 ἑπόμενον iterat U
7 ἰόντα a 8 ἐν τῷ—εἰ δὲ om. S 9 οὐκ ἐξ ἀνάγκης RU: ἤ, ἐξ ἀνάγκης οὐ Sa
post βρέχεται add. ἐν ὕδατι δὲ νευόμενος ἐξ ἀνάγκης βρέχεται S καὶ ἔστιν SUa: ἢ
ὅτι R 12. 13 ἀναγκαῖον ⟨ὂν⟩ ἄλλῳ conicio 13. 14 ἀεὶ—ἔχει SUa: ὅταν γὰρ ἰδίως
ἔχῃ R 14 ἀλλ' om. RS κατ' om. S 15 post αὐτῷ add. ἔχει Sa
16 εἶπον U 17 post καὶ add. τῶν RU post τινι add. εἰ μὴ καμπύλον ᾖ ὡς εἴρηται
Ua οὐ μέντοι S ὅτι delevi post τι add. μὲν RUa 18 τινι om. RU
καὶ om. R μὲν om. RUa 21 post ὑποτεθεισῶν add. ἀναγκαίων Ua
23—29 om. S 25 εἴη μὲν R 26 συνεκτικὰς R 27 post πάντως add. καὶ
a ἔσται U

p. 75a14 Ἢ οὐκ ἐπιστήσεται οὔτε διότι οὔτε ὅτι ἀνάγκη ἐκεῖνο 22r εἶναι, ἀλλ' ἢ οἰήσεται οὐκ εἰδώς, ἐὰν ὑπολάβῃ ὡς ἀναγκαῖον τὸ μὴ ἀναγκαῖον, ἢ οὐδ' οἰήσεται.

Ὃ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ τὸ ἀποδεικτικόν, φησί, συμπέρασμα ἀναγ- 5
5 καῖόν ἐστιν, εἰ καὶ μὴ αἱ προτάσεις εἶεν ἀναγκαῖαι ἀλλ' ἐνδεχόμεναι, εἰ μὲν μὴ εἰδείη ὅτι ἐνδεχόμεναί εἰσιν αἱ προτάσεις, οἰήσεται εἰδέναι μὴ εἰδώς· εἰ δὲ εἰδείη ὅτι ἐνδεχόμεναί εἰσιν, οὐδὲ οἰήσεται ὅλως ἀποδεδειχέναι τοῦ μέσου ὅρου, δι' οὗ ἡ ἀπόδειξις γέγονε, δυναμένου καὶ ἄλλως ἔχειν. τὸ δὲ οὔτε διότι οὔτε ὅτι τοῦτ' ἔστιν, ὅτι οὔτε τὸ διότι
10 ἀποδεδειχὼς ἔσται οὔτε τὸ ὅτι. καὶ γάρ, ὡς ἐφεξῆς ἐρεῖ, τῶν συλλογισμῶν οἱ μὲν τὸ ὅτι κατασκευάζουσιν, οἱ δὲ τὸ διότι, καὶ τῶν τὸ ὅτι 10 κατασκευαζόντων οἱ μέν εἰσιν ἐξ ἀμέσων προτάσεων, οἱ δὲ ἐξ ἐμμέσων· ὁμοίως καὶ τῶν τὸ διότι. οἷον ἐὰν μὲν εἴπω οὕτως 'ἡ σελήνη σκιὰν οὐ ποιεῖ, σκιὰν δὲ μὴ ποιοῦσα ἐκλείπει, ἡ σελήνη ἄρα ἐκλείπει', κατεσκεύασα
15 ὅτι ἐκλείπει ἐκ προτάσεων οὐκ ἀμέσων· τὸ γὰρ 'ἐπειδὴ μὴ ποιεῖ σκιάν, διὰ τοῦτο καὶ ἐκλείπει' οὐχ ἱκανὸν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ἐκλείπειν αὐτήν· τί γάρ, εἰ ἐν συνόδῳ εἴη ἢ ὑπὸ γῆν καὶ διὰ τὸ μὴ φωτίζειν τὸν περίγειον τόπον μηδὲ σκιὰν ποιεῖν; διὰ τοῦτο δεῖται μέσου ὅρου τοῦ τὸ ἐκλείπειν 15 τὴν σελήνην κατασκευάζοντος· οἷον ὅτι πανσέληνος ἡ σελήνη ἐστί· παν-
20 σέληνος δὲ οὖσα σκιὰν οὐ ποιεῖ· σκιὰν δὲ μὴ ποιοῦσα ἐν πανσελήνῳ ἐκλείπει· ἡ σελήνη ἄρα ἐκλείπει. ἐνταῦθα οὖν ἄμεσος ὁ συλλογισμὸς μηκέτι ἑτέρου μέσου δεόμενος ἀλλ' ἔχων τὸ ἐκλελοιπέναι αὐτὴν διὰ τῶν εἰρημένων ὅρων ἀποδεδειγμένον. ὁμοίως ἐπὶ τοῦ διότι ἔμμεσος μὲν ἂν εἴη συλλογισμὸς τοιοῦτος· ἡ σελήνη κατὰ διάμετρόν ἐστι τῷ ἡλίῳ· κατὰ διάμετρον δὲ οὖσα
25 ἐκλείπει· ἡ σελήνη ἄρα ἐκλείπει. ἰδοὺ γὰρ ἐν τούτῳ τὴν αἰτίαν μὲν τῆς 20 ἐκλείψεως εἴπομεν, οὐκ ἄμεσον δέ· τί γάρ, εἴ τις λέγοι 'πόθεν ὅτι ἡ κατὰ διάμετρον θέσις ἐκλείψεώς ἐστιν αἰτία'; οὐδὲ γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ κυριώτατον αἴτιον τῆς ἐκλείψεως. δεῖ οὖν ἑτέρου μέσου ὅρου τοῦ λέγοντος ὅτι ἐπιπροσθεῖται ὑπὸ τῆς γῆς, ἵνα ᾖ ὁ συλλογισμὸς τοιοῦτος· ἡ σελήνη κατὰ
30 διάμετρον οὖσα ἐπιπροσθεῖται ὑπὸ τῆς γῆς· ἐπιπροσθουμένη δὲ ἐκλιμπάνει· ἡ σελήνη ἄρα ἐκλιμπάνει. καὶ ἔστιν οὗτος ἄμεσος τὴν κυρίαν αἰτίαν τῆς 25 ἐκλείψεως ἔχων. καθόλου οὖν, ὅταν τὸ προσεχὲς μέσον συναγωγὸν τῶν ἄκρων ὅρων, οὗ οὐκ ἔστιν ἄλλο αἰτιώτερον, παραλάβωμεν ἐν τῷ συλλογισμῷ,

2 ἀλλ' κτλ. om. S 3 μὴ om. U ἢ οὐδ' οἰήσεται ante lemma p. 93,4 add. Sa 5 μὴ καὶ RUa 8 ἡ om. Sa 9 ὅτι prius RUa: διότι S τοῦτο σημαίνει Sa[1] ὅτι alt. om. R τὸ ὅτι RUa[2] 10 τὸ διότι Ra[2] ὡς om. Ua[2] ἑξῆς Sa[1] ἐρεῖ] c. 13 p. 78a22 sq. post ἐρεῖ add. ὅτι Ua[2] 13 post μὲν add. γὰρ Ua 15 ante ὅτι add. τὸ R 16 καὶ om. RS ἐκλείπειν (ante οὐχ) R 18 δεῖ U 19 ἐστί om. RS 20 δὲ prius om. U post ποιεῖ add. εἰ U 22 μέσου om. S 23 post ὁμοίως add. καὶ U post εἴη add. ὁ S 23. 24 οὕτος RS 27 τὸ om. S 29 οὕτως S 32 ἔχων om. S post συναγωγὸν add. ᾖ Sa 33 αἰτιώτερον RUa[2]: κυριώτερον αἴτιον, καὶ τοῦτο Sa[1] ἐπιλάβωμεν R: λάβωμεν Sa

τοῦτον ἄμεσον καλοῦμεν συλλογισμόν. ταῦτα μὲν οὖν ἀκριβέστερον ἐν τοῖς 22r
ἑξῆς, ὅταν αὐτὸς περὶ τούτων διδάσκῃ, μαθησόμεθα. τούτων δὲ νῦν ἐμνή-
σθημεν εἰς ἐξήγησιν τῶν προκειμένων ῥητῶν ἐκτεθέντων οὕτως.

p. 75a16 Ὁμοίως, ἐάν τε τὸ ὅτι εἰδῇ διὰ μέσων ἐάν τε τὸ διότι
5 καὶ δι' ἀμέσων.

Ὃ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν, ὅτι οὔτε τὸν τὸ ὅτι κατασκευάζοντα συλλογι- 30
σμὸν εἴσεται οὔτε τὸν τὸ διότι, εἰ ἐνδεχόμενος εἴη ὁ μέσος ὅρος δι' οὗ
ἡ ἀπόδειξις γέγονεν· ἢ γὰρ μὴ ἐπιστάμενος οἰήσεται ἐπίστασθαι, ἀγνοῶν
ὅτι ἐνδεχόμενός ἐστιν ὁ μέσος ὅρος, ἢ εἰδὼς ὅτι ἐνδεχόμενός ἐστιν οὐδὲ
10 οἰήσεται ἐπίστασθαι. καὶ ἐν μὲν τοῖς ἑξῆς, ὅπερ εἶπον, τό τε ἔμμεσον καὶ
ἄμεσον καὶ ἐπὶ τοῦ ὅτι καὶ τοῦ διότι ἐστὶ φησίν· ἐνταῦθα δὲ διαστέλλει,
καὶ τὸ μὲν ἄμεσον ἐπὶ τοῦ τὸ διότι κατασκευάζοντος ἔταξε, τὸ δὲ ἔμμεσον 35
ἐπὶ τοῦ τὸ ὅτι. ἀσαφὲς δέ ἐστι τὸ ῥητὸν διὰ τὸ τὴν 'διά' πρόθεσιν ποτὲ
μὲν ἐντελῶς παραλαμβάνειν ποτὲ δὲ κατ' ἔκθλιψιν τοῦ ᾱ. ὅταν μὲν γὰρ
15 λέγῃ ὁμοίως, ἄν τε τὸ ὅτι εἰδῇ διὰ μέσων, ἡ 'διά' πρόθεσις ἐντελής
ἐστι· διὸ ὑποδιαστολὴν εἰς τὸ ᾱ ποιητέον, τουτέστι 'διὰ ἐμμέσων'· ὅταν δὲ
λέγῃ ἐάν τε τὸ διότι καὶ δι' ἀμέσων, εἰς τὸ ῑ ἀπόστροφον ποιητέον
κατ' ἔκθλιψιν τοῦ ᾱ νοουμένης τῆς 'διά' προθέσεως καὶ τοῦ ᾱ στερητικοῦ
παραλαμβανομένου μετὰ τοῦ 'μέσων', τουτέστιν ἀμέσων οὐσῶν τῶν τὸ
20 διότι κατασκευαζουσῶν προτάσεων. 40

p. 75a18 Τῶν δὲ συμβεβηκότων μὴ καθ' αὑτά, ὃν τρόπον
διωρίσθη τὰ καθ' αὑτά, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἀποδεικτική.

Δείξας ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἀναγκαία τέ ἐστι καὶ ἐξ ἀναγκαίων προτάσεων
καὶ τῶν καθ' αὑτό, ἐπειδὴ τῶν καθ' αὑτὸ ὁ δεύτερος τρόπος ὑπὸ τὰ 45
25 ἀχώριστα τῶν συμβεβηκότων ἀνήγετο, ἵνα μή τις οἰηθῇ ἐκ τούτου καθόλου
τῶν ἀχωρίστων συμβεβηκότων εἶναι ἀπόδειξιν, αὐτὸ τοῦτο προσδιορίζεται
ἐν τούτοις, ὡς οὐκ ἔστι πάντων ἁπλῶς τῶν συμβεβηκότων τῶν ἀχωρίστων
ἀπόδειξις, κἂν ἀεὶ ὑπάρχωσι τῷ ὑποκειμένῳ, ἀλλὰ μόνων ἐκείνων ὅσα
καθ' αὑτὸ ταῖς ὑποκειμέναις οὐσίαις ὑπάρχει· ταῦτα δέ ἐστι τὰ ὡρισμένη

---

1. 2 ἐν τοῖς ἑξῆς] cf. ad p. 92,10 2 τούτων prius RU: τούτου Sa 3 ἐνεχθέντων U
4 ἄν τε (post ὁμ.) a 6 post λέγει add. πάλιν ἐνταῦθα Sa 7 τὸ om. U
ἐὰν U 11 διέστειλε U: διαστέλοι R 12 τὸν μὲν U 13 τὸ (ante ὅτι) om. RSa
διὰ alt. om. U 13. 14 ἐντελῶς μὲν, om. ποτὲ S 14 παραλαμβάνεσθαι pr. S post
παραλαμβάνειν add. ἐπὶ τοῦ μέσων (μέσου S) Sa κατ' ἔκθλιψιν δὲ, om. ποτὲ S
post ᾱ add. ἐπὶ τοῦ ἀμέσων . διόπερ Sa μὲν γὰρ om. Sa 15 ὁμοίως—17 λέγῃ
om. S 17 ἐάν τε om. Ua καὶ om. RS θετέον Sa 18 ἔλλειψιν R
καὶ τοῦ RU: τοῦ δὲ Sa στερητικῶς R 19 παραλαμβανομένου post μέσων
colloc. Sa μέσου U 21 αὑτὰ Sa Arist.: αὑτὸ RU 22 διορίσθη RU
post ἀποδεικτική add. καὶ τὰ ἑξῆς U 23 ἀναγκαῖον R τέ om. S 26 τὸ ἀχώ-
ριστον συμβεβηκὸς ἀπόδειξιν ἔχειν Sa 27. 28 ἀπόδειξις τῶν συμβεβηκότων ἀχωρίστως Sa

καὶ μιᾷ τινι φύσει ὑπάρχοντα. τὰ γὰρ ἄλλα τῶν συμβεβηκότων, κἂν 22r ἀχώριστα ᾖ καὶ ἀεὶ τοῖς ὑποκειμένοις ὑπάρχοντα, ἐπειδὴ μὴ καθ' αὑτὸ 50 τοῖς πράγμασιν ὑπάρχει (δύναται γὰρ τῇ ἐπινοίᾳ τὸ μέλαν τοῦ Αἰθίοπος καὶ τοῦ κόρακος χωρισθῆναι μηδὲν τῆς ὑποκειμένης φύσεως βλαπτομένης), 5 οὐκ ἔστιν ἀποδεικτά. καὶ ἄλλως, εἰ καὶ τῷ Αἰθίοπι καὶ τῷ κόρακι ἀχωρίστως ὑπάρχει τὸ μέλαν, ἀλλ' οὖν ἄλλοις γίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι πέφυκε. διὰ τοῦτο τοίνυν, ἐπειδὴ ἡ τούτων φύσις ἐνδεχομένη ἐστὶ καὶ οὐ καθ' αὑτὸ τοῖς πράγμασιν ὑπάρχουσα, ἀπόδειξις τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι, διότι μὴ δυνατὸν δεῖ|ξαι ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχον τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑπο- 22v 10 κειμένῳ.

Τῶν δὲ συμβεβηκότων μὴ καθ' αὑτά, ὃν τρόπον διωρίσθη τὰ καθ' αὑτά, τουτέστι τῶν μὴ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότων μηδὲ τοιαύτην φύσιν ἐχόντων, οἵαν διωρισάμεθα τὰ καθ' αὑτὰ ἔχειν συμβεβηκότα, τούτων οὐκ ἔστι, φησίν, ἀπόδειξις.

15 p. 75a22 Καίτοι ἀπορήσειεν ἄν τις ἴσως τίνος ἕνεκα ταῦτα δεῖ ἐρωτᾶν περὶ τούτων, εἰ μὴ ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἶναι.

Ἐπειδὴ εἶπε μὴ εἶναι τῶν συμβεβηκότων, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τῆς ἐνδεχομένης 5 φύσεως, ἀπόδειξιν, ἀπορεῖ ἐν τούτοις καί φησίν, εἰ μὴ ἐνδέχεται ἀπόδειξιν συμβεβηκότων γενέσθαι διὰ τὸ ἐνδέχεσθαι καὶ ἄλλως ἔχειν, ἐνδεχόμενον δὲ καὶ 20 ἄλλως ἔχειν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ συμπέρασμα, διὰ τί οὖν ὅλως προτείνομεν πρότασιν ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων καὶ συλλογιζόμεθα καὶ φαμὲν ἕπεσθαι ταῖς τοιαύταις προτάσεσι τὰ συμπεράσματα, αἷς ἐδείξαμεν μὴ ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενα τὰ συμπεράσματα; ἐπιλυόμενος οὖν τὴν ἀπορίαν φησὶν ὅτι διττὸν 10 τὸ ἀναγκαῖον, τὸ μὲν δι' αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν τὸ δὲ διὰ τὴν 25 ἀκολουθίαν. δεδομένων γὰρ τῶν προτάσεων, ὁποῖαι ἂν εἶεν, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει καὶ τὸ συμπέρασμα, κἂν μὴ ὕλης ᾖ ἀναγκαίας· οὕτω γοῦν ὡρίζετο τὸν συλλογισμὸν λόγον εἶναι λέγων 'ἐν ᾧ τεθεισῶν τῶν προτάσεων δι' αὐτὰς ἕπεται τὸ συμπέρασμα, οὐ διὰ τὴν αὐτῶν φύσιν.' τὸ μὲν οὖν κατὰ ἀκολουθίαν ἀναγκαῖον παντὶ συλλογισμῷ ἕπεσθαι δεῖ· τὸ μέντοι κατὰ 30 φύσιν ἀναγκαῖον, καὶ διὰ τὴν ἀκολουθίαν καὶ διὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, 15 ταῖς ἀποδείξεσιν. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις συλλογισμοῖς ἐρωτῶντες τοὺς προσδιαλεγομένους τὰς προτάσεις κἀκείνων συγχωρησάντων αὐταῖς ἐξ ἀνάγκης

---

1 τινι om. S 5 ἀποδεικτικά U 7 ἐπεὶ U 9 ὑπάρχειν SUa 11 τῶν— 12 τουτέστι om. S αὐτὸ R ὃ U 12 αὐτὸ pr. l. R post τῶν add. οὖν S αὐτὸ alt. l. RSa post συμβεβηκότων add. φησὶ S 13 αὐτὸ RS 14 φησίν om. S 15 ἀπορήσειέ τις U τίνος κτλ. om. a ἕνεκεν U 19 ἐνδέχεσθαι a: ἐνδεχόμενον S: om. RU καὶ om. U ἐνδεχόμενον—20 ἔχειν om. SUa 20 οὖν om. U 21 τῶν om. U post φαμὲν add. ὅτι R 24 διὰ τῶν U γραμμάτων pr. U τὴν om. U: post αὐτὴν transposuerim cf. p. 95,3 24. 25 κατὰ ἀκολουθίαν U 26 καὶ om. RS 27 ὁρίζετο S ante λόγον add. ὁ S ἐν ᾧ κτλ.] cf. Anal. Pr. I 1 p. 24b 18 28 αὐτὰ U 29 post κατὰ prius add. τὴν Sa ἕπεται, om. δεῖ Sa 31 post ἐρωτῶντες add. φησι Sa

ταῖς δοθείσαις ὑπ' αὐτῶν προτάσεσιν ἀκόλουθον συνάγομεν τὸ συμπέρασμα. 22v
ἐν μέντοι ταῖς ἀποδείξεσιν οὐχ ἁπλῶς ἐρωτᾶν δεῖ οὐδὲ τὰ δοκοῦντα τοῖς
προσδιαλεγομένοις τίθεσθαι, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως
λαμβάνειν τὰς προτάσεις.

5 Τίνος ἕνεκα ταῦτα δεῖ ἐρωτᾶν περὶ τούτων. ταῦτα μέν 20
φησιν ἀντὶ τοῦ 'τὰς ἐνδεχομένας προτάσεις', περὶ τούτων δὲ ἀντὶ τοῦ
'τῶν ἑπομένων αὐταῖς συμπερασμάτων.'

p. 75a24 Οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἴ τις ἐρόμενος τὰ τυχόντα εἶτα εἴπειεν τὸ συμπέρασμα.

10 Ὅμοιόν ἐστι, φησίν, ἐνδεχομένας ἐρωτᾶν προτάσεις καὶ ἐπὶ ταύταις
συμπέρασμα συνάγειν τῷ καὶ τὰς τυχούσας καὶ ἀσυναρτήτους προτάσεις 25
ἐπισυνάψαι καὶ τὸ τυχὸν αὐταῖς ἐπισυναγαγεῖν συμπέρασμα· οἷον ὁ ἄνθρωπος περιπατεῖ, ὁ ἵππος χρεμετίζει, ὁ ἄνθρωπος ἄρα οὐσία. εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν
ἐνδεχομένων συλλογισμῶν μὴ ἕπεται ταῖς προτάσεσιν ἐξ ἀνάγκης τὸ συμ-
15 πέρασμα, ἐρωτῶντες δὲ ὅμως ἡμεῖς τὰς τοιαύτας προτάσεις οὕτω δοκοῦμεν
συνάγειν, τί διαφέρει καὶ ὁποιασοῦν ἄλλας ἐρωτῶντας προτάσεις τὸ τυχὸν
συνάγειν συμπέρασμα; οὔτε γὰρ ταύταις διὰ τὰς προτάσεις ἕπεται τὸ συμ- 30
πέρασμα οὔτε ἐκείναις.

p. 75a25 Δεῖ δὲ ἐρωτᾶν οὐχ ὡς ἀναγκαῖον εἶναι διὰ τὰ ἠρωτη-
20 μένα, ἀλλ' ὅτι λέγειν ἀνάγκη τῷ ἐκεῖνα λέγοντι, καὶ ἀληθῶς λέγειν, ἐὰν ἀληθῶς ᾖ ὑπάρχοντα.

Ἡ λύσις τῆς ἀπορίας ἐντεῦθεν. οὕτω, φησί, δεῖ ἐρωτᾶν ἡμᾶς τὰς ἐν-
δεχομένας προτάσεις, οὐχ ὡς ἀναγκαίας οὔσης τῆς τοῦ συμπεράσματος
φύσεως διὰ τὰς προτάσεις, ἀλλ' ὅτι τῷ ἐκεῖνα λέγοντι καὶ ἀληθῶς 35
25 λέγοντι, τουτέστι τῷ τιθεμένῳ τὰς προτάσεις καὶ ἀληθῶς τιθεμένῳ, τούτῳ
ἕπεται καὶ τὸ συμπέρασμα λέγειν ἀληθῶς. τὸ δὲ οὐχ ὡς ἀναγκαῖον
εἶναι διὰ τὰ ἠρωτημένα οὐ τοῦτό φησιν, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον τὸ συμπέ-
ρασμα εἶναι διὰ τὰς προτάσεις (ἀνάγκη γὰρ πάντως τῶν προτάσεων ἀλη-
θῶν οὐσῶν καὶ τοῦ σχήματος ἐρρωμένου καὶ τὸ συμπέρασμα συνάγεσθαι),
30 ἀλλ' ὅτι οὐχ ἡ αἰτία τοῦ εἶναι τὸ συμπέρασμα ἐν ταῖς προτάσεσίν ἐστιν,

---

5 μὲν om. RU   6 ἀντὶ τοῦ om. R   8 διαφερόμενος R   post διαφέρει add. ἢ U   ἐρωτώμενος SUa (M)   8. 9 εἴπειεν ex Arist. scripsi: εἴποι ἓν R (corr. n): εἴποιεν U: εἴποι Sa   10 post ἐρωτᾶν add. τὰς Sa   11 συνάγειν om. S   καὶ prius om. RS   12 ἐπαγαγεῖν R: συναγαγεῖν S   16 ὁπωσοῦν Sa   19 δὲ om. R   20 ἀλλ' κτλ. om. S   ἀληθὲς U   22 ἐνταῦθα R et ante ἡ Sa   27 ὅτι om. S   ἀνάγκη R   28 πάντως post 29 σχήματος colloc. S   29 καὶ alt. om. U   30 τοῦ εἶναι (haec om. S) ἐν ταῖς προτάσεσι τοῦ (μὴ add. S) ἀναγκαῖον συνάγεσθαι συμπέρασμά ἐστιν Sa

ὅπερ δεῖ ἐν τοῖς ἀποδεικτικοῖς συλλογισμοῖς εἶναι· δεῖ γὰρ πάντως τὴν 22v
αἰτίαν τοῦ συμπεράσματος ἐν ταῖς προτάσεσιν ἐμφαίνεσθαι. οἷον ἡ σελήνη 40
ἐπιπροσθεῖται, τὸ ἐπιπροσθούμενον ἐκλείπει, ἡ σελήνη ἄρα ἐκλείπει· ἰδοὺ
ἐν ταῖς προτάσεσιν ἡ αἰτία τῆς ἐκλείψεως, ἡ ἐπιπρόσθησις. πάλιν ὁ ἄνθρω-
5 πος τῶν καθ' αὑτὸ ὑφεστώτων, τὸ καθ' αὑτὸ ὑφεστὼς οὐσία, ὁ ἄνθρωπος
ἄρα οὐσία· πάλιν οὖν ἐστιν ἡ αἰτία τοῦ συμπεράσματος ἐν ταῖς προτάσεσι,
τουτέστιν ὁ μέσος ὅρος· τοῦ γὰρ εἶναι τὸν ἄνθρωπον οὐσίαν αἴτιον τὸ
καθ' αὑτὸ ὑφεστάναι· τοῦτο γάρ ἐστιν οὐσία τὸ καθ' αὑτὸ ὑφεστώς. ἐὰν 45
μέντοι οὕτως εἴπω' ὁ ἄνθρωπος γελᾷ, τὸ γελῶν ζῷόν ἐστιν, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ζῷόν
10 ἐστιν', ἀληθεῖς μὲν αἱ προτάσεις καὶ τεθεισῶν τῶν προτάσεων ἀνάγκη καὶ τὸ
συμπέρασμα ἕπεσθαι διὰ τὰ κείμενα, ἀλλ' οὐκ αἴτιαι αἱ προτάσεις τοῦ συμπε-
ράσματος· οὐ γὰρ διὰ τὸ γελᾶν ἢ ὅλως γελαστικὸν εἶναι, διὰ τοῦτο ζῷόν ἐστιν,
ἀλλ' ἕπεται μὲν τῷ γελαστικὸν εἶναι τὸ ζῷον, οὐκ αἴτιον δέ ἐστι τοῦ εἶναι ζῷον
τὸ γελαστικόν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ βαδίζειν ἢ βαδιστικὸν ἢ τὸ ἀναγινώσκειν οὐδὲ 50
15 τῶν τοιούτων οὐδέν, εἰ καὶ πάντως αὐτοῖς ἕπεται, ἀλλ' αἴτιον τὸ αἰσθητικόν.
εἰ οὖν μέσος ὅρος παραληφθείη τὸ αἰσθητικόν, τότε καὶ ἀναγκαίως ταῖς
προτάσεσιν ἕπεται τὸ συμπέρασμα καὶ διὰ τὰς προτάσεις ἐστί. διττὸς γὰρ
ὁ τοιοῦτος τρόπος· ἢ γὰρ ὅτι πάντως τεθεισῶν αὐτῶν ἕπεται τὸ συμπέ-
ρασμα, ἢ καὶ ὡς τῆς αἰτίας τοῦ συμπεράσματος θεωρουμένης ἐν τῷ μέσῳ
20 ὅρῳ. οὐδὲ γάρ, εἴ τι ἕπεταί τινι, πάντως τοῦ ἑπομένου αἴτιον τὸ ᾧ ἕπε-
ται· ἕπεται μὲν | γὰρ τῷ καπνῷ τὸ πῦρ καὶ τῷ τοιῷδε φωτισμῷ τὸ σφαι- 23r
ροειδές, ἀλλ' οὐκ αἴτιον οὔτε ὁ καπνὸς τοῦ πυρὸς οὔτε οἱ φωτισμοὶ τοῦ
σφαιροειδοῦς. ἐπεὶ οὖν εἰσί τινα οἷς πάντως ἕπεται ἕτερα, καὶ διὰ
τοῦτο ἐνδέχεσθαι οὐ δοκοῦσιν, ἐκ τῶν τοιούτων συλλογίζεσθαι ἀληθῶς ἔστιν,
25 εἰ καὶ μὴ ἀποδεικτικῶς.

p. 75a28 Ἐπεὶ δ' ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει περὶ ἕκαστον γένος ὅσα 5
καθ' αὑτὰ ὑπάρχει καὶ ᾗ ἕκαστον, φανερόν.

Δοκεῖ ἐνταῦθα ταυτολογεῖν ὁ φιλόσοφος· ἃ γὰρ εἶπεν ἀνωτέρω, ταὐτὰ
καὶ ἐνταῦθά φησι, λέγω δὴ ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὴν ἀπόδειξιν ἐξ ἐνδεχομένων
30 εἶναι προτάσεων, καὶ ταῖς κατασκευαῖς ταῖς αὐταῖς πάλιν κέχρηται. οὐ

---

1 εἶναι συλλογισμοῖς Sa 2 φαίνεσθαι S 4 ἡ prius om. RSa ἐπιπρόσθεσις R
5 ὑφεστηκότων S ὑφεστηκὸς S 6 ἡ om. S τοῦ—8 οὐσία om. S
10. 11 ἀνάγκη διὰ τὸ μέσον (τὰ μέσα a[1]) συνάγεσθαι τὸ συμπέρασμα Sa[1] 11 αἴτιοι a
13 γελαστικῷ RSa ἐστι τοῦ εἶναι om. Sa ζῷον alt. R: τὸ ζῷον U: τοῦ ζώου,
sed post 14 γελαστικὸν Sa 14 βαδιστικὸν ⟨εἶναι⟩ conicio οὐδὲ pro alt. ἢ S οὐδὲ
alt. RU: ἢ τῶν ἄλλων Sa 15 αἰσθητόν a 16 παραληφθείη scripsi: παραληφθῇ
U: ἄρα ληφθείη R: ληφθείη Sa 18 τεθεισῶν—20 πάντως om. S 19 an ὡς καὶ?
ante τοῦ add. ἐκ Ra 21 μὲν om. RS ὁ καπνὸς τῷ πυρὶ Sa[1] post φωτισμῷ
add. τῆς σελήνης Sa 22. 23 τῆς τοιᾶσδε σφαίρας Sa[1] 23 ἕτερα ἕπεται U
fort. ἕτερα, ⟨ἃ⟩ καὶ om. RSa 24 τοῦ Ua[2] ἐνδέχεται RSa[1] οὐ scripsi:
καὶ libri 25 καὶ om. R 27 αὐτὸ R ὑπάρχει κτλ. om. S ἕτερον R
28 ταυτονλογεῖν RS ἀνωτέρω] p. 74b13 sq. ταῦτα libri 30 καὶ ταῖς αὐταῖς
κατασκευαῖς Sa

μάτην δὲ τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἐπεὶ βούλεται ἐντεῦθεν ἡμᾶς διδάξαι, ὅτι δεῖ 23r
τὴν ἀπόδειξιν ἐκ τῶν οἰκείων καθ' ἕκαστον γένος, περὶ ὅ ἐστι τὸ πρόβλημα, 10
καὶ τὰς προτάσεις λαμβάνειν καὶ μὴ ἀποδεικνύναι τι γεωμετρικόν, εἰ τύχοι,
θεώρημα ἐξ ἀριθμητικῶν ἢ φυσικὸν ἐκ γεωμετρικῶν προτάσεις λαμβάνοντα·
5 διὰ τοῦτο γὰρ ἔλεγεν ἀνωτέρω ὅτι οὐ πᾶν ἀληθὲς οἰκεῖον ἀποδείξει, ἀλλὰ
τὸ πρῶτον τοῦ οἰκείου γένους περὶ ὃ ἀποδείκνυται. τοῦτο δὲ δείκνυσιν ἐκ
τοῦ προλαβεῖν ὅτι ἐκ τῶν καθ' αὑτό εἰσιν αἱ ἀποδείξεις. διὰ τοῦτο οὖν
πρότερον ἡμᾶς ὑπομιμνήσκει τῶν δεδειγμένων, ὅτι ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ καὶ 15
τῶν ἐξ ἀνάγκης αἱ ἀποδείξεις.

10 Ἐπεὶ δὲ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει περὶ ἕκαστον γένος ὅσα καθ'
αὑτὸ ὑπάρχει καὶ ᾗ ἕκαστον, φανερόν. τὰ καθ' αὑτό, φησίν, ὑπάρ-
χοντα ἑκάστῳ γένει, ταῦτα ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἐπειδὴ καὶ μόνα ταῦτά
ἐστι τὰ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχοντα, ὡς ἐδείχθη ἀνωτέρω. εἰ δὲ αἱ ἀποδείξεις
ἀναγκαῖαί τέ εἰσι καὶ ἐξ ἀναγκαίων, ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ ἄρα ἡ ἀπόδειξις
15 καὶ περὶ τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων. τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα, ὡς εἶπον, καὶ
ἀνωτέρω δέδεικται.

p. 75a 31 Τὰ μὲν γὰρ συμβεβηκότα οὐκ ἀναγκαῖα, ὥστ' οὐκ 20
ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἰδέναι διότι ὑπάρχει, οὐδ' εἰ ἀεὶ εἴη,
μὴ καθ' αὑτὸ δέ, οἷον οἱ διὰ σημείων συλλογισμοί.

20 Ὅτι ὅσα μὴ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει, ταῦτα κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει·
τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχοντα ἐνδέχεται καὶ μὴ ὑπάρχειν· οὐκ ἄρα
ἐκ τῶν τοιούτων ἂν γένοιτ' ἀπόδειξις. κἂν γὰρ μηδέποτε, φησί, χωρίζεται
τὰ τοιαῦτα συμβεβηκότα τῶν ὑποκειμένων, μὴ καθ' αὑτὸ δὲ ὑπάρχῃ αὐτοῖς,
οὐδ' οὕτως ἐξ αὐτῶν ἀπόδειξις ἔσται διὰ τὰ πολλάκις εἰρημένα. τούτου 25
25 δὲ παράδειγμα τίθησι τοὺς διὰ σημείων συλλογισμούς, οἵτινες τὰ αἴτια
ἐκ τῶν αἰτιατῶν συλλογίζονται· ἐκ γὰρ τῶν φωτισμῶν τῆς σελήνης τὸ
σφαιροειδὲς ἔχειν αὐτὴν σῶμα συνάγομεν καὶ ἐκ τοῦ καπνὸν φαίνεσθαι τὸ
πῦρ εἶναι. τοῦτο γὰρ εἰ καὶ μυριάκις ἀεὶ ὑπάρχει τοῖς δεικνυμένοις, οὐκ
ἔστιν ἐπὶ τούτων ἀπόδειξις, ὅτι μὴ ἐξ αἰτίων τὰ αἰτιατὰ συλλογίζονται μη-
30 δὲ ἐκ τῶν πρώτων τὰ δεύτερα, ὅπερ τὴν κυρίως δεῖ ἔχειν ἀπόδειξιν, ἀλλ' 30
ἀνάπαλιν.

---

1 δεῖξαι U 2 ἐξ οἰκείων τῶν Sa 3. 4 θεώρημα εἰ τύχοι Sa 4 ἢ—γεω-
μετρικῶν om. RSa¹ ἢ φυσικῶν a² προτάσεων RSa¹ 5 ἀνωτέρω] c. 6
p. 74b 25 ἀληθῶς R 7 προσλαβεῖν Sa διὰ τοῦτο οὖν om. S 8 ἀποδε-
δειγμένων Sa 10. 11 lemma om. S 10 ὅσα κτλ. om. a 11 αὐτὰ Arist. cf.
p. 96,27 φησὶν οὖν ante τὰ Sa αὐτὸ alt. SU: αὐτὰ Ra 12 γένει, ταῦτα
om. S ταύτῃ (ante ἐξ) R 13 ἀνωτέρω] c. 6 p. 74b 5 sq. 15 ταῦτα om. S
17 — p. 98,11 om. S 18 οὐδ' ἂν U ἦν R post εἴη add. εἰ U 19 μὴ
om. R οἷον κτλ. om. R 20 Ὅτι scripsi cf. p. 79,3: οἷον Ua: om. R
21 καὶ om. Ra 22 γένοιτ' ἂν a fort. χωρίζηται 23 ante μὴ add. καὶ a
ὑπάρχῃ a: ὑπάρχει RU 25 σημείου R 26 post τῶν alt. add. διαφόρων a
27 αὐτὴν ἔχειν a συνάγουσι a 28 μυριάκις Ra¹: μὴ κυρίως Ua² 30 τῇ—
ἀποδείξει R δεῖ post ὅπερ colloc. a

p. 75a34 Τὸ γὰρ καθ' αὑτὸ οὐ καθ' αὑτὸ ἐπιστήσεται οὐδὲ διότι. 23r

Καθ' αὑτὸ γὰρ οὔσης τῆς σελήνης σφαιροειδοῦς ὁ διὰ τῶν φωτισμῶν αὐτῆς τοῦτο συλλογιζόμενος οὐ καθ' αὑτὸ ἕξει τούτου τὴν ἐπιστήμην, τουτέστιν οὐκ ἐκ τοῦ αἰτίου εἴσεται τὸ αἰτιατὸν ἀλλὰ τρόπον τινὰ 35
5 κατὰ συμβεβηκός.

p. 75a36 Δι' αὑτὸ ἄρα δεῖ καὶ τὸ μέσον τῷ τρίτῳ καὶ τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ ὑπάρχειν.

Εἰ γὰρ τὸ πρῶτον τῷ τρίτῳ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ὑπάρχει δὲ διὰ τὸ μέσον, δεῖ ἄρα καὶ τὸ μέσον τῷ μὲν τρίτῳ καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν τῷ δὲ
10 πρώτῳ ὑποκεῖσθαι, ἵνα οὕτως δι' ἑαυτοῦ καὶ τὸ πρῶτον δείξῃ καθ' αὑτὸ ὑπάρχον τῷ τρίτῳ.

p. 75a38 Οὐκ ἄρα ἔστιν ἐξ ἄλλου γένους μεταβάντα δεῖξαι, οἷον 40 τὸ γεωμετρικὸν ἀριθμητικῇ.

Δείξας ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἀναγκαία τέ ἐστι καὶ ἐξ ἀναγκαίων, καὶ ὅτι
15 μόνα τὰ καθ' αὑτὰ ἀναγκαῖα, ἐντεῦθεν, ὥσπερ εἶπον, πόρισμά τι συνάγει τὸ νῦν δεικνύμενον. τοῦτο δέ ἐστιν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὰς ἀποδείξεις τὰς ἄλλῃ τινὶ ἐπιστήμῃ ἐφαρμοζούσας ἐφαρμόσαι καὶ ἐπὶ ἄλλῃ· τοῦτο δέ φησιν, ὅτι οὐχ οἷόν τε τῇ ἀποδείξει, ᾗ ἀπεδείξαμεν γεωμετρικόν, εἰ τύχοι, θεώρημα, τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἀριθμητικὸν ἀποδεῖξαι. ἵνα δὲ τοῦτο δείξῃ, πρότε- 45
20 ρον διαίρεσιν ποιεῖται τῶν ἐν ταῖς ἀποδείξεσι παραλαμβανομένων, ὅπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐποίησε. τρία γάρ, φησίν, εἰσὶ τὰ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι παραλαμβανόμενα, τά τε ἐξ ὧν δείκνυται τὸ συμπέρασμα, ταῦτα δέ εἰσι τὰ ἀξιώματα, καὶ τοῦ συμπεράσματος ὅ τε ὑποκείμενος ὅρος καὶ ὁ κατηγορούμενος. τριῶν οὖν τούτων ὄντων ἐν ταῖς ἀποδείξεσι τοῖς μὲν ἀξιώμασι, φησίν, ἐνδέχεται
25 τοῖς αὐτοῖς ἐπὶ διαφόρων ἐπιστημῶν χρήσασθαι· καὶ γὰρ ὁ γεωμέτρης καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἐρεῖ ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα. τῷ μέντοι 50 ὑποκειμένῳ ὅρῳ ἢ τῷ κατηγορουμένῳ οὐχ οἷόν τε τῷ αὐτῷ ἐπὶ δύο ἐπιστημῶν χρήσασθαι, εἴ γε διάφορα ταῖς διαφόροις ἐπιστήμαις τὰ ὑποκείμενα. καὶ νῦν μὲν οὕτως ὁλοσχερέστερόν φησιν, ὅτι δυνατὸν τοῖς αὐτοῖς ἀξιώμα-
30 σιν ἐπὶ διαφόρων ἐπιστημῶν χρήσασθαι· προϊὼν μέντοι διαρθρώσει τὸν λόγον καὶ δείξει ὅτι οὐδὲ ἀξιώμασι τοῖς αὐτοῖς χρήσονται αἱ διάφοροι ἐπιστῆμαι.

---

7 ὑπάρχει R   9 καὶ om. Ra   10 αὐτοῦ a   12 οὐ γὰρ U καταβάντα R   δεῖξαι om. S   15 ὥσπερ εἶπον om. S   17 φημι Ua   18 εἰ τύχοι RU: τι Sa   19 ποιήσῃ Sa   20 ποιεῖται τῶν om. S   21 φησίν om. R   ἐστὶ R: εἶναι Sa   τῇ ἀποδείξει RSa   22 τε om. S   δέ εἰσι τὰ om. S   23 ὅρος post κατηγορούμενος colloc. S   25 καὶ γάρ—30 χρήσασθαι om. S 26 ἐστὶν om. a   29 φασι δύνασθαι R   30 προϊὼν] c. 10 p. 76a 37 sq.   μέντοι—31 ἐπιστῆμαι RUa[2]: γὰρ (δὲ a[1]) ἀκριβολογήσεται περὶ τούτου. φησὶν οὖν ἐνταῦθα, ὅτι Sa[1]

λέγων γὰρ ὁ γεωμέτρης, ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα, οὐχ ἁπλῶς πᾶν ἴσον πα|ραλήψεται ἀλλὰ τὰ τῷ αὐτῷ μεγέθει ἴσα· ὁμοίως 23v δὲ καὶ ὁ ἀριθμητικὸς τοὺς [ἐν] τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ ἴσους ἀριθμοὺς καὶ ἀλλήλοις ἴσους ἐρεῖ.

5 p. 75a39 Τρία γάρ ἐστι τὰ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ἓν μὲν τὸ ἀποδεικνύμενον συμπέρασμα.

Τουτέστιν ὁ κατηγορούμενος ἐν τῷ συμπεράσματι ὅρος, ὃν ἡ ἀπόδειξις ἢ ὑπάρχοντα τῷ ὑποκειμένῳ ἢ μὴ ὑπάρχοντα δείκνυσι. 5

p. 75a40 Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑπάρχον γένει τινὶ καθ' αὑτό.

10 Γένος φησὶ τὸ ὑποκείμενον, ὥσπερ πολλαχοῦ εἴωθε.

p. 75a42 Τρίτον δὲ τὸ γένος τὸ ὑποκείμενον, οὗ τὰ πάθη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα δηλοῖ ἡ ἀπόδειξις.

Τουτέστιν ὁ ὑποκείμενος ἐν τῷ συμπεράσματι ὅρος, οὗ ἡ ἀπόδειξις τὰ 10 καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα δεικνύναι βούλεται.

15 p. 75b2 Ἐξ ὧν μὲν οὖν ἡ ἀπόδειξις, ἐνδέχεται τὰ αὐτὰ εἶναι.

Τουτέστι τὰ ἀξιώματα, ἅτινά εἰσιν αἱ μείζους προτάσεις ἐν τοῖς συλλογισμοῖς.

p. 75b3 Ὧν δὲ τὸ γένος ἕτερον, ὥσπερ ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας καὶ τὰ ἑξῆς.

20 Ὧν, φησίν, ἐπιστημῶν τὸ ὑποκείμενόν ἐστι διάφορον, ἐπὶ τούτων οὐκ ἐνδέχεται ταῖς αὐταῖς προτάσεσι, λέγω δὴ ταῖς ἐλάττοσι, χρήσασθαι· δι' αὐτὰ δὴ ταῦτα οὐδὲ τὸν ὑποκείμενον ἐν τῷ συμπεράσματι ὅρον τὸν αὐτὸν λαβεῖν, εἴ γε ὁ ἐν τῷ συμπεράσματι ὑποκείμενος ὅρος ὁ αὐτὸς καὶ τῆς ἐλάττονός ἐστι προτάσεως ὑποκείμενος. εἰ οὖν μὴ τὰ αὐτὰ ὑποκείμενά ἐστι 25 ταῖς διαφόροις ἐπιστήμαις (γεωμετρίᾳ μὲν γὰρ μεγέθη, ἀριθμητικῇ δὲ 20

---

1 γὰρ om. Sa[1]   ὅτι om. SUa[1]   ἐστὶν om. SU: εἰσὶν a   ἴσα, οὐχ om. S   λέγων—ἐστὶν ἴσα iterat post illata e p. 98,26—28 τῷ μέντοι—χρήσασθαι R   3 δὲ om. U   ἐν delevi   αὐτῷ om. RSa   ἴσους om. S   5—17 om. S   ἐστὶ τὰ om. R   10 φησὶ RU: τοῦ συμπεράσματός φησιν, sed post ὑποκείμενον a   πολλαχοῦ] velut p. 75a28, b7, 76a40, b17, 77a32 cf. Metaph. Δ 28 p. 1024b3 sq.   post εἴωθε add. λέγειν a   11 δὲ om. R Arist.   12 αὐτὸ R   14 αὐτὸ Ra   15 ἐξ—ἀπόδειξις om. a   16. 17 ἐν τοῖς συλλογισμοῖς προτάσεις U   19 καὶ τὰ ἑξῆς om. RS   21. 22 διὰ δὴ RS   24 προτάσεώς ἐστιν Sa   25 μεγέθει a   ἀριθμητικοὶ S

ἀριθμοὶ ὑπόκεινται· ἕτερον δὲ μεγέθη τε καὶ ἀριθμοί), οὔτε ὁ ὑποκείμενος 23v
ὅρος ὁ αὐτὸς ἔσται διαφόρων ὄντων τῶν γενῶν οὔτε ⟨ὁ⟩ κατηγορούμενος ὁ
αὐτός· οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ αὐτὸ τῶν διαφόρων γενῶν ἑκάστου καθόλου τε
καὶ καθ' αὑτὸ κατηγορεῖσθαι, ὡς ἔμπροσθεν παραδέδοται.

5 p. 75b6 Τοῦτο δὲ ὡς ἐνδέχεται ἐπί τινων, ὕστερον λεχθήσεται.

Τοῦτο, φησί, τὸ τὰς ἐλάττους προτάσεις ἐπί τινων ἐπιστημῶν ἐνδέ- 25
χεσθαι τὰς αὐτὰς λαμβάνειν, ἐροῦμεν μετὰ ταῦτα. δειχθήσεται γὰρ ὅτι
ἐνδέχεται ἐν ταῖς ὑπαλλήλοις ἐπιστήμαις τὰς εἰλημμένας ἐν τῇ μερικωτέρᾳ
ἐπιστήμῃ προτάσεις ταύτας καὶ ἐν τῇ καθολικωτέρᾳ λαμβάνειν, οἷον ἐπὶ
10 γεωμετρικῆς καὶ ὀπτικῆς· τὰς γὰρ τῆς ὀπτικῆς προτάσεις λήψεται καὶ ὁ
γεωμέτρης διὰ τὸ κοινὰ τὰ ὑποκείμενα εἶναι, οἷον τὸ εὐθείας λαμβάνειν
καὶ ταύτας ἢ συμπιπτούσας ἢ παραλλήλους, γωνίας τε καὶ τρίγωνα καὶ τὰ 30
τοιαῦτα. ἐν ταύταις οὖν διὰ τὸ εἶναί τινα κοινὰ ὑποκείμενα ἐνδέχεται τὰς
ἐν τῇ μερικωτέρᾳ ἐπιστήμῃ, λέγω δὴ τὰς παραληφθείσας προτάσεις
15 ἐλάττονας, τὰς αὐτὰς καὶ ἐν τῇ καθολικωτέρᾳ παραληφθῆναι· οὐ μέντοι
τὰς ἐν τῇ γενικωτέρᾳ ἐπιστήμῃ ταύτας πάντως καὶ ἡ μερικωτέρα παρα-
λήψεται. καθολικωτέρα δὲ καὶ ἀρχοειδεστέρα ὀπτικῆς ἡ γεωμετρία· ἡ
μὲν γὰρ γεωμετρία περὶ ἁπλῶς γραμμὰς καὶ ἁπλῶς σχήματα κατα-
γίνεται, μὴ ἐπισκεπτομένη ἐν τίνι ποτέ εἰσιν ὑποκειμένῳ, ἀλλ' ἐξ 35
20 ἀφαιρέσεως αὐτογραμμὰς καὶ αὐτογωνίας καὶ αὐτοσχήματα θεωροῦσα·
ἡ μέντοι ὀπτικὴ τὰς ἐν ὄψει γραμμὰς καὶ τὰς γωνίας ἰδικῶς τὰς
ἐκ τούτων γινομένας καὶ τὰ σχήματα θεωρεῖ. διὰ τοῦτο οὐ πάσας
τὰς τοῦ γεωμέτρου προτάσεις ὁ ὀπτικὸς παραλήψεται, οἷον τὸ τὰς
ἐκ τοῦ κέντρου ἴσας εἶναι καὶ τὰ ὅμοια· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων τῷ ὀπτι-
25 κῷ συνοίσει. ὁμοίως καὶ ἐπὶ ἰατρικῆς καὶ φυσικῆς· ἐπισκέψεται γὰρ ὁ
ἰατρὸς καὶ ὁ φυσικὸς τὴν ἀναπνοὴν καὶ λήψεται ἐν προτάσει τὸ ἀναπνεῖν 40
τόνδε, ἀλλ' ὁ μὲν φυσικὸς ἁπλῶς περὶ ἀναπνοῆς ἐπισκέψεται, τί τέ ἐστι
καὶ ἐκ τίνων αἰτίων ἔχει τὴν γένεσιν, ὁ δὲ ἰατρὸς περὶ μόνης ἀνθρωπείας
ἀναπνοῆς, καὶ ταύτην τοσοῦτον μόνον τὴν παρὰ φύσιν ἔχουσαν καὶ
30 ἐμποδιζομένην ἐπισκέψεται, τί τοῦ ἐμποδίου τὸ αἴτιον καὶ πῶς ἰαθήσε-
ται. οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ μουσικῆς καὶ ἀριθμητικῆς καὶ ὅσαι ὑπάλληλοι
τῶν ἐπιστημῶν εἰσιν.

---

1 τε om. U 2 ὅρος Ua: ἄρα RS ἔσται om. U ὁ alt. addidi 4 ἔμπροσθεν] p. 75a28 sq. παραδέδεικται S 7 λαβεῖν Sa ἐρῶμεν U δειχθήσεται] c. 13 p. 78b35 sq. 8 ἐνδέχεται om. S 9 λαβεῖν RS 12 ἢ prius om. Sa 13 κοινὰ mrg. U 17 γὰρ Sa 21 ὄψεσι U 23 προτάσεις RUa[2]: γραμμὰς Sa[1] 24 post εἶναι add. τὸ τὰς ὀρθὰς γωνίας ἴσας εἶναι R οὐδὲ U γὰρ τούτων S 24. 25 τὸ ὀπτικὸν U 26 καὶ prius U: ἢ RSa 27 τίς U post ἐστι add. τόδε Sa 29 πνοῆς U 30 ante τί add. καὶ S

p. 75b7 Ἡ δ' ἀριθμητικὴ ἀπόδειξις ἀεὶ ἔχει τὸ γένος περὶ ὃ ἡ 23v
ἀπόδειξις, καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως. 45

Ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὰς ἐν ἄλλῃ ἐπιστήμῃ παραληφθείσας προτάσεις ἐπ' ἄλλης ἁρμόσαι, κατασκευάζει διὰ τούτων. ἐν ἑκάστῃ γάρ, φησίν, ἀπο-
5 δείξει τῶν περὶ ταύτην τὴν ἐπιστήμην παραλαμβανομένων τὸ αὐτὸ καὶ ἓν γένος, τουτέστι τὸ ὑποκείμενον παραλαμβάνεται. εἰ τοίνυν ἐν πάσῃ ἀριθμητικῇ, εἰ τύχοι, ἀποδείξει τὸ αὐτὸ παραλαμβάνεται ὑποκείμενον, οἷον οἱ 50 ἀριθμοί, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν πάσῃ γεωμετρικῇ ἀποδείξει τὸ αὐτὸ πάλιν ὑποκείμενον τῇ γεωμετρίᾳ, οἷον τὰ μεγέθη, ἀδύνατον τὰς μὴ περὶ τὸ αὐτὸ ὑπο-
10 κείμενον ἐχούσας ἐπιστήμας ταῖς αὐταῖς προτάσεσι χρῆσθαι. ὁ γὰρ μέσος ὅρος συγγενής ἐστι τοῖς ἄκροις, εἴ γε τῶν ἐξ ἀνάγκης καὶ τῶν καθ' αὑτὸ αἱ προτάσεις· ὁ δὲ μέσος ὅρος γεννᾷ τὰς προτάσεις· οὐκ ἄρα αἱ διάφοροι ἐπιστῆμαι ταῖς αὐταῖς προτάσεσι χρήσονται. ὥστε οὐδὲ τῷ αὐτῷ | ὑπο- 24r κειμένῳ τε καὶ κατηγορουμένῳ. εἰ οὖν δέοι, φησί, ταῖς αὐταῖς ἀποδείξεσιν
15 ἐπὶ διαφόρων ἐπιστημῶν χρήσασθαι, ὀφείλουσιν ἢ ἁπλῶς [ἀνάγκη] τὸ αὐτὸ γένος ἔχειν ἢ πῇ· ἁπλῶς μὲν τὸ αὐτό, ὡς ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιστήμης, οἷον γεωμετρίας· ἀεὶ γὰρ τὰ πρότερα θεωρήματα ἀρχαὶ καὶ προτάσεις γίνονται τῶν δευτέρων· ὃ γὰρ δέδεικται ἐν τῷ προτέρῳ θεωρήματι, τοῦτο εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ δευτέρου παρείληπται, καὶ οὕτως ἐπὶ πάντων· πῇ δὲ 5
20 τὸ αὐτό, ὡς εἴπομεν, ἐπὶ τῶν ὑπαλλήλων ἐπιστημῶν.

Ἡ δὲ ἀριθμητικὴ ἀπόδειξις ἀεὶ ἔχει τὸ γένος περὶ ὃ ἡ ἀπόδειξις. τὸ ἀεὶ ἀντὶ τοῦ καθόλου παρείληπται, τουτέστι καθόλου ἐπὶ πάσης ἀριθμητικῆς ἀποδείξεως τὸ αὐτὸ γένος παραλαμβάνεται.

p. 75b10 Ἄλλως δ' ὅτι ἀδύνατον, δῆλον· ἐκ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γέ-
25 νους ἀνάγκη τὰ ἄκρα καὶ τὰ μέσα εἶναι.

Ὅτι ἀδύνατον κατ' ἄλλον τρόπον μεταβαίνειν τὰς ἀποδείξεις ἀπ' ἄλλων ἐπὶ ἄλλας ἐπιστήμας, δείκνυσι διὰ τούτων. τριῶν γὰρ ὅρων παραλαμβανομένων ἐν τῇ ἀποδείξει, δύο μὲν τῶν ἄκρων ἑνὸς δὲ τοῦ μέσου, τοὺς τρεῖς, φησίν, ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀνάγκη παραλαμβάνεσθαι, οἷον
30 ἐπὶ ἀριθμητικῆς μὲν ἐξ ἀριθμῶν, ἐπὶ γεωμετρίας δὲ ἐκ μεγεθῶν, καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. προείληπται γὰρ ὅτι καθ' αὑτὸ δεῖ καὶ τοὺς ἄκρους ἀλλή- 15

1—p. 105,4 om. S 3 ἐπ' U 4 ἄλλῃ a 5 παρὰ R 6 τὸ deleverim 7 post ἀποδείξει add. οὕτως R οἱ om. a 8 post καὶ add. ἀεὶ Ua²: fort. addendum εἰ τὸ Ra: ὃ U 8. 9 ὑποκειμένου (ος) U 9 γεωμετρικῇ a παρὰ R: om. a 10 χρήσασθαι U 11 ἔσται U 14—18 εἰ οὖν—τῶν δευτέρων] εἰ δὲ ταῖς αὐταῖς ἀποδείξεσι δέοιτο φησὶν ἡ γεωμετρία, ἀλλὰ πρότερον θεωρήματα ἀρχὰς καὶ προτάσεις ποιεῖ τῶν δευτέρων a² 15 χρήσασθαι, ὀφείλουσιν om. R ante ἢ add. εἶναι RU: om. a ἀνάγκη delevi 16 post πῇ add. τὸ αὐτὸ εἶναι R ὡς add. U² 20 εἴπομεν] p. 100,7 sq. 21 ἡ δὲ ἀρ. ἀπόδ. om. a post 21. 22 ἀπόδειξις add. καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως a 23 παραλαμβάνονται R 24 ἄλλως—δῆλον om. a 27 τούτου a 29 τὰς R ἀναγκαῖον, sed ante ἐκ a 30 δὲ γεωμετρίας a an κἀπὶ? 31 δὲ a

λων κατηγορεῖσθαι καὶ τὸν μέσον τῷ μὲν ὑποκεῖσθαι τοῦ δὲ κατηγορεῖσθαι· 24r
ὥστε εἰ μὴ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους παραληφθεῖεν, οὐκ ἔσονται καθ' αὑτὸ
ἀλλήλοις ὑπάρχοντες ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός.

p. 75b 12 Διὰ τοῦτο τῇ γεωμετρίᾳ οὐκ ἔστι δεῖξαι ὅτι τῶν ἐν-
5 αντίων μία ἐπιστήμη, ἀλλ' οὐδ' ὅτι ⟨οἱ⟩ δύο κύβοι κύβος.

Τὸ μὲν γὰρ δεικνύναι ὅτι τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη οὐ γεω-
μετρίας ἴδιον, διότι μὴ ἐκ τῶν ὑποκειμένων τῇ γεωμετρίᾳ εἰλημμένοι εἰσὶν
οἱ ὅροι, μᾶλλον δὲ διαλεκτικῆς, ἥτις τὴν πρώτην μιμουμένη φιλοσοφίαν
τὰ πάντα ἀποδεικνύναι πειρᾶται ὥσπερ πάντων αὐτῇ ὑποκειμένων. | ὁμοίως 117
10 οὐδὲ ὅτι οἱ δύο κύβοι κύβος γεωμετρίας ἔστιν ἀποδεῖξαι, στερεομετρίας 10
δὲ μᾶλλον· γεωμετρία μὲν γὰρ περὶ τὰ ἐπίπεδα ἔχει, στερεομετρία δὲ περὶ
τὰ στερεά. τὸ δὲ ὅτι οἱ δύο κύβοι εἷς κύβος τοῦτό φησι, πῶς οἷόν τε τοὺς
δύο κύβους ἕνα κύβον ποιῆσαι. ἢ καὶ τὴν πολυθρύλλητον ἱστορίαν αἰνίττε-
ται. Δηλίοις γὰρ λοιμώξασιν ἔχρησεν ὁ θεὸς ἀπαλλαγήσεσθαι τοῦ λοι-
15 μοῦ, εἰ τὸν βωμὸν διπλασιάσωσιν· ἦν δὲ οὗτος κύβος. οἱ δὲ λαβόντες
ἕτερον κύβον ἴσον ἐπιτεθείκασι τῷ βωμῷ. τοῦ λοιμοῦ δὲ μὴ παυσαμένου
ἔχρησεν ὁ θεὸς μὴ πεποιηκέναι αὐτοὺς τὸ προσταχθέν· ὁ μὲν γὰρ προσ- 15
έταξε διπλασιάσαι τὸν βωμόν, οἱ δὲ κύβον ἐπὶ κύβῳ ἐπέθηκαν. καὶ ἦλ-
θον πρὸς Πλάτωνα λέγοντες, πῶς ἂν τὸν κύβον διπλασιάσαιεν. ὁ δὲ πρὸς
20 αὐτούς φησιν 'ἔοικεν ὑμῖν ὀνειδίζειν ὁ θεὸς ὡς ἀμελοῦσι γεωμετρίας.' τὴν
δὲ τοῦ κύβου δίπλωσιν εὑρεθήσεσθαί φησιν, εἰ δύο εὐθείαις δύο μέσαι ἀνάλογον
εὑρεθῶσι. καὶ τοῦτο τὸ πρόβλημα τοῖς μαθηταῖς προεβάλλετο. καί τινες
γοῦν τῶν μαθητῶν περὶ τῆς τούτων εὑρέσεως γεγράφασιν. ὁ μὲν γὰρ γεω-
μέτρης ἔδειξεν ὅτι τριῶν εὐθειῶν ἀνάλογον οὐσῶν, ὡς ἔχει ἡ πρώτη πρὸς 20
25 τὴν τρίτην, οὕτω τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης ἀναγραφόμενον τετράγωνον πρὸς τὸ
ἀπὸ τῆς δευτέρας. οὐ μέντοι παραδέδωκε μέθοδον, πῶς ἂν δύο εὐθείαις

1 τοῦ (ante μὲν) R 5 ἀλλ' οὐδ' U² a Arist.: ἢ R: ἄλλον δ' U¹ οἱ ex Arist. addidi cf. vs. 10. 12 6. 7 οὐκ ἔστιν ἴδιον γεωμετρίας a 8 ἧς τις U 9 πάντα a: πάντων RU πειρᾶται δεικνύναι Ra 10 ὅτι οὐδὲ Ua ἔστιν om. Ua²: ἐστὶ δηλονότι a¹ 11 post ἔχει add. τὴν σκέψιν a¹ 12 post στερεά add. κύβος δὲ ὑποκείμενον τῇ στερεομετρίᾳ a¹ ὅτι om. Ua εἷς om. a τοῦτόν U: τοιοῦτον a² τοὺς—13 αἰνίττεται RUa²: τὸν κύβον διπλασιάσαι, καὶ πάλιν μένειν τὸ τοῦ κύβου σχῆμα. ἔοικε δὲ διὰ τούτου τὴν πολυθρύλλητον αἰνίττεσθαι ἱστορίαν a¹ 14 ἀθηναίοις Ua² ὁ ἀπόλλων a 15 διπλασιάσουσιν Ra¹ ἦν—16 τῷ βωμῷ RUa²: κυβικὸν ἔχον σχῆμα. οἱ δ' ἐπῳκοδόμησαν προσθέντες τῷ προτέρῳ βωμῷ ἕτερον κύβον ἴσον. ἀλλ' ἡ τῶν δύο κύβων συνθήκη, τὸ τοῦ κύβου σχῆμα ἠλλοίωσε. γέγονε γὰρ ἀντὶ κύβου, δοκίς a¹ 17 αὐτοῖς Ua² 17. 18 προσέταξε om. Ua² 18 τὸν βωμόν RUa²: τὸν κύβον. τουτέστι, βωμὸν κατασκευάσαι κυβικὸν τοῦ προτέρου διπλάσιον a¹ καὶ om. Ra¹ 18. 19 post ἦλθον add. οὖν a¹ 19 λέγοντες RUa²: ζητοῦντες μέθοδον a¹ post δὲ add. πλάτων Ua² 20. 21 ὁ δὲ—διπλασιασμὸς εὑρεθήσεται a¹ 21 εὑρεθήσεσθαι b ex Paris. 1917: εὑρῆσθαι RUa² εὐθειῶν a¹ μέσα R 22 εὑρεθεῖεν a¹ καί τινες Ra²: οἵτινες Ua¹ 23 γοῦν—24 ἔδειξεν] καὶ περὶ τούτου γεγράφασιν, ὡς δεδύνηται ἕκαστος. ὧν οὐδέν τι περισώζεται μέχρι τοῦ νῦν, ἀλλ' οὐδ' ὁ γεωμέτρης περὶ τούτου ἐπεσημήνατο a¹ post μαθητῶν add. καὶ U 23. 24 γεωμετρίαν R 24 ὅτι τριῶν — p. 105,4 τοῦ ἀπὸ τῆς γ̄ RUa² (25 post οὕτω add. πρὸς R ἀπὸ τῆς πρώτης om. a²: post τετράγωνον addebat τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης Waitz Organ. II p. VIII

δύο μέσαι ἀνάλογον εὑρεθῶσιν. ἐν οὖν τοῖς ἐπιπέδοις ἁπλῶς ἔδειξεν, ὅτι 117v
ὡς ἔχει ἡ πρώτη πρὸς τὴν τρίτην, οὕτω τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης τετράγωνον
πρὸς τὸ ἀπὸ τῆς δευτέρας· οἷον ἔστωσαν τρεῖς εὐθεῖαι ἀνάλογον, ἡ μὲν
η', ἡ δὲ δ', ἡ δὲ β'· ὡς γὰρ ἔχει ἡ τῶν ὀκτὼ πρὸς τὴν τῶν τεσσάρων
5 (διπλασίων γάρ ἐστιν), οὕτως ἔχει καὶ ἡ τῶν δ' πρὸς τὴν τῶν β'· διπλασίων γὰρ 25
καὶ αὕτη. καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἔχει ἡ πρώτη πρὸς τὴν τρίτην, ἡ τῶν ὀκτὼ πρὸς
τὴν τῶν δύο (ἔστι γὰρ τετραπλασίων), οὕτως ἔχει καὶ τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης
τετράγωνον, ὅπερ ἐστὶ ξδ', πρὸς τὸ ἀπὸ τῆς δευτέρας, ὅπερ ἐστὶν ις'.
ἔχει οὖν τὸ τῶν ξδ' πρὸς τὸ τῶν ις' τὸν τετραπλασίονα λόγον· τετρα-
10 πλασίων γάρ ἐστι καὶ ἡ πρώτη τῆς τρίτης, ἡ τῶν η' τῆς τῶν β'. οὕτω μὲν οὖν
ἐν τοῖς ἐπιπέδοις ἔδειξεν. ἐν δὲ τοῖς στερεοῖς τὸ καθολικώτερον, ὅτι ὡς
ἔστιν ἡ πρώτη πρὸς τὴν τρίτην, οὕτω τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης δοθὲν τετρά- 30
γωνον πρὸς τὸ ἀπὸ τῆς δευτέρας. τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, εἰ εὑρεθῶσιν
εὐθείαις δύο δύο μέσαι ἀνάλογον, ὡς ἔχει ἡ πρώτη πρὸς τὴν τρίτην,
15 οὕτως ἕξει τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης πρὸς τὸ ἀπὸ τῆς δευτέρας. εὑρίσκονται
δὲ τὸν τρόπον τοῦτον. οἷον ὑποκείσθω δύο δοθεισῶν εὐθειῶν δύο μέσας
ἀνάλογον προσευρεῖν· ἔστωσαν δὲ αἱ δοθεῖσαι δύο αἱ ΑΒ, ΒΓ, καὶ ἔστω
διπλασίων ἡ ΑΒ τῆς ΒΓ, ὧν δεῖ δύο μέσας ἀνάλογον προσευρεῖν. ἐκβε-
βλήσθωσαν αἱ ΒΑ, ΒΓ ἐπὶ τὰ ΖΗ, καὶ συμπεπληρώσθω τὸ ΒΔ ὀρθογώ- 35
20 νιον, καὶ ἤχθω διάμετρος ἡ ΑΓ, καὶ ἐπὶ τῆς ΑΓ γεγράφθω ἡμικύκλιον
τὸ ΑΔΕΓ, καὶ διὰ τοῦ Δ σημείου ἤχθω εὐθεῖα ἡ ΖΗ, καὶ οὕτως ὥστε
τὴν ΖΔ ἴσην εἶναι τῇ ΕΗ. λέγω οὖν ὅτι αἱ δύο αἱ ΓΗ, ΑΖ ἴσαι οὖσαι
τῶν ΑΒ, ΒΓ μέσαι ἀνάλογόν εἰσιν. ἴση δὲ ἡ ΔΓ τῇ ΑΒ· ἔστιν ἄρα ὡς
ἡ ΑΒ πρὸς τὴν ΓΗ, οὕτως ἡ ΓΗ πρὸς τὴν ΖΑ καὶ ἡ ΖΑ πρὸς τὴν ΒΓ·
25 ἐπεὶ γὰρ ἴση ἐστὶν ἡ ΖΔ τῇ ΕΗ, κοινὴ δὲ ἡ ΔΕ, ἴση ἄρα ἐστὶν ἡ ΖΕ τῇ
ΔΗ. ἴσον ἄρα τὸ ὑπὸ τῶν ΔΗ, ΗΕ τῷ ὑπὸ τῶν ΕΖ, ΖΔ. ἀλλὰ τὸ μὲν
ὑπὸ τῶν ΔΗ, ΗΕ ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπὸ τῶν ΒΗ, ΗΓ, ὡς ἐν τοῖς ἡμικυκλίοις
ἀποδέδεικται· τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ΕΖ, ΖΔ ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπὸ τῶν ΒΖ, ΖΑ.
καὶ ἐπεὶ δέδεικται ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ τοῦ ἕκτου τῶν Στοι- 40
30 χείων ὅτι τῶν ἰσοπλεύρων καὶ ἰσογωνίων παραλληλογράμμων ἀντιπεπόν-
θασιν αἱ πλευραὶ αἱ περὶ τὰς ἴσας γωνίας, ὡς ἔστιν ἡ ΒΖ πρὸς τὴν ΒΗ,
οὕτως ἡ ΓΗ πρὸς τὴν ΑΖ. ἀλλ' ὡς ἡ ΒΖ πρὸς τὴν ΒΗ, οὕτως ἥ τε
ΖΑ πρὸς τὴν ΑΔ καὶ ἡ ΓΔ πρὸς τὴν ΓΗ· καὶ ὡς ἄρα ἡ ΓΔ πρὸς
τὴν ΓΗ, οὕτως ἥ τε ΓΗ πρὸς τὴν ΑΖ καὶ ἡ ΖΑ πρὸς τὴν ΒΓ. δύο ἄρα
35 δοθεισῶν εὐθειῶν, τῶν ΑΒ, ΒΓ, εὕρηνται δύο μέσαι ἀνάλογον αἱ ΓΗ, ΖΑ.

---

5 τῶν prius b: τῆς Ua²: om. R 10 γὰρ R: δέ Ua² εἶναι, sed post τρίτης R τῆς alt. R: πρὸς Ua² 14 δύο εὐθείαις R τρίτην coll. vs. 12 Waitz l. c.: τετάρτην RUa² 15 οὕτως Ra²: ὥστε U εὑρίσκεται Ua² 17. 18 καὶ—βγ̄ R: om. Ua² 19 ante τὰ add. ἐπὶ R 21 ὥστε Ua²: ἔσται R 22 ἴσαι (ἄνισαι coniecit Waitz l. c. p. IX) οὖσαι R: τῇ δείξει Ua² 23. 24 ἴση δὲ ἡ δγ̄ (ut Waitz l. c. coniecit)—βγ̄ R: om. Ua² 24 γ̄η̄ prius scripsi: βγ̄ R 26 ἀπὸ pr. l. a² τῷ—27 η̄ε̄ om. Ua² 27 η̄ε̄ Paris. 1917: ε̄ R 29 ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν R 30 ἰσοπλεύρων R: ἴσων Ua² 31 ζ̄β̄ R 32 οὕτως—β̄η̄ om. R γ̄η̄ πρὸς τὴν ᾱζ̄] δ̄γ̄ πρὸς τὴν η̄γ̄ καὶ ἡ ζ̄ᾱ πρὸς τὴν ᾱδ̄ coniecit Waitz l. c. 34 post γ̄η̄ prius add. λαμβάνει Ua² post ᾱζ̄ intulit e vs. 32. 33 ἀλλ' ὡς—ἡ γ̄δ̄ πρὸς τὴν γ̄η̄ R

Ἄλλως. ὀργανικωτέραν ἐκθησόμεθα γραφήν, καθά φησιν Παρμενίων, 117v
Ἀπολλωνίου τοῦ Περγαίου. ἔστωσαν αἱ δοθεῖσαι δύο εὐθεῖαι αἱ ΑΒ, ΒΓ, 45
καὶ ἔστω διπλασίων ἡ ΑΒ τῆς ΒΓ, ὧν δεῖ δύο μέσας ἀνάλογον προσευ-
ρεῖν. καὶ συμπεπληρώσθω τὸ ΑΓ παραλληλόγραμμον ὀρθογώνιον, καὶ ἤχ-
5 θωσαν διαγώνιοι αἱ ΑΓ, ΒΔ, καὶ ἐκβεβλήσθωσαν αἱ ΒΑ, ΒΓ ἐπὶ τὰ ΖΗ,
καὶ διὰ τοῦ Δ σημείου ἐφηρμόσθω ἡ ΖΗ εὐθεῖα ὥστε ἴσην γενέσθαι τὴν
ΕΖ τῇ ΕΗ. λέγω οὖν ὅτι τῶν ΑΒ, ΒΓ εὐθειῶν δύο μέσαι ἀνάλογον
εἰσὶν αἱ ΓΗ, ΑΖ. ἤχθω γὰρ ἀπὸ τοῦ Ε ἐπὶ τὴν ΒΓ εὐθεῖαν παραλλήλως 50
τῇ ⟨ΑΒ τὴν⟩ ΕΘ· καὶ ἐπεὶ ἰσοσκελὲς τρίγωνόν ἐστι τὸ ΕΒΓ καὶ πρὸς
10 ὀρθὰς τῇ ΒΓ ἡ ΕΘ, ἴση ἄρα ἡ ΒΘ τῇ ΘΓ. ἐπεὶ οὖν ἡ ΒΓ τέτμηται
κατὰ τὸ Θ διχῇ, πρόσκειται δὲ αὐτῇ ὑπ' εὐθείας ἡ ΓΗ, τὸ ἄρα ἀπὸ ΒΗ,
ΗΓ μετὰ τοῦ ἀπὸ τῆς ΘΓ ἴσον ἐστὶ τῷ ἀπὸ τῆς ΘΗ. κοινὸν δὲ προσ-
κείσθω τὸ ἀπὸ ΕΘ· τὸ ἄρα ἀπὸ ΒΗ, ΗΓ μετὰ τῶν ἀπὸ ΓΘ, ΘΕ ἴσον
τοῖς ἀπὸ τῶν ΕΘ, ΘΗ. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀπὸ ΓΘ, ΘΕ ἴσον τὸ ἀπὸ ΓΕ·
15 τοῖς δὲ ἀπὸ τῶν ΕΘ, ΘΗ ἴσον τὸ ἀπὸ ΕΗ· καὶ τὸ ἀπὸ τῶν ΒΗ, ΗΓ
ἄρα μετὰ | τοῦ ἀπὸ τῆς ΓΕ ἴσον τῷ ἀπὸ ΕΗ. διὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τὸ ἀπὸ 118r
τῶν ΒΖ, ΖΑ μετὰ τοῦ ἀπὸ τῆς ΑΕ ἴσον τῷ ἀπὸ ΕΖ. ἴση δὲ ἡ ΕΖ
τῇ ΕΗ· καὶ τὸ ἀπὸ τῶν ΒΗ, ΗΓ ἄρα μετὰ τοῦ ἀπὸ τῆς ΓΕ ἴσον
ἐστὶ τῷ τε ἀπὸ τῶν ΒΖ, ΖΑ καὶ τῷ ἀπὸ τῆς ΑΕ. ἀλλὰ τὸ ἀπὸ
20 τῆς ΕΓ ἴσον τῷ ἀπὸ ΕΑ· ἴσαι γάρ. λοιπὸν ἄρα τὸ ἀπὸ τῶν ΒΗ,
ΗΓ ἴσον ἐστὶ τῷ ἀπὸ τῶν ΒΖ, ΖΑ. καὶ ἐπεὶ δέδεικται ἐν τῷ τεσσαρεσ- 5
καιδεκάτῳ τοῦ ἕκτου, ὅτι τῶν ἰσοπλεύρων καὶ ἰσογωνίων παραλληλο-
γράμμων ἀντιπεπόνθασιν αἱ πλευραὶ αἱ περὶ τὰς ἴσας γωνίας, ἔστιν ἄρα
ὡς ἡ ΒΖ πρὸς τὴν ΒΗ, οὕτως ἡ ΓΗ πρὸς τὴν ΑΖ. ἀλλ' ὡς ἡ ΒΖ πρὸς
25 τὴν ΒΗ, οὕτως ἥ τε ΖΑ πρὸς τὴν ΑΔ καὶ ἡ ΓΔ πρὸς τὴν ΓΗ· καὶ ὡς
ἄρα ἡ ΔΓ πρὸς τὴν ΓΗ, οὕτως ἡ ΓΗ πρὸς τὴν ΑΖ καὶ ἡ ΑΖ πρὸς τὴν
ΑΔ. καὶ ἔστι τῇ μὲν ΔΓ ἴση ἡ ΑΒ, τῇ δὲ ΑΔ ἴση ἡ ΒΓ· καὶ ὡς ἄρα
ἡ ΑΒ πρὸς τὴν ΓΗ, οὕτως ἡ ΗΓ πρὸς τὴν ΑΖ καὶ ἡ ΑΖ πρὸς τὴν ΒΓ. 10
δύο ἄρα δοθεισῶν εὐθειῶν, τῶν ΑΒ, ΒΓ, εὕρηνται δύο μέσαι ἀνάλογον,
30 αἱ ΓΗ, ΖΑ. πῶς δὲ δεῖ στερεὸν στερεῷ πολλαπλασιάσαι; ἔστωσαν δύο εὐθεῖαι
αἱ Α, Β, καὶ ἔστω διπλασίων ἡ Α τῆς Β. καὶ εἰλήφθωσαν τῶν Α, Β
δύο μέσαι ἀνάλογον αἱ Γ, Δ, ὥστε εἶναι ⟨ὡς⟩ τὴν Α πρὸς τὴν Γ οὕτως τὴν Γ
πρὸς τὴν Δ καὶ τὴν Δ πρὸς τὴν Β. λέγω οὖν ὅτι διπλάσιόν ἐστι τοῦ
ἀπὸ τῆς Γ τὸ ἀπὸ τῆς Α, ἐπεὶ ἡ Α πρὸς τὴν Β τριπλασίονα λόγον ἔχει

---

1 καθὼς R 3 βγ̄ R: γβ̄ Ua² 7 ζδ̄ τῇ ζη̄ R 9 αβ̄ τὴν addidi post εθ̄ add. κβη̄ U, κβ̄ a² βεγ̄ R 10 ὀρθὰς τῇ βγ̄ Ua²: ἴσας ἡ R 11 αὐτῇ scripsi: αὐταῖς R: αὐτῆς Ua² ὑπ' om. R post γη̄ add. μέση R 12 τὸ (post ἐστὶ) R δὲ scripsi: γὰρ R: om. Ua² 13 ante εθ̄ add. τοῦ R 15 et 16 ἀπὸ tert. scripsi: ὑπὸ RUa² 16 τῶ R: τὸ Ua² ταῦτα libri δὴ Ua² 18 et 19 ἀπὸ (ante τῶν) scripsi: ὑπὸ RUa² 19 ἀλλὰ—20 γάρ om. R 20 τοῦ (post ἄρα) R ἀπὸ alt. scripsi: ὑπὸ RUa² 21 τῶ prius U: τὸ R: τῷ τε a² ὑπὸ Ua² 21. 22 τῶ ει̅ R 24 ζβ̄ alt. l. R 27. 28 αδ̄. καὶ—τὴν αζ̄ Ua²: βγ̄ R 27 δγ̄ scripsi: αγ̄ Ua² 31 αἱ om. R 32 ὡς addidi πρὸς R: ἐπὶ Ua² οὕτως τὴν γ̄ om. a² 33 δὴ a² 33. 34 τὸ—τοῦ R

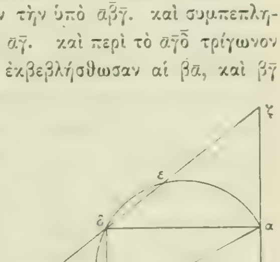
ἥπερ ἡ Α πρὸς τὴν Γ· τὰ γὰρ ὅμοια στερεὰ πρὸς ἄλληλα ἐν τριπλα- 118r
σίονι λόγῳ ἐστὶ τῶν ὁμολόγων πλευρῶν. ἔστιν ἄρα ὡς ἡ Α πρὸς τὴν Β, 15
οὕτω τὸ ἀπὸ τῆς Α πρὸς τὸ ἀπὸ τῆς Γ. διπλασίων δὲ ἡ Α τῆς Β· δι-
πλάσιον ἄρα καὶ τὸ ἀπὸ τῆς Α τοῦ ἀπὸ τῆς Γ.

5 p. 75b 17 Οὐδ' εἴ τι ὑπάρχει ταῖς γραμμαῖς, μὴ ᾗ γραμμαὶ καὶ 24v
ᾗ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν ἰδίων.

Εἰ γὰρ λέγοιτο, φησίν, καλλίστη τῶν γραμμῶν ἡ εὐθεῖα, ἐπειδὴ
μὴ καθὸ γραμμὴ ὑπάρχει αὐτῇ τὸ κάλλος (πολλοῖς γὰρ καὶ ἄλλοις ὑπάρ-
χει), οὐκ ἔστι γεωμέτρου τὸ περὶ τούτου διαλαβεῖν. παραδείγματος δὲ 20
10 ἕνεκεν τὴν εὐθεῖαν εἶπε καλλίστην τῶν γραμμῶν· τὴν γὰρ περιφέρειάν
φασι τῶν γραμμῶν εἶναι καλλίστην διὰ τὸ ὁμοιομερῆ εἶναι καὶ πᾶν μέρος
αὐτῆς παντὶ μέρει ἐφαρμόζειν. ὁμοίως καὶ εἰ λέγοιτο ἐναντία ἡ περιφέρεια
τῇ εὐθείᾳ, οὐδὲ τοῦτο γεωμέτρου ἐπισκέψασθαι· οὐ γὰρ ᾗ γραμμαὶ ὑπάρχει
αὐταῖς ἢ τὸ κάλλος ἢ ἡ ἐναντιότης· πολλοῖς γὰρ καὶ ἄλλοις ταῦτα ὑπάρ-

---

2 post α add. β R 4 γ scripsi: β R: γβ Ua²): δύο μὲν γὰρ δοθεισῶν εὐθειῶν, μέσον ἀνάλογον εὑρεῖν, ἐξέθετο τὴν ἀπόδειξιν. ὁμοίως δέ, καὶ ἐν τῷ πορίσματι τοῦ λγ τοῦ πρώτου τῶν στερεῶν, ὡς ἐὰν ὦσι τέσσαρες εὐθεῖαι ἀνάλογον ἐφεξῆς, ἔσται ὡς ἡ πρώτη πρὸς τὴν τετάρτην (τρίτην Waitz l. c.), οὕτω τὸ ἀπὸ τῆν πρώτης στερεὸν παραλληλεπίπεδον πρὸς τὸ αὐτὸ ἀπὸ τῆς δευτέρας, τὸ ὅμοιόν τε καὶ ὁμοίως ἀναγραφόμενον. τοῦ μέντοι ἀπολλωνίου τοῦ περγαίου ἐστὶν εἰς τοῦτο ἀπόδειξις, ὡς παρμενίων φησίν, ἣν καὶ ἐκθήσομεν ἔχουσαν οὕτως. δύο δοθεισῶν εὐθειῶν ἀνίσων, δύο μέσας ἀναλόγους εὑρεῖν. ἔστωσαν δὲ αἱ δοθεῖσαι δύο εὐθεῖαι ἄνισοι, αἱ αβ · βγ. καὶ κείσθωσαν, ὥστε ὀρθὴν γωνίαν περιέχειν τὴν ὑπὸ αβγ. καὶ συμπεπλη-ρώσθω τὸ βδ παραλληλόγραμμον, καὶ διάμετρος αὐτοῦ ἤχθω, ἡ αγ. καὶ περὶ τὸ αγδ τρίγωνον γεγράφθω ἡμικύκλους (ἡμικύκλιον Waitz l. c.), τὸ αδεγ. καὶ ἐκβεβλήσθωσαν αἱ βα, καὶ βγ ἐπ' εὐθείας, κατὰ τὰ ζη. καὶ ἐπιζεύχθω (l. ἐπεζεύχθω) ἡ ζη, διὰ τοῦ δ σημείου οὕτως, ὥστε τὴν ζδ, ἴσην εἶναι τῇ εη. τοῦτο δέ, ὡς αἴτημα λαμβάνεται ἀναπόδεικτον. φανερὸν δή, ὅτι καὶ ἡ ζε, τῇ δη ἴση ἐστίν. ἐπεὶ οὖν κύκλου τοῦ αδγ εἴληπται σημείου (l. σημεῖον) ἐκτὸς τὸ ζ, ἀπὸ δὲ τοῦ ζ δύο εὐθεῖαι αἱ ζβ. ζε (l. δ) προσπίπτουσαι, τέμνουσι τὸν κύκλον κατὰ τὰ αδ (l. ε) σημεῖα· τὸ ἄρα ὑπὸ τῶν βζ . ζα, ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπὸ τῶν εζ . ζδ. διὰ τὰ αὐτὰ δὴ καὶ τὸ ὑπὸ τῶν βη . ηγ, ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπὸ τῶν δη . ηε. ἴσον δὲ τὸ ὑπὸ τῶν δη . ηε, τῷ ὑπὸ τῶν εζ, ζδ. ἴσαι

γάρ εἰσιν ἑκατέρα ἑκατέρᾳ. ἡ μὲν ζε, τῇ δη. ἡ δὲ ζδ, τῇ εη. καὶ τὸ ὑπὸ τῶν βζ, ζα ἄρα, ἴσον ἐστὶ τῷ ὑπὸ τῶν βη, ηγ. ἔστιν ἄρα ὡς ἡ ζβ, πρὸς τὴν βη, ἡ ηγ, πρὸς τὴν ζα. ἀλλ' ὡς ἡ ζβ, πρὸς τὴν βη, οὕτως ἥ, τε ζα, πρὸς τὴν αδ, καὶ ἡ δγ, πρὸς τὴν γη, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν τριγώνων. ἴση δὲ ἡ μὲν δγ, τῇ αβ. ἡ δὲ αδ, τῇ βγ. (f. 24v) καὶ ὡς ἄρα ἡ αβ, πρὸς τὴν γη, οὕτως ἡ ζα, πρὸς τὴν αδ. ἦν δὲ καὶ ὡς ἡ ζβ, πρὸς τὴν βη, τουτέστιν ἡ αβ, πρὸς τὴν ηγ, ἡ ηγ, πρὸς τὴν ζα. καὶ ὡς ἄρα ἡ αβ, πρὸς τὴν ηγ, οὕτως ἥ τε ηγ, πρὸς τὴν ζα καὶ ἡ ζα, πρὸς τὴν βγ. αἱ τέσσαρες ἄρα εὐθεῖαι αἱ αβ, ηγ, ζα, βγ, ἐφεξῆς ἀνάλογόν εἰσι. καὶ διατοῦτο ἔσται ὡς ἡ αβ πρὸς τὴν βγ, οὕτως ὁ ἀπὸ τῆς αβ κύβος, πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς ηγ. εἰ οὖν διπλασίων ὑποτεθείη ἡ αβ τῆς βγ, ἔσται καὶ ὁ ἀπὸ τῆς αβ κύβος, διπλασίων τοῦ ἀπὸ τῆς ηγ a¹
5 μὴ om. S ᾗ γραμμαῖς Ua² 7 ἡ (om. R) εὐθεῖα ante καλλίστη colloc. RSa
9 γεωμετρίας S 10 εἶπε post καλλίστην colloc. U: post ἕνεκεν S τὴν γὰρ—11 καλλίστην om. S τὴν γὰρ—11 γραμμῶν iterat R 11 φησι R 12 μέρει om. S 12. 13 ἡ εὐθεῖα ἐναντία τῇ περιφερείᾳ Sa 13 ὁ γεωμέτρης ἐπισκέπτεται Sa

χει. ὥστε οὐ παραλήψεται ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη τὰ τοιαῦτα ὡς μὴ 24v
ὄντα οἰκεῖα μηδὲ πρώτου τοῦ ὑποκειμένου γένους. 25

p. 75b21 Φανερὸν δὲ καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ προτάσεις καθόλου ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ὅτι ἀνάγκη καὶ τὸ συμπέρασμα ἀίδιον εἶναι.

5 Ἐντεῦθεν βούλεται δεῖξαι ὅτι οὐδενὸς τῶν φθαρτῶν ἐνδέχεται ἀπόδειξιν εἶναι. δεικνύει δὲ τοῦτο ἐκ τῶν προαποδεδειγμένων· εἰ γὰρ ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόντων αἱ ἀποδείξεις, οὐχ οἷόν 30 τε τῶν φθαρτῶν τι ἀποδειχθῆναι· τὰ γὰρ φθαρτὰ οὐ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόντων ἀλλὰ τῶν ποτὲ μὲν ποτὲ δ' οὔ. εἰ οὖν δέδεικται ὅτι ἐξ ἀναγ-
10 καίων προτάσεων αἱ ἀποδείξεις, ταῖς δὲ ἀναγκαίαις πάντως ἀναγκαῖον ἕπεται καὶ τὸ συμπέρασμα (ἀναγκαίου γὰρ τοῦ συμπεράσματος ὄντος δέδεικται ὅτι δυνατὸν ἐνδεχομένας εἶναι τὰς προτάσεις· τῶν μέντοι προτάσεων ἀναγκαίων οὐσῶν οὐχ οἷόν τε μὴ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸ συμπέρασμα), ὥστε, εἰ ἐξ ἀναγκαίων προτάσεων αἱ ἀποδείξεις, ταῖς δὲ ἀναγκαίαις προτά- 35
15 σεσι πάντως ἀίδιον ἕπεται τὸ συμπέρασμα, οὐκ ἄρα ἐνδέχεται τῶν φθαρτῶν τι ἀποδειχθῆναι. εἰ γὰρ φθαρτόν τι εἴη τὸ ἀποδεικνύμενον, ἐπειδὴ ἀνάγκη πᾶσα τὸν ἐν τῷ συμπεράσματι ἤτοι προβλήματι ὑποκείμενον ὅρον τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ ἐν τῇ ἐλάττονι προτάσει, φθαρτοῦ δὲ ὄντος τοῦ προβλήματος φθαρτὸς δήπου καὶ ὁ ὑποκείμενος ἐν αὐτῷ ὅρος, τὸν αὐτὸν δὴ
20 τοῦτον καὶ ἐν τῇ ἐλάττονι προτάσει ὑποκεῖσθαι δεῖ· τὰ δὲ τῶν φθαρτῶν 40 κατηγορούμενα οὐκ ἐξ ἀνάγκης αὐτοῖς ὑπάρχει οὐδὲ καθ' αὑτὸ διὰ τὸ ἐνδέχεσθαι καὶ μὴ ὑπάρχειν· ὥστε καὶ ἡ ἐλάττων πρότασις οὔτε τῶν καθ' αὑτὸ ἔσται οὔτε τῶν καθόλου. τὴν μὲν γὰρ μείζονα ἀνάγκη πάντως ἐν παντὶ συλλογισμῷ καθόλου εἶναι. φθαρτοῦ δὲ ὄντος τοῦ προβλήματος, ὡς
25 εἶπον, φθαρτὴν ἀνάγκη καὶ τὴν ἐλάττονα πρότασιν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε καθ' αὑτὸ ὑπάρχει αὐτῇ τὸ κατηγορούμενον οὔτε καθόλου διὰ τὸ ἐνδέθεσθαί ποτε καὶ μὴ ὑπάρχειν. μερικῆς οὖν γινομένης τῆς ἐλάττονος 45 προτάσεως καὶ μὴ ἀναγκαίας καὶ τὸ συμπέρασμα μερικὸν ἔσται καὶ οὐκ ἀναγκαῖον. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται τῶν φθαρτῶν ἀπόδειξιν γενέσθαι ἀλλ', ὡς
30 εἴρηται, [ὅτι] τῶν ἐξ ἀνάγκης καὶ τῶν καθόλου ὑπαρχόντων αἱ ἀποδείξεις.

p. 75b23 Τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως καὶ τῆς ἁπλῶς εἰπεῖν ἀποδείξεως.

Τῆς τοιαύτης, τουτέστιν ἧς αἱ προτάσεις καθόλου λαμβάνονται. εἶτα ἐπειδὴ πάσης ἀποδείξεως καθόλου δεῖ εἶναι τὰς προτάσεις, αἷς πάντως ἀί- 50

1 ἡ γεωμετρικὴ Sa 2 πρῶτα Sa post γένους add. ταῦτα γὰρ ὑπάρχουσι ταῖς γραμμαῖς ὡς κοινόν τι Sa 3 post καὶ add. ὅτι S 4 ὅτι κτλ. om. S ἴδιον U (pr. n) post εἶναι add. τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως RU cf. vs. 31 5 δεῖξαι βούλεται SR οὐδὲ ἑνὸς libri 8 ἀποδεικνύναι Sa 9 εἰ οὖν RSa¹: οἷον Ua² 9. 10 ἀνάγκης R 11 καὶ om. U τοῦ om. Sa δέδεικται] c. 6 p. 75a2 13 καὶ om. S 15 post ἀίδιον add. ἤγουν ἀμετάπτωτον καὶ ἀναγκαῖον Sa¹ οὐ γὰρ a 18 δὲ om. RS 19 δὲ Sa 20 κἂν Sa: καὶ R 22 καὶ prius om. SUa 24 post ὄντος add. καὶ S 29 ὡς om. RSa 30 ὅτι delevi ὑπαρχόντων RUa: εἰσὶν S 31 τῆς τ. ἀ. om. S καὶ κτλ. om. U 33 τῆς τοιαύτης om. Sa

διον ἕπεται τὸ συμπέρασμα, προσέθηκε τὸ καὶ τῆς ἁπλῶς εἰπεῖν ἀπο- 24v
δείξεως, τουτέστι κοινῷ λόγῳ πάσης ἁπλῶς ἀποδείξεως ἀίδιόν ἐστι τὸ
συμπέρασμα.

p. 75b24 Οὐκ ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις τῶν φθαρτῶν οὐδ' ἐπιστήμη
5 ἁπλῶς, ἀλλ' οὕτως ὥσπερ κατὰ συμβεβηκός, ὅτι οὐ καθόλου
αὐτοῦ ἐστιν ἀλλὰ ποτὲ καὶ πώς.

Καλῶς οὐκ εἶπε 'κατὰ συμβεβηκός' ἀλλ' ὥσπερ κατὰ συμβεβη-
κός. τοῦ γὰρ ὅτι Σωκράτης ζῷον ἀπό|δειξις μὲν οὐκ ἔσται, διότι φθαρ-25r
τὸν ὁ Σωκράτης· τρόπον δέ τινα κατὰ συμβεβηκὸς ἂν λέγοιτο αὐτοῦ εἶναι
10 ἀπόδειξις, ὅτι ἐφ' οὗ ἐστι κυρίως ἡ ἀπόδειξις, τοῦτο ὑπάρχει Σωκράτει,
λέγω δὴ τὸ ἔμψυχον αἰσθητικόν, ὃ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως ἐστὶ ζῷον. ἀλλ'
οὐ κατὰ συμβεβηκὸς τοῦτο ὑπάρχει Σωκράτει ἀλλὰ ποτέ· διὰ τοῦτο οὐ
κυρίως κατὰ συμβεβηκὸς Σωκράτης ζῷόν ἐστιν ἀλλὰ τρόπον τινὰ κατὰ συμ- 5
βεβηκός, διότι ἡ μὲν ἀπόδειξις ἐπ' ἄλλου ἐστὶ κυρίως, καθ' οὗ προσεχῶς
15 τὸ ζῷον κατηγορεῖται, οἷον τοῦ αἰσθητικοῦ, δι' ἐκείνου δέ, ἔστ' ἂν ᾖ Σω-
κράτης, λέγοιτο ἂν ἀποδείκνυσθαι ὅτι ζῷόν ἐστι· τὸ δὲ μὴ ἀεὶ ὂν τρόπον
τινὰ τοῖς κατὰ συμβεβηκὸς ἐοικὸς ἂν εἴη. διττῶς δὲ φέρεται ἡ γραφή.
τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν ὅτι τοῦ καθόλου αὐτοῦ
ἐστιν, τινὰ δὲ ὅτι οὐ καθόλου αὐτοῦ ἐστι. καὶ ἡ μὲν δευτέρα γρα-
20 φὴ σαφεστέρα ἂν εἴη, τουτέστιν ἐπεὶ μὴ καθόλου τὸ εἶναι Σωκράτην ζῷον· 10
καθόλου γὰρ ἦν τὸ πρώτως καὶ παντὶ καὶ ἀεὶ τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχον· ἡ δὲ ἀπό-
δειξις τῶν τοιούτων. τὸ δὲ ἀλλὰ ποτὲ καὶ πώς, τοῦτ' ἔστιν ὅτι ποτὲ
κατὰ Σωκράτους τὸ ζῷον κατηγορεῖται, ἔστ' ἂν ᾖ ὁ Σωκράτης. τὸ δὲ καὶ
πῶς, ὅτι οὐ πρώτως οὐδὲ καθ' αὑτὸ ὁ Σωκράτης ζῷον, ἀλλ' ἐπεὶ πᾶς ἄνθρωπος
25 ζῷον, πᾶν δὲ ζῷον αἰσθητικόν, ὁ Σωκράτης δὲ καὶ ἄνθρωπος καὶ αἰσθητικός,
διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης ζῷον· δεῖ δὲ τὴν ἀπόδειξιν καθ' αὑτὸ πρώτως 15
τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχειν. ἡ δὲ ἑτέρα γραφὴ ἡ λέγουσα ὅτι τοῦ καθό-
λου αὐτοῦ ἐστι ἤτοι τὸ καθόλου φησὶν ἐπί [τε] τοῦ κατὰ παντός, τουτ-
έστιν ἐπειδὴ πᾶς ἄνθρωπος ζῷον, διὰ τοῦτο καὶ Σωκράτης ζῷον· παντὶ

1 προστέθεικε R 5 ὥσπερ οὕτω R 6 ἐστιν om. R 8 τὸ R ἔστι U
9. 10 ἡ ἀπόδειξις εἶναι Sa 10 τοῦτο οὐκ ἔστι σωκράτης Sa¹, om. οὐκ R 11 post
ἔμψυχον add. τὸ Sa ζώω Ua² 12 σωκράτει Ua²: ὁ σωκράτης RSa¹
13 ante σωκρ. add. ὁ Sa ἐστιν om. U 15 τι R τὸ αἰσθητικόν U
16 ἐστὶ ζῷον Sa ὂν Sa: ἐστι RU 17 τοῖς delendum aut post συμβεβηκὸς adden-
dum ταὐτὸν censuit Waitz Organ. II p. X post τοῖς add. μὴ R ἐοικὸς om. Sa
δὲ Sa: μὲν RU 18 τῶν ἀντιγράφων Sa: om. RU τοῦ] τ' οὐ d 19 τινὰ—
ἐστι a: om. RSU ἡ—γραφή] πρώτη S 20 ante σαφεστέρα add. ἡ λέγουσα οὐ
καθόλου Sa ἂν om. U 21 γὰρ—πρώτως om. S 22 τὸ δὲ asterisco notatum,
cui tamen in mantissa nihil respondet a ὅτι om. R 23 κατὰ RU: τοῦ Sa
Post ἂν add. δῆλον S, δῆλον ὅτι a καὶ om. U 24 ὁ om. U 25 πᾶν—
αἰσθητικόν om. S αἰσθητικὸν ἀνάπαλιν ζῷον U, om. ἀνάπαλιν a δὲ σωκράτης
Sa καὶ prius et καὶ αἰσθητικός om. S 26 ὁ Sa: καὶ RU 28 ἤτοι τὸ
(τοῦ R)—παντός RUa²: τὸ ἀντὶ τοῦ (ἀντὶ τοῦ om. S) κατὰ παντὸς βούλεται δηλοῦν Sa¹
τε delevi 29. p. 108,1 παντὸς δὲ ἀνθρώπου RUa²

γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον. ἢ εἰ οὕτω φησὶ τοῦ καθόλου, κατὰ τὰ ἐνταῦθα 25r
παραδεδομένα λέγοι ἂν οὐ πρώτως τὸ ζῷον κατηγορεῖται· τοῦτο δέ ἐστι
τὸ αἰσθητικόν· κατὰ παντὸς γὰρ τούτου τὸ ζῷον. ἐπεὶ οὖν ἐπὶ τούτου
κυρίως ἡ ἀπόδειξις ὅτι ζῷον, διὰ τοῦτο λέγοιτο ἂν καὶ ἐπὶ Σωκράτους
5 δείκνυσθαι ὅτι ζῷον. τὸ δὲ ποτὲ καὶ πῶς ὡσαύτως ὡς καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ
γραφῇ νοητέον, τουτέστιν ἐπὶ Σωκράτους οὐ καθόλου τὸ ζῷον ἀλλὰ ποτὲ
καὶ πῶς, ἀλλ' οὕτως ὥσπερ κατὰ συμβεβηκός. δυνατὸν μὲν οὖν ἦν
τὴν φθαρτὴν πρότασιν καὶ κατὰ συμβεβηκὸς τῷ ὄντι λαβεῖν, ὡς εἰ ἐλέγομεν
'Σωκράτης λευκός ἐστιν'. ἀλλ' ἵνα τῶν φθαρτῶν προτάσεων τὰς μᾶλλον
10 ἐγγιζούσας τῇ ἀποδείξει παραλάβῃ, διὰ τοῦτο παρέλαβε τὰς οὐσιώδη ἐχούσας
τὸν κατηγορούμενον, οἷον ὅτι ὁ Σωκράτης ζῷον ἤ τι τοιοῦτον· καὶ διὰ τοῦτο, 20
ἐπειδὴ τὰς τοιαύτας ἔλαβε προτάσεις, εἶπε τὸ ὥσπερ κατὰ συμβεβηκός.

p. 75b26 Ὅταν δ' ᾖ τοιαύτη, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν μὴ καθόλου
εἶναι πρότασιν καὶ φθαρτὴν καὶ τὰ ἑξῆς.

15 Ὅταν δέ, φησί, τὸ φθαρτὸν συλλογιζώμεθα, ἀνάγκη τῶν δύο προτά-
σεων τὴν ἐλάττονα καὶ φθαρτὴν εἶναι καὶ μὴ καθόλου, φθαρτὴν μέν, 25
διότι καὶ τὸ συμπέρασμα φθαρτόν, εἴ γε μὴ οἷόν τε ἐξ ἀναγκαίων φθαρ-
τόν τι συμπερανθῆναι, μὴ καθόλου δέ, ὅτι τὸ μὲν ἔσται τὸ δὲ
οὐκ ἔσται ἐφ' ὧν, τουτέστιν ἐπειδὴ φθαρτὴν εἶναι ἀνάγκη τὴν
20 ἐλάττονα πρότασιν, ἀνάγκη καὶ μερικὴν εἶναι ταύτην. ἐφ' ὧν γὰρ
ἀληθεύει, τὸ μὲν αὐτῶν ἔσται τὸ δὲ οὐκ ἔσται· ὅσον μὲν γὰρ αὐτῶν
οὔπω ἔφθαρται, τοῦτο ἔσται, ὅσον δὲ ἔφθαρται, τοῦτο οὐκ ἔσται· 30
ὧν δὲ τὸ μὲν ἔστι τὸ δὲ οὐκ ἔστι, τούτων τὸ κατ' ἀλήθειαν κατηγορού-
μενον μερικὸν εἶναι ἀνάγκη. οἷον εἴ τις λέγοι ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ζῷον,
25 ἐπειδὴ πᾶς ἄνθρωπος φθαρτός, ἀνάγκη τοὺς μὲν ἐφθάρθαι τοὺς δὲ εἶναι·
εἰ δὲ τοῦτο, οὐ καθόλου ἔσται τὸ πάντα ἄνθρωπον ζῷον εἶναι· οἱ γὰρ
φθαρέντες οὐ ζῷα· ὥστε τὸ τινὰς εἶναι ζῷα μᾶλλον ἀληθές. μερικῆς δὲ
οὔσης τῆς ἐλάττονος προτάσεως ἀποδεικτικὸν οὐ γίνεται συμπέρασμα.

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων οὐκ ἔσται ἐκ τῶν τοιούτων, φησίν,
30 προτάσεων τὸ καθόλου συλλογίσασθαι, ἀλλ' ὅτι νῦν. κυρίως μὲν
γάρ ἐστι καθόλου τὸ κατὰ παντὸς καὶ πρώτως καὶ οὐ ποτὲ μὲν οὕτως
ἔχον ποτὲ δ' οὐχ οὕτως ἀλλ' ἀεί. τὸ δὲ πάντα ἄνθρωπον ζῷον εἶναι οὐ

1 ἢ—7 συμβεβηκός om. Sa[1] ἢ om. a[2] τοῦ καθόλου scripsi: inv. ord. RUa[2]
2 κατηγορῆται R 5 ὡς om. R 7 κατὰ συμβεβηκός Ra[2]: κατασκευαστικός U
ἦν om. a[2] 8 καὶ om. U τῷ om. U λέγομεν RU 9 ante σωκρ. add. ὁ Sa
11 ὁ om. U καὶ om. U 12 τοιαύτας ἔλαβε τὰς προτάσεις a 13 τοιαύτη om.
Arist. 14 καὶ τὰ ἑξῆς om. RS 15 post ἀνάγκη add. καὶ U 18 διότι R
τὸ—τὸ RSUa (n, rc. C): ᾧ—ᾧ Arist. 20 ταύτην post ἀνάγκη colloc. U 21 ἔσται
prius Sa: ἔστι RU[2] 21. 22 ὅς—ὅς R: ὃ—ὃ Sa[1] 23 δὴ a τούτων scripsi:
τοῦτο RU: τούτου Sa τὸ tert. om. RU ἀληθὲς RU: ἀκολουθίαν a[1] 24 ὅτι
om. S 27 οὐκ εἰσι ζῶα U ἀληθεύει Sa 28 post συμπέρασμα add. lemma
Ὥστε οὐκ ἔστι συλλογίσασθαι καθόλου, ἀλλ' ὅτι νῦν Sa 29 δὲ Sa φησὶν ἐκ τῶν
(τῶν om. S) τοιούτων Sa 30 μὲν om. Sa

καθόλου· οὐ καθόλου γάρ ἐστι νῦν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι καὶ οἱ γενόμενοι ἄν- 25r
θρωποι ζῷά εἰσιν καὶ οἱ γενησόμενοι (οὐ γὰρ εἰσὶν οὔτε οἱ γενόμενοι
οὔτε οἱ γενησόμενοι), ἀλλ' ὅτι οἱ νῦν ὄντες ἄνθρωποι πάντες ζῷά εἰσιν· 40
οὕτω γὰρ ἐπὶ τῶν φθαρτῶν ἀληθὲς τὸ καθόλου, οὐ μὴν ἁπλῶς. ἀλλ'
5 οὐ τοιοῦτον τὸ εἰς τὰς ἀποδείξεις καθόλου συντελοῦν ἀλλὰ τὸ ἁπλῶς
καὶ οὐ ποτὲ μὲν οὕτω ποτὲ δὲ οὐχ οὕτως εἶναι ἐφ' ὧν κατηγορεῖται.
οὐκ ἔστιν ἄρα τῶν φθαρτῶν ἀπόδειξις.

p. 75b30 Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ ὁρισμούς.

Ὥσπερ, φησί, τῶν φθαρτῶν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, οὕτως οὐδὲ ὁρισμὸν
10 αὐτῶν ἐνδέχεται εἶναι· πᾶς γάρ, φησίν, ὁρισμὸς ἢ ἀρχή ἐστιν ἀπο-
δείξεως ἢ συμπέρασμά τι ἢ ἀπόδειξις θέσει μόνῃ διαφέρουσα.
εἴρηται δὲ ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς ὅτι τρία τὰ εἴδη τῶν ὁρισμῶν. οἱ μὲν γὰρ
ἐκ τῆς ὕλης εἰσίν, οἱ δὲ ἐκ τοῦ εἴδους, οἱ δὲ ἐκ τοῦ συναμφοτέρου· οἷον
τὸν θυμὸν ὁριζόμενος ἐκ τῆς ὕλης ἐρεῖς ζέσιν εἶναι τοῦ περὶ τὴν καρδίαν 50
15 αἵματος, ἐκ δὲ τοῦ εἴδους ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως, ἐκ δὲ τοῦ συναμφοτέρου
ζέσιν τοῦ περὶ τὴν καρδίαν αἵματος δι' ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως. οἱ μὲν οὖν
ἐκ τοῦ εἴδους ὁρισμοὶ ἀρχαί εἰσι τῶν ἀποδείξεων· αἱ γὰρ ἀποδείξεις ἐκ
τῶν αἰτίων τὰ αἰτιατὰ συλλογίζονται· αἴτιον δὲ τῆς ὕλης τὸ εἶδος· διὰ γὰρ
τὸ τοιόνδε εἶδος καὶ ἡ τοιάδε ἐστὶν ὕλη. εἰς ἀπόδειξιν οὖν τοῦ θυμοῦ
20 χρήσαιτο ἄν τις ἐν ἀρχῆς λόγῳ τῷ ἀπὸ τοῦ εἴδους ὁρισμῷ τοῦτον τὸν
τρόπον· ὁ δεῖνα ὀρέγεται ἀντιλυπῆσαι, τοῦ ὀρεγομένου ἀντιλυπῆσαι ζέει
τὸ | περὶ τὴν καρδίαν αἷμα, ζέει ἄρα τοῦ δεῖνος τὸ περὶ τὴν καρδίαν αἷμα. 25v
ἰδοὺ γοῦν ἐν τούτοις τῷ μὲν ἀπὸ τοῦ εἴδους ὁρισμῷ εἰς ἀρχὴν τῆς ἀπο-
δείξεως ἐχρησάμην. τὸν δὲ ἀπὸ τῆς ὕλης συμπέρασμα ἐποιησάμην ἀπο-
25 δείξεως· οὐ γὰρ οἷόν τέ ἐστιν ἀποδεικνύντα τὸν μὲν ἀπὸ τῆς ὕλης ἀρχὴν
ποιήσασθαι ἀποδείξεως συμπέρασμα δὲ τὸν ἀπὸ τοῦ εἴδους, διότι οὐ τὰ
αἴτια ἐκ τῶν αἰτιατῶν ἡ ἀπόδειξις πιστοῦται, ἀλλ' ἔμπαλιν ἐκ τῶν αἰτίων 5
τὰ αἰτιατά. ὁ μέντοι ἐκ τοῦ συναμφοτέρου ὁρισμὸς ὁ αὐτός ἐστι τῇ ἀπο-
δείξει μόνῃ τῇ θέσει διαφέρων, διότι ἐν μὲν τῷ ὁρίζεσθαι ἀπὸ τῆς
30 ὕλης ἀρχόμενοι λήγομεν ἐπὶ τὸ εἶδος, θυμὸν εἶναι λέγοντες ζέσιν τοῦ περὶ
τὴν καρδίαν αἵματος δι' ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως, ἐν δὲ τῇ ἀποδείξει ἀνάπαλιν
χρώμεθα ἐκ τοῦ εἴδους ἀρχόμενοι καὶ λήγοντες εἰς τὴν ὕλην. εἰ τοίνυν
πᾶς ὁρισμὸς ἢ ἀρχή ἐστιν ἀποδείξεως ἢ συμπέρασμά τι ἀποδείξεως

---

1 οὐ γάρ ἐστιν ἀληθὲς καθόλου S post ὅτι add. καὶ οἱ νῦν ὄντες ἄνθρωποι Sa[1] γεννώμενοι itemque vs. 2 a[2] 1. 2 ἄνθρωποι om. Sa 2 ζῷά εἰσιν post γενησόμενοι colloc. Sa οὐ—3 γενησόμενοι om. Sa[1] 3 νῦν οἱ RUa[2] 4. 5 ἀλλ' οὐ τοιοῦτον om. S 5 τὴν ἀπόδειξιν U ἀλλ' ἁπλῶς Sa 6 immo ἔχον sive ⟨οἷόν τ'⟩ εἶναι 7 ἄρα ἔστι U 10 ἢ om. RSa cf. vs. 33 11 ἢ alt. om. a 12 ἐν τῷ Περὶ ψυχ.] I 1 p. 403a29 sq. 13 post οἷον add. ὁ Sa 14 ὁριζόμενον R ἐρεῖ RSa εἶναι SUa: γὰρ τὴν R περικαρδίου itemque vs. 16 a 15 ὄρεξις U 18 αἰτία S 18. 19 διὰ—εἶδος om. Sa[1] 19 ὕλη ἐστίν Sa 20. 21 τὸν τρόπον τοῦτον U 22 ζέει—αἷμα om. U 26 ἀποδείξεως om. RU 30. 31 περι-καρδίου Sa 32 [χρώμεθα]—[καὶ] λήγομεν conicio 33 post πᾶς add. ὁ U ἢ prius om. RSa cf. vs. 10 τι ἀποδείξεως om. S

ἡ ἀπόδειξις θέσει μόνῃ διαφέρουσα, δέδεικται δὲ ὅτι τῶν φθαρτῶν 25v
οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, συναποδεδειγμένον ἂν εἴη ὅτι οὐδὲ ὁρισμὸν τῶν φθαρ- 10
τῶν οἷόν τε ἀποδοῦναι. εἰ γάρ τις εἴποι τὸν Σωκράτην ζῷον εἶναι λογικὸν
θνητόν, οὐ τὸν Σωκράτην ὡρίσατο ἀλλὰ τὸν ἄνθρωπον ἁπλῶς, εἴ γε ὁ μὲν
5 ὁρισμὸς ἀντιστρέφειν θέλει πρὸς τὸ ὁριστόν, οὐκ ἀντιστρέφει δὲ πρὸς τὸν
Σωκράτην. τὸ δὲ θνητὸν ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ καθόλου ἀνθρώπου παραλαμ-
βάνεται ὡς πεφυκότος κατὰ τὰ ἄτομα ἀποθνήσκειν, οὐ μὴν κατὰ τὸ ὁρι-
στὸν εἶδος· † ὡς γὰρ οὐκ ἔστι κατὰ τὸ ὁριστὸν εἶδος οἷον εἰπεῖν τὸ γελα- 15
στικόν, οὕτως λέγεται καὶ δίπουν καὶ χερσαῖον.

10 p. 75b33 Αἱ δὲ τῶν πολλάκις γινομένων ἀποδείξεις καὶ ἐπιστῆμαι,
οἷον σελήνης ἐκλείψεως, δῆλον ὅτι ἡ μὲν τοιαίδε εἰσίν, αἰεί
εἰσιν, ᾗ δ' οὐκ αἰεί, κατὰ μέρος εἰσίν. ὥσπερ δ' ἡ ἔκλειψις, ὡσ-
αύτως τοῖς ἄλλοις.

Ἐπειδὴ εἶπε τῶν φθαρτῶν μὴ εἶναι ἀπόδειξιν, ζητεῖ περὶ τῶν αἰδίως 20
15 μὲν γινομένων φθειρομένων δὲ κατὰ τὰ μερικά, οἷον ἐκλείψεων. εἰ γὰρ
ἑκάστη τῶν ἐκλείψεων φθαρτή ἐστιν, πῶς ἐπὶ τούτων φαμὲν ἀπόδειξιν
εἶναι; καὶ φησὶν ὅτι ἑκάστη μὲν τῶν κατὰ μέρος ἐκλείψεων οὐκ ἀποδεικτή,
ἐπείπερ ἐστὶ γενητὴ καὶ φθαρτή, ἡ δὲ ἀπόδειξις οὐχ ὡς ἐπὶ τῆσδε τῆς
ἐκλείψεως γίνεται τῆς κατὰ τήνδε τὴν ὥραν γινομένης ἀλλὰ κατὰ 25
20 τὸ κοινὸν εἶδος τῶν ἐκλείψεων, τῶν ὅσαι ὑπὸ τὴν αὐτὴν πίπτουσιν αἰτίαν.
ἀλλ' οὐδὲ ὡς μιᾶς οὔσης τῆς σελήνης, οὕτω ποιούμεθα τὰς ἀποδείξεις,
ἀλλ' ὡς εἰ καὶ μυρίαι ἦσαν ὑπὸ τὴν ἀντίφραξιν τῆς γῆς ἐκλιμπάνουσαι.
ταύτην οὖν ἀπόδειξίν φαμεν κυρίως τὴν ἐπὶ τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου
τε καὶ τῆς σελήνης, διότι οὔτε ὡς ἐπὶ τῆσδε τῆς ἐκλείψεως οὔτε
25 ὡς ἑνὸς ὄντος τοῦ ἡλίου καὶ μιᾶς τῆς σελήνης ποιούμεθα τὰς ἀπο-
δείξεις. ὥστε οὐ τῆσδε τῆς ἐκλείψεώς ἐστιν ἡ ἀπόδειξις ἀλλ' ἁπλῶς ἐκλεί-
ψεως τῆς κατὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας γινομένης, κἂν μυρία ᾖ τὰ ἐκλιμπάνοντα.
[δι'] αὐτῆς μέντοι τῆς κατὰ τήνδε τὴν ὥραν γινομένης οὐκ ἔστιν ἀπό- 30
δειξις, εἰ μὴ οὕτως ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων φθαρτῶν ἐλέγομεν εἶναι ἀπό-

---

3 τὸν om. U 4 οὐ om. RU 5 τὸ RS: τὸν Ua 6. 7 παραλαμβανόμενον RU
8 fort. οὐ γὰρ ὡς οἷον RSa[1]: ὥσπερ Ua[2] fort. εἰπεῖν οἷον τὸ alt. om. SUa
9 εἰπεῖν καὶ Ua[2]: οὐδὲ τὸ θνητόν . καὶ τὰ λοιπά, τό τε Sa[1]: καὶ—χερσαῖον deleverim
post καὶ alt. add. τὸ Ua[1] 11 ἐκθλίψεως a δῆλον κτλ. om. S τοιαίδε Ra
(C M F u p, corr. c): τοιάδε U: τοιοῦδε Arist. αἰεί RUa (A p n): ἀεί Arist. 12 εἰσιν
om. U αἰεί RUa (A): ἀεί Arist. ἔκθλειψις sic a 15 τὰ—ἐκλείψεων RUa[2]: τὸ
μὴ συνεχῶς ἀλλὰ διακόπτεσθαι χρονικοῖς διαστήμασιν, οἷον ἔστω περὶ σεληνιακῆς ἐκλείψεως Sa[1]
16 post ἐστιν add. ἐκλείπουσα γὰρ ἡ σελήνη πάλιν φωτίζεται Sa 17 ἀποδεικτική U
18 εἰσι γενηταὶ καὶ φθαρταί U 20 τῶν prius om. R τῶν alt. deleverim
ἐμπίπτουσιν Sa 21 τῆς om. RSa cf. vs. 25 22 ἀλλ' ὡς—24 ἐκλείψεως] ὥστε οὐ
τῆσδε τῆς ἐκλείψεώς ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, ἀλλὰ τῆς ἁπλῶς ἐκλείψεως Sa[1] ἐκλιμπανούσης U
23 post τοῦ add. τε R 24 ὥστε (post ἐκλ.) S 25 τῆς om. Ua[2] 26 ὥστε—
ἀπόδειξις om. Sa[1] 27 τῆς om. RU 28 δι' delevi τήνδε om. RU
29 post ἐλέγομεν add. μὴ Sa[1] post εἶναι add. τὴν a[2]

δειξιν, τῷ τὸ ἐν τούτοις καθόλου ἀποδείκνυσθαι. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν 25v
παραπλησίων.

p. 75b 37 Ἐπεὶ δὲ φανερὸν ὅτι ἕκαστον ἀποδεῖξαι οὐκ ἔστιν ἀλλ'
ἢ ἐκ τῶν ἑκάστου ἀρχῶν, ἂν τὸ δεικνύμενον ὑπάρχῃ ᾗ ἐκεῖνο,
5 οὐκ ἔστι τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο.

Ἔτι καὶ τοῦτο προστίθησι τοῖς περὶ ἐπιστήμης δεδειγμένοις, ὅτι οὐκ
ἀρκεῖ ⟨εἰς⟩ τὸ ποιῆσαι ἀπόδειξιν τὸ ἀληθεῖς τε καὶ ἀμέσους λαβεῖν προτά-
σεις, ἀλλὰ καὶ δεῖ οἰκείας τοῦ ὑποκειμένου ἀποδεικτοῦ εἶναι ταύτας.
ἐὰν μὲν γὰρ εἴπω οὕτως, ὅτι πᾶς λίθος κέχρωσται, πᾶν τὸ κεχρωσμένον
10 σῶμά ἐστι, πᾶς ἄρα λίθος σῶμά ἐστιν, ἔλαβον μὲν προτάσεις ἀληθεῖς,
ἀλλὰ καὶ ἀμέσους (οὐδενὸς γὰρ ὅρου δέομαι μέσου πρὸς τὸ ἀποδεῖξαι ἢ ὅτι ὁ λί- 40
θος κέχρωσται ἢ ὅτι τὸ κεχρωσμένον σῶμά ἐστιν), οὐ μὴν οἰκεῖος ὁ μέσος ὅρος
τῷ ὑποκειμένῳ· τὸ γὰρ κεχρῶσθαι πολλοῖς καὶ ἄλλοις ὑπάρχει. δεῖ δέ, ὡς
πολλάκις εἴρηται, τὴν ἀπόδειξιν ἐκ τῶν ἑκάστου οἰκείων ἀρχῶν γίνεσθαι, του-
15 τέστιν ἵνα ὁ μέσος ὅρος οἰκεῖος ᾖ τοῖς ἄκροις καὶ μηδενὶ ἄλλῳ κοινός. ὥστε,
φησί, δεῖ οὐ μόνον ἐξ ἀληθῶν καὶ ἀμέσων ἀλλὰ καὶ ἐξ οἰκείων τοῦ συμ-
περάσματος εἰλῆφθαι τὰς προτάσεις· ἐπεὶ οὕτω, φησί, καὶ τὸν Βρύσωνος
τετραγωνισμὸν δεῖξαι δυνατὸν ἔκ τινων κοινοτέρων καὶ μὴ ἐκ τῶν οἰκείων 45
ἀρχῶν τοῦ προκειμένου. ὁ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης περὶ τοῦ Βρύσωνος τε-
20 τραγωνισμοῦ τοσοῦτόν φησιν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρός φησι τὸν Βρύσωνα ἐπι-
χειρῆσαι τετραγωνίσαι τὸν κύκλον τὸν τρόπον τοῦτον. | παντός, φησίν, ἐγγρα- 118r
φομένου ἐν τῷ κύκλῳ εὐθυγράμμου σχήματος μείζων ἐστὶν ὁ κύκλος, τοῦ
δὲ περιγραφομένου ἐλάττων (ἐγγράφεσθαι δὲ λέγεται ἐν κύκλῳ εὐθύγραμμον
τὸ ἐντὸς τοῦ κύκλου γραφόμενον, περιγράφεσθαι δὲ τὸ ἐκτός)· ἀλλὰ καὶ
25 τὸ μεταξὺ τοῦ τε ἐγγραφομένου καὶ περιγραφομένου εὐθυγράμμου γραφό- 40
μενον εὐθύγραμμον σχῆμα τοῦ μὲν περιγραφομένου ἐστὶν ἔλαττον τοῦ δὲ
ἐγγραφομένου μεῖζον· τὰ δὲ τοῦ αὐτοῦ μείζονα καὶ ἐλάττονα ἴσα ἀλλήλοις
ἐστίν· ὁ κύκλος ἄρα ἴσος ἐστὶ τῷ μεταξὺ γραφομένῳ εὐθυγράμμῳ τοῦ τε
ἐγγραφομένου καὶ περιγραφομένου. ἔχομεν δὲ παντὶ δοθέντι εὐθυγράμμῳ
30 ἴσον τετράγωνον συστήσασθαι· τῷ κύκλῳ ἄρα ἴσον τετράγωνον ἔστι ποι-
ῆσαι. ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος οὕτως. ἔλεγε δὲ ὁ φιλόσοφος Πρόκλον τὸν 45

---

1 τὸ ἐν αὐτῷ Ua²: μὴ ἐν τούτοις τὸ Sa¹ post αὐτὸ add. δὲ Sa¹ 2 post παρα-
πλησίων add. νοητέον Sa¹ 4 ἂν κτλ. om. S 5 τοῦτο om. U 7 εἰς addidi
8 καὶ δεῖ scripsi: καὶ διὰ U: om. RSa ἀποδεικτοῦ scripsi: ἀποδεικτικοῦ U: ἀποδεικτι-
κὰς RSa ταύτας U: ἐπιστήμας RSa 9 μὲν om. R ὅτι om. Sa 11 ἀλλὰ
om. Sa δεῖξαι R ἢ om. S: οἷον a 12 τὸ κεχρωσμένον RU: ὁ λίθος Sa
13 κέχρωται U 14 οἰκείων ἑκάστου Sa 15 ᾖ RU: ὑπάρχῃ Sa 16 δεῖ
φησιν Sa 19 ὁ μὲν οὖν RSa: καὶ ὁ μὲν U post τοῦ add. ὑπὸ τοῦ SUa
post βρύσωνος add. γεγονότος Sa 20 post τετραγωνισμοῦ add. τοῦ κύκλου Sa
post φησιν add. ὅσον ἡ τοῦ παραδείγματος ἀπῄτει χρεία Sa 22 σχήματος εὐθυγράμ-
μου Sa¹ 24—p. 114,17 τὸ ἐντὸς—ἴσα ἔσται RUa² (27 τὴν δὲ R 30 ἄρα
scripsi: ἵνα Ua²: om. ut ἴσον—ποιῆσαι R 30. 31 ποιήσασθαι a² 31 οὕτως om. R
post δὲ add. ὅτι RU Πρόκλον b ex Paris. 1917: πρόκλος RUa²

αὐτοῦ διδάσκαλον ἐπισκήπτειν τῇ Ἀλεξάνδρου ἐξηγήσει, ὅτι, εἰ οὕτως ἐτε- 118r
τραγώνισεν ὁ Βρύσων τὸν κύκλον, συνέτρεχε τῷ Ἀντιφῶντος τετραγωνισμῷ·
τὸ γὰρ μεταξὺ τοῦ ἐγγραφομένου καὶ περιγραφομένου εὐθυγράμμου γραφό-
μενον σχῆμα ἐφαρμόζειν τῇ τοῦ κύκλου περιφερείᾳ, τοῦτο καὶ ὁ Ἀντιφῶν
5 ἐποίει, ἕως οὗ ἐφήρμοσεν, ὡς ἐκεῖνος ἔλεγεν, εὐθεῖαν περιφερείᾳ, ὅπερ
ἀδύνατον· εἴρηται δὲ περὶ τούτου ἐν ταῖς Φυσικαῖς. οὐκ ἂν οὖν ὁ Ἀρι-
στοτέλης τὸν Βρύσωνος τετραγωνισμὸν ὡς ἕτερον ὄντα παρὰ τὸν Ἀντι- 50
φῶντος παρετίθει, εἴ γε οὕτως ὁ Βρύσων ἐτετραγώνισεν. ἐγὼ δέ, φησὶν
ὁ Πρόκλος, καὶ τὸ ἀξίωμα ψευδὲς εἶναι λέγω· οὐ γὰρ ἀληθὲς τὸ τὰ τοῦ
10 αὐτοῦ μείζονα καὶ ἐλάττονα, ταῦτα ἴσα εἶναι ἀλλήλοις· τὴν γοῦν δεκάδα
μείζονα μὲν εἶναι τῶν ὀκτώ, ἐλάττονα δὲ τῶν δώδεκα· ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ
ἐννέα ὁμοίως τῶν μὲν δώδεκά ἐστιν ἐλάττονα, μείζονα δὲ τῶν ὀκτώ· καὶ οὐ
δήπου τὰ δέκα καὶ τὰ ἐννέα ἴσα ἐστίν, ἐπειδὴ τῶν αὐτῶν, τῶν τε δώδεκα καὶ
τῶν ὀκτώ, καὶ μείζονά ἐστι καὶ ἐλάττονα. οὐκ ἄρα, κἂν τοῦ αὐτοῦ, [τὸ μεταξὺ]
15 τοῦ τε ἐγγραφομένου καὶ τοῦ περιγραφομένου, μεί|ζονά ἐστι καὶ ἐλάττονα 118v
ὁ κύκλος καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ τε ἐγγραφομένου καὶ τοῦ περιγραφομένου
γραφόμενον εὐθύγραμμον, ἤδη διὰ τοῦτο καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα, εἰ μή τις,
ὅπερ ἤδη εἴρηται, κατὰ τὸν Ἀντιφῶντα τὸ μεταξὺ τοῦ ἐγγραφομένου καὶ
περιγραφομένου γραφόμενον εὐθύγραμμον ἐφαρμόζειν φησὶ τῷ κύκλῳ, ὅπερ
20 ἐστὶν ἀδύνατον· οὐδέποτε γὰρ εὐθεῖα περιφερείᾳ ἐφαρμόζει. ὁ οὖν Πρόκλος 5
ἔλεγε τετραγωνίζειν τὸν Βρύσωνα τὸν τρόπον τοῦτον· παντός, φησί, τοῦ
ἐγγραφομένου εὐθυγράμμου μείζων ἐστὶν ὁ κύκλος, τοῦ δὲ περιγραφομένου
ἐλάττων· οὗ δὲ ἔστι μεῖζον καὶ ἔλαττον, τούτου ἔστι καὶ ἴσον· ἔστι δὲ
μεῖζον καὶ ἔλαττον εὐθύγραμμον τοῦ κύκλου· ἔστιν ἄρα αὐτοῦ καὶ ἴσον.
25 καὶ πρὸς τὰ Πρόκλου δὲ ἔστιν ἐκεῖνο εἰπεῖν, ὅτι, εἰ οὕτως ὁ Βρύσων κατε-
σκεύαζε τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμόν, οὐδὲ κατεσκεύαζεν ὅλως ἀλλὰ τὸ
ἐξ ἀρχῆς ᾐτεῖτο. οὐδὲ γὰρ οἱ τὸν κύκλον τετραγωνίζοντες τοῦτο ἐζή- 10
τουν, εἰ οἷόν τέ ἐστι τῷ κύκλῳ ἴσον τετράγωνον εἶναι, ἀλλ' ὡς οἰόμενοι ὅτι
ἐνδέχεται εἶναι οὕτως ἐπειρῶντο τετράγωνον ἴσον τῷ κύκλῳ γεννᾶν. τὸ δὲ
30 νῦν παρὰ τοῦ Πρόκλου λεχθέν, ὡς ἔλεγεν ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος, ὅτι μὲν
ἐνδέχεται ἴσον εἶναι τῷ κύκλῳ τετράγωνον, εἴπερ ἄρα καὶ τοῦτο συγχωρη-
θείη, ἔδειξεν· οὐ μὴν δὲ καὶ κατέγραφεν ἴσον τῷ κύκλῳ τετράγωνον οὐδὲ
πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο ἐδίδαξεν, ὅπερ ποιῆσαι βούλονται οἱ τὸν κύκλον τε-
τραγωνίζοντες. καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δὲ ὡς περὶ τετραγωνισθέντος τοῦ κύκλου 15
35 ὑπὸ τοῦ Βρύσωνος, εἰ καὶ μὴ γεωμετρικῶς, οὕτως εἶπεν. ὥστε οὐδὲ ἡ
Πρόκλου ἐξήγησις προσφυὴς εἶναι φαίνεται. εἰ δέ τις καὶ συγχωρήσοι

---

1 εἰ om. U 3 τῷ γὰρ Ua² 4 ἐφαρμόζει R ὁ om. R 5 post ἐποίει add. γράφων R 6 ἐν ταῖς Φυσικ.] cf. Philop. (XVI vol.) p. 31,3 sq. 7 τοῦ (post παρὰ) R 8 ἀντετίθει R φημι R 9 λέγω om. R 11 δώδεκα Ua²: ιη̅ R τῶν (post καὶ) R 12 ὁμοίως—13 ἐννέα om. a² δώδεκα U: ια̅ R 14 τὸ μεταξὺ delevi 15 εἶναι Ua² post ἐλάττονα add. διὰ τοῦτο καὶ Ua² 16 τε post ὁ colloc. R 17 post ἤδη add. καὶ R ταῦτα Ua² 23 post δὲ alt. add. ποτε Ua² 27 ᾔτει R 30 περὶ R 31. 32 συγχωρηθείη καὶ τοῦτο R 34 δὲ T: om. RUa² 36 συγχωρήσει R

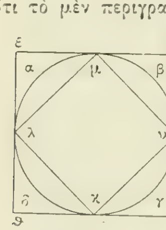
οὕτω τὸν Βρύσωνα κατασκευάζειν, πρὸς αὐτὸν ἔστιν ἀντειπεῖν ὅτι 118v
ἐπὶ μὲν τῶν ὁμογενῶν ἀληθής ἐστιν ὁ λόγος, ὅτι οὗ ἔστι μεῖζον
καὶ ἔλαττον, τούτου ἔστι καὶ ἴσον, ἐπὶ μέντοι τῶν ἀνομοιογενῶν
οὐκέτι ἀληθὲς τοῦτο. δείκνυται γοῦν παρὰ τῷ γεωμέτρῃ ὅτι ἐπὶ τοῦ ἡμι-
5 κυκλίου τοῦ ΓΔΒ ἡ ἀπ' ἄκρας τῆς διαμέτρου τῆς ΓΒ πρὸς ὀρθὰς ἀγομένη 20
εὐθεῖα ἡ ΑΓ πάντως ἐκτὸς μὲν πίπτει τοῦ κύκλου, τῶν δὲ δύο γωνιῶν
τῶν γινομένων ὑπὸ τῆς περιφερείας καὶ τῆς διαμέτρου καὶ ἔτι ὑπὸ τῆς
πρὸς ὀρθὰς ἀχθείσης καὶ τῆς περιφερείας, λέγω δὴ τῆς τε ἐκτὸς τῆς ὑπὸ
ΑΓΔ καὶ τῆς ἐντὸς τῆς ὑπὸ ΔΓΒ, ἡ μὲν ἐκτὸς πάσης ὀξείας γωνίας
10 εὐθυγράμμου ἐλάττων ἐστίν, ἡ δὲ ἐντὸς πάσης ὀξείας γωνίας εὐθυγράμμου
μείζων ἐστί. καὶ ἰδοὺ ἐνταῦθα τῆς αὐτῆς ὀξείας εὐθυγράμμου γωνίας 25
μείζονα καὶ ἐλάττονα δεδειχότες ἴσην εὑρεῖν οὐκ ἂν δυνησώμεθα διὰ τὸ
ἀνομοιογενῆ εἶναι τὰ μεγέθη· ἐξ εὐθείας γὰρ καὶ περιφερείας ὑπόκεινται
αἱ προκείμεναι γωνίαι, ἃς καὶ κερατοειδεῖς καλοῦσι. καὶ τὸ παράδοξον,
15 ὅτι καὶ τῆς ἐκτὸς γωνίας ἐπ' ἄπειρον αὐξηθῆναι δυναμένης καὶ μειωθῆναι
τῆς ἐντός, καὶ ἔμπαλιν τῆς ἐντὸς ἐπ' ἄπειρον αὔξεσθαι δυναμένης μειοῦ-
σθαι δὲ τῆς ἐκτός, οὔτε ἡ ἐκτὸς αὐξομένη ἐπ' ἄπειρον ἴση ποτὲ γενήσεται
τῇ ὀξείᾳ γωνίᾳ εὐθυγράμμῳ, ἀλλ' ἀεὶ ἔσται πάσης ἐλάττων, οὔτε ἡ ἐντὸς 30
ἐπ' ἄπειρον αὐξομένη τῇ ὀρθῇ ποτε γενήσεται ἴση. αὔξομεν δὲ τὴν μὲν
20 ἐκτὸς γωνίαν ἐλάττονας κύκλους γράφοντες· οἷον ἐὰν τέμω τὴν ΓΒ διά-
μετρον κατὰ τὸ Ε σημεῖον καὶ τὴν ΓΕ εὐθεῖαν δίχα κατὰ τὸ Ζ σημεῖον καὶ
κέντρῳ μὲν τῷ Ζ διαστήματι δὲ τῷ ΖΓ κύκλον γράψω, οὗ ἡμικύκλιον τὸ
ΓΗΕ, ἡ μὲν ἐκτὸς γωνία ἡ ὑπὸ ΑΓΗ ηὔξηται, καὶ πάλιν οὐδὲν ἧττον
πάσης ὀξείας ἐστὶν ἐλάττων διὰ τὸν εἰρημένον λόγον· ἐπὶ παντὸς γὰρ
25 κύκλου δέδεικται τὸ θεώρημα τῷ γεωμέτρῃ. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον 35
πάλιν τὴν τοῦ ἐντὸς κύκλου διάμετρον τεμὼν καὶ ἐλάττονα κύκλον ἐγγράψας
καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον ποιήσας ἀεὶ μὲν αὔξω τὴν ἐκτός, μειῶ δὲ τὴν
ἐντός, καὶ οὔτε ἡ ἐκτὸς γενήσεταί ποτε ἴση ὀξείᾳ εὐθυγράμμῳ οὔτε ἡ
ἐντός, ἀλλ' ἡ μὲν ἐκτὸς ἀεὶ ἔσται ἐλάττων, ἡ δὲ ἐντὸς ἀεὶ μείζων. οὕτω
30 μὲν τὴν μὲν ἐκτὸς αὔξω, μειῶ δὲ τὴν ἐντός. ἀνάπαλιν δὲ αὔξω μὲν τὴν
ἐντός, μειῶ δὲ τὴν ἐκτὸς μείζονας κύκλους περιγράφων τοῦτον τὸν τρόπον.
ἐκβάλλω γὰρ τὴν ΓΒ διάμετρον ἐπ' εὐθείας ἐπὶ τὸ Ε, καὶ κέντρῳ μὲν 40
τῷ Β διαστήματι δὲ τῷ ΒΓ κύκλον γράφω, οὗ ἡμικύκλιον τὸ ΓΖΕ. καὶ
δῆλον ὅτι τὸ ΓΖΕ ἡμικύκλιον ἐντὸς πεσεῖται τῆς ΑΓ εὐθείας διὰ τὸ δε-
35 δεῖχθαι ὅτι ἡ ἀπ' ἄκρας τῆς διαμέτρου πρὸς ὀρθὰς ἀγομένη πάντως ἐκτὸς
πίπτει τοῦ κύκλου. ὅτι δὲ οὐδὲ μόριόν τι τοῦ ἡμικυκλίου τοῦ ἐκτὸς τοῦ
ΓΖΕ ἐφάπτεται μορίου τινὸς τοῦ ἐντὸς ἡμικυκλίου τοῦ ΓΔΒ, δῆλον ἐν-
τεῦθεν. εἰ γὰρ ἅπτεται, ἀπὸ τοῦ σημείου, καθ' ὃ ἐφαρμόζουσιν, εἰ τύχοι,

3 τῶν μὴ ὁμογενῶν R 4 οὖν Ua² περὶ τῆς γεωμετρίας R: fort. παρὰ τοῦ γεω-μέτρου 5 τοῦ RU: τὸ a² 8 δὲ Ua² 10 ἐλάττων—εὐθυγράμμου om. R
13 ὁμογενῆ Ua² 18 πᾶσι μείζων Ua² 21 ε alt. om. Ua² 22 γράφω Ua²
23 ε—ᾱγη̄ om. Ua² 28 ὀξείᾳ scripsi: εὐθείᾳ RUa² 29 μὲν ἐντὸς—ἐκτὸς Ua²
29. 30 οὔτε μὴν τὴν ἐκτὸς a² 35 ἀπ'] ἀ evan. R 36 δὲ om. R ὃ scripsi: ἣ RUa²

τοῦ Η, ἐπεζεύχθωσαν ἐπὶ τὰ κέντρα τῶν κύκλων, τό τε Β καὶ τὸ Θ, ἡ 118v
ΗΒ, ΗΘ εὐθεῖα. ἐπεὶ οὖν τὸ Θ σημεῖον κέντρον ἐστὶ τοῦ ἐντὸς ἡμικυκλίου, 45
ἴση ἐστὶν ἡ ΘΗ τῇ ΘΓ· πάλιν ἐπεὶ τὸ Β κέντρον ἐστὶ τοῦ ἐκτὸς ἡμι-
κυκλίου τοῦ ΓΖΕ, ἴση ἐστὶν ἡ ΒΗ τῇ ΒΓ. ἀλλὰ ἡ ΒΘ καὶ ἡ ΓΘ ἴσαι
5 εἰσὶ τῇ ΘΗ· ἡ ἄρα ΗΒ ἴση ἐστὶ ταῖς ΒΘ, ΘΗ. τριγώνου ἄρα τοῦ
ΗΘΒ αἱ δύο πλευραὶ αἱ ΗΘ, ΒΘ τῇ μιᾷ τῇ ΗΒ ἴσαι εἰσίν, ὅπερ ἀδύνατον·
οὐκ ἄρα ἐφαρμόζει μέρος τι τοῦ ἐκτὸς κύκλου μέρει τινὶ τοῦ ἐντός. τέμνει
ἄρα ὁ ἐκτὸς κύκλος τὴν ὑπὸ ΑΓΗ γωνίαν. καὶ οὕτως ἐπ' ἄπειρον τῷ 50
αὐτῷ τρόπῳ ἐκτὸς γράφων κύκλους ἐπ' ἄπειρον μὲν τὴν ἐκτὸς γωνίαν
10 μειῶ, αὔξω δὲ τὴν ἐντός· καὶ οὐδέποτε ἡ ἐντὸς αὐξομένη ἴση γενήσεται
τῇ ὀρθῇ, ἀλλ' ἀεὶ πάσης ὀξείας εὐθυγράμμου μείζων γίνεται. εἰ τοίνυν δέ-
δεικται ὅτι ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ μεῖζον μέν τι καὶ ἔλαττον εἶναι, οὐκέτι δὲ
καὶ ἴσον διὰ τὴν ἀνομοιότητα τῶν μεγεθῶν, κακῶς ἄρα ὁ Βρύσων ἐλάμ-
βανεν ὅτι, εἰ μεῖζον τοῦ κύκλου ἐστὶ τὸ περιγραφόμενον εὐθύγραμμον καὶ
15 ἔλαττον τὸ ἐγγρα|φόμενον, ἔστιν ἄρα καὶ ἴσον τὸ μεταξὺ τοῦ τε ἐγγραφομένου 119r
καὶ τοῦ περιγραφομένου· ἀνόμοια γὰρ κἀνταῦθα τὰ μεγέθη, [λέγω δὴ τὸ
εὐθύγραμμον τῷ κύκλῳ, ὥστε οὐδὲ ἴσα ἔσται.

---

3 τῇ e τῆς corr. U² ἐπὶ τοῦ R 4 γ̅θ̅ Ua²: θ̅γ̅ R 5 η̅β̅ R: η̅θ̅ Ua² θ̅η̅ alt. R: θ̅γ̅ Ua² 6 β̅θ̅ Ua²: θ̅β̅ R 8 α̅γ̅β̅ R 10 post οὐδέποτε add. δὲ Ua² 11 μείων Ua² γίγνεται Ua² 12 μέντοι R 13 καὶ om. R 14 τὸ om. a² 17 οὐδὲ scripsi]: οὔτε RUa²): ὅταν ἑκάστη γωνία τοῦ ἐγγραφομένου σχήματος, ἅπτηται τῆς περιφερείας τοῦ κύκλου. περιγράφεσθαι δὲ περὶ κύκλον εὐθύγραμμον, ὅταν ἑκάστη πλευρὰ τοῦ περιγραφομένου σχήματος, ἅπτηται τῆς τοῦ κύκλου περιφερείας. ἐπεὶ οὖν φησιν ὁ βρύσων, ὅτι τὸ μὲν περιγραφόμενον περί τὸν α̅β̅γ̅δ̅ κύκλον τετράγωνον, τὸ ε̅ζ̅η̅θ̅, μεῖζόν ἐστι, τοῦ α̅β̅γ̅δ̅

κύκλου. τὸ δὲ ἐν τῶ α̅β̅γ̅δ̅ κύκλω, ἐγγραφόμενον τετράγωνον, τὸ κ̅λ̅μ̅ν̅, ἔλαττόν ἐστι τοῦ α̅β̅γ̅δ̅ κύκλου. τὸ ἄρα μεταξὺ (f. 26r) τοῦ τε (τε om. a¹) ε̅η̅ζ̅θ̅ μείζονος τετραγώνου, καὶ τοῦ κ̅λ̅μ̅ν̅ ἐλάσσονος ἐγγραφόμενον (γραφό-μενον a¹) τετράγωνον, ὡς τὸ ξ̅ο̅π̅ρ̅, ἴσον ἔσται τῶ α̅β̅γ̅δ̅ κύκλω, τὸ μὲν οὖν μεταξὺ τοῦ τε μείζονος καὶ ἐλάσσονος τῶν τετραγώνων, τὸ τῶ κύκλω ἴσον τετράγωνον εἶναι ἀληθές. ἐν τίνι δὲ τόπω τῶν μεταξὺ σημείων τὸ ἴσον πίπτει τετράγωνον, οὐκ ἀπέδειξεν. ἔστω γὰρ φέρε εἰπεῖν ὁ μὲν κύκλος ιβ' τινῶν. (οἷον add. a¹) τὸ μεῖζον τετράγωνον, ις'. τὸ δὲ ἔλασσον τετρά-γωνον, η'. οὐχ ἁπλῶς οὖν, τὸ μεταξὺ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάσσονος ἔσται ἴσον τῶ κύκλω τῶ τῶν αὐτῶν ιβ' ὄντι, ἀλλὰ τὸ ἐν ἴσαις ὑπεροχαῖς. τὰ γὰρ θ', καὶ ι', ια' τε καὶ ιγ', καὶ τὰ λοιπά, μεταξύ εἰσι τῶν ις'. ἀλλ' οὐκ εἰσὶν ἴσα τοῖς ιβ'. ἔδει γοῦν κἀκεῖνον οἰκείως τῇ γεωμετρικῇ ἐπι-στήμῃ παραδοῦναι, κατὰ ποῖον σημεῖον τῶν μεταξύ, πίπτει τὸ ἴσον τετράγωνον. καὶ μὴ ἁπλῶς οὕτως, τὸ μεταξὺ ἴσον ἀποφαίνεσθαι. εἰ δὲ καί τινι ἀποδείξει ἐχρήσατο, ὡς ὁ τοῦ ἀριστοτέλους αἰνίττεται λόγος, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν τῆς γεωμετρίας οἰκείων ἀρχῶν ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. τοῦτο δέ φασι καὶ ἀντιφῶντα πεποιηκέναι, γραμμὴν εὐθεῖαν ἐφαρμόσαντα τῇ τοῦ κύκλου περιφερείᾳ ὡς ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅπέρ ἐστιν ἀδύνατον. μόνος δὲ ὁ ἀρχιμήδης δοκεῖ τούτου ἐπιτυχεῖν, ὡς ὁ θέων ἐν τῶ πρώτω τῶν τῆς συντάξεως ὑπομνημάτων φησίν, ἐκθεὶς τήν τε ἀπόδειξιν, καὶ τὴν τοῦ σχήματος κατα-γραφήν, ἐν ᾗ δείκνυται τὸ ἐκ τῆς περιμέτρου τοῦ κύκλου, καὶ τῆς ἐκ τοῦ κέντρου, διπλάσιον εἶναι τοῦ κύκλου. δείκνυται δὲ τοῦτο διὰ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. τουτέστιν, ὅτι τὸ ἥμισυ τοῦ ἐκ τῆς περιμέτρου τοῦ κύκλου, καὶ τῆς ἐκ τοῦ κέντρου, οὔτε μεῖζον δύναται εἶναι, οὔτε ἔλασσον, ὡς καὶ ἐν τῶ δωδεκάτω τῶν στοιχείων, πολλὰ τῶν ἐκεῖσε θεωρημάτων δείκνυν-ται, διὰ τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως. ἀλλὰ ταύτης ἐπιλαμβανόμενοί τινες τῆς ἀποδείξεως, φασίν, ὡς ἐπὶ μὲν τῶν ὁμογενῶν, τὸ δεικνύμενον μήτε μεῖζον εἶναί τινος, μήτε ἔλαττον, ἴσον εἶναι

p. 75b41 Κατὰ κοινόν τε γὰρ δεικνύουσιν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, ὃ καὶ ἑτέρῳ ὑπάρξει. |

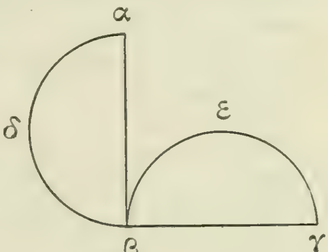
Τὸ γὰρ οὗ ἔστι μεῖζον καὶ ἔλαττον, τούτου εἶναι καὶ ἴσον, ἐξ οὗ 26v ἐδόκει δεικνύναι τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸν ὁ Βρύσων, οὐκ ἴδιον γεω-
5 μετρίας ἀλλὰ κοινὸν καὶ ἄλλων πλείστων, καὶ μᾶλλον διαλεκτικῆς τὸ τοῖς τοιούτοις χρῆσθαι καὶ οὐ γεωμετρίας, διότι μὴ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν γεωμετρικῶν τὸ προκείμενον δεικνύουσιν.

p. 76a1 Οὐκοῦν οὐχ ᾗ ἐκεῖνο ἐπίσταται ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· οὐ γὰρ ἂν ἐφήρμοττεν ἡ ἀπόδειξις καὶ ἐπ' ἄλλο γένος. 5

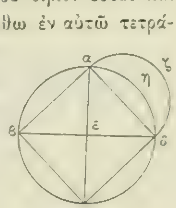
10 Εἰ μὴ ἐκ τῶν ἀρχῶν, φησί, τῶν οἰκείων ἐδείκνυε τὸν τετραγωνισμὸν ἀλλ' ἔκ τινων κοινοτέρων, οὐκ ἄρα ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ ἀλλ' ἐκ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπαρχόντων ἐδείκνυε. τί δέ ἐστι τὸ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς δεικνύναι, ἐφεξῆς ἐπήγαγεν, ὅτι ὅταν γινώσκωμέν τι ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἀρχῶν καὶ μὴ ἔκ τινων κοινοτέρων δυναμένων καὶ ἄλλοις 10

ἐκείνω, πάντως ἀληθές. ἐπὶ μέντοι τῶν ἑτερογενῶν, οὐκ ἔχει οὕτως, καὶ φασὶν ἀποδεικνύντες τὸ λεγόμενον, οὕτως. ἔστω γάρ φασι γωνία ὀρθὴ περιεχομένη ὑπὸ τῶν α̅β̅, β̅γ̅, εὐθειῶν. καὶ γεγράφθωσαν ἐφ' ἑκατέρας τῶν α̅β̅, β̅γ̅ εὐθειῶν, ἡμικύκλια, τὰ α̅δ̅β̅, β̅ε̅γ̅. ἐπεὶ οὖν ἑκατέρα τῶν ὑπὸ α̅β̅δ̅, καὶ ε̅β̅γ̅ γωνιῶν, ἴσαι εἰσίν, ἡμικυκλίων γάρ εἰσιν. ἐλάττων δὲ ἡ ὑπὸ α̅β̅ε̅, τῆς ὑπὸ α̅β̅γ̅, τῇ ὑπὸ ε̅β̅γ̅ τῇ ἴσῃ τῇ ὑπὸ α̅β̅δ̅. προστεθείσης ἄρα τῆς ὑπὸ α̅β̅δ̅, τῇ ὑπὸ α̅β̅ε̅, ἔσται ὅλη ἡ ὑπὸ δ̅β̅ε̅, ὅλη τῇ ὑπὸ α̅β̅γ̅ ἴση. ἀλλ' ἡ μὲν ὑπὸ α̅β̅γ̅, ὀρθή ἐστιν. ἡ δὲ ὑπὸ δ̅β̅ε̅, οὐκ ὀρθή. πρὸς οὓς ἐροῦμεν, ὅτι καὶ ὑμεῖς ἑτερογενῆ δεικνύετε ἴσα. ἡ μὲν γὰρ ὑπὸ δ̅β̅ε̅, γωνία, ὑπὸ περιφερειῶν περιέχεται. ἡ δὲ ὑπὸ α̅β̅γ̅, εὐθύγραμμός ἐστιν. ὃ γοῦν συμβαίνει τῇ ἡμετέρᾳ ἀποδείξει, τὸ δεικνύειν ἑτερογενῆ μέν τινα ἴσα ἀλλήλοις εἶναι, μὴ ὅμοια δέ, τοῦτο καὶ τῇ εἰρη-

μένῃ. δεικνύει γὰρ κἀκείνη τετράγωνον μέν, ἴσον κύκλῳ εἶναι, ἑτερογενὲς ἑτερογενεῖ, οὐ μέντοι ὅμοιον. ὅτι δὲ δυνατὸν ἑτερογενὲς ἑτερογενεῖ ἴσον δειχθῆναι, καὶ ἀπὸ τούτου δῆλον ἔσται καὶ ἀναντίρρητον. ἔστω γὰρ κύκλος ὁ α̅β̅γ̅δ̅, περὶ κέντρον τὸ ε̅. καὶ ἐγγεγράφθω ἐν αὐτῷ τετράγωνον, τὸ α̅β̅γ̅δ̅. καὶ διάμετροι αὐτοῦ ἤχθωσαν, αἱ α̅γ̅, δ̅β̅. καὶ γεγράφθω ἐπὶ τῆς α̅δ̅, ἡμικύκλιον, τὸ α̅ζ̅δ̅. ἐπεὶ οὖν οἱ κύκλοι πρὸς ἀλλήλους εἰσὶν ὡς δέδεικται τῷ στοιχειωτῇ (στοιχείῳ τῷ a[1]), ὡς τὰ ἀπὸ τῶν διαμέτρων τετράγωνα, ἔστι δὲ τὸ ἀπὸ τῆς α̅γ̅, διπλάσιον τοῦ ἀπὸ τῆς α̅δ̅, τὸ ἄρα α̅δ̅γ̅ ἡμικύκλιον, διπλάσιόν ἐστι τοῦ α̅ζ̅δ̅ ἡμικυκλίου, ὁ (ἡ a[1]) ἄρα α̅ε̅δ̅η̅ (α̅ om. S) τομεύς, ἴσος ἐστὶ τῷ α̅ζ̅δ̅ ἡμικυκλίῳ. κοινὸν ἀφῃρήσθω, τὸ κ̅ (l. η̅) α̅δ̅ τμῆμα. λοιπὸν ἄρα τὸ α̅ε̅δ̅ τρίγωνον, τῷ η̅α̅ζ̅δ̅ μηνίσκῳ ἴσον (ἴσα a[1]) ἐστίν, ἑτερο-

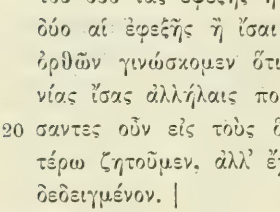

γενὲς ἑτερογενεῖ. καὶ ἐν ἄλλοις δὲ πολλοῖς τοῦτο δείκνυται, περὶ ὧν οὐ χρεία νῦν λέγειν. ἐπὶ τὴν σαφήνειαν δ' ἐπανητέον τοῦ ῥητοῦ Sa[1] 3—6 τὸ γὰρ—οὐ (μὴ R) γεωμετρίας RUa[2]: Τὸ γὰρ ἐκ τοῦ μεταξὺ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος, καθ' ὃ ἐδόκει ὁ βρύσων τετραγωνίζειν τὸν κύκλον, οὐκ ἴδιον γεωμετρίας, ἀλλὰ κοινὸν καὶ ἄλλων πλείστων, καὶ μᾶλλον διαλεκτικῇ προσῆκον, ἢ γεωμετρίᾳ Sa[1] 6. 7 ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν Sa 9 οὐ κτλ. om. S ἐφήρμοεν U ἡ ἀπόδειξις post γένος colloc. R 11 τινων R cf. vs. 14: τῶν SUa 12 μή, quod ante καθ' colloc. libri, transposui 14 αὐτοῦ om. S

ὑπάρχειν. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀνωτέρω ἔλεγε μὴ εἶναι τῶν φθαρ- 26v
τῶν ἐπιστήμην μηδὲ ἀπόδειξιν, εἰ μὴ οὕτως ὥσπερ κατὰ συμβεβη-
κός, κατὰ συμβεβηκὸς λέγων τὸ ἀπό τινων κοινοτέρων ποιεῖσθαι τὴν
ἀπόδειξιν.

5 p. 76a 6 Οἷον τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ᾧ ὑπάρχει καθ' αὑτὸ
τὸ εἰρημένον, ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν τούτου.

Τῷ γὰρ τριγώνῳ ὑπάρχει καθ' αὑτὸ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν·
καὶ ἀποδείκνυσι τοῦτο οὐκ ἔκ τινων κοινοτέρων ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων τοῦ 15
ὑποκειμένου | ἐπιστητοῦ ἀρχῶν. οἷον δείκνυσιν, ὅτι τοῦ τριγώνου αἱ τρεῖς 119r
10 γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, ἐκβαλὼν μίαν τῶν πλευρῶν καὶ δείξας ὅτι
αἱ δύο ὀρθαί, ἥ τε ἐντὸς καὶ ἡ ἐκτὸς ταύτης ἐφεξῆς, ταῖς τρισὶ ταῖς ἐντὸς
ἴσαι εἰσίν, ὡς γίνεσθαι συλλογισμὸν τοιοῦτον· αἱ τρεῖς τοῦ τριγώνου γωνίαι
μιᾶς τῶν πλευρῶν προσεκβληθείσης δύο ταῖς ἐφεξῆς ἴσαι εἰσί· δύο δὲ αἱ 10
ἐφεξῆς δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν· αἱ τρεῖς ἄρα τοῦ τριγώνου γωνίαι δυσὶν
15 ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν. ὅτι δὲ αἱ ἐφεξῆς δύο ὀρθαῖς ἴσαι εἰσί, δείκνυται ἐκ
τοῦ δύο τὰς ἐφεξῆς ἢ ἴσας δύο ὀρθαῖς ἢ δύο ὀρθὰς εἶναι. πόθεν δὲ ὅτι
δύο αἱ ἐφεξῆς ἢ ἴσαι δύο ὀρθαῖς ἢ ⟨δύο⟩ ὀρθαί εἰσιν; ἐκ τοῦ ὅρου τῶν
ὀρθῶν γινώσκομεν ὅτι, ἐὰν εὐθεῖα ἐπ' εὐθεῖαν σταθεῖσα τὰς ἐφεξῆς γω-
νίας ἴσας ἀλλήλαις ποιῇ, ὀρθὴ ἑκατέρα τῶν ἴσων γωνιῶν ἐστι. καταντή-
20 σαντες οὖν εἰς τοὺς ὅρους καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς γεωμετρίας οὐκέτι περαι- 15
τέρω ζητοῦμεν, ἀλλ' ἔχομεν ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν τὸ τρίγωνον ἀπο-
δεδειγμένον. |

1 ἀνωτέρω] c. 8 p. 75b 24 sq. 3. 4 τὰς ἀποδείξεις R 5 ὃ U 6 τὸ κτλ. om. S
7 καθ' αὑτὸ ὑπάρχει a post ἔχειν add. τὰς γωνίας . ὅθεν a 8 ἀποδείκνυται Ua
9—19 ἐπιστητοῦ—γωνιῶν ἐστι RUa² (10 δύο R 11 ἐκτὸς—ἐντὸς R ἐφεξῆς
ταῖς scripsi: inv. ord. RUa² 12 γίγνεσθαι RU 13 δυσὶ ταῖς a²
αἱ δύο δὲ R 14 δύο (post ἐφ') R 15 δυσὶν a² ὀρθαί εἰσι alt. l. R
16 ἢ prius Ua²: καὶ R δυσὶν (ante ὀρθαῖς) a² itemque vs. sq. ὀρθαῖς ἢ δύο
om. R 17 ἢ prius om. R δύο ὀρθαῖς ἢ om. R δύο tert. addidi
19 ἀλλήλοις RU post ὀρθὴ add. ἄρα R): ἐπιστημῶν (ἐπιστητῶν S) ἀρχῶν. ὅπως δὲ
δείκνυσιν ὁ γεωμέτρης τὰς τοῦ τριγώνου γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας εἶναι, καὶ πρότερον μὲν εἴρηται,

καὶ νῦν δ' (δ' om. S) ἀναμνήσομεν. ἐκβάλλων γὰρ τὴν μίαν
πλευρὰν, τοῦ τριγώνου ἐπ' εὐθείας, ὡς τοῦ ᾱβ̄γ̄, τὴν β̄γ̄ ἐπὶ τὸ
δ̄, δείκνυσι τὴν ἐκτὸς τὴν ὑπὸ ᾱγ̄δ̄, δυσὶ ταῖς ἐντὸς, τῇ τε ὑπὸ
ᾱγ̄β̄ (l. ᾱβ̄γ̄), καὶ β̄ᾱγ̄, ἴσην. καὶ κοινῆς προστιθεμένης τῆς ὑπὸ
ᾱγ̄β̄, πάλιν εἰσὶν ἴσαι, αἱ ὑπὸ ᾱβ̄γ̄, β̄ᾱγ̄ (β̄γ̄ᾱ S), ᾱγ̄β̄ (om. S),
τῇ ὑπὸ ᾱγ̄β̄, ᾱγ̄δ̄. ἀλλ' (ἀλλὰ γωνίαι a¹) αἱ ὑπὸ ᾱγ̄β̄, ᾱγ̄δ̄, δυσὶν
ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν. πάλιν δὲ ὅτι αἱ ἐφεξῆς δύο γωνίαι αἱ ὑπὸ ᾱγ̄β̄,
ᾱγ̄δ̄ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσί (πάλιν—εἰσί om. a¹), δι' ἑτέρου δεί-
κνυται θεωρήματος, οὗ ἡ πρότασίς ἐστι τοιαύτη. ἐὰν εὐθεῖα ἐπ' εὐθείας σταθεῖσα γωνίας ποιῇ,
ἢ δύο ὀρθὰς, ἢ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ποιήσει (ποιήσῃ a¹). τοῦτο δὲ αὖθις διὰ τοῦ ὅρου ὅς φησιν,
ὅταν εὐθεῖα ἐπ' εὐθεῖαν (εὐθειῶν a¹) σταθεῖσα γωνίας ἴσας ἀλλήλαις ποιῇ, ὀρθή ἐστιν ἑκατέρα
τῶν ἴσων γωνιῶν Sa¹ 21 ἔχομεν post γεωμετρικῶν colloc. R: post ἀρχῶν Sa¹

p. 76a8 Ὥστ' εἰ καθ' αὑτὸ κἀκεῖνο ὑπάρχει ᾧ ὑπάρχει, ἀνάγκη 26v
τὸ μέσον ἐν τῇ αὐτῇ συγγενείᾳ εἶναι. |

Εἰ καθ' αὑτό, φησίν, ὑπάρχει ὁ κατηγορούμενος ἐν τῷ ⟨προβλήματι 119r
τῷ⟩ ὑποκειμένῳ (κἀκεῖνο γάρ φησι περὶ οὗ προσεχῶς εἶπε, τουτέστι τὸ τρί-
5 γωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν), ἀνάγκη τὸ μέσον, δι' οὗ τοῦτο δείκνυται,
ἐν τῇ αὐτῇ συγγενείᾳ εἶναι τῶν ἄκρων. ἔστι δὲ μέσος ὅρος τὸ τὰς
ἐφεξῆς δύο γωνίας τοῦ τριγώνου τρισὶ ταῖς ἐντὸς ἴσας εἶναι· ταῖς γὰρ τρισὶ
τοῦ τριγώνου καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τὸ δύο τὰς ἐφεξῆς ἴσας εἶναι αὐταῖς, καὶ 20
πάλιν δύο ταῖς ἐφεξῆς καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τὸ δύο ὀρθαῖς ἴσας εἶναι, μᾶλλον
10 δὲ [εἰ] ὅτι δύο ὀρθαί εἰσιν, ὡς ὁ ὁρισμὸς τῶν ὀρθῶν ἔδειξεν. καλῶς ἄρα
εἴρηται ὅτι, εἰ ὁ κατηγορούμενος ἐν τῷ προβλήματι καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τῷ
ὑποκειμένῳ, πάντως καὶ ὁ μέσος ἐν τῇ αὐτῇ συγγενείᾳ ἔσται τῶν
ἄκρων· τοῦτο δὲ καὶ πρότερον αὐτάρκως ἀποδέδεικται. |

p. 76a9 Εἰ δὲ μή, ἀλλ' ὡς τὰ ἁρμονικὰ δι' ἀριθμητικῆς. 26v

15 Εἰ μή, φησίν, ἐκ τῶν τοῦ ὑποκειμένου οἰκείων ἀρχῶν ἡ ἀπόδειξις γίνοιτο 35
ἀλλ' ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστήμης τῆς προσεχῶς περιεχούσης καὶ τὴν
προκειμένην, ἀνάγκη τὴν ἀπόδειξιν ἐκ ταύτης γίνεσθαι, εἴπερ τῷ ὄντι ἐστὶν
ἀπόδειξις. οἷον εἰ τὰ ἁρμονικὰ δεικνύομεν διὰ τῶν ἀρχῶν τῆς ἀριθ-
μητικῆς· ὁ γὰρ μουσικὸς σύμφωνόν φησιν εἶναι τὴν διὰ τεσσάρων, εἰ
20 τύχοι, ἁρμονίαν, διότι ἡ τοιαύτη ἁρμομία τὸν ἐπίτριτον ἔχει λόγον, ὁ δὲ
ἐπίτριτος σύμφωνος. ὅτι δὲ σύμφωνος ὁ τοιοῦτος λόγος, οὐκ ἂν δείξειεν
ὁ ἁρμονικός· ἀριθμητικοῦ γὰρ τὸ περὶ συμφώνων λόγων διαλέγεσθαι, οἷον ὅτι 40
ὁ η' ἐπίτριτος ὢν πρὸς τὸν ϛ' καὶ σύμφωνός ἐστι διὰ τὸ κοινῷ μέτρῳ
μετρεῖσθαι ἀμφοτέρους· ἡ γὰρ δυὰς τρισσάκις μὲν τὸν ϛ' μετρήσει, τετρά-
25 κις δὲ τὸν η'. εἴρηται δὲ ὅτι ἐπὶ τῶν ὑπαλλήλων ἐπιστημῶν οὐδὲν κω-
λύει μετατίθεσθαι τὰς ἀποδείξεις.

---

1 ᾧ ὑπάρχει om. R ἀνάγκη κτλ. om. S 3—6 εἰ—τῶν ἄκρων] ὥστε καθ' αὑτό φησιν ὑπάρχει καὶ τῷ μέσῳ τὸ τῷ (τὸ τῷ om. a[1]) ὑποκειμένῳ ὑπάρχον, ὡς φέρε εἰπεῖν, τῷ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας εἶναι τὰς τριγώνου γωνίας, τὸ τὰς δύο γωνίας τὰς ὑπὸ εὐθείας ἐπὶ εὐθεῖαν σταθείσης (σταθείσας a[1]) περιεχομένας ἴσας οὔσας ὀρθὰς εἶναι, ἀνάγκη τὸ μέσον ἐν τῇ αὐτῇ τῶν ἄκρων συγγενείᾳ εἶναι Sa[1] ante ἐν add. τοῦ R 3. 4 προβλήματι τῷ addidi cf. vs. 11 4 γάρ om. Ua[2] 5 ἔχει Ua[2] 7 δύο πλευρὰς R τοῦ τριγώνου post ἐφεξῆς coll. Sa[1] 8 τὸ δύο — 11 ὑπάρχει om. a[1] 9 δυσὶ utrobique a[2] ante ὀρθαῖς add. ταῖς a[2] μᾶλλον — 10 ἔδειξεν om. S 10 εἰ delevi ὁ ὁρισμὸς a[2]: ὁρισμὸν RU 11 ὡς S ἐν τῷ προβλήματι om. S 13 τοῦτο— ἀποδέδεικται om. Sa[1] πρότερον] c. 6 p. 75a35 sq. 14 δι' ἀριθμητικῆς om. U 15 post εἰ add. δὲ Sa φησίν om. R: post ὑποκειμένου colloc. Sa τῶν ante οἰκείων colloc. U γένοιτο U 17 τῷ ὄντι] ὅτι S 21 ὅπως Sa 22 ὁ ἁρμονικός Sa: ἁρμονική RU συμφωνίας S 23 τῷ (post διὰ) a 24 post μετρεῖσθαι add. καὶ S τρισάκις Sa 25 τὸν ζ̄ R εἴρηται] c. 7 p. 75b14 sq.

p. 76a 10 Τὰ δὲ τοιαῦτα δείκνυται μὲν ὡσαύτως, διαφέρει δέ· τὸ 26v
μὲν γὰρ ὅτι ἑτέρας ἐπιστήμης· τὸ γὰρ ὑποκείμενον γένος ἕτε-
ρον· τὸ δὲ διότι τῆς ἄνω, ἧς καθ' αὑτὰ τὰ πάθη ἐστίν. 45

Τὰ τοιαῦτα, φησί, τουτέστι τὰ διὰ τῶν ἀρχῶν τῆς γενικωτέρας
5 ἐπιστήμης δεικνύμενα, ταῦτα, φησίν, ὁμοίως μὲν δείκνυται τοῖς ἄλλοις τοῖς
ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν οἰκείων δεικνυμένοις, τουτέστιν ἐπιστημονική ἐστιν ἡ
τούτων ἀπόδειξις. διαφέρει δέ, ὅτι ἐπὶ μὲν ἐκείνων καὶ τὸ ὅτι καὶ τὸ
διότι ἐκ τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐπιστήμης· καὶ γὰρ τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δύο 50
ὀρθαῖς ἴσας εἶναι καὶ αἱ ἀρχαί, ἐξ ὧν τοῦτο δείκνυται, γεωμετρίας εἰσίν.
10 ἐπὶ μέντοι τῆς μουσικῆς, ἐν ᾗ τὰ ἀποδεικνύμενα διὰ τῶν ἀρχῶν τῆς ἀριθ-
μητικῆς ἀποδείκνυται, τὸ μὲν ὅτι τῶν ἀποδεικτῶν, οἷον ὅτι σύμφωνος ἡ
διὰ δ', μουσικῆς, τὸ δὲ διότι, τουτέστι διὰ τί σύμφωνος καὶ τίνες
οἱ σύμφωνοι λόγοι, ἀριθμητικῆς. ὃ μὲν οὖν εἰπεῖν βούλεται, | τοῦτό ἐστι. 27r
διὰ συντομίαν δὲ εἰπὼν τὸ μὲν γὰρ ὅτι ἑτέρας ἐπιστήμης, μὴ εἰπὼν
15 δὲ ποίας, εἶτα ἐπαγαγὼν τὸ δὲ διότι ἑτέρας, προσέθηκε τῆς ἄνω ἐν-
δεικνύμενος ⟨ὅτι⟩ τὸ ὅτι τῆς ὑποκάτω· εἰ γὰρ ἑτέρας μὲν τὸ ὅτι, ἑτέρας
δὲ τὸ διότι, ἔστι δὲ τὸ διότι τῆς ἄνω, λείπεται τῆς ὑποκάτω εἶναι τὸ ὅτι.
τὸ δὲ ἧς καθ' αὑτὰ τὰ πάθη ἐστί, διότι ἐπὶ τῶν ὑπαλλήλων ἐπι-
στημῶν τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα ἀμφοτέραις τῇ γενικωτέρᾳ πρώτως 5
20 συμβέβηκεν.

p. 76a 15 Ἀλλὰ τούτων αἱ ἀρχαὶ ἔχουσι τὸ κοινόν.

Ἀντὶ τοῦ 'αἱ ἀρχαὶ τούτων, καὶ τῶν ὑποκάτω καὶ τῶν ἐπάνω, ἐπὶ
τὸ κοινὸν πάσης ἀνάγονται', τουτέστι τὴν πρώτην φιλοσοφίαν· αὕτη γὰρ
πάσης ἐπιστήμης τὰς ἀρχὰς εὑρίσκει τε καὶ ἀποδείκνυσιν· ὅθεν καὶ τέχνη
25 τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν εἴρηται. δοκεῖ δέ μοι οὕτω μᾶλλον ἁπλού-
στερον ἀκούειν τοῦ προκειμένου. ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν ὅτι ἐνδέχεται καὶ ἐκ 10
τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπάνω ἀποδεῖξαι τὰ τῆς ὑποκάτω ἐπιστήμης, εἶτα καὶ
τὴν διαφορὰν προσέθηκεν ᾗ διαφέρει τὰ οὕτως ἀποδεικνύμενα πρὸς τὰ
διὰ τῶν οἰκείων ἀρχῶν ἀποδεικνύμενα, ἵνα μή τις νομίσῃ ὅτι τὰ διὰ τῶν
30 ἀρχῶν τῆς ἀνωτέρω ἀποδεικνύμενα οὐκ ἀποδείκνυται, διότι μὴ ἐξ οἰκείων
ἀρχῶν, διὰ τοῦτό φησιν ὅτι αἱ τούτων ἀρχαὶ ἔχουσι τὸ κοινόν, του-
τέστιν αἱ τῶν ὑπαλλήλων ἐπιστημῶν ἀρχαὶ κοιναί εἰσιν, οἷον ἀριθμητικῆς
καὶ μουσικῆς· κοιναῖς γὰρ ἀρχαῖς ἐν ἀμφοτέραις ἡ ἀπόδειξις γίνεται. 15

---

1 δή S τὸ κτλ. om. S 4 post τοιαῦτα add. δέ Sa φησί om. S 5 ταῦτα, φησίν om. Sa 6 ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν Sa 6. 7 ἀπόδειξις ἡ ἐκ τούτων R 7 ἐπ' ἐκείνων μὲν Sa 8 δυσὶν Sa 9 ἐστίν Sa 10 τῆς prius om. R 11 ἀποδεικτικῶν SUa ante ἡ add. ἤδε Ua[1] 12 διὰ δ' Ua[2], om. δ' R: ἁρμονία Sa[1] post μουσικῆς add. ἐστι Sa τίνος U 13 βούλεται εἰπεῖν Sa 15 ἑτέρας deleverim 16 ὅτι primum addidi τὸ prius add. U[2] 17 τοῖς (ante ὑποκ.) S 19 πρότερον S 21 τι S 24 ἀποδεικνύει Sa 25 λέγεται S μᾶλλον om. S 26 λεγομένου S γὰρ om. a ὅτι et καὶ om. RS 29 ἵνα — 30 ἀποδεικνύμενα om. R: ὅτι Sa[1] 30 μὴ om. a 31 post ὅτι add. καὶ S 33 ἐπ' Ua[2] ἡ ἐπιστήμη τῆς ἀποδείξεως γίνεται Sa[1]

εἰ γὰρ καὶ δοκεῖ μᾶλλον ἀριθμητικῆς εἶναι τὰ δι' ὧν ἡ μουσικὴ ἀποδεί- 27r
κνυσιν, ἀλλ' ὅμως αὐτὴ ἡ ἀριθμητικὴ ἀρχή ἐστιν ἁρμονίας· ὥστε καὶ αἱ
τῆς ἀριθμητικῆς ἀρχαὶ καὶ ἁρμονίας ⟨αἱ⟩ αὐταί εἰσι· τὰ γὰρ τῶν ἐπάνω
κατηγορούμενα καὶ τῶν ὑποκάτω κατηγορεῖται. ὁμοίως καὶ ἐπὶ φυσικῆς
5 καὶ ἰατρικῆς καὶ γεωμετρίας καὶ μηχανικῆς.

p. 76a16 Εἰ δὲ φανερὸν τοῦτο, φανερὸν καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τὰς ἑκάστου ἰδίας ἀρχὰς ἀποδεῖξαι.

Πόρισμά τι κατὰ τοὺς γεωμέτρας ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγει. εἰ γὰρ
μὴ ἐνδέχεται, φησίν, ἀποδεῖξαί τι εἰ μὴ ἐκ τῶν ἑκάστου οἰκείων ἀρχῶν, 25
10 φανερὸν ἂν εἴη ὡς οὐκ ἐνδέχεται οὐδεμίαν ἐπιστήμην τὰς οἰκείας ἀρχὰς
ἀποδεικνύναι, εἴ γε τὴν μὲν ἀπόδειξιν ἐκ τῶν οἰκείων δεῖ γίνεσθαι ἀρχῶν,
τῶν δὲ ἀρχῶν ἀρχὰς εἶναι οὐχ οἷόν τε. εἰ δὲ ἔστι, φησίν, ἐπιστήμη ἡ τὰς
ἑκάστου ἀρχὰς ἀποδεικνύουσα, ἐκείνη ἂν εἴη ἡ ὄντως ἐπιστήμη καὶ ἀρχή,
ἐξ ἧς τὰς τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἀρχὰς ἀποδεικνύουσι, πάντων κοινὴ ἀρχή,
15 καὶ ἐκείνη τέχνη τεχνῶν ἂν εἴη καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, ἥτις ἐστὶν ἡ πρώτη
φιλοσοφία, περὶ ἧς ἐν τοῖς Μετὰ τὰ φυσικὰ διαλέγεται. εἰ γὰρ ἐπίστα- 30
ται μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν πρώτων ἀρχῶν γινώσκων, αὕτη δὲ ἐκ τῶν κοινῶν
καὶ πάσης ἐπιστήμης ἀρχῶν γινώσκει, αὕτη ἂν εἴη μᾶλλον ἐπιστήμη καὶ
ἀρχή. ἐπεὶ εἰ μὴ ᾖ διὰ τούτων ἡ γνῶσις, δι' ἄλλων αἰτιατῶν ὑπάρχει·
20 αὕτη δὲ ἦν ἡ κυρίως ἐπιστήμη ἡ ἐκ πρωτίστων ἀρχῶν καὶ μόνως αἰ-
τίων μηδαμῶς δὲ αἰτιατῶν γινώσκουσα τὰ πράγματα.

p. 76a23 Ἡ δ' ἀπόδειξις οὐκ ἐφαρμόττει ἐπ' ἄλλο γένος, ἀλλ' ἢ ὡς εἴρηται αἱ γεωμετρικαὶ ἐπὶ τὰς μηχανικὰς ἢ ὀπτικάς.

Ὅτι οὐκ ἐνδέχεται, φησίν, ἐπαλλάττειν τὰς ἀποδείξεις ἐπὶ διαφόρων ἐπι-
25 στημῶν, εἰ μὴ εἶεν ὑπάλληλοι, ὥστε ταῖς τῆς ἐπάνω ἀποδείξεσι χρήσασθαι
τὴν ὑπ' ἐκείνην τεταγμένην, ὥστε ταῖς τῆς γεωμετρίας τὴν μηχανικὴν
χρήσασθαι ἢ τὴν ὀπτικὴν καὶ ταῖς τῆς ἀριθμητικῆς τὴν ἁρμονικήν.

---

1. 2 ἀποδείκνυται Sa[1] 2 ὅμως Ua[2]: οὐχ ὅλως RSa 3 καὶ RUa[2]: ταῖς τῆς Sa[1] ἁρμονίαι Ua[2] αἱ addidi αὐταί εἰσι a[2]: ἴσαι εἰσί R et post ἀρχαὶ Sa[1]: εἰσί U 7 ἰδίας ἑκάστης R 9 οἰκείων ἑκάστου Sa 13 ἡ om. U 14. 15 τὰς τῶν ἄλλων ἀρχὰς καὶ ἐπιστήμας ἀποδεικνύειν δυνατόν. ἡ δὲ πάντων ἀρχὴ κοινή, ἐκείνη ἂν εἴη ἡ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, καὶ τέχνη τεχνῶν Sa[1] 14 ἀποδείκνυσι R 15 ἡ om. R 16 ἐν τῇ U 19 ᾖ om. RS αἰτιατῶν scripsi: αἰτίων libri 20 δὲ scripsi: γὰρ libri μόνων SUa 21 αἰτιατῶς U 22 ἡ δ' — γένος om. Sa 23 τὰς γεωμετρικὰς U ὀπτικὰς ἢ μηχανικάς Sa 25 χρῆσθαι Sa 26 ἐπ' a ἐκείνων R: ἐκείνη Sa ὥστε — 27 τὴν ἁρμονικήν RUa[2]: διὸ καὶ ἡ ὀπτικὴ ταῖς τῆς γεωμετρίας ἀποδείξεσι χρήσεται . καὶ ἡ μηχανική, ὡσαύτως. καὶ ἡ ἁρμονικὴ ταῖς τῆς ἀριθμητικῆς Sa[1]

p. 76a26 Χαλεπὸν δ' ἐστὶ τὸ γνῶναι εἰ οἶδεν ἢ μή· χαλεπὸν γὰρ 27r τὸ γνῶναι εἰ ἐκ τῶν ἑκάστου ἀρχῶν ἴσμεν ἢ μή.

Τὸ γνῶναι, φησίν, εἰ ἀποδεικτικῶς προῆλθεν ὁ συλλογισμὸς ἢ μή, χαλεπόν ἐστιν. οἰόμεθα γάρ, ἐὰν ἀληθεῖς λάβῃ τις προτάσεις καὶ ἀμέ-
5 σους, ὅτι καὶ ἀποδεικτικὰς ἔλαβεν· τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, εἴ γε δέδεικται δεῖν μὴ μόνον ἀληθεῖς εἶναι τὰς προτάσεις ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν εἰλημ- 45 μένας. διὰ τοῦτο τὸ μὲν πρῶτον θεώρημα καὶ τὸ δεύτερον τῆς γεωμετρίας κυρίως ἀποδέδεικται· τὰ δ' ἐφεξῆς ἀληθῶς μὲν συλλελόγισται, οὐ μὴν ἀπο-δεικτικῶς. οὐ γὰρ ἐξ οἰκείων προτάσεων δέδεικται οὐδὲ ἀμέσων· ἀεὶ γὰρ
10 τὰ δεύτερα τοῖς δεδειγμένοις χρησάμενα δείκνυται. καταχρηστικώτερον δὲ ὅμως καὶ ὁ ἐπὶ τούτων γινόμενος συλλογισμὸς ἀπόδειξις λέγεται, εἰ μὴ οὕτω τις καὶ ταῦτα ἀποδεδεῖχθαι λέγοι τῷ πάντως διὰ τῶν προτέρων ἐπὶ 50 τὰς γεωμετρικὰς ἀρχὰς ἀνατρέχειν δι' ὧν τὰ πρῶτα δέδεικται. τοῦτο δὲ προϊὼν καὶ αὐτός φησιν. ἐπεὶ οὖν χαλεπὸν τὸ εἰδέναι τὴν φύσιν τῶν πραγ-
15 μάτων καὶ τὰ καθ' αὑτὸ ἑκάστῃ φύσει ὑπάρχοντα, διὰ τοῦτο χαλεπὸν καὶ τὸ εἰδέναι πότερον ἀποδεικτικὸς ὁ συλλογισμὸς ἢ οὔ.

p. 76a31 Λέγω δ' ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει ταύτας, ἃς ὅτι ἔστι μὴ ἐνδέχεται δεῖξαι. |

Αὗται, φησίν, ἀρχαὶ ἐν ἑκάστῃ ἐπιστήμῃ εἰσίν, ἃς οὐ δυνατὸν ἀπο- 27v
20 δεῖξαι, ἀλλ' εἰσὶν ὁμολογούμεναι· οἷον γεωμετρίας ἀρχαὶ τὸ σημεῖον, ἡ γραμμὴ καὶ τὰ λοιπά· ὅτι δὲ ἀμερὲς τὸ σημεῖον ἢ ἡ γραμμὴ ἐφ' ἓν διαστατόν, οὐ γεωμετρίας ἔστι δεῖξαι, ἀλλὰ ταῦτα λαμβάνει ὡς ὄντα ἐκτὸς ἀποδείξεως. οὕτως οὖν καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τὰ πρῶτα καὶ ἀναπόδεικτα ἀρχαί εἰσιν ἐπιστήμης.

25 p. 76a32 Ὅ τι μὲν οὖν σημαίνει καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ ἐκ τούτων, 5 λαμβάνεται.

Ἐπειδὴ εἶπε ταύτας εἶναι ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει, ἃς ὅτι εἰσὶ

1 χαλεπὸν δ'—μὴ om. R χαλεπὸν γὰρ κτλ. om. S γὰρ om. R 3 ante τὸ γνῶναι add. χαλεπόν φησι τὸ γνῶναι, εἰ ἐκ τῶν ἑκάστου ἀρχῶν ἴσμεν, ἢ μή. τουτέστι Sa φησίν om. Sa 4 λάβωμεν Sa τις Vat. 209: τὰς RSUa 5 ἀποδεικτικὰς Vat. 209: ἀποδεικτικῶς RSUa ἐλάβομεν Sa post ἔστι add. τοιοῦτον Sa δέδεικται] p. 75a37 sq. 6 ἀληθὲς R τὰς—εἰλημμένας Sa[1]: τοῦ προκειμένου ἀποδεικτικοῦ RUa[2] 7 καὶ τὸ δεύτερον post γεωμετρίας colloc. S τῆς—8 τὰ δ' Sa[1]: καὶ τὰ RUa[2] 8 post μὲν add. οὖν R 9 post προτάσεων add. ἑκάστη U: ἕκαστον a ἀποδέδεικται Sa 12 τῷ RU: ὅτι Sa πρώτων RU 13 ἀνατρέχουσι Sa ante τοῦτο add. καὶ U 14 προϊὼν] c. 22 p. 83b32 sq. 16 ἀποδέδεικται Sa ὁ om. RU 17 an εἰσὶ? cf. vs. 27 19 ἐν om. SU ἃς—20 ὁμολογούμεναι Sa[1]: ἀρχαὶ RUa[2] 20 ἀρχὴ RUa[2] 21 ὅτι—22 ταῦτα] ἀλλ' οὐκ ἔστι γεωμετρίας δεῖξαι, οὔτε τὸ σημεῖον ὅτι ἀμερές, οὔτε τὴν γραμμήν, ὅτι ἐφ' ἓν διαστατόν. ταῦτα δὲ Sa[1] 22 οὐ om. R 25 Ὅ,τι a: τί RSU Arist., at cf. p. 121,21 27 εἰσὶ om. R

μὴ ἐνδέχεται δεῖξαι, ἐντεῦθεν ὁρμηθεὶς διδάσκει, τίνα μὲν ἐν ταῖς 27v
ἀποδείξεσι παραλαμβανόμενα ἀναγκαῖον δεῖξαι ὅτι ἔστι, τίνα δὲ οὐκ ἀναγκαῖον. καὶ φησὶ ταὐτὰ ἅπερ αἰνιγματωδῶς μὲν καὶ ἐν προοιμίοις εἴρηκεν·
ἡμεῖς δὲ ἐντεῦθεν λαβόντες ἀφορμὰς ἐκεῖνα σαφηνίσομεν. φησὶν οὖν ὅτι
5 πάντα τὰ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι παραλαμβανόμενα τρία εἰσὶ τὸν ἀριθμόν. [τὸ] 10
ὁλικώτερον μὲν γὰρ εἰς δύο διαιρεῖται τὰ ἐν οἷς ἡ ἀπόδειξις, εἴς τε τὰς
προτάσεις καὶ εἰς τὸ ἐκ τούτων συναγόμενον συμπέρασμα· τοῦ δὲ συμπεράσματος δύο ἔχοντος ὅρους, τόν τε κατηγορούμενον καὶ τὸν ὑποκείμενον,
ὧν ὁ μὲν δέδοται, ὁ ὑποκείμενος, ὁ δὲ ζητεῖται, ὁ κατηγορούμενος, εἰς τρία
10 τὰ πάντα διαιρεῖται, εἴς τε τὰς προτάσεις, μᾶλλον δὲ τῶν προτάσεων τὰ
ἀξιώματα, ἅτινα πάντως ἐν τῇ ἀποδείξει μείζονος προτάσεως χώραν ἀποπληροῦσι διὰ τὴν ἐν ἀρχαῖς ἡμῖν εἰρημένην αἰτίαν, καὶ εἰς τὸ δεδομένον 15
καὶ εἰς τὸ ζητούμενον. ἐπὶ πάντων οὖν τούτων κοινῶς φησι τὸ τί σημαίνει
ἕκαστον προειλῆφθαι. ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἀξιωμάτων καὶ τῶν δεδο-
15 μένων καὶ τὸ ὅτι ἔστι λαμβάνειν δεῖ· ἐκ τούτων μὲν γὰρ αἱ προτάσεις,
τῷ δὲ εἶναι τὰς προτάσεις καὶ τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον εἶναι. ἐπὶ δὲ
τοῦ ζητουμένου μόνον τὸ τί σημαίνει λαμβάνομεν, οὐ μὴν τὸ ὅτι ἔστιν, ἐπεὶ
οὐκ ἂν ἦν ἔτι ζητούμενον· περὶ τούτου γὰρ ἡ ἀπόδειξις.

Ὅ τι μὲν οὖν σημαίνει καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ ἐκ τούτων,
20 λαμβάνεται, τουτέστι καὶ ἐπὶ τῶν προτάσεων καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ τούτων 20
γινομένων συμπερασμάτων δεῖ προειλῆφθαι τί ἕκαστον αὐτῶν σημαίνει· τὸ
γὰρ ʻὅ, τιʼ ἀντὶ τοῦ ʻτίʼ κεῖται παρέλκοντος τοῦ ō.

p. 76a33 Ὅτι δʼ ἔστι τὰς μὲν ἀρχὰς ἀνάγκη λαμβάνειν, τὰ δʼ ἄλλα δεικνύναι.

25 Ἀρχὰς μὲν πάλιν τὰς προτάσεις φησίν, ἐφʼ ὧν οὐ μόνον τὸ τί σημαίνει δεῖ προεγνῶσθαι ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἔστι ταῦτα ἅπερ καὶ λέγεται· μὴ γὰρ 25
δεδομένου τοῦ εἶναι τὰς προτάσεις οὐχ οἷόν τε τὸ συμπέρασμα συναχθῆναι.

p. 76a34 Οἷον τί μονὰς ἢ τί τὸ εὐθὺ καὶ τί τρίγωνον.

Τὴν μὲν οὖν μονάδα εἰς παράδειγμα λαμβάνει τῶν δεδομένων, ἤτοι

1. 2 τῷ ἀποδεικτικῷ R: τοῖς ἀποδεικτικοῖς Sa 3 ταῦτα libri ἐν προοιμίοις αἰνιγματωδῶς, om. μὲν καὶ Sa ἐν προοιμίοις] c. 1 p. 71a11 sq. 4 ἀφορμὰς Sa: om. RU 5 τῇ ἀποδείξει RSa τῷ ἀριθμῷ S τὸ delevi 6 ἔλαττον. εἰς δύο μὲν γὰρ Sa[1] τὰ om. Ra[2] 9 ὁ δὲ κατηγορούμενος ζητεῖται Sa 10 τὰ τῶν προτάσεων S 11 πάντα SUa ταῖς ἀποδείξεσι U 11. 12 ἀποπληροῖ Sa 12 ἐν ἀρχαῖς] p. 8,7 ἡμῖν post ἐν colloc. U: post εἰρημένην R 13 τῶν τοιούτων U 14 ἴδιον RS 14. 15 δεδομένων — ἀξιωμάτων RSa 15 μὲν om. S 16 εἶναι prius scripsi: εἰδέναι libri 17 λαμβανόμενον R: λαμβάνεται Sa 19 ὅτι (τί U)—20 τουτέστι RU: καὶ ἵνα συντόμῳ λόγῳ σαφηνίσωμεν, ὃ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν. ὅτι Sa 20 τῶν prius om. U 23 ἀνάγκη om. RS ἀναλαμβάνειν R τὰ δʼ κτλ. om. S 25 φησίν om. RU 27 δεδομένον τὸ R 28 οἷον om. U τί tert. RUa (C d F M): τὸ S: om. Arist. cf. p. 122,19 29 οὖν om. S

ἁπλῶς τῶν ἀρχῶν τῶν ἀποδείξεων, ἐφ' ὧν καὶ τὸ τί σημαίνει καὶ τὸ ὅτι 27v ἔστι προειλῆφθαι χρή, τὸ μέντοι εὐθὺ καὶ τὸ τρίγωνον τῶν ζητουμένων. 30 εἴπομεν γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὡς γίνεταί ποτε καὶ τὸ εὐθὺ καὶ τὸ τρίγωνον ζητούμενον· ὅτι δὲ καὶ δεδομένον ἐνδέχεται εἶναι, ὁμοίως εἴπομεν. ἐπὶ 5 τούτων οὖν, φησί, δεῖ κοινῶς τὸ τί ἐστι τούτων ἕκαστον παραλαμβάνειν, τουτέστι τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῶν προεκτίθεσθαι.

p. 76a35 Εἶναι δὲ τὴν μὲν μονάδα λαβεῖν καὶ μέγεθος, τὰ δ' ἕτερα δεικνύναι.

Εἰπὼν ὅτι ἐπὶ πάντων τὸ τί σημαίνει παραλαμβάνεται, δείκνυσι νῦν ὅτι 10 ἐπὶ τινῶν μὲν τὸ ὅτι ἔστι δείκνυται, ἐπὶ τινῶν δὲ λαμβάνεται. καὶ ὁ μὲν 35 Ἀλέξανδρος τὸ μέγεθος ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ εὐθέος ἀκούει. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ μονάδα μὲν καὶ μέγεθος εἰς παράδειγμα τίθησι τῶν δεδομένων, ἐφ' ὧν καὶ τὸ ὅτι ἔστι παραλαμβάνεται· οὐδέποτε γὰρ οὔτε μονὰς οὔτε μέγεθος ζητούμενον παραλαμβάνεται· οὔτε γὰρ ἐν ἀριθμητικῇ 15 ἔχομεν θεώρημά τι δεικνύον ὅτι τόδε μονάς, οὔτε ἐν γεωμετρίᾳ ὅτι τόδε μέγεθος, ἀλλ' ἀεὶ ταῦτα ὡς ὄντα λαμβάνεται. ἐπὶ τούτων μὲν οὖν, φησί, τὸ ὅτι ἔστι παραλαμβάνεται. ἐπὶ δὲ τῶν ἑτέρων δείκνυται, τουτέστι τοῦ 40 εὐθέος καὶ τοῦ τριγώνου. διὰ τοῦτο καὶ πρότερον μὲν τοῦ τριγώνου ἐμνήσθη, οἷον τί μονὰς ἢ τί τὸ εὐθὺ καὶ τί τρίγωνον, ὑπόδειγμα 20 τιθεὶς ἅμα τῶν τε λαμβανομένων καὶ τῶν δεικνυμένων· ἐφεξῆς δὲ λοιπὸν διαστεῖλαι βουλόμενος τίνα μέν ἐστι τὰ λαμβανόμενα, τίνα δὲ τὰ ζητούμενα, τῶν λαμβανομένων τὴν μονάδα φησὶν εἶναι καὶ τὸ μέγεθος, οὐκέτι δὲ καὶ τὸ τρίγωνον. εἴρηται δὲ ἡμῖν ὅτι καὶ τὸ τρίγωνόν ποτε λαμβάνεται· 45 μονὰς δὲ καὶ μέγεθος οὐδέποτε ζητεῖται.

25 p. 76a37 Ἔστι δ' ὧν χρῶνται ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις.

Ὅπερ πρὸ ὀλίγου ἀδιαρθρώτως εἶπε, τοῦτο νῦν διαρθροῖ καὶ ἀκρι-

---

1 τῶν ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν ἀρχῶν Sa 2 τὸ alt. om. Ua[1] post τρίγωνον add. παράδειγμά ἐστι Ra[2]: ἐστι U 2. 3 εἴπομεν — ζητούμενον om. Sa[1] 3 ἐν τοῖς ἔμπρ.] p. 9,9 sq. γὰρ scripsi: δὲ RUa[2] 4 δὲ scripsi: γὰρ libri δεδομένα SUa[1] ὁμοίως RUa[2]: τὰ ζητούμενα Sa[1] 5 ἕκαστον τούτων S 7 εἶναι Sa Arist.: ἔστι RU (F) μὲν om. Arist. (habet F) post καὶ add. τὸ Sa (F) 9 ὅτι prius Sa: ὅτι τὸ R: τὸ U τὸ om. R προλαμβάνεται RS δείκνυσιν, om. νῦν U 10 post δὲ add. οὐ RUa[2] 14 δείκνυται U ἐν ἀριθμητικῷ Sa 15 ἔχει U: om. Sa θεωρήματι παραλαμβάνεται ὅτι Sa 18 πρότερον μὲν RU: πρὸ Sa τοῦ alt. om. R τοῦ τριγώνου alt. post 19 ἐμνήσθη colloc. U 19 οἷον om. Sa ἢ RU: τὸ δὲ Sa τὸ om. RU καὶ om. R τί tert. om. S ante τρίγ. add. τὸ Sa post τρίγωνον add. ἐπήγαγεν Sa 20 καὶ τῶν RUa: τῶν τε S ζητουμένων Sa φησὶ τὴν μονάδα S 23 καὶ prius om. U εἴρηται] p. 9,19 ἡμῖν ὅτι om. S ποτε om. RS παραλαμβάνεται R 24 ζητοῦνται S 25 ὧν U Arist.: οἷς Sa (M F f, corr. C): om. R post ἐπιστήμαις add. τὰ μὲν ἴδια ἑκάστης ἐπιστήμης τὰ δὲ κοινά RU cf. p. 123,14

βέστερον παραδίδωσι. πρότερον μὲν γὰρ ἔλεγεν ὅτι δυνατὸν τοῖς αὐτοῖς 27v
ἀξιώμασι χρῆσθαι ἐπὶ διαφόρων ἐπιστημῶν, οἷον ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ
ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα· χρήσαιτο γὰρ ἂν τούτῳ καὶ ὁ γεωμέτρης καὶ ὁ ἀριθ- 50
μητικός. νῦν δέ φησι μηδὲ ἀξιώμασι τοῖς αὐτοῖς χρῆσθαι τὰς διαφόρους
5 ἐπιστήμας εἰ μὴ κατὰ τὸν τῶν ὁμωνύμων τρόπον. ὅταν μὲν γὰρ ὁ γεω-
μέτρης, φησί, λέγῃ ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα, ὡς ἐπὶ
μεγεθῶν προχειρίζεται τὸ ἀξίωμα· ἀμέλει γοῦν, καὶ εἰ ἐπὶ μόνων μεγε-
θῶν ἀληθὴς ἦν ὁ λόγος, οὐδὲν ἧττον ἐχρήσατο ἂν αὐτῷ ὁ γεωμέτρης οὕτως·
οὐ γὰρ ὡς ἐπὶ πλειόνων ἐπιστημῶν ἀληθεύοντος τοῦ λόγου προχειρίζεται
10 τὸ ἀξίωμα ἀλλ' ὡς ἐπὶ μόνων μεγεθῶν. ὡσαύ|τως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν 28r
ἀξιωμάτων πάντων· ὁμοίως γὰρ καὶ ὁ ἀριθμητικὸς τῷ αὐτῷ κεχρημένος
ἀξιώματι ὡς ἐπὶ μόνων τῶν αὐτῷ ὑποβεβλημένων χρῆται. ὥστε ὁμώνυμα
τὰ ἀξιώματα, οὐ μὴν τὰ αὐτά.

p. 76a38 Τὰ μὲν ἴδια ἑκάστης ἐπιστήμης τὰ δὲ κοινά.

15 Εἴπομεν πρότερον ὅτι τῶν ἀξιωμάτων, οἷς κεχρήμεθα εἰς τὰς ἀπο-
δείξεις, τὰ μέν ἐστι κοινὰ ἢ πασῶν ἢ πλειόνων τὰ δὲ ἴδια ἑκάστης ἐπι-
στήμης· ἴδια μέν, οἷον γεωμετρίας ὅτι τὰ ἐφαρμόζοντα ἐπ' ἄλληλα 5
ἴσα ἀλλήλοις ἐστί, πλειόνων δὲ κοινά, ⟨οἷον⟩ ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλή-
λοις ἐστὶν ἴσα.

20 p. 76a38 Κοινὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν.

Κοινὰ δέ, φησί, λέγω οὐ κυρίως ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν, ὅτι ὥσπερ
ἐπὶ μεγεθῶν ἀληθὴς ὁ λόγος, οὕτω καὶ ἐπὶ ἀριθμῶν· ὥστε οὐ κατὰ τὸ
ὑποκείμενον ἡ κοινότης ἀλλὰ κατὰ μόνον τὸ ὄνομα, ὥσπερ ἀμέλει καὶ 10
πόδας κλίνης λέγομεν ἢ ὄρους κεφαλήν, ὁμοίως δὲ καὶ ζῴου. ἐξ ἀναλο-
25 γίας οὖν λαμβάνομεν τὴν ὁμωνυμίαν· τὸ μέντοι ὑποκείμενον ὁμολογουμένως
ἕτερόν ἐστιν.

p. 76a40 Ἴδια μὲν οἷον γραμμὴν εἶναι τοιανδὶ καὶ τὸ εὐθύ.

Ὅτι γραμμή, εἰ τύχοι, ἐστὶ ῥύσις σημείου ἢ μέγεθος ὑφ' ἓν 15

1 πρότερον] c. 7 p. 75b2 3 εἰσὶν SUa post ἴσα add. καὶ ὡς ἐπὶ μεγεθῶν προχειρίζεται τὸ ἀξίωμα, ᾧ Sa cf. vs. 6. 7 χρήσαιτ' ἂν ὁ Sa 4 μὴ δεῖν U τὰς om. S 5 μὲν om. R 6 φησί om. Sa ὅτι om. RSa ἴσα ἐστὶν R 7 οὖν Sa 9 οὐχ ὡς U 9. 10 προχειρίζεται τὸ ἀξίωμα RUa²: χρήσεται Sa¹ 10 ὡς om. RSa¹ 11 ὁ ἀριθμητικὸς ὁμοίως τῷ αὐτῷ RSa¹ 12 post ὥστε add. εἶναι RU 14 ἔστι δὲ οἷς χρῶνται ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις καὶ τὰ ἑξῆς U eademque, sed om. καὶ τὰ ἑξῆς R cf. p. 122,25 15 πρότερον] p. 98,24 sq. 16 post ἢ alt. add. ἑτέρων S 18 οἷον addidi 19 ἴσα ἐστίν R 23 κατὰ τὸ ἀξίωμα μόνον Sa¹ 24 πόδες Sa λέγοντες R: λέγονται Sa κορυφή Sa καὶ om. R 25 οὖν SUa: μὲν R 26 ἐστιν om. U 27 εἶναι R Arist.: om. SUa τοιάνδε U (C M) 28 post σημείου add. ἢ στιγμὴ ῥυϊσκομένη a

διαστατόν, εὐθεῖα δὲ γραμμή ἐστιν ἥτις ἐξ ἴσου τοῖς ἐφ' ἑαυτῆς ση- 28r
μείοις κεῖται, ἢ ἧς τὰ τοιάδε μέσα τοῖς ἄκροις ἐπιπροσθεῖ· ταῦτα γὰρ ἴδια
γεωμετρίας ἐστίν.

p. 76b3 Ἔστι δ' ἴδια μὲν καὶ ἃ λαμβάνεται εἶναι, περὶ ἃ ἡ ἐπι-
5 στήμη θεωρεῖ τὰ ὑπάρχοντα καθ' αὑτά.

Εἰπὼν τίνα κοινὰ ἀξιώματα καὶ τίνα ἴδια, λέγει νῦν καὶ ποῖα τῶν δε- 20
δομένων καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἴδια. ταῦτ' οὖν, φησίν, ἐστὶ δεδομένα
ἴδια ἑκάστῃ ἐπιστήμῃ, ἅπερ ἀεὶ μὲν ὡς ὄντα λαμβάνει, ζητεῖ δὲ τίνα τούτοις
καθ' αὑτὸ συμβέβηκεν. οἷον μονάδας μὲν ἡ ἀριθμητική, ἡ δὲ γεωμε-
10 τρία σημεῖα καὶ γραμμάς· τὰ δὲ καθ' αὑτὸ τούτοις συμβεβηκότα ζητοῦσι.

p. 76b5 Ταῦτα γὰρ λαμβάνουσι τὸ εἶναι καὶ τοδὶ εἶναι.

Τουτέστι καὶ ὅτι ἔστι καὶ τί σημαίνει τούτων ἕκαστον. τὰ δὲ καθ'
αὑτὸ τούτοις συμβεβηκότα πάθη κατὰ μόνον τὸ τί σημαίνει τῶν παθῶν
ἕκαστον λαμβάνεται ὑπὸ τῶν ἐπιστημῶν, ζητεῖται δὲ εἴτε ἔστιν εἴτε μή.

15 p. 76b9 Ἡ δὲ γεωμετρία τί τὸ ἄλογον ἢ τί τὸ κεκλάσθαι ἢ νεύειν.

Δῆλον ὅτι περὶ ἀλόγων μεγεθῶν· διαλαμβάνει γὰρ περὶ τούτων ἡ γεω- 30
μετρία, τί μὲν σημαίνει τὸ ἄλογον μέγεθος λαμβάνουσα, ὅτι τὸ ἀσύμμετρον
καὶ μὴ κοινὸν ἔχον μέτρον πρὸς ἕτερον, ὡς ἐπὶ τῆς διαμέτρου τοῦ τετρα-
γώνου καὶ τῆς πλευρᾶς· εἴτε μέντοι ἄλογος ἡ διάμετρος εἴτε μή, οὐκέτι
20 λαμβάνει, ἀλλὰ δείκνυσιν. εἰ δ' ἢ ἀνάλογον (γράφεται γὰρ καὶ οὕτως),
ὅτι καὶ περὶ ἀναλόγων μεγεθῶν διαλαμβάνει. κοινὸν δὲ τοῦτο καὶ πρὸς
ἀριθμητικὴν ἔχει. οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸν τὸ κεκλάσθαι τῷ νεύειν· τὸ
μὲν γὰρ κεκλάσθαι ἐστὶν ἐπὶ μιᾶς γραμμῆς, ἧς οὐκ ἔστι πάντα τὰ 35
μόρια ἐπ' εὐθείας ἀλλήλοις ἀλλ' ὡς ἔτυχε· νεύειν δὲ λέγονται εὐθεῖαι
25 αἵτινες ἐκβαλλόμεναι καθ' ἓν σημεῖον συμπίπτουσιν, ὥσπερ ἡ διάμετρος
πρὸς τὴν πλευράν.

p. 76b10 Ὅτι δ' ἔστι, δεικνύουσι διά τε τῶν κοινῶν καὶ ἐκ τῶν
ἀποδεδειγμένων. καὶ ἀστρολογία δὲ ὡσαύτως.

Τὰ καθ' αὑτό, φησίν, ὑπάρχοντα πᾶσι τοῖς εἰρημένοις δεικνύουσιν αἱ

1 ἐστιν om. U 2 τοιάδε deleverim cf. p. 61,10 3 ἐστίν om. U 4 περὶ κτλ. om. S 5 αὐτό R 6 ποῖα RU: τίνα Sa 7. 8 δεδομένα ἴδια Sa: inv. ord. RU 9 αὐτὰ U γεωμετρία δὲ, om. ἡ RSa 10 γραμμὰς—σημεῖα RSa αὐτὰ U ζητοῦσι] huc usque S 12 καὶ prius om. a εἰσι U τί RU: τὸ a τούτων om. R 13 αὐτὰ U 15 ἀνάλογον R 16 δῆλον RU: τουτέστιν a post δῆλον add. δὲ U fort. ⟨διαλαμβάνει⟩· διαλαμβάνει 18 ἕτερον a: ἑκάτερον RU 18. 19 τοῦ τετραγώνου om. R 20 δεικνύει a δ' om. Ua² εἴη a¹ γράφεται γὰρ καὶ οὕτως a¹: om. RUa² 24 ἔτυχον U νεύει R λέγοντα αἱ R 28 καὶ κτλ. om. R δὲ om. a Arist.

ἐπιστῆμαι ἔκ τινων κοινῶν ἀξιωμάτων καὶ ἐκ τῶν ἤδη προαποδεδειγμένων 28r
θεωρημάτων. οὐ γὰρ πάντα διὰ τῶν ἀξιωμάτων δείκνυται. προσεχῶς· τὸ 40
γὰρ τρίτον διὰ τοῦ δευτέρου δείκνυται, κἀκεῖνο διὰ τοῦ πρώτου. ἀστρολογίαν δὲ τὴν ἀστρονομίαν φησίν· καὶ ἐπὶ ταύτης γὰρ τὰ μὲν κατὰ μόνον τὸ
5 τί σημαίνει λαμβάνεται, τὰ δὲ καὶ ὅτι ἔστι ζητοῦνται.

p. 76b11 Πᾶσα γὰρ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη περὶ τρία ἐστίν.

Ἰδοὺ ἐντεῦθεν λαβόντες τὴν ἀρχὴν τὴν διαίρεσιν τῶν ἐν οἷς ἐστι πᾶσα ἀπόδειξις ἐποιησάμεθα.

p. 76b12 Ὅσα τε εἶναι τίθεται· ταῦτα δέ ἐστι τὸ γένος.

10 Τουτέστι τὰ δεδομένα. γένος δὲ δῆλον ὅτι τὸ ὑποκείμενόν φησιν ἑκάστη ἐπιστήμῃ, ἐξ οὗ πᾶς ὅρος δεδομένος λαμβάνεται, ὡς εἴπομεν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. δεύτερον δέ φησι τὰ ἀξιώματα ἐξ ὧν πᾶσα ἀπόδειξις.

p. 76b15 Καὶ τρίτον τὰ πάθη. 50

15 Τουτέστι τὰ ζητούμενα, ἃ καθ' αὑτὸ συμβέβηκε τοῖς ὑποκειμένοις, ἃ ⟨κατὰ⟩ μόνον τὸ τί ἕκαστον σημαίνει λαμβάνεται.

p. 76b16 Ἐνίας μέντοι ἐπιστήμας οὐδὲν κωλύει ἔνια τούτων παρορᾶν. |

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι τριῶν ὄντων τῶν ἐξ ὧν πᾶσα ἀπόδειξις ἐπὶ πάντων 28v
20 μὲν τὸ τί σημαίνει ἕκαστον προλαμβάνεται ὑπὸ τῶν ἐπιστημῶν, ἐπὶ τινῶν δὲ καὶ τὸ ὅτι ἔστι, οὐ πάντως δὲ οὔτε τὰ ἀξιώματα προλαμβάνουσιν αἱ ἐπιστῆμαι οὔτε τὸ ὑποκείμενον γένος ὑποτίθενται ὡς ὄν, διὰ τοῦτό φησιν ἐφ' ὧν τῶν εἰρημένων τριῶν, εἰ σαφές τι εἴη ἐκ τῆς ἐναργείας, οὐκ ἀναγκαῖον ὑπὸ τῶν ἐπιστημῶν προλαμβάνεσθαι. οὐ γὰρ ὁρίζεται ὁ 5
25 φυσικὸς τί σημαίνει τὸ θερμὸν ἢ τί τὸ ψυχρόν· ὁμοίως δ' οὐδ' ὁ γεωμέτρης τί ἐστι τὸ μέγεθος ὁρίζεται διὰ τὸ ταῦτα ἐναργέστερα εἶναι ἐξ αὐτῆς τῆς αἰσθήσεως.

---

4 τὰ μὲν om. R 5 τὸ δὲ U 7 ἐν ἀρχῇ Ra² τῶν a: τοῦ RU
10 post δὲ add. λέγεται Ra φησιν om. a 12 ἐν τοῖς ἔμπρ.] p. 99,10
δεύτερον—13 ἀπόδειξις om. a 16 κατὰ addidi cf. vs. 4 ἕκαστον bis R
18 παρορῶν U 19 τρία ἐστὶν ἐξ a 20 post ἕκαστον add. φησι a προλαμβάνεται scripsi cf. p. 121,14. 21: προσλαμβάνεται U: λαμβάνεται R: προσλαμβάνεσθαι a
21 προσλαμβάνουσιν Ua 23 ἢ U ἐναργείας scripsi: ἐνεργείας libri 24 ἐπὶ U
προλαμβάνεσθαι scripsi cf. vs. 20: προσλαμβάνεσθαι libri 25 τί alt. om. a
26 ἐναργέστερον U: ἐναργέστατα a

p. 76b18 Οὐ γὰρ ὁμοίως δῆλον ὅτι ἀριθμός ἐστι καὶ ὅτι ψυχρὸν 28v καὶ θερμόν. |

Ὁ μὲν φιλόσοφος οὕτως ἔλεγεν. τὸν δὲ Ἀλέξανδρον μᾶλλον μὲν εἶναι 119r δῆλον λέγειν τὸν ἀριθμόν, ἧττον δὲ τὸ ψυχρὸν καὶ θερμόν. οὐ μὴν τὴν 45
5 ἀλήθειαν οὕτως ἔχειν· σαφέστερον γὰρ τὸ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ἢ ἄλλο τι τῶν φυσικῶν ἤπερ ὁ ἀριθμός. διὸ ὁ μὲν φυσικὸς οὐχ ὁρίζεται τί τὸ ψυχρὸν ἢ τί τὸ θερμόν, διὰ τὸ δῆλα εἶναι ταῦτα ἐκ τῆς ἐναργείας· ὁ μέντοι ἀριθμητικὸς ὁρίζεται τί ἐστιν ἀριθμὸς καὶ τί μονάς, ὅτι ἀριθμὸς μέν ἐστι τὸ ἐκ μονάδων συγκείμενον πλῆθος, μονὰς δὲ καθ' ὃ ἕκαστον τῶν ὄντων
10 ἓν λέγεται. |

p. 76b19 Καὶ τὰ πάθη μὴ λαμβάνειν τί σημαίνει, ἂν ᾖ δῆλα, 28v ὥσπερ οὐδὲ τὰ κοινὰ οὐ λαμβάνει τί σημαίνει τὸ ἴσα ἀπὸ ἴσων ἀφελεῖν, ὅτι γνώριμον.

Ὅτι οὐδὲ τὰ καθ' αὑτὸ συμβεβηκότα πάθη, ἐὰν ᾖ δῆλα, ὁρίζεται ὁ
15 ἐπιστήμων, οὐδὲ μὴν τὰ ἀξιώματα. οὔτε γὰρ τί σημαίνει τὸ 'τὰ ἐφαρμόζοντα ἐπ' ἄλληλα ἴσα ἀλλήλοις ἐστί' λέγει, οὔτε μὴν τί ἐστι τὸ 'ἐὰν ἀπὸ 20 ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ, τὰ καταλειπόμενά ἐστιν ἴσα.' καὶ ἐπί τινων παθῶν ὁμοίως· οὐχ ὁρίζεται γὰρ ὁ γεωμέτρης, οἷον τί ἐστι τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ἢ τίνες εἰσὶν αἱ ἐφεξῆς γωνίαι. καὶ ἐπὶ τῶν
20 ἄλλων ὡσαύτως.

p. 76b21 Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τῇ γε φύσει τρία ταῦτά ἐστι, περὶ ὅ τε δείκνυσι καὶ ἃ δείκνυσι καὶ ἐξ ὧν.

Κἄν τε, φησί, ταῦτα πάντα προλαμβάνηται ὑπὸ τῶν ἐπιστημῶν, κἂν

---

1. 2 θερμὸν—ψυχρόν a 3 post μὲν add. οὖν a τὸν δὲ — 10 λέγεται RUa²: ὅτι ὁ μὲν ἀριθμητικὸς ὁρίζεται, τί ἐστιν ἀριθμός, καὶ τί ἐστι μονάς. ὅτι ἀριθμὸς μέν ἐστι, τὸ ἐκ μονάδων συγκείμενον πλῆθος. μονὰς δέ, καθ' ἕκαστον τῶν ὄντων ἓν λέγεται. ὁ δὲ φυσικὸς οὐχ ὁρίζεται τί ἐστι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, διὰ τὸ δῆλα εἶναι ταῦτα ἐκ τῆς αἰσθήσεως. καὶ ἔστιν ἡ διαφορὰ ἐνταῦθα, τοῦ τὸν μέν, ὁρίζεσθαι. τὸν δέ, οὐχ ὁρίζεσθαι. ὁ δὲ ἀλέξανδρος καὶ ἀμφοτέρους μὲν ὁρίζεσθαί φησιν. ἀλλὰ τὸν μὲν ἀριθμητικὸν μᾶλλον ὁρίζεσθαι τὸν ἀριθμόν, ἢ τὴν μονάδα. τὸν δὲ φυσικόν, ἧττον τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ θερμόν. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει τὸ ἀληθές, σαφέστατα γὰρ ἔγνωσται τῇ αἰσθήσει τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, ἢ ἄλλο τι τῶν φυσικῶν, ἤπερ ὁ ἀριθμός. καὶ διὰ τοῦτο ἡ τοιαύτη ἐξήγησις ἀποδοκιμάζεται a¹ 3. 4 μὲν εἶναι δῆλον λέγειν a²: δῆλον εἶναι λέγειν R: μὲν εἶναι U 5 ἔχειν οὕτως U 6 διότι R post τί add. ἐστι R 7 ἐναργείας scripsi: ἐνεργείας RUa² 8 post τί alt. add. ἐστι R 11 λανθάνειν a² ἐὰν ᾖ δῆλα τί σημαίνει R 12 μὴ R τὸ κτλ. om. R post τὸ add. τὰ U: om. a Arist. 13 γνώριμον a Arist.: γνώριμα U 16 ἐστί om. U: εἶναι a λέγειν U: om. a 18 γὰρ om. R post γωνίας add. τὸ τρίγωνον a 19 δυσὶν a καὶ om. R 21 περὶ κτλ. om. R 22 ὅ τε a Arist.: ὅ τι U 23 ἐάν—ἐάν a ταῦτα a: om. RU προσλαμβάνηται Ra

τέ τινα παροράται διὰ τὸ ἐναργές, οὐδὲν ἧττον ἐπὶ πάσης ἐπιστήμης τρία 28v ἐστὶν ἐξ ὧν συνέστηκε πᾶσα ἀπόδειξις, τό τε γένος περὶ ὃ τὰ καθ' αὑτὸ 25 ὑπάρχοντα ἀποδείκνυσιν ἡ ἐπιστήμη, ὅπερ καὶ δεδομένον ἐστί, καὶ αὐτὰ τὰ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα αὐτῷ πάθη, ὅπερ ἐστὶ ζητούμενον, καὶ 5 τρίτον τὰ ἀξιώματα ἐξ ὧν ὑπάρχοντα δείκνυνται τὰ πάθη τοῖς ὑποκειμένοις.

p. 76b23 Οὐκ ἔστι δ' ὑπόθεσις οὐδ' αἴτημα ὃ ἀνάγκη εἶναι δι' αὑτὸ καὶ δοκεῖν ἀνάγκη καὶ τὰ ἑξῆς.

Εἰπὼν τρία εἶναι τὰ ἐξ ὧν πᾶσα ἀπόδειξις, καὶ ὅτι ταῦτα προλαμ- 30 10 βάνουσιν αἱ ἐπιστῆμαι, πάντα μὲν κατὰ τὸ τί σημαίνει, τινὰ δὲ κατὰ τὸ ὅτι ἔστι, καὶ ὅτι συμβαίνει ἐπί τινων ἐπιστημῶν ἐνιοτέ τινα τούτων μὴ λαμβάνεσθαι διὰ τὸ δῆλα εἶναι ἐκ τῆς ἐναργείας, ὥσπερ ἀμέλει οὐδὲ τῶν ἀξιωμάτων προλαμβάνουσιν οἱ κατὰ μέρος ἐπιστήμονες τὰς σημασίας διὰ τὸ σαφῆ εἶναι ἐκ τῆς ἐναργείας, οἷον τί σημαίνει τὸ 'ἐὰν ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφαι- 15 ρεθῇ' καὶ τὸ τὴν ἀντίφασιν μὴ συναληθεύειν, ἐπειδὴ ὅλως ἐμνήσθη 35 τοῦ ἀξιώματος, βούλεται τήν τε ἰδιότητα αὐτοῦ παραδοῦναι ἡμῖν καὶ διακρῖναι αὐτὸ ἀπό τε τῶν καλουμένων ὑποθέσεων καὶ αἰτημάτων καὶ ἔτι ταῦτα ἐξ ἀλλήλων τε καὶ τῶν ὁρισμῶν. ἤδη μὲν οὖν καὶ ἐν ἀρχαῖς παραδέδοται ἡ τούτων διάκρισις· ἐπειδὴ δὲ καὶ νῦν τούτων μέμνηται, εὔλογον 20 τὴν πᾶσαν ἡμᾶς τῶν προκειμένων διάνοιαν ἀνακεφαλαιωσαμένους ἄνωθεν τὴν πᾶσαν ἐντελῶς ἐκθέσθαι διαίρεσιν ἔχουσαν οὕτως. τῶν ἀμέσων προ- 40 τάσεων αἱ μὲν αὐτόπιστοί εἰσι καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις κοινῶς συμπεφυκυῖαι, αἱ δὲ οὐ πᾶσιν. αἱ μὲν οὖν κοινῶς συμπεφυκυῖαι πᾶσι διὰ τὸ οἴκοθεν ἔχειν τὸ πιστὸν καλοῦνται ἀξιώματα καὶ κοιναὶ ἔννοιαι· αἱ δὲ μὴ πᾶσι 25 συμπεφυκυῖαι ἀλλὰ τισὶ καλοῦνται θέσεις. καὶ τῶν θέσεων αἱ μὲν τί ἐστιν ἕκαστόν φασιν, αἳ καλοῦνται ὁρισμοί, αἱ δὲ ἄλλο ἄλλου κατηγοροῦσιν, αἳ καλοῦνται κοινῷ ὀνόματι ὑποθέσεις. καὶ τῶν ὑποθέσεων αἱ μὲν ἀληθεῖς τε οὖσαι καὶ δοκοῦσαι λαμβάνονται τῷ μανθάνοντι παρὰ τοῦ ἐπιστήμονος, αἱ 45 δὲ μὴ δοκοῦσαι. αἱ μὲν οὖν δοκοῦσαι τοῖς μανθάνουσι λαμβανόμεναι κα- 30 λοῦνται ἰδίῳ ὀνόματι ὁμωνύμως τῷ γένει ὑποθέσεις, αἱ δὲ μὴ δοκοῦσαι αἰτήματα. καὶ τῶν ὑποθέσεων ὅσαι μὲν μετὰ τοῦ δοκεῖν τῷ προσδιαλεγομένῳ καὶ ἀληθεῖς εἶναι οὐ πολλῆς δέονται ἐπιστάσεως εἰς τὸ τὴν ἐν αὐτοῖς θεωρηθῆναι ἀλήθειαν, καλοῦνται κυρίως ὑποθέσεις· οἷον εἰ θέλων τις κατασκευάσαι, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, ἐρωτήσει τὸν προσδιαλεγόμενον, εἰ δοκεῖ 35 αὐτῷ ἡ ψυχὴ αὐτοκίνητος εἶναι, ἢ εἰ τὰ ἐναντία ἐξ ἀλλήλων γίνεται. εἰ 50

---

1 παρορῶνται Ra ante διὰ add. ὑπὸ τῶν ἐπιστημῶν R 2 post πάσης add. γὰρ RU: om. a 5 δείκνυται R τὰ πάθη om. R 8 αὐτὸ libri καὶ τ. ἑ. om. R 9. 10 προσλαμβάνουσιν Ua 11 καὶ τὸ τί σημαίνει Ua[2] post ἐνίοτε add. δὲ Ua 12 οὐδὲ ἀμέλει R 13 προσλαμβάνουσιν Ua post τὸ add. ταῦτα a: ταυτὸ mrg. U 14. 15 post ἀφαιρεθῇ add. τὰ καταλειπόμενά εἰσιν ἴσα a 18 ἐν ἀρχαῖς] c. 2 p. 72a14 sq. 20 ἀνακεφαλαιουμένους U 21 ἐντελῆ R 24 post καλοῦνται add. καὶ R 28 οὖσαι R: εἰσι Ua 29 αἱ μὲν—30 δοκοῦσαι iterat U

μὲν οὖν συγκατάθηται τῇ ἐρωτήσει, φήσει οὕτως ἔχειν· εἰ γὰρ καὶ χρῄζει
ταῦτα ἐπιστάσεώς τινος, ἀλλ' οὖν ἀληθῆ τέ εἰσι καὶ τῷ ὀλίγον ἐπισκέ-
ψαντι εὐθὺς δῆλα οὕτως ἔχοντα γίνεται. ταῦτα οὖν καλεῖται κυρίως ὑπο-
θέσεις. τοῦ τοιούτου δ' εἰσὶν εἴδους καὶ τῶν ὁρισμῶν ὅσοι φανερὰν ἔχουσι
5 τὴν ἐν αὐτοῖς ἀλήθειαν· οἷον τρίγωνόν ἐστι σχῆμα ἐκ τριῶν εὐθειῶν περι-
εχόμενον, κύκλος δέ ἐστι σχῆμα ὑπὸ μιᾶς γραμ|μῆς περιεχόμενον, πρὸς ἣν 29r
ἀφ' ἑνὸς σημείου τῶν ἐντὸς τοῦ κύκλου πᾶσαι αἱ [πρὸς τὴν περιφέρειαν]
προσπίπτουσαι εὐθεῖαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσίν· ἐναργὲς γὰρ τὸ ὑπὸ μιᾶς
γραμμῆς περιέχεσθαι τὸν κύκλον καὶ τὸ τὰς ἐκ τοῦ κέντρου ἴσας εἶναι τῷ
10 μόνον κατανοήσαντι, ὅτι τὸ ἐκ τοῦ κέντρου, καθ' ὃ ἕστηκε τὸ ἕτερον σκέ-
λος τοῦ διαβήτου, ἐπὶ τὸ λοιπὸν σκέλος διάστημα μία ἐστὶν εὐθεῖα, ἥτις 5
πανταχόθεν περιαγομένη γεννᾷ τὸν κύκλον· καὶ ἐπὶ τῶν παραπλησίων ὡσ-
αύτως ὀλίγης δεῖται ἐπιστασίας. ὅσαι δὲ δοκοῦσαι τῷ προσδιαλεγομένῳ
ἀληθεῖς μέν εἰσι, ἀποδείξεως δὲ δεόμεναι καὶ ἐπεξεργασίας πλείονος, αὗται
15 πρὸς τὸν μανθάνοντά εἰσι μὲν ὑποθέσεις, οὐ μὴν κυρίως, οἷον πάλιν οἱ ὅροι.
τούτων γὰρ ὅσοι μὲν οἴκοθεν ἔχουσι τὴν πίστιν μετὰ τοῦ δοκεῖν τῷ μανθά-
νοντι, οὗτοι κυρίως καλοῦνται ὑποθέσεις, ὡς ἤδη εἴπομεν· ὅσοι δὲ οὐκ
οἴκοθεν ἔχουσι τὰς πίστεις ἀλλὰ δέονται ἀποδείξεως, οἷον ὁ τοῦ σημείου 10
ὅρος καὶ ὁ τῆς γραμμῆς ἢ ὁ τῆς ἐπιφανείας [ὑποθέσεις εἰσίν], ἀλλὰ καὶ
20 τὸ τὸν ἥλιον μείζονα εἶναι τῆς γῆς ἢ τὴν γῆν ἐν τῷ μέσῳ εἶναι ἢ κέν-
τρου λόγον ἔχειν ἢ ὅ τι δοκοῦν τῷ προσδιαλεγομένῳ λαμβάνεται, ἐπειδὴ
ἀποδείξεως ταῦτα δέεται, λαμβάνεται δὲ ἀναποδείκτως, οὗτοι ὡς πρὸς τὸν
μανθάνοντα καλοῦνται ὑποθέσεις. καὶ δῆλον ὅτι καὶ ὁ ὁρισμὸς ὑπόθεσίς
ἐστιν ὡς εἶναι τῷ ὑποκειμένῳ τὸ αὐτό, διαφέρον δὲ τῇ σχέσει, ὥσπερ καὶ 15
25 κατάφασις καὶ ἀπόφασις καὶ πρότασις καὶ πρόβλημα καὶ συμπέρασμα.
ὅταν μὲν γὰρ ὡς μέρος προτάσεως ὁ ὁρισμὸς λαμβάνηται, ὑπόθεσίς ἐστι
καὶ οὐχ ὁρισμός, ὥσπερ ὅταν, εἰ τύχοι, τὸν τοῦ κύκλου ὁρισμὸν ἐν προτάσει
παραλαμβάνωμεν, ἐν θεωρήματι λέγοντες 'αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς
τὴν περιφέρειαν προσπίπτουσαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσίν' ἢ 'ὅταν δὲ εὐθεῖα ἐπ'
30 εὐθεῖαν σταθεῖσα τὰς ἐφεξῆς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ποιῇ' καὶ τὰ ἑξῆς·
ὅταν δὲ μὴ ἀντὶ προτάσεως παραλαμβάνηται ἀλλ' ὡς αὐτὸ τοῦτο τὴν φύσιν 20
τοῦ πράγματος ἀπαγγέλλων, τότε ὁρισμός ἐστιν, οὐχ ὑπόθεσις. οὐκέτι
μέντοι ἡ ὑπόθεσις πάντως καὶ ὁρισμός ἐστιν· οἷον ὅτι τὰ ἐναντία ἐξ ἀλλή-

1 συγκαταθεῖται R   φήσει scripsi: φύσει libri   γὰρ scripsi: δὲ libri   καὶ a^2: οὗ RUa^1
post χρῄζει add. μὲν Ua^1 2 ἐπισκέψεώς a^1 ἀληθεῖς pr. U   3 οὖν om. Ua^2
καλοῦνται Ua^2, at cf. p. 131,24   3. 4 post ὑποθέσεις add. καὶ Ua^2: τῶν ἀμέσων προτάσεων a
4 δ' om. Ua^2 6 καὶ κύκλος, om. δέ U   7 πρὸς τὴν περιφέρειαν delevi   8 post
γὰρ add. καὶ R   11 post διαβήτου add. τοῦ γράφοντος τὸν κύκλον a   13 ἐπιστάσεως R
δοκοῦσαι a^2: δοκοῦσι RUa^1 14 εἰσι a^2: εἶναι RUa^1 αὐτῆς R: αὐτοῖς a^1 15 εἰσὶν
ὑποθέσεις R: ὑποθέσεις μέν εἰσι καὶ αὗται a^1 πάλιν om. U   19 ὑποθέσεις εἰσίν delevi
21 ἢ ὅ τι om. R   post ὅτι add. τί U   22 δεῖται U   23 καὶ alt. om. R
26 λαμβάνεται U   28 ἐν θεωρήματι RUa^2: προβλήματα a^1 29 πίπτουσαι R
post προσπίπτουσαι add. εὐθεῖαι a   ἀλλήλοις R   30 ποιεῖ a   καὶ τὰ ἑξῆς om. R
31 παραλαμβάνεται U   ante τὴν add. κατὰ a^2 32 ἀπανέχει sic R: ὑπογράφῃ a^1
32. 33 οὐ μέντοι ἡ ὑπόθεσις R: ἡ μέντοι ὑπόθεσις οὐ a   οἷον RUa^2: καὶ γὰρ a^1

λων, ὑπόθεσις μέν, οὐκέτι δὲ καὶ ὁρισμός, καὶ τὸ τὴν σελήνην ἐκ τοῦ 29r
ἡλίου φωτίζεσθαι ὑπόθεσις, οὐχ ὁρισμός ἐστιν, εἰ δοκοῦντα τῷ προσδιαλε-
γομένῳ λαμβάνονται. ὅσαι μὲν οὖν τῶν ὑποθέσεων δοκοῦσι τῷ μανθάνοντι
ἢ τῷ προσδιαλεγομένῳ, ἰδικώτερον ὑποθέσεις καλοῦνται, ὡς εἴρηται, ὁμω- 25
5 νύμως τῷ γένει. ὅσαι δὲ μὴ δοκοῦσι τῷ προσδιαλεγομένῳ, ἀληθεῖς δέ εἰσι
καὶ ὀλίγης δεόμεναι παραμυθίας, καλοῦνται κυρίως αἰτήματα· οἷον τὸ παντὶ
κέντρῳ καὶ διαστήματι κύκλον γράφεσθαι καὶ τὸ ἀπὸ παντὸς σημείου ἐπὶ
πᾶν σημεῖον εὐθεῖαν γραμμὴν ἀγαγεῖν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. εἰ δὲ μὴ
δοκοῦσαι, εἰ μὲν ψευδεῖς εἶεν ἐναντίαι δὲ τῇ τοῦ προσδιαλεγομένου δόξῃ,
10 ἢ καὶ ἀληθεῖς μὲν πλείονος δὲ ἀποδείξεως δεόμεναι, καλοῦνται πρὸς τὸν
μανθάνοντα αἰτήματα. οἷον ψευδεῖς μέν, ὡς εἰ αἰτοίη τις τῶν περὶ Δη- 30
μόκριτον συγχωρηθῆναι αὐτῷ ὅτι ἀρχαὶ τῶν πραγμάτων εἰσὶ τὰ ἄτομα, ἢ
τῶν περὶ Ἀναξαγόραν τις ὅτι αἱ ὁμοιομέρειαι· ἀληθεῖς δὲ καὶ πλείονος δεόμεναι
παραμυθίας, ὥσπερ ἡ λέγουσα τὰς ἀπ᾽ ἐλαττόνων ἢ δύο ὀρθῶν ἐκβαλλο-
15 μένας συμπίπτειν· τοῦτο γὰρ λαμβάνει μὲν ὡς αἴτημα ὁ γεωμέτρης ἀναπο-
δείκτως, βιβλίον μέντοι ὁλόκληρον ὅ τε Πτολεμαῖος καὶ ὁ Πρόκλος εἰς τοῦτο
κατεβάλοντο. πολλάκις δὲ καὶ ἐναντία ἐστὶ τὰ αἰτήματα τῇ τοῦ προσδια- 35
λεγομένου δόξῃ. συγχωρεῖ μέντοι ὁ προσδιαλεγόμενος, ἵνα συμπερανθῇ τι·
οἷον εἴ τις δοξάζων μὴ εἶναι κενὸν συγχωρήσειε τὸ εἶναι κενόν, ἵνα εἰδείη
20 εἰς τί τῷ αἰτοῦντι χρησιμεύει τὰ τῆς ὑποθέσεως. πολλάκις δὲ καὶ οὐδέ-
τερον αὐτῷ δοκεῖ τῶν ἀντικειμένων, οἷον τὸ τοὺς ἀστέρας ἀρτίους εἶναι ἢ
περιττούς, πάλιν δ᾽ αὖ συγχωρεῖ τῷ συλλογιζομένῳ ὃ βούλεται λαβεῖν,
ἵνα τὸ συναγόμενον ἴδῃ. πάντως οὖν καὶ τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ ὑπόθεσις πάντως 40
ἀληθής· τὸ δὲ αἴτημα οὐ πάντως μὲν ἀληθές, συγχωρούμενον δὲ παρὰ
25 τοῦ πρὸς ὃν ὁ λόγος. ἡ μὲν οὖν πᾶσα διαίρεσις αὕτη. διαφέρουσι δὲ ἀλλή-
λων τὰ εἰρημένα· τὰ μὲν ἀξιώματα τῶν κατὰ φύσιν ὑποθέσεων, διότι, ὡς
ἐν ἀρχῇ ταῦτα διεκρίναμεν, τὰ μὲν ἀξιώματα συμπεφύκασι πᾶσι καὶ οἴκοθεν
ἔχων αὐτὰ ἕκαστος προβάλλεται, κἂν μὴ ὁ διδάσκαλος εἴπῃ· αἱ μέντοι
ὑποθέσεις, εἰ καί τινες τρόπῳ τινὶ διὰ τὸ σαφὲς αὐτόπιστοι εἶεν, ὥσπερ
30 τὰ ἀξιώματα, ἀλλ᾽ οὐ δύναται ἕκαστος οἴκοθεν αὐτὰ προχειρίζεσθαι, ἀλλὰ 45
δεῖται μὲν ἀκοῦσαί τι περὶ αὐτῶν παρὰ τοῦ διδασκάλου, ἀκούσας γε μὴν
οὐ πάντως δεῖται κατασκευῆς εἰς τὴν τούτων δεῖξιν ὡς ἐχόντων προφανῆ
τὴν ἀλήθειαν, οἷον ὅτι τρίγωνόν ἐστι τὸ ἐκ τριῶν πλευρῶν περιεχόμενον,
τετράπλευρον δὲ τὸ ἐκ τεσσάρων, καὶ ὀρθογώνιον μὲν τὸ ὀρθὴν ἔχον γω-

2 ὑπόθεσις μὲν, οὐκ ἔστι δὲ καὶ ὁρισμὸς a   2 εἰ scripsi: ἢ RUa   post δοκοῦντα add. διὰ τοῦτο γὰρ a   4 εἰδικώτερον a   εἴρηται] p. 127,30   6 τὸ om. R   7 κέντρω RUa[2]: κύκλῳ a[1]   8 ὅμοια τούτοις U   9 δοκοῦσι malim   post εἶεν add. ἢ καὶ U   δὲ a: om. RU   δόξει U   11 οἷον RUa[2]: καὶ a[1]   εἰ (καὶ add. a[1]) αἰτοίη Ra[1]: ᾤετο Ua[2]   13 post ἀναξαγόραν add. εἰ Ua[2]   14 ὡς U   15—17 ἀναποδείκτως. πολλῆς δὲ δεῖται τῆς ἀποδείξεως, ὡς βιβλίον ὁλόκληρον τόν τε πτολεμαῖον καὶ τὸν πρόκλον καταβαλέσθαι εἰς τοῦτο a   17 καὶ om. R   18 post δόξῃ add. εἰ Ua   19 συγχωρήσει R   19. 20 ἴδη εἰ τῶ R   21 post οἷον add. εἰ a   23 ἴδοι U   ἀξίωμα scripsi: αἴτημα RUa   24 ἀληθεῖς pr. l. Ua: fort. ἀληθῆ   27 ἡ ἀρχὴ R   ἐν ἀρχῇ] p. 127,23   συμπέφυκε U   28 ἔχων om. R   31 αὐτῶν Ra: αὐτοῦ τῶν U   περὶ (ante τοῦ) R

νίαν, ὀξυγώνιον δὲ τὸ ὀξεῖαν ἔχον γωνίαν καὶ ὅσα τοιαῦτα καθέστηκε. τῶν 29r μὲν οὖν κυρίως ὑποθέσεων ταύτῃ διαφέρουσι τὰ ἀξιώματα. τῶν δὲ κυρίως αἰτημάτων διαφέρουσι τὰ ἀξιώματα καὶ αἱ ὑποθέσεις· αἱ μὲν ὑποθέσεις, 50 ὅτι δοκοῦσαι λαμβάνονται τῷ μανθάνοντι, τῶν αἰτημάτων οὐ πάντως 5 δοκούντων αἰτουμένων παρὰ τοῦ διδασκάλου συγχωρηθῆναι· οἷον ὡς εἰ λέγοι 'συγκεχωρήσθω μοι τὸ ἀπὸ παντὸς σημείου ἐπὶ πᾶν σημεῖον εὐθεῖαν γραμμὴν ἀγαγεῖν καὶ παντὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι κύκλον γράψαι'· ἀμφοτέρων δέ, διότι τὰ μὲν ἀξιώματα καὶ αἱ ὑποθέσεις τὸ πιστὸν ἔχουσι, τὰ δὲ αἰτήματα βραχείας ἢ καὶ πλείονος δέονται παραμυθίας.

10 Τὴν μὲν οὖν | τούτων διάκρισιν ἐν ἀρχαῖς παραδέδωκε. νῦν δὲ δια- 29v κρίνει τὰ ἀξιώματα ἀπό τε τῶν πρὸς τὸν μανθάνοντα ὑποθέσεων καὶ αἰτημάτων καὶ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων, ὅτι τὰ μὲν αἰτήματα τῶν ὑποθέσεων διαφέρει τῷ τὰς μὲν ὑποθέσεις δοκούσας εἶναι τῷ μανθάνοντι, τὰ δὲ αἰτήματα οὐκέτι δοκοῦντα ἀλλὰ συγχωρούμενα, τὰ δὲ ἀξιώματα ἀμφοτέρων τῷ τὰ 15 μὲν εἶναι κοινὰ ὡς πᾶσι δοκοῦντα καὶ οἴκοθεν ἔχοντα τὴν ἀλήθειαν, τὰς 5 δὲ ὑποθέσεις οὐ πᾶσι δοκούσας, μήτε μὴν τὰ αἰτήματα. τῶν δὲ ὁρισμῶν πάντα διαφέρουσι τῷ ταῦτα μὲν πάντα προτάσεις εἶναι ἄλλο ἄλλου κατηγορούσας ἤτοι καθόλου ἢ ἐν μέρει καὶ ἢ καταφατικῶς ἢ ἀποφατικῶς, τοὺς δὲ ὁρισμοὺς μήτε καθόλου μήτε ἐν μέρει ἄλλο ἄλλου κατηγορεῖν μήτε 20 καταφατικῶς μήτε ἀποφατικῶς, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ τί ἐστιν ἑκάστῳ τὸ εἶναι δηλοῦν. εἰ δέ ποτε οἱ ὁρισμοὶ παραληφθεῖεν ἐν προτάσεσιν, οὐκέτι ὁρισμοὶ μένουσιν ἀλλὰ προτάσεις γίνονται ἔχουσαι ὑποκείμενον μὲν τὸ ὁριστὸν 10 κατηγορούμενον δὲ τὸν ὁρισμόν, καὶ τότε γίνονται καὶ αὐτοὶ ὑποθέσεις.

Οὐκ ἔστι δὲ ὑπόθεσις οὐδὲ αἴτημα ὃ ἀνάγκη εἶναι δι' αὐτὸ 25 καὶ δοκεῖν ἀνάγκη. τίνι διαφέρει ἀξίωμα ὑποθέσεώς τε καὶ αἰτήματος, λέγει, ὅτι ἀξίωμα μέν ἐστιν ὃ δι' αὑτό τέ ἐστιν ἀνάγκη καὶ δοκεῖ ἐξ ἀνάγκης οὕτως ἔχειν, ὅπερ οὐδὲ τῇ ὑποθέσει ὑπάρχει οὐδὲ τῷ αἰτήματι· ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις οὐκ ἐξ ἀνάγκης δοκεῖ οὕτως ἔχειν, ἐπεὶ μηδὲ πᾶσι δοκεῖ· τὸ δὲ αἴτημα οὐδ' ὅλως δοκεῖ, ὡς εἴρηται.

30 p. 76b24 Οὐ γὰρ πρὸς τὸν ἔξω λόγον ἡ ἀπόδειξις ἀλλὰ πρὸς τὸν 15 ἐν τῇ ψυχῇ.

Ἐπειδὴ εἶπε τὸ ἀξίωμα ἀνάγκῃ τε ⟨δι'⟩ αὑτὸ εἶναι καὶ δοκεῖν ἐξ ἀνάγκης, ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι οὐ πάντως ἐξ ἀνάγκης δοκεῖ τὸ ἀξίωμα εἶναι (τί γάρ, ἐὰν μὴ συγχωρῇ τις ὅτι ἐπὶ παντὸς ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἢ ἐὰν 35 ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ, τὰ καταλειπόμενά ἐστιν ἴσα;), πρὸς τοῦτον ἀπαν-

1 ὀξυγώνιον—γωνίαν om. a[1] 4 ὅτι om. R post τῶν add. δὲ U 7 γραμμὴν om. U περιαγαγεῖν R 8 an ἀμφότερα? αἱ μὲν ὑποθέσεις καὶ τὰ ἀξιώματα a 9 δέονται om. R 11 post ἀξιώματα add. τὰ Ua post ὑποθέσεων add. τε R 13 τῷ μανθάνοντι εἶναι R 15 κοινῇ καὶ a: κοινῶς R 17 πάντων pr. l. R 20 τὸ prius om. U 21 προτάσει Ra cf. p. 132,1. 2 22 μὲν ὑποκείμενον Ra 24. 25 lemma om. a 26 an ⟨ἐξ⟩ ἀνάγκης ut p. 131,7? at cf. vs. 32 28 οὐ δοκεῖ ἐξ ἀνάγκης ἔχειν οὕτως ὡς ἔχει, ἐπεὶ a 32 δι' αὑτὸ scripsi: αὐτὸ RUa 33 δοκεῖ τὸ ἀξίωμα ἐξ ἀνάγκης a 34 ἢ primum om. U post ἀπόφασις add. ἀληθεύει a

τῶν φησιν ὅτι αἱ ἀποδείξεις οὐ πρὸς τὸν ἔξω λόγον ἀποτείνονται, τουτέστι 29v
τὸν ἐν τῇ προφορᾷ (οὐδὲ γάρ, ἐὰν ἐριστικῶς τις καὶ τοῖς ἐναργέσι μάχηται, 20
παρὰ τοῦτο οὐκ ἀποδείξει ὁ ἀποδεικτικός), ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν τῶν
πραγμάτων φύσιν καὶ πρὸς τὸν ἐνδιάθετον λόγον· οὐδὲ γάρ, ἐὰν λέγῃ τις
5 μὴ εἶναι ἀληθὲς τὸ ἐπὶ παντὸς ἢ τὴν κατάφασιν εἶναι ἢ τὴν ἀπόφασιν, οὕτω
πάντως καὶ φρονεῖ ὁ τοιοῦτος. διὰ τοῦτο οὖν φησιν, ὅτι τὰ ἀξιώματα εἴ-
πομεν ἐξ ἀνάγκης τε εἶναι καὶ δοκεῖν ἐξ ἀνάγκης, οὐ πρὸς τὸ συγχωρεῖσθαι 25
κατὰ τὸν προφορικὸν λόγον ὑπὸ τῶν προσδιαλεγομένων ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐν
τῇ ψυχῇ διάθεσιν. ἐπεί, φησίν, εἰ πρὸς τὸν προφορικὸν λόγον γένοιντο αἱ
10 ἀποδείξεις, οὐ μόνον ἀπόδειξιν οὐκ ἐνδέχεται γίνεσθαι ἀλλ' οὐδὲ ὅλως
συλλογισμόν· δύναται γὰρ μηδεμιᾷ καταφατικῇ προτάσει συγχωρῆσαι ὁ προσ-
διαλεγόμενος λέγων, εἰ τύχοι, μὴ εἶναι ἀληθὲς τὸ πᾶν ζῷον οὐσίαν εἶναι
ἢ πᾶν σῶμα τριχῇ διαστατὸν ἢ ἥντινα ἄλλην καταφατικὴν πρότασιν·
καταφατικῆς δὲ μὴ συγχωρουμένης προτάσεως συλλογισμὸς οὐ γίνεται. 30
15 ἀλλ' εἰ καὶ κατὰ τὸν προφορικὸν λόγον οὐ συγχωρεῖ ὁ τοιοῦτος, ἀλλ'
οὖν κατὰ τὸν ἐνδιάθετον πάντως οὕτως ἕξει. ὥστε καὶ αἱ ἀποδείξεις πρὸς
τὸν ἐν τῇ ψυχῇ λόγον εἰσίν, οὐ πρὸς τὸν ἐκτός.

p. 76b 27 Ὅσα μὲν οὖν δεικτὰ ὄντα λαμβάνει αὐτὸς μὴ δείξας,
ταῦτα, ἐὰν μὲν δοκοῦντα λαμβάνῃ τῷ μανθάνοντι, ὑποτίθε-
20 ται, καὶ ἔστιν οὐχ ἁπλῶς ὑπόθεσις ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνον μόνον.

Τί διαφέρει ἡ πρὸς τὸν μανθάνοντα ὑπόθεσις τοῦ αἰτήματος, διακρίνει
διὰ τούτων· τὴν γὰρ ἁπλῶς ὑπόθεσιν τοῦ ἁπλῶς αἰτήματος ἐν ἀρχαῖς
διέκρινε. φησὶν οὖν ὅτι τῶν δεομένων ἀποδείξεως ὅσα μὲν δοκοῦντα λαμ- 40
βάνεται τῷ μανθάνοντι, ταῦτα ὑποθέσεις καλεῖται, οὐχ ἁπλῶς ὑποθέσεις
25 ἀλλὰ πρὸς τὸν μανθάνοντα ὑποθέσεις· ἐὰν δὲ μὴ δοκοῦντα ἢ καὶ τὰ ἐναν-
τία οἷς δοκεῖ τῷ μανθάνοντι, ταῦτα καλεῖται αἰτήματα. τούτων δὲ τὰ
παραδείγματα παρεθέμεθα.

p. 76b 35 Οἱ μὲν οὖν ὅροι οὐκ εἰσὶν ὑποθέσεις· οὐδὲ γὰρ εἶναι
ἢ μὴ λέγονται.

30 Ἐντεῦθεν διακρίνει τοὺς ὅρους ἀπὸ τῶν ὑποθέσεων, ὅτι αἱ μὲν ὑπο- 45
θέσεις ἄλλο ἄλλου κατηγοροῦσιν ἢ ἀποφάσκουσιν, οἱ δὲ ὅροι οὐδὲν
οὔτε καταφάσκουσί τινος οὔτε ἀποφάσκουσιν, ἀλλ' ἢ μόνον τί ἐστι τὸ

2 τὸν om. a: καὶ τὸν U post προφορᾷ add. τοῦ λόγου a οὐ R
3 ἀπόδειξις Ra post ἀποδεικτικὸς add. λόγος a 5 ἢ prius om. R ἡ κατά-
φασις ἢ ἡ ἀπόφασις a[1] 7 post τε add. καὶ U 10 ἀπόδειξις alt. l. Ra
γενέσθαι a 13 ἡντιναοῦν R 16 καὶ om. R 17 εἰσίν om. R
18 δεικτικὰ R 19 λάβῃ R 19. 20 ὑποτίθενται R 20 ἀλλὰ κτλ. om. R
23. 24 λαμβάνονται Ra 25 ὑπόθεσις R 27 προεθέμεθα Ua 28 οὐδὲ
RUa (C M u, corr. B d p): οὐδὲν Arist. 29 μὴ U Arist.: μὴ εἶναι Ra
30 ἐνταῦθα a 32 ἀποφάσκουσι — καταφάσκουσιν R

προκείμενον λέγουσιν. ὥστε αἱ μὲν ὑποθέσεις ἐν προτάσεσι πάντως, οἱ δὲ 29v
ὅροι οὐκ ἐν προτάσεσιν, ἀλλ' ἐοίκασι φάσεσι μόνον, τί ἐστι τὸ λεγόμενον,
συνιέναι παρέχοντες.

p. 76b37 Τοῦτο δ' οὐχ ὑπόθεσις, εἰ μὴ καὶ τὸ ἀκούειν ὑπόθεσίν
5 τις εἶναι φήσει.

Τὸ λέγειν, φησί, τὸν ὁρισμὸν εἶναι ὑπόθεσιν ὅμοιόν ἐστιν, ὥσπερ ἂν 50
τις εἴποι [τὸ] καὶ τὸ φωνῆς ἁπλῶς ἀκούειν καὶ συνιέναι τὸ ὑπὸ τῆς φωνῆς
δηλούμενον ὑπόθεσιν εἶναι, οἷον ἄνθρωπος, κύων καὶ τὰ τοιαῦτα· τοῦτο γὰρ
εἶπεν ἀκούειν. ἀλλ' ἡ μὲν ὑπόθεσις δι' αὐτὸ τοῦτο ὑπόθεσις λέγεται, διὰ τὸ
10 ὑποτίθεσθαι ἄλλο ἄλλῳ ὑπάρχειν, οἷον τὴν ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι ἢ θνητήν,
τὸν κόσμον γενητὸν εἶναι ἢ αἴδιον. οὐ γὰρ τὸ ἁπλῶς λέγειν τὴν ψυχὴν
ἀθάνατον ἢ τὸν κόσμον αἴδιον, τοῦτο ὑπόθεσις· ἐπεί | τοί γε τούτῳ τῷ 30r
λόγῳ, ὅπερ αὐτὸς εἶπε, πᾶσα λέξις ὑπόθεσις ἔσται. ὡς οὖν οὐ πᾶσα λέξις
σημαίνουσά τι ὑπόθεσις, οὕτως οὐδὲ οἱ ὁρισμοὶ ὑποθέσεις· τί γὰρ ση-
15 μαίνει τὸ ὁριστόν, δηλοῦσιν, ⟨οὐχ⟩ ὅτι ὑπάρχει τινὶ ἢ οὐχ ὑπάρχει. οὐκ
ἄρα οἱ ὁρισμοὶ ὑποθέσεις.

p. 76b38 Ἀλλ' ὅσων ὄντων τῷ ἐκεῖνα εἶναι γίνεται τὸ συμ-
πέρασμα.

Τῷ δὲ εἶναι τὰς προτάσεις καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀνάγκη· προτά- 5
20 σεις ἄρα τινές εἰσιν αἱ ὑποθέσεις. ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς πᾶσα πρότασις ὑπό-
θεσις· οὐδὲ γὰρ τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον ζῷον ὑπόθεσις. ἡ δὲ πῶς
ἔχουσα πρότασις ὑπόθεσίς ἐστιν, καὶ τί διαφέρει αἰτήματός τε καὶ ἀξιώματος,
ἀκριβῶς διεξήλθομεν.

p. 76b39 Οὐδ' ὁ γεωμέτρης ψευδῆ ὑποτίθεται, ὥσπερ τινὲς
25 ἔφασαν.

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι οὐ πρὸς τὸν ἔξω λόγον ἀποτείνονται αἱ ἀποδείξεις
ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐν τῇ ψυχῇ, τοῦτο πιστοῦται ἐκ τῶν ἐπιστημῶν. τινὲς
γὰρ τοῦτο μὴ συνειδότες ᾠήθησαν τὸν γεωμέτρην μὴ ἀληθῆ ἀποδεικνύναι διὰ τὸ 15
ψευδεῖς, ὡς ᾤοντο, λαμβάνειν ὑποθέσεις· λαμβάνει γὰρ ὁ γεωμέτρης, εἰ
30 τύχοι, τόνδε κύκλον εἶναι μὴ ὄντα κύκλον ἢ τήνδε εὐθεῖαν μὴ οὖσαν εὐ-
θεῖαν, καὶ οὕτως τὰ ἑξῆς συμπεραίνεται. φησὶν οὖν ὅτι, ἐπεὶ μὴ πρὸς
τὸν ἔξω λόγον ἡ ἀπάντησις ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐν τῇ ψυχῇ, διὰ τοῦτο καὶ ὁ

---

1 post ἐν add. ταῖς Ua 4 ὑπόθεσίς R 5 φήσειεν εἶναι a 7 τὸ primum delevi ἁπλῆς U ξυνιέναι a 9 διὰ τοῦτο R λέγεται ὑπόθεσις a 11 post ψυχὴν add. ἢ R 12 αἴδιον RU: γενητὸν a 14 post τι add. λέγεται a 15 οὐχ prius addidi an ὅτι ⟨τι⟩ sive ⟨τί⟩ τινι? 17 εἶναι om. U γίνηται R 19 τὸ δὲ U: Τουτέστι τὸ a ἀναγκαῖον, om. εἶναι a 22 πρότασις, ἐκείνη ἐστὶν ὑπόθεσις. τί δὲ διαφέρει a 26 εἶπον R εἶπεν] p. 76b24 οὐ—27 ἀλλὰ om. U ἀποτείνονται αἱ ἀποδείξεις a: om. R 30 post τόνδε add. τὸν R

γεωμέτρης οὐ πρὸς ἣν λαμβάνει εὐθεῖαν ποιεῖται τὰς ἀποδείξεις ἀλλὰ πρὸς 30r ἣν νοεῖ· οὐδὲ γάρ, εἰ ἐν τῷ ἀβακίῳ λάβοι ποδιαίαν τὴν μὴ ποδιαίαν ἀλλ', εἰ τύχοι, δακτυλιαίαν, ὡς ἐπὶ μὴ ποδιαίας ποιεῖται τὰς ἀποδείξεις, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ νόησιν, καθ' ἣν ἔλαβε καὶ τὴν γραμμήν. καὶ 5 οὕτως ἐπὶ πάντων.

p. 77a3 Ἔτι τὸ αἴτημα καὶ ἡ ὑπόθεσις πᾶσα ἢ ὡς ὅλον ἢ ὡς 20 ἐν μέρει, οἱ δ' ὅροι οὐδέτερον τούτων.

Δευτέρα διάκρισις αὕτη τῶν ὅρων πρὸς τὰ αἰτήματα καὶ τὰς ὑποθέσεις, διότι τὰ μὲν αἰτήματα καὶ αἱ ὑποθέσεις ἤτοι ὡς ἐπὶ μέρους τινὸς 10 λέγονται ἢ κατὰ παντός, ἐπεὶ καὶ πᾶσα πρότασις ἢ καθόλου ἐστὶν ἢ ἐν μέρει, οἱ μέντοι ὁρισμοὶ οὐδὲν οὔτε κατὰ παντὸς οὔτε κατὰ τινὸς κατηγοροῦσιν· οὐ γάρ φαμεν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν τὸ ζῷον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον εἶναι ζῷον λογικὸν θνητὸν νοῦ 25 καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν.

15 p. 77a5 Εἴδη μὲν οὖν εἶναι ἢ ἕν τι παρὰ τὰ πολλὰ οὐκ ἀνάγκη, εἰ ἀπόδειξις ἔσται.

Ἐπειδὴ εἶπε πολλάκις δεῖν τὰς ἀποδεικτικὰς προτάσεις καθόλου εἶναι πρώτου τοῦ ὑποκειμένου, φήθη δ' ἄν τις διὰ τούτου τὰς ἰδέας εἰσάγεσθαι, εἴ γε ἐκεῖναι πρώτισταί εἰσι κατὰ τοὺς ὑποθεμένους αὐτάς, διὰ τοῦτο ταύτην ἀναιρῶν 20 τὴν ὑπόνοιαν ταῦτα τίθησιν, ὅτι οὐχ ἕπεται τῇ ἀποδείξει τὸ τὰς ἰδέας 30 εἰσάγεσθαι. αἱ μὲν γὰρ ἰδέαι ἐξῃρημέναι τῶν πολλῶν οὔτε κατὰ παντὸς οὔτε κατὰ τινὸς λέγοιντο ἄν· ἡ δὲ ἀπόδειξις τὸ πρώτως κατὰ παντὸς ὑποτίθεται. καὶ τοῦτο εἶναι τὸ καθόλου λέγει· τοῦτο δέ φημι τὸ ἐν τοῖς πολλοῖς συγκατατεταγμένον εἶδος. ὥστε οὐ τὰς ἰδέας εἰσάγει ἡ ἀπόδειξις.

25 Εἴδη μὲν οὖν εἶναι ἢ ἕν τι παρὰ τὰ πολλὰ οὐκ ἀνάγκη, εἰ ἀπόδειξις ἔσται, τουτέστιν οὐκ ἀνάγκη τοῖς εἰρημένοις ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως λόγοις συνεισάγεσθαι τὰς ἰδέας, ὡς ἑκάστη ἕν ἐστιν. εἰ γὰρ καὶ 35 λέγομεν δεῖν εἶναι τὸ καθόλου ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ἀλλ' οὔ φαμεν εἶναι τοιοῦτον αὐτὸ οἷόν φασι τὸ εἶδος φέρε τῶν πολλῶν ζῴων οἱ τὰς ἰδέας 30 εἰσάγοντες. καὶ σκόπει ὅπως ἀπαρέσκεται τῇ περὶ τῶν ἰδεῶν δόξῃ, ὥστε καὶ ὅπερ ἄν τις ὑπονοήσειε τῶν παρ' αὐτοῦ εἰρημένων τὴν περὶ τῶν ἰδεῶν

---

1 ποιεῖται a: ποιεῖ RU ἀλλὰ—3 ἀποδείξεις om. a[1] 2 ἀββακίῳ a[2] εἰ ἐν a[2]: εἶεν ἐν RU μὴ om. a[2] 4 post ἀλλὰ add. τὰ a[2] αὐτοῦ Ua[2] 6 ἡ om. Arist. 9 αἱ μὲν ὑποθέσεις καὶ τὰ αἰτήματα Ra 10 λέγεται a 11 κατηγοροῦσιν RUa[2]: λέγοιντ' ἂν a[1] 13 ἀλλ'—14 δεκτικόν om. R αὐτὸν scripsi: αὐτὸ τὸ Ua 15 post ἔσται add. εἶναι—ἀνάγκη καὶ τὰ ἑξῆς U et om. κ. τ. ἑ. R cf. p. 134,3 17 πολλάκις] velut c. 4 p. 73b 32 sq. καθόλου εἶναι προτάσεις a 17. 18 πρώτου om. a[1]: προτ' R 18 ἰδίας a εἴ γε—21 εἰσάγεσθαι om. U 19 πρώτιστοί R 21 post πολλῶν add. οὖσαι a 22 ἂν om. U 23 ὑπετίθετο R ἔλεγε U λέγω U 25 ἐστιν Ua οὐκ—26 ἔσται om. a εἰ om. R 26 τουτέστιν RU: ἔστι δὲ ἡ τοῦ ῥητοῦ διάνοια αὕτη, ὅτι a post ἀνάγκη add. ἐν a ἐν τοῖς om. a 27 ἓν ἑκάστη U 28 ἐλέγομεν U 28. 29 τοιοῦτόν φαμεν εἶναι U 29 φαμεν Ra[1] οἱ RUa[2]: τὸ κατὰ a[1] 31 ὑπενόησε R ἐν τοῖς—εἰρημένοις a[1] τὴν R: εἰς τὴν Ua[2]: ὡς τῆς a[1]

εἰσάγειν ἔννοιαν, τοῦτο προλαβὼν αὐτὸς ἀποκρούεται. καὶ ἐφεξῆς δὲ τερε- 30r
τίσματα τὰς ἰδέας ἐπισκώπτων ἀποκαλεῖ.

p. 77a6 Εἶναι μέντοι ἓν κατὰ πολλῶν ἀληθὲς εἰπεῖν ἀνάγκη· οὐ 40
γὰρ ἔσται τὸ καθόλου, ἂν μὴ τοῦτο ᾖ.

5 Εἰ ἔστι, φησίν, ἀπόδειξις, τὰς ἰδέας μὲν οὐκ ἀνάγκη εἶναι, ἓν μέντοι κατὰ πολλῶν ἀνάγκη. εἰ γάρ, ὡς ἐδείξαμεν, ἀνάγκη ἐν ταῖς ἀποδείξεσι τὸ καθόλου παραλαμβάνεσθαι, τὸ δὲ καθόλου παντὶ τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχει, ἐπεὶ καὶ ἀεὶ καὶ πρώτῳ καὶ καθ' αὑτό, ἀνάγκη πάσα ἀποδείξεως οὔσης εἶναι ἕν τι κατὰ πολλῶν ὑπάρχον· μὴ γὰρ ὄντος τούτου οὐδὲ 10 καθόλου ἔσται, φησίν.

p. 77a7 Ἐὰν δὲ τὸ καθόλου μὴ ᾖ, τὸ μέσον οὐκ ἔσται, ὥστ' οὐδ' 45
ἀπόδειξις.

Εἰ γὰρ μὴ καθόλου τοῦ μέσου τὸ μεῖζον κατηγορεῖται, οὐ πρώτως οὐδὲ ᾗ αὐτό ἐστιν ὑπάρχει τῷ μέσῳ τὸ μεῖζον· τοιοῦτον γὰρ ἐδείχθη τὸ 15 καθόλου. εἰ δὲ μὴ πρώτως τῷ μέσῳ τὸ μεῖζον ὑπάρχει, οὐδὲ μέσον ἔσται κυρίως, ἀλλὰ δεῖται ἑτέρου μέσου ὅρου ᾧ πρώτως ὑπάρχει τὸ μεῖζον· οἷον εἰ μὴ καθόλου τοῦ ἰσοσκελοῦς τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, οὐκ ἔσται τὸ ἰσοσκελὲς μέσον· μέσου γὰρ ἑτέρου δεήσεται, τοῦ τρι- 50 γώνου, ᾧ πρώτως ὑπάρχει τὸ ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας. 20 οὐκοῦν ἀνῃρημένου τοῦ καθόλου τὸ κυρίως μέσον ἀνῄρηται. τοῦ δὲ κυρίως μέσου ἀνῃρημένου ἀνῄρηται ἡ ἀπόδειξις· δι' ἀμέσων γὰρ προτάσεων ἡ ἀπόδειξις. ὥστε εἰ μὴ ὁ μέσος εἴη κυρίως μέσος, οὐδὲ ἄμεσος ἡ πρότασις· τούτου δὲ μὴ ὄντος οὐδὲ ἀπόδειξις ἔσται.

p. 77a9 Δεῖ ἄρα ἕν τι καὶ τὸ αὐτὸ κατὰ πλειόνων εἶναι μὴ
25 ὁμώνυμον. | 30v

Καλῶς τὸ μὴ ὁμώνυμον πρόσκειται· καὶ γὰρ τὸ καρκῖνος ὄνομα ἓν κατὰ πλειόνων φέρεται, ἀλλ' ὁμωνύμως ἐπί τε τοῦ ἄστρου καὶ τοῦ ζῴου καὶ τοῦ ὀργάνου· καὶ τὸ κύων ὁμοίως ἐπί τε τοῦ χερσαίου καὶ τοῦ θαλαττίου καὶ ἀστρῴου καὶ τοῦ φιλοσόφου. ὁμωνύμοις δὲ οὐδὲ ἡ δια- 5 30 λεκτικὴ ἀπροσδιορίστως χρήσεται, μήτι γε ἀπόδειξις.

1 εἰσαγομένης ἐννοίας a[1] ἐφεξῆς] c. 22 p. 83a33 2 post ἰδέας add. αὐτὸς a: post ἐπισκώπτων R καλεῖ a 4 ἐὰν U 5 μὲν om. R οὐκ om. a post ἀνάγκη add. μὴ Ra 6 ἐδείξαμεν ὡς a 8 πᾶσα scripsi cf. p. 136,22: πάσης libri 9 τὸ U πολλῶν a: πάντων RU 11 post ᾖ add. φησι R ὥστ' κτλ. om. R 14 οὐδὲ Ra: δὲ U ἐδείχθη] c. 4 p. 73b26 sq. 15 πρώτω, om. τῷ U ὑπάρχῃ U ἐστὶ a 16 πρώτω U 17 ὀρθὰς U 19 πρώτω U 20. 21 τοῦ δὲ μέσου τοῦ κυρίως U 22 κυρίως εἴη R 24 ἕν τι RU (n p): τι ἓν a Arist. κατὰ RU: ἐπὶ a Arist. post εἶναι add. καὶ R 26 ἓν Ua: εἰς R 27 ὁμωνύμων R 28 κυνὸς R 28. 29 ἐπί τε τοῦ ἄστρου, καὶ τοῦ ζώου, τοῦ τε χερσαίου, καὶ θαλαττίου . καί τινων φιλοσόφων a[1] 28 τοῦ tert. om. R 30 μήτοι a[1] post γε add. καὶ Ua[2]: ἡ a[1] ἀποδεικτική a[1]

p. 77a10 Τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα φάναι καὶ ἀποφάναι οὐδεμία 30v
λαμβάνει ἀπόδειξις, ἀλλ' ἢ ἐὰν δέῃ δεῖξαι.

Ἐπειδὴ προσεχῶς ἔλεγεν ὅτι τοῖς ἀξιώμασι κέχρηνται αἱ ἐπιστῆμαι
καὶ λαμβάνουσιν αὐτὰ ἐν ταῖς προτάσεσιν (οἷον φέρε εἰπεῖν, ἐπειδὴ
5 τὸ Α καὶ τὸ Β τῷ Γ ἴσον, τὰ δὲ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις
ἐστὶν ἴσα, καὶ τὸ Α ἄρα τῷ Β ἴσον ἐστί), τὸ δὲ τῆς ἀντιφάσεως ἀξίωμα 15
ἐπὶ πάντων μὲν τῶν ὄντων καὶ μὴ ὄντων διαιρεῖ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ
ψεῦδος, δοκεῖ δὲ ἐπί τινων πραγμάτων μὴ οὕτως ἔχειν ἀλλὰ δύνασθαι
συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν (οἷον ἐπὶ ψυχῆς φαμεν τὴν ψυχὴν καὶ ἀθάνα-
10 τον καὶ οὐκ ἀθάνατον, καὶ δῆλον ὅτι κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο, τῇ μὲν οὐσίᾳ
ἀθάνατον καὶ ἀίδιον, ταῖς δὲ ἐνεργείαις οὐκέτι· ὁμοίως τὰ στοιχεῖα καὶ
ἀγένητα καὶ γενητά, κατὰ μὲν τὰς ὁλότητας ἀγένητα, κατὰ δὲ τὰ μέρη 20
γενητά· ὡσαύτως καὶ ὁ οὐρανὸς κινεῖται καὶ οὐ κινεῖται· οὐ κινεῖται μὲν γὰρ
καθ' ὅλον αὐτὸν ὡς τὸν ὅλον ἀμείβειν τόπον, κινεῖται δὲ κατὰ τὰ μέρη· ἐπί
15 τε τοῦ κόσμου τὸ αὐτό, ὥστ' ἀίδιος ⟨καὶ οὐκ ἀίδιος⟩ εἶναι ὁ κόσμος δοκεῖ·
καὶ ἐπ' ἄλλων πλείστων τὸ αὐτό), καὶ διὰ τοῦτο ἐπί τινων συμπεραίνοντες
τὴν κατάφασιν δι' αὐτὸ τοῦτο ἀναγκαζόμεθα καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἀπο-
φάσεως ποιεῖσθαι, ἵνα μὴ δόξῃ χώραν ἔχειν ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατά τι
καὶ ἡ ἀπόφασις· οἷον ἐπὶ τοῦ νοῦ, εἰ συλλογιζόμεθα ὅτι ἀθάνατός ἐστιν
20 ἢ ἀίδιος, ἵνα μὴ δόξῃ οὕτως ἀθάνατος εἶναι ὥσπερ καὶ ἡ ψυχὴ ὡς δύνα- 25
σθαι ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἀπόφασιν κατά τι ἀληθεύειν, προστίθεμεν ἐν τῷ
συμπεράσματι, ὅτι ἀθάνατος ἄρα ὁ νοῦς καὶ οὐχὶ οὐκ ἀθάνατος καὶ ἀίδιος
καὶ οὐχὶ οὐκ ἀίδιος. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν παραπλησίων. ζητεῖ οὖν ἐν
τούτοις [ὅτι] ἐπὶ τῶν τοιούτων συμπερασμάτων, ἐν ποίῳ ὅρῳ τοῦ συλλο-
25 γισμοῦ δεῖ κεχρῆσθαι τῷ τῆς ἀντιφάσεως ἀξιώματι, ἵνα καὶ ἐν τῷ συμπε-
ράσματι τούτῳ χρησάμενοι δείξωμεν ὅτι μόνον τὸ ἕτερον μόριον τῆς ἀντι-
φάσεως ἀληθεύει, οὐδαμῶς δὲ τὸ λοιπόν· δῆλον γὰρ ὅτι οὐδὲ συναχθῆναι 30
δύναται ἐν τῷ συμπεράσματι, εἰ μὴ ἐν ταῖς προτάσεσι παρείληπται. τριῶν

---

1 τὸ—2 ἀπόδειξις om. Ra 3 ἔλεγεν] p. 76b 14 ἐπειδὴ RU: ἐπεὶ γὰρ a 4. 5 οἷον ἐπειδὴ φέρε τὸ U 6 ἃ om. R ἐστί om. R 7 ante μὴ add. τῶν R, at cf. p. 140,14. 25 7. 8 τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀλήθειαν a 9 post ἐπὶ add. τῆς a 10 ὡς U post ἄλλο alt. add. τουτέστι a 12 ἀγέννητα utrobique a γεννητά a: οὐκ ἀγέννητα U post ἀγένητα alt. add. τουτέστιν μὴ ἕτερον ἐξ ἑτέρου γινόμενον a 13 γεννητά Ua ὡσαύτως καὶ a: om. RU 14 καθόλου Ua[1] αὐτὸν ὡς RUa[2]: ὅτι οὐ a[1] ἀμείβει a[1] post τὰ add. ἑαυτοῦ a[1] post μέρη add. τὰ RUa[2]: om. a[1] 14. 15 πρὸς τὸν κόσμον a[1] 15 ὥστ'—δοκεῖ om. a[1] ὥστ' Ua[2]: καὶ οἷς R καὶ οὐκ ἀίδιος addidi εἶναι om. a[2] ὁ κόσμος ante ἀίδιος colloc. R ὁ om. Ua[2] post δοκεῖ add. εἶναι Ua[2] 16 post ἄλλων add. δὲ a[1] post αὐτὸ add. εὕροι τίς ἂν a[1] 17 δι' αὐτὸ τοῦτο om. a[1] 20 post δόξῃ add. ὅτι a ἐστιν a 20. 21 οὐ δυνάμεθα a[1] 21 ἀληθεύουσαν Ua[1] παρατιθέναι a[1] 22 οὐχὶ om. a καὶ ἀίδιος post νοῦς colloc. U 23 οὐχὶ om. a οὐκ Ua: καὶ R 24 τούτω R ὅτι delevi post ὅτι add. καὶ a 25 ἀποφάσεως R 27 ἀληθεύει a: ἀληθεῦον RU καὶ οὐδαμῶς, om. δὲ a οὐδὲν R 28 post δύναται add. τὸ ὂν Ra

οὖν ὄντων ὅρων ἐν τῷ συλλογισμῷ, ἐν ποίῳ αὐτῶν χρηστέον τῷ ἀξιώματι τῆς 30v
ἀντιφάσεως; καὶ δῆλον μὲν ὅτι ἐν προτάσεσιν ἡ ἀντίφασις· δυνατὸν μέντοι
καὶ ἐν ἑκάστῳ ὅρῳ θεωρῆσαι αὐτήν, ὥσπερ ὅταν φαμὲν 'ἄνθρωπος' καὶ
'οὐκ ἄνθρωπος', 'λίθος' καὶ 'οὐ λίθος', οἵτινες ἀόριστοι ἐκαλοῦντο ἐν τῷ
5 Περὶ ἑρμηνείας. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν ταῖς προτάσεσι τὰ καταφασκόμενά τινων ἢ 35
καταφάσκεται ἢ ἀποφάσκεται καὶ τὰ ἀρνητικὰ μόρια τὰ ποιοῦντα τὴν ἀπόφασιν
ἑνὶ ὅρῳ συντάττεται μόνῳ, διὰ τοῦτο ὡς ἐπὶ ὅρων θεωρεῖται τὸ ἀξίωμα τῆς ἀντι-
φάσεως, συνεπινοουμένου δηλονότι καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ συμπληροῦντος τὴν
πρότασιν. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐπειδή, ὡς εἶπον, πάντως τὰ ἐν τῷ συμπε-
10 ράσματι θεωρούμενα θεωρεῖται καὶ ἐν ταῖς προτάσεσι καὶ οὐχ οἷόν τέ ἐστιν
εἶναί τι ἐν τῷ συμπεράσματι, ὃ μὴ προσείληπται ἐν ταῖς προτάσεσιν, ὡς 40
δὲ εἶπον, ἐπί τινων συμπερασμάτων τὸ ὅλον ἀξίωμα τῆς ἀντιφάσεως συμ-
περαινόμεθα λέγοντες, εἰ τύχοι, ὅτι τόδε ζῷόν ἐστι καὶ οὐχὶ οὐ ζῷον, ζητεῖ
ποῦ τῶν προτάσεων χρηστέον τούτῳ. τριῶν οὖν ὄντων ὅρων ἐν ταῖς
15 προτάσεσι, ποῖον δεῖ τῷ τοιούτῳ σχήματι προφέρεσθαι, ὅτι τόδε καὶ οὐχὶ
οὐ τόδε; καὶ φησὶν ὅτι μόνως ἐν τῷ μείζονι, ἐν οὐδενὶ δὲ τῶν ἄλλων· εἰ
γὰρ καὶ παραληψόμεθά τινα τῶν ἄλλων κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, οὐδα-
μῶς ἡμῖν χρησιμεύσει πρὸς τὸ συμπέρασμα. καὶ τί λέγω μηδὲν χρησι- 45
μεύσειν ἡμῖν εἰς τὸ συμπέρασμα; ὅλως γὰρ οὐδενὶ ἀξιώματι τῆς ἀντιφά-
20 σεως ἐνδέχεται χρήσασθαι ἐπὶ τοῦ ἐλάττονος καὶ τοῦ μέσου ὅρου· τὸ
γὰρ ἐναντίον συναχθήσεται, καὶ οὕτω συναληθεύειν ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀνάγκη
πᾶσα τὴν ἀντίφασιν, χωρὶς εἰ μὴ ἐξισάζοντες εἶεν οἱ ὅροι. οἷον ὡς ἐφ'
οὗ τίθησιν αὐτὸς συλλογισμοῦ· Καλλίας ἄνθρωπος, ἄνθρωπος ζῷον
καὶ οὐχὶ οὐ ζῷον, Καλλίας ἄρα ζῷον καὶ οὐχὶ οὐ ζῷον. τῇ δὲ ἀναι-
25 ρέσει τῆς ἀποφάσεως οὔτε ἐπὶ τοῦ ἐλάττονος ἐνδέχεται χρήσασθαι· 50
τὸ ἐναντίον γὰρ συναχθήσεται τῆς καταφάσεως καὶ κυρίως ἀληθεύσει
καὶ ἡ ἀπόφασις· ἀλλ' οὐ τῇ καταφάσει κυρίως συναληθεύει καὶ ἡ ἀπό-
φασις· οὐ γὰρ μόνον ὁ Καλλίας ἄνθρωπος ἀλλὰ καὶ ὁ οὐ Καλλίας, εἰ
καὶ μὴ πᾶς ὁ οὐ Καλλίας· ὥστε οὐκ ἐνδέχεται εἰπεῖν 'Καλλίας καὶ οὐχὶ
30 οὐ Καλλίας ἄνθρωπος'· καὶ γὰρ ὁ μὴ Καλλίας ἄνθρωπός ἐστιν, εἰ καὶ μὴ
πᾶς, οἷον Σωκράτης, Πλάτων. διὰ ταῦτα δὴ οὐδὲ ἐπὶ τοῦ μέσου χρηστέον

1 ὅρων ὄντων a   1. 2 τῷ τῆς ἀντιφάσεως ἀξιώματι a   2 προτάσει R   3 λέγωμεν a
5 ἐν τῷ Περὶ ἑρμ.] c. 2 p. 16a32   ἐπεὶ U   κατηφασκόμενά sic a: κατηγορούμενά
conicio   7 θεωρεῖται a: θεωρεῖ RU   9 πάντα a   10 θεωρῆται a   10. 11 καὶ οὐχ
—προτάσεσιν om. U   11 an προείληπται? cf. p. 138,14   13 οὐ om. a: οὐ καὶ R
14 post χρηστέον add. τῷ συλλογισμῷ U: ante χρηστέον a   ante τούτῳ add. ἐν R
ταῖς om. R   16 οὐ om. a   εἰ—17 ἄλλων om. U   17 καὶ om. a
18 χρησιμεύει R   μηδὲν om. a²   18. 19 χρησιμεύσειν a²: χρησιμεύειν RUa¹
20. 21 τὸ—οὕτω a¹: αὐτὸ γὰρ τὸ ἐναντίον καὶ RUa²   21 τῶν a¹: om. RUa²
22 πᾶσαν Ua²   23 συλλογισμὸν a   ante καλλ. add. ὁ a   24 καὶ οὐχὶ οὐ ζῷον
prius om. U   οὐ prius om. a   ante καλλ. add. ὁ Ua   25 ἀντιφάσεως Ua
26 συναχθήσεται a: om. RU   καὶ a: om. RU   ἀληθεύει R   27 ἀλλ'—ἀπόφασις
om. U   ἀλλ' οὐ a: οὐ γὰρ R   κυρίως a: om. R   καὶ alt. om. a
28 et 29 ὁ ubique om. U   29 μὴ καὶ U   καλλίας καὶ οὐχὶ om. Ra
30 οὐ R: ὅτι U: ὅτι ὁ a   post καλλίας prius add. καὶ οὐχὶ ὅτι καλλίας a

τῷ τῆς ἀντιφάσεως | ἀξιώματι· οὐ γὰρ μόνον ὁ ἄνθρωπος ζῷον ἀλλὰ καὶ 31r
ὁ οὐκ ἄνθρωπος, εἰ καὶ μὴ πᾶς. δῆλον δὲ ὅτι συναληθεύειν λέγοντες ἐπὶ τοῦ
ἐλάττονος ὅρου καὶ μέσου τὴν ἀντίφασιν οὐ τὴν κυρίως λαμβάνομεν ἀντί-
φασιν ἀλλ' ἑνὸς ὅρου μόνου θέσιν καὶ ἀναίρεσιν, ἣν φάσιν ἐκαλοῦμεν ἐν
5 τῷ Περὶ ἑρμηνείας ἀδιόριστον ὑποκείμενον· ἡ γὰρ ἀπόφασις ἀναίρεσίς ἐστι
κατηγορουμένου ὅρου ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου. ἀντιφάσκειν οὖν ἐν τούτοις 5
τοὺς ὅρους φαμὲν ἀλλήλοις, οὐ τὰς προτάσεις· ἡ δὲ κυρίως ἀντίφασις ἐν
προτάσεσίν ἐστιν. αἱ δὲ ἐν ὅροις ἀντιφάσεις, εἰ ἐν ὑποκειμένου τάξει
ληφθεῖεν οἱ ὅροι, ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέρων κατηγορουμένου δύνανται
10 συναληθεύειν, ὡς εἴρηται. διὰ τοῦτο οὖν οὔτε ἐν τῷ ἐλάττονι ὅρῳ οὔτε ἐν
τῷ μέσῳ δυνατόν ἐστι τῷ ἀξιώματι τῆς ἀντιφάσεως χρήσασθαι, ὡς εἴπομεν.
μόνως οὖν ἐν τῷ μείζονι χρηστέον τῷ ἀξιώματι τούτῳ λέγοντας ὅτι ὁ ἄν-
θρωπος ζῷον καὶ οὐχὶ οὐ ζῷον· οὕτω γὰρ συνάγειν δυνησόμεθα 'Καλλίας 10
ἄρα ζῷον καὶ οὐχὶ οὐ ζῷον'. ἀλλὰ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τὸν ἐλάττονα καὶ
15 τὸν μέσον ὡς ὑποκειμένους ὅρους λαβὼν οὕτως ἔδειξεν, ὅτι μὴ δυνατὸν
ἐπ' αὐτῶν τῷ ἀξιώματι τῆς ἀντιφάσεως χρήσασθαι. ἐπειδὴ δὲ ὁ μέσος
ὅρος οὐ μόνον ὑπόκειται τῷ μείζονι ἀλλὰ καὶ κατηγορεῖται τοῦ ἐλάττονος,
ἐὰν κατηγορούμενον αὐτὸν λάβωμεν, οὐδὲν κωλύει χρήσασθαι ἡμᾶς ἐπὶ
τούτου τῷ ἀξιώματι τῆς ἀντιφάσεως· φημὶ γὰρ ὅτι ὁ Καλλίας ἄνθρωπός
20 ἐστι καὶ οὐχὶ οὐκ ἄνθρωπος. ἀλλὰ καὶ ἀεὶ δυνατὸν τούτῳ οὕτω χρήσασθαι· 15
ἀλλ' οὐδὲν λυσιτελήσει ἡμῖν πρὸς τὸ συμπέρασμα. τὸ δὲ ζητούμενον τοῦτο
ἦν, ἐφ' ὧν χρώμεθα συλλογισμῶν ἐν τῷ συμπεράσματι τῷ ἀξιώματι τῆς
ἀντιφάσεως, ἐν ποίῳ τῶν ὅρων χρώμεθα αὐτῷ ὡς χρησιμεύοντι ἡμῖν εἰς
τὸ συναγαγεῖν τοιοῦτον συμπέρασμα. μόνως οὖν ἐν τῷ μείζονι χρηστέον
25 τούτῳ τῷ ἀξιώματι, ἐφ' ὧν βουλόμεθα καὶ συμπέρασμα τοιοῦτον συναγαγεῖν.
ἢ οὖν οὕτω τὸν σκοπὸν τῶν προκειμένων ἀφοριστέον, ἢ λεκτέον ὅτι πρό- 20
κειται αὐτῷ δεῖξαι πῶς κεχρήμεθα ἐν τοῖς συλλογισμοῖς τῷ ἀξιώματι τῆς
ἀντιφάσεως, πῶς μὲν ἐν τοῖς ἐπ' εὐθείας, πῶς δὲ ἐν τοῖς δι' ἀδυνάτου,
καὶ τίς ἡ πρὸς ἄλληλα τούτων διαφορά, ὅτι ἐν μὲν τοῖς ἐπ' εὐθείας οὐκ
30 ἀεί, ἀλλ' ἐφ' ὧν καὶ τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον εἶναι βουλόμεθα, ἐπὶ δὲ τῶν
δι' ἀδυνάτου ἀεί, καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἐπ' εὐθείας ἐν τῇ μείζονι προτάσει ἢ
ἁπλῶς ἐν τῷ τέλει, ἐν γὰρ τῷ συμπεράσματι, ἐπὶ δὲ τῶν δι' ἀδυνάτου
ἐν τῇ ἐλάττονι ἢ ἁπλῶς ἐν τῇ ἀρχῇ. πᾶσα γὰρ ἡ δι' ἀδυνάτου δεῖξις 25

4 καὶ a: om. RU ἣν φάσιν scripsi: ἥν φασι R: ἥν φησιν a[1]: ἀπόφασιν Ua[2] ἐκαλοῦ-
μεν a[1] cf. p. 136,4: καλοῦμεν RU: καλοῦμεν ὃ a[2] 5 ἐν τῷ Περὶ ἑρμ.] cf. ad p. 136,5
post ἑρμηνείας add. ā U post ὑποκείμενον add. εἰρημένον R an ἀφαίρεσίς?
7 ἑαυτοῖς a 8 προτάσει Ra ἐστιν om. U ὑποκειμένη R 9 παραληφθεῖεν U
δύναται R 10 post ὡς add. καὶ U 11 ἢ δυνατόν, om. ἐστι R 12 μόνους Ua
⟨οἷον⟩ ὅτι conicio 13 οὕτω—14 οὐ ζῷον om. R 17 κατηγορεῖται καὶ a 18. 19 ἡμᾶς
ἐπὶ τούτου, sed ante χρήσασθαι a: ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ R: ἡμᾶς ἐπ' αὐτοῦ U 19 τῷ a: ἑτέρου R:
ἑτέρῳ U ἀξιώματος R 20 καὶ ἀεὶ scripsi: inv ord.. RUa[2]: οὐκ ἀεὶ a[1]
τοῦτον Ua[2] 22 ὧ—συλλογισμῷ Ua[2] τῷ ἀξιώματι om. a 27 post αὐτῷ
add. νῦν U post ἐν add. τούτοις U 29 post ὅτι add. εἰ R μὲν om. R
30 βούλεται U 32 ἐν γὰρ RU: ἤγουν a δὲ om. R 33 τῷ (ante ἐλ.) R
δεῖξις ἡ δι' ἀδυνάτου a

εὐθὺς ἐν τῇ ἀρχῇ κέχρηται τῷ ἀξιώματι τῆς ἀντιφάσεως· τίθεται γὰρ ὁ 31r
γεωμέτρης τὴν πλευρὰν ἢ σύμμετρον εἶναι ἢ ἀσύμμετρον, καὶ λαβὼν τὸ
ἕτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως τὸ ψευδές, οἷον ὅτι σύμμετρος, καὶ δείξας
τούτῳ ἀδύνατόν τι ἀκολουθοῦν, ὅτι ἔσονται τὰ αὐτὰ ἄρτια καὶ περιττά,
5 οὕτω συνάγει τὸ ἀντικείμενον. ὁ δὲ Θεμίστιος τὸν σκοπὸν τῶν προκειμένων
ὡς πρὸς τὰ προειρημένα ἀποδίδωσιν. ἐπειδὴ γάρ, φησίν, εἶπεν ἐν τοῖς
ἐπάνω ὅτι οὐ πάντως παραλαμβάνουσιν αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τὰ ἐξ ὧν αἱ ἀπο- 30
δείξεις, ἐὰν ὦσι σαφῆ, αὐτὸ τοῦτο νῦν βούλεται δεῖξαι· ἰδοὺ γοῦν τῷ ἀξιώματι
τῆς ἀντιφάσεως οὐδεμία σχεδὸν κέχρηται ἐπιστήμη συλλογιζομένη, ἀλλὰ
10 διὰ τὸ εἶναι πρόδηλον καὶ ἐναργὲς παρορᾷ ὡς δήλου πᾶσιν ὄντος, κἂν ὁ
συλλογιζόμενος μὴ χρήσηται αὐτῷ ἐν λήμματι. εἶτα ἐπειδὴ ἐπί τινων συλλο-
γισμῶν ἀναγκαῖον αὐτῷ χρῆσθαι ὡς λήμματι, λέγει ἐπὶ τίνων τε συλλο-
γισμῶν αὐτῷ χρώμεθα, ὅτι ἐφ' ὧν τοιοῦτον συναγαγεῖν βουλόμεθα συμ- 35
πέρασμα, καὶ πῶς ἐν τοῖς λήμμασι προλαμβάνεται.

15 Τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα φάναι καὶ ἀποφάναι οὐδεμία
λαμβάνει ἀπόδειξις, ἀλλ' ἢ ἐὰν δέῃ δεῖξαι καὶ τὸ συμπέρασμα
οὕτως. οὐδεμία, φησίν, ἀπόδειξις κέχρηται τῷ ἀξιώματι τῆς ἀντιφάσεως,
ἀπόδειξις δὲ ἡ ἐπ' εὐθείας, εἰ μὴ ὅταν δέῃ καὶ τὸ συμπέρασμα
οὕτως συναγαγεῖν, τουτέστιν εἰ μὴ ὅταν καὶ τὸ συμπέρασμα τῷ ἀξιώματι
20 δέῃ κεχρῆσθαι τῆς ἀντιφάσεως· τότε γὰρ καὶ ὁ συλλογισμὸς οὕτω χρή-
σεται. πότε δὲ χρεία οὕτω συναγαγεῖν τὸ συμπέρασμα, εἴπομεν, ὅτι ἔνθα
μὴ ἐνδέχεται τὸν κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ κατά τι μὲν ὑπάρχειν
κατά τι δὲ μὴ ὑπάρχειν· ἵνα γὰρ δείξωμεν ὅτι οὐδαμῇ οὐδαμῶς συναλη-
θεύει ἐπὶ τῶν τοιούτων ἡ ἀντίφασις, διὰ τοῦτο δεόμεθα τοιοῦτον συνα-
25 γαγεῖν συμπέρασμα.

p. 77a12 Δείκνυται δὲ λαβοῦσι τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ μέσου, ὅτι ἀληθές, ἀποφάναι δ' οὐκ ἀληθές.

Δείκνυται, φησί, τὸ τοιοῦτον συμπέρασμα, λέγω δὴ τὸ τῷ ἀξιώματι τῆς
ἀντιφάσεως κεχρημένον, ἐὰν λάβωμεν ὅτι ὁ πρῶτος ὅρος, τουτέστιν ὁ
30 μείζων, ἀληθῶς μὲν τοῦ μέσου καταφάσκεται, οὐκ ἀληθῶς δὲ ἀποφάσκεται,
τουτέστιν ἐὰν ἐπὶ τοῦ μείζονος ὅρου χρησώμεθα τῷ ἀξιώματι τῆς ἀντι- 40

1 τῇ om. R 3 ψεῦδος Ua 5 Θεμίστιος] p. 24,3 sq. 6 εἶπεν U: ὡς εἶπον Ra
7 προλαμβάνουσιν R καὶ om. R 8 βούλεται νῦν a τὸ ἀξίωμα U
10 ἐναργὲς καὶ πρόδηλον a παρορῶ R 10. 11 μὴ ὁ συλλογιζόμενος a
12 ἀνάγκη a 13 ὅτι a: om. RU 14 προσλαμβάνεται Ua 15—17 lemma
om. a οὐδεμία κτλ. om. R 17—25 οὐδεμία — συμπέρασμα post lemma p. 135,2
colloc. a 18 δέῃ—19 ὅταν om. a 19 ante τῷ add. καὶ U 20 δέῃ, sed
ante 19 τῷ ἀ. a: δέοι RU χρήσασθαι a καὶ συλλογισμῷ τοιούτῳ χρήσεται a
21 δὲ RU: τὸ a 22 ἐνδέχηται R 24 οἰόμεθα U post δεόμεθα add. καὶ a
24. 25 συναγαγεῖν συμπέρασμα τοιοῦτον U 26 λαμβάνουσι U (n p) 27 ἀποφῆναι R
29 ὁ prius om. R 30 δὲ οὐκ ἀποφάσκεται R: δὲ οὐ καταφάσκεται a¹ 31 ἐὰν
RUa²: ὅτε καὶ a¹ χρησόμεθα a¹

φάσεως, ⟨ὡς⟩ τῆς [γὰρ] καταφάσεως ἀληθευούσης ἐπ' αὐτοῦ μηδαμῶς 31r
ἀληθεύειν καὶ τὴν ἀπόφασιν.

p. 77a 13 Τὸ δὲ μέσον οὐδὲν διαφέρει εἶναι καὶ μὴ εἶναι λαβεῖν, ὡς δ' αὔτως καὶ τὸ τρίτον.

5 Τουτέστιν οὐδὲν κωλύει τὸν μέσον ὅρον, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἐλάττονα
καὶ καταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς λαβεῖν· ὥστε εἰ μηδὲν κωλύει ἅμα καὶ
καταφατικοὺς αὐτοὺς λαμβάνεσθαι καὶ ἀποφατικούς, ἀδύνατον ἐν αὐτῷ τῷ
ἀξιώματι τῆς ἀντιφάσεως χρήσασθαι, ὅπου γε συναληθεύει. κατὰ δὲ τὸν 45
Ἀλέξανδρον οὕτως· εἰ καὶ ἀληθές ἐστι τὸ καὶ κατὰ τοῦ μέσου αὐτοῦ τὸν
10 μείζονα ὅρον κατηγορεῖσθαι καὶ κατὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδέν
γε διαφέρει πρὸς τὸν συλλογισμὸν καὶ τὸ προκείμενον συμπέρασμα τὸ
οὕτως λαμβάνειν ἢ τὸν μέσον ἢ τὸν ἔσχατον.

p. 77a 15 Εἰ γὰρ ἐδόθη, καθ' οὗ ἄνθρωπον ἀληθὲς εἰπεῖν, εἰ καὶ μὴ ἄνθρωπον ἀληθές, ἀλλ' εἰ μόνον ἄνθρωπον ζῷον εἶναι,
15 πᾶν μὴ ζῷον δὲ μή.

Τὸ μὲν εἰ γὰρ ἐδόθη, καθ' οὗ ἄνθρωπον ἀληθὲς εἰπεῖν ἴσον ἐστὶ
τῷ 'τὸ ζῷον κατὰ παντὸς ἀνθρώπου'· ὁ γὰρ λέγων 'καθ' οὗ ἄνθρωπος
παντός, κατ' ἐκείνου ζῷον' τοῦτο λέγει, ὅτι κατὰ παντὸς ἀνθρώπου τὸ
ζῷον. | εἰ οὖν δέδοταί τε καὶ εἴληπται πρότασις τοιαύτη 'κατὰ παντὸς ἀν- 31v
20 θρώπου ζῷον, οὐ μὴν καὶ μὴ ζῷον', τὸ ὅλον τοῦτο μόνον, εἰ οὕτω
ληφθείη, αὔταρκες εἰς τὸ γενέσθαι τὸ συμπέρασμα, ὅτι Καλλίας ζῷον, οὐ
ζῷον δ' οὔ, εἰ τοῦτο ἦν τὸ δειχθῆναι προκείμενον. καὶ γὰρ εἰ ἀληθές,
φησίν, ἐστὶ τὸ κατὰ ἀνθρώπου ζῷον καὶ κατὰ μὴ ἀνθρώπου καὶ ἄνθρωπον κατὰ
Καλλίου καὶ κατὰ μὴ Καλλίου, ἀλλὰ παρέλκει γε λαμβανόμενα καὶ οὐδὲν εἰς 5
25 τὸ προκείμενον συμπέρασμα συντελεῖ· αὔταρκες γὰρ ἐκεῖνο μόνον ληφθὲν τὸ
'ζῷον κατὰ παντὸς ἀνθρώπου, οὐ ζῷον δὲ οὔ'· μόνη γὰρ ἡ μείζων πρότασις
ληφθεῖσα οὕτω χρήσιμος εἰς τὸ τοιοῦτον συμπέρασμα.

1 ὡς addidi τῆς γὰρ καταφάσεως a: om. RU γὰρ delevi 7 καὶ ἀποφατικοὺς λαμβάνεσθαι a ἐν om. Ra 8. ὅπου γε—12 ἔσχατον Ra[1]: τὰ εἰλημμένα . ἐπεὶ δὲ τὸ τῆς ἀντιφάσεως ἀξίωμα μόνως ἐν τῷ μείζονι τῶν ὅρων λαμβάνεσθαι διωρίσθη . . οὗτος γάρ ἐστιν ὁ διὰ τοῦ μέσου ἀποδεικνύμενος, εἴ γε τῷ ἀξιώματι Ua[2] post συναληθεύει add. τὸ δὲ μέσον οὐδὲν διαφέρει R δὲ a[1]: om. R 9 post οὕτως add. ἑρμήνευται a[1] post εἰ add. γὰρ R: om. a[1] καὶ alt. om. a[1] 13—27 om. U 13. 14 εἰ καὶ a Arist.: καὶ εἰ R 14 εἰ Arist.: ἢ εἰ R: ἢ a (u, pr. B) 15 πᾶν R (A C M c d f n p, corr. u): om. a Arist. 16 γὰρ εἰ a 19 τε om. a 21 τὸ alt. om. a 22 τὸ δειχθῆναι scripsi: ὃ ᾔδει λεχθῆναι R: ὃ ἤδη ἦν λεχθῆναι a 24 κατὰ μὴ scripsi: inv. ord. Ra 27 post συμπέρασμα add. οὐδὲν διαφέρει. ὅτι—συμπέρασμα (p. 140,3—6). ἐπεὶ ἧττον ἕξει τὸ συμπέρασμα εἰς τοῦτο ἢ ἀληθεύειν τε μὴ ὥσπερ ἐπὶ μόνου τοῦ μείζονος λυσιτελεῖ μὴ συναληθεύουσα ἀντίφασις . εἴη δὲ τοῦ . . συναληθεύουσα R

p. 77a20 Ὥστ' οὐδ' εἰ τὸ μέσον καὶ αὐτό ἐστι καί μὴ αὐτό, πρὸς 31v τὸ συμπέρασμα οὐδὲν διαφέρει.

Ὅτι οὐδὲν ἡμῖν λυσιτελήσει πρὸς τὸ συμπέρασμα ὁ μέσος ὅρος, οὐ μόνον τῷ μὴ δύνασθαι ἐπ' αὐτοῦ τῷ ἀξιώματι τῆς ἀντιφάσεως κεχρῆσθαι, 5 ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸ τὸ συναληθεύειν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἀντίφασιν ἐν τῷ συμπεράσματι λυσιτελήσει ἡμῖν πρὸς τὸ συμπέρασμα, οὐδὲ πλέον πιστὸν ἕξει εἰς τὸ 10 συμπέρασμα τοῦτο, εἴτε συναληθεύσει εἴτε μή, ὥσπερ ἐπὶ μὲν τοῦ μείζονος λυσιτελεῖ μὴ συναληθεύουσα ἡ ἀντίφασις, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐλάττονος συναληθεύουσα.

p. 77a22 Τὸ δ' ἅπαν φάναι ἢ ἀποφάναι ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπό-10 δειξις λαμβάνει.

Εἰπὼν πῶς ἐπὶ τῆς εὐθείας δείξεως κεχρήμεθα τῷ ἀξιώματι τῆς ἀντιφάσεως καὶ πότε, λέγει καὶ ἐπὶ τῆς δι' ἀδυνάτου, ὅτι πᾶσα μὲν ἡ δι' ἀδυνάτου κέχρηται αὐτῷ, οὐ μὴν καθόλου, τουτέστιν οὐχ ὡς διήκοντος αὐτοῦ ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων καὶ μὴ ὄντων, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον αὐτῷ 15 ἑκάστη ἐπιστήμη κέχρηται, ἐφ' ὅσον αὐτοῦ καὶ δεῖται. δεῖται δὲ ἐπί τινων ὑποβεβλημένων αὐτῇ, οἷον γεωμετρία μὲν ἐπὶ μεγεθῶν, ἀριθμητικὴ δὲ 20 ἐπὶ ἀριθμῶν, καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπὶ τῶν ἰδίων ὑποκειμένων. ὅταν οὖν λέγῃ ὁ γεωμέτρης ἢ σύμμετρον ἢ οὐ σύμμετρον, τὸ οὐ σύμμετρον οὐ τοιοῦτον λαμβάνει ὡς δυνάμενον σημαίνειν καὶ τὸ λευκόν, εἰ τύχοι, καὶ τὸ ζῷον καὶ 20 τὸ μὴ ὄν, ἀλλὰ μόνον τὸ ἀντιδιῃρημένον τῷ ἐν μεγέθει συμμέτρῳ· εἰ γὰρ καὶ μὴ ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων καὶ μὴ ὄντων διῄρει τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ἀλλ' ἐπὶ μόνων μεγεθῶν, οὐδὲν ἧττον ἂν αὐτῷ ἐχρήσατο. ὁμοίως 25 δὲ καὶ ὁ ἀριθμητικὸς καὶ ἕκαστος τῶν κατὰ μέρος ἐπιστημόνων. μόνος δὲ ὁ πρῶτος φιλόσοφος καὶ ὁ διαλεκτικὸς χρήσεται αὐτῷ ὡς κοινῷ τε καὶ 25 ἐπὶ πάντων τῶν τε ὄντων καὶ μὴ ὄντων διήκοντι.

p. 77a26 Ἐπικοινωνοῦσι δὲ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι ἀλλήλαις κατὰ τὰ κοινά.

Εἶπε καὶ ἀνωτέρω ὅτι τῶν ἀξιωμάτων τὰ μὲν κοινότατά ἐστιν ἐπὶ πάσης ἁρμόζοντα ἐπιστήμης, τὰ δὲ ἐπὶ πλειόνων, τὰ δὲ ἐπὶ μιᾶς. κατὰ 30 τὰ κοινότατα οὖν, φησί, τῶν ἀξιωμάτων πᾶσαι ἐπικοινωνοῦσιν αἱ 30 ἐπιστῆμαι. κατὰ μὲν γὰρ τὰ δεδομένα ἢ τὰ ζητούμενα οὐδεμία ἐπικοινωνεῖ ἐπιστήμη ἑτέρᾳ, εἰ μὴ εἶεν ὑπάλληλοι· κατά μέντοι τὰ κοινότατα

1. 2 lemma om. a 1 καὶ prius om. U 4 τὸ (ante μὴ) U 6 post λυσιτελήσει add. τι R εἰ R 7 τούτου Ra συναληθεύει a post εἴτε alt. add. καὶ a μὲν R: μόνου Ua 8 μὴ om. a ἐστὶ δὲ R post ἐλάττονος add. οὐ Ua 12 καὶ alt. om. R τοῦ U 14 τοσούτων R 15 ὅσων R αὐτοῦ—δὲ RUa[2]: ἱκανὸν δεῖσθαι αὐτοῦ, καθ' ὅσον καὶ ἑκάστη τῶν ἐπιστημῶν δεῖται αὐτοῦ a[1] 18 ἢ ἀσύμμετρον, τὸ ἀσύμμετρον a 19 εἰ τύχοι καὶ τὸ λευκὸν σημαίνειν a 20 ἀλλ' ἢ μόνον R 22 ἂν om. U αὐτὸς Ra 24 χρήσαιτο Ua κοινῷ τε a: κοινῷ τῷ R κοινοτάτω U 25 τε om. a ὄντων prius om. R 26 ἀλλήλαις a Arist.: ἀλλήλοις R et post 27 τὰ U 28 ἀνωτέρω] c. 10 p. 76a37 sq. 30 φησί om. a 31 διδόμενα R 31. 32 ἐπιστήμη ἐπικοινωνεῖ a 32 ἑτέρᾳ a: om. RU κοινότερα Ua

τῶν ἀξιωμάτων πᾶσαι ἐπικοινωνοῦσιν, οἷον ἐπὶ τοῦ τὴν ἀντίφασιν μὴ 31b
ἐνδέχεσθαι συναληθεύειν· τούτῳ γὰρ πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα ἐπιστήμη
χρήσεται. ταῦτα μὲν οὖν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπεν. ἴσως δὲ πάλιν
ἐν τούτοις ἀναλαμβάνει τὸν περὶ τούτου λόγον, ἵνα προσθῇ ὅτι καὶ ἡ
5 διαλεκτικὴ τούτῳ κέχρηται τῷ ἀξιώματι καὶ αὐτὴ ἡ πρώτη φιλοσοφία, ἣν 35
καλεῖ σοφίαν ἐν τοῖς Μετὰ τὰ φυσικά, καίτοι γε τὰς ἀρχὰς πάντων
ἀποδεικνύουσα καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ τῆς ἀντιφάσεως ἀξίωμα, ὁμοίως
κέχρηται αὐτῷ. ὁ γοῦν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν Μετὰ τὰ
φυσικά, καίτοι, ὡς εἶπον, καὶ αὐτὸ τὸ τῆς ἀντιφάσεως ἀποδεικνὺς ἀξίωμα,
10 ὅμως ἐχρήσατο αὐτῷ ἐν τοῖς λόγοις τοῖς πρὸς τοὺς ἀκαταληψίαν εἰσάγοντας
καὶ ἀοριστίαν ἐν τοῖς πράγμασιν. ἀποκρίνεσθε γὰρ ἡμῖν, φησίν, ἢ οὐκ
ἀποκρίνεσθε, ὅπερ ἐστὶν ἀντίφασις ὡς δεῖν πάντως συγχωρῆσαι θατέρῳ 40
μορίῳ καὶ μὴ δύνασθαι ἀμφότερα ἀπαρνήσασθαι. εἰ μὲν γὰρ μὴ ἀποκρίνεσθε,
φησίν, ἡμῖν, οὐ σχολὴ ἡμῖν προσφοιτᾶν καὶ ἀληθῶς διαλέγεσθαι·
15 πῶς δὲ ὅλως καὶ πείθειν ἡμᾶς ἐπιχειρεῖτε, ὅτι ἀκαταληψία ἐστί, μηδὲν πρὸς τὰ
παρ' ἡμῶν ἀποκρινόμενοι; εἰ δὲ ἀποκρίνεσθε καὶ διδάσκετε ἡμᾶς, πάντως
ὀνόμασι χρήσεσθε πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ ὀνόμασιν οὐκ ἀσήμοις ἀλλὰ
πραγμάτων τινῶν σημαντικοῖς· οὐκοῦν κατελάβεσθε, καὶ ἔστιν ἄρα κατάληψις
καὶ καθ' ὑμᾶς· ὅπερ δι' ἀποδείξεως, ἣν βούλεσθε ἀνελεῖν.

20 Εἰ οὖν καὶ κεχρημένη ἑκάστη ἐπιστήμη τῷ ἀξιώματι τῆς ἀντιφάσεως 45
οὐχ ὡς καθόλου αὐτῷ κέχρηται, ἀλλ' ὡς μερικῷ καὶ καθ' ὅσον αὐτῇ
χρήσιμον, τουτέστιν ἐπὶ μόνου τοῦ ὑποκειμένου αὐτῇ γένους, πῶς πάλιν
ἐνταῦθά φησιν ἐπικοινωνεῖν ἀλλήλαις τὰς ἐπιστήμας κατὰ τὰ κοινά;
εἰ γὰρ μὴ ὡς καθολικοῖς κέχρηνται ἀλλ' ὡς ἰδικοῖς, οὐδ' ἂν ἐπικοινωνεῖν
25 λέγοιντο ἀλλήλαις. φημὶ οὖν ὅτι, εἰ καὶ συντελοῦσι τὰ καθολικὰ τῶν ἀξιωμάτων
ταῖς ἐπιστήμαις καὶ ταύτῃ ἑκάστη ἴδια ἑαυτῆς τὰ κοινὰ ποιεῖται, 50
ἀλλ' οὖν αὐτὴ ἡ τῆς ἀντιφάσεως σημασία κοινή ἐστι, καὶ οὐδὲν διαφέρει,
εἴτε ἐπὶ μεγεθῶν ληφθείη εἴτε ἐπὶ ἀριθμῶν εἴτε ἐπὶ ἄλλου τινός·
πάντως γὰρ ἡ ἀντίφασις τινός ἐστιν ἀντίφασις. ὡς μὲν οὖν ἀντίφασις
30 ἁπλῶς ταύτῃ κοινή ἐστι πάσης ἐπιστήμης· ὡς δὲ περὶ μεγέθη ἢ ἀριθμοὺς

1 post ἐπικοινωνοῦσιν add. ἀλλήλαις a 2 post συναληθεύειν add. ἀλλήλοις a 5 αὐτὴ b: αὕτη RUa 6 σοφίαν καλεῖ U ἐν τοῖς Μετὰ τὰ φυσ.] A 1 p. 981b28 7 καὶ U: κατ' Ra αὐτὸ Ra: τοῦτο U δὲ Ua 7. 8 κέχρηται αὐτῷ ὁμοίως R: ὁμοίως αὐτῷ ταῖς ἄλλαις κέχρηται a 8 γοῦν a: οὖν RU ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ τῶν Μ. τ. φ.] c. 4 p. 1005b35 sq. 10 αὐτὸ R 12 ἐστὶν om. a: ἡ R δεῖν scripsi: δέον libri θατέρῳ συγχωρῆσαι U 14 πρὸς φυτὰ καὶ λίθους ἡμῖν Ra 16 παρ' ἡμῖν R 18 σημαντικοῖς a: om. RU οὐκοῦν—19 ἀνελεῖν om. R: καὶ τὰ ἑξῆς a[1] κατελάβεσθε a[2]: καταλάβεσθε U 19 ἣν scripsi: ἢ Ua[2] 20 εἰ οὖν καὶ a[1]: εἴπερ ὡς RUa[2] ἑκάστη ἐπιστήμη κέχρηται a[1] post ἀντιφάσεως add. ἀλλ' a[1] 21 αὐτῷ a[1]: αὐτῇ RUa[2] ἀλλ' ὡς μερικῷ καὶ καθ' a[1]: ἀλλὰ μερικῇ R: ἀλλὰ μερικὸν Ua[2] 22 χρησιμεύει a[1] μόνον a[2] post γένους add. καὶ τοῦθ' ἱκανῶς ἐδίδαξεν ἀνωτέρω. ὅθεν καὶ ἄξιον ἀπορῆσαι a[1] πάλιν om. a[1] 24 μὴ γὰρ R κέχρηται Ua ἰδικοῖς Ua: καθολικοῖς R 25 Φαμὲν a 26 αἱ ἐπιστῆμαι R τὰ om. R ποιεῖται τὰ κοινὰ U 27 αὕτη libri οὐδὲ R 28 λεχθῇ U ἢ pro εἴτε tert. U ἐπὶ tert. om. R 30 ταύτῃ Ua: πάντῃ R πάσῃ ἐπιστήμῃ R

ἢ τὰ τούτοις συμβαίνοντα ταύτῃ λοιπὸν ἰδικὴ γίνεται. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν.|

p. 77a27 Κοινὰ δὲ λέγω οἷς χρῶνται ὡς ἐκ τούτων ἀποδεικνύντες. 32r

5 Τουτέστι τὰ ἀξιώματα, οἷς ὡς ἀρχαῖς χρωμένη πᾶσα ἐπιστήμη τὰ προκείμενα ἀποδείκνυσι. ταῦτα ⟨δ' οὐ ταὐτὰ⟩ ταῖς ἐπιστήμαις ἀλλ' ἴδια ἑκάστῃ.

p. 77a29 Καὶ ἡ διαλεκτικὴ πάσαις ἐπικοινωνεῖ.

Τοῖς πασῶν γὰρ ἀξιώμασι κέχρηται, ἐπειδὴ περὶ πάντων συλλογίζεται. ἀλλ' ἑκάστη μὲν ἐπιστήμη ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων τοῖς πράγμασι 5
10 περὶ αὐτῶν διαλέγεται, ἡ δὲ διαλεκτικὴ ἐξ ἐνδόξων· πειράσεται γὰρ δεῖξαι ὁ διαλεκτικὸς ὅτι αἱ δύο τοῦ τριγώνου πλευραὶ τῆς λοιπῆς μείζονές εἰσιν, οὐκ ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων τῷ τριγώνῳ, ὡς ὁ γεωμέτρης, ἀλλ' ἐξ ἐνδόξων τινῶν. οἷον, εἰ τύχοι, ὅτι οὕτω μείζους εἰσίν, ὅτι κατὰ μίαν γωνίαν εἰ τεθείη χόρτος ἢ ἕτερον, ἀφείης δὲ ἄλογον ζῷον κατ' αὐτοῦ ἢ
15 ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου πέρατος τῆς εὐθείας, οἷον εἰ τὸ τεθὲν εἴη ἔνθα τὸ Α, ⟨τὸ δ'⟩ ἀφεθὲν εἴη ἔνθα τὸ Β, δῆλον ὅτι διὰ τῆς μιᾶς εὐθείας τῆς ΑΒ ἥξει ἐπὶ τὸ τεθὲν καὶ οὐ διὰ τῶν δύο· οὕτω προφανὲς τὸ τὰς δύο πλευρὰς τῆς λοιπῆς μείζους εἶναι· τὴν συντομωτέραν γὰρ ἥξει.

p. 77a29 Καὶ εἴ τις καθόλου πειρῷτο δεικνύναι τὰ κοινά.

20 Τουτέστιν ἡ πρώτη φιλοσοφία, ἥτις καὶ πάντα τὰ ἀξιώματα ἀποδεικνύειν πειρᾶται, ὅμως καὶ αὐτὴ τούτοις κέχρηται καὶ μάλιστα τῷ κοινοτάτῳ πάντων ἀξιώματι, τῇ ἀντιφάσει, ὥσπερ εἴπομεν καὶ τὸν Ἀριστοτέλην 15 ἐν τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ ἐν τοῖς λόγοις τοῖς πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας τὴν κατάληψιν. ὅτι γὰρ οἱ πρὸς ἐκείνους λόγοι οὐ μερικοῦ τινός εἰσιν ἐπιστήμονος
25 ἀλλὰ τοῦ πρώτου φιλοσόφου, προφανές· ἑκάστη μὲν γὰρ ἐπιστήμη περὶ ἕν τι γένος καταγίνεται, ὡς πολλάκις εἴρηται, μόνη δὲ ἡ πρώτη φιλοσοφία καὶ ἡ δια-

1 δὲ om. R 5 οἷς ὡς scripsi: καθὼς R: καθώσπερ U (καθώσπερ—6 ἀποδείκνυσι scr. U²): οἷς ὥσπερ a πᾶσα ἐπιστήμη χρωμένη a 6 post ἀποδείκνυσι add. οὐδὲν λείπει U²: spatium reliquit a² ταῦτα—7 ἐπικοινωνεῖ om. a¹ δ' οὐ ταὐτὰ addidi 8 post τοῖς add. τῶν a post πασῶν add. ἐπιστημῶν a¹ 10 πειρᾶται a 11 μείζους a 13—17 ὅτι κατὰ—τῶν δύο RUa²: ὅτι τριγώνου ἐπὶ γῆς γραφέντος ὡς τοῦ ᾱ β̄ γ̄, καὶ τεθέντος χόρτου ἐπὶ μιᾶς τῶν γωνιῶν τῆς πρὸς τῷ β̄, εἰ ἀφεθείη ἄλογον ζῷον κατ' αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρας γωνίας τῆς πρὸς τῷ ᾱ, οὐ διὰ τῶν ᾱ γ̄, γ̄ β̄ πλευρῶν ἐφορμήσει κατὰ τοῦ χόρτου, ἀλλὰ διὰ μιᾶς τῆς ᾱ β̄ a 14 ἀφείης scripsi: ἀφεὶς RUa² 15 τὸ om. a² 16 τὸ ᾱ—ἔνθα τὸ om. a² τὸ δ' addidi 17 τὸ alt. om. a²: τὸ—18 πλευρὰς om. U 18 σύντομον Ra² ἥξει RUa²: ἧκον τὸ ζῷον, δείκνυσι τὴν μίαν ἐλάττονα εἶναι τῶν δύο a¹ 19 καὶ ἡ διαλεκτικὴ πάσαις a εἴ τις Arist.: εἰ ἥτις R: ἥτις U πειρᾶται R τὰ καθόλου R 21 ὅπως R αὕτη libri τούτω R κέχρηται om. R 22 εἴπομεν] p. 141,8 sq. τὸν ἀριστοτέλη a: τοῦ ἀριστοτέλους R 23 post φυσικὰ add. πραγματείᾳ χρησάμενον τῷ τῆς ἀντιφάσεως ἀξιώματι a λόγοις post κατάληψιν colloc. a post λόγοις add. ἐν U τοῖς alt. om. Ra

λεκτικὴ ὑποκείμενον ἔχει πάντα τὰ ὄντα., τὸ οὖν περὶ τῶν ὄντων 32r πάντων διαλέγεσθαι, εἴτε ὡρισμένην ἔχει φύσιν εἴτε μή, τῆς πρώτης 20 φιλοσοφίας.

p. 77a31 Ἡ δὲ διαλεκτικὴ οὐκ ἔστιν οὕτως ὡρισμένων τινῶν οὐδὲ
5 γένους τινὸς ἑνός· οὐ γὰρ ἂν ἠρώτα.

Εἰπὼν ὅτι τοῖς κοινοῖς πᾶσαι κέχρηνται αἱ ἐπιστῆμαι, καίτοι γε πρὸ πάντων καὶ ἡ διαλεκτικὴ καὶ ἡ πρώτη φιλοσοφία, ἐντεῦθεν διακρίνει τὴν διαλεκτικὴν τῶν τε ἄλλων πασῶν καὶ τῆς πρώτης φιλοσοφίας. τῶν μὲν ἄλλων πασῶν, ὅτι ἑκάστη μὲν τῶν ἄλλων περὶ ἕν τι γένος καταγίνε-10 ται, αὕτη δὲ περὶ πάντων. ἅμα δὲ πασῶν διαφέρει καὶ τῆς πρώτης φιλοσοφίας, ὅτι ἡ μὲν διαλεκτικὴ ἐρωτῶσα τὸν προσδιαλεγόμενον καὶ ἐξ αὐτοῦ 30 λαμβάνουσα τὰς προτάσεις οὕτως ἐκ τῶν δοθεισῶν παρ' ἐκείνου προτάσεων τὸ προτεθὲν κατασκευάζει [ὃ] καὶ ἐξ ἑκατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεως τὸ αὐτὸ κατασκευάζει· οἷον, εἰ τύχοι, κατασκευάσει τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς 15 ἐρωτήσας τὸν προσδιαλεγόμενον, πότερον δοκεῖ αὐτῷ αὐτοκίνητον εἶναι τὴν ψυχὴν ἢ οὔ; καὶ ὁποῖον ἂν μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀποκριθείη ὁ προσδιαλεγόμενος, τοῦτο λαβὼν πειράσεται δεῖξαι τὴν ἀθανασίαν αὐτῆς, ἐξ ἐνδόξων 35 δηλονότι καὶ πιθανῶν, οὐ μὴν ἐξ ἀναγκαίων οὐδὲ ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ τῷ πράγματι ὑπαρχόντων. αἱ μέντοι ἐπιστῆμαι οὐχ οὕτως· οὐδὲ γὰρ ἐρωτῶσαι 20 λαμβάνουσι τὰς προτάσεις, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως αὐτὰς λαμβάνουσαι, κἂν μηδενὶ δοκῇ, οὕτως ὃ βούλονται οὐδὲ ἐξ ἑκατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεως τὸ αὐτὸ συνάγουσι· δέδεικται γὰρ τοῦτο ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Πρώτων ἀναλυτικῶν, ὅτι ἀποδεικτικῶς τὸ αὐτὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συναχθῆναι ἀδύνατον, ἔκ τε τῆς καταφάσεώς φημι καὶ ἐκ τῆς ἀποφάσεως. 40 25 διὰ τοῦτο οὖν οὐκ ἐξ ἐρωτήσεως αἱ ἐπιστῆμαι λαμβάνουσι τὰς προτάσεις· οὐδὲ γάρ, ἂν μὴ δόξῃ τῷ προσδιαλεγομένῳ συγχωρῆσαι τῇ ἀληθεῖ προτάσει ἀλλὰ τῇ ψευδεῖ, συναγαγεῖν ἐπιστημονικῶς τὸ προκείμενον δυνήσεται. διὰ τοῦτο οὖν ὁ ἐπιστήμων αὐτὸς ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων τὰς προτάσεις λαμβάνει. ἔστι μὲν οὖν ὅτε καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἐκ τῶν ἐναν-30 τίων συνάγουσι τὸ αὐτό, διὰ μὲν τοῦ ἑτέρου μορίου τῆς ἀντι-

3 post φιλοσοφίας add. ἐστίν a 4 ante ἡ δὲ add. καὶ εἴ τις—ἄττα (a29—31) a οὐχ οὕτως R ὡρισμένη U 6 πᾶσι U 6. 7 καὶ τοῖς πάντων U 10 περὶ om. R πάντα conicio 11 ἐρωτᾷ a 13 ὃ delevi ἑκατέρων τῶν μορίων a 14 post τύχοι add. βουλόμενος a κατασκευάσει scripsi: κατασκευάσαι RUa 15 ἐρωτᾷ a 16 ἀποκριθείη ὁ προσδιαλεγόμενος a: om. RU 17 πειρᾶται a 20 τῆς τῶν πραγμάτων a: τῶν πραγμάτων τῆς RU 21 λαμβάνουσι a βούλεται Ua . οὐδὲ Ua: καὶ μὴ R 22. 23 ἐν τῷ δευτ. τῶν Πρ. ἀν.] c. 15 p. 64b8 sq. 23 τὸ a: om. RU ἀντικειμένων a, at cf. vs. 29. 30 p. 144,8 24 ἀδύνατον om. U φημι RU: λέγω δή, sed ante ἔκ τε a 27. 28 δυνήσεται ante συναγαγεῖν colloc. a 29 λαμβάνειν pr. U αἱ om. Ua 30 post αὐτὸ add. ἀλλὰ a1 30. p. 144,1 τῆς ἀντιφάσεως a1: ἐκ τοῦ ἀδυνάτου RUa2

φάσεως ἐπ' εὐθείας, διὰ δὲ τοῦ ἑτέρου τῇ δι' ἀδυνάτου, οἷον τὸ ὅτι ἡ 32r
διάμετρος ἀσύμμετρος τῇ πλευρᾷ· εἰ δέ τις εἴποι ὅτι σύμμετρος τῇ πλευρᾷ,
ὑποθέμενος τοῦτο καὶ δείξας αὐτῷ ἀδύνατόν τι ἑπόμενον οὕτως αὐτὸ ἀναι-
ρεῖ· ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ παντὸς ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις, τοῦ ἑτέρου
5 μορίου ἀναιρεθέντος τὸ λοιπὸν εἶναι ἀληθὲς ἀνάγκη. οὐ τοῦτο οὖν ἐν-
ταῦθά φησιν, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται δι' ἑκατέρου μορίου τὸ αὐτὸ συναχθῆναι,
διὰ μὲν τοῦ ἑτέρου ἐπ' εὐθείας, διὰ δὲ τοῦ λοιποῦ δι' ἀδυνάτου, ἀλλ' ὅτι τῷ
αὐτῷ τρόπῳ τῆς δείξεως τὸ αὐτὸ συναχθῆναι ἐκ τῶν ἐναντίων ἀδύνατον.
ὅπερ ποιεῖ ὁ διαλεκτικός· ὅτι γὰρ ἔστι πρόνοια, καὶ ἐκ τοῦ εἶναι τὴν
10 ψυχὴν ἀθάνατον δείξει καὶ ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ἀθάνατον. καὶ τί θαυμαστόν,
ὁπότε καὶ ἑκάτερον τῶν μορίων τῆς ἀντιφάσεως κατασκευάζει ὁ διαλεκτικός;
οὐ τοῦτό γε νομίζων, ὅτι ἐνδέχεται συναληθεύειν τὴν ἀντίφασιν, ἀλλ' εἰς
αὐτό γε τοῦτο τὸ ἄτοπον συνωθῶν τὸν προσδιαλεγόμενον, ὅτι ὁποίῳ ἂν 30
συγχωρήσῃ μορίῳ τῆς ἀντιφάσεως, τοῦτο δεικνύει ψεῦδος, ἀληθὲς δὲ
15 τὸ ἐναντίον.

p. 77a33 Ἀποδεικνύντα γὰρ οὐκ ἔστιν ἐρωτᾶν.

Τί οὖν; ἐπειδὴ ἀποδεικνῦσα καὶ ἡ πρώτη φιλοσοφία οὐκ ἐρωτᾷ τὰς
προτάσεις ἀλλὰ λαμβάνει, διὰ τοῦτο περὶ ἕν τι γένος ἔχει, οὐχὶ δὲ πάντα
τὰ ὄντα αὐτῇ ὑπόκειται; μήποτε οὖν τὸ ἀποδεικνύντα γὰρ οὐκ ἔστιν
20 ἐρωτᾶν οὐκ εἴρηται πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ μὴ περὶ ἕν τι γένος αὐτὴν κατα-
γίνεσθαι (δυνατὸν γὰρ καὶ περὶ ἕν τι | γένος καταγινομένην μὴ ἀποδεικτικῶς 32v
ἐξ ἐρωτήσεως λαμβάνειν τὰς προτάσεις) ἀλλὰ πρὸς τὸ οὐκ ἔστιν ὡρι-
σμένων τινῶν, ἵνα μὴ ταὐτὸν σημαίνηται ἐξ ἀμφοτέρων, ἔκ τε τοῦ μὴ
εἶναι ὡρισμένων τινῶν καὶ ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ἑνός τινος γένους, ἀλλ' ἵνα
25 διὰ μὲν τοῦ μὴ εἶναι ὡρισμένων τινῶν σημαίνῃ ὅτι οὐχ ὥρισται αὐτῇ τινα
μόρια τῶν ἀντιφάσεων, ὥσπερ ἐν ἑκάστῃ τῶν ἐπιστημῶν· τῇ γὰρ γεωμετρίᾳ 5
ὥρισται τὸ δεῖξαι ὅτι ἀσύμμετρος ⟨ἡ διάμετρος⟩ τῇ πλευρᾷ, τὸ ἐναντίον
δὲ οὔ, καὶ τοῦ τριγώνου ὅτι αἱ δύο πλευραὶ τῆς λοιπῆς μείζους, τὸ ἐναν-
τίον δὲ οὐδαμῶς· καὶ ἐπὶ ἑκάστου τῶν θεωρημάτων τὸ ἕτερον μόνον
30 μόριον τῆς ἀντιφάσεως αὐτῇ ὥρισται, τὸ λοιπὸν δὲ οὐδαμῶς· καὶ ἐπὶ τῶν

1 ἐπ' εὐθείας — 7 δι' ἀδυνάτου RUa²: τοῦ ἀληθοῦς δηλονότι, ἐπ' εὐθείας δεικνύουσι τὸ προκείμενον. διὰ δὲ τοῦ λοιποῦ ἤτοι τοῦ ψευδοῦς, εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγουσα a¹   τὸ om. R   4 ἐπὶ Ua²: κατὰ R   ἢ prius a²: om. RU   post ἀνάγκη add. ἢ Ua²   5. 6 ἐνταῦθα post ὅτι colloc. R   9 ποιήσει R   10 δεικνύει a   ἀθάνατον. καὶ τί θαυμαστόν om. Ra¹   11 καὶ om. Ra¹   post ἀντιφάσεως add. λαμβάνων, τὸ αὐτὸ a¹   14 συγγωρήσοι R: συγχωρήσειε a   τούτῳ Ra   δεικνύει U: δεικνύειν τὸ R: δεικνύων ἕπεσθαι τὸ a   δὲ RU: δ' εἶναι a   15 lemma om. a   ante ἀποδεικνύντα add. ἡ δὲ διαλεκτικὴ οὐκ ἔστιν ὡρισμένων — ἠρώτα (ut p. 143,4. 5) RU   17 ἀποδείκνυσι U: ἀποδεικνύουσα a   ante οὐκ add. καὶ U   19 τὸν Ua   21 post γὰρ add. τι U   23 ταυτὸ U   σημαίνῃ τὰ Ra (τὰ asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a)   25 μὴ om. Ra   27 δεῖξαι τὴν διάμετρον ἀσύμμετρον a   ἡ διάμετρος addidi   τῇ πλευρᾷ a: ἡ πλευρά RU   29 μόνον om. Ra   30 τῆς ἀντιφάσεως post ὥρισται colloc. a   αὐτῇ post 29 ἕτερον colloc. a   δὲ λοιπὸν U

λοιπῶν ἐπιστημῶν ὡσαύτως. τῇ δὲ διαλεκτικῇ οὐχ ὥρισται τὰ ἕτερα τῆς 32v
ἀντιφάσεως μόρια, ἀλλ', ὡς εἶπον, ἑκάτερον κατασκευάζει εἰς ἀντίφασιν
περιάγων τὸν προσδιαλεγόμενον καὶ ἀμαθῆ δεῖξαι σπουδάζων. καὶ πρὸς 10
κατασκευὴν τοῦ ὅτι οὐκ ἔστιν ὡρισμένων τινῶν εἶπε τὸ οὐ γὰρ ἂν
5 ἠρώτα· ἀποδεικνύντα γὰρ οὐκ ἔστιν ἐρωτᾶν· ἐρωτᾷ γάρ, οὐχ ἵνα
ἀποδείξῃ, ἀλλ' ἵνα τὰ ἐναντία τοῖς δοθεῖσι κατασκευάσῃ, ἤγουν ἵνα ἐκ τῶν
παρ' ἐκείνου δοθέντων, ὁποῖα ἂν ὦσι, τὸ προκείμενον αὐτῷ κατασκευάσῃ.
τὸ δὲ οὐδὲ γένους τινὸς ἑνός ὡς σαφὲς οὐ κατεσκεύασε· παντὶ
γὰρ προὖπτον ὅτι οὐκ ἔχει περὶ ἕν τι ὑποκείμενον ὡρισμένως ἡ δια-
10 λεκτική.

p. 77a36 Εἰ δὲ τὸ αὐτό ἐστιν ἐρώτημα συλλογιστικὸν καὶ πρότα- 15
σις ἀντιφάσεως.

Βούλεται δεῖξαι διὰ τούτου ὅτι οὔτε πᾶν ἐρώτημα ἐρωτήσει ἕκαστος
τῶν κατὰ μέρος ἐπιστημόνων, ἀλλὰ μόνον τὰ οἰκεῖα ἑκάστῃ ἐπιστήμῃ, οἷον ὁ 20
15 γεωμέτρης τὰ γεωμετρικά, ὁ ἀριθμητικὸς τὰ ἀριθμητικά, οὔτε πρὸς πᾶν
ἐρώτημα ἀποκριτέον, ἀλλὰ μόνον ὅσα ἐρωτῶνται ἐκ τῆς οἰκείας ἐπιστήμης.
δείκνυσι δὲ τοῦτο πάνυ σαφῶς καὶ συντόμως. εἰ γὰρ τὸ συλλογιστικόν,
φησίν, ἐρώτημα ταὐτόν ἐστι καθ' ἑκάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως
ὅπερ ἐστὶ πρότασις, τουτέστιν εἰ ὁ συλλογιστικῶς ἐρωτῶν πρότασιν ἐρωτᾷ,
20 οἷον πότερον ἀθάνατος ἡ ψυχὴ ἢ οὔ, πότερον ὁ κόσμος αἴδιος ἢ οὔ, αἱ 25
δὲ ἐπιστημονικαὶ προτάσεις, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ὡρισμέναι εἰσὶ καθ'
ἑκάστην ἐπιστήμην, τοῦτο ἂν εἴη ἐρώτημα ἐπιστημονικὸν ὃ ἂν ᾖ
ἐκ προτάσεώς τινος ἐξ ὧν ὁ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην συλλογισμὸς
γίνεται· εἰ γὰρ μὴ ἐκ τούτων εἴη, οὐδ' ἂν ἐπιστημονικὸν εἴη τὸ ἐρώ-
25 τημα. εἰ γὰρ τὸ ἐπιστημονικὸν ἐρώτημα [ὡς] καὶ πρότασιν ἐπιστημονικὴν
ἐρωτᾷ εἴτε ἀποφατικὴν εἴτε καταφατικήν, αἱ δὲ προτάσεις καθ' ἑκάστην
ἐπιστήμην ὡρισμέναι εἰσίν (οὔτε γὰρ τῷ γεωμέτρῃ αἱ τοῦ μουσικοῦ ποτε
χρησιμεύουσιν οὔτε τῷ ἀστρονόμῳ αἱ τοῦ ἀριθμητικοῦ), οὐ πᾶσαν ἄρα 30
πρότασιν ἐρωτητέον τῷ γεωμέτρῃ οὐδὲ τῶν κατὰ μέρος ἑκάστῳ ἐπι-

---

1 διαλεκτικῇ δὲ a 1. 2 τὸ ἕτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως a 2 ἑκάτερον RU: δι' ἑκατέρου τῶν μορίων a κατασκευάζει post ἀντίφασιν colloc. U: κατασκευάσει R 6 τοῖς δοθεῖσι τὰ ἐναντία U 8 ἑνός τινος R πάντα R: πάντῃ a[1] 9 φανερόν a[1] ὅτι Ra[2]: ἐστιν ὅτι U: ἐστιν ὡς a[1] 11 τὸ om. R 13 ἕκαστον R: ἑκάστη a 14 ἐπιστημῶν a τὰ οἰκεῖα RU: ὅσα ἐρωτᾷ οἰκείως a ὁ om. U 15 ὁ ἀριθμητικὸς Ra: καὶ ἀριθμητικὸν U 16 ἀποκρίνεται a ὅσα RU: εἰς ὁπόσα a ἐξ Ra τῆς a[2]: om. RUa[1] ἑκάστης τῶν ἐπιστημῶν a[1] 18 ἕτερον R 22 ὃ om. Ua[2] 23 πρότασίς, om. ἐκ Ra[1] ὁ om. a[1] 24. 25 ἐρώτημα εἴη, om. τὸ U 25 ὡς delevi καὶ Ua[2]: πρὸς Ra[1] 26 εἴτε—καταφατικήν a[1]: ἤτοι ἀπόφασιν RUa[2] 27 γὰρ scripsi: δὲ RUa ποτε Ra: προτάσεις U 28 οὔτε a: οὐδὲ RU 28. 29 πᾶσαι ἄρα προτάσεις a 29 ἐρωτῶνται Ra τὸ (ante κατὰ) R ἑκάστῳ, sed ante τῶν a: ἕκαστον RU

στημόνων, ἀλλ' ὅσαι τοῦ ὑποβεβλημένου γένους εἰσί. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀπο- 32v
κριτέον τῷ ἐπιστήμονι ⟨πρὸς⟩ πᾶσαν ἐρώτησιν (οὐ γάρ, ἐάν τις ἐρωτήσῃ
τὸν γεωμέτρην, ποτέρα καλλίστη τῶν γραμμῶν, ἡ εὐθεῖα ἢ ἡ περιφέρεια,
πρὸς τὴν τοιαύτην ἐρώτησιν ἀποκριτέον) ἀλλὰ πρὸς μόνας τὰς τῇ αὐτοῦ
5 ἐπιστήμῃ ἀνηκούσας ἢ τῇ προσεχῶς ὑπὲρ αὐτήν. δεῖ γὰρ καὶ τὰ τῆς
ὑπερκειμένης εἰδέναι τὸν ἐπιστήμονα, οἷον τὸν μουσικὸν τὰ τῆς ἀριθμητικῆς 35
(τοῖς γὰρ ἐκείνης θεωρήμασι κέχρηται) καὶ τὸν μηχανικὸν τὰ τῆς γεωμετρίας,
ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ὀπτικόν· ἐκ γὰρ τῶν τῆς ὑπερκειμένης θεωρημάτων
δείκνυται τὰ τῆς ὑποκάτω. εἰ οὖν μέλλει ἐπιστήμων εἶναι ὁ μουσικός,
10 ὀφείλει εἰδέναι ταῦτα ἐξ ὧν τὰ οἰκεῖα ἀποδείκνυσι, λέγω δὴ τὰ ἀριθμητικά·
ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ὀπτικὸς καὶ ὁ μηχανικὸς τὰ τῆς γεωμετρίας. περὶ
μέντοι, φησί, τῶν ἀρχῶν τῶν ἑαυτῆς οὐδεμία ἐπιστήμη λόγον ὑφέξει· οἷον ὁ 40
γεωμέτρης, ᾗ γεωμέτρης ἐστίν, οὐχ ὑφέξει λόγον περὶ τῶν οἰκείων
ἀρχῶν οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδείς. καὶ ἄξιόν γε ἀπορῆσαι. εἰ γὰρ δεῖ ἑκάστην ἐπι-
15 στήμην τὰ τῆς ὑπερκειμένης προσεχῶς εἰδέναι, τὰς δὲ ἀρχὰς ἑκάστης αἱ
ὑπερκείμεναι ἀποδεικνύουσιν, οἶδεν ἄρα ἑκάστη ἐπιστήμη τοὺς λόγους τῶν
ἑαυτῆς ἀρχῶν. οἷον ἰατρικῆς ἀρχὴ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα· περὶ τούτων δὲ
ὁ φυσικὸς διαλέγεται· εἰ οὖν δεῖ τὸν ὄντως ἰατρὸν καὶ τὰ τοῦ φυσικοῦ εἰδέναι,
εἰδείη ἂν καὶ τοὺς λόγους τοὺς περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων· εἰδὼς δὲ 45
20 καὶ λόγον δώσει τῷ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶντι. πῶς οὖν φησιν οὐχ ὑφεκτέον
λόγον περὶ τῶν ἀρχῶν; εἰ γὰρ δεῖ καὶ περὶ τῶν τῆς ὑπερκειμένης
προσεχῶς ἐπιστήμης καὶ ἐξ ἧς τὰ οἰκεῖα κατασκευάζει ἐρωτώμενον ἀπο-
κρίνεσθαι, οἷον τὸν ἰατρὸν περὶ φυσικῶν καὶ τὸν ὀπτικὸν περὶ γεωμετρικῶν,
φυσικὸν δέ ἐστι θεώρημα καὶ τὸ περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἅτινά εἰσι
25 τοῦ ἰατροῦ ἀρχαί, καὶ περὶ τούτων ἄρα ἀποκρινεῖται ὁ ἰατρός· καὶ ἐπὶ τῶν 50
ἄλλων ὡσαύτως. ἔλεγε δὲ πρὸς τὴν ἀπορίαν ταύτην ὁ φιλόσοφος ὅτι
ἀναγκαῖον μὲν εἰδέναι τὰ τῆς ἐπάνω ἐπιστήμης τὴν ὑποκάτω, εἴπερ δι'
αὐτῶν τὰ οἰκεῖα ἀποδείκνυσιν, οὐ μὴν καὶ ἀποδεικτικῶς εἰδέναι ἀνάγκη,
ἀλλὰ μόνον τὸ ὅτι ἄνευ τοῦ διότι. ὡς οἰκείας ⟨ἄρ'⟩ ἀρχὰς τὰ τῆς ἐπάνω θεω-
30 ρήματα εἴσεται, καὶ οὕτως ἐρωτώμενος τὰ τῆς ἐπάνω τὸ ὅτι μόνον ἀποδώσει,
οὐ μὴν τὸ διότι, οἷον οἱ ἰατροὶ ὅτι τέσσαρα μόνα τὰ στοιχεῖα τῶν σω-

---

1 ὑποκειμένου U 1. 2 ἀποκρίνεται a 2 τῷ ἐπιστήμονι RU: ἐπὶ a πρὸς addidi οὐ γὰρ scripsi: οὐδὲ libri 4 post ἐρώτησιν add. οὐκ Ua τὰς om. Ra 4. 5 τῆς—ἐπιστήμης R 5 δεῖ U: εἰ R: καὶ a καὶ om. a 6 ὑπερκειμένης Ua²: ἐπιστήμης R: προσεχῶς ὑπὲρ ἑκάστην ἐπιστήμην δεῖ a¹ τὰ om. Ra 8 τὸ (ante ὀπτ.) R 9 ὑποθέσεως R: ὑποθέσεως ἑκάστης a ἐπιστήμων μέλλει a 10 εἰδέναι ὀφείλει U 12. 13 ὁ γεωμέτρης, ᾗ γεωμέτρης ἐστίν scripsi: εἰ γεωμέτρης ἐστὶν RUa²: ὁ μὲν γεωμέτρης a¹ 14 ante οὐδὲ add. ἀλλ' a καὶ om. a γε RU: δ' ἐν τούτοις a 15 ἑκάστου Ra 17 τέσσαρα om. U 18 οὕτως Ra κατὰ τὸν φυσικὸν Ua 19 τοὺς alt. om. U: αὐτῶν a¹ περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων ante εἰδείη colloc. a¹ τεσσάρων om. a² 20 post καὶ add. τὸν a 21 post τῶν add. οἰκείων a δὴ Ua 22 κατασκευάζειν R 24 τεσσάρων om. U 25 ἀποκρίνεται R περὶ (ante τῶν) R 26 ταύτην τὴν ἀπορίαν a 27 τὴν Ua: τῶν R 29 ἄρ' addidi 30 ἀποδώσει om. U: ἀποκριθήσεται, sed post 31 διότι a 31 μὴν om. a ὁ ἰατρὸς a μόνα τέσσαρά εἰσι τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα a

μάτων καὶ οὔτε πλείονα οὔτε ἐλάττονα· καὶ ἐπὶ | τῶν λοιπῶν ὡσαύτως. 33r
ταύτης μὲν οὖν τῆς ἀπορίας ἡμεῖς τὰς ἀφορμὰς δεδώκαμεν εἰπόντες δεῖν
τὸν ἐπιστήμονα εἰδέναι καὶ τὰ τῆς προσεχῶς αὐτοῦ ὑπερκειμένης ἐπιστήμης
θεωρήματα, εἴπερ δεῖ τῷ ὄντι τέλειον αὐτὸν εἶναι, οἷον τὸν ὀπτικὸν καὶ
5 μηχανικὸν τὰ τῆς γεωμετρίας καὶ τὸν ἰατρὸν τὰ τῆς φυσικῆς· καὶ οὐδέν
γε θαυμαστόν σοι, εἰ οὕτως ἔχων καὶ τὰς οἰκείας ἀρχὰς ἀποδεῖξαι. ὁ μέντοι 5
Ἀριστοτέλης οὐ τοῦτο εἶπεν, ἀλλ' ὅτι ἐρωτητέον τὸν γεωμέτρην ἢ περὶ γεω-
μετρικῶν ἢ περὶ τούτων ἅπερ ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν ἀποδείκνυται, οἷον
περὶ ὀπτικῶν. ὥστε τοὐναντίον βούλεται τὴν ἐπάνω τὰ τῆς ὑποκάτω ἐρωτᾶν.
10 καὶ δῆλον ὅτι οὐ πάντα τὰ τῆς ὑποκάτω ἐρωτητέον τὴν ἐπάνω· οὐδὲ γὰρ περὶ
ὀφθαλμίας, εἰ τύχοι, ἐρωτητέον * * * ἢ τῶν φυσικῶν ἀρχῶν ἤρτηται καὶ
θεωρίας φυσικῆς ἔχεται, οἷον, εἰ τύχοι, πῶς ἕλκεται ἡ τροφὴ καθ' ἕκαστον 10
μόριον, πῶς ἀλλοιοῦται, πῶς τρέφεται, περί τε αὐξήσεως καὶ φθίσεως καὶ
τῶν παραπλησίων· καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὡσαύτως. εἰ δὲ τῆς ἐπάνω τῆς
15 ὑποκάτω λέγειν θεωρήματα, οὐκέτι ἔχει χώραν ἡ εἰρημένη παρ' ἡμῶν
ἀπορία· τὰς γὰρ ἰδίας ἀρχὰς οὐδεμία ἐπιστήμη ἀποδείξει.

Εἰ δὲ τὸ αὐτό ἐστιν ἐρώτημα συλλογιστικὸν καὶ πρότασις
ἀντιφάσεως. ὅπερ ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας εἶπε διαλεκτικὸν ἐρώτημα, ὅπερ
ἐστὶ θάτερον μὲν μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἐμπεριέχον δὲ ἐν ἑαυτῷ δυνάμει 15
20 καὶ τὸ λοιπόν, πρὸς ὃ τὸ 'ναί' μόνον ἢ τὸ 'οὔ' δεῖ ἀποκρίνεσθαι (ᾧ καὶ δια-
φέρει ἐρώτησις πύσματος· πρὸς γὰρ τὸ πύσμα πλείονος λόγου δεῖται), ὅπερ οὖν
ἐκεῖ εἶπε διαλεκτικόν, τοῦτο νῦν συλλογιστικὸν εἶπεν, ἐπειδὴ προσεχῶς περὶ
διαλεκτικῆς εἴρηκε καὶ τὴν διαφορὰν αὐτῆς τὴν πρὸς τὰς ἐπιστήμας, ἵνα
δόξῃ τὸ τοιοῦτον λέγειν ἐρώτημα ὡς πρὸς τὰς τοιαύτας συνουσίας μόνον
25 ἁρμόζον. διὰ τοῦτο οὖν εἶπε συλλογιστικόν· καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ διαλεκτικὸν 20
αὐτῷ τοιοῦτον εἴληπται, τὸ πρὸς τοὺς συλλογισμοὺς ἁρμόδιον. τὸ δὲ
πρότασις ἀντιφάσεως τοῦτ' ἔστι θάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως, ὅπερ
πρότασις γίνεται, ὅταν ἐν συλλογισμῷ ληφθῇ. ὅτι δὲ τὸ τοιοῦτον ἐρώτημα
πρότασίς ἐστι, σαφές· ἐν οὐδενὶ γὰρ τῶν ἑτέρων λόγων ἐνδέχεται τὸ
30 τοιοῦτον ἐρώτημα εἶναι εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ ἀποφαντικῷ· οὔτε γὰρ εὐχο-

---

2 τὰς ἀφορμὰς ἡμεῖς a 3 ὑπερκείμενα U 6 ἐχόντων Ra ἀποδείξει a 7 post περὶ add. τῶν a 9 post βούλεται add. μᾶλλον a 10 οὐ Ra ἐρωτήσει a τὴν U: ἡ Ra 11 ὀφθαλμοῦ Ra[1] τυχὸν, om. εἰ Ra[1] post ἐρωτητέον add. τὸν ἰατρὸν a[1]: fort. ⟨τὴν φυσικήν, ἀλλ' ἐρωτητέον⟩ ἢ om. R: εἰ a[1]: fort. ἃ ἤρτηται τῶν φυσικῶν ἀρχῶν a 12 ἔχεται φυσικῆς a[1] οἷον, εἰ τύχοι a[2], om. οἷον RU: ἀλλ' ἐρωτητέον a[1] ἔρχεται a[1] 14 παραπλησίων post ὡσαύτως colloc. R καὶ ἐπὶ τῶν om. R ἄλλων U εἰ RUa[2]: τὰ Ra[1] 15 οὐκέτι RUa[2]: οὐ διδάσκει ὁ ἀριστοτέλης. ὅθεν οὐδὲ a[1] χώραν ἔχει, sed post 16 ἀπορία a[1] παρ' ἡμῶν om. a[2] 18 ὥσπερ (ante ἐν) a[1] ἐν τῷ Περὶ ἑρμ.] c. 11 p. 20b22 sq. θεώρημα a 20 ὃ om. R τὸ ναὶ—οὔ om. a[1] δεῖ om. Ua[2] post ἀποκρίνεσθαι add. τῶν δύο, τὸ ἓν a[1] ᾧ a[1]: ὡς R: διὸ Ua[2] 21 τὸ γὰρ, om. πρὸς a οὖν om. a 22 post ἐπειδὴ add. γὰρ a 23 εἶπε a post ἐπιστήμας add. ἀποδίδωσιν a 24 δόξῃς R: δείξῃ a τὸ ante ἐρώτ. colloc. R λέγειν om. a 25 οὖν a: om. RU 27 τοῦτ' ἔστι RU: ἀντὶ τοῦ a post ἀντιφάσεως alt. add. νόει a ὥσπερ, post quod add. γὰρ a 28 παραληφθῇ U 29 τὸ a: τῷ U: om. R 30 τοιούτῳ U ἐρώτημα om. R

μένους οὔτε προστάττοντας ἐνδέχεται οὕτω προφέρεσθαι τοὺς λόγους 33r
ὥστε ἀποκρινόμενον τὸν πρὸς ὃν ὁ λόγος τὸ 'ναί' μόνον ἢ τὸ 'οὔ' λέγειν, 25
ἀλλ' ἐν μόνῳ τῷ ἀποφαντικῷ λόγῳ. ὁ δὲ ἀποφαντικὸς λόγος ἢ κατά-
φασίς ἐστιν ἢ ἀπόφασις· τὸ ἄρα συλλογιστικὸν ἐρώτημα ταὐτόν ἐστιν ἢ
5 καταφάσει ἢ ἀποφάσει.

p. 77a 41 Ἀλλ' ἐξ ὧν ἢ δείκνυταί τι περὶ ὧν ἡ γεωμετρία ἐστίν, ἢ ἐκ τῶν αὐτῶν δείκνυται τῇ γεωμετρίᾳ, ὥσπερ τὰ ὀπτικά.

Ταῦτα, φησί, γεωμετρικὰ θεωρήματα λέγω, τὰ τῶν ἀρχῶν τῶν γεω-
10 μετρικῶν ἠρτημένα, ἐξ ὧν τὰ γεωμετρικὰ θεωρήματα δείκνυται, ἢ κἂν μὴ
γεωμετρικὰ ᾖ ἀλλ' ἑτέρας τέχνης, ἐκείνη δὲ ταῖς αὐταῖς ἀρχαῖς τῇ γεω-
μετρίᾳ χρῆται, καὶ ταῦτ' οὐδὲν ἧττον γεωμετρικὰ ἂν εἴη, οἷον τὰ ὀπτικά·
καὶ ταῦτα γὰρ ταῖς ἀρχαῖς ταῖς γεωμετρικαῖς δείκνυται. ὥστε καὶ ταῦτα
εἴη ἂν γεωμετρικά, καὶ περὶ τούτων οὐδὲν ἧττον ἐρωτητέον τὸν γεω- 35
15 μέτρην ἢ τῶν αὐτόθεν γεωμετρικῶν· καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὑπαλλήλων
ὡσαύτως.

p. 77b 3 Καὶ περὶ μὲν τούτων καὶ λόγον ὑφεκτέον ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν καὶ συμπερασμάτων.

Πάντα γὰρ τὰ δεικνύμενα ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἢ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν
20 ἐπιστημῶν δείκνυται ἢ ἐκ τῶν δεδειγμένων ἐκ τῶν ἀρχῶν. οἷον τὸ μὲν
πρῶτον θεώρημα τοῦ γεωμέτρου δέδεικται ἐκ τῶν ἀρχῶν, τὸ δὲ δεύτερον
ἐκ τοῦ πρώτου· διὰ γὰρ τοῦ συμπεράσματος τοῦ πρώτου θεωρήματος, 40
ὃ συνῆκται ἐκ τῶν ἀρχῶν, δέδεικται τὸ δεύτερον· καὶ οὕτως ἐπὶ πάντων.

p. 77b 7 Οὔθ' ἅπαν τὸ ἐρωτώμενον ἀποκριτέον περὶ ἑκάστου.

25 Περὶ μὲν γὰρ τῆς περιφερείας ἐρωτώμενον [μὲν] τὸν γεωμέτρην, εἰ
πολυχωρητότατόν ἐστι τῶν ἰσοπεριμέτρων σχημάτων ἢ τὰς ἀπὸ τοῦ κέντρου

1 προφέρεσθαι scripsi: προσφέρεσθαι RU: προσφέρειν a 4 post συλλογιστικὸν add. εἴτε U 7 post ἢ add. ἃ R (n, pr. C) post ὥσπερ add. καὶ R 10 γεωμετρικὰ a: γεωμετρικὸν RU 11 ἑτέρας τινὸς ἐπιστήμης a[1] 11. 12 ταῖς ἀρχαῖς τῆς γεωμετρίας U 12 ταῦτ'—γεωμετρικὰ a: τοῦτο—γεωμετρικὸν RU post εἴη add. τὰ θεωρήματα a 13 καὶ ταῦτα a: om. RU ταῖς alt. om. U ταῖς γεωμετρικαῖς ἀρχαῖς a 14 post ἐρωτητέον add. φησὶ a 15 αὐτόθι Ra ἄλλων Ua[2]: λόγων τῶν Ra[1] 21 et 23 δείκνυται a 24 ante οὔθ' add. οὔτε πᾶν — ἐρωτητέον a 25 μὲν prius om. U μὲν alt. delevi εἰ—p. 149,2 ἐρωτῴη RUa[2]: εἰ ἐφαρμόζει τῇ εὐθείᾳ, ἢ οὔ. ἢ ποῖον τῶν ἰσοπεριμέτρων σχημάτων ἐστὶ πολυχωρητότερον, ἢ πότερον ἴσαι εἰσὶν ἀλλήλαις αἱ ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ κύκλου προσπίπτουσαι εὐθεῖαι, δεῖ ἀποκρίνεσθαι. γεωμετρικὰ γάρ εἰσι ἐρωτήματα. εἰ μέντοι ἐρωτῴη τίς αὐτὸν ποία τῶν γραμμῶν καλλίστη, ἡ εὐθεῖα ἢ ἡ περιφέρεια a[1] 26 τὰς Ua[2]: πότερον τὸ R

ἴσας ἔχει, ἀποκριτέον· γεωμετρικὰ γάρ εἰσιν ἐρωτήματα· εἰ μέντοι καλλίστη 33r
εἴη τῶν γραμμῶν ἡ περιφέρεια, εἴ τις ἐρωτῴη, οὐκ ἀποκριτέον πρὸς
τοῦτο. οὔτε πρὸς πᾶν ἄρα ἀποκριτέον (οὐδὲ γὰρ περὶ μουσικοῦ ἀποκρίνεται
ὁ γεωμέτρης) οὔτε πᾶν περὶ ἑκάστου.

5 p. 77b9 Εἰ δὲ διαλέξεται γεωμέτρῃ ᾗ γεωμέτρης οὕτως, φανερὸν ὅτι καὶ καλῶς.

Εἰ οὕτω διαλέγοιτο τῷ γεωμέτρῃ ὁ ἐρωτῶν ἢ ἁπλῶς ὁ πρός τινα
γεωμέτρην τοὺς λόγους ποιούμενος, ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν δηλονότι,
καλῶς διαλέξεται· εἰ δὲ μὴ ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν τῷ γεωμέτρῃ
10 διαλέξεται, οὐ καλῶς. οἷον ζητεῖται παρὰ τοῖς γεωμέτραις ὁ τοῦ κύκλου
τετραγωνισμός· καὶ τοῦτον [μὲν] Ἀντιφῶν μὲν καὶ Βρύσων ἔδοξαν εὑρηκέναι,
κακῶς αἰτοῦν|τες δοθῆναι αὐτοῖς οἷς μὴ συγχωρήσαιεν ἂν γεωμέτραι, ὁ μὲν 33v
εὐθεῖαν ἐφαρμόζειν περιφερείᾳ, ὁ δὲ οὗ ἔστι μεῖζον καὶ ἔλαττον ἀνομογενές, τούτου εἶναι καὶ ἴσον. οὗτοι μὲν οὖν κακῶς πρὸς γεωμέτρας δια-
15 λέγονται. ὁ μέντοι Ἱπποκράτης τετραγωνίσας τοὺς μηνίσκους οὐ κακῶς οὐδὲ
ἐκτὸς τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν· ἡ δὲ ἁμαρτία τούτου, καθὸ τὸ ἐπὶ μέρους
καὶ ἐπὶ παντὸς ἠξίου.

p. 77b11 Δῆλον δ' ὅτι οὐδ' ἐλέγχει γεωμέτρην ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός.

20 Ἐὰν γάρ τις μὴ γεωμετρικὸν ἐρωτήσας τὸν γεωμέτρην, οἷον πότερα
καλλίστη τῶν γραμμῶν, ἡ εὐθεῖα ἢ ἡ περιφέρεια, εἶτα ἐκείνου ἀπειρότερον
ἀποκριναμένου ὅτι ἡ εὐθεῖα δόξῃ ἐλέγχειν αὐτόν, οὐ γεωμέτρην ἤλεγξεν·
οὐ γὰρ περὶ τῶν προσηκόντων γεωμετρίᾳ ἤλεγξεν [ἢ] εἰ μὴ κατὰ συμβε-

---

1 ἔχειν R γεωμετρικὰ—ἐρωτήματα U: om. Ra² 2 ante τῶν add. ἁπασῶν R
ἐρωτοίη (sic) R: αἰτοίη Ua² 3 τοῦτο a¹: τοῦτον RUa² post τοῦτο add. οὐ γὰρ
γεωμετρικὸν τὸ ἐρώτημα a¹ οὐ πρὸς Ra¹ post ἄρα add. ἐρώτημα a¹ an ἀποκρινεῖται? 4 οὔτε—ἑκάστου om. a¹ 8 ὅτι om. R 9 τῷ γεωμέτρῃ RUa²:
ἀλλὰ περὶ μουσικῶν αὐτὸν φέρε εἰπεῖν ἐρωτᾷ a¹ 10 οὐ καλῶς διαλέξεται a¹
post καλῶς add. ὁ περὶ μουσικῶν αὐτὸν ἐρωτῶν R 11 μὲν prius delevi μὲν alt.
om. Ua εὑρηκέναι a¹: εὑρίσκειν RUa² post εὑρηκέναι add. πλὴν a¹
12 κακῶς τε καὶ σφαλερῶς αἰτήσαντες a¹ ἃ a¹ συγχωρῆσαι R ἂν om. Ua²
γεωμέτραις R 13 οὗ—16 τούτου RUa²: μεῖζον καὶ ἔλαττον τοῦ κύκλου γράφων τετράγωνα, καθὰ καὶ ἐν ἄλλοις εἰρήκαμεν, διὰ τοῦ μεταξὺ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάττονος γραφομένου
τετραγώνου, τὸ ἴσον τῷ κύκλῳ τετράγωνον οἴεται δεικνύειν. ἀλλ' οὕτω μὲν κακῶς πρὸς γεωμέτρας διαλέγονται, μὴ χρώμενοι διαλεκτικαῖς ἀρχαῖς. ὁ μέντοι ἱπποκράτης, τέσσαρας μηνίσκους ἀποδεικνὺς οὐ κακῶς, ἴσους εἶναι τετραγώνῳ. ἐκ γὰρ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν ταῦτα
δείκνυσιν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπεδείξαμεν, ἕνα μηνίσκον ἴσον ὄντα ἑνὶ τριγώνῳ,
τῶν ἐκ διαιρέσεως τοῦ τετραγώνου τεσσάρων, οἴεται καὶ ἄλλως τὸν κύκλον τετραγωνίζειν.
ἁμαρτάνει δὲ καὶ οὗτος a¹ 13 ἔστι om. U 13. 14 ἀνομοιογενὲς a² 14 τούτου a²:
τοῦτο RU εἶναι scripsi: ἔστι RUa² γεωμέτρην a² 16 τῶν om. a²
18 οὐδ' a Arist.: οὐκ RU 20 γεωμετρικὸς a οἷον om. a πότερον R
21 ἀπειρότερον om. U 22 ante δόξῃ add. ἐὰν Ua 23 οὐδὲ γὰρ R ἢ delevi

βηκός. ἐπειδὴ συνέβη τὸν ἐλεγχθέντα γεωμέτρην εἶναι· οὐ γὰρ ᾗ γεωμέτρην 33v ἤλεγξεν, ὥσπερ οὐδὲ ᾗ ἰατρὸς ὁ ἰατρὸς ἐλέγχεται ἐλεγχθεὶς εἰς μουσικὰ θεωρήματα.

p. 77b12 Ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἐν ἀγεωμετρήτοις περὶ γεωμετρίας 5 διαλεκτέον· λήσει γὰρ ὁ φαύλως διαλεγόμενος.

Ὥσπερ γὰρ ἕκαστον περὶ τῶν οἰκείων ἐρωτητέον, οὕτω καὶ ⟨πρὸς⟩ τὸν γεωμέτρην καὶ οὐχὶ τὸν ἀγεωμέτρητον περὶ γεωμετρίας διαλεκτέον· οὐ γὰρ ἴσασιν οἱ ἀνεπιστήμονες κρῖναι τὰ κατὰ τὰς ἐπιστήμας· διὸ πολλάκις ὁ φαῦλος κρείττων δόξει εἶναι τοῦ ἐπιστήμονος. 20

10 p. 77b16 Ἐπεὶ δ' ἔστι γεωμετρικὰ ἐρωτήματα, ἆρ' ἔστι καὶ ἀγεωμέτρητα;

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι οὐ πᾶν ἐρώτημα ἐρωτητέον τὸν γεωμέτρην ἢ τὸν ἰατρὸν ἤ τινα τῶν ἄλλων ἐπιστημόνων ἀλλὰ μόνα τὰ ἐκ τῆς οἰκείας ἐπιστήμης, καὶ ὅτι οὐ πρὸς πᾶν ἐρώτημα ἀποκριτέον τὸν ἐπιστήμονα ἀλλὰ πρὸς μόνα 25 15 τὰ οἰκεῖα, οἷον τὸν γεωμέτρην πρὸς τὰ γεωμετρικὰ καὶ τὸν ἰατρὸν πρὸς τὰ ἰατρικά, ζητεῖ ἐν τούτοις, ἆρα ὥσπερ ἔστι γεωμετρικὰ ἐρωτήματα, οὕτως ἔστι καὶ ἀγεωμέτρητα, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ὡσαύτως. καὶ ποῖά ἐστι, φησί, ταῦτα, καὶ κατὰ ποίαν ἄγνοιαν ἀγεωμέτρητα ἂν εἶεν; καὶ ἵνα σαφῆ ποιήσωμεν τὸν λόγον, ἐκ τῶν ἐφεξῆς αὐτῷ πλατύτερον ῥη- 20 θησομένων λαβόντες καὶ τὰ ἐνταῦθα διαρθρώσωμεν. διττὴν οὖν φησι τὴν ἄγνοιαν εἶναι, τὴν μὲν κατὰ ἀπόφασιν τὴν δὲ κατὰ διάθεσιν· καὶ κατὰ 30 ἀπόφασιν μὲν τὴν μηδεμίαν ἔννοιαν ἔχουσαν περὶ τοῦ πράγματος, κατὰ διάθεσιν δὲ τὴν ἔχουσαν μὲν περὶ τοῦ πράγματος ἔννοιάν τινα, πλὴν οὐκ ἀσφαλῆ καὶ ἠκριβωμένην. οἷον ὁ μὴ εἰδὼς ὅλως εἴτε εἰσὶ παράλληλοι 25 εὐθεῖαι εἴτε μή, καὶ εἰ εἶεν, εἴτε συμπίπτουσιν εἴτε μή, οὗτος τὴν κατὰ ἀπόφασιν ἄγνοιαν ἔχει· εἰ δέ τις οἴοιτο τὰς παραλλήλους συμπίπτειν, οὗτος τὴν κατὰ διάθεσιν ἔχει ἄγνοιαν· κακῶς γὰρ περὶ τοῦ πράγματος διάκειται, 35 ἣν ὁ Πλάτων διπλῆν ἄγνοιαν καλεῖ. κατὰ ποίαν οὖν τῶν ἀγνοιῶν τὰ γεωμετρικὰ καὶ τὰ μουσικά ἐστιν ἐρωτήματα; πάλιν δὲ τῆς κατὰ διάθεσιν

1 ἐλέγχοντα pr. U: ἐλεγχόμενον corr. U, a 2 ἐνεχθεὶς conicio cf. vol. XIII 2 p. 31,8 6 ὥσπερ γὰρ Ra1: ὥστε Ua2 δεῖ ἐρωτᾶν a1 οὕτω — 7 γεωμέτρην om. Ua2 πρὸς addidi 8 κρίνειν a1 et a2 τὰ κατὰ om. Ra1 9 εἶναι om. R 10 ἔστιν ἄρα R 12 ἐρώτημα om. a 13 τὰ τῇ οἰκείᾳ ἐπιστήμῃ ἀνήκοντα a 14 τὸν ἐπιστήμονα a: τῷ ἐπιστήμονι RU 15 οἷον om. U 18 καὶ εἴπερ εἰσί, ποῖά εἰσι ταῦτα a καὶ alt. bis R 19 ἐφεξῆς] c. 16 p. 79b23 sq. 20. 21 τὴν ἄγνοιαν φησὶν U 22 post μὲν add. φησι a κατὰ — 24 ἠκριβωμένην om. R 23 μὲν — 24 ἠκριβωμένην a: om. U 25 ante utrumque μὴ add. καὶ a καὶ εἰ εἶεν RUa2: εἰ δὲ καὶ οἶδεν a1 27 τὴν Ra: ἐστι U ἄγνοιαν — διάθεσιν R ἔχων U 28 Πλάτων] nescio ubi cf. p. 191,22 28. 29 ἀγεωμέτρητα Ra1 29 ἀμούσικα a1 ἐστι ante καὶ colloc. R: om. a fort. ἁμαρτήματα ut p. 151,6, at cf. p. 152,12 post ἐρωτήματα add. γίνονται, δι' ἐρωτήσεως ποιεῖται τὴν διδασκαλίαν a

ἀγνοίας διχῇ διαιρουμένης, ἤτοι κατὰ τὴν ὕλην ἢ κατὰ τὸ εἶδος τῶν 33v
συλλογισμῶν (ὁ γὰρ παραλογιζόμενος ἑαυτόν, ὅτι αἱ παράλληλοι συμπίπτουσιν,
ἤτοι ψευδεῖς προτάσεις λαβὼν καὶ ταύτας συλλογιστικῶς συμπλέξας οὕτω 40
ψευδὲς συνάγει συμπέρασμα, ἢ ἀληθεῖς μὲν λαβὼν προτάσεις ἀσυλλογίστως
5 δὲ συμπλέξας, οἷον ἐν δευτέρῳ σχήματι ἐκ δύο κατηγορικῶν), πότερον οὖν
τούτων μᾶλλον γεωμετρικόν ἐστιν ἁμάρτημα, ὁ κατὰ τὴν ὕλην ἡμαρτημένος
συλλογισμὸς ἢ ὁ κατὰ τὸ εἶδος; φημί, ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον διττόν, τὸ
μὲν ὃ μηδ' ὅλως πέφυκε ῥυθμὸν ἔχειν, οἷον εἴ τις τὸ σημεῖον λέγοι ἄρρυ-
θμον τῷ μὴ πεφυκέναι ἔχειν ῥυθμόν, τὸ δὲ ὃ ἔχει μέν, κακῶς δὲ ἔχει,
10 ὥσπερ φαμὲν τὸν στίχον ἄρρυθμον τὸν κακόρρυθμον, οὕτω καὶ τὸ ἀγεω- 45
μέτρητον ἢ τὸ πάντῃ ἐν ἀποφάσει ὂν γεωμετρίας (τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ κατὰ
τὰς ἄλλας ἐπιστήμας, οἷον εἰ μουσικόν τις ἐρωτήσοι τὸν γεωμέτρην θεώ-
ρημα ἢ ἰατρικόν· τοῦτο γὰρ τῆς ἀγνοίας τῆς κατὰ τὴν ἀπόφασιν, καὶ οὕτως
ἀγεωμέτρητον τοῦτο ὥσπερ τὸ σημεῖον ἄρρυθμον· οὐ γὰρ οἶδεν οὐδὲ
15 προσῆκον τοῦτο γεωμετρίᾳ) ἢ τὸ γεωμετρικὸν μὲν διεστραμμένως δέ, ὡς
εἴ τις λέγοι τὰς παραλλήλους συμπίπτειν· τοῦτο γὰρ πῇ μὲν γεωμετρικόν,
καθότι ὅλως γεωμετρικὸν αἱ παράλληλοι καὶ τὸ συμπίπτειν, ἀγεωμέτρητον δέ,
καθότι κακῶς τὰς παραλλήλους συμπίπτειν φησίν, ὥσπερ καὶ τὸν στίχον τὸν
κακόρρυθμον ἄρρυθμόν φαμεν καὶ τραγῳδὸν τὸν κακόφωνον ἄφωνον· καὶ ἔστι
20 τοῦτο τῆς κατὰ διάθεσιν ἀγνοίας. ταύτης δὲ διττῆς οὔσης (τὰ ψευδῆ γάρ, ὡς
εἴπομεν, συνάγεται ἤτοι παρὰ τὴν ἁμαρτίαν τῆς ὕλης ἢ παρὰ τὴν ἀσυλλόγιστον
συμπλοκὴν τῶν προτάσεων) φαίνεται ὅτι ἐν γεωμετρίᾳ τὰ ψευδάρια ἀεὶ παρὰ
τὴν τῆς ὕλης | ἁμαρτίαν γίνονται, ψευδεῖς λαμβάνοντος τοῦ γεωμέτρου τὰς 34r
προτάσεις καὶ οὕτω ψευδὲς συμπέρασμα συνάγοντος· οὐκ ἂν δὲ εὕροις ἐν
25 γεωμετρίᾳ τὴν ὕλην μὲν ἀληθῆ τὸ συμπέρασμα δὲ ἀσυλλόγιστον, ἀλλὰ μόνως
ἡ ὕλη ἀσυλλόγιστος. καλεῖ δὲ ὁ Ἀριστοτέλης κοινῶς μὲν ἀμφότερα ἁμαρτίας.

---

1 post διαιρουμένης add. ὡς καὶ πλάτων φησὶν a post ἤτοι add. ἐν τοῖς U post ἢ add. καὶ U 3 οὗτος R 4 post συνάγει add. τὸ R εἰ R 5 post δὲ add. ταύτας a καταφατικῶν a[1] 6 ἀγεωμέτρητόν a[1] ἐρώτημα Ra[1] 7 post εἶδος add. ἢ καὶ ἀμφότεροι a φημὶ R: περὶ ἅ φησιν Ua[2]: φημὶ δὴ a[1] ἄρυθμον itemque in seq. Ra[2] 9 μηδὲ R ὃ ἔχει R: τῷ ἔχειν Ua μέν om. U ἔχει alt. om. a: ἔχειν U 10 κακόρυθμον R 11 post γεωμετρίας add. ἢ τὸ κακῶς καὶ ἀνεπιστημόνως πλεκόμενον a 13. 14 τῆς κατὰ ἀπόφασιν ἀγνοίας ἐστί. καὶ οὕτω τοῦτο ἀγεωμέτρητον a 14. 15 οὐ γὰρ εἶδεν ὅτι οὐ προσήκει τὸ ἐρώτημα γεωμετρίᾳ a[1] 14 οὐδὲ R: om. Ua[2] 15 ἢ τὸ—18 φησίν RUa[2]: εἰ δέ τις λέγοι τὰς παραλλήλους συμπίπτειν, καθὸ μὲν περὶ παραλλή-λων καὶ περὶ συμπτώσεως αὐτῶν λέγει, γεωμετρικόν ἐστι τὸ πρόβλημα. καθὸ δέ φησι συμπίπτειν τὰς παραλλήλους, ἀγεωμέτρητον. τουτέστι κακογεωμέτρητον a[1] 18. 19 τὸν κακόῤῥυθμον στίχον a[1] 19 κακόρυθμον Ra[2] φαμεν—ἄφωνον (ἀφ' ὧν R) RUa[2]: λέγομεν a[1] 20 post οὔσης add. ὡς ἔφαμεν a[1] τὰ om. Ua[2] 20. 21 ὡς εἴπομεν RUa[2]: κατὰ ταύτην a[1] 21 ἤτοι RUa[2]: ἢ a[1] περὶ utrobique R itemque vs. 22 τὸ ἁμαρτάνειν κατὰ τὴν ὕλην a[1] 23 post ψευδεῖς add. γὰρ Ua οὐδέποτ' ἂν a δὲ om. a[1]: fort. γὰρ εὕρῃς Ua[2] 25 δὲ συμπέρασμα Ua[2] μόνως (μόνους pr. U)—26 ἀσυλλόγιστος RUa[2]: παρὰ τὴν ὕλην μόνον τίθεται τὸ ἁμάρτημα a[1] 26 ἡ ὕλη ἀσυλλόγιστος add. U[2] post ἀσυλλόγιστος add. παραλογισμὸν ἐν γεωμετρίᾳ τὸ σχῆμα ἁμαρτ (τ om. a[2]) μμε-τρίαι μὲν τὴν ὕλην μὲν ἀληθῆ, τὸ ἀ παραλογισμὸν ἐν γεωμετρίᾳ τὸ σχῆμα ἁμαρ σοφιστικῶν ἀνδρῶν Ua[2] ὁ om. Ua[2] ἀμφοτέρας R ἁμαρτίαν a[1]

ἰδίως δὲ τὴν παρὰ τὸ σχῆμα ἁμαρτίαν παραλογισμόν, ἐπεὶ οὐχ ὑγιῶς 34r
ἐκ συλλογιστικῶν γίνεται λόγων, τὴν δὲ παρὰ τὴν ὕλην αὐτὸ τοῦτο
ἁμαρτίαν.

p. 77b17 Καὶ παρ᾽ ἑκάστην ἐπιστήμην τὰ κατὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν
5 ποίαν γεωμετρικά ἐστι;

Διττῆς οὔσης τῆς ἀγνοίας, ὥσπερ εἴπομεν καὶ αὐτὸν πλατύτερον ἐφεξῆς
ἐρεῖν, τῆς μὲν κατὰ ἀπόφασιν τῆς δὲ κατὰ διάθεσιν, κατὰ ποίαν ἄγνοιαν
ἐν ἑκάστῃ ἐπιστήμῃ ἐρωτήματα λέγομεν ἤτοι ἀγεωμέτρητα εἶναι ἢ ἀνια- 15
τρικὰ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως; εἰπὼν δὲ παρ᾽ ἑκάστην ἐπιστήμην
10 ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐπὶ μιᾶς εἶπε τὸ γεωμετρικά ἐστιν. οὐκ εἶπε δὲ
'ἀγεωμέτρητα' ἀλλὰ γεωμετρικά· δεῖ οὖν τὸ ὅλον συνελόντας ἀκούειν
'κατὰ ἄγνοιαν γεωμετρικά ἐστιν', ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ 'ἀγεωμέτρητα'.

p. 77b18 Καὶ πότερον ὁ κατὰ τὴν ἄγνοιαν συλλογισμὸς ὁ ἐκ τῶν
ἀντικειμένων συλλογισμὸς ἢ ὁ παραλογισμός;

15 Πρὶν διελεῖν τὴν ἄγνοιαν, ποσαχῶς λέγεται, πρότερον τοὺς τρόπους 20
διαιρεῖται καθ' οὓς γίνεται ἐν πάσῃ ἀγνοίᾳ ἡ ἁμαρτία τοῦ ἀληθοῦς, λέγω
δὴ τόν τε κατὰ τὴν ὕλην καὶ τὸν κατὰ τὸ σχῆμα. κατὰ κοινοῦ δὲ ἀκουστέον τὸ
ἀγεωμέτρητον κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. πότερον οὖν, φησίν, ἐστὶν ἀγεω-
μέτρητον ἐρώτημα ὁ κατὰ τὴν ἄγνοιαν συλλογισμὸς ὁ ἐκ τῶν ἀντι-
20 κειμένων, τουτέστιν ὁ κατὰ τὴν κατὰ διάθεσιν ἄγνοιαν γινόμενος συλλογι-
σμὸς ἐκ ψευδῶν προτάσεων (αὗται γὰρ ἐναντίαι ταῖς ἀληθέσιν) ἢ ὁ παρα- 25
λογισμός, τουτέστιν ὁ παρὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ σχήματος, ὃν οὐδὲ συλλο-

---

1 περὶ R post σχῆμα add. ἤγουν, τὴν ἀσυλλόγιστον a[1] post παραλογισμὸν add. ἐκάλεσεν Ra[1] 2 ὑγιῶς Ra[1]: οὗτοι U: οὗτοι ὡς a[2] γίνεται a[1]: γίνονται R, post λόγων Ua[2] γὰρ περὶ R 3 post ἁμαρτίαν add. καὶ αὕτη μὲν ἡ ἐξήγησις ἔχει οὕτως. ἐὰν κατ᾽ ἐρώτησιν ὁ λόγος προάγεται. τουτέστιν, ἐὰν προπερισπᾶται τὸ ἆρα, καὶ παροξύνηται, τὸ ποίαν. ἐὰν δὲ παροξύνηται τὸ ἄρα, ὀξύνηται δὲ καὶ τὸ ποιὰν, φέρεται γὰρ καὶ αὕτη ἡ γραφή, οὕτως ἐξηγηθήσεται. ὅτι ἐπεί εἰσι γεωμετρικὰ ἐρωτήματα, εἰσὶν ἄρα καὶ ἀγεωμέτρητα. καὶ τὴν (τὰ b) κατὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν ποιάν, ἤτοι τὴν τοιάνδε. λέγω δή, τὴν κατὰ διάθεσιν ἐπισυνιστάμενα ἀγεωμέτρητα ἐρωτήματα, ἐκεῖνά εἰσι τὰ κυρίως ἀγεωμέτρητα. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐξήγησις προφυεστέρα (προσφ. b) τε ἅμα, καὶ σαφεστέρα τῆς προτέρας a[1] 6. 7 εἴπομεν, περὶ ἧς καὶ ἐφεξῆς πλατύτερον ἐρεῖ a 6 εἴπομεν] p. 150,19 8 ἤτοι om. a εἶναι — 12 ἀγεωμέτρητα RUa[2]: διὰ δὲ τοῦ ἀγεωμέτρητα, συνυπακούεται, καὶ τὰ κατὰ τὰς λοιπὰς ἐπιστήμας. ἤγουν, μὴ ἰατρικά, μὴ μουσικά, καὶ τὰ λοιπά. οὐκ εἶπε δὲ ἀγεωμέτρητα, ἀλλὰ γεωμετρικά, ᾧ τινι τοῦ κατ᾽ ἄγνοιαν συναπτομένου, ἵν᾽ ᾖ τὰ κατ᾽ ἄγνοιαν γεωμετρικά, φανερὸν ὅτι, ἴσον ἐστὶ τὸ ἀγεωμέτρητα a[1] 8. 9 κἂν ἰατρικά, om. ἢ U 9 δὲ om. R 10 ἐστιν om. U 15 διέλῃ U 16 διατηρεῖται R: διαιρεῖ a ἀγνοίᾳ RU: ἐπιστήμῃ a τοῦ Ra: ἡ τῆς U 18 κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον RUa[2]: ἤγουν, κατ᾽ ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους. καὶ ἔστιν ἡ τοῦ ῥητοῦ σύνταξις οὕτως a[1] οὖν, φησίν om. a[1] 18. 19 ἀγεωμέτρητόν ἐστιν a[1] 20 κατὰ prius om. R κατὰ alt. om. Ua 20. 21 ἐκ ψευδῶν δηλαδὴ προτάσεων γινόμενος συλλογισμός a[1] 21 ἀντίκεινται a[1] 22 περὶ R τὴν κατὰ τὸ σχῆμα ἁμαρτίαν γινόμενος, ὃν a[1]

γισμὸν εἶπε διὰ τὸ μὴ ἐρρῶσθαι τὸ σχῆμα; κατὰ δὲ κοινοῦ τὸ κατὰ τὴν 34r ἄγνοιαν· ἢ ὁ κατὰ τὴν ἄγνοιαν παραλογισμός;

p. 77b 20 Κατὰ γεωμετρίαν δὲ ἢ ἐξ ἄλλης τέχνης.

Ἐνταῦθα διαιρεῖ τὴν ἄγνοιαν τήν τε κατὰ ἀπόφασιν καὶ τὴν κατὰ 5 διάθεσιν· τὰ μὲν ἐξ ἄλλης τέχνης ἐρωτήματα κατὰ ἀπόφασιν, τὰ δὲ ἀπ' αὐτῆς ψευδῆ κατὰ διάθεσιν. τὰ κατὰ ποίαν οὖν τούτων ἀγεωμέτρητα; ἐφεξῆς δὲ τὰ παραδείγματα τούτων τίθησιν.

p. 77b 22 Τὸ δὲ τὰς παραλλήλους συμπίπτειν οἴεσθαι γεωμετρικόν πως καὶ ἀγεωμέτρητον ἄλλον τρόπον.

10 Ἤτοι τοῦτό φησιν, ὅτι τὸ τὰς παραλλήλους συμπίπτειν οἴεσθαι κατά τι μὲν γεωμετρικόν ἐστι, τῷ τοὺς ὅρους ἔχειν ἐκ γεωμετρίας, τῷ δὲ ψευδῆ λαμβάνειν ἀγεωμέτρητον, ἤ, ὅπερ καὶ μᾶλλον δοκεῖ βέλτιον, τὸν ἄλλον τρόπον ἀντιδιαστέλλει τοῦ ἑτέρου τρόπου τῆς ἀγνοίας τοῦ κατὰ ἀπόφασιν, περὶ οὗ ἤδη εἶπε. καὶ τὰ ἐφεξῆς δὲ ἐπαγόμενα ταύτης ἔχεται τῆς 15 ἐννοίας.

p. 77b 24 Διττὸν γὰρ τοῦτο [φησίν] ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον.

Τὸ ἀγεωμέτρητον δῆλον ὅτι διττὸν ὥσπερ καὶ τὸ ἄρρυθμον, ἢ τὸ μηδ' ὅλως ἔχον, ὥσπερ τὸ σημεῖον ἄρρυθμον, οἷον καὶ τὸ μουσικόν ἐστιν ἐρώτημα ἀγεωμέτρητον, ἢ τὸ φαύλως ἔχον, ὥσπερ ὁ κακόρρυθμος στίχος 20 ἄρρυθμος καὶ τὰ κατὰ γεωμετρίαν ψευδάρια ἀγεωμέτρητα ἐκ ψευδῶν προτάσεων συνηγμένα, οὐ μὴν ἀσυλλογίστως. ὅτι γὰρ περὶ τῶν τοιούτων φησί, δι' ὧν ἐπήγαγεν ἐδήλωσε.

p. 77b 26 Καὶ ἡ ἄγνοια αὕτη καὶ ἡ ἐκ τῶν τοιούτων ἀρχῶν ἐναντία.

Αὕτη ἡ εἰρημένη, τὸ φαύλως ἔχειν, φαύλως δὲ τὸ ἐξ ἀρχῶν οὐκ

---

1. 2 κατὰ δὲ κοινοῦ (κοινοῦ δὲ a²)—παραλογισμός RUa²: καὶ τὸ κατὰ τὴν ἄγνοιαν δὲ κατὰ κοινοῦ ληπτέον, καὶ ἐπὶ τοῦ παραλογισμοῦ a¹ 3 lemma om. R 4 ἐνταῦθα—5 τέχνης Ra¹: om. Ua² 5 post διάθεσιν add. καὶ φησί a¹ post ἀπόφασιν add. εἶναι ἀγνοούμενα a¹ 7 ἐφεξῆς διὰ τῶν παραδειγμάτων τούτων a¹ 8 τὸ δὲ—10 οἴεσθαι om. a¹ 10 τὸ a²: om. RU 11 τῷ prius Ra¹: τὸ Ua² ἐκ γεωμετρίας Ra¹: ἐκ om. U: ἀγεωμετρίας a² τῷ δὲ—12 ἀγεωμέτρητον Ra¹: ἀγεωμέτρητον δὲ τὸ ψευδεῖς λαμβάνειν Ua² δοκεῖ βέλτιον a¹: om. RUa² 12. 13 τὸν—ἀντιδιαστέλλει om. a¹ 13 ἀντιδιαστολεῖ R τοῦ alt. a¹: τὸν τοῦ R: τὸν Ua² 14 περὶ οὗ ἤδη εἶπε RUa²: διακρίνει τὸν κατὰ διάθεσιν a¹ 16—22 διττὸν γὰρ τὸ ἀγεωμέτρητόν φησιν, ὥσπερ καὶ τὸ ἄῤῥυθμον, κατὰ δὴ ἀνωτέρω πλατύτερον περὶ τούτου εἰρήκαμεν a¹ φησίν delevi ἄρυθμ. itemque in seq. Ra² 18 μὴ U ἔχον R: ἔχειν Ua² ἄρυθμ. itemque vs. 20 U ante οἷον add. καὶ U οἷον om. R 19 ἔχον scripsi cf. p. 154,6: ἔχειν RUa² 20 καὶ τὰ om. R post γεωμετρίαν add. δὲ R 21 post ὅτι add. μὲν R 22 περὶ ὧν R 23 καὶ alt. om. a¹ 24—p. 154,5 Αὕτη ἡ ἄγνοια ἡ εἰρημένη, δηλονότι, τὸ φαύλως ἔχειν. φαύλως δὲ ἔχειν, τὸ ἐξ ἀρχῶν, ἤγουν προτάσεων οὐκ ἀληθῶν· αἱ γὰρ ψευδεῖς, ταῖς ἀληθέσιν ἐναντίαι. οὕτω—συλλογισμὸν κατὰ ἄγνοιαν ἐκ τῶν ἀντικειμένων ἐκάλει συλλογισμόν a¹

ἀληθῶν, τουτέστι προτάσεων, ἥτις καὶ ἐναντία ἐστὶ τῇ ἀληθεῖ· ἐναντίαι 34r γὰρ αἱ ψευδεῖς προτάσεις ταῖς ἀληθέσιν. οὕτω δὲ καὶ ἀνωτέρω τὸν ἐκ ψευδοῦς ὅλης συλλογισμὸν ἐκάλει· καὶ πότερον ὁ κατὰ τὴν ἄγνοιαν συλλογισμὸς ὁ ἐκ τῶν ἀντικειμένων συλλογισμὸς ἢ ὁ παραλο-
5 γισμός; εἰπὼν οὖν ὅτι διττόν ἐστι τὸ ἀγεωμέτρητον ἐρώτημα ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον, ἢ τὸ μηδ' ὅλως ἔχον ἢ τὸ φαύλως ἔχον, εἶτα εἰπὼν ποῖόν ἐστι τὸ φαύλως ἔχον, τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων ἀρχῶν ταῖς ἀληθέσι, τὸν ἕτερον τρόπον τὸν κατὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ σχήματος παντελῶς ἐχώρισε γεωμετρίας, διότι, ὥσπερ εἶπον, οὐδὲν ψευδάριον ἐν γεωμετρίᾳ συνάγεται παρὰ τὴν ἁμαρ-
10 τίαν τοῦ σχήματος.

p. 77b27 Ἐν δὲ τοῖς μαθήμασιν οὐκ ἔστιν ὁμοίως ὁ παραλογισμός, ὅτι τὸ μέσον ἐστὶ διττὸν ἀεί.

Εἰπὼν τίνα ἐστὶ τὰ ἀγεωμέτρητα ἐρωτήματα, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ καθ' 50 ἑκάστην ἐπιστήμην οὐκ οἰκεῖα τῇ ἐπιστήμῃ, ὅτι τὰ κατὰ τὴν ἄγνοιαν ἢ
15 τὴν κατ' ἀπόφασιν ἢ τὴν κατὰ διάθεσιν, βούλεται ἐνταῦθα εἰπεῖν ὅτι οὐχ οὕτως οἱ παραλογισμοὶ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις γίνονται ὡς ἐν ταῖς διαλεκτικαῖς μεθόδοις· ἧττον γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις παρενοχλεῖ τὸ ψεῦδος ἤπερ ἐν ταῖς διαλεκτικαῖς συνουσίαις. αἴτιον δὲ τούτου ὁ μέσος ὅρος ὁ δισσῶς λαμβανόμενος· παντί τε γὰρ τῷ ἐλάττονι ὑπάρχει, | καὶ κατὰ τούτου 34v
20 παντὸς ὁ μείζων. ἐπεὶ οὖν δὶς λαμβάνεται, πολλοὶ δέ εἰσι τῶν ὅρων ὁμώνυμοι, ἐὰν ληφθῇ κατ' ἄλλο μὲν σημαινόμενον τοῦ ὑποκειμένου κατηγορούμενος, λέγω δὴ τοῦ ἐλάττονος, κατ' ἄλλο δὲ αὐτοῦ ὁ μείζων κατηγορούμενος, παραλογισμὸς γίνεται· οἷα πολλάκις ἐν ταῖς διαλέξεσι γίνονται. οἷον οἱ σοφοὶ μανθάνουσιν, οἱ μανθάνοντες οὐκ ἴσασιν, οἱ σοφοὶ ἄρα οὐκ ἴσασι· τὸ γὰρ μανθάνειν ὁμώνυ- 5
25 μον ⟨ὂν⟩ καὶ ἐπὶ τοῦ συνιέναι καὶ ἐπὶ τοῦ διδάσκεσθαι λέγεται· λανθάνει οὖν ἡ ἀπάτη διὰ τὴν ὁμωνυμίαν. ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ ζῷον δισύλλαβον, ὁ ἄνθρωπος ἄρα δισύλλαβος· διττὸν γὰρ τὸ 'ἄνθρωπος', ἐπί τε τῆς οὐσίας καὶ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος· καὶ γὰρ τὸ πρᾶγμα λέγεται ἄνθρωπος καὶ τὸ ὄνομα. τὰ λάχανα τῆς γῆς ὑπερέχει, τὸ ὑπερέχον τοῦ ὑπερεχομένου μεῖζον, τὰ
30 λάχανα ἄρα τῆς γῆς μείζονα· τὸ γὰρ ὑπερέχειν ἤτοι τὸ κατὰ μέγεθος 10

2 ἀνωτέρω] p. 77b18 τὸν om. R 3 καὶ πότερον Arist.: καὶ πρότερον Ua²: om. R 4 συλλογισμὸς alt. om. R 4. 5 ἢ ὁ παραλογισμός om. Ra² 5 εἰπὼν οὖν scripsi: εἰπὼν Ua²: δῆλον οὖν εἰπὼν R: δῆλον οὖν ποιήσας a¹ ἐστι om. R 6 post ἔχον prius add. οἰκειότητα πρὸς γεωμετρίαν a¹ τὸ alt. om. Ua² post εἰπὼν add. καὶ a¹ 7 προτάσεων a¹ 8 τὸν παρὰ τὴν ἐν τῷ σχήματι ἁμαρτίαν γινόμενον παντελῶς a¹ 9 ὡς a² εἶπον] p. 151,24 συνάγεται om. U 9. 10 παρὰ τὴν ἐν τῷ σχήματι ἁμαρτίαν a¹ 12 ἔστιν ἀεὶ διττόν a: τὸ add. Arist. (om. M d p, del. C u) 14 οὐκ om. U post ὅτι add. ἤτοι U: ἢ R: om. a τὰ om. Ra κατ' ἄγνοιαν a post ἄγνοιαν add. γίνονται Ra ἢ om. R 15 τὴν prius Ra: τὰ U 18 δὴ Ua 21 ante κατηγ. add. ὁ R κατηγορούμενος τοῦ ὑποκειμένου a 21. 22 λέγω δὴ Ra: ἀεὶ ὁ μείζων U 22 ὁ μέσος a² 23 πολλὰ U 25 ὂν addidi λεγόμενον a 26 post ὁμωνυμίαν add. οἷον R: καὶ πάλιν a 27 γὰρ om. U τὸ U: ὁ Ra 28 ἐπὶ om. R post ὄνομα add. πάλιν a

ὑπερέχειν ἢ τὸ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν εἶναι. ἐπεὶ οὖν οὐ περὶ ὡρισμένα 34v
τινὰ πράγματα οἱ διαλεκτικοὶ ἔχουσιν οὐδὲ τοὺς μέσους ὡρισμένους, πολλὰς
ἀπάτης ἀφορμὰς ἔχουσιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐπιστημῶν οὐχ οὕτως· ὥρισται γὰρ
τὰ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην πράγματα, καὶ οὐδέποτε παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν
5 πλάνη ἐν αὐταῖς γίνεται. οἷον, ὡς αὐτός φησιν, εἰ λέγοιτο κύκλος καὶ τὰ
ἔπη καὶ τὸ σχῆμα, εἴ τις ἐρωτήσειε τὸν γεωμέτρην εἰ ὁ κύκλος σχῆμα,
εὐθὺς τὴν φαντασίαν ἀπερείδει εἰς τὸν γραφόμενον κύκλον, καὶ οὐκ ἀορι- 15
σταίνει περὶ ποίου κύκλου ὁ λόγος ἢ ποσαχῶς ὁ κύκλος· κύκλον γὰρ οὐδὲν
ἕτερον εἶδον οἱ γεωμέτραι ἢ τὸ ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον σχῆμα.
10 ἐπεὶ οὖν ὡρισμένα εἰσὶ τὰ ὑποβεβλημένα τῷ γεωμέτρῃ καὶ οὐδεμία
ὁμωνυμία παρὰ ταῖς ἐπιστήμαις, ἧττον ἔστι παραλογίζεσθαι ἐν αὐταῖς·
ὥρισται γὰρ ἑκάστου ὅρου ἡ σημασία, οἷον τί ἐστι κύκλος, καὶ τί γραμμή,
καὶ τί ἐπίπεδον, καὶ τί τὸ συμπίπτειν, καὶ ἕκαστον τῶν λοιπῶν ὡσαύτως, 20
καὶ εἰσὶν οἱονεὶ διατετυπωμένα ἐν τῇ ψυχῇ τὰ σχήματα. ἅμα οὖν τῷ
15 ἀκοῦσαι κύκλον εὐθὺς τὸν ἐν τῇ ψυχῇ τύπον νοεῖ καὶ εἰς ἀοριστίαν οὐκ
ἀποφέρεται· οὐδὲ γάρ, εἰ ἐρωτηθείη, ὅτι κύκλος τὰ ἔπη συγχωρήσει, τοῦτο
μόνον εἰδὼς ὃ παρ' ἑαυτῷ ὡρίσατο. οὐ μέντοι ἐπὶ τῶν διαλεκτικῶν συνου-
σιῶν οὕτως· οὐ γὰρ ὥρισται τὰ ὑποβεβλημένα τῇ διαλεκτικῇ. ἐν μὲν οὖν
ταῖς ὁμωνύμοις φωναῖς τὰ ἐπὶ ἄλλου σημαινομένου λεγόμενα ἐπ' ἄλλο 25
20 μεταφέρουσα παραλογιεῖται.

p. 77b30 Τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐ λέγεται πᾶν.

Ἐπειδὴ εἶπε τὸ μέσον κατὰ παντὸς τοῦ ἐλάττονος, τὸ δὲ μεῖζον κατὰ
τοῦ μέσου παντός, ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς τῶν εἰρημένων ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας,
ὅτι τῷ κατηγορουμένῳ ὁ προσδιορισμὸς οὐ συντάττεται (οὐ γάρ φαμεν 'ὁ
25 ἄνθρωπος πᾶν ζῷον') ἀλλὰ μόνως τοῖς ὑποκειμένοις.

p. 77b30 Ταῦτα δὲ ἔστιν οἷον ὁρᾶν τῇ νοήσει. 30

Ταῦτα τοὺς ὅρους φησίν. ὁρᾶν δὲ ἐν τοῖς μαθήμασι δῆλον ὅτι· περὶ
τούτων γὰρ ὁ λόγος. ἐν δὲ τοῖς μαθήμασι, φησίν, οὐκ ἔστιν ὁμοίως παρα-
λογισμὸς διὰ τὸ διττὸν τοῦ μέσου ὅρου· ἕκαστος γὰρ ὅρος τῶν ἐν τοῖς
30 μαθήμασι διὰ τὸ ὡρισμένον οἷον δεῖξίς ἐστι, καὶ ἅμα τῷ ἀκοῦσαι κύκλον ἤ τι
τοιοῦτον εὐθὺς ὁρᾷ ὁ ἐπιστήμων τὸ λεχθὲν ἐν ἑαυτῷ γεγραμμένον, καὶ

1 post ὑπερέχειν add. λέγεται a 2 post διαλεκτικοὶ add. τὴν σπουδὴν a
4 περὶ R 5 αὐτοῖς Ua 6 καὶ Ua: ὡς R ἐρωτήσειε a: ἐρωτήσει R: ἐρω-
τήσας U post κύκλος add. εἰς τὸ R 8 post λόγος add. ἐστὶν a
9 οἴδασιν a 10 ἐστὶ R 10. 11 ὁμωνυμία οὐδεμία U 11 περὶ U
14 εἰσὶν a: om. RU ante ἐν add. αὐτὰ R 15 τύπον RU: τετυπωμένον κύκλον a
ἀοριστίας U 16 ἐρωτηθῇ U ὅτι] fort. ἄρα 17 ἑαυτοῦ U 18 μὲν om. U
19. 20 ἐπ' ἄλλων σημαινομένων μεταφέροντες παραλογιοῦνται Ra[1] 23 τοῦ om. U
ἐν τῷ Περὶ ἑρμ.] c. 7 p. 17b12 sq. 25 μόνον U 26 δὲ Ua Arist.: ὅτι R
28 an δὴ? 30 τὸ (post ἅμα) U 30. 31 τοιοῦτόν τι a 31 ὁ ἐπιστήμων a:
om. RU

οὐ φέρεται ἐπ᾽ ἄλλο τι σημαινόμενον, ἀλλ᾽ ἐπὶ μόνον τοῦτο οὗ καὶ τὸν 34v
ὁρισμὸν ἐν ἑαυτῷ ἔχει.

p. 77b31 Ἐν δὲ τοῖς λόγοις λανθάνει.

Τουτέστιν ἐν ταῖς διαλεκτικαῖς συνουσίαις λανθάνει τὰ ὀνόματα διὰ
5 τὸ μὴ ὡρίσθαι.

p. 77b32 Ἆρα πᾶς κύκλος σχῆμα; ἂν δὲ γράψῃ, δῆλον.

Εἴ τις ἐρωτήσειε τὸν γεωμέτρην εἰ πᾶς κύκλος σχῆμα, δῆλον ὅτι
ἀποκρίνεται ὅτι ναί, καταγράφων τὸν κύκλον, καταγράφων δὲ ἤτοι ἐν 40
τῇ φαντασίᾳ ἢ ἐν τῷ ἀβακίῳ. ἐὰν δέ τις ἐπανέρηται αὐτόν 'τί δέ; τὰ
10 ἔπη κύκλος;', ἵνα συναγάγῃ 'τὰ ἔπη ἄρα σχῆμα', οὐκέτι συγχωρήσει τὸ τὰ
ἔπη κύκλον εἶναι· οὐ γὰρ ἐφαρμόζουσι ταῦτα τῷ τοῦ κύκλου ὁρισμῷ ᾧ
ἔχουσιν ἐν τῇ ψυχῇ. κύκλον δέ φησι τὰ ἔπη ἤτοι τὰ ἐπιγράμματα τὰ
οὕτω πεποιημένα ὡς μὴ πάντως εἶναι ἀκολουθίαν τοῦ δευτέρου στίχου
πρὸς τὸν πρῶτον καὶ τοῦ τρίτου πρὸς τὸν δεύτερον καὶ ἐφεξῆς, ἀλλὰ
15 δύνασθαι τὸν αὐτὸν στίχον καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος ποιεῖσθαι. οἷόν ἐστι 45
καὶ τοῦτο·

Χαλκῆ παρθένος εἰμί, Μίδου δ᾽ ἐπὶ σήματι κεῖμαι,
ἔστ᾽ ἂν ὕδωρ τε νάῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ
ἠέλιός τ᾽ ἀνιὼν λάμπῃ λαμπρά τε σελήνη,
20 αὐτοῦ τῇδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐνὶ τύμβῳ
ἀγγελέω παριοῦσι, Μίδης ὅτι τῇδε τέθαπται. 50

Ὅρα γὰρ ὅτι ὥσπερ ἐν κύκλῳ ἔξεστι σχεδὸν ἀφ᾽ οἵου δἂν τις
στίχου βούληται ἄρξασθαι· "αὐτοῦ τῇδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐνὶ τύμβῳ",
εἶτα "χαλκῆ παρθένος εἰμί" καὶ τὰ ἑξῆς· ἢ οὕτω· "χαλκῆ παρθένος
25 εἰμί", εἶτα "αὐτοῦ τῇδε μένουσα", εἶτα "ἔστ᾽ ἂν ὕδωρ τε νάῃ" καὶ τὰ ἑξῆς.
λέγει δὲ Ἡρόδοτος ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ὁμήρου Ὁμήρου εἶναι τὸ ἐπίγραμμα εἰς

---

1 ἄλλω τινὶ σημαινομένω U   μόνω τούτω, ὦ U   5 ὥρισται U   6 πῶς R: πᾶν a   γράφη R (n p).   7 post τις add. φησιν a   ἐρωτήσει U   8 ἀποκριθήσεται a   9 εἰ Ua[1]   δ᾽ ἐπανέροιτ᾽, post quod add. αὖθις a   αὐτῶ Ua[2]   τὰ δέ, om. τί Ra[1]   11 ἐφαρμόζει a[1]   ταῦτα scripsi: αὐτὰ RUa[2]: αὐτοῖς a[1]   ὁ — ὁρισμός, ὃν a[1]   12 immo ἔχει   κύκλον δέ κτλ.] cf. O. Immisch *Kyklos bei Aristoteles* (Griech. Studien, Herm. Lipsius z. 70. Geburtstag dargebracht, Leipzig 1894. S. 111 sqq.)   13 πεποικιλμένα R   ὡς—14 δεύτερον RUa[2]: οὐχ ὡς τῇ κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου στίχου λέξει, ἀκολουθούσης τῆς ἀρχῆς τοῦ δευτέρου καὶ τούτῳ τοῦ τρίτου a[1]   14 ἀλλ᾽ ὡς a[1]   17 χαλκῆ κτλ.] cf. Plat. Phaedr. p. 264 D   μήδου pr. U, corr. U[1]   ἐν R: ἐνὶ a   18 τελέθη U   19 αὐγῶν λάμπει R   20 ἐπὶ R, at cf. vs. 23   21 μήδης pr. U, corr. U[1]: μίδες R   22 ante ὅρα add. ὁρᾶ γὰρ ὅτι ὡς τοῦ παραλογιζομένου λέγοντος ὅτι τῶν παραλληλογράμμων αἱ ἀπεναντ καὶ τὰ λοιπὰ καὶ λοιπὸν οἰομένου ὡς τὸ τῶν ἄρθρον ἰσοδυναμεῖ τῶ πᾶς ὁ γεωμέτρης ἐνίσταται καὶ R   ἐφ R   δἂν] cf. vol. XVI 449,1 not.   23 βούλεται R: βούλοιτο a   post ἄρξασθαι add. καὶ εἰπεῖν a   αὐτὸν R   26 Ἡρόδοτος] § 11 p. 5,24 Westerm.   τῶ ὁμήρω R

Μίδαν τῶν Φρυγῶν βασιλέα. ἢ τοίνυν τὰ τοιαῦτα ἐπιγράμματα κύκλον 35r φησίν, ἢ κύκλον λέγει τὰ ἐγκύκλια λεγόμενα μαθήματα, οὕτω καλούμενα ἢ ὡς πᾶσαν ἱστορίαν περιέχοντά πως ἢ ὡς πάντων περὶ αὐτὰ εἱλουμένων (περὶ μὲν γὰρ τὰ ἄλλα τῶν μαθημάτων οὐ πάντες στρέφονται, οἷον περὶ 5
5 ἰατρικὴν ἢ ῥητορικὴν ἢ ἄλλην τινά· περὶ ταῦτα μέντοι σχεδὸν πάντες καὶ οἱ περὶ τὰς ἄλλας λογικὰς ἐπιστήμας ἔχοντες) ἤ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, διὰ τὸ πάντας τοὺς ποιητὰς περὶ τὰς αὐτὰς ἱστορίας εἱλεῖσθαι. ταύτῃ δὲ δόξουσι μὲν τὰ κωμικὰ τῶν ἐγκυκλίων ἀποκρίνεσθαι· φημὶ δὲ ὅτι μάλιστα μὲν ἡ ἀρχαία κωμῳδία οὐδὲ τούτων ἀπήλλακται, ἀλλὰ παρεμπλέκονται πολλαχοῦ ἱστορίαι.
10 ἄλλως τε κυρίως μὲν τὰ ἄλλα εἶεν ἂν ἐγκύκλια, κατὰ συνεκδοχὴν δὲ καὶ 10 ταῦτα. γεγράφασι γοῦν τινες περὶ τοῦ κύκλου ἀναγράφοντες πόσοι τε ποιηταὶ γεγόνασι καὶ τί ἕκαστος ἔγραψε καὶ πόσοι στίχοι ἑκάστου ποιήματος καὶ τὴν τούτων τάξιν, τίνα τε πρῶτα δεῖ μανθάνειν καὶ δεύτερα καὶ ἐφεξῆς. Πεισάνδρου δὲ τὴν αὐτὴν πραγματείαν ποιησαμένου, λέγω δὴ
15 πλείστην ἱστορίαν κατὰ τάξιν συναγ⟨αγ⟩όντος, ἀντιποιησαμένου δὲ καὶ εὐεπείας καταφρονηθῆναί φασι τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ ποιητῶν συγγράμματα· διὸ μηδὲ εὑρίσκεσθαι τὰ ποιήματα τὰ ἐν τοῖς κύκλοις ἀναγεγραμμένα.

p. 77b34 Οὐ δεῖ δ' ἔνστασιν εἰς αὐτὸ φέρειν, ἂν ᾖ ἡ πρότασις ἐπακτική καὶ τὰ ἑξῆς.

20 Ὃ λέγει διὰ τούτων, τοῦτό ἐστιν, ὅτι πρὸς τοὺς τοιούτους παραλογι- 15 σμούς (οἷός ἐστι καὶ ὁ νῦν προκείμενος ὁ λέγων 'τὰ ἔπη κύκλος, ὁ κύκλος σχῆμα, τὰ ἔπη ἄρα σχῆμα'), δεῖ οὖν, φησίν, ἐνισταμένους τὰς ἐνστάσεις μὴ δι' ἐπαγωγῆς φέρειν, οἷον, εἰ τύχοι, τάδε καὶ τάδε τὰ ἔπη προφέροντας, ὡς οὐκ εἶεν κύκλοι, ἀλλὰ καθολικῶς ἐνίστασθαι ὅτι οὐδὲν ἔπος
25 κύκλος. ὥσπερ γὰρ οὐδὲ πρότασίς ἐστιν ἀποδεικτικὴ ἣ μή ἐστι καθόλου, διότι ἐκ τῶν καθόλου ὁ συλλογισμός, οὕτως οὐδὲ ἔνστασίς ἐστιν 20 ἐπιστημονικὴ ἣ μή ἐστι καθόλου· ἡ γὰρ ἔνστασις, φησίν, αὐτὴ καὶ τοῦ συλλογισμοῦ μέρος γίνεται. εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸ συμπέρασμα ἐνστῇ τις, ἡ ἔνστασις ἀρχὴ γίνεται συλλογισμοῦ· εἰ δὲ πρὸς τὴν πρότασιν, συμπέρασμα

---

2 λεγόμενα om. a   3 πως om. U   post πάντων add. ῥητόρων τε καὶ φιλοσόφων, τῶν τε καθόλου (καὶ τῶν addidit Immisch l. c. p. 113) κατὰ μέρος Ra   εἱλουμένων περὶ αὐτὰ R   post εἱλουμένων add. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τι κύκλος ἰδίως ὀνομαζόμενος (-ον a). ὃ ποίημα τινὲς μὲν εἰς ἑτέρους, τινὲς δὲ εἰς ὅμηρον ἀναφέρουσι (quae ante 6 ἤ transposuit Immisch l. c.) Ua   5 post ἢ prius add. περὶ a   post πάντες add. στρέφονται a   6 σπουδάζοντες a   7 εἰλῆσθαι Ua   post μὲν add. ἴσως a   8 μὴ a   9 τούτου U   post ἱστορίαι add. αἷς καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταὶ χρῶνται a   10 post τε add. δὲ ὅτι καὶ Ra   11 γεγράφασι—17 ἀναγεγραμμένα om. a   γράφουσι R   13 πρῶτον R   14 πισάνδρου U   15 κατὰ R: καὶ U   συναγαγόντος scripsi: συνάγοντος RU   εὐπείας U   18 αὐτὰ R   ἐὰν R   19 καὶ τὰ ἑξῆς om. R   20 ὅτι om. a   post τοιούτους add. φησὶ a   23 post τάδε alt. add. οὕτω γὰρ λέγεται ἡ ἐπαγωγὴ Ua²   23. 24 προσφέροντας a²   25 εἰ μή a²   26 συλλογισμῶν, ὁ om. R   27 εἰ μή Ua²   28 εἰ μὲν—p. 158,1 ἡ ἔνστασις om. a   πρὸς—p. 158,1 μὲν γὰρ om. R

γίνεται ἡ ἔνστασις. οἷον εἰ μὲν ἐνστῇ τις πρὸς τὴν πρότασιν τὴν λέγου- 35r
σαν 'τὰ ἔπη κύκλος' λέγων 'οὐδὲν ἔπος κύκλος', συμπέρασμα γίνεται τοῦ
συλλογισμοῦ ἡ ἔνστασις λεγόντων οὕτως 'οὐδὲν ἔπος σχῆμά ἐστι, πᾶς δὲ
κύκλος σχῆμά ἐστιν, οὐδὲν ἄρα ἔπος κύκλος ἐστίν' · εἰ δὲ πρὸς τὸ συμπέ-
5 ρασμα φέρεται ἡ ἔνστασις τὸ λέγον ὅτι τὰ ἔπη σχῆμα, λέγουσα μηδὲν
ἔπος σχῆμα, πρότασις γίνεται ἡ ἔνστασις λεγόντων 'οὐδὲν ἔπος σχῆμα, πᾶς
κύκλος σχῆμα, οὐδὲν ἔπος κύκλος'. καὶ ὁ μὲν φιλόσοφος οὕτως ἐξηγήσατο 25
τὸ χωρίον. ἐμοὶ δὲ οὔτε καλῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ (ἀεὶ γὰρ δεῖ τὴν ἔνστασιν
συμπέρασμα εἶναι τοῦ συλλογισμοῦ· ταύτην γὰρ δεῖ δῆλον ὅτι ἀποδεῖξαι,
10 ἵνα τὴν ἀντικειμένην αὐτῇ δείξωμεν μὴ καλῶς οὖσαν) οὔτε ταῖς Ἀριστο-
τελικαῖς συμφωνεῖν λέξεσιν· ἣν γὰρ φέρει, φησίν, ἔνστασιν, αὕτη
γένοιτ' ἂν πρότασις ἢ ἀποδεικτικὴ ἢ διαλεκτική· διόπερ τὴν
ἀκριβῆ τοῦ χωρίου ἐξήγησιν ὑπερτίθεμαι, ἕως καὶ τῷ ἐξηγητῇ ἐντύχω.

p. 77b40 Συμβαίνει δ' ἐνίους ἀσυλλογίστως λέγειν διὰ τὸ λαμ-
15 βάνειν τὰ ἑπόμενα ἀμφοτέροις.

Εἰπὼν ὅτι ἧττον ἐν ταῖς ἐπιστήμαις γίνεται ὁ παραλογισμὸς ἢ ἐν ταῖς
διαλεκτικαῖς μεθόδοις, διὰ τὸ τὸν μέσον ὁμώνυμον ἐν ταῖς διαλεκτικαῖς
μεθόδοις λαμβάνεσθαι, ἐν δὲ ταῖς ἐπιστήμαις μηκέτι, βούλεται νῦν καὶ περὶ
τῶν παρὰ τὸ σχῆμα ἡμαρτημένων συλλογισμῶν εἰπεῖν. οἱ γὰρ κατὰ τὴν 35
20 ὁμωνυμίαν τοῦ μέσου ὅρου γινόμενοι παραλογισμοὶ οὐκ ἂν εἶεν παρὰ τὸ
σχῆμα ἡμαρτημένοι· κυρίως μὲν γὰρ καὶ κατ' ἀλήθειαν ἐν τούτοις οὐδὲ
συλλογισμὸς ἂν εἴη, ἀλλὰ δύο προτάσεις διεσπασμέναι ἀπ' ἀλλήλων· διὰ
δὲ τὴν ὁμωνυμίαν δοκεῖ ὁ μέσος συνῆφθαι τοῖς ἄκροις καὶ συνῆφθαι συλλο-
γιστικῶς. εἰπὼν οὖν ὅτι παρὰ τὸν μέσον ὅρον ὁμώνυμον ὄντα πολλάκις ἐν
25 ταῖς διαλέξεσι γίνονται πολλοὶ παραλογισμοί, ὅπερ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις οὐ
συμβαίνει, νῦν βούλεται δεῖξαι καὶ τοὺς παρὰ τὸ σχῆμα γινομένους ἐν ταῖς 40
διαλέξεσι παραλογισμούς, καθ' οὓς πάλιν διαφέρουσιν αἱ ἐπιστῆμαι τῶν
διαλέξεων. γίνονται οὖν, φησί, καὶ παρὰ τὸ σχῆμα παραλογισμοὶ διὰ τὸ
πολλάκις τὸν αὐτὸν μέσον τοῖς δύο ἄκροις ἕπεσθαι, τουτέστι διὰ τὸ λαμβά-
30 νειν ἐν δευτέρῳ σχήματι δύο καταφατικάς· οἴονται γὰρ ὅτι, εἰ τὸ αὐτὸ
τοῖς δυσὶν ἕπεται, κἀκεῖνα ἀλλήλοις ἕπεται. τὸ δὲ οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ συγ-

1 post μὲν add. γὰρ a ἐνσταίη Ra 2 οὐδὲν — 3 λεγόντων om. R 3 δὲ om. U 5 τὸ λέγον — 6 ἔνστασις om. U λέγουσα — 6 ἡ ἔνστασις om. a[1] 6 πρότασις — σχῆμα om. R λεγόντων Ua[2]: ἐρεῖ οὕτως a[1] οὐδὲν ἔπος σχῆμα Ua[2]: οὐδὲν ἔπος, κύκλος ἐστίν a[1] πᾶς Ua[2]: πᾶς δὲ R: ὁ δὲ a[1] 7 post σχῆμα add. ἐστιν a[1] οὐδὲν ἔπος (ἐστὶ add. R) κύκλος RUa[2]: οὐδὲν ἄρα ἔπος σχῆμα a[1] 10 μὴ a: om. RU 11 συμφωνεῖν a: συμφωνοῦσαν RU 13 ὑπερτίθεσθαι R: δοκεῖ καλῶς ἔχειν ὑπερθέσθαι a[1] ἕως scripsi: ὡς RUa[2]: ἔστ' ἂν a[1] καὶ ἄλλοις ἐξηγηταῖς a[1] ἐντυχὼν Ua[2]: ἐντύχοιμι, sed ante καὶ a[1] 15 ἀμφοτέροις τὰ ἑπόμενα a Arist. 18 μεθόδοις a: om. RU περὶ om. R 19 κατὰ RU: παρὰ a 20 οὐκ ἂν Ua: κἂν R 21 μὲν om. a[1] καὶ a[1]: om. RUa[2] 21. 22 οἱ τοιοῦτοι οὐδὲ συλλογισμοὶ ἂν εἶεν, ἀλλ' ἐφ' ἑκάστου δύο a[1] 22 ἀπ' om. a 23 an καὶ συνῆχθαι? 24 περὶ R 29 δυσὶν U 31 ἕπονται alt. l. U

γενῆ εἶεν ἐκεῖνα· ἕπεται γὰρ καὶ λίθῳ καὶ ἀνθρώπῳ ἡ οὐσία. καὶ οὐχ 35r
ἕπεται τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, οὔτε ὁ ἄνθρωπος τῷ λίθῳ οὔτε ἔμπαλιν, διὰ τὸ 45
μὴ εἶναι ὁμογενῆ. ὥσπερ, φησί, καὶ ὁ Καινεὺς ἐποίει σοφιστής· συνελογί-
ζετο γὰρ ὅτι τὸ πῦρ ἐν πολλαπλασίονι ἀναλογίᾳ αὔξεται τὸν τρόπον
5 τοῦτον· τὸ πῦρ τάχιστα αὔξεται, τὰ ἐν πολλαπλασίονι ἀναλογίᾳ αὐξόμενα
τάχιστα αὔξεται, τὸ πῦρ ἄρα ἐν πολλαπλασίονι ἀναλογίᾳ αὔξεται. καίτοι,
φησίν, ἐνίοτε ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνδέχεται ὑγιᾶ ποιῆσαι τὸν λόγον ἤτοι τὸν συλ-
λογισμόν, ὅμως οὐ συνορῶντες ἀσυλλογίστως συμπλέκουσι τὰς προτάσεις· ὅτε 50
γὰρ οἱ ὅροι ἐξισάζουσιν ὡς ἐνδέχεσθαι ἀντιστρέφειν τὸν κατηγορούμενον εἰς
10 τὸν ὑποκείμενον, τότε δυνατὸν ὑγιὲς ποιῆσαι τὸ σχῆμα. οἷον τὸ ἐπιστήμης
δεκτικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου καὶ γελαστικοῦ, ὁ ἄνθρωπος ἄρα κατὰ
παντὸς γελαστικοῦ· ἐὰν οὖν ἀντιστρέψῃς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ ἐπιστήμης
δεκτικὸν λέγων ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατὰ παντὸς νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικοῦ,
ὑγιὲς ποιήσεις τὸ σχῆμα. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου· ἐὰν γὰρ ἀντὶ
15 τοῦ εἰπεῖν 'τὸ ἐν πολλαπλα|σίονι ἀναλογίᾳ αὐξόμενον τάχιστα αὔξεται' εἴπω- 35v
μεν ὅτι τὸ τάχιστα αὐξόμενον ἐν πολλαπλασίονι ἀναλογίᾳ αὔξεται, ὑγιὲς
ποιοῦμεν τὸ σχῆμα καὶ τὸ αὐτὸ συνάγομεν. τὸ δὲ ἐν πολλαπλασίονι ἀνα-
λογίᾳ αὔξεσθαι ὁ μὲν Ἀλέξανδρος οὐκ οἶδ' ὅ τι παθών, οἷα δὴ μὴ πολλὴν
ἕξιν μαθηματικὴν ἔχων, φησὶν αὐτὸν λέγειν τὰ ἐν πολλαπλασίονι
20 λόγῳ αὐξόμενα τάχιστα αὔξεσθαι, ὡς ἂν εἴπωμεν ὡς δύο πρὸς τρία, οὕτω 5
διακόσια πρὸς τριακόσια, ἀγνοήσας ὅτι οὐ πολλαπλασίων οὗτος ὁ λόγος ἀλλ'
ἐπιμόριος. πολλαπλασίων μὲν γὰρ λόγος | καλεῖται ὁ τὸ αὐτὸ δὶς ἢ πολλάκις 120v

---

1 ἀλλ' οὐχ a[1] 2 οὔτε prius RUa[2]: ἤγουν, ὁ λίθος τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ a[1] οὔτε ἔμπαλιν om. a[1] 3 ante καὶ add. οἷον Ua[2] ὁ σοφιστὴς καινεὺς ἐποίει a[1] 3. 4 συλλογίζεται R 5 τὸ ἐν—αὐξόμενον U 7 ὑγιῶς U: ὑγιῆ a λόγον ἤτοι τὸν om. U 8 post ὅμως add. οὖν Ua οὐ RU: ὁ (sic) a ὅτι R 9 ἐνδέχεται a[2] 9. 10 εἰς τὸν ὑποκείμενον a[2]: om. RUa[1] 10 τότε δυνατὸν (δυνατὸν om. a[2]), quae post 9 ἀντιστρέφειν habent libri, transposui ὑγιῶς Ua[1] ἔσται τὸ a[2] 11 post ἀνθρώπου add. τε R ἄρα om. U 12 ἀντιστρέψῃ Ra 14 ποιήσεις scripsi: ποιήσει Ra: ποιεῖ U ὅπερ U 15. 16 post εἴπωμεν add. ἀντιστρόφως a 17 post σχῆμα add. εἰς τὸ πρῶτον ἀνάγοντες a τὰ δὲ R 18 οἶδα τί U 19 λέγειν αὐτὸν a 20 λόγω R: ἀναλογία Ua 21 ὅτι οὐκ ἔστιν οὗτος ὁ λόγος τῶν δύο πρὸς τρία. καὶ τῶν διακοσίων πρὸς τριακόσια πολλαπλασίων, ἀλλ' a post οὐ add. περὶ R 22 μὲν a: om. RU καλεῖται— p. 160,24 νικόμαχος RUa[2]: καλεῖται ἐν ἀριθμοῖς, ὅταν ὁ ἐλάττων δὶς, ἢ τρὶς, ἢ πλεονάκις, καταμετρῇ τὸν μείζονα, οὐκ ἐλλείπων τί ἐν τῷ μείζονι ἔλαττον ἑαυτοῦ. οἷον, ἐν διπλασίοις ὁ β̅ πρὸς τὸν δ̅, καὶ ὁ δ̅ πρὸς τὸν η̅. ἢ ἐν τριπλασίοις, ὡς ὁ γ̅, πρὸς τὸν θ̅. καὶ ὁ θ̅, πρὸς τὸν κ̅ζ̅. καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ἐπιμόριος δὲ, ὅταν ὁ μείζων ὅλον ἔχῃ τὸν ἐλάττονα, καὶ μόριόν τι ἓν αὐτοῦ, ἢ τέταρτον, ἢ ἐφεξῆς. οἷον, ὁ γ̅ τοῦ β̅ ἐπιμόριος. ἔχει γὰρ ὅλον τὸν β̅ καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ. διὸ καὶ ἡμιόλιος κέκληται παρὰ τὸ ἥμισυ. καὶ ὁ τέσσαρα τοῦ γ̅, ἐπίτριτος. ἔχει γὰρ ὅλον τὸν γ̅, καὶ τὸ τρίτον αὐτοῦ. οἱ γοῦν παρὰ τοῦ ἀλεξάνδρου προσληφθέντες εἰς ἀπόδειξιν ἀριθμοὶ, ὅ,τε β̅ καὶ γ̅. καὶ ὁ σ̅, καὶ ὁ τ̅, οὐκ ἐν λόγῳ εἰσὶ πολλαπλασίονι, ἀλλ' ἐν ἐπιμορίῳ. ἤγουν, ἡμιολίῳ. ἐν οἷς καὶ αὔξησις οὐ γίνεται ὥσπερ ἐν τοῖς πολλαπλασίοις. οὐ γὰρ ὡς ὁ β̅ πρὸς τὸν γ̅, οὕτω καὶ ὁ γ̅ πρὸς ἕτερόν τινα. ἵσταται γὰρ μέχρι τούτων ὁ λόγος. οὐδὲ ὡς ὁ σ̅ πρὸς τὸν τ̅, οὕτω ὁ τ̅ πρὸς ἕτερον. οὐκ ἄρα λοιπὸν, ἐν τούτοις τάχιστα ἡ αὔξησις γίνεται, ὥσπερ ἐν τοῖς πολλαπλασίοις. διὰ τοῦτο καὶ ὁ πρόκλος, καθάπερ

λαμβάνων, οἷον ὡς ὁ δύο πρὸς τὸν τέσσαρα, οὕτω τέσσαρα πρὸς ὀκτώ, καὶ ὡς 120v
διακόσια πρὸς τετρακόσια, οὕτω τετρακόσια πρὸς ὀκτακόσια· ὁμοίως ὡς δύο πρὸς 20
ὀκτώ, οὕτω διακόσια πρὸς ὀκτακόσια. ἐπιμόριος δὲ ὁ ἔχων τὸ ὅλον καὶ
μόριον αὐτοῦ· οἷον ὁ τρία τοῦ δύο ἐπιμόριος· ἔχει γὰρ αὐτὸν καὶ τὸ ἥμισυ
5 αὐτοῦ· ὁμοίως τοῦ τρία ὁ πέντε ἐπιμόριος· ἔχει γὰρ αὐτὸν καὶ τὸ δίμοιρον
αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν πολλαπλασίων ἢ διπλασίων ἐστὶν ἢ τριπλασίων καὶ ἐφεξῆς·
ὁ δὲ ἐπιμόριος ἡμιόλιος, εἰ τύχοι, ἢ καὶ ἐπίτριτος ἢ ἐπιτέταρτος καὶ ὁπωσοῦν
ἄλλως. τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ παρ' Ἀλεξάνδρῳ λεχθέντες ἀριθμοί· ὁ γὰρ τρία
τοῦ δύο ἡμιόλιός ἐστιν, ὥσπερ καὶ ὁ τριακόσια τοῦ διακόσια. ἄλλως τε οὐδὲ 25
10 κατὰ συνέχειαν αὐξομένους ἔλαβε τοὺς ὅρους καὶ οὕτω τάχιστα γινομένην
τὴν αὔξησιν· οὐ γὰρ δυνατὸν τοὺς ἐπιμορίους ἀριθμοὺς κατὰ συνέχειαν
αὐξῆσαι τάχιστα. ἐνόμισεν οὖν ἴσως πολλαπλασίονα ἀναλογίαν λέγεσθαι
τὴν τὸν αὐτὸν λόγον ἔχουσαν. ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος οὕτω. Πρόκλος δὲ
τὸ χωρίον οὕτως ἐξηγεῖτο, ὡς ὁ φιλόσοφος ἔλεγεν. ἔλεγε δὲ ἐφεξῆς δεῖν
15 ἐκκεῖσθαι πλείονας ἀριθμοὺς τῷ αὐτῷ διπλασίονι λόγῳ ὑπερέχοντας ἀλλή-
λων, οἷον τὸ α', τὰ β', δ', η', ις', λβ' καὶ ἐφεξῆς ἀεὶ τοὺς διπλασίονας,
καὶ λέγειν ὅτι ὡς ἓν πρὸς δύο, οὕτω καὶ δύο πρὸς τέσσαρα καὶ τέσσαρα
πρὸς ὀκτὼ καὶ ὀκτὼ πρὸς δεκαὲξ καὶ δεκαὲξ πρὸς τριάκοντα δύο καὶ οὕτως 35
ἐφεξῆς· τάχιστα γὰρ ἡ τοιαύτη αὔξεται ἀναλογία ἡ κατὰ τοὺς πολλαπλα-
20 σίονας λόγους. ἐπὶ μέντοι τῶν ἐπιμορίων οὐχ οὕτως· οὐ γὰρ ὡς ὁ δύο
πρὸς τρία ἔχει, οὕτως ἔστιν ἐφεξῆς εὑρεῖν ὅτι καὶ ὁ τρία πρός τινα ἔχει
ἄλλον κἀκεῖνος πρὸς ἄλλον, ἀλλ' ἐνταῦθα καὶ μεθόδου δεῖ, πῶς ἔστι μιᾷ
μεθόδῳ εὑρεῖν, εἰ τύχοι, τοὺς ἐπιτρίτους ἀριθμοὺς ἢ ἡμιολίους, ἣν παραδί-
δωσιν ὁ Νικόμαχος. |

ὁ φιλόσοφος ἔλεγεν; οὕτως ἐξηγεῖτο τὸ χωρίον. δεῖ φησιν ἐκκεῖσθαι πλείονας ἀριθμοὺς ἐκ μονάδος ἐν τῷ αὐτῷ πολλαπλασίονι λόγῳ. ἔστω διπλάσιον. οἷον, α. β. δ. η. ις. λβ. ξδ. ρκη. σνς. καὶ ἐφεξῆς. δυνατὸν γὰρ ἐπ' ἄπειρον προϊέναι. καὶ ἔστιν ὡς ἡ μονὰς πρὸς τὸν β, οὕτως ὁ β πρὸς τὸν δ, καὶ ὁ δ πρὸς τὸν η, καὶ ὁ η πρὸς τὸν ις. καὶ ὁ ις πρὸς τὸν λβ. καὶ ἐφεξῆς. ἐν οἷς τῆς τοιαύτης ἀναλογίας προϊούσης εἰς ἄπειρον, τάχιστα γίνεται ἡ αὔξησις, κατὰ τοὺς πολλαπλασίονας λόγους. οὐ γὰρ μόνον ἐν τῷ διπλασίῳ τοῦτο συμβαίνει, ἀλλὰ κἂν τοῖς τριπλασίοις, καὶ τοῖς τετραπλασίοις, καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν. ἐπὶ μέντοι τῶν ἐπιμορίων οὓς ὁ ἀλέξανδρος ὑπέθετο, οὐδαμῶς. οὐ γὰρ ὡς ὁ β πρὸς τὸν γ καθάπερ εἴρηται, οὕτως ἐστὶν ἐφεξῆς εὑρεῖν καὶ τὸν γ πρὸς ἕτερόν τινα τῶν μετ' αὐτὸν, τὸν αὐτὸν λόγον ἔχοντα. ὅπως δὲ δεῖ εὑρίσκεσθαι πλείονας ἐπιμορίους, ἐφεξῆς μεθόδου δεῖ ἀριθμητικῆς. ἣν ὁ νικόμαχος ἐν τῇ εἰσαγωγῇ παραδίδωσιν a[1] 1 τὸν om. a[2] 2 οὕτω τριακόσια πρὸς διακόσια R 3 ἐπιμόριον itemque vs. 4 U 4 τοῦ ε R post γὰρ add. τὸν R 5. 6 ὁμοίως— αὐτοῦ R (τόν, quod hic quoque post γὰρ habet R, delevi): om. Ua[2] 6 ἢ—ἐστὶν om. R 7 καὶ prius om. R 8 περὶ R 9 καὶ a[2]: om. RU οὐδὲ a[2]: om. RU 10 ταχίστην Ra[2] 10. 11 τὴν γινομένην Ua[2] 12 ἐνόμισαν R 13 post αὐτὸν add. μὲν R post ἔχουσαν add. τί τὸν ἀλέξανδρον μικρὸν ὀπίσω κατητιάσω, τὸν ἐπιμόριον ἀριθμὸν εἰπόντα πολλαπλάσιον, ὅμοιόν τι καὶ αὐτὸς ἀγνοήσας ἐνταῦθα ἀγνόημα. ἰδοὺ τὸν πέντε τοῦ τρία ἐπιμόριον εἶπας, ἐπιμερῆ ὄντα τῷ γένει, ἢ τῷ εἴδει ἐπιδιμερῆ. τὸ δὲ δίμοιρον εἰπεῖν σε, οὐκ ἐδυσώπησεν ἐπιδιμερῆ τὸν πέντε τοῦ τρία εἰπεῖν Ua[2] οὖν om. R 16 ις' corr. U[1] 17 post καὶ alt. add. ὁ R 19 ἡ alt. om. R 20 ὁ om. U 21 ὅτι καὶ om. Ua[2] 22 ἄλλον prius RU: μᾶλλον a[2] κἀκεῖνο Ua[2] 23 τοὺς om. U ἣν ex a[1] scripsi: οὓς RUa[2]

p. 77b41 Οἷον καὶ ὁ Καινεὺς ποιεῖ, ὅτι τὸ πῦρ ἐν τῇ πολλαπλασίονι ἀναλογίᾳ. 35v

Εἶπον ὅτι ὁ Καινεὺς οὗτος σοφιστὴς ἦν, ὃς ἔλεγε τὸ πῦρ ἐν πολλαπλασίονι ἀναλογίᾳ γεννᾶσθαι ἢ αὔξεσθαι· τοῦτο δὲ κατεσκεύαζεν ἐν 5 δευτέρῳ σχήματι ἐκ δύο καταφατικῶν.

p. 78a1 Καὶ γὰρ τὸ πῦρ ταχὺ γεννᾶται.

Καὶ αὕτη ἡ ἐλάττων πρότασις.

p. 78a2 Καὶ αὕτη ἡ ἀναλογία.

Αὕτη ἡ πολλαπλασίων, δηλονότι ταχὺ γεννᾶται.

10 p. 78a2 Οὕτως δ' οὐκ ἔσται συλλογισμός.

Αἱ δύο γάρ εἰσι καταφατικαὶ ἐν δευτέρῳ σχήματι.

p. 78a3 Ἀλλ' εἰ τῇ ταχίστῃ ἀναλογίᾳ ἕπεται ἡ πολυπλασίων. 35

Τουτέστιν ἐὰν ἀντιστρέψωμεν τοὺς ὅρους τῆς μείζονος προτάσεως καὶ εἴπωμεν ὅτι τῇ ταχίστῃ αὐξήσει ἢ γεννήσει ἡ πολυπλασίων ἕπεται 15 ἀναλογία· γίνονται γὰρ τότε ἐν πρώτῳ σχήματι δύο καταφατικαί. ὑποστικτέον οὖν εἰς τὸ ταχίστῃ.

p. 78a4 Καὶ τῷ πυρὶ ἡ ταχίστη ἐν τῇ κινήσει ἀναλογία.

Τουτέστιν ὅτι τὸ πῦρ τάχιστα κινεῖται, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐλάττων πρότα- 40 σις· τὸ δὲ τάχιστα κινούμενον ἐν τῇ ταχίστῃ κινεῖται ἀναλογίᾳ· τὸ πῦρ 20 ἄρα ἐν τῇ ταχίστῃ κινεῖται ἀναλογίᾳ. οὐδὲν δέ μοι διαφέρει εἴτε ἐπὶ τῆς γεννήσεως τοῦ πυρὸς ταῦτα λέγεται εἴτε ἐπὶ αὐξήσεως ἢ κινήσεως.

---

3 εἰπὼν Ua²: εἴρηται a¹ εἶπον] p. 159,3 3. 4 ὅστις ἔλεγεν ὅτι τὸ — γεννᾶταί διὰ τὸ τάχιστα αὔξεσθαι a¹ 4 δὲ om. a¹ et a² κατασκευάζων, sed ante τοῦτο a¹ 5 post καταφατικῶν add. καὶ ποιῶν τὸ σχῆμα ἀσυλλόγιστον a¹ 6—11 καὶ τὸ μὲν πῦρ ταχὺ γεννᾶται, ἐλάττονα ποιῶν πρότασιν. τὸ δὲ τὴν πολλαπλάσιον ἀναλογίαν ταχὺ αὔξεσθαι, μείζονα a¹ 9 ante αὕτη add. καὶ R αὐτὴ U: om. a² πολλαπλασία Ua² post πολλαπλασίων add. ὥστε R post ὅτι add. ἡ ἀναλογία R 10 οὗτος Ua² (M d) ἔστι U Arist. 12 πολυπλάσιος Ua¹: πολλαπλάσιος a² Arist. cf. vs. 14 13 post ἐὰν add. δὲ a 14 γεννήσει ἢ αὐξήσει a πολυπλάσιος, om. ἡ U ἕπεται ante ἡ colloc. a 15 γίνεται U 20 δέ μοι RU: γὰρ a 21 γεννήσεως a cf. vs. 4. 14: γενέσεως RU εἴτε ἐπὶ τῆς κινήσεως ταῦτα λέγεται a

p. 78a5 Ἐνίοτε μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται συλλογίσασθαι ἐκ τῶν 35v εἰλημμένων· ὁτὲ δὲ ἐνδέχεται, ἀλλ' οὐχ ὁρᾶται.

Εἴπομεν ὅτι τὰς ἐν δευτέρῳ σχήματι δύο καταφατικὰς ἔστιν ὅτε δυ- 45 νατὸν εἰς συλλογιστικὸν περιαγαγεῖν σχῆμα, ὅτε εἰσὶν ἐξισάζοντες οἱ ὅροι 5 ὡς δύνασθαι ἀντιστρέψαι τὴν μείζονα, ἵνα ἀνάγωμεν αὐτὸ εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα, ὅταν δὲ μὴ ἐξισάζωσιν, οὐκέτι. τὸ δὲ ἀλλ' οὐχ ὁρᾶται, τοῦτ' ἔστιν ὅτι, εἰ καὶ ἔστιν ἐπί τινων τοιούτων ἀναγκαίως διὰ τὰς προτάσεις τὸ συμπέρασμα συνάγειν, ὥσπερ εἶπον ἐπὶ τῶν ἐξισαζόντων τῇ ἀντιστροφῇ τῆς μείζονος, ἀλλ' οὐχ ὁρᾶται τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὸ ἀσυλλόγιστον τῆς συμπλο- 50 10 κῆς τῶν προτάσεων· οὐδὲ γὰρ ἡ συμπλοκὴ αἰτία, ἀλλὰ τὸ ἐξισάζειν τοὺς ὅρους ὡς δύνασθαι καὶ ὑγιῶς συμπλέκεσθαι.

p. 78a6 Εἰ δ' ἦν ἀδύνατον ἐκ ψευδῶν ἀληθὲς δεῖξαι, ῥᾴδιον ἂν ἦν τὸ ἀναλύειν.

Ἐφ' ἕτερόν τι μεταβέβηκε, καθ' ὃ πάλιν διακρίνει τοὺς ἀπαδεικτικοὺς 15 συλλογισμοὺς τῶν διαλεκτικῶν, ὅτι ῥᾴων ἡ ἀνάλυσις ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν ἢ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς. ἀνάλυσιν δὲ καλοῦσιν οἱ γεωμέτραι τὴν εὕρεσιν 36r τῶν προτάσεων δι' ὧν συνήχθη συμπέρασμά τι ἀληθές· οἷον εἰ προτεθείη ἡμῖν συμπέρασμά τι ἀληθές, ὅτι τόδε τρίγωνόν ἐστιν ἰσόπλευρον, τὴν μέθοδον, δι' ἧς εὑρίσκομεν τὰς προτάσεις δι' ὧν τοῦτο συνήχθη, ἀνάλυσίν φασι. 20 νῦν μὲν γὰρ προτεθέντος, πῶς ἂν συσταίη τρίγωνον ἰσόπλευρον, διὰ τῶν προτάσεων εὑρήσομεν τὸ συμπέρασμα ἀπό τινων ὡμολογημένων ἀρξάμενοι 5 καὶ λήξαντες εἰς τὸ ζητούμενον, καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτον σύνθεσις. ἡ ἀνάλυσις δὲ ἔμπαλιν ἔχει τῇ συνθέσει· λαβόντες γὰρ τὸ πάλαι ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον, ὅτι τόδε τρίγωνόν ἐστιν ἰσόπλευρον, ζητοῦμεν τίνες ἂν 25 εἶεν αἱ προτάσεις δι' ὧν τοῦτο κατεσκευάσθη, ἵνα ἐξ αὐτοῦ ἀναλύοντες εὑρίσκωμεν αὐτάς, ἕως οὗ φθάσωμεν εἴς τινα ὁμολογούμενα καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς γεωμετρίας. καὶ ἔστι τοῦτο ἕξεως ἀκροτάτης, τὸ δύνασθαι οὕτω συνορᾶν ἕκαστον συμπέρασμα ἐκ ποίων προτάσεων συνῆκται. φησὶν οὖν ὅτι, εἰ 10 μὲν ἐξ ἀληθῶν μόνων προτάσεων τὰ ἀληθῆ συνήγετο συμπεράσματα, ῥᾳδία 30 ἦν ἂν ἡ ἀνάλυσις, ὡρισμένων κατὰ τοῦτο οὐσῶν τῶν συνακτικῶν τοῦ συμπεράσματος προτάσεων· νῦν δ' ἐπεὶ καὶ ἐκ ψευδῶν συνάγεται συμπέρασμα ἀληθές, ἀόριστοι δὲ αὗται, δυσχερὴς αὐτῶν ἡ εὕρεσις. καὶ ταύτῃ πάλιν διαφέρουσιν οἱ ἀποδεικτικοὶ συλλογισμοὶ τῶν διαλεκτικῶν. οἱ μὲν οὖν

1 μὲν γὰρ a 3 εἴπομεν] p. 159,6 sq. 4 post συλλογιστικὸν add. ἢ R περιαγαγεῖν εἰς συλλογιστικὸν a 7 ὅτι om. R 7. 8 ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα συνάγειν διὰ τὰς προτάσεις a 8 post ἐξισαζόντων add. χρωμένους a 12 ψευδοῦς U Arist. 15 ῥάδιον U 17 τὸ ἀληθὲς συμπέρασμα a προτεθῇ U 21 εὑρήσομεν scripsi: εὕρομεν RUa 23 λαβόντες a: λαβὼν RU πρότερον a 25 αὐτῶν Ra 26 εὑρήσωμεν R: εὕρωμεν a φθάσομεν R 27 ἄκρα τὶς sic R οὕτω om. a 29 μόνων om. R 30 ἂν om. R 31 ἐπεὶ om. U 31. 32 ἀληθὲς συμπέρασμα U 32 ἀνάλυσις a[1] 33 immo γοῦν sive γὰρ

διαλεκτικοί, ἅτε δὴ καὶ ἐξ ἐνδόξων ὄντες καὶ ἐκ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς 36r
ὑπαρχόντων τῷ πράγματι, ἀορίστους ἔχουσι τὰς τοῦ αὐτοῦ συμπεράσματος
αἰτίας προτάσεις. συναχθείη γὰρ ἂν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζῷον καὶ ἐκ τοῦ
κινεῖσθαι καὶ ἐκ τοῦ βαδίζειν καὶ ἐκ τοῦ διαλέγεσθαι καὶ ἐξ ἄλλων μυρίων·
5 ἀλλὰ καὶ ἐκ ψευδῶν, ὥσπερ εἶπον, προτάσεων συναχθείη ἂν ἀληθὲς συμ-
πέρασμα. εἰ οὖν τις ἐπὶ τούτων θελήσειε πάσας τὰς συνακτικὰς τοῦ συμ-
περάσματος ἐξευρεῖν προτάσεις, οὐκ εὐχερῶς τούτου τεύξεται διὰ τὴν
ἀοριστίαν αὐτῶν. ἐπὶ μέντοι τῶν ἐπιστημῶν οὐχ οὕτως· οὔτε γὰρ ἐκ ψευδῶν 20
προτάσεων οὔτε ἐκ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπαρχόντων τοῖς πράγμασιν ἀλλ'
10 ἐκ τῶν πρώτως καὶ καθ' αὑτὸ συνάγεται τὰ ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα·
ὡρισμένα δὲ ταῦτα· ῥᾳδία δὲ μᾶλλον ἡ ἐπὶ τὰ ὡρισμένα ἀνάλυσις ἢ ἡ
ἐπὶ τὰ ἀόριστα. διὰ τοῦτο ῥᾳδία μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν ἡ ἀνάλυσις
ἤπερ ἐπὶ τῶν λόγων.

p. 78a 8 Ἀντέστρεφε γὰρ ἂν ἐξ ἀνάγκης.

15 Εἰ μόνως ἐξ ἀληθῶν τὰ ἀληθῆ συνήγετο, ῥᾳδία ἦν ἡ ἀνάλυσις διὰ
τὸ ἀντιστρέφειν πρὸς τὸ συμπέρασμα τὰς προτάσεις. εἰ γὰρ εἴη τὸ μὲν
συμπέρασμα τὸ Α, αἱ δὲ τοῦτο συνάγουσαι προτάσεις ἀληθεῖς οὖσαι ἢ
καὶ καθ' αὑτὸ τὸ Β (ἀντὶ γὰρ τῶν δύο προτάσεων λαμβάνει τὸ Β), τοῦ
τε Β ὄντος ἐξ ἀνάγκης ἦν τὸ Α, καὶ τοῦ Α πάλιν ὄντος τὸ Β ἦν ἐξ
20 ἀνάγκης. ὥστε ῥᾳδία ἦν ἡ τῶν προτάσεων εὕρεσις διὰ τὸ ἐξ ἀνάγκης 30
ἕπεσθαι τῷ συμπεράσματι.

p. 78a 10 Ἀντιστρέφει δὲ μᾶλλον τὰ ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὅτι
οὐδὲν συμβεβηκὸς λαμβάνουσιν (ἀλλὰ καὶ τούτῳ διαφέρουσι
τῶν ἐν τοῖς διαλόγοις) ἀλλ' ὁρισμούς.

25 Ἀντιστρέφουσι δέ, φησί, μᾶλλον ἐν τοῖς μαθηματικοῖς συλλογισμοῖς
τά τε συμπεράσματα πρὸς τὰς προτάσεις καὶ αἱ προτάσεις πρὸς τὰ συμπε-
ράσματα· διὸ καὶ εὐχερής ἐστιν ἡ τῶν μαθηματικῶν προτάσεων εὕρεσις 35
καὶ τοῦ μέσου ὅρου, δι' οὗ προσεχῶς συνάγεται τὸ συμπέρασμα. τὸ δὲ
ἀλλ' ὁρισμοὺς πρὸς τὸ λαμβάνουσι συντακτέον, ἵν' ᾖ οὕτω συνημμένον·
30 ἀντιστρέφει δὲ μᾶλλον τὰ ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὅτι οὐδὲν συμβε-
βηκὸς λαμβάνουσιν ἀλλ' ὁρισμούς· εἶτα διὰ μέσου ἀλλὰ καὶ τούτῳ

---

5 προτάσεων ὥσπερ εἶπον a 7 εὐχερὲς U 9 ἀλλ' — 10 αὑτὸ a: καὶ πρώτως RU
11 ῥαδίως R μᾶλλον a: om. RU 12 ῥᾴδιον U 14 ἂν om. R (M)
15 ante εἰ add. Τουτέστιν a ἐξ ἀληθῶν μόνων a 17 τὸ πρῶτον Ra
τοῦτο συνάγουσαι Ra[1]: τοῦ συμπεράσματος Ua[2] ἢ — 18 αὑτὸ (ἑαυτὸ R) RUa[2]: καὶ γινωσκό-
μεναι ὅτι εἰσὶν, οἷον a[1] 18 τοῦ (ante β prius) R ἀντὶ — τὸ β a[1]: om. RUa[2]
20 post ὥστε add. καὶ a post ἦν add. ἂν a 22 — 29 συνημμένον a:
ἀλλὰ ὁρισμοὺς τοῦτο πρὸς τὸ (τῷ U) ἀνωτέρω RU 31 εἶτα RU: τὸ δὲ a
διὰ μέσου post p. 164,1 διαλόγοις colloc. a τοῦτο U (n)

διαφέρουσι τῶν ἐν τοῖς διαλόγοις, αἱ ἐπιστῆμαι δηλονότι, ὅτι αἱ μὲν διαλεκτικαὶ πολλὰ καὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς λαμβάνουσιν, αἱ δὲ ἐπιστῆμαι τοὺς ὁρισμοὺς καὶ τὰ καθ' αὑτὸ τοῖς πράγμασιν ὑπάρχοντα· ταῦτα δὲ ὥρισται.

p. 78a 14 Αὔξεται δ' οὐ διὰ τῶν μέσων ἀλλὰ τῷ προσλαμβάνειν.

Ἐφ' ἕτερον μεταβαίνει, ᾧ δείκνυσι πάλιν διαφερούσας τὰς ἐπιστήμας τῶν λόγων. ἀκόλουθον δὲ καὶ τοῦτο τοῖς πρὸ αὐτοῦ· διὰ τοῦτο γὰρ ῥᾳδία ἡ ἀνάλυσις ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν, ἐπειδὴ καὶ ἡ σύνθεσις ἁπλουστέρα καὶ ἡ τῶν λόγων αὔξησις. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἐπιστήμαις αὐξομένων τῶν συλλογισμῶν καὶ ἀεὶ βουλομένων ἡμῶν συμπεράσματα συμπεράσμασιν ἐπισυνάπτειν ἀεὶ τοὺς ὅρους ἔξωθεν προστίθεμεν καὶ οὐδέποτε μεταξύ. οἷον εἰ διὰ τοῦ ΑΒ δέδεικται τὸ Γ, ἀεὶ ἡ πρόσθεσις τῶν ὅρων ἔξωθεν γίνεται· μετὰ τὸ Γ γὰρ τίθεται τὸ Δ, οὐδέποτε δὲ ἢ μεταξὺ τοῦ ΑΒ ἢ μεταξὺ τοῦ ΒΓ· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον θεώρημα διὰ τῶν ὅρων δέδεικται καὶ τῶν ἀξιωμάτων, τὸ δὲ δεύτερον διὰ τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ δευτέρου τὸ τρίτον, καὶ οὕτως ἐφεξῆς ἡ αὔξησις γίνεται, μηδέποτε μέσου ὅρου ἐπεντιθεμένου ἀλλ' ἀεὶ ἐπισυναπτομένου τοῖς πρώτοις. τούτου δὲ αἴτιον, ὅτι ἐκ τῶν καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως ὑπαρχόντων αἱ ἀποδείξεις καὶ οὐκ ἐνδέχεται δι' ἐμμέσου προτάσεως ἀποδειχθῆναί τι· ἢ γὰρ ἐκ τῶν ἀξιωμάτων δείκνυνται τὰ θεωρήματα ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἢ ἐκ τῶν προαποδεδειγμένων, ἅπερ ἐκ τῶν ἀξιωμάτων δέδεικται. ἐπὶ δὲ τῶν διαλόγων οὐχ οὕτως, ἀλλὰ | διχῶς ἡ τῶν συλλογισμῶν αὔξησις· αὔξονται γὰρ οἱ διαλεκτικοὶ συλλογισμοὶ τῶν ὅρων ἔστι μὲν ὅτε μέσων ἐπεντιθεμένων, ἔστι δ' ὅτε ἔξωθεν προσλαμβανομένων· τοῦτο δέ, διότι οὐκ ἄμεσοι αἱ διαλεκτικαὶ προτάσεις ἀλλ' ἔνδοξοι ἢ ἐκ συμβεβηκότων. οἷον, εἰ τύχοι, ἐὰν εἴπω οὕτως 'ὁ ἄνθρωπος νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικός, τὸ δὲ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν ζῷον, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ζῷον', τοῦτον τὸν συλλογισμὸν οὐκ ἔστιν αὐξῆσαι μεταξὺ ὅρους ἐπεντιθέντα. ἐὰν δὲ εἴπω οὕτως 'ὁ ἄνθρωπος λαλεῖ, τὸ λαλοῦν ζῷον, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ζῷον', αὐξῆσαι δύναμαι τοῦτον τὸν συλλογισμὸν διὰ πλειόνων μέσων ὅρων, ὅτι οὐκ ἄμεσοι αἱ προτάσεις· οἷον ὁ ἄνθρωπος λαλεῖ, τὸ λαλοῦν κινεῖται, τὸ κινούμενον ζῷον, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ζῷον. πάλιν πόθεν ὅτι τὸ κινού-

1 αἱ ἐπιστῆμαι δηλονότι RU: διαφέρουσι δὲ a ὅτι a cf. p. 165,10: om. RU 2 διαλέξεις conicio 5 τὸ U 5. 6 μεταβαίνει διακρίνων ὁμοίως τὰς ἐπιστήμας τῆς διαλεκτικῆς. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἀκόλουθον a^1 7 τοῖς a^1: τῶν RUa^2 διὰ—8 ἀνάλυσις RUa^2: φησὶν οὖν διὰ τοῦτο ῥᾳδίαν εἶναι τὴν ἀνάλυσιν a 8 ἐπεὶ a^1: ἐπεὶ δὲ R 10 συμπέρασμα pr. l. R 11 οὐδέποτε δέ, om. καὶ U 12 μετὰ τὸ U: μεταξὺ R: τῷ a 13 προστίθεται a ἢ prius om. a μεταξὺ alt. om. Ra 14 post θεώρημα add. ἐν γεωμετρίᾳ a 15 $\bar{\beta}$ (post δὲ) U $\bar{\alpha}$—$\bar{\beta}$—$\bar{\gamma}$ libri 19 post γὰρ add. ἢ R δείκνυται R 20 αἵπερ R 21 τῶν ἄλλων a 22 post αὔξησις add. γίνεται a post τῶν add. μέσων a 23 ὅτε μὲν Ua ante ἔξωθεν add. καὶ a 24 ὅτι a 25 νοῦ—26 ἄνθρωπος om. U 27 οὐκ a^1: om. RUa^2 ἔστιν om. R post μεταξὺ add. τοὺς RUa^2: om. a^1 28 ἐὰν—30 ὅτι a^1: ἐπειδὴ RUa^2 30 μὴ R αἱ Ua: καὶ R 31 ὁ—ζῷον om. U

μενον ζῷον; ὅτι τὸ κινούμενον μὴ ὑφ' ἑτέρου ἑαυτὸ κινεῖ, τὸ ἑαυτὸ κινοῦν 36v ζῷον, τὸ κινούμενον ἄρα ζῷον. καὶ οὕτως ἀεὶ ἔστι μεταξὺ ἐπεντιθέντα 10 ὅρους αὔξειν τοὺς συλλογισμούς. ὅτι δὲ καὶ ἔξωθεν, προφανές. ὥστε καὶ ταύτῃ διαφέρουσιν οἱ ἀποδεικτικοὶ συλλογισμοὶ τῶν διαλεκτικῶν, ὅτι οἱ μὲν 5 οὐδένα μεταξὺ ἐπεντιθέασιν ὅρον ἀλλὰ μόνον ἔξωθεν, οἱ δὲ διαλεκτικοὶ καὶ μεταξὺ καὶ ἔξωθεν.

p. 78a16 Καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον.

Ἀεὶ γὰρ τοῖς εὑρεθεῖσι θεωρήμασιν ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἔστιν ἐπισυνάπτειν ἔξωθεν ἕτερα ἀπὸ τῶν ἤδη εὑρημένων ἕτερα εὑρίσκοντα. τὸ δὲ καὶ 15 10 τοῦτο εἰς ἄπειρον ὡς πρὸς ἡμᾶς δῆλον ὅτι, ὅτι οὐχ οὕτω περιειλήφαμεν τὰς ἐπιστήμας ὡς μὴ δύνασθαι ἕτερόν τι ἐφευρεθῆναι θεώρημα, ἀλλ' ἀεὶ δυνατὸν διὰ τῶν προαποδεδειγμένων ἕτερα ἐφευρίσκειν.

p. 78a16 Καὶ εἰς τὸ πλάγιον, οἷον τὸ Α καὶ κατὰ τοῦ Γ καὶ κατὰ τοῦ Ε.

15 Ὅτι κἂν ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη γίνηται ἡ αὔξησις τῶν συλλογισμῶν, ὅμως οὐδέποτε ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν μεταξὺ ἐπεντίθεται ὅρος. γίνεται 20 δὲ ἐφ' ἑκάτερα τοῦτον τὸν τρόπον, ὡς ἐφ' ὧν αὐτὸς τίθησι παραδειγμάτων. λαμβάνει γὰρ τὸ μὲν Α ἀριθμόν, ἐφ' ἑκάτερα δὲ τούτου τὸ Β καὶ τὸ Δ, καὶ καλεῖ τὸ μὲν Β περιττὸν ἀριθμόν, τὸ δὲ Δ ἄρτιον· 20 ὁμοίως ὑπὸ μὲν τὸ Β τὸ Γ, περιττὸν ἀριθμὸν ὡρισμένον, τοῦ Β ἀορίστου ὄντος περιττοῦ· ὁμοίως καὶ ὑπὸ τὸ Δ τὸ Ε, ὃ καλεῖ ἄρτιον ἀριθμὸν ὡρισμένον, τοῦ Δ ἀρτίου ἀορίστου ὄντος. εἰ οὖν τὸ μὲν Α, ὁ ἀριθμός, λέγω δὴ ὁ ἁπλῶς, εἴτε ἄπειρος εἴη εἴτε πεπερασμένος (οὐδὲν γὰρ πρὸς τὰ νῦν 25 διαφέρει), ὑπάρχει τῷ τε Β καὶ τῷ Δ, τουτέστι καὶ τῷ περιττῷ καὶ τῷ 25 ἀρτίῳ, τὸ δὲ Β, ὁ περιττὸς ἀριθμός, ὑπάρχει τῷ Γ, ὡρισμένῳ τινὶ περιττῷ ἀριθμῷ, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Δ, ἄρτιος ἀόριστος, ὡρισμένῳ τινὶ ἀρτίῳ, τῷ Ε, ὑπάρχει, οὕτως οὖν ἐφ' ἑκάτερα ἡ αὔξησις γέγονε.

Καὶ εἰς τὸ πλάγιον, οἷον τὸ Α καὶ κατὰ τοῦ Γ καὶ κατὰ τοῦ Ε. δέον εἰπεῖν 'κατὰ τοῦ Δ' κατὰ τοῦ Ε εἶπεν· ἐφεξῆς γοῦν

1 ὅτι om. a μὴ κινούμενον U 2 ὁ ἄνθρωπος ἄρα ζῷον a: om. U 3 τοὺς om. R δὲ καὶ Ua: δέον R 8 εἰ γὰρ a¹ 9 ἕτερα prius Ua²: ἕτερον οἷον R: ἕτερον, οἷα a¹ ἀπὸ scripsi cf. p. 234,1. 7: ἐπὶ libri τοῖς a¹ εὑρισκομένων Ua²: εὑρημένοις a¹ εὑρίσκοντα a²: εὑρίσκονται RUa¹ τὸ δὲ om. a¹ 10 ὅτι alt. om. a² 11 εὑρεθῆναι R 12 προαποδεδειγμένων a: προδεδειγμένων R: ἀποδεδειγμένων U 13 καὶ alt. om. R (n) ᾗ a² Arist., corr. U¹: ᾗ Ra¹, U pr. 15 ἕτερα R γίνηται a: γένηται RU 18 παραλαμβάνει Ra ἑκάτερον Ra 20. 21 ὄντος περιττοῦ ἀριθμοῦ ἀορίστου a 21 καὶ om. R 22 μὲν a: om. RU 23 τὸν νῦν R 24 καὶ alt. om. a post περιττῷ add. ἀριθμῷ a 25 τὸ (ante ᾗ) a 25. 26 ἀριθμῷ περιττῷ a 27 post ὑπάρχει add. δῆλον ὅτι a post ἑκάτερα add. τὰ μέρη a 28 οἷον τὸ RU Arist.: τοῦ a 29 post δέον add. δὲ a οὖν Ua

διαρθροῦν μέλλων τὸ μὲν Α τοῦ Δ κατηγορεῖ, τοῦτο δὲ τοῦ Ε καὶ οὕτω 36v
τὸ Α τοῦ Ε.

p. 78a17 Οἷον ἔστιν ἀριθμὸς ποσὸς ἢ καὶ ἄπειρος τοῦτο ἐφ' ᾧ Α.

Τὸν ἀριθμὸν ἁπλῶς ἀόριστον λαμβάνει, εἴτε ἄπειρος εἴη ὁ ἀριθμὸς εἴτε
5 πεπερασμένος.

p. 78a18 Περιττὸς ἀριθμὸς ποσὸς ἐφ' οὗ Β.

Ἀόριστος.

p. 78a19 Περιττὸς ἀριθμὸς ἐφ' οὗ Γ.

Ὡρισμένος περιττός, οἷον ὁ τρία, ὁ πέντε καὶ οἱ ὅμοιοι.

10 p. 78a20 Καὶ ἔστιν ἄρτιος ποσὸς ἀριθμὸς ἐφ' οὗ Δ.

Πάλιν τὸ Δ ἀόριστος ἄρτιος.

p. 78a21 Ὁ ἄρτιος ἀριθμὸς ἐφ' οὗ τὸ Ε.

Ὡρισμένος ἄρτιος, οἷον ὁ ἓξ ἢ ὁ ὀκτὼ καὶ οἱ λοιποί.

p. 78a22 Τὸ δὲ ὅτι διαφέρει καὶ τὸ διότι ἐπίστασθαι.

15 Τὸ προκείμενόν ἐστι διὰ τούτων δεῖξαι, τί διαφέρουσιν οἱ τὸ ὅτι 35
κατασκευάζοντες συλλογισμοὶ τῶν τὸ διότι κατασκευαζόντων. φησὶν οὖν ὅτι
καθ' ἕνα μὲν τρόπον διαφέρουσι τῷ τοὺς μὲν τὸ ὅτι κατασκευάζοντας ἑτέρας
εἶναι ἐπιστήμης, τοὺς δὲ τὸ διότι, τουτέστι τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος, ἑτέρας·
ταῦτα δὲ πῶς ἔχει, ἐφεξῆς λέγει· καθ' ἕτερον δὲ τῷ ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς
20 αὐτῆς μὲν ἐπιστήμης ἔστιν εὑρεῖν καὶ τὸν τὸ ὅτι καὶ τὸν τὸ διότι κατα-
σκευάζοντα, διαφέρουσι δὲ οὗτοι, οἱ ἐπὶ τῆς αὐτῆς λέγω ἐπιστήμης, κατὰ
δύο τρόπους. καθ' ἕνα μέν, ὅτι ὁ μὲν τὸ διότι κατασκευάζων δι' ἀμέσων

1 διαρθρῶν μᾶλλον Ra¹ post ᾱ add. κατὰ a¹ τοῦτο δὲ τὸ ε̄ R: τὸ δὲ δ̄, κατὰ τοῦ ε̄ a¹ 1. 2 καὶ — ε̄ om. Ra¹ 3 καὶ om. R 6 ante περιττὸς add. ὁ a¹ Arist. 7 ἀόριστος om. R 8 ἀριθμὸς περιττὸς R Arist. 9 ὡρισμένος— ὁ (τοῦ add. R) τρία — ὅμοιοι RUa²: ἔστιν ἄρα τὸ ᾱ κατὰ τοῦ γ̄ a¹ 10 post ἔστιν add. ὁ a¹ Arist. 11 πάλιν—ἄρτιος om. a¹ 12 τὸ om. a¹ Arist. 13 ὡρισμένος—λοιποί RUa²: ἔστιν ἄρα τὸ ᾱ κατὰ τοῦ ε̄ a¹ ἢ ὁ ἓξ ὀκτὼ R 14 lemma om. a¹ τὸ διότι Ua² Arist.: τί R 15 Πρόκειται τῷ φιλοσόφῳ διὰ a¹ 16 καὶ φησὶν ὅτι a¹ 17. 18 τὸν μὲν—κατασκευάζοντα—τὸν δὲ a¹ et a² 18 ἑτέρας om. R: τῆς ἀποδεικτικῆς a¹ 19 ἐφεξῆς] p. 78b 34 sq. καθ'—21 κατασκευάζοντα om. a¹ τῷ—20 διότι om. R 21 ἐπὶ—22 ἕνα μὲν RUa²: συλλογισμοί, καὶ καθ' ἕτερον τρόπον a¹ 22 οἱ—κατασκευάζοντες—p. 167,1 συμπεραίνονται a¹

προτάσεων συμπεραίνεται· ἡ γὰρ αἰτία τοῦ πράγματος καθ' αὑτὸ ὀφείλει 36v
ὑπάρχειν καὶ προσεχῶς· οἱ δὲ δι' ἐμμέσων προτάσεων συλλογισμοὶ τοῦ ὅτι
εἰσίν, οὐ τοῦ διότι. οἷον ὅτι τὰ νότια ἄστρα θᾶττον δύνουσι τῶν βορείων·
εἰ μὲν οὖν οὕτως εἴπωμεν 'τὰ νότια ἄστρα πορρωτέρω εἰσὶ τοῦ βορείου
5 πόλου, τὰ πορρωτέρω τοῦ βορείου πόλου θᾶττον δύνουσι τῶν βορείων,
τὰ νότια ἄρα ἄστρα θᾶττον δύνουσι τῶν βορείων', οὗτος ὁ συλλογισμὸς
ἐξ ἀληθῶν μὲν ἀληθὲς κατεσκεύασεν· ὅσον γὰρ ἀφεστήκασι τοῦ βορείου
πόλου τὰ ἄστρα, τοσοῦτον θᾶττον δύνουσι· διὸ καὶ Ἄρατός φησιν 45

Ἀλλ' αἰεὶ Ταῦρος προφερέστερος Ἡνιόχοιο
10 Εἰς ἑτέρην καταβῆναι, ὁμηλυσίῃ περ ἀνελθών·

οὐ μὴν αὕτη ἡ αἰτία τοῦ ταχέως αὐτὰ δύνειν, τὸ πόρρω εἶναι τοῦ βορείου
πόλου. διὰ τοῦτο οὖν τοῦ ὅτι ἐστὶν οὗτος ὁ συλλογισμός, οὐ τοῦ διότι. ἐὰν
μέντοι οὕτως εἴπω, ὅτι τὰ νότια ἐλάττονα ἔχει τὴν ὑπὲρ γῆς περιφέρειαν 50
τῆς ὑπὸ γῆν, τὰ δ' ἐλάττονα ἔχοντα τὴν ὑπὲρ γῆς περιφέρειαν θᾶττον δύ-
15 νουσι, τὰ νότια ἄρα θᾶττον δύνουσιν, αὕτη ἂν εἴη κυριωτάτη αἰτία τοῦ
θᾶττον δύνειν, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ διότι ὁ συλλογισμός. πάλιν ὁ μὲν διὰ τοῦ
αὐτοκίνητον εἶναι τὴν ψυχὴν ἀποδείξας ὅτι καὶ ἀθάνατος οὐ δι' ἀμέσων
ἀπέδειξεν· ὁ μέντοι ἐκ τοῦ ἀρχὴν εἶναι ζωῆς, οὗτος δι' ἀμέσων. πῶς δὲ
ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ὅτι καὶ τὸ ὅτι ἔστι καὶ δι' ἀμέσων δεῖξαι καὶ
20 δι' ἐμμέσων ὁμοίως | καὶ τὸ διότι; ἐκεῖ οὖν τοῦ διότι ἐλέγομεν εἶναι 37r
συλλογισμοὺς ἁπλῶς τοὺς διὰ τί τόδε γίνεται κατασκευάζοντας, κἂν μὴ
προσεχὴς ᾖ ἡ ἀποδιδομένη αἰτία ἀλλ' ἔμμεσος. καὶ γὰρ τὸ ἐκλιμπάνειν
τὴν σελήνην διὰ τὸ κατὰ διάμετρον εἶναι τῷ ἡλίῳ τοῦ διότι ἐλέγομεν
εἶναι συλλογισμόν, διότι φησὶ τῆς ἐκλείψεως αἰτίαν εἶναι τὴν κατὰ διάμε-
25 τρον τῶν φωστήρων ἀπόστασιν· καίτοι οὐ προσεχὴς αἰτία αὕτη ἀλλ' 5
ἔμμεσος· προσεχὴς δὲ ἡ ἐπιπρόσθησις τῆς γῆς. τοῦ δὲ ὅτι τὸν λέγοντα
οὐ διὰ τί ἐκλείπει ἡ σελήνη, ἀλλ' ὅτι ἁπλῶς ἐκλείπει, κἂν αὐτόπιστοι εἶεν
αἱ προτάσεις· οἷον ἡ σελήνη πανσέληνος οὖσα σκιὰν οὐ ποιεῖ· σκιὰν δὲ μὴ
ποιοῦσα ἐν πανσελήνῳ ἐκλείπει· ἡ σελήνη ἄρα ἐκλείπει. ἰδοὺ γὰρ ἐν τού-
30 τοις ἄμεσοι μὲν αἱ προτάσεις· οὐδενὸς γὰρ δέονται μέσου εἰς τὸ δεῖξαι ὅτι
ἐκλείπει· οὐ μὴν τοῦ διότι ὁ συλλογισμός· οὐ γὰρ ἔχει τὴν αἰτίαν τῆς

---

2 καὶ προσεχῶς ὑπάρχειν, post quae add. τῷ πράγματι a[1] post οἱ δὲ add. τὸ ὅτι κατα-σκευάζοντες a[1] συλλογισμοὶ—3 εἰσίν RUa[2]: συλλογίζονται a[1] 3 οὐ τοῦ διότι om. a[1] et a[2] τάχιον a[1] 4 εἰ—5 βορείων om. U εἴποιμεν a 6 post οὗτος add. μὲν R: post ὁ U 7 μὲν om. R: προτάσεων a ἀληθὲς a: ἀληθῆ RU ὅσον a: ὅσω RU 8 post καὶ add. ὁ a Ἄρατος] Φαινόμ. 177 9 ἀεὶ Ua 10 ἑτέραν R ὁμαλισίῃ R 11 ἡ deleverim, at cf. p. 168,5 πορρώτερον a 12 πόλλου R καὶ διὰ τοῦτο, om. οὖν a ἐστὶν om. R ante οὐ add. καὶ a εἰ a 13 μέντοι Ra: δὲ U εἴποιμεν a 14 τῆς R: τῶν Ua δ' om. R 16 ὁ συλλογισμός U: ὁ συλλογισμός ἐστιν R: ἐστὶν ὁ συλλογισμὸς οὗτος a διὰ τὸ U 19 ἐν τοῖς ἔμπροσθεν] p. 118,7 sq. (?) καὶ primum om. Ua 19. 20 ἐμμέσων — ἀμέσων a 21 συλλογισμὸν οἷον ἁπλῶς U 23 γίνεσθαι a 23. 24 λέγομεν εἶναι R: εἶναι ἐλέγομεν a 24 ante συλλ. add. τὸν a 26 ἐπιπρόσθεσις U post ὅτι add. οὐ RUa[2]: om. a[1] 27 ἐκλιμπάνει alt. l. U 31 post διότι add. ἐστὶν οὗτος a

ἐκλείψεως. ἐνταῦθα τοίνυν πάντα συλλογισμὸν τὸν μὴ τὴν προσεχῆ αἰτίαν τοῦ 37r
πράγματος λαμβάνοντα τοῦ ὅτι εἶναι λέγει· ὥστε καὶ τὸν διὰ τοῦ κατὰ διά- 10
μετρον εἶναι τῷ ἡλίῳ τὴν σελήνην κατασκευάζοντα ὅτι ἐκλείπει τοῦ ὅτι
λέγει. καὶ τοῦτο εἰκότως· ἀεὶ γὰρ ἡ αἰτία ἐν τῷ μέσῳ τίθεται ὅρῳ, καὶ
5 ὁ μέσος ἐστὶν ὁ τοῦ συμπεράσματος αἴτιος· ὅταν οὖν μὴ τὴν προσεχεστά-
την αἰτίαν ἔχῃ ὁ μέσος ὅρος, οὐκ ἂν κυρίως εἴποι τις τὸν τοιοῦτον τοῦ
διότι συλλογισμόν· οὐ γὰρ ἔχει τὴν αἰτίαν. ἐὰν γὰρ εἴπω ὅτι τὰ νότια ἄστρα 15
πλείονα διάστασιν τῶν βορείων ἀφέστηκε τοῦ βορείου πόλου, τὰ δὲ πλείονα
διάστασιν ἀφεστηκότα τοῦ βορείου πόλου θᾶττον δύνει, τὰ νότια ἄρα θᾶττον
10 δύνει, οὐκ ἂν εἴη τῆς αἰτίας οὗτος ὁ συλλογισμός· οὐδὲ γὰρ τοῦτο αἴτιον
τοῦ θᾶττον δύνειν, ἀλλ' ἕπεται μὲν αὐτῷ, οὐκ ἔστι δὲ τοῦ θᾶττον δύνειν
αἴτιον. ὥστε μόνως τὸ ὅτι συνελογισάμεθα ἐκ τούτου, ὅτι τοῦδε ὄντος
τόδε ἕπεται, οὐ μὴν ὅτι τόδε τοῦδέ ἐστιν αἴτιον. κἂν αὐτόπιστοι δὲ εἶεν
αἱ προτάσεις καὶ μηδενὸς ὅρου μέσου εἰς πίστιν δεόμεναι, μὴ περιέχοιεν 20
15 δὲ τὴν αἰτίαν, οὐδὲν ἧττον τοῦ ὅτι ἐστὶν ὁ ἐκ τούτων συλλογισμός, ὥσπερ
ὁ ἐκ τοῦ πανσέληνον εἶναι καὶ μὴ ποιεῖν σκιὰν τὴν ἔκλειψιν τῆς σελήνης
κατασκευάσας. ὥστε οἱ μὲν τοῦ διότι συλλογισμοὶ πάντως δι' ἀμέσων· οὐ
μὴν οἱ δι' ἀμέσων τοῦ διότι πάντως. εἷς μὲν οὖν τρόπος τῆς διαφορᾶς
τοῦ ὅτι καὶ τοῦ διότι ἐν ταῖς αὐταῖς ἐπιστήμαις οὗτος. ἕτερος δέ, ὅταν
20 ἀμφότεροι μὲν δι' ἀμέσων περαίνωνται προτάσεων, καὶ ὁ τοῦ ὅτι συλλογισμὸς
καὶ ὁ τοῦ διότι, ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ διότι ἐκ τῆς αἰτίας συλλογίζεται τὸ αἰτια- 25
τόν, ὁ δὲ τοῦ ὅτι ἐκ τοῦ αἰτιατοῦ τὸ αἴτιον· οἷαί εἰσιν αἱ τεκμηριώδεις
καλούμεναι δείξεις. δεῖ δὲ ἄνωθεν ἀναλαμβάνοντας εἰπεῖν οὕτως. τῶν
αἰτίων καὶ αἰτιατῶν τὰ μὲν ἀντιστρέφουσι, τὰ δὲ οὐκ ἀντιστρέφουσιν. οἷον
25 εἰ μὲν γὰρ πῦρ, πάντως καὶ τέφρα, καὶ εἰ τέφρα, πάντως καὶ πῦρ· καὶ ἐπὶ
τῶν φωτισμῶν τῆς σελήνης· εἴτε γὰρ τοιῶσδε φωτίζεται ὥσπερ ἐμφανί-
ζεται, πάντως καὶ σφαιροειδής ἐστιν, εἴτε σφαιροειδής ἐστι, πάντως καὶ
τοιῶσδε φωτίζεται. ἐφ' ὧν οὖν ἀντιστρέφουσι πρὸς ἄλληλα τὸ αἴτιον καὶ 30
τὸ αἰτιατόν, πολλάκις διὰ τὸ γνωριμώτερον εἶναι τοῦ αἰτίου τὸ αἰτιατὸν
30 ἐκ τοῦ αἰτιατοῦ κατασκευάζομεν τὸ αἴτιον, οἷον τὴν σελήνην σφαιροειδῆ
δεικνύντες ἐκ τῶν φωτισμῶν· καίτοι οὐχ οἱ φωτισμοὶ τοῦ σφαιροειδῆ

1 τὴν om. U: ante αἰτίαν colloc. a προσεχῶς a 2 ἔχοντα a διὰ om. R
3 γίνεσθαι a ἐκλείπειν, om. ὅτι a 4 λέγειν R post ἀεὶ add. μὲν Ua
6 τις post κυρίως colloc. R: post ἂν a εἴπη R 8 τῶν μορίων R: ἢ τὸ βόρεια,
sed post πόλου a δὲ om. U πλεῖον alt. l. R 9 διάστασιν a: om. RU
τοῦ βορείου πόλου ἀφεστηκότα a ante θᾶττον add. πολὺ R 10. 11 τοῦ δύνειν
θᾶττον αἴτιον a 12 τὸ ὅτι μόνως a 15 post ὥσπερ add. καὶ a πανσελήνου R
17 πάντες U 18 post μὴν add. δὲ a πάντως τοῦ διότι R post οὖν add.
πρῶτος a τρόπος διάφορος U: τῆς διαφορᾶς τρόπος a 20 μὲν om. Ra
καὶ ὁ — 21 ὁ τοῦ διότι, om. συλλογισμὸς, post ἀμφότεροι colloc. a 22 διότι R
24 aut post οἷον addendum ἐπὶ πυρὸς καὶ τέφρας (cf. vs. 25. 26) aut οἷον sive 25 γὰρ
delendum censeo 26 εἴτι a² φωτίζοιτο Ua² 26. 27 ἐμφανίζεται RUa²: ἡ
σελήνη a¹ 27 σφαιροειδές utroque loco a¹ post ἐστιν add. καὶ Ra εἰ R: εἴτι a¹
29 τὸ αἰτιατὸν τοῦ αἰτίου a 30 οἷον scripsi: ὅτι RUa²: ὡς ὅταν a¹ σελήνην σφαι-
ροειδῆ a¹: inv. ord. RUa² 31 δεικνύντας Ua²: δεικνύωμεν a¹ φωτισμάτων a

εἶναι αἴτιοι, ἀλλ' ἐκεῖνο τούτων. λέγεται οὖν οὗτος τοῦ ὅτι συλλογισμός· 37r
τὸ γὰρ σφαιροειδὲς τῆς σελήνης ἐκ τῶν φωτισμάτων συλλογίζεται. ὁμοίως
'τέφρα ἐνταῦθά ἐστιν· ὅπου δὲ τέφρα, ἐκεῖ πῦρ ἦν· ἐνταῦθα ἄρα πῦρ ἦν'.
εἰ δὲ εἴποιμεν 'πῦρ ἐνταῦθα· ὅπου δὲ πῦρ, ἐκεῖ πάντως καὶ τέφρα· ἐνταῦθα 35
5 ἄρα τέφρα ἐστί', τοῦ διότι ὁ συλλογισμός· ἐκ τοῦ αἰτίου γὰρ τὸ αἰτιατὸν
συλλογίζεται. ἐκεῖνος δὲ τοῦ ὅτι· ἐκ τοῦ αἰτιατοῦ γὰρ τὸ αἴτιον συνελογί-
σατο. καὶ ἐπεὶ ἄλυτά ἐστι τὰ τοιαῦτα, σημεῖα λέγεται, καὶ τοῦτο κατὰ τὰ
δεύτερα ἀπόδειξις ἢ τὸ ὅλον τοῦτο τεκμηριώδης ἀπόδειξις. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν
ἀντιστρεφόντων οὕτως. πολλάκις δὲ τοῦ μὲν αἰτίου ὄντος ἀνάγκη καὶ τὸ
10 αἰτιατὸν εἶναι, οὐ πάντως δὲ τοῦ αἰτιατοῦ ὄντος καὶ τὸ αἴτιον· καὶ ἔμπαλιν 40
τοῦ μὲν αἰτιατοῦ ὄντος πάντως καὶ τὸ αἴτιον, οὐ πάντως δὲ τοῦ αἰτίου καὶ τὸ
αἰτιατόν. οἷον τοῦ μὲν προτέρου· εἰ μὲν γὰρ τέτοκεν ἡ γυνή, πάντως καὶ
ὠχρά ἐστιν· οὐ πάντως δὲ τῷ ὠχρὰν εἶναι ἀκολουθεῖ τὸ τετοκέναι· ἐνδέ-
χεται γὰρ τοῦ αὐτοῦ πλείονα αἴτια εἶναι, καὶ φόβον καὶ νόσον καὶ ἕτερα.
15 ὁμοίως, εἰ πολλὰ βεβάδικε, κέκμηκεν· οὐ μήν, εἰ κέκμηκεν, ἤδη καὶ πολλὰ
βεβάδικε· δυνατὸν γὰρ καὶ ἐκ πλείονος ἐργασίας κεκμηκέναι. καὶ δῆλον 45
ὅτι ἐπὶ τούτων τοῦ μὲν διότι συλλογισμὸς ἔσται, τοῦ δὲ ὅτι οὐκέτι· ἀεὶ
μὲν γὰρ διὰ τῆς αἰτίας πρόεισιν ἐπὶ τούτων ὁ συλλογισμὸς κατασκευάζων
τὸ αἰτιατόν· οὐ δύναται δὲ ἐκ τοῦ αἰτιατοῦ δεῖξαι τὸ αἴτιον διὰ τὸ
20 μὴ ἀντιστρέφειν. ὥστε ἐπὶ τούτων τοῦ μὲν ὅτι ἔσται συλλογισμός, οὐ
μὴν τοῦ διότι. τοῦ δὲ δευτέρου παράδειγμα, λέγω δὴ τοῦ τῷ μὲν
αἰτιατῷ τὸ αἴτιον ἕπεσθαι, μὴ πάντως δὲ καὶ τῷ αἰτίῳ τὸ αἰτιατόν· οἷον
εἰ τέτοκεν ἡ γυνή, πεπλησίακεν ἀνδρί· οὐκέτι δὲ καὶ ἀντιστρέψαι δυνατόν, 50
ὅτι εἰ πεπλησίακεν ἡ γυνὴ ἀνδρί, καὶ τέτοκε. καὶ καρπῶν μὲν ὄντων
25 πάντως ὑετὸς γέγονεν· ὑετοῦ δὲ γενομένου οὐ πάντως καὶ καρποὶ ἔσον-
ται. καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων μόνου τοῦ ὅτι γίνεται συλλογισμός, οὐδαμῶς
δὲ τοῦ διότι.

---

2 τὸ—συλλογίζεται a: ὁμοίως δὲ τὸ σφαιροειδὲς τῆς σελήνης συλλογιεῖται R: συλλογιεῖται τὸ σφαιροειδὲς τῆς σελήνης U   οὕτως R: πάλιν a   3 ἦν prius RU: ἐστιν a   ἦν alt. RU: ἐστι, τοῦ ὅτι ἐστὶν ὁ συλλογισμός a   4 εἴποιμεν a: εἴπομεν RU   ἐνταῦθα πῦρ a   ἐκεῖ a: om. RU   5 ἐστί om. a   post διότι add. ἔσται a   5. 6 συλλογίζεται τὸ αἰτιατόν U   6 ἐκεῖνος scripsi: ἐκεῖνο RUa   post δὲ add. ὡς εἴπομεν a   ἐκ τοῦ a: ἐξ RU   6. 7 συνελογίσατο om. R   7 καὶ alt. om. Ra   7. 8 κατὰ δεύτερον μέτρον R: καθ' ἕτερον μέρος a[1]   ἀποδείξεως pr. l. R   10 ὄντος καὶ om. R   post αἴτιον add. ὅτι Ua[2]   10. 11 πάλιν τοῦ αἰτιατοῦ μὲν a[1]   post ὄντος add. ἔσται a[1]   12 τοῦ μὲν προτέρου (scil. παράδειγμα cf. vs. 21) RUa[2]: ἐπὶ τοῦ προτέρου a   γὰρ deleverim   13 δὲ om. Ra   ὠχρὰ (post τῷ) Ra   14 αἴτια εἶναι RUa[2]: εἴδη εἶναι αἰτίας a[1]   16 post πλείονος add. ἄλλης a   17 οὐκ ἔστι U: οὐκ ἔσται a   19 δυνατὸν conicio   τὸ αἴτιον δεῖξαι U   20 ἐπὶ γὰρ τούτων, om. ὥστε a[1]   post τούτων add. τουτέστιν ἐκ τῶν αἰτιατῶν Ua[2]   21 δὲ Ua: μὲν R   post παράδειγμα add. τόδε a   post τοῦ tert. add. ὅτι RU: om. a   21. 22 τὸ μὲν αἴτιον, ἕπεσθαι τῷ αἰτιατῷ, οὐ a   22 καὶ om. R   τὸ αἰτιατόν, τῷ αἰτίῳ a   24 ἡ γυνὴ om. R   καὶ γὰρ τῶν R   25 post πάντως prius add. καὶ Ra   26 post τοιούτων add. δὲ Ua

p. 78a22 Πρῶτον μὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστήμῃ, καὶ ἐν ταύτῃ διχῶς. |

Εἰπὼν ὅτι πρῶτον μὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστήμῃ, οὐκ ἐπήγαγεν 37v
ὅτι καὶ ἐν ἄλλῃ δὲ καὶ ἄλλῃ, ἀλλὰ πρῶτον εἰπὼν πῶς ἐν τῇ αὐτῇ ἐπι-
στήμῃ, ὅτι διχῶς, καὶ ἐπεξελθὼν τοῖς δύο τρόποις τότε μετὰ πολλὰ λέγει
5 πῶς καὶ κατὰ ἄλλην καὶ ἄλλην διαφέρουσιν.

p. 78a23 Ἕνα μὲν τρόπον, ἐὰν μὴ δι' ἀμέσων γίνηται ὁ συλλο-
γισμός.

Τουτέστιν ἐὰν μὴ ἄμεσοι ὦσιν αἱ προτάσεις· τοῦ γὰρ ὅτι ἔσται τότε
ὁ συλλογισμός. ὁ δὲ τοῦ διότι συλλογισμὸς τὸ πρῶτον θέλει ἔχειν αἴτιον
10 ἐν τῷ μέσῳ ὅρῳ.

p. 78a26 Ἄλλον δὲ δι' ἀμέσων μέν, ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦ αἰτίου ἀλλὰ
τῶν ἀντιστρεφόντων διὰ τοῦ γνωριμωτέρου.

Ὁ δεύτερος τρόπος, καθ' ὃν διαφέρει τὸ ὅτι τοῦ διότι, ὅτι ἐπ' ἀμφο-
τέρων μὲν ἄμεσοι αἱ προτάσεις, ἀντιστρεφόντων δὲ τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ
15 αἰτιατοῦ, ὅταν γνωριμώτερον ᾖ τοῦ αἰτίου τὸ αἰτιατὸν καὶ ἐκ τοῦ γνωριμω-
τέρου τις συλλογίζηται, τότε τοῦ ὅτι ποιεῖται συλλογισμόν, ὥσπερ ὅταν
ἐκ τοῦ αἰτίου τὸ αἰτιατόν, τοῦ διότι. ὅτι δὲ ἐπὶ τούτων καὶ τοῦ ὅτι εἰσὶν αἱ
προτάσεις ἄμεσοι, σαφὲς ἐκ τῶν παραδειγμάτων· τὸ γὰρ τέφρας οὔσης 15
εἶναι πάντως καὶ πῦρ ἄμεσον· οὐδενὸς γὰρ ἄλλου δεόμεθα μέσου ὅρου
20 εἰς πίστιν.

p. 78a30 Οἷον ὅτι ἐγγὺς οἱ πλάνητες διὰ τοῦ μὴ στίλβειν.

Πρότερον τοῦ δευτέρου τρόπου τῶν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστήμῃ τοῦ ὅτι καὶ 20
τοῦ διότι συλλογισμῶν ποιεῖται τὰ παραδείγματα. ἐὰν μὲν γὰρ εἴπωμεν
οὕτως, ὅτι οἱ πλάνητες οὐ στίλβουσι, τὰ μὴ στίλβοντα ἐγγύς εἰσιν, οἱ πλά-
25 νητες ἄρα ἐγγύς εἰσιν, οὗτος τοῦ ὅτι ὁ συλλογισμός· ὁ γὰρ μέσος ὅρος οὐκ
ἔστιν αἰτία τοῦ πράγματος· οὐ γὰρ τοῦτο αἴτιον τοῦ ἐγγὺς εἶναι, τὸ μὴ
στίλβειν, αἰτιατὸν δὲ μᾶλλον· διὰ γὰρ τὸ ἐγγὺς εἶναι οὐ στίλβουσι. τεκμη-

1 ante πρῶτον add. τὸ δ' ὅτι διαφέρει καὶ τὸ διότι ἐπίστασθαι a ἐν alt. om. R
2 ὅτι a: γὰρ RU 4 ἐξελθὼν R: διεξελθὼν a τοὺς δύο τρόπους Ra
μετὰ πολλά] p. 78b34 sq. 6 γίνεται U 9 αἴτιον θέλει ἔχειν U
11 ἄλλο Ua[2] δὲ om. a[1] post δὲ add. εἰ Arist. (om. A B C M u d f, rec. c)
ante δι' add. μὴ Ua[2] (pr. n) 13 post τρόπος add. οὗτός ἐστι a[1] καθὸ Ua[2]
post διότι add. οὐ λέγει R: ἔστι δὲ οὗτος τοῦ a[1] ἐπ' — 14 μὲν (om. U) — προτάσεις
RUa[2]: καὶ τῶν προτάσεων ἀμέσων οὐσῶν a[1] 16 συλλογίζεται U post συλ-
λογισμὸν add. καὶ οὐ τοῦ διότι a 17 αἱ om. U 18 ἄμεσοι ante 17 εἰσὶν colloc. a
19 ὅρου μέσου δεόμεθα U 23 συλλογισμῶν a: συλλογισμοῦ RU post εἴπωμεν
add. φησιν a 25 post ὅτι add. ἔσται a 26 τοῦτο RUa[2]: τὸ μὴ στίλβειν hic
colloc. a[1] τὸ (ante ἐγγὺς) R post εἶναι add. αὐτοὺς R: αὐτῶν a[2]: αὐτῶν
τοὺς πλάνητας a[1] 27 μᾶλλον δὲ αἰτιατόν a[1] τοῦ R

ριώδης οὖν ἡ δεῖξις, καὶ ὁ συλλογισμὸς τοῦ ὅτι. τὸ δὲ σχῆμα τοῦ συλλο- 37v
γισμοῦ πρῶτον ἐκ δύο καταφατικῶν. ὁ δὲ μέσος ὅρος ἀόριστος, λέγω τὸ
μὴ στίλβειν, καὶ ἔστιν ἐλάττων μὲν πρότασις ἡ ΓΒ, μείζων δὲ ἡ ΒΑ. 30

p. 78a33 ⟨Ἀλλὰ καὶ τὸ Α κατὰ τοῦ Β⟩.

5 Πρότερον ἐκ τοῦ ἐλάττονος ὅρου, τουτέστι τοῦ Γ, τὴν καταρίθμησιν
τῶν ὅρων ποιησάμενος, ὕστερον ἐκ τοῦ μείζονος, τοῦ Α, πάλιν ἤρξατο, ἴσως
τὸ ἐν ὅλῳ καὶ κατὰ παντὸς ἐμφαίνων ὡς ταὐτόν ἐστιν, ἐπεὶ ταὐτόν ἐστι
τῇ σχέσει μόνῃ διαφέρον.

p. 78a34 Τοῦτο δ' εἰλήφθω δι' ἐπαγωγῆς ἢ δι' αἰσθήσεως.

10 Τὸ τὰ ἐγγὺς ὄντα μὴ στίλβειν ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς, φησί, καὶ τῆς
αἰσθήσεως εἰλήφθω· ὁ γὰρ 'ἢ' ἐνταῦθα οὐ διαζευκτικὸς ἀλλ' ἀντὶ τοῦ
'καί' εἴληπται. οἷον εἰ ἀργύριον ἐγγὺς παραθείης, οὐκ ὄψει στίλβοντα· πόρρω 35
δὲ θεὶς στίλβοντα ὄψῃ· ὁμοίως τὸ λυχνιαῖον φῶς πόρρωθεν μὲν ὁρώμενον
στίλβειν δοκεῖ καὶ σχεδὸν ἀποσπινθηρίζειν, ἐγγὺς δὲ ὑπάρχον οὐδὲν τοιοῦτον
15 ἐμφαίνει. διὰ τοῦτο καὶ οἱ μὲν ἀπλανεῖς τῶν ἀστέρων στίλβειν δοκοῦσιν,
οἱ δὲ πλανώμενοι οὐκέτι. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πλανωμένων οἱ πορρωτέρω
μᾶλλον στίλβουσιν· ὁ γοῦν τῆς Ἀφροδίτης καίτοι μέγιστος ἡμῖν φαινόμενος
ὅμως οὐ στίλβει διὰ τὸ ἐγγύτατα εἶναι. τούτου δὲ αἴτιον, ὅτι προϊοῦσαι
αἱ ὄψεις ἀσθενέστεραι γίνονται, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον πάσχουσαι ὑπὸ τοῦ
20 φωτὸς τῆς στιλπνότητος ἴσχουσι τὴν φαντασίαν· ἐγγυτέρων δὲ ὄντων τῶν 40
λαμπρῶν σωμάτων ἐρρωμενέστεραι αὐτοῖς προσβάλλουσαι αἱ ὄψεις ἧττον
πάσχουσιν ὑπ' αὐτῶν. διὰ τοῦτο γοῦν οἱ ἀσθενεστέρας ἔχοντες τὰς ὄψεις
καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς στίλβειν τὰ λαμπρὰ τῶν σωμάτων νομίζουσιν, οἷον τὸ
λυχνιαῖον φῶς ἤ τι τοιοῦτον· ἂν δ' ἐπὶ πολὺ ἀσθενεῖς ὦσιν αἱ ὄψεις, οὐδὲ
25 προσβλέψαι τὸ λυχνιαῖον φῶς δύνανται πολλῆς προσβαλλούσης τῆς στιλ-
πνότητος. ὥστε τὰ ἐγγὺς ὄντα οὐ στίλβουσιν.

1 δὲ om. a 2 post πρῶτον add. ἐκθεὶς Ua ὁ δὲ R: ἀλλ' ὁ U: καὶ τὸν a μέσον ὅρον ἀόριστον a post λέγω add. δὲ a 3 ἔστιν om. a: ἔστω R ἐλάττονα a πρώτη ἡ R: πρότασιν τὴν a μείζονα δὲ τὴν a 4 lemma addidi 5 τουτέστι om. a τὴν καταρίθμησιν τῶν ὅρων R, om. τῶν ὅρων U: καὶ τὴν ἀπαρίθμησιν, sed ante πρότερον a 6 post ὕστερον add. δὲ U 7 ὡς— ἐστι a[2]: ἐπὶ τούτων γάρ ἐστι Ra[1]: ἐπὶ τοῦ δὲ U 8 μόνῃ om. a[1] διαφέρειν Ra[1] 9 lemma, quod post 1 τοῦ ὅτι colloc. libri, huc transposui 10 post τὸ add. δὲ a φησὶ post στίλβειν colloc. U 12 παραθήσεις U 13 θεὶς om. Ra ὄψει R: θεάσῃ a post ὁμοίως add. δὲ a 14 δοκεῖ στίλβειν a 15 μὲν om. a 16 δὲ alt. om. R 17 γὰρ R 18 ἐγγυτάτω U 20 ἔχουσι a ἐγγυτέρω a 22 τὰς om. Ua 23 ἐκ τῶν R στίλβειν post λαμπρὰ colloc. R: post σωμάτων a 24 κἂν, om. δ' R 25 τὸ λυχνιαῖον φῶς a: τῷ λυχνιαίῳ φωτὶ RU

p. 78a39 Ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ θατέρου θάτερον δειχθῆναι, καὶ ἔσται 45 τοῦ διότι ἡ ἀπόδειξις.

Πρὸ τούτου μὲν γὰρ διὰ τοῦ μὴ στίλβειν τὸ ἐγγὺς εἶναι αὐτοὺς ἐδείκνυτο, μέσου μὲν ὄντος ὅρου τοῦ μὴ στίλβειν, μείζονος δὲ τοῦ ἐγγὺς εἶναι. ἐὰν 5 δὲ ἀντιστρέψωμεν τούτων τὴν τάξιν καὶ τὸν μὲν μείζονα μέσον θῶμεν, τὸ | ἐγγὺς εἶναι, τὸν δὲ μέσον, τὸ μὴ στίλβειν, μείζονα, ποιοῦμεν τοῦ διότι 38r συλλογισμόν· κυρίως γὰρ ἡ αἰτία ἐν τῷ μέσῳ γίνεται. οἷον οἱ πλάνητες ἐγγύς εἰσι· τὸ δὲ ἐγγὺς ὂν οὐ στίλβει· οἱ πλάνητες ἄρα οὐ στίλβουσιν. οὗτος οὖν τοῦ διότι, διότι ἐκ τοῦ αἰτίου τὸ αἰτιατὸν ἔδειξε, λέγω δὴ ἐκ 10 τοῦ ἐγγὺς εἶναι τὸ μὴ στίλβειν.

p. 78b4 Πάλιν ὡς τὴν σελήνην δεικνύουσιν, ὅτι σφαιροειδής.

Ἕτερον τῶν αὐτῶν παράδειγμα. εἴπομεν δὲ ἱκανῶς ὅτι, εἰ μὲν ἐκ τοῦ σχήματος τοὺς φωτισμοὺς τῆς σελήνης συλλογισόμεθα, τοῦ διότι ἔσται ὁ συλλογισμὸς ἐκ τοῦ αἰτίου τὸ αἰτιατὸν συνάγων, εἰ δὲ ἔμπαλιν, τοῦ ὅτι.

15 p. 78b11 Ἐφ' ὧν δὲ τὰ μέσα μὴ ἀντιστρέφει καὶ ἔστι γνωριμώτερον τὸ ἀναίτιον.

Εἰπὼν περὶ τῶν ἀντιστρεφόντων αἰτίων καὶ αἰτιατῶν λέγει καὶ περὶ τῶν μὴ ἀντιστρεφόντων. ὅταν οὖν, φησί, μὴ ἀντιστρέφῃ ὁ μέσος ὅρος πρὸς τὸν μείζονα, τουτέστι τὸ αἴτιον πρὸς τὸ αἰτιατόν, ὅταν μὲν τὸ αἰτιατὸν 20 γνωριμώτερον ᾖ, (ἀναίτιον δέ φησι τὸ αἰτιατόν· γνωριμώτερον δὲ τοῦτ' ἔστιν, ὅτι τοῦ αἰτιατοῦ ὄντος πάντως ἀνάγκη εἶναι τὸ αἴτιον, ὥσπερ ἐν τῷ λέγοντι συλλογισμῷ 'ἡ γυνὴ τέτοκεν, ἡ τετοκυῖα πεπλησίακεν ἀνδρί'· γνωριμώτερον γὰρ τὸ τετοκέναι· τούτῳ μὲν γὰρ ἕπεται τὸ πεπλησιακέναι, τῷ δὲ 20 πεπλησιακέναι οὐ τοῦτο· οὗτος οὖν τοῦ ὅτι ὁ συλλογισμός, οὐ τοῦ διότι, διότι 25 ἐκ τοῦ αἰτιατοῦ, τοῦ τετοκέναι, τὸ αἴτιον, τὸ πλησιάσαι ἀνδρί, συνήγαγεν ὡς πάντως ἑπομένου τῷ αἰτιατῷ τοῦ αἰτίου· εἰ γάρ τοι τέτοκε, πάντως καὶ πεπλησίακεν ἀνδρί), ἐπὶ τῶν οὕτως οὖν ἐχόντων οὐκ ἔστι τὸ διότι συλλογί-

4 post μὲν add. οὖν R 5 post ἀντιστρέψωμεν add. φησι a 5. 6 τὸ ἐγγὺς εἶναι μέσον θῶμεν a 6 τοῦ δὲ R 7 post μέσῳ add. ὅρῳ R θεωρεῖται a 9 οὕτως R διότι ἐκ RU: ἔσται συλλογισμός. ἐκ γὰρ a δείκνυται a 11 Ἐφ' ὧν δὲ—διότι δ' οὐ (b 11—13) a 12 post παράδειγμα add. ἐκτίθησι. περὶ οὗ καὶ πρότερον a εἴπομεν] p. 168,30 sq. δὲ om. a post ἱκανῶς add. περὶ τούτων R 13 ἔσται a: om. RU 15. 16 Ἔτι ἐφ' ὧν τὸ μέσον—ἅπαν ἀναπνεῖ ζῷον (b 13—23) a 17 post ἀντιστρεφόντων add. τῶν R 19 post μείζονα add. αὐτοῦ U ὅταν μὲν RUa²: τοῦ δὲ αἰτίου a¹ 20 αἴτιον δέ R γνωριμώτερον—21 τὸ αἴτιον om. a¹ 21 ὅτι Ua²: om. R: fort. ὅτε sive ὅταν post αἴτιον addiderim τοῦ δὲ αἰτίου ὄντος μὴ πάντως ἀνάγκη εἶναι τὸ αἰτιατόν 22 ἀνδρὶ πεπλησίακε a fort. ἀνδρί, ⟨ἡ γυνὴ ἄρα πεπλησίακεν ἀνδρί⟩ 23 μὲν om. Ua τῷ—24 τοῦτο om. R τῷ a: τὸ U 24 post ὅτι add. ἔσται a 25 τὸ alt. R: τοῦ Ua 26 ἑπόμενον U 27 ἀνδρὶ ante 26 πάντως colloc. a post ἀνδρὶ add. συνήγαγεν U

σασθαι διὰ τὸ μὴ πάντως ἕπεσθαι τῇ αἰτίᾳ τὸ ἀποτέλεσμα. τοῦ δὲ ἑτέρου 38r
τρόπου οὐκ ἐμνήσθη, λέγω δὴ τοῦ ὅτι τοῦ μὲν αἰτίου ὄντος καὶ τὸ αἰτια-
τόν ἐστι, τοῦ δὲ αἰτιατοῦ οὐ πάντως τὸ αἴτιον, διότι μηδὲ κυρίως ἁπλῶς 25
ὠχριάσεως αἴτιον τὸ τετοκέναι ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, εἴ γε μὴ πᾶσα
5 ὠχρίασις ὑπὸ τοῦ τετοκέναι. ἐὰν δὲ λάβωμέν τινα ὠχρίασιν μὴ ὑπὸ τοῦ
τεκεῖν γενομένην ἀλλ' ὑπ' ἄλλου τινός, οὐ καλῶς φαμεν ἐπὶ ταύτης ὅτι τοῦ
αἰτιατοῦ ὄντος τὸ αἴτιον οὐκ ἔστιν· οὐδὲ γάρ ἐστιν ἡ τοιαύτη ὠχρίασις
αἰτιατὸν τοῦ τετοκέναι ἀλλ' ἄλλου τινός. καθόλου γὰρ ἀδύνατον αἰτιατόν τι
εἶναι μὴ ὄντος τοῦ αἰτίου· εἰ γὰρ πᾶν τὸ γινόμενον ἐξ αἰτίου γίνεται, πάντως 30
10 ἀνάγκη τοῦ αἰτιατοῦ ὄντος καὶ τὸ αἴτιον εἶναι. τὸ δὲ αἴτιον τῆς πλάνης ἡ
ὁμωνυμία καὶ τὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ἢ πάθος ὑπὸ πλειόνων δύνασθαι αἰτίων γίνε-
σθαι. διὰ τοῦτο μόνως ἔλαβε τὸ δύνασθαι τοῦ αἰτίου ὄντος μὴ πάντως
εἶναι τὸ αἰτιατόν, οὐ μὴν τοὐναντίον τοῦ αἰτιατοῦ ὄντος μὴ εἶναι τὸ αἴτιον.
ἀλλ' εἰ τῶν πρός τι τὸ αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατόν, πῶς φαμεν αὐτὰ μὴ ἀντιστρέφειν
15 καὶ ἐνδέχεσθαι τοῦ αἰτίου ὄντος τὸ αἰτιατὸν μὴ εἶναι; δυνάμει δῆλον ὅτι
τὸ αἴτιον λέγοντες καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ καὶ οὐχ ὡς αἴτιον ἀλλ' ὡς πρᾶγμα. 35
οἷον ὁ οἰκοδόμος ἐστὶν οἰκίας μὴ οὔσης ὡς τοιάνδε ἕξιν ἔχων· εἰ μέντοι
ὡς αἴτιος ληφθῇ, ἀνάγκη πάντως καὶ τὸ αἰτιατὸν εἶναι· τῶν πρός τι γὰρ ταῦτα,
καὶ ὡς ἔστι θάτερον, καὶ θάτερον, εἰ δυνάμει τὸ αἴτιον, καὶ τὸ αἰτιατὸν
20 δυνάμει, εἰ δὲ ἐνεργείᾳ τὸ αἴτιον, καὶ τὸ αἰτιατὸν πάντως ἐνεργείᾳ.

p. 78b13 Ἔτι ἐφ' ὧν τὸ μέσον ἔξω τίθεται· καὶ γὰρ ἐν τούτοις
τοῦ ὅτι καὶ οὐ τοῦ διότι ἡ ἀπόδειξις.

Εἰπὼν ὅτι ὁ τοῦ ὅτι καὶ ὁ τοῦ διότι συλλογισμὸς κατὰ τὴν αὐτὴν
ἐπιστήμην κατὰ δύο τρόπους γίνεται, καθ' ἕνα μέν, ὅτι ὁ μὲν τοῦ διότι 40
25 δι' ἀμέσων μόνως προτάσεων περαίνεται, ὁ δὲ τοῦ ὅτι καὶ δι' ἐμμέσων,
καθ' ἕτερον δέ, ὅτι ὁ μὲν τοῦ ὅτι ἐκ τοῦ αἰτιατοῦ τὸ αἴτιον συλλογίζεται,
ὁ δὲ τοῦ διότι ἐκ τοῦ αἰτίου τὸ αἰτιατόν, θεὶς τοῦ δευτέρου τρόπου παρα-
δείγματα τό τε κατὰ τοὺς ἀστέρας καὶ τὸ κατὰ τὴν σελήνην τοῦ προτέρου
παράδειγμα οὐδὲν ἔθηκε. διὰ τοῦτο οὖν νῦν ἐπαναλαμβάνει τὸν περὶ τοῦ
30 πρώτου τρόπου λόγον, ἵνα καὶ αὐτὸν διὰ παραδείγματος πιστώσηται· οὐδὲ 45

1 διότι — ἕπεται U συμπέρασμα R: συμπέρασμα. ἐν ἄλλῳ, αἰτιατόν a² 3 post αἰτιατοῦ add. ὄντος a 4 ὠχρίασεν ὡς U τὸ τετοκέναι αἴτιον ὠχριάσεως a εἰ γὰρ R 5 τὸ pr. l. Ua 6 τετοκέναι a φήσομεν a 8 ἀδύνατον γὰρ καθόλου, om. αἰτιατόν Ra 11 τὸ alt. Sa: om. RU δύνασθαι post τὸ prius colloc. a 12 μόνον a τοῦ Sa: om. RU 13 οὐ — αἴτιον om. U fort. ⟨τὸ⟩ τοῦ 14 αἰτιατὸν — αἴτιον U 15. 16 φαμὲν οὖν ὅτι, δυνάμει τὸ αἴτιον λέγομεν a 16 καὶ οὐχ RU: δυνατὸν εἶναι μὴ ὄντος τοῦ αἰτιατοῦ. οὐ γὰρ a post αἴτιον add. λέγομεν εἶναι a 17 ἐστὶν RU: δύναται εἶναι a οὔσης καθὸ ἕξιν ἔχει τοιάνδε a 18 ληφθείη a 19 εἰ γὰρ τὸ αἴτιον δυνάμει a 20 τὸ αἴτιον om. R πάντως om. U 21. 22 lemma om. a 21 ἔστι R 25 μόνως om. R post ὅτι add. καὶ δι' ἀμέσων a 27 post τρόπου add. πλεῖστα Ua 28 τά τε U τὸ κατὰ om. U 29 παραδείγματος U ἔθηκας R νῦν om. a ἀναλαμβάνει U 30 αὐτὸν post παραδείγματος colloc. R παραδειγμάτων Ua, at cf. p. 174,3

γὰρ ὡς ἕτερόν τινα τρόπον τοῦτον ἐκτιθέμενος τῆς ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστήμῃ 38r
διαφορᾶς τοῦ ὅτι καὶ τοῦ διότι οὕτως ἀνέλαβε ταῦτα (οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἕτερόν
τινα εὑρεῖν) ἀλλ', ὡς εἶπον, ἵνα καὶ αὐτοῦ παράδειγμα θῆται. τί οὖν ἐστι
τὸ ἐφ' ὧν τὸ μέσον ἔξω τίθεται; τὴν ἀρχὴν μὲν ὁ Ἀλέξανδρός φησιν
5 ὅτι διὰ τούτων τὸ δεύτερον σχῆμα σημαίνει· καὶ γὰρ τὰ παραδείγματα ἃ
τίθησι τοῦ δευτέρου ἐστὶ σχήματος· διὸ καὶ ὑπονοήσειεν ἄν τις τὸ ἔξω
τίθεσθαι τὸν μέσον ὅρον τοῦτο αὐτῷ σημαίνειν. οὐ τοῦτο δὲ αὐτῷ σημαί-
νει τὸ ἔξω τίθεσθαι τὸν μέσον ὅρον ἀλλ', ὡς καὶ ὁ Ἀλέξανδρος προϊὼν 50
φησιν, ἔξω τίθεσθαι τὸν μέσον λέγει ἀντὶ τοῦ πορρωτέρω τῆς προσεχοῦς
10 αἰτίας· τοῦτο δέ, ἵνα μὴ τὴν κυριωτάτην καὶ προσεχῆ αἰτίαν ἔχῃ ὁ μέσος,
ἀλλ' ἔμμεσοι ὦσιν αἱ προτάσεις. τοιοῦτος γὰρ ἦν ὁ πρῶτος τῆς διαφορᾶς
τρόπος τοῦ ὅτι πρὸς τὸ διότι· τὸν γὰρ τοῦ ὅτι συλλογισμὸν μὴ ἀμέσους
ἔχειν τὰς προτάσεις ἔλεγεν ἀλλ' ἐμμέσους. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐξ | αὐτῶν 38v
ὧν ὁ Ἀριστοτέλης λέγει· οὓς μὲν γὰρ τίθησι συλλογισμοὺς τοῦ μέσου
15 σχήματος, λέγω δὴ τοῦ δευτέρου, ἐφεξῆς τίθησιν ἐν οἷς φησιν "ὁ δὲ συλλο-
γισμὸς γίνεται τῆς τοιαύτης αἰτίας ἐν τῷ μέσῳ σχήματι" ὡς δὴ μηδὲν εἰ-
ρηκὼς περὶ τούτου. ὅτι δὲ τὸ πόρρω τίθεσθαι τὸν μέσον ὅρον οὐδὲν ἄλλο
αὐτῷ σημαίνει ἢ τὸ ἀφεστηκέναι τῆς προσεχοῦς αἰτίας, δηλοῖ ἐν οἷς πάλιν
μετ' ὀλίγα φησὶν "ἐοίκασι δὲ αἱ τοιαῦται τῶν αἰτιῶν τοῖς καθ' ὑπερβολὴν 5
20 εἰρημένοις· τοῦτο δέ ἐστι τὸ πλέον ἀποστήσαντα τὸν μέσον εἰπεῖν", του-
τέστι τῆς αἰτίας ἀποστήσαντα.

Περὶ μὲν οὖν τούτου τοσοῦτον. τίθησι δὲ παράδειγμα τῶν ἐμμέσων προ-
τάσεων τοιοῦτον· εἰ γὰρ θελήσομεν, φησί, δεῖξαι ὅτι οὐκ ἀναπνεῖ ὁ
τοῖχος διὰ τὸ μὴ εἶναι αὐτὸν ζῷον, τοῦ ζῴου δηλονότι μέσου ὅρου ὄντος,
25 τοῦ ὅτι ἔσται ὁ συλλογισμός· οὐ γὰρ τὴν προσεχῆ αἰτίαν τοῦ πράγματος
ἔλαβεν. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο οὐκ ἀναπνεῖ, ἐπεὶ μή ἐστι ζῷον· εἰ γὰρ τοῦτο
ἦν, φησίν, αἴτιον τοῦ μὴ ἀναπνεῖν τὸν τοῖχον, τὸ μὴ εἶναι αὐτὸν ζῷον, 10
ἔδει πᾶν ζῷον ἀναπνεῖν. νῦν δὲ πολλὰ τῶν ζῴων οὐκ ἀναπνεῖ, οἷον
τὰ ἔντομα πάντα καὶ οἱ ἰχθύες. ἀληθὲς μὲν γὰρ ὃ μή ἐστι ζῷον, τοῦτο
30 μηδὲ ἀναπνεῖν, καὶ ἕπεται τῷ ἡγουμένῳ τὸ ἑπόμενον· οὐ μὴν τοῦτο αἴτιον
τοῦ μὴ ἀναπνεῖν. ἀλλ' ὁ διὰ τοῦ μὴ ἔχειν τὸν τοῖχον πνεύμονα συλλο-
γιζόμενος ὅτι οὐκ ἀναπνεῖ τοῦ διότι εἶπε συλλογισμόν· τὴν αἰτίαν γὰρ ἔχει
τοῦ πράγματος ἐν τῷ μέσῳ ὅρῳ· ὁ δὲ διὰ τοῦ μὴ εἶναι ζῷον τοῦ ὅτι,
διότι ἀφέστηκε τῆς αἰτίας ὁ μέσος ὅρος. ἐνταῦθα δὲ εἰκότως ἀπορήσειεν 15
35 ἄν τις πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰρημένα, ἐν οἷς φησιν εἰ γὰρ τὸ
μὴ εἶναι ζῷον τοῦ μὴ ἀναπνεῖν αἴτιον, ἔδει τὸ ζῷον εἶναι αἴτιον
τοῦ ἀναπνεῖν· δοκεῖ γὰρ τῇ σὺν ἀντιθέσει ἀντιστροφῇ κακῶς χρήσα-

1 τοῦτον om. U 3 καὶ τοῦ πρώτου a 4 κατ' ἀρχὰς a 7 ante οὐ add. ἀλλ' a 8 ὅρον om. R post ὁ add. αὐτὸς a 9 post μέσον add. ὅρον a 10 post μέσος add. ὅρος a 14 φησίν a 15 τοῦ om. Ua ἐφεξῆς] p. 78b23 16 τῷ δευτέρῳ a[1] δὴ om. R 17 αὐτοῦ a τίθεται U 18 δῆλον Ra 19 ὀλίγον a μετ' ὀλίγα] p. 78b28 23 θελήσαιμεν a 24 τοῦ μηδὲ R 27 φησίν om. R 31 ἀλλ' ὁ διὰ τοῦ a: ἀλλ' ὅτι διὰ τοῦ U: ἀλλὰ R 32 ἔχει om. R: ἔθηκεν, sed post 33 πράγματος a 34 ἀφέστηκεν ἐκ τῆς U

σθαι ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου ποιησάμενος τὴν ἀντιστροφήν. εἰ γὰρ τὸ μὴ 38v ζῷον, φησίν, αἴτιον τοῦ μὴ ἀναπνεῖν, τὸ ζῷον αἴτιον τοῦ ἀναπνεῖν· ἔστι γὰρ ἡγούμενον μὲν τὸ μὴ ζῷον, ἑπόμενον δὲ τὸ μὴ ἀναπνεῖν. τί οὖν φαμεν πρὸς ταῦτα; ὅτι εἰ μὲν ἐπὶ προτάσεων ἁπλῶς ἐποιεῖτο τὴν 20
5 ἀντιστροφὴν λέγων ὅτι, εἰ τὸ μὴ ζῷον οὐκ ἀναπνεῖ, ἀνάγκη τὸ ζῷον πᾶν ἀναπνεῖν, τῷ ὄντι κακῶς ἐχρήσατο τῇ σὺν ἀντιθέσει ἀντιστροφῇ. νῦν δὲ οὐχ οὕτως εἶπεν· οὐ γὰρ ὡς ἐπὶ προτάσεων ἁπλῶς ἐξέθετο τὸν λόγον ἀλλ' ὡς ἐπὶ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ. διὸ οὐκ εἶπεν 'εἰ γὰρ τῇ ἀποφάσει ἕπεται τὸ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τῇ καταφάσει ἕψεται τὸ ὑπάρχειν', 25
10 τὸ ἀναπνεῖν δηλονότι, ἀλλ' εἰ ἡ ἀπόφασις αἰτία τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἡ κατάφασις τοῦ ὑπάρχειν, ἵνα, ὡς εἶπον, λάβῃ τὸ αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατόν· ἐπὶ τούτων δέ, ὡς εἶπον, ἀληθὲς ἐκ τοῦ ἡγουμένου ποιήσασθαι τὴν ἀντιστροφήν. οἷον εἰ τὸ πλησιάζειν ἀνδράσι γυναῖκας αἴτιον τοῦ τίκτειν αὐτάς, τὸ μὴ πλησιάζειν ἀνδράσιν αἴτιον γίνεται τοῦ μὴ τεκεῖν· καὶ εἰ τοῦ μὴ
15 ναυαγεῖν τὸ μὴ πλεῖν αἴτιον, τοῦ ναυαγεῖν ἄρα τὸ πλεῖν αἴτιον ἔσται· καὶ εἰ τοῦ μὴ εἶναι καρποὺς αἴτιον τὸ μὴ ὗσαι, τοῦ εἶναι ἄρα αἴτιον ἂν εἴη τὸ ὗσαι· καὶ ἐπὶ πάντων ὡσαύτως. ὥστε οὐ κακῶς ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου ἐποιήσατο τὴν ἀντιστροφὴν αἴτιον λαβὼν καὶ αἰτιατόν. 30

Ἔτι ἐφ' ὧν τὸ μέσον ἔξω τίθεται· καὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῦ
20 ὅτι καὶ οὐ τοῦ διότι ἡ ἀπόδειξις. ὅτι τὸ ἔξω τίθεσθαι οὐ λέγει ἐν τῷ δευτέρῳ εἶναι σχήματι, δῆλον καὶ ἐξ αὐτῶν τούτων. ἐπὶ τούτων γάρ, φησί, μόνως τοῦ ὅτι καὶ οὐ τοῦ διότι ἡ ἀπόδειξις· ὥστε λέγοι ἂν ὅτι οὐδέποτε ἐν δευτέρῳ σχήματι τοῦ διότι συλλογισμὸς γίνεται. τοῦτο δὲ ψεῦδος· ἰδοὺ γάρ φημι οὕτως· ἐν τῇ ὑπὸ τὴν ὀρθὴν σφαῖραν οἰκήσει ὁ κύκλος ὃν κινεῖται ὁ
25 ἥλιος ἴσον ἔχει τὸ ὑπὲρ γῆν ἡμικύκλιον τῷ ὑπὸ γῆν· ἐν οἷς ἐστι μείζων ἡ 35 ἡμέρα καὶ ἐλάττων, οὐκ ἔστιν ἴσον τὸ ὑπὲρ γῆν μέρος τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου τῷ ὑπὸ γῆν· ἐν τῇ ὑπὸ τὴν ὀρθὴν σφαῖραν ἄρα οἰκήσει οὐκ ἔστι μείζων ἡμέρα καὶ ἐλάττων. καὶ ἔστιν οὗτος τοῦ διότι συλλογισμός· ἡ γὰρ προσεχὴς αἰτία ἐν τῷ μέσῳ ἐστὶν ὅρῳ. καὶ ὅπερ αὐτός φησι, τὸ τοῦ Ἀναχάρσιδος,
30 'ἐν Σκύθαις ἄμπελοι οὐκ εἰσίν, ἔνθα μέθη ἐστίν, ἄμπελοι εἰσίν, ἐν Σκύθαις ἄρα μέθη οὐκ ἔστι', καὶ οὗτος δῆλον ὅτι ὁ συλλογισμὸς τοῦ διότι

---

1 post ποιησάμενος add. τὸ ἑπόμενον, ἤτοι Ra 2 post αἴτιον alt. add. ἔσται a 3 μὴ prius om. Ra[1] μὴ alt. om. Ua[1] 4 προτάσεως Ra post ἐποιεῖτο add. τὸν λόγον, ἤτοι a 5 post λέγων add. οὕτως a 6 πᾶν om. U ἐκέχρητο U 7 οὐδὲ γὰρ R προτάσεως Ra post προτάσεων add. ἢ U 8 αἰτίας R 9 ἕπεται alt. l. R 11 post κατάφασις add. αἰτία a λάβῃ post αἴτιον colloc. U τὸ utrumque om. U 13 ante γυναῖκας add. τὰς R post αἴτιον add. γίνεται U 14 ἀνδράσιν RU: αὐτὰς a γίνεται om. a τίκτειν a 15 τοῦ μὴ R τὸ (ante ναυαγεῖν) U τοῦ (ante πλεῖν) R ἐστι R 17 τούτων R 19 τίθεται ἔξω Ua at cf. p. 173,21 20 post διότι add. ἐστὶν R τὸ RU: δὲ a τίθεται U post λέγει add. τὸ U 21 ἐπὶ RU: καὶ a 22 μόνον a 23 post ἐν add. τῷ a γίνεται συλλογισμός U ἰδοὺ—24 οὕτως (οὕτως om. U) RUa[2]: ἔστι γὰρ καὶ ἐν δευτέρῳ σχήματι συλλογισμὸς τοῦ διότι. οἷον a[1] 25 μείζων post 26 ἡμέρα colloc. U ἡ om. R 27 ἄρα σφαῖραν a 28 εἶναι R

ἐστί· προσεχὲς γὰρ αἴτιον τοῦ μὴ εἶναι μέθην τὸ μηδὲ ἀμπέλους εἶναι· καὶ 38v ἔστι τὸ σχῆμα δεύτερον. καὶ ἐπὶ ἄλλων πλείστων τὸ αὐτό.

p. 78b23 Ὁ δὲ συλλογισμὸς γίνεται τῆς τοιαύτης αἰτίας ἐν τῷ μέσῳ σχήματι.

5 Τουτέστιν ἐν ᾧ ὁ μέσος ὅρος ἔξω τίθεται καὶ γίνεται τὸ συμπέρα- 45 σμα ἀποφατικόν. δῆλον γὰρ ὅτι, ἐὰν καταφατικὸν ᾖ, ἐν τῷ πρώτῳ δείκνυται σχήματι, ἐὰν δὲ ἀποφατικόν, ἐν τῷ δευτέρῳ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν προκειμένων· οὐδεὶς τοῖχος ζῷον, πᾶν ἀναπνέον ζῷον, οὐδεὶς ἄρα τοῖχος ἀναπνεῖ· ἐν Σκύθαις ἄμπελοι οὐκ εἰσίν, ἔνθα εἰσὶν αὐλητρίδες, ἄμπελοι εἰσίν, ἐν Σκύ-
10 θαις ἄρα οὐκ εἰσὶν αὐλητρίδες. καὶ δυνατὸν μὲν ἦν καὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ποιήσασθαι τὸν συλλογισμὸν τήν τε ἀποφατικὴν πρότασιν ἀντι- 50 στρέψαντα καὶ τὸ συμπέρασμα. εἰ γὰρ οὐδεὶς τοῖχος ζῷον, καὶ οὐδὲν ζῷον τοῖχος· ἀλλὰ καὶ πᾶν ἀναπνέον ζῷον· καὶ συνάγεται οὐχὶ 'οὐδεὶς τοῖχος ἀναπνεῖ', ἀλλ' 'οὐδὲν ἀναπνέον τοῖχος'· ἀντιστραφέντος οὖν καὶ τοῦ συμ-
15 περάσματος γίνεται 'οὐδεὶς τοῖχος ἀναπνεῖ.' ἀλλ' ἐπειδὴ ἁπλούστερον διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος συνήγετο, διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε. ζητητέον δὲ τὴν αἰτίαν, διὰ τί μὴ γίνεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐν πρώτῳ σχήματι συλλογισμός. εἰ γὰρ δυνατὸν καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος ἀποφα- | τικὸν συναγαγεῖν συμπέρασμα, ὡς ὅταν εἴπω 'πᾶς ἄνθρωπος ζῷον, οὐδὲν 39r
20 ζῷον λίθος, οὐδεὶς ἄρα ἄνθρωπος λίθος', διὰ τί μὴ καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου; φημὶ ὅτι, ὅταν μὲν εἴπω 'πᾶς ἄνθρωπος ζῷον, οὐδὲν ζῷον λίθος, οὐδεὶς ἄρα ἄνθρωπος λίθος', οὐκ αἴτιον ἔλαβον τὸν μέσον ὅρον τοῦ μὴ κατηγορεῖσθαι τοῦ ἐλάττονος τὸν μείζονα· οὐδὲ γάρ, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστι, διὰ τοῦτο οὐκ ἔστι λίθος. ἀλλ' ἐπὶ τῶν αἰτίων δεῖ τὸν μέσον ὅρον 5
25 τοῦ ἐλάττονος ἀποφάσκεσθαι καὶ αἴτιον γίνεσθαι τοῦ δι' ἑαυτοῦ καὶ τὸν μείζονα ἀποφάσκεσθαι τοῦ ἐλάττονος. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν καταφατικῶν συλλογισμῶν διὰ τοῦτο ὁ μείζων τοῦ ἐλάττονος κατηγορεῖται, ἐπειδὴ καὶ ὁ μέσος. καὶ διὰ τοῦ μέσου κατηγορεῖται καὶ αὐτὸς τοῦ ἐλάττονος, οὕτω δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀποφατικῶν δεῖ γίνεσθαι, εἴ γε τῷ ὄντι αἴτιον δεῖ εἶναι τὸν
30 μέσον τοῦ τὸν μείζονα τῷ ἐλάττονι μὴ ὑπάρχειν, καὶ ἀποφάσκεσθαι τὸν μέσον τοῦ ἐλάττονος καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸν μείζονα αὐτοῦ ἀποφάσκεσθαι. ἐπεὶ 10 οὖν θέλει τοῦ ἐλάττονος ἀποφάσκεσθαι ὁ μέσος, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σχήματι

1 ἐστί om. U μὴ (post τὸ) R εἶναι alt. Ra: ἔχειν U 5 οἷς a
6 ᾗ καταφατικόν R 7 post δευτέρῳ add. σχήματι a 10 αὐλητρίδες οὐκ εἰσίν U
13 οὐδεὶς om. U τοῖχον alt. l. R 17 γίνεται post προκειμένου colloc. a
ante ἐπὶ add. καὶ a ἐπὶ a: διὰ RU 18 εἰ U: καὶ Ra καὶ om. U
19 συναγεῖν sic R: συνάγεσθαι a 20 διὰ τί—22 λίθος om. U post τί add. οὖν a
21 post φημὶ add. οὖν a 26 ἀποφάσκεσθαι a: ἀποφάσκειν RU post γὰρ add. καὶ a 27 τὸν (ante ἐλ.) R 28 post αὐτὸς add. διὰ R 30 τοῦ ἐλάττονος U
post ἀποφάσκεσθαι add. καὶ R 31 μέσον Ua: μείζονα R immo δι' αὐτοῦ sive δι' ἐκείνου αὐτοῦ RU: τοῦ ἐλάττονος a ἀποφάσκεσθαι a: ἀποφάσκειν RU

οὐκ ἐνδέχεται τὴν ἐλάττονα πρότασιν ἀποφατικὴν εἶναι, διὰ τοῦτο οὐχ οἷόν 39r
τέ ἐστιν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἀποφατικὸν συλλογισμὸν τῆς αἰτίας γενέσθαι,
εἰ μή, ὡς εἶπον, δύο ἀντιστροφὰς ποιησώμεθα, τῆς τε ἀποφατικῆς προτάσεως
καὶ τοῦ συμπεράσματος. ὅπερ δὴ εἶπον, ὅταν εἴπω ʻπᾶς ἄνθρωπος ζῷον,
5 οὐδὲν ζῷον λίθος. οὐδεὶς ἄρα ἄνθρωπος λίθος'. οὐκ ἔστιν αἴτιος ὁ μέσος 15
ὅρος τοῦ συμπεράσματος ἀλλ' ἡ φύσις αὐτὴ τῶν ὅρων. τὸ μὲν γὰρ μηδὲν
ζῷον λίθον εἶναι ὁμοίως ἐστίν, ὥσπερ ἂν εἰ μηδὲ ξύλον εἶναι εἴποι τις
μηδὲ ἄλλο τι τῶν παρὰ τὸ ζῷον· τὸ δὲ λέγειν ʻπᾶς ἄνθρωπος ζῷον' οὐκ αἴτιον
τοῦ μὴ εἶναι τὸν ἄνθρωπον λίθον, ἐπεὶ καὶ μὴ ζῷον ὢν ἠδύνατο μὴ εἶναι
10 λίθος. ὅταν μέντοι εἴπω ʻοὐδεὶς ἄνθρωπος ἄψυχον, πᾶς λίθος ἄψυχον, οὐδεὶς
ἄρα ἄνθρωπος λίθος', αἴτιόν ἐστι τοῦ μὴ εἶναι τὸν ἄνθρωπον λίθον τὸ
μηδὲ ἄψυχον εἶναι· ἐπειδὴ γὰρ γένος ἐστὶ τοῦ λίθου τὸ ἄψυχον, οὐ μετέ- 20
χει δὲ τοῦ γένους ὁ ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο οὐδέ τινος τῶν ὑπὸ τὸ γένος εἰδῶν
μεθέξει, ὧν ἐστι καὶ ὁ λίθος. μόνως ἄρα ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι ὁ τῆς
15 τοιαύτης αἰτίας συλλογισμός.

p. 78b28 Ἐοίκασι δὲ αἱ τοιαῦται τῶν αἰτιῶν τοῖς καθ' ὑπερβολὴν εἰρημένοις· τοῦτο δέ ἐστι τὸ πλέον ἀποστήσαντα τὸ μέσον εἰπεῖν.

Ὁ μὲν φιλόσοφος τὸ τοῖς καθ' ὑπερβολὴν εἰρημένοις φησὶν εἰρῆ-
20 σθαι τῷ Ἀριστοτέλει ἀντὶ τοῦ ʻτοῖς πολὺ διεστηκόσι' καὶ ἐξηγητικὸν τούτου
τὸ ἐπιφερόμενον εἶναι· τοῦτο γάρ, φησί, λέγω τὸ καθ' ὑπερβολὴν τὸ ἀπο-
στήσαντα τὸν μέσον ὅρον τῆς προσεχοῦς αἰτίας οὕτως εἰπεῖν. τουτέστι
μὴ προσεχῆ αἴτιον εἶναι τὸν μέσον ὅρον ἀλλὰ πορρωτέρω. οὐ τοῦτο δ' ἐμοὶ 30
δοκεῖ ἡ λέξις σημαίνειν· αὐτὸ γὰρ τοῦτο τοῦ περὶ τούτου λόγου ἀρχόμενος
25 εἴρηκε, τὸ "ἐφ' ὧν δὲ τὸ μέσον ἔξω τίθεται", τουτέστι πόρρω τῆς προσε-
χοῦς αἰτίας τὴν θέσιν ἔχει. ἐν οὖν τῷ λέγειν ʻἔοικε τὰ πόρρω αἴτια τοῖς
πόρρωθεν αἰτίοις' πολὺ τὸ ἀνακόλουθον φαίνεται. ἀλλ' ὅπερ καὶ ὁ Θεμί-
στιός φησι, τοῦτ' ἔστιν ἴσον ʻτοῖς ἐκ τοῦ περιόντος καὶ ἐκ περιουσίας λαμ-
βανομένοις'. ἤρκει γὰρ πρὸς τὸ δεῖξαι μὴ ἀναπνεῖν τὸν τοῖχον τὸ εἰπεῖν ὅτι
30 πνεύμονα οὐκ ἔχει· τὸ δὲ διὰ τὸ μὴ εἶναι ζῷον πρὸς ὑπερβολὴν καὶ ἐκ 35
περιουσίας εἴληπται. ὁμοίως τὸ μὲν τὰ νότια θᾶττον δύνειν διὰ τὸ ἐλάτ-
τονα ἔχειν τὴν ὑπὲρ γῆς περιφέρειαν ἱκανὸν εἰς ἀπόδειξιν· τὸ δὲ ἐκ τοῦ

---

3 ποιησόμεθα R 4 δὲ R πᾶς ἄνθρωπος a: πάντα ἄνθρωπου RU 5 λίθον pr. l. R 6 αὕτη libri 7 εἴπῃ R 8 περὶ R 11 τοῦ Ua: τὸ R 14 μόνος U 19. 20 εἰρῆσθαι τῷ ἀριστοτέλει a¹: εἰρῆσθαι τὸν ἀριστοτέλην S: om. RUa² 20 τούτου ἐξηγητικὸν a¹ 21 εἶναι, sed ante τὸ ἐ. Sa¹: ἔλεγε RUa² τοῦτο—ὑπερβολὴν om. a¹ 22 οὕτως om. a¹ εἶπε a² 23 εἰπεῖν conicio 24 τοῦ—λόγου Sa: om. RU προαρχόμενος R 25 εἴρηκε] p. 78b13 τὴν θέσιν Sa¹: om. RUa² 26 ἔχοι U: ἔχοιεν, om. ἐν a² οὖν Ra¹: ὅτι, sed post λέγειν Ua² τῷ RU: τὸ a 27 πολὺ—φαίνεται Sa¹: om. RUa² ἀλλ' εἴπερ R: ἀλλὰ περὶ τούτου a¹ Θεμίστ.] p. 27. 28 28 τοῦτ' ἔστιν ἴσον scripsi: τουτέστιν ὅσον R: τουτέστιν ὁ Ua²: τὸ τοῖς καθ' ὑπερβολὴν εἰρημένοις, ἴσον ἐστὶ τῷ εἰπεῖν a¹ τοῖς om. R καὶ RUa²: ἤγουν a¹ 30 τὸ alt. S: τοῦ RUa 32 ὑπὸ R post δὲ add. καὶ U ἐκ τοῦ RU: διὰ τὸ a

πορρωτέρω εἶναι τοῦ βορείου πόλου ἐκ τοῦ μᾶλλόν ἐστιν. εἶτα καὶ ἐξηγούμενος, τί ἐστι τὸ καθ' ὑπερβολήν, ἐπήγαγεν ὅτι τὸ πλεῖον ἀποστήσαντα τὸν μέσον ὅρον, τουτέστι πορρωτέρω τῆς κυρίως αἰτίας, οὕτως εἰπεῖν τὸν λόγον, τουτέστιν οὕτως ἐστὶν ἡ ὑπερβολή. εἰ γὰρ διὰ τὸν μέσον ὅρον ὁ 5 συλλογισμὸς καὶ οὗτός ἐστιν αἴτιος τοῦ συμπεράσματος, ὁ ἐκ τοιούτων ὅρων δεικνὺς ἐκ τοῦ περιόντος δείκνυσιν· εἰ γὰρ συνῆκται τὸ συμπέρασμα διὰ μέσου πόρρω ἀφεστηκότος τῆς αἰτίας, πολλῷ μᾶλλον δι' αὐτῆς τῆς αἰτίας δειχθείη ἄν. τὴν τοιαύτην, φησίν, αἰτίαν καὶ Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης ἀποδέδωκε τοῦ μὴ εἶναι ἐν Σκύθαις αὐλητρίδας· ἐρωτηθεὶς γὰρ εἰ μὴ εἰσὶν ἐν 10 Σκύθαις αὐλητρίδες, ἀπεκρίθη 'οὐδαμῶς, ἐπειδὴ οὐδὲ ἄμπελοι'. πόρρω γὰρ καὶ οὗτος ἀποδέδωκε· προσεχὲς μὲν γὰρ αἴτιον τοῦ μὴ εἶναι αὐλητρίδας τὸ μὴ μεθύσκεσθαι, τοῦ δὲ μὴ μεθύσκεσθαι τὸ μὴ εἶναι ἀμπέλους. φέρεται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἀπομνημονεύμασιν.

p. 78b34 Ἄλλον δὲ τρόπον διαφέρει τὸ διότι τοῦ ὅτι τὸ δι' ἄλλης 15 ἐπιστήμης ἑκάτερον θεωρεῖν.

Εἰπών, ὅτι τὸ ὅτι διαφέρει καὶ τὸ διότι ἐπίστασθαι πρῶτον μὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστήμῃ, ἐνταῦθα τὴν ἀπόδοσιν ἐποιήσατο εἰπὼν ἄλλον δὲ τρόπον τὸ δι' ἄλλης ἐπιστήμης ἑκάτερον θεωρεῖν. ὅσαι οὖν, φησί, τῶν ἐπιστημῶν ὑπάλληλοί εἰσιν, οὕτως ἔχουσιν, καὶ οἱ μὲν τῆς κατωτέρω ἐπιστήμης 20 συλλογισμοὶ τοῦ ὅτι εἰσίν, οἱ δὲ τῆς ἀνωτέρω τοῦ διότι. οἷον λέγει ὁ ὀπτικὸς διὰ τί τὰ | μὲν πόρρωθεν ὁρώμενα ἐλάττονα φαίνεται, τὰ δὲ ἐγγύθεν μείζονα· καὶ ἀποδίδωσι τούτου τὴν αἰτίαν λέγων ὅτι τὰ ὑπὸ μείζονος γωνίας ὁρώμενα μείζονα φαίνεται, τὰ δὲ ἐγγυτέρω ὁρώμενα τὰ αὐτὰ ὄντα ὑπὸ μείζονος γωνίας ὁρᾶται ἢ ὅτε πόρρωθεν ἦν. οἷον ἔστω τὸ ὁρώμενον μέγεθος τὸ 25 ΓΔ, τὸ δὲ ὄμμα πρὸς τῷ Α σημείῳ, ὄψεις δὲ αἱ ἐξιοῦσαι ἐκ τοῦ ὄμματος καὶ προσβάλλουσαι τῷ ὁρατῷ, καθ' ἃς καὶ γίνεται ἡ ἀντίληψις, αἱ ΑΓ, ΑΔ. ἀποτελεῖται δὴ τρίγωνον βάσιν μὲν ἔχον τὸ ὁρώμενον μέγεθος τὸ ΓΔ, πλευρὰς δὲ τὰς ΑΔ, ΑΓ ἀκτῖνας τὰς ἐκ τοῦ ὄμματος, κορυφὴν δὲ αὐτὸ τὸ ὄμμα, οἷον τὸ Α. ἐὰν οὖν κινηθῇ τὸ ὄμμα καὶ γένηται ἐγγυτέρω τοῦ 30 ὁρατοῦ, οἷον κατὰ τὸ Β σημεῖον, ἕτεραι εὐθεῖαι προσβάλλουσιν [ἐν] τῷ ὁρατῷ,

1 post μᾶλλον add. ἤγουν ἐκ περιουσίας a 2 τὸ prius Sa: om. Ra ὅτι om. a ἀποστήσαντα — 3 πορρωτέρω Sa: πορρωτέρω ποιήσαντα τὸν μέσον ὅρον RU 3 post αἰτίας add. τῷ γὰρ a 4 τουτέστιν οὕτως ἐστὶν ἡ U: οὕτως ἐστὶν ἡ R: δείκνυται ἡ τοῦ λόγου a 5 ἐστιν om. R 7 πόρρω Sa: om. RU ἀφεστηκὸς U διὰ τῆς αἰτίας αὐτῆς a 8 τὴν om. R 9 μὴ alt. RU: οὐκ a 10 οὐδαμῶς a: om. RU μηδ' R 11 post ἀποδέδωκε add. τὸ αἴτιον τοῦ μὴ εἶναι ἐν σκύθαις αὐλητρίδας a post αἴτιον add. ἦν a 13 δὲ om. R 16 εἰπὼν (om. R) — διότι (τι add. U) — μὲν RUa²: Τοῦ διαφέρειν τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι a¹ 17 ἐνταῦθα τὸν λόγον ἀποδέδωκε διὰ τοῦ εἰπεῖν a¹ post τρόπον add. διαφέρει τὸ διότι τοῦ ὅτι a¹ 19 ἐπάλληλοι R 20 post διότι add. ἔστω δὲ καὶ ἐπὶ παραδείγματος a 21 ἐγγύθεν δὲ U μείζω a 22 τούτων R 24 ἔστω δή, om. οἷον a 26 ἐμβάλλουσαι U καθὼς U ἡ ἀντίληψις γίνεται a 27 δὲ R 29 ἐγγύτερον R 30 ἕτεραι Ua²: ὅπερ αἱ R: ἀφ' οὗπερ a¹ προσβάλλουσαι Ua² ἐν delevi cf. vs. 26 p. 179,3

αἱ ΒΔ, ΒΓ, ἀποτελοῦσαι ἕτερον τρίγωνον, τὸ ΒΓΔ, οὗ κορυφὴ μὲν πάλιν 39v
τὸ Β, βάσις δὲ τὸ ὁρώμενον μέγεθος τὸ ΓΔ, πλευραὶ δὲ αἱ ΒΓ, ΒΔ ἀκτῖνες αἱ ἐκ τοῦ ὄμματος προσβάλλουσαι τῷ ὁρατῷ. ἔστιν οὖν δύο τρίγωνα 10
βάσιν μὲν ἔχοντα τὴν αὐτὴν κορυφὰς δὲ καὶ πλευρὰς διαφόρους. ὅτι μὲν
5 οὖν τὰ ἐγγυτέρω ὁρώμενα ὑπὸ μείζονος γωνίας ὁρᾶται, λέγει ὁ ὀπτικός.
διὰ τί μέντοι ἡ ὑπὸ ΓΒΔ γωνία μείζων ἐστὶ τῆς ὑπὸ ΓΑΔ, οὐκέτι ὁ
ὀπτικὸς δείκνυσιν ἀλλ' ὁ γεωμέτρης, ὅτι ἐὰν τριγώνου ἐπὶ μιᾶς τῶν πλευρῶν ἀπὸ τῶν περάτων δύο εὐθεῖαι ἐντὸς συσταθῶσιν, αἱ συσταθεῖσαι τῶν
λοιπῶν τοῦ τριγώνου πλευρῶν ἐλάττους μὲν ἔσονται, μείζονα δὲ γωνίαν 15
10 περιέξουσιν. ἃ δὲ ἡμῖν εἰς τὸ προκείμενον θεώρημα ἠπόρηται, τὸ ὀπτικόν
φημι, ἐν μὲν τοῖς συμμίκτοις ἀπογέγραπται θεωρήμασιν, ὧν νῦν περιττὸν
μνησθῆναι διὰ τὸ μὴ τοῦ προκειμένου ἔξω ποιεῖσθαι τὸν λόγον.

p. 78b37 Καὶ τὰ μηχανικὰ πρὸς στερεομετρίαν.

Διαφέρει στερεομετρία γεωμετρίας, ὅτι ἡ μὲν περὶ τὰ ἐπίπεδα 20
15 ἔχει, ἡ δὲ περὶ τὰ στερεά. ἔστιν οὖν ὑπὸ τὴν στερεομετρίαν ἡ μηχανικὴ τοῖς ἐκείνῃ δεδειγμένοις ὡς ἀρχαῖς καὶ αἰτίοις κεχρημένη.

p. 78b38 Καὶ τὰ φαινόμενα πρὸς ἀστρολογικήν.

Φαινόμενα λέγει τὴν παρατήρησιν τὴν τῶν φαινομένων ὑπὸ τῶν
ναυτῶν γινομένην, οἷον ὅτι τῇδε τῇ ἡμέρᾳ τόδε τὸ ἄστρον ἐπιτέλλει, καὶ
20 τῶν ἄλλων πάντων ὧν ἐκ παρατηρήσεως ἴσασιν. αὕτη μὲν οὖν τὸ
ὅτι μόνον οἶδεν, ἡ τῶν ναυτῶν φημι παρατήρησις· ἡ δὲ ἀστρονομία καὶ 25
τὰς αἰτίας τούτων ἀποδίδωσι.

p. 78b39 Σχεδὸν δὲ συνώνυμοί εἰσιν ἔνιαι τούτων τῶν ἐπιστημῶν.

25 Καλῶς εἶπε σχεδόν· οὔτε γὰρ πάντῃ συνώνυμοί εἰσιν, ἐπεὶ αἱ
αὐταὶ ἂν ἦσαν, οὔτε πάντῃ ὁμώνυμοι· οὐδὲν γὰρ ἂν εἶχον κοινὸν πρὸς

---

1 ἀποτελοῦσιν a² 2 $\bar{\beta}\bar{\gamma}$, $\bar{\gamma}\bar{\delta}$ R: $\bar{\beta}\bar{\gamma}$, $\bar{\beta}\bar{\delta}$ a 3 αἱ om. U 5 ἀττικὸς itemque vs. 7 R
6 $\bar{\beta}\bar{\gamma}\bar{\delta}$ R ἐστὶ Ra: ἐπὶ U $\bar{\gamma}\bar{\delta}\bar{\alpha}$ R 8 post ἐντὸς add. τοῦ τριγώνου a
11 φημι scripsi: φησιν libri 12 post μὴ add. περὶ R ποιῆσαι Ua 13 στερεωμετρίαν itemque in seq. ω libri 14 ἡ στερεωμετρία τῆς a 15 ἔχει RU: τὴν σκέψιν
ποιεῖται a οὖν Ua: ὧν R ὑπὸ τὴν στερεωμετρίαν ἡ Ua²: ἡ στερεωμετρία R idemque, post quod add. ἀρχοειδεστέρα τῆς μηχανικῆς . ἡ γὰρ a¹ 16 ἐκείνῃ RUa²: ἐν τῇ
στερεωμετρίᾳ a¹ αἰτίαις R: αἰτίας a¹ κέχρηται a¹ 17 lemma om. a
18 τὴν alt. post φαινομένων colloc. a 19 post καὶ add. περὶ a 20 ὧν scripsi
cf. p. 181,24: ἅπερ a: om. RU αὕτη μὲν οὖν RU: ἀλλ' ἡ μὲν μὲν (sic) ναυτῶν παρατήρησις a 20. 21 τὸ ὅτι Ua: ὅτι τὶ ὅτι R 21 ἡ — παρατήρησις om. R: περὶ ὧν
οἶδεν a 22 παραδίδωσι a 23 ἔνιαι post ἐπιστημῶν colloc. a 25 post εἶπε
add. τὸ a οὐ a 25. 26 ἐπεὶ (ἐπειδὴ R) αἱ (αἱ om. U) αὐταὶ ἂν ἦσαν (ἀνήνυτ. sic
R) RU: εἰσιν, ἀλλ' a 26 οὔτε U: οὐδὲ Ra πάλιν a post ὁμώνυμοι add.
εἰ γὰρ ἦσαν ὁμώνυμοι a γὰρ om. Ua

τὰ πράγματα· νῦν δὲ περὶ τὰ αὐτὰ καταγίνονται. εἰ δὲ καὶ ὁλοσχερέστε- 39v
ρόν τις ἀποδώσει τούτων τοὺς λόγους, κοινοὺς ὄψεται τοὺς ὁρισμούς· οἷον 30
εἴ τις εἴποι ἀστρολογίαν εἶναι γνῶσιν τῶν γινομένων κατ' οὐρανόν, κοινὸν
ἀποδώσει ὅρον τῆς τε ναυτικῆς ἀστρολογίας καὶ μαθηματικῆς.

5 p. 79a1 Καὶ ἁρμονικὴ ἥ τε μαθηματικὴ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀκοήν.

Ἡ μὲν τῶν Πυθαγορείων μουσικὴ λόγῳ τὴν ἁρμονίαν διακρίνει, οὐκ 35
αἰσθήσει· ἡ μέντοι δημώδης μουσικὴ αἰσθήσει μόνῃ τὸ ἀνάρμοστον καὶ
τὸ ἡρμοσμένον κρίνει· διόπερ αὕτη μὲν μόνον τὸ ὅτι οἶδεν, οἷον ὅτι σύμφωνος
ἡ ἁρμονία, ἡ δὲ μαθηματικὴ καὶ τὸν λόγον διὰ τί σύμφωνος. διὸ καὶ
10 καλῶς τις αὐτοὺς ἐπισκώπτων φησὶν ὅτι ὦτα τοῦ νοῦ προηγήσαντο.

p. 79a4 Καὶ πολλάκις οὐκ ἴσασι τὸ ὅτι, ὥσπερ οἱ τὸ καθό-
λου θεωροῦντες πολλάκις ἔνια τῶν καθ' ἕκαστον οὐκ ἴσασι δι' 40
ἀνεπισκεψίαν.

Ὥσπερ γὰρ ὁ εἰδώς, ὅτι οὐδεμία ἡμίονος κύει, πολλάκις ἑωρακὼς
15 ἡμίονον ὠγκωμένην ἔχουσαν τὴν γαστέρα ὑπολάβοι ἂν ὅτι κύει, μὴ ἐπιστή-
σας ἤτοι τῷ καθόλου λόγῳ, ὅτι οὐδεμία κύει ἡμίονος, ἢ ὅτι τὸ παρὸν
ἡμίονος, οὕτω καὶ αἱ τοῦ διότι ἐπιστῆμαι πολλάκις τὸ κατὰ μέρος ἀγνο-
οῦσι δι' ἀνεπιστασίαν, τὸν καθόλου λόγον εἰδυῖαι. οἷον πολλάκις ὁ μου-
σικὸς συμφώνου ἁρμονίας ἀκούσας οὐκ οἶδεν εἰ σύμφωνος, καίτοι καθόλου 45
20 οἶδε τίνες οἱ σύμφωνοι λόγοι. ὁμοίως καὶ ὁ ἀστρονόμος εἰδώς, ὅτι τὰ βόρεια
τῶν ἄστρων τὰ συνανατείλαντα τοῖς νοτίοις ὕστερα δύνουσι τῶν νοτίων,
πολλάκις ἑωρακὼς τὸν Ταῦρον πρὸ τοῦ Ἡνιόχου δύντα οἰήσεται καὶ
προανατεῖλαι τοῦ Ἡνιόχου καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸ αὐτοῦ δῦναι δι'
ἀνεπιστασίαν τοῦ κατὰ μέρος καὶ διότι τὰ νοτιώτερα θᾶττον δύνουσιν.

25 p. 79a6 Ἔστι δὲ ταῦτα ὅσα ἕτερόν τι ὄντα τὴν οὐσίαν κέχρηται 50
τοῖς εἴδεσι.

Ἐπειδὴ εἶπε τὸ ὅτι τῶν αἰσθητικῶν εἶναι, τὸ δὲ διότι τῶν μαθημα-
τικῶν, αἰσθητικὰς καλῶν ἁρμονικὴν τὴν κατὰ τὴν ἀκοὴν καὶ ἀστρολογίαν

1 καταγίνονται a: καταγίνεται RU 2 ἀποδοίη a τοὺς ὁρισμοὺς U: τοὺς συλλογισμοὺς R: utrumque a2: τούτους a1 4 post ναυτικῆς add. καὶ a
5 ante ἁρμ. add. ἡ RU: om. a Arist. 8 τὸ ὅτι μόνον a 11 καθάπερ a Arist.
12 ἕκαστα R 14 post ὁ add. μὴ a1 15 ὑπολάβοι ἂν RUa2: ἐνδέχεται ὑπολαβεῖν a1
16 ἤτοι Ra2: ἤ, sed ante 15 μὴ Ua1 16 ἡμίονος κύει U ἢ a: ἢ γοῦν RU post παρὸν add. ζῷον οὐκ ἔστιν a 18 post ἀνεπιστασίαν add. καίτοι γε a τὸν a2: τὸν τοῦ U: τοῦ R: τὸ a1 λόγον om. a1 18. 19 οἷον καὶ ὁ μουσικὸς πολλάκις a
19 εἰ σύμφωνοι a post καίτοι add. τὸ U 20 εἰδὼς a καὶ om. U
20. 21 βόρεια ἄστρα R 22 δυνατὰ R 22. 23 καὶ τὸ προανατεῖναι R
24 τοῦ] τούτοις R κατὰ—διότι om. a1: ἕτερον καὶ R θᾶττον RUa2: τῶν βορείων, καὶ ὕστερα ἀνατέλλουσι. καὶ πρότερα a1 25 post δὲ add. καὶ R ὄντα] θᾶττον R
27 post εἶπεν add. ὅτι R τοῦ ὅτι, sed post εἶναι U 28 τὴν κατὰ Sa: τε γὰρ καὶ RU

την ναυτικήν, ἐνταῦθα βούλεται εἰπεῖν τί|νες εἰσὶν αἱ μαθηματικαί, ὅτι 40r
ὅσαι τῶν ἐπιστημῶν ἄλλο μέν τί εἰσι κατ' οὐσίαν, οὐ κέχρηνται μέντοι
† ἐκείνῳ ἀλλὰ μόνον τὸ εἶδος ἀποσυλῶσι τῆς ὕλης αὐτῆς, μαθηματι-
καὶ λέγονται. ναυτικὴ μὲν γὰρ ἀστρολογία καὶ μουσικὴ ἡ κατὰ τὴν ἀκοὴν
5 οὐ τοῖς εἴδεσι κέχρηνται ἀλλ' αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ τῶν πραγμάτων· αἱ μέντοι
μαθηματικαὶ τοῖς εἴδεσι μόνοις, οὐδαμῶς τὴν οὐσίαν ἐπιλογιζόμεναι οὐδὲ 5
αἰσθήσει προσκεχρημέναι.

p. 79a10 Ἔχει δὲ καὶ πρὸς τὴν ὀπτικήν, ὡς αὕτη πρὸς τὴν γεω-
μετρίαν, ἄλλη πρὸς ταύτην.

10 Ὃν λόγον ἔχει, φησίν, ἡ ὀπτικὴ πρὸς τὴν γεωμετρίαν, τοῦτον τὸν
λόγον ἔχει ἑτέρα τις ἐπιστήμη πρὸς τὴν ὀπτικήν. καὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρός
φησιν ὅτι ἡ ἐπισκεπτομένη τὸ περὶ τῆς ἴριδος θεώρημα οὕτως ἔχει πρὸς 10
τὴν ὀπτικήν, ὡς ἔχει ἡ ὀπτικὴ πρὸς τὴν γεωμετρίαν. ὥσπερ γὰρ ἡ μὲν γεω-
μετρία μόνοις κέχρηται τοῖς εἴδεσιν ἄνευ τῶν ὑποκειμένων, ὁ μέντοι ὀπτικὸς
15 τὴν ἐν τῷ ἀέρι εὐθεῖαν παραλαμβάνει, ἥτις ὑποκείμενον ἔχει τὰς ὄψεις φυσι-
κὸν οὖσα σῶμα, καὶ λαμβάνει ἡ ὀπτικὴ μὲν μόνον τὸ ὅτι, ἡ δὲ γεωμετρία καὶ
τὸ διότι δείκνυσιν, οὕτως ἔχει καὶ ἡ τὸ θεώρημα τῆς ἴριδος ἐξετάζουσα πρὸς
αὐτὴν τὴν ὀπτικήν. τίς μέντοι ἐστὶν αὕτη ἡ ἐπιστήμη καὶ ὑπὸ ποίαν τῶν ἐπι-
στημῶν τελεῖ, οὐκέτι φησίν. ὁ μέντοι Πρόκλος ἔλεγε τὴν κατοπτρικὴν δηλοῦν
20 αὐτόν· κατοπτρικῆς γὰρ τὸ περὶ τῆς ἴριδος θεώρημα. ἡ γὰρ κατοπτρικὴ 15
περὶ ἀνακλάσεων ποιεῖται τοὺς λόγους· ὁ δὲ ὀπτικὸς ὁποῖα τὰ συμβαίνοντά
φησι ταῖς ὄψεσι. καὶ κέχρηται τοῖς τοῦ ὀπτικοῦ ὁ κατοπτρικός· ὁ μὲν γὰρ
ἁπλῶς λαμβάνει τὰ συμβαίνοντα περὶ τὴν ἶριν, ὅτι τρίχρωμος, ὅτι οὐ
πλείονες δυοῖν, ὅτι οὐδέποτε μείζων ἡμικυκλίου γίνεται καὶ τὰ ὅμοια ἃ
25 φυσικοῦ εἰδέναι· διὰ τί μέντοι τοιαῦτα γίνεται, ὀπτικοῦ. ὁ δὴ κατοπτρικὸς
οὕτως ἔχει πρὸς τὸν ὀπτικόν, ὡς ὁ ὀπτικὸς πρὸς τὸν γεωμέτρην. ὅτι δὲ 20
τὸν κατοπτρικὸν δηλοῖ ἐν τούτοις ὁ Ἀριστοτέλης, ἐπιστοῦτο ὁ Πρόκλος ἐξ

1 post τὴν add. κατὰ τὴν Ua post ναυτικὴν add. εἶπεν RU: om. Sa post μαθη-
ματικαί add. καὶ Ra 3 fort. ἐκείνῃ ἀλλὰ μόνοις τοῖς εἴδεσιν ἀποσυλῶσαι 4 γὰρ
om. R ἡ om. R 5 κέχρηται, post quod add. μόνοις καθ' αὐτά, a 8 πρὸς
alt. supra καὶ scriptum U 10 ἐπὶ U 11 τις ἄλλη a περὶ R πρὸς τὴν
ὀπτικὴν ante ἑτέρα colloc. U 12 τὸ om. R πρὸς Ra: καὶ U 13 πρὸς
τὴν a: πρὸς R: ἐπὶ U μὲν om. Ra 16 μὲν ἡ ὀπτικὴ Ra καὶ alt.
om. R 17. 18 πρὸς αὐτὴν τὴν ὀπτικήν a[1]: om. RUa[2] 18 τὸ μὲν τίς (τὸ μέν τι R:
τίς μέντοι scripsi) — 19 φησίν RUa[2]: ταῦτα μὲν ὁ ἀλέξανδρος a[1] 19 ὁ δὲ a[1]
20 αὐτόν a[2] et ante 19 δηλοῦν S: αὐτὸς RU: τὸν ἀριστοτέλην a[1] ante κατοπτρικῆς
add. φησι RUa[2]: om. Sa[1] 21 τοὺς om. R ὅπως (ὁποῖα scripsi) — 22 ὄψεσι RUa[2]:
περὶ τῶν ταῖς ὄψεσι συμβαινόντων ἐπισκοπεῖ a[1] 23 συμπίπτοντα pr. U πολύχρωμος
pr. U: τρίχροος a 24 δυοῖν scripsi: δύο RUa ἃ scripsi cf. p. 179,20: ἅπερ
καὶ a[1]: om. RUa[2] 25 φυσικὸς δύναται εἰδέναι. διότι a[1] μὲν ταῦτα R: δὲ
ταῦτα a[1] ὀπτικοῦ scripsi: κατοπτρικοῦ RUa[2]: ὁ ὀπτικὸς ἐπίσταται a[1] ὁ δὴ
scripsi: ὁ δὲ RUa[2]: διὸ καὶ ὁ a[1] 26 ἐπὶ (ante τὸν γ.) U 27 τὸν — ἐπὶ τοῦτο
(ἐπιστοῦτο scripsi) ὁ πρόκλος RU: φησιν ὁ πρόκλος, τὸν κατοπτρικὸν ἐν τούτοις σημαίνει ὁ
ἀριστοτέλης, βεβαιοῦται a

ὧν ἐπιφέρει ὁ Ἀριστοτέλης· τὸ μὲν γὰρ ὅτι, φησί, φυσικοῦ εἰδέναι, τὸ 40r
δὲ διότι ὀπτικοῦ, ἢ ἁπλῶς ἢ τοῦ κατὰ τὸ μάθημα. διὰ γὰρ τού-
των αἰνίττοιτο ἂν τὸν κατοπτρικόν· ὁ γὰρ κατοπτρικὸς οὐχ ἁπλῶς ὀπτικὸς
ἀλλὰ κατὰ τὸ τῆς ἴριδος μάθημα. τὸ δὲ τῆς ἴριδος μάθημα περὶ τῆς τῶν
5 ὄψεων ἀνακλάσεως διαλέγεται ὡς ἐκ κατόπτρων τινῶν τῶν ψεκάδων ἀνα-
κλωμένων· τοιοῦτος δὲ ὁ κατοπτρικὸς περὶ τῶν ἐν τοῖς κατόπτροις ἐπὶ τῆς
τῶν ὄψεων ἀνακλάσεως συμβαινόντων διαλεγόμενος.

p. 79a13 Πολλαὶ δὲ καὶ τῶν μὴ ὑπ' ἀλλήλας ἐπιστημῶν ἔχουσιν 25
οὕτως, οἷον ἰατρικὴ πρὸς γεωμετρίαν.

10 Εἶπε διαφέρειν τὸν τοῦ ὅτι συλλογισμὸν τοῦ διότι καὶ καθ' ἑτέραν
καὶ ἑτέραν ἐπιστήμην, καὶ ἔδειξε πῶς ἐπὶ τῶν ὑπαλλήλων ἐπιστημῶν. νῦν οὖν
δείκνυσιν ὅτι ἡ διαφορὰ αὕτη καὶ ἐπί τινων μὴ ὑπαλλήλων οὐσῶν φαίνεται. 30
οἷον, φησίν, ὁ μὲν ἰατρὸς λέγει ὅτι τὰ περιφερῆ τῶν τραυμάτων δυσ-
απουλωτότερα τῶν ἐπιμήκων εἰσίν· τούτου δὲ τὴν αἰτίαν ὁ γεωμέτρης λέγει,
15 ὅτι ὁ κύκλος τῶν ἰσοπεριμέτρων σχημάτων πολυχωρητότερός ἐστι. καὶ
γὰρ ἀεὶ τῶν ἰσοπεριμέτρων τὰ πολυγωνιώτερα πολυχωρητότερα· καὶ ἐπεὶ
ὁ κύκλος τέλος ἐστὶ τῶν πολυγωνίων, διὰ τοῦτο πάντων ἐστὶ πολυχωρητό-
τατος τῶν σχημάτων. δοκεῖ μὲν οὖν αὕτη ἡ αἰτία μὴ ὑγιῶς εἰρῆσθαι· 35
καὶ γὰρ ἐὰν δύο τραύματα λάβωμεν μὴ ἰσοπερίμετρα ἀλλὰ τὸ μὲν μεῖζον
20 εὐθύγραμμον τὸ δὲ ἔλαττον κυκλοτερὲς καὶ τὴν περίμετρον ἔχον ἐλάττονα
καὶ τὸ ἐμβαδόν, οὐδὲν ἧττον δυσαπουλωτότερον ἔσται τὸ περιφερές. αἴτιον δὲ
τούτου τὸ μὴ παρακεῖσθαι πλησίον τὰ ὑγιαίνοντα τῶν μορίων ἀλλὰ πόρρω 40
καὶ διὰ τοῦτο δυσχεραίνειν τὴν φύσιν συνάγειν αὐτά. διὸ καὶ τέμνουσιν
οἱ ἰατροὶ τὰ τοιαῦτα τῶν τραυμάτων καὶ γωνίας ποιοῦσιν, ἵνα τὸ σχῆμα
25 ἀφανίσωσιν· ἔνθα μὲν γάρ εἰσι γωνίαι, ὀλίγου ὄντος τοῦ μεταξὺ διαστήματος
τῶν ὑγιαινόντων μορίων δύναται διὰ τὸ μὴ πόρρω εἶναι τὰ ὑγιαίνοντα
συνάγειν αὐτὰ ἡ φύσις καὶ ἀπουλοῦν. ἔστι δὲ ἑτέρῳ παραδείγματι χρήσα-
σθαι εἰς τὰ προκείμενα, εἰ λάβωμεν ἰατρικὴν καὶ ἀστρολογικήν· ὁ μὲν γὰρ 45

---

1 ὧν αὐτὸς ὁ ἀριστοτέλης ἐπιφέρει a φησί om. a 4 τότε (ante δὲ) U an γάρ? παρὰ τὴν — 5 ἀνάκλασιν a[1] 5 διαλέγεται — 7 ἀνακλάσεως om. a[1] ψακάδων U 7 συμβαινόντων scripsi: συμβαίνουσι Ua[2]: συμβαίνει Ra[1] διαλεγόμενος RUa[2]: διδάσκει, sed ante συμβ. a[1] 10 εἶπε] p. 78b34 καὶ om. a ἑτέραν scripsi cf. p. 209,4: ἑκατέραν libri 11 post ἐπιστημῶν add. διαφέρουσι a δὲ a 12 post φαίνεται add. καὶ φησὶν Ua 13 φησίν om. a post μὲν add. γὰρ U σωμάτων R: ἑλκῶν a[1] 13. 14 δισυπουλωτότερα R 14 ἐπιμήκων a[2]: ἐκείνων U: ἑλκῶν R: ἐν ἄλλοις σχήμασιν ὄντων a[1] εἰσίν om. a[1]: ἐστι R 15 post κύκλος add. πάντων a 16 ἀεὶ γὰρ a 17 πολυγώνων R 17. 18 τῶν σχημάτων ἐστὶ πολυχωρητότατος, post quae add. διὸ καὶ τὸ περιφερὲς ἕλκος πλείονος δέεται καιροῦ, ὡς χρονιωτέρας ἐν αὐτῷ τῆς ἀναπληρώσεως καὶ τῆς συνουλώσεως γινομένης a 19 ὑποθώμεθα a 20 καὶ τὴν RU: τήν τε a ἐλάττονα ἔχον a 21 δυσαπουλωτότερον ἔσται a: δυσαπούλωτόν ἐστι RU αἴτιον δὲ RUa[2]: ὥστε οὐ διὰ τὸ πολυχωρητότερον εἶναι τὸ περιφερές, τοῦτο συμβαίνει. ἀλλ' ἔοικε μᾶλλον αἴτιον εἶναι a[1] 24 οἱ ἰατροὶ om. R 24. 25 τὸ περιφερὲς ἀφανίσωσι σχῆμα a 27 post παραδείγματι add. ἀληθεῖ a 28 ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἐὰν a γὰρ om. R

ἰατρὸς λέγει ὅτι αἱ ἕβδομοι κρίσιμοι, διὰ τί μέντοι κρίσιμοι, οὐκ οἶδεν· 40r ὁ μέντοι ἀστρολόγος αἰτίας λέγει, λέγω δὴ τὰ τετράγωνα τῆς σελήνης σχήματα καὶ τὰ τοιαῦτα ἄττα.

p. 79a 17 Τῶν δὲ σχημάτων ἐπιστημονικὸν μάλιστα τὸ πρῶ-
5 τόν ἐστιν.

Πρόκειται διὰ τούτων δεῖξαι ὅτι οἰκεῖόν ἐστι μάλιστα τοῖς ἐπιστημονικοῖς τὸ πρῶτον σχῆμα, καὶ τοῦτο πολλαχόθεν δείκνυσι. καὶ πρῶτον ἐκ τοῦ πάσας τὰς ἐπιστήμας, ὅσαι εἰσὶ τοῦ διότι, τούτῳ μάλιστα τῷ σχήματι τὰ οἰκεῖα θεωρήματα συλλογίζεσθαι, σπανιάκις δὲ διὰ τοῦ δευτέρου σχήμα-
10 τος, πρῶτον μέν, ὅτι αἴτιά ἐστι [καὶ] μᾶλλον τὰ καταφατικά, ἐν δὲ τῷ 40v δευτέρῳ σχήματι οὐδὲν συνάγεται καταφατικόν, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ συνάγεται μέν, ἀλλὰ μερικὰ πάντα, τὰ δὲ αἴτια τῶν καθόλου εἰσί. σπανίως δὲ ἀποφατικὰ συμπεράσματα αἱ ἐπιστῆμαι συνάγουσιν, οἷον ὁ γεωμέτρης, ὡς ὅταν λέγῃ 'ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας δύο ταῖς αὐταῖς εὐθείαις ἄλλαι δύο ἴσαι οὐ συστα-
15 θήσονται ἑκατέρα ἑκατέρᾳ πρὸς ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ σημείῳ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη τὰ 5 αὐτὰ πέρατα ἔχουσαι ταῖς ἐξ ἀρχῆς εὐθείαις'· τοῦτο γὰρ ἀποφατικόν ἐστι τὸ θεώρημα. πρῶτον μὲν οὖν διὰ τοῦτο οἰκεῖον ἀποδείξει τὸ πρῶτον σχῆμα. δεύτερον δέ, ὅτι αἱ ἀποδείξεις τὰ πολλὰ διὰ τῶν ὁρισμῶν γίνονται, τὴν δὲ τῶν ὁρισμῶν ἐπιστήμην διὰ μόνου τοῦ πρώτου σχήματος θηρεῦσαι
20 δυνατόν. ἕκαστον γὰρ τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαμβανομένων ἐν καταφάσει παραλαμβάνεται· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ καταφατικὸν οὐ δείκνυται. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ 10 πάλιν καθόλου οὐ δείκνυται· οἱ δὲ ὁρισμοὶ τῶν καθόλου. μόνως οὖν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ἡ ἐπιστήμη τῶν ὁρισμῶν, ἀεὶ εὑρισκόντων ἡμῶν τὰ τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχοντα καὶ ἐπισυντιθέντων τῷ γένει τὰς διαφοράς, ἕως οὗ
25 ἐξισάσωμεν τῷ ὁριστῷ τὸν ὁρισμόν. οἷον εἰ βουληθείημεν ὁρίσασθαι τὸν ἄνθρωπον, ζητοῦμεν πρῶτον τί τὸ γένος τοῦ ἀνθρώπου· εἶτα συλλογισάμενοι ὅτι ζῷον πάλιν τῶν διαφορῶν ἑκάστην συλλογιζόμεθα καὶ ἐπισυντίθεμεν τῷ 15 γένει, ἕως τὸ συναθροισθὲν ἀντιστρέψῃ πρὸς τὸ προκείμενον· καὶ τοῦτό φασιν εἶναι τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. τὸ δὲ εἶναι τόδε τουδὶ ὁρισμὸν οὐ δι'
30 ἀποδείξεως λαμβάνεται· οὐκ ἔστι γὰρ τῶν ὁρισμῶν ἀπόδειξις, ὡς ἐν τῷ ὀγδόῳ βιβλίῳ τῶν Τοπικῶν ἀποδείξει, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ἐναργείας δεῖ γνωρίμους εἶναι τοὺς ὁρισμούς, ἐπεὶ μηδὲ ὁρισμός ἐστιν ὁρισμοῦ, εἰ μὴ ἄρα ὑπογραφή τις. ἐκ δὲ τῶν ὁρισμῶν αἱ ἀποδείξεις. εἴη ἂν οὖν ὑπο-

1 post ἕβδομοι add. τῶν ἡμερῶν ἐν τοῖς νοσήμασι a 2 αἰτίας λέγει (inv. ord. R) — τετράγωνα RUa²: λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, ὅτι διὰ τὰ τετραγωνικὰ καὶ διαμετρικὰ a¹ 3 τὰ τοιαῦτα Ua²: ἕτερα Ra¹ ἄττα libri 10 καὶ delevi τὰ Sa: om. RU 12 πάντα μερικά a εἰσί om. R 13 ὁ γεωμέτρης Sa¹: γεωμετρικὰ RUa² 14 δυσὶ (ante ταῖς) a 15 ἑκάτερον pr. l. R πρὸς Ra¹: ἐπὶ Ua² ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ σημείῳ Sa¹: ἄλλο καὶ ἄλλο σημεῖον RUa² 16 ἐστι om. R 20 ἐν τῷ Sa: τῷ U: om. R ὁρισμῶν R 22 καθόλου πάλιν a 25 ἐξισάσομεν U 28 ἀντιστρέψῃ scripsi: ἀντιστρέψοι U: ἐπιστρέψοι R: ἐπιστρέψῃ a an φαμεν? 29 τουδὲ R 31 τόπων U ἐν τῷ ὀγδ. βιβλ. τῶν Τοπ.] c. 7 p. 153a 7 sq. ἐνεργείας U 33 οὖν Sa: om. RU

γραφὴ ὁρισμοῦ ἡ τοιαύτη· ὁρισμός ἐστιν ὁ ἐκ τῶν κοινοτέρων μὲν εἰλημ- 40v
μένος λόγος καὶ κατ' οὐσίαν ὑπαρχόντων, ἴδιος δέ τινος γινόμενος. δυνατὸν 20
δὲ καὶ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς ταύτης συλλογίσασθαι περὶ τῶν ὁρισμῶν· οἷον
τὸ 'ζῷον λογικὸν θνητόν' λόγος ἐστὶν ἐκ τῶν κοινοτέρων μὲν εἰλημμένος
5 καὶ κατ' οὐσίαν, ἴδιος δὲ ἀνθρώπου· τὸ δὲ ἐκ τῶν κοινοτέρων εἰλημμένον
ἴδιόν τινος ὑπάρχον ὁρισμός ἐστιν ἐκείνου οὗ ἐστιν ἴδιον· τὸ ἄρα 'ζῷον
λογικὸν θνητόν' ὁρισμός ἐστιν ἀνθρώπου. καὶ κατὰ τρίτον δὲ λόγον φησὶν
οἰκεῖον μάλιστα ἐπιστήμῃ τὸ πρῶτον σχῆμα, ὅτι τοῦτο μὲν οὐδὲν προσ- 25
δεῖται τῶν ἄλλων σχημάτων, τὰ δ' ἄλλα δεῖται τούτου. πᾶσα μὲν γὰρ
10 ἀπόδειξις διὰ τῶν ἀμέσων γίνεται προτάσεων· ἐὰν μὲν οὖν ἔμμεσοι ληφθῶσι
προτάσεις καὶ δέῃ ἑκάστην ἀποδεῖξαι λαμβάνοντας μέσον ὅρον, ἕως οὗ ἀνα-
γάγωμεν εἰς τὰς ἀμέσους προτάσεις, οὐχ οἷόν τε δι' ἄλλου σχήματος
τοῦτο ποιῆσαι ἢ διὰ τοῦ πρώτου. οἷον τί λέγω; ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι
ἔστω δεδειγμένον τι, καὶ δέον ἔστω ἑκάστην τῶν προτάσεων ἀποδεῖξαι. τὴν
15 μὲν οὖν καταφατικὴν ὅτι διὰ μόνου τοῦ πρώτου σχήματος ἐνδέχεται δεῖξαι, 30
σαφές· τὸ μὲν γὰρ δεύτερον οὐδὲν καταφατικὸν συνάγει, τὸ δὲ τρίτον οὐδὲν
καθόλου. διὰ μόνου ἄρα τοῦ πρώτου σχήματος τὴν καταφατικὴν οἷόν τε
δειχθῆναι. ὁμοίως καὶ τὴν ἀποφατικήν· ἐν μὲν γὰρ τῷ τρίτῳ οὐ δείκνυται,
διότι τοῦ τρίτου μερικὰ τὰ συμπεράσματα· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ οὐχ οἷόν τε,
20 διότι πρὸς τὸ δειχθῆναι τὴν ἀποφατικὴν ἀνάγκη καταφατικῆς προτάσεως (ἐκ
γὰρ δύο ἀποφατικῶν οὐδὲν δείκνυται), ἐκείνην δὲ τὴν καταφατικὴν πάλιν 35
ἀδύνατον δειχθῆναι εἰ μὴ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος· μὴ δειχθείσης δὲ
ἐκείνης οὐδὲ ἡ ἀποφατικὴ δείκνυται, χωρὶς εἰ μὴ ἄμεσος εἴη καὶ αὐτόπι-
στος ἡ καταφατικὴ πρότασις. καὶ ἄλλως· δέδεικται ἐν τοῖς Προτέροις
25 ἀναλυτικοῖς ὅτι οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ σχήματι συλλογισμοὶ οὐκ
ἔχουσι τὸ ἀναγκαῖον φαινόμενον, τελειοῦνται δὲ τῇ εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα
ἀναγωγῇ. καὶ διὰ ταῦτα ἄρα οἰκεῖον ἐπιστήμῃ τὸ πρῶτον σχῆμα.

p. 79a22 Ὥστε κἂν διὰ τοῦτ' εἴη μάλιστα ἐπιστημονικόν· κυριώ- 40
τατον γὰρ τοῦ εἰδέναι τὸ διότι θεωρεῖν.

30 Εἰ ἡ ἀπόδειξις μᾶλλον τῆς αἰτίας ἐστὶ συλλογισμός, αἱ δὲ τὰς αἰτίας
συλλογιζόμεναι ἐπιστῆμαι τούτῳ μάλιστα τῷ σχήματι κέχρηνται, σπανιάκις
δὲ τῷ δευτέρῳ, κυριώτατον ἂν εἴη μάλιστα καὶ οἰκεῖον πρὸς ἐπιστήμην
τοῦτο τὸ σχῆμα.

2 γενόμενος R 3 τὸν ὁρισμόν, om. περὶ a 5 post κοινοτέρων add. μὲν S
6 post ἴδιον prius add. δὲ S 9 τούτου δεῖται U 10 post ληφθῶσιν add. αἱ a
11 δέῃ Sa: δέοι RU λαμβάνοντα R: λαμβάνομεν a1 11. 12 ἀγάγωμεν a2
12. 13 οὐχ οἷόν τε—τοῦτο RUa2: τοῦτο δὲ οὐ—δυνατὸν a1 13 ἢ RUa2: εἰ μὴ a1
15 ὅτι om. U 17. 18 οἷόν τε δειχθῆναι τὴν καταφατικὴν a 19 μερικὰ τοῦ τρίτου
τὰ R: μερικὰ τὰ τοῦ τρίτου a ἐν—οἷόν τε RUa2: ἀλλ' οὐδ' ἐν τῷ δευτέρῳ a1
20 ἐπὶ U 21 δύο γὰρ a πάλιν τὴν καταφατικὴν a 22 δὲ scripsi: γὰρ libri
24 πρώτοις R ἐν τοῖς Προτ. ἀναλ.] p. 27a1, 28a15, 29a30 25 post καὶ add.
ἐν τῷ a 26 τελειοῦται R 27 post ἄρα add. πάντα a post οἰκεῖον
add. ἐστιν a 29 τὸ—τοῦ U

p. 79a24 Εἶτα τὴν τοῦ τί ἐστιν ἐπιστήμην διὰ μόνου τούτου τοῦ 40v
σχήματος θηρεῦσαι δυνατόν.

Τουτέστι τὴν τῶν ὁρισμῶν, εἴ γε οἱ ὁρισμοὶ κατηγορικοί τέ εἰσι καὶ
καθόλου· οὐδεὶς γὰρ λέγει ὅτι πῇ δίπους ἄνθρωπος ὁριζόμενος τὸν ἄνθρω-
5 πον, ἀλλὰ καθόλου 'πᾶς ἄνθρωπος ζῷον λογικὸν δίπουν'.

p. 79a29 Ἔτι τοῦτο μὲν ἐκείνων οὐδὲν προσδεῖται, ἐκεῖνα δὲ
διὰ τούτου καταπυκνοῦται καὶ αὔξεται, ἕως ἂν εἰς τὰ ἄμεσα 50
ἔλθῃ.

Τουτέστι τὸ μὲν πρῶτον τῶν προτάσεων μὴ οὐσῶν ἀμέσων αὔταρκες
10 αὐτὸ ἑαυτῷ ἀεὶ μεταξὺ ἐπεντιθέναι μέσους, ἕως ἂν εἰς τὰς ἀμέσους φθάσῃ
προτάσεις. κἂν γὰρ ἀποφατικὴν θέλῃ δεῖξαι, οὐδὲν δεήσεται τοῦ δευτέρου
σχήματος· ἢ γὰρ αὐτόθεν ἢ δι' ἀντιστροφῆς δειχθήσεται ἡ ἀποφατική.
οἷον εἰ θελήσωμεν δεῖξαι ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β ὑπάρχει καὶ λάβωμεν
μέσον ὅρον τὸ Γ, ἀνάγκη δή|που τοῦτον ἢ τοῦ Α κατηγορεῖσθαι ἢ τοῦ 41r
15 Β. εἰ μὲν οὖν δύνηται κατὰ παντὸς τοῦ Β κατηγορεῖσθαι τὸ Γ, αὐτόθεν
δείξομεν τοὺς ἄκρους· οἷον τὸ Α κατ' οὐδενὸς τοῦ Γ, τὸ Γ κατὰ παντὸς
τοῦ Β, τὸ Α ἄρα κατ' οὐδενὸς τοῦ Β. εἰ δὲ τοῦ μὲν Β μὴ κατηγοροῖτο
τοῦ δὲ Α, δυνατὸν μὲν διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος ἀποφῆσαι τοὺς ἄκρους
ἀλλήλων· εἰ γὰρ τὸ Γ κατὰ παντὸς μὲν τοῦ Α κατ' οὐδενὸς δὲ τοῦ Β,
20 ⟨τὸ Α κατ' οὐδενὸς τοῦ Β.⟩ οὐδὲν ⟨δὲ⟩ δεήσεται τοῦ δευτέρου σχήματος· 5
δυνατὸν γὰρ καὶ διὰ τοῦ πρώτου· τὸ γὰρ Γ κατὰ παντὸς μὲν τοῦ Α,
κατ' οὐδενὸς δὲ τοῦ Β· ἀλλ' οὖν τὸ Β κατ' οὐδενὸς τοῦ Γ· καὶ συνάξεις
τὸ Β κατ' οὐδενὸς τοῦ Α, καὶ ἀντιστρέψας τὸ συμπέρασμα εὑρήσεις ὅτι
καὶ τὸ Α κατ' οὐδενὸς τοῦ Β. ἐπὶ μέντοι τοῦ τρίτου σχήματος οὐχ οἷόν
25 τε, ὡς ἐδείξαμεν· τὸ γὰρ τρίτον ὅλως ἄχρηστον εἰς ἐπιστήμην, εἴ γε μηδὲν
μερικὸν αἱ ἐπιστῆμαι συνάγουσιν.

p. 79a33 Ὥσπερ δὲ ὑπάρχειν τὸ Α τῷ Β ἐνεδέχετο ἀτόμως, 10
οὕτω καὶ μὴ ὑπάρχειν ἐγχωρεῖ.

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι τὸ μὲν πρῶτον σχῆμα οὐ δεῖται τῶν ἄλλων, ἐκεῖνα
30 δὲ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος καταπυκνοῦται καὶ αὔξεται, ἕως ἂν
εἰς τὰς ἀμέσους ἔλθῃ προτάσεις, ἐπεντιθεμένων ἀεὶ μέσων ὅρων δι'

1 μόνου τούτου R Arist.: inv. ord. Ua 4 δίπουν ὁ ἄνθρωπος R 7 καταπυκνοῦνται
—αὔξονται—8 ἔλθωσιν R 10 ἑαυτοῦ Ua μέσα a φθάσωμεν—11 θελή-
σωμεν a¹ 11 οὐδὲν Ua²: ἀλλὰ R: καὶ a¹ δεησώμεθα a¹ 12 γὰρ om. a
ἀντιστροφῶν a 13 θελήσωμεν a: θελήσομεν RU ὅτι om. Ua ὑπάρχον a
λάβοιμεν a 14 post ὅρον add. οἷον U 15 δύναται a 18 ἀποφῆναι R
19 δὴ Ua 20 τὸ ᾱ—τοῦ β̄ addidi δὲ addidi post δεήσεται add. μόνου a
22 ἀλλὰ καὶ a συνάξεις scripsi: συνάξει libri 23 εὑρήσει Ua 24 τρίτου
scripsi: δευτέρου RUa 25 ἐδείξαμεν] p. 184,16 sq.

ὧν αἱ προτάσεις δείκνυνται, βούλεται δεῖξαι νῦν διὰ τούτων ὅτι αἱ ἄμεσοι 41r
προτάσεις οὐ μόνον καταφατικαί εἰσιν ἀλλὰ καὶ ἀποφατικαί· ἔστι γὰρ καὶ
ἀμέσως ἄλλο ἄλλου ἀποφῆσαι. καὶ παραδίδωσιν ἡμῖν ἐν τούτοις κανόνα, 15
πῶς δεῖ γινώσκειν τοὺς ἀμέσως ἀποφασκομένους ἀλλήλων ὅρους· οὐ γὰρ
5 εὐχερὲς τοῦτο συνιδεῖν. τίνες μὲν γὰρ ἄμεσοι καταφάσεις, παντὸς εἰδέναι,
ὅτι αἵτινες ἔχουσι τὸ κατηγορούμενον πρώτως ὑπάρχον τῷ ὑποκειμένῳ
καὶ οὐδενὶ ἄλλῳ πρὸ αὐτοῦ, ὥσπερ τοῦ μὲν σώματος ἀμέσως ἡ οὐσία κατη-
γορεῖται, καὶ τοῦτο τοῦ ἐμψύχου, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὡσαύτως. ἐπὶ δὲ
τῶν ἀποφάσεων οὐκ εὐχερὴς ἡ διάκρισις. τί οὖν φησιν; ὅτι ὅταν οἱ
10 ἀποφασκόμενοι ἀλλήλων ὅροι τοιοῦτοι ὦσιν ὡς μηδέτερον αὐτῶν ἔχειν 20
τινὰ καταφασκόμενον αὐτοῦ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν τῶν γενικωτάτων καὶ
τινῶν γενῶν κατηγορεῖσθαι δύνασθαι, τότε ἀμέσως λέγονται ἀλλήλων ἀπο-
φάσκεσθαι. ἀμέσους γὰρ προτάσεις ταύτας λέγομεν ὧν μὴ ἐνδέχεται
μεταξὺ παρεμπεσεῖν τινα ὅρον καὶ ποιῆσαι συλλογισμόν· ἐὰν δὲ ὁποτε-
15 ροσοῦν τῶν ὅρων ἔχῃ τινὰ ἑαυτοῦ κατηγορούμενον, οὗτος δύναται μεταξὺ
παρεντεθεὶς ποιῆσαι συλλογισμόν, κατηγορούμενος μὲν τοῦ ἑτέρου τοῦ δὲ
λοιποῦ ἀποφασκόμενος ἢ [γουν] ἔχων τὸν λοιπὸν ἑαυτοῦ ἀποφασκόμενον, ἵνα 25
διὰ μὲν τοῦ προτέρου τὸ δεύτερον ποιήσῃ σχῆμα, διὰ δὲ τοῦ δευτέρου τὸ
πρῶτον. ὥστε μόνως ἄμεσοι ἀποφάσεις αὗται ἂν εἶεν αἱ ἀμφοτέρους ἔχουσαι
20 τοὺς ὅρους ἐκ γενικωτάτων γενῶν· ὡς εἴ γε ἢ θάτερος αὐτῶν ἢ ἀμφότεροι
ὑπάλληλοι εἶεν, οὐκ ἔστιν ἡ τοιαύτη ἀπόφασις ἄμεσος.

p. 79a34 Λέγω δὲ τὸ ἀτόμως ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν τὸ μὴ εἶναι αὐτῶν μέσον.

Ὅτι τὸ ἀτόμως τὸ αὐτὸ σημαίνει τῷ 'ἀμέσως', σαφῶς ἐδήλωσε. 30
25 καλῶς δὲ τὸ 'ἀμέσως' ἀτόμως εἶπε, διότι μὴ ἐνδέχεται τὰς ἀμέσους
προτάσεις τμηθείσας τῇ ἐπενθέσει τοῦ μέσου ὅρου τὴν μίαν πρότασιν
δύο ποιῆσαι.

p. 79a35 Οὕτω γὰρ οὐκέτι ἔσται κατ' ἄλλο τὸ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν.

30 Ὥσπερ γὰρ ἐὰν εἴπω 'ὁ ἄνθρωπος οὐσία', οὐ πρώτως κατηγορῶ τοῦ 35
ἀνθρώπου τὴν οὐσίαν ἀλλὰ κατ' ἄλλο καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἄμεσος πρότασις

1 νῦν om. R 2 εἰσιν om. R 3 κανόνα ἐν τούτοις a 4 ἀμέσους pr. U 7 μηδενὶ U τοῦ μὲν γάρ, om. ὥσπερ Ra ἡ om. a 11 τινὰ U: ἄλλον τοιοῦτον Ra καὶ a: om. RU 12 δύνασθαι ante τινῶν colloc. a ἀλλήλων λέγονται U 12. 13 κατηγορεῖσθαι R 13 ἀμέσους γὰρ a: εἰ γὰρ ἄμεσοι RU 15 ἑαυτοῦ scripsi cf. vs. 17 et p. 187,11: τε αὐτοῦ U: τὰ αὐτοῦ R: τὸν αὐτοῦ a 16 κατηγορούμενον a 17 γοῦν delevi τὸ R ἑαυτοῦ om. Ua 19 ἂν εἶεν αὗται U αἱ om. R 20 post ἢ alt. add. καὶ a 21 ὑπάλληλοι RU: τῶν ὑπαλλήλων a 22 τῷ μὴ a (pr. C) 24 τῷ b: τὸ RUa 25 ἀμέσως ἀτόμως Sa: inv. ord. RU 28 οὐκ a

(διὰ γὰρ τὸ λογικόν, καὶ τοῦτο διὰ τὸ ζῷον, καὶ τοῦτο διὰ τὸ σῶμα) καὶ 41r
μόνως τοῦ μὲν σώματος ἡ οὐσία κατηγορεῖται ἀμέσως, τοῦ δὲ ἀνθρώπου
τὸ λογικόν, διότι μὴ ἐνδέχεται ἄλλον ὅρον μεταξὺ τούτων παρεμπεσεῖν ᾧ
πρώτως ὑπάρξει τὸ κατηγορούμενον, οὕτως καὶ ἄμεσοι ἀποφάσεις αὗται
5 ἂν εἶεν ἐν αἷς μὴ ἐνδέχεται ἄλλου ὑποκειμένου ἀποφαθῆναι τὸν ὅρον· τότε
γὰρ ἀμέσως καὶ οὐ κατ' ἄλλο ἡ ἀπόφασις.

p. 78a36 Ὅταν μὲν οὖν ἢ τὸ Α ἢ τὸ Β ἐν ὅλῳ τινὶ ᾖ ἢ καὶ 40
ἄμφω, οὐκ ἐνδέχεται τὸ Α τῷ Β πρώτως μὴ ὑπάρχειν.

Τὸ μὲν Β ὑποκείμενον ὅρον λαμβάνει, τὸ δὲ Α ἀποφασκόμενον τοῦ
10 Β, καί φησίν, ὅταν ἢ θάτερος αὐτῶν ἔν τινι καθολικωτέρῳ, τουτέστιν
ὅταν ἔχῃ τι ἑαυτοῦ κατηγορούμενον, ἢ καὶ ἀμφότεροι, οὐκ ἔστιν ἡ
τοιαύτη ἀπόφασις ἄμεσος· οὐ γὰρ πρώτως ἀπαφάσκεται τοῦ Β τὸ Α
ἀλλὰ διὰ μέσου ἄλλου.

p. 79a38 Ἔστω γὰρ τὸ Α ἐν ὅλῳ τῷ Γ. 45

15 Λαμβάνει πρότερον τὸ μὲν ὑποκείμενον μὴ ἔν τινι ἄλλῳ ὂν
ἀλλὰ γενικώτατον γένος, τὸ δὲ κατηγορούμενον ἐν τῷ Γ· εἰ οὖν τὸ Γ
παντὶ μὲν τῷ Α ὑπάρχει τῷ δὲ Β μηδενί, καὶ τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β
ὑπάρξει. ὥστε οὐκ ἄμεσος ἡ ΑΒ πρότασις ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ Γ ἀπο-
φάσκεται τὸ Α τοῦ Β· ἐπειδὴ γὰρ τὸ Γ οὐδενὶ τῷ Β, διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸ
20 Α μέρος ὂν τοῦ Γ. εἰλήφθω δὲ ἀντὶ μὲν τοῦ Α, εἰ τύχοι, τὸ συνεχές, 50
ἐπὶ δὲ τοῦ Β ἡ οὐσία, ἐπὶ δὲ τοῦ Γ τὸ ποσόν· εἰ οὖν τὸ ποσὸν παντὶ
μὲν συνεχεῖ οὐδεμιᾷ δὲ οὐσίᾳ, οὐδὲ τὸ συνεχὲς οὐδεμιᾷ οὐσίᾳ ὑπάρξει,
τουτέστιν οὐδεμία οὐσία συνεχής ἐστιν, ἐπειδὴ μηδὲ ποσόν. ἰδοὺ οὖν τοῦ
ἑτέρου ὅρου ἀμέσου ὄντος, τῆς οὐσίας, τοῦ δὲ λοιποῦ μὴ ἀμέσου οὐ γέ-
25 γονεν ἄμεσος ἡ ἀπόφασις·

p. 79a39 Ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ μὲν Α εἶναι ἔν τινι ὅλῳ, τὸ δὲ Β μὴ
εἶναι ἐν τούτῳ. |

Ἐπειδὴ εἶπε τὸ Α εἶναι ἐν ὅλῳ τῷ Γ, τὸ δὲ Β ἐν μηδενὶ τῷ Γ, τὰ 41v
δὲ ἀντιδιαιρούμενα εἴδη καὶ ἀποφάσκεται ἀλλήλων καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος
30 ἀνάγεται (οἷον τὸ λογικὸν οὐδενὶ ἀλόγῳ ὑπάρχει, οὐδὲ μὴν τὸ ἄλογον
οὐδενὶ λογικῷ, καὶ μὴν ὅμως ἀμφότεροι ἐν ὅλῳ εἰσὶ τῷ ζῴῳ), διὰ τοῦτο

2 ἀμέσως post σώματος colloc. U 5 εἶεν ἂν U ἐν om. Ua προκει-
μένου U ἀποφαθῆναι scripsi cf. Ind.: ἀποφανθῆναι libri 6 οὐκέτ' ἄλλο a[1]
12 πρώτη pr. U 17 ὑπάρχειν, τὸ δὲ β̄ οὐδενὶ a οὐδενὶ τὸ ᾱ R
19 ἐπεὶ U γ̄ om. Ua 20 εἰλήφθωσαν δὲ καὶ ὅροι ἐπὶ μὲν a 21 ἐπὶ
δὲ τοῦ β̄ Sa: τοῦ β̄ δὲ R: τὶ δὲ β̄ U ἐπὶ δὲ τοῦ γ̄ Sa: τοῦ δὲ γ̄ R: τὶ δὲ γ̄ U
23 συνεχὲς R 24 ὅρου τουτέστι τῆς οὐσίας ἀμέσου ὄντος a 29 γένος a[1]
31 ἀμφότερα U

ἵνα μή τις νομίσῃ πάντα τὰ ἀποφασκόμενα ἀλλήλων τοιαῦτα εἶναι ὡς τοῦ 41v
ἑτέρου ὑπό τι καθολικώτερον ἀναφερομένου καὶ τὸ λοιπὸν ἀναφέρεσθαι,
διὰ τοῦτο ταῦτα προσέθηκεν, ὅτι ἐγχωρεῖ τὸ μὲν ἕτερον τῶν ἀποφασκο-
μένων ἐν ὅλῳ τινὶ εἶναι, τὸ δὲ ἕτερον μὴ εἶναι ἐν αὐτῷ τούτῳ, ὥσπερ
5 ἀμέλει ἐφ' ὧν εἴπομεν παραδειγμάτων τὸ μὲν συνεχὲς ἐν ὅλῳ τῷ ποσῷ,
ἡ δὲ οὐσία ἐν οὐδενί. εἰπὼν δὲ ὅτι ἐγχωρεῖ, πῶς ἐγχωρεῖ, νῦν μὲν οὐκ
εἶπεν, ἐφεξῆς δὲ ἐπιθήσει. ἐπισημειωτέον δὲ ὅτι τὸν συλλογισμὸν ἐν δευ-
τέρῳ σχήματι ἐποιήσατο· τὸ γὰρ Γ παντὶ μὲν τῷ Α, φησί, τῷ δὲ Β οὐ- 10
δενί· ὅταν γὰρ ὁ κατηγορούμενος ὅρος τοῦ ἀποφατικοῦ προβλήματος ἐν
10 ἄλλῳ τινὶ καθολικωτέρῳ ᾖ, ὁ συλλογισμὸς μὲν ἐν δευτέρῳ σχήματι γίνεται.
δυνατὸν μέντοι καὶ ἐν πρώτῳ· ἀλλ' οὐκέτι συνάγεται τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β,
ἀλλὰ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Α· τοῦ συμπεράσματος δὲ ἀντιστραφέντος οὐδὲ τὸ
Α οὐδενὶ τῷ Β ὑπάρξει. τοῦτο δὲ ἀναγκαίως ἐπεσημειωσάμην, διότι κατα-
πυκνοῦσθαι τὰς προτάσεις διὰ μόνου τοῦ πρώτου σχήματος ἔφησεν. ἐνδέ- 15
15 χεται δὲ καὶ διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος τὴν ἀποφατικὴν δεῖξαι πρότασιν,
ἐὰν ἡ καταφατικὴ ἄμεσος εἴη, ὥσπερ καὶ πρότερον εἶπον καὶ νῦν τοῖς
ὑποδείγμασιν ἐπιστωσάμην. τὴν γὰρ ἀποφατικὴν πρότασιν τὴν λέγουσαν
'οὐδεμία οὐσία συνεχές' εἰ θελήσομεν δεῖξαι, τεθέντος μεταξὺ τοῦ ποσοῦ
γίνεται συλλογισμὸς ἐν δευτέρῳ σχήματι ἄμεσον ἔχων τὴν καταφατικὴν
20 πρότασιν· τὸ γὰρ ποσὸν παντὶ μὲν συνεχεῖ, οὐδεμιᾷ δὲ οὐσίᾳ, ὥστε οὐδὲ
τὸ συνεχές. εἰ μὲν οὖν ὁ κατηγορούμενος τῆς ἀποφάσεως ὅρος ἐν ὅλῳ 20
τινὶ εἴη, ἐν δευτέρῳ σχήματι γίνεται ὁ συλλογισμός, ὡς ἐδείξαμεν. εἰ δὲ ὁ
ὑποκείμενος εἴη ἐν καθολικωτέρῳ ὑπάρχων, τότε ὁ συλλογισμὸς ἐν πρώτῳ
σχήματι γίνεται, ὡς ἐφεξῆς τίθησιν.

25 p. 79b1 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ Β ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν, οἷον τῷ Δ.

Λαμβάνει νῦν ἀντίστροφον, τὸν μὲν ὑποκείμενον ἐν ἄλλῳ, τὸν δὲ κατη- 25
γορούμενον οὐκέτι. καὶ ἔστω τὸ μὲν Α οὐσία, τὸ δὲ Β συνεχές, τὸ δὲ Δ
ποσόν· παντὶ μὲν οὖν συνεχεῖ τὸ ποσὸν ὑπαρχέτω, ποσῷ δὲ οὐδενὶ οὐσία,
ὥστε οὐδὲ συνεχεῖ οὐδενὶ οὐσία. οὐκ ἄρα ἄμεσος ἡ πρότασις ἡ λέγουσα
30 'οὐδὲν συνεχὲς οὐσία'.

---

1 νομίσῃ om. R: οἰηθῇ, sed post εἶναι a 2 ἀναγομένου a 3 ἐπέθηκεν pr. U
5 ὅρων a[1] 6 ποῦ R: ἐν οἷς a[1] νῦν om. U μὲν ante ἐγχ. alt. colloc. a[1]:
utrobique habet R 7 ἐφεξῆς] p. 79b15 sq. παραθήσει Ra[1]: fort. προσθήσει
9 post ὅταν add. μὲν a 10 γίνεται σχήματι U 12 δὲ om. a 13. 14 κατὰ τὶ
κυοῦσθαι sic R 14 μόνου RU: μέσου a ἔφησεν] c. 14 p. 79a30
16 πρότερον] p. 184,23 19 ἔχων om. R: post 20 πρότασιν colloc. a 22 ᾖ R
23 εἴη a: ᾖ ὁ R: ᾖ U 23. 24 ἐν (τῷ add. U)—σχήματι γίνεται (inv. ord. a[2]) RUa[2]:
καὶ ἐν δευτέρῳ γίνεται καὶ ἐν πρώτῳ a[1] 24 ὥσπερ a[2] 25 post τὸ add.
μὲν a τῷ RU (p): ἐν τῷ a Arist. 26 τὸ—τὸ a 28 post ὑπαρχέτω
add. τῷ R 30 οὐσίαν R

p. 79b4 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δειχθήσεται, καὶ εἰ ἄμφω ἐν ὅλῳ τινί εἰσιν. 41v

Οἷον ἔστω τὸ Α σῶμα, τὸ δὲ Β συνεχές· ἔστι γὰρ δῆλον ὅτι τὸ μὲν Α ἐν ὅλῳ τινί, τῇ οὐσίᾳ, ἐστί, τὸ δὲ Β ἐν τῷ ποσῷ. οὐκ ἀμέσως οὖν 5 ἀποφαθήσεται τὸ Α τοῦ Β, τουτέστιν ὅτι τὸ σῶμα κατ' οὐδενὸς συνεχοῦς. γίνονται δὲ δύο συλλογισμοὶ οἱ προειρημένοι. 30

p. 79b5 Ὅτι δὲ ἐνδέχεται τὸ Β μὴ εἶναι ἐν ᾧ ὅλῳ ἐστὶ τὸ Α, ἢ πάλιν τὸ Α ἐν ᾧ τὸ Β, φανερὸν ἐκ τῶν συστοιχιῶν ὅσαι μὴ ἐπαλλάττουσιν ἀλλήλαις.

10 Εἰπὼν ὅτι ἐγχωρεῖ τὸ μὲν Α εἶναι ἔν τινι ὅλῳ, τὸ δὲ Β μὴ εἶναι ἐν τούτῳ, νῦν τοῦτο δεῖξαι βούλεται. συστοιχίαν δὲ καλεῖ τὴν ἀφ' ἑκάστου γένους καταγομένην σειράν, οἷον οὐσίαν, σῶμα, ἔμψυχον, ζῷον, λογικόν, καὶ πάλιν οὐσίαν, σῶμα, ἄψυχον, βαρύ. αὗται δὲ ἐπαλλάττουσιν αἱ συζυγίαι· 40 κοινὰ γὰρ αὐτῶν κατηγορεῖται γένη. δῆλον οὖν ἐκ τῶν μὴ ἐπαλλαττουσῶν, 15 φησίν, ὅτι ἐνδέχεται τὸν ἕνα ὅρον ἔν τινι εἶναι, τὸν δὲ ἕτερον μὴ εἶναι ἐν τούτῳ. εἰ γὰρ λάβοιμεν ἕνα ὅρον τὸν μέσον καὶ ἀποφήσαιμέν τινος ὅρου τῶν ἐν τῇ ἄλλῃ συστοιχίᾳ, οἷον τὸ ζῷον ἀπὸ παντὸς συνεχοῦς, τὸ μὲν ζῷον ὑπὸ τὸ σῶμα ἀναχθήσεται ἢ ὑπὸ τὴν οὐσίαν, οὐκέτι μέντοι καὶ τὸ 45 συνεχές· εἰ γὰρ καὶ τὸ συνεχὲς ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἀναχθήσεται ὑφ' ὃ καὶ τὸ 20 ζῷον, ἐπαλλάξουσιν αἱ συστοιχίαι· ἀλλ' οὐκ ἐπαλλάττουσιν.

p. 79b11 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ Β ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν.

Τουτέστιν ἐγχωρεῖ καὶ τὸ Α μὴ εἶναι ἐν τούτῳ ἐν ᾧ τὸ Β.

p. 79b12 Ἐὰν δὲ μηδέτερον ᾖ ἐν ὅλῳ μηδενί, μὴ ὑπάρχῃ δὲ τὸ Α τῷ Β, ἀνάγκη ἀτόμως μὴ ὑπάρχειν.

25 Τουτέστιν ἐὰν μὴ τὸ Α μηδὲ τὸ Β ἔν τινι καθολικωτέρῳ ὑπάρχῃ, ἀλλ' ὦσιν αὐτὰ καθολικώτατα, ἀποφάσκηται δὲ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ἀνάγκη ἀμέσως ἀποφάσκεσθαι.

---

1 δὲ om. U 2 ἐστιν a Arist. 3 post ἔστω add. γὰρ RU: om. a ἔστιν οὖν a 4 post τῇ add. β̄ R ἐστί om. U 5 ἀποφαθήσεται scripsi cf. p. 187,5: ἀποφανθήσεται libri 7 δὲ om. a β̄] ᾱ R ἐστὶ τῷ—8 ᾧ τῷ U 11 δὲ RU: οὖν a ἐφ' U 13 post πάλιν add. ἐπαλλάττουσα μὲν πρὸς αὐτὴν συζυγία, τουτέστι κατά τι μὲν διαφέρουσα, κατά τι δὲ κοινωνοῦσα a[1] οὐσία a[1] δὲ scripsi: γὰρ RUa ἐπαλλάττουσιν—14 γένη RUa[2]: κοινὰ ἔχουσι γένη τήν τε οὐσίαν καὶ τὸ σῶμα. ἄλλη δέ τις συστοιχία μὴ ἐπαλλάττουσα πρὸς τὴν πρώτην, τουτέστι, μὴ κοινωνοῦσα. ἔστω ποσὸν, συνεχὲς διωρισμένον, ἀριθμός a[1] 14 ἐκ τῶν μὴ om. a[2] 15 φησὶν post 14 οὖν colloc. a 16 λάβωμεν R τῶν μέσων conicio ἀποφήσαιμέν a[1]: ἀποφήσομεν RUa[2] ante τινος add. ὡς Ra[2] 17 ἐν τῇ Sa[1]: ἐκεῖ RUa[2] ἄλλῃ Sa[1]: ἄλλως R: ἄλλας Ua[2] συστοιχείᾳ a[1]: συστοιχείας RU: συστοιχίας a[2] 22 καὶ, quod ante τὸ β̄ colloc. RUa, transposui 23 ὑπάρχει U 25 μὴ Ra: μηδὲ U 26 καθολικώτερα Ra ἀποφάσκεται U

p. 79b15 Ἢ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἢ ἐν τῷ μέσῳ ἔσται ὁ συλλογισμός. |

Εἰ εἴη, φησίν, μέσος ὅρος μεταξὺ τοῦ Α καὶ τοῦ Β, ὁ συλλογισμὸς 42r γίνεται καὶ ἐν πρώτῳ σχήματι καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ, ὅτι τὸ Β ἐν ὅλῳ τινὶ
5 ἔσται καὶ οὐκ ἔσται καθολικώτατον. ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές, δῆλον· δεῖ γὰρ τὴν ἐλάττονα πρότασιν καταφατικὴν εἶναι· ἐλάττων δὲ ὅρος τὸ Β· ὥστε εἰ εἴη μέσος ὅρος τὸ Γ, παντὶ μὲν ὑπάρξει τῷ Β, τὸ Α δὲ οὐδενὶ αὐτῷ, τῷ Γ, ὑπάρξει. ὥστε τὸ σχῆμα πρῶτον γίνεται. εἴπομεν δὲ περὶ τούτων ἤδη. 5

p. 79b18 Εἰ δ' ἐν τῷ μέσῳ, ὁπότερον ἔτυχε· πρὸς ἀμφοτέροις
10 γὰρ ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ γίνεται συλλογισμός.

Ἐὰν δὲ τεθέντος μέσου ὅρου δεύτερον γένηται σχῆμα, δύναται ὁ μέσος ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀποφάσκεσθαι. τούτου δὲ αἴτιον τὸ ἐν δευτέρῳ σχήματι ἀδιάφορον εἶναι ἐν ὁποιαδήποτε προτάσει ἡ ἀποφατικὴ ᾖ· τὸ γὰρ 10 Γ εἴτε τῷ μὲν Α παντὶ ὑπάρχει τῷ δὲ Β μηδενί, εἴτε ἔμπαλιν, δι' ἀμ-
15 φοτέρων δυνατὸν συναγαγεῖν ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β. ὥστε οὐκ ἔσται ἄμεσος ἡ ΑΒ ἀπόφασις· εἴτε γὰρ τῷ Α παντὶ ὑπάρξει τὸ μέσον, ὥσπερ ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι, εἴτε τῷ Β, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ καὶ τῷ δευτέρῳ, οὐκ ἔσται ἄμεσος ἡ ἀπόφασις, ἤτοι τὸ γενικώτατον τοῦ γενικωτάτου ἀποφάσκουσα.

20 p. 79b20 Ἀμφοτέρων δ' ἀποφατικῶν οὐσῶν οὐκ ἔσται.

Ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι ἐνδέχεται μέσον ὅρον ληφθῆναι μηδετέρῳ τῶν ἄκρων ὑπάρχοντα καὶ οὕτως διὰ συλλογισμοῦ ἀποφάσεσθαι τὸ Α τοῦ Β ἀμφοτέρων γενικωτάτων ὄντων, διὰ τοῦτο ταῦτα προσέθηκεν, ὅτι εἰ ληφθείη τοιοῦτος ὁ μέσος ὥστε μήτε ἐν τῷ Α εἶναι μήτε ἐν τῷ Β, ἀμ-
25 φοτέρας ποιήσει ἀποφατικὰς τὰς προτάσεις, καὶ οὕτως ἀσυλλόγιστος γενήσεται ἡ συμπλοκή.

---

3 Εἴπερ a 3. 4 γίνεται ὁ συλλογισμὸς U 4 καὶ prius a: om. RU τῷ om. a ἔσται ἐν ὅλῳ τινί a 6 ἢ U 8 ὥστε ὑπάρχει τὸ πρῶτον σχῆμα R εἴπωμεν U εἴπομεν] p. 188,22 sq. 9 ὁποτέρῳ R 10 τεθέντος Ra² 11 δὲ om. U 12 ἑκατέρων R 13 προφάσει R τὴν ἀποφατικὴν εἶναι a¹ 14 μηδενὶ—παντὶ a¹ ὑπάρχει om. a² οὐδενὶ a² ἔμπαλιν a²: ἔμελλε R: τῷ μὲν ᾱ παντί, τῷ δὲ β̄ οὐδενί, καὶ a¹: om. U 16 ἀπόφασις RUa²: ἀποφατικὴ πρότασις a¹ τὸ om. a 18 ἡ ᾱβ̄ πρότασις a¹ 18. 19 ἤτοι (sic scripsi: ἡ τὸ RU)—ἀποφάσκουσα om. a 21 post ληφθῆναι add. εἰ RU: om. a 22 συλλογισμῶν Ua 23 ἐπέθηκεν pr. U 24 ὁ om. R ὡς U μὴ (post ὥστε) R ἐν τῷ ᾱ—25 προτάσεις RUa²: κατὰ παντὸς τοῦ β̄ εἶναι, μήτε κατὰ παντὸς τοῦ γ̄, ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἔσονται ἀποφατικαί a¹ 25. 26 γίνεται ἡ συζυγία a¹

p. 79b23 Ἄγνοια δ' ἡ μὴ κατὰ ἀπόφασιν ἀλλὰ κατὰ διάθεσιν 42r λεγομένη ἔστι μὲν ἡ διὰ συλλογισμοῦ γινομένη ἀπάτη.

Προσῆκόν ἐστιν ἐπιστήμονι μὴ μόνον ὅσα εἰς τὴν διδασκαλίαν ἀνήκει τῆς ἐπιστήμης παραδιδόναι ἀλλὰ καὶ τὴν παρεπομένην τῇ ἐπιστήμῃ ἀπά-
5 την ἐκτίθεσθαι. οὕτως οὖν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἰπὼν τί ποτέ ἐστιν ἐπιστήμη καὶ ἐκ τίνων, τίς τε ἡ διαφορὰ τοῦ διότι συλλογισμοῦ πρὸς τὸν τοῦ ὅτι, καὶ ὅτι ὥσπερ εἰσὶν ἄμεσοι καταφάσεις, οὕτως εἰσὶ καὶ ἀποφάσεις ἄμε- 25 σοι, ἐπειδὴ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀπάτης συμβάλλεται αὐτῷ ὁ περὶ τῶν ἀμέσων ἀποφάσεων λόγος, νῦν προτίθεται διδάξαι κατὰ πόσους τρόπους γί-
10 νεται ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἡ ἀπάτη. ἵνα δὲ εὕρῃ κατὰ πόσους τρόπους γίνεται ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἡ ἀπάτη, κέχρηται διαιρέσει τοιαύτῃ· ἡ γὰρ ἄγνοια, φησίν, ἢ κατὰ ἀπόφασίν ἐστιν ἢ κατὰ διάθεσιν. περὶ μὲν οὖν τῆς κατὰ ἀπόφασιν ἀγνοίας οὐδὲ μνήμην ἐν τούτοις ποιεῖται, ἐπειδὴ μηδὲ ὅλως 30 ὑποδύεται ἐπιστήμην. κατὰ ἀπόφασιν δὲ ἄγνοιά ἐστιν ἡ ἁπλῆ καλουμένη·
15 οἷον οὐκ οἶδεν ὁ ἰδιώτης εἴτε τὸ τρίγωνον τὰς τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχει ἢ οὔ. ἁπλῆ δέ, ὅτι ἀγνοῶν αὐτὸ τοῦτο οἶδεν, ὅτι ἀγνοεῖ· ὥστε οὐδὲ ἐνοχλήσει τῷ ἐπιστήμονι οὐδὲ ὑποδύεται ἐπιστήμην. διὰ τοῦτο οὖν οὐδὲ αὐτῆς μέμνηται. διαιρεῖ δὲ τὴν κατὰ διάθεσιν ἄγνοιαν. λέγεται δὲ κατὰ διάθεσιν ἄγνοια τῇ ἀληθεῖ γνώσει ἡ ἀντικειμένη ψευδής· οἷον εἴ τις
20 λέγοι ὅτι τοῦ τριγώνου αἱ δύο πλευραὶ τῆς λοιπῆς ἐλάττους εἰσί. κατὰ 35 διάθεσιν δὲ αὕτη, ὅτι διάκειταί πως κατ' αὐτὴν ὁ ἔχων καὶ οἴεται εἰδέναι ἠπατημένως. διὸ καὶ διπλῆ καλεῖται ἡ τοιαύτη ἄγνοια· οὐδὲ γὰρ οἶδεν ὅτι οὐκ οἶδεν, ἀλλὰ μὴ εἰδὼς καὶ αὐτὸ τοῦτο ἀγνοεῖ, ὅτι ἀγνοεῖ. αὕτη οὖν ἡ κατὰ διάθεσιν ἄγνοια ἢ περὶ τὰς ἀμέσους γίνεται προτάσεις ἢ περὶ τὰς ἐμμέσους.
25 ὥσπερ γὰρ ἔστιν ἀληθῶς καταφῆσαι ἢ ἀποφῆσαι ἄλλο ἄλλου ἀμέσως, οὕτως ἔσται καὶ ψευδῶς καταφάσκειν ἢ ἀποφάσκειν ἀμέσως· οἷον εἰ ἀλη- 40 θὲς εἴη τὸ μὴ ὑπάρχειν τὴν οὐσίαν μηδενὶ ποιῷ, ἥτις ἐστὶν ἀπόφασις ἄμεσος, ἔσται ψευδὴς ἄμεσος κατάφασις ἡ λέγουσα 'ἡ οὐσία παντὶ ποιῷ ὑπάρχει'· ὁμοίως καὶ εἰ ἀληθὴς ἡ ἄμεσος κατάφασις ἡ λέγουσα 'ἡ οὐσία
30 παντὶ σώματι ὑπάρχει', ψευδὴς ἄρα ἡ λέγουσα 'ἡ οὐσία οὐδενὶ σώματι ὑπάρχει' ἀπόφασις οὖσα ἄμεσος. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἐμμέσων. ἢ οὖν περὶ τὰς ἀμέσους προτάσεις γίνεται ἡ ἀπάτη, τουτέστιν ἡ ψευδὴς ὑπόληψις, ἢ περὶ τὰς ἐμμέσους. περὶ ἑκάτερον δὲ τούτων ἢ μετὰ συλλογισμοῦ ἢ 45

---

1 εἰ μὴ U 8 συνεβάλλετο a 11. 12 καὶ φησίν. ἡ ἄγνοια a 12 ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς a 13 ἐν τοῖς τοιούτοις a μηδὲ Ua: δὲ R 14 ἔστι δὲ κατὰ ἀπόφασιν ἄγνοια, post quae add. ὡς καὶ πρώην εἴπομεν a[1] καλουμένη ἁπλῆ, om. ἡ U 15 ὁ ἰδιώτης περὶ τοῦ τριγώνου, εἴτε τὰς a δυσὶν a 16 εἴτε οὔ R ὅταν (post δὲ) U 18 αὐτῆς οὐδὲ R 18. 19 λέγεται — ἄγνοια Ua[2]: ὅτι ἐστὶν ἡ ἀντικειμένη. Ra[1] 19 ἡ ἀντικειμένη om. a[1] 21 post δὲ add. εἴρηται a ὁ ἀγνοῶν a[1] 22 ἠπατημένος Ra[2] 23 post εἰδὼς add. καὶ ταῦτα ἀγνοῶν R 26 ἔστι a[1] καταφῆσαι ἢ ἀποφῆσαι a[1] 27. 28 τὸ μηδενὶ ποιῷ ὑπάρχειν τὴν οὐσίαν ἄμεσος ἀπόφασις οὖσα, ἔστι a[1] 27 ἥτις om. U 28 ἄμεσος alt. om. a[1] 29 καὶ om. R 31 ὑπάρξει R οὖσα ἀπόφασις a ἄμεσος post ὑπάρχει colloc. a: ἔμμεσος R

ἄνευ συλλογισμοῦ. ὅτι γὰρ τοῦ τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δύο ὀρθῶν ἐλάτ- 42r
τονές εἰσιν, ἐνδέχεται καὶ ἄνευ συλλογισμοῦ ἠπατημένως δοξάζειν, ὥσπερ
ἄν τις κατὰ τὴν αἴσθησιν παρακούοι ἢ παρορᾷ· ἐνδέχεται δὲ καὶ διὰ συλλο-
γισμοῦ, μᾶλλον δὲ παραλογισμοῦ ἀπατᾶσθαι. ἡ μὲν οὖν ἄνευ συλλογισμοῦ
5 ἀπάτη ἁπλουστέρα ἐστίν, ὡς εἴ τις ἐκ παραδόσεως δοξάζοι ὅτι ἐξ ἀτόμων
τὰ φυσικὰ σώματα, ἢ ὅτι ἀρχαὶ δύο εἰσὶ τῶν ὄντων, λόγῳ μηδενὶ χρώμε-
νος· εἰς τί γὰρ ἂν καὶ διαιρεθείη; ἡ δὲ διὰ συλλογισμοῦ ἀπάτη ποικιλω- 50
τέρα ἐστὶ καὶ πολυσχιδής· καὶ γὰρ οἱ συλλογισμοί, μᾶλλον δὲ οἱ παραλο-
γισμοὶ ποικιλώτεροι, δι' ὧν ἄν τις ἀπατηθείη· ἢ γὰρ καταφατικὸς ἔσται
10 ὁ συλλογισμὸς δι' οὗ ἡ ἀπάτη ἢ ἀποφατικός. εἰ μὲν οὖν καταφατικὸς εἴη
ὁ παραλογισμός, πάντως ἐν τῷ πρώτῳ γενήσεται σχήματι· ἐπεὶ γὰρ τὸ
ἀληθὲς ἦν ἀποφατικὸν καθόλου, τὸ ἀντικείμενον τούτῳ ψεῦδος ἔσται κατα-
φατικὸν καθόλου. ἐπεὶ γὰρ τὴν ὑποδυομένην τὴν ἐπιστήμην ἀπάτην σκο-
ποῦμεν, ἔστι δὲ | ἡ ἐπιστήμη τῶν καθόλου, πάντως καὶ ἡ ἀπάτη ἄρα διὰ 42v
15 τῶν καθόλου παραλογιεῖται· οὐ γὰρ διὰ τῶν ἀντιφατικῶς ἀντικειμένων
ἀλλὰ διὰ τῶν ἐναντίων (ταῦτα δέ ἐστι τὰ καθόλου), ἵνα καὶ δόκησιν ἔχῃ
ἐπιστήμης. εἰ τοίνυν καταφατικὸς εἴη καὶ καθόλου ὁ παραλογισμός, πάντως
διὰ τοῦ πρώτου σχήματος περανθήσεται· οὔτε γὰρ διὰ τοῦ δευτέρου, ἐπεὶ
μηδὲν συνάγει καταφατικόν, οὔτε διὰ τοῦ τρίτου, ἐπεὶ μηδὲν συνάγει 5
20 καθόλου. εἰ οὖν καταφατικὸς εἴη καὶ ἄμεσος ὁ παραλογισμός, ἢ τὰς δύο
ἕξει προτάσεις ψευδεῖς ἢ τὴν ἑτέραν μόνην. καὶ εἰ τὰς δύο ψευδεῖς ἕξει,
ἢ αἱ δύο καθόλου ψευδεῖς ἔσονται ἢ ἡ μὲν καθόλου ἡ δὲ ἐπὶ μέρους.
ἄμφω μὲν οὖν ψευδεῖς καὶ καθόλου, ὅτε ὁ μέσος ὅρος, ὃς λαμβάνεται εἰς
τὴν τοῦ συλλογισμοῦ γένεσιν, ἀλλότριος παντελῶς ᾖ τῶν ἄκρων. οἷον ἀμέ-
25 σου οὔσης ἀποφάσεως ἀληθοῦς τῆς λεγούσης ὅτι ἡ οὐσία οὐδεμιᾷ ποιότητι
ὑπάρχει, τῆς δὲ ἐναντίας ἀπάτης λεγούσης ὅτι ἡ οὐσία πάσῃ ποιότητι 10
ὑπάρχει, εἰ ὁ συλλογισμός, δι' οὗ ἡ ἀπάτη γέγονε, διὰ δύο ψευδῶν προ-
ῆλθε προτάσεων καὶ ἀμφοτέρων κατὰ πᾶν ψεῦδος, ὁ ληφθεὶς μέσος ὅρος
ὑπ' οὐδέτερον τῶν ἄκρων ἀναχθήσεται, οὔτε ὑπὸ τὴν οὐσίαν οὔτε ὑπὸ τὸ
30 ποιόν, ἀλλ' ἔσται αὐτῶν παντελῶς ἀλλότριος, οἷον, εἰ τύχοι, εἰ ποσὸν εἴη·
ἔσται γὰρ ὁ παραλογισμὸς 'οὐσία παντὶ ποσῷ, ποσὸν πάσῃ ποιότητι, οὐσία
ἄρα παντὶ ποιῷ, τουτέστι πάσῃ ποιότητι'. ἐνδέχεται δέ, ὅπερ εἶπον, τὴν
ἑτέραν τῶν προτάσεων καὶ μὴ καθόλου ψευδῆ εἶναι ἀλλ' ἐπί τι ψευδῆ, καὶ 15
ταύτην οὐκ ἄλλην τινὰ ἢ τὴν ἐλάττονα· γίνεται δὲ τοιαύτη, ὅταν ὁ μέσος

1 post συλλογισμοῦ add. ἡ ἀπάτη a 2 συλλογισμῶν Ua 3 an παρακούῃ? — 4 ἠπατῆσθαι R 5 ante ὡς add. οἷον a ἐκ τῶν ἀτόμων a 6 λέγω R 7 τί—διαιρε-θείη RU: ἀπόδειξιν a δὲ om. R 11 γίνεται U 12 post ἀντι-κείμενον add. ἄρα a 13 ἐπεὶ γὰρ RU: καὶ ἐπεὶ a τὴν ἐπιστήμην ἀπάτην scripsi: τῇ ἐπιστήμῃ ἀπάτην R: ἀπάτην τῇ ἐπιστήμῃ Ua 14 post δὲ add. καὶ a 14 et 15 τοῦ καθόλου a 14 ἄρα om. a 17 καὶ om. a 19 καταφατικόν—συνάγει om. U 21 μόνον R 23 μὲν οὐσῶν ψευδῶν a¹ ὅτε om. a¹ ὃν λαμβάνει Ua² 24 γένησιν Ua¹ ἐστι παντελῶς a 25 ὅτι om. U ἡ om. R οὐδεμιᾷ—26 οὐσία om. R 28 immo ψευδῶν 29 οὐδετέρου a 30 ἔσται scripsi: ἔστιν libri εἰ ποσὸν εἴη RU: ἔστω ποσόν a 33 καὶ scripsi: ἢ R: ὅτι U: om. a

ὅρος ἐκ τῶν ὑπὸ τὸν ἐλάττονα ὅρον ὄντων λαμβάνηται. οἷον εἰ λευκότης 42v
εἴη· ὑπὸ τὸ ποιὸν γὰρ αὕτη· φαμὲν γὰρ οὕτως 'ἡ οὐσία πάσῃ λευκότητι,
ἡ λευκότης πάσῃ ποιότητι'· καὶ αὕτη ἡ πρότασις οὐ καθόλου ἐστὶ ψευδὴς
ἀλλ' ἐπί τι. τίς δέ ἐστιν ἡ καθόλου ψευδὴς πρότασις καὶ τίς ἡ ἐπί τι,
5 αὐτὸς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Πρώτων ἀναλυτικῶν διηρθρωμένως ἐδίδαξε. καθό-
λου γάρ φησι ψευδῆ εἶναι πρότασιν τὴν τὸ ἐναντίον τῇ καθόλου ἀληθεῖ εἰσά- 20
γουσαν· οἷον ἀληθής ἐστιν ἡ λέγουσα 'οὐδεὶς ἄνθρωπος λίθος'· ψευδὴς δὲ
ἡ ἐναντία ταύτῃ ἡ λέγουσα 'πᾶς ἄνθρωπος λίθος'· ἐναντίον γὰρ τὸ πᾶς
τῷ οὐδείς. τοῦτο οὖν καθόλου ψεῦδος τὸ παντελῶς ἀναιροῦν τὸ ἀληθές.
10 ἐπί τι δὲ ψευδὴς ἡ ἀντιφατικῶς ἀντικειμένη· ἀληθοῦς γὰρ οὔσης τῆς λε-
γούσης 'τὸ λογικὸν οὐ παντὶ ζῴῳ' ψευδής ἐστιν ἐπί τι ἡ λέγουσα 'τὸ λο-
γικὸν παντὶ ζῴῳ'. οὕτω μὲν οὖν, εἰ ἀμφότεραι εἶεν ψευδεῖς ἐξ ὧν
συνῆκται τὸ ψεῦδος. εἰ δὲ ἡ ἑτέρα ἀληθὴς εἴη, οὐκ ἐνδέχεται ἄλλην εἶναι 25
ἀληθῆ ἢ τὴν μείζονα· τὴν δ' ἐλάττονα οὐδέποτε οἷόν τε. ἐπεὶ γὰρ γενι-
15 κώτατα γένη ἐλήφθησαν καὶ ὁ ἐλάττων ὅρος καὶ ὁ μείζων, δῆλον ὅτι ὡς
οὐκ ἐνδέχεται τὸν μέσον ὅρον ἀληθῶς καταφάσκεσθαι τοῦ ἐλάττονος· ἐπὶ
πλέον γὰρ οὕτως εἶναι αὐτοῦ ἀνάγκη· ὑπόκειται δὲ ὁ ἐλάττων ὅρος γένος
γενικώτατον. καὶ δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξισάζειν τῷ ἐλάττονι δύναται ὁ μέσος·
οὐδὲν γάρ ἐστι τοῖς γενικωτάτοις γένεσιν ἐξισάζον. οὐκ ἄρα ἐνδέχεταί ποτε 30
20 τὴν ἐλάττονα πρότασιν ἀληθῆ εἶναι. μόνως ἄρα ἡ μείζων ἔσται ἀληθής·
δυνατὸν γὰρ εἶναι μέσον ὅρον τινὰ τῶν ὑπὸ τὸν μείζονα. καὶ οὕτως ὁ μὲν
μείζων αὐτοῦ ἀληθῶς κατηγορηθήσεται, οὗτος δὲ τοῦ ἐλάττονος ψευδῶς,
οἷον εἰ λάβω τὸ σῶμα· οὐσία μὲν γὰρ παντὶ σώματι ὑπάρχει, καὶ ἔστιν
ἀληθές, σῶμα δὲ πάσῃ ποιότητι, καὶ ἔστι ψευδές· οὕτω γὰρ συναχθήσεται
25 'οὐσία πάσῃ ποιότητι ὑπάρχει'. οὕτω μὲν οὖν καταφατικῆς οὔσης καὶ
ἀμέσου τῆς ἀπάτης τοσαυτάκις γίνεται ὁ παραλογισμός. πῶς δὲ ἀποφατικῆς 35
οὔσης τῆς ἀπάτης καὶ πῶς ἐμμέσου καταφατικῆς τε καὶ ἀποφατικῆς,
προϊόντες δηλώσομεν, πρότερον τὴν λέξιν, δι' ἧς τὸν πρότερον ἐκτίθεται
τρόπον, ὅνπερ εἴπομεν, ἐξετάσαντες.

30 p. 79b25 Αὕτη δ' ἐν μὲν τοῖς πρώτως ὑπάρχουσιν ἢ μὴ ὑπάρ-
χουσι συμβαίνει διχῶς.

Εἰπὼν ὅτι ἡ κατὰ διάθεσιν ἄγνοια ἔστι μὲν ἡ διὰ συλλογισμοῦ 40

---

1 ὅρων alt. l. R λαμβάνεται R 3 γίνεται R 4 πρότασις ψευδὴς Ua post τι alt. add. ψευδὴς R 5 τῷ προτέρῳ τῶν πρώτων R: τοῖς προτέροις a[1] ἀναλυτικοῖς a[1] ἐν τῷ δευτ. τῶν Πρώτ. ἀναλ.] c. 2 p. 54a4 sq. 6 ἀληθῆ R 11 πᾶν ζῷον, om. οὐ Ua[2] post ψευδὴς add. δὲ U ἡ λέγουσα ἐπί τι R 12 οὐ πᾶν ζῷον Ua[2] 15 εἴδη a[1] 18 καὶ δῆλον ὅτι RUa[2]: ἀλλ' a[1] οὐδὲ a[1]: οὔτε Ra[2]: οὐκ U δύναται ἐξισάζειν τῷ ἐλάττονι ὁ μέσος ὅρος a[1] 19 οὐδὲ U 22 post μείζων add. ὅρος a 23 λάβοιμι a ὑπάρχει om. R καὶ U: ὅπερ Ra 24 ἔσται ψευδὴς R 25 ὑπάρχειν a 29 ὅπερ a 30. 31 lemma a: ἄγνοια δὲ ἡ μὴ—ἀπάτη ut p. 191,1. 2 RU 32 post ἡ prius add. μὴ Ua κατὰ ἀπόφασιν a post ἄγνοια add. ἀλλ' ἡ κατὰ διάθεσιν a ἐστὶ μόνη R: inv. ord. a

γινομένη ἀπάτη καὶ ὀφείλων ἐπαγαγεῖν ὅτι ἔστι δὲ καὶ ἡ ἄνευ συλλο- 42v
γισμοῦ (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ ἀκόλουθον), ὅμως ἀναλαμβάνει τὸν λόγον καὶ
φησὶν αὕτη δὲ ἐν μὲν τοῖς πρώτως ὑπάρχουσιν ἢ μὴ ὑπάρχουσι
συμβαίνει διχῶς. αὕτη δέ, φησίν, οὐχὶ ἡ διὰ συλλογισμοῦ ἀλλ' ἡ κατὰ
5 διάθεσιν γινομένη· ταύτην γὰρ διαιρεῖ εἰς τὴν διὰ συλλογισμοῦ καὶ εἰς τὴν
ἄνευ συλλογισμοῦ. τὸ δὲ ἐν μὲν τοῖς πρώτοις ὑπάρχουσιν ἢ μὴ ὑπάρ-
χουσι, τοῦτ' ἔστιν ἐν ταῖς ἀμέσοις προτάσεσιν ἤτοι ἀποφάνσεσι, τουτέστιν ἢ
κατηγορικαῖς ἢ ἀποφατικαῖς· ἐν ἑκάστῃ γὰρ τούτων ἔστι καὶ ἄνευ συλλογισμοῦ 45
τὴν ἐναντίαν ἀπάτην δοξάσαι καὶ μετὰ συλλογισμοῦ. ἴσως δὲ καὶ βουληθεὶς
10 ἐξ ἀρχῆς τῆς μετὰ συλλογισμοῦ ἀπάτης τὴν διαίρεσιν εὐθὺς ποιήσασθαι,
πρὶν μνησθῆναι τῆς ἄνευ συλλογισμοῦ, εἶπε τὸ ἔστι μὲν ἡ διὰ συλλο-
γισμοῦ γινομένη ἀπάτη. εἶτα πάλιν καλὸν νομίσας πρότερον εἰπεῖν,
ποσαχῶς ἡ κατὰ διάθεσιν γίνεται ἀπάτη, ἐπανέλαβε τὸν λόγον καὶ εἶπεν
αὕτη δ' ἐν μὲν τοῖς πρώτως ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἑξῆς.

15 p. 79b28 Τῆς μὲν οὖν ἁπλῆς ὑπολήψεως ἁπλῆ ἡ ἀπάτη. 50

Ἐὰν γάρ τις ἁπλῶς καὶ δίχα συλλογισμοῦ ἀπάτην τινὰ λάβῃ, τῆς
τοιαύτης ψευδοῦς ὑπολήψεως ἁπλῆ ἐστιν ἡ ἀπάτη· ἅτε γὰρ ἄνευ συλλο-
γισμοῦ τινος γινομένη οὐκ ἔστι ποικιλία τις ἐν αὐτῇ οὐδὲ διαίρεσις ὥσπερ
ἐπὶ τῆς διὰ συλλογισμοῦ γινομένης.

20 p. 79b29 Μὴ ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β ἀτόμως. |

Ἐὰν ἄμεσος ᾖ ἡ ἁπλῆ ἀπόφασις, ἡ ἀντικειμένη ταύτῃ κατάφασις, 43r
εἰ διὰ συλλογισμοῦ γίνοιτο, λήψεται μέσον τινὰ ὅρον, οἷον τὸ Γ, καὶ συλλο-
γιεῖται ἠπατημένως διὰ μέσου τοῦ Γ ὅτι τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχει. 5
ποσαχῶς δὲ γίνεται παραλογισμὸς ἐν τούτῳ, ἐφεξῆς ἐπήγαγεν.

25 p. 79b33 Εἰ γὰρ μήτε τὸ Α μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχει μήτε τὸ Γ
μηδενὶ τῷ Β, εἴληπται δ' ἑκατέρα ἀνάπαλιν, ἄμφω ψευδεῖς
ἔσονται.

Εἰ ὁ ληφθείς, φησί, μέσος ὅρος οὕτως ἔχει πρὸς τοὺς ἄκρους ὥστε

---

1 δὲ om. a 2 ἐπαναλαμβάνει a 3 ἐν μὲν—4 ἀλλ' RU: τουτέστιν a
4 οὐχ R 5 γὰρ om. U post εἰς add. τε a 7 ἤτοι R: ἢ Ua
ἀποφάνσεσι scripsi cf. p. 198,12: ἀποφάσεσι libri 9 ἐναντίαν om. R post
συλλογισμοῦ add. διχῶς εἶπε συμβαίνειν a καὶ alt. om. R 11 τοῦ Ra
12. 13 ποσαχῶς εἰπεῖν R 13 γινομένη U post γίνεται add. ἡ R
14 ἐν a: ἐπὶ RU 16 τις post συλλογισμοῦ colloc. a ἀπάτην τινὰ R: δόξαν
τινα ψευδῆ U: τὴν ἀπάτην a 17 ἡ om. R 18 τινος γινομένη (γινομένη
scripsi) a: τινὸς γινομένης U: inv. ord. R ποικίλη R 20 τοῦ R
τῶν R Arist. 22 ἐὰν—γίνηται, sed ante 21 ἡ ἀντικ. a[1] 22. 23 συλλογιεῖται
οὖν, om. καὶ R 23 ὅτι Ua: οἷον R 24 ἐπάγει a 26 τῶν U Arist.
ἑκάτερον R

τόν τε μείζονα αὐτοῦ ἀποφάσκεσθαι καὶ αὐτὸν τοῦ ἐλάττονος, ἐλήφθη δὲ 43r ὑπὸ τοῦ παραλογισμοῦ ἀνάπαλιν, λέγω δὴ τόν τε μείζονα ὑπάρχειν τῷ 10 μέσῳ καὶ τοῦτον τῷ ἐλάττονι, δῆλον ὡς ἐξ ἀμφοτέρων ψευδῶν ὁ παραλογισμὸς γέγονεν.

5 p. 79b35 Ἐγχωρεῖ δ' οὕτως ἔχειν τὸ Γ πρὸς τὸ Α καὶ τὸ Β ὥστε μήτε ὑπὸ τὸ Α εἶναι μήτε καθόλου τῷ Β.

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι ἐνδέχεται ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις εἶναι ψευδεῖς, πῶς ἐνδέχεται τοῦτο, διὰ τούτων προστίθησιν. ὅταν, φησίν, οὕτως ἔχῃ 15 τὸ μέσον ὥστε μήτε ὑπὸ τὸν μείζονα εἶναι ὅρον μήτε τοῦ ἐλάττονος κατη-
10 γορεῖσθαι· τοιοῦτος δέ ἐστιν, ὅταν ἀλλότριος ᾖ ἑκατέρου.

p. 79b37 Τὸ μὲν γὰρ Β ἀδύνατον εἶναι ἐν ὅλῳ τινί.

Ἑκάτερον τῶν εἰρημένων ἀποδείκνυσιν. ὅτι οὖν [ἐὰν] ἐνδέχεται τὸν μέσον μὴ καθόλου κατηγορεῖσθαι τοῦ Β, μᾶλλον δὲ ἀνάγκη μὴ κατηγορεῖσθαι καθόλου τοῦ Β, δῆλον. εἰ γὰρ πρώτως καὶ ἀμέσως ἀπεφάσκετο
15 ὁ Α τοῦ Β, οὐκ ἐνδέχεται τὸ Β ὑπό τι ἄλλο εἶναι· οὐκέτι γὰρ ἂν ἀμέσως τὸ Α τοῦ Β κατηγορεῖτο ἀλλὰ διὰ μέσου ἐκείνου ὑφ' ὃ ἀνήγετο καὶ τὸ Β.

p. 79b39 Τὸ δὲ Α οὐκ ἀνάγκη πᾶσι τοῖς οὖσιν εἶναι καθόλου.

Ὅτι ἐνδέχεται καὶ τὸ Α μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχειν. εἰ μὲν γὰρ ἦν τι γενικώτατον γένος κατὰ πάντων τῶν ὄντων καὶ τοῦτο εἰλήφαμεν πρὸς τῷ Α, 35
20 οὐχ οἷόν τε ἦν ἐκεῖνο μὴ πάντως ἐν καταφάσει παραλαμβάνεσθαι· ὃ γὰρ

---

1 τὸν μὲν R 2 δὲ a 3 τούτω R 3. 4. γέγονεν ὁ παραλογισμός a²: ἐλήφθη ὁ παραλογισμός a 5 γενέσθαι R τὸ (ante β) om. R Arist. 9 post ὥστε add. τὸν μέσον ὅρον a 11—16 RUa²: ἔστι δὲ ὅλου τοῦ παρόντος χωρίου ἡ κατὰ ῥητὸν διάνοια αὕτη. ἐνδέχεται μὲν γάρ φησι τὸν ἀπατηλῶς συλλογιζόμενον, μὴ μόνον ἐκ τοῦ λαμβάνειν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ψευδεῖς, συνάγειν συμπέρασμα ψευδές, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ θατέραν μόνην, λέγω δὴ τὴν ἐλάττονα ὡρισμένως. καὶ ταύτης γὰρ μόνης ψευδοῦς εἰλημμένης, ψευδὲς συμπέρασμα συναχθήσεται. εἰ γὰρ ἀληθῶς καὶ ἀμέσως ἀποφάσκεται ἡ οὐσία τοῦ ποιοῦ, καὶ αὖθις τοῦ ποσοῦ τὸ ποιόν. ληφθήσονται (λεχθήσονται a¹) δὲ αἱ προτάσεις ἀνάπαλιν, ἤγουν καταφασκόμεναι, καὶ ἀμφότεραι ψευδεῖς ὅλαι δι' ὅλου ἔσονται. καὶ τὸ συμπέρασμα ψευδές. καὶ κατασκευάζων τὸν λόγον, φησίν. ἐγχωρεῖ γὰρ οὕτως ἔχειν τὸν μέσον ὅρον, ἤγουν τὸ ποσὸν, πρὸς τὸν μείζονα τὴν οὐσίαν. καὶ πρὸς τὸν ἐλάττονα τὸ ποιὸν, ὥστε ἀλλότριον εἶναι. καὶ μήτε ὑπὸ τοῦ μείζονος περιέχεσθαι, μήτε πρὸς τὸν ἐλάττονα ἔχειν σχέσιν τινὰ καὶ οἰκειότητα, ὥστε περιέχειν αὐτόν. ἀλλὰ πάντῃ τοῦ ᾱ καὶ τοῦ β̄ εἶναι, ἀλλότριον. τὸ μὲν γὰρ β̄, ἤτοι τὸ ποιὸν γένος ὂν γενικώτατον, ἀδύνατον ὑπὸ ἄλλο τι τελεῖν. ὅτι καὶ τὸ ᾱ ἡ οὐσία, ἀμέσως τοῦ β̄ ἤγουν τοῦ ποιοῦ ἀπεφάσκετο. ἡ δὲ οὐσία οὐκ ἔχει τοιαύτην φύσιν ὥστε περιέχειν πάντα τὰ ὄντα. ἀλλὰ καὶ αὕτη, τῶν μὲν κατηγορεῖται ὡς ἐμπεριεχομένων αὐτῇ. τῶν δὲ ἀποφάσκεται, ὡς μὴ τελούντων ὑπ' αὐτόν (l. αὐτήν). ὥσπερ δὴ ἀποφάσκεται καὶ τοῦ β̄, ἤτοι τοῦ ποιοῦ Sa¹ 12 ἐνδέχεται scripsi: ἐὰν ἐνδέχηται RUa² 13 τοῦ β̄—κατηγορεῖσθαι om. a² 14 post τοῦ β̄ add. καθόλου R 15 post οὐκ add. οὖν Ua² 16 κατηγοροῖτο Ra² 18 τῷ γ̄ Ra¹ ἦν om. a¹ 19 post ὄντων add. ὂν a¹ τοιοῦτον εἰλήφαμεν εἶναι τὸ ᾱ a¹

ἂν ἐλήφθη μέσον, τοῦτο πάντως ἐν ἐκείνῳ ἦν κἀκεῖνο κατὰ παντὸς αὐτοῦ 43r
κατηγορεῖτο. ἐπειδὴ δὲ οὐδέν ἐστι τοιοῦτον, ἐνδέχεται ἀλλότριον λαμβάνεσθαι
τὸν μέσον, καὶ οὕτως οὐ κατηγορηθήσεται αὐτοῦ ὁ μείζων.

p. 80a2 Τὴν δὲ ΑΓ ἐγχωρεῖ, οἷον εἰ τὸ Α καὶ τῷ Γ καὶ τῷ Β 40
5 ὑπάρχει ἀτόμως.

Ὅτι τὴν μείζονα πρότασιν τὴν ΑΓ ἐγχωρεῖ ἀληθῆ εἶναι, διὰ τούτων
πιστοῦται· ἐνδέχεται γάρ, φησί, τὸ Α καὶ τῷ Γ καὶ τῷ Β ὑπάρχειν
ἀτόμως. ἐνταῦθα δέ, πῶς φησιν ὑπάρχειν ἀμέσως τὸ Α καὶ τῷ Γ καὶ
τῷ Β, πολλὴ ζήτησις τῷ Ἀλεξάνδρῳ γέγονε. καὶ μετὰ πολλὰ λέγει τὴν
10 ἀληθῆ τοῦ ῥητοῦ διάνοιαν, ὅτι ὑπάρχειν ἐνταῦθα λέγει οὐ τὸ καταφάσκε-
σθαι ἀλλ' ἁπλῶς τὸ κατηγορεῖσθαι, εἴτε καταφατικῶς εἴτε ἀποφατικῶς. ἐνδέ- 45
χεται οὖν, φησί, τὸ Α ἀμέσως καὶ τοῦ Β καὶ τοῦ Γ κατηγορεῖσθαι, ἀλλὰ
τοῦ μὲν Γ καταφατικῶς τοῦ δὲ Β ἀποφατικῶς. εἰ γὰρ εἴη τὸ Γ εὐθὺς
ὑπὸ τὸ Α καὶ μὴ μετὰ πλείονα, οἷον τοῦ Α ὄντος οὐσίας, εἰ τὸ Γ εἴη
15 τὸ εὐθὺς ὑπὸ τὴν οὐσίαν, οἷον τὸ σῶμα, τούτου ἀμέσως ἡ οὐσία κατηγο-
ρηθήσεται· τοῦ δὲ Β, τουτέστι τοῦ ποιοῦ, ἀμέσως ἀποφαθήσεται. εἰ δὲ
ἀμέσως ἐνδέχεται τοῦ Γ κατηγορεῖσθαι, ἐνδέχεται ἄρα ἀληθῆ εἶναι τὴν
μείζονα πρότασιν, λέγω δὴ τὴν ΑΓ. 50

p. 80a3 Ὅταν γὰρ πρώτως κατηγορῆται τὸ αὐτὸ πλειόνων, οὐδέ-
20 τερον οὐδετέρῳ ἔσται.

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι ἡ ΓΒ πρότασις ἀεὶ ψευδής ἐστι, τουτέστιν ἡ ἐλάτ-
των, ἡ μέντοι μείζων, ἥτις ἦν ἡ ΑΓ, δύναται ἀληθὴς εἶναι, ὅτι μὲν ἐνδέ-
χεται τὴν μείζονα ἀληθῆ εἶναι, ἔδειξεν εἰπὼν οἷον εἰ τὸ Α καὶ τῷ Γ
καὶ τῷ Β ὑπάρχει ἀτόμως. ὅτι δὲ ἡ ἐλάττων ψευδής ἀεί ἐστι, διὰ
25 τούτων δείκνυσι καθολικῷ τινι λόγῳ χρώμενος. καθόλου γάρ φησιν ὅτι, 43v
ὅταν ἕν τι καὶ τὸ αὐτὸ πλειόνων κατηγορῆται ὁπωσοῦν, ἢ πάντων
καταφατικῶς ἢ πάντων ἀποφατικῶς ἢ τῶν μὲν καταφατικῶς τῶν δὲ ἀπο-
φατικῶς, τῶν λοιπῶν οὐδὲ ἓν ἐν οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὑπάρχει. καὶ ἴδωμέν
γε τὴν τοῦ λόγου ἀλήθειαν τοῖς κατὰ μέρος ἐπεξιόντες. τὸ γὰρ Α καὶ

1 ἐκεῖνο, om. ἐν R: κατ' ἐκείνου a[1] αὐτοῦ RUa[2]: τοῦ ἐλάττονος a[1] 2 κατηγο-
ροῖτο R post τοιοῦτον add. γενικώτατον γένος, ὥστε κατὰ πάντων τῶν ὄντων κατηγο-
ρεῖσθαι a[1] 3 οὕτως οὔτε ὁ μείζων αὐτοῦ κατηγορηθήσεται οὔτε οὗτος τοῦ ἐλάττονος a[1]
post μείζων add. οἶμαι ὅτι λέγει Ua[2] 6 ὅταν R: ὅτι δὲ a ἐγχωρῇ R
7 β—γ Ra 8 ὑπάρχειν a: ὑπάρχει RU καὶ prius a: om. RU 8. 9 β—γ R
9 post μετὰ add. τὰ a 14 οὐσίας scripsi cf. p. 198,1: οὐσία RUa 15 post τούτου
add. ταύτη Ua 16 ἀποφαθήσεται scripsi cf. p. 189,5: ἀποφανθήσεται libri
18 δὲ U 19 πρώτως RU (C c n f, corr. u): πρῶτον a Arist. cf. p. 197,23
κατηγορῆται post πλειόνων colloc. a ταυτὸ R 20 post οὐδέτερον add. ἐν R (n p f)
οὐδετέρου a 21 ἡ alt. om. R 22 ἦν om. a ἀληθῆ R 23 εἰ om. R
24 ἀεὶ ψευδής a 24. 25 διὰ τούτων om. a 25 ὅτι a: om. RU 27 ἀποφατι-
κῶς ἢ πάντων καταφατικῶς R 28 ἴδε μέν R

τοῦ Γ καὶ τοῦ Β ἀποφασκέσθω ἀμέσως· λέγω ὅτι οὐδὲ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ 43v
ὑπάρξει. εἰ γὰρ τοῦτο ψεῦδος, παντὶ ὑπάρξει τῷ Γ τὸ Β. εἰ οὖν τὸ Α 5
μὲν οὐδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ ὑπάρχει διὰ
μέσου τοῦ Β· ὑπέκειτο δὲ ἀμέσως μὴ ὑπάρχειν· οὐδενὶ ἄρα τῷ Γ ὑπάρχει
5 τὸ Β. διὰ τὰ αὐτὰ δὴ οὐδὲ τὸ Γ οὐδενὶ ὑπάρξει τῷ Β. ἀλλὰ δὴ καὶ
ἀμφοτέρων ἀμέσως καταφασκέσθω τὸ Α, καὶ τοῦ Β λέγω καὶ τοῦ Γ·
πάλιν οὖν οὐχ ὑπάρξει τὸ Β τῷ Γ. εἰ γὰρ ὑπάρξει, ἐπεὶ τὸ Α παντὶ
τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, καὶ τὸ Α ἄρα παντὶ τῷ Γ διὰ μέσου
τοῦ Β· ἀλλ' ὑπέκειτο ἀμέσως ὑπάρχειν. ὁμοίως οὖν οὐδὲ τὸ Γ οὐδενὶ 10
10 τῷ Β ὑπάρξει. ἀλλὰ δὴ τοῦ μὲν ἑτέρου καταφασκέσθω ἀμέσως, ἀπο-
φασκέσθω δὲ τοῦ λοιποῦ. οἷον τὸ Α παντὶ μὲν ὑπαρχέτω τῷ Β ἀμέσως,
μηδενὶ δὲ τῷ Γ· λέγω ὅτι οὐδὲ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ ὑπάρξει. εἰ γὰρ παντί,
ἐπεὶ καὶ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, καὶ τὸ Α παντὶ τῷ Γ
ὑπάρξει· ἀλλ' ὑπέκειτο οὐδενί. ὁμοίως οὐδὲ τὸ Γ οὐδενὶ τῷ Β· εἰ γὰρ
15 παντί, ἐπειδὴ τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Γ παντὶ τῷ Β, τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β
ὑπάρξει· ἀλλ' ὑπέκειτο παντί. διὰ τὰ αὐτὰ δὴ οὐδ', ἐὰν πλείονα ᾖ ὧν 15
ἀμέσως κατηγορεῖται τὸ Α, ἐνδέχεται ἐκείνων τι τῶν λοιπῶν τινὶ ὑπάρξαι.
εἰ τοίνυν, ὅταν τὸ αὐτὸ ἀμέσως τινῶν κατηγορῆται, ἐκεῖνα ὑπάρχειν ἀλλήλοις
ἀδύνατον, ὑπάρχει δὲ τὸ Α καὶ τῷ Γ καὶ τῷ Β, ἀδύνατον ἄρα ταῦτα
20 ἀλλήλων καταφάσκεσθαι. ὥστε ὁ παραλογισμὸς καταφάσκων τὸ Γ τοῦ Β
ψευδῆ πάντως ποιήσει τὴν πρότασιν τὴν ἐλάττονα.

p. 80a4 Διαφέρει δ' οὐδέν, οὐδ' εἰ μὴ ἀτόμως ὑπάρχει. 20

Οὐ πρὸς τὸ προσεχῶς εἰρημένον τοῦτο τὸ ὅταν γὰρ πρώτως κατη-
γορῆται τὸ αὐτὸ πλειόνων, ἀλλὰ πρὸς τὸ πρὸ αὐτοῦ τὸ ἀλλὰ καὶ τὴν
25 ἑτέραν ἐνδέχεται ἀληθῆ λαμβάνειν, οὐ μέντοι ὁποτέραν ἔτυχεν,
ἀλλὰ τὴν ΑΓ. εἶτα ἐφεξῆς διαφέρει δὲ οὐδέν, οὐδ' εἰ μὴ ἀτόμως
ὑπάρχει, τουτέστι πρὸς τὸ γενέσθαι τὴν μείζονα πρότασιν ἀληθῆ, τὴν 25
ΑΓ, οὐδὲν διαφέρει, εἴτε ἀμέσως καταφάσκοιτο τὸ Α τοῦ Γ, τουτέστιν
ὁ μείζων ὅρος τοῦ μέσου, εἴτε μὴ ἀμέσως ἀλλὰ διὰ πλειόνων, τουτέστιν
30 εἰ ὁ μέσος μὴ εἴη ὑπὸ τὸν μείζονα εὐθὺς τεταγμένος ἀλλὰ μετὰ πολλά.

1 τοῦ β—τοῦ γ R τῶν γ U 2 ὑπάρχει. τοῦτο γὰρ τὸ ψεῦδος R παντὶ scripsi: παντὸς R: πάντως Ua 3 οὐδενὸς τῶν β U οὐδενὶ τῶν γ U 4 μὴ a: om. RU 5 β] α utrobique R τῷ a: τῶν RU καὶ om. R 6 κατηγορείσθω a 8 post γ alt. add. ὑπάρξει a 9 post ἀμέσως add. μὴ Ra[1] 12 οὐδενὶ δὲ a τῷ prius a: τῶν RU τῷ alt. Ua: τῶν R 15 τῷ γ a: τῶν γ RU τῷ β alt. a: τῶν β U: τῶν α R 16 ὑπάρχει R, post 15 οὐδενὶ alt. a μηδενί R δὲ Ra οὐδ' om. R: καὶ a 17 τὸ α a: om. RU post τὸ α add. οὐκ a ὑπάρξαι τινί a 18 ὅτι U κατηγορῆται τινῶν a 19 καὶ prius a: om. RU β—γ a ταῦτα RUa[2]: τὰ βγ a[1] 21 τὴν ἐλάττονα πρότασιν a 22 ὑπάρχῃ U 23. 24 τὸ αὐτὸ κατηγορῆται a 24 ταυτὸ R τὸ tert. om. R 26 post ἀτόμως add. μὴ RU: om. a 28 ὁ α R post τουτέστιν add. οἷον RU: om. a 30 μὴ ὁ μέσος a εὐθὺς ὑπὸ τὸν μείζονα U

τοῦ γὰρ Α οὐσίας ὄντος, τὸ Γ εἰ μὲν σῶμα εἴη, ἀμέσως αὐτοῦ κατηγορεῖται 43v
τὸ Α· εἰ δέ τι τῶν κατωτέρω, οἷον ζῷον ἢ λογικὸν ἢ ἕτερόν τι τοιοῦτον,
οὐκ ἀμέσως μὲν τὸ Α τῷ Γ, ὑπάρχει δὲ ὅμως ἀληθῶς. πρὸς οὖν τὸ
γενέσθαι τὴν μείζονα πρότασιν ἀληθῆ οὐδὲν διαφέρει, εἴτε προσεχῶς ὑπο- 30
5 κέοιτο τῷ μείζονι ὁ μέσος εἴτε μετὰ πολλά.

p. 80a8 Ἡ δὲ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἔν τε τῷ πρώτῳ καὶ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι.

Εἴπομεν ὅτι πρόκειται αὐτῷ περὶ τῆς ἐναντίας ἀπάτης τῇ ἐπιστήμῃ
διαλαβεῖν, καὶ ὅτι ἡ κατὰ διάθεσιν ἀπάτη ἢ περὶ τὰς ἀμέσους γίνεται 35
10 προτάσεις ἢ περὶ τὰς ἐμμέσους, καὶ ὅτι καθ' ἑκάτερον ἢ μετὰ συλλογισμοῦ
ἐστιν ἢ ἄνευ συλλογισμοῦ, καὶ ὅτι καταφατικῆς μὲν οὔσης τῆς ἐπιστημονικῆς
ἀποφάνσεως ἤτοι προτάσεως ἡ ἐναντία ἀπάτη τῆς ἐναντίας ἔσται ἀπο-
φάσεως, οὐ τῆς ἀντιφατικῶς ἀντικειμένης, διὰ τὸ ὑποδύεσθαι τὴν ἐπιστή-
μην καὶ θέλειν τὰ καθόλου συνάγειν, ἀποφατικῆς δὲ οὔσης τῆς ἐπιστη-
15 μονικῆς προτάσεως ἡ ἀπάτη καταφατικὴ ἔσται. ἐπειδὴ οὖν εἶπε πῶς
γίνεται ἡ ἀπάτη ἡ περὶ τὰς ἀμέσους καταφατικὰς προτάσεις καταφατικὴ 40
οὖσα, ὅτι ἐν μόνῳ τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ ἤτοι ἀμφοτέρων ψευδῶν οὐσῶν
τῶν προτάσεων ἢ θατέρας, νῦν δείκνυσι πῶς γίνεται ἡ ἀποφατικὴ ἀπάτη
ἡ ταῖς ἀμέσοις καταφατικαῖς ἀντικειμένη προτάσεσι. γίνεται οὖν, φησί,
20 καὶ ἐν τῷ πρώτῳ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι, διότι τὸ καθόλου ἀπο-
φατικὸν ἐν ἀμφοτέροις συνάγεται, καὶ ἤτοι δι' ἀμφοτέρων ψευδῶν τῶν
προτάσεων ἤτοι διὰ θατέρας μόνης ψευδοῦς θατέρας δὲ ἀληθοῦς. πῶς 45
δὲ ἕκαστον συμβαίνει, κατὰ μέρος τὴν λέξιν ἐπεξιόντες εἰσόμεθα. καὶ
τέως δείκνυσι πῶς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι δείκνυται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν
25 προτάσεων ψευδῶν.

p. 80a11 Οἷον εἰ τὸ Α καὶ τῷ Γ καὶ τῷ Β ὑπάρχει ἀτόμως· ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ μὲν Α τῷ Γ μηδενί, τὸ δὲ Γ παντὶ τῷ Β, ψευδεῖς αἱ προτάσεις.

Λαμβάνει πάλιν μείζονα μὲν ὅρον τὸ Α ἐλάττονα δὲ τὸ Β, καὶ πάλιν
30 καταφάσκει ἀμέσως τὸ Α τοῦ Β. οἷον ἔστω τὸ μὲν Α ζῷον, τὸ δὲ Β 50
πεζόν· τὸ ζῷον τοίνυν ἀμέσως ὑπάρχει παντὶ πεζῷ. ἡ οὖν ἀπάτη ἡ
λέγουσα τὸ Α μηδενὶ ὑπάρχειν τῶν Β ἠδύνατο ἂν ἐν πρώτῳ σχήματι ἐκ
δύο ψευδῶν προτάσεων συνάγειν τοῦτο, εἰ μέσον ἔλαβεν ὅρον τοιοῦτον ὥστε

1 οὐσία a τὸ (ὁ a²) γ̄ εἰ μὲν RUa²: τοῦ δὲ γ̄ a¹ μέσως, om. εἴη a¹ 1. 2 κατη-
γορεῖ τοῦ R 3 τοῦ γ̄ a δὲ a: δ' οὖν RU ἀληθές a 5 post μετὰ
add. τὰ R 8 Εἴπωμεν a 9. 10 ἐμμέσους—ἀμέσους a 10. 11 ἄνευ—μετὰ R
11 post συλλογισμοῦ add. ἐστι R 15 ἐπεὶ U 17. 18 τῶν προτάσεων οὐσῶν
ψευδῶν a 18 τῶν om. R θατέρου R post γίνεται add. καὶ U 19 κατα-
φατικῶς a 21 καίτοι R: ὅτι a τῶν om. Ra 22 post δὲ add. μόνης a
26 οἷον a Arist.: om. RU καὶ prius a Arist.: φησὶ RU 29 πάλιν prius om. U
πάλιν alt. om. R 30 post τοῦ β̄ add. ἀμέσως τὸ ᾱ τῶ β̄ R 32 τῷ β̄ a
33 εἰ μέσον scripsi: ἔμμεσον Ra: ἄμεσον U post ἔλαβεν add. οὖν a

τὸν μείζονα καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐλάττονος ἀμέσως κατηγορεῖσθαι καταφατικῶς, τουτέστιν εἰ εὐθὺς τὰ ὑπὸ τὸν μείζονα ὅρον ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις λάβοι. οἷον εἰ ὁ μείζων εἴη οὐσία ὁ δὲ ἐλάττων σῶμα, τὸ ἀντιδιῃρημένον τῷ | σώματι εἶδος μέσον ληπτέον, λέγω δὴ τὸ ἀσώματον. ὁμοίως. εἰ μεί- 44r
5 ζονα ἐλάβομεν τὸ ζῷον ἐλάττονα δὲ τὸ πεζόν, μέσον ληψόμεθα τὸ πτηνόν, ὅπερ ἀντιδιῄρηται τῷ πεζῷ· δῆλον γὰρ ὅτι καὶ τῷ πτηνῷ καὶ τῷ πεζῷ ἀμέσως ὑπάρχει τὸ ζῷον. τοιούτου οὖν ὄντος τοῦ μέσου, εἰ λάβοι τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν τὸ δὲ Γ παντὶ τῷ Β, δῆλον ὅτι ἀμφότεραί εἰσι ψευδεῖς· ἐδείξαμεν γὰρ καθόλου ὅτι, ὅταν ἕν τι δύο τινῶν ἀμέσως 5
10 κατηγορῆται, εἴτε καταφατικῶς κατηγορεῖται εἴτε ἀποφατικῶς, εἴτε τοῦ μὲν καταφατικῶς τοῦ δὲ ἀποφατικῶς, ἐκείνων οὐδέτερον ἐν οὐδετέρῳ ὑπάρχει. ὥστε εἰ λάβοι τὸ Α κατ' οὐδενὸς μὲν τοῦ Γ, παντί γε αὐτῷ ὑπάρχοντος τοῦ Α, καὶ τὸ Γ παντὶ τῷ Β, οὐδενί γε ὑπάρχοντος, ἄμφω λήψεται ψευδεῖς. ἔστω γάρ, ὡς εἴπομεν, ὁ μείζων μὲν ὅρος, ἐφ' οὗ τὸ Α, ζῷον,
15 ὁ δὲ μέσος, τὸ Γ, πτηνόν, ὁ δὲ ἐλάττων, τὸ Β, πεζόν· τὸ οὖν ζῷον ἀμέσως ὑπάρχει ἀμφοτέροις. ἐὰν οὖν τις λάβῃ ὅτι ζῷον μὲν οὐδενὶ πτηνῷ, 10 πτηνὸν δὲ παντὶ πεζῷ, ἄμφω μὲν ψευδεῖς λήψεται, συνάξει δὲ ὅτι ζῷον οὐδενὶ πεζῷ. δυνατὸν δὲ ἀμφοτέρας μὴ καθόλου λαβεῖν ψευδεῖς. οἷον τὸ μὲν ζῷον παντὶ λογικῷ ὑπάρχει· τὸ μὴ ὑπάρχειν συναχθήσεται
20 ληφθέντος μέσου ὅρου τοῦ θνητοῦ. εἰ οὖν εἴπω 'τὸ ζῷον οὐδενὶ θνητῷ, τὸ θνητὸν παντὶ λογικῷ, τὸ ζῷον ἄρα οὐδενὶ λογικῷ', ἡ μὲν μείζων ἔσται καθόλου ψευδής, ἡ δὲ ἐλάττων ἡ καταφατικὴ ἐπί τι ψευδής. δεῖ οὖν τὸν μέσον ὅρον ληφθῆναι τινὶ μὲν ὑπάρχοντα τῷ ἐλάττονι τινὶ δὲ μή· λη- 15 φθέντος γὰρ παντὶ ὑπάρχειν ἐπί τι ψευδὴς ἔσται. τὸν δὲ μείζονα λαβεῖν
25 ἐπί τι ψευδῆ οὐκ ἐνδέχεται· τοῦ γὰρ Α καθολικωτάτου ὄντος, εἰ ληφθείη τις ὅρος τῶν ὑπ' αὐτό, παντὶ μὲν αὐτῷ ἀληθῶς ὑπάρξει τὸ Α, οὐδενὶ δὲ ψευδῶς· εἰ δὲ ἀλλότριος τοῦ Α εἴη ὁ ληφθείς, οὐδενὶ μὲν αὐτῷ ὑπάρξει τὸ Α ἀληθῶς, παντὶ δὲ ψευδῶς. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται τὴν μείζονα πρότασιν ἐπί τι ψευδῆ εἶναι.

30 p. 80a 14 Ἐνδέχεται δὲ καὶ τῆς ἑτέρας ψευδοῦς οὔσης, καὶ ταύ- 20 της ὁποτέρας ἔτυχε.

Τέως λαμβάνει τὴν μὲν μείζονα ἀληθῆ τὴν ἀποφατικήν, τὴν δὲ ἐλάτ-

---

2 εἰ om. a 3 λάβοι RUa2: εἶναι a1 4 μέσον—δὴ RUa2: τουτέστι a1 post τὸ ἀσώματον add. μέσος ἔσται a post ὁμοίως add. δ' a 5 ἔλαβε Ra ληψόμεθα RU: ἔσται a 6 οὖν a 9 ἔσονται a ἐδείξαμεν] p. 196,25 sq. 10 κατηγορεῖται om. a εἴτε tert. RU: ἢ a 13 οὐδέν R ὑπαρχόντως Ua2: ὀφείλοντος ὑπάρχειν a1 14 ψευδῆ a ὁ om. Ra ὧν U ante ζῷον add. τὸ R 15 ante πτηνὸν add. τὸ R post πτηνὸν add. ζῷον U 16 λάβῃ a: λάβοι RU 17 ἀμφοτέρας a post μὲν add. τὰς προτάσεις a 19 ὑπάρχει a: ὑπάρχειν RU: ὑπαρχέτω conicio συναχθήσεται δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν a 20 τοῦ om. a εἴποιμι a 24 ἔσται ψευδής a 26 δὲ om. R 28 παντὶ a1: ἐπί τι Ua2: ἤδη τὶ R δὲ om. R

τονα ψευδῆ· τοῦτο δέ, ὅταν ὁ μέσος ὅρος ἀμφοῖν ἀλλότριος ληφθῇ. οἷον 44r
λίθος, ζῷον, λογικόν· ζῷον οὐδενὶ λίθῳ ὑπάρχει, λίθος παντὶ λογικῷ,
ζῷον ἄρα οὐδενὶ λογικῷ ὑπάρξει· καὶ ἔστιν ἡ ἀποφατικὴ μόνη ἀληθής.
οὕτω μὲν οὖν διὰ τῶν ὅρων σαφὴς οὗτος ὁ λόγος. αὐτὸς δὲ καὶ διά τινων 25
5 καθολικωτέρων λόγων τοῦτο πιστοῦται.

p. 80a 15 Τὴν μὲν ΑΓ ἀληθῆ, ὅτι οὐ πᾶσι τοῖς οὖσιν ὑπάρχει τὸ Α.

Ὅτι ἐνδέχεται τὴν ἀποφατικήν, λέγω δὴ τὴν μείζονα, ἀληθῆ λαμ-
βάνεσθαι, συντόμως δείκνυσι, διότι μὴ ἔστι τινὰ τοιοῦτον ὅρον λαβεῖν
ὥστε πάντων τῶν ὄντων κατηγορεῖσθαι. εἰ μὲν γὰρ ἦν τι κοινὸν γένος πάν-
10 των τῶν ὄντων καὶ τοῦτο ἐλήφθη ἐν τῷ μείζονι ὅρῳ, οὐχ οἷόν τε ἦν
τοῦτο ὡς ἀληθῶς ἀποφῆσαι, ἀλλὰ πάντων τῶν ὄντων ἀληθῶς κατεφάσκετο· 30
ὥσπερ εἰ τὴν οὐσίαν λάβοιμεν, μηδὲν δὲ ἦν ἐν τῷ παντὶ παρὰ τὴν οὐσίαν,
πάντως ἂν παντὸς τοῦ ληφθέντος κατεφάσκετο. ἐπεὶ οὖν μὴ ἔστι τι κοινὸν
γένος τῶν ὄντων ἀλλὰ διῃρημέναι εἰσὶν αἱ κατηγορίαι, ἐνδέχεται λαμβάνειν
15 ἀεὶ ἐξ ἑτέρου γένους ὅρον, οὗ τὸν μείζονα ἔστιν ἀληθῶς ἀποφῆσαι.
ὅτι δὲ τῆς μείζονος ἀληθοῦς ληφθείσης ἀδύνατον τὴν ἐλάττονα ἀληθῆ
ληφθῆναι, ἀλλὰ πάντως ἔσται ψευδής, δῆλον. εἰ γὰρ παντὶ τῷ ἐλάττονι 35
ὁ μείζων ὑπάρχει, οὐδενὶ δὲ τῷ μέσῳ διὰ τὸ ἀλλότριον αὐτοῦ εἶναι, δῆλον
ὅτι οὐδὲ ὁ μέσος οὐδενὶ ὑπάρξει τῷ ἐλάττονι· εἰ γὰρ τοῦ γενικωτάτου
20 ἐστὶν ἀλλότριος, δῆλον ὅτι καὶ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ γενικώτατον. ὥστε
εἰ ληφθείη ὁ μέσος ὅρος παντὶ τῷ ἐλάττονι ὑπάρχειν, πάντως ψευδὴς ἔσται
ἡ πρότασις. οὕτω μὲν οὖν ἡμῖν δεδείχθω ὡς οὐχ οἷόν τε τῆς μείζονος
ἀληθοῦς οὔσης ἀποφατικῆς τὴν ἐλάττονα καταφατικὴν οὖσαν ἀληθῆ εἶναι.
ὁ μέντοι Ἀριστοτέλης διὰ τῶν σχημάτων κατὰ δύο τρόπους αὐτὸ δείκνυσιν 40
25 ἐναργῶς. ὧν ὁ μὲν πρότερος τοιοῦτος.

p. 80a 17 Τὴν δὲ ΓΒ ψευδῆ, ὅτι ἀδύνατον ὑπάρχειν τῷ Β τὸ Γ,
ᾧ μηδενὶ ὑπάρχει τὸ Α· οὐ γὰρ ἔτι ἀληθὴς ἔσται ἡ ΑΓ πρότασις.

Ἐνδέχεται, φησί, μᾶλλον δὲ ἀνάγκη τὴν ἐλάττονα πρότασιν τὴν ΓΒ
ψευδῆ εἶναι, ἐπειδήπερ ἀδύνατόν ἐστιν, εἴπερ ἀληθῶς τὸ Α τοῦ Γ ἀπο-
30 φάσκοιτο, τὸ Γ τοῦ Β ἀληθῶς κατηγορῆσαι· εἰ γὰρ ἀληθῶς καταφάσκοιτο 45
τοῦ Β τὸ Γ, οὐκέτι τὸ Α ἀληθῶς ἀποφάσκεται τοῦ Γ. εἰ γὰρ τὸ Γ

1 εἰ U 2 ζῷον . λίθος a τὸ ζῷον οὖν οὐδενὶ U ὑπάρξει R 3 ὑπάρξει, quod post 2 λογικῷ colloc. libri, transposui 4 οὗτος om. U αὐτὸς δὲ om. R 8 οὐκ a 9 γὰρ om. R τι om. U: post κοινὸν colloc. a 11 post πάντων add. ὡς a 12 ἐλάβομεν a[1] εἴη R ἐν τῷ παντὶ Ua[2]: ἐν τῷ R: ἐκ τῶν a[1] περὶ a[1] τὴν οὐσίαν a[1]: τῆς οὐσίας R: τὰς οὐσίας Ua[2] 13 τι om. U: τις a[1] κοινὸς a[1]: κοινὸν κοινὸς R 14 ὅρος Ra[1] ante τῶν add. πάντων a[1] 15 ἑτέρου scripsi: ἑκατέρου RUa 18 εἶναι om. R 20 ἀλλότριον R 21 ὅρος om. R 24 δείκνυσιν αὐτὸ a 25 πρῶτος a 26 post γ̄β̄ add. φησὶ RU: om. a ὑπάρχειν ἀδύνατον U (n p) 28 γ̄ om. R 29 εἴπερ Ua: ὅπερ R 31 τοῦ γ̄ τὸ β̄ R: τὸ γ̄ τοῦ β̄ a ἀληθῶς οὐκέτι τὸ ᾱ R: οὐκέτι ἀληθῶς τὸ ᾱ a τοῦ γ̄ ἀποφάσκεται a

παντὶ τῷ Β ὑπάρχει, ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ τὸ Α ὑπῆρχε παντὶ τῷ Β, ἐν 44r τρίτῳ σχήματι συναχθήσεται τὸ Α τινὶ τῶν Γ ὑπάρχειν· ἀλλ' ὑπέκειτο μηδενὶ ὑπάρχειν τῶν Γ τὸ Α. ὥστ' οὐκ ἐνδέχεται τῆς μείζονος καὶ ἀποφατικῆς ἀληθοῦς οὔσης τὴν ἐλάττονα καὶ καταφατικὴν ἀληθῆ εἶναι.

5 p. 80a 19 Ἅμα δέ, εἰ καὶ εἰσὶν ἀμφότεραι ἀληθεῖς, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀληθές.

Ὅτι καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἀδύνατον τῆς μείζονος ἀληθοῦς οὔσης μὴ 50 πάντως ψευδῆ εἶναι τὴν ἐλάττονα· εἰ γὰρ καὶ αὐτὴ εἴη ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς ἔσται, ὅπερ ἀδύνατον. οἷον εἰ τὸ Α μηδενὶ τῶν Γ 10 ἀληθῶς, τὸ δὲ Γ παντὶ τῷ Β ἀληθῶς, καὶ τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β ὑπάρξει ἀληθῶς· ἀλλ' ὑπέκειτο παντὶ ὑπάρχειν. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται τῆς μείζονος ἀληθοῦς οὔσης μὴ πάντως τὴν ἐλάττονα ψευδῆ εἶναι.

p. 80a 21 Ἀλλὰ καὶ τὴν ΓΒ ἐνδέχεται ἀληθῆ εἶναι τῆς ἑτέρας 44v οὔσης ψευδοῦς.

15 Τὸ ἀντικείμενον ὑποτίθεται, τὸ τὴν ἐλάττονα μὲν ἀληθῆ εἶναι ψευδῆ 5 δὲ τὴν μείζονα. τοῦτο δὲ συμβαίνει, φησίν, εἰ ληφθείη μέσος ὅρος τοιοῦτος ὥστε εἶναι τὸν ἐλάττονα ὑπ' αὐτὸν καὶ αὐτὸν ἐν τῷ μείζονι· εἰ γὰρ οὕτως ληφθείη ὁ μέσος ὥστε τὸν ἐλάττονα καὶ ἐν αὐτῷ εἶναι καὶ ἐν τῷ μείζονι, ἀνάγκη, φησί, θάτερον ὑπὸ θάτερον εἶναι, τουτέστι τόν τε μέσον 20 ὑπὸ τὸν μείζονα καὶ τὸν μείζονα ὑπὸ τὸν μέσον. εἰ γὰρ ἀμέσως ὑπάρχει τῷ Β τὸ Α, ὑπάρχει δὲ καὶ τὸ Γ τῷ Β, πᾶσα ἀνάγκη ἐξισάζειν τὸ Α 10 καὶ τὸ Γ, ὥστε καὶ τὸ Α ἐν τῷ Γ ἐστὶ καὶ τὸ Γ ἐν τῷ Α· τοιαῦτα γάρ ἐστι τὰ ἐξισάζοντα. οἷον ἔστω τὸ Α γελαστικόν, τὸ Β ἄνθρωπος, μέσος δὲ ὅρος ἔστω τὸ ὀρθοπεριπατητικόν· δῆλον οὖν ὅτι ὁ μὲν ἄνθρωπος ἐν 25 τῷ ὀρθοπεριπατητικῷ, τὸ δὲ ὀρθοπεριπατητικὸν ἐν τῷ γελαστικῷ, τὸ δὲ γελαστικὸν ἐν τούτῳ. καὶ συντόμως εἰπεῖν τοὺς τρεῖς ὅρους ἐξισάζοντας ληπτέον· οὕτω γὰρ ἐχόντων ὁ μείζων ψευδῶς ἀποφάσκεται τοῦ μέσου, ὁ δὲ μέσος ἀληθῶς καταφάσκεται τοῦ ἐλάττονος.

p. 80a 27 Ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι ὅλας μὲν εἶναι τὰς προτάσεις 15 30 ἀμφοτέρας ψευδεῖς οὐκ ἐνδέχεται.

Εἰπὼν ὁσαχῶς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἐπὶ τῶν ἀμέσων προτάσεων

1 ὅτι a: om. RU παντὶ τῷ β ὑπῆρχεν a post ἐν add. τῷ a 2 et 3 τῷ γ a 5 καὶ εἰ U (d) 9 ἔσται ἀληθὲς a post ὅπερ add. ἐστὶν a τῷ γ a 10 δὲ om. R 13 ἀλλὰ τῶν R 15 ante τὸ prius add. Ἐνταῦθα a τὸ alt. om. R μὲν ἐλάττονα a εἶναι a: om. RU 15. 16 τὴν δὲ μείζονα ψευδῆ a 17 καὶ αὐτὸν ἐν τῷ μείζονι om. R 20 μείζονα alt. RUa2: ἐλάττονα a1 21 τῷ γ τὸ R 26 ante ὅρους add. τούτους R: post ὅρους a ἐξισάζειν a 29. 30 ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις a

ἀποφατικῶν γενέσθαι τὸ ψεῦδος ἐνδέχεται, μέτεισι νῦν ἐπὶ τὸ δεύτερον 44v
σχῆμα, καὶ φησὶν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὰς προτάσεις καθόλου ψευδεῖς παραλαμβάνειν. καὶ τοῦτο τέως προτίθεται δεῖξαι. ἔστω γὰρ τὸ Α τῷ Β
παντὶ ὑπάρχειν, καὶ λεγέτω τις ὅτι οὐδενί, καὶ πειράσθω ἐν δευτέρῳ σχή-
5 ματι τοῦτο συναγαγεῖν. λέγω οὖν ὅτι οὐχ οἷόν τε οὐδετέραν τῶν προτά- 20
σεων ὅλην δι' ὅλου ψευδῆ λαβεῖν. εἰ γὰρ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι δεῖ τὸν
μέσον ὅρον, οἷον τὸ Γ, τοῦ μὲν καταφάσκεσθαι τοῦ δὲ ἀποφάσκεσθαι,
δῆλον ὅτι τοιοῦτον δεῖ εἶναι τὸν μέσον ὥστε καὶ οὗ ἀποφάσκεται, ψευδῶς
ἀποφάσκεσθαι καὶ οὗ καταφάσκεται, ψευδῶς καταφάσκεσθαι, οὐ κατά τι
10 μὲν ψευδῶς κατά τι δὲ ἀληθῶς ἀλλὰ δι' ὅλου ψευδῶς. τοῦτο δέ φησιν
ἀδύνατον. πῶς δὲ τοῦτο ἀδύνατον, δι' αὐτῶν τῶν λέξεων εἰσόμεθα.

p. 80a28 Ὅταν γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχῃ, οὐδὲν ἔσται λαβεῖν 25
ὃ τῷ μὲν ἑτέρῳ παντὶ θατέρῳ δ' οὐδενὶ ὑπάρξει.

Τουτέστιν ἐὰν τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχῃ, οὐκ ἐνδέχεται τοιοῦτον
15 ὅρον ἐπινοῆσαι ὥστε τῷ μὲν ἑτέρῳ αὐτῶν παντὶ ὑπάρχειν τῷ δ' ἑτέρῳ
μηδενί. εἴτε γὰρ τῷ Α παντὶ ὑπάρχει, καὶ τῷ Β ὑπάρξει· τὸ γὰρ Β
ὑπὸ τὸ Α ἐστίν· εἴτε τῷ Β παντὶ ὑπάρχει, πάντως καὶ τινὶ τῷ Α ὑπάρξει·
ὑπὸ γὰρ τὸ Α ἐστὶ τὸ Β. οἷον τὸ ζῷον παντὶ λογικῷ ὑπαρχέτω· εἰ οὖν 30
λάβω τι ὃ τῷ Α παντὶ ὑπάρχει, οἷον τὴν οὐσίαν, πάντως καὶ τῷ λογικῷ
20 ὑπάρξει. ὁμοίως εἰλήφθω τι παντὶ τῷ λογικῷ ὑπάρχον, οἷον, εἰ τύχοι,
τὸ λόγῳ χρῆσθαι· πάντως τοῦτο καὶ τινὶ ζῴῳ ὑπάρξει. ὁμοίως, εἴ τι ἀποφάσκοιτο τοῦ ζῴου, οἷον, εἰ τύχοι, τὸ ἄψυχον, τοῦτο πάντως καὶ τοῦ λογικοῦ
ἀποφάσκεται. ὁμοίως δὲ καί, εἴ τι τοῦ λογικοῦ ἀποφάσκοιτο, οἷον, εἰ τύχοι,
τὸ ἄλογον, πάντως τοῦτο καὶ ζῴου τινὸς ἀποφάσκεται. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται 35
25 λαβεῖν τι ὃ τοῦ μὲν παντὸς οἷόν τε καταφῆσαι τοῦ δὲ παντὸς ἀποφῆσαι·
εἰ γὰρ τοῦ ἑτέρου καταφάσκοιτο, πάντως καὶ τοῦ λοιποῦ ἢ καθόλου ἢ ἐπὶ
μέρους. εἰ μὲν γὰρ τοῦ μείζονος καθόλου καταφάσκοιτο, πάντως καὶ τοῦ
ἐλάττονος καθόλου καταφαθήσεται· μέρος γάρ ἐστι τοῦ μείζονος ὁ ἐλάττων·
εἰ δὲ τοῦ ἐλάττονος καθόλου καταφάσκοιτο, τοῦ μείζονος ἐπὶ μέρους κατα-
30 φαθήσεται. ὁμοίως, εἰ τοῦ ἑτέρου ἀποφάσκοιτο παντός, πάντως καὶ τοῦ
λοιποῦ ἢ καθόλου ἢ ἐπὶ μέρους ἀποφαθήσεται, ὥσπερ καὶ ὅτε κατεφάσκετο. 40
τούτου οὖν οὕτως ἔχοντος, ἐὰν λάβωμεν τὸν μέσον τοῦ μὲν ἀποφασκόμενον
καθόλου ψευδῶς τοῦ δὲ καταφασκόμενον καθόλου ἀληθῶς, δῆλον δήπου
ὅτι οὗ ψευδῶς καθόλου ἀποφάσκεται, τούτου ἀληθῶς καθόλου κατηγορηθή-

1 μέτεισιν, om. νῦν a 2 καθόλας U 2. 3 λαμβάνειν U 3. 4 παντὶ τῷ β̄ a
4 ὅτι om. R 5 οὐδετέρων U 6 δι' ὅλης Ra 7 τὸ Sa: τὸν RU 10 μὲν
ἀληθῶς—δὲ ψευδῶς a ψεῦδος alt. l. R 12 ὑπάρφῃ sic a 13 ὑπάρχει U (n p)
14 τῷ β̄ παντὶ ὑπάρχῃ τὸ ᾱ a 16 καὶ om. R ὑπάρξει a: om. RU
γὰρ alt. om. R 17 ὑπάρχει a: ὑπάρξει RU post ὑπάρχει add. τὸ γ̄ a
τῶν ᾱ R 18 εἶναι Ra 19 λάβοιμί a 20 εἰ ληφθῇ conicio ὑπάρχειν a
23 ἀποφάσκοιτο pr. l. Ua δὲ om. U 25 πάντως alt. l. R 28 et 29. 30
καταφαθήσεται scripsi: καταφανθήσεται libri 31 ἀποφαθήσεται scripsi: ἀποφανθήσεται
libri cf. p. 196,16 33 καθόλου prius om. R 34 καθόλου alt. om. R

σεται, καὶ οὗ ψευδῶς καθόλου κατηγορεῖτο, τούτου ἀληθῶς καθόλου ἀπο- 44v
φάσκεται· τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἐδείξαμεν. οὐκ ἄρα οἷόν τε ἐν δευτέρῳ σχή-
ματι καθόλου ψευδεῖς ἀμφοτέρας λαβεῖν τὰς προτάσεις.

p. 80a30 Δεῖ δ' οὕτω λαμβάνειν τὰς προτάσεις ὥστε τῷ μὲν 45
5 ὑπάρχειν τῷ δὲ μὴ ὑπάρχειν, εἴπερ ἔσται συλλογισμός.

Ἐν γὰρ τῷ δευτέρῳ σχήματι ἀνάγκη ἦν πάντως ἀνομοιοσχήμονας
εἶναι τὰς προτάσεις, εἴπερ ἔδει συλλογιστικὸν εἶναι τὸ σχῆμα. ἀλλὰ καὶ
ὁ τῆς ἀπάτης συλλογισμὸς ὑποδυόμενος τὴν ἐπιστήμην χρήσεται τοῖς συλλο-
γισμοῖς ἐρρωμένοις κατὰ τὸ σχῆμα, κατὰ τὴν ὕλην μόνον τὸ ψεῦδος λαμ-
10 βάνων, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν· σοφιστικὸν γὰρ τὸ παρὰ τὸ 50
σχῆμα τοὺς παραλογισμοὺς ποιεῖσθαι.

p. 80a32 Εἰ οὖν οὕτω λαμβανόμεναι ψευδεῖς, δῆλον ὡς ἐναντίως
ἀνάπαλιν ἕξουσι· τοῦτο δ' ἀδύνατον.

Ἐπειδὴ ἔδειξεν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τοιοῦτον ὅρον εὑρεῖν ὥστε τοῦ μὲν
15 παντὸς καταφάσκεσθαι τοῦ δὲ ἀποφάσκεσθαι καὶ ἀληθῶς ὁπότερον, ἐκ
τούτων δείκνυσιν ὅτι οὐ ψευδεῖς δι' ὅλου ἀμφοτέρας οἷόν τε λαβεῖν. εἰ
γάρ, φησίν, ἐνδέχεται τὸ Γ τοῦ μὲν καταφῆσαι παντὸς ψευδῶς τοῦ δὲ
ἀποφῆσαι | παντὸς ψευδῶς, δῆλον ὅτι αἱ ἐναντίαι αὐταῖς ἀληθεῖς ἔσονται. 45r
εἰ γὰρ τὸ Γ μηδενὶ τῷ Α ψευδῶς, παντὶ ἀληθῶς ἔσται· ὁμοίως, εἰ τῷ Β
20 παντὶ ὑπάρχει ψευδῶς, οὐδενὶ ὑπάρξει ἀληθῶς. ὥστε τοῦ μὲν κατηγορη-
θήσηται παντὸς ἀληθῶς τοῦ δὲ ἀποφαθήσεται· τοῦτο δὲ δέδεικται ἀδύ-
νατον. ταῖς μὲν γὰρ καθόλου ψευδέσι προτάσεσιν αἱ ἀντικείμεναι ἀληθεῖς
ἐναντίαι εἰσί, τουτέστι καθόλου· ταῖς δὲ ἐπί τι ψευδέσιν αἱ ἀντικείμεναι 5
ἀληθεῖς ἀντιφατικαί εἰσιν. εἰ γὰρ 'ὁ λίθος παντὶ ἀνθρώπῳ' ψεῦδος, τὸ ἀντι-
25 κείμενον ἀληθὲς τούτου οὐκ ἔστι τὸ ἀντιφατικὸν τὸ 'οὐ παντί' ἀλλὰ τὸ
'οὐδενί'· ὁμοίως, εἰ 'τὸ ζῷον οὐδενὶ ἀνθρώπῳ' ψεῦδος, τὸ ἀντικείμενον ἀληθὲς
ἔσται οὐχ ὅτι τινὶ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον ἀλλ' ὅτι παντί. ὥστε ταῖς καθόλου
ψευδέσιν αἱ ἀντικείμεναι ἀληθεῖς αἱ καθόλου εἰσίν. ὥστε εἰ τὸ Γ τῷ μὲν
Α οὐδενὶ ψευδῶς τῷ δὲ Β παντὶ ψευδῶς, καὶ καθόλου ἄμφω ἀληθεῖς ἂν 10
30 εἴη λέγειν, ὅτι τῷ μὲν Α παντὶ τὸ Γ τῷ δὲ Β οὐδενί· τοῦτο δὲ ἀδύνατον

1. 2 κατηγορεῖται—ἀποφανθήσεται a 5 τῷ δὲ μὴ ὑπάρχειν om. R 7 τὸ om. R
9 τῇ δὲ ὕλῃ μόνῃ a¹ 9. 10 λαμβάνειν U: λήψεται a 10 ἐν τοῖς ἔμπροσθεν]
p. 192,13 sq. 12. 13 ὡς ἐναντίως ἀνάπαλιν om. R 15 ὁπότερα U 16 τούτου U
17 πάντως R 18 καταφῆσαι R 19 εἰ—ἔσται om. R post ὁμοίως add.
γὰρ Ua 20 post ὑπάρχει add. τὸ γ̄ a 21 πάντως R ψευδῶς a ἀπο-
φαθήσεται scripsi cf. p. 202,31: ἀποφανθήσεται libri δὲ om. R 23 ante καθόλου
add. αἱ R 24 post ἀληθεῖς add. αἱ Ua ψευδῶς R 25 ἀληθῶς R
post ἀληθὲς add. ὂν U τοῦτο γὰρ οὐκ a 26 ψευδὲς a ἀληθῶς R
27 τὸ ζῷον τινὶ ἀνθρώπῳ ἀληθές, ἀλλὰ παντί a 28 καὶ ἀντικείμεναι αἱ ἀληθεῖς
καθόλου a¹ 29 post καὶ add. τὸ Ra ἀληθεῖς scripsi: ἀληθὲς RUa

δέδεικται. καὶ ἄλλως· εἰ ἀληθῶς τῷ μὲν Α παντὶ τῷ δὲ Β οὐδενί, καὶ 45r
τὸ Α τῷ Β οὐδενὶ ὑπάρξει· ὑπέκειτο δὲ παντί. τὸ αὐτὸ συμβήσεται, κἂν
τῷ μὲν Β οὐδενὶ ψευδῶς τῷ δὲ Α παντί· ἀδιάφορον γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ
σχήματι τὸ στερητικόν. τὸ οὖν εἰ οὕτω λαμβανόμεναι ψευδεῖς,
5 τοῦτ' ἔστιν ⟨εἰ⟩ εἰς τὸ συλλογίσασθαι τὸ ἀποφατικὸν συμπέρασμα ψευδὲς ὂν ἐν
δευτέρῳ σχήματι δέοι τὴν μὲν ἀποφατικὴν λαβεῖν τὴν δὲ καταφατικὴν 15
καὶ ταύτας ψευδεῖς δι' ὅλου, δῆλον, φησίν, ὡς ἀνάπαλιν ἕξουσι, του-
τέστιν ἡ ἀποφατικὴ καταφατικὴ γινομένη ἀληθὴς ἔσται, ὁμοίως καὶ ἡ κατα-
φατικὴ ἀποφατική· τοῦτο δὲ δέδεικται ἀδύνατον. ὥστε οὐχ οἷόν τε καθόλου
10 ψευδεῖς ἀμφοτέρας λαβεῖν.

p. 80a33 Ἐπί τι δ' ἑκατέραν οὐδὲν κωλύει ψευδῆ εἶναι, οἷον
εἰ τὸ Γ καὶ τῷ Α καὶ τῷ Β τινὶ ὑπάρχει καὶ τὰ ἑξῆς.

Δείξας ὅτι δι' ὅλου ψευδεῖς οὐχ οἷόν τε λαβεῖν ἀμφοτέρας, ἀμφοτέρας
μέτεισι [τὰς] ἐπί τι ψευδεῖς λαβεῖν. ὅταν γὰρ ὁ μέσος ὅρος οὕτως ἔχῃ
15 πρὸς ἀμφότερα τὰ ἄκρα ὡς ἑκατέρου ἐπὶ μέρους κατηγορεῖσθαι, δῆλον ὅτι,
εἰ ληφθείη τῷ μὲν μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ παντί, ἀμφότεραι ἐπί τι ψευδεῖς
ἔσονται. οἷον ἔστω τὸ μὲν Α ζῷον, τὸ δὲ Β λογικόν, τὸ δὲ Γ, μέσος
ὅρος, θνητόν· δῆλον δὴ ὅτι τὸ θνητὸν τινὶ ζῴῳ καὶ τινὶ λογικῷ ὑπάρχει. 25
ἐὰν οὖν ληφθῇ τῷ μὲν ζῴῳ μηδενὶ τῷ δὲ λογικῷ παντί, ἄμφω ψευδεῖς
20 ἐπὶ μέρους. ἀλλὰ κἂν μηδενὶ μὲν λογικῷ παντὶ δὲ ζῴῳ, ὡσαύτως. ἆρα
δὲ ἐνδέχεται καὶ τὴν μὲν ἑτέραν καθόλου ψευδῆ εἶναι τὴν δὲ ἑτέραν ἐπί
τι; λέγω ὅτι, εἰ μὲν ἡ μείζων καθόλου ψευδὴς ληφθείη, ἀδύνατον τὴν
ἐλάττονα ἐπί τι ψευδῆ ληφθῆναι, ἀλλὰ πάντως ἀληθὴς ἔσται. εἰ δὲ ἡ
ἐλάττων καθόλου ψευδὴς ἔσται, δύναται ἡ μείζων καὶ καθόλου ἀληθὴς
25 εἶναι, δύναται δὲ καὶ ἐπί τι ψευδής. ὑποκείσθω γὰρ τέως ἡ μείζων κα- 30
θόλου ψευδής· λέγω ὅτι οὐχ οἷόν τε τὴν ἐλάττονα ἐπί τι ψευδῆ εἶναι,
ἀλλὰ πάντως ἀληθὴς ἔσται. εἰ γὰρ τὸ Γ παντὶ τῷ Α ἀληθῶς ὑπάρχει,
ληφθῇ δὲ μὴ ὑπάρχειν ψευδῶς, δῆλον ὅτι ἀληθὲς ἔσται εἰπεῖν τὸ Γ
παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν· ὃ γὰρ τῷ Α παντὶ ὑπάρχει, τοῦτο καὶ τῷ Β. πάλιν
30 εἰ μηδενὶ τῷ Α ὑπάρχει τὸ Γ, δῆλον ὅτι οὐδὲ τῷ Β οὐδενί· ἐὰν οὖν
ληφθῇ τῷ μὲν Α παντὶ τῷ δὲ Β οὐδενί, ἡ μὲν καταφατικὴ ψευδὴς ἔσται,
ἡ μείζων, ἡ δὲ ἀποφατικὴ ἀληθής. ὅροι δὲ τούτων τοῦ μὲν πρώτου 35

3 τῷ (ante μὲν) om. a 4 εἰ om. R 5 εἰ addidi 6 τὸν δὲ κατα-
φατικὸν R 8 post ἡ prius add. μὲν R 8. 9 ἀποφατικὴ καταφατική a
11 ἑκάτερον a (A B d u M) 12 τινὶ κτλ. om. R ὑπάρχει a (M): ὑπάρχοι Arist.:
ὑπάρξει U 13 οὐχ οἷόν τε ψευδεῖς διόλου a ἀμφοτέρας alt. om. Ra
14 τὰς delevi post λαβεῖν add. καὶ δείκνυσιν Ua 15 ἑκατέρου, sed post
μέρους Sa: ἑκάστου RU 20 post μέρους add. ἔσονται a ἀλλὰ om. a[1]
ἆρα Ua[2]: δὲ ἆρα R: om. a[1] 21 ἐνδέχεται δὲ Ra[1] καὶ om. Ua[2] 24 post
δύναται add. καὶ U 27 ἀληθῆ, om. ἔσται a τῷ γ̄ Ra τὸ ᾱ R
ὑπάρχει ante ἀληθῶς colloc. U: ὑπάρχῃ R 28 ληφθείη a ἔστιν a
31 post οὐδενὶ add. τὸ γ̄ a[1]

μείζων ζῷον, ἐλάττων λογικόν, μέσος οὐσία, τοῦ δὲ δευτέρου μείζων μὲν 45r
καὶ ἐλάττων ὁ αὐτός, μέσος δὲ τὸ ἄψυχον· ἀλλὰ δὴ ἡ ἐλάττων ὑποκείσθω
καθόλου ψευδής. ἐὰν οὖν ὁ μέσος ὅρος ἀλλότριος ᾖ ἀμφοτέρων τῶν
ἄκρων, καθόλου ἀληθὴς ἔσται ἡ μείζων. λέγω γὰρ οὕτως· 'ἄψυχον παντὶ
5 λογικῷ' καθόλου ψευδής· καὶ γίνεται ἡ μείζων καθόλου ἀληθής, 'ἄψυχον
οὐδενὶ ζῴῳ'. ἐὰν δὲ ὁ μέσος οἰκεῖος ᾖ τοῦ ἐλάττονος ὡς δύνασθαι αὐτῷ
παντὶ ὑπάρχειν, ἐπί τι ψευδὴς ἔσται ἡ μείζων. οἷον εἰ ὁ μὲν μείζων ᾖ 10
λογικόν, ὁ δὲ ἐλάττων ἄνθρωπος, ὁ δὲ μέσος θνητόν· εἰ οὖν εἴπω 'θνητὸν
οὐδενὶ ἀνθρώπῳ, θνητὸν παντὶ λογικῷ', δῆλον ὅτι ψευδὴς ἔσται ἡ μείζων.

10 p. 80a38 Τὴν δὲ ἑτέραν εἶναι ψευδῆ καὶ ὁποτερανοῦν ἐνδέχεται.

Ἐνδέχεται γὰρ τῆς ἑτέρας ἀληθοῦς οὔσης τὴν ἑτέραν ψευδῆ εἶναι,
καὶ ταύτην ποτὲ μὲν τὴν μείζονα ποτὲ δὲ τὴν ἐλάττονα. τῆς μὲν οὖν 15
ἐλάττονος προτάσεως ἀποφατικῆς οὔσης, εἰ μὲν ἡ μείζων ἀληθὴς εἴη,
ἡ ἐλάττων καθόλου ψευδὴς ἔσται· εἰ δὲ ἡ ἐλάττων ἀληθὴς εἴη, ἐνδέχεται
15 τὴν μείζονα ποτὲ μὲν καθόλου ψευδῆ εἶναι ποτὲ δὲ ἐπί τι. ἔστω οὖν
ἡ μείζων ἀληθὴς καταφατικὴ οὖσα· εἰ οὖν τὸ Γ παντὶ τῷ Α ὑπάρχει,
ἐξ ἀνάγκης καὶ τῷ Β παντὶ ὑπάρξει· μόριον γὰρ τοῦ Α τὸ Β. ἀλλὰ καὶ
τοῦ Γ παντὶ τῷ Α ὑπάρχοντος καὶ ἔτι τοῦ Α παντὶ τῷ Β (τοῦτο γὰρ
ὑπόκειται) συναχθήσεται ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τὸ Γ παντὶ τῷ Β. ὥστε 50
20 εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, ληφθείη δὲ τὸ Γ μηδενὶ μὲν τῷ Β ὑπάρχον παντὶ
δὲ τῷ Α, ἡ μὲν μείζων ἀληθὴς ἔσται, ἡ δὲ ἐλάττων καθόλου ψευδής.
οὐκ ἐνδέχεται δὲ ἐπί τι ψευδῆ εἶναι τὴν ἐλάττονα ἀποφατικὴν οὖσαν, διότι
ὃ παντὶ ὑπάρχει τῷ Α, τοῦτο καὶ τῷ Β παντὶ ὑπάρχει· εἰ ληφθείη οὖν
οὐδενί, καθόλου ψευδὴς ἔσται. οἷον ἔστω μείζων μὲν ζῷον, ἐλάττων δὲ
25 λογικόν, μέσος δὲ ἔμψυχον· εἰ οὖν τὸ ἔμψυχον παντὶ μὲν ζῴῳ λέγοιτο
ὑπάρχειν μηδενὶ δὲ λογικῷ, | δῆλον ὅτι ἡ ἐλάττων καθόλου ψευδὴς ἔσται. 45v
ἐὰν δὲ τὴν ἐλάττονα λάβωμεν ἀληθῶς ἀποφατικὴν οὖσαν, δεῖ τὸν μέσον
ἢ παντάπασι τοῦ μείζονος λαβεῖν ἀλλότριον (οὕτω γὰρ καὶ τοῦ ἐλάττονος
ἔσται ἀλλότριος) ἢ τοῦ μὲν ἐλάττονος ἀλλότριον τοῦ δὲ μείζονος οὐκέτι.
30 ἀλλ' εἰ μὲν τοῦ μείζονος εἴη ἀλλότριος, ψευδῶς μὲν καταφαθήσεται τοῦ Α
παντός, ἀληθῶς δὲ τοῦ Β ἀποφαθήσεται· οἷον εἰ τὸ μέσον ἄψυχον εἴη· 5
ἄψυχον γὰρ ἀληθῶς μὲν οὐδενὶ λογικῷ ὑπάρχει, ψευδῶς δὲ παντὶ ζῴῳ
καθόλου. εἰ δὲ τοῦ ἐλάττονος εἴη ἀλλότριον τὸ μέσον, οἷον τὸ ἄλογον,

1 ante μείζων prius add. ὁ a ante ἐλ. add. ὁ δὲ a ante μέσος add. ὁ a μέσος Sa: μέσον RU 3 ἀμφοτέρων ᾖ R: ληφθῇ a[1] 4 ante ἄψ. add. τὸ U 5 post καὶ add. εἰ Ra ἀληθὴς καθόλου a 6 τῷ ἐλάττονι a 6. 7 πάντα αὐτῷ R 7 εἴη a 8 ὁ δὲ μέσος Sa: τὸ δὲ μέσον RU εἴποιμι a 12 ἐλάττονα—μείζονα a 13 εἴη ἀληθὴς R 15 ὑπό τι R 17 μέρος a 18 ᾱ prius Ua: β R τὸ (post ἔτι) R 23 ὑπάρξει alt. l. a 25 μέσος scripsi: μέσον RUa post δὲ add. τὸ RU: om. a 26 ὡς U 29 ἀλλότριον scripsi: ἀλλότριος RUa 30. 31 καταφαθήσεται—ἀποφαθήσεται scripsi cf. p. 202,28—31: καταφανθήσεται—ἀποφανθήσεται libri 31 πάντως Ua 32 μὲν post ἄψυχον colloc. R ὑπάρξει a

ἀληθῶς μὲν οὐδενὶ λογικῷ τὸ ἄλογον, ἐπί τι δὲ ψευδῶς παντὶ ζῴῳ. οὕτω 45v
μὲν οὖν τῆς ἐλάττονος ἀποφατικῆς οὔσης.

p. 80a39 Ὃ γὰρ ὑπάρχει τῷ Α παντί, καὶ τῷ Β ὑπάρχει.

Εἰ γὰρ τὸ Γ τῷ Α παντί, τὸ δὲ Α τῷ Β παντί, καὶ τὸ Γ τῷ Β 10
5 παντί.

p. 80a40 Ἐὰν οὖν ληφθῇ τῷ μὲν Α ὅλῳ ὑπάρχειν τὸ Γ.

Τὴν μείζονα διὰ τούτων ὑποτίθεται ἀληθῆ, ψευδῆ δὲ τὴν ἐλάττονα.

p. 80b2 Πάλιν ὃ τῷ Β μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ Α παντὶ ὑπάρξει· εἰ γὰρ τῷ Α, καὶ τῷ Β.

10 Βούλεται λοιπὸν τὴν ἐλάττονα λαβεῖν ἀληθῆ. εἰ οὖν ὁ μέσος, φησί, μηδενὶ τῷ Β ὑπάρξει, ἐπειδὴ μέρος τὸ Β τοῦ Α, οὐδὲ τῷ Α παντὶ ὑπάρξει τὸ Γ. εἰ γὰρ παντὶ τῷ Α τὸ Γ, ἐπειδὴ καὶ τὸ Α παντὶ τῷ Β, καὶ τὸ Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρξει ἐν πρώτῳ σχήματι· ὑπόκειται δὲ οὐδενί· ὥστε οὐ παντὶ τῷ Α τὸ Γ ὑπάρξει.

15 p. 80b6 Ὁμοίως δὲ καὶ μετατεθέντος τοῦ στερητικοῦ· ὃ γὰρ 20 μηδενὶ ὑπάρχει τῷ Α, οὐδὲ τῷ Β οὐδενὶ ὑπάρξει.

Εἰ ἡ μείζων πρότασις ἀποφατικὴ εἴη, ἀληθοῦς μὲν οὔσης αὐτῆς ἡ ἐλάττων καθόλου ψευδὴς ἔσται· εἰ γὰρ τὸ Γ μηδενὶ τῷ Α, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β, τὸ Γ οὐδενὶ τῷ Β ὑπάρξει ἐν πρώτῳ σχήματι. ἐὰν οὖν ληφθῇ
20 παντὶ τῷ Β τὸ Γ, καθόλου ψευδὴς ἔσται· οἷον ἄψυχον οὐδενὶ μὲν ζῴῳ παντὶ δὲ λογικῷ. ἐὰν μέντοι ἡ ἐλάττων ἀληθὴς ᾖ, μόνως ἐπί τι ψευδὴς ἔσται ἡ μείζων. ὃ γὰρ παντὶ τῷ Β ὑπάρχει, τοῦτο καὶ τῷ Α τινὶ ὑπάρξει· 30 εἰ γὰρ τὸ Γ παντὶ τῷ Β, ἀλλὰ καὶ τὸ Α παντὶ τῷ Β, ἐν τρίτῳ σχήματι τὸ Γ τινὶ τῶν Α. ἐὰν οὖν ληφθῇ οὐδενί, ἐπί τι ψευδὴς ἔσται. ὅροι δὲ
25 ζῷον, πεζόν, πτηνόν· πεζὸν γὰρ οὐδενὶ μὲν πτηνῷ τινὶ δὲ ζῴῳ· ἐὰν οὖν λάβωμεν πεζὸν οὐδενὶ ζῴῳ, ἐπί τι ψευδὴς ἔσται.

---

1 οὐδενὶ om. a[1]   λογικοῦ Ua[1]: τῷ λογικῷ a[2]   post ἄλογον add. ἀποφανθήσεται a[1]   post ζῴῳ add. ἔσται, ἐπειδὴ μέρος τοῦ β̄ τὸ ᾱ a[1]   3 ὑπάρχει alt. a Arist.: om. RU   4 post γ̄ prius add. φησὶ a[1]   τὸ δὲ ᾱ RUa[2]: καὶ a[1]   καὶ τὸ—5 παντί RUa[2]: ὑπάρξει. ἐπεὶ τὸ ᾱ τῷ β̄ παντὶ ὑπάρχει a[1]   6 οὖν om. R   τῷ a Arist.: τὸ RU   τῶ γ̄ U   11 τοῦ β̄ τὸ ᾱ, οὐδὲ τὸ R   12 τὸ γ̄ prius om. R   ἐπεὶ a   15 ὃ γὰρ κτλ. om. R   17 ante εἰ add. Τουτέστιν a   20. 21 παντὶ μὲν—οὐδενὶ a[2]   20 μὲν a: om. RU   21 ᾖ a: εἴη RU   22 τῶν ᾱ R   24 τῶν RUa[2]: τῷ a[1]   ᾱ Ra[1]: β̄ Ua[2]   post ᾱ add. ἔσται a[1]   post δὲ add. οἷον a   25 μὲν om. Ua   post πτηνῷ add. ἀληθές a

p. 80b17 Ἐν δὲ τοῖς μὴ ἀτόμως ὑπάρχουσιν ἢ μὴ ὑπάρχουσιν, 45v
ὅταν μὲν διὰ τοῦ οἰκείου μέσου γίνηται τοῦ ψεύδους ὁ συλλο-
γισμός, οὐχ οἷόν τε ἀμφοτέρας ψευδεῖς εἶναι τὰς προτάσεις.

Προέθετο παραδοῦναι τοὺς τῆς ἀπάτης συλλογισμοὺς κατὰ πόσους
5 γίνονται τρόπους. εἰρηκὼς δὲ ὅτι ἡ περὶ τὰς ἀμέσους γίνονται προτάσεις
ἢ περὶ τὰς ἐμμέσους, νῦν μετέρχεται εἰς τὸ διδάξαι πῶς γίνονται καὶ περὶ
τὰς ἐμμέσους προτάσεις. καὶ ἐν μὲν ταῖς ἀμέσοις πρότερον παραδέδωκε
τοὺς καταφατικοὺς τῆς ἀπάτης συλλογισμοὺς τὸ μηδενὶ ὑπάρχον παντὶ 40
ὑπάρχειν λέγοντας· νῦν δὲ πρώτους τοὺς ἀποφατικοὺς παραδίδωσι τὸ παντὶ
10 ὑπάρχον μηδενὶ λέγοντας ὑπάρχειν, καὶ πρώτους γε τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ
σχήματι. καὶ φησὶν ὅτι, ὅταν μὲν ὁ τῆς ἀπάτης συλλογισμὸς διὰ τοῦ
αὐτοῦ μέσου συνάγῃ τὸ ψεῦδος δι' οὗ καὶ τὸ ἀληθὲς συνάγεται, πάντως
ἡ μὲν ἐλάττων πρότασις ἀληθὴς ἔσται, ἡ δὲ μείζων πάντως ψευδὴς καὶ
καθόλου ψευδής. εἰ γὰρ ἀληθῶς συνῆκται ὅτι τὸ Α παντὶ τῷ Β διὰ 45
15 μέσου τοῦ Γ, τοῦ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρχοντος τοῦ δὲ Γ παντὶ τῷ Β,
βούλεται δὲ ὁ τῆς ἀπάτης συλλογισμὸς συναγαγεῖν ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῶν Β
διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου, δῆλον ὅτι τὴν μὲν ἐλάττονα ἀεί, ὡς ἔχει φύσεως, κατα-
φατικὴν φυλάξει, ἵνα συλλογιστικὸν μείνῃ τὸ σχῆμα, τὴν δὲ μείζονα κατα-
φατικὴν καὶ αὐτὴν οὖσαν εἰς ἀποφατικὴν μεταλήψεται. εἰ οὖν ἀληθὲς ἦν
20 παντὶ τῷ Γ τὸ Α ὑπάρχειν, λαμβάνει δὲ ὅτι οὐδενί, ὅλη ψευδὴς ἔσται.
ἔστωσαν δὲ ὅροι οὐσία, ζῷον, ἄνθρωπος· εἰ γὰρ θελήσομεν δεῖξαι οὐσίαν 50
παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν διὰ μέσου τοῦ ζῴου, χρήσεται ὁ ἀπατῶν εἰς τὸ
δεῖξαι οὐδενὶ ἀνθρώπῳ οὐσίαν ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ μέσῳ, καὶ ἐρεῖ μηδενὶ
μὲν ζῴῳ ὑπάρχειν τὴν οὐσίαν, ἥτις ἐστὶν ὅλη ψευδής, ζῷον δὲ παντὶ
25 ἀνθρώπῳ, ἥτις ἐστὶν ὅλη ἀληθής. ὥσπερ οὖν ἀποδεικτικοῦ ὄντος τοῦ
συλλογισμοῦ ἡ ἐναντία ἀπάτη τῷ αὐτῷ μέσῳ χρωμένη τὴν μὲν ἐλάττονα
τὴν αὐτὴν ἀεὶ φυλάττει, διότι καταφατική, τὴν δὲ μείζο|να εἰς ἀποφατικὴν 46r
μεταλαμβάνουσα ψευδῆ ποιεῖ, οὕτω κἂν διαλεκτικὸς μὲν ᾖ ὁ συλλογισμὸς

1 ἢ μὴ ὑπάρχουσιν Sa Arist.: om. RU (A B M n u p, pr. c) 5 γίνεται R εἴρηται a[1] δὲ om. R 5. 6 ἀμέσους—ἐμμέσους Sa[1]: inv. ord. RUa[2] 5 γίνεται ἡ ἀπάτη προτάσεις a[1] 6 ante νῦν add. διδάξας οὖν πῶς γίνεται περὶ τὰς ἀμέσους προτάσεις a[1]: fort. addendum διδάξας πῶς γίνονται περὶ τὰς ἀμέσους post νῦν add. δὲ R δεῖξαι, om. εἰς τὸ a[1] γίνεται a[1] 7 προτάσεις om. a[1] καὶ—παραδέδωκε RUa[2]: καὶ ἐπειδὴ καὶ αὗται διχῇ γίνονται, ἤγουν ἀποφατικῶς καὶ καταφατικῶς, παραδέδωκε δὲ πρότερον a[1] 8 τῆς ἀπάτης post τοὺς colloc. R: om. a[1] 9 δὲ Ta[2]: om. RUa[1] παραδίδωσι καὶ τοὺς ἀποφατικούς, om. πρώτους a[1] 10 ὑπάρχειν λέγοντας a δὲ U 11 ὡς a 13 ἡ μὲν Sa: inv. ord. RU 16 συλλογισμὸς Sa: om. RU τῷ β̄ a 18 post ἵνα add. καὶ R μείνῃ RU: ᾖ a 19 οὖσαν καὶ αὐτὴν a 21 θελήσαιμεν a[1] 22 χρήσεται—23 μέσῳ] πάντως δείξομεν . ὁμοίως καὶ ἡ ἀπάτη βουλομένη, ὅτι ἡ οὐσία οὐδενὶ ἀνθρώπῳ, τῷ αὐτῷ μέσῳ ὅρῳ χρήσεται a[1] post χρήσεται add. δὲ Ua[2] 23 οὐσίαν ὑπάρχειν T: οὐσία ὑπάρχει RUa[2] post μέσῳ add. ὅρω μέσω R: ὅρῳ a[1] καὶ Sa[1]: om. RUa[2] 23. 24 τὴν οὐσίαν μηδενὶ ζώῳ ὑπάρχειν . καὶ ἔστιν ἡ πρότασις αὕτη ὅλη a[1] 27 κατασκευαστική Ua 28 μεταλαμβάνουσα Sa: μεταλαμβάνων RU

ἀληθὴς δέ, ὁ τὸ ἐναντίον τούτῳ συνάγων διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου συνάξει· 46r
λέγει γὰρ ὅτι τὴν ἐλάττονα ἀληθῆ ἕξει ἀεί, τὴν δὲ μείζονα καθόλου ψευδῆ
διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. εἰσὶ δὲ μέσοι μὲν ὅροι, δι' ὧν οἱ ἀποδεικτικοὶ
συνάγονται, οἱ ἐκ τῶν κατ' οὐσίαν ὑπαρχόντων λαμβανόμενοι· οἷον εἰς τὸ
5 δεῖξαι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζῷον μέσοι ἂν εἶεν ὅροι τὸ ἔμψυχον, τὸ λογικόν, 5
τὸ δίπουν καὶ οἱ παραπλήσιοι, οὓς καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας καλεῖ.
οἱ δὲ διαλεκτικῶς τὸ αὐτὸ συνάγοντες τὸ διαλέγεσθαι τυχὸν λαμβάνουσι
μέσον ὅρον, τὸ κινεῖσθαι ἀφ' ἑαυτοῦ, τὸ ἐγρηγορέναι ἢ καθεύδειν καὶ ὅσα
τοιαῦτα· ἑκάστῳ γὰρ τούτων μέσῳ χρησάμενος συνάξεις ὅτι ὁ ἄνθρωπος
10 ζῷον. οὓς καὶ αὐτοὺς πάλιν τῆς αὐτῆς συστοιχίας καλεῖ, διότι ἐκεῖνοι
μὲν πάντες ἀποδεικτικῶς συνάγουσι τὸ συμπέρασμα, οὗτοι δὲ διαλεκτικῶς. 10

p. 80b20 Λέγω δ' οἰκεῖον μέσον δι' οὗ γίνεται τῆς ἀντιφάσεως ὁ συλλογισμός.

Ἀντίφασιν ἐνταῦθα οὐ τὴν κυρίως ἀντίφασιν λέγει ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν
15 τῇ ψευδεῖ καθόλου ἀληθῆ πρότασιν. φησὶν οὖν ὅτι τοῦτον καλῶ οἰκεῖον
μέσον δι' οὗ τὸ ἀντικείμενον τῷ ψευδεῖ ἀληθὲς συνῆκται συμπέρασμα. 15

p. 80b24 Δῆλον ὅτι αὕτη μὲν ἀεὶ ἔσται ἀληθής· οὐ γὰρ ἀντιστρέφεται.

Τουτέστιν οὐ μεταλαμβάνεται εἰς ἀποφατικὴν ὑπὸ τῆς ἀπάτης· οὐχ
20 οἷόν τε γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἀποφατικὴν εἶναι τὴν ἐλάττονα. τὴν
μέντοι μείζονα δεῖ ἀντιστρέψαι καὶ ἀντὶ καταφατικῆς ποιῆσαι ἀποφατικήν, 20
ἵνα τὸ ἀποφατικὸν ψεῦδος συναχθῇ. εἰ τοίνυν ἡ καταφατικὴ οὖσα ἀληθής
ἐστι, δῆλον ὅτι ἡ ἀποφατικὴ γενομένη ψευδὴς ἔσται.

p. 80b26 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἐξ ἄλλης συστοιχίας ληφθείη τὸ μέσον.

25 Ἐξ ἄλλης φησὶ συστοιχίας, τουτέστι μὴ ἐξ ἧς οἱ ἀποδεικτικοὶ 25
μέσοι ἐλήφθησαν, ἀλλ' ἐξ ἧς ληφθεῖεν ἂν οἱ διαλεκτικοί. καὶ ἐπὶ τούτων
οὖν, εἰ τῷ αὐτῷ μέσῳ χρήσεται ὁ τῆς ἀπάτης ᾧ καὶ ὁ διαλεκτικὸς συλλογισμὸς ἐχρήσατο, τὰ αὐτὰ συμβήσεται.

p. 80b31 Καὶ σχεδὸν ἥ γε τοιαύτη ἀπάτη.

30 Ἡ αὐτή ἐστι, φησίν, ἀπάτη ἡ περὶ τὸν ἀποδεικτικὸν συλλογισμὸν

1 τοῦτο R συνάξει om. R 2 δὲ τὴν U 3 μὲν om. Ua 5 ὁ om. R
6 οὓς καὶ Ua: ὡς R καλεῖ] c. 15 p. 79b 7 sq. 7 λαμβάνουσι τυχὸν R
8 μέσον ὅρον Ra: τυχὸν U 9 χρησάμενοι, συνάγουσιν a 10 καλεῖ] p. 80b 27
11 πάντως R 14. 15 τῇ ψευδεῖ ἐναντίαν a 15 πρότασιν ἀληθῆ U ὅτι om. R
16 συνάγεται συμπεράσματι a² 17 ἀεὶ αὕτη ἔσται a Arist. 17. 18 ἀντιστρέφει U
19 μεταβάλλεται a² 20 τῷ om. a 21 post ἀντιστρέψαι add. ἤγουν μεταλαβεῖν a ἀποφατικὴν ποιῆσαι U 30 ἐστιν post φησίν colloc. a: om. U

λαμβανομένη τῇ περὶ τὸν διαλεκτικόν, ὅταν τῷ αὐτῷ χρήσηται μέσῳ ὅ τε 46r
τῆς ἀπάτης καὶ ὁ τὸ ἀληθὲς συνάγων· ἐπ' ἀμφοτέρων γὰρ ἡ μὲν μείζων 30
ἀεὶ ψευδής, ἡ δὲ ἐλάττων ἀεὶ ἀληθής. διαφέρουσι δὲ διὰ τὸ τοὺς μέσους
ἐξ ἄλλης καὶ ἄλλης συστοιχίας εἶναι, ὡς εἴρηται.

5 p. 80b32 Ἐὰν δὲ μὴ διὰ τοῦ οἰκείου μέσου γίνηται ὁ συλλογισμός.

Ἐάν, φησί, μὴ τῷ αὐτῷ χρήσηται μέσῳ ὁ τῆς ἀπάτης συλλογισμὸς 35
ᾧ καὶ ὁ τῆς ἀληθείας ἐχρήσατο ἀλλ' ἑτέρῳ, ἐνδέχεται καὶ ἀμφοτέρας
ψευδεῖς καθόλου λαβεῖν. οἷον εἰ ὁ μέσος ληφθῇ τοιοῦτος ὡς εἶναι μὲν
ὑπὸ τὸν μείζονα ἀντιδιῃρῆσθαι δὲ τῷ ἐλάττονι· οἷον εἰ τὸ ζῷον παντὶ
10 ἀνθρώπῳ ὑπάρχει, θέλων δὲ δεῖξαι ὅτι οὐδενὶ λάβῃ μέσον ὅρον, εἰ τύχοι,
τὸν ἵππον· ζῷον γὰρ οὐδενὶ ἵππῳ, ἵππος παντὶ ἀνθρώπῳ, καὶ ἀμφότεραι
ψευδεῖς καθόλου. ἐὰν δὲ ὁ μέσος ὅρος ληφθῇ μερικώτερος τοῦ ἐλάττονος, 40
ἡ μὲν μείζων ἔσται ὅλη ψευδής, ἡ δὲ ἐλάττων ἐπί τι ψευδής. οἷον εἰ τὸ
ζῷον παντὶ ἀλόγῳ ὑπάρχει, λάβωμεν δὲ μέσον τὸ χρεμετιστικόν· ζῷον
15 μὲν γὰρ οὐδενὶ χρεμετιστικῷ, καὶ ἔστιν ὅλη ψευδής· χρεμετιστικὸν δὲ
παντὶ ἀλόγῳ, καὶ ἔστιν ἐπί τι ψευδής. δυνατὸν δὲ καὶ τὴν μείζονα λαβεῖν
ἐπί τι ψευδῆ τὴν δὲ ἐλάττονα καθόλου ψευδῆ, ἐὰν λάβωμεν τοιοῦτον μέσον
ὃς τοῦ μὲν ἐλάττονός ἐστιν ἀλλότριος, τῷ δὲ μείζονι τινὶ μὲν ὑπάρχει
τινὶ δὲ οὐχ ὑπάρχει, οἷον λογικόν, θνητόν, ἄγγελον· λογικὸν μὲν 45
20 γὰρ οὐδενὶ θνητῷ, καὶ ἔστιν ἐπί τι ψευδής· θνητὸν δὲ παντὶ ἀγγέλῳ,
καὶ ἔστι καθόλου ψευδής. οὕτω μὲν οὖν ἀμφοτέρων οὐσῶν ψευδῶν. δυνα-
τὸν δὲ καὶ τὴν μὲν ἑτέραν ἀληθῆ τὴν δ' ἑτέραν ψευδῆ εἶναι. εἰ μὲν οὖν
ὁ μέσος ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων ἀλλότριος ληφθείη, ἡ μὲν μείζων ἀληθὴς
ἔσται, ἡ δὲ ἐλάττων καθόλου ψευδής. οἷον ζῷον, λίθος, ἄνθρωπος· ζῷον
25 μὲν γὰρ οὐδενὶ λίθῳ, λίθος δὲ παντὶ ἀνθρώπῳ. ἔστι δὲ ἡ μὲν μείζων
ἀεὶ ἀληθής· ἀποφατικὴ γάρ· ἡ δὲ ἐλάττων ἀεὶ ψευδής· τὸ γὰρ μέσον 50
ἀμφοῖν ἀλλότριον, ὥστε ἀληθῶς μὲν αὐτοῦ τὸ μεῖζον ἀποφάσκεται, ψευδῶς
δὲ αὐτὸ τοῦ ἐλάττονος κατηγορεῖται. τὴν ἐλάττονα δὲ ἀληθῆ λαβεῖν καὶ
τὴν μείζονα ψευδῆ οὐκ ἐνδέχεται τοῦ μέσου μὴ ὄντος οἰκείου· εἰ γὰρ
30 τὸ Γ τῷ Β παντί, ἔστι δὲ καὶ τὸ Α τῷ Β παντί, καὶ τὸ Α τῷ Γ τινί·
ὑπόκειται δὲ καὶ οὐδενί. καὶ ἄλλως· εἰ τὸ Β καὶ ὑπὸ τὸ Γ ἐστὶ καὶ ὑπὸ
τὸ Α, καὶ τούτων θάτερον ὑπὸ θάτερον ἔσται, ὥστε οὐ δύνανται ἀπο-

---

1 ὅ τε om. Ra[1] 2 ἡ ἀπάτη a[1] ante καὶ add. ὦ Ra[1] ἐπ' om. U: καὶ ἐπ' a
3 post δὲ alt. add. κατ' ἄλλο οὐδὲν ἀλλ' ἢ U διὰ τὸ RU: τῷ a 7. 8 καὶ τὰς
δύο ψευδεῖς εἶναι καθόλου . οἷον a[1] 8 ὁ om. a ληφθείη a 9 ἀντιδιαιρεῖσθαι U
10 λάβοι a: fort. λάβῃς 11 post γὰρ add. ἐρεῖ a 13 οἷον bis U 14 ζῷον
prius Sa[1]: ἔμψυχον RUa[2] λάβοιμεν a post μέσον add. ὅρον a 17 post
ἐὰν add. δὲ Ua 20 θνητὸν—21 ψευδής iterat R θνητῷ δὲ U 21 καθόλου
Ua: ἐπί τι R 22 μὲν post καὶ colloc. U: post ἑτέραν a 22. 23 εἰ γὰρ ὁ a
23 ληφθῇ a 24 ἄνθρωπος, λίθος R 25 ἔστι δὲ RU: καὶ ἔστιν a 27 ἀμφο-
τέρων a 28 δὲ ἐλάττονα U 29 post μέσου add. ὅρου a οἰκείου ὄντος a
31 ὑπέκειτο U 32 δύνασθαι a

φάσκεσθαι ἀλλή|λων τὸ Α καὶ τὸ Γ. ἀλλ' οὐδὲ ἀληθῆ μὲν τὴν μείζονα 46v
οἷόν τε λαβεῖν τὴν δὲ ἐλάττονα ἐπί τι ψευδῆ. οἷον εἰ τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ,
τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β ἀληθῶς· εἰ γὰρ τὸ Γ παντὶ τῷ Β ἐπί τι ψευδῶς,
τινὶ ἄρα ἀληθῶς· ὥστε καὶ τὸ Α ἄρα οὐ παντὶ τῷ Β· ὑπόκειται δὲ καὶ
5 παντί, ὅπερ ἀδύνατον.

p. 80b35 Ληπτέαι γὰρ ἐναντίως ἢ ὡς ἔχουσιν αἱ προτάσεις, εἰ μέλλοι συλλογισμὸς ἔσεσθαι.

Ἐναντίως δηλονότι ἢ ὡς ἔχουσι φύσεως. εἰ γὰρ τὸ Γ ὑπὸ τὸ Α
ἐστί, παντὶ δῆλον ὅτι τῷ Γ ὑπάρχει τὸ Α· ἀλλὰ μὴν τὸ Γ οὐδενὶ τῷ Β
10 ὑπάρχει. εἰ οὖν δεῖ συλλογιστικὸν γενέσθαι τὸ σχῆμα, ἐναντίως λαμ-
βανέσθωσαν ἢ ἔχουσιν, ὥστε τὴν μείζονα ἀποφατικὴν γενέσθαι κατα-
φατικὴν δὲ τὴν ἐλάττονα. οὕτως οὖν λαμβανόμεναι ἀμφότεραι ψευδεῖς 10
ἔσονται.

p. 80b40 Ὅταν δὲ μὴ ᾖ ὑπὸ τὸ Α τὸ μέσον.

15 Λέγει πῶς ἡ μὲν ἑτέρα ψευδὴς ἡ δὲ ἑτέρα ἀληθὴς γίνεται. ὅταν,
φησίν, ὁ μέσος ἀλλότριος ᾖ τοῦ μείζονος· ἀληθῶς γὰρ αὐτοῦ ἀποφάσκεται 15
ἐξ ἀνάγκης. τοῦ οὖν Α μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχοντος ἀληθῶς οὐδὲ τὸ Γ
οὐδενὶ τῷ Β ὑπάρξει· εἰ οὖν ληφθῇ παντί, ψευδὴς ἔσται. εἰ δέ τις
λέγοι ὅτι ἐνδέχεται τὸ μὲν Α μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Γ παντὶ τῷ
20 Β, καὶ τὸ Α δῆλον ὅτι οὐδενὶ τῶν Β ὑπάρξει· ὑπέκειτο δὲ παντί.

p. 81a5 Διὰ δὲ τοῦ μέσου σχήματος γινομένης τῆς ἀπάτης ἀμφοτέρας μὲν οὐκ ἐνδέχεται ψευδεῖς εἶναι τὰς προτάσεις ὅλας. 20

Εἰπὼν πῶς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι γίνεται ὁ τῆς ἐμμέσου ἀπάτης
συλλογισμὸς ἀποφατικὸς ὢν ἀντικείμενος τῇ ἀληθεῖ καταφάσει, νῦν λέγει
25 πῶς καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου σχήματος γίνεται, καὶ πρῶτον μέν, ὅπερ καὶ ἐν
τοῖς ἀμέσοις λέγει, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται καὶ ἐπὶ τούτου ἀμφοτέρας καθόλου
ψευδεῖς λαβεῖν. αἱ δὲ ἀποδείξεις αἱ αὐταί. ἀμφοτέρας μέντοι ἐνδέχεται
ἐπί τι ψευδεῖς λαβεῖν. καὶ ἵνα συντόμως εἴπω, ἅπερ ἐπὶ τῶν ἀμέσων 30
συμβαίνειν ἐδείξαμεν προτάσεων, ταὐτὰ καὶ ἐπὶ τούτων συμβήσεται.

1 post ἀλλήλων add. καὶ a 1. 2 οἷόν τε τὴν μείζονα a 3 τῷ prius Sa: τῶν RU post τι add. ἔσται a ψευδές—4 ἀληθές a 7 μέλλει Arist. (μέλλοι M) 9 δῆλον παντὶ ὅτι R: δῆλον ὅτι παντὶ a 11 post λαμβανέσθωσαν add. αἱ προτάσεις a ἢ a² 11. 12 καταφατικὴν om. U: post ἐλάττονα colloc. a 12 τὴν δὲ Ua οὕτως U: αἱ Ra 16. 17 ἐξ ἀνάγκης ἀποφάσκεται R 17 γ̄] δ̄ itemque vs. 19 coniecit Waitz Org. II p. X 18 τῶν U ληφθείη a 19 τῷ γ̄ a 19. 20 τῶν β̄ R 20 τῷ β̄ a 22 τὰς προτάσεις ψευδεῖς εἶναι R 23. 24 ὁ τῆς ἀπάτης συλλογισμὸς τῆς ἐμμέσου R 25 πῶς om. R post μὲν add. ἐρεῖ a κἂν a 26 εἴρηκεν a λέγει] c. 16 p. 80a27 sq. 28 λαβεῖν ψευδεῖς U ὅσα R 29 ταῦτα libri

p. 81a 16 Ἐὰν δὲ ᾖ καταφατικός, ὅταν μὲν διὰ τοῦ οἰκείου μέσου, 46v
ἀδύνατον ἀμφοτέρας εἶναι ψευδεῖς.

Εἰπὼν περὶ τῆς ἀποφατικῆς ἀπάτης τῆς μὴ ἀμέσου βούλεται καὶ
περὶ τῆς καταφατικῆς εἰπεῖν. πάλιν δὲ καὶ αὕτη ἐν μόνῳ τῷ πρώτῳ
5 σχήματι· τὸ γὰρ δεύτερον ἀποφατικὰ πάντα συνάγει. τὸ δὲ τρίτον μερικά.
ἐπὶ τούτου οὖν, ὅταν ὁ τῆς ἀπάτης συλλογισμὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου 40
γένηται δι' οὗ καὶ ὁ ἀληθὴς εἴτε ἀποδεικτικὸς εἴτε διαλεκτικός, ἀνάγκη
πᾶσα τὴν μὲν ἐλάττονα ἀεὶ εἶναι ἀληθῆ (ἡ αὐτὴ γάρ ἐστι τῇ τοῦ ἀληθοῦς
συλλογισμοῦ) τὴν δὲ μείζονα ἀεὶ ψευδῆ. ἀποφατικῆς γὰρ οὔσης τῆς μεί-
10 ζονος ἐν τῷ ἀληθεῖ συλλογισμῷ ἐν τῷ τῆς ἀπάτης μεταληφθήσεται εἰς
καταφατικήν, ἵνα γένηται καταφατικὸν τὸ συμπέρασμα· εἰ τοίνυν ἡ ἀπο-
φατικὴ ἀληθής, ἡ καταφατικὴ ψευδὴς ἔσται. μόνον οὖν ἡ μείζων καθόλου
ψευδὴς ἔσται· εἰ γὰρ ἀντιστραφείη ἡ ἐλάττων, ἀσυλλόγιστον ποιεῖ τὸ σχῆμα.
ὥστε ἡ μὲν ἐλάττων ἀεὶ ἀληθής ἐστιν, ἡ δὲ μείζων ψευδής.

15 p. 81a 24 Ὅταν δὲ μὴ διὰ τοῦ οἰκείου, ἐὰν μὲν ᾖ τὸ Δ ὑπὸ τὸ Α,
αὕτη μὲν ἔσται ἀληθής, ἡ ἑτέρα δὲ ψευδής.

Ἐὰν ὁ καταφατικὸς τῆς ἀπάτης συλλογισμὸς μὴ διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου
τῷ ἀληθεῖ περαίνηται, ἐνδέχεται καὶ ἀμφοτέρας εἶναι ψευδεῖς καθόλου 50
τὰς προτάσεις, ὡς ὅταν ὁ μέσος ᾖ ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων ἀλλότριος.
20 οἷον ὑποκείσθω ζῷον μηδενὶ λίθῳ ὑπάρχειν· εἰ οὖν τις λέγοι παντὶ καὶ
λάβοι μεταξὺ ἀλλότριον ἀμφοτέρων. οἷον τὸ ξύλον. ζῷον παντὶ ξύλῳ. ξύλον
παντὶ λίθῳ, καὶ ἀμφοτέρας ἔλαβε καθόλου ψευδεῖς. ἀμφοτέρας δὲ ἐπί τι
ψευδεῖς λαβεῖν ἀδύνατον. ἐνδέχεται μέντοι τὴν μείζονα καθόλου λαβεῖν
ψευδῆ τὴν δὲ ἐλάττονα ἐπί τι. εἰ λάβοις μέσον ὅρον μερι|κώτερον τοῦ 47r
25 ἐλάττονος, οἷον, εἰ τύχοι, κεραυνίτην λίθον· ζῷον γὰρ παντὶ κεραυνίτῃ,
κεραυνίτης παντὶ λίθῳ, καὶ ἔστιν ἐπί τι ψευδής· περιέχει γὰρ ὁ λίθος καὶ
τὸν κεραυνίτην λίθον. ἀνάπαλιν μέντοι ποιήσεις τὴν μὲν μείζονα ἐπί τι ψευδῆ
τὴν δ' ἐλάττονα καθόλου ψευδῆ, εἰ λάβοις μέσον ὅρον καθολικώτερον τοῦ
μείζονος· οἷον ζῷον, ἔμψυχον, λίθος. οὕτω μὲν οὖν ἀμφότεραι ψευδεῖς.

---

1 ᾖ RU (n p): om. a Arist. 4 τῆς om. R post καταφατικῆς add. ἀπάτης a
5 post σχήματι add. γίνεται a πάντως a 6 τούτου S: τούτων RUa γὰρ a
ὁ τῆς ἀπάτης Sa: ἀπάτης R: τῆς ἀπάτης ὁ U διὰ τοῦ αὐτοῦ scripsi: διὰ τοῦ U: δι'
αὐτοῦ R: δι' αὐτοῦ τοῦ a 8 εἶναι om. U: post ἀληθῆ colloc. a 8. 9 τῇ τοῦ ἀλη-
θοῦς συλλογισμοῦ a et om. τῇ S: τῷ ἀληθεῖ συλλογισμῷ RU 12 ἔσται Sa: ἐστι RU
μόνως R 12. 13 ἔσται καθόλου ψευδής a 13 ἀντιστρέφοι R post ἐλάττων
add. τουτέστι μεταληφθείη καταφατικὴ οὖσα εἰς ἀποφατικὴν a ποιήσει a 14 ἡ δὲ
μείζων ψευδής Sa: om. RU 16 post ψευδής add. ex Arist. ἐγχωρεῖ—ὑπάλληλα RU
cf. p. 212,18. 19 21 μεταξὺ λάβοι a 22 καὶ a: om. RU 22. 23 λαβεῖν ἐπί τι
ψευδεῖς a 24 λάβοι Ra ὅρον om. R 27 πάλιν a: ἀνάγκη R
μέντοι RU: ἐξ ἀνάγκης a ποιήσει a μὲν a: om. RU 28 λάβοι a
μέσον ὅρον post 29 μείζονος colloc. a καθολικώτερον a: μερικώτερον RU
29 λίθος Ra ἀμφοτέρας R

δυνατὸν δὲ καὶ τὴν ἑτέραν μὲν εἶναι ψευδῆ τὴν ἑτέραν δὲ ἀληθῆ. ἐὰν 47r
μὲν γὰρ ὁ μέσος ὑπὸ τὸν μείζονα ᾖ, ἡ μὲν μείζων ἀληθὴς ἔσται, ἡ δὲ
ἐλάττων ψευδής· οἷον ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ, ἄνθρωπος παντὶ λίθῳ. ἐὰν
δὲ ὁ μέσος περιέχῃ τὸν ἐλάττονα, ἡ μὲν μείζων ψευδής, ἡ δὲ ἐλάττων
5 ἀληθής· οἷον ζῷον παντὶ ἀψύχῳ, ἄψυχον παντὶ λίθῳ. δυνατὸν δὲ καὶ τὴν
ἑτέραν ἀληθῆ εἶναι τὴν δὲ ἑτέραν ἐπί τι ψευδῆ. οἷον εἰ μέσον ὅρον λάβω
καθολικώτερον τοῦ μείζονος δυνάμενον δὲ καὶ τῷ ἐλάττονι ὑπάρχειν, ἡ μὲν 10
μείζων ἐπί τι ψευδὴς ἔσται, ἡ δὲ ἐλάττων ἀληθής· οἷον ζῷον παντὶ
σώματι, σῶμα παντὶ λίθῳ. ἐὰν δὲ ὁ μέσος μερικώτερος ὑπάρχῃ καὶ τοῦ
10 μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος, ἡ μὲν μείζων ἀληθής, ἡ δὲ ἐλάττων ἐπί τι
ψευδής· οἷον σῶμα παντὶ λίθῳ, λίθος πάσῃ οὐσίᾳ. ἐπισημειοῦσθαι δὲ
δεῖ ὅτι ἐνταῦθα καὶ τὸ συμπέρασμα ἐπί τι ψευδές. καθόλου δὲ ψευδοῦς
ὄντος τοῦ συμπεράσματος ἀδύνατον τὴν μείζονα μὲν ἀληθῆ εἶναι τὴν δὲ
ἐλάττονα ἐπί τι ψευδῆ· εἰ γὰρ τὸ Α τῷ Γ παντὶ ἀληθῶς, τὸ δὲ Γ τῷ Β
15 τινὶ ἀληθῶς (τὸ γὰρ ἐπί τι ψευδὲς κατά τι ἀληθές), συνάγεται ὅτι τὸ Α
τῷ Β τινὶ ἀληθῶς ὑπάρχει· ὑπέκειτο δὲ οὐδενί. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται τὴν
μείζονα μὲν καθόλου ἀληθῆ εἶναι τὴν δὲ ἐλάττονα ἐπί τι ψευδῆ.

p. 81a26 Ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ Α πλείοσιν ὑπάρχειν, ἃ οὐκ ἔστιν 15
ὑπάλληλα.

20 Ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ κατηγορεῖσθαι ἤτοι καταφατικῶς ἢ ἀποφατικῶς
εἴληπται τὸ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ὑπόκειται τὸ Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχειν,
ὑπέθετο δὲ καὶ αὐτὸς τὸ Α παντὶ τῷ Δ, ὡς συνάγεσθαι δηλονότι τὸ Δ
οὐδενὶ τῶν Β καὶ τὸ Β οὐδενὶ τῶν Δ, οὐδέν φησι τοῦτο ἀδύνατον, πλείοσιν
ὑπάρχοντος τοῦ Α ἢ καταφατικῶς ἢ ἀποφατικῶς ἢ τῷ μὲν καταφατικῶς 20
25 τῷ δὲ ἀποφατικῶς ἐκεῖνα μὴ εἶναι ὑπάλληλα. οἷον τὸ Α τῷ μὲν Δ παντὶ
τῷ δὲ Β μηδενὶ ὑπαρχέτω· λέγω ὅτι οὐδὲ ἀλλήλοις ὑπάρχουσι τὸ Β Δ ἐν
δευτέρῳ σχήματι. καὶ ὅροι τούτων ζῷον, ἄνθρωπος, λίθος. ἀλλὰ καὶ ἀμ-
φοτέρων καταφατικῶς κατηγορείσθω τι, οἷον ζῷον καὶ ἀνθρώπου καὶ ἵππου,
καὶ ἀμφοτέρων ἀποφατικῶς, ὡς ζῷον λίθου καὶ ξύλου. καὶ δῆλον ὅτι 25

1 τὴν δὲ ἑτέραν a 2 ᾖ a: εἴη RU 3 ante ἄνθρ. add. ὁ a 6 post εἰ add. ὁ Ra μέσος ὅρος a λάβω scripsi: λαβὼν RU: ληφθείη a 7 καθολικώτερος a δύναται δὲ ὁ αὐτὸς καὶ a 10. 11 ψευδὴς ἐπί τι a 12 ψευδής R post ψευδές post ἐστι a 12. 13 ὄντος τοῦ συμπεράσματος ψευδοῦς a 14—17 εἰ γὰρ—ψευδῆ om. a 18 ἃ κτλ. om. R 20 ἢ—22 ὑπάρχειν Sa: om. RU 21 τῶν β̄ R 23 τῷ β̄—τῷ δ̄ a 24 ὑπάρχοντος a²: ὑπαρχέτω R: ὑπάρχειν Ua¹ τὸ Ua¹ δ̄ Ua² ἢ tert. om. R 24. 25 τῷ—τῷ scripsi: τῶν—τῶν RUa 25 post ἐκεῖνα add. δὲ a 26 οὐδενὶ Ua¹ ὑπαρχέτω. λέγω (λέγεται R)—β̄δ̄ RUa²: καὶ διὰ τοῦτο τὸ δ̄ οὐδενὶ τῷ β̄ a¹ an τὰ? 27 λίθος ἄνθρωπος R post λίθος add. κατηγορεῖται γὰρ τὸ ζῷον, καὶ ἀνθρώπου καὶ λίθου, τοῦ μὲν καταφατικῶς τοῦ δὲ ἀποφατικῶς, μὴ ὄντων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ λίθου ὑπαλλήλων a¹ ἀλλὰ RUa²: ἢ a¹ 28 καταφατικῶς Sa¹: om. RUa² κατηγορείσθω τι om. a¹ ὡς τὸ ζῷον ἀνθρώπου a¹ 29 καὶ ἀμφοτέρων RUa²: ἢ a¹ ὡς Sa¹: om. RUa² ante ζῷον add. τὸ a¹

οὔτε ἄνθρωπος καὶ λίθος οὔτε ἄνθρωπος καὶ ἵππος ὑπάρχουσιν ἀλλήλοις 47r
οὔτε λίθος καὶ ξύλον.

p. 81a29 Τὴν δὲ ΔΒ ἐνδέχεται καὶ ἀληθῆ εἶναι καὶ ψευδῆ.

Ἐάν, φησίν, ὁ μέσος ὅρος μὴ ὑπὸ τὸν μείζονα ᾖ, ἐξ ἀνάγκης μὲν
5 ἡ μείζων πρότασις ψευδὴς ἔσται, εἴ γε καταφάσκεται ὁ μείζων τοῦ ἀλλο- 30
τρίου, τὴν δὲ ἐλάττονα ἐνδέχεται ποτὲ μὲν ψευδῆ εἶναι ποτὲ δὲ ἀληθῆ.
ἐὰν μὲν γὰρ ὁ μέσος καὶ τοῦ ἐλάττονός ἐστιν ἀλλότριος, καὶ ἡ ἐλάττων
ψευδής· τὰ δὲ παραδείγματα εἴπομεν. ἐὰν δὲ περιέχῃ τὸν ἐλάττονα, ἀλη-
θὴς ἔσται ἡ ἐλάττων· οἷον ζῷον, ἐπιστήμη καὶ μουσική· ζῷον μὲν γὰρ
10 πάσῃ ἐπιστήμῃ ψευδῶς, ἐπιστήμη δὲ πάσῃ μουσικῇ ἀληθῶς.

p. 81a31 Οὐδ' αὖ μήτε τὸ Α μηδενὶ τῶν Δ μήτε τὸ Δ μηδενὶ τῶν Β καὶ τὰ ἑξῆς.

Ὅτι τοῦ μέσου ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων ὄντος ἀλλοτρίου ἀμφότεραι
ἔσονται ψευδεῖς αἱ προτάσεις.

15 p. 81a38 Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι, εἴ τις αἴσθησις ἐκλέλοιπεν, ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην τινὰ ἐκλελοιπέναι.

Τὸ προκείμενον ἐν τούτοις ἐστὶ δεῖξαι ὅτι, εἴ τις αἴσθησις ἐκλέλοι-
πεν, καὶ ἡ περὶ ταύτην καταγινομένη ἐπιστήμη ἐκλέλοιπεν. οἷον τῶν μὲν 40
ἀκουστῶν ἐστιν ἁρμονικὴ ἐπιστήμη, τῶν δὲ ὁρατῶν γεωμετρία καὶ ἀστρο-
20 νομία, ἡ δὲ ἀριθμητικὴ σχεδὸν ἐκ πασῶν εἴληπται τῶν αἰσθήσεων· τῶν
γὰρ αἰσθητῶν κοινὸν ὁ ἀριθμός. εἰ τοίνυν αἱ ἐπιστῆμαι περὶ τὰ καθ'
αὑτὸ τοῖς αἰσθητοῖς ὑπάρχοντα καταγίνονται, δῆλον ὅτι, εἴπερ τις αἴσθησις
ἡμῖν ἐκλέλοιπεν, αἰσθητῶν μέν τινων ἑτέρων παρὰ τὰ νῦν ἡμῖν ἐγνωσμένα,
αἰσθήσεως δὲ μὴ οὔσης τῆς τούτων γνωστικῆς πάντως ἀνάγκη καὶ 45
25 ἐπιστήμην τινὰ ἐκλελοιπέναι. ὥσπερ, εἰ τύχοι, εἰ μὴ εἴχομεν τὴν ἀκου-

1 ante ἄνθρ. prius add. ὁ a ὁ λίθος οὔτε ὁ ἄνθρωπος καί, in quibus ὁ utrumque delevi, Sa[1]: om. RUa[2] ante ἵππος add. ὁ a[1] ὑπάρχουσιν ἀλλήλοις om. a[1]
2 λίθου—ξύλου R: ὁ λίθος—τὸ ξύλον a[1] post ξύλον add. εἰσὶν ὑπάλληλα a[1]
4 ᾖ om. R: post μὴ colloc. a 5 εἴτε U: εἴπερ a post ὁ μείζων add. ὅρος a
7 εἰ a post ἐλάττων add. ἔσται a 9 καὶ om. a 11 τῷ δ̄ a 12 τῶν RU (d n M): τῷ a Arist. καὶ τὰ ἑξῆς om. R 13. 14 ὅτι—προτάσεις om. a
17. 18 εἴ τις τῶν αἰσθήσεων ἐκλείποι a[1] 18 καὶ ἡ—ἐκλείψειεν ἄν (ἐκλέλοιπεν scripsi) Sa[1]: om. RUa[2] 18. 19 οἷον ἐπὶ τῶν ἀκουστῶν μὲν ἐπιστήμη ἐστὶ ἡ ἁρμονική a[1] 19 post γεωμ. add. τε a[1] 20 post ἀστρονομία add. καὶ ὅσαι ὑπὸ ταύτας. ὀπτική τε καὶ κατοπτρικὴ, καὶ ναυτικὴ, καὶ αἱ λοιπαί. πάντων δὲ τῶν αἰσθητῶν a[1] 20. 21 σχεδὸν ἡ ἀριθμητική . ἐκ πασῶν γὰρ τῶν αἰσθήσεων εἴληπται . ὅτι κοινὸν πάντων τῶν αἰσθητῶν ἀριθμός. αἱ ἐπιστῆμαι δὲ περὶ a[1] 20 τῶν prius om. U 21 κοινὸν ex a[1] scripsi: κοινῶν R et ante αἰσθητῶν Ua[2] 22 καταλέγονται R: διαλέγονται a[1] 23 αἰσθητῶν—24 τούτων RUa[2]: δῆλον ὅτι αἰσθήσεως μὴ οὔσης τῆς τῶν αἰσθητῶν a[1] post ἑτέρων addiderim ὄντων 25 εἴχομεν scripsi cf. p. 214,2: ἔχομεν RUa

στικὴν αἴσθησιν, ἐκλελοίποι ἂν ἡμᾶς πάντως ἡ ἁρμονικὴ ἐπιστήμη, ἣν 47r
νῦν τυγχάνομεν ἔχοντες. ὁμοίως, εἰ μὴ ἦν ἡ ἁπτικὴ αἴσθησις, ἐκλελοίποι
ἂν τοὺς ἰατροὺς ἡ σφυγμικὴ ἐπιστήμη. γεύσεως δὲ μὴ οὔσης ἐκλελοίποι
ἂν πάλιν ἡ τῆς δυνάμεως τῶν χυμῶν διακριτικὴ ἐπιστήμη. καὶ ἐπὶ τῶν
5 ἄλλων ὡσαύτως. τὸ μὲν οὖν προκείμενόν ἐστι τοῦτο. δείκνυσι δὲ αὐτὸ
διὰ τούτου τοῦ τρόπου. εἰ γὰρ ἀδύνατον τῶν περὶ τὰς ἐπιστήμας τι μαθεῖν 50
εἰ μὴ διὰ τῶν καθόλου (οἷον ὅτι πᾶν, εἰ τύχοι, σῶμα τρεῖς διαστάσεις
ἔχει, ἢ ὅτι παντὸς τριγώνου αἱ δύο πλευραὶ τῆς λοιπῆς μείζονές εἰσιν, ἢ
ὅτι πᾶν τὸ περατοῦν μιᾷ διαστάσει λείπεται τοῦ περατουμένου, ἢ ὅτι πάντα
10 τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα), εἰ τοίνυν αἱ τῶν ἐπιστημῶν
ἀποδείξεις προΐασι διὰ τῶν καθόλου, τὰ δὲ καθόλου εἰδέναι ἢ λαβεῖν ἀπο-
δεικνύντα μὴ δι' ἐπαγωγῆς ἀδύνατον (ὅταν γὰρ αἰτήσῃς τὸν μαν|θάνοντα 47v
συγχωρηθῆναί σοι ἀπὸ παντὸς σημείου ἐπὶ πᾶν σημεῖον εὐθεῖαν γραμμὴν
ἀγαγεῖν ἤ τι τῶν λοιπῶν αἰτημάτων τε καὶ ἀξιωμάτων, τούτων τὰς πίστεις
15 δι' ἐπαγωγῆς κομίζεις), εἰ τοίνυν τὰ μὲν καθόλου λαμβάνομεν δι' ἐπαγω-
γῆς, ἐπαγωγῇ δὲ χρήσασθαι οὐκ ἔστι τὸν μὴ ἔχοντα αἴσθησιν (τῶν γὰρ
κατὰ μέρος ἡ ἐπαγωγή, τὰ δὲ μερικὰ αἰσθητά), δῆλον ὅτι αἰσθήσεώς τινος
ἐκλειπούσης καὶ ἐπιστήμη τις ἐκλείψει ἡ κριτικὴ τῶν συμβεβηκότων ἐκείνοις 5
τοῖς αἰσθητοῖς ὧν ἡ αἴσθησις ἐκλέλοιπεν. οὐδὲ γὰρ ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς
20 ἕξει ἐπιστήμην χρωμάτων ἢ σχημάτων· ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἐκ γενετῆς κωφὸς
ἁρμονικὴν ἐπιστήμην ἔχειν δύναιτ' ἄν. καὶ οὐ δήπου διὰ τούτων τοῦτό φαμεν,
ὅτι αἱ αἰσθήσεις αἴτιαί εἰσι τῶν ἐπιστημῶν (οὐ γὰρ θέμις τὸ χεῖρον τοῦ
κρείττονος αἴτιον εἶναι), ἀλλ' ὅτι αἱ ψυχαὶ ἡμῶν ὡς ὑπὸ κάρου ἢ ὕπνου
τῆς γενέσεως κατεχόμεναι δέονται τῶν αἰσθήσεων ἐξυπνιζουσῶν καὶ ἀνα- 10
25 κινουσῶν τὸν ἐν ἡμῖν τῆς γνώσεως σπινθῆρα κρυπτόμενον. καὶ ὥσπερ
ὁ ἐν λήθῃ τινὸς τῶν φίλων βαθείᾳ γενόμενος οὐκ ἄν ποτε ἴσως ἔλθοι εἰς
ἔννοιαν ἐκείνου μηδεμιᾶς αὐτῷ ἔξωθεν ἀφορμῆς γενομένης, ἐπειδὰν δὲ
ἱμάτιόν τις τοῦ φίλου δείξῃ ἢ ἕτερόν τι, εὐθὺς κινεῖται εἰς ἔννοιαν τοῦ
γνωρίμου καὶ τοὺς ἐν ἑαυτῷ τύπους ἀνακινεῖ, οὕτω δὴ καὶ τὰ αἰσθητὰ
30 ἐρεθίζουσι τὴν ψυχὴν προβάλλεσθαι τοὺς συνουσιωμένους αὐτῇ τῶν παρα- 15
δειγμάτων λόγους. οἷον εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέψαντες καὶ τὴν τῶν ἐν
ἐκείνῳ εὐταξίαν ὁρῶντες εἰς τὴν τοῦ τάξαντος ἐρχόμεθα ἔννοιαν, καὶ ἐπὶ
τὴν ἀσώματον δύναμιν ἐκ τῶν σωμάτων παλινδρομοῦμεν. ἀλλὰ δὴ καὶ
δι' ἀκοῆς ἐπὶ τὴν κρίσιν τοῦ ἀληθοῦς ἐρχόμεθα καὶ ἐκ τῆς αἰσθητῆς

1 ἐκλελείποι itemque vs. 2 R 2 νῦν om U εἴη a 3 ἂν Sa: om. RU ἐκλελείποι Ra 4 ἂν Sa: om. RU τῆς ποιότητος a[1] 6 τούτου τοῦ τρόπου Sa: τοῦτον τὸν τρόπον RU post ἀδύνατον add. φησι a τῶν om. U τι ante περὶ colloc. U 7 σῶμα εἰ τύχοι a 11 διὰ τῶν καθόλου προΐασιν a 14 τι om. R 17 ἡ om. R 18 ἐκλιπούσης a 19 τοῖς ὑπὸ τὴν αἴσθησιν ἐκείνην αἰσθητοῖς a[1] ὧν Ua: οἷον R 20 γεννητῆς U 21 ἔχειν δύναιτ' ἂν ἁρμονικὴν ἐπιστήμην, post quae add. ὅπου γε καὶ αὐτοῦ τοῦ λαλεῖν ἐστέρηται a οὐδέ που a 22 τῆς ἐπιστήμης a 27 ἀφορμῆς ἔξωθεν a 29 καὶ ἐν ἑαυτῷ τοὺς ἐκείνου τύπους a δὲ R 31 τῶν om. Ra[2] 32 ἐκείνοις R: αὐτῷ a[1] ἰδόντες a 33 δὴ om. a

ἁρμονίας ἐπὶ τοὺς καθόλου τῆς ἁρμονίας λόγους. διὸ καὶ ὁ Πλάτων 47v
δεδόσθαι φησὶν ἡμῖν ὦτα καὶ ὀφθαλμοὺς παρὰ τοῦ δημιουργοῦ, δι' ὧν τὸ
τῆς φιλοσοφίας ἐπορισάμεθα γένος. ὅτι γὰρ οὐκ ἐκ τῶν αἰσθητῶν λαμ- 20
βάνει τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν ἡ ψυχή, δέδεικται ἱκανῶς ἐν τοῖς εἰς
5 τὸν Φαίδωνα.

p. 81 a 39 Εἴπερ μανθάνομεν ἢ ἐπαγωγῇ ἢ ἀποδείξει.

Τὰ μὲν γὰρ ἀξιώματα ἐπαγωγῇ μανθάνομεν καὶ τὰ αἰτήματα τοῦ
καθόλου ὄντα προτάσεις. διὰ τούτων δὲ τὰ ἀποδεικτά· διὰ γὰρ τῶν κα-
θόλου αἱ ἀποδείξεις. εἰ οὖν ἀδύνατον τὰ καθόλου ἐξ ὧν αἱ ἀποδείξεις 25
10 χωρὶς ἐπαγωγῆς θεωρῆσαι, ἀδύνατον καὶ ἄνευ αἰσθήσεως ἐπίστασθαι τὰ
καθόλου, φημὶ δὴ τὰ ἀξιώματα ἐξ ὧν αἱ ἀποδείξεις.

p. 81 b 2 Ἐπεὶ καὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως λεγόμενα ἔσται δι' ἐπαγωγῆς
γνώριμα, ἐάν τις βούληται γνώριμα ποιεῖν ὅτι ὑπάρχει ἑκάστῳ
γένει ἔνια.

15 Ὅτι καὶ τὰ λεγόμενα ἐξ ἀφαιρέσεως, εἰ καὶ δοκεῖ τῇ διανοίᾳ γνω-
ρίζεσθαι καὶ μὴ δεῖσθαι αἰσθήσεως, ὅμως καὶ ταῦτα δι' ἐπαγωγῆς καὶ 30
αἰσθήσεως γίνεται γνώριμα. ἀκούσας γὰρ ὁ ἄρτι τῇ γεωμετρίᾳ προσιών,
ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις εἰσὶν ἴσα, καὶ μὴ πάνυ συνεὶς τὸ λεγό-
μενον τῇ ἐπαγωγῇ τοῦτο γνωρίσει, οἷον λεγόντων ἡμῶν ὡς εἴπερ εἴη δύο
20 μεγέθη ἑκάτερον ἔχον ἀνὰ δύο πήχεις, εἴη δὲ καὶ τρίτον τῷ ἑνὶ τῶν εἰρη-
μένων ἴσον, πάντως δήπου τοῦτο καὶ τῷ ἑτέρῳ ἔσται ἴσον. ὁμοίως καὶ
ὅτι ἐὰν ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ, τὰ καταλειπόμενα ἴσα γίνεται, γνωρίσει 35
τὸ λεγόμενον διὰ τῶν κατὰ μέρος ἐπαγομένων. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν
λοιπῶν πάντων.

25 p. 81 b 4 Καὶ εἰ μὴ χωριστά ἐστιν, ᾗ τοιονδὶ ἕκαστον.

Τουτέστι καὶ εἰ μὴ καθ' ἑαυτὰ ὑφέστηκεν, ᾗ ἕκαστον εἶναι λέγεται,
οἷον τὸ ἴσον ἢ τὴν ἐπιφάνειαν ἢ τῶν τοιούτων τι ἕτερον· ὁμοίως γοῦν
ἔστι δι' ἐπαγωγῆς αὐτὰ πιστώσασθαι, ⟨οἷον⟩ ὅτι ἡ ἐπιφάνεια μῆκος μόνον καὶ 40

---

1 ὁ om. R   Πλάτων] Tim. c. 16 p. 47 A   3 οὐκ RUa²: καὶ a¹
3. 4 πραγμάτων λαμβάνει τὴν γνῶσιν a   4 ἐπὶ τῆς εἰς R   10 ἐπαγωγὴν R
καὶ om. R   τὸ a   13 ἐάν—γνώριμα om. Arist. (habent n p)   κἂν a
15 Ἔτι a   18 ἐστὶν R   19 οἷον om. Ua¹   ὥσπερ εἴπερ a: ὅπερ R
20 post ἑκάτερον add. αὐτῶν φέρε εἰπεῖν a¹   ἔχον post πήχεις colloc. a¹   ἀνὰ
δύο πήχεις Sa¹: ἀπὸ δύο πηχῶν RUa²   τῷ ἑνὶ — 21 ἔσται ἴσον RUa²: πρὸς ὃ ἑκάτερον
τῶν εἰρημένων διπηχυαίων μεγεθῶν παρατιθέμενον ἴσον εὑρίσκεται. δῆλον ὅτι καὶ ἐκεῖνα πρὸς
ἄλληλα ἴσα εἰσίν a¹   21. 22 καὶ ὅτι om. a¹   23 τὸ λεγόμενον deleverim   post
ἐπαγομένων add. καὶ αὐτῆς τῆς αἰσθήσεως a   25 ἐστιν R Arist.: εἰσιν Ua (C)
τοιόνδε R (M)   26 αὐτὰ a   εἶναι ἕκαστον U   27 ἢ prius om. Ra¹
τῇ ἐπιφανείᾳ ἢ τῷ μήκει ἢ τοιοῦτόν τι a¹   27. 28 γάρ ἐστιν αὐτὰ καὶ δι' ἐπαγωγῆς a
28 οἷον addidi cf. p. 216,4

πλάτος ἔχει (μᾶλλον γὰρ τοῦτο πιστεύομεν ἐπαχθέντες διὰ τῶν αἰσθητῶν) 47v
καὶ ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις εἰσὶν ἴσα. μήποτε οὖν καὶ περὶ
τῶν ἐξ ἀφαιρέσεως ἐν τούτοις φησὶν ὅτι καὶ ταῦτα τῇ ἐπαγωγῇ
γινώσκομεν, οἷον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος, εἰ τύχοι, τὴν κάτω γένυν κινεῖ ἢ ὅτι
5 δίπους ἐστὶν ἢ ὀρθοπεριπατητικός· ταῦτα γὰρ οὐδὲ κατ' ἐπίνοιαν δύναται
χωρισθῆναι τῶν ὑποκειμένων, ὥσπερ οἱ κύκλοι καὶ τὰ τρίγωνα καὶ τὰ
λοιπά. καὶ τούτων οὖν ἕκαστον, φησίν, ᾗ τοιονδί ἐστι, τῇ ἐπαγωγῇ 45
γινώσκομεν.

p. 81b5 Ἐπαχθῆναι δὲ μὴ ἔχοντας αἴσθησιν ἀδύνατον.

10 Ταῦτα ἀπόδοσίς ἐστι τῆς συντάξεως τῶν ἄνω εἰρημένων. εἰπὼν γὰρ
ἀδύνατον τὰ καθόλου θεωρῆσαι μὴ δι' ἐπαγωγῆς, εἶτα τοῦτο κατα- 50
σκευάσας διὰ τῶν ἑξῆς, τὸ λεῖπον τῇ συντάξει ἐνταῦθα ἀποδέδωκεν εἰπὼν
ἐπαχθῆναι δὲ μὴ ἔχοντας αἴσθησιν ἀδύνατον. εἰ γὰρ ἡ ἐπαγωγὴ
τῶν μερικῶν ἐστι γνῶσις, τὰ δὲ μερικὰ αἰσθητά, τὰ δὲ αἰσθητὰ τῇ αἰσθήσει
15 γινώσκομεν, τὸν ἄρα μὴ ἔχοντα αἴσθησίν τινα οὐχ οἷόν τε δι' ἐπαγωγῆς γνῶναι
τὰ τῇ αἰσθήσει ἐκείνῃ ὑποβεβλημένα αἰσθητά. εἶτα, ἵνα μή τις εἴπῃ 'ἀλλ' εἰ
καὶ μὴ δι' ἐπαγωγῆς οἷόν τε ταῦτα γνῶναι διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτῶν | ἀντιληπτι- 48r
κὴν αἴσθησιν, ἀλλ' οὖν τῷ λόγῳ δυνατὸν αὐτὰ γνῶναι', αὐτὸ τοῦτο ἐλέγχων
ἐπήγαγεν οὐ γὰρ ἐνδέχεται [φησίν] λαβεῖν αὐτῶν τὴν ἐπιστήμην·
20 οὔτε γὰρ ἐκ τῶν καθόλου ἄνευ ἐπαγωγῆς οὔτε δι' ἐπαγωγῆς ἄνευ αἰσθήσεως.
εἰ γὰρ ὁ λόγος καὶ ἡ ἐπιστήμη τῶν καθόλου ἐστίν, οὐ τῶν μερικῶν, ἡ δὲ
τῶν καθόλου γνῶσις δι' ἐπαγωγῆς ἡμῖν γίνεται, ἡ δὲ ἐπαγωγὴ διὰ τῆς
αἰσθήσεως, ὁ ἄρα μὴ ἔχων αἴσθησιν οὐδὲ ἐπαχθῆναι δύναται, ὁ δὲ ἐπα- 5
χθῆναι μὴ δυνάμενος οὐδὲ τὰ καθόλου ἐπίσταται. ἀνάγκη οὖν πάσα αἰσθή-
25 σεως ἐκλειπούσης καὶ τὴν ἐπιστήμην ἐκλελοιπέναι τῶν τῇ αἰσθήσει ἐκείνῃ
ὑποβεβλημένων αἰσθητῶν.

p. 81b10 Ἔστι δὲ πᾶς συλλογισμὸς διὰ τριῶν ὅρων.

Ἐντεῦθεν βούλεται κάλλιστον θεώρημα ἡμῖν παραδοῦναι, λέγω δὴ ὅτι
οὐκ ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον προϊέναι τὴν ἀπόδειξιν, τοῦτο δέ ἐστιν ὅτι οὐχ
30 οἷόν τε ἐπ' ἄπειρον τὸ ληφθὲν συμπέρασμα λαβόντας καὶ ἐπισυνάψαντας
ἕτερον ὅρον ποιῆσαι συλλογισμόν. δείκνυσι δὲ τοῦτο διὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι

1 μᾶλλον γὰρ RUa2: ἐπειδὴ καὶ μᾶλλον a1 ἐπαχθέντες RUa2: ἐπαγωγῆς γινομένης a1
2 ὅτι καὶ R καὶ ἀλλήλοις—ἴσα Sa: om. RU post ἴσα alt. add. διὰ τῆς ἐπαγωγῆς
ἐπιστεύσαμεν a οὖν Sa: δὲ RU 4 οἷον Sa: om. RU ὅτι πᾶς—8 γινώσκομεν
iterat R post ὅτι prius add. τυχὸν a εἰ τύχοι om. a 6 ἀποκειμένων a
7 καὶ ὅτι τούτων ἕκαστον a ἐστι om. R 10 τοῦτο R ἀνωτέρω R
11 ἀδύνατον Ua1: ὅτι καὶ Ra2 θεωρῆσαι μὴ RUa2: γνωρίζομεν a1 11. 12 καὶ
κατασκευάσας τοῦτο a1 13 ἢ ἐπαχθῆναι, om. δὲ R ἀδύνατον om. R
17 αὐτὸν Ra1 19 φησίν delevi λέγειν U (superscr. αβ) αὐτὸν a post τὴν add.
τούτων a 22 τῶν R: τοῦ Ua 27 δὴ U 28 ἐνταῦθα a post κάλλιστον
add. τι a θεώρημα κάλλιστον U παραδοῦναι ἡμῖν a 29 τουτέστιν a

οὐκ ἐπ' ἄπειρον προΐασιν αἱ κατηγορίαι. εἰ γὰρ ἐπ' ἄπειρον προῄεσαν, 48r ἀνάγκη ἦν πᾶσα καὶ τὰς ἀποδείξεις ἐπ' ἄπειρον προϊέναι· ἐπειδὴ δὲ οὐκ 15 ἐπ' ἄπειρον προΐασιν ἀλλ' ἵστανται καὶ εἰσὶν αὐτῶν καθολικώτατα γένη, δῆλον ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐπ' ἄπειρον εἶναι τὰς ἀποδείξεις. ὁ δὲ φιλόσοφος 5 τὸν σκοπὸν ἔλεγεν εἶναι τῶν προκειμένων τὸ δεῖξαι ὅτι ἄμεσοί εἰσι προτάσεις. ἐπειδὴ γὰρ εἶπε δεῖν τὰς ἀποδείξεις ἐξ ἀμέσων εἶναι προτάσεων, αὐτὸ τοῦτο νῦν προτίθεται δεῖξαι, ὅτι ἄμεσοί εἰσι προτάσεις· τοῦτο δὲ δείκνυσι διὰ τοῦ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἐπ' ἄπειρον αἱ κατηγορίαι προΐασι. τοῦτο 20 δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἀμέσων ἀποφάσεων ἀληθές ἐστιν· ἀδύνατον γὰρ ἦν ἄλλως 10 ἄμεσον ἀπόφασιν εἶναι μὴ ὄντων καθολικωτάτων γενῶν τινων· αὗται γὰρ αἱ ἄμεσοι ἐλέγοντο εἶναι ἀποφάσεις, ὅταν τὰ καθολικώτατα γένη ἀποφάσκοιτο ἀλλήλων. καταφάσεις μέντοι ἀμέσους οὐδὲν κωλύει εἶναι καὶ ἐπ' ἄπειρον οὐσῶν τῶν κατηγοριῶν· οὐ γὰρ ἁπλῶς τὰ καθολικώτατα ζητοῦμεν ἐπὶ τῶν ἀμέσων καταφάσεων ἀλλὰ τὰ προσεχῶς ὑπάρχοντά τισιν ὥστε 15 μὴ δύνασθαι μεταξὺ παρεντεθῆναι ὅρον. ἀμέσως γὰρ Σωκράτους ὁ ἄν- 25 θρωπος καταφάσκεται καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ λογικὸν καὶ τούτου τὸ ζῷον· οὐ γὰρ ἐνδέχεται μεταξὺ παρεντεθῆναι ὅρον ᾧ πρώτως ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον. εἰ δὲ δεῖ τι ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἀμφότερα δι' ἀλλήλων δείκνυται, ὅτι τε οὐκ ἐπ' ἄπειρον αἱ ἀποδείξεις προΐασι καὶ ὅτι εἰσὶν ἄμεσοι προ- 20 τάσεις· εἴτε γὰρ εἶεν ἄμεσοι προτάσεις, ἀνάγκη μὴ ἐπ' ἄπειρον τὰς ἀποδείξεις προϊέναι, εἴτε μὴ ἐπ' ἄπειρον αἱ ἀποδείξεις προέρχονται, ἀνάγκη πᾶσα εἰς ἀμέσους καταλήγειν προτάσεις. ὁ μὲν οὖν σκοπὸς τῶν προκει- 30 μένων οὗτος. πρότερον δὲ ἀναμιμνήσκει τῶν προειρημένων αὐτῷ περὶ συλλογισμῶν τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι· τούτων γὰρ καὶ χρῄζει εἰς τὸ 25 προκείμενον· θέλει γὰρ δεῖξαι ὅτι οὐ δυνατὸν ἄλλα ἄλλων ἐπ' ἄπειρον κατηγορεῖν. ἔστιν οὖν, φησίν, ὁ συλλογισμὸς διὰ τριῶν ὅρων, καὶ ἤτοι ἀμφοτέρων καταφατικῶν ἢ τῆς μείζονος ἀποφατικῆς. δείξει οὖν ὅτι οὔτε τὴν ἀποφατικὴν πρότασιν ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον προϊέναι ὥστε ἀεὶ εὑρίσκειν τι τοῦ ὑποκειμένου ἀποφασκόμενον οὔτε τὴν καταφατικήν· οἷον εἰ τὸ Α 35 30 μηδενὶ ὑπάρχει τῷ Β, τὸ δὲ Β τῷ Γ, καὶ τοῦτο τῷ Δ, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν καταφατικῶν.

p. 81b 14 Φανερὸν οὖν ὅτι αἱ μὲν ἀρχαὶ καὶ αἱ λεγόμεναι ὑποθέσεις αὗταί εἰσιν.

Ἀρχὰς καὶ ὑποθέσεις τὰς προτάσεις λέγει· ὑποκειμένων γὰρ τούτων 35 ὁ συλλογισμὸς γίνεται.

1 προῄεσαν b: προΐεσαν libri 2 post πᾶσα add. δήπου a 4 προϊέναι a 5 τῶν προκειμένων εἶναι a 5. 6 εἰσιν αἱ προτάσεις Ua 6 ἐπειδὴ—7 προτάσεις iterat R 7 εἰσιν ἄμεσοι U post εἰσιν add. αἱ τῶν ἀποδείξεων a 8 τὸ U 11 αἱ om. a ἐλέγοντο] c. 15 p. 79a 36 sq. 12 ἀμέσους post εἶναι colloc. R: ante εἶναι a 15 et 17 παρεντεθέντα R 20 εἰ Ua[1] post γὰρ add. μὴ Ra[1] 20. 21 προϊέναι τὰς ἀποδείξεις Ra[1] 22 καταλέγειν R 23 τῶν προειρημένων] c. 16 p. 80a 28 sq. 24 συλλογισμοῦ R καὶ ante τούτων colloc. a: om. U εἰς a[2]: om. RUa[1] 30 τῷ δὲ—τὸ—τὸ U pr.: τὸ δὲ—τὸ—τὸ R 35 ὁ om. R

p. 81b16 Οἷον ὅτι τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχει διὰ τοῦ Β. 48r

Τῷ γὰρ δεῖξαι ὅτι τὸ Α παντὶ τῷ Β, ἀλλὰ καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, ἔδειξεν ὅτι καὶ τὸ Α παντὶ τῷ Γ. ἀλλὰ κἂν θελήσωμεν δεῖξαι καὶ τῶν προτάσεων ἑκατέραν, πάλιν μέσον ὅρον λαβόντες ταὐτὸ ποιοῦμεν. ζητεῖ 5 οὖν εἰ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον δυνατὸν ποιεῖν.

p. 81b18 Κατὰ μὲν οὖν δόξαν συλλογιζομένοις καὶ μόνον διαλεκτικῶς δῆλον ὅτι τοῦτο μόνον σκεπτέον, εἰ ἐξ ὧν ἐνδέχεται ἐνδοξοτάτων γίνεται ὁ συλλογισμός. ὥστ' εἰ καὶ ἔστι τῇ ἀληθείᾳ τῶν ΑΒ μέσον, δοκεῖ δὲ μή, ὁ διὰ τούτου συλλογιζόμενος συλ- 10 λελόγισται διαλεκτικῶς. 45

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι αἱ ἀποδείξεις οὐκ ἄλλως γίνονται ἢ διὰ τῶν ἀμέσων προτάσεων, φησὶν ὅτι, εἰ διαλεκτικῶς συλλογίζονταί τινες, ἐπειδὴ οἱ δια- 50 λεκτικοὶ συλλογισμοὶ οὐκ ἐξ ἀναγκαίων ἀλλ' ἐξ ἐνδόξων ἦσαν, αἱ εἰλημμέναι προτάσεις ἐὰν ἄμεσοι μὴ ὦσι, δοκῶσι δὲ τῷ προσδιαλεγομένῳ εἶναι ἄμεσοι, 15 οὐδὲν ἧττον ὁ τοιοῦτος συλλογίζεται διαλεκτικῶς· ἡ γὰρ διαλεκτικὴ ἐξ ἐνδόξων ἐστὶ συλλογισμῶν, ἔστ' ἂν εἴη διαλεκτική. οἷον εἰ εἴποι οὕτως 'ἡ ψυχὴ ἀεικίνητος, τὸ ἀεικίνητον ἀθάνατον, ἡ ψυχὴ ἄρα ἀθάνατος'· εἰ γὰρ δόξει ἔνδοξον εἶναι τὸ τὴν ψυχὴν εἶναι ἀεικίνητον καὶ μηδενὸς μέσου ὅρου δεῖσθαι | εἰς ἀπόδειξιν, λήψεται τὸ δοκοῦν ἄμεσον· ὁμοίως κἂν δόξῃ 48v 20 πάλιν αὐτοκίνητον εἶναι ἀμέσως τὴν ψυχήν, τὸ δοκοῦν ὡς ἀναγκαῖον λήψεται. οὕτω μὲν οὖν ὁ διαλεκτικός. ὁ μέντοι ἀποδεικτικὸς οὐ τὸ δοκοῦν ἄμεσον λήψεται ὡς ἄμεσον ἀλλὰ τὸ τῇ φύσει ἄμεσον.

p. 81b24 Ἐπειδὴ ἔστιν ὃ αὐτὸ μὲν κατ' ἄλλου κατηγορεῖται μὴ κατὰ συμβεβηκός.

25 Ἐπειδὴ τῶν κατηγοριῶν αἱ μέν εἰσι κατὰ φύσιν αἱ δὲ παρὰ φύσιν, κατὰ φύσιν μὲν ὅσαι ἢ τὰ καθολικώτερα τῶν μερικωτέρων κατηγοροῦσιν ἢ τὰ συμβεβηκότα τῶν οὐσιῶν, παρὰ φύσιν δὲ ὅσαι ὑποκείμενον μὲν ποιοῦσι τὸ συμβεβηκὸς κατηγορούμενον δὲ τὴν οὐσίαν, ὡς ὅταν φαμὲν ὅτι τὸ λευκὸν 10

---

3 ἀλλ' ἐὰν a post δεῖξαι add. ὅτι R 3. 4 πάλιν — δεῖξαι a 5 ποιεῖν δυνατόν U: δύναται ποιεῖν a 6 συλλογιζομενῶς sic R 7 μόνον τοῦτο R ante ἐνδόξ. add. ἐξ U 8 γίνεσθαι a ὁ R Arist.: om. Ua καὶ om. R ante ἔστι add. μὴ RU (c u p, pr. A B n): om. a Arist. cf. vs. 14 post ἔστι add. τι Arist. (om. M) 9 τῶν a Arist.: τῆς R, pr. U: τῶ corr. U μή R Arist.: μὴ εἶναι a (A C): om. U 12 τινες a: om. RU 13 εἰσὶν αἱ a[2]: ἔχουσι a[1] 13. 14 εἰλημμένας τὰς προτάσεις a[1] 14 δοκῶσι a: δοκοῦσι RU τῷ προσδιαλεγομένῳ om. U ἄμεσοι εἶναι a 15 διαλεκτικῶς συλλογίζεται a 16 ἐστὶ om. U ἔστ' ἂν a: ὥστ' ἂν R: ὡς ὅταν U διαλεκτική a: διαλεκτικός RU εἴποιμι a 18 ἀεικίνητον scripsi: ἀκίνητον libri μέσου om. a 20 πάλιν om. a τὴν ψυχὴν ἀμέσως a 22 τὸ φύσει δοκοῦν ἄμεσον R 23 post ἐπειδὴ add. δὲ RU: om. a Arist. 27 ποιοῦσι μὲν a 28 εἴπωμεν a

ἐκεῖνο ἄνθρωπός ἐστι, τὸ μέλαν τόδε κόραξ ἐστί (παρὰ φύσιν δὲ τὰ τοι- 48v
αῦτα, διότι κατὰ φύσιν μὲν ὑπόκεινται αἱ οὐσίαι, ἐν ταύταις δὲ ὑφίστανται
τὰ συμβεβηκότα, ὅταν δὲ ὑποκείμενον μὲν ποιήσωμεν τὸ συμβεβηκὸς τὸ
μὴ πεφυκὸς ὑποκεῖσθαι, κατηγορήσωμεν δὲ τούτου τὴν οὐσίαν, ἥτις ὑπο-
5 κεῖσθαι πέφυκε, παρὰ φύσιν ποιούμεθα τὴν κατηγορίαν), ἐπεὶ οὖν ζητεῖ
εἰ ἐπ' ἄπειρον αἱ κατηγορίαι προΐασιν, εἰκότως πρότερον προσδιορίζεται ὅτι
περὶ κατηγοριῶν αὐτῷ ὁ λόγος τῶν κατὰ φύσιν, οὐ τῶν παρὰ φύσιν, εἰ ἐπ' 15
ἄπειρον αὗται προΐασιν, εἴτε τὰ ⟨συμβεβηκότα τῶν οὐσιῶν εἴτε τὰ⟩ καθολικώ-
τερα τῶν μερικωτέρων κατηγοροῦμεν, οἷον τοῦ ἀνθρώπου τὸ λογικὸν καὶ τού-
10 του τὸ ζῷον καὶ τούτου τὸ ἔμψυχον, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον ἢ ἵσταται; ὁμοίως
εἰ τὸν Σωκράτην λευκὸν εἴποιμεν καὶ τούτου κατηγορήσαιμεν τὸ χρῶμα καὶ
τούτου τὸ ποιόν, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον ἢ καὶ αὐτὸ ἵσταται: εἰκότως δὲ καὶ
περὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν ποιεῖται τὸν λόγον, ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις
λαμβάνομεν καὶ τὰ καθ' αὑτὸ συμβεβηκότα τοῖς πράγμασιν· οἷον εἰ πᾶν τρί- 20
15 γωνον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, αὗται δὲ δύο ταῖς ἐφεξῆς
ἴσαι εἰσί, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον ἢ ἵσταταί που; ὁ μὲν οὖν σκοπὸς τῶν
προκειμένων δῆλος. τρισὶ δὲ κέχρηται ἐν τούτῳ ὑποθέσεσι. ζητεῖ γὰρ
πρῶτον μὲν εἰ τοῦ ἐσχάτου ὑποκειμένου ὡρισμένου ὄντος, οἷον τοῦ εἰδικω-
τάτου εἴδους ἢ τοῦ ἀτόμου, ἐνδέχεται τὰ κατηγορούμενα ἐπ' ἄπειρον προ-
20 ιέναι· οἷον εἰ Σωκράτης εἴη τὸ ἐσχάτως ὑποκείμενον, τούτου δὲ κατη-
γοροῖτο ὁ ἄνθρωπος καὶ τούτου τὸ λογικόν, εἶτα τὸ ζῷον καὶ ἔμψυχον, 25
καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον; δεύτερον δὲ εἰ τοῦ ἐσχάτως κατηγορουμένου ὡρι-
σμένου ὄντος, οἷον τοῦ γενικωτάτου γένους, ὥστε μὴ εἶναί τι αὐτοῦ ἕτερον
κατηγορούμενον, εἰ ἡ ἐπὶ τὸ κάτω κάθοδος ἐπ' ἄπειρον πρόεισι. καὶ
25 τρίτον εἰ τῶν ἄκρων ὡρισμένων ὄντων, λέγω δὴ τοῦ τε ὑποκειμένου καὶ
τοῦ κατηγορουμένου, τὰ μέσα ἄπειρά ἐστιν ⟨καὶ⟩ ὥσπερ, εἰ τύχοι, καὶ ἐπὶ τῶν
συνεχῶν ὡρισμένων τῶν περάτων τὰ μεταξὺ τῇ διαιρέσει ἄπειρα, οὕτω δὴ 30
καὶ ἐπὶ τῶν κατηγοριῶν ὡρισμένου τοῦ τε ἐσχάτως ὑποκειμένου, οἷον τοῦ
ἀνθρώπου, καὶ τοῦ ἐσχάτως κατηγορουμένου, οἷον τῆς οὐσίας, τὰ μεταξὺ
30 τούτων ἄπειρά ἐστιν, ὥστε, εἴ τις θελήσειε κατὰ συνέχειαν ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου
ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀνελθεῖν, μὴ ἂν δυνηθείη διὰ τὴν ἀπειρίαν. εἰ οὖν δειχθείη
ὅτι οὔτε ἐπὶ τὸ κάτω οὔτε ἐπὶ τὸ ἄνω οὔτε ἐπὶ τὰ μέσα ἄπειροι αἱ κατηγο-
ρίαι, πρόδηλον ὡς οὐδαμῶς ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον εἶναι τὰς κατηγορίας.
τούτου δὲ ὄντος οὐδὲ αἱ ἀποδείξεις ἐπ' ἄπειρον προΐασι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐν 35
35 προοιμίοις ἔλεγε πρὸς τοὺς πάντα ἀποδεικτὰ εἶναι λέγοντας, ὅτι συμβήσεται

---

1 τόδε Ua: ἐκεῖνο R 2 διότι RU: λέγονται, ὅτι a 5 ποιοῦμεν a 6 εἰκότως—8 προΐασιν om. R 8 τὰ om. R συμβεβηκότα—τὰ addidi 8. 9 καθολικωτέρων R 10 post ἄπειρον add. δύναται προχωρεῖν a 11 τοῦ σωκράτους R εἴποιμεν scripsi: εἴπομεν RU, ante λευκὸν a κατηγορήσαιμεν a: om. RU post καὶ alt. add. ἔτι a 12 δὲ RU: οὖν a 16 ἴσαι om. R εἰσί om. U 17 ὑποθέσεσι scripsi: ὑποθέσει Ua: ὑποθέσι sic R 18 ὄντος ὡρισμένου a 19 τὰ om. R 20. 21 κατηγοροῖτο a: κατηγορεῖται RU 22 ἐσχάτου R 22. 23 ὡρισμένου om. U 24 εἰ Ra[1]: ἡ Ua[2] 25. 26 κατηγορουμένου—ὑποκειμένου Ra 26 καὶ alt. addidi 30 post κατὰ add. τὴν a 33 ἰέναι Ua[1] 34 καὶ alt. om. R 35 ἐν προοιμ.] c. 3 p. 72b6 sq.

τοῖς οὕτω λέγουσιν οὐχὶ πάντα ἀποδεικτὰ εἶναι ἀλλ' ὅλως μηδενὸς εἶναι 48v
ἀπόδειξιν, εἴ γε αἱ ἀποδείξεις μὲν ἐξ ἀρχῶν, τὰς δὲ ἀρχὰς λαβεῖν οὐκ ἔστι
διὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον προϊέναι τὰς κατηγορίας.

p. 81b27 Ὁ μὲν γὰρ οὐχ ἕτερόν τι ὢν λευκόν ἐστι, τὸ δὲ λευκόν,
5 ὅτι συμβέβηκε τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι λευκῷ. 40

Ὅταν μὲν γὰρ τὸν ἄνθρωπόν φαμεν εἶναι λευκόν, οὐχ ἕτερόν τι ὂν
ὁ ἄνθρωπος τούτῳ λευκὸς εἶναι λέγεται· αὐθυπόστατον γὰρ ὁ ἄνθρωπος.
ὥστ' εἰ αὐθυπόστατον μὲν ὁ ἄνθρωπος, ἐν τούτῳ δὲ ὑπάρχει τὸ λευκόν,
κατὰ φύσιν ὑποτίθεμεν μὲν τὸν ἄνθρωπον, κατηγοροῦμεν δὲ αὐτοῦ τὸ
10 λευκόν. ὅταν δὲ εἴπωμεν τὸ λευκὸν ἄνθρωπον εἶναι, ἐπειδὴ τοῦ λευκοῦ
ἄλλο τι δεῖ πρότερον εἶναι, εἶτα γενέσθαι λευκόν, ἡμεῖς δὲ ὑποτίθεμεν 45
τὸ λευκὸν ὡς καθ' ἑαυτὸ ὑφεστηκός, εἶτα κατηγοροῦμεν αὐτοῦ ὅπερ αὐτῷ
ὑποκεῖσθαι πέφυκεν, εἰκότως παρὰ φύσιν ποιούμεθα τὴν κατηγορίαν.

p. 81b30 Ἔστω δὴ τὸ Γ τοιοῦτον, ὃ αὐτὸ μὲν μηκέτι ὑπάρχει
15 ἄλλῳ, τούτῳ δὲ τὸ Β πρώτῳ, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο μεταξύ.

Ἡ πρώτη ὑπόθεσις ὥστε ὡρισμένου τοῦ ἐσχάτου ὄντος, ὃ μόνως μὲν 50
ὑπόκειται οὐδαμῶς δὲ ἑτέρου κατηγορεῖται, ἰδεῖν εἴτε ἐπ' ἄπειρόν εἰσι τὰ
κατηγορούμενα εἴτε μή, προϊέναι δὲ διὰ τῶν ἀμέσων· οἷον εἰ ὑποκείμενον
εἴη τὸ Γ, ἵνα λάβωμεν τὸ ἀμέσως αὐτοῦ κατηγορούμενον καὶ πάλιν τούτου
20 τὸ ἀμέσως κατηγορούμενον καὶ τοῦτο ἐφεξῆς.

p. 81b33 Καὶ πάλιν εἰ τοῦ μὲν Α μηδὲν κατηγορεῖται καθ' αὐτό. |

Ἡ δευτέρα ὑπόθεσις ὡρισμένον μὲν τὸ κατηγορούμενον ὑποτιθεῖσα 49r
καὶ οὗ μὴ ἐνδέχεταί τι κατηγορῆσαι, ζητοῦσα δὲ εἰ διὰ τῶν ἀμέσων
προϊὸν ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα ἐπ' ἄπειρον πρόεισιν.

25 p. 82a2 Ἔτι τὰ μεταξὺ ἆρα ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι ὡρισμένων 10
τῶν ἄκρων;

Η τρίτη ὑπόθεσις ὥστε εἶναι τὸ γενικώτατον ὡρισμένον, ὁμοίως καὶ

1 μηδαμῶς Ra[1] 2 ἀρχὰς δὲ, om. τὰς a ἔστι scripsi cf. p. 221,10 n. et p. 222,4: εἶναι RUa 4 ὂν R (M) 5 λευκόν a 6 post γάρ add. φησι a φαμὲν τὸν ἄνθρωπον U: τὸν ἄνθρωπον λέγωμεν a 7 λέγεται εἶναι a post γάρ add. ἐστιν a 8 εἰ om. R 11 πρότερον δεῖ a ante λευκὸν add. τὸ Ra 12 αὐτὸ a ὑφεστός U: ὑφεστώς a[1] αὐτοῦ alt. l. R 14 ὅπερ R 15 τῷ β̄ a (B) 16 ὃ Ua: καὶ R 17 post ἰδεῖν add. βούλεται a 18 προϊόντα διὰ τῶν μέσων, sed post κατηγορούμενα a εἰ om. a[2] post εἰ add. ἔσχατον a[1] 19 ἔστι a[1] γ̄ a[1]: ᾱ RUa[2] κατηγορούμενον αὐτοῦ ἀμέσως a 22 τὸν a 23 post τι add. ἄλλο a 24 προϊὸν scripsi cf. p. 221,2. 4: προϊὼν libri

τὸ εἰδικώτατον, ζητοῦσα δὲ πότερον ἄπειρά ἐστι τὰ μεταξὺ ἢ οὔ, ὥστε 49r
μήτε τὸ κατηγορούμενον διὰ τῶν μέσων προϊὸν φθάσαι ποτὲ ἐπὶ τὸ εἰδι-
κώτατον, ὅπερ μόνον ὑποκείμενον ἦν, μήτε τὸ εἰδικώτατον ὁμοίως διὰ τῶν
μέσων ἀνιὸν φθάσαι ποτὲ ἐπὶ τὸ γενικώτατον. ταύτης δὲ τῆς ὑποθέσεως
5 ἀληθοῦς οὔσης ἀδύνατον ἄμεσον εἶναι πρότασιν. ἀλλὰ μὴν οὐκ ἐπὶ πάσης 15
τῆς ληφθείσης ἔστι μεταξὺ ἐμβάλλειν ὅρον· ἐπεὶ εἰ ὥρισται μὲν τὰ πέρατα
καὶ ἔστι καὶ τῷ ἐσχάτῳ πρώτῳ, λέγω δὴ τῷ γενικωτάτῳ, ἀμέσως τι ὑπο-
κεῖσθαι, καὶ ἕκαστον δὲ τῶν ληφθέντων ἔστιν ὡρισμένως τινὸς κατηγορεῖν,
ἀνάγκη πᾶσα πεπερασμένα εἶναι τὰ μέσα. εἰ γὰρ παντὸς τοῦ ληφθέντος
10 ἐστί τι ἀμέσως δυνατὸν κατηγορῆσαι, δῆλον δήπου ὅτι ὡρισμέναι εἰσὶν
αἱ ἄμεσοι κατηγορίαι· ὥστε οὐκ ἄπειρα τὰ μέσα. εἰ δὲ ἄπειρα ὑπόκεινται,
οὐκ ἔστιν ἄμεσον λαβεῖν κατηγορίαν. τοῦτο μὲν οὖν καὶ εἰσαῦθις ἐπισκε- 20
ψόμεθα, εἴτε ἀληθὲς εἴη εἴτε μή, λέγω δὴ τὸ ὡρισμένων ὄντων τῶν ἄκρων
τῶν δὲ μεταξὺ ἀπείρων ὄντων οὐκ ἔστιν ἄλλο ἄλλου ἀμέσως κατηγορῆσαι.
15 αὐτὸς δὲ τὰ μεταξὺ ἄπειρα οὕτως φησὶν ὥστε ἀεὶ τῆς ληφθείσης προτά-
σεως ἐνδέχεσθαι μέσον ὅρον λαβεῖν καὶ μηδέποτε ἄμεσον δύνασθαι λαβεῖν
πρότασιν.

p. 82a 6 Ἔστι δὲ τοῦτο σκοπεῖν ταὐτὸ καὶ εἰ αἱ ἀποδείξεις εἰς
ἄπειρον ἔρχονται, καὶ εἰ ἔστιν ἀπόδειξις ἅπαντος ἢ πρὸς ἄλληλα 25
20 περαίνει.

Τὸν σκοπὸν τῶν προκειμένων διὰ τούτων ἡμῖν ἐδήλωσεν· εἰ ἐπ' ἄπειρον
ἡμῖν αἱ κατηγορίαι προΐασιν, ἀνάγκη καὶ τὰς ἀποδείξεις ἐπ' ἄπειρον προϊέναι,
ἀεὶ τῷ συμπεράσματι προστιθέντων ἡμῶν ὅρον καὶ † τοιούτων συλλογισμόν,
εἴ τε ἐπ' ἄπειρον προέρχονται αἱ ἀποδείξεις, ἀνάγκη καὶ τὰς κατηγορίας
25 ἐπ' ἄπειρον προϊέναι, καὶ ἔστι τῆς αὐτῆς σκέψεως ἑκάτερον τούτων ζητεῖν.
τὸ δὲ ἢ πρὸς ἄλληλα περαίνει, τοῦτ' ἔστι τὰ ἄκρα ἅπερ ἀποδεῖξαι βου- 30
λόμεθα περαιοῦσθαι εἰς ἄλληλα, τὸ δὲ κατηγορούμενον δυνατὸν διὰ τῶν
μέσων προϊὸν φθάσαι ἐπὶ τὸ ὑποκείμενον, ὁμοίως καὶ τὸ ὑποκείμενον
ἀνιὸν διὰ τῶν μέσων φθάσαι ἐπὶ τὸ κατηγορούμενον· εἰ γὰρ περαίνει τὰ
30 μέσα, δῆλον ὡς οὐκ ἄπειρα τὰ μέσα. τὸ αὐτὸ δέ ἐστι, φησί, καὶ τὸ ζητεῖν εἰ
παντὸς ἔστιν ἀπόδειξις. εἰ γὰρ παντὸς τοῦ ληφθέντος ἔστιν εὑρεῖν καθο-

---

1 τὰ μεταξὺ ἄπειρά ἐστιν a 2 ἀμέσων Ua 3 μόνως a τὸ om. a 4 ἀμέσων a 6 εἰ a: om. RU πράγματα a 7 καὶ alt. om. a[1] τῷ ἐσχάτῳ a[1]: τοῦ ἐσχάτου RUa[2] πρώτῳ scripsi: πρώτου RUa[2]: om. a[1] τῷ γενικωτάτῳ a[1]: τοῦ γενικωτάτου RUa[2] 7. 8 τινὶ ὑποκειμένῳ κατηγορεῖσθαι a[1] 9 παντὸς Ua[2]: πάντα Ra[1] τοῦ—10 εἶναί (ἐστί scripsi) τι (ὃ add. Ua[2])—κατηγορῆσαι RUa[2]: δυνατόν ἐστιν ἀμέσως τινῶν κατηγορεῖν a[1] 10 δήπου a: που RU 11 ὑπόκεινται ante ἄπειρα colloc. U: ὑποκέοιντο a 12. 13 ἐπισκεψώμεθα a 13 τὸ om. a 15 post δὲ add. εἰς a φησὶν—προτάσεως mrg. U post φησὶ add. συμβαίνειν Ua 16 δύνασθαι ἄμεσον R 18 τούτω R ταυτὸν R 19 εἰ om. Ra[2] (superscr. n) 20 περαίνεται a Arist., at cf. vs. 26 21 fort. ⟨ἐπεὶ⟩ εἰ cf. vs. 6 et p. 223,31 22 post αἱ add. τῶν προτάσεων a 23 προτιθέντων R τοιοῦτον a: fort. ποιούντων 25 τούτων a: τοῦτο R: τοῦτον U 27 ἐπ' U τό τε conicio 28 post ὁμοίως add. δὲ R

λικώτερον (τοῦτο δὲ συμβαίνει, εἰ ἐπ' ἄπειρον προέρχονται αἱ κατηγορίαι), 49r
αἱ δὲ ἀποδείξεις ἐκ τῶν καθολικωτάτων, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι πᾶν, 35
τὸ δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν οὐδὲ ἕν, εἴ γε αἱ μὲν κυρίως ἀποδείξεις ἐκ τῶν πρωτίστων ἀρχῶν, τὰς δὲ πρώτας ἀρχὰς λαβεῖν οὐκ ἔστι διὰ τὸ ἐπ' ἄπειρον
5 προϊέναι τὰς κατηγορίας. εἰ γὰρ τὸ ληφθὲν εἰς ἀπόδειξιν ἄλλου δέοι ἀποδεῖξαι καὶ πάλιν τὸ ληφθὲν εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἐκείνου ἀποδεῖξαι δεῖ καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον, τῆς ἀρχῆς δὲ μὴ δεδειγμένης οὐδὲ ἀποδεῖξαι οἷόν τε, τὴν δὲ ἀρχὴν λαβεῖν οὐκ ἐνδέχεται, δῆλον ὡς οὐδενός ἐστιν ἀπόδειξις. 40

p. 82a9 Ὁμοίως δὲ λέγω καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν συλλογισμῶν
10 καὶ προτάσεων.

Ὥσπερ, φησί, ζητοῦμεν εἰ ἔστιν ἐπ' ἄπειρον ἄλλο ἄλλου κατηγορῆσαι, οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων, εἰ ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον προϊέναι τὰς ἀποφάσεις. οἷον εἰ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχει. εἰ μὲν οὖν πρώτως οὐχ ὑπάρχει τῷ Β τὸ Α, δῆλον ὡς οὐκ ἐπ' ἄπειρον πρόεισιν ἡ ἀπόφασις.
15 εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται πρώτως τί τινος ἀποφῆσαι, ἐπ' ἄπειρον ἀνάγκη τὰς 45
ἀποφάσεις ἰέναι. οἷον μὴ ὑπαρχέτω τῷ Β τὸ Α διὰ μέσου τοῦ Γ· εἰ οὖν τὸ Α μηδενὶ τῶν Γ, τὸ δὲ Γ παντὶ τῷ Β, τὸ Α οὐδενὶ τῶν Β. πάλιν τὸ Α μηδενὶ τῶν Γ ὑπαρχέτω διὰ μέσου τοῦ Δ· εἰ τὸ Α οὐδενὶ τῶν Δ, τὸ δὲ Δ παντὶ τῷ Γ, τὸ Α οὐδενὶ τῶν Γ. ὁμοίως δεικνύσθω ὅτι
20 οὐχ ὑπάρχει τὸ Α τῷ Δ διὰ μέσου τοῦ Ζ. καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον δῆλον ὅτι· ἀνάγκη γὰρ μὴ οὔσης ἀμέσου ἀποφάσεως μηδὲ τὰς καταφάσεις πεπερασμένας εἶναι, ἀλλ' ἔστιν ἐπ' ἄπειρον προϊέναι. ἀλλὰ μὴν τῶν τε κατα- 50
φάσεων πεπερασμένων οὐσῶν πάντως καὶ αἱ ἀποφάσεις πεπερασμέναι εἰσί, καὶ ἔστιν ἄμεσος ἀπόφασις, εἴ γε μὴ ἐνδέχεται ἄνευ καταφατικῆς προτά-
25 σεως ἀποφατικὴν δειχθῆναι.

p. 82a11 Οἷον εἰ τὸ Η, ὃ τῷ Β ὑπάρχει παντί. |

Ζητητέον, φησίν, εἰ μὴ πρώτως ἀποφάσκεται τοῦ Β τὸ Α ἀλλὰ διά 49v
τινος ἄλλου μέσου, οἷον τοῦ Η, ὅπερ, τὸ Η, ἀνάγκη πάντως παντὶ ὑπάρχειν τῷ Β· οὕτω γὰρ τοῦ μὲν Α μηδενὶ τῶν Η ὑπάρχοντος, τοῦ δὲ Η παντὶ 5
30 τῷ Β, διὰ μέσου τοῦ Η ἀποφάσκεται παντὸς τοῦ Β τὸ Α.

---

2 καθολικωτάτων scripsi: καθολικωτέρων RUa   οὐ πᾶν ἔστιν ἀποδεῖξαι U   5 δέοι a²: δέοιτο RUa¹   6 ἀποδειχθῆναι a¹   καὶ αὖ a¹: fort. καὶ ⟨αὐτὸ καὶ⟩ πάλιν   πάλιν post ληφθὲν colloc. R   τὴν om. a¹   12 δὴ a   17 τῷ (post μηδενὶ) a   τῷ (post οὐδενὶ) a   18 ὑπαρχέτω τῷ γ̄ a   εἰ τὸ δ̄ U   19 τῶν prius R: τῷ Ua   τῶν alt. RU: τῷ a   δεικνύσθω scripsi: δεικνύτω Ua²: δεικνύντας Ra¹   20 τοῦ β̄ U   21 γὰρ om. R   οὐδὲ R   22 ante εἶναι add. δεῖ a   ἀλλ'— προϊέναι om. U   ἀλλὰ μὴν om. R   25 ante ἀποφ. add. τὴν U   26 τῶ (ante η̄) R (n, corr. A)   η̄ ὃ R Arist.: η̄ U: ᾱ μὴ a   τῷ β̄ ὑπάρχει R Arist.: inv. ord. Ua   μηδενὶ a   27 ἀποφάσκηται Ua   28 ἀναγκαῖον a   29 τῷ (post μηδενὶ) a   η̄ prius RUa²: β̄ a¹   τοῦ alt. R: τὸ Ua   30 παντὶ τῷ β̄ τὸ ᾱ R: τὸ ᾱ τῷ β̄ ὁμοίως καὶ εἰ τῶν ᾱη̄ μεταξὺ εὑρίσκεται τὸ θ̄ a¹

p. 82a 15 Ἐπὶ δὲ τῶν ἀντιστρεφόντων οὐχ ὁμοίως ἔχει· οὐ γάρ 49v ἔστιν ἐν τοῖς ἀντικατηγορουμένοις οὗ πρώτου κατηγορεῖται ἢ τελευταίου.

Οὐ τὰ αὐτά, φησίν, ἐνδέχεται ζητεῖν ἐπὶ τῶν ἀντιστρεφόντων, ἅπερ 5 ἐζητοῦμεν ἐπὶ τῶν μὴ ἀντιστρεφόντων· οὔτε γὰρ τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον ὥρισται ἐν τοῖς ἀντιστρέφουσιν οὔτε τὸ ἔσχατον κατηγορούμενον. τῷ γὰρ 10 ἀντιστρέφειν πάντα ἀλλήλοις, εἴτε τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον λάβοις, εὐθὺς εἴληφας τὸ ἔσχατον κατηγορούμενον (ἀντιστραφεισῶν γὰρ τῶν κατηγοριῶν τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον ἔσχατον κατηγορούμενον γίνεται), εἴτε τὸ ἔσχατον 10 κατηγορούμενον λάβοις, εὐθὺς ἔχεις καὶ τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. οἷον ἀντιστρέφουσι πρὸς ἄλληλα τὸ γελαστικόν, τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, τὸ ὀρθοπεριπατητικόν, ὁ ἄνθρωπος, τὸ πλατυώνυχον, τὸ ἐν λογικοῖς θνητόν. ἐν τούτοις οὖν οὔτε τὸ ἔσχατον ὑποκείμενον ἔστι 15 λαβεῖν οὔτε τὸ ἔσχατον κατηγορούμενον· ὃ γὰρ ἂν ὑπόθοιο ἔσχατον ὑπο- 15 κείμενον, τοῦτο καὶ κατηγορούμενον ἔσχατον οἷόν τε εἶναι, ὥστε εἴτε ἐπὶ τὸ ἄνω τὸ ἄπειρον, ἀνάγκη πάντως καὶ ἐπὶ τὸ κάτω εἶναι, εἴτε ἐπὶ τὸ κάτω, πάντως καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω. οἷον εἰ ὑποκείμενον εἴη ἔσχατον ὁ ἄνθρω- πος, τούτῳ μὲν ὑπάρξει παντὶ τὸ γελαστικόν, τούτῳ δὲ τὸ νοῦ καὶ ἐπι- στήμης δεκτικόν, καὶ τούτῳ τὸ λογικὸν θνητόν, καὶ τούτῳ τὸ ὀρθοπεριπα- 20 τητικόν, καὶ τούτῳ τὸ πλατυώνυχον καὶ ὅσα ἄλλα ἄν τις ἐπινοήσῃ 20 ἐξισάζοντα τούτοις. ἀλλὰ πάλιν τὸ πλατυώνυχον ὑποθεὶς ἔσχατον εὑρήσεις τὸν ἄνθρωπον κατηγορούμενον, καὶ ἕκαστον τῶν λοιπῶν πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα τὴν αὐτὴν ἔχει σχέσιν. ὥστε μία μόνον ἐπὶ τούτων ζήτησις, εἰ ἔστιν εὑρεῖν ἄπειρα ἐξισάζοντα πρὸς ἄλληλα.

25 p. 82a 17 Πάντα γὰρ πρὸς πάντα ταύτῃ γε ὁμοίως ἔχει.

Τουτέστι τῷ ἢ ὡς ὑποκείμενα λαμβάνεσθαι ἢ ὡς κατηγορούμενα πάντα 25 πρὸς πάντα τὴν αὐτὴν σχέσιν ἔχει.

p. 82a 18 Εἴ τ' ἐστὶν ἄπειρα τὰ κατ' αὐτοῦ κατηγορούμενα, ἐπ' ἀμφότερά ἐστι τὰ ἀπορηθέντα ἄπειρα.

30 Τουτέστιν εἰ ληφθέντος τινὸς ἄπειρα εἴη τὰ κατ' αὐτοῦ κατηγο- ρούμενα, ἀνάγκη ἐπ' ἀμφότερα τὰ ἀπορηθέντα εἶναι· ⟨ἐπεὶ⟩ εἰ ἄπειρα 30

7 λάβῃς R 8 ἀντιστραφέντων γὰρ τῶν ὅρων a[1] 10 λάβῃς R post εὐθὺς add. καὶ R 12. 13 τὸ πλατυώνυχον. ὁ ἄνθρωπος. τὸ λογικὸν θνητόν a 13 τὸ alt. om. U 14 τὸ om. U 14. 15 ἔσχατον κατηγορούμενον—ὑποκείμενον ἔσχατον R itemque, sed ἔσχατον ὑποκείμενον a 15 εἶναι post 16 ἄνω colloc. R 16 τὰ (ante ἄνω) U 17 εἴη ἔσχατον ὑποκείμενον a 18 πᾶν R 20 ἐπινοήσειεν a 23 τούτοις a 25 πρὸς om. R 26 τῷ scripsi: τὸ RU: om. a 27 ἔχει σχέσιν U 28 ἐπ' R (D n, corr. A): ἐπεὶ τ' U: εἴτ' a Arist., at cf. vs. 31 31 ἐπεὶ εἰ scripsi cf. p. 221,21 n.: ἢ R: καὶ a: om. U

κατηγορεῖν ἔξεστι, καὶ ἐπὶ τὸ κάτω κατιοῦσιν ἐπ' ἄπειρον ἔξεστιν ὑποκείμενά 49v
τινα λαμβάνειν.

p. 82a19 Πλὴν εἰ μὴ ὁμοίως ἐνδέχεται ἀντιστρέφειν, ἀλλὰ τὸ μὲν ὡς συμβεβηκὸς τὸ δὲ ὡς κατηγορίαν.

5 Ἐπὶ τῶν ἐξισαζόντων ὅρων, φησίν, ὅπερ ἂν τῷ ἑτέρῳ τῶν ἄκρων συμβῇ, τοῦτο πάντως καὶ τῷ λοιπῷ, ὅπερ εἴπομεν, διὰ τὸ τὸν τυχόντα 35 τῶν ἐξισαζόντων ὁμοίως ἔχειν πρὸς πάντας. τοσοῦτον δὲ μόνον διαφέρουσιν ἀλλήλων, διότι τῶν ἐξισαζόντων οἱ μὲν οὐσίαι εἰσίν, οἱ δὲ καθ' αὑτὸ συμβεβηκότα ταῖς οὐσίαις. καὶ ταύτῃ γε οὐχ ὁμοία ἡ ἀντιστροφὴ τῶν 10 κατηγοριῶν, ἀλλ' ὅταν μὲν ὑποκειμένης τῆς οὐσίας, οἷον τοῦ ἀνθρώπου, κατηγορεῖται τὸ συμβεβηκός, οἷον τὸ γελαστικόν, εἰ τύχοι, ἢ τὸ ὀρθοπεριπατητικόν, κατὰ φύσιν ποιούμεθα τὴν κατηγορίαν, ὅταν δὲ ὑποκείμενον ᾖ τὸ γελαστικὸν ἢ τὸ ὀρθοπεριπατητικόν, κατηγορῆται δὲ ὁ ἄνθρωπος, 40 παρὰ φύσιν. ἐκάλεσε δὲ τὴν μὲν παρὰ φύσιν κατηγορίαν συμβεβηκός, τὴν 15 δὲ κατὰ φύσιν ἁπλῶς οὕτως κατηγορίαν· μέλλει γὰρ μετ' ὀλίγον διαίρεσιν ποιῆσαι τῶν κατηγορουμένων, καὶ ὅσα μὲν κατὰ φύσιν τινῶν κατηγορεῖται, τὰ τοιαῦτα καλεῖ κατηγορίας, ὅσα δὲ παρὰ φύσιν, κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορίας.

p. 82a21 Ὅτι μὲν οὖν τὰ μεταξὺ οὐκ ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι, εἰ 45
20 ἐπὶ τὸ κάτω καὶ τὸ ἄνω ἵστανται αἱ κατηγορίαι, δῆλον.

Προθέμενος δεῖξαι ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐπ' ἄπειρον προϊέναι τὰς κατηγορίας καὶ ὅτι εἰσὶ προτάσεις ἄμεσοι, ὧν εἰς τὰς ἐπιστήμας δεόμεθα, διεῖλε τὰς κατηγορίας εἴς τε τὰς κατὰ φύσιν καὶ εἰς τὰς παρὰ φύσιν, ἵνα προδιορίσηται ὅτι ὁ λόγος ἡμῖν νῦν περὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐστὶ κατηγοριῶν, οὐ 25 περὶ τῶν παρὰ φύσιν. καὶ ἐπὶ τούτων τρεῖς ἡμῖν ὑπέθετο ὑποθέσεις· ἢ γὰρ τοῦ ἐσχάτως ὑποκειμένου | ὡρισμένου ἐπὶ τὸ ἄνω ἐπ' ἄπειρον 50r ἴασιν αἱ κατηγορίαι, ἢ τοῦ ἐσχάτως κατηγορουμένου ὡρισμένου ἐπὶ τὸ κάτω ἐπ' ἄπειρον ἡ πρόοδος γίνεται, ἢ ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων ὡρισμένων, καὶ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ κατηγορουμένου, τὰ μεταξύ εἰσιν ἄπειρα, ὅπερ 30 νῦν καὶ προτίθεται πρότερον ἐλέγξαι. ἡ γὰρ τετάρτη ὑπόθεσις συνελέγχεται

1 ἔξεστι om. a ὑποκείμενόν Ua 2 τι a 5 post ἐπὶ add. τε RU: om. a 6 post λοιπῷ add. ἔσται a 7 μόνως a 9 ταῖς οὐσίαις συμβεβηκότα U 12 κατὰ—13 ὀρθοπεριπατητικόν om. R ποιούμεθα Ua2: γίνεσθαι a1 13 κατηγορῆται a: κατηγορεῖται RU post ἄνθρωπος add. τινὸς τούτων a 14 παρὰ—φύσιν a: τὴν μὲν παρὰ φύσιν ἐκάλεσε RU 15 μετ' ὀλίγον] c. 22 p. 83a1 sq. 17 τὰ om. Ra1 ταῦτα καλέσει a1 κατηγορίας scripsi: κατηγορίαν RUa 17. 18 κατηγορίαν R 19 τὰ om. Ua 20 ἄνω—κάτω R 22 τὴν ἐπιστήμην R: τὰς ἀποδείξεις a 23. 24 προδιορίσηται scripsi: προσδιορίσηται Ra: ἐπιδιορίσηται U 24 νῦν ἡμῖν a ἐστὶ om. U 24. 25 οὐ περὶ Sa: οὐ παρὰ R: οὔτε U 26 ἐπὶ τὸ ἄνω post 27 κατηγορίαι colloc. a ἐπ' Sa: om. RU 27 προΐασιν a 28 ἐπ' ἄπειρον om. a 29 εἰσιν om. a 30 καὶ ante νῦν colloc. R: om. a

ταῖς δύο ταῖς πρώταις, λέγω δὴ ἡ ὑποτιθεμένη καὶ ἐπὶ τὸ κάτω καὶ ἐπὶ 50r
τὸ ἄνω ἐπ' ἄπειρον εἶναι τὴν πρόοδον· εἰ γὰρ μηδετέρα ἰδίᾳ ἐστὶν ἀληθής,
δῆλον ὅτι οὐδ' ἅμα ἄμφω. ὅτι δὲ τῶν ἄκρων ὡρισμένων ὄντων οὐκ ἐνδέ-
χεται τὰ μεταξὺ ἄπειρα εἶναι, δείκνυσι τοῦτον τὸν τρόπον. λαμβάνει
κατηγορούμενον μὲν τὸ Α, ὑποκείμενον δὲ τὸ Ζ, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων τὸ Β.
εἰ οὖν ὡρισμένου τοῦ Α καὶ τοῦ Ζ τὰ μεταξύ, οἷον τὸ Β, ἄπειρα εἴη,
ἀδύνατόν ἐστιν ἀπὸ τοῦ Α ἀρξάμενον φθάσαι ποτὲ ἐπὶ τὸ Ζ ἢ ἀπὸ τοῦ Ζ
ἐπὶ τὸ Α· τὸ γὰρ ἄπειρον ἀδιεξίτητον. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος οὐκ ἂν
εἴη πεπερασμένα τὰ ἄκρα. ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων πρόοδος ἄρχεται μὲν
ἀπὸ τῶν καθολικωτάτων, πρόεισι δὲ ἐπὶ τὰ μερικώτατα, καὶ ἡ ἡμετέρα
γνῶσις ἀπὸ τῶν μερικωτάτων ἀρξαμένη ἀνάπαλιν τῇ φύσει οὕτως διὰ τῶν
μέσων πρόεισιν ἐπὶ τὰ καθολικώτατα. ὥστε δῆλον ὅτι τὰ μεταξὺ πᾶσα
ἀνάγκη πεπερασμένα εἶναι· οὔτε γὰρ ἡ φύσις ἔφθασεν ἄν ποτε ἐπὶ τὸ
μερικώτατον οὔτε ἡ ἡμετέρα γνῶσις ἐπὶ τὸ καθολικώτατον, εἰ τὰ μεταξὺ
τούτων ἄπειρα ἦν. εἰ γὰρ ὅτι καθολικώτατόν ἐστι τὸ Α ἔγνωμεν ἀεὶ
προϊόντες ἐκ τῶν μερικωτέρων ἐπὶ τὰ κοινότερα καὶ περιεκτικώτερα, δῆλον
ὅτι οὐκ ἄν ποτε ἔγνωμεν ὅτι καθολικώτατον ἦν τὸ Α μὴ διὰ τῶν μέσων
πάντων ὁδεύσαντες καὶ εὑρόντες αὐτὸ πάντα ἐκεῖνα περιέχον· δι' οὗ γὰρ
μὴ ὡδεύσαμεν, τοῦτο οὐκ ἴσμεν εἴτε καθολικώτερόν ἐστι τοῦ Α εἴτε ὑπ'
αὐτοῦ περιέχεται, ὁμοίως δὲ οὐδὲ εἰ τοῦ Ζ καθολικώτερον ἢ μερικώτερον.
ἀνάγκη ἄρα πᾶσα τῶν ἄκρων ὡρισμένων ὄντων μὴ εἶναι ἄπειρα τὰ μεταξύ.
ὅμοιον γὰρ τὸ λέγειν τοῦτο, ὥσπερ ἂν εἰ λέγοι τις τὸν ἀπὸ μονάδος ἕως
δεκάδος ἀριθμὸν πεπερασμένον εἶναι κατὰ τὰ ἄκρα, οἷον αὐτὴν τὴν μονάδα
καὶ τὴν δεκάδα, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων ἄπειρα εἶναι. ὥσπερ οὖν τοῦτο οὐκ
ἐνδέχεται (ἔσται γὰρ ἄπειρος κατ' ἐνέργειαν ὁ ἀριθμός, οὐ τῇ γενέσει),
οὕτως οὐδὲ τῶν ἄκρων ὅρων ὡρισμένων ὄντων τοὺς μεταξὺ ἐνδέχεται
ἀπείρους εἶναι. εἰ δέ τις λέγοι ʽτί κωλύει, ὥσπερ τοῦ συνεχοῦς ὥρισται
μὲν τὰ ἄκρα, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων ἄπειρά εἰσιν, εἴ γε πᾶν συνεχὲς ἐπ'
ἄπειρον διαιρετόν, οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν κατηγοριῶν τοὺς μὲν ἄκρους
ὡρίσθαι τοὺς δὲ μεταξὺ ἀπείρους εἶναι;', φήσομεν πρὸς τοῦτο ὅτι ἐπὶ μὲν
τῶν συνεχῶν οὐ προϋπάρχει ἐνεργείᾳ ὄντα τὰ μεταξὺ ἄπειρα, ἀλλὰ δυνάμει
κατὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον διαίρεσιν τὸ ἄπειρον ἔχει, ἐπὶ μέντοι τῶν κατηγοριῶν
ἀνάγκη πᾶσα τὰ μέσα ἐνεργείᾳ προϋπάρχειν· κἂν γὰρ μὴ ληφθῶσιν, ἀλλ'

1 κάτω] ἄν superscr. U 2 εἶναι Sa¹: ἰέναι RUa² πρόοδον a²: πρόσοδον RU: κατηγορίαν, συναπελέγχεται ταῖς δύο πρώταις a¹ μηδετέρα — ἀληθής Sa: μηδέτερον — ἀληθὲς RU 3 οὐδαμῆ ἄμφω Ua² 5 μὲν om. R 7 ζ alt. RU: ξ a 8 δὲ RU: οὖν a 10 καθολικωτάτων scripsi: καθολικωτέρων RUa μερικώτερα Ra 11 μερικωτέρων Ra 12 καθολικώτερα a 13 ποτε om. a¹ ἐπὶ a¹: om. RUa² 13. 14 τὰ μερικώτερα—τὰ καθολικώτερα a 16 καὶ καθολικώτερα a¹ 17 ante μὴ add. εἰ a¹ 18 ὡδεύσομεν sic a¹ καὶ om. a² post περιέχον add. καθολικώτατον ὠνομάσαμεν a 19 εἴτε ὑπ'—20 καθολικώτερον om. a 20 καθολικωτέρου ἢ μερικωτέρου R 21 ὄντων ὡρισμένων R 22 γὰρ Ua: ἂν R post μονάδος add. ἀρχόμενον R 23 ἀριθμὸν om. R 25 ἔστι a ante οὐ add. καὶ R 26 οὕτω δὲ a¹ 30 πρὸς Ra: ἐπὶ U μὲν om. a 31 οὐχ ὑπάρχει a¹

οὖν εἶναι αὐτὰ ἀνάγκη, εἴπερ ὡς ἐπί τι γενικώτατον ἀνάγονται τὸ Α. εἰ 50r
τοίνυν ὥρισται μὲν τὰ ἄκρα, ἄπειρα δέ εἰσι τὸν ἀριθμὸν τὰ μεταξύ, οὐδὲν 30
ἕτερον, ὅπερ εἶπον, συμβαίνει ἢ τὸ λέγειν ἀριθμόν τινα ὡρισμένον μὲν κατὰ
τὸ ἐλάχιστον ὡρισμένον δὲ καὶ κατὰ τὸ μέγιστον ἔχειν [δὲ] τοὺς μεταξὺ
5 ἀριθμοὺς τοῦ τε μεγίστου καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἀπείρους, ὅπερ ἀδύνατον·
παντὸς γὰρ ἀριθμοῦ τῶν ἄκρων ὡρισμένων πεπερασμένοι πάντως καὶ οἱ
μεταξὺ ἀριθμοί. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται τῶν ἄκρων ὄντων ὡρισμένων τοὺς
μεταξὺ ὅρους ἀπείρους εἶναι.

p. 82a30 Οὐδὲ γὰρ εἴ τις λέγοι ὅτι τὰ μέν ἐστι τῶν Α Β Γ ἐχό- 35
10 μενα ἀλλήλων ὥστε μὴ εἶναι μεταξύ. τὰ δ' οὐκ ἔστι λαβεῖν,
οὐδὲν διαφέρει.

Ἐπειδὴ τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι ὅτι οὐκ ἐπ' ἄπειρον προΐασιν αἱ
ἀποδείξεις ἀλλὰ καταντῶσιν εἰς τὰς ἀμέσους προτάσεις, αἵτινες οὐ δέονται
ἀποδείξεως, οὐδὲ δυνατὸν ἐκείνας δι' ἀποδείξεως δεῖξαι, ἀλλ' εἰσὶν αὐτό-
15 πιστοι, καὶ διὰ τοῦτο προέθετο δεῖξαι ὅτι οὐκ ἐπ' ἄπειρον προΐασιν αἱ κατη-
γορίαι, πρόκειται νῦν ἡ ὑπόθεσις ἡ λέγουσα τὰ ἄκρα μὲν ὡρίσθαι τὰ μεταξὺ 40
δὲ ἄπειρα εἶναι. καὶ ⟨ἐπεὶ⟩ εἶπεν ὅτι οὐδέποτε ἔλθοιμεν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου
ἄκρου εἰς τὸ ἕτερον, ἀεὶ γὰρ δι' ἐμμέσων ἀνάγκη ὁδεύειν, ἵνα μή τις εἴποι
ὅτι κακῶς ὑποτίθεται τὰς μεταξὺ κατηγορίας ἐμμέσους (εἰσὶ γάρ τινες καὶ
20 ἄμεσοι), διὰ τοῦτό φησιν ὅτι, ἐὰν μὴ πᾶσαι ἔμμεσοι εἶεν ἀλλὰ τινὲς μὲν
ἄμεσοι τινὲς δὲ ἔμμεσοι, οὐδὲν ἧττον τὸ αὐτὸ συμβήσεται. ἐξ οὗ γάρ εἰσιν
ἔμμεσοι, ἐκεῖθεν ὁδεύοντες ἐπὶ τὸ ἕτερον τῶν ἄκρων οὐδέποτε ἥξομεν εἰς 45
αὐτό. οἷον εἰ μεταξὺ τοῦ ΖΑ εἴη τὸ Β Δ Γ Ε, ἀρχόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Α
μέχρι τοῦ Γ εἰς ἀμέσους καταντῶμεν, ἀπὸ δὲ τοῦ Γ λοιπὸν ἔμμεσοί εἰσιν
25 αἱ προτάσεις, δῆλον ὅτι ἀπὸ τοῦ Γ οὐδέποτε ἥξομεν ἐπὶ τὸ Ε· διὰ ταῦτα
δὲ οὐδὲ ἀπὸ τοῦ Ε ἐπὶ τὸ Α οὐδέποτε ἥξομεν. ἀνάγκη ἄρα ἄπειρα εἶναι
τὰ μεταξύ. δυνατὸν δὲ καὶ δι' ἀμέσων προτάσεων γινομένης τῆς προόδου
μηδέποτε ἀπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν ἄκρων ἀρχομένοις φθάσαι ἐπὶ τὸ λοιπόν.
τοῦ μὲν γὰρ Ζ προσεχῶς, εἰ τύχοι, κατηγορεῖται τὸ Η, ὑπόκειται δὲ προσ- 50
30 εχῶς τῷ Α τὸ Β, καὶ οὕτως ἐφεξῆς οὐδέποτε καταντήσομεν εἰς τὰ ἀκρό-

1 γενικώτερον U 2 τῶν ἀριθμῶν R: τῷ ἀριθμῷ a 3 μὲν om. a 4 καὶ om. U δὲ alt. delevi 5 ἀριθμοὺς post ἐλαχίστου colloc. a 6 post ἄκρων add. ὅρων U 7 ὡρισμένων ὄντων U 9 γ̄ Ua (A B C d u n p f): ζ̄ Arist.: om. R (M) 16 ἡ prius om. a ἡ λέγουσα ὅτι τὰ μὲν ἄκρα ὥρισται a¹ 16. 17 τὰ δὲ μεταξὺ Ra¹ 17 εἰσι a¹ ἐπεὶ εἶπεν scripsi: εἴπερ RUa¹: εἶπεν a² ὅτι om. a ἔλθοιμεν a¹: ἔλθομεν Ua²: ἔλθωμεν R: fort. ἥξομεν 18 εἰς RU: ἐπὶ a εἴπῃ R 19 post ἐμμέσους add. εἶναι a 20 ὅτι om. a 21 ἔμμεσοι—ἄμεσοι R post αὐτὸ add. τοῦτο a 23 γ̄β̄ δ̄ε̄ a¹ 24 γ̄ prius a¹: δ̄ RUa² 25 ταῦτα libri 26 δὴ R ἐπὶ τὸ ᾱ bis R ἀνάγκη—εἶναι Ua²: ἰστέον δὲ ὅτι εἰ ἄπειρα εἴη a¹, om. εἰ R 27 τὰ om. R δὲ om. a γενομένης Ua 28 μήποτε R τῶν ἄκρων τοῦ ἑτέρου R ἀρχομένοις scripsi: ἀρχόμενοι RUa 30 β̄ τὸ ᾱ R καταντήσομεν a: καταντήσουσιν RU

τατα, ὥστε προσεχῶς κατηγορεῖσθαι τὸ ὑπὸ τὸ Α τοῦ κατὰ τοῦ Ζ, διὰ τὸ ὑποθέσθαι ἡμᾶς ἄπειρα εἶναι τὰ μέσα, τὸ δὲ ἄπειρον εἶναι ἀδιεξίτητον.

p. 82a32 Ὃ γὰρ ἂν λάβω τῶν Β, ἔσται πρὸς τὸ Α ἢ πρὸς τὸ Ζ ἢ ἄπειρα τὰ μεταξὺ ἢ οὔ. |

5 Ἀνάγκη, φησίν, ἀπείρων ὄντων τῶν μέσων, ὅπερ ἂν αὐτῶν ληφθῇ, 50v τούτου τε καὶ τοῦ ἑτέρου τῶν ἄκρων, ἢ τοῦ Α ἢ τοῦ Ζ, τὰ μεταξὺ ἄπειρα εἶναι. ὥστε πάλιν ἐφ' ὧν ἐστιν ἄπειρα * * * οὐδέποτε καταντῆσαι δυνάμεθα. εἰ γὰρ μήτε τὰ ἐπὶ τὸ Ζ ἄπειρα εἴη μήτε τὰ ἐπὶ τὸ Α, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὸ ὅλον πεπερασμένον εἶναι· ὑπόκειται δὲ τὰ μέσα ἄπειρα. ὥστε οὐδὲν 10 διαφέρει, εἴτε εὐθὺς δι' ἀμέσων εἴη ἡ πρόοδος εἴτε μὴ εὐθύς. 5

p. 82a36 Φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς στερητικῆς ἀποδείξεως ὅτι στήσεται, εἴπερ ἐπὶ τῆς κατηγορικῆς.

Ὅτι τῶν καταφατικῶν ἀποδείξεων μὴ ἐπ' ἄπειρον ἰουσῶν ἀλλ' ἱσταμένων ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὰς ἀποφατικὰς ἀποδείξεις ἵστασθαι καὶ μὴ ἐπ' 15 ἄπειρον προβαίνειν, δείκνυσι διὰ τῶν προκειμένων. ἑνὶ μὲν οὖν λόγῳ τοῦτο 10 σαφὲς ἂν γένοιτο. εἰ γὰρ πᾶν ἀποφατικὸν πρόβλημα δείκνυται καταφατικῆς προτάσεως λαμβανομένης καὶ οὐχ οἷόν τε συλλογισμὸν γενέσθαι ἄνευ καταφατικῆς προτάσεως, αἱ δὲ καταφατικαὶ προτάσεις ἵστανται, πᾶσα δήπου ἀνάγκη καὶ τὰς ἀποφατικὰς στῆναι καὶ εἶναί τινας ἀμέσους. εἰ γὰρ μὴ 20 σταῖεν ἀλλ' ἀεὶ ἑτέρῳ τινὶ πρώτῳ οὐχ ὑπάρχουσιν, ἐκεῖνο πρὸς τὸ πρότερον πάντως καταφατικῶς συμπλακήσεται· ἐπ' ἄπειρον οὖν τῶν ἀποφάσεων προϊουσῶν συμπροελεύσονται καὶ αἱ καταφάσεις αὐταῖς. τοῦτο δὲ ἀδύνατον· 15 στήσονται ἄρα καὶ αἱ ἀποφάσεις. αὐτὸς δὲ διεξοδικῶς ἐπὶ τῶν τριῶν σχημάτων τοῦτο δείκνυσιν. ἐπειδὴ γὰρ τὸ ἀποφατικὸν πρόβλημα ἐν τοῖς 25 τρισὶ δείκνυται σχήμασι, καθ' ἕκαστον διεξέρχεται τῶν σχημάτων, καὶ δείκνυσιν ὅτι κατ' οὐδενὸς τῶν σχημάτων ἐπ' ἄπειρον ἐνδέχεται προϊέναι τὰς ἀποφατικὰς ἀποδείξεις.

p. 82a38 Ἔστω γὰρ μὴ ἐνδεχόμενον μήτε ἐπὶ τὸ ἄνω ἀπὸ τοῦ ὑστάτου εἰς ἄπειρον ἰέναι.

30 Εἰλήφθω, φησίν, ἡμῖν ἐν ὑποθέσει ἀδύνατον ἰέναι καταφατικῶς ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου ἐπὶ τὸ πρῶτον ἐπ' ἄπειρον διὰ τῶν μεταξὺ ἀπό τε τοῦ πρώτου ἐπὶ τὸ ἔσχατον, ἵνα τὸ δεδειγμένον ὡς ἐν ὑποθέσει λάβῃ. οὐ ⟨γὰρ⟩ 25 τοῦτό φησιν ἔστω δεδειγμένον, ἀλλ' ὅτι ὑποκείσθω ἡμῖν ὡς δεδειγμένον τὸ

1 τὸ (ante ζ) a 2 εἶναι alt. om. a 7 ἐφ' ὧ R: ἀφ' οὗ conicio lac. indicavi; supple τὰ μέσα εἰς τὸ ἄκρον ἐφ' ὅ ἐστιν ἄπειρα 12 post εἴπερ add. καὶ U 13 προϊουσῶν a 15 οὖν om. R 20 fort. προτέρῳ cf. p. 228,25 ὑπάρξουσιν, om. οὐχ Ua[1] 22 αὐταῖς καὶ αἱ καταφάσεις U 23 post διεξοδικῶς add. καὶ a 24 post πρόβλημα add. καὶ a 29 προϊέναι R 30 εἶναι Ra 31 post ἄπειρον add. ἰέναι a ἀπό τε RU: ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ a 32 ὡς om. U λάβῃ a: λαβεῖν RU γὰρ addidi 33 ἔστω δεδειγμένον a: om. RU

μήπω δεδειγμένον, λέγω δὴ τὸ μήτε ἀπὸ τοῦ κάτω ἀρξάμενον ἐπ' ἄπειρον 50v
ἰέναι ⟨ἀλλ'⟩ ἀφικνεῖσθαι εἰς ἔσχατόν τι καὶ μόνως κατηγορούμενον, ὁμοίως
δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἄνω ἀρξάμενον μὴ ἐπ' ἄπειρον ἰέναι ἀλλὰ καταντᾶν εἰς
ἔσχατόν τι καὶ μόνως ὑποκείμενον. ἄπειρα λοιπὸν αἱ δύο ὑποθέσεις εἶχον,
5 οὐδέπω μέντοι ἐλήλεγκται. ἀξιοῖ οὖν νῦν ὡς ἀδύνατον ὂν συγκεχωρῆσθαι 30
αὐτῷ, ἵνα διὰ τούτου δείξῃ ὅτι ἀδύνατον ἐπ' ἄπειρον ἰέναι τὰς ἀποφάσεις·
μετὰ τοῦτο γὰρ ἀναλαμβάνει τὸν περὶ τῶν καταφάσεων λόγον καὶ δείκνυσι
διὰ πλειόνων ὅτι ἀδύνατον καθ' ὀντιναοῦν τρόπον ἐπ' ἄπειρον ἰέναι τὰς
καταφάσεις.

10 p. 82b4 Τριχῶς γὰρ δείκνυται μὴ ὑπάρχον.

Τουτέστιν ἐν τοῖς τρισὶ σχήμασι δείκνυται ὡς ἐνδέχεται ἄλλο ἄλλου
ἀποφάσκειν, ἀλλὰ πάντως δεῖ καταντᾶν εἰς ἀμέσους ἀποφάσεις. τίνες δέ 35
εἰσιν ἄμεσοι ἀποφάσεις, φθάσας ἐδίδαξεν.

p. 82b5 Ἢ γὰρ ᾧ μὲν τὸ Γ, τὸ Β ὑπάρχει παντί, ᾧ δὲ τὸ Β,
15 οὐδενὶ τὸ Α.

Πρῶτον ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι δείκνυσιν ὅτι ἐπ' ἄπειρον ἀδύνατον
ἰέναι τὰς ἀποφάσεις. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῶν Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ
Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν· δῆλον ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῶν Γ ὑπάρξει. καὶ
δῆλον ὅτι, εἰ μὴ ἀμέσως τὸ Α τοῦ Β ἀποφάσκοιτο ἀλλὰ δι' ἑτέρου τινός,
20 οἷον τοῦ Δ, ἀνάγκη τὸ Δ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν· οὕτω γὰρ δειχθήσεται 40
τὸ Α διὰ μέσου τοῦ Δ μὴ ὑπάρχον τῷ Β· τὸ γὰρ Α οὐδενὶ τῶν Δ, τὸ
δὲ Δ παντὶ τῷ Β, καὶ τὸ Α οὐδενὶ τῶν Β. πάλιν εἰ μὴ ἀμέσως ἀπο-
φάσκηται τοῦ Δ τὸ Α ἀλλ' ἑτέρου πρότερον, οἷον τοῦ Ε, δεήσει πάλιν
τὸ Ε παντὶ τῷ Δ ὑπάρχειν, καὶ οὕτως ἐφεξῆς. εἰ οὖν μηδενὸς ἐνδέχεται
25 ἀμέσως ἀποφῆσαι τὸ Α ἀλλ' ἀεὶ τοῦ ληφθέντος ἑτέρῳ προτέρῳ οὐχ
ὑπάρχει, ἀνάγκη πᾶσα τῶν ἀποφάσεων ἐπ' ἄπειρον προϊουσῶν καὶ τὰς

2 ἀλλ' addidi ἀφικνεῖσθαι post κατηγορούμενον colloc. a τι scripsi cf. vs. 4: τε RUa ante ὁμοίως add. μήτε ἀπὸ τοῦ ἄνω ἀρξάμενον ἐπ' ἄπειρον ἰέναι, εἰς ἔσχατόν τι καὶ μόνως κατηγορούμενον (ὑποκείμενον a2) a ὁμοίως—3 ἀλλὰ om. a2 3 εἰς—4 ὑποκείμενον om. a 4 ἄπειρα λοιπὸν RUa2: ἐπεὶ οὖν ταῦτα τὰ ἄπειρα a1: fort. ἄπορα λοιπὸν εἶχον ὑποθέσεις a 5 ἐλήλεκται Ua2 ἄξιον R οὖν om. a1 post νῦν add. τὸ τοιοῦτον R ὡς ἀδύνατον post ἐλήλεγκται colloc. a1 ὂν om. Ua1 6 ὅτι RU: ὡς a ἀδύνατον, post quod add. ἐστι, post ἀποφάσεις colloc. a 7 διὰ Ua: κατὰ R 11 ante ἐν add. καὶ a 12 καταντῆσαι R 13 post εἰσιν add. αἱ a φθάσας] c. 19 p. 82a9 sq. 16 τῷ om. a ἀδύνατον ἐπ' ἄπειρον U 17 μὲν om. a τῶ (post μηδ.) Ra 18 τῷ (post οὐδ.) a 21 ὑπάρχειν Ra τῷ (post οὐδ.) a 22 δὲ om. U τῷ (post οὐδ.) a 22. 23 ἀποφάσκεται R 23 ἀλλὰ δι' ἑτέρου μέσου τοῦ a1 25 ἐμμέσως a1 ἀλλ' εἰ a2 ἑτέρῳ scripsi: ἕτερον RUa πρότερον a1: om. a2 26 ἀνάγκη—προϊουσῶν RUa2: καταφατικῶς γὰρ αὐτοῦ κατηγορεῖται καὶ οὐκ ἀποφατικῶς τὸ πρὸ αὐτοῦ ληφθέν, τῆς πρὸς τῷ ᾱ μόνης προτάσεως ἀποφατικῆς λειπομένης. δῆλον ὅτι ἐπ' ἄπειρον αἱ ἀποφάσεις οὐ προΐασιν. εἰ γὰρ αἱ ἀποφάσεις ἐπ' ἄπειρον προΐασι, δῆλον ὅτι δυνατὸν a1

καταφάσεις ἐπ' ἄπειρον προϊέναι. τοῦτο δὲ ὑπόκειται ἀδύνατον. ὥστε 50v
οὐδὲ τὰς ἀποφάσεις οἷόν τε ἐπ' ἄπειρον προϊέναι· οὐ γὰρ ἂν προτέρως
⟨ἀεὶ ἑτέρου⟩ ἀποφάσκοιτο ὁ μείζων, εἴπερ τοῦ ἐλάττονος οὗτος πάντως κατα-
φατικῶς κατηγορηθήσεται, ὥσπερ διὰ μέσου τούτου ἀποφάσκεται τοῦ ἐλάτ-
5 τονος ὁ μείζων.

p. 82b6 Τοῦ μὲν τοίνυν ΒΓ καὶ ἀεὶ τοῦ ἑτέρου διαστήματος 50
ἀνάγκη βαδίζειν εἰς ἄμεσα.

Τουτέστιν ἀνάγκη τὴν ἐλάττονα πρότασιν καταφατικὴν οὖσαν μὴ ἐπ'
ἄπειρον προϊέναι διὰ τὸ ὑποκεῖσθαι | ἡμῖν μὴ ἐπ' ἄπειρον προϊέναι τὰς 51r
10 καταφάσεις, βαδίζειν δὲ εἰς ἄμεσα, τουτέστι προϊούσας τὰς καταφάσεις
φθάνειν ποτὲ εἰς ἄμεσον πρότασιν, ὥστε μὴ ἐνδέχεσθαι τῶν ὅρων ἐκείνων
ἕτερον εὑρεθῆναι καθολικώτερον.

p. 82b11 Ὥστ' ἐπεὶ ἡ ἐπὶ τὸ κάτω ἵσταται ὁδός, καὶ ἡ ἐπὶ τὸ
ἄνω στήσεται, καὶ ἔσται τι πρῶτον ᾧ οὐχ ὑπάρχει ἕτερόν τι. 5

15 Τὴν ἐπὶ τὸ κάτω ὁδὸν λέγει τὴν ἐπὶ τὸν ἐλάττονα ὅρον, τουτέστι
τὰς καταφατικὰς προτάσεις. ἐπεὶ γὰρ μὴ ἐνδέχεται, φησίν, ἐπ' ἄπειρον
τοιούτους μέσους λαμβάνειν ὡς κατηγορεῖσθαι αὐτοὺς τοῦ ἐλάττονος, ἀλλ'
ἵστανται τοῦ καθολικωτάτου ληφθέντος, οὗ οὐκ ἐνδέχεται ἕτερόν τινα κατα-
φάσκεσθαι, δῆλον ὅτι στήσεται καὶ ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω ὁδός, τουτέστιν αἱ
20 ἀποφάσεις. ἄμεσος γὰρ ἀπόφασις αὕτη ἦν, ὅταν καθολικωτάτου γένους 10
ἀποφάσκηται ὁ μείζων ὅρος· τοιοῦτον δὲ ἀνάγκη εἶναι τὸν μέσον. ἱστα-
μένης λοιπὸν τῆς καταφάσεως σταθήσεται καὶ ἡ ἀπόφασις.

p. 82b13 Πάλιν εἰ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Α τῷ δὲ Γ μηδενί, τὸ Α
τῶν Γ οὐδενὶ ὑπάρχει.

25 Δείξας ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον ἰέναι
τὰς ἀποφάσεις, δείκνυσι νῦν καὶ διὰ τοῦ δευτέρου. ἔστιν οὖν πάλιν μέσος
ὅρος, τὸ Β, ἀποφασκόμενος μὲν τοῦ ἐλάττονος, τοῦ Γ, καταφασκόμενος δὲ
τοῦ μείζονος, τοῦ Α, ὥστε εἶναι τὴν μείζονα πρότασιν καταφατικήν. συνάγεται

2 ἰέναι R προτέρον a1 3 ἀεὶ ἑτέρου addidi ἐλάττονος Ua2: ἔχοντος R: ἐφεξῆς a1 4 ὥσπερ om. a1: fort. εἴπερ διὰ τούτου δὲ μέσου, ὁ μείζων τοῦ ἐλάττονος ἀποφάσκεται a1 11 post ἐνδέχεσθαι add. ποτε a 14 πρῶτον U Arist.: πρώτῳ Ra (A B c d u) ἕτερόν τι om. R 15 τὴν prius om. a ἄνω a 15. 16 τὰς ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος ὅρου ἀνιούσας καταφατικὰς a 16. 17 φησι τοὺς τῶν καταφατικῶν προτάσεων ὅρους ἐπ' ἄπειρον λαμβάνειν a 18 ἵσταται R οὗ om. R: καὶ a post τινα add. αὐτοῦ a 19 τὸ om. Ua 19. 20 τουτέστιν αἱ ἀποφάσεις RUa2: τῶν ἀποφατικῶν προτάσεων, εἰς μίαν ἄμεσον πρότασιν λήγουσαι, τὴν αδ, ἢ τὴν αε a1 20 ἦν RUa2: ἂν εἴη a1 post ὅταν add. τοῦ a2 post γένους add. ὄντος τινὸς a1 21 ὁ μείζων ὅρος ἀποφάσκηται a1 21. 22 ἱσταμένων—τῶν καταφάσεων, σταθήσονται καὶ αἱ ἀποφάσεις a1 22 λοιπὸν Ra2: οὖν Ua1 23 ante πάλιν add. καὶ U 24 τῶν RU (A B M d u c f n): τῷ a Arist.

οὖν ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῶν Γ. εἰ οὖν μὴ ἀμέσως τὸ Β τοῦ Γ ἀποφάσκοιτο 51r
ἀλλὰ δι' ἑτέρου, οἷον τοῦ Δ, δυνατόν, φησί, διὰ μέσου τοῦ Δ ἀποφῆσαι 20
τὸ Β τοῦ Γ διά τε τοῦ πρώτου σχήματος καὶ διὰ τοῦ δευτέρου καὶ διὰ
τοῦ τρίτου. πῶς μὲν οὖν διὰ τοῦ πρώτου, φθάσαντες ἐδείξαμεν. νῦν δὲ
5 εἴπωμεν πῶς διὰ τοῦ δευτέρου. ἐὰν γὰρ τὸ Δ τῷ μὲν Β παντὶ ὑπάρχῃ
τῷ δὲ Γ οὐδενί, συναχθήσεται τὸ Β μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχειν. καὶ πάλιν
εἰ μὴ ἀμέσως τὸ Δ τοῦ Γ ἀποφάσκοιτο ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ Ε, πάλιν τῆς
μὲν μείζονος καταφατικῆς γενομένης, τῆς ΕΔ, τῆς δὲ ἐλάττονος ἀποφατικῆς,
τῆς ΕΓ, συναχθήσεται τὸ Δ οὐδενὶ τῶν Γ. καὶ ἀεὶ δεῖ ἐν τῷ δευτέρῳ 25
10 σχήματι καταφατικὴν μὲν ποιεῖν τὴν μείζονα, ἀποφατικὴν δὲ τὴν ἐλάττονα.
σαφηνείας δὲ ἕνεκεν καὶ ἐπὶ ὅρων γυμνάσωμεν τὸν λόγον. ἔστω γὰρ ἐξ
ἀρχῆς ἀντὶ μὲν τοῦ Α τοῦ μείζονος ὅρου ἵππος, ἀντὶ δὲ τοῦ ἐλάττονος τοῦ
Γ λίθος, ἀντὶ δὲ τοῦ μέσου τοῦ Β χρεμετιστικόν. τὸ οὖν χρεμετιστικὸν
παντὶ μὲν ἵππῳ, λίθῳ δὲ οὐδενί· καὶ ὁ ἵππος ἄρα οὐδενὶ λίθῳ ὑπάρξει.
15 εἰ τοίνυν μὴ ἀμέσως τοῦ λίθου ἀποφάσκοιτο τὸ χρεμετιστικὸν ἀλλὰ διὰ 30
μέσου ἑτέρου τινός, οἷον τοῦ αἰσθητικοῦ, τὸ αἰσθητικὸν παντὶ μὲν χρεμε-
τιστικῷ ὑπάρχει οὐδενὶ δὲ λίθῳ· οὕτω γὰρ τὸ χρεμετιστικὸν οὐδενὶ λίθῳ
ὑπάρξει. πάλιν εἰ μὴ ἀμέσως τὸ αἰσθητικὸν τοῦ λίθου ἀποφάσκοιτο ἀλλὰ
διὰ μέσου τοῦ ζῴου, ζῷον παντὶ μὲν αἰσθητικῷ ὑπάρξει οὐδενὶ δὲ λίθῳ,
20 καὶ οὕτως τὸ αἰσθητικὸν οὐδενὶ λίθῳ. πάλιν εἰ μὴ ἀμέσως τοῦ λίθου τὸ
ζῷον ἀποφάσκοιτο, καὶ τοῦτο ἐφεξῆς. οὕτως οὖν προϊόντων ἡμῶν καὶ τῶν
καταφάσεων ἐξ ἀνάγκης ἱσταμένων πᾶσα ἀνάγκη καὶ τὰς ἀποφάσεις στῆναι. 35
δυνατὸν μὲν οὖν καὶ τῆς ἐλάττονος καταφατικῆς λαμβανομένης τὸ αὐτὸ
τοῦτο δειχθῆναι, ποτὲ μὲν τῆς ἐλάττονος ποτὲ δὲ τῆς μείζονος· ἀλλ' εἰ δέοι
25 κατὰ συνέχειαν αὐξῆσαι τὰς καταφάσεις, ἣν ἂν ἐξ ἀρχῆς λάβωμεν κατα-
φατικὴν πρότασιν, ταύτην δεῖ καὶ ἐφεξῆς λαμβάνειν. οὕτω δὲ ληψόμεθα,
εἰ τοῦ ἐξ ἀρχῆς μέσου ὅρου ἀεὶ τοὺς καθολικωτέρους μέσους ὅρους λαμ-
βάνομεν· εἰ γὰρ ποτὲ μὲν οὕτω λάβωμεν, ποτὲ δὲ τοὺς καθολικωτέρους
οὗ ἀποφάσκεται λάβωμεν, ποιοῦμεν μὲν καὶ οὕτω συλλογισμόν, οὐ μὴν δὲ 40
30 κατὰ συνέχειαν αὔξομεν τὰς καταφάσεις. οἷον χρεμετιστικὸν παντὶ ἵππῳ
καὶ οὐδενὶ λίθῳ, καὶ ἵππος οὐδενὶ λίθῳ· εἰς τὸ οὖν δεῖξαι, ὅτι τὸ χρεμε-
τιστικὸν οὐδενὶ λίθῳ, δύναμαι μέν, εἰ τὸ καθολικώτερον τοῦ χρεμετιστικοῦ
λάβω μέσον ὅρον, οἷον τὸ αἰσθητικόν, δεῖξαι, ὥσπερ καὶ ἐποιήσαμεν·

---

1 τῷ (post οὐδενὶ) a 3 τῶ γ̄ R διὰ tert. om. R 4 post οὖν add. φησι a
5 ὑπάρχει R 6 μηδενί R τῷ γ̄ a 8 γινομένης a 9 τῷ γ̄ a 11 γυμνά-
σομεν R 13 post χρεμετιστικὸν prius intulit e vs. 15. 16 ἀλλὰ διὰ μέσου ἑτέρου τινὸς.
οἷον τοῦ αἰσθητικοῦ a[1] τὸ RUa[1]: διὸ a[2] οὖν om. a[1] 14 ὁ om. U 16 παντὶ
μὲν a: inv. ord. RU 17 ὑπάρξει R 19 παντὶ μὲν scripsi: inv. ord. RUa
20 τὸ prius a: om. RU 20. 21 τὸ ζῷον τοῦ λίθου a 21 ἡμῶν om. R 25 ἢ U
27. 28 λαμβάνωμεν μέσους ὅρους U 28 λάβοιμεν a 29 λάβωμεν om. a ποιοῦμεν
post συλλογισμὸν colloc. a μὲν transposui: post οὕτω colloc. a: om. RU δὲ om. R
31 δεῖξαι οὖν a 32 post μὲν add. τοῦτο δεῖξαι a[1] τοῦ χρεμετιστικοῦ τὸ καθολικώ-
τερον Ra[1] 33 μέσον ὅρον λάβοιμι a[1] post αἰσθητικὸν add. καὶ a[1] post
ὥσπερ add. δὴ a[1] post ἐποιήσαμεν add. ἄνωθεν a[1]

δύναμαι δὲ καὶ τὸ καθολικώτερον τοῦ λίθου λαβεῖν, οἷον τὸ ἀναίσθητον 51r (τοῦτο γὰρ λίθῳ μὲν παντὶ χρεμετιστικῷ δὲ οὐδενί) καὶ συναγαγεῖν χρεμε- 45 τιστικὸν οὐδενὶ λίθῳ. ἀλλ' ἐκείνως μὲν τὰς καταφάσεις ηὔξανον κατὰ συνέχειαν· χρεμετιστικὸν γὰρ ἵππῳ παντί, χρεμετιστικῷ δὲ τὸ αἰσθητικὸν 5 καὶ τούτῳ τὸ ζῷον. οὕτως μέντοι οὐκέτι, ἀλλὰ ποτὲ μὲν πρὸς τῇ μείζονι προτάσει ἐστὶν ἡ κατάφασις, ποτὲ δὲ πρὸς τῇ ἐλάττονι.

p. 82b17 Οὕτω δ' ἂν δεικνύοι, οἷον ὅτι τὸ Δ τῷ μὲν Β παντὶ ὑπάρχει τῷ δὲ Γ οὐδενί, εἰ ἀνάγκη ὑπάρχειν τι τῷ Β.

Τουτέστι δυνατὸν τὴν ἀποφατικὴν πρότασιν διὰ τοῦ μέσου σχήματος 10 δεῖξαι, εἰ οὕτως ἔχοι ὁ μέσος ὥστε ἄλλο τι αὐτοῦ κατηγορεῖσθαι, τουτέστιν 50 εἰ μὴ εἴη καθολικώτατος ἀλλὰ κατηγοροῖτο αὐτοῦ τὸ Δ· τοῦτο γὰρ δῆλον ὅτι ἀνάγκη τοῦ Γ ἀποφάσκεσθαι, καὶ οὕτω διὰ μέσου τὸ Β τοῦ Γ ἀποφαθήσεται. ἔστι δὲ ἡ σύνταξις τοῦ λόγου καθ' ὑπερβατόν· τὸ γὰρ ἑξῆς οὕτως· ⟨οὕτω⟩ δ' ἂν δεικνύοι, εἰ ἀνάγκη ὑπάρχειν τι τῷ Β, οἷον 15 ὅτι τὸ Δ τῷ μὲν Β παντὶ ὑπάρχει τῷ δὲ Γ οὐδενί.

p. 82b19 Καὶ πάλιν εἰ τοῦτο τῷ Γ μὴ ὑπάρξει. |

Τοῦτο, φησί, τὸ Δ, εἰ μὴ ἀμέσως ἀποφάσκοιτο τοῦ Γ, ἀνάγκη ἄλλο τι, 51v οἷον τὸ Ε, τῷ μὲν Δ παντὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ μηδενί· οὕτως γὰρ καὶ τὸ Δ οὐδενὶ τῷ Γ ὑπάρξει.

20 p. 82b20 Οὐκοῦν ἐπεὶ τὸ ὑπάρχειν ἀεὶ τῷ ἀνωτέρῳ ἵσταται.

Εἶπεν ἤδη τί σημαίνει αὐτῷ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὕστατον, ὅτι ἄνω μέν φησι καὶ πρῶτον ὃ αὐτὸ μὲν ἄλλου κατηγορεῖται, 5 τούτου δὲ μηδὲν ἄλλο, ὁμοίως κάτω καὶ ὕστατον ὃ αὐτὸ μὲν οὐδενὸς κατηγορεῖται, αὐτοῦ δὲ ἄλλο. φησὶν οὖν ὅτι, ἐπειδὴ αἱ καταφάσεις ἵστανται 25 ἐπὶ τὸ ἄνω, τουτέστι φθάσασαι ἐπὶ τὸ καθολικώτατον ἵστανται, ἀνάγκη καὶ τὰς ἀποφάσεις στῆναι, εἴ γε ἀδύνατον ἀπόφασιν ἔμμεσον δειχθῆναι δίχα καταφάσεως.

---

1 τοῦ λίθου] μέσον ὅρον a2 λαβεῖν scripsi: λαβὼν a: om. RU 2 τοῦτο γὰρ om. R καὶ om. a1 συναγάγω R: συνάγω a2 ante χρεμετιστικὸν add. τὸ a 4 τὸ δὲ αἰσθητικὸν τῷ χρεμετιστικῷ a 7 ante οὕτω add. καὶ U δεικνύοι a Arist.: δεικνύῃ RU (A B D d c f u n p, corr. M) cf. vs. 14 τὸ δ̄ Ua (M, rc. A, pr. B u) cf. vs. 15 8 τῷ β̄ a Arist.: τῶν β̄ RU cf. vs. 14 10 ἔχει Ra 11 καθολικώτατον Ua 12 ὅτι om. R τὸ β̄ τοῦ scripsi: inv. ord. RUa 12. 13 ἀποφαθήσεται scripsi cf. p. 205,31: ἀποφανθήσεται libri 13 καθ' a: om. RU 14 οὕτω addidi δ' om. a δεικνύῃ R εἰ ἀναγκαῖον a: om. R 15 ὅτι om. R 16 μὴ om. R ὑπάρξῃ U 18 οὕτως—19 ὑπάρξει om. a 21 εἶπεν] c. 19 p. 81b37 sq. cf. p. 82a20. 21 24 ὅτι om. Ua 26 ἀδύνατον om. a1 ἐμμέσων a2 post ἔμμεσον add. οὐκ ἔνι a1 27 ἄνευ a1

p. 82b21 Ὁ δὲ τρίτος τρόπος ἦν· εἰ τὸ μὲν Α τῷ Β παντὶ ὑπάρχει, 51v
τὸ δὲ Γ μὴ ὑπάρχει, οὐ παντὶ ὑπάρχει τὸ Γ τῷ Α. 10

Μετῆλθεν ἐπὶ τὸ τρίτον σχῆμα. ἐν τούτῳ δὲ καθόλου μὲν οὐδὲν δείκνυται, μερικὰ δὲ πάντα· πλὴν ἐκ περιουσίας συγχωρεῖ καὶ ἐν τούτῳ
5 δείκνυσθαι τὸ καθόλου ἀποφατικόν, καὶ οὕτω δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ διὰ τούτου 15 ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον ἰέναι τὰς ἀποφάσεις. λαμβάνει δὲ τὴν ἐλάττονα καταφατικήν, τὴν ΑΒ (δεῖ γὰρ πάντως ἐν τῷ τρίτῳ τὴν ἐλάττονα εἶναι καταφατικήν), ἀποφατικὴν δὲ τὴν μείζονα, τὴν ΓΒ. εἰ οὖν τὸ Γ οὐδενὶ τῶν Β, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β, τὸ Γ οὐ παντὶ τῷ Α. εἰ οὖν δέοι διὰ
10 μέσου ἄλλου δεῖξαι ὅτι τὸ Γ οὐδενὶ τῷ Β, πάλιν διὰ τοῦ τρίτου σχήματος δεῖ πάντοτε τὴν ἀποφατικὴν μείζονα ποιεῖν καὶ τὸν μέσον ὅρον ἀεὶ μερικώτερον λαμβάνειν τοῦ ἐλάττονος, ἵνα καὶ κατηγορεῖσθαι αὐτοῦ δύνηται 20 ὁ ἐλάττων. οἷον ἔστω μείζων μὲν ζῷον, ἐλάττων δὲ ἀναίσθητον, μέσος δὲ ἄψυχον· ἀναίσθητον οὖν παντὶ ἀψύχῳ, ζῷον δὲ οὐδενὶ ἀψύχῳ, καὶ ζῷον
15 οὐ παντὶ ἀναισθήτῳ, ὅσον ἐπὶ ταῖς προτάσεσιν. εἰ οὖν δέοι δεῖξαι τὴν ἀποφατικήν, λέγω δὴ ὅτι ζῷον οὐδενὶ ἀψύχῳ, δεῖ μέσον ὅρον μερικώτερον λαβεῖν τοῦ ἐλάττονος, λέγω τοῦ ἀψύχου, οἷον λίθον· ἄψυχον παντὶ λίθῳ, ζῷον οὐδενὶ λίθῳ, καὶ ζῷον οὐδενὶ ἀψύχῳ. πάλιν εἰ δέοι τὴν ἀποφατικὴν δεῖξαι, δεῖ μερικώτερον λαβεῖν μέσον τοῦ λίθου, οἷον, εἰ τύχοι, μαγνῆτιν 25
20 λίθον, καὶ οὕτως ἐφεξῆς. ἐπεὶ οὖν καὶ ἐπὶ τὸ κάτω ἵστανται αἱ καταφάσεις, δῆλον ὅτι καὶ αἱ ἀποφάσεις στήσονται. καὶ δῆλον ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου σχήματος ἡ ὁδὸς ἐπὶ τὸ καθολικώτερον γίνεται διὰ τὸ τὸν μέσον ὅρον τοῦ ἐλάττονος ἐπὶ πλέον εἶναι, ἐνταῦθα δὲ ἐν τῷ τρίτῳ, ἐπειδὴ μερικώτερός ἐστι τοῦ ἐλάττονος ὁ μέσος, ἐπὶ τὸ κάτω
25 πρόεισιν.

p. 82b29 Φανερὸν δ' ὅτι καὶ ἐὰν μὴ μιᾷ ὁδῷ δεικνύηται ἀλλὰ 30 πάσαις, ὁτὲ μὲν ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος, ὁτὲ δὲ ἐκ τοῦ δευτέρου ἢ τρίτου, ὅτι καὶ οὕτω στήσεται.

Ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ ἑκάστου ἰδίᾳ σχήματος ἐποιήσατο τὰς ἀποδείξεις, κἂν
30 μὴ δι' ἑνὸς σχήματος, φησί, προΐοιεν οἱ συλλογισμοὶ ἀλλ', εἰ τύχοι, ἡ μὲν ἀποφατικὴ πρότασις δειχθείη διὰ τοῦ πρώτου σχήματος, ἡ δὲ ἀποφατικὴ

2 τῶ RU: ᾧ τὸ a Arist. 3 ἐν ᾧ, om. δὲ a μὲν om. U οὐ R 4 συγχωρεῖ post 5 δείκνυσθαι colloc. a 5 καταφατικόν pr. U 7 πρὸς a¹ τῷ Ra¹: om. Ua² τρίτω RUa²: ᾱ a¹ 9 τῶν RU: τῷ a τῶν (ante β alt.) R 14 δὲ utrumque om. R 17 post λέγω add. δὲ a² οἷον RUa²: ἢ a¹ λίθου Ra¹ post ἄψυχον add. ζῶον ἄψυχον U: ζῶον a² 19 μέσον λαβεῖν μερικώτερον a μαγνῆτις R 20 τὰ a 22 post καὶ add. τοῦ U τὰ καθολικώτερα U 23 ἐπὶ πλέον τοῦ ἐλάττονος a 24 μέσος a¹: πρῶτος Ra²: μέσος πρῶτος U post μέσος add. καὶ a¹ 27 μὲν om. R 28 ἢ a Arist.: ὁτὲ δὲ καὶ U: ἢ κτλ. om. R 30 φησι σχήματος a τύχη R μὲν a: om. RU 31 ἀποφατικὴ prius R: καταφατικὴ Ua

ἡ παραληφθεῖσα εἰς δεῖξιν αὐτῆς μηκέτι διὰ τοῦ πρώτου δείκνυται ἀλλὰ 51v
διὰ τοῦ δευτέρου, ὁμοίως καὶ ἡ ἀποφατικὴ πάλιν ἡ εἰς τὴν δεῖξιν αὐτῆς 35
παραληφθεῖσα διὰ τοῦ τρίτου, καὶ οὕτως ἐφεξῆς ποικίλλεται διὰ τῶν σχη-
μάτων ἡ τῶν ἀποφατικῶν προτάσεων δεῖξις, καὶ οὕτως ἀνάγκη εἰς τὰς
5 ἀμέσους καταντῆσαι. εἰ γὰρ τρία μέν εἰσι τὰ πάντα σχήματα, ἐν ἑκάστῳ
δὲ ἐδείχθησαν πεπερασμέναι καὶ αἱ ἀποφατικαὶ καὶ αἱ καταφατικαὶ προ-
τάσεις, δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἐκ πάντων συγκείμενον πεπερασμένον ἔσται.

p. 82b32 Τὰ δὲ πεπερασμένα πεπερασμένως ἀνάγκη πεπεράνθαι 40
πάντα.

10 Πεπερασμένα πεπερασμένως εἶπε, διότι, ὡς εἶπον, καὶ τὰ σχή-
ματα πεπερασμένα ἐστὶ καὶ αἱ ἐν ἑκάστῳ προτάσεις. τινὰ δὲ τῶν ἀντι-
γράφων ἀντὶ τοῦ πεπερασμένως 'πεπερασμενάκις' ἔχει. τοῦτο δὲ
προσέθηκε, διότι ἐνεδέχετο καὶ τῶν ἐν ἑκάστῳ προτάσεων πεπερασμένων
οὐσῶν τὸ ἐκ πάντων ἄπειρον εἶναι, εἰ ὁ τῶν σχημάτων ἀριθμὸς ἄπειρος 45
15 ἦν· νῦν δὲ τρία εἰσὶ τὰ πάντα.

p. 82b35 Ὅτι δὲ καὶ ἐπ' ἐκείνων, λογικῶς μὲν θεωροῦσιν ὧδε
φανερόν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων δῆλον·
εἰ γὰρ ἔστιν ὁρίσασθαι ἢ εἰ γνωστὸν τὸ τί ἦν εἶναι, τὰ δ' ἄπειρα
μὴ ἔστι διελθεῖν, ἀνάγκη πεπεράνθαι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατη-
20 γορούμενα.

Δείξας ὅτι τῶν ἄκρων πεπερασμένων ὄντων ἀνάγκη καὶ τὰ μέσα πεπε-
ράνθαι, καὶ ὅτι καθόλου τῶν καταφάσεων πεπερασμένων οὐσῶν ἀνάγκη 50
καὶ τὰς ἀποφάσεις πεπερασμένας εἶναι, μέτεισιν ἐπὶ τὰς λοιπὰς τῶν ὑπο-
θέσεων, λέγω δὴ ὅτι οὔτε ἐπὶ τὸ ἄνω ἐπ' ἄπειρον ἡ πρόοδος οὔτε ἐπὶ
25 τὸ κάτω. καὶ μάλιστά γε δείκνυσιν ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐπ' ἄπειρον ἐπὶ τὸ
ἄνω ἰέναι· τοῦτο γὰρ μάλιστά ἐστι καὶ τὸ δειχθῆναι δεόμενον. τὸ γὰρ
μὴ ἐπὶ τὸ κάτω ἐπ' ἄπειρον ἰέναι τὰς κατηγορίας σχεδὸν προφανὲς ἅπασι·
τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι ἔσχατα μὲν ἐν ταῖς κατηγορίαις τὰ ἄτομα, ταῦτα
δὲ | κατ' οὐδενὸς κατηγορεῖται; εἰ μέντοι ἐπ' ἄπειρον ἐνδέχεται ἐπὶ τὸ 52r
30 ἄνω ἀνελθεῖν ἢ οὔ, καὶ μέχρι πόσου, οὐ ῥᾴδιον συνιδεῖν. τοῦτο οὖν
δείκνυσι διὰ πλειόνων ἐπιχειρημάτων, καὶ πρῶτον μὲν λογικώτερον, ἔπειτα
δὲ καὶ πραγματειωδέστερον. λογικώτερα δέ φησιν ἐπιχειρήματα ὁ Ἀλέξαν-

2 ταύτης U 3 παραληφθεῖσα ante 2 εἰς colloc. a 4 ἀνάγκη καὶ οὕτως R
5 ἐστὶ U 6 καταφατικαὶ — ἀποφατικαὶ R 8 πεπερασμένως Ua (rc. n): πεπε-
ρασμενάκις R Arist. 11 εἰσὶ a τινὲς R 12 πεπερασμενάκις scripsi cf. ad
vs. 8: πολλάκις RUa 13 εἶπε a 16 δὲ καὶ RU: δ' a Arist. 17 ἐπὶ κτλ.
om. R 24. 25 τὰ—τὰ a 24 ἄπειρος, om. ἐπ' a 25 ἐπὶ τὸ — 27 ἐπ' ἄπειρον
om. Ra² 27 εἶναι Ra² 28 ὅτι a: om. RU ante τὰ add. ὄντα R
29 post οὐδενός add. ἄλλου R κατηγορεῖται a: κατηγορεῖσθαι RU 30 ἐλθεῖν U
οὖ Ua²: ἀνάγκη Ra¹ 32 πραγματωδέστερον a

ὅρος τὰ ἀπὸ τῶν ὁρισμῶν, οἷς πρώτως κέχρηται· λαμβάνει γὰρ ὅτι εἰσὶν 52r
ὁρισμοὶ καὶ ἔστιν ὁρίσασθαι τὰ πράγματα, μὴ δείξας τοῦτο, ὅτι εἰσὶν 5
ὁρισμοί, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν λογικῶν ἐπιχειρημάτων λαμβάνει
τοῦτο ὡμολογημένον, ὅτι ἔστιν ἀπόδειξις. ὁ μέντοι φιλόσοφος ἔλεγε μὴ
5 διὰ τοῦτο λέγειν λογικὰ τὰ ἐπιχειρήματα· ἐναργὲς γὰρ ὅτι εἰσὶν ὁρισμοί,
εἰ μὴ ἀκαταληψίαν εἰσαγάγωμεν. νῦν δὲ ἴσμεν πῇ διαφέρει ἵππος ἀν-
θρώπου καὶ πῇ κοινωνεῖ, καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως· τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ εἰδέναι
τὰ κατ' οὐσίαν ἑκάστῳ κοινά τε καὶ ἴδια ὑπάρχοντα ἐξ ὧν οἱ ὁρισμοί.
ἀλλ' οὐδὲ λογικὰ πάλιν ἔφασκε λέγειν τὸν Ἀριστοτέλη τὰ πιθανὰ μὲν οὐκ 10
10 ἀληθῆ δὲ ἀλλὰ τὰ ἐξ ἀληθῶν μὲν προτάσεων καὶ ἀληθῆ, οὐ μὴν τὰ ἀπο-
δεικτικὰ ἀλλὰ κοινότερα καὶ δυνάμενα πλείοσιν ἐφαρμόσαι, δι' ὧν οὐ τὰ καθ'
αὑτὸ μόνον κατηγορούμενα ἀλλὰ καὶ τὰ ὁπωσοῦν κατηγορούμενα δείκνυται
μὴ ἐπ' ἄπειρον προϊόντα. οἵα ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῶν ὁρισμῶν δεῖξις, ᾗ καὶ
πρώτῃ κέχρηται. ὅτι γάρ, φησί, τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενά τινος
15 οὐκ ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον κατηγορεῖσθαι, δῆλον ἐντεῦθεν. οἷον ἐν τῷ τί ἐστι
τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται τὸ ζῷον τὸ λογικόν· τοῦ δὲ ζῴου πάλιν ἐν τῷ τί 15
ἐστι κατηγορεῖται ἡ οὐσία, τὸ ἔμψυχον, τὸ αἰσθητικόν. ὅτι οὖν οὐκ ἐνδέχεται
οὕτως ἐπ' ἄπειρον προϊέναι, δείκνυσιν οὕτως. εἰ γινώσκομεν τὰ πράγματα.
ἕκαστον δὲ γινώσκεται διὰ τοῦ οἰκείου ὁρισμοῦ, οἱ δὲ ὁρισμοὶ ἐκ γενῶν
20 καὶ τῶν οἰκείων τοῦ πράγματος διαφορῶν, ἀνάγκη δήπου, εἰ γινώσκομεν
τοὺς ὁρισμούς, εἰδέναι ἕκαστον τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαμβανομένων,
πάλιν διὰ τῶν οἰκείων ἑκάστου ὁρισμῶν παραλαμβάνοντας τό τε γένος ἑκάστου 20
καὶ τὴν διαφοράν. εἰ τοίνυν ἐπ' ἄπειρον ἀνίασιν αἱ κατηγορίαι καὶ πᾶν
τὸ ληφθὲν ἔχει τι ἕτερον ἑαυτοῦ καθολικώτερον καὶ γενικώτερον, γνῶναι
25 δὲ ἕκαστον οὐκ ἐνδέχεται τὸν μὴ εἰδότα τί τε τὸ τούτου γένος ἐστὶ καὶ
τίνες αἱ διαφοραί, τὰ δὲ ἄπειρα διελθεῖν ἀδύνατον, ἀδύνατον ἄρα ἢ ὁρί-
σασθαί τι ἢ ὅλως γνῶναι. δεῖ γὰρ εἰς τὸ γνῶναι τὸν ἄνθρωπον λαβεῖν
τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ, τουτέστι τὸ γένος καὶ τὰς διαφοράς, καὶ τούτων ἕκαστον
ἵνα γνῶμεν, τὸ αὐτὸ ποιῆσαι καὶ ἐπ' ἐκείνων ὡσαύτως, καὶ τοῦτο ἐπ' 25
30 ἄπειρον· εἰ τοίνυν τὸ ἄπειρον διελθεῖν ἀδύνατον, ἀδύνατον ἄρα γνῶναι τὸν
ἄνθρωπον ἢ ὁρίσασθαι. ὥστε εἰ τοῦτο ψεῦδος καὶ ὁριζόμεθα τὰ πράγ-
ματα καὶ ἀληθῶς ὁριζόμεθα, ἀδύνατον ἄρα ἐπ' ἄπειρον ἰέναι τὰς κατηγο-

1 ἐπὶ Ua οἷς πρώτως a: ἃ πρώτως R: τῷ πρώτῳ U διότι λαμβάνει, om. γὰρ U εἰσὶν Ra: οἱ U 2 τοῦτο om. a: τοῦ U 5 post γὰρ add. εἶναι R 6 ante ἵππος add. ὁ Ua 7 ἀπὸ scripsi cf. ad vs. 1 et p. 165,9: ἐπὶ RUa2: ἐπεὶ a1 τοῦ Ua2: τὸ Ra1 9 ἀλλ' οὐδὲ Ra1, corr. U: ἄλλως δὲ a2, pr. U λέγειν ἔφασκε R: ἔλεγε φάσκειν a1 post ἀριστοτέλη add. ἢ ἐφ' ἑκάτερα R 10 τὰ alt. deleverim 11 καὶ Z cf. p. 250,11: om. RUa οὐ Ua: καὶ R 13 οἷαί εἰσιν αἱ—δείξεις Ua 13. 14 αἷς—πρώταις a 14 τινος om. a 16 τὸ δὲ λογικὸν τοῦ U 17 post οὖν add. ταῦτα a 18 οὕτως prius om. a γινωσκόμενα Ua post πράγματα add. εἰσιν a 21 post εἰδέναι add. καὶ a προσλαμβανομένων a 22 τὸν οἰκεῖον—ὁρισμὸν a1 παραλαμβάνοντα R: παραλαμβάνεται a1 τε om. Ra1 23 ἡ διαφορά a1 ἐς R: εἰς a1 ἀνίασιν a1: ἄνεισιν RUa2 24 τι om. U 25 οὐκ om. R γένος τούτου R 27 δεῖ Z: δεῖν RUa 28 τοῦτο δὲ ἔστι U αἱ διαφοραί U

ρίας. τοῦτο οὖν τὸ ἐπιχείρημα λογικὸν ἐκάλεσε, διότι πρῶτον μὲν ἡ τῶν 52r ὁρισμῶν λῆψις τῆς λογικῆς ἐστιν ἐφόδου, ἔπειτα, ὅτι τῷ αὐτῷ δείκνυμεν ὅτι οὐδὲ ἄλλη τῶν κατηγοριῶν ἐπ' ἄπειρον πρόεισι. τὰ αὐτὰ γὰρ καὶ περὶ 30 τοῦ ποιοῦ ἐροῦμεν καὶ περὶ τοῦ ποσοῦ· καὶ τούτων γὰρ ἡ γνῶσις διὰ τῶν 5 ὁρισμῶν. διὰ τοῦτο οὐδὲ αἱ κατὰ τῆς οὐσίας τῶν συμβεβηκότων κατηγορίαι ἐπ' ἄπειρόν εἰσιν· εἰ γὰρ ἑκάστη τῶν κατηγοριῶν πεπέρασται, καὶ τὸ ἐκ πάντων δῆλον ὅτι πεπερασμένον ἔσται.

p. 83a1 Καθόλου δὲ ὧδε λέγομεν· ἔστι γὰρ εἰπεῖν ἀληθῶς τὸ λευκὸν βαδίζειν καὶ τὸ μέγα ἐκεῖνο ξύλον εἶναι.

10 Ἐπειδὴ βούλεται δεῖξαι ὅτι οὐκ ἐπ' ἄπειρον γίνονται αἱ κατηγορίαι, 35 διαίρεσιν πρῶτον ποιεῖται τῶν κατηγορουμένων, ποσαχῶς κατηγοροῦνται. ὅπερ καὶ ἤδη μὲν ἐποίησε· νῦν δὲ ἐντελέστερον ἐπεξέρχεται τῇ διαιρέσει. δύο γὰρ τούτων ὄντων ἐν τοῖς οὖσιν, οὐσιῶν τε καὶ συμβεβηκότων, ἢ οὐσία οὐσίας κατηγορεῖται ἢ συμβεβηκὸς οὐσίας ἢ οὐσία συμβεβηκότος ἢ συμ-15 βεβηκὸς συμβεβηκότος. οἷον οὐσία μὲν οὐσίας, ὡς ὅταν τὸν ἄνθρωπον εἴπωμεν εἶναι ζῷον· συμβεβηκὸς δὲ οὐσίας, ὡς ὅταν τὸν ἄνθρωπον εἴπωμεν 40 εἶναι λευκόν. καὶ ταύτας μὲν ἁπλῶς καλεῖ κατηγορίας· κατὰ φύσιν γὰρ ἥ τε κοινοτέρα οὐσία τῆς μερικωτέρας κατηγορεῖται καὶ ἔτι τὸ συμβεβηκὸς τῆς οὐσίας· ἐν ὑποκειμένῳ γὰρ τῇ οὐσίᾳ ὑφίσταται τὸ συμβεβηκός. ὅταν 20 δὲ ἡ οὐσία συμβεβηκότος κατηγορῆται, ὡς ὅταν φαμὲν 'τὸ λευκὸν ἐκεῖνο ξύλον ἐστίν', ἢ συμβεβηκὸς συμβεβηκότος, ὡς ὅταν εἴπωμεν 'τὸ φαλακρὸν ἐκεῖνο λευκόν ἐστι', τὰ τοιαῦτα, φησίν, ἢ οὐδ' ὅλως λεκτέον κατηγορίας ἢ τὸ ὅλον τοῦτο κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορίας καὶ παρὰ φύσιν κατηγορίας· οὐδὲ 45 γὰρ πέφυκεν οὔτε συμβεβηκὸς συμβεβηκότι ὑποκεῖσθαι οὔτε μὴν συμβεβη-25 κὸς οὐσίᾳ. διαιροῦσι δὲ καὶ ταῦτα, καὶ τὴν μέν φασιν ἰδικώτερον κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορίαν, τὴν συμβεβηκὸς συμβεβηκότος κατηγοροῦσαν (συμβέβηκε γὰρ τῷ φαλακρῷ καὶ λευκῷ εἶναι), τὴν δὲ παρὰ φύσιν, τὴν οὐσίαν συμβεβηκότος κατηγοροῦσαν· κυρίως γὰρ αὕτη παρὰ φύσιν τὸ πεφυκὸς ὑποκεῖσθαι κατηγοροῦσα τὸ δὲ κατηγορούμενον ὑποτιθεῖσα. ἐνδέ- 50 30 χεται δὲ καὶ συμβεβηκὸς συμβεβηκότος κατὰ φύσιν κατηγορεῖν, ὡς ὅταν τὸ καθολικώτερον τοῦ μερικωτέρου κατηγορῶμεν, οἷον τὸ λευκὸν χρῶμά

---

2 τῷ U: τούτῳ τῷ R: τούτῳ a 3 γὰρ αὐτὰ a 6 πεπεράσθαι U 7 πεπερασμένον ἔσται δῆλον ὅτι U 9 καὶ τὸ κτλ. om. R ξύλον εἶναι Arist.: inv. ord. a: ξύλον ἐστίν U 11 ποιεῖται πρότερον U 12 ἐποίησε] c. 19 p. 81b24 sq. cf. p. 82a20 13 οὖσι, τῶν τε οὐσιῶν a post καὶ add. τῶν Ua 15 οἷον RU: καὶ a 15. 16 εἴπω τὸν ἄνθρωπον a 16 εἶναι om. U 16. 17 εἴπω λευκὸν εἶναι a 17 ἁπλᾶς U ante κατὰ add. καὶ Ua κατὰ φύσιν bis U 20 δὲ om. a κατηγορεῖται Ua φαμὲν RU: εἴπω a 21 ἐστὶν ἢ RU: εἶναι a post συμβεβηκὸς add. δὲ a εἴπω a 21. 22 τὸ λευκὸν ἐκεῖνο φαλακρόν a1 22 post τοιαῦτα add. δὲ a ἢ prius om. Ra κλητέον R κατηγορίας post οὐδὲ colloc. a 25 ἰδικώτερον scripsi: ἰδικωτέραν RU: εἰδικωτέραν a ante κατὰ add. καὶ Ua 28 post φύσιν add. ἡ Ua 29 τὸ δὲ Ra: καὶ τὸ U ὑποτεθεῖσα a 31 κατηγοροῦμεν Ua

ἐστι. καὶ μήποτε οὐδὲ δεῖ ἐπὶ τούτων λέγειν συμβεβηκὸς συμβεβηκότος κατηγορεῖσθαι· οὐδὲ γὰρ συμβέβηκε τῷ λευκῷ τὸ χρώματι εἶναι, ἀλλὰ [τὸ] χρῶμά ἐστι τὸ λευκόν, ὡς τὸ καθολικώτερον τοῦ μερικωτέρου κατηγορεῖται [δέ]. διότι οὐκ ἂν λέγοι τις συμβεβηκὸς συμβεβηκότος | κατηγορεῖσθαι. 52v
5 διέλωμεν τοίνυν τὸ μόριον τοῦτο δίχα καὶ φήσωμεν, ὡς ὅταν συμβεβηκὸς συμβεβηκότος κατηγορῆται, ἢ παρὰ φύσιν γίνεται ἡ κατηγορία, ὡς ὅταν ἐξ ἄλλης κατηγορίας συμβεβηκὸς ἄλλου συμβεβηκότος κατηγορῆται, ἢ κατὰ φύσιν, ὡς ὅταν ἄμφω ἐκ τῆς αὐτῆς. τοσαυταχῶς οὖν τῶν κατηγοριῶν λεγομένων ζητοῦμεν νῦν περὶ τῶν κατὰ φύσιν κατηγοριῶν, αἵτινες καὶ 5
10 κυρίως εἰσὶ κατηγορίαι, εἴτε ἐπ' ἄπειρον αὗται προέρχονται εἴτε μή. δειχθήσεται δὲ ὅμως ἐκ περιουσίας ὅτι οὐδὲ τὰς παρὰ φύσιν κατηγορίας ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον προελθεῖν.

Καθόλου δὲ ὧδε λέγομεν· ἔστι γὰρ εἰπεῖν ἀληθῶς τὸ λευκὸν βαδίζειν. καθόλου, ἀντὶ τοῦ 'κοινῶς', περὶ πάσης εἴπωμεν κατηγορίας,
15 ποσαχῶς λέγεται. τὸ δὲ λέγειν τὸ λευκὸν βαδίζειν συμβεβηκός ἐστι συμβεβηκότος κατηγορεῖν· τούτου δὲ οὐδὲ ἐμνήσθη πρότερον. τὸ δὲ καὶ τὸ μέγα ἐκεῖνο ξύλον εἶναι οὐσίαν συμβεβηκότος· τὸ μὲν γὰρ μέγα τοῦ ποσοῦ, τὸ δὲ ξύλον τῆς οὐσίας. τὸ δὲ καὶ πάλιν τὸ ξύλον μέγα 10 εἶναι συμβεβηκὸς οὐσίας. τὸ δὲ οὐσίαν οὐσίας κατηγορεῖν, οἷον τὸν ἄν-
20 θρωπον ζῷον εἶναι, νῦν παρῆκεν ὡς ἤδη εἰπὼν ἐν οἷς ἀρτίως ἔλεγεν "ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων δῆλον". ⟨δῆλον⟩ οὖν ὅτι ὡς σαφὲς παρῆκεν.

p. 83a4 Ἕτερον δή ἐστι τὸ οὕτως εἰπεῖν καὶ τὸ ἐκείνως.

Οὕτω μέν, ὡς ὅταν εἴπωμεν τὸ ξύλον μέγα εἶναι, ἐκείνως δέ,
25 ὡς ὅταν εἴπωμεν τὸ μέγα ἐκεῖνο ξύλον εἶναι καὶ τὰ λοιπά· τὸ μὲν 15 γάρ ἐστι κατὰ φύσιν, τὸ δὲ παρὰ φύσιν.

---

2 τὸ prius R: τῷ Ua τὸ alt. delevi 3 τὸ alt. om. U ante κατηγορεῖται add. οὐ Ua² 4 δέ delevi διότι—λέγοι τις (λέγοιτό τι R) RUa²: οὐχ ὡς a¹ κατηγορεῖσθαι RUa²: ἀλλ' ὡς καθολικώτερον μερικωτέρου a¹ 5 διαιροῦμεν οὖν Ua² φήσομεν R 6 ὡς om. R 7 κατηγορεῖται a 8 post αὐτῆς add. ὥσι κατηγορίας a 10 προέρχονται αὗται U 12 ἐλθεῖν R: ἀνενεγκεῖν a¹ 13. 14 lemma om. a 13 ἀληθὲς U 14 καθόλου om. R ἀντὶ—περὶ (πως R)—κατηγορίας RU: οὖν φησι περὶ πάσης κατηγορίας λέγομεν a 16 τούτου—πρότερον RUa²: διὸ καὶ τούτου ἐμνήσθη πρῶτον a¹ πρότερον] cf. ad p. 235,12 16. 17 τὸ δὲ καὶ scripsi: καὶ RU: τὸ δὲ λέγειν a 17 post οὐσίαν add. κατὰ Ua post συμβεβηκότος add. κατηγορεῖ a 18 τὸ δὲ alt. a: τὸ U: om. R καὶ πάλιν τὸ R: om. Ua 19 εἶναι Ra: ἔστι U post συμβεβηκὸς add. τῆς a 20 δὴ U ἐν οἷς ἀρτίως Ra: καὶ ἐνθεὶς ἄρτι U 21 μὲν om. a οὖν prius om. Ua δῆλον alt. addidi οὖν alt. a: om. RU ὅτι om. U 23 δὲ R 24 οὕτω μὲν a: οὕτως RU εἶναι μέγα Ra 25 ὡς—ξύλον εἶναι a: om. RU κατὰ τὰ U τὰ μὲν—26 τὰ U

p. 83a4 Ὅταν μὲν γὰρ τὸ λευκὸν εἶναι φῶ ξύλον, τότε λέγω ὅτι ᾧ συμβέβηκε λευκῷ εἶναι, ξύλον ἐστίν. 52v

Τουτέστιν οὐκ αὐτὸ τὸ λευκόν φημι ὑποκείμενον εἶναι τῷ ξύλῳ (τοῦτο γὰρ ἀδύνατον), ἀλλ' ὅτι ἡ οὐσία ᾗ συμβέβηκε τὸ λευκόν, αὕτη ξύλον ἐστί.

5 p. 83a7 Καὶ γὰρ οὔτε λευκὸν ὂν οὐθ' ὅπερ λευκόν τι ἐγένετο ξύλον. 20

Ἐπειδὴ τὰ ὑποκείμενα τοῖς κατὰ φύσιν κατηγορουμένοις ἢ ὅπερ τὸ κατηγορούμενον ἐστὶν ἕκαστον ἢ ὅπερ τὸ κατηγορούμενόν τι (οἷον ὁ ἄνθρωπος λέγεται ζῷον εἶναι, καὶ ἔστιν ὁ ἄνθρωπος ἢ ὅπερ ζῷον ἢ ὅπερ
10 ζῷόν τι. ὅταν γὰρ ἐξισάζωσι τό τε ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον, τότε ὅπερ τὸ κατηγορούμενον ἐστὶ καὶ τὸ ὑποκείμενον· οἷον ὁ ἄνθρωπος νοῦ 25 καὶ ἐπιστήμης δεκτικός, καὶ [γὰρ] ὁ ἄνθρωπος ὅπερ τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἀτόμων· οἷον λέγεται τὸ προσιὸν ἄνθρωπος εἶναι, καὶ ἔστιν ἢ ὅπερ ἄνθρωπος ἢ ὅπερ ἄνθρωπός τις. ὁμοίως καὶ τόδε
15 λευκόν ἐστι, καὶ ἔστιν ἢ ὅπερ λευκὸν ἢ ὅπερ λευκόν τι), διὰ τοῦτο οὖν φησιν ὅτι, ὅταν εἴπω τόδε τι λευκὸν ξύλον εἶναι, οὔτε ὅπερ λευκὸν οὔτε ὅπερ λευκόν τί φημι ὑποκείμενον εἶναι τῷ ξύλῳ (οὐδὲ γὰρ πέφυκεν ἡ 30 ποιότης τῇ οὐσίᾳ ὑποκεῖσθαι), ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνο ᾧ συμβέβηκεν εἶναι λευκῷ, τοῦτο ξύλον ἐστίν. εἰ δὲ τοῦτο, κατὰ συμβεβηκὸς ἄρα φαμὲν τὸ
20 λευκὸν ξύλον εἶναι, καὶ ἔστι κυριώτερον παρὰ φύσιν, διότι ἡ κατὰ φύσιν ἀντέστραπται τάξις.

p. 83a9 Ὅταν δὲ τὸ ξύλον λευκὸν εἶναι φῶ, οὐχ ὅτι ἕτερόν τί ἐστι λευκόν, ἐκείνῳ δὲ συμβέβηκε ξύλῳ εἶναι.

Οὐχ ὥσπερ, φησίν, ὅταν φῶμεν τὸν μουσικὸν λευκὸν εἶναι, ἄλλο τι
25 ὑποκεῖσθαί φαμεν τῷ λευκῷ, ὅπερ συμβέβηκεν εἶναι μουσικόν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν μουσικὸν λευκὸν εἶναι λέγομεν κατὰ συμβεβηκός, οὕτω δὴ καὶ ὅταν εἴπωμεν τὸ ξύλον λευκὸν εἶναι, ἕτερόν τί φαμεν εἶναι ὑποκείμενον 40 τῷ λευκῷ, ᾧ συμβέβηκεν εἶναι ξύλῳ, ἀλλ' αὐτὸ ὅπερ ξύλον ἐστὶν ἢ ὅπερ

1 μὲν om. U τότε Ra, pr. U: τοῦτο corr. U 2 post εἶναι add. τοῦτο U 3 αὐτῶ τῶ λευκῶ U ἑπόμενον εἶναι τὸ ξύλον Ua² 4 ὅταν R 8 an τοῦ κατηγορουμένου? cf. p. 241,10 9 ante ζῶον alt. add. τὸ a 10 γὰρ om. R 11 τότε τὸ ὑποκείμενόν ἐστιν ὅπερ καὶ τὸ κατηγορούμενον a 12 γὰρ delevi post ἄνθρωπος add. αὐτό ἐστι a 13 τὸ αὐτὸ RU: τοῦτο a ante οἷον add. τὸ U ὁ ἐπιὼν U 14 τι U post ὁμοίως add. δὲ R 15 ἢ ὅπερ λευκόν τι — 20 ξύλον εἶναι iterat R 16 ὅπερ λευκὸν οὔτε om. U 18 ὅτι a: ὅταν RU 20 κυριώτερον RU: κυριωτέρα ἡ κατὰ φύσιν τῆς a 23 ἐκεῖνο a 24 οὐχ ὥσπερ (ὅπερ R) — φῶμεν RUa²: ὅταν φησὶν εἴπωμεν a¹ εἶναι om. U: οὐχ ὅπερ λευκὸν λέγομεν a¹ 25 ᾧπερ — μουσικῷ fort. recte a¹ cf. vs. 28 καὶ om. a¹ 26 τὸν scripsi: τὸ libri εἶναι Ua²: ἐστι Ra¹ κατὰ συμβεβηκὸς λέγομεν a¹ 27 ante ἕτερόν add. οὐχ Ua 28 ξύλον (post εἶναι) a αὐτὸ ⟨τὸ⟩ conicio

ξύλον τι, φαμὲν λευκὸν εἶναι· αὐτὴ γὰρ ἡ τοῦ ξύλου οὐσία ὑπόκειται τῷ 52v λευκῷ.

p. 83a14 Εἰ δὴ δεῖ νομοθετῆσαι, ἔστω τὸ οὕτω λέγειν κατηγορεῖν.

Ἐπειδὴ μὴ ἐφρόντισαν οἱ ἀρχαῖοι τῆς διαφορᾶς τῶν οὕτω κατηγορου- 45
5 μένων θέσθαι ὀνόματα, διὰ τοῦτο αὐτὸς ὀνοματοθετεῖ, ὅπερ καὶ ἐν ταῖς Κατηγορίαις ἐποίησεν ἐν τοῖς περὶ τῶν πρός τι λόγοις, πηδαλιωτόν τι ὀνομάσας καὶ πτερωτὸν καὶ κεφαλωτὸν καὶ τὰ τοιαῦτα.

p. 83a18 Ὑποκείσθω δὴ τὸ κατηγορούμενον κατηγορεῖσθαι ἀεί, οὗ κατηγορεῖται, ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκός· οὕτω γὰρ
10 αἱ ἀποδείξεις ἀποδεικνύουσιν.

Διελὼν τὰ κατηγορούμενα ποσαχῶς κατηγορεῖται καὶ εἰπὼν 'εἰ δεῖ νομο- 50 θετῆσαι, ἔστω τὸ μὲν ἁπλῶς κατηγορεῖν, τὸ δὲ ἢ μηδ' ὅλως κατηγορεῖν ἢ κατὰ συμβεβηκός', πλατύτερον ἐπεξερχόμενος τὸ προκείμενον ἀναλαμβάνει τὸν λόγον καὶ τοῖς κατὰ μέρος ἐπεξέρχεται. φησὶν οὖν ὅτι ὑποκείσθω
15 δὴ ταῦτα εἶναι τὰ κυρίως κατηγορούμενα ὅσα μὴ κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορεῖται. τὸ δὲ ἀεὶ προσέθηκεν, οὐχ ὅτι δεῖ τὸ κατηγορούμενον ἀεὶ κατηγορεῖσθαι, ἀλλ' ὅτι ἀεί, ὅσα μὴ κατὰ συμβεβη|κὸς κατηγορεῖται, ταῦτα 53r κυρίως ἐστὶ κατηγορούμενα. τίνα δὲ ταῦτα, ἤδη φθάσας εἶπεν, ὅσα ἢ ἐν τῷ τί ἐστι τῶν οὐσιῶν κατηγορεῖται ἢ συμβέβηκε ταῖς οὐσίαις. ὅτι δὲ τὰ
20 κυρίως κατηγορούμενα ταῦτά ἐστι, δείκνυσιν ἐν οἷς φησιν οὕτω γὰρ αἱ ἀποδείξεις δεικνύουσιν.

p. 83a21 Ὥστε ἢ ἐν τῷ τί ἐστιν ἢ ὅτι ποιὸν ἢ ποσὸν καὶ τὰ ἑξῆς.

Εἰ γὰρ αἱ ἀποδείξεις τὰ ὑπάρχοντα τοῖς πράγμασιν ἀποδεικνύουσι, τοῦτο δ' ἐστὶν ἢ τὸ τί ἐστι τῶν πραγμάτων, λέγω δὴ τοὺς ὁρισμούς, ἢ τὸ
25 ποιὸν τῶν οὐσιῶν ἢ τὸ ποσὸν ἤ τινα τῶν ἄλλων κατηγοριῶν (οἷον ὅταν μὲν ζητῶμεν, εἰ τύχοι, περὶ οὐρανοῦ, πότερον ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων συνέστηκεν ἢ ἑτέρας τινός ἐστι οὐσίας, τό τί ἐστιν αὐτοῦ ζητοῦμεν· ὅταν

---

1 post ξύλου add. τουδὶ U 3 δεῖ δὲ U ὀνοματοθετῆσαι U (γρ. ὀνοματοθετῆσαι D p) 5 ὀνοματοποιεῖ U ὥσπερ a 5. 6 ἐν ταῖς Κατηγ.] c. 7 p. 7a12 6 ἐν (om. R) τοῖς—λόγοις RUa²: κατὰ τοὺς—λόγους a¹ τῶν Ua²: τοῦ Ra¹ ἐπί τι U τι alt. U: τὸ πλοῖον a 8 κατηγορεῖσθαι τὸ κατηγορούμενον U 9 post κατηγορεῖται add. κατὰ φύσιν R 11 εἰπεῖν R 11. 12 δεῖ δὲ ὀνοματοθετῆσαι, om. εἰ Ua² 12 κατηγορεῖν alt. post 13 συμβεβηκὸς colloc. a¹: utroque loco habet R 13 ἢ RUa²: ἀλλὰ a¹ 14 ἐπεξέρχεται RU: ἐνδιατρίβει asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a 16 τὸ δὲ—17 κατηγορεῖται om. R 18 εἶπεν] p. 83a14 22 ὅτι om. U 23 τοῖς R: ἐν τοῖς Ua 24 τὸ prius RU: ἐν τῷ a εἶναι U post ὁρισμούς add. οἵτινές εἰσι κατ' οὐσίαν τοῖς ὁριστοῖς a 26 post μὲν add. γὰρ U περὶ οὐρανοῦ εἰ τύχοι R

δὲ πότερον σφαιροειδής ἐστιν ἢ ποῖον ἕτερον ἔχει σχῆμα, τὸ ποιόν· ὅταν 53r
δὲ ⟨πότερον⟩ ἄπειρος ἢ πεπερασμένος, τὸ ποσόν· ὅταν δὲ πότερον πάντα 10
τὰ ὄντα ἐντὸς αὑτοῦ περιέχει ἢ οὔ, τὸ πρός τι· ὅταν δὲ πότερον ὁρᾷ εἰς
τὰ τῇδε ἢ οὔ, καὶ ὁρῶν ἆρα καὶ ἀντιπάσχει ἢ οὔ, τὸ ποιεῖν καὶ τὸ
5 πάσχειν· ὅταν δὲ πότερον αἴδιος ἢ οὔ, τὸ ποτέ· καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν
ὡσαύτως), εἰ τοίνυν περὶ ταῦτα μὲν πᾶσα ἀπόδειξις, ταῦτα δὲ τῶν οὐσιῶν
κατηγορεῖται, λέγω δὴ οἵ τε ὁρισμοὶ καὶ τὰ μέρη αὐτῶν καὶ αἱ λοιπαὶ
κατηγορίαι, ἐοίκασι ταῦτα εἶναι τὰ κυρίως κατηγορούμενα. ὅτι δὲ τοσαῦται 15
μόνον αἱ κατηγορίαι αἱ κατὰ τῶν οὐσιῶν λεγόμεναι, ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς λαμ-
10 βάνει· ὃ γὰρ ἂν εἴπῃς τῶν ὄντων, πάντως ὑπὸ μίαν τούτων ἀνάγεται.
τί οὖν; οὐκ ἀποδείκνυσιν ὁ γεωμέτρης τὰ συμβεβηκότα τοῖς σχήμασιν, οἷον
ὅτι τοῦ τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι, καὶ ὅτι τοῦ κύκλου
αἱ ἀπὸ τοῦ κέντρου ἴσαι, καὶ ὁ ἀριθμητικὸς τὰ τοῖς ἀριθμοῖς συμβαίνοντα;
πῶς οὖν οὐχὶ συμβεβηκότα συμβεβηκόσιν ἀποδεικνύουσι; φαμὲν οὖν ὅτι 20
15 ταῦτα, εἰ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει τοῖς σχήμασιν, ἀλλ' ἔστι συμπλη-
ρωτικὰ τῆς οὐσίας αὐτῶν καὶ οἷον εἰδοποιοὶ διαφοραί, αἷς χωρίζονται τῶν
ἄλλων. οἱ οὖν ταῦτα ἐπισκεπτόμενοι οὐ τὰ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχοντα
τοῖς σχήμασιν ἐπισκέπτονται ἀλλ' αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν, ὅπως ἔχει,
καὶ ἐκ τίνων συνεστήκασιν. ὥσπερ γὰρ οὐχ ὡς ἄλλῳ ἄλλο τι ὑπάρχει
20 τῷ ἀνθρώπῳ τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν ἢ τὸ θνητὸν ἤ τι τῶν ἐν
τῷ λόγῳ αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τούτων συμπληροῦται, οὕτω καὶ ὁ κύκλος ἐκ 25
πάντων τῶν ἐνθεωρουμένων ἐν αὐτῷ θεωρεῖται. ὁμοίως καὶ τὸ τρίγωνον⟨. ἐπεὶ
τρίγωνον⟩ οὐκ ἂν εἴη ὃ μὴ ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἢ τὰς
δύο πλευρὰς τῆς λοιπῆς μείζους, ἀλλ' εἴ τι τούτων χωρισθείη, εὐθὺς καὶ τὸ
25 εἶναι τρίγωνον ἀπόλλυται. καὶ ἐπὶ πάντων ὡσαύτως. πλὴν ὅτι ἐκεῖνο
προφανές, ὡς οὐδεμία ἐπιστήμη ἢ συμβεβηκότα συμβεβηκόσιν ἀποδείκνυσιν,
οἷον τῷ τριπήχει, εἰ τύχοι, τὸ λευκόν, ἢ συμβεβηκότι οὐσίαν, ὡς τῷ λευκῷ
τὸ ξύλον. ὥστε δῆλον ὅτι παρὰ φύσιν καὶ κατὰ συμβεβηκὸς αἱ τοιαῦται 30
κατηγορίαι. ἀπορήσειε δ' ἄν τις πῶς φησιν ἀποδείξεις τὰς δεικνυούσας
30 τὰ συμβεβηκότα ταῖς οὐσίαις, οἷον ὅτι ἡ γῆ σφαιροειδὴς ἢ ὅτι τάσδε ἔχει
τὰς ποιότητας, ψυχράς, εἰ τύχοι, ἢ ξηράς. καὶ φαμὲν ὅτι οὕτω δείκνυσιν
ὁ φυσικὸς ὅτι σφαιρικὴ ἡ γῆ, οὐχ ὡς καθ' αὑτὸ οὐδὲ πρώτως ὑπάρχοντος

1 σφαιροειδὲς R post ποῖον add. τι a 2 πότερον prius addidi 2. 3 πάντα τὰ ὄντα RUa²: τῶν a¹ 3 αὐτοῦ libri περιέχει ἢ οὔ scripsi: περιέχῃ ἢ οὔ Ua²: ἔχῃ ἢ οὔ R: αἴτιός ἐστι a¹ 3. 4 εἰς τόδε a 4 ὁρφῇ a ἄρα libri καὶ alt. RUa²: ἢ a¹ 5 post λοιπῶν add. δὲ Ra 9 μόνον scripsi: μόναι libri
10 εἴποις a 12 ὅτι prius om. R post ἴσαι add. εἰσὶν a 12. 13 καὶ ὅτι αἱ ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ κύκλου ἐπὶ τὴν περιφέρειαν ἴσαι εἰσί a 14 οὐ a φανερὸν οὖν a
15 καὶ om. Ra ἀλλά, om. ἔστι a 16 αὐτῶν add. U² post αὐτῶν add. εἰσι a
21 συμπληροῦνται U 22. 23 ἐπεὶ τρίγωνον addidi 24 χωρισθῇ R post χωρισθείη add. τοῦ τριγώνου a 25 ἀπόλλυσι a 26 ἢ a² συμβεβηκότα a¹: συμβεβηκὸς R: συμβέβηκε Ua² συμβεβηκότι R: συμβεβηκός τι a² 27 συμβεβηκότος R τῷ alt. om. a 28 τὸ om. R 29 ἀποδείξεις φησὶ a: φησιν om. R
31 ξηρὰς εἰ τύχοι ἢ ψυχράς R: ψυχρὰς ἢ ξηρὰς εἰ τύχοι a post ὅτι add. ἤτοι R
32 ὁ γεωμέτρης a

τῇ οὐσίᾳ τῆς γῆς τοῦ τοιούτου σχήματος, ἀλλ' ὡς ἁπλῶς τῷ σχήματι 53r
τῆς γῆς δεικνὺς ὑπάρχον τὸ σφαιροειδές. ἀμέλει κἂν ἑτέρα τις ἦν γῆ 35
καὶ τὰ αὐτὰ περὶ αὐτὴν συνέβαινεν ἅπερ καὶ περὶ ταύτην, οὐδὲν ἧττον
ἔδειξε καὶ ἐκείνῃ τὸ σφαιροειδὲς ὑπάρχον· τῷ γὰρ σχήματι τῆς γῆς καθ'
5 αὑτὸ τὸ σφαιροειδὲς ὑπάρχει. ἢ οὖν διὰ τοῦτό φησιν ἀποδείξεις τὰς περὶ
τὰ συμβεβηκότα ταῖς οὐσίαις καταγινομένας ἐπιστήμας ἤ, ὅπερ καὶ μᾶλλον,
κοινότερον ἔοικε τὸ τῆς ἀποδείξεως ἐνταῦθα εἰρηκέναι ὄνομα καὶ οὐ κατὰ
τὰ πρόσθεν αὐτῷ περὶ αὐτῆς διωρισμένα, ἵνα πᾶσαν ἁπλῶς δεῖξιν ἀληθῆ
καὶ ἐξ ἀληθῶν προτάσεων ἀπόδειξιν ἐνταῦθα ἀκούσωμεν, ὥσπερ καὶ τοὺς 40
10 ῥήτοράς φαμεν ἀποδεικνύειν καὶ τοὺς γραμματικοὺς ἁπλῶς, ἐὰν ἀληθῶς τι
ἀποδεικνύωσιν.

p. 83a24 Ἔτι τὰ μὲν οὐσίαν σημαίνοντα ὅπερ ἐκεῖνο ἢ ὅπερ
ἐκεῖνό τι σημαίνει καθ' οὗ κατηγορεῖται.

Κατὰ κοινοῦ προσυπακούειν δεῖ τὸ 'ὑποκείσθω'. ⟨ὑποκείσθω⟩ οὖν
15 ἡμῖν, φησί, καὶ τοῦτο καὶ ὡμολογήσθω ὅτι, ὅταν τι οὐσιωδῶς κατηγορῆταί
τινος, τὸ οὗ κατηγορεῖται ἢ ὅπερ τὸ κατηγορούμενον ἐστὶν ἢ ὅπερ ἐκεῖνό 45
τι. εἴπομεν δὲ ἤδη περὶ τούτου. ἐὰν μὲν γὰρ εἴπω ὅτι ὁ Σωκράτης ἄν-
θρωπός ἐστιν ἢ ζῷον, εἰ μὲν πρὸς τὸν ὁριστικὸν ἀπίδω λόγον, ὅπερ τὸ
κατηγορούμενόν ἐστι, τοῦτό ἐστι καὶ τὸ ὑποκείμενον· εἰ μέντοι ὡς γένος
20 ἢ εἶδος τὸ κατηγορούμενον θεωρήσω, ὅπερ τι ζῷον ἢ ὅπερ τις ἄνθρω-
πος ἐστὶν ὁ Σωκράτης. ἔχει δέ τινα ἡ λέξις ἀκατάλληλα. 50

Ἔτι τὰ μὲν οὐσίαν σημαίνοντα, φησί, δηλονότι τῶν κατηγορουμένων
ὅσα οὐσίαν σημαίνει, ὅπερ ἐκεῖνο ἢ ὅπερ ἐκεῖνό τι σημαίνει καθ' οὗ
κατηγορεῖται. δόξει γὰρ λέγειν ὅτι τὸ κατηγορούμενον ὅπερ τὸ ὑποκείμενον

1 τῇ—σχήματος RUa²: τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τῇ γῇ a¹ post ἁπλῶς add. τοιαύτης a post σχήματι add. οὔσης a 2 δεικνὺς scripsi: δείκνυσιν RUa 2. 3 ἦν γῆ καὶ RUa²: τὴν οὐσίαν ἣν ἡ γῆ a¹ 3 post αὐτὰ add. δὲ a¹ αὐτῶν (ante συνέβ.) a² 4 γὰρ scripsi: δὲ RUa 5 post ἀποδείξεις add. εἶναι a 8 πρόσθεν] c. 6 p. 74b5 sq. 9. 10 καθὸ φαμὲν καὶ τοὺς ῥήτορας a 14 ἐπὶ ὑπακούειν pr. U, corr. U² ὑποκείσθω alt. addidi οὖν om. Ra 15 φησί om. a ὁμολογείσθω U: ὡμολογείσθω a κατηγορεῖταί a 16 εἴπομεν] p. 237,7 sq. 17 ὁ om. R 18 ἐπὶ U 20 post τί add. ἐστι Ua 21 ὁ om. R post σωκράτης add. ἢ καὶ οὕτως. εἰ μέν ἐστι τὸ ὑποκείμενον εἶδος, λέγεται ἁπλῶς καὶ καθόλου ὅπερ τὸ κατηγορούμενον, ἤτοι τὸ γένος. εἰ δέ ἐστι τὸ ὑποκείμενον ἄτομον, τότε λέγεται μετὰ προσδιορισμοῦ ὅπερ τί τὸ κατη-γορούμενον. τὸ γὰρ τί προσκείμενον, παραστατικόν ἐστι τῆς τοῦ ὑποκειμένου ἀτομότητος a¹ 21 τι Ua¹ post τινα add. ἑξῆς R, post λέξις a¹ ἀκατάλληλον ἡ λέξις a¹ 22—p. 241,2 ἔτι—τὴν λέξιν RUa²: δοκεῖ γὰρ ἐναντία λέγειν οἷς βούλεται. βούλεται μὲν γὰρ εἰπεῖν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ τὸ κατηγορούμενόν ἐστιν. ἢ ὅπερ τί. δοκεῖ διὰ τῆς συνθήκης τῶν λέξεων, τὸ ἐναντίον λέγειν μᾶλλον. τουτέστιν, ὅτι τὸ κατηγορούμενον, ὅπερ τὸ ὑποκείμενόν ἐστιν. ἢ ὅπερ τί. καθ' ὑπερβατὸν δὲ τῆς λέξεως ἀναγινωσκομένης, ἔσται ἡ τοῦ ῥητοῦ διάνοια κατὰ τὴν ἑαυτῆς ἀκολουθίαν ἀποδεδομένη. ἔχει δὲ οὕτως. τὰ μὲν οὐσίαν σημαίνοντα, σημαίνει ἤτοι δηλοποιοῦσι καὶ παριστῶσιν ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὑποκείμενον, δηλονότι καθ' οὗ κατηγορεῖται οὐσιωδῶς, τὸ κατηγορούμενόν ἐστιν ἁπλῶς, ὅπερ ἐκεῖνο. ἢ ὅπερ ἐκεῖνό τι a¹ 22 post μὲν add. οὖν Ua² φασι R 23. 24 καθ' οὗ κατηγορεῖται om. U 24. p. 241,1 ἐστι τὸ ὑποκείμενον R

ἐστίν· τοὐναντίον δὲ εἰπεῖν βούλεται ὅτι τὸ ὑποκείμενον ὅπερ τὸ κατηγορούμενον ἐστίν. οὕτως οὖν καταστατέον τὴν λέξιν· | ἔτι τὰ καθ' οὗ κατηγορεῖται τὰ οὐσίαν σημαίνοντα ἢ ὅπερ ἐκεῖνο, τουτέστι τὸ κατηγορούμενον, ἢ ὅπερ ἐκεῖνό τι σημαίνει. 53v

5 p. 83a25 Ὅσα δὲ μὴ οὐσίαν σημαίνει ἀλλὰ κατ' ἄλλου ὑποκειμένου λέγεται, ὃ μή ἐστι μήτε ὅπερ ἐκεῖνο μήτε ὅπερ ἐκεῖνό τι, συμβεβηκότα.

Καὶ τοῦτο, φησίν, ἡμῖν ὑποκείσθω, συμβεβηκότα ταῦτα καλεῖσθαι ὅσα κατ' ἄλλου μὲν ὑποκειμένου λέγεται, τὸ δὲ ὑποκείμενον τούτοις μήτε 10 ὅπερ τὸ κατηγορούμενον ἐστὶ μήτε ὅπερ τοῦ κατηγορουμένου τι. ὅταν γὰρ εἴπω τὸν ἄνθρωπον λευκὸν εἶναι, οὔτε ὅπερ λευκὸν ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος οὔτε ὅπερ τι λευκόν· διὸ συμβέβηκε τῷ ἀνθρώπῳ τὸ λευκὸν μηδὲν συντελοῦν εἰς τὸ εἶναι αὐτοῦ. 5

p. 83a29 Ἀλλὰ ζῷον ἴσως· ὅπερ γὰρ ζῷον ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος.

15 Τουτέστιν ὁ ἄνθρωπος ὅπερ ζῷον ἐστί. τὸ δὲ ἴσως οὐκ ἀμφιβάλλων, ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ πρόκειται τὰ οὐσιωδῶς ὑπάρχοντα τῷ ἀνθρώπῳ καταλέγειν.

p. 83a30 Ὅσα δὲ μὴ οὐσίαν σημαίνει, δεῖ κατά τινος ὑποκειμένου κατηγορεῖσθαι καὶ μὴ εἶναί τι λευκόν, ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὂν λευκόν ἐστι.

20 Καὶ τοῦτο, φησίν, ὑποκείσθω, τὸ ὅσα μὴ σημαίνει οὐσίαν, ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ ἔχειν τὸ εἶναι· τὸ γὰρ 'καθ' ὑποκειμένου' ἐνταῦθα συνήθως 15 ἀντὶ τοῦ 'ἐν ὑποκειμένῳ' λαμβάνει. οὐδὲν γὰρ τῶν συμβεβηκότων αὐτὸ καθ' αὑτὸ ὑφέστηκεν, ἀλλὰ δεῖ πρότερον ἕτερόν τι εἶναι, οἷον ἄνθρωπον ἢ ξύλον ἤ τι τοιοῦτον, εἶτα λευκὸν εἶναι ἢ μέλαν ἢ τρίπηχυ ἤ τι τῶν 25 ὁμοίων. εἶτα ἐπειδὴ πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἀντέπιπτεν ὁ περὶ τῶν ἰδεῶν 20 λόγος (εἶναι γάρ φασι πάντων τῶν πραγμάτων ἰδέας ἐξῃρημένας πάσης ὕλης καὶ αὐτὰς καθ' αὑτὰς ὑφεστώσας, ἅσπερ καὶ οὕτως ὀνομάζουσιν αὐτὸ ὅπερ, οἷον αὐτοζῷον καὶ αὐτοάνθρωπος, αὐτόισον καὶ αὐτόκαλον, καὶ

2 οὕτως—τὴν λέξιν om. U καταστατέον a²: καταστατεῖ R τὸ R 5—7 ante 14 lemma colloc. a¹ 10 τὸ κατηγορούμενόν τι a 12 λευκόν τι a διὸ συμβέβηκε R: inv. ord. U: συμβέβηκε γὰρ a 14 ἀλλὰ om. R ὁ a¹ Arist.: om. RUa² 15. 16 om. a¹ 21 ἐνταῦθα om. R 21. 22 καταχρηστικῶς ἔλαβεν ἀντὶ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ a¹, post quae add. ἐν δὲ ταῖς κατηγορίαις, διαφορὰν ἔφησεν εἶναι τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ τοῦ καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι. ὥστε ἐνταῦθα καταχρηστικῶς ἐχρήσατο θατέρῳ ἀντὶ θατέρου. φησὶν οὖν ἐν ὑποκειμένῳ λέγεσθαι τὰ συμβεβηκότα a 21 συνήθως] cf. p. 64,2 23 ἕτερον post εἶναι colloc. U: om. a οἷον Ra: ἢ U 26 post φασιν add. οἱ περὶ τούτων δοξάζοντες a¹ 27 ἅσπερ om. U 27. 28 ὀνομάζουσι τὸ αὐτὸ ἐφ' ἑκάστης προστιθέντες, οἷον a 28 καὶ prius om. a καὶ alt. transposui: ante αὐτόισον colloc. U: om. Ra post καὶ tert. add. μετὰ τοῦ ὅπερ. οἷον a

ὅπερ ζῷον καὶ ὅπερ ἄνθρωπος, ὅπερ ἴσον καὶ ὅπερ καλόν, καὶ ἐπὶ τῶν 53v
λοιπῶν ὡσαύτως. διὰ τοῦτο δὲ οὕτως αὐτὰς καλοῦσιν, ὡς εἰλικρινῶς τοῦτο
οὔσας ὅπερ καὶ λέγονται· τὸ γὰρ ἐνταῦθα καλὸν ἢ ἴσον οὐχ ὅπερ τὸ 25
καλόν ἐστιν οὐδὲ ὅπερ τὸ ἴσον, ἀλλ' ἐπιμέμικται τῷ αἰσχρῷ καὶ τῷ
5 ἀνίσῳ, τῇ ὕλῃ φημί· αἰσχρὸν γὰρ αὕτη ὡς ἀνείδεος· διόπερ οὐδὲν εἶδος
εἰλικρινὲς τῶν τῇδε ὡς τῷ ἀνειδέῳ συμμιγές· καὶ τὰ ἴσα οὐ κυρίως ἴσα·
γένοιντο γὰρ ἄν ποτε καὶ ἄνισα· ὁ δὲ τῆς ἰσότητος λόγος οὐδέποτε ἂν τὸ
ἐναντίον ἐπιδέξαιτο), ταῦτα οὖν ἐπειδὴ ἀντέκειτο τῇ νῦν ὑποθέσει τῇ λεγούσῃ 30
μηδὲν οὐσιῶδες εἶδος εἶναι χωριστὸν τῆς ὕλης, διὰ τοῦτο ἐπιρραπίζων
10 τὴν τῶν ἰδεῶν δόξαν φησί·

p. 83a32 Τὰ γὰρ εἴδη χαιρέτω· τερετίσματα γάρ ἐστι, καὶ εἰ ἔστιν, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον ἐστίν· αἱ γὰρ ἀποδείξεις περὶ τῶν τοιούτων εἰσίν.

Τερετίσματα δὲ καλοῦνται τὰ προδιαψηλαφήματα τῶν κιθαρῳδῶν τὰ
15 ἄναρθρα δοκιμασίας ἕνεκεν τῆς ἀπηχήσεως τῶν χορδῶν γινόμενα, ὡς ἂν εἰ 35
ἔλεγεν 'οἱ περὶ τῶν ἰδεῶν λόγοι ῥημάτων εἰσὶ μόνων ψιλῶν, διανοίας κενοί'.
πῶς γὰρ οἷόν τέ ἐστιν λευκότητα αὐτὴν καθ' αὑτὴν ὑποστῆναι ἢ ἀνθρω-
πότητα ἢ ἰσότητα· πάντα γὰρ τὰ εἴδη ταῦτα καὶ τοιαῦτα ὑλικὰ ὄντα οὐκ
ἄλλως ὑποστῆναι δύνανται ἢ ἔν τινι ὑποκειμένῳ, λέγω δὴ σώματι ἢ ἁπλῶς
20 ὕλῃ. πῶς οὖν καθ' ἑαυτὰ ὑφιστᾶσιν ἃ μὴ πέφυκεν ὑφίστασθαι καθ'
αὑτά, ὁπότε, φησί, καὶ εἰ ἔστιν, οὐδὲν ἡμῖν πρὸς τὸν νῦν λόγον ἐναντιω- 40
θήσεται; αἱ γὰρ ἀποδείξεις περὶ τῶν τοιούτων εἰδῶν γίνονται, ἃ χωρὶς
ὕλης ὑποστῆναι οὐ δύνανται· γεωμετρία γὰρ καὶ ἀριθμητικὴ καὶ πᾶσαι
αἱ λοιπαὶ περὶ τὰ τοιαῦτα εἴδη τὰ ἐν ὕλῃ. ὥστε ταῦτα φάσκοντες μὴ ἐν-
25 δέχεσθαι καθ' αὑτὰ ὑφίστασθαι ἀλλὰ πάντως ἐν ὑποκειμένῳ ἔχειν τὸ εἶναι
οὐχ ἁμαρτησόμεθα. καὶ φασί γε ὑπὲρ τούτων ἀπολογούμενοι, ὡς ὅτι εἶναι 45

1 καὶ primum om. a ὅπερ alt.] ὥσπερ R post ὅπερ tert. add. ἐστιν R καὶ alt. om. a 2 αὐτὰς scripsi: αὐτὰ RUa 2. 3 τοῦτο οὔσας a: inv. ord. R: τοῦτο ὄντας U 3 post λέγονται add. ὡς ἐκεῖνοί γε οἴονται a ἢ ἴσον om. a[1] post ὅπερ alt. add. αὐτὸ Ua[1] 4 ἐστιν (om. U)—ἀλλ' RUa[2]: τουτέστιν ἡ οὐσία τοῦ καλοῦ δύναται εἶναι, ἀλλὰ τὸ ἐνταῦθα καλὸν a post καὶ add. τὸ ἴσον a[1] 5 post αὕτη add. καὶ ἄνισον a οὐδενὸς U 6 ἴσα alt. om. R post ἴσα alt. add. εἰσί. ταῦτα a 7 γένοιντο post ἄνισα colloc. a: γε νῦν R 8 ἐπιδέξαιτο a: ἐπιδέξηται RU ἀντέκειντο U 9 χωριστὸν εἶναι a τῆς om. U ἐπιρραπίζων post 10 δόξαν colloc. a 10 post τὴν add. περὶ U φησί RUa[2]: ἐκβάλλει τῆς καθόλου φιλοσοφίας a[1] 11 ante γὰρ alt. add. τε Arist. (del. A u) εἰσι R (corr. u) 12 ἐστίν om. R 14 προψάλματα a post κιθαρῳδῶν add. ἅπερ RUa[1]: om. a[2] 14. 15 τὰ ἄναρθρα RUa[2]: ἀνάρθρως ᾄδουσι a[1]: fort. τὰ ἀνάρθρως 15 γινόμενα RUa[2]: εἰ κατὰ τὸν προσήκοντα τῆς μελῳδίας λόγον ἐντέτανται. τοῦτο δέ φησιν a[1] 16 μόνων om. a κενῶν a 17. 18 ἀνθρωπότητα—λευκότητα a 18 ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἴδη a 19 λέγω δὴ om. a 20 ὑφιστῶσιν R ante ἃ add. ταῦτα a 21. 22 ἐναντιωθήσονται a 22 ἃ scripsi: αἳ RUa 24 post ὕλῃ add. καταγίνονται, εἰ καὶ ἀφαιρηματικῶς τὰ τοῖς εἴδεσι συμβεβηκότα μόνα σκοποῦσιν a[1] post ταῦτα add. δηλαδὴ τὰ ἄϋλα a[1] πάσχοντα R 26 ἁμαρτήσομεν, post quod add. συμβεβηκότα καλοῦντες a ὡς ὅτι U: ὅτι R: ὡς a

μὲν ἰδέας τῶν πραγμάτων τοὺς δημιουργοὺς λόγους διαρρήδην καὶ αὐτὸς 53v
ὁ Ἀριστοτέλης πανταχοῦ βοᾷ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ λέγων ἐν τοῖς Μετὰ
τὰ φυσικά, ὅτι ὥσπερ ἡ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τάξις οὐκ ἐκ ταὐτομάτου γέγονεν
ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν τῷ στρατηγῷ τάξεως, οὕτω καὶ ἡ ἐν τῷ κόσμῳ τάξις οὐκ 50
5 ἐκ ταὐτομάτου ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν τῷ δημιουργῷ, καὶ † ὅτι ἐν τῷ ἰατρῷ κάμ-
νοντι· αὐτός τέ ἐστιν ὁ λέγων, ὅτι ὁ δημιουργικὸς νοῦς ἑαυτὸν ὁρῶν πάντα
ὁρᾷ, καὶ ὅτι ὁ νοῦς καθὸ πλήρωμά ἐστιν εἰδῶν καὶ εἶδος· καὶ ἐν τῷ
Περὶ ψυχῆς "καὶ εὖ δή" φησιν "οἱ λέγοντες τὴν ψυχὴν τόπον εἰδῶν".
ἀλλὰ πρὸς τοὺς κακῶς, φασίν, ἐκλαμβάνοντας τὰς περὶ τῶν ἰδεῶν δόξας
10 καὶ οἰομένους λευκότητα καθ' αὑτὴν ὑφίστασθαι καὶ μὴ ἐν τῷ δημιουργικῷ
λόγῳ ἢ ἀνθρωπότητα ἀσώματον οἱονεὶ ῥῖνας | ἔχουσαν καὶ πόδας καὶ 54r
χεῖρας καὶ τὰ τοιαῦτα εἴωθεν ἀεὶ τὸν λόγον τὸν περὶ τῶν τοιούτων ἰδεῶν
ἐπιρραπίζειν. ἐμοὶ δὲ πάνυ δοκεῖ ἀπίθανος ἡ τοιαύτη ἀπολογία. εἰ γὰρ
λόγους δημιουργικοὺς ἐν τῷ δημιουργῷ ἐνόντας τὰ εἴδη ὑπετίθετο ὁ Πλά-
15 των, οὐκ ἄν ποτε πρὸς τοῦτο ἐνέστη ὁ Ἀριστοτέλης πανταχοῦ ὁ αὐτὸς
ταὐτὰ λέγων. κἂν ἐπεσημειοῦτο δὲ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι Πλάτων μὲν τοιάσδε 5
ἔλεγε τὰς ἰδέας, ἕτεροι δὲ κακῶς ἐκλαμβάνουσι. νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐκ
ἐποίησε, φαίνεται δὲ ἀεὶ ἄντικρυς τῷ δόγματι μαχόμενος, οὐ τοῖς κακῶς
αὐτὸ νοοῦσιν· ἐν γὰρ τοῖς Μετὰ τὰ φυσικὰ καὶ πολλοὺς καὶ μακροὺς κατα-
20 τείνει τοῦ δόγματος ἐλέγχους. ἱστορεῖται δὲ καὶ ζῶντος τοῦ Πλάτωνος
καρτερώτατα περὶ τούτου τοῦ δόγματος ἐνστῆναι αὐτῷ τὸν Ἀριστοτέλην. καὶ
φαίνεταί γε τῷ ὄντι ὁ Πλάτων οὐ λόγους ἁπλῶς ἐν τῷ δημιουργῷ ἐνόντας 10
λέγων εἶναι τὰ εἴδη, ἀλλ' αὐτοῖς καθ' αὑτὰ ὑπόστασιν διδοὺς καὶ εἶναί τι
αὐτόισον καὶ αὐτοζῷον καὶ τὰ τοιαῦτα, πρὸς ἃ καὶ τὸν δημιουργὸν † εἰς παρά-
25 δειγμα ἐξ ἐκείνων δημιουργῆσαι τὰ τῇδε.

---

1 an δημιουργικοὺς ut vs. 14? λόγους post διαρρήδην colloc. Ra[1]: om. a[2] ante καὶ add. καθ' οὓς τὰ πάντα παρήγαγε Ua[1]: post quae add. τούτους δ' ὀφείλειν πάντως εἶναι ὑφεστηκότας ἐν αὐτῷ τῷ δημιουργικῷ νῷ, τουτέστι θεῷ. τούτῳ δὲ a[1] αὐτὸς om. a[1] 2 συντίθεται πανταχοῦ a[1] 2. 3 ἐν τοῖς Μετὰ τὰ φυσ.] Λ 10 p. 1075a 12 sq. 3 ὅτι a: ὅταν RU ὅπερ U 5 fort. οἷον 6 τέ om. a 7 καθόλου a[2] ante εἰδῶν add. πάντων a[1] post εἶδος add. ἐστι a 7. 8 καὶ περὶ τῆς ψυχῆς R ἐν τῷ Περὶ τῆς ψ.] Γ 24 p. 429a 27 8 καὶ om. a δή U Arist.: γέ Ra 9 φασιν scripsi: φησιν RUa τὴν—δόξαν a 10 καθ'—11 ἀσώματον a: om. RU 11. 12 καὶ χεῖρας καὶ πόδας ἀσωμάτους καὶ a 13 ἀπίθανος δοκεῖ U post γὰρ add. τοὺς Ra 14 λόγους om. a post δημιουργικοὺς add. τοὺς Ra ἐνόντας δηλαδὴ τῷ δημιουργῷ a 14. 15 ἰδέας ὁ πλάτων ὑπετίθετο a[1] 15 ὁ alt. RUa[2]: γὰρ καὶ a[1] 16 τὰ αὐτὰ λέγει κατὰ τοῦτον τὸν λόγον. οὐκ ἐπισημειοῦται a[1] δὲ om. R τοιάσδε scripsi: τοιῶσδε RUa 17 ἔλεγε περὶ τῶν ἰδεῶν a 18. 19 μαχόμενος ἄντικρυς τῷ ὑπὸ τοῦ πλάτωνος περὶ τούτων ἀποδοθέντι δόγματι. καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ὁμοίως νοοῦσιν a[1] 19 γὰρ τοῖς a: δὲ τῇ RU ἐν τοῖς Μετὰ τὰ φυσ.] velut A 9 M 4. 5 καὶ prius om. a 20 ἐλέγχους a[2] et ante τοῦ δ. U: λόγους a[1]: om. R post δὲ add. ὅτι a 21 τούτων U τοῦ δόγματος om. R ἐνστῆσαι U: ἐνέστη a αὐτῷ τῷ ἀριστοτέλει R: ὁ ἀριστοτέλης τῷ πλάτωνι a 24 τοὺς δημιουργοῦντας U 24. 25 ἐξ ἐκείνων τῶν παραδειγμάτων R: ὡς ἐκ παραδειγμάτων ἐκείνων a: ὡς παραδείγματα εἰκόνων conicio 25 δημιουργῆσαι a: δημιουργεῖν RU

p. 83a36 Ἔτι εἰ μή ἐστι τόδε τουδὶ ποιότης κἀκεῖνο τούτου 54r μηδὲ ποιότητος ποιότης, ἀδύνατον ἀντικατηγορεῖσθαι ἀλλήλων οὕτως.

Ἐπειδὴ εἶπε τῶν κατηγοριῶν τὰς μὲν εἶναι κατὰ φύσιν τὰς δὲ παρὰ 15
5 φύσιν, αὐτὸ τοῦτο θέλει νῦν δεῖξαι, ὅτι τῷ ὄντι παρὰ φύσιν εἰσὶν αἱ τοιαῦται κατηγορίαι. ἅμα δὲ δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ τὰς παρὰ φύσιν κατηγορίας ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον προϊέναι. δείκνυσι δὲ τοῦτο τῇ καλουμένῃ ἐνστάσει καὶ ἀντιπαραστάσει. καὶ πρῶτον μὲν τῇ ἀντιπαραστάσει κέχρηται, ἔπειτα δὲ τῇ ἐνστάσει· συγχωρήσας γὰρ πρότερον εἶναι καὶ τὰς παρὰ φύσιν κατη-
10 γορίας, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ οὕτως ἐπ' ἄπειρον προΐασιν, ἔπειτα δὲ ὅτι οὐδὲ 20 ὅλως ἐνδέχεται εἶναι κατηγορίας τὰς παρὰ φύσιν κατηγορίας. καὶ πρῶτον μὲν ὡς ἐπὶ μιᾶς κατηγορίας, τῆς ποιότητος, γυμνάζει τὸν λόγον, ἔπειτα δὲ καὶ κοινῶς ἐπὶ πασῶν τῶν παρὰ φύσιν κατηγοριῶν. αὗται δέ εἰσιν ὅσαι ἢ οὐσίαν συμβεβηκότος κατηγοροῦσιν ἢ συμβεβηκὸς συμβεβηκότος, οἷον λευκὸν
15 τριπήχεος ἢ μουσικὸν σιμοῦ, χωρὶς εἰ μὴ τὸ κατηγορούμενον ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ. τοιαῦτα δέ εἰσιν ὅσα γένη εἰσὶ τῶν ὑποκειμένων, οἷον τοῦ λευκοῦ τὸ χρῶμα, ἢ εἴδη, οἷον τοῦδε τοῦ λευκοῦ, λέγω 25 δὴ τοῦ ἀτόμου, τὸ ἁπλῶς λευκόν, ἢ διαφοραί, ὡς τοῦ λευκοῦ τὸ διακριτικὸν καὶ τοῦ ἀνθρώπου τὸ λογικὸν ἢ τὸ θνητόν. ὅτι δέ, εἰ καὶ συγχω-
20 ρήσομεν κατηγορίας εἶναι τὰς παρὰ φύσιν κατηγορίας, οὐδὲ οὕτως ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον ἰέναι τὰς κατηγορίας, δῆλον ἐντεῦθεν. ὑποκείσθω γὰρ τὸ ξύλον τοῦ λευκοῦ κατηγορεῖσθαι. ἤτοι οὖν ἐν τῷ τί ἐστι τὸ ξύλον τοῦ λευκοῦ κατηγορεῖται ἢ ὡς συμβεβηκὸς αὐτῷ. ἀλλ' εἴτε ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, ἀνάγκη μὴ ἐπ' ἄπειρον ἰέναι τὰς κατηγορίας· τοῦτο γὰρ 30
25 ἐδείξαμεν ἐκ τῶν ὁρισμῶν, ὅτι πεπέρασται τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα· εἴτε ὡς συμβεβηκός, καὶ οὕτω πάλιν πεπέρασται· προϊοῦσαι γὰρ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων αἱ κατηγορίαι ἐπὶ τὰ ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτῶν κατηγορούμενα προέρχονται. οἷον εἰ κατὰ Σωκράτους κατηγορεῖται τὸ λευκόν, προϊοῦσα ἡ κατηγορία τοῦ λευκοῦ κατηγορήσει τὸ χρῶμα καὶ τούτου τὸ
30 ποιόν· ταῦτα δὲ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, οἷον τὸ ποιὸν τοῦ χρώματος 35 καὶ τοῦτο τοῦ λευκοῦ· ὥστε πάλιν, ἐπειδὴ τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα πεπέρασται, καὶ τὰς τοιαύτας κατηγορίας πεπεράνθαι ἀνάγκη. ὅτι δὲ οὐδ' ὅλως κατηγορίαι εἰσί, δείκνυσιν οὕτως. πρότερον δέ, ὡς εἶπον, ὡς ἐπὶ μιᾶς τῶν κατηγοριῶν, οἷον τῆς ποιότητος, ποιεῖται τὸν λόγον. προ-
35 λαμβάνει δέ τινα ὑπόθεσιν, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ ποιότητα

1 τόδε U (D M n p): τοῦτο Ra Arist., at cf. p. 248,27 3 οὕτως om. R 4 εἶπε] p. 83a 1 sq. 9. 10 fort. κατηγορίας ⟨κατηγορίας⟩ cf. vs. 11 10 δείκνυσιν—11 φύσιν κατηγορίας om. R 11 πρότερον U 12 τῶν κατηγοριῶν, om. τῆς Ua δὲ a: om. RU 15 τρίπηχυ R 17 εἶδος a 19 λογιστικὸν R 19. 20 καὶ ἐὰν συγχωρήσωμεν U 21 εἶναι R 22 κατηγορούμενον R τοῦ λευκοῦ τὸ ξύλον R 23 αὐτοῦ Ra post ἐστιν add. αὐτοῦ a 25 ἐδείξαμεν] p. 234,17 sq. 26 post εἴτε add. πάλιν a πεπέρανται a 31 τούτου τὸ λευκόν a1 32 πεπερᾶσθαι alt. l. a 33 κατηγορίαι] ίαι parum liquet R εἰσί om. R 34 ὡς om. R 35 post δὲ add. καὶ a τοῦ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ U

εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως ποιότητα εἶναι ποιότητος· οἷον εἰ ἡ λευκότης ποιό- 54r
της, οὐχ ἕξει ἕτερόν τι ὅπερ ὡς ποιότης ἔσται τοῦ λευκοῦ. ὁμοίως δὲ 40
καὶ ἐπὶ πάντων ἐρεῖς, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ γένος εἶναι
ἢ τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ ποιὸν εἶναι· οἷον εἰ τὸ λευκὸν τοῦ ξύλου εἴη ποιότης,
5 οὐκ ἐνδέχεται καὶ τὸ ξύλον ποιότητα τοῦ λευκοῦ εἶναι· οὐδὲ εἰ γένος εἴη
τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον, οὐκ ἐνδέχεται καὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦ ζῴου γένος
εἶναι. τοῦτο δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐναργείας γνώριμον. τούτου οὖν προειλημ-
μένου εἰλήφθω ἡμῖν μία τῶν κατηγοριῶν, ἡ ποιότης, καὶ κατηγορείσθω
ἀλλήλων τὰ μὴ ὑπάλληλα εἴδη, οἷον τὸ σιμὸν τοῦ λευκοῦ. εἰ οὖν μὴ 45
10 ἐν τῷ τί ἐστι τὸ σιμὸν τοῦ λευκοῦ κατηγορεῖται (οὐ γάρ ἐστιν ὑπάλληλα
ταῦτα), δῆλον ὅτι ποιότης ἐστὶ τοῦ λευκοῦ τὸ σιμόν· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ
λευκὸν ποιότης ἦν· ἔσται ἄρα ποιότης ποιοῦ, ὅπερ ἀδύνατον. καὶ ἐπειδὴ
μὴ μόνον ἡ σιμότης τοῦ λευκοῦ κατηγορεῖται ἀλλὰ καὶ τὸ λευκὸν τῆς
σιμότητος (λέγομεν γὰρ ὅτι τὸ σιμὸν τοῦτο λευκόν ἐστιν), ἔσται ἄρα καὶ
15 τὸ λευκὸν τῆς σιμότητος ποιότης· ἑκάτερον ἄρα ἑκατέρου ποιότης ἔσται,
ὅπερ ἀδύνατον. διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν οὐδὲ ποσὸν ποσοῦ ἔσται οὐδὲ τῶν 50
ἄλλων οὐδὲν αὐτὸ ἑαυτοῦ. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο οὐδὲ τὴν οὐσίαν τινὸς τῶν
συμβεβηκότων ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι ἐνδέχεται, ὅπερ πρὸ τούτου
συνεχωρήσαμεν. εἰ γὰρ τὸ ξύλον τοῦ λευκοῦ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται,
20 οἷον ὡς διαφορὰ ἢ ὡς γένος, τὸ δὲ λευκὸν πάλιν τοῦ ξύλου, δῆλον ὅτι
οὐσιωδῶς ὑπάρχει τῷ λευκῷ τὸ ξύλον. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ λευκὸν τοῦ
ξύλου κατηγορεῖται (τοῦτο γὰρ ἐκ τῆς ἐναργείας ἔχομεν), καὶ τὸ λευκὸν
ἀνάγκη τοῦ ξύλου οὐσιωδῶς κατηγορεῖσθαι· | εἰ γὰρ δύο τινὰ ἀντικατηγο- 54v
ροῖτο ἀλλήλων, ὃν τρόπον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου κατηγορεῖται, εἴτε οὐσιω-
25 δῶς εἴτε κατὰ συμβεβηκός, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λοιποῦ κατηγορηθήσεται
ὡσαύτως. οἷον εἰ Σωκράτους τὸ φιλόσοφον κατηγοροῖτο, δῆλον ὅτι
συμβέβηκε τῷ Σωκράτει τὸ φιλόσοφον· οὐκοῦν κἂν τόδε τὸ φιλό-
σοφον Σωκράτην τις εἴπῃ, δῆλον ὅτι συμβέβηκε τὸ φιλόσοφον Σωκρά-
την εἶναι. ὁμοίως, εἰ τῷδε τῷ οἴνῳ συνέβη τὸ γλυκύ, καὶ τῷ γλυκεῖ 5
30 τῷδε συνέβη οἴνῳ εἶναι. καὶ εἰ τὸ φιλόσοφον φαλακρὸν εἶναι συμβέβηκεν,
καὶ τὸ φαλακρὸν συμβέβηκεν εἶναι φιλόσοφον. καὶ ἐπὶ τῶν κατ' οὐσίαν
κατηγορουμένων ὡσαύτως· οἷον εἰ τὸ ζῷον κατ' οὐσίαν ἔμψυχόν ἐστι, καὶ
τὸ ἔμψυχον κατ' οὐσίαν ζῷον ἔσται. καὶ ἐπὶ πάντων τὸν αὐτὸν τρόπον.
οὐκοῦν εἰ τῷ λευκῷ τὸ ξύλον οὐσιωδῶς λέγοι τις ὑπάρχειν, ἐπειδὴ καὶ τὸ

---

2 an ἕξεις? 3 τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ οὐκ ἐνδέχεται a 4 ποιὸν scripsi: ποσὸν libri 5 εἶναι τοῦ λευκοῦ a 6. 7 γένος εἶναι τοῦ ζώου a 7 δὲ R: οὖν Ua ἐνεργείας Ua οὖν alt. RU: δὴ a 11 ἀλλὰ—12 ἦν om. R 15 ἐστὶν Ra 16 ποσῷ alt. l. a 17 ἑαυτὸ R 22 ἐκ τῆς ἐναργείας T: ἐκ τῆς ἐνεργείας U et post ἔχομεν Ra καὶ τὸ λευκὸν om. U 23 ἀνάγκη om. a[1] οὐσιωδῶς ἂν κατηγορεῖσθαι (κατηγοροῖτο a[1]) τοῦ ξύλου Ra[1] 23. 24 ἀντικατηγορεῖτο U: ἀντικατηγορεῖται a 24 τὸ om. R 25. 26 τοῦ ἑτέρου οὕτω κατηγορηθήσεται a 26 κατηγοροῖτο τὸ φιλόσοφον a 28 τις εἴποι R: inv. ord. a 28. 29 σωκράτην a: σωκράτους R et post εἶναι U 29 συμβέβηκε U 30 εἶναι οἴνω U συμβέβηκεν εἶναι a 32 οἷον a: om. RU 33 τὸ om. Ra

λευκὸν τοῦ ξύλου κατηγορεῖται, καὶ τὸ λευκὸν ἄρα τοῦ ξύλου οὐσιωδῶς 54v
κατηγορηθήσεται. εἰ δὲ ἄμφω ἀλλήλων οὐσιωδῶς ἀντικατηγορεῖται, ἔσται 10
τι, φησίν, αὐτὸ ὅπερ αὐτό· εἴρηται γὰρ ὅτι τὸ ὑποκείμενον ὅπερ τὸ κατηγορούμενόν ἐστιν ἢ ὅπερ αὐτό τι, ὅταν οὐσιῶδες εἴη τὸ κατηγορού-
5 μενον. εἰ τοίνυν καὶ τὸ ξύλον ὅπερ λευκόν ἐστι καὶ τὸ λευκὸν ὅπερ [τὸ] ξύλον ἐστί, καὶ τὸ ξύλον ὅπερ ξύλον ἐστὶ καὶ τὸ λευκὸν ὅπερ λευκόν ἐστι, καὶ αὐτὸ ἑαυτοῦ κατηγορηθήσεται. τοῦτο δὲ καταγέλαστον· ἔσται γὰρ οὕτως αὐτὸ ἑαυτοῦ ἢ γένος ἢ διαφορά· τὰ γὰρ οὐσιωδῶς κατηγορούμενα ἢ γένη ἐστὶ τῶν ὑποκειμένων ἢ εἴδη ἢ διαφοραί. εἰ οὖν γένος ἐστὶ 15
10 τοῦ λευκοῦ τὸ ξύλον καὶ πάλιν τὸ λευκὸν εἴη γένος ἢ διαφορὰ τοῦ ξύλου, συνάξεις ὅτι τὸ ξύλον τοῦ ξύλου ἢ γένος ἐστὶν ἢ διαφορά, αὐτὸ ἄρα ὅπερ αὐτό. ὥστε εἰ ταῦτα ἀδύνατον, ἀδύνατον ἄρα ἢ τὴν οὐσίαν τῶν συμβεβηκότων κατηγορεῖσθαι ἢ τὰς ἑτεροειδεῖς ποιότητας ἀλλήλων.

Ἴσως δ᾽ ἄν τις ἀπορήσοι, ὅτι τούτῳ τῷ λόγῳ οὐκ ἔστιν οὐσιωδῶς τινα
15 ἀντικατηγορεῖσθαι ἀλλήλων. καίτοι ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν καὶ ὅτι τὸ ζῷον ἔμψυχόν ἐστι κατ᾽ οὐσίαν καὶ τὶ ἔμψυχον ζῷόν ἐστιν· ἐὰν γὰρ τοῦ ζῴου γένος 20 τὸ ἔμψυχον, ἔστι δὲ καὶ τὶ ἔμψυχον ζῷον, ἔσται τι ἄρα αὐτὸ ὅπερ αὐτὸ καὶ αὐτὸ ἑαυτοῦ γένος. μήποτε οὖν καὶ ἐπὶ τούτων δεῖ λέγειν ὅτι ἀληθὲς μὲν τὸ λέγειν τι ἔμψυχον ζῷον, κατηγορία δὲ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἔστιν ὁμοίως.
20 ἄλλο γὰρ εἶναι δεῖ τὸ κατηγορούμενον καὶ ἄλλο τὸ ὑποκείμενον· τὸ δὲ τὶ ἔμψυχον ταὐτόν ἐστι τῷ ζῴῳ. οὐκ ἄρα ἄλλο ἄλλου κατηγορεῖται. ὥστε οὐδὲ κυρίως ἡ τοιαύτη κατηγορία ἐστίν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ λέγουσα 'τὸ ξίφος 25 μάχαιρά ἐστιν' ἢ 'ὁ ἄνθρωπος βροτός ἐστιν', ἀλλ᾽ ἀληθὲς μὲν τὸ οὕτω λέγειν, κατηγορία δ᾽ οὐκέτι. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἰδίων, ἂν μὲν εἴπωμεν
25 τὸν ἄνθρωπον γελαστικὸν εἶναι, κατηγορία ἐστί· λέγομεν γὰρ ὑπάρχειν τῇ οὐσίᾳ τὸ συμβεβηκός. ἐὰν δὲ εἴπωμεν τὸ γελαστικὸν ἄνθρωπον εἶναι, ἀληθὲς μὲν εἴπομεν, οὐκ ἔστι δὲ κατηγορία τὸ τοιοῦτον· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ὑποκείμενον εἶναι τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν. ὅτι δὲ καθόλου οὐκ ἐνδέχεται παρὰ φύσιν γενέσθαι κατηγορίαν, δῆλον ἐντεῦθεν· οὐδὲν τῶν συμβεβηκότων 30
30 καθ᾽ αὑτὸ ὑποστῆναι δύναται, ἀλλὰ πάντα ἐν ἑτέρῳ ἔχει τὸ εἶναι· ἀδύνατον ἄρα ἐστὶ τὸ συμβεβηκὸς ὑποκείμενον ποιῆσαι καὶ κατηγορῆσαι αὐτοῦ ἕτερόν τι, πλὴν εἰ μὴ ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτοῦ κατηγοροῖτο, ὥσπερ τοῦ λευκοῦ τὸ χρῶμα· γένος γὰρ τοῦ λευκοῦ τὸ χρῶμα, καὶ οὐχ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τῷ

---

1 τῷ ξύλῳ (post ἄρα) U 2 κατηγορηθήσεται Ra: ἀντικατηγορηθήσεται U 3 εἴρηται] p. 83a 24 τὸ alt. om. U 4 an αὐτοῦ cf. p. 241,10? post τι add. εἶναι Ua οὐσιωδῶς Ra εἴη RU: κατηγορῆται a 5 τὸ tert. delevi 6 καὶ τὸ ξύλον—ἐστὶ post 7 ἐστι colloc. U post ὅπερ prius add. τὸ Ua post ὅπερ alt. add. τὸ RUa: om. T 7 post αὐτὸ add. τι U 9 ἐστὶ prius om. U 10 καὶ om. R τοῦ λευκοῦ γένος R τοῦ ξύλου om. R 11. 12 αὐτὸ—αὐτό om. R 14 ἀπορήσειεν a 15 εἰπεῖν ἐστιν U 16 fort. ⟨ὅτι⟩ τι τοῦ γάρ, om. ἐὰν Ra[1] 17 post τὸ ἔμψυχον add. ζῷον Ua[2] ἔστι Ua: ἐστιν, ἔσται R ἄρα τί a 18 δεῖν R 19 τὸ ζῷον λέγειν τι ἔμψυχον U ὁμοίως om. R 20 δοκεῖ R 22 ante τὸ add. τόδε Ua 23 ἢ T: om. RUa 24 οὐκ ἔστιν fort. recte T cf. vs. 27 27 εἰπεῖν, οὐ κατηγορία δὲ U 28 εἶναι om. R τὸ γελαστικὸν τῷ ἀνθρώπῳ a 29 κατηγορίαν παρὰ φύσιν γενέσθαι a

λευκῷ τὸ χρῶμα κατηγορεῖται. εἰ μέντοι εἴπω τὸ λευκὸν σιμὸν εἶναι, 54v
δῆλον ὅτι ὡς ἐν ὑποκειμένῳ τῷ λευκῷ εἶναί φημι τὸ σιμόν. τοῦτο δὲ
ἀδύνατον· ἀδύνατον ἄρα κατηγορίαν εἶναι τὴν παρὰ φύσιν κατηγορίαν. 35

p. 83a38 Ἀλλ' ἀληθὲς μὲν εἰπεῖν ἐνδέχεται, ἀντικατηγορῆσαι
5 δὲ ἀληθῶς οὐκ ἐνδέχεται.

Ὅτι μὲν τόδε τὸ λευκὸν ξύλον ἐστὶν ἢ τόδε τὸ σιμὸν φιλόσοφόν ἐστιν,
ἀληθὲς εἰπεῖν. κατηγορίαν δὲ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἀληθὲς καλεῖν· ἔφθη γὰρ
εἰπὼν τὰ μὲν κατὰ φύσιν κατηγορούμενα κυρίως κατηγορεῖσθαι, τὰ δὲ παρὰ 40
φύσιν ἢ μηδ' ὅλως κατηγορεῖσθαι ἢ κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορεῖσθαι.
10 ὥστε οὐ ταὐτόν ἐστιν εἰπεῖν εἶναί τι καὶ [κατὰ συμβεβηκὸς] κατηγορεῖν.

p. 83a39 Ἢ γάρ τοι ὡς οὐσία κατηγορηθήσεται.

Ἔδει προσθεῖναι 'ἢ ὡς συμβεβηκός'· τοῦτο δὲ παρῆκεν ἡμῖν νοεῖν. 45
ἐν μέντοι τῇ κατασκευῇ προσέθηκε· δείξας γὰρ πῶς οὐκ ἐνδέχεται ὡς
οὐσίαν κατηγορεῖσθαι ἐπήγαγεν "οὐδὲ μὴν τοῦ ποιοῦ ἢ τῶν ἄλλων οὐδέν,
15 ἂν μὴ κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορηθῇ". οὔτε δὲ ἐπὶ τὸ ἄνω οὔτε ἐπὶ τὸ
κάτω ἄπειρα οὔτε τὰ οὐσιωδῶς κατηγορούμενα οὔτε τὰ κατὰ συμβεβηκός.

p. 83b3 Οἷον ἄνθρωπος δίπουν, τοῦτο ζῷον, τοῦτο δ' ἕτερον.

Ὅτι ἐπὶ τὸ ἄνω ἵστανται πάντως αἱ κατηγορίαι φθάνουσαι εἰς τὰ γενικώτατα γένη.

20 p. 83b4 Οὐδὲ τὸ ζῷον κατ' ἀνθρώπου, τοῦτο δὲ κατὰ Καλλίου.

Ὅτι καὶ ἐπὶ τὸ κάτω ἵστανται· τὰ γὰρ ἄτομα οὐδενὸς ἑτέρου κατηγοροῦνται. |

---

1 τὸ prius om. R εἴποιμι a 2 ὡς om. U 4 ἀλλ' om. U post ἐνδέχεται add. εἰπεῖν U: ἐνδέχεται εἰπεῖν Arist. (inv. ord. n p) ἀντικατηγορεῖσθαι U (n p) 6 post μέν add. φησι a ἐστιν prius RU: εἰπεῖν a τόδε alt. om. U 7 καλεῖν οὐκ ἀληθές U 8 εἰπὼν] p. 83a 14 sq. 9 post κατηγορεῖσθαι alt. add. καὶ οὐ κυρίως a 10 κατὰ συμβεβηκὸς delevi post κατηγορεῖν add. Οἷον εἰ γένος ὂν ἢ διαφορὰ τοῦ κατηγορουμένου. ταῦτα δὲ δέδεικται ὅτι οὐκ ἔσται ἄπειρα, οὔτ' ἐπὶ τὸ κάτω. Εἰπὼν τὸ a 11 τοι R Arist.: om. Ua cf. p. 248,23 14 post κατηγορεῖσθαι add. καὶ διὰ παραδειγμάτων τὰ λεγόμενα πιστωσάμενος a ἐπήγαγεν] b 10 οὐδὲ μὴν a Arist.: om. RU 15 ἂν Arist. cf. p. 248,21: ὃ RUa κατηγορηθῇ U Arist.: κατηγορεῖται Ra οὔτε δὲ — 16 συμβεβηκός om. a οὔτε alt. om R 16 οὔτε prius R: εἴτε U τὰ συμβεβηκότα U 17 ante οἷον add. Οὔτ' ἐπὶ τῷ ἄνω a ante ἄνθρ. add. ὁ R post τοῦτο prius add. δὲ R ζῶον, τοῦτο om. U τοῦτο δ' ἕτερον om. R 18. 19 Ὅτι κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ ἄνω ὡς εἴρηται πρόοδον, ἵστανταί ποτε τὰ οὐσιωδῶς κατηγορούμενα, δῆλον. τὸ γὰρ δίπουν, ὡς καθολικώτερον κατηγορεῖται τοῦ ἀνθρώπου. τοῦ δίποδος αὖθις, τὸ ζῷον. τοῦ ζώου, τὸ ἔμψυχον. καὶ οὕτω πεπεράτωται ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω τοιαύτη κατηγορία εἰς αὐτὴν καταντήσασα τὴν οὐσίαν a[1] 18 αἱ om. U 20 οὐδὲ Ua: οἷον R 21. 22 Τουτέστιν, οὐδὲ πάλιν κατὰ τὴν ἐπὶ τὸν ἔσχατον ὑποκείμενον κάθοδον ἐπ' ἄπειρον ἡ κατηγορία πρόεισιν, ἵνα ὡς τὸ ζῷον κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ τί ἐστι, καὶ ὁ ἄνθρωπος αὖθις κατὰ τοῦ καλλίου ἐν τῷ τί ἐστιν, οὕτω καὶ ὁ καλλίας πάλιν κατηγορῆται κατ' ἄλλου τινὸς ἐν τῷ τί ἐστιν. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἵσταται ἡ ἐπὶ τὸ κάτω πρόοδος εἰς αὐτὸν τὸν ἔσχατον ὑποκείμενον, ἤτοι τὸν καλλίαν καταντήσασα a[1]

p. 83b5 Τὴν μὲν γὰρ οὐσίαν ἅπασαν ἔστιν ὁρίσασθαι τὴν τοι- 55r αύτην, τὰ δ' ἄπειρα οὐκ ἔστι διεξελθεῖν νοοῦντα.

Τὴν τοιαύτην φησὶ τὴν μὴ γενικωτάτην ἀλλὰ τὴν μετ' αὐτὴν πᾶσαν, οἷον πάντα τὰ ὑπάλληλα γένη καὶ εἴδη μέχρι τῶν ἀτόμων· ἁπλῶς 5 γὰρ οὐσίαν οὐδέ τι τῶν καθολικωτάτων ἔστιν ὁρίσασθαι, ἀλλὰ δι' ὑπο- 10 γραφῆς γινώσκεται. εἰ τοίνυν πᾶσαν τὴν τοιαύτην οὐσίαν ἐστὶν ὁρίσασθαι δυνατόν, ἀδύνατον ἄρα ἐπ' ἄπειρον τὰς κατηγορίας ἰέναι. τὸν μὲν γὰρ ὁριζόμενον δεῖ διεξελθεῖν ἁπάσας ταύτας, ἵνα εἰδείη ἕκαστον τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαμβανομένων· τὰ δὲ ἄπειρα διεξελθεῖν ἀδύνατον. ὥστε εἰ 10 ἀληθῶς ὁριζόμεθα, οὐκ ἐπ' ἄπειρον αἱ κατηγορίαι. τὸ δὲ νοοῦντα προσέθηκεν ἀντὶ τοῦ 'εἰδότα ἕκαστον τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαμβανομένων'· οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἐνδέχεται ὁρίσασθαι· νοεῖ δὲ ἕκαστον ἑκάστου ὁρισμὸν 15 ἀποδιδούς. ὥστε εἰ ἐπ' ἄπειρον αἱ κατηγορίαι, ἀνάγκη οὐσίαν τινὰ ὁριζομένους τὰς ἐπ' ἄπειρον αὐτῆς κατηγορουμένας διεξελθεῖν· τοῦτο δὲ ἀδύνατον.

15 p. 83b9 Ὡς μὲν δὴ γένη ἀλλήλων οὐκ ἀντικατηγορηθήσεται· ἔσται γὰρ αὐτὸ ὅπερ αὐτό τι.

Πρότερον συγχωρήσας ὡς γένος ἢ διαφορὰν κατηγορεῖσθαι τὸ παρὰ φύσιν κατηγορούμενον καὶ δείξας ὅτι οὐκ ἐπ' ἄπειρον αἱ κατηγορίαι, νῦν καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο ἐνίσταται, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἀντικατηγορεῖσθαι ἀλλή- 20 20 λων ὡς γένη. εἴπομεν δὲ ἱκανῶς περὶ τούτου.

p. 83b10 Οὐδὲ μὴν τοῦ ποιοῦ ἢ τῶν ἄλλων οὐδέν, ἂν μὴ κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορηθῇ.

Εἰπὼν "ἢ γάρ τοι ὡς οὐσία κατηγορηθήσεται" καὶ κατὰ παράλειψιν δεδωκὼς ἡμῖν νοῆσαι τὸ κατὰ συμβεβηκός, εἶτα ἐλέγξας τὸ ὡς οὐσίαν νῦν 25 ἐλέγχει τὸ ὡς συμβεβηκὸς κατηγορεῖσθαι τὸ παρὰ φύσιν κατηγορούμενον. 25 καὶ πρῶτον μὲν ὡς ἐπὶ μιᾶς κατηγορίας, τοῦ ποιοῦ, ἐποιήσατο τὸν λόγον, ἔνθα ἔλεγεν "ἔτι εἰ μή ἐστι τόδε τοῦδε ποιότης". νῦν δὲ κοινῷ λόγῳ δείκνυσιν ὅτι οὐδεμίαν τῶν παρὰ φύσιν κατηγοριῶν ἐνδέχεται ὡς συμβεβηκὸς κατηγορεῖσθαι οὗ κατηγορεῖται· οὐδὲ γὰρ οὐσίαν τῶν συμβεβηκότων

---

1 ὁρίσασθαι ἔστι R 5 post γὰρ add. φησιν a οὐδέν Ra ὁρίσασθαί ἐστιν a 6 τὴν τοιαύτην πᾶσαν a 7 δυνατόν om. R, at cf. p. 252,13. 14 post ἄπειρον add. εἶναι U προιέναι τὰς κατηγορίας a τὸν scripsi: τὸ RUa 8 εἰδῇ U 9 διελθεῖν Ua 10 οὐκέτ' ἐπ' a 13 εἰ om. R post ἀνάγκη add. καὶ a[1] τὴν οὐσίαν, om. τινὰ a 13. 14 ὁριζομένους a[2]: ὁρισμοὺς RU: ὁρίσασθαι a[1] 14 τὰς — ἀδύνατον om. a[1] αὐτῆς scripsi: αὐτῇ Ua[2]: om. ut sequentia usque ad 15 οὐκ R 15 οὐκ om. a κατηγορηθήσεται R 17 πρότερον] b 1 20 post δὲ add. ἤδη a εἴπομεν] p. 245,17 sq. 21 οὐθὲν U(D) 23 εἰπὼν] a 39 ἢ γάρ τοι ex Arist. scripsi: γὰρ ἤτοι U: γὰρ τὸ ἢ R: γὰρ ἄνωθεν τὸ ἢ a 26 πρότερον U μὲν a: om. RU ὡς Ua: τὸ R 27 ἔλεγεν] a 36 28 οὐδεμία a

οὔτε τὰς λοιπὰς ἀλλήλων. ἡ δὲ ἀπόδειξις, ὅτι πᾶσαι αἱ κατηγορίαι συμ- 55r
βεβηκότα εἰσὶ τῶν οὐσιῶν, οὐδεμία δὲ ταῖς λοιπαῖς συμβέβηκε, διότι μηδὲ
ἐν ἄλλοις ὑποστῆναι δύνανται εἰ μὴ ἐν τῇ οὐσίᾳ. 30

p. 83b12 Ἀλλὰ δὴ ὅτι οὐδ' εἰς τὸ ἄνω ἄπειρα ἔσται.

5 Τρεῖς ὑποθέσεις ὑπέθετο καθ' ἃς οἷόν τέ ἐστιν ἐπ' ἄπειρον ἰέναι τὰς
κατηγορίας. ἐλέγξας οὖν τὴν μίαν, λέγω δὴ τὴν ὑποτιθεμένην ὡρισμένων
τῶν ἄκρων τὰ μεταξὺ ἄπειρα εἶναι, εἶτα δείξας ὅτι καθόλου τῶν κατα-
φάσεων πεπερασμένων οὐσῶν ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὰς ἀποφάσεις πεπεράνθαι 35
καὶ μὴ ἐπ' ἄπειρον ἰέναι, μετῆλθεν ἐπὶ τὰς λοιπὰς τῶν ὑποθέσεων καὶ
10 ἔδειξεν ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐπὶ τὸ ἄνω ἐπ' ἄπειρον ἰέναι. καὶ πρῶτόν γε
ἔδειξεν ὅτι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα οὐκ εἰσὶν ἄπειρα. ἐν τῷ τί
ἐστι δὲ κατηγοροῦνται τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν εἰδῶν οὐ μόνον ἐπὶ
τῆς οὐσίας ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. ὅτι δὲ οὐκ ἄπειρά εἰσι τὰ
ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, ἔδειξε τῇ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῇ· εἰ γὰρ ἄπειρα
15 εἴη, φησίν, οὐδὲ ὁρίσασθαι τὰ πράγματα οὐδὲ γνῶναι ἐνδέχεται. εἰ γὰρ 40
βουληθείημεν ὁρίσασθαι τὸν ἄνθρωπον καὶ εἴπωμεν ζῷον εἶναι λογικὸν
θνητόν, ἵνα γνῶμεν ἀληθῶς τί σημαίνει ὁ ὁρισμός, δεῖ ὁρίσασθαι ἕκαστον
τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ παραληφθέντων καὶ πάλιν ἐκείνων ἕκαστον. εἰ οὖν μὴ
ἵστανται αἱ κατηγορίαι, ἀδύνατον ὁρίσασθαί τι· τὸ ἄπειρον γὰρ ἀδιεξίτητον·
20 γνῶναι δέ τι οὐκ ἐνδέχεται τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ μὴ διεγνωσμένων, λέγω δὴ
τοῦ γένους. οἷον τὸν ἄνθρωπον γνῶναι οὐκ ἔστι μὴ ἐγνωσμένου τοῦ ζῴου·
τὸ δὲ ζῷον πάλιν οὐκ ἴσμεν, τί σημαίνει, μὴ τὸ τούτου γένος εἰδότες, καὶ τοῦτο 45
οὐκ ἐπ' ἄπειρον. ὁμοίως καὶ ἐπὶ ποιοῦ καὶ ποσοῦ καὶ τῶν ἄλλων. ταῦτα
οὖν εἰπὼν καὶ θελήσας τὸν λόγον ἐπεκτεῖναι μὴ μόνον ἐπὶ τῶν κατ' οὐσίαν
25 κατηγορουμένων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων ταῖς οὐσίαις (καὶ ταῦτα
γὰρ κατηγοροῦνται τῶν οὐσιῶν· φαμὲν γὰρ τὸν ἄνθρωπον λευκὸν εἶναι ἢ
τρίπηχυν), ἔλαβεν ἐκ διαιρέσεως ποσαχῶς τὰ κατηγορούμενα κατηγοροῦνται.
καὶ ἔδειξεν ὅτι τῶν κατηγορουμένων τὰ μὲν κυρίως λέγεται κατηγορεῖσθαι, 50
ὅσα κατὰ φύσιν κατηγορεῖται· κατὰ φύσιν δὲ κατηγορεῖται ὅσα [ἢ] ἐν τῷ
30 τί ἐστι κατηγορεῖται, ὥσπερ τὸ ζῷον τοῦ ἀνθρώπου ἢ τὸ χρῶμα τοῦ λευκοῦ,
καὶ ὅσα ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν ἐκείνῳ καθ' οὗ κατηγορεῖται, ὥσπερ τὰ συμ-
βεβηκότα τῶν οὐσιῶν. παρὰ φύσιν δὲ κατηγορεῖται ἥ τε οὐσία τῶν συμ-
βεβηκότων καὶ τὰ συμβεβηκότα τῶν συμβεβηκότων, ὅσα μὴ ἐν τῷ τί ἐστι

1 post ἀλλήλων add. κατηγοροῦμεν a 2 ταῖς λοιπαῖς scripsi: τῇ λοιπῇ RUa
3 εἰ μὴ Ua: ἢ R 4 δὲ a τὰ a 8 πεπεράνθαι RU: πεπερασμένας εἶναι a
10. 11 καὶ — ἔδειξεν RUa²: δείξας a¹ 10 γε Ua²: τε R 13 οὐκ ἐπ' ἄπειρόν a
εἰσι om. R 16 εἴποιμεν a, at cf. p. 250,21. 22 17 δεῖ Ua: τί R
18 περιληφθέντων R 20 ἐγνωσμένων U 22 οὐκ — σημαίνει RUa²: οὐ δυνατὸν
γνῶναι a¹ τὸ τούτου (τοῦ U) — καὶ RUa²: τοῦ γένους αὐτοῦ ἐγνωσμένου. ἀλλὰ a²
23 οὐκ om. a² ποσοῦ — ποιοῦ a 24 γ' οὖν U 27 κατηγορεῖται a
29 κατηγοροῦνται utrobique R κατὰ φύσιν δὲ — 30 κατηγορεῖται om. a ἢ delevi
30 ὅπερ U

κατηγορεῖται. εἶτα ἔδειξεν ὅτι οὐδὲ αἱ παρὰ φύσιν κατηγορίαι ἐπ' ἄπειρον προέρχονται. ταῦτα οὖν δείξας ἀνατρέχει εἰς τὸ προκείμενον· τοῦτο δὲ ἦν τὸ δεῖξαι ὅτι οὐδὲ | τὰ συμβεβηκότα ἐπὶ τὸ ἄνω ἐπ' ἄπειρον τῶν 55v οὐσιῶν κατηγοροῦνται. καὶ δείκνυσι τοῦτο πάλιν διὰ τῶν προδεδειγμένων. 5 διόπερ ἐλέγομεν καὶ λογικὴν καλεῖσθαι τὴν τοιαύτην δεῖξιν, διότι οὐκ ἐπὶ μόνων τῶν κατ' οὐσίαν ὑπαρχόντων καὶ τῶν καθ' αὑτὸ ἁρμόζει ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ὁπωσοῦν κατηγορουμένων κατὰ φύσιν. διόπερ ἔνθα λοιπὸν ἀποδεικτικῶς καὶ μὴ λογικῶς δείκνυσι μὴ ἐπ' ἄπειρον ἰέναι τὰς κατηγο- 5 ρίας, οὐκ ἐνδέχεται λοιπὸν τοῖς ἐπιχειρήμασιν ἐκείνοις ἐπὶ πάντων ἁπλῶς 10 τῶν κατηγορουμένων χρήσασθαι. οὕτως ἄρα λογικὰς δείξεις φησὶ τὰς κοινοτέρας καὶ πλείοσιν ἐφαρμοζούσας. ὅπερ οὖν εἶπον, δείκνυσιν ἐν τούτοις ὅτι οὐδὲ τὰς ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων ταῖς οὐσίαις κατηγορίας ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον ἰέναι. δείκνυσι δὲ διὰ τῶν δεδειγμένων. εἰ γὰρ ἐδείχθη ὅτι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα πάντα πεπερασμένα, πεπερασμένα δὲ καὶ 10 15 τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν (τοῦτο γὰρ ἐκ τῆς ἐναργείας ἔχομεν· πᾶν γάρ, ὃ ἂν εἴπῃς, ὑπὸ μίαν τῶν δέκα κατηγοριῶν ἀνάγεται), εἰ τοίνυν καὶ τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν πεπέρασται, καὶ τὰ ἐν ἑκάστῃ δὲ γένῃ ἢ εἴδη πεπέρασται (τοῦτο γὰρ δέδεικται), δῆλον ἄρα ὅτι καὶ αἱ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων κατὰ τῆς οὐσίας κατηγορίαι πεπερασμέναι εἰσί· τὸ γὰρ ἐκ πεπερασμένων 20 συγκείμενον καὶ αὐτὸ πεπέρασται. οὐδὲν δὲ χεῖρον ἴσως καὶ ἐπὶ παραδείγματος γυμνάσαι τὸν λόγον. οἷον εἰ κατηγοροῖτο τοῦ ἀνθρώπου τὸ 15 λευκὸν καὶ θελήσωμεν γνῶναι τί ποτέ ἐστι τοῦτο ὃ κατηγορήθη τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάγκη δήπου τοῦτο ὁρίσασθαι, ὅτι ἔστι χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως. κατηγορήσομεν οὖν τοῦ λευκοῦ τὸ χρῶμα, καὶ πάλιν τούτου, εἰ τύχοι, τὸ 25 ποιόν. δέδεικται δὲ ὅτι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα πάντα πεπέρασται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ καὶ τῶν λοιπῶν. δέδεικται ἄρα ὅτι καὶ αἱ ἐκ τῶν συμβεβηκότων κατὰ τῆς οὐσίας κατηγορίαι ὡς ἐπὶ τὸ ἄνω πεπερασμέναι εἰσίν. ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ τὸ κάτω αἱ κατηγορίαι πεπερασμέναι εἰσί, 20 λέγω δὴ ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, συντόμως δείκνυσι. πάντα γὰρ τὰ συμβεβη- 30 κότα, φησί, κατὰ τῆς οὐσίας κατηγορεῖται. ὥρισται δὲ τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ πάντα, ἐπὶ μὲν τὸ ἄνω τὰ ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτῆς κατηγορούμενα, ἐπὶ δὲ τὸ κάτω τὰ ἄτομα· τοῦτο γὰρ προφανὲς ἐκ τῆς ἐναργείας, ὅτι τὰ ἄτομα κατ' οὐδενὸς ἄλλου κατηγορεῖται. εἰ τοίνυν ὥρισται ἐπὶ τὸ κάτω ἡ οὐσία, τῆς δὲ οὐσίας κατηγορεῖται τά τε ἐν τῷ τί ἐστι τῆς οὐσίας καὶ τὰ συμβεβη- 25 35 κότα πάντα, δῆλον ἄρα ὅτι καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω πεπέρασται πάντα τὰ κατηγορούμενα (τοῦτο γὰρ δέδεικται διὰ τῶν ὁρισμῶν) καὶ ἐπὶ τὸ κάτω. ἔσχατον γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς κατηγορουμένοις ἡ ἄτομος οὐσία· τὸ γὰρ τελειωτικὸν

2 οὖν RU: δὲ a   4 κατηγορεῖται R   πάλιν τοῦτο a   5 ἐλέγομεν] p. 234,9 sq. δεῖξιν RU: μέθοδον τῆς ἀποδείξεως a   9 λοιπὸν om. R   13 ὅτι om. U   14 post πεπερασμένα prius add. εἰσὶ a   16 ἂν b: ἐὰν RUa   17 ἑκάστω Ra   γένει ἢ εἴδει R   20 δὲ om. U   21 post ἀνθρώπου add. ἢ τοῦ ζῴου a   24 κατηγορήσομεν scripsi: κατηγορήσαμεν libri   εἰ τύχοι τούτου a   28 post εἰσίν add. καὶ R   29 ἐπὶ τὰς ὑποκειμένας U: ὑποκειμένας a²   29. 30 φησι τὰ συμβεβηκότα a   32 post ἐναργείας add. αὐτῆς a   34 τε om. a   36 δέδεικται] p. 82b38 sq.   37 τελικὸν pr. U, corr. U²

πάντως οὐσία τίς ἐστι. καὶ πᾶν συμβεβηκὸς πάντως οὐσίας τινὸς κατηγο- 55v ρεῖται, καὶ εἰς τοῦτο ἔσχατον λήγουσιν αἱ τῶν συμβεβηκότων κατηγορίαι, λέγω δὴ τὴν οὐσίαν. τῆς δὲ οὐσίας ἔσχατον αἱ ἄτομοι οὐσίαι· ταύτας γάρ, ὡς εἶπον, κατ' ἄλλων κατηγορηθῆναι ἀδύνατον. ὅτι δὲ καὶ αἱ τῆς οὐσίας 30 5 κατηγορίαι εἰς τὰ ἄτομα καταλήγουσι, προφανές. δέδεικται ἄρα ὅτι καὶ ἐπὶ τὸ κάτω πεπερασμέναι εἰσὶν αἱ κατηγορίαι· κάτω γὰρ πάσης κατηγορίας αἱ ἄτομοι οὐσίαι.

Ἀλλὰ δὴ ὅτι οὐδ' ἐπὶ τὸ ἄνω ἄπειρα ἔσται. τὰ κατηγορούμενα δῆλον ὅτι οὐκ ἔσται ἐπὶ τὸ ἄνω ἄπειρα.

10 p. 83b13 Ἑκάστου γὰρ κατηγορεῖται ὃ ἂν σημαίνῃ ἢ ποιόν τι ἢ ποσόν τι ἢ τῶν τοιούτων.

Εἶτα τίνα εἰσὶ τὰ κατηγορούμενα, ἀπαριθμεῖται, ὅτι ἤτοι αἱ τοῦ συμβεβηκότος κατηγορίαι ἢ τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ. τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ δέ φησι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι τῶν οὐσιῶν κατηγορούμενα· ταῦτα δέ εἰσι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη 15 καὶ αἱ διαφοραί. πάντα δὲ ταῦτα, φησί, δέδεικται πεπερασμένα ἐπὶ τὸ ἄνω. εἶτα, ἐπειδὴ ἐνδέχεται καὶ ἑκάστης κατηγορίας πεπερασμένα περιεχούσης μηδὲν ἧττον ἀπείρους εἶναι τὰς κατηγορίας, εἴ γε τὰ γένη τῶν 40 κατηγοριῶν μὴ δέκα ἦν μόνον ἀλλ' ἄπειρα (ἀπείρων γὰρ ὄντων τῶν γενῶν, πάντων δὲ κατὰ τῆς οὐσίας κατηγορουμένων, κἂν ἑκάστη πεπερασμένα 20 περιεῖχεν, ἄπειρα πάλιν συνέβαινεν εἶναι τὰ κατὰ τῆς οὐσίας κατηγορούμενα), διὰ τοῦτο οὖν καὶ τοῦτο προστίθησι, ὅτι καὶ τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν πεπέρασται. εἶτα καὶ ἀπαριθμεῖται ταῦτα.

p. 83b17 Ὑπόκειται δὲ ἓν καθ' ἑνὸς κατηγορεῖσθαι.

Ἐν ταῖς ἀποδείξεσι δηλονότι· τοῦτο γὰρ εἶπε καὶ ἔμπροσθεν, ὅτι αἱ 45 25 ἀποδείξεις ἕν τι τούτων δεικνύουσιν, ἢ ποσὸν ἢ ποιὸν ἤ τι τῶν ἄλλων, "ὅταν ἓν καθ' ἑνὸς κατηγορηθῇ". δυνατὸν γὰρ καὶ συμπεπλεγμένας ποιεῖσθαι ἐκ πλειόνων τὰς κατηγορίας, ὡς ὅταν εἴπω 'Σωκράτης ἄνθρωπος φιλόσοφός ἐστιν'· ἀλλ' οὐχ εἷς ὁ κατηγορούμενος ὅρος· δεῖ δὲ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς ἁπλοῦς εἶναι τοὺς ὅρους. τοῦτο οὖν προσέθηκεν, οὐχ ὅτι, εἰ μὴ ἓν καθ' 30 ἑνὸς κατηγορηθῇ, λυμαίνεταί τι τὸ μὴ ἐπ' ἄπειρον γίνεσθαι τὰς κατηγο- 50 ρίας, ἀλλ' ὅτι αἱ πρὸς τοὺς συλλογισμοὺς παραλαμβανόμεναι κατηγορίαι τοιαῦται εἶναι θέλουσιν.

4 ὡς εἶπον post ἄλλων colloc. a ἄλλου U 5 εἰς] εἰσὶ R 6 γὰρ scripsi: δὲ libri 8. 9 om. a 8 ὅτι om. R 9 εἰσιν R 10. 11 lemma post p. 249,4 ἔσται habent RU 11 τι om. R post ἢ add. τι a Arist. (om. A B c d f n p u) 13 δὲ ἐν τῇ οὐσίᾳ a 14 ἐστι alt. l. U 15 δὲ scripsi: γὰρ Ua: om. R ταῦτα ante πάντα colloc. R 16. 17 περιεχούσης RU: ἐχούσης γένη a 17 εἶναι τὰς κατηγορίας ἀπείρους a 18 εἶεν a μόνον a: μόνα RU 19 κἂν Ra[1]: καὶ ἐν U: ἐν a[2] 19. 20 πεπερασμένη ὑπάρχῃ a[1] 20 συμβαῖεν a[1] 21 προστίθησι καὶ τοῦτο a 24 ἔμπροσθεν] p. 83a21—23 29 τοῦτο οὖν RUa[2]: διὰ τοῦτο οὖν τοῦτο a[1] μὲν (post εἰ) a[2] 30 κατηγορηθείη a 31 ὅτι a: om. RU λαμβανόμεναι R: γινόμεναι a[1]

p. 83b18 Αὐτὰ δ' ἑαυτῶν, ὅσα μὴ τί ἐστι, μὴ κατηγορεῖσθαι.

Τουτέστι καὶ τοῦτο ἡμῖν ὑπόκειται, μηδεμίαν κατηγορίαν αὐτὴν ἑαυτῆς κατηγορεῖσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγοροῖτο· οἷον οὐ κατηγορεῖται τὸ λευκὸν τοῦ φαλακροῦ, εἰ οὕτω τύχοι. τὸ μέντοι χρῶμα τοῦ | λευκοῦ· τὶ 56r
5 γάρ ἐστι τὸ λευκὸν τοῦ χρώματος. ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο συμβεβηκὸς ἄλλου συμβεβηκότος κατηγορεῖται. ταῦτα δὲ νῦν ἀναλαμβάνει, ἵνα διακρίνῃ τῶν κατὰ φύσιν τὰς παρὰ φύσιν κατηγορίας.

p. 83b19 Συμβεβηκότα γάρ ἐστι πάντα, ἀλλὰ τὰ μὲν καθ' αὑτά, τὰ δὲ καθ' ἕτερον τρόπον.

10 Τὸ γὰρ χρῶμα τῷ λευκῷ μὲν καθ' αὑτὸ ὑπάρχει, Σωκράτει δὲ καθ' ἕτερον τρόπον· συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ καὶ οὐ καθ' αὑτὸ αὐτῷ ὑπάρχει. ὁ δὲ 'γάρ' σύνδεσμος αἰτίας ἐστὶν ἀπόδοσις τῶν προειρημένων, λέγω δὴ τοῦ μὴ κατηγορεῖσθαι ἀλλήλων τὰ συμβεβηκότα, εἴ γε ἓν μόνον ἐστὶ τοῖς συμβεβηκόσιν ὑποκείμενον γενέσθαι δυνατόν. 10

15 p. 83b22 Οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων τίθεμεν εἶναι, ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὂν λέγεται ὃ λέγεται.

Ὅτι οὐδὲν τῶν συμβεβηκότων ὑποκείμενον ἑτέρῳ τινὶ γενέσθαι δύναται, διὰ τούτων δείκνυσιν· ἕκαστον γὰρ τούτων ἄλλο τι πρότερον ὂν οὕτως ἐκεῖνο λέγεται ὅπερ λέγεται. τὸ γὰρ λευκὸν ἢ ξύλον ἐστὶν ἢ λίθος ἤ τι
20 τοιοῦτον, εἶτα λευκὸν εἶναι λέγεται· ὁμοίως τὸ τρίπηχυ, τὸ δεξιὸν ἢ τῶν ἄλλων ὁτιοῦν.

p. 83b23 Ἀλλ' αὐτὸ ἄλλου καὶ ἄλλ' ἄττα καθ' ἑτέρου. 15

Αὐτὸ μέν, φησί, τῶν συμβεβηκότων ἕκαστον οὐδενὶ ὑπόκειται· αὐτὸ δὲ καθ' ἑτέρου τινὸς λέγεται καὶ ἄλλο κατ' ἄλλου· οἷον λευκὸν μέν, εἰ
25 τύχοι, κατὰ χιόνος ἢ ψιμμυθίου, μέλαν δὲ κατὰ πίσσης ἢ ἐβένου ἤ τινος τῶν ὁμοίων. ἔνια δὲ τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν ἀλλ' αὐτὸ ἄλλου καὶ τοῦτο καθ' ἑτέρου. λέγοι δ' ἄν, οἷον εἰ λευκὸν μὲν κατ' ἀνθρώπου κατηγοροῖτο, τοῦτο δὲ κατὰ Σωκράτους, καὶ τὸ λευκὸν κατὰ Σωκράτους. 20

1 δὲ αὐτῶν RUa cf. vs. 2 5 post γὰρ add. μέρος Ra τὸ λευκὸν τοῦ χρώματος mrg. U: τοῦ λευκοῦ τὸ χρῶμα R, pr. U: τοῦ χρώματος τὸ |λευκόν a 6 κατηγορεῖται συμβεβηκότος a 6. 7 τὰς κατὰ φύσιν καὶ τὰς a 8 ante συμβ. add. Οὐ a αὐτὸ R 10 ἑαυτὸ R 12 αἴτιός a1 ἀποδείξεως Ra1 13 μὴ om. a 14 post ὑποκείμενον add. καθ' ἕτερον ἑτέρῳ ὑποκείμενον a1 ἀδύνατον Ra1 19 ὅπερ λέγεται om. a 20 δίπηχυ Ua1 τὸ alt. RUa2: δὲ a1 22 αὐτὸς pr. U ἄλλου Ra, corr. U: ἄλλοις pr. U, Arist., at cf. vs. 26 25 κατὰ prius om. a post κατὰ prius add. τινος U ante ψιμ. add. τοῦ U ἐβαίνου a 26 τῶν ἄλλων Ra

p. 83b24 Οὔτ' εἰς τὸ ἄνω ἄρα ἓν καθ' ἑνός. 56r

* * * κατηγορεῖται ἢ κατὰ πλειόνων, διὰ μὲν τούτων ἔδειξεν ὅτι οὐχ οἷόν τε ἓν καθ' ἑνὸς κατηγορεῖσθαι ἐπ' ἄπειρον. ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς δείξει ὅτι οὐδὲ ἓν κατὰ πλειόνων· πολλὰ γὰρ καθ' ἑνὸς οὐδέποτε ἐν συλλογισμῷ 5 λαμβάνεται κατηγορούμενα. καὶ ἄλλως· εἰ ἓν καθ' ἑνὸς μὴ κατηγορεῖται ἐπ' ἄπειρον, δῆλον ὅτι οὐδὲ πλείονα καθ' ἑνός· ἐν γὰρ τοῖς πλείοσι πολλαὶ 25 μονάδες.

p. 83b26 Καθ' ὧν μὲν γὰρ λέγεται τὰ συμβεβηκότα, ὅσα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἑκάστου· ταῦτα δὲ οὐκ ἄπειρα.

10 Εἰπὼν ὅτι οὔτ' ἐπὶ τὸ ἄνω οὔτ' ἐπὶ τὸ κάτω τὸ ἄπειρον, ἑκάτερον τούτων δείκνυσι. καὶ πρῶτον πῶς οὐκ ἐπὶ τὸ κάτω. καθ' ὧν γάρ, φησί, τὰ συμβεβηκότα κατηγορεῖται, τουτέστι τὰ ὑποκείμενα τοῖς συμβεβηκόσιν, αἱ οὐσίαι εἰσίν. οὐσίαι δὲ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη καὶ τὰ ἄτομα· φαμὲν γὰρ καὶ ὅτι τὸ ζῷον λευκόν ἐστι, καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος λευκός ἐστι, καὶ ὅτι ὁ 30 15 Σωκράτης λευκός ἐστι. πεπερασμέναι δὲ αἱ οὐσίαι εἰσίν· εἴπομεν γὰρ ὅτι εἰς ἔσχατον τὰ ἄτομα καταλήγουσιν. ὥστε εἰ ὑπόκεινται μὲν πάσῃ κατηγορίᾳ αἱ οὐσίαι, αὐταὶ ἄρα πεπερασμέναι ἐπὶ τὸ κάτω αἱ κατηγορίαι.

p. 83b27 Ἄνω δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ συμβεβηκότα, ἀμφότερα οὐκ ἄπειρα.

20 Ὅτι οὐδὲ ἐπὶ τὸ ἄνω ἄπειρα. τὰ γὰρ ἐπὶ τὸ ἄνω τῶν κατηγοριῶν, φησί, τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐστί· φαμὲν γὰρ 'ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ ζῷον ἔμψυχον, 35 τὸ ἔμψυχον σῶμα, τὸ σῶμα οὐσία'. καὶ τὰ συμβεβηκότα δὲ πάντα πεπέρανται· καὶ γὰρ ταῦτα κατὰ τῶν οὐσιῶν κατηγοροῦνται. ταῦτα δὲ πάντα δέδεικται ἔμπροσθεν πεπερασμένα, ἔνθα ἐδείκνυμεν ὅτι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι 25 κατηγορούμενα πάντα πεπέρασται· ἐδείχθη γὰρ ἐκεῖ διὰ τῶν ὁρισμῶν ὅτι ἑκάστη τῶν κατηγοριῶν πεπέρασται. ὥστε καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ ἐπὶ τὸ κάτω πεπερασμέναι εἰσὶν αἱ κατηγορίαι.

---

2 lacunam indicavi, supple Ἐπεὶ τὸ ἓν ἢ καθ' ἑνὸς κατηγορεῖται—πλειόνων om. a[1] ἢ Ua[2]: καὶ R διὰ πλειόνων ἔδειξε τοῦτο, ὅτι a 3 καθ' ἑνὸς ἓν a ἐφεξῆς] c. 23 p. 84b3 sq. 4 πολλὰ Ua: ἃ R 10 τὰ ἄνω—τὰ κάτω a ἐπὶ alt. a: εἰς RU 13 αἱ om. U λέγομεν a 14 ἐστι prius om. Ra ἐστι alt. om. R 15 ἐστι om. Ra εἴπομεν] p. 250,32 16 εἰ om. U 17 αὐταὶ scripsi: αὐτῆς RU: om. a πεπερασμέναι ἄρα Ra 20 ἀπειρία U τὰ (ante ἄνω alt.) a 21 τὰ pr. U, a: ταῦτα corr. U: τά τε R λέγομεν a 22 τὸ ἔμψυχον om. a τὸ σῶμα οὐσία a: om. RU δὲ a: om. RU 23 καὶ ταῦτα γὰρ ἐκ—κατηγοροῦντες R πάντα δὲ ταῦτα U 24 ἔμπροσθεν] p. 82b37 sq. 25 κατηγορούμενα om. a 26 καὶ prius om. U

p. 83b28 Ἀνάγκη ἄρα εἶναί τι οὗ πρῶτόν τι κατηγορεῖται. 56r

Συμπεραίνεται διὰ τούτων τὰς τρεῖς ὑποθέσεις. ἀνάγκη οὖν, φησίν, εἶναί τι ἔσχατον οὗ πρῶτον κατηγορεῖταί τι· τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἄτομον, οὗ πρώτως κατηγορεῖται τὸ εἰδικώτατον εἶδος. καὶ οὕτω κατὰ συνέχειαν 45
5 προϊουσῶν τῶν κατηγοριῶν ἵστανται εἴς τι ἔσχατον καθ' οὗ οὐδὲν ἕτερον κατηγορεῖται. ὥστε καὶ τὰ ἄκρα ὥρισται καὶ τὰ μέσα.

p. 83b32 Ἔτι δὲ ἄλλος, εἰ ὧν πρότερα ἄττα κατηγορεῖται, ἔσται τούτων ἀπόδειξις καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ τοῦτον τὸν τρόπον λογικὸν καλεῖ, οὐ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν (οὐδὲ
10 γὰρ ἐπὶ πλειόνων ἁρμόζει τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ἀλλ' ἐπὶ μόνων τῶν ἀπο- 50 δεικτικῶν), ἀλλ' ὅτι λαμβάνει τὸ εἶναι ἀπόδειξιν. ταύτῃ δ' ἂν ἁρμόζοι ἡ Ἀλεξάνδρου ἐξήγησις ἡ ἐπὶ τοῦ προτέρου ἐπιχειρήματος λογικὸν αὐτὸ διὰ τοῦτο λέγοντος, διὰ τὸ λαβεῖν ὡμολογημένον ὅτι εἰσὶν ὁρισμοί. καίτοι ἔδειξε καὶ ἐν ἀρχῇ ὅτι ἔστιν ἀπόδειξις· ὥστε οὐ δοκεῖ ἀναποδείκτως τοῦτο εἰλη-
15 φέναι. μήποτε οὖν τὸ "λογικῶς" ἐπ' ἀμφοτέρων ἀκουστέον, διότι μὴ ἐπ' αὐτῶν τῶν καθ' αὑτὸ κατηγορουμένων γυμνάζει τὸν λόγον, ὅπερ ποιεῖ ἐν τοῖς ἑξῆς, | ἀλλ' ἐπί τινων ἑτέρων, οἷον τοῦ λαβεῖν ὅτι εἰσὶν ὁρισμοὶ καὶ 56v ὅτι εἰσὶν ἀποδείξεις. διὰ μέντοι τοῦ νῦν ἐπιχειρήματος δείκνυσιν, ὅτι ἀπείρους εἶναι τὰς μεταξὺ κατηγορίας τῶν ἄκρων ὡρισμένων ὄντων οὐκ ἐνδέ-
20 χεται. λαβὼν οὖν ἐνταῦθα ὡμολογημένον ὅτι ἔστιν ἀπόδειξις, ἀπάγει πάλιν εἰς ἄτοπον τὸν λόγον, ὅτι εἰ ἐπ' ἄπειρον εἶεν αἱ κατηγορίαι, ἀνάγκη ἀναιρεῖσθαι τὴν ἀπόδειξιν. ὡμολογημένον δὲ ἔλαβε τὸ εἶναι ἀπόδειξιν διὰ 5 τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦτο δεδειχέναι, ἐν οἷς ἐνέστη πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας τὴν ἀπόδειξιν καὶ πρὸς τοὺς ἅπαντα ἀποδεικτὰ εἶναι λέγοντας. πρόεισιν οὖν
25 ἡ δεῖξις τοῦτον τὸν τρόπον. ὧν ἔστι, φησί, πρότερά τινα, τούτων ἔστιν ἀπόδειξις. ὧν δὲ ἔστιν ἀπόδειξις, οὐκ ἐνδέχεται ταῦτα εἰδέναι μὴ δι' ἀποδείξεως· ἡ γὰρ ἀπόδειξις ἐκ προτέρων τινῶν πιστοῦται τὰ δεύτερα. ὧν δ' ἔστι τινὰ πρότερα, ἀδύνατον ταῦτα γνῶναι μὴ προεγνωσμένων τῶν πρώτων. δύο γὰρ τρόποι γνώσεως, ὅ τε δι' ἀποδείξεως ἐκ τῶν προτέρων τὰ 10
30 δεύτερα πιστούμενος καὶ ὁ κρείττων ἢ κατὰ ἀπόδειξιν, ὁ τῶν κοινῶν λέγω ἐννοιῶν, καθ' ὃν τὰς ἀμέσους γινώσκομεν προτάσεις καὶ τὰς κοινὰς ἐννοίας,

2 καὶ φησὶν, ἀνάγκη a 3 πρώτως Ua 5 ἵστανται RUa[2]: ἵσταται ἡ πρόοδος αὐτῶν a[1] 7 ἄλλος R Arist.: ἄλλως Ua ἄττα RUa (A B M) ἔσται κτλ. om. R ἔσται U (A B D M c f d u n): ἔστι a Arist. 9 οὐδὲ Ua: οὐ R 10. 11 ἀποδεικτῶν R 11 ἄλλο τι libri post ἡ add. τοῦ a 12 Ἀλεξάνδρου] cf. p. 233,32 sq. 13 λαμβάνειν a ὡμολογούμενον sic Ua 14 ἐν ἀρχῇ] c. 3 p. 72b5 sq. ὅτι δι' ἀποδείξεως Ra τοῦτο ἀναποδείκτως U 15 λογικῶς] p. 82b35 ὅτι Ra 16 καθ' αὑτὰ U 17 ἐκ Ra 18 ὅτι prius om. U 20 οὖν RU: καὶ a ἐπάγει R 22 λάβωμεν R: λαμβάνει a 22. 23 διότι R: ὅτι a 23 δέδειχεν Ra 24 ἀποδεικτικὰ U 27 τὰ δεύτερα πιστοῦται U 28 αὐτὰ Ua 29 δι' ἀποδείξεως om. a

οὐκ ἐκ προτέρων αὐτὰς γινώσκοντες (οὐδὲ γὰρ ἔστιν αὐτῶν πρότερα) ἀλλ' 56v
ἀμέσως αὐταῖς ἐπιβάλλοντες, ὡς ἡ αἴσθησις τοῖς αἰσθητοῖς· ἀδύνατον δὲ
τὰ ἀποδεικτὰ τοῦτον τὸν τρόπον γνῶναι. ὥστε εἰ ἐπ' ἄπειρον χωροῦσιν
αἱ κατηγορίαι κατὰ τὸ μέσον, ἀδύνατον εὑρεῖν ἄμεσον πρότασιν. ἀμέσου
5 δὲ προτάσεως μὴ οὔσης ἀλλὰ πάσης τῆς ληφθείσης δεχομένης μεταξὺ ἕτερον 15
ὅρον ἀδύνατον ἀπόδειξιν γενέσθαι, εἴ γε ἡ ἀπόδειξίς τισι προτέροις τὰ δεύ-
τερα πιστοῦται, τῶν δὲ προτέρων μὴ ἐγνωσμένων ἀδύνατον τὰ δεύτερα
γνωσθῆναι. γινώσκομεν δὲ τὰ πρότερα ἢ πάλιν δι' ἀποδείξεως, εἰ κἀκείνων
εἰσὶν ἕτερα πρότερα, ἢ κρειττόνως ἢ κατὰ ἀπόδειξιν, εἰ κοιναὶ εἶεν ἔννοιαι.
10 ἐπ' ἄπειρον δὲ τοῦ ληφθέντος ἔχοντος ἑαυτοῦ προηγούμενόν τι, ἐπεὶ μὴ
δυνατὸν διεξελθεῖν τὸ ἄπειρον μήτε κρειττόνως αὐτὸ γνῶναι ἢ κατὰ ἀπό- 20
δειξιν, ἀνάγκη ἄρα μηδ' ὅλως αὐτὸ γινώσκειν. ὥστε ἀναιροῦσιν ἀπόδειξιν
καὶ ὅλως γνῶσιν καὶ κατάληψιν οἱ ἐπ' ἄπειρον προϊέναι λέγοντες τὰς κατη-
γορίας. εἰ δὲ τοῦτο ἄτοπον καὶ ἔστιν ἀπόδειξις, οὐκ ἐπ' ἄπειρον ἄρα αἱ
15 κατηγορίαι. δυνατὸν δὲ δεῖξαι ὅτι οὐ μόνον αἱ μεταξὺ οὐκ ἄπειροι ἀλλ'
οὐδ' αἱ ἐπὶ τὸ ἄνω· καὶ τούτων γὰρ ἀπείρων οὐσῶν ἀναιρεῖται ἡ ἀπόδειξις,
εἴ γε ἡ ἀπόδειξις διὰ τῶν ὁρισμῶν, ὁρισμοὺς δὲ ἀποδοῦναι οὐχ οἷόν τε
ἐπὶ τὸ ἄνω ἀπείρων οὐσῶν τῶν κατηγοριῶν, ὡς ἐδείξαμεν πρότερον. 25

p. 83b35 Εἰ δὲ τόδε διὰ τῶνδε γνώριμον, τάδε δὲ μὴ ἴσμεν μηδὲ
20 βέλτιον ἔχομεν πρὸς αὐτὰ τοῦ εἰδέναι, οὐδὲ τὸ διὰ τούτων γνώ-
ριμον ἐπιστησόμεθα.

Ὧν γὰρ ἔστι τινὰ πρότερα καὶ ἀρχοειδέστερα, ἀδύνατον τῶν πρώτων
μὴ ἐγνωσμένων τὰ δεύτερα γνωσθῆναι. γινώσκονται δέ, φησί, τὰ πρότερα
ἢ καὶ αὐτὰ δι' ἀποδείξεως, εἰ ἔχοιεν ἑαυτῶν πρότερα, ἢ κρειττόνως ἢ 30
25 κατὰ ἀπόδειξιν, εἰ μηδὲν ἔχοιεν προηγούμενον. μὴ ἐγνωσμένων οὖν, φησί,
τῶν πρώτων διὰ τὴν ἐπ' ἄπειρον τῶν κατηγοριῶν πρόοδον οὐδὲ τὰ ἐκ τῶν
πρώτων γνωριζόμενα γνωσθῆναι δύναται. τὸ δὲ τάδε δὲ μὴ ἴσμεν ἀντὶ
τοῦ 'μὴ δι' ἀποδείξεως ἴσμεν'· τούτῳ γοῦν ἀντέθηκε τὸ μηδὲ βέλτιον
ἔχομεν ἢ κατὰ ἀπόδειξιν πρὸς αὐτὰ [τοῦ εἰδέναι].

30 p. 83b38 Εἰ οὖν ἔστι τι εἰδέναι δι' ἀποδείξεως ἁπλῶς καὶ μὴ ἔκ
τινων μηδ' ἐξ ὑποθέσεως.

Εἶπον ὅτι ὑποτίθεται εἶναι ἀπόδειξιν διὰ τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦτο ἀποδεῖξαι.

---

1 post προτέρων add. τινῶν a πρότερον a 2 αὐταῖς scripsi: αὐτοῖς RUa
4 τὸ om. R 5 οὔσης RU: ληφθείσης a 5. 6 ἑτέρου ὅρου R 6 ἀπόδειξιν
γενέσθαι ἀδύνατον a 7 οὐκ U 8 ἢ πάλιν RU: ἤτοι a 9 εἰσὶν om. U
ἕτερα om. a κρείττους U post ἔννοιαι add. ἢ προτάσεις ἄμεσοι a
10 τι ἑαυτοῦ προηγούμενον a 14 ἄρα Ra: εἰσὶν U 15 ὅτι om. U
16 οὐδ' αἱ scripsi: οὐδὲ RUa 17 οὐχ οἷόν τε RU: ἀδύνατον a 18 πρότερον]
p. 234,14 sq. 22 ἀδύνατον om. R: οὐχ οἷόν τε, sed post 23 γνωσθῆναι a
24 ἑαυτῶν Ra: καὶ αὐτὰ U 27 δύνανται R 28 δι' ἀποδείξεως οὐκ a γοῦν RU:
δὲ a 29 τοῦ εἰδέναι delevi 32 εἰπὼν U εἶπον] p. 254,14. 22

τὸ δὲ μὴ ἔκ τινων μηδὲ ἐξ ὑποθέσεως, τοῦτ' ἔστιν εἰ μὴ πᾶσα ἀπό- 56v
δειξις ἐξ ὑποθέσεως πρόεισιν, ἀλλὰ ἔστι τι καὶ ἁπλῶς ἀποδεῖξαι μηδεμιᾷ
ὑποθέσει χρησάμενον. ἐξ ὑποθέσεως δὲ ἀπόδειξις λέγεται ἡ λαμβάνουσα
ἀποδεικτὸν καὶ ἐν τούτῳ ἕτερόν τι δεικνύουσα, οἷον ὡς εἴ τις λέγοι 'συγκε- 40
5 χωρήσθω μοι ὅτι ἔστι πρόνοια, καὶ δείκνυμι ὅτι ἔστιν ἡ ψυχὴ ἀθάνατος'
ἢ 'συγκεχωρήσθω μοι τὴν ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι, καὶ δείκνυμι ὅτι χωριστή
ἐστι σωμάτων'· ἐξ ὑποθέσεως γὰρ αἱ τοιαῦται ἀποδείξεις καὶ οὐχ ἁπλῶς.

p. 84a2 Ὥστ' εἰ τὰ ἄπειρα μὴ ἐγχωρεῖ διεξελθεῖν, ὧν ἔστιν ἀπό-
δειξις, ταῦτ' οὐκ εἰσόμεθα δι' ἀποδείξεως.

10 Εἰ παντός, φησι, τοῦ ληφθέντος ἐστί τι ἀνώτερον, πάντα ἀνάγκη ἀπο-
δεικτὰ εἶναι· ἐκ προτέρων γὰρ αἱ ἀποδείξεις. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἄπειρον
ἀδιεξίτητον, οὐδὲν ἔσται πάλιν ἀποδεῖξαι, εἴ γε ἀδύνατον μὴ ἐγνωσμένης
τῆς ἀρχῆς. ὥστε εἰς ἀντίφασιν περιάγεται ὁ λόγος, τὸ καὶ πάντα ἀπο-
δεικτὰ εἶναι καὶ μηδὲν ἐνδέχεσθαι ἀποδεῖξαι.

15 p. 84a8 Ἀναλυτικῶς δὲ διὰ τῶνδε φανερόν. 50

Δείξας κοινότερον, ὅτι οὐδεμία κατηγορία ἐπ' ἄπειρον πρόεισι, βούλεται
νῦν ἰδίως ἐπὶ τῶν ἀποδεικτικῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο δεῖξαι. ἀποδεικτικοὶ δὲ
καθ' αὑτὸ δύο τρόποι· ἢ γὰρ τὰ εἰς τὸν ὁρισμὸν τῶν | ὑποκειμένων παρα- 57r
λαμβανόμενα, ὡς τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, οἷον τὸ ζῷον τοῦ ἀν-
20 θρώπου, ἢ ἅπερ εἰς τὸν ἑαυτῶν ὁρισμὸν τὰ ὑποκείμενα παραλαμβάνει, ὡς
τὸ περιττὸν καὶ ἡ σιμότης καὶ τὰ τοιαῦτα. δείκνυσιν οὖν ὅτι οὐδὲν τούτων
ἐπ' ἄπειρον πρόεισιν· οἷον ἀνθρώπου κατηγορεῖται καθ' αὑτὸ τὸ ζῷον,
τούτου δὲ τὸ ἔμψυχον καὶ ἐφεξῆς, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ταῦτα ἐπ' ἄπειρον
ἰέναι· ὁμοίως τῷ ἀριθμῷ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τὸ περιττόν, τούτῳ δὲ τὸ 5
25 πρῶτον καὶ τούτῳ, εἰ τύχοι, ἕτερόν τι, ὅτι οὐδὲ ταῦτα ἐπ' ἄπειρον πρόεισιν.
ἀναλυτικὰς δὲ καλεῖ τὰς τοιαύτας δείξεις ἀντὶ τοῦ 'ἀποδεικτικάς', διότι
ὁ σκοπὸς πάσης τῆς ἀναλυτικῆς πραγματείας ἡ ἀπόδειξίς ἐστιν· οὕτω γοῦν
καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Ἀναλυτικῶν ἐποιήσατο· "πρῶτον εἰπεῖν περὶ τί καὶ
τίνος ἐστὶν ἡ σκέψις, ὅτι περὶ ἀπόδειξιν καὶ ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς".
30 ἐπεὶ οὖν πᾶσαν τὴν περὶ ἀποδείξεως πραγματείαν οὕτως ἐκάλεσεν ἀναλυ- 10

2 ἀλλὰ Ra¹: μηδὲ Ua² 3 post δὲ add. ἡ U 4 ἀποδεικτικὸν R ἐν deleverim 6 εἶναι ἀθάνατον a 7 ἡ τοιαύτη ἀπόδειξις U 8 διεξελθεῖν RU (M): διελθεῖν a Arist. 10 ἀνωτέρω U 12 ἐστι a post ἀδύνατον add. ἀποδεῖξαι a 13 τῷ Ua 14 ἐνδέχεται ἀποδεικνύναι a 15 φανερόν RUa²: συντομώτερον a¹: φανερὸν συντομώτερον Arist. 17 ἐπὶ RU: διὰ a 18 τρόποι δύο a 22 ἀν-θρώπου U et asterisco notatum, cui tamen in mantissa nihil respondet a: ἀνάγκη R 25 post πρῶτον add. καὶ ἀσύνθετον a προΐασιν R 26 οὖν a post τοῦ add. οὐκ R 27 πραγματείας RU: * ἐπιστήμης (asterisco in mantissa nihil respondet) a 28 post ἐποιήσατο add. εἰρηκὼς a πρῶτον om. U πρῶτον κτλ.] Anal. pr. I 1 p. 24a10 29 ἐπιστήμην ἀποδεικτικήν R

τικὴν ἐκ μέρους τὸ πᾶν ὀνομάσας, διὰ τοῦτο καὶ πάσας τὰς ἀποδεικτικὰς 57r
δείξεις ἀναλυτικὰς ἐκάλεσε. καὶ γὰρ σκοπὸς ἡμῖν διὰ πάσης τῆς μεθόδου
τοὺς παρὰ τοῖς παλαιοῖς συλλογισμοὺς ἐπισκέψασθαι, εἰ ἀναγκαῖοι καὶ ἀπο-
δεικτικοί, καὶ τεχνικῶς ἀναλῦσαι καὶ ἀγαγεῖν ὑπὸ τὰ σχήματα τάς τε
5 ὕλας αὐτῶν ἐπισκέψασθαι, εἰ ἀναγκαῖαι καὶ ἀποδεικτικαί. διὰ τοῦτο οὖν
ἐκ τοῦ χρησιμωτέρου μέρους ἡ πᾶσα πραγματεία ἐκλήθη. ὅτι δὲ οὐδὲ
τὰ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι κατηγορούμενα ἄπειρά ἐστι, δείκνυσι τοῦτον τὸν 15
τρόπον. κατηγορεῖται γὰρ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι τὰ καθ' αὑτό. τούτων δὲ
δύο ἦσαν τρόποι· πρῶτος μὲν τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὑποκειμένου παρα-
10 λαμβανόμενα· καθ' αὑτὸ γὰρ τὸ ζῷον τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει καὶ τὸ λογικόν·
ὁμοίως τῷ λίθῳ τὸ ἄψυχον· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὡσαύτως. δεύτερος δὲ ἦν
τρόπος τῶν καθ' αὑτὸ ὅσα ἐν τῷ ἑαυτῶν ὁρισμῷ τὸ ὑποκείμενον παρα-
λαμβάνει, ὡς τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ εὐθὺ καὶ καμ-
πύλον τὴν γραμμὴν καὶ τὸ σιμὸν τὴν ῥῖνα. καὶ πρῶτόν γε δείκνυσιν ὅτι 20
15 τὰ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τοῦ καθ' αὑτὸ οὐκ ἐπ' ἄπειρον πρόεισιν.
οἷον εἰ τὸ περιττὸν ὑπάρχει τῷ ἀριθμῷ, ἀνάγκη δήπου ἐν τῷ λόγῳ τοῦ
περιττοῦ ὑπάρχειν τὸν ἀριθμόν· πάλιν εἰ τῷ περιττῷ ⟨ὑπάρχει τὸ πρῶτον,
ἐν τῷ⟩ λόγῳ τοῦ πρώτου ἐνυπάρξει τό τε περιττὸν καὶ ὁ ἀριθμός· ὁμοίως καὶ
εἰ ἄλλο τι καθ' αὑτὸ ὑπάρξει τῷ πρώτῳ, ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐκείνου παραληφθή-
20 σεται τὰ ὑποκάτω πάντα, τό τε πρῶτον καὶ τὸ περιττὸν καὶ ὁ ἀριθμός. ἐπεὶ 25
γὰρ περὶ τῶν καθ' αὑτὸ νῦν ὁ λόγος καὶ τούτων τοῦ δευτέρου τρόπου, ταῦτα
δὲ ἡ ὑπόθεσις ἔχει ἐπ' ἄπειρον προϊέναι, δῆλον ὅτι ἀεὶ τὰ ὑποκείμενα εἰς τὸν
ὁρισμὸν αὐτῶν παραληφθήσονται, οὐ μόνον τὰ προσεχῆ ἀλλὰ καὶ τὰ πορρω-
τέρω· εἰ γὰρ τῷ περιττῷ ὑπάρχει τὸ πρῶτον, ἀνάγκη δήπου ἐν τῷ τοῦ
25 πρώτου ὁρισμῷ μὴ μόνον τὸ περιττὸν παραληφθῆναι ἀλλὰ καὶ τὸν ἀριθμόν.
εἰ οὖν ἄπειρα εἶεν τὰ καθ' αὑτὸ καὶ ταῦτα ἐνεργείᾳ ὑπάρχει, δῆλον ὅτι
εἰς τὸν τινῶν ὁρισμὸν ἄπειρα ἔσται τὰ παραλαμβανόμενα. 30

Ἀλλ' εἰς τοῦτο μὲν οὐ φαίνεται ὁ Ἀριστοτέλης ἀπάγων τὸν λόγον.
εἶπε γὰρ ἄν τις πρὸς τοῦτον ὅτι οὐκ ἔσται λαβεῖν τὸ ἔσχατον τῶν καθ'
30 αὑτὸ ὑπαρχόντων ἀπείρων ὄντων. εἰ δὲ τοῦτο, τῶν μεταξὺ πάντως ἔσται
τὸ λαμβανόμενον· τούτου δὲ οὐκέτι ἄπειρα ἔσται τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ παρα-
λαμβανόμενα. ὥρισται γὰρ τὸ ὑποκείμενον, οἷον ὁ ἀριθμός· ὅ τι ἂν οὖν
λάβω τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων, πάντως τὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀριθμοῦ

---

1 πάσας om. U   2 post ἡμῖν add. ἐστι a   διὰ πάσης ἡμῖν U   post μεθόδου add. ταύτης a   3. 4 εἰ—ἀποδεικτικοί om. U   3 ἀναγκαῖοι a: ἀναγκαῖαι R   3. 4 ἀποδεικτικοί scripsi: ἀποδεικτικαί R: τεχνικοί a   5 ἐπισκέψασθαι—ἀποδεικτικαί om. R   6 post μέρους add. αὐτοῦ Ua   οὖν U   9 δύο ἦσαν τρόποι] c. 4 p. 73a 34 sq.   10 τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τὸ ζῷον καὶ τὸ λογικὸν ὑπάρχει a   11 ὁμοίως, om. δὲ a   δὲ alt. a: om. RU   12 τρόπος ἦν a   τοῦ U   12. 13 παρελάμβανεν R   13 ante ἄρτιον add. τὸ U   15 post αὑτὸ add. ὅτι R   17 ante πάλιν add. καὶ a[1]   εἰ Ua[2]: ἐν Ra[1]   περιττῷ om. a[1]   17. 18 ὑπάρχει—ἐν τῷ addidi   18 post πρώτου add. καὶ ἀσυνθέτου a   ὑπάρξει a[1]   τε om. Ra[1]   ὁμοίως—20 ὁ ἀριθμός om. U   19 τῷ tert. om. a   20 τε a: γε R   23 post αὐτῶν add. οὐ R   παραληφθήσεται U   26 δ' a   εἶεν RU: ἐλήφθη a   29 τοῦτο a

πεπερασμένα ἔσται, ἅπερ δεῖ ἐν τῷ ὁρισμῷ τούτου παραλαμβάνεσθαι. 57r
ὥστε οὐ δοκεῖ ἀναγκαία εἶναι ἡ εἰς τοῦτο τὸ ἄτοπον ἀπαγωγή, διότι μὴ 35
τὰ κατηγορούμενα εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὑποκειμένου παραλαμβάνεται ἀλλ'
ἔμπαλιν. τοῦτο μέντοι τὸ ἄτοπον προσηκόντως τῷ δευτέρῳ τρόπῳ τοῦ
5 καθ' αὑτὸ ἐπιφέρεται, διότι ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὑποκειμένου τὰ κατηγορούμενα παραλαμβάνεται, ταῦτα δὲ ὑπόκειται ἄπειρα εἶναι. εἰκότως ἄρα
ὁ Ἀριστοτέλης οὐκ εἰς τοῦτο ἀπήγαγε τὸν λόγον, ἀλλ' ὅτι εἰ ἄπειρα εἶεν
τὰ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα, συμβήσεται ἄπειρα ὑπάρχειν τῷ ἑνί, λέγω δὴ 40
τῷ ἀριθμῷ. τὸ γὰρ πρῶτον, ὅπερ ὑπάρχει τῷ περιττῷ, δῆλον ὅτι καὶ τῷ
10 ἀριθμῷ ὑπάρξει· καὶ εἴ τῷ πρώτῳ ἕτερόν τι ὑπάρξει, τοῦτο αὐτὸ ὑπάρξει καὶ
τῷ περιττῷ καὶ τῷ ἀριθμῷ. ὥστε συμβήσεται τῷ ἑνί, λέγω δὴ τῷ ἀριθμῷ,
ἄπειρα ὑπάρχειν. εἰ δὲ τοῦτο, φησίν, ἀδύνατον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐπὶ τὸ
ἄνω ἄπειρα ἔσται, ὅπερ ὑπέκειτο. ἐπὶ τὸ ἄνω δέ φησιν ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ
ἐπὶ τὸ περιττὸν καὶ τὸ πρῶτον καὶ ἐφεξῆς. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον
15 προϊέναι τὰ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τοῦ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα. 45

Ὁ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης εἰς τοῦτο ἀπήγαγε τὸν λόγον εἰπὼν ὅτι μὴ
ἐνδέχεται ἄπειρα τοιαῦτα ὑπάρχειν τῷ ἑνί. τοιαῦτα δὲ δῆλον ὅτι
τὰ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα. τοῦτο δὲ προσέθηκεν, οὐχ ὅτι ἐνδέχεται ἕτερα μὴ
καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα ἄπειρα εἶναι ἐν ἑνί, ἀλλ' ἤτοι, ἐπειδὴ περὶ τῶν καθ'
20 αὑτὸ ὑπαρχόντων ὁ λόγος νῦν, καὶ τὸ συμβαῖνον εἶπε τοῖς καθ' αὑτό, ἢ πρὸς
ἀντιδιαστολὴν τῶν μορίων τοῦ συνεχοῦς, ὅτι ἐκεῖνα δυνάμει ἄπειρά ἐστιν.
ἁπλῶς γοῦν τοσοῦτον εἰπών, ὅτι μὴ ἐνδέχεται ἄπειρα ὑπάρχειν τῷ 50
ἑνί, πῶς τοῦτο οὐκ ἐνδέχεται, οὐ προσέθηκεν. ὁ μέντοι Ἀλέξανδρός φησιν
ὅτι συμβαίνει γὰρ οὕτω τὸ ἄπειρον ἐνεργείᾳ εἶναι. τοῦτο δὲ οὐ προσφυῶς
25 δοκεῖ τοῖς προκειμένοις ἐπάγειν· αὐτὸ γὰρ δὴ τοῦτο ὑπετίθετο, ἐνεργείᾳ
εἶναι τὸ ἄπειρον. ὥστε οὐδὲν ἄτοπον δόξει τοῦτο εἶναι. ἔλεγεν οὖν
ὁ φιλόσοφος ὡς πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τείνειν τὸν λόγον, ὅτι συμβήσεται ἐν
τοῖς ὁρισμοῖς ἄπειρα παραλαμβάνεσθαι. ἐμοὶ δὲ οὐδὲ τοῦτο δοκεῖ ἀληθὲς
εἶναι, | λέγω δὴ ὅτι οὐκ εἰς τοῦτο τὸ ἄτοπον ἀπάγει τὸν λόγον ὁ Ἀριστο- 57v
30 τέλης· τὸ γὰρ ἄπειρα ὑπάρχειν τῷ ἑνί φησι, τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς δείξομεν
τὴν λέξιν ἐπεξιόντες· εἰς ὁρισμὸν δὲ τοῦ ἀριθμοῦ παραλαμβάνονται τὰ καθ'
αὑτὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ. ὥστε οὐ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῷ συντείνει ὁ λόγος,
ὅτι μὴ ἐνδέχεται τούτους ἐξ ἀπείρων συνεστηκέναι, ἀλλ' ὅτι εἰ τὰ ὑπάρχοντα τῷ ἀριθμῷ ἄπειρα εἶεν, ταῦτα δὲ καθ' αὑτὸ αὐτῷ ὑπάρχει, ἀδύνατον 5
35 ⟨δ' αὐτὸν⟩ γνῶναι τὸν μὴ εἰδότα πάντα τὰ καθ' αὑτὸ αὐτῷ ὑπάρχοντα (οὐ γὰρ

7 post τοῦτο add. τὸ ἄτοπον a 9 post περιττῷ add. τοῦτο U 10. 11 καὶ τῷ περιττῷ ὑπάρξει U 14 τὸν (post καὶ) R 15 εἶναι a¹ τὰ a²: om. RUa¹ ὑπάρχοντα a²: ὑπάρχοντος RUa¹ 16 εἰς τοῦτο om. R: εἰς τὸ ἀδύνατον, sed post λόγον a 17 ὑπάρχειν τῷ ἑνὶ τοιαῦτα a ante τῷ add. ἐν Arist. (om. p) cf. p. 261,21 19 ἐν om. a ἤτοι om. U 20 τοῖς καθ' αὑτό a: om. RU 23 οὐ om. R 25 δὴ om. a fort. ὑπετίθετο ⟨τὸ⟩ cf. p. 276,13 26 τὸ ὑποκείμενον a¹ δείξει a 30 τὸ συμβαίνει γὰρ οὕτω ἄπειρα a¹ τῷ ἑνὶ bis a² φησι τῷ om. a¹ 31 post εἰς add. τὸν a παραλαμβάνεται a 32 αὐτὸ R οὐ om. Ua post λόγος add. οὐχ b 34 αὐτῷ U: om. Ra 35 δ' αὐτὸν addidi

ἂν εἰδείημεν φύσιν τριγώνου μὴ εἰδότες τίνα ποτέ ἐστι τὰ καθ' αὑτὸ αὐτῷ 57v
ὑπάρχοντα), ὥστε εἰ ἄπειρά εἰσι τὰ καθ' αὑτὸ τοῖς πράγμασι ὑπάρχοντα,
τὰ δὲ ἄπειρα γνῶναι καὶ διεξελθεῖν ἀδύνατον, ἀδύνατον ἄρα γνῶσιν τῶν
πραγμάτων ἔχειν. ὥστε εἰ τοῦτο ἄτοπον, ἀδύνατον ἄρα τῷ ἑνὶ ἄπειρα καθ'
5 αὑτὸ ὑπάρχειν. προστίθησι δὲ τούτοις καὶ ἕτερον ὁ Ἀλέξανδρος δεικνὺς
μὴ ἐνδέχεσθαι ἄπειρα εἶναι τὰ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον καθ' αὑτὸ ὑπάρ- 10
χοντα· ταῦτα γάρ, φησίν, ἀεὶ ἐπὶ τὸ ἔλαττον πρόεισιν. ὥσπερ γὰρ τοῦ
ἀριθμοῦ τὸ περιττὸν ἐπ' ἔλαττον καὶ τὸ πρῶτον ἐπ' ἔλαττον τοῦ περιττοῦ,
οὕτως, εἰ καὶ τῷ πρώτῳ ἕτερόν τι ὑπῆρχεν, ἐπ' ἔλαττον ἂν ἦν κἀκεῖνο
10 τοῦ πρώτου, καὶ ἐφεξῆς ὁμοίως ἐπὶ τὸ ἔλαττον προϊόντα εἰς τὰ ἄτομα τε-
λευτῶσιν. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον προϊέναι τὰ τοιαῦτα. εἰ μὲν
γὰρ ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐγίνετο ἡ πρόοδος, εἶχεν ἄν τινα λόγον, μήποτε ἐπ'
ἄπειρον πρόεισιν, ὥσπερ ἐπὶ τὸ μεῖζον ἡ τοῦ ἀριθμοῦ προκοπή· εἰ δ' ἐπὶ 15
τὸ ἔλαττον ἡ πρόοδος, ἀνάγκη δήπου καταντῆσαι εἰς τὰ ἄτομα, ὥσπερ
15 καὶ ἡ τοῦ ἀριθμοῦ ἐπὶ τὸ ἔλαττον προκοπὴ εἰς τὴν μονάδα καταντᾷ. οὐκ
ἄρα ἐνδέχεται ἐπ' ἄπειρον προϊέναι τὰ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τοῦ καθ'
αὑτὸ ὑπάρχοντα τοῖς πράγμασιν.

Οὕτω μὲν περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου τῶν καθ' αὑτό. ὅτι δὲ οὐδὲ
τὰ κατὰ τὸν πρότερον τρόπον τοῦ καθ' αὑτὸ ἄπειρά ἐστι, ῥᾳδίως δεικνύσιν
20 ἀπὸ τῶν ὁρισμῶν. εἰ γὰρ ταῦτα μὲν ἐν τῷ τί ἐστι τῶν ὑποκειμένων
παραλαμβάνεται, οἷον τὸ ζῷον εἰς ὁρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς ὁρισμὸν 20
τοῦ ζῴου τὸ ἔμψυχον, τοῦτο δ' ἐπ' ἄπειρον πρόεισιν, οὐκ ἐνδέχεται ἄρα
ὁρίσασθαι. ὥστε εἰ τοῦτο ψεῦδος καὶ ἔστιν ἡ διὰ τῶν ὁρισμῶν γνῶσις,
πεπέρασται ἄρα τὰ ἐν τῷ τί ἐστι τῶν πραγμάτων κατηγορούμενα.

25 p. 84a11 Ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξίς ἐστι τῶν ὅσα ὑπάρχει καθ' αὑτὸ τοῖς πράγμασι.

Τὸ τῶν ἄρθρον, τουτέστιν ὅσα καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τοῖς πράγ-
μασι, τούτων ἐστὶν ἀπόδειξις.

p. 84a13 Ὅσα τε γὰρ ἐν ἐκείνοις ὑπάρχει ἐν τῷ τί ἐστιν.

30 Ὁ πρῶτος τρόπος. ταῦτα, φησί, καθ' αὑτὰ λέγεται ὅσα ἐν ἐκείνοις⟨, οἷς⟩ 25

2 ὑπάρχοντα τοῖς πράγμασι a 3 post γνῶσιν add. εἶναι R 4. 5 ὑπάρχειν καθ' αὑτό a 6. 7 τὰ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον a 9 ἐπ' om. R 11 μὲν om. R 12 μήποτε U: μήτε Ra²: εἴτε a¹ 13 ὡς a 13. 14 εἰ δ' ἐπὶ τὸ ἐλ. ἡ a: ἡ δ' ἐπὶ τὸ ἐλ. RU 15 καὶ om. a ἡ ἐπὶ τὸ ἔλαττον τοῦ ἀριθμοῦ a ἐπὶ supra πρὸς scr. R 18 ante οὕτω add. καὶ a τρόπου om. U 19 πρῶτον a: δεύτερον R τῶν a 20 ἐστι om. R 21 εἰς ὁρισμὸν alt. om. a 22 ἄρα om. U 25 τῶν om. R (BcDdfM, pr. Au) 27 τὸ τῶν ἄρθρον Ua²: διὰ τῶν ἄρθρων R: διὰ τῶν ὅρων a¹ post τουτέστι add. τῶν a² ὅσαι Ra¹ καθ' αὑτὸ post ὑπάρχει colloc. a²: repetit ibidem U ὑπάρχουσι a¹ 28 τούτων ἐστὶν scripsi: τουτέστιν Ua²: om. Ra¹ ἀποδείξεις a¹ 29 ὑπάρχει RUa² (d): ἐνυπάρχει a¹ Arist. 30 ταῦτα om. Ra¹ post φησὶ add. τοῦ a¹ αὐτὸ Ra¹ ὅσα — p. 260,2 τί ἐστι RUa²: ἐφ' ὅσων πραγμάτων τὰ καθ' αὑτὸ λεγόμενα, ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτοῖς ὑπάρχει a¹ οἷς addidi

λέγεται καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν, ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτοῖς ὑπάρχει, οἷον ἀνθρώπῳ 57v
τὸ ζῷον ἐν τῷ τί ἐστι.

p. 84a13 Καὶ οἷς αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχουσιν αὐτοῖς.

Ὁ δεύτερος τρόπος. καὶ ταῦτα, φησί, καθ' αὑτὰ λέγεται ἐφ' ὧν αὐτὰ
5 τὰ οἷς ὑπάρχειν λέγεται καθ' αὑτά, τουτέστι τὰ ὑποκείμενα αὐτοῖς, ἐν τῷ
τί ἐστιν ὑπάρχουσιν αὐτοῖς· οἷον † ἡ ῥὶς ὑπάρχει καθ' αὑτὸ τῷ σιμῷ,
ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει αὐτῷ τῷ σιμῷ.

p. 84a14 Οἷον τῷ ἀριθμῷ τὸ περιττόν.

Παραδείγματα τῶν δύο τρόπων ἐν τῷ αὐτῷ τίθησι, τοῦ μὲν δευτέρου τὸ
10 περιττόν (τοῦτο γὰρ καθ' αὑτὸ μὲν ὑπάρχει τῷ ἀριθμῷ, καὶ ὁ ἀριθμὸς ἐν τῷ
ὁρισμῷ τοῦ περιττοῦ παραλαμβάνεται) τοῦ δὲ προτέρου τὸ πλῆθος καὶ τὸ
διαιρετόν· ταῦτα γὰρ ὑπάρχοντα τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ ὁρισμῷ αὐτοῦ παρα-
λαμβάνεται· ὁριζόμενοι γὰρ τὸν ἀριθμὸν ποτὲ μὲν τὸ πλῆθος παραλαμβάνομεν
(φαμὲν γὰρ ἀριθμὸν εἶναι τὸ ἐκ τῶν μονάδων συναγόμενον πλῆθος) ποτὲ 35
15 δὲ τὸ διαιρετόν, λέγοντες ἀριθμὸν εἶναι ποσὸν διωρισμένον.

p. 84a17 Τούτων δ' οὐδέτερα ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι, οὔθ' ὡς
τὸ περιττὸν τοῦ ἀριθμοῦ.

Εἰ τὸ οὐδέτερα ἀκούσωμεν ἐπί τε τοῦ πλήθους καὶ τοῦ διαιρετοῦ,
ἅπερ τοῦ προτέρου τρόπου ἀμφότερα ἦν παραδείγματα, εἰκότως προσέθηκε
20 τὸ οὔθ' ὡς περιττὸν τοῦ ἀριθμοῦ, ἵνα καὶ τὸν δεύτερον τρόπον σημάνῃ. 40
εἰ δὲ τὸ οὐδέτερα ἐπὶ τῶν δύο τρόπων εἴρηται, τὸ οὔθ' ὡς τὸ περιτ-
τὸν τοῦ ἀριθμοῦ κατ' ἐπανάληψιν εἴρηται, ἐπειδὴ τοῦτο πρῶτον προτί-
θησιν ἐλέγξαι.

p. 84a19 Πάλιν γὰρ ἂν ἐν τῷ περιττῷ ἄλλο εἴη ᾧ ἐνυπῆρχεν
25 ὑπάρχοντι.

Εἰ ἕτερόν τι, φησί, καθ' αὑτὸ ὑπάρξει τῷ περιττῷ, ᾧτινι ἐξ ἀνάγκης
τὸ περιττὸν ἐν τῷ λόγῳ ὑπάρξει αὐτοῦ ἐκείνου ὑπάρχοντος καθ' αὑτὸ τῷ
περιττῷ, ἀνάγκη καὶ ἐν τῷ ἐκείνου λόγῳ τὸν ἀριθμὸν παραλαμβάνεσθαι. 45
ὁ μὲν οὖν φιλόσοφος⟨, ὃς⟩ ἐν τῷ τοῦτο δὲ εἰ ἔστιν ὑπέστιξεν, ἵνα σημάνῃ

1 αὐτὸ R 3 lemma post p. 259,29 τί ἐστι colloc. a[1] 4 post ὁ add. δὲ a[1] καὶ ταῦτά φησι RUa[2]: τῶν a[1] αὐτὸ Ua[1] 5 οἷς RUa[2]: ἐφ' ὧν a[1] ὑπάρχει Ua[1]: ἐνυπάρχειν a[2] 6 immo ἡ ῥὶς ⟨, ἧ⟩—τὸ σιμόν cf. p. 61,6. 7 257,14 7 ὑπάρχει a[2]: om. RUa[1] αὐτῷ τῷ σιμῷ om. a[1] 9 παραδίδωσιν ἐν τῷ αὐτῷ a 10 καὶ ὁ RU: ὁ δὲ a 12 αὐτοῦ U: τοῦ αὐτοῦ a[2]: τοῦ περιττοῦ Ra[1] 13 τὸ om. R 18 οὐδέτερον R ἀκούσομεν, sed post διαιρετοῦ a 19 ἀμφότερα τοῦ προτέρου τρόπου a προσέθηκε RU: εὑρίσκομεν προκείμενον a 20 an ὡς ⟨τὸ⟩? cf. vs. 17. 21 21 οὐδέτερον R 24 ἂν a Arist.: om. RU (A B M c d p f) cf. p. 261,11 25 post ὑπάρχοντι add. τοῦτο δὲ εἰ ἔστι πρῶτον ut p. 261,9 RU 29 ὃς addidi

'εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει καὶ ὑπάρχει ἕτερόν τι τῷ περιττῷ', λοιπὸν ἐκ 57v
τοῦ πρῶτον κατὰ συνέχειαν ἀνέγνω. εἰ γὰρ τοῦτο οὕτως ἔχει, φησί,
καὶ ὑπάρχει ἕτερόν τι τῷ περιττῷ, καὶ ἐν ἐκείνῳ πρῶτον ὁ ἀριθμὸς
ἐνυπάρξει ᾗπερ τὸ περιττόν, πρῶτον δ' ἄνωθεν ἀρχομένῳ, ὥσπερ ἂν εἰ
5 εἴποιμεν πρῶτον ὑπάρχειν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν οὐσίαν ᾗπερ τὸ ζῷον. ἐμοὶ
δ' οὐ δοκεῖ καλῶς τεθεῖσθαι ἡ ὑποστιγμή· πρῶτα γὰρ πανταχοῦ ὁ Ἀριστο- 50
τέλης τὰ προσεχῆ λέγει, οὐ τὰ πορρωτέρω. ὑποστικτέον οὖν ἐν τῷ
πρῶτον.

p. 84a 20 Τοῦτο δ' εἰ ἔστι πρῶτον, ὁ ἀριθμὸς ἐνυπάρξει ὑπάρ-
10 χουσιν αὐτῷ.

Εἰπὼν ἂν ἐν τῷ περιττῷ ἄλλο εἴη, λέγει ὡς ἐν παραδείγματι ὁποῖον
ἄλλο· εἰ γὰρ τοῦτο εἴη, φησίν, ὑποθώμεθα ὑπάρχειν τῷ περιττῷ οἷον
πρῶτον. πρῶτον δέ φασιν ἀριθμὸν τὸν μονάδι μόνῃ μετρούμενον κοινῷ
μέτρῳ. οὗτος δὲ τῶν ἀρτίων μὲν οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπάρχει πλὴν μόνῃ τῇ
15 δυά|δι· αὕτη γὰρ μόνη τῶν ἀρτίων μονάδι μόνῃ μετρεῖται· περιττοῖς μέντοι 58r
πᾶσιν ὑπάρχει, τῷ γ', τῷ ε', τῷ ζ' καὶ ἄλλοις μυρίοις. διὰ τοῦτο οὖν
εἴποι ἄν τις καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν τῷ περιττῷ τὸ πρῶτον. εἰ οὖν τῷ
περιττῷ, φησίν, ὑπάρξει καθ' αὑτὸ τὸ πρῶτον, καὶ ἐν τῷ τοῦ πρώτου
ὁρισμῷ ὁ ἀριθμὸς παραληφθήσεται ὥσπερ καὶ τὸ περιττὸν καὶ αὐτῶν
20 τούτων τῷ ἀριθμῷ ὑπαρχόντων.

p. 84a 21 Εἰ οὖν μὴ ἐνδέχεται ἄπειρα τὰ τοιαῦτα ὑπάρχειν τῷ ἑνί. 5

Τὰ τοιαῦτά φησι, τουτέστι τὰ καθ' αὑτὸ κατηγορούμενα.

p. 84a 22 Οὐδὲ ἐπὶ τὸ ἄνω ἔσται ἄπειρα.

Εἰπὼν ἐπὶ τὸ ἄνω φησὶν ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ, τό τε περιττὸν καὶ πρῶτον
25 καὶ τὰ ἐφεξῆς· εἰ γὰρ οὕτως εἶεν ἄπειρα, δῆλον ὅτι ἑνί τινι, τῷ ἀριθμῷ,
ἄπειρα καθ' αὑτὸ ὑπάρχει. εἰ οὖν τοῦτο ἀδύνατον (οὕτω γὰρ καὶ τὴν ἐπι-
στήμην ἀναιρήσομεν), καὶ ἡ πρόοδος ἡ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ ἐπ' ἄπειρον τῶν 10
καθ' αὑτὸ αὐτῷ ὑπαρχόντων ἀδύνατος.

1 ante λοιπὸν add. τὸ δὲ a 2 πρώτου (quod correxerat Waitz Org. II p. X) a 3 ὑπάρξει R ὁ a Arist.: om. RU 4 ἀρχομένων U εἰ om. R 8 πρῶτον Waitz l. c.: πρώτω RUa 9. 10 ὑπάρχουσιν αὐτῷ om. a 11 post εἰπὼν add. γὰρ U: οὖν a ἂν ἐν Arist.: ἂν Ra: ἐν U cf. p. 260,24 12 εἴη om. Ra[1] φησιν ὡς ὑποθέμεθα Ra[1] οἷον om. a[1] 13 πρῶτον δέ φασιν RUa[2]: τουτέστι τὸν a[1] post ἀριθμὸν add. τὸν λεγόμενον πρῶτον a[1] 15 μετρεῖ R μέντοι U: μὲν τοῖς R: μὲν a[2]: δὲ a[1] 16 πλείοσιν Ua[2] τρία—πέντε—ἑπτὰ Ua[2] ζ—ε R ἄλλοις μυρίοις RUa[2]: τοῖς ἄλλοις πᾶσι a[1] οὖν om. Ra[1] 17 εἴπῃ a[1] τῶ περιττῶ ὑπάρχειν U 18 τῶ πρὸ τούτου R 21 post εἰ add. μὲν a τὰ ante ἄπειρα colloc. a: om. Arist. post ὑπάρχειν add. ἐν U Arist. (om. p) 22 τουτέστι om. R 24 εἰπὼν RU: εἰ γὰρ a ἐπὶ a: ὅτι ἔτι εἰ R, om. ἔτι U τό, τε a: καὶ ἐπὶ τὸ RU ante πρῶτον add. τὸ a 25 τὸ R ἄπειρα εἶεν a

p. 84a24 Ὥστ' ἀντιστρέφοντα ἔσται ἀλλ' οὐχ ὑπερτείνοντα. 58r

Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι, εἰ μὴ ἐνδέχεται ἄπειρα ὑπάρχειν τῷ μὴ ἐνδέχεσθαι ἄπειρα ὑπάρχειν τῷ ἑνί, οὐδὲ ἐπὶ τὸ ἄνω ἄπειρα ἔσται, αὐτὸ τοῦτο ἐφεξῆς κατεσκεύασεν. εἰ γὰρ ἀνάγκη τῷ τε ἀριθμῷ πάντα ὑπάρχειν κἀκείνοις 5 πᾶσι τὸν ἀριθμόν, ἀντιστρέφουσι πρὸς ἄλληλα δῆλον ὅτι, καὶ οὔτε ὁ ἀριθμὸς ὑπερτείνει καὶ ἐπὶ πλέον ἐστὶ πάντων τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων, οὔτε 15 τὰ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα ὑπερτείνει τὸν ἀριθμόν. εἰ δὲ τοῦτο μὴ ἐνδέχεται, ἄπειρα τῷ ἀριθμῷ ὑπάρχειν, οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν ἀπείροις ὑπάρχειν ἐνδέχεται.

p. 84a25 Οὐδὲ μὴν ὅσα ἐν τῷ τί ἐστιν ἐνυπάρχει, οὐδὲ ταῦτα 10 ἄπειρα.

Λοιπὸν ὅτι οὐδὲ ἐν τῷ προτέρῳ τρόπῳ τῶν καθ' αὑτὸ ἐπ' ἄπειρον χωροῦσιν αἱ κατηγορίαι.

p. 84a30 Εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ἤδη καὶ τῶν ἀποδείξεων ὅτι ἀνάγκη ἀρχάς τε εἶναι καὶ μὴ πάντων εἶναι ἀπόδειξιν.

15 Δείξας, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἐπ' ἄπειρον ἐνδέχεται χωρεῖν τὰς 25 κατηγορίας, λοιπὸν συνάγει τοῦτο, οὗπερ ἕνεκα καὶ ταῦτα πάντα κεκίνηκε, λέγω δὴ ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων αἱ ἄμεσοι προτάσεις καὶ οὐχ οἷόν τε τὰς ἀποδείξεις ἐπ' ἄπειρον προϊέναι. εἰ γὰρ μὴ ἄμεσοι εἶεν προτάσεις καὶ διὰ τοῦτο μὴ ἵστανται αἱ ἀποδείξεις, ἀλλ' ἀεὶ ἐπὶ πάσης τῆς 20 ληφθείσης προτάσεως ἔστιν ἐμβάλλοντα μέσον ὅρον ποιῆσαι συλλογισμόν, δύο ἄρα ὅρων ὡρισμένων ἐνδέχεται μεταξὺ ἀπείρους εἶναι, ὅπερ ἐδείχθη 30 ἀδύνατον.

p. 84a33 Τὸ γὰρ εἶναι τούτων ὁποτερονοῦν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ εἶναι μηδὲν διάστημα ἄμεσον καὶ ἀδιαίρετον.

25 Τὸ ἐπ' ἄπειρον βαδίζειν τὰς ἀποδείξεις καὶ μὴ εἶναι ἀρχὰς ἀποδείξεων ἢ πάντα ἀποδεικτὰ εἶναι λέγειν οὐδὲν ἕτερόν ἐστι, φησίν, ἢ μηδεμίαν λέγειν εἶναι ἄμεσον πρότασιν· αἱ γὰρ ἀποδείξεις οὐκ ἔξωθεν προσλαμβάνουσαι τοὺς ὅρους προΐασιν ἀλλ' ἐν μέσῳ. οἷον εἰ τὸ Α τῷ Β ὑπάρχει καὶ τὸ Β τῷ Γ, τὸ Α τῷ Γ ὑπάρξει· εἰ οὖν θελήσομεν δεῖξαι πόθεν ὅτι τὸ

---

2 τῷ — 3 ὑπάρχειν om. R 4 παντὶ Ra[1] 5 δηλονότι πρὸς ἄλληλα U 6 post ὑπαρχόντων add. αὐτῷ a 7 μὴ τοῦτο a 9 ὑπάρχει R 15 post τρόπον add. δυνατὸν a ἐνδέχεται om. R 18 post εἶεν add. αἱ R 19 ἐπὶ a: om. RU 20 ἐμβαλόντα a 24 post εἶναι add. τούτων U (Du) 25 βαδίζει a ἀποδείξεως U 26. 27 εἶναι λέγειν a 27 προσλαμβάνουσα, om. 27 τοὺς ὅρους a 28. 29 τῷ β̄ παντί, τὸ δὲ β̄ παντὶ τῷ γ̄, τὸ ᾱ παντὶ τῷ γ̄. εἰ a[1] 29 θελήσαιμεν a

Α τῷ Β ὑπάρχει, μεταξὺ παρεμβαλοῦμεν ὅρον τοῦ Α καὶ τοῦ Β τὸ Δ· 58r
ὁμοίως, εἰ θελήσομεν δεῖξαι ὅτι τὸ Α τῷ Δ ὑπάρχει, μεταξὺ πάλιν 40
παρεμβαλοῦμεν ὅρον τὸ Ε, καὶ οὕτως ἐφεξῆς. ἔσται οὖν μεταξὺ δύο
ὅρων ὡρισμένων ἄπειρα τὰ ἐντεθειμένα, ὅπερ ἀδύνατον· δέδεικται γὰρ ὅτι
5 αἱ κατηγορίαι καὶ ἄνωθεν ἀρχόμεναι ἐπὶ τὸ κάτω ἵστανται καὶ κάτωθεν
ἐπὶ τὸ ἄνω. ὥστε εἰ ἀδύνατον δύο ὅρων τὰ μεταξὺ ἄπειρα εἶναι, οὔτε
πάντα ἐστὶν ἀποδεικτά (αἱ γὰρ ἄμεσοι προτάσεις ἀναπόδεικτοι) οὔτε ἐπ'
ἄπειρον ἡ ἀπόδειξις πρόεισιν, ἀλλ' εἰσὶν ἀρχαὶ ἀποδείξεως αἱ ἄμεσοι προ- 45
τάσεις.

10 p. 84b3 Δεδειγμένων δὲ τούτων φανερὸν ὅτι, ἐάν τι τὸ αὐτὸ δυσὶν
ὑπάρχῃ, οἷον τὸ Α τῷ τε Γ καὶ τῷ Δ.

Ἐπειδὴ ἔδειξεν ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ ἀποδείξεως αἱ ἄμεσοι προτάσεις, ἐκ
τούτων ἕτερόν τι θεώρημα συνάγει, ὅτι ὅταν ἕν τι πλειόνων κατηγορῆται,
ὧν μηδὲν τῶν λοιπῶν κατὰ παντὸς θατέρου κατηγορεῖται, οὐκ ἀεὶ κατά
15 τι κοινὸν τὸ κατηγορούμενον ἐκείνων κατηγορεῖται, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἀμέ-
σως. οἷον τί λέγω; Σωκράτους καὶ Ἀλκιβιάδου κατηγορεῖται ἡ οὐσία κατά 50
τι κοινόν, εἰ τύχοι, τὸ ἔμψυχον· ἐπεὶ γὰρ καὶ Σωκράτης καὶ Ἀλκιβιάδης
ἔμψυχοι, τὸ δὲ ἔμψυχον οὐσία, διὰ τοῦ κοινοῦ τούτου, τοῦ ἐμψύχου, κατη-
γορεῖται Σωκράτους καὶ Ἀλκιβιάδου ἡ οὐσία. ὁμοίως τὸ ἔμψυχον κατά τι
20 κοινόν, τὸ ζῷον, κατηγορεῖται, καὶ τὸ ζῷον ὁμοίως κατά τι κοινόν, τὸ λογι-
κόν, κατηγορεῖται αὐτῶν. ἆρα οὖν καὶ πάντα οὕτως κατηγορεῖται; ἀλλ' εἰ
οὕτω πάντα, οὐκ ἔσται λαβεῖν ἄμεσον πρότασιν, ἀλλὰ πάσης, τῆς ληφθείσης 58v
μεταξὺ ἐνδέχεται προστιθέναι ὅρον. ὥστε δύο ἄκρων ὡρισμένων μεταξὺ
ἄπειροι ἔσονται, ὅπερ ἀδύνατον· κατηγορεῖται γὰρ αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος, καὶ
25 οὐ κατά τι κοινὸν ἀλλ' ἀμφοτέρων ἀμέσως. τοῦτο δὲ προσέθηκε τὸ θεώ-
ρημα, ἐπειδὴ πρὸ τούτου ὑπέθετο ἓν καθ' ἑνὸς κατηγορεῖσθαι καὶ οὕτως
ἔδειξεν ὅτι οὐχ οἷόν τε οὕτως ἐπ' ἄπειρον προϊέναι. ταῦτα δὲ προσέθηκε
δεικνὺς ὅτι οὐ μόνον ἓν καθ' ἑνὸς οὐχ οἷόν τε ἐπ' ἄπειρον προϊέναι, ἀλλ' 5
οὐδὲ ἓν κατὰ πλειόνων.

---

1 β̄ τῶ γ̄ R παρεμβάλλομεν R τοῦ ᾱ — 3 ὅρον iterat U post τοῦ β̄ in iteratis add. ὅμοιον U 2 post ὁμοίως add. πάλιν U (om. in iter. U) a θελήσαιμεν U (sed θελήσομεν in iter. U) a τῶ β̄ in iter. U πάλιν om. U (in iter. non om.) post πάλιν add. τῶν ᾱδ̄ a 3 παρεμβαλοῦμεν a: παρεμβάλλομεν RU τὸ ε̄ om. U 4 ἐντιθέμενα U δέδεικται] c. 20 p. 82a21 sq.
5 καὶ prius om. Ra ἄνωθεν post ἀρχ. colloc. U: ἄνω a ἀρχομένων R
10 τὸ αὐτὸ a[1] Arist.: τῶ αὐτῶ Ua[2]: om. ut reliqua R 11 post δ̄ add. μὴ — ἢ μὴ κατὰ παντός ut p. 264,1. 2 U 13 ἐὰν U ἓν om. Ra κατηγορεῖται a
14 λογικῶν R θάτερον R 15. 16 ἄμεσον R 18 ἔμψυχα a
20 κατηγορεῖται — κοινόν mrg. U[2] 20. 21 κατηγορεῖται αὐτῶν τὸ λογικόν U
22 ἔστι a post λαβεῖν add. ἂν U πρότασιν ἄμεσον a 23 ἄκρων δύο a
25 κοινῶν U ἀμέσως a: ἀμέσων RU 26 πρὸ τούτου] c. 22 p. 83b24 sq. cf. p. 83a22 27 δὲ om. U; fort. δὴ

p. 84b4 Μὴ κατηγορουμένου θατέρου κατὰ θατέρου, ἢ μηδαμῶς 58v ἢ μὴ κατὰ παντός, ὅτι οὐκ ἀεὶ κατὰ κοινόν τι ὑπάρξει.

Τοῦτο ἀναγκαίως προσέθηκεν, ὅτι δεῖ τὰ ὑποκείμενα ἢ μηδ' ὅλως ἀλλήλων ἀντικατηγορεῖσθαι ἀλλ' εἶναι ἢ ἄτομα ἢ ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις, 5 ὥσπερ ἂν εἰ ἡ οὐσία διὰ μέσου τοῦ ⟨σώματος κατηγοροῖτο τοῦ⟩ ἐμψύχου καὶ διὰ μέσου τούτου κατηγοροῖτο τοῦ ζῴου καὶ διὰ μέσου τοῦ ζῴου κατη- 10 γοροῖτο τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ ἀλόγου (ταῦτα γὰρ διὰ τὸ ἀντιδιαιρεῖσθαι οὐδέτερον οὐδετέρου κατηγορεῖται), ἢ εἰ καὶ κατηγορεῖται θάτερον θατέρου, μὴ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι. οἷον εἰ τὸ λογικὸν εἴη καὶ τὸ θνητόν· οὔτε 10 γὰρ τὸ θνητὸν κατὰ παντὸς τοῦ λογικοῦ κατηγορεῖται οὔτε τὸ λογικὸν κατὰ παντὸς τοῦ θνητοῦ. τοῦτο δέ, ὅπερ εἶπον, ἀναγκαίως προσέθηκεν. εἰ γὰρ θάτερον θατέρου κατηγοροῖτο κατὰ παντός, οἷον εἰ τὸ λογικὸν εἴη καὶ ἄνθρωπος (κατὰ παντὸς γὰρ τοῦ ἀνθρώπου τὸ λογικόν), οὐκέτι οὖν κατά τι 15 κοινὸν ἀμφοτέρων κατηγορεῖται τὸ κατηγορούμενον, οἷον, εἰ τύχοι, ἡ οὐσία 15 διὰ τοῦ ζῴου, ἀλλὰ τοῦ ἑτέρου διὰ τοῦ ἑτέρου κατηγορεῖται· τοῦ γὰρ ἀνθρώπου διὰ μέσου τοῦ λογικοῦ κατηγορηθήσεται, οὐκέτι ἀμφοτέρων δι' ἑτέρου τινός. καλῶς οὖν προσέθηκε τὸ μὴ κατηγορουμένου θατέρου κατὰ θατέρου, ἢ μηδαμῶς ἢ μὴ κατὰ παντός. τὸ αὐτὸ τοῦτο ἁρμόσει δῆλον ὅτι, κἂν μὴ δύο ᾖ ἀλλὰ πλείονα καθ' ὧν κατηγορεῖται.

20 p. 84b6 Οἷον τῷ ἰσοσκελεῖ καὶ τῷ σκαληνῷ εἰ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς 20 ἴσας ἔχειν κατὰ κοινόν τι ὑπάρχει· ᾗ γὰρ σχῆμά τι, ὑπάρχει, καὶ οὐχ ᾗ ἕτερον.

Τῶν ἀντιγράφων τὰ μὲν ἔχει δυσὶν ὀρθαῖς, τὰ δὲ τέτρασιν. εἰ μὲν οὖν εἴη δυσὶν ὀρθαῖς, τὸ δὲ ἐπιφερόμενον ᾗ, ὥς τινα τῶν ἀντιγράφων ἔχει, 25 ᾗ γὰρ τριγώνῳ ὑπάρχει, σαφὲς τὸ λεγόμενον· ὑπάρχει γὰρ τῷ ἰσοσκελεῖ καὶ τῷ σκαληνῷ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν τὰς γωνίας 25 οὐχ ᾗ ἰσοσκελές (ταύτῃ γὰρ τὰς πρὸς τῇ βάσει ἴσας ἔχει, οὐ μὴν δύο ὀρθαῖς ἴσας), ἀλλ' οὐδὲ ᾗ σκαληνόν, ἀλλ' ᾗ τρίγωνον ἑκάτερον. κατά τι κοινὸν οὖν, τὸ τρίγωνον, ὑπάρχει αὐτοῖς τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν. εἰ δὲ

---

1 θάτερον (ante κατὰ) R μηδαμοῦ R 2 ἢ μὴ κατὰ om. U ὅτι om. a: ὅτι κτλ. om. R ὑπάρξει a Arist.: ὑπάρχει U 4 ἢ prius om. a ἀλλήλοις a: ἀλλήλων RU 5 σώματος κατηγοροῖτο τοῦ addidi 6. 7 κατηγοροῖτο a: κατηγορεῖται RU 7 ἀντιδιῃρῆσθαι R 8 οὐδετέρου Ra: τοῦ ἑτέρου U post θάτερον add. κατὰ a 10. 11 λογικόν—θνητοῦ—θνητόν—λογικοῦ a[1] 12 post θάτερον add. κατὰ Ua κατὰ παντὸς ante κατηγοροῖτο colloc. U: παντός a 13 οὖν om. a 16 οὐκέτι Ra: οὐκ U 18 μὴ om. Ra 20 εἰ om. Arist. δυσὶν a Arist.: τετράσιν R idemque, sed superscr. δυσ U 23 δυσὶν ὀρθαῖς ἔχει a 24 ᾗ om. a[1] 25 γὰρ alt. om. R: ὅτι a[1] 26 post σκαληνῷ add. ᾗ ἑκάτερον τρίγωνον ὑπάρχει ἑκατέρῳ, δηλαδὴ a[1] 27. 28 οὐχ ᾗ—ἑκάτερον RUa[2]: καὶ οὐχ ᾗ τὸ μὲν ἰσοσκελές, τὸ δὲ σκαληνόν. τῷ γὰρ ἰσοσκελεῖ, ᾗ ἰσοσκελές, τὸ τὰς πρὸς τῇ βάσει γωνίας ἴσας ἔχειν ὑπάρχει. ὁμοίως καὶ τῷ σκαληνῷ ᾗ σκαληνόν, ἕτερόν τι a 29 οὖν κοινὸν a post κοινὸν add. ὅπερ ἐστὶ a[1] αὐτοῖς τὸ (τοῖς RU) RUa[2]: τὸ ἑκάτερον τὰς γωνίας a[1]

εἴη σχήματι, προπερισπαστέον τὸ σχῆμα εὐθείας ὂν πτώσεως καὶ ἐγκλι- 58v
τέον τὸ τι ἀόριστον ὂν μόριον· λέγοι γὰρ ἂν ὡς ὅτι σχῆμά τι, τοῦτο δέ ἐστι
τρίγωνον, ὑπάρχει αὐτοῖς τὸ εἰρημένον. εἰ δὲ εἴη τέτρασιν ὀρθαῖς, τὸ 30
σχήματι προπαροξυτονητέον ὡς δοτικήν, καὶ ὁ λόγος περὶ τῶν ἐκτὸς
5 γωνιῶν· δείκνυται γὰρ ὅτι παντὸς σχήματος τῶν πλευρῶν ἐκβαλλομένων
αἱ ἐκτὸς γωνίαι τέτρασιν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσί. καὶ τούτου τὴν δεῖξιν ἐν τοῖς
συμμίκτοις ἐξεθέμην θεωρήμασι.

p. 84b9 Τοῦτο δ' οὐκ ἀεὶ οὕτως ἔχει.

Τουτέστιν οὐκ ἀεὶ κατὰ κοινόν τι τούτων ἔσται τὸ κατηγορούμενον, 40
10 ἀλλ' ἔσται προϊόντων ὃ καὶ ἀμέσως αὐτῶν κατηγορηθήσεται.

p. 84b14 Ἐν μέντοι τῷ αὐτῷ γένει καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀτόμων ἀνάγκη τοὺς ὅρους εἶναι, εἴπερ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων ἔσται τὸ κοινόν.

Τοὺς ἀποδεικτικοὺς δηλονότι ὅρους· ἐπεί τοί γε τοὺς διαλεκτικοὺς οὐκ
15 ἀνάγκη τοῦ αὐτοῦ γένους εἶναι, ἐπεὶ καὶ ἐξ ἐνδόξων καὶ ἐκ συμβεβηκότων 45
αἱ διαλεκτικαὶ δείξεις. τοὺς μέντοι ἀποδεικτικοὺς ἀνάγκη τοῦ αὐτοῦ γένους
εἶναι. τοῦ αὐτοῦ δὲ γένους φησὶν ἀντὶ τοῦ τὸν ὑποκείμενον ὡς εἰς γένος
ἀνάγεσθαι τὸν κατηγορούμενον, εἴπερ μὴ ἐνδέχεται ἐξ ἄλλου γένους εἰς
ἄλλο μεταβάντα δεῖξαι· εἴρηται γὰρ καὶ ἔμπροσθεν ὅτι οὐχ οἷόν τε τὰ
20 ἰατρικὰ γεωμετρικῶς ἀποδεῖξαι καὶ τὰ γραμματικὰ ῥητορικῶς. ὅθεν καὶ
δοκεῖ μοι τοῦ αὐτοῦ γένους λέγειν οὐχ ἁπλῶς τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγο-
ρίαν· πλείους γὰρ ἐπιστῆμαι τῇ αὐτῇ κέχρηνται κατηγορίᾳ· ἀλλὰ γένος 50
φησὶ τὸ τῆς ἐπιστήμης. οἷον ὅτι δεῖ τοὺς κατηγορουμένους ὅρους καὶ τοὺς
ὑποκειμένους ἐν γεωμετρίᾳ μὲν ὑπὸ τὰ ἐν γεωμετρίᾳ μέρη εἶναι, οἷον, εἰ
25 τύχοι, ὑπὸ τὰς γραμμὰς ἢ τὰ σχήματα ἤ τι τοιοῦτον, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν
ἐπιστημῶν ὁμοίως. τὸ δὲ καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀτόμων, τοῦτ' ἔστι τῶν
αὐτῶν ἀτόμων κατηγορουμένους, ἵνα καὶ τὰ ἄτομα, καθ' ὧν οἱ ὅροι κατη-

1 προπερισπαστέον a2: περισπαστέον RUa1 τὸ σχῆμα, ἵν' ᾖ πτώσεως εὐθείας a1
2 ἀόριστον om. R μόριον ὄν Ra1 λέγοι γὰρ ἂν a1: λέγει γὰρ RUa2
ὡς ὅτι scripsi: inv. ord. a1: ὥτινι RUa2 3 ante τρ. add. τὸ RUa1: om. a2
τρίγωνον a1: τριγώνῳ RUa2 τῷ (post ὀρθαῖς) U 4 προπαροξυντέον U
δοτική R 6 τούτου — 7 θεωρήμασι RUa2: δεικτέον ἐπὶ τοῦ τριγώνου. εἰ γὰρ ἑκάστη
τῶν τοῦ τριγώνου γωνιῶν μετὰ τῆς ἐκτὸς αὐτῆς συνισταμένης γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴση
ἐστί, δῆλον ὅτι αἵ τε ἐκτὸς τοῦ τριγώνου τρεῖς γωνίαι, καὶ αἱ ἐκτὸς τρεῖς, ἓξ ὀρθαῖς ἴσαι
εἰσίν. ὧν αἱ ἐντὸς τρεῖς, δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι. λοιπαὶ ἄρα αἱ ἐκτὸς τρεῖς, τέσσαρσιν ὀρθαῖς ἴσαι
εἰσίν. ὁμοίως δειχθήσεται καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν σχημάτων a1 9 ἔσται om. R
11 ἀτόμων αὐτῶν R 12 εἴπερ κτλ. om. R αὐτὸ Arist. (αὑτὰ B M f u)
15 ἐκ om. R 19 post ἄλλο add. γένος U ἔμπροσθεν] c. 7 p. 75b3 sq.
21 post λέγειν add. ἢ U 22 κατηγορίᾳ κέχρηνται a 23. 24 ὑποκειμένους —
κατηγορουμένους U 25 τὰς et τὰ om. R 26 ὁμοίως ante ἐπιστ. colloc. a:
ὡσαύτως U τουτέστιν ἐκ τῶν a 27 ὑποκειμένους a1

γοροῦνται, ὑπὸ τὰ αὐτὰ γένη ἀνάγωνται καὶ οἱ ὅροι οἱ ἐν τῷ συλλογισμῷ, ὅ τε κατηγορούμενος καὶ ὁ ὑποκείμενος, τῶν αὐτῶν ἀτό|μων κατηγορῶνται 59r ἢ καταφατικῶς ἢ ἀποφατικῶς.

p. 84b19 Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι, ὅταν τὸ Α τῷ Β ὑπάρχῃ, εἰ μὲν
5 ἔστι τι μέσον, ἔστι δεῖξαι ὅτι τὸ Α τῷ Β ὑπάρχει.

Ἐπεὶ δέδεικται ὅτι ἔστιν ἕτερον ἑτέρου ἀμέσως κατηγορεῖν, δῆλον ὅτι, 5 φησίν, ὅταν οὕτως τί τινος κατηγορῆται, οὐκ ἔστι τοῦ αὐτοῦ ἀπόδειξις, εἴ γε πᾶσα ἀπόδειξις γίνεται μέσου ὅρου παρεμβαλλομένου. ὥστε ὧν μὴ ἔστι μέσον ὅρον θεῖναι, οὐδὲ ἀποδεῖξαι τὰ τοιαῦτα ἐνδέχεται· οὐ γὰρ ἀπο-
10 δεικταὶ αἱ ἄμεσοι προτάσεις, τοὐναντίον δὲ ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα ἀποδείξεως αἱ ἄμεσοι προτάσεις. καὶ ἀρχαὶ μὲν πρώτισται οἱ ὅροι· ἀλλὰ καὶ ὡς ἐν προτάσεσιν ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα αἱ ἄμεσοί εἰσι προτάσεις. καὶ ἤτοι 10 πᾶσαι, φησίν, αἱ ἄμεσοι προτάσεις ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖά εἰσι τῶν συλλογισμῶν ἢ αἱ καθόλου. οἷον τί λέγω; εἰς τὸ δεῖξαι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος
15 ἔμψυχός ἐστι, χρῶμαι συλλογισμῷ τοιούτῳ· ὁ ἄνθρωπος λογικόν, τὸ λογικὸν ἔμψυχον, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ἔμψυχον. αὗται αἱ προτάσεις οὐκ εἰσὶν ἄμεσοι· δείκνυνται γὰρ ἡ μὲν μείζων μέσου ὅρου ληφθέντος τοῦ ζῴου· τὸ λογικὸν γὰρ ζῷον, τὸ ζῷον ἔμψυχον, τὸ λογικὸν ἄρα ἔμψυχον· καὶ ἔστιν ἄμεσος πρότασις 'τὸ ζῷον ἔμψυχόν ἐστιν' [καὶ τὸ ἔμψυχον λογικόν]· ὁμοίως καὶ 15
20 ἐπὶ τῆς ἐλάττονος μέσου ὅρου τοῦ ⟨ἀνθρώπου καὶ τοῦ⟩ λογικοῦ παρεντιθεμένου. ἤτοι οὖν, φησί, πᾶσαι αἱ ἄμεσοι προτάσεις ἀρχαί εἰσι καὶ στοιχεῖα τῶν συλλογισμῶν ἢ αἱ καθόλου. καθόλου δὲ λέγει ἤτοι τὰς κοινὰς ἐννοίας ἢ τὰς γενικωτάτας, οἷον τὸ σῶμα, εἰ τύχοι, οὐσία ἐστὶν ἤ τι τοιοῦτον.

p. 84b24 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ Α τῷ Β μὴ ὑπάρχει.

25 Ὅτι ὥσπερ ἐπὶ τῶν καταφάσεων αἱ μὲν ἔμμεσοι ἀποδεικταί εἰσιν, αἱ δὲ ἄμεσοι οὐκ ἀποδεικταὶ ἀλλ' ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα ἀποδείξεως, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων. ἔχομεν οὖν ἐναργῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι μὴ πάντα ἐστὶν ἀποδεικτά, εἴ γε αἱ μὲν ἀποδείξεις ἐκ τῶν ἀρχῶν, ἀρχαὶ δὲ αἱ ἄμεσοι προτάσεις, τῶν δὲ ἀμέσων ἀρχαὶ οὐκ εἰσίν· δέδεικται γὰρ ὅτι εἰσὶν ἄμεσοι
30 προτάσεις.

2 κατηγοροῦνται R 3 ἀποφατικῶς—καταφατικῶς a 7 τί τινὸς οὕτως a οὐκ ἔστιν αὐτὸ ἀποδεῖξαι a 8 post πᾶσα add. ἡ U μέσου ὅρου παραλαμβανομένου γίνεται a 9 ὅρον om. R 9. 10 ἀποδεικταὶ (quod coniecerat Waitz Organ. II p. X) R: ἀποδεικτικαὶ Ua 11. 12 καὶ ἀρχαὶ—προτάσεις om. R 14 αἱ Ua: καὶ R ὁ om. U 15 τοιούτῳ συλλογισμῷ a post ἄνθρωπος add. ζῷόν ἐστι Ra λογικόν prius om. R post τὸ add. δὲ Ra ante λογικὸν alt. add. ζῷον R, post λ. a 19 ante ζῷον add. λογικὸν a ἐστιν om. U καὶ—λογικόν delevi 20. 21 μέσου—παρεντιθεμένου RUa[2]: εἰ λάβοιμεν τὸ λογικὸν μέσον ὅρον τοῦ ζῴου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἑκατέρα τῶν προτάσεων, ἄμεσος ἔσται a[1] 22 ἢ (post λέγει) a 23 τὰ γενικώτατα Ua 27. 28 οὐ πάντα εἰσὶν a 28 διὰ R αἱ δὲ ἀρχαὶ αἱ U 29 post ἀμέσων add. προτάσεων a

p. 84b26 Ἀλλ' ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα τοσαῦτ' ἐστὶν ὅσοι ὅροι· αἱ 59r
γὰρ τούτων προτάσεις ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεως. 25

Εἰσὶ γὰρ καὶ οἱ ὅροι ἀρχαί, ὅσοι ἀλλήλων ἀμέσως κατηγοροῦνται· εἰσὶ δὲ
ἀρχαὶ καὶ αἱ ἐκ τούτων προτάσεις, ὥσπερ καὶ αἱ τῶν συνθέτων ἀρχαὶ
5 εἰσὶ μὲν καὶ ὕλη καὶ εἶδος, εἰσὶ δὲ καὶ τὰ ἐκ τῆς συμπλοκῆς τούτων
πρώτως συντεθειμένα σώματα, λέγω δὴ τὰ στοιχεῖα.

p. 84b28 Καὶ ὥσπερ ἔνιαι ἀρχαί εἰσιν ἀναπόδεικτοι ὅτι ἔστι
τόδε τοδὶ καὶ ὑπάρχει τόδε τῳδί, οὕτως καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τόδε 30
τοδὶ οὐδ' ὑπάρχει τόδε τῳδί.

10 Ὥσπερ, φησί, καταφατικαὶ προτάσεις εἰσὶν ἀναπόδεικτοι, οὕτω δὲ καὶ
ἀποφατικαί· αὗται δέ εἰσιν αἱ ἄμεσοι. εἰπὼν δὲ ὅτι ἔστι τόδε τόδε ἐκ
τοῦ ὑποκειμένου τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο ἐπὶ τὸ κατηγορούμενον, ὥσπερ εἰ
εἴποιμεν 'ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν', καὶ ὑπάρχει τόδε τῳδί ἐκ τοῦ κατη-
γορουμένου, ὥσπερ εἰ εἴποι τις 'τὸ ζῷον ὑπάρχει παντὶ ἀνθρώπῳ'. ὁμοίως 35
15 δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποφατικῶν.

p. 84b30 Ὥστε αἱ μὲν εἶναί τι, αἱ δὲ μὴ εἶναί τι ἔσονται ἀρχαί.

Τουτέστιν αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων αἱ μέν εἰσι καταφατικαὶ αἱ δὲ
ἀποφατικαί.

p. 84b31 Ὅταν δὲ δέῃ τι δεῖξαι, ληπτέον ὃ τοῦ Β πρῶτον κατη-
20 γορεῖται.

Τὸ προκείμενόν ἐστι διὰ τούτων δεῖξαι, ποίαν σχέσιν ἔχει ὁ μέσος
ὅρος πρὸς τοὺς ἄκρους κατὰ τὰ τρία σχήματα ἔν τε τοῖς κατηγορικοῖς
συλλογισμοῖς καὶ ἐν τοῖς ἀποφατικοῖς. καὶ φησὶν ὅτι ἐν μὲν τοῖς κατηγο-
ρικοῖς οὐδέποτε τοῦ κατηγορουμένου ἔξω πίπτει ὁ μέσος, τοῦ δὲ ὑποκει-
25 μένου ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου σχήματος ἀεὶ ἔξω πίπτει, ἐπὶ δὲ
τοῦ τρίτου οὐδὲ τοῦ κατηγορουμένου οὐδὲ τοῦ ὑποκειμένου ἔξω πίπτει.

1 ἀρχὴ R Arist. εἰσὶν R post ὅσοι add. οἱ R (D, pr. f) 3 γὰρ om. a
ἀμέσως ἀλλήλων R 4 ἐκ om. R 5 καὶ primum om. a 6 συντιθέμενα R
7 καὶ ὥσπερ—10 ἀναπόδεικτοι] Οὕτως οὐκ ἔστι τόδε τῳδί. οὐδ' ὑπάρχει τόδε τῳδί. | Ὥσπέρ
φησι καταφατικαὶ προτάσεις εἰσὶ μὴ ἀποδεικταί, αἵ τε λέγουσαι ὅτι τόδε τῷδέ (τόδε Waitz
l. c.) ἐστι. καὶ αἱ (ὅτι Waitz) τόδε τῷδε ὑπάρχει. διὰ τούτων δὲ τὴν φύσιν τῆς ἀμέσου
προτάσεως παρέστησεν a 7 ἔσται R 8 τοδὶ R Arist.: τῶδε U καὶ prius R
Arist.: αἱ U post ὑπάρχει add. ἐνταῦθα περιστᾷ τὴν φύσιν τῆς ἀμέσου προτάσεως R
9 τοδὶ Arist.: τωδὶ RU (d, pr. B) 10 δὴ a 11 αὗται—ἄμεσοι RU: ἄμεσοί
εἰσιν a εἰπὼν om. U δὲ ὅτι a: inv. ord. RU τόδε alt. om. U: τῷδε a: fort.
τοδί cf. vs. 8 12 εἰ om. R 13 εἴπομεν a καὶ RU: ἐν δὲ τῷ εἰπεῖν a
14 ἂν εἴπῃς R: εἰ εἴποιμεν a παντὶ ὑπάρχει a 17 post τουτέστιν add. ὅτι a
ἔσονται R 19 τι om. Arist. (habet f) 21 τίνα a 25 post καὶ add. τοῦ U
ἐπὶ δὲ—26 πίπτει om. a

διαρθρώσαντες οὖν πρότερον τὰ ἐπὶ τῶν κατηγορικῶν λεγόμενα οὕτως 59r
ἐροῦμεν καὶ περὶ τῶν ἀποφατικῶν. τὸ οὖν ἔξω πίπτειν ἐπὶ τῶν κατηγο- 45
ρικῶν σημαίνει τῷ Ἀριστοτέλει τὸ ἐπὶ πλέον εἶναι· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ κατη-
γορεῖσθαι. οὐδέποτε οὖν, φησίν, ἐν καταφατικῷ συλλογισμῷ ὁ μέσος τοῦ
5 μείζονος κατηγορηθήσεται. οἷον εἰ δέοι δεῖξαι τὸ Α τῷ Β ὑπάρχειν ἐν
πρώτῳ σχήματι, λήψομαι μέσον ὅρον ἀμφοῖν. καὶ ὥσπερ ἐν τῷ προβλή-
ματι ἢ συμπεράσματι κατηγορεῖται ὁ μείζων, τουτέστι τὸ Α, οὕτω καὶ ἐν
τῷ συλλογισμῷ μόνον κατηγορεῖται· κατηγορηθήσεται γὰρ τὸ μὲν Α τοῦ 50
Γ, τὸ δὲ Γ τοῦ Β. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ δῆλον ὅτι καταφατικὸν οὐ δείκνυται,
10 ὥστε οὐδέποτε τοῦ μείζονος ἅμα καὶ τοῦ ἐλάττονος ἀλλ' ὁποτέρου ἔτυχε
καταφατικῶς ὁ μέσος κατηγορηθήσεται. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ οὔτε τοῦ μείζονος
οὔτε τοῦ ἐλάττονος κατηγορηθήσεται ὁ μέσος, εἴ γε ἀμφοτέροις δεῖ αὐτὸν
ὑποκεῖσθαι. οὕτω μὲν οὖν ἐπὶ τῶν κατηγορικῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ἀποφατικῶν,
φησίν, ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου σχήματος ὡσαύτως οὐδέποτε τοῦ κατηγορου-
15 μένου ἔξω πίπτει ὁ μέσος, ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ ὁ μεί|ζων ὥσπερ ἐν τῷ προ- 59v
βλήματι ἤτοι συμπεράσματι κατηγορούμενος, οὕτω δὲ καὶ ἐν ταῖς προτά-
σεσιν. ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου, φησίν, οὔτε τοῦ ἐλάττονος οὔτε τοῦ μείζονος ἔξω
πίπτει, τοῦτο δέ ἐστιν οὐδενὸς αὐτῶν ἐπὶ πλέον ἐστὶν οὐδὲ κατηγορεῖται
οὐδενὸς αὐτῶν, εἴ γε ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι ἀμφοτέροις ὁ μέσος ὑπόκειται.
20 ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, φησί, σχήματι οὐδέποτε τοῦ ἐλάττονος ὅρου ἔξω πίπτει
ὁ μέσος. ἔλεγεν οὖν ὁ φιλόσοφος ὅτι οὐκέτι ἐνδέχεται ἐπὶ τούτου τὸ μὴ 5
ἔξω πίπτειν τὸ μὴ κατηγορεῖσθαι ἀκούειν· ἀμφοτέρων γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ
σχήματι ὁ μέσος κατηγορεῖται. εἰ οὖν τῶν δύο κατηγορεῖται, πῶς φησι
τοῦ ἐλάττονος μὴ ἔξω πίπτειν; ἔλεγεν οὖν μὴ ἄλλως ἂν καταστῆσαι τοῦτο,
25 εἰ μὴ τὸ ἔξω πίπτειν τοῦ ἐλάττονος ἄλλως ἀκούσαιμεν νῦν ἀντὶ τοῦ 'οὐδέ-
ποτε τὴν θέσιν αὐτοῦ ἀμείβει ὁ μέσος', καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἔξω πίπτειν
τοῦ ἐλάττονος τὸν μέσον, τὸ τὴν θέσιν τοῦ ἐλάττονος μὴ ἀμείβειν τὸν 10
μέσον. τοῦτο οὖν, φησίν, ἐπὶ τοῦ δευτέρου σχήματος οὐ γίνεται· οὐδέ-
ποτε γὰρ ὁ ἐλάττων γίνεται κατηγορούμενος ὥσπερ ἐν τῷ τρίτῳ, ἀλλ'
30 ὥσπερ ἐν τῷ προβλήματι ὑποκείμενός ἐστιν ἀεὶ ὁ ἐλάττων, οὕτω καὶ
ἐν τῷ συλλογισμῷ τῷ κατὰ τὸ δεύτερον σχῆμα μένει ὁ ὑποκείμενος
μὴ ἀμείβων τὴν ἑαυτοῦ θέσιν. τοῦτο δὲ δῆλον ὅτι καὶ τῷ πρώτῳ
ὑπάρχει σχήματι· καὶ ἐν τούτῳ γὰρ ἀεὶ ὁ ἐλάττων ὑποκείμενός ἐστι.
ταῦτα μὲν οὖν ἐστι τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα μηδὲν πλέον ἔχοντα τῶν 15
35 ἐν τοῖς τρισὶ σχήμασιν εἰρημένων περὶ τῆς θέσεως τῶν τριῶν ὅρων μηδὲ

1 δὲ a 5 ὑπάρχειν scripsi: ὑπάρχει RUa 7 τὸ ā Ra[1]: ὁ πρῶτος Ua[2] 8 μόνον scripsi: μόνος RUa post κατηγορεῖται add. καὶ U δὲ a 8. 9 τὸ — τὸ a: ὁ — ὁ RU 10 ἅμα — ἔτυχε a[2]: om. RUa[1] 11 κατηγορηθήσεται ὁ μέσος U οὔτε om. R 12 ὁ μέσος ὅρος κατηγορηθήσεται a ἀμφοτέρως R 15 ante ἔξω add. οὐκ a 16 δὲ om. a 17 ἐν δὲ τῷ τρίτῳ a 19 ἀμφοτέρας R ὑπόκειται ὁ μέσος a 20 δὲ om. a 21 οὐκέτι RU: οὐκ a 22 ἀκούων a post γάρ add. φησιν a 24 πίπτει ἔξω U ἂν om. a[1] post τοῦτο add. δυνατὸν a[1] 25 ἀκούσαιμεν a: ἀκούσομεν R: ἀκουσόμεθα U post νῦν add. οὖν a 26 αὐτοῦ om. R ante ἀμείβει add. τοῦ ἐλάττονος R, post μέσος a 27 μὴ om. Ra[1] 31 μέρει R 35 εἰρημένων] Anal. pr. I 4 p. 25b32sq. τριῶν om. U

ἀναγκαίου τινὸς ἕνεκα τῶν εἰς ἀπόδειξιν χρησιμευόντων ἐνταῦθα παρεμβε- 59v
βλημένα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

p. 84b35 Ἔστι δὲ ἕν, ὅταν ἄμεσον γένηται καὶ μία πρότασις ἁπλῶς ἡ ἄμεσος.

5 Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι ἀεὶ τὸ μέσον πυκνοῦται, ἕως ἀδιαίρετα γένηται καὶ ἕν, τί λέγει ἐν συλλογισμῷ τὸ ἕν, προσέθηκε διὰ τούτων, ὅτι 20 τὰς ἀμέσους προτάσεις· μέχρι γὰρ τοσούτου καταπυκνοῦται ὁ συλλογισμὸς προσλαμβάνων μέσους ὅρους, ἕως ἂν εἰς τὰς ἀμέσους φθάσῃ προτάσεις, αἵτινές εἰσιν ἀρχαὶ τοῦ συλλογισμοῦ καὶ οἷον μονάδες τινὲς ἀδιαίρετοι. ὥσπερ 10 γάρ, φησίν, ἐν μὲν ἀριθμῷ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ ἀδιαίρετον ἡ μονάς ἐστι καὶ ἐν γραμμῇ ⟨ἡ⟩ στιγμὴ καὶ ἐν χρόνῳ τὸ νῦν καὶ ἄλλο ἐν ἄλλῳ, οὕτω καὶ ἐν συλλογισμῷ ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ ἀδιαίρετον αἱ ἄμεσοι προτάσεις· οὐκέτι γὰρ αὗται διαιρεθῆναι εἰς δύο προτάσεις δύνανται ὥσπερ αἱ ἔμμεσοι. 25

p. 84b38 Ἀλλ' ἐν βάρει μὲν μνᾶ, ἐν δὲ μέλει δίεσις.

15 Παραδείγματος δὲ ἕνεκα ἀρχὴν τοῦ βάρους τὴν μνᾶν φησιν. ὅλως γὰρ ἐπὶ τούτων ἀρχὴ οὐκ ἔστιν, ἐπεὶ ἐπ' ἄπειρον διαιρετὸν τὸ μέγεθος· εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη τὸ πρῶτον καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ βάρους, ἀλλ' εἰ ἄρα, 30 πρὸς τὴν ἡμετέραν συνήθειαν, ὥσπερ καὶ νῦν ἡμεῖς κεχρήμεθα ἐσχάτῳ καὶ ἀδιαιρέτῳ βάρει τῷ ὀγδόῳ μέρει τοῦ κερατίου· μέχρι γὰρ τούτου 20 ποιούμεθα τὴν διαίρεσιν. δίεσις δέ ἐστιν ἡ πρώτη αἰσθητὴ τῶν φθόγγων ἀπήχησις, ἧς πρώτης ἀντιλαμβάνεσθαι δύναται ἡ ἡμετέρα ἀκοή· ταύτην δέ φασι τὸ τέταρτον εἶναι τοῦ ἐπογδόου λόγου.

p. 85a1 Ἐν δ' ἀποδείξει καὶ ἐπιστήμῃ ὁ νοῦς. 35

Εἶπε γὰρ ἐν προοιμίοις ὅτι "οὐ μόνον ἐπιστήμην εἶναί τινά φαμεν ἀλλὰ 25 καὶ ἀρχὴν ἐπιστήμης, ᾗ τοὺς ὅρους γινώσκομεν". ἡ μὲν οὖν ἄμεσος πρότασις γένοιτ' ἂν ἁπλῶς συλλογισμοῦ ἀρχή· καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς ἐστιν ἔνδοξός τις ἄμεσος πρότασις. ἐπιστήμης δὲ καὶ ἀποδείξεως

1 τινος ἀναγκαίου R 1. 2 παραβεβλημένα R 3 ἄμεσος a 4 ἡ om. R 6 post τὸ add. δὲ a¹ διὰ τοῦτο, sed ante προσέθηκεν a¹: om. a² 7 ταῖς ἀμέσοις προτάσεσι a¹ γὰρ om. Ra 9 post εἰσιν add. αἱ U τοῦ om. R 10 μὲν om. U post ἀριθμῷ add. ὡς μὲν U, ὡς R: om. a 11 ἡ addidi 12 post προτάσεις add. εἰσίν a 14 μιᾷ a 15 ἕνεκεν R post ἀρχὴν add. μὲν a 16 an τούτου? ἔστιν Ra: ἔστι λαβεῖν U ἐπειδὴ U 17 τι πρῶτον καὶ [ἡ] conicio εἰ alt. b: ἢ RUa 19 τετάρτῳ a¹ μέρει a: om. RU post κερατίου add. ὅ ἐστι κόκκος εἰς σίτου a 20 post διαίρεσιν add. τῶν σταθμωμένων a 21 post ἡμετέρα add. αἴσθησις . ἤγουν ἡ a ταυτηνί, om. δέ R 22 εἶναι τὸ τέταρτον U 24 ἐν προοιμίοις] c. 3 p. 72b23—25 τι Ra (d n, pr. M) 26 ἀρχὴ συλλογισμοῦ a καὶ alt. om. R 27 ἄμεσον U πρότασις a: om. RU ἐπιστήμη — ἀπόδειξις R

ἁπλῶς ἀρχὴ ὁ νοῦς, καθ' ὃν τὰς κοινὰς ἐννοίας αἱροῦμεν. διὰ τί δὲ μὴ 59v
καὶ τοῦ διαλεκτικοῦ συλλογισμοῦ ἀρχὴν εἶπε τὴν δόξαν; ὡς γὰρ ὁ νοῦς 40
τὰς κοινὰς ἐννοίας αἱρεῖ ἐξ ὧν αἱ ἀποδείξεις, οὕτως ἡ δόξα τὰς διαλεκτικὰς
καὶ ἐνδόξους προτάσεις. φαμὲν οὖν ὅτι οὐκ εἶπε διαλεκτικοῦ συλλογισμοῦ
5 ἀρχὴν εἶναι τὴν ἄμεσον πρότασιν ἀλλ' ἁπλῶς συλλογισμοῦ. ὡς οὖν συλλο-
γισμοῦ ἁπλῶς ἀρχὴ ἂν εἴη ἡ ἄμεσος πρότασις.

p. 85a3 Ἐν δὲ τοῖς στερητικοῖς, ἔνθα μὲν ὃ δεῖ ὑπάρχειν, οὐδὲν 45
τούτου ἔξω πίπτει.

Ὃ δεῖ ὑπάρχειν λέγει τὸ κατηγορούμενον· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ὑπάρχον
10 τῷ ὑποκειμένῳ. τούτου οὖν, φησίν, ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι οὐδὲν ἔξω
πίπτει, τουτέστιν οὐδὲν αὐτοῦ ἀποφάσκεται· μόνως γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ
σχήματι τοῦ μέσου ὁ μείζων ἀποφάσκεται. 50

p. 85a7 Ἐὰν δὲ δέῃ δεῖξαι ὅτι τὸ Δ τῷ Ε οὐχ ὑπάρχει τῷ τὸ Γ
τῷ μὲν Δ παντὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Ε μηδενὶ ἢ μὴ παντί.

15 Μετῆλθεν ἐπὶ τὸ δεύτερον σχῆμα· διὸ καὶ τὰ στοιχεῖα ἤμειψε. καὶ
ἔστι τὸ μὲν Δ μείζων ὅρος, τὸ δὲ Ε ἐλάττων, μέσος τὸ Γ. καλεῖ δὲ τὸ
Ε ᾧ οὐ δεῖ ὑπάρχειν· τοῦ γὰρ ὑποκειμένου ἐν τοῖς προβλήμασιν ἢ συμ-
πε|ράσμασιν ἀποφάσκεται ὁ μείζων ὅρος. οὐδέποτε οὖν, φησί, τοῦ ἐλάτ- 60r
τονος, τοῦ Ε, ἔξω πεσεῖται ὁ μέσος· καὶ εἴπομεν τί σημαίνει ἐνταῦθα αὐτῷ
20 τὸ ἔξω πίπτειν, ὅτι τὸ τὴν θέσιν ἀμείβειν. τοῦ μὲν γὰρ μείζονος ἔξω
πίπτει· κατηγορούμενον γὰρ ὄντα τὸν μείζονα ἐν τῷ συμπεράσματι ἐν ταῖς
προτάσεσι ποιεῖ ὑποκείμενον· τὸν μέντοι ἐλάττονα φυλάττει ἐν ταῖς προ-
τάσεσιν ὑποκείμενον.

p. 85a10 Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου τρόπου οὔτε ἀφ' οὗ δεῖ οὔτε ὃ δεῖ 5
25 στερῆσαι οὐδέποτ' ἔξω πεσεῖται.

Ἐνταῦθα πάλιν τὸ ἔξω πίπτειν τὸ κατηγορεῖσθαί φησιν. ἄλλως γὰρ
οὐκ ἐνδέχεται καταστῆσαι τὰ ἐν τούτοις λεγόμενα· ἐν τούτῳ γὰρ τῷ σχή-
ματι ἀεὶ ὑπόκειται ὁ μέσος, ὥστε οὐδενὸς τῶν ἄκρων κατηγορεῖται.

1 θεωροῦμεν a 3 τὰς prius om. Ua αἱρεῖται a: αἱρετίει (ερ supra) sic R 7. 8 ὑπάρχει δὲ οὐδὲν ἔξω τούτου R 10 τούτου b: τοῦτο RUa οὐδὲν — 12 σχήματι om. U 11 τῷ om. a 13 ἂν R 16 ἐλάττων δὲ τὸ ε U ante καλεῖ add. καὶ U 17. 18 προβλήματιν ἢ συμπεράσματιν sic U 18 ὁ om. R 19 εἴπομεν] p. 268,25 sq. αὐτῷ ἐνταῦθα U 22 φυλάσσει R 25 βαδιεῖται a Arist. 26 ἄλλως U: ὥσπερ Ra post γὰρ add. εἴρηται πρότερον a 27 οὖν U

p. 85a 13 Οὔσης δ' ἀποδείξεως τῆς μὲν καθόλου τῆς δὲ κατὰ 60r
μέρος, καὶ τῆς μὲν κατηγορικῆς τῆς δὲ στερητικῆς. 10

Ἐντεῦθεν τρία τινὰ ζητεῖ προβλήματα ἀξιόλογα εἰς τὸν περὶ ἀπο-
δείξεως λόγον συντείνοντα. πρῶτον μὲν ποία δεῖξις κρείττων καὶ μᾶλλον
5 πρέπουσα τῇ ἐπιστήμῃ, πότερον ἡ καθόλου ἢ ἡ μερική, δεύτερον πότερον
ἡ καταφατικὴ μᾶλλον ἐπιστήμῃ πρέπουσα ἢ ἡ ἀποφατική, καὶ τρίτον
πότερον ἡ ἐπ' εὐθείας ἢ ἡ δι' ἀδυνάτου. καὶ ἐπέξεισι τῷ περὶ τούτων
λόγῳ πλατύτερον. καὶ πρῶτον ἐπὶ τοῦ καθόλου καὶ τοῦ κατὰ μέρος ἐπι- 15
σκέπτεται. καὶ πρότερον εἰς τὰ ἐναντία ἐπιχειρεῖ πιθανῶς, πειρώμενος
10 κατασκευάζειν ὅτι ἡ ἐπὶ μέρους δεῖξις κρείττων τῆς καθόλου καὶ μᾶλλον
ἀποδείξει πρέπουσα. εἶτα διελέγχει τῶν λόγων τούτων τὴν πιθανότητα
καὶ δείκνυσι τὴν καθόλου κρείττονα. ὅτι οὖν ἡ ἐπὶ μέρους βελτίων, τρι-
χόθεν πειρᾶται κατασκευάζειν. εἰ γάρ, φησίν, ἡ καθ' αὑτὸ ἀπόδειξις τῆς κατ'
ἄλλο βελτίων καὶ πρέπουσα ἀποδείξει ⟨μᾶλλον⟩, καθ' αὑτὸ δὲ ἡ τὸ μερικὸν
15 δεικνύουσα, κρείττων ἂν εἴη ἡ μερικὴ καὶ ἀποδείξει πρέπουσα μᾶλλον τῆς
καθόλου. ὅτι δὲ καθ' αὑτὸ ἡ ἐπὶ μέρους δῆλον· ὅτι γάρ, φησίν, ὁ Κορί-
σκος μουσικός ἐστι, δεικνύς τις καθ' αὑτὸ μᾶλλον δείκνυσιν ἢ ὁ δεικνύων 20
ὅτι ὁ ἄνθρωπος μουσικός ἐστιν· οὐ γὰρ ᾗ ἄνθρωπος ὑπάρχει αὐτῷ τὸ
μουσικόν, ἀλλ' ᾗ Κορίσκος. ὁμοίως ὅτι ὁ Καλλίας λογικός ἐστι, καθ' αὑτὸ
20 ἴσμεν, ὅτι δὲ ὁ ἄνθρωπος λογικός, οὐ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ κατ' ἄλλο· τὰ
μὲν γὰρ μερικὰ αὐτὰ ἐξ αὑτῶν γινώσκομεν ὅτι λογικά, οἷον Σωκράτην,
Καλλίαν, Ἀλκιβιάδην καὶ τὰ λοιπά, τὸ μέντοι καθόλου, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος
λογικός, ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους. πρώτη μὲν οὖν ἐπιχείρησις αὕτη. δευτέρα 25
δὲ ἥδε. εἰ τὰ καθόλου, φησί, μὴ ἔστιν ἀλλ' ἐν ἐπινοίᾳ μόνῃ τὸ εἶναι
25 ἔχει, οἷον τὸ ἁπλῶς τρίγωνον (οὐδὲν γάρ ἐστι τρίγωνον αὐτὸ καθ' αὑτὸ
ἕτερον ⟨ὂν⟩ παρὰ τὸ ἰσοσκελὲς καὶ τὸ ἰσόπλευρον καὶ τὸ σκαληνόν· ἀλλ'
οὐδὲ τὸ ἰσοσκελὲς παρὰ τὸ χαλκοῦν ἰσοσκελὲς ἢ ξύλινον ἤ τι τοιοῦτον·
ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ὥστε τὸ καθόλου τῶν μὴ ὄντων, τὰ δὲ
μερικὰ ὄντα), βελτίων δὲ ἀπόδειξις ἡ περὶ τὸ ὂν καταγινομένη τῆς περὶ
30 τὸ μὴ ὄν, βελτίων ἄρα ἡ μερικὴ τῆς καθόλου. τρίτη ἀπορία, ὅτι βελ- 30

---

3 ἐνταῦθα a τινὰ om. a προβλήματα ζητεῖ U 4 μᾶλλον, quod ante δεῖξις colloc. RU, post δεῖξις a, transposui 5 post δεύτερον add. δὲ a 6 πρέπουσα ἐπιστήμη a 8 πρότερον a περὶ τῶν U τοῦ alt. om. a 9 τὸ ἐναντίον U 12 ὅτι—14 τὸ μερικὸν RUa²: τέως πρῶτον ἐπιχειρῶν ἐκ τοῦ ἐναντίου, φησίν. ὅτι ἡ ἐπὶ μέρους a¹ οὖν Ua²: δὲ R ἡ om. U 13 κατασκευάζειν πειρᾶται R 14 μᾶλλον addidi 15 δεικνῦσα R ἡ μερικὴ—16 ἐπὶ μέρους RUa²: τῆς καθόλου a¹ 16 δὲ om. Ua ὅτι alt. om. Ua¹ ὁ—17 ἐστι (τις R) RUa²: ὅτι ἡ ἐπὶ μέρους, καθ' αὑτὸ δεικνύει. ὁ γὰρ τὸν κορίσκον μουσικόν a¹ 17 τις δεικνὺς a¹ 19 ὁ om. a 21 ἐξ ἑαυτῶν R: καθ' αὑτὰ a 21. 22 σωκράτης καλλίας ἀλκιβιάδης R 22 τὸ R: τὰ Ua 24 ἥδε a¹: om. RUa² εἰ Ua²: ἡ R: om. a¹ φησὶν οὐκ a¹ ἀλλ' om. Ra¹ post ἐπινοίᾳ add. γὰρ a¹ 26 ὂν addidi τὸ alt. om. U 30 post ἄρα add. ἀπόδειξις a ἀπορία RUa²: δὲ ἐπιχείρησις αὕτη a¹

τίων ἐστὶν ἀπόδειξις περὶ ἣν οὐκ ἔστιν ἀπατηθῆναι· ἀπατώμεθα δὲ περὶ 60r
τὰ καθόλου· αἱ γὰρ τῶν καθόλου ἀποδείξεις ὡς ὄντων ἐν ὑποστάσει τοὺς
λόγους ποιοῦνται· τὸ δὲ μὴ ὂν ὡς ὂν λέγειν ἀπάτης ἐστίν. ὥστε καὶ
ταύτῃ βελτίους αἱ μερικαὶ δείξεις τῶν καθόλου καὶ οἰκεῖαι ἐπιστήμῃ μᾶλλον.
5 Οὕτω πιθανῶς ἀπορήσας ἐπιλύεται τὰς ἀπορίας τοῦτον τὸν τρόπον,
καὶ πρῶτόν γε τὴν προτέραν. ψεῦδος γὰρ τὸ λέγειν τοῖς μὲν ἐπὶ μέρους 35
καθ' ἑαυτὰ ὑπάρχειν τὸ δεικνύμενον, τοῖς καθόλου δὲ οὐ δι' ἑαυτὰ ἀλλὰ
διὰ τὰ κατὰ μέρος. τὸ γὰρ ἰσοσκελὲς τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς
ἴσας ἔχειν οὐχ ᾗ ἰσοσκελές ἐστιν ἔχει· οὕτω γὰρ ἂν οὐδενὶ ἑτέρῳ τοῦτο
10 ὑπῆρχεν· ἀλλ' ᾗ μὲν ἰσοσκελές, τὰς πρὸς τῇ βάσει ἴσας ἕξει, τὸ μέντοι
δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας οὐχ ᾗ ἰσοσκελὲς ἕξει ἀλλ' ᾗ τρί-
γωνον. [ὥστε τῷ μὲν καθόλου] ὁμοίως καὶ τῷ Σωκράτει λογικῷ εἶναι
οὐχ ᾗ Σωκράτης ὑπάρχει (οὕτω γὰρ ἂν οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπῆρχεν) ἀλλ' ᾗ 40
ἄνθρωπός ἐστιν ὁ Σωκράτης. τὸ δὲ τὸν Κορίσκον μουσικὸν εἶναι καθ'
15 αὑτὸ μὲν ὑπάρχει τῷ Κορίσκῳ· τοῦτο δὲ οὐκέτι καὶ τῷ καθόλου ὑπάρξει·
οὐ γὰρ ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, ᾗ ἄνθρωπός ἐστι, τὸ μουσικόν. ἔνθεν γὰρ
καὶ τὸ τῆς ἀπάτης αἴτιον· οὐδὲ γὰρ ἔστιν εἰπεῖν ὅτι ὁ ἄνθρωπος μουσικός
ἐστιν· εἰ δὲ τὸν τινὰ ἄνθρωπον εἴπῃς, οὐκέτι τὸν καθόλου λέγεις ἀλλ'
ἤτοι τὸν Σωκράτην ἢ τὸν Κορίσκον ἢ ἕτερόν τινα. ὥστε, φησίν, εἰ μὲν
20 μὴ ὑπάρχει τι σύμπτωμα τῷ καθόλου, οἷον τὸν ἄνθρωπον μουσικὸν εἶναι 45
ἢ τὸ τρίγωνον τρίπηχυ εἶναι ἤ τι τοιοῦτον, εἶτα δείκνυσί τις τὸ τοιοῦτον
ὑπάρχον τῷ καθόλου, οὐδὲ ἀπόδειξίς ἐστι τὸ τοιοῦτον ἀλλὰ παραλογισμός,
ὅπερ τῷ μέρει ὑπάρχει, τοῦτο παντὶ λέγων ὑπάρχειν. εἰ δὲ ὅλως ἐστί
τι σύμπτωμα τῷ καθόλου ὑπάρχον, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ τὸ λογικὸν ἢ τῷ
25 τριγώνῳ τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, οὐ διὰ τὸ τοῖς κατὰ
μέρος ὑπάρχειν τοῦτο καὶ τῷ καθόλου ὑπάρχει, ἀλλὰ διὰ τὸ τῷ καθόλου 50
ὑπάρχειν καὶ τοῖς κατὰ μέρος ὑπάρχει, εἴπερ ᾗ μὲν τρίγωνον ὑπάρχει,
οὐχ ᾗ δὲ ἰσοσκελὲς ἢ ᾗ σκαληνόν. ἀναιρεθέντος γὰρ τούτου ἀναιροῖτο ἂν
καὶ τὸ σύμπτωμα· νῦν δὲ οὐκ ἀναιρεῖται· τοῦ δὲ τριγώνου ἀναιρεθέντος
30 ἀναιρεῖται.
Οὕτω μὲν οὖν τὴν προτέραν ἐλέγχει ἀπορίαν. τὴν δὲ δευτέραν, ὅτι
ψευδές ἐστι τὸ λέγειν τῶν μὴ ὄντων εἶναι τὸ καθόλου. εἰ μὲν γάρ,

1 ἐστιν om. Ua² 3 post ποιοῦνται add. μὴ ὑφισταμένων ἐκείνων a post ὥστε add. μὴ a 4 μᾶλλον ἐπιστήμῃ οἰκειότεραι a 5 τὴν ἀπορίαν τὸν τρόπον τοῦτον a 6 ψεῦδος γὰρ RU: καὶ φησὶ ψεῦδός ἐστι a τοῖς R: τὴν Ua post μέρους add. ἀπόδειξιν a 7 ἑαυτὰ scripsi: ἑαυτὸ a: αὐτὸ RU ante ὑπάρχειν add. δεικνύειν a τοῖς R: τῆς U: τὴν a δὲ καθόλου a οὐ καθ' ἑαυτὸ a 8 διὰ τῶν a τὸ alt. transposui: ante ἰσοσκ. colloc. R: om. Ua 9 οὐχ ᾗ om. R ἔχει scripsi: ἔχειν RUa ἂν om. R τοῦτο post 10 ὑπῆρχε colloc. a: οὕτω R 10 post ἴσας add. ἀλλήλαις a 11 δυσὶν a 12 ὥστε—καθόλου delevi 13 σωκράτει U ὑπάρχει U: ὑπῆρχεν Ra 14 τὸν Κορίσκον deleverim 15 μὲν a: om. RU τῷ κορίσκῳ om. U οὐκέτι δὲ τοῦτο a 18 εἴποιεν R: εἴποις a 19 τὸν prius om. R τὸν alt. om. U 20 τι R: τὸ Ua τῷ a: τοῦ R: τῶν U ⟨τὸ⟩ τὸν conicio 23 ὑπάρχει—λέγων om. R 27 ὑπάρχειν alt. l. R 28 ἢ σκαληνόν ἐστιν a ἀνήρηται, om. ἂν a 32 ψεῦδος R

φησίν, ὁμώνυμός τις ἦν φωνὴ τὸ καθόλου, ὥσπερ ἡ 'Αἴας' φωνὴ κατά τε τοῦ | Ὀιλέως καὶ τοῦ Τελαμῶνος καὶ ὁ κύων κατὰ τοῦ χερσαίου καὶ τοῦ 60v θαλαττίου καὶ τοῦ ἀστρῴου, τῷ ὄντι τῶν μὴ ὄντων ἦν τὸ καθόλου. εἰ δὲ εἷς τις ὁρισμὸς τοῦ καθόλου καὶ μία τις κοινὴ φύσις πολλοῖς ἐνυπάρ-
5 χουσα, ψεῦδος τὸ λέγειν τῶν μὴ ὄντων εἶναι τὸ καθόλου, ἀλλ' ἔστι μὲν ἑτέρα τις οὐσία κοινή, ἀλλ' αὐτὴ οὐ χωριστὴ καὶ καθ' αὑτὴν ὑφεστηκυῖα ἀλλὰ διὰ πάντων τῶν κατὰ μέρος διήκουσα καὶ ἐν αὐτοῖς ὑφεστηκυῖα. καὶ 5 ὥσπερ τὰς τοῦ συμβεβηκότος κατηγορίας, τὸ ποσόν, τὸ ποιὸν καὶ τὰς λοιπάς, εἶναι μέν τινας φύσεις διωρισμένας τῶν ἄλλων ἑκάστην φαμέν, οὐ μὴν
10 καθ' αὑτὴν ἑκάστην ὑφεστηκυῖαν ἀλλ' ἐν τοῖς μερικοῖς ἔχουσαν τὴν ὑπόστασιν, καὶ οὐ παρὰ τὸ μὴ ὑφεστηκέναι καθ' αὑτὴν οὐδὲ εἶναι αὐτήν φαμεν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἑκάστην κοινῷ λόγῳ ὡρίσθαι τῶν ὄντων εἶναι καὶ ὑφεστάναι, κἂν ἐπὶ τοῖς μερικοῖς ἔχῃ τὴν ὕπαρξιν, οὕτω δὴ καὶ περὶ τῶν καθόλου φαμὲν ὅτι ἔστι μὲν ἡ τοῦ τριγώνου φύσις ἑτέρα παρὰ τὰς πάντων τῶν 10
15 μερικῶν, λέγω δὴ τοῦ ἰσοσκελοῦς, τοῦ σκαληνοῦ, τοῦ ἰσοπλεύρου, οὐ μὴν ἔξω τούτων ἔχουσα τὴν ὕπαρξιν· ἔστι γὰρ τῷ ὁριστικῷ λόγῳ διαλαβεῖν αὐτὴν ἀπὸ πάντων τῶν κατὰ μέρος. οὐκ ἄρα τῶν μὴ ὄντων τὸ καθόλου, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τῶν ⟨ὄντων τῶν⟩ μερικῶν τὸ καθόλου, εἴ γε τοῦτο μὲν ἄφθαρτον, τὰ δὲ μερικὰ πάντα φθαρτά, μᾶλλον δὲ τῶν ὄντων τὸ ἄφθαρτον
20 ἤπερ τὸ φθαρτόν. εἰ δὲ τῶν ὄντων τὸ καθόλου, οὐδὲ ἀπάτης ἄρα αἰτία ἡ τοῦ καθόλου δεῖξις περὶ τοῦ μὴ ὄντος ὡς ὄντος δεικνύουσα. εἰ δὲ ἄλλοι 15 τὸ καθόλου δεικνύντες ὡς αὐτοῦ καθ' αὑτὸ ὑφεστηκότος παρὰ τὰ μερικὰ ποιοῦνται τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον, καὶ τοῦτο οὐ τῆς ἀποδείξεώς ἐστιν ἁμάρτημα ἀλλὰ τοῦ ἀκούοντος· οὐ γὰρ χωριστὸν ὑποτίθεται τὸ καθόλου ἡ ἀπόδειξις.
25 εἴ τις οὖν ὡς περὶ χωριστοῦ ἀκούοι, αὐτὸς ἑαυτῷ τῆς ἀπάτης γίνεται αἴτιος.

p. 85a 15 Ὡς δ' αὔτως καὶ περὶ τῆς ἀποδεικνύναι λεγομένης.

Ἀντὶ τοῦ 'τῆς ἐπ' εὐθείας'· αὕτη γάρ ἐστι καὶ κυρίως ἀπόδειξις ἡ ἐπ' εὐθείας τὸ πρᾶγμα δεικνύουσα· ἡ γὰρ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγὴ οὐκ 25 αὐτὸ δείκνυσιν ἀλλὰ τὸ ἐναντίον ἀναιρεῖ.

30 p. 85a 22 Αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἀποδείξεως.

Αὕτη, φησίν, ἀρετὴ ἀποδείξεως, ὅταν μὴ δι' ἄλλου γίνηται ἀλλὰ δι' αὑτοῦ.

---

1 φησίν om. U 2 post τοῦ primum add. υἱοῦ τοῦ a post καὶ primum add. κατὰ a τοῦ alt. et quart. a: om. RU 3 τοῦ a: om. RU 5. 6 ἀλλ' — οὐσία RUa²: ἀλλὰ τοῦτο οὐσία τίς ἐστι a¹ 6 ἑαυτὴν a 10 ἑκάστην post ὑφεστηκυῖαν colloc. R: om. a 12 post ὡρίσθαι add. τί a 13 ἐπὶ om. a¹: fort. ἐν ἔχειν a¹ 14 an ⟨οἷον⟩ ὅτι? μέντοι R παρὰ τὰς om. U 18 μᾶλλον a: ἄλλως R: ἄλλο U ὄντων τῶν addidi 21 περὶ (παρὰ R)—δεικνύουσα RUa²: οὐ γὰρ τὸ μὴ ὂν ὡς ὂν δεικνύει a¹ εἰ R: οἱ Ua ἄλλοι scripsi: ἄλλο RUa 22 αὐτὸ—ὑφεστηκός pr. U ἑαυτοῦ R 25 οὖν om. R τῆς ἀπάτης ἑαυτῷ a αἴτιος γίνεται R 27 καὶ om. a post καὶ add. ἐστι R 31 post αὕτη add. γὰρ a ἄλλο a γένηται Ra 32 αὐτό R: ἑαυτό a

p. 85a26 Ἡ δὲ καθόλου ὅτι ἄλλο, οὐχ ὅτι αὐτὸ τετύχηκεν ἐπι- 60v
δείκνυσιν, οἷον ὅτι τὸ ἰσοσκελὲς οὐχ ὅτι ἰσοσκελὲς ἀλλ' ὅτι 30
τρίγωνον, ἡ δὲ κατὰ μέρος ὅτι αὐτό.

Ἡ καθόλου, φησί, δεῖξις οὐ καθ' αὑτήν ἐστιν ἀλλὰ διὰ τὴν μερικήν.
5 ὅταν γὰρ τὰ τῷ ἰσοσκελεῖ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα διὰ τοῦ καθόλου δεικνύῃ τις,
οἷον ὅτι τὸ ἰσοσκελὲς τρίγωνον τὰς πρὸς τῇ βάσει γωνίας ἴσας ἔχει, ᾗ 35
τρίγωνόν ἐστι δείκνυσιν, ἀλλ' οὐχ ᾗ ἰσοσκελές. δῆλον δὲ ὅτι ψευδεῖ παρα-
δείγματι κέχρηται, ἐπεὶ μὴ οἷόν τε ἦν ἀληθεῖ χρήσασθαι· οὐδὲ γὰρ ὡς
ἐπὶ τριγώνου δείκνυται τὰ τῷ ἰσοσκελεῖ ὑπάρχοντα, ἀλλ', ὡς ἐρεῖ ἐφεξῆς,
10 ὅταν τις τὸ μὴ ὑπάρχον τῷ καθόλου δεικνύῃ ὑπάρχον, οὐδὲ ἀπόδειξίς τὸ
τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδὲν γὰρ κατ' ἄλλο τῷ καθόλου δείκνυται ὑπάρχον.

p. 85a31 Ἔτι εἰ τὸ μὲν καθόλου μή ἐστί τι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα,
ἡ δ' ἀπόδειξις δόξαν ἐμποιεῖ εἶναί τι τοῦτο, καθ' ὃ ἀποδείκνυσι, 40
καί τινα φύσιν ὑπάρχειν ἐν τοῖς οὖσι τοιαύτην.

15 Τὴν δευτέραν καὶ τρίτην ἀπορίαν ἅμα συνέπλεξεν, ὅτι τε τὸ καθόλου
οὐδέν ἐστι παρὰ τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ ὅτι ἀπάτης ἡμῖν αἴτιον γίνεται τιθε-
μένοις τὸ μὴ ὂν ὡς ὄν· ὡς γὰρ ὂν καθ' αὑτὸ παρὰ τὰ μερικὰ τὸ καθόλου 45
ὑποτιθέμεθα.

p. 85a36 Ἔστι δ' ἡ μὲν καθόλου τοιαύτη.

20 Τοιαύτη, οἵαν εἶπε, τό τε μὴ ὂν ὡς ὂν ὑποτιθεμένη καὶ δι' αὐτὸ
τοῦτο ἀπάτης ἡμῖν αἰτία γινομένη. πῶς δὲ ταῦτα συμβαίνει, κατασκευάζει
ἑκάτερον ἰδίᾳ, καὶ πρῶτον τὸ καθόλου μὴ ὂν εἶναι ὑποτίθησι διὰ τῶν
ἐπαγομένων.

p. 85a37 Προϊόντες γὰρ δεικνύουσιν, ὥσπερ περὶ τοῦ ἀνάλογον, 50
25 οἷον ὅτι ὃ ἂν ᾖ τι τοιοῦτον, ἔσται ἀνάλογον.

Ὥσπερ, φησίν, ὁ γεωμέτρης δείκνυσιν ὅτι, ἐὰν τέσσαρες γραμμαὶ ἀνά-
λογον ὦσι, καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον | ἔσονται, οὕτω δὲ καὶ ἐὰν τέσσαρα ἐπί- 61r
πεδα καὶ ἐὰν τέσσαρα στερεά, καὶ ἁπλῶς ἐπὶ τῶν καθόλου, ὅτι ἐὰν τέσσαρα

---

2 τὸ om. a 3 ὅτι αὐτό Ua Arist.: καθ' αὑτό R 4 τὰ μερικά Ra cf. p. 275, 18
5 δεικνύῃ τις scripsi: δεικνύηται a: δείκνυνται R: δείκνυται U 6 post ἴσας add.
ἀλλήλαις a ἔχει ἴσας R 7 δείκνυται a οὐχ, quod ante 6 ᾗ colloc. libri,
transposui δὲ om. U 8 ἦν om. R 9 post ἐπὶ add. τοῦ R ἐφεξῆς]
p. 85b7.8 post ἐφεξῆς add. ἀλλ' a 10 δεικνύῃ τῷ καθόλου a 11 τὸ a
δείκνυται scripsi: δεῖται RUa ὑπάρχειν a 13 μὲν ποιεῖ R τι τοῦ R
14 τοιαύτην a(f): om. RU: ταύτην Arist. 15 τε om. a 16 γίνεται a: γινόμενον RU
18 ὑπετιθέμεθα U 19 τοιάδε a 20 post τοιαύτη add. εἶπεν Ra ὑποτιθεμένην a
22 εἶναι RUa²: ὡς ὂν a¹ ὑπερτίθησι Ua² 24 post γὰρ add. φησι RU: om. a
25 ὃ om. a (Du) τι om. a (f) 27 δὲ om. a 28 τῶν a: τὸ RU

τοιαῦτα, οἷον ποσὰ ἢ μεγέθη, καίτοι τὸ ποσὸν ἁπλῶς ἢ τὸ μέγεθος οὐκ 61r ἔστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἐκτὸς γραμμῆς ἢ ἐπιπέδου ἢ στερεοῦ, καὶ ὅμως ὡς ὄντος τινὸς παρὰ ταῦτα οὕτως ἐπ' αὐτοῦ ποιοῦνται τὸν λόγον, τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο, ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἀνάλογον πάσχουσιν οὗτοι, τοῦτο πάσχουσι καὶ πάντες 5 ὅσοι καθόλου τι ἀποδεικνύουσι. λαβόντες γάρ, ὅτι ὁ ἵππος ζῷόν ἐστι καὶ 5 ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ κύων καὶ τὰ λοιπα, λαμβάνουσι καὶ ἁπλῶς ὅτι ζῷον ἔστιν, ὅπερ ὡς ἕτερον τῶν εἰρημένων ὑποτίθενται μὴ ὂν αὐτῶν ἕτερον, ὥστε τὸ μὴ ὂν ⟨ὡς ὂν⟩ ὑποτίθενται. ὁμοίως καὶ ἀπὸ τῶν ἀτόμων ἐπὶ τὰ εἴδη ἀνιόντες. εἰ οὖν αἱ μὲν καθόλου περὶ τὸ μὴ ὂν ἔχουσιν, αἱ δὲ μερικαὶ 10 περὶ τὸ ὄν, κρεῖττον δὲ τὸ ὂν τοῦ μὴ ὄντος, καὶ αἱ μερικαὶ ἄρα ἀποδείξεις τῶν καθόλου κρείττους. δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο, φησί, καὶ δόξης ψευδοῦς ἐστιν 10 ἐμποιητικὸν τὸ καθόλου, εἴ γε τὸ μὴ ὂν ἀξιοῖ ἡμᾶς ὡς ὂν ὑποτίθεσθαι. ὥστε καὶ ἀπάτης ἐστὶν ἡμῖν αἰτία. καὶ ταύτῃ οὖν ἡ μερικὴ κρείττων.

p. 85b4 Ἢ πρῶτον μὲν οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τοῦ καθόλου ἢ τοῦ 15 κατὰ μέρος ἅτερος λόγος ἐστίν.

Ἐντεῦθεν λοιπὸν αἱ τῶν ἀποριῶν ἐπιλύσεις. καὶ τέως γε πρὸς τὴν 15 προτέραν τὴν λέγουσαν τὴν μὲν κατὰ μέρος καθ' αὑτὸ ἀποδεικνύναι τὴν δὲ καθόλου κατ' ἄλλο, διὰ γὰρ τὴν ἐπὶ μέρους. ἐπεὶ οὖν εἰς δύο διεῖλε τοὺς λόγους (ὃ γὰρ ἡμεῖς εἰς δύο διείλομεν, αὐτὸς συμπεπλεγμένως προήγαγεν, 20 ὅπερ ἤδη εἶπον), διὰ τοῦτό φησιν ὅτι ὁ ἕτερος λόγος, τουτέστιν ὁ πρότερος, ὃν νῦν εἴπομεν, οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τοῦ κατὰ μέρος ἐστὶν ἢ τοῦ καθόλου. ἀντιστρόφως δὲ αὐτὸς εἶπε· δέον γὰρ οὕτως εἰπεῖν, ὡς εἴπομεν, ὅδε φησὶν οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τοῦ καθόλου ἐστὶν ἢ τοῦ κατὰ 20 μέρος· βούλεται γὰρ δεῖξαι ὅτι καὶ ἡ καθόλου ἀπόδειξις καθ' αὑτό ἐστιν, 25 οὐ κατ' ἄλλο. πῶς δέ φησιν 'οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τῆς κατὰ μέρος ἢ ἐπὶ τῆς καθόλου; καίτοι προϊὼν δείξει, ὅτι ἡ μὲν τρίγωνον καθ' αὑτὸ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, ἡ δὲ ἰσοσκελὲς οὐκέτι, ἀλλὰ τῷ ἰσοσκελεῖ κατ' ἄλλο ὑπάρχει, τοῦτο δέ ἐστι τὸ τρίγωνον. πῶς οὖν φησιν ἐνταῦθα 'οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τῆς κατὰ μέρος ἢ τῆς καθόλου' ὡς δὴ ἀμφο-30 τέρων καθ' αὑτὸ οὐσῶν; φημὶ οὖν ὅτι ὡς πρὸς τὸ παράδειγμα αὐτῷ τείνει 25

1 οἷον om. a 2 καὶ om. Ra 4 οὗτοι Ra: οἱ τοιοῦτοι U 5 ἀποδεικνύουσι a: ὑποδεικνύουσι R: παραδεικνύουσι U 6 λαμβάνουσι RUa²: ἀποδεικνύουσι a¹ 7 ὑποτίθεται R αὐτὸ Ua 8 ὡς ὂν addidi cf. vs. 12 ἀπὸ Ra: ἐπὶ U 11 ἐστι post 12 ἐμποιητικὸν colloc. a: om. R 12 ὡς ὂν ἀξιοῖ ὑποτίθεσθαι ἡμᾶς a 14 ἢ U Arist.: καὶ Ra οὐθὲν U (D) 15 ἅτερος Arist.: ἕτερος RU a, at cf. vs. 20 16 ἔνθεν U λύσεις a 17 προτέραν a: ἑτέραν RU τὴν μὲν — 20 εἶπον RUa²: βελτίονα εἶναι τὴν κατὰ μέρος ἀποδεικνῦσαν, διὰ τὸ καθ' αὑτὸ ἀποδεικνύειν, ἐπάγει τὸν ἔλεγχον, ὡς ἤδη εἴπομεν. πλὴν οὐχ ὡς ἡμεῖς εἰς δύο τὸν λόγον διείλομεν, ἀλλὰ συμπεπλεγμένως a¹ 20 ὅπως R εἶπον] p. 274,15 post τοῦτο add. καὶ a¹ ὅτι om. a¹ 21 post νῦν add. δηλονότι a post εἴπομεν add. ὡς a 22 τῶν U δὲ a: γὰρ RU αὐτὸς RU: τοῦτο a 23 εἴπομεν RU: ἡμεῖς εἴπομεν νῦν a 25 ante οὐ add. καὶ a οὐκ ἄλλο R 26 προϊὼν] p. 85b 5 sq. δείκνυσιν a 27 post ἀλλὰ add. καὶ RU: om. a

ὁ λόγος. ἐπεὶ γὰρ τὸ παράδειγμα, λέγω δὴ τὸ Κορίσκον μουσικὸν εἶναι 61r
καὶ τὸν ἄνθρωπον μουσικὸν εἶναι, τὸ μὲν μερικὸν καθ' αὑτὸ ἔχει τὸ μου-
σικόν, τὸ δὲ καθόλου διὰ τὸ μερικόν, διὰ τοῦτό φησιν ὅτι οὐδὲν μᾶλλον
ἐπὶ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων ἕξει τὰ μερικὰ τὸ καθ' αὑτό, ἐν οἷς οὐδ'
5 ὅλως τῷ καθόλου τὸ σύμπτωμα ὑπάρχει, ἐφ' ὧν δὲ καὶ τοῖς καθόλου
ὑπάρχει, δι' αὐτὰ μᾶλλον ὑπάρχει ἢ διὰ τὰ μερικά· ὅταν γὰρ ὑπάρχῃ
τι καὶ τῷ καθόλου καὶ τῷ μερικῷ, οὐ τῷ καθόλου διὰ τὸ μερικὸν ὑπάρχει 30
ἀλλ' ἔμπαλιν τῷ μερικῷ διὰ τὸ καθόλου.

p. 85b7 Ὅλως τε, εἰ μὲν μὴ ὄντος ᾗ τρίγωνον εἶτα δείκνυσιν.
10 οὐκ ἂν εἴη ἀπόδειξις.

Ἐπειδὴ πρὸ τούτου συνεχώρησε καὶ ἐν τῷ μερικῷ εἶναι τὸ καθ'
αὑτό, εἶπε δὲ μηδὲν μᾶλλον ἢ ἐν τῷ καθόλου εἶναι, νῦν αὐτὸ τοῦτο
ἀναιρεῖ, τὸ ὅλως τὴν μερικὴν εἶναι καθ' αὑτό, τῇ καλουμένῃ ἐνστάσει καὶ 35
ἀντιπαραστάσει, καὶ χρώμενος πρότερον μὲν τῇ ἀντιπαραστάσει νυνὶ δὲ τῇ
15 ἐνστάσει. ὅλως γάρ, φησίν, οὐδέ φημι ἐν τοῖς μερικοῖς τὸ καθ' αὑτὸ εἶναι.
ἐπὶ γὰρ τοῦ προτεθέντος παραδείγματος οὐδὲ ὑπῆρχεν ὅλως τῷ ἀνθρώπῳ
τὸ μουσικῷ εἶναι ἀλλὰ μόνῳ τῷ μερικῷ· ὥστε τὸ λέγειν, ὅτι τῷ καθόλου
κατ' ἄλλο ὑπάρχει, ψεῦδος, εἴ γε μηδὲ ὅλως ὑπάρχει τῷ καθόλου. εἰ γὰρ
ὅλως ὑπάρχει τι τῷ καθόλου, πάντως καὶ καθ' αὑτὸ ὑπάρξει, τῷ δὲ
20 μερικῷ διὰ τὸ καθόλου, ὥσπερ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ λογικὸν καὶ τῷ ζῴῳ τὸ 40
αἰσθητικὸν καὶ τῷ τριγώνῳ αἱ ἴσαι δύο ὀρθαῖς, καὶ ἐπὶ πάντων ὁμοίως. τὰ δὲ
τῆς λέξεως οὕτως· ὅλως τε, φησίν, εἰ μὲν μὴ ὄντος ᾗ τρίγωνον εἶτα
δείκνυσιν, οὐκ ἂν εἴη ἀπόδειξις, τουτέστιν εἰ τὸ σύμπτωμα μὴ ὑπάρχει
τῷ καθόλου ᾗ τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον, εἰ τύχοι, τῷ τριγώνῳ ᾗ τρίγωνόν ἐστι
25 τὸ ἔχειν τὴν περίμετρον, εἰ τύχοι, πήχεων πέντε ἢ τῷ ἀνθρώπῳ ᾗ ἄν-
θρωπός ἐστι τὸ εἶναι μουσικόν, εἶτά τις τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον λέγοι,
οὐκ ἀποδείκνυσιν ὁ τοιοῦτος· ψεῦδος γὰρ τὸ τοιοῦτον, καὶ ὥσπερ τὸ ἀληθὲς 45
οὐδέποτε ἐλέγχεται, οὕτω τὸ ψεῦδος οὐδέποτε ἀποδείκνυται, οὐδὲ κατ'
ἄλλο αὐτῷ ὑπάρξει ὅπερ ὅλως αὐτῷ οὐχ ὑπάρχει.

---

1 ἐπειδὴ a 3 ὅτι om. a οὐδὲν μᾶλλον post 4 παραδειγμάτων colloc. a 4 τὰ μερικὰ ἕξει U 5 ὑπάρχειν Ua δὲ om. Ua 6 ὑπάρχειν (ante δι') Ua 7 τι καὶ R: τινὰ Ua τῷ tert. U: τὸ Ra 10 post ἀπόδειξις add. εἰ δὲ ὄντος ὁ — οἶδεν ut. p. 277, 1. 2 RU 11 ἐν Ua: ἔτι R 12 ἢ scripsi: καὶ RUa post εἶναι add. τὸ καθ' αὑτὸ a post νῦν add. καὶ U 13 τοῖς μερικοῖς a[1] post εἶναι add τὸ a 14 χρησάμενος a πρότερον μὲν ante χρώμενος colloc. U νῦν R 15 post ἐνστάσει add. λύει τὸ ἐπιχείρημα a post φημι add. ὅλως R τῇ μερικῇ U 16 ὑπο-δείγματος U post παραδείγματος add. τοῦ ὅτι a οὐδὲν Ra 17 μουσικὸν a τῷ μερικῷ μόνῳ a τῷ alt. R: τὸ Ua 21 αἱ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσα a 21. 22 τὰ — οὕτως om. a 22 οὕτως om. R φησίν om. a 23 οὐκ — ἀπόδειξις om. a post σύμπτωμα add. μὲν U μὴ om. R 25 πηχῶν U 27 ἀποδείξει a 29 αὐτῷ alt. om. U

p. 85b8 Εἰ δὲ ὄντος, ὁ εἰδὼς ἕκαστον, ᾗ ἕκαστον ὑπάρχει, μᾶλλον οἶδεν. 61r

Τουτέστιν εἰ δὲ ὄντος τοῦ συμπτώματος τῷ καθόλου ᾗ τοιοῦτόν ἐστιν, ἀποδείκνυσί τις τοῦτο, οἷον τῷ τριγώνῳ τὸ τὰς δύο πλευρὰς τῆς λοιπῆς
5 μείζονας ἔχειν, ὁ δὲ καθ' αὑτὸ εἰδώς τι μᾶλλον οἶδεν, ὁ τὸ καθόλου ἄρα εἰδὼς μᾶλλον οἶδεν. καθ' ἣν δὲ μᾶλλον ἴσμεν, κρείττων αὕτη· κρείττων 50 ἄρα ἡ καθόλου.

p. 85b9 Εἰ δὴ τὸ τρίγωνον ἐπὶ πλέον ἐστὶ καὶ ὁ αὐτὸς λόγος καὶ μὴ καθ' ὁμωνυμίαν τὸ τρίγωνον καὶ τὰ ἑξῆς. |

10 Ἀναλαμβάνει τὸν λόγον καὶ συνάγει συμπεραινόμενος. εἰ τὸ τρίγωνον 61v οὖν, φησί, τοῦ ἰσοσκελοῦς ἐπὶ πλέον ἐστίν (ὑπάρχει γὰρ καὶ τῷ σκαληνῷ καὶ τῷ ἰσοπλεύρῳ) καὶ οὐκ ἔστι τὸ κοινὸν τοῦτο τοῦ τριγώνου εἶδος φωνὴ ὁμώνυμος ἀλλ' εἷς ὁρισμὸς καὶ μία φύσις, ὑπάρχει δὲ παντὶ τριγώνῳ τὸ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, δῆλον ὅτι οὐ διὰ τὸ ἰσοσκελὲς
15 ὑπάρχει τῷ τριγώνῳ τὸ τοιοῦτον (οὐ γὰρ ἂν παντὶ τριγώνῳ ὑπῆρχεν ἀλλὰ 5 τῷ ἰσοσκελεῖ μόνῳ) ἀλλὰ διὰ τὸ τρίγωνον τῷ ἰσοσκελεῖ. ὥστε καθ' αὑτὸ μᾶλλον ἡ καθόλου καὶ βελτίων διὰ τοῦτο τῆς κατὰ μέρος. καλῶς δὲ προσέθηκε τὸ μὴ καθ' ὁμωνυμίαν. ὑπάρχει γὰρ παντὶ κυνὶ τὸ οὐσίαν εἶναι, ἀλλ' οὐχ ᾗ κύων (οὐδὲ γὰρ ἔστι τις οὐσία κυνὸς ἁπλῶς
20 ἡ κύων καλεῖται, ὥσπερ τοῦ ζῴου, ἀλλ' ὁμώνυμος φωνή), ἀλλ' ἐπειδὴ τοιῷδε καὶ τοιῷδε τῷ ζῴῳ ὑπάρχει τὸ οὐσίαν εἶναι· ἐνταῦθα μέντοι οὐκ ἔστι τὸ τρίγωνον ὁμώνυμον, ἀλλ' ἔστιν εἷς τις καὶ κοινὸς αὐτοῦ λόγος.

p. 85b15 Ἔτι εἰ μὲν εἴη τις λόγος εἷς καὶ μὴ ὁμωνυμία τὸ καθόλου, εἴη ἂν οὐδὲν ἧττον ἐνίων τῶν κατὰ μέρος ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, 10
25 ὅσῳ τὰ ἄφθαρτα ἐν ἐκείνοις ἐστί, τὰ δὲ κατὰ μέρος φθαρτὰ μᾶλλον.

Πρὸς τὴν δευτέραν ἀπορίαν αὕτη ἀπάντησις τὴν λέγουσαν τὸ καθόλου μὴ ὂν εἶναι. εἰ οὖν τὸ καθόλου, φησί, μὴ φωνή τίς ἐστιν ὁμώνυμος, ὡς ἡ 'Αἴας' ἢ 'κύων' ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἔστιν εἷς τις καὶ κοινὸς ὁρισμὸς τοῦ καθόλου, οὐ μόνον, φησίν, οὐκ ἔσται τῶν μὴ ὄντων τὸ καθόλου ἀλλὰ καὶ
30 μᾶλλον ὂν τοῦ μερικοῦ, εἴ γε τὰ μὲν μερικὰ φθαρτά, τὰ δὲ καθόλου ἄφθαρτα. 15

1 post ὄντος add. φησὶν RU 3 τῷ scripsi: cf. p. 276,24: τοῦ RUa 5 μείζους a 6 ὂν R 6. 7 ἡ καθόλου ἄρα κρείττων U 8 δὲ U ἐπὶ πλέον Ua Arist.: καθ' αὑτὸ R 9 τὸ κτλ. om. R 11 οὖν om. a 12 τῷ a: om. RU τοῦ τριγώνου post 13 ὁμώνυμος colloc. a 17 τῆς μερικῆς, sed post βελτίων a: om. R 19 οὐσία pr. l. R 20 ζῴου om. τοῦ U post ὁμώνυμος add. ἡ R ἀλλ' ἐπειδὴ om. a 21 τοιῷδε καὶ τοιῷδε U: τῷ τοιούτῳ R: *τῷδε (asterisco in mantissa nihil respondet) a ὑπάρχειν a 22 ὁμώνυμον τὸ τρίγωνον U: τὸ τρίγωνον καθ' ὁμωνυμίαν κοινὸν a ἀλλ' ἔστιν (ἔστιν om. U) — λόγος RU: ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τὸ εἶδος a 23 post τις add. ὁ a εἷς om. a (A B M c d u) 24 post εἴη add. τ' R (A B c d u p f M) οὐθὲν U (D) 25 τὸ (ante δὲ) R ἄφθαρτα (post μέρος) a 26 post πρὸς add. δὲ R αὕτη a: αὐτὴν RU 27 οὖν Ra: ὅτι U 27. 28 ὡς ἡ Ua: καὶ ὁ R 28 τι τοιοῦτον a ἔστιν om. U

p. 85b18 Ἔτι τε οὐδεμία ἀνάγκη ὑπολαμβάνειν τι εἶναι τοῦτο παρὰ ταῦτα, ὅτι ἓν δηλοῖ. 61v

Ὅτι ἡ ἀπορία ἔλεγεν ὅτι τὸ καθόλου ὡς αὐτὸ καθ' αὑτὸ ὑπάρχον οὕτως ὑποτίθενται οἱ περὶ αὐτοῦ ποιούμενοι τοὺς λόγους καὶ ἕτερον ὂν τῶν
5 μερικῶν, διὰ τοῦτο, φησίν, εἰ καὶ ἕτερόν ἐστι τῶν μερικῶν καὶ ἔστι τις 20
μία φύσις ὡρισμένη ἑτέρα οὖσα τῶν κατὰ μέρος, ἀλλ' οὖν οὐ χωριστὴν ὑποτίθενται εἶναι καὶ ἐκτὸς τῶν μερικῶν αὐτὴν καθ' αὑτὴν ὑφεστῶσαν, ἀλλ' εἶναι μὲν ἑτέραν τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ λόγῳ, τῷ μέντοι ὑποκειμένῳ οὐχ ἑτέραν εἶναι τῶν μερικῶν, ὥσπερ καὶ τὰ συμβεβηκότα ἕτερα μὲν εἶναί
10 φαμεν τῆς οὐσίας οὐ μέντοι καὶ κεχωρισμένα αὐτῆς. ὥστε οὐ ψεῦδος ὑποτίθενται οἱ ὑποτιθέμενοι, οὐδ' ἀπάτης ἡμῖν αἴτιον γίνεται τὸ καθόλου τὸ 25
μὴ ὂν ὡς ὂν ὑποτιθεμένοις.

p. 85b21 Εἰ δὲ ἄρα, οὐχ ἡ ἀπόδειξίς ἐστιν αἰτία, ἀλλ' ὁ ἀκούων.

Τουτέστιν εἰ δὲ χωρὶς λαμβάνοιτο ὑφεστηκὸς τῶν μερικῶν, οὐχ ἡ
15 ἀπόδειξις αἰτία τοῦ χωριστὸν λαμβάνεσθαι τὸ καθόλου ἀλλ' ὁ κακῶς τῆς ἀποδείξεως ἀκούων. ὥσπερ γὰρ κἂν εἴ τις περὶ ποιότητος διαλέγοιτο ὡς οὔσης φύσεώς τινος καὶ πολλὰ ποιούσης καὶ πασχούσης, εἶτά τις ἀκούσας ὑπονοήσειεν ὅτι αὐτὴν καθ' αὑτὴν ὑφεστηκυῖαν ὑποτίθεται ὁ λέγων τὴν 30
ποιότητα, τῆς τοιαύτης ὑπονοίας καὶ ψευδοῦς δόξης οὐχ ὁ λέγων ἦν αἴτιος
20 ἀλλ' ὁ κακῶς ἀκούων, οὕτω καὶ εἰ [τις] τῆς ἀποδείξεως ἐπὶ τῶν καθόλου ποιουμένης τὸν λόγον ἕτερός τις νομίζοι χωριστὸν εἶναι τὸ καθόλου, αὐτὸς ἑαυτῷ τοῦ ψεύδους ἂν εἴη αἴτιος, οὐ μὴν ἡ ἀπόδειξις τὸ ψεῦδος ὑποτίθεται. ζητήσειε δ' ἄν τις εὐλόγως, πῶς συνᾴσεται τὰ ἐνταῦθα εἰρημένα τοῖς ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς Περὶ ψυχῆς πραγματείας. ἐν τούτοις μὲν 35
25 γὰρ τὸ καθόλου ⟨οὐ⟩ μόνον εἶναί φησι καὶ εἶναι οὐσίαν τῷ λόγῳ ἑτέραν τῶν μερικῶν, ἀλλὰ καὶ ἄφθαρτον εἶναι καὶ πρῶτον τῶν μερικῶν, ὡς ἐφεξῆς λέγει, ἐν δὲ τοῖς Περὶ ψυχῆς πᾶν τοὐναντίον ἢ οὐδ' εἶναι ὅλως τὸ καθόλου ἤ, εἴπερ καὶ εἴη, ὕστερον εἶναι τῶν μερικῶν· ταύτῃ δὲ δῆλον ὅτι οὐδὲ ἄφθαρτον ἂν εἴη, εἴ γε καὶ τὰ μερικὰ φθαρτά. ἔχει δὲ ἡ λέξις ἡ ἐν τῇ
30 Περὶ ψυχῆς οὕτως· "εὐλαβητέον δὲ ὅπως μὴ λανθάνῃ πότερον εἷς λόγος αὐτῆς ἐστι, καθάπερ ζῴου, ἢ καθ' ἕκαστον ἕτερος, οἷον ἵππου, κυνός, ἀν- 40
θρώπου, θεοῦ, τὸ δὲ ζῷον τὸ καθόλου ἤτοι οὐδέν ἐστιν ἢ ὕστερον· ὁμοίως

2 post ὅτι add. τὸ R 3 ὅτι prius RU: ἐπειδὴ a 8 μὲν U: μέντοι Ra 10 καὶ om. R 11 post ὑποτιθέμενοι add. ἕτερον εἶναι τὸ καθόλου τῶν μερικῶν a τὸ καθόλου γίνεται U 13 ἐστιν om. R Arist. 14 λαμβάνει τὸ a 18 ὅτι om. a 18. 19 τὴν ποιότητα ὑποτίθεσθαι τὸν λέγοντα a 20 post κακῶς add. τῆς ἀποδείξεως a τις om. b 23 ἀξίως U συνᾴσεται scripsi cf. p. 308,22: συνέσεται RUa: συνοίσεται b 24 τῆς Περὶ ψυχ. πρ.] I 1 p. 402b5 μὲν om. a 25 οὐ addidi φησὶν εἶναι a 26 πρῶτον scripsi: πρώτην RUa ἐφεξῆς] b25 28 εἶναι RU: ἐστι a 29 ἄφθαρτα (ante ἂν) U 30 ὅπερ μὴ λανθάνει R 31 ζῶον R ἵππου om. a κοινὸς a

δὲ κἂν εἴ τι κοινὸν ἄλλο κατηγοροῖτο". ἄλλως τε πῶς οἷόν τε τὸ καθόλου 61v
⟨εἶναι⟩, εἰ μὴ κεχώρισται τῶν μερικῶν ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἔχει τὴν ὑπόστασιν;
πῶς πάλιν οἷόν τε αὐτὸ ἄφθαρτον εἶναι εἰ μὴ τῷ ὁριστικῷ λόγῳ; ὥσπερ
γὰρ ὁ ἰδίως ποιὸς οὕτω καλούμενος οὐκ ἄφθαρτος κατ' ἀριθμόν, οὕτως
5 οὐδὲ τὸ μοναδικὸν εἶδος ἄφθαρτον διαμένει, ἀλλὰ τοῦ ὑποκειμένου φθα-
ρέντος ἀνάγκη πᾶσα καὶ αὐτὸ φθαρῆναι ὡς ἐν αὐτῷ τὸ εἶναι ἔχον· τὸ 45
δὲ γενόμενον οὐκ αὐτό ἐστι κατ' ἀριθμὸν ἀλλ' οἷον αὐτό. τὸ δὲ ὑπό-
δειγμα τοῦ ἰδίως ποιοῦ ἡ ναῦς ἐστιν ἡ κατὰ σανίδα ἀμειβομένη καὶ τέλος
πᾶσα μὲν ἀμειβομένη τὸ δ' εἶδος τὸ ἐξ ἀρχῆς φυλάττουσα· ἐνταῦθα γὰρ
10 τῷ μὲν ὁριστικῷ λόγῳ τὸ αὐτὸ εἶδος τῆς νεὼς πεφύλακται, τῷ μέντοι
ἀριθμῷ οὐκέτι. οὕτω δὴ οὖν καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν εἰδῶν φαμεν· εἰ γὰρ
μή ἐστι χωριστὰ ἀλλὰ τὴν ὕπαρξιν ἔχει ἐν τοῖς μερικοῖς, τῶν ὑποκει-
μένων φθειρομένων καὶ αὐτὰ φθαρῆναι ἀνάγκη πᾶσα, ἡ δὲ ἀφθαρσία 50
κατὰ τὸν ὁριστικὸν μόνον λόγον τὸν αὐτὸν ἀεὶ μένοντα. ὥσπερ γὰρ οὐχ
15 ἡ λευκότης ἡ ἐνυπάρχουσα νῦν ἐν πᾶσι κοινῶς τοῖς λευκοῖς σώμασιν ἡ
αὐτή ἐστι κατ' ἀριθμὸν τῇ λευκότητι τῇ ἐπὶ τῶν χρόνων Πλάτωνος, οὕτω
δὴ οὐδὲ τὸ ζῷον τὸ νῦν τῷ τότε οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ἢ τοίνυν
ἄφθαρτα ὄντα οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς μερικοῖς, ἢ ἐν τούτοις ὄντα οὐκ ἔστιν
ἄφθαρτα. ταῦτα μὲν οὖν ἐντελέστερον ἐν ἑτέροις ἡμῖν ἐξετασθήσεται. |
20 ἴωμεν δὲ ἐπὶ τὰ ἑξῆς τοῦ λόγου. 62r

p. 85b23 Ἔτι εἰ ἡ ἀπόδειξις μέν ἐστι συλλογισμὸς δεικτικὸς τῆς αἰτίας καὶ τοῦ διὰ τί, τὸ καθόλου δὲ αἰτιώτερον καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐπιλυσάμενος τὰς ἀπορίας, δι' ὧν ἐδόκει ἡ μερικὴ ἀπόδειξις κρείττων
εἶναι τῆς καθόλου, νῦν βούλεται αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ θεώρημα κατασκευάσαι,
25 ὅτι ἡ καθόλου τῆς μερικῆς κρείττων. δείκνυσι δὲ τοῦτο διὰ πλειόνων 5
ἐπιχειρημάτων. ὧν τὸ πρῶτόν ἐστι τοιοῦτον· εἰ ἡ ἀπόδειξις, φησίν, οὐδὲν
ἕτερόν ἐστιν ἢ συλλογισμὸς τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος κατασκευάζων, τὸ
δὲ καθόλου πρῶτον αἴτιον τοῦ πράγματος, τότε δὲ μάλιστα ἴσμεν τὰ πράγ-
ματα, ὅταν τὴν πρώτην καὶ κυριωτάτην αἰτίαν αὐτῶν τοῦ εἶναι μάθωμεν,
30 βελτίων ἄρα ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος καὶ μᾶλλον ἐπιστήμῃ οἰκεία. ὅτι
δὲ τὸ καθόλου αἰτιώτερον, δείκνυσιν ἐκ τοῦ καθ' αὑτὸ μᾶλλον ὑπάρχειν τὸ
καθόλου, ὡς εἴρηται ἔμπροσθεν· εἰ γὰρ ἡ καθόλου μὲν δεῖξις καθ' αὑτό, 10
τὸ δὲ καθ' αὑτὸ μᾶλλον αἴτιον τοῦ μὴ καθ' αὑτό, ἡ καθόλου ἄρα μᾶλλον
αἰτία τῆς κατὰ μέρος ἀποδείξεως. δείκνυσι δὲ καὶ ἄλλως ὅτι πρῶτον καὶ
35 αἰτιώτερον τὸ καθόλου· ἐν γὰρ τῷ ζητεῖν τὸ διὰ τί μέχρι τοσούτου ἄνιμεν

2 εἶναι addidi ἑαυτοῖς R: τοῖς a 3 αὐτὸ ante οἷόν τε colloc. a: αὐτῷ U
4 κατὰ τὸν a 5 post εἶδος add. ἐν τοῖς ἀτόμοις a 6 ὡς om. R 7 γενό-
μενος Ra ἐστι RU: ἐστιν ἀεὶ a κατὰ τὸν a 7. 8 [τὸ] ὑπόδειγμα δὲ conicio
8 ἐστιν om. U 10 νηὸς U 11 δὲ, om. οὖν a 13 αὐτὸ U: αὐτὴν a
16 κατὰ τὸν U 20 νῦν δ' ἴωμεν a 21 ἡ om. R post δεικτικὸς add.
γινόμενος a τῆς κτλ. om. a cf. p. 281, 1. 3 22 καὶ τὰ ἑξῆς om. R 28. 29 τὸ
πρᾶγμα a 29 κυριώτα τα R 30 post βελτίων add. ἐκ τοῦ καθ' αὑτὸ μᾶλλον R
32 ἔμπροσθεν] p. 276, 19. 20

ζητοῦντες τὸ διὰ τί, μέχρις ἂν εἰς τὸ πρῶτον αἴτιον φθάσωμεν, καὶ τοῦτο 62r
ἀκούσαντες ἱστάμεθα λοιπὸν τῆς ζητήσεως τούτου αἰτιωτάτου ὄντος. οἷον
διὰ τί προῆλθεν ὁ δεῖνα; ἵνα εἰς ἀγορὰν ἐμβάλῃ· διὰ τί δὲ ἐνέβαλεν εἰς
ἀγοράν; ἵνα ὠνήσηται λάχανα τυχὸν [ἢ ἰχθύν]· διὰ τί δὲ τοῦτο; ἵνα φαγὼν 15
5 ὑγράνῃ τὴν γαστέρα· ὑγραίνει δὲ τὴν γαστέρα διὰ τί; ἵνα ὑγιαίνῃ. καὶ
εἰ μὲν πρὸς τὸ τοῦ σώματος μόνον ἀγαθὸν βλέπομεν, τοῦτο ἀκούσαντες
τὴν σκοπιμωτάτην αἰτίαν ἔχομεν καὶ οὐκέτι ἕτερόν τι ζητοῦμεν. εἰ δὲ
πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἀγαθὸν ὁ σκοπὸς τείνει, φαμέν· διὰ τί δὲ ὑγιαίνειν
βούλεται; ἵνα δύνηται κατ' ἀρετὴν ἐνεργεῖν· τοῦτο δέ, ἵνα εὐδαιμονῇ. καὶ
10 ἔστι τοῦτο πρώτιστον καὶ κυριώτατον αἴτιον τοῦ εἰς ἀγορὰν ἐμβαλεῖν, ἡ
εὐδαιμονία, καὶ τοῦτο ἀκούσαντες ἔχομεν τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος. καὶ 20
οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ τελικοῦ αἰτίου τοῦτο οὕτως ἔχει ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
πάντων. οἷον πῶς ὁ ἀνδριὰς γέγονεν; ὅτι ἐκ χαλκοῦ· ὁ χαλκὸς δὲ πῶς
τὸν ἀνδριάντα ἐποίησεν; ὅτι χυθείς· ἐχύθη δὲ διὰ τί; ἐπειδὴ μέταλλον·
15 χυτὰ γὰρ τῶν μετάλλων τινά, ὧν ἐστιν ὁ χαλκός. καὶ τοῦτο πάλιν ἀκού-
σαντες ἔχομεν τῆς ὑλικῆς αἰτίας τὴν κυριωτάτην. καὶ ἐπὶ τοῦ ποιητικοῦ
ὡσαύτως· διὰ τί ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος; ἐπειδὴ ἐν τῇ μήτρᾳ ἐκυοφορήθη
καὶ διεπλάσθη· διὰ τί δὲ ἐκυοφορήθη; διὰ τὸ τὸ ἄρρεν συνελθεῖν τῷ 25
θήλει· τοῦτο δὲ διὰ τί γέγονεν; ἐπειδὴ ἔχει τὸ μὲν ἄρρεν τοῦ προΐεσθαι
20 τὸ σπέρμα, τὸ δὲ τοῦ ὑποδέχεσθαι δύναμιν. καὶ ἀκούσαντες τοῦτο ἔχομεν
τῆς ποιητικῆς αἰτίας τὸ κυριώτατον. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ· διὰ τί
ὁ Σωκράτης οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική; ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν, ὁ δὲ ἄνθρωπος
τοιοῦτον· διὰ τί δὲ τοιοῦτον ὁ ἄνθρωπος; ἐπειδὴ καὶ ζῷον· διὰ τί δὲ
τὸ ζῷον τοιοῦτον; ἐπειδὴ τοῦτό ἐστιν ἡ τοῦ ζῴου οὐσία καὶ ὁ ὁρισμός.
25 εἰ οὖν ἐπὶ πάντων τῶν αἰτίων τότε μάλιστα ἴσμεν, ὅταν μηκέτι ὑπάρχῃ 30
τι αἴτιον ἄλλο τοῦ πράγματος, καὶ τὸ ἔσχατον ἐκεῖνο μάλιστα αἰτιώτερόν
φαμεν καὶ πρώτως καὶ καθ' αὑτὸ αἴτιον τοῦτο, διότι οὐ δι' ἄλλο τι ἀλλὰ
δι' αὑτό ἐστι τοιοῦτον. τοιαῦτα δέ ἐστι [καὶ] τὰ καθόλου· εἰς ταῦτα γὰρ
ἔσχατα καταντῶμεν ⟨ἐν⟩ ταῖς ἀποδείξεσι τῶν αἰτίων. οἷον τόδε τὸ χαλκοῦν
30 ἰσοσκελὲς τὰς ἐκτὸς γωνίας τέτρασιν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει διὰ τί; ἐπειδὴ καὶ
πᾶν τρίγωνον· ἆρ' οὖν τὸ τρίγωνον καθ' αὑτὸ ἔχει τὸ τοιοῦτον πάθος;
οὐδαμῶς, ἀλλ' ᾗ σχῆμά ἐστιν εὐθύγραμμον. τοῦτο δὲ οὐκέτι δι' ἄλλο τι 35
ἀλλὰ δι' αὑτό· ὥστε τοῦτο μᾶλλον αἴτιον. τοῦτο δὲ καθόλου· τοῦτο
ἄρα μᾶλλον αἴτιον. τὸ δὲ μᾶλλον αἴτιον τοῦ ἧττον αἰτίου βέλτιον· τὸ ἄρα
35 καθόλου βέλτιον τοῦ κατὰ μέρος.

1 φθάσομεν Ra 2 αἰτήσεως a 4 ἢ ἰχθὺν delevi cf. p. 282,4 5 ὑγιάνῃ U, at cf. vs. 8 et p. 282,5 6 ἀγαθὸν μόνον a βλέποιμεν Ra 8 ὑγιᾶναι Ra 9 εὐδαίμων ᾖ Ra, at cf. p. 282,5 14 ἐγχυθείς U: ἐνχυθείς a ἐπεὶ R 15 ἐστιν RU: ἐστι καὶ a 17 post ὡσαύτως add. αἰτίου a ἐγενήθη Ra ἐπειδὴ RU: διότι a 18 ἐκυοφορήθη δὲ διατί U 18. 19 καὶ θηλῦ R 21 post ὁμοίως add. δὲ U 22 ἐστιν om. U 26 ⟨αἴτιον, ὃ⟩ αἰτιώτερον conicio post αἰτιώτερον add. εἶναι a 28 καὶ delevi 29 ἐσχάτως R ἐν addidi 30 γωνίας om. R 33 τοῦτο tert. om. R: τὸ a 34 post ἄρα prius add. καθόλου a

p. 85b23 Τῆς αἰτίας καὶ τοῦ διὰ τί. 62r

Ἐκ παραλλήλου τὸ τῆς αἰτίας καὶ τοῦ διὰ τί.

p. 85b24 Τὸ καθόλου δὲ αἰτιώτερον.

Ἕπεται λοιπὸν συνάγειν ‘καὶ ἡ ἀπόδειξις ἄρα τοῦ καθόλου βελτίων· 40
5 μᾶλλον γὰρ τῆς αἰτίας’. ἀλλὰ πρὶν συναγάγῃ τὸ συμπέρασμα, πρότερον δείκνυσι πῶς τὸ καθόλου αἰτιώτερον.

p. 85b24 Ὧι γὰρ καθ’ αὑτὸ ὑπάρχει τι, τοῦτο αὐτὸ αὑτῷ αἴτιον· τὸ δὲ καθόλου πρῶτον· αἴτιον ἄρα τὸ καθόλου.

Εἰ τὰ ὑπάρχοντα συμπτώματα τῷ καθόλου καθ’ αὑτὸ ὑπάρχει, ᾧ δὲ
10 καθ’ αὑτό τι ὑπάρχει, τοῦτο τοῦ ὑπάρχοντος αὑτῷ οὐχ ἕτερόν τι αἴτιον 45 ἔχει, ἀλλ’ αὐτὸ ἑαυτῷ ἐστιν αἴτιον, τοῦτο δέ ἐστι πρῶτον, τὸ δὲ πρῶτον αἴτιον μᾶλλον αἴτιον, τὸ καθόλου ἄρα μᾶλλον αἴτιον. ὅτι δὲ τὰ ὑπάρχοντα τῷ καθόλου καθ’ αὑτὸ ὑπάρχει, τῷ δὲ κατὰ μέρος διὰ τὸ καθόλου, πολλάκις εἴρηται.

15 p. 85b27 Ἔτι μέχρι τούτου ζητοῦμεν τὸ διὰ τί καὶ τότε οἰόμεθα εἰδέναι, ὅταν μὴ ᾖ, ὅτι τι ἄλλο ἢ τοῦτο ἢ γινόμενον ἢ ὄν.

Ὅτι τὸ καθόλου αἰτιώτερον, καὶ διὰ τούτων δείκνυσι. ζητοῦντες γάρ, 50 φησί, τὸ διὰ τί μέχρι τοῦ καθόλου ἄνιμεν, καὶ ὅταν εἰς τοῦτο φθάσωμεν, παυόμεθα τῆς ζητήσεως ὡς δὴ τὴν κυριωτάτην αἰτίαν τοῦ πράγματος
20 εὑρηκότες. ὥστε τὸ καθόλου μᾶλλον αἴτιον. τὸ δὲ ὅταν μὴ ᾖ, ὅτι τι ἄλλο ἢ τοῦτο, τοῦτ’ ἔστιν ὅταν μὴ ᾖ δυνατὸν ἄλλο καθολικώτερον αἴτιον ἀποδοῦναι, ἀλλὰ τὸ ἀποδοθὲν ᾖ τὸ ἔσχατον καὶ κυριώτατον τῶν αἰτίων. οἷον τοῦ τριγώνου τὰς τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας εἶναι αἴτιον τὸ | τρίγωνον, 62v καὶ μέχρι τούτου ἀνελθόντες οὐδὲν περαιτέρω αἴτιον εὑρίσκομεν. ὁμοίως
25 τοῦ τὰς ἐκτὸς τέτρασιν ὀρθαῖς ἴσας εἶναι τὸ εὐθύγραμμον σχῆμα, καὶ οὐδὲν περαιτέρω ζητοῦμεν· τὸ δὲ ἢ γινόμενον ἢ ὂν εἶπεν, ἐπειδὴ τῶν αἰτίων τὰ μὲν ὑπάρχει ὄντα, οὐ γινόμενα, ὥσπερ ἔν τε τοῖς μαθήμασι

1 ante lemma add ἔτι—συλλογισμοῦ R: ἔτι—δεικτικὸς τῆς U cf. p. 279,21 τῆς om. R Arist. 3 ante τὸ add. ἐπεὶ δὲ a δὲ om. Ra 4 post συνάγειν add. ὅτι a ἄρα om. a 5 συναγαγεῖν a πρῶτον U 7 post αὐτὸ add. φησιν U post αὐτὸ add. αὐτῷ τι τοῦτο αὐτὸ R αὐτῷ libri 8 post ἄρα τὸ add. πρῶτον τὸ R 9 συμπτώματα a²: συμπεράσματα RUa¹ 10 ὑπάρχει τι U αὐτὸ (ante οὐχ) U 11 αἴτιόν ἐστι U δέ scripsi: γάρ libri 12 τὸ R: τοῦ Ua 13 post καθόλου prius add. τὸ R τῷ alt. a: τὸ RU 14 πολλάκις] velut p. 276, 19. 20 279, 31. 32 16 ὅτι om. a ἢ primum Ra (n p): om. U Arist, at cf. vs. 21 et p. 285,11 post ὂν add. τέλος—οὕτως ἐστίν ut p. 282,7 U 20 ὅτι om. a 21 μὴ ᾖ Ra: μηκέτι U post καθολικώτερον add. τούτου a 23 τοῦ τὸ τρίγωνον—δυσὶν—ἔχειν a τὸ τρίγωνον—24 αἴτιον om. R 25 τέσσαρσιν a 26 ζητοῦμεν Ra: μὲν U

καὶ τοῖς φυσικοῖς (ἔστι γὰρ τὸ τρίγωνον καὶ τὸ σχῆμα ἐν τῷ ἀποδίδοσθαι 62v
τὰς αἰτίας, διὰ τί αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι), τὰ δὲ οὐκ εἰσὶ μὲν 5
γίνονται δέ, ὡς ἐπὶ τῶν πρακτῶν καὶ οὗ ἔφθημεν εἰπόντες ὑποδείγματος,
ὅτι προῆλθεν, ἵνα ἐμβάλῃ εἰς ἀγοράν, τοῦτο δέ, ἵνα ὠνήσηται λάχανα,
5 ἵνα ὑπαγάγῃ τὴν γαστέρα, ἵνα ὑγιαίνῃ, ἵνα ἀρετὴν ἐπιτηδεύῃ, ἵνα εὐδαιμονῇ.
ταῦτα τὰ αἴτια οὐκ εἰσὶ μὲν γίνονται δέ.

p. 85b29 Τέλος γὰρ καὶ πέρας τὸ ἔσχατον ἤδη οὕτως ἐστί.

Τὸ οὕτω, φησίν, ἔσχατον, τουτέστι τὸ ἐν ταῖς ἀποδόσεσι τῶν
αἰτίων ἔσχατον, τοῦτο ἤδη τέλος ἐστὶ καὶ πέρας τῶν αἰτίων μηδὲν
10 ἔχον ἑαυτοῦ αἰτιώτερον. τὸ δὲ παράδειγμα, ὃ ἐφεξῆς τίθησιν, ὡς ἐπὶ τοῦ
τελικοῦ αἰτίου ἐστίν. 15

p. 85b35 Εἰ δὴ ὁμοίως ἔχει ἐπὶ πασῶν τῶν αἰτιῶν καὶ τῶν διὰ
τί, ἐπὶ δὲ τῶν ὅσα αἴτια οὕτως ὡς οὗ ἕνεκα οὕτως ἴσμεν
μάλιστα, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἄρα τότε μάλιστα ἴσμεν, ὅταν
15 μηκέτι ὑπάρχῃ τοῦτο, ὅτι ἄλλο.

Ἐπειδή, ὅπερ εἶπον, τὸ παράδειγμα ἐπὶ τοῦ τελικοῦ αἰτίου ἐποιήσατο,
βούλεται ἐκ τούτου συλλογίσασθαι ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων αἰτίων
ὡσαύτως ἔχει. ⟨εἰ⟩ ἐπὶ πάντων, φησί, τῶν αἰτίων, ἅπερ εἰώθαμεν τὸ διὰ
τί ἐρωτώμενοι ἀποδιδόναι, ὁμοίως ἔχει, τουτέστιν εἰ ὡσαύτως ἀποδίδομεν
20 ἐπὶ πάντων τὰς αἰτίας ἐρωτώμενοι. ἐδείξαμεν δὲ ἐπὶ τοῦ τελικοῦ ὅτι τότε
μάλιστα ἴσμεν, ὅταν τὸ ἔσχατον εἰδῶμεν αἴτιον καὶ μεθ' ὃ οὐκ ἔστιν 25
ἕτερον ἀποδοῦναι, δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὡσαύτως ἔχει. εἴ-
πομεν δὲ ἡμεῖς πάντων ὑποδείγματα. τὸ δὲ ὅταν μηκέτι ὑπάρχῃ
τοῦτο, ὅτι ἄλλο, τοῦτ' ἔστιν ὅταν μηκέτι ὑπάρχῃ τοῦτο ὃ λέγεται ὑπάρχειν,
25 ὅτι ἄλλο τί ἐστιν, οἷον ὅταν μηκέτι δι' ἕτερόν τι ὑπάρχῃ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς
ἴσας ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας ἀλλ' ᾗ διὰ τὸ τρίγωνον. ὁμοίως τὸ τέτρασιν
ὀρθαῖς τὰς ἐκτὸς γωνίας ἴσας εἶναι οὐχ ὅτι ἰσοσκελὲς οὐδ' ὅτι τρίγωνον,
ἀλλ' ὅτι σχῆμα εὐθύγραμμον, οὐκέτι μέντοι δι' ἕτερόν τι. τὰ δὲ τοιαῦτα 30
τῆς εἰδικῆς αἰτίας ἀπόδοσίς ἐστιν· εἰδοποιὸν γὰρ τοῦ εὐθυγράμμου σχή-
30 ματος τὸ τὰς ἐκτὸς τέτρασιν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ὥσπερ καὶ τριγώνου τὸ τὰς
ἐντὸς δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν. ὥστε εἰ ὅτε τὸ ἔσχατον αἴτιον ἴσμεν, μεθ'

2 post ἴσαι add. εἰσί a 3 εἰπόντες] p. 280,3 sq. παραδείγματος a 4 post εἰς add. τὴν Ra, at cf. p. 280,4 5 ante ἵνα add. ubique τοῦτο δὲ a ὑπαγάγῃ a: ὑπαγάγοι RU ὑγιάνῃ a, at cf. p. 280,5 6 τὰ om. R 8 post τὸ alt. add. ὃ U 9 post αἰτίων prius add. ἐστὶν Ua 10 ἑαυτῷ Ra ἑξῆς a τοῦ om. U 11 λογικοῦ R 12 δὲ R 16 ἐπεὶ δὲ U τοῦ om. U 17 τοῦτο, om. ἐκ R 18 εἰ addidi post πάντων add. οὖν a 19 εἰ om. Ra 20 ἐπὶ πάντων post ἐρωτώμενοι colloc. a 21 ἴδωμεν R καθ' a 22 post δῆλον add. οὖν a 23 εἴπομεν] p. 280, 2 sq. 26 τέσσαρσιν a 29 ἀπόδοσίς ἐστιν Ua²: inv. ord. R: ἐστιν ἀπόδειξις a¹ 30 post ἐκτὸς add. γωνίας a τέσσαρσιν a 31 ἔχειν om. R

ὃ οὐκέτι ἐστὶν ἄλλο, τότε μάλιστα ἴσμεν, τὸ δὲ τοιοῦτον καθόλου ἐστί 62v
(καθόλου γὰρ τὸ σχῆμα ἢ τὸ τρίγωνον), τὸ καθόλου ἄρα εἰδότες τότε
μάλιστα ἴσμεν, καὶ αὕτη βελτίων ἀπόδειξις.

p. 86a3 Ἔτι ὅσῳ ἂν μᾶλλον κατὰ μέρος ᾖ, εἰς τὰ ἄπειρα ἐμ- 35
5 πίπτει· ἡ δὲ καθόλου εἰς τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ πέρας.

Ἔτι καὶ διὰ τούτων δείκνυσιν ὅτι ἡ καθόλου ἀπόδειξις τῆς μερικῆς
κρείττων. ἡ μὲν γὰρ καθόλου, φησίν, ἀπόδειξις ἐπὶ τὸ πέρας καὶ τὸ ἓν
πρόεισιν, ἡ δὲ μερικὴ ἐπὶ τὰ ἄπειρα· ἄπειρα γὰρ τὰ καθ' ἕκαστα. τὸ δὲ 40
ἄπειρον ἄγνωστον ἐπιστήμῃ· τῶν δὲ πεπερασμένων καὶ ὡρισμένων ἐστὶν
10 ἡ ἐπιστήμη. ὥστε εἰ κρείττων μὲν ἡ ἐπὶ τὸ πέρας καὶ τὸ ἓν προϊοῦσα,
χείρων δὲ ἡ ἐπὶ τὸ ἄπειρον, ὅσῳ δὲ καθολικώτερόν τί ἐστι, τοσοῦτον
ἐγγυτέρω ἐστὶ τοῦ πέρατος καὶ τοῦ ἑνός, ὅσῳ δὲ μερικώτερόν τι, ἐγγὺς
τῆς ἀπειρίας καὶ τῶν πολλῶν, δῆλον ἄρα καὶ ἐντεῦθεν ὡς κρείττων ἡ
καθόλου ἀπόδειξις τῆς μερικῆς.

15 p. 86a7 Ἀποδεικτὰ ἄρα μᾶλλον τὰ καθόλου. τῶν δὲ ἀποδεικτῶν
μᾶλλον ⟨μᾶλλον⟩ ἀπόδειξις.

Ἀποδεικτὰ μᾶλλον, ἐπειδὴ τῶν ἀπείρων οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις. ὥστε 45
ὅσα μὲν ἐγγυτέρω ἐστὶ τοῦ ἑνός, ταῦτα μᾶλλον ἀποδεικτά· ὅσα δὲ ἐγγυ-
τέρω τῶν ἀπείρων, ταῦτα ἧττον ἀποδεικτά. ἐγγυτέρω δὲ τοῦ ἑνὸς τὰ
20 καθόλου· τὰ καθόλου ἄρα μᾶλλον ἀποδεικτά.

p. 86a9 Ἅμα γὰρ μᾶλλον τὰ πρός τι.

Ἐπειδὴ εἶπε τῶν μᾶλλον ἀποδεικτῶν μᾶλλον εἶναι ἀπόδειξιν, τοῦτο
αὐτὸ κατασκευάζει. εἰ γὰρ τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἰσί, δῆλον ὅτι, ὡς 50
ἂν ἔχῃ τὸ ἕτερον, οὕτως ἔχει καὶ τὸ λοιπόν· εἰ γὰρ ὅδε μᾶλλόν ἐστι
25 τοῦδε φίλος, καὶ οὗ ἐστι μᾶλλον φίλος, κἀκεῖνός ἐστι μᾶλλον αὐτοῦ φίλος.
ὥστε καὶ εἰ τὰ ἀποδεικτὰ ἀποδείξει ἐστὶν ἀποδεικτά, καὶ τῶν μᾶλλον ἄρα
ἀποδεικτῶν μᾶλλόν ἐστιν ἀπόδειξις.

p. 86a10 Ἔτι εἰ αἱρετωτέρα καθ' ἣν τοῦτο καὶ ἄλλο ἢ καθ' ἣν
τοῦτο μόνον οἶδεν, ὁ δὲ τὴν καθόλου ἔχων οἶδε καὶ τὸ κατὰ
30 μέρος καὶ τὰ ἑξῆς. |

Ἕτερον ἐπιχείρημα. κρείττων, φησίν, ἀπόδειξις καθ' ἣν πλείονα 63r

---

1 οὐκ ἔστιν ἔτι U 3 post βελτίων add. ἐστὶν a 4 ὅσα a (u) 6. 7 κρείττων τῆς μερικῆς a 9 immo γὰρ 10 εἰ om. Ra 12 ἐγγύτερον pr. l. R 14 ἀπόδειξις om. a 16 μᾶλλον alt. ex Arist. addidi cf. vs. 22 (om. A B D M d c f u) 17 post μᾶλλον add. τὰ καθόλου a ὥστε om. U 25 φιλόσοφος ubique a²: primo et alt. l. U οὗ a²: οὐκ RU: οὗ ἐστι μᾶλλον φίλος om. a¹ ἐκεῖνος a αὐτοῦ RUa²: τοῦδε a¹ 26 εἰ om. Ra τὰ om. U 28 αἱρετέρα, ut vid., R post αἱρ. add. εἴη a 29 ὁ δὲ κτλ. om. R τὸ U Arist.: τὴν a

ἴσμεν τῆς καθ' ἣν ἐλάττονα· οἷον ὁ εἰδὼς πάντας ἀνθρώπους κρείττων 63r
ἐστὶ τοῦ εἰδότος ἕνα μόνον ἢ πλείους. διὰ μὲν οὖν τῆς καθόλου ἀπο-
δείξεως καὶ τὰ μερικὰ ἴσμεν· ὁ μέντοι μερικόν τι εἰδὼς οὐκ οἶδε τὰ
καθόλου. ὥστε καὶ οὕτω κρείττων ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος.

5 p. 86a13 Ἔτι δὲ ὧδε. τὸ γὰρ καθόλου μᾶλλον δεικνύναι ἐστὶ τὸ 5
διὰ μέσου δεικνύναι ἐγγυτέρω ὄντος τῆς ἀρχῆς.

Ἕτερον ἐπιχείρημα. εἰ πᾶσα ἀπόδειξις ἐξ ἀρχῶν, κυριώταται δὲ τῶν 10
ἀρχῶν αἱ πρώτισται ἀρχαί (ὁ μὲν γὰρ ἐκείνας εἰδὼς καὶ τὰς ὑπ' αὐτὰς
οἶδεν· ὁ γὰρ τὸ καθόλου εἰδώς, ὥσπερ εἴπομεν, οἶδε καὶ τὸ κατὰ μέρος·
10 ὁ δὲ τοῦτο εἰδὼς οὐ πάντως καὶ τὸ καθόλου οἶδε), κυριωτάτη ἄρα ἀπό-
δειξις ἡ ἐκ τῶν πρωτίστων ἀρχῶν καὶ αἰτίων. αἱ δὲ διὰ τῶν καθόλου
ἀποδείξεις τοὺς μέσους μᾶλλον ἔχουσιν ἐγγίζοντας ταῖς πρώταις ἀρχαῖς.
ὥστε εἰ αὗται μάλιστα ἀποδείξεις εἰσὶν αἱ ἐκ τῶν πρωτίστων ἀρχῶν, δῆλον
ὅτι καὶ αἱ ἐκ τῶν ἐγγυτάτων τῶν πρωτίστων μᾶλλον ἂν εἶεν ἀποδείξεις
15 τῶν μὴ ἐκ τοιούτων. ὅσῳ δὲ καθολικώτεραί εἰσιν αἱ ἀποδείξεις, τοσούτῳ
μᾶλλον ἐγγίζουσιν οἱ μέσοι ταῖς πρώταις ἀρχαῖς· ὅσῳ δὲ μερικώτεροι,
τοσούτῳ πορρώτεροι οἱ μέσοι. οἷον εἰ θελήσομεν δεῖξαι ὅτι ὁ ἄνθρωπος
σῶμά ἐστι, δυνατὸν τοῦτο διὰ πλειόνων δεῖξαι μέσων· καὶ γὰρ διὰ τοῦ 15
ἐμψύχου, εἰ τύχοι, καὶ διὰ τοῦ ζῴου καὶ διὰ τοῦ λογικοῦ. ἐγγύτερον δὲ
20 τῆς ἀρχῆς, λέγω δὴ τῆς οὐσίας, τὸ ζῷον μᾶλλον ἢ τὸ λογικόν, καὶ τοῦ
ζῴου μᾶλλον τὸ ἔμψυχον. ὥστε εἰ ἡ ἀπόδειξις ἡ διὰ τῶν ἐγγυτέρω τῆς
ἀρχῆς κυριωτέρα καὶ βελτίων, αὕτη δὲ μᾶλλον καθόλου, ἡ καθόλου ἄρα
βελτίων ἂν εἴη. καθολικωτέραν δὲ ταύτην φησὶν ὡς μέσῳ χρωμένην
καθολικωτέρῳ. καὶ σημειωτέον ὅτι ἐνταῦθα ἄλλως φησὶ τὸ καθολικώτερον 20
25 καὶ μερικώτερον· οὐδὲ γὰρ μερικόν φησι τὸ ἔχον τὸν μερικὸν προσ-
διορισμόν, οἷον τὸν 'τὶς', καθολικὸν δὲ τὸ ἔχον τὸν 'πᾶς', ἀλλὰ τὸ ὅροις
χρώμενον καθολικωτέροις εἴτε μέσοις, ὡς ἤδη εἴπομεν, εἴτε καὶ ἄκροις·
οἷον τὸ 'πᾶς ἄνθρωπος ζῷον' μερικώτερον ἂν εἴη τοῦ 'πᾶς ἄνθρωπος
οὐσία'. τὸ ζητούμενον δὲ ἦν, εἰ ὁ τὸ μερικὸν δεικνύων συλλογισμὸς
30 ἕτερος τοῦ τὸ καθόλου δεικνύντος, οἷον τὸ 'πᾶς ἄνθρωπος ζῷον' καὶ
τὸ 'τὶς ἄνθρωπος ζῷον'.

5 εἰδηκέναι sic a   τῷ alt. l. a   6 διὰ] δὲ U   8 ἐκεῖνα R   9 τὰ (ante καθ.) a   ὅπερ R   καὶ τὸ μερικὸν οἶδεν a   10 ὁ μέντοι τὸ κατὰ μέρος εἰδὼς U   10. 11 κυριώταται ἄρα τῶν ἀποδείξεων αἱ U   12 τῶν πρώτων ἀρχῶν a   13 ὥστε—16 ἀρχαῖς om. a   πρώτων R   14 ἐγγυτάτω R   15 τούτων U   ὅσα δὲ καθολικώτερά R   τοσοῦτον U   17 τοσοῦτον πορρωτέρω εἰσὶν οἱ U   θελήσαιμεν a   19 ἐγγυτέρω U   20 δὲ R   22 δὲ om. R   καθόλου μᾶλλον U   ἡ—23 βελτίων Ua[2]: μᾶλλον ἄρα ἀπόδειξις ἡ καθόλου Ra[1]   26 τὸ alt. a: τὸν RU   27 καὶ om. a   29 ἦν, εἰ scripsi: ἦν, ὅτι Ra: εἴη U   τὸν—συλλογισμὸν U   30 ἕτερος Ua: ἕτερον δεικνύει R   τὸ prius a: τὸν RU

p. 86a22 Ἀλλὰ τῶν μὲν εἰρημένων ἔνια λογικά ἐστι. 63r

Λογικὰ λέγει τινὰ τῶν εἰρημένων ἐπιχειρημάτων, οὐχ ὅτι πιθανὰ μὲν οὐκ ἀληθῆ δέ, ἀλλ' ἀληθῆ μὲν κοινότερα δὲ καὶ οὐκ ἐπὶ μόνων τῶν ἀποδεικτῶν ἁρμόζοντα ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἑτέρων τινῶν. οἷον ὅτι κρείττων 5 "καθ' ἣν τοῦτο καὶ ἄλλο οἶδέ τις ἢ καθ' ἣν τοῦτο μόνον"· τοῦτο γὰρ ἁρμόσοι ἂν καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ἀποδεικτῶν. οἷον κρεῖττον τὸ εἰδέναι τεκτονικὴν καὶ λαξευτικὴν τοῦ τὸ ἕτερον τούτων μόνον εἰδέναι, καὶ ἐπὶ 35 ἄλλων πλείστων ὡσαύτως· ταῦτα γὰρ ἀποδεικτὰ οὐκ ἔστιν. ἁρμόζοι δ' ἂν καὶ ἐπὶ ἀποδείξεως, ὅτι ὁ τὸ καθόλου εἰδὼς πλείονα οἶδεν ἢ ὁ τὸ μερικόν. 10 ὁμοίως τὸ "ἔτι μέχρι τούτου ζητοῦμεν τὸ διὰ τί καὶ τότε οἰόμεθα εἰδέναι, ὅταν μὴ ᾖ, ὅτι τι ἄλλο ἢ τοῦτο ἢ γινόμενον ἢ ὄν"· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ μὴ ἀποδεικτῶν τοῦτο ἁρμόζει, ὡς ὅταν τῶν καθ' ἕκαστα ᾖ τοῦτο· οἷον διὰ τί προῆλθεν ὁ δεῖνα; ἵνα ὠνήσηται λάχανα καὶ τὰ ἑξῆς. τὰ μὲν τοιαῦτα, φησίν, οὐ κυριώτατα δείκνυται. ἡ δ' ἄρα καθόλου κρείττων τῆς κατὰ μέρος 40 15 καὶ ἐξ ἐκείνου, ὅτι ὁ μὲν τὴν καθόλου ἔχων δυνάμει καὶ τὴν μερικὴν ἔχει, ὁ δὲ τὴν μερικὴν ἔχων οὔτε δυνάμει οὔτε ἐνεργείᾳ ἔχει τὴν καθόλου, εἰ καὶ συμβαίνει πολλάκις τὸν τὸ καθόλου εἰδότα καὶ ταύτῃ περιέχοντα καὶ τὸ κατὰ μέρος [ὅτε] δι' ἀνεπιστασίαν τινὰ τῶν μερικῶν ἀγνοεῖν, ὥσπερ ⟨,ὅπερ⟩ εἴρηται καὶ πρότερον, ὁ εἰδώς, ὅτι οὐδεμία ἡμίονος κύει, ἑωρακὼς 20 ἡμίονον ἔχουσαν ὠγκωμένην τὴν γαστέρα οἰήσεται ἴσως ὅτι κύει, καὶ 45 ὁ εἰδώς, ὅτι τῶν ἰσοσκελῶν αἱ πρὸς τῇ βάσει γωνίαι ἴσαι, ἑωρακὼς ἰσοσκελὲς οἰήσεται, ὥσπερ εἶπον, δι' ἀνεπιστασίαν ὅτι οὐκ ἔχει ἴσας τὰς πρὸς τῇ βάσει. ὁμοίως καὶ ὅτι ἡ μὲν καθόλου μᾶλλον ἐπὶ τὸ νοητὸν καὶ ἓν ὁδεύει, ἡ δὲ κατὰ τὰ μερικὰ ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ καὶ ἄπειρα. ἐκ τούτων 25 οὖν, φησί, μάλιστα δείκνυται κρείττων ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος.

p. 86a32 Ὅτι δ' ἡ δεικτικὴ τῆς στερητικῆς, ἐντεῦθεν δῆλον. ἔστω γὰρ αὕτη ἡ ἀπόδειξις βελτίων τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν 50 ὑπαρχόντων.

Πληρώσας τὸ πρότερον τῶν προβλημάτων μέτεισι νῦν ἐπὶ τὸ δεύτερον, 30 λέγω δὴ ὅτι κρείττων ἡ καταφατικὴ τῆς ἀποφατικῆς. δείκνυσι δὲ τοῦτο

1 μὲν om. R 2 post λογικὰ add. δὲ Ua οὐχ ὅτι Ra: οὐχὶ τὰ U 5 καθ' ἣν κτλ.] p. 86a10. 11 μόνον τοῦτο U 6 κρείττων τοῦ U 8 πλειόνων a 10 post ὁμοίως add. καὶ a ἔτι κτλ.] p. 85b27 sq. ἔτι ex Arist. scripsi: ὅτι RUa καὶ—εἰδέναι om. R 11 τι R Arist.: om. Ua ἢ γινόμενον ἢ ὄν om. R post ὄν add. τὸ διατί. ὅταν μὴ ᾖ ὅτι ἄλλο Ua post ἐπὶ add. τῶν a 13 ὁ δεῖνα προῆλθεν U post δεῖνα add. τῆς οἰκίας a 14 οὐ scripsi: καὶ U: om. R a 15 τὴν prius Ua: τὸ R ἔχει καὶ τὴν μερικὴν a 18 ὅτε delevi ἀγνοεῖ R 19 ὅπερ addidi πρότερον] p. 180, 14 sq. post πρότερον add. ὅτι Ua 20 ὀγκωμένην U: ὠσκωμένην, sed ante ἔχουσαν a 21 ὁ om. R post ἰσοσκελῶν add. τριγώνων a post ἴσαι add. ἀλλήλαις εἰσὶν a 22 ὅπερ R 24 κατὰ [τὰ] μέρος conicio 25 δείκνυται μάλιστα ἡ καθόλου κρείττων R 26 post στερητικῆς add. κρείττων a 30 τοῦτο om. R

τοῦτον τὸν τρόπον. ἐάν, φησί, δύο ὦσιν ἀποδείξεις, ἧ δὲ ἡ μὲν διὰ πλειόνων μέσων συμπερανθεῖσα ἡ δὲ ἑτέρα δι' ἐλαττόνων μέσων, τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν ὄντων ἡ δι' ἐλαττόνων κρείττων ἐστὶ τῆς διὰ πλειόνων. τῶν ἄλλων δὲ τῶν αὐτῶν ὄντων προσέθηκε, τουτέ|στιν ὁμοίως ὄντων 63v
5 γνωρίμων τῶν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἀποδείξεσι μέσων· εἰ γὰρ ἡ διὰ πλειόνων μέσων γνωριμωτέρους ἔχει τοὺς μέσους τῆς δι' ἐλαττόνων, ἡ διὰ τῶν γνωριμωτέρων κρείττων. ὁμοίως δὲ ὄντων γνωρίμων ἡ δι' ἐλαττόνων μέσων αἱρετωτέρα· μᾶλλον γὰρ ἐγγυτέρω ἐστὶ τῆς τοῦ νοῦ ἐνεργείας. εἰ γὰρ ἡ νοερὰ ἐνέργεια κρείττων τῆς συλλογιστικῆς, ἡ δὲ νοερὰ ἀμέσως τοῖς
10 νοητοῖς ἐπιβάλλεται, δῆλον ἄρα ὅτι καὶ τῆς συλλογιστικῆς ἡ δι' ἐλαττόνων 5 μέσων ὡς ἐγγίζουσα τῇ ἀμέσῳ γνώσει μᾶλλον ἂν εἴη κρείττων. οἷον εἰ τὸ Α βουλόμεθα ἀποδεῖξαι τῷ Ε ὑπάρχον, δείκνυται δὲ ποτὲ μὲν διὰ μέσων τῶν Β, Γ, Δ, ποτὲ δὲ δι' ἐλαττόνων, τῶν Ζ, Η, ἡ διὰ τῶν Ζ, Η ἅτε δι' ἐλαττόνων μέσων οὖσα κρείττων ἔσται τῆς διὰ τῶν Β, Γ, Δ. ὅτι δὲ 10
15 κρείττων, δῆλον ἐντεῦθεν. τῶν μέσων ὅρων ἀεὶ οἱ πρότεροι γνωριμώτεροι· οἷον ἐφεξῆς ὅρων. ὄντων τοῦ Α, Β, Γ, Δ, Ε καὶ τοῦ Α ἐφεξῆς ἁπάντων κατηγορουμένου τὸ ἐγγύτερον τοῦ Α γνωριμώτερον· γνωριμώτερον γὰρ ὅτι τὸ Α τῷ Β ὑπάρχει ἢ ὅτι τοῖς ἐφεξῆς, καὶ πάλιν ὅτι τὸ Α τῷ Γ ἢ ὅτι τῷ Δ καὶ τῷ Ε, καὶ πάλιν ὅτι τὸ Α τῷ Δ ἢ ὅτι τὸ Α τῷ Ε. ἔστωσαν
20 δὲ ὅροι ἔμψυχον, ζῷον, λογικόν, ἄνθρωπος. εἰ οὖν αἱ διὰ τῶν πρώτων 15 μέσων ἀποδείξεις γνωριμώτεραι, αἱ δὲ διὰ τῶν γνωριμωτέρων κρείττους, κρείττων ἄρα ἀπόδειξις ἡ δεικνύουσα ὅτι τὸ Α τῷ Δ ὑπάρχει διὰ τοῦ ⟨Β,⟩ Γ τῆς ὅτι τὸ Α τῷ Ε ὑπάρχει διὰ τοῦ ⟨Β, Γ,⟩ Δ. ὡς οὖν ἔχει ἡ ΑΔ διὰ τοῦ Β, Γ, οὕτως ἔχει καὶ ἡ ΑΕ διὰ τοῦ Ζ, Η· ἴσοι γὰρ οἱ μέσοι. ἡ δὲ ΑΔ
25 τῆς ΑΕ κρείττων· καὶ ἡ ΑΕ ἄρα ἡ διὰ τοῦ Ζ, Η τῆς ΑΕ τῆς διὰ τοῦ Β, Γ, Δ κρείττων ἔσται. εἰ οὖν ἡ δι' ἐλαττόνων μέσων κρείττων τῆς διὰ πλειόνων, εἰ δειχθείη ὅτι ἡ ἀποφατικὴ διὰ πλειόνων ἤπερ ἡ καταφατική, 20 χείρων ἂν εἴη τῆς καταφατικῆς ἡ ἀποφατική· πλείους δὲ λέγω οὐ τῷ ἀριθμῷ ἀλλὰ τῷ εἴδει. οἷον εἰ ἀποφατικὸς συλλογισμὸς εἴη ὅτι τὸ μὲν Α
30 τῷ Β οὐδενί, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, εἶτα δέοι ἑκατέραν τῶν προτάσεων κατασκευάσαι, ἡ μὲν καταφατικὴ διὰ καταφατικῶν τῶν μέσων δειχθήσεται, ἡ δὲ ἀποφατικὴ δι' ἀποφατικῆς καὶ καταφατικῆς. διὰ πλειόνων ἄρα τῷ εἴδει ἡ ἀποφατικὴ ἤπερ ἡ καταφατικὴ δείκνυται· ὥστε κρείττων ἂν εἴη τῆς ἀποφατικῆς ἡ καταφατική. καὶ ἄλλως· ἡ αὐτάρκης καὶ μηδενὸς ἑτέρου 25
35 δεομένη εἰς τελείωσιν κρείττων ἐστὶ τῆς καὶ ἄλλου δεομένης· ἡ μὲν οὖν καταφατικὴ οὐδενὸς ἄλλου δεῖται ἀλλ' αὐτὴ δι' αὑτῆς δείκνυται· ἡ δὲ ἀπο-

5 ἐν om. R 8 αἱρετωτέρα—11 μέσων iterat a 14 ἔστι U 16 ὄντων ὅρων U τοῦ prius RU: τῶν a τοῦ ā R: τοῦ δ̄ Ua²: τῶν a¹ 16. 17 ἁπάντων κατηγορουμένου a¹: ἅπαν τὸ κατηγορούμενον RUa² 17 post κατηγορουμένου add. τοῦ ā a¹ τὸ a¹: om. RUa² ἐγγυτέρω Ua² τοῦ ā R: τοῦ δ̄ Ua²: αὐτοῦ a¹ 22 β̄ addidi 23 ε̄ a¹: β̄ RUa² ὑπάρχει om. a² ⟨β̄γ̄⟩ δ̄ scripsi: δ̄ RUa²: β̄ a¹ δὲ a διὰ τῶν alt. l. itemque vs. 24.25 ubique a 25 τῆς alt. R: καὶ Ua 27 εἰ RU: ἡ a 28 πλείους scripsi: πλείοσι RUa 29 εἰ εἴη ὁ ἀποφατικὸς συλλογισμὸς U 33 post ὥστε add. καὶ R 35 μείωσιν U ἐστὶ om. a 36 καθ' αὑτὴν a

φατικὴ δεῖται τῆς καταφατικῆς· οὐδέποτε γὰρ ἄνευ καταφάσεως ἀπόφασις 63v
δείκνυται· οὐδὲν γὰρ ἐκ μόνων ἀποφατικῶν δείκνυται. ὥστε καὶ ταύτῃ
κρείττων ἂν εἴη ἡ καταφατικὴ τῆς ἀποφατικῆς.

p. 86a34 Ἡ ἐξ ἐλαττόνων αἰτημάτων ἢ ὑποθέσεων ἢ προτάσεων.

5 Τουτέστιν εἴτε αἰτήματα εἶεν αἱ προτάσεις εἴτε ὑποθέσεις εἴτε τι
ἄλλο, ἁπλῶς ἡ ἐξ ἐλαττόνων προτάσεων κρείττων τῆς ἐκ πλειόνων, τῶν
ἄλλων τῶν αὐτῶν ὄντων, τουτέστιν ἵνα ὁμοίως γνώριμοι πᾶσιν εἶεν,
ἢ ἔνδοξοι ἢ ἀποδεικτικαί, ἢ ἐκ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπαρχόντων
ὁμοίως εἰλημμέναι ἢ τῶν καθ' αὑτά, καὶ ὅσα ἄλλα ταῖς προτάσεσιν
10 ὑπάρχει. τούτων οὖν τῶν αὐτῶν ὄντων κρείττων ἡ ἐξ ἐλαττόνων μέσων 35
τε ὅρων καὶ προτάσεων τῆς διὰ πλειόνων.

p. 86a36 Λόγος δὲ τῆς προτάσεως, ὅτι βελτίων ἡ ἐξ ἐλαττόνων, καθόλου ὅδε.

Λόγος, τουτέστιν αἰτία καὶ ἀπόδειξις τοῦ τὰς ἐξ ἐλαττόνων κρείττους
15 εἶναι τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν ὄντων.

p. 86a38 Τὰ δὲ πρότερα γνωριμώτερα. 40

Εἰ γὰρ θελήσομεν δεῖξαι ὅτι τὸ ἔμψυχον ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ,
ὄντων μεταξὺ τοῦ ζῴου, τοῦ λογικοῦ, γνωριμώτερόν ἐστι τὸ ὑπάρχειν τὸ
ζῷον τῷ λογικῷ ἤπερ τῷ ἀνθρώπῳ· διὰ γὰρ τοῦ ὑπάρχειν τὸ ζῷον τῷ
20 λογικῷ δείκνυται ὅτι καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει τὸ ζῷον· γνωριμώτερον
δὲ τὸ δι' οὗ τοῦ δι' ἐκείνου γνωσθέντος. 45

p. 86b2 Ὁμοίως δὲ ἔχει τὸ ὅτι τὸ Α τῷ Δ ὑπάρχει καὶ τὸ Α τῷ Ε.

Ὁμοίως, τουτέστι διὰ μέσων ἴσων· ὥσπερ γὰρ τὸ Α τῷ Δ ἐδείχθη
διὰ τῶν Β, Γ, οὕτω τὸ Α τῷ Ε διὰ τῶν Ζ, Η· ὑπόκειται δὲ καὶ ὁμοίως 50
25 γνώριμα τὰ μέσα. εἰ οὖν ὁμοίως γνώριμον ὅτι τὸ Α τῷ Ε διὰ τῶν Ζ, Η
τῷ ὅτι τὸ Α τῷ Δ διὰ τῶν Β, Γ, γνωριμώτερον δὲ τὸ ὅτι τὸ Α τῷ Δ
διὰ τῶν Β, Γ ἢ τὸ Α τῷ Ε διὰ τῶν Β, Γ, Δ, καὶ τὸ Α ἄρα τῷ Ε διὰ
τῶν Ζ, Η γνωριμώτερον τοῦ ὅτι τὸ Α τῷ Ε διὰ τῶν Β, Γ, Δ· δι' ἐλατ-
τόνων δὲ ἐκεῖνο, τῶν Ζ, Η· τὸ δι' ἐλαττόνων ἄρα γνωριμώτερον.

3 εἴη τῆς ἀποφατικῆς καταφατική R 5 τουτέστιν — 6 πλειόνων post 3 ἀποφατικῆς colloc. a εἴη a αἱ U: εἴτε Ra ὑποθέσεις εἴτε προτάσεις a 5. 6 εἴτε τι ἄλλο om. a 6 ἡ ἁπλῶς Ra 6. 7 τῶν—ὄντων om. a 7 ὁμοίως πᾶσι γνώριμοι R: πᾶσιν ὁμοίως γνώριμοι a post εἶεν add. ὁμοίως U 8 ἀποδεικτικοί a 9 αὐτὸ U 10 βελτίων, sed post 11 πλειόνων a[1] δι' a[1] 11 τε om. a 13 ὅδε RUa (D n p): ὧδε Arist. post καθόλου add. δὲ Ua (δέ, om. ὅδε ABMcdfu) 14 post λόγος add. δὲ Ra 16 post πρότερα add. καὶ U 17 θελήσαιμενα 18. 19 ζῴῳ R 19 τοῦ Ra: τὸ U 22 δὲ RUa (ABDMcdfu): δὴ Arist. τὸ tert. U Arist.: om. Ra post καὶ add. ὅτι U 23 ὁμοίως om. a 25 τῷ ἢ διὰ τοῦ R 26 τῷ prius RU: τὸ a 29 post τὸ add. δὲ U ἄρα om. U

p. 86b7 Ἀμφότεραι μὲν οὖν διά τε ὅρων τριῶν καὶ προτάσεων δύο δείκνυνται, ἀλλ' ἡ μὲν εἶναί | τι λαμβάνει, ἡ δὲ καὶ εἶναι καὶ 64r μὴ εἶναί τι.

Δείξας καθόλου ὅτι ἡ δι' ἐλαττόνων, καὶ μὴ προσθεὶς εἴτε τῷ ἀριθμῷ
5 ἐλαττόνων εἴτε τῷ εἴδει, ἀλλ' ἁπλῶς ὅτι ἡ δι' ἐλαττόνων τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν ὄντων βελτίων ἐστί, νῦν ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ προκειμένου μεταφέρει τὸν λόγον, ὅτι ἡ μὲν ἀποφατικὴ καὶ διὰ καταφατικῶν καὶ δι' ἀποφατικῶν δείκνυται, ἡ δὲ καταφατικὴ διὰ μόνων καταφατικῶν. ὥστε εἰ διὰ πλειό- 5 νων ἡ ἀποφατική, κρείττων ἄρα ἡ καταφατική.

10 p. 86b10 Ἔτι ἐπειδὴ δέδεικται ὅτι ἀδύνατον ἀμφοτέρων οὐσῶν στερητικῶν τῶν προτάσεων γίνεσθαι συλλογισμὸν καὶ τὰ ἑξῆς.

Τοῦτο οὐχ ὡς ἕτερον ἐπιχείρημα τίθησι παρὰ τὸ πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς ὂν κατασκευαστικὸν ὅτι διὰ τοῦτο ἡ μὲν ἀποφατικὴ δεῖται τῆς καταφατι- 10 κῆς, ἡ δὲ καταφατικὴ οὐ δεῖται τῆς ἀποφατικῆς, ὅτι δέδεικται ὅτι ἐξ ἀπο-
15 φατικῶν μόνων προτάσεων οὐδέποτε γίνεται συλλογισμός. διὸ καὶ εἰπὼν ἔτι ἐπειδὴ δέδεικται οὐκ ἀνταπέδωκε πρὸς τὸ ἐπειδή, ὡς ἂν αἰτιολογικῶς εἰρημένου τοῦ ἐπειδὴ πρὸς τὰ πρὸ αὐτοῦ.

p. 86b12 Ἔτι πρὸς τούτῳ δεῖ τόδε λαβεῖν· τὰς μὲν γὰρ κατηγορικὰς αὐξανομένης τῆς ἀποδείξεως ἀναγκαῖον γίνεσθαι πλείους 15
20 καὶ τὰ ἑξῆς.

Τοῦτο οὔτε ἐπιχείρημά ἐστιν, οὔτ' ἐμοὶ δοκεῖ ὡς συμβαλλόμενόν τι εἰς τὰ προκείμενα τεθεῖσθαι, ἀλλ' ὥσπερ πόρισμά τι ἐκ τῶν εἰρημένων ἀναφανέν. ἔστι δὲ ἀξιολογώτατον τὸ θεώρημα. ἔστι δὲ τοιοῦτον. ἐὰν συλλογισμός, φησίν, ὑπάρχῃ ἀποφατικός, εἶτα δέον ᾖ τὰς προτάσεις κατα- 25
25 σκευάσαι παρεντιθεμένων μεταξὺ ἑκατέρᾳ ὅρων, εἶτα πάλιν τὰς ἐκείνου τοῦ συλλογισμοῦ ἐγκατασκευάσαι προτάσεις, καὶ τοῦτο ἐπὶ πολὺ γίνεται καταπυκνουμένων μέσοις ὅροις τῶν προτάσεων, οὐχ ὡς ἄν τις ὑπολάβοι, ὁμοίως αἵ τε καταφατικαὶ αὔξονται προτάσεις καὶ αἱ ἀποφατικαί, ἀλλὰ μόναι μὲν αὔξονται αἱ καταφατικαί, αἱ δὲ ἀποφατικαὶ οὐκέτι· ἐν παντὶ γὰρ
30 ἀποφατικῷ συλλογισμῷ, ἐφ' ὅσον ἂν καταπυκνωθῶσιν αἱ προτάσεις, ἀδύνα- 30

1 ἀμφότερα U οὖν om. R προτάσεων δύο RU Arist.: inv. ord. a
2 ἀποδείκνυνται R ἀλλ' κτλ. om. R 3 τι a Arist.: om. U 4 καὶ μὴ om. U προσθέσει U 5 ὅτι a: om. RU τῶν ἄλλων om. a 6 βελτίων ἐστί a: om. RU τοῦ αὐτοῦ a 7 post λόγον add. καὶ φησὶν a δι' ἀποφατικῶν — διὰ καταφατικῶν a 10 οὐσῶν κτλ. om. R 11 γενέσθαι Arist. (sed γίνεσθαι M n) 12 παρὰ τὸ RU: τοῦ a 13 ὡς ὂν a[1]: οἷον RUa[2] 14 ὅτι alt. om. Ra 16 ἔτι RU: ὅτι a 19 αὐξομένης a ἀναγκαῖον κτλ. om. R
21 post τοῦτο add. δοκεῖ μοι a ἐστιν RU: εἶναι a ἐμοὶ δοκεῖ om. a
22 προειρημένα a 23 ἔστι δὲ (γὰρ R) τοιοῦτον RU: ἔχον οὕτως a 25 ἑκατέρᾳ scripsi: ἑκατέρας a[1]: ἑκάστου RUa[2] 26 γίνηται fort. recte b 29 μὲν deleverim
30 ὅσον (quod voluerat Waitz Organ. II p. X) RU: ὅσων a

τον πλέον μιᾶς ἀποφατικῆς γενέσθαι πρότασιν. ὅπερ δοκεῖ παράδοξον εἶναι· 64r
ἀεὶ γὰρ ἐν τῇ ἀποφατικῇ προτάσει ἐμβαλλομένου μέσου ὅρου ἡ μείζων
ἀποφατικὴ γίνεται. οἷον εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχει, τὸ δὲ Β
παντὶ τῷ Γ, ὅτι ἡ ΒΓ πρότασις καταπυκνουμένη μόνας καταφατικὰς
5 ποιεῖ τὰς προτάσεις, πρόδηλον. ἡ δὲ ἀποφατικὴ οὐκέτι· εἰ γὰρ θελήσω
δεῖξαι ὅτι οὐδενὶ τῷ Β τὸ Α διὰ μέσου τοῦ Δ, ἀνάγκη λαβεῖν ὅτι τὸ Α
οὐδενὶ τῷ Δ ὑπάρχει, τὸ δὲ Δ παντὶ τῷ Β ὑπάρχει· πάλιν ἐὰν δέῃ 35
δεῖξαι ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῷ Δ διὰ μέσου τοῦ Ε, ἀνάγκη τὸ Α μηδενὶ τῷ Ε
ὑπάρχειν, καὶ οὕτως ἐφεξῆς. πῶς οὖν φησι μὴ πλείους μιᾶς γίνεσθαι
10 τὰς ἀποφάσεις; λέγω οὖν ὅτι καλῶς προσέθηκεν ἐν ἅπαντι συλλογισμῷ.
ἐὰν γὰρ συνθῶμεν ὅλας τὰς προτάσεις καὶ ποιήσωμεν ἕνα συλλογισμόν, μία
μόνη εὑρίσκεται ἡ ἀποφατική, ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῷ Ε, τὸ Ε παντὶ τῷ Δ,
τὸ Δ παντὶ τῷ Β, τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α ἄρα οὐδενὶ τῷ Γ. ὥστε ἡ
μὲν ἀποφατικὴ μία, αἱ δὲ λοιπαὶ πᾶσαι καταφατικαί. ὥστε πᾶς ἀποφατικὸς 40
15 συλλογισμός, εἴτε ἁπλοῦς εἴτε σύνθετος, μίαν ἔχει ἀποφατικὴν πρότασιν·
ἀλλ' ὁ μὲν ἁπλοῦς καὶ καταφατικὴν μίαν, ὁ δὲ σύνθετος πλείους τὰς κατα-
φατικάς. ὅπερ δὲ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος συμβαίνει, τοῦτο καὶ ἐπὶ
τῶν λοιπῶν συμβαίνει· πυκνουμένων τῶν συλλογισμῶν μία μὲν ἀποφατικὴ
ἔσται, αἱ δὲ λοιπαὶ πᾶσαι καταφατικαί.

20 p. 86b27 Εἰ δὴ γνωριμώτερον δι' οὗ δείκνυται καὶ πιστότερον, 45
δείκνυται δ' ἡ μὲν στερητικὴ διὰ τῆς κατηγορικῆς.

Ἕτερον τοῦτο ἐπιχείρημα. γνωριμώτερόν ἐστι, φησί, καὶ πιστό-
τερον τὸ δι' οὗ δείκνυταί τι ἐκείνου τοῦ δεικνυμένου· δείκνυται δὲ ἡ
μὲν ἀποφατικὴ διὰ τῆς καταφατικῆς, αὕτη δὲ δι' ἐκείνης οὐκέτι· 50
25 γνωριμωτέρα ἄρα καὶ πιστοτέρα τῆς ἀποφατικῆς ἡ καταφατικὴ καὶ
διὰ τοῦτο καὶ κρείττων.

p. 86b30 Ἔτι εἰ ἀρχὴ συλλογισμοῦ ἡ καθόλου πρότασις ἄμεσος.

Ἕτερον ἐπιχείρημα. τῶν συλλογισμῶν, φησίν, ἀρχαί εἰσιν αἱ ἄμεσοι
καὶ καθόλου προτάσεις, τοῦ | μὲν κατηγορικοῦ ἡ κατηγορικὴ ἄμεσος, τοῦ 64v
30 δὲ ἀποφατικοῦ ἔστω νῦν ἡ ἀποφατικὴ ἄμεσος· τοῦτο δέ φημι, ὅτι τῆς
ἀποφάσεως οὐ μόνον ἡ ἄμεσος ἀπόφασις ἀρχὴ ἀλλὰ καὶ ἄμεσος κατάφασις.

---

4 γ̄ β̄ Ra 5 ποιεῖται, om. τὰς a πρόδηλον om. a 6—8 δ̄ ubique a1: γ̄ RUa2
8 τοῦ om. R ε̄ utroque loco a1: δ̄ RUa2 9 γενέσθαι U 11 γὰρ a: οὖν RU
12 ὅτι om. R: fort οἷον sive ⟨οἷον⟩ ὅτι τῶν (post οὐδενὶ) U ε̄ alt. Ra1: β̄ Ua2
13 β̄—β̄—γ̄—γ̄ a1: γ̄—γ̄—β̄—β̄ RUa2 14 λοιπαὶ δὲ U 14. 15 συλλογισμὸς ἀπο-
φατικὸς U 16 μίαν καταφατικήν a 17 ὥσπερ Ra συμβαίνει om. a
τοῦτο U: οὕτως R: οὕτω a 20 δὲ U οὗ Arist. cf. vs. 23 et p. 290,26: ὃ RUa
(D M d p f, pr. c n) 21 δείκνυται κτλ. om. R 22 φησίν ἐστι U 23 ὃ R
25 καὶ alt. om. Ra 27 ἐπεὶ U 28 post ἕτερον add. τοῦτο a 31 ἀπόφασις
RUa2: πρότασις a1 post ἀρχὴ add. ἡ τῆς ἀποφάσεως a1 καταφατική a2

τέως οὖν τοσοῦτον εἰλήφθω, ὅτι τοῦ ἀποφατικοῦ συλλογισμοῦ ἀρχὴ ἡ 64v ἄμεσος ἀπόφασις· καὶ γὰρ αὕτη ἐστὶν ἡ κυρία τοῦ συμπεράσματος· ἀεὶ γὰρ τῇ χείρονι τῶν προτάσεων ἕπεται τὸ συμπέρασμα. εἰ τοίνυν αἱ μὲν 5 τῶν συλλογισμῶν ἀρχαὶ αὗται, ἔστι δὲ ἡ καταφατικὴ προτέρα τῇ φύσει 5 τῆς ἀποφατικῆς καὶ γνωριμωτέρα (μὴ γὰρ οὔσης τῆς καταφατικῆς οὐδὲ ἡ ἀποφατικὴ ἔσται· ἔστι γὰρ ἡ μὲν καταφατικὴ ἕξις τις, ἡ δὲ ἀποφατικὴ στέρησις· προτέρα δὲ ἡ ἕξις τῆς στερήσεως, καὶ μὴ οὔσης ἕξεως οὐδὲ ἡ τῆς ἕξεως στέρησις ἔσται· ἡ μὲν γὰρ στέρησις ἕξεώς ἐστι στέρησις, ἡ δὲ ἕξις οὐκέτι ἐστὶ στερήσεως ἕξις· ὥστε προτέρα τῇ φύσει ἡ ἕξις καὶ 10 τῷ χρόνῳ, καὶ διὰ τὴν ἕξιν καὶ ἡ τῆς ἕξεως στέρησις γνώριμος), ὥστε 10 εἰ προτέρα μὲν καὶ γνωριμωτέρα ἡ καταφατικὴ τῆς ἀποφατικῆς, ἡ δὲ ἐκ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων ἀπόδειξις κρείττων τῆς μὴ ἐκ τοιούτων, κρείττων ἄρα ἡ καταφατικὴ ἀπόδειξίς ἐστι τῆς ἀποφατικῆς.

p. 86b35 Καὶ προτέρα ἡ κατάφασις, ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι τοῦ μὴ 15 εἶναι.

Τὸ εἶναι τοῦ μὴ εἶναί φησι, τουτέστι τὴν ἕξιν τῆς στερήσεως. 15 τοῦ γὰρ μὴ ὄντος οὐκ ἔστιν ὅλως γνῶναί τι· οὐδὲ γὰρ τούτου ἀπόφασιν γνῶναι δυνάμεθα· εἰ γὰρ μὴ γνῶμεν ὅ τι σημαίνει ἱπποκένταυρος ἢ τραγέλαφος, οὐδὲ τὴν τούτου ἀπόφασιν γνῶναι δυνάμεθα. ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν 20 τοιούτων, λέγω δὴ τῶν μὴ ὅλως ὑφεστώτων, δεῖ κατὰ γνῶσιν προηγήσασθαι τὴν κατάφασιν τῆς ἀποφάσεως, ἵνα εἰδείημεν καὶ τί ἐστιν ὃ ἀποφάσκομεν.

p. 86b37 Ἔτι ἀρχοειδεστέρα· ἄνευ γὰρ τῆς δεικνυούσης οὐκ 20 ἔστιν ἡ στερητική.

25 Τοῦτο τὸ αὐτό ἐστι τοῖς πρὸ αὐτοῦ. εἶπε γὰρ καὶ ἄνω ὡς ὅτι γνωριμώτερον δι' οὗ δείκνυταί τι, δείκνυται δὲ οὐ διὰ τῆς ἀποφατικῆς ἡ καταφατική, ἀλλὰ διὰ ταύτης ἡ ἀποφατικὴ δείκνυται· ἀρχοειδεστέρα ἄρα ἡ καταφατική. καὶ πάλιν ἐφεξῆς, ὅτι προτέρα ἡ καταφατικὴ τῆς ἀποφατικῆς, ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι τοῦ μὴ εἶναι.

30 p. 87a1 Ἐπεὶ δ' ἡ κατηγορικὴ τῆς στερητικῆς βελτίων, δῆλον 25 ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγούσης.

Μετῆλθεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν προβλημάτων, λέγω δὴ ὅτι ἡ ἐπ' εὐθείας

---

1 οὖν a²: νῦν RUa¹ τοῦτο a τοῦ om. a 7 στερήσεως om. R 12 γνωριμωτέρων—προτέρων a ἀποδείξεων U 16 τουτέστι RUa²: ὥσπερ a¹ 17 τοῦ —ὅλως a¹: καὶ ὅλως ἢ (εἰ R) μὴ RUa² 18 ὅ τι Ra: τί U 19 δυνησόμεθα a 20 ὑφεστώτων ὅλως R ante κατὰ add. καὶ RU: om. a post κατὰ add. τὴν a 20. 21 προϋφεστᾶναι a 25 ταυτόν a ἄνω] p. 86b 27 26. 27 ἡ καταφατικὴ om. R 27 ταύτης U: τῆς Ra ἡ ἀποφατικὴ scripsi: ἡ καταφατικὴ U: καταφατικῆς Ra δείκνυται om. Ra

ἀπόδειξις κρείττων τῆς εἰς ἀδύνατον. καὶ συγκρίνει νῦν τὴν ἀποφατικὴν 64v
τὴν ἐπ' εὐθείας τῇ δι' ἀδυνάτου [ἀποφατικῇ]. εἰ γὰρ δειχθείη ἡ ἀπο- 30
φατικὴ ⟨ἡ⟩ ἐπ' εὐθείας τῆς δι' ἀδυνάτου κρείττων, ἔστι δὲ κρείττων τῆς ἀπο-
φατικῆς ἡ καταφατική, ἐκ πολλοῦ δῆλον ὅτι τοῦ περιόντος καὶ ἡ κατα-
5 φατικὴ ἡ ἐπ' εὐθείας τῆς δι' ἀδυνάτου κρείττων ἂν εἴη. ἐπειδὴ δὲ οὐκ
ἐνδέχεται γνῶναι ποτέρα κρείττων τὸν μὴ εἰδότα τίνι διαφέρουσιν ἀλλήλων,
πρότερον, φησίν, αὐτὸ τοῦτο ἐπισκεψώμεθα, τίς ἡ πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν
διαφορά. πάλιν δέ, ἐπειδὴ τοῦτο γνῶναι οὐχ οἷόν τε τὸν μὴ εἰδότα τί
ποτε ὅλως ἐστὶ τούτων ἑκάτερον, διὰ τοῦτο πρῶτον ἐκτίθεται τίς τέ ἐστιν 35
10 ἡ ἐπ' εὐθείας δεῖξις καὶ τίς ἡ δι' ἀδυνάτου. καὶ ἐνταῦθα λοιπὸν ἐν αὐτῇ
τῇ ἐκθέσει τούτων ἁπαξάπαντες οἱ ἐξηγηταὶ ἐπελάβοντο τοῦ Ἀριστοτέλους
ὡς κακῶς τὸν διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἐκτιθεμένου συλλογισμόν. ἡμεῖς οὖν
πρῶτον μὲν ἐκθώμεθα τόν τε ἐπ' εὐθείας καὶ τὸν δι' ἀδυνάτου, ὡς αὐτὸς
ἡμῖν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Προτέρων ἀναλυτικῶν παραδέδωκεν· εἶτα ἐκθώ-
15 μεθα καὶ τὰ ἐνταῦθα αὐτῷ εἰρημένα, καὶ τρίτον τὰς αἰτίας, ἃς εὐλόγως
ἐπιφέρουσι τοῖς ἐνταῦθα εἰρημένοις οἱ ἐξηγηταί· καὶ μετὰ ταῦτα εἴ τινα 40
δυνάμεθα ἀπολογίαν ὑπὲρ Ἀριστοτέλους ἐπινοήσομεν. ἔστιν οὖν ἐπ' εὐθείας
δεῖξις ἡ διὰ τῶν τριῶν ὅρων, ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου σχήματος τὸν μὲν
μείζονα τοῦ μέσου κατηγοροῦσα τὸν δὲ μέσον τοῦ ἐλάττονος· οἷον τὸ Α
20 οὐδενὶ τῷ Β, τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α ἄρα οὐδενὶ τῷ Γ· ἐπὶ δὲ τῶν
λοιπῶν κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐν τοῖς περὶ τῶν τριῶν σχημάτων.
ἡ μὲν οὖν ἐπ' εὐθείας αὕτη. εἰ δὲ βουληθῶμεν, ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῶν Γ
ὑπάρχει, δι' ἀδυνάτου δεῖξαι, λαμβάνομεν τὸ ἀντικείμενον τῷ συμπε- 45
ράσματι, λέγω δὴ τὸ τινὶ τῶν Γ ὑπάρχειν τὸ Α, ὡς ἀληθές· εἰ γὰρ
25 ψεῦδος τὸ μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχειν, ἀληθὲς τὸ τινί. λαμβάνομεν οὖν ὅτι
τὸ Α τινὶ τῶν Γ ὑπάρχει, καὶ κεχρήμεθα ταύτῃ ὡς ἐλάττονι προτάσει.
εἶτα ἔξωθεν προσλαμβάνομεν ἑτέραν πρότασιν καθόλου καταφατικήν, οἷον
ὅτι τὸ Δ παντὶ τῷ Α· τὸ δὲ Α τινὶ τῶν Γ· καὶ συνάγεται ὅτι τὸ Δ τινὶ
τῶν Γ. ἔστω οὖν τοῦτο ὁμολογουμένως ψεῦδος καὶ ἀδύνατον, ὡς δείξομεν
30 καὶ διὰ τῶν παραδειγμάτων. πόθεν οὖν συνήχθη ψεῦδος, ὅτι τὸ Δ τῷ Γ 50
τινὶ ὑπάρχει; διὰ τὸ σχῆμα ἢ διὰ τὰς προτάσεις, καὶ τῶν προτάσεων
ἢ διὰ τὴν μείζονα ἢ διὰ τὴν ἐλάττονα ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρας. τὸ μὲν οὖν

1 post ἀδύνατον add. ἀπαγούσης a 2 τὴν scripsi: τῆς Ua: om. R διὰ τοῦ Ra ἀποφατικῇ delevi 3.4 ἡ καταφατικὴ τῆς ἀποφατικῆς, δῆλον ὅτι ἐκ πολλοῦ a 4 ἡ alt. om. R 8 δὲ τοῦτο ἐπεὶ οὐχ οἷόν τε γνῶναι τὸν a 12 τὸν δι' ἀδυνάτου, sed post ἐκτιθ. a ἐκτιθέμενον R 13 τε om. a 14 ἐν τῷ δευτ. τῶν Προτ. ἀναλ.] c. 11 p. 61a18 sq. 14. 15 ἐκθησόμεθα U 15. 16 εὐλόγως δοκοῦσιν ἐπιφέρειν οἱ a[1] 17 δυνησόμεθα ἡμεῖς a ἐπινοήσασθαι a post οὖν add. ἡ U 19 post μέσου add. μὴ U 21 ἐν τοῖς περὶ τῶν τριῶν σχημ.] Anal. Pr. I 5. 6 22 βουληθείημεν a τῶ γ̄ Ra 23 διὰ τοῦ ἀδυνάτου Ra τὸν ἀντικείμενον ἀντιφατικῶς τῷ a 24 τῶ (post δὴ) U τῶν RU: τῷ a ὑπάρχει R 25 τῷ γ̄ a ante ἀλ. add. τὸ δ' R 28 τῷ γ̄ itemque vs. 29 a καὶ om. U δ̄ alt. Ua: ᾱ R 29 ἔστιν a: ὥσπερ Ι ψεῦδος ὁμολογουμένως a 30 ψευδῶς Ua 30. 31 τινὶ τῷ γ̄ a 31 καὶ εἰ διὰ τὰς προτάσεις a[1] 32 ἢ primum om. Ra[1] 32. p. 292,1 ἀλλὰ μὴν τὸ σχῆμα ὑγιές a[1] 32 οὖν om. R

σχῆμα ὑγιές. ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ μείζων πρότασις ἡ ΔΑ ἀληθὴς εἶναι ὑπόκειται· ἀληθῆ γὰρ εἰλήφαμεν. λείπεται ἄρα τὴν ἐλάττονα ψευδῆ εἶναι· ἀδύνατον γὰρ ἦν τοῦ σχήματος ἐρρωμένου ὄντος καὶ ἀμφοτέρων οὐσῶν ἀληθῶν τῶν προτάσεων ψεῦδές τι συναχθῆναι. εἰ οὖν διὰ τὸ ὑποθέσθαι
5 τὸ | Α τινὶ τῶν Γ ὑπάρχειν συνήχθη ὅτι τὸ Δ τινὶ τῶν Γ, ψεῦδος δὲ 65r τὸ ὅτι τὸ Δ τινὶ τῶν Γ ὑπάρχει, ψεῦδος ἄρα καὶ τὸ Α τινὶ τῶν Γ ὑπάρχειν. εἰ δὲ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς ἄρα τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἐδείχθη οὖν διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς τὸ προκείμενον διὰ δύο συλλογισμῶν, κατηγορικοῦ τε καὶ ὑποθετικοῦ, τοῦ κατηγορικοῦ προσυλλογισμοῦ ὄντος, τοῦ δὲ
10 ὑποθετικοῦ αὐτὸ τὸ προκείμενον συνάγοντος [ἀδύνατον]. ὁ μὲν γὰρ κατη- 5 γορικὸς τοσοῦτον μόνον συνήγαγεν, ὅτι τὸ Δ τινὶ τῶν Γ ὑπάρχει. ὁ δὲ ὑποθετικὸς προῆλθε τοῦτον τὸν τρόπον· εἰ ἀληθὲς τὸ Α τινὶ τῶν Γ ὑπάρχειν, ἀληθὲς ἔσται καὶ τὸ Δ τινὶ τῶν Γ ὑπάρχειν, ὅπερ συνήγαγεν ὁ κατηγορικὸς συλλογισμός· ἀλλὰ μὴν ψεῦδος τὸ ἑπόμενον· καὶ τὸ ἡγού-
15 μενον ἄρα· οὐκ ἄρα τινὶ τῶν Γ ὑπάρχει τὸ Α· οὐδενὶ ἄρα, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. ἔστω δὲ καὶ ἐπὶ παραδειγμάτων ὁ λόγος ἡμῖν σαφέστερος. ὑποκείσθω γὰρ δεῖξαι δι' ἀδυνάτου ὅτι λίθος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει. λαμ- 10 βάνω οὖν ὅτι τινὶ ἀνθρώπῳ λίθος ὑπάρχει, εἶτα ἔξωθεν μείζονα πρότασιν καταφατικὴν καθόλου, οἷον ὅτι ἄψυχον παντὶ λίθῳ ὑπάρχει· ἀλλὰ μὴν καὶ
20 λίθος τινὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει· ἄψυχον ἄρα τινὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει. τοῦτο δὲ ψεῦδος καὶ ἀδύνατον ⟨ὂν⟩ δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ διὰ τὴν ἐλάττονα πρότασιν τὴν λέγουσαν 'λίθος τινὶ ἀνθρώπῳ'. συνήχθη οὖν ὅτι, εἰ λίθος τινὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει, καὶ ἄψυχον τινὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει· ἀλλὰ μὴν τὸ ἑπόμενον ψεῦδος· καὶ τὸ ἡγούμενον ἄρα· οὐδενὶ ἄρα ἀνθρώπῳ λίθος ὑπάρχει. εἰ οὖν 15
25 ἀποφατικὸν εἴη τὸ ὀφεῖλον δειχθῆναι, ἡ παραλαμβανομένη ἔξωθεν πρότασις καθόλου καταφατικὴ ὀφείλει εἶναι καὶ μείζων· τὸ γὰρ ἀντικείμενον τῷ καθόλου ἀποφατικῷ μερικόν ἐστι καταφατικόν, ὅπερ ἐν τῇ ἐλάττονι πάντως τετάξεται προτάσει. εἰ δὲ καταφατικὸν εἴη τὸ δεικνύμενον, εἰ μὲν μερικὸν εἴη, λέγω δὴ ὅτι τινὶ ὑπάρχει, ἡ προσλαμβανομένη ἔξωθεν καταφατικὴ
30 μὲν ὁμοίως ἐστίν, ἐλάττων δὲ πάντως πρότασις ⟨καὶ⟩ διὰ τοῦτο ἀδιάφορον, 20 εἴτε καθόλου εἴη εἴτε μερική. τῷ γὰρ μερικῷ καταφατικῷ, ὅπερ θέλομεν ἀποδεῖξαι δι' ἀδυνάτου, τὸ ἀντικείμενον καθόλου ἐστὶν ἀποφατικόν· ἀνάγκη

---

1 ἡ μείζων om. a¹ ἡ δ̄ Ua²: ἡ ᾱδ̄, sed ante πρότασις a¹ 2 post γὰρ add. ταύτην a 4 τῶν προτάσεων ἀληθῶν a ψεῦδός a 5 τῷ γ̄ utrobique a τινὶ τὸ δ̄ U 6 τὸ primum om. a. τὸ δ̄ post γ̄ colloc. a τῷ γ̄ utrobique a ὑπάρχει a: ὑπάρχειν RU 8 post εἰς add. τὸ a 9 et 10 ὑποθετικοῦ RUa²: ἀποφατικοῦ a¹ 10 τὸ προκείμενον αὐτὸ a ἀδύνατον delevi 11 τοῦτον a τῷ γ̄ a 12 ἀποφατικὸς a¹ 12. 13 τῷ γ̄ ὑπάρχει a 13 ἔσται om. U τῷ γ̄ itemque vs. 15 a 15 ᾱ scripsi: δ̄ libri 16 ἔσται R ἡμῖν ὁ λόγος a 17 et 18 ante λίθος add. ὁ a 20 ἄψυχον—ὑπάρχει om. U 21 ὂν addidi 22 post λέγουσαν add. ὅτι a 24 οὐδενὶ ἄρα RUa²: ὅτι a¹ 28 τάξεται a post μὲν add. οὖν U 30 ἔσται conicio cf. p. 293,4 πάντως πρότασις RU: πρότασις πάντως αὕτη ἔσται a καὶ addidi an ἀδιάφορος? cf. p. 293,2 31 καθόλου — μερική a: inv. ord. RU 32 ἀποδεῖξαι post δι' ἀδυνάτου colloc. U: δεῖξαι a

οὖν τοῦτο μείζονα γενέσθαι πρότασιν. ὥστε ἡ προσλαμβανομένη κατα- 65r
φατική τε καὶ ἐλάττων ἔσται, ὅπερ εἴπομεν, ἀδιάφορος δὲ εἴτε καθόλου εἴτε
μερική. εἰ δὲ τὸ ἀποδεικνύμενον καθόλου εἴη καταφατικόν, ἡ μὲν ἔξωθεν
προσλαμβανομένη πάλιν καθόλου ἔσται καταφατική, οὐκέτι μέντοι διὰ
5 τοῦ πρώτου σχήματος ἐνδέχεται συλλογίσασθαι· ἡ γὰρ ἀντικειμένη τῇ 25
ἀληθεῖ μερική ἐστιν ἀποφατική, καὶ οὔτε μείζων εἶναι δύναται διὰ τὸ
μερικὴ εἶναι οὔτε ἐλάττων, διότι ἀποφατική. γίνεται οὖν ὁ κατηγορικὸς
συλλογισμὸς ἢ ἐν δευτέρῳ ἢ ἐν τρίτῳ σχήματι.

Τίς μὲν οὖν ἐστιν ἡ ἐπ' εὐθείας καὶ τίς ἡ δι' ἀδυνάτου, εἴρηται.
10 διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων, ὅτι ἡ μὲν ἐπ' εὐθείας ἐκ τῶν προτέρων τὰ ὕστερα
συλλογίζεται (ἐκ γὰρ τῶν προτάσεων τὸ συμπέρασμα), ἡ μέντοι δι' ἀδυνάτου
ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα· τῷ γὰρ ψευδὲς εἶναι τὸ συμπέρασμα ἀναιρεῖ
καὶ τὴν πρότασιν. ἡ μὲν γὰρ ἐπ' εὐθείας διὰ τοῦ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ 30
Β ὑπάρχειν καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ συνήγαγεν ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῶν Γ.
15 ἡ μέντοι δι' ἀδυνάτου πρότασιν τὸ ἀντικείμενον τούτῳ ἐποίησε, λέγω δὴ
τὸ Α τινὶ τῶν Γ, καὶ ἐκ ταύτης καὶ ἑτέρας προτάσεως, τῆς ΔΑ, ὅτι τὸ Δ
παντὶ τῷ Α, ὡς ἐξεθέμεθα, συνάγουσα ὅτι τὸ Δ τινὶ τῶν Γ ὑπάρχει, τῇ
ἀναιρέσει τοῦ συμπεράσματος τούτου ἀνεῖλε καὶ τὴν πρότασιν. ὥστε ἐκ
τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα συνήγαγεν· κατὰ φύσιν γὰρ πρῶται τοῦ συμ-
20 περάσματος αἱ προτάσεις. καὶ διὰ τοῦτο κρείττων ἡ ἐπ' εὐθείας τῆς δι' 35
ἀδυνάτου, διότι ἡ μὲν ἐκ τῶν προτέρων τὰ ὕστερα, ἡ δὲ ἐκ τῶν ὑστέρων
τὰ πρότερα δείκνυσι, καὶ ὅτι ἡ μὲν ἐπ' εὐθείας ὃ βούλεται ἐξ ἀρχῆς συλ-
λογίζεται, ἡ δὲ δι' ἀδυνάτου συλλογίζεται μὲν ἐξ ἀρχῆς τὸ ἐναντίον οὗ
βούλεται, ἀνελοῦσα δὲ ὃ συνεπέρανεν ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ προκείμενον (διὸ
25 καὶ κύκλῳ δεῖξις καλεῖται, διότι κύκλον τινὰ περιέρχεται), καὶ ὅτι ἡ μὲν
ἁπλῆ, ἡ δὲ δι' ἀδυνάτου μικτὴ ἐκ κατηγορικοῦ καὶ ὑποθετικοῦ. εἰ δὲ
συμβαίνει ποτὲ καὶ τὴν ἐπ' εὐθείας δεῖσθαι ὑποθέσεως (ἔστι γὰρ ὅτε τινὰς 40
τῶν προτάσεων δι' ὑποθετικῶν συλλογισμῶν πιστούμεθα), ἀλλ' οὐκ ἀεὶ
τοῦτο συμβαίνει· ἐπὶ μέντοι τῶν δι' ἀδυνάτου ἀεὶ διὰ κατηγορικοῦ καὶ ὑπο-
30 θετικοῦ ἡ ὁδὸς γίνεται.

Ἡμεῖς μὲν οὖν ἐκ τῶν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Προτέρων ἀναλυτικῶν
παρ' αὐτοῦ εἰρημένων λαβόντες ἐξεθέμεθα τόν τε δι' ἀδυνάτου συλλογισμὸν
καὶ τὸν ἐπ' εὐθείας. αὐτὸς μέντοι ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης ἄλλως τούτους
ἐκτίθεται. λαβὼν γὰρ τρεῖς ὅρους, Α, Β, Γ, εἶτα ἐκθέμενος τὸν ἐπ' 45
35 εὐθείας συλλογισμόν, ὅτι τὸ Α τῷ Β οὐδενί, τὸ δὲ Β τῷ Γ παντί, τὸ Α

---

2 τε—εἴπομεν RUa²: μὲν ἔσται a¹ 4 ἔσται a: ἔστι RU 6 δύναται εἶναι a
7 διότι RU: διὰ τὸ a 8 ἢ prius om. a 9 post εὐθείας add. δεῖξις a
10 τὰς ὑστέρας U 11 προτέρων R 12 τὸ γὰρ R 13. 14 τοῦ μηδενὶ τῷ β
τὸ ᾱ ὑπάρχειν a 14 τῷ (post οὐδενὶ) a 15 πρότασιν scripsi: πρότασις libri
17 συνήγαγεν a τῷ (post τινὶ) a post ὑπάρχει add. καὶ a 18 τούτου om. R
21 προτέρων a: πρώτων RU 23 ὃ R 24 ἀναιροῦσα a 26 εἰ γὰρ conicio
27 τῆς R 31 προτέρων a: πρώτων RU 33 ἐνταῦθα post ὁ ἀριστοτέλης colloc. a:
ἐντεῦθεν R 33. 34 ἐκτίθεται τούτους a 34 ἐκτιθέμενος R 35 οὐδενὶ
τῷ β a

ἄρα τῷ Γ οὐδενί, ἐπὶ τῶν αὐτῶν τούτων ὅρων ἐκτίθεται καὶ τὸν δι' ἀδυνάτου. ἔστω γάρ, φησίν, ὀφεῖλον δειχθῆναι ὅτι τὸ Α τῷ Β οὐδενὶ ὑπάρχει 65r δι' ἀδυνάτου, οὐκέτι τὸ συμπέρασμα, ὅπερ ἔδει δειχθῆναι ἐπ' εὐθείας, δεικνὺς καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, ἀλλὰ τὴν μείζονα πρότασιν τὴν ΑΒ. εἰ οὖν, 5 φησί, μή ἐστιν ἀληθὲς τὸ τὸ Α μηδενὶ τῶν Β ὑπάρχειν, ἀληθὲς ἄρα τὸ ὑπάρχειν τῷ Β τὸ Α· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ Β τῷ Γ ὑπῆρχεν· συνάγεται 50 ἄρα ὅτι τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχει. τοῦτο οὖν ἔστω, φησίν, ὁμολογούμενον ψεῦδος καὶ ἀδύνατον, ὅπερ συνήχθη οὐ διὰ τὸ τὸ Β ὑπάρχειν τῷ Γ (τοῦτο γὰρ ὑπόκειται ἀληθές) ἀλλὰ διὰ τὸ τὸ Α τῷ Β ὑπάρχειν. εἰ οὖν 10 διὰ τοῦτο συνήχθη ὅτι τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχει, ψεῦδος δὲ τοῦτο, ψεῦδος ἄρα καὶ τὸ ὑπάρχειν τὸ Α τῷ Β· ἀληθὲς ἄρα τὸ μὴ ὑπάρχειν, ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης. ἐγκαλοῦσι δὲ αὐτῷ οἱ ἐξηγηταὶ πρῶτον μὲν τὸ μὴ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ συμπεράσματος, ὅπερ ἤδη εἶπον, ποιή- 65v σασθαι τὴν δι' ἀδυνάτου δεῖξιν ἀλλ' ἐπὶ τῆς προτάσεως. δεύτερον, πῶς, 15 φασί, λέγεις τὸ Α ὑπάρχειν τῷ Β, πότερον τινὶ ἢ παντί; εἰ μὲν γὰρ τινί, ἀσυλλόγιστον ποιεῖς τὸν συλλογισμόν· μερικὴ γὰρ ἡ μείζων. εἰ δὲ τὸ ὑπάρχειν ἀντὶ τοῦ παντὶ ὑπάρχειν λήψῃ, οὐ συνάγεις ὃ ζητεῖς. ἔστω γὰρ τὸ Α τῷ Β παντί, ⟨τὸ Β τῷ Γ παντί,⟩ καὶ τὸ Α τῷ Γ παντί· καὶ ἔστω τοῦτο ψεῦδος καὶ ἀδύνατον συναχθὲν διὰ τὸ λαβεῖν τὸ Α τῷ Β παντὶ 5 20 ὑπάρχειν. εἰ οὖν τῷ λαβεῖν ὅτι τὸ Α τῷ Β παντὶ ὑπάρχει συνήχθη ὅτι τὸ Α τῷ Γ παντί, τοῦτο δὲ ψεῦδος, ψεῦδος ἄρα καὶ τὸ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν. εἰ οὖν τοῦτο ψεῦδος, τὸ ἀντικείμενον ἀληθὲς ἔσται, λέγω δὴ τὸ οὐ παντί· οὐ τοῦτο δὲ ἦν ὃ ἐβουλόμεθα δεῖξαι, ἀλλ' ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῶν Β ὑπάρχει.

25 Ἃ μὲν οὖν ἐγκαλοῦσι τῷ λόγῳ εὐλόγως οἱ ἐξηγηταί, ταῦτά ἐστι. ἔστι μέντοι ἀπολογήσασθαι ὑπὲρ Ἀριστοτέλους τοῦτον τὸν τρόπον, ὅτι ὃν τρόπον τὴν διαφορὰν τῶν τριῶν σχημάτων ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἀναλυτικῶν 10 ἐνδείξασθαι ἡμῖν βουλόμενος διάφορα παρέλαβε στοιχεῖα, ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου σχήματος τὸ Α, Β, Γ, ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου τὸ Μ, Ν, Ξ, ἐπὶ 30 δὲ τοῦ τρίτου τὸ Π, Ρ, Σ, οὕτως ἐνταῦθα, ἵνα ἐνδείξηται ἡμῖν ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὅρων τὴν ἐπ' εὐθείας καὶ τὴν δι' ἀδυνάτου δεῖξιν, διὰ τοῦτο οὐ προσέλαβεν ἕτερον ἔξωθεν ὅρον. καὶ γὰρ ἐπειδὰν τὸ αὐτὸ συμπέρασμα καὶ ἐπ' εὐθείας καὶ δι' ἀδυνάτου δεῖξαι θελήσωμεν, οὐδένα ἔξωθεν προσλαμβάνομεν ὅρον ἐπὶ τῆς δι' ἀδυνάτου, ἀλλ' οἷς ἐχρησάμεθα ἐν τῇ ἐπ' 15

---

1 οὐδενὶ τῷ γ̄ a 2 τὸ ᾱ δειχθῆναι ὅτι a 5 τὸ alt. om. R τῷ β a 5. 6 ἄρα τῷ β τὸ ᾱ ὑπάρχειν a 6 τῶ β̄ τὸ γ̄ R 7 τῶ ᾱ τὸ γ̄ R 8 τὸ alt. om. R 11 τὸ ᾱ τῶ β̄ ὑπάρχειν U 13 δι' a 15 τῷ β̄ ὑπάρχειν a 18 τῶ β̄—καὶ τὸ ᾱ om. U τὸ β̄—παντί addidi καὶ—παντί om. R ᾱ alt. a^1: β̄ a^2 ἔστω Ra^1: μεῖζον Ua^2 19 post τοῦτο add. τὸ R 20 τῶ prius U: τὸ Ra 21 τὸ alt. om. R 24 τῷ β̄ a 25 εὐλόγως RUa^2: δοκοῦντες εὔλογα λέγειν a^1 ἔστι—26 τρόπον RUa^2: ἃ δ' ὑπὲρ ἀριστοτέλους ἡμῖν ἀπολογήσασθαι πρόκειται, οὕτως ἔχουσιν a^1 27 ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἀναλ.] c. 4—6 29 τὸ prius om. U τοῦ δευτέρου δὲ R τὸ alt. a: om. RU 30 τὸ om. U ante ἐνταῦθα add καὶ Ra 32 οὐ προσέλαβεν a: οὐκ ἔλαβεν RU ἕτερον om. U: post ἔξωθεν colloc. a

εὐθείας δείξει, τοῖς αὐτοῖς χρησόμεθα καὶ ἐν τῇ δι' ἀδυνάτου, τὴν τάξιν 65v
μόνον αὐτῶν ἀμείβοντες· τὸ γὰρ ἀντικείμενον τοῦ συμπεράσματος λαβόντες
καὶ προσθέντες αὐτῷ μίαν τῶν προτάσεων οὕτω τὴν λοιπὴν ἀναιροῦμεν.
οἷον ἔστω τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ Β παντὶ τῷ Γ, καὶ κατ' ἀλήθειαν συνάξεις
5 τὸ Α παντὶ τῷ Γ. οὕτω μὲν οὖν ἡ ἐπ' εὐθείας. δι' ἀδυνάτου δέ, εἴ τις
μὴ συγχωρήσει ὅτι τὸ Α παντὶ τῷ Γ, δῆλον ὅτι οὐ παντί· ἐπεὶ οὖν τὸ 20
μὲν Α οὐ παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ Α ἄρα οὐ παντὶ τῷ Β·
ἀλλ' ὑπέκειτο παντί. τὸ οὖν ψεῦδος ἠκολούθησεν, οὐχ ὅτι τὸ Β παντὶ
τῷ Γ εἴληπται ὑπάρχον (τοῦτο γὰρ ἀληθὲς ὑπόκειται), ἀλλ' ὅτι τὸ Α οὐ
10 παντὶ τῷ Γ· ψεῦδος ἄρα τοῦτο, ἀληθὲς δὲ τὸ παντί. οὕτως οὖν ἡ δι'
ἀδυνάτου δεῖξις τοῖς αὐτοῖς χρῆται ὅροις τῇ ἐπ' εὐθείας, ὅταν δι' ἀμφο-
τέρων γίνηται ὁ συλλογισμός. διὰ τοῦτο οὖν οὐκ ἤμειψε τοὺς ὅρους. τὸ
δὲ ΑΒ διὰ τοῦ ἀδυνάτου λαμβάνει δεικνύμενον οὐχ ὡς προτάσει χρώμενος
τῷ ΑΒ καὶ ταύτην ἀποδεῖξαι βουλόμενος διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἀλλ' ὡς προ- 25
15 βλήματι χρώμενος. λέγω οὖν ὅτι τὸ μὲν ὑπάρχειν τὸ Α τῷ Β οὐ παντὶ
λέγει ὑπάρχειν ἀλλὰ τινί· τὰς γὰρ ὑπαρχούσας ὁ Ἀριστοτέλης ἰσοδυναμεῖν
ταῖς μερικαῖς φησι. τὸ δὲ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν λαμβάνει οὐχ ὡς
ἐλάττονα πρότασιν ἀλλ' ὡς μείζονα, ἵνα νοήσωμεν αὐτὴν ἄνωθεν μετατιθε-
μένην· ἁπλῶς γὰρ μόνου παραδείγματος ἕνεκεν τῇ ληφθείσῃ ἐχρήσατο
20 προτάσει, οὐ μὴν ἵνα καὶ τὴν αὐτὴν αὐτῇ μείνῃ τάξιν φυλάττουσα, ἀλλ',
ὡς εἶπον, ἵνα νοήσωμεν αὐτὴν μετατιθεμένην. οὐ γὰρ ἦν εἰκὸς τὸν Ἀριστο- 30
τέλη πρῶτον καὶ μόνον τὰς μεθόδους τὰς λογικὰς παραδεδωκότα τηλικοῦτον
ἁμαρτεῖν ἁμάρτημα, ἀλλ', ὅπερ εἶπον, μόνου ὑποδείγματος ἕνεκεν οὕτως
ἔλαβε τὰς προτάσεις· ἐπεὶ πολλάκις καὶ ἓν στοιχεῖον ἀντὶ προτάσεως παρα-
25 λαμβάνει, ὡς εἴπομεν ἔμπροσθεν.

---

1 ἐν τοῖς R: ἐπὶ τῆς a   3 προστιθέντες a   ἀναιροῦμεν—5 οὖν om. R   δείκ-
νυμεν a[1]   post ἀναιροῦμεν add. ὡς ὁ τοῦ συμπεράσματος πρότερον ἀληθῶς εἶχεν Ua[2]:
om. a[1]   4 καὶ a: om. U   συνάξεις κατ' ἀλήθειαν a   6 συγχωρήσειε,
om. ὅτι a   8 γοῦν Ra   11 ὅροις χρῆται a   12 γίγνηται U: γένηται a
14 τῶ ᾱβ̄ RU: τῇ ᾱβ̄ a[2]: αὐτῇ a[1]   15 τὸ μὲν ᾱ ὑπάρχει τῷ β̄ a[1]   οὐ—16 γὰρ
(δὲ R) ὑπαρχούσας RUa[2]: καὶ πρὸς διορισμὸν οὐ προστιθείς, οὐ παντὶ δίδωσι νοεῖν. τὰς γὰρ
ἀπροσδιορίστους a[1] (post ἀπροσδιορίστους add. Σχόλιον εἰς τὸ αὐτό. οὐκ οἶδα ποῦ τοῦτό φησιν.
τὰς ἀπροσδιορίστους οἶδα λέγειν αὐτὸν ταῖς μερικαῖς ἰσοδυναμεῖν a[2])   17 φησι ταῖς
μερικαῖς a[1]   φησι] Περὶ ἑρμ. c. 7 p. 17b 29 sq.   τὸ δὲ—21 μετατιθεμένην
(μετατιθεμένη Ua[2]) RUa[2]: ἐπεὶ τὸ μὲν β̄ τῷ γ̄ ὑπάρχει παντί. τὸ δὲ ᾱ τῷ γ̄ τινί, ἀντικειμένως
δηλονότι τῷ συμπεράσματι, συνάγει ἐν τρίτῳ σχήματι, τὸ ᾱ τινὶ τῷ β̄ ὑπάρχειν. ὑπέκειτο
δὲ οὐδενί. ἠκολούθησε δὲ τὸ ἀδύνατον, οὐ διὰ τὴν β̄γ̄ ἐλάττονα πρότασιν ἀληθῆ οὖσαν
ἀλλὰ διὰ τὴν ᾱγ̄ ψευδῶς ὑποτεθεῖσαν a[1]   18 νοήσομεν Ua[2]   21. 22 ἀριστοτέλην a[2]
22 τὰς λογικὰς μεθόδους Ra[1]   23 ἁμάρτημα ἁμαρτεῖν Ra[1]   ἀλλ—25 ἔμπροσθεν RUa[2]:
ὡς οἱ ἐξηγηταὶ ὑπενόησαν τὸ τὰς ἀπροσδιορίστους προτάσεις ἰσοδυναμεῖν ταῖς μερικαῖς μὴ λο-
γισάμενοι. ἀλλ' ἡμεῖς ὡς εἰκὸς τὴν ὑπὲρ τοῦ φιλοσόφου ἀπολογίαν ποιησάμενοι, ἐπὶ τὰ ἑξῆς
μετίωμεν a[1]   23 ἅπερ R   24 ἀντὶ προτάσεων R   25 ἔμπροσθεν] p. 163, 18

p. 87a5 Οὕτω μὲν οὖν ληφθέντων δεικτικὴ ἡ στερητικὴ ἂν εἴη 65v ἀπόδειξις.

Δεικτική, τουτέστιν ἐπ' εὐθείας ἡ ἀποφατικὴ ἀπόδειξις γίνεται

p. 87a7 Εἰ δέοι δεῖξαι ὅτι τὸ Α τῷ Β οὐχ ὑπάρχει.

5 Σκόπει ὅτι οὐ τὸ συμπέρασμα τοῦ ἐπ' εὐθείας συλλογισμοῦ προτίθεται καὶ δι' ἀδυνάτου δεῖξαι ἀλλὰ τὴν μείζονα πρότασιν τοῦ συλλογισμοῦ ἀποφατικὴν οὖσαν, ὅπερ ἤδη εἴπομεν.

p. 87a7 Ληπτέον ὑπάρχειν.

Σημείωσαι πάλιν ὅτι οὐκ εἶπε παντὶ ἢ τινὶ ἀλλ' ἁπλῶς ὑπάρχειν· 40
10 ἴσμεν δὲ ὅτι τὰς ἁπλῶς ὑπαρχούσας προτάσεις ἰσοδυναμεῖν ταῖς μερικαῖς φησιν ὁ Ἀριστοτέλης. εἶτα ἐπισυνάπτει ταύτῃ τὴν ΒΓ πρότασιν καθόλου καταφατικὴν οὖσαν. καὶ δοκεῖ μὲν ὡς ἐλάττονα λαμβάνειν τὴν ΒΓ, ὡς εἶπον δὲ ἤδη, ⟨δεῖ⟩ ταύτην μὴ ὡς ἔχει θέσεως ἀκούειν ἀλλ' ὑπερβιβάζειν καὶ ἀνωτέρω τιθέναι.

15 p. 87a9 Τοῦτο δ' ἔστω γνώριμον καὶ ὁμολογούμενον ὅτι ἀδύνατον.

Οὐχ ὑπόθεσιν ἁπλῶς λαμβάνει ἀναπόδεικτον ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐναργείας τὸ πιστὸν ἔχουσαν. εἰ γὰρ ἐπὶ ὅρων τις, ὥσπερ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν, ἐκθῆται τὸν συλλογισμόν, εὑρήσει τὸ ἀδύνατον τοῦ συμπεράσματος. δυνατὸν μὲν γὰρ ἐκ ψευδῶν προτάσεων ἀληθές τι συλλογίσασθαι, ἀλλ' οὐκ ἀεί· 45
20 διόπερ καὶ οὕτως εἶπε· τοῦτο δ' ἔστω γνώριμον καὶ ὁμολογούμενον ὅτι ἀδύνατον. εἰ γὰρ καὶ ἀληθές τι ἐκ ψευδῶν συνάγοιτο, ἀλλ' οὐ διὰ τὰς προτάσεις ἀλλὰ διὰ τὴν φύσιν τῶν ἄκρων ὅρων· εἰ δὲ τὸ συμπέρασμα 50 διὰ τὰς προτάσεις συνάγοιτο, ἐκ ψευδῶν τε ψευδὲς καὶ ἐξ ἀληθῶν ἀληθὲς πάντως ἂν συνάγοιτο.

25 p. 87a12 Οἱ μὲν οὖν ὅροι ὁμοίως τάττονται.

Ἐκθέμενος τόν τε ἐπ' εὐθείας συλλογισμὸν καὶ τὸν δι' ἀδυνάτου βούλεται λοιπὸν εἰπεῖν τί τε κοινὸν ἔχουσι καὶ τί διάφορον. ὁμοίως δέ φησι τάττεσθαι τοὺς ὅρους.

---

3 δεικτική om. a 4 lemma om. a 7 post οὖσαν add. καθόλου, μερικὴν καταφατικὴν συνάγει a 8 post ληπτέον add. δ' a 9 post παντὶ add. ὑπάρχειν a 10 γὰρ a ἁπλῶς ὑπαρχούσας Ra: ἀορίστους U post προτάσεις add. ἤτοι τὰς ἀπροσδιορίστους a 11 ὁ ἀριστοτέλης φησί a φησιν] cf. p. 295,17 εἶτα — 14 τιθέναι RUa²: καὶ διὰ τοῦτο τὸ ὑπάρχειν τὸ α̅ τῷ β̅, καὶ τὸ α̅ τῷ γ̅, ἀντὶ τοῦ τινὶ ὑπάρχειν νοεῖται a¹ 12 ὡς alt. om. Ua² 13 δὲ ἤδη R: τῇδε Ua² δεῖ addidi ταύτην R: ταύτῃ εἰ Ua² 15 ὅτι] καὶ R 16. 17 ἐναργείας scripsi: ἐνεργείας libri 17 τις a: τε RU 18 ἐκτεῖθαι U: ἐκτίθοιτο a εὑρήσει a: εὑρίσκει RU 20 ἔστω Ra: ὡς U 21 εἰ γὰρ a: ἀλλ' εἰ RU συνάγεται Ra 23 τε U: τὸ Ra post ψευδὲς add. συναχθήσεται a ante ἀληθὲς add. τὸ Ra 24 πάντες συνάγοιντο R 26 εἰπὼν Ra

p. 87a12 Διαφέρει δὲ τὸ ὁποτέρα ἂν ᾖ γνωριμωτέρα ἡ πρότασις. 66r

Προτάσεις ἀποφατικὰς καλεῖ αὐτό τε τὸ ἀποφατικὸν συμπέρασμα καὶ τὴν ἀποφατικὴν πρότασιν. διαφέρει οὖν, φησίν, ὁ ἐπ' εὐθείας τοῦ δι' ἀδυνάτου κατὰ τὰς ἀποφατικὰς ταύτας προτάσεις. εἰ μὲν γὰρ τὸ συμ- 5
5 πέρασμα γνωριμώτερον εἴη τῆς προτάσεως, γίνεται ὁ δι' ἀδυνάτου συλλογισμὸς ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα συνάγων· εἰ δὲ ἡ πρότασις γνωριμωτέρα εἴη τοῦ συμπεράσματος, γίνεται ὁ ἐπ' εὐθείας ἐκ τῶν προτέρων τὰ ὕστερα συλλογιζόμενος.

p. 87a16 Ὅταν δὲ ἡ ἐν τῷ συλλογισμῷ, ἡ ἀποδεικτική.

10 Τουτέστιν ὅταν ἡ ἐν τῷ συλλογισμῷ λαμβανομένη πρότασις γνω- 10
ριμωτέρα ᾖ τοῦ συμπεράσματος, δεικτικὴ γίνεται ἡ δεῖξις, τουτέστιν ἐπ' εὐθείας, ὡς αὐτόθεν ὃ προτίθεται δεικνύουσα, τῆς δι' ἀδυνάτου τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἀντικειμένου τοῦτο συλλογιζομένης.

p. 87a17 Φύσει δὲ προτέρα ἢ ὅτι τὸ Α τῷ Β ἢ ὅτι τὸ Α τῷ Γ·
15 πρότερα γάρ ἐστι τοῦ συμπεράσματος τὰ ἐξ ὧν τὸ συμπέρασμα.

Εἰπὼν τίνι διαφέρουσιν ἀλλήλων, συγκρίνει λοιπὸν πρὸς ἀλλήλας τὰς δείξεις, καὶ δείκνυσιν ὅτι ἡ ἐπ' εὐθείας κρείττων τῆς δι' ἀδυνάτου ἅτε ἐκ τῶν προτέρων τὰ ὕστερα συλλογιζομένη, ἐκείνης ἐναντίως ἐχούσης καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα συλλογιζομένης, ὡς ἔχουσιν αἱ τεκμηριώδεις
20 καλούμεναι δείξεις ἐκ τῶν αἰτιατῶν τὰ αἴτια κατασκευάζουσαι, τῆς κατὰ φύσιν ἀποδείξεως ἀνάπαλιν ἐχούσης, ἐκ τῶν αἰτίων συλλογιζομένης τὰ 20
αἰτιατά.

p. 87a20 Οὐ γὰρ εἰ συμβαίνει ἀναιρεῖσθαί τι, τοῦτο συμπέρασμά ἐστιν, ἐκεῖνα δὲ ἐξ ὧν.

25 Ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι καὶ ἡ δι' ἀδυνάτου ἐκ τῶν προτέρων τὰ ὕστερα συλλογίζεται, ἐν τῷ λέγειν 'εἰ τὸ ΑΒ, καὶ τὸ ΑΓ· ἀλλὰ μὴν τὸ ΑΓ ψεῦδος· καὶ τὸ ΑΒ ἄρα ψεῦδος' (ἔλαβε γὰρ ἐν τῇ ἀναιρέσει πρότασιν μὲν τὸ ΑΓ, συμπέρασμα δὲ τὸ ΑΒ), φησὶν οὖν 'οὐκ εἴ τι συναναιρεῖ τι ἑαυτῷ, αὐτὸ μέν ἐστιν ἐκείνου πρότασις, ἐκεῖνο δὲ τούτου συμπέρασμα, ἀλλ' ἡγούμενον 25
30 μὲν καὶ ἑπόμενόν ἐστιν ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς συλλογισμοῖς, πρότασις δὲ καὶ συμπέρασμα οὐκ ἔστι'. τῶν γὰρ προτάσεων, φησίν, ἡ μέν ἐστι μείζων ἡ δὲ ἐλάττων· οὐκ ἔχουσι δὲ οὕτω πρὸς ἄλληλα ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς συλλο-

---

1 ἐὰν εἴη U 4 post ἀδυνάτου add. τοῦ U προτάσεις ταύτας a 5 εἴη a cf. vs. 7: ᾖ RU προτέρας R 12 αὐτόθι Ra 14 ἡ om. a
15 τὰ RUa (D): om. Arist. τὸ συμπέρασμα Ua Arist.: αἱ προτάσεις R
19 πρῶτα Ra 22 αἴτια R 26 post ἐν add. γὰρ U 28 τι alt. om. Ra
31 οὐκέτι U

γισμοῖς τὸ ἡγούμενον καὶ τὸ ἑπόμενον· οὐδέτερον γὰρ αὐτῶν οὔτε μείζονα 66r
πρότασιν οὔτ' ἐλάττονα ἔστιν εἰπεῖν. πολλῷ οὖν πλέον [οὐδὲ] τὸ ἡγούμενον
εἴη ἂν πρότασις συλλογισμοῦ. τοῦτο δὲ οὐκ ἔστι συλλογισμός, εἴ γε ἐκ
μιᾶς προτάσεως συλλογισμὸς οὐ γίνεται. 30

5 p. 87a22 Ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξ οὗ συλλογισμός ἐστιν ὃ ἂν οὕτως ἔχῃ ὥστε ἢ ὅλον πρὸς μέρος ἢ μέρος πρὸς ὅλον ἔχειν.

Τὸ ἐξ οὗ, τοῦτ' ἔστιν αἱ προτάσεις. προτάσεις οὖν ἐν συλλογισμῷ
ἐκεῖναί εἰσιν, ὧν ἡ μὲν μείζων ὅλον τί ἐστιν, ἡ δὲ ἐλάττων μόριον αὐτῆς.
καὶ ὅτι μὲν ἀμφοτέρων καταφατικῶν οὐσῶν τῶν προτάσεων ἡ μὲν μείζων
10 ὅλον τί ἐστιν, ἡ δὲ ἐλάττων μόριον ταύτης, σαφές· ἀεὶ γὰρ τὸ κατηγορού-
μενον ἐπὶ πλέον ἐστὶ τοῦ ὑποκειμένου καὶ περιέχει αὐτό. ἀλλὰ καὶ ἀπο- 35
φατικῆς οὔσης τῆς μείζονος ὁ αὐτὸς λόγος· ἐξισάζει γὰρ τότε ὁ μέσος
ὅρος πρὸς τὸν μείζονα, εἴ γε ἀντιστρέφει πρὸς ἑαυτὴν ἡ καθόλου ἀποφα-
τική. ὥστε εἰ ὁ μέσος τοῦ ἐλάττονος ἐπὶ πλέον, ἴσος δὲ † ἐν ταύταις ἀπό-
15 φασις ὧν ὁ μείζων ὅρος τῷ μέσῳ κατὰ τὴν ἀντιστροφήν, ἐπὶ πλέον ἄρα ἡ
μείζων πρότασις. ἔνιοι δὲ καθολικώτερον * * * τῆς ἐλάττονος, ἐν ᾗ καὶ ὁ
μείζων μερικώτερός ἐστιν.

p. 87a24 Αἱ δὲ τὸ ΑΓ καὶ ΑΒ προτάσεις οὐκ ἔχουσιν οὕτω πρὸς ἀλλήλας. 40

20 Τουτέστι τὸ ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς συλλογισμοῖς ἡγούμενον καὶ ἑπόμενον.
προτάσεις δὲ εἶπεν ἀντὶ τοῦ 'ἀποφάσεις'. οὐκ ἔχουσιν οὖν, φησίν,
οὕτως τὸ ἡγούμενον καὶ τὸ ἑπόμενον ὥστε τὸ μὲν εἶναι καθολικώτερον καὶ
πρότερον, τὸ δὲ μερικώτερον καὶ ὕστερον.

p. 87a25 Εἰ οὖν ἡ ἐκ γνωριμωτέρων καὶ προτέρων κρείττων, εἰσὶ
25 δ' ἀμφότεραι μὲν ἐκ τοῦ μὴ εἶναί τι πισταί, ἀλλ' ἡ μὲν ἐκ προ- 45
τέρου ἡ δ' ἐξ ὑστέρου, βελτίων ἁπλῶς ἂν εἴη τῆς εἰς τὸ ἀδύ-
νατον ἡ στερητικὴ ἀπόδειξις.

Αὐτὸ λοιπὸν συμπεραίνεται τὸ προκείμενον. καὶ φησὶν ὅτι, εἰ καὶ ἡ
ἐπ' εὐθείας καὶ ἡ δι' ἀδυνάτου διά τινος ἀποφάσεως πιστοῦνται ὃ βούλονται
30 πιστώσασθαι (ἥ τε γὰρ ἐπ' εὐθείας τῷ λαβεῖν μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχειν τὸ Α
ἔδειξεν ὅτι οὐδὲ τῷ Γ ὑπάρχει τὸ Α· ὁμοίως καὶ ἡ δι' ἀδυνάτου τῷ δεῖξαι

---

2 οὐδὲ delevi 3 οὐκ om. Ra 5 ὃ om. a 6 μέρος alt. Ua Arist.: ὅλον R
9 τῶν om. R 10 αὐτῆς a 14. 15 ἐν—ὧν RUa²: om. a¹: fort. ἐν ταῖς ἀποφάσεσιν
16 καθολικώτεροι Ua²: καθολικωτέραν a¹ lac. indicavi; supple velut τὴν μείζονά φασι
καθολικωτέραν 16. 17 τῆς—μερικώτερός RUa²: τῆς μείζονός φασι τὴν ἐλάττονα, εἰ καὶ
ἡ μείζων μερικωτέρα a¹ 18 ᾱβ̄—ᾱγ̄ a 20 τοῖς συλλογισμοῖς τοῖς ὑποθετικοῖς U
21 ἀποφάνσεις U 23 post μερικώτερον add. ὄν τε a 25 ἀμφότερα R
μὲν prius Ua (n p): om. R Arist. 26 ἁπλῶς om. R 26. 27 post ἀδύνατον add.
ἀγούσης U 28 συμπεραίνει a 30 ὑπάρχον U 31 ὑπάρχειν R

ὅτι οὐχ ὑπάρχει τὸ Α τῷ Β), εἰ οὖν ἑκατέρα μὲν διά τινος ἀναιρέσεως 50
τὸ πιστὸν ἔχει, ἀλλ' ἡ μὲν ἐπ' εὐθείας ἐκ τοῦ προτέρου τὸ ὕστερον, ἡ δὲ δι'
ἀδυνάτου ἐκ τοῦ ὑστέρου τὸ πρότερον, κρείττων ἂν εἴη δῆλον ὅτι ἡ ἐπ' εὐθείας
τῆς δι' ἀδυνάτου. εἰ δὲ ἡ ἀποφατικὴ ἀπόδειξις ἐπ' εὐθείας κρείττων τῆς
5 δι' ἀδυνάτου, τῆς δὲ ἀποφατικῆς ἡ καταφατικὴ κρείττων, πολλῷ δήπου
πλέον καὶ τῆς δι' ἀδυνάτου ἡ καταφατικὴ ἐπ' εὐθείας κρείττων ἂν εἴη. |

p. 87a31 Ἀκριβεστέρα δὲ ἐπιστήμη ἐπιστήμης καὶ προτέρα ἥ τε 66v
τοῦ ὅτι καὶ διότι ἡ αὐτή.

Καὶ διὰ τούτων πάλιν θεωρήματα πλείονα ἡμῖν παραδίδωσι χρήσιμα
10 τῇ περὶ ἀποδείξεως θεωρίᾳ. καὶ πρότερόν γε ποία ἐπιστήμη ἀκριβεστέρα
ἐστὶ ποίας. φησὶν οὖν ὅτι πολλαχῶς ἐπιστήμη ἐπιστήμης ἀκριβεστέρα
εἶναι λέγεται. καὶ πρῶτον μὲν ἡ τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι ἐπισταμένη τῆς τὸ
ὅτι μόνον γινωσκούσης ἀκριβεστέρα. οἷον [ὅτι] ἡ εἰδυῖα, ὅτι διὰ τὴν ἐπι- 5
πρόσθησιν τῆς σελήνης ἐκλείπει ὁ ἥλιος, ὅταν γένηται αὐτῷ κατὰ κάθετον,
15 καὶ ὅτι πάλιν ἡ σελήνη ἐκλείπει εἰς τὴν σκιὰν τῆς γῆς ἐμπίπτουσα, ἀκρι-
βεστέρα ἐστὶν ἐπιστήμη τῆς εἰδυίας, ὅτι ἡ σελήνη σφαιροειδής ἐστι, διὰ
τὸ τοιῶσδε φωτίζεσθαι. αἱ μὲν γὰρ πρότεραι καὶ τὸ ὅτι ἴσασι καὶ τὸ διότι·
αὕτη δὲ ὅσον ἐκ τούτου ⟨τὸ⟩ ὅτι μόνον [σφαιροειδής] οἶδεν, ἀπό τινων συμπτω-
μάτων τεκμαιρομένη. οὐ γὰρ αἴτιον τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος οἱ φωτισμοί, 10
20 παρακολούθημα μέντοι αὐτοῦ μόνον· αἴτιον δὲ τοῦ σφαιροειδῆ εἶναι τὴν
σελήνην τὸ τῆς πέμπτης εἶναι οὐσίας ἢ ἀίδιον τυχὸν εἶναι ἤ τι τοιοῦτον
ἕτερον. ὥστε μόνον τοῦ ὅτι ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἐπιστήμη. καὶ αἱ μὲν ἐκ
τῶν προτέρων τὰ ὕστερα ἴσασιν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τοῦ διότι γνῶσις· ἡ δὲ
ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρῶτα. εἷς μὲν οὖν τρόπος ἀκριβεστέρας ἐπιστήμης
25 οὗτος.

p. 87a32 Ἀλλὰ μὴ χωρὶς τοῦ ὅτι τῆς τοῦ διότι.

Ὑπερβατῶς ἀναγνωστέον ἀλλὰ μὴ τοῦ ὅτι χωρὶς τῆς τοῦ διότι· 15
ὁ γὰρ τὸ ὅτι μόνον εἰδὼς χωρὶς τοῦ διότι οὐκ ἀκριβῶς οἶδε.

p. 87a33 Καὶ ἡ μὴ καθ' ὑποκειμένου τῆς καθ' ὑποκειμένου, οἷον
30 ἀριθμητικὴ ἁρμονικῆς.

Δεύτερος τρόπος καθ' ὃν ἐπιστήμη ἐπιστήμης ἐστὶν ἀκριβεστέρα.

---

2 τῶν προτέρων τὰ ὕστερα a δὲ om. a 3 τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα a
5 post ἀποφατικῆς add. καὶ U 7 ἐπιστήμη om. a 8 post ἡ αὐτή add. ἀλλὰ
— διότι ut vs. 26 RU 9 ἡμῖν πλείω a 10. 11 ποίας ἐστὶν ἀκριβεστέρα a
13 ὅτι primum a: διότι RU 18 τούτου a: τούτων RU τὸ addidi, σφαιροειδής
delevi post σφαιροειδής add. ἐστιν ἡ σελήνη a 18. 19 post συμπτωμάτων add.
τοῦτο a 19 τεκμηραμένη R 20. 21 τὴν σελήνην σφαιροειδῆ εἶναι a 27 ante
ὑπερβατῶς add. τοῦτο a post ἀναγνωστέον add. χωρὶς τῆς τοῦ διότι Ua χωρὶς—
διότι om. U 28 post χωρὶς add. τῆς U 31 post τρόπος add. οὗτος a

καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐ λέγει τὸ καθόλου· οὕτω γὰρ συνέβαινε τοὐναν- 66v
τίον εἶναι· οὐ γὰρ βούλεται τῆς περὶ τῶν καθόλου ἐπιστήμης ἀκριβεστέραν 20
εἶναι τὴν τῶν μερικῶν καὶ καθ' ἕκαστα. νῦν δὲ μὴ καθ' ὑποκειμένου
φησίν, ὡς διὰ τῶν παραδεδειγμένων ἐδήλωσε, τὰ νοητὰ καὶ ἄυλα, καθ'
5 ὑποκειμένου δὲ τὰ αἰσθητὰ καὶ ὑλικά. κρείττων οὖν, φησίν, ἡ περὶ τὰ
ἄυλα καὶ νοητὰ καταγινομένη τῆς περὶ τὰ ὑλικὰ καὶ αἰσθητὰ καταγινομένης·
διὰ τοῦτο ἀριθμητικὴ κρείττων καὶ ἀκριβεστέρα ἁρμονικῆς· ἡ μὲν
γὰρ αὐτοὺς καθ' αὑτοὺς τοὺς λόγους τῶν ἀριθμῶν ἐπισκέπτεται, ἡ δὲ τοὺς
ἐν ταῖς χορδαῖς. ὁμοίως γεωμετρία ἀκριβεστέρα ὀπτικῆς, ὅτι ἡ μὲν τὰ 25
10 συμβαίνοντα αὐτοῖς καθ' αὑτὰ τοῖς σχήμασι καὶ ταῖς γραμμαῖς ἄνευ πάσης
ὕλης ἐπισκοπεῖ, ὀπτικὴ δὲ τὰ συμβαίνοντα ταῖς ὄψεσι τοίως ἢ τοίως
σχηματιζομέναις.

p. 87a34 Καὶ ἡ ἐξ ἐλαττόνων τῆς ἐκ προσθέσεως, οἷον γεωμετρίας ἀριθμητική.

15 Τρίτος οὗτος τρόπος καθ' ὃν ἐπιστήμη ἐπιστήμης ἐστὶν ἀκριβεστέρα.
ἡ γὰρ περὶ ἁπλούστερα, φησίν, ἔχουσα τῆς περὶ τὰ συνθετώτερα ἐχούσης 30
ἀκριβεστέρα· ταῦτα γάρ φησιν ἐκ προσθέσεως. οἷον τὰ Θεοδοσίου
σφαιρικὰ ἀκριβεστέρα ἐστὶν ἐπιστήμη τῆς τῶν Αὐτολύκου περὶ κινουμένης
σφαίρας· ὁ μὲν γὰρ ἁπλῶς τὰ συμβαίνοντα τῇ σφαίρᾳ σκοπεῖ, μὴ προσ-
20 λογιζόμενος εἴτε κινεῖται εἴτε μή· ὁ δὲ Αὐτόλυκος τὰ τῇ κινουμένῃ σφαίρᾳ
συμβαίνοντα θεωρεῖ· ἀεὶ δὲ αἱ προσθῆκαι ἐν ταῖς ἐπιστήμαις μερικώτερα
τὰ πράγματα ἐργάζονται καὶ διὰ τοῦτο ἧττον ἀκριβέστερα. ὁμοίως τὰ
Αὐτολύκου περὶ κινουμένης σφαίρας ἀκριβέστερά ἐστιν ἀστρονομίας· ἥδε 35
γὰρ λοιπὸν μετὰ ὕλης τὴν θεωρίαν τῆς κινουμένης σφαίρας ποιεῖται· τήνδε
25 γὰρ τὴν κινουμένην θεωρεῖ, λέγω δὴ τὴν οὐρανίαν. διὸ δὴ καὶ τοῦ ἀκρι-
βοῦς λείπεται· πάντα γοῦν τὰ ἐν ἀστρονομίᾳ δεικνύμενα οὐ τὴν ἐσχάτην
ἀκρίβειαν ἐπαγγέλλεται ἀλλὰ τὸ ἐγγύς. οἷον λέγουσιν ἀφεστηκέναι τὸν ἥλιον
τῆς σελήνης, ὅσον ἡ σελήνη τῆς γῆς ἀφέστηκε, μεῖζον μὲν ἢ ὀκτωκαιδεκα-
πλάσιον ἔλαττον δὲ ἢ εἰκοσαπλάσιον· ἀγαπητὸν γὰρ ἐν τούτοις τὸ ἐγγὺς 40
30 τῆς ἀκριβείας ἐλθεῖν. καὶ ἐπὶ πάντων τῶν δεικνυμένων ἐν ἀστρονομίᾳ ὁ αὐτὸς
λόγος. ὥστε τὰ Θεοδοσίου σφαιρικὰ οὐχ ὡς στοιχεῖα προσλαμβάνονται ἀστρο-

---

1 τὸν a post καθόλου add. ὡς ἐν ταῖς κατηγορίαις παρέδωκεν a 2 εἶναι RU: λέγειν οὐ βούλεται a 4 τὰ ἄϋλα καὶ νοητά a 4. 5 καθ' ὑποκειμένου a[1]: ὑποκείμενα RUa[2] 5 τὰ alt. om. R 6 τὰ om. R 8 ἐπισκέπτεται post τοὺς λόγους colloc. R: ἐπισκέψεται, sed ante τοὺς λόγους a 10 αὐτοῖς—σχήμασι om. R αὐτὰ scripsi: αὐτοῖς Ua 11 τοιῶσδε ἢ τοιῶσδε R: τοιῶσδε a cf. p. 303,3 13. 14. lemma om. R 15 ὅδε a 18 τῆς deleverim 19. 20 προσυλλογιζόμενος Ra 22 ποιοῦσι a τὰ alt. RU: ἡ a 23 ἀστρονομία R ἤδη a[2] 24 post μετὰ add. τῆς a 27 τὸ RU: τὴν a 28 τῆς σελήνης—ἀφέστηκε] οὐχ οὕτως ὁ ἀρίσταρχος μαθηματικῶν ἄριστε ἀποδείκνυσιν, ἀλλὰ τὸ ἀπόστημα ὃ ἀπέχει ὁ ἥλιος ἀπὸ τῆς γῆς τοῦ ἀποστήματος οὗ ἀπέχει ἡ σελήνη ἀπὸ τῆς γῆς a[2] ἀφέστηκε τῆς γῆς a[1] μείζων R post μὲν add. ἐστιν a[2] 28. 29 ὀκτωκαιδεκαπλείονας R 30 ἀληθείας a 31 post σφαιρικὰ add. πρὸς τὰ περὶ κινουμένης σφαίρας αὐτολύκου a προσλαμβάνονται a: προλαμβάνονται RU

νομίας, ἀλλ' ὡς ἀρχαὶ καὶ αἴτια τῶν ἐν ἀστρονομίᾳ ἀποδεικνυμένων· δι' 66v
αὐτῶν γὰρ τῶν αἰτίων ἐκεῖνα ἀποδείκνυνται. καὶ ὃν λόγον ἔχει ἀριθμητικὴ
πρὸς ἁρμονικὴν καὶ γεωμετρία πρὸς ὀπτικήν, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον τὰ Θεο-
δοσίου σφαιρικὰ πρὸς τὰ περὶ κινουμένης σφαίρας καὶ ταῦτα πρὸς ἀστρονο- 45
5 μίαν· ἀεὶ γὰρ αἱ ἀνωτέρω ἐπιστῆμαι αἴτιαι τῶν ὑποκάτω.

p. 87a35 Λέγω δὲ ἐκ προσθέσεως, οἷον μονὰς οὐσία ἄθετος, στιγμὴ δὲ οὐσία θετός· ταύτην ἐκ προσθέσεως.

Ἐπειδὴ τῆς ἐξ ἐλαττόνων καὶ τῆς ἐκ προσθέσεως παραδείγματα
εἶπεν ἀριθμητικὴν καὶ γεωμετρίαν, ἀριθμητικὴν μὲν ὡς ἁπλουστέραν, γεω-
10 μετρίαν δὲ ὡς συνθετωτέραν, πῶς ταῦτα οὕτως ἔχει, διὰ τούτων προσέθηκεν.
εἰπὼν δὲ λέγω δὲ ἐκ προσθέσεως πρότερον πῶς ἡ ἀριθμητικὴ ἁπλου-
στέρα λέγει, εἶτα λοιπὸν πῶς καὶ ἡ γεωμετρία ἐκ προσθέσεως. φησὶν οὖν 50
ὅτι ἡ μὲν ἀριθμητικὴ ἀρχαῖς ἁπλουστέραις χρῆται. χρῆται γὰρ ὁ ἀριθμη-
τικὸς τῇ μονάδι ὡς ἀρχῇ· χρῆται δὲ καὶ ὁ γεωμέτρης τῷ σημείῳ καὶ
15 αὐτῷ μονάδι τινὶ ὄντι. ἀλλ' ὁ μὲν ἀριθμητικὸς ἁπλουστάτην λαμβάνει τὴν
μονάδα· ὁ δὲ γεωμέτρης λαμβάνει μονάδα κειμένην που. ἁπλούστερον δὲ
τὸ ἁπλῶς μονάδα λαβεῖν τοῦ μονάδα κειμένην λαβεῖν. τὸ | δὲ εἰπεῖν 67r
μονάδα ἄθετον οὐ κατὰ πρόσθεσιν ἔχει τὸ ἄθετον, ὡς ἄν τις ὑπονοήσοι·
οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εἰπεῖν μονάδα θετὸν πρόσθεσις τὸ θετόν, οὕτως
20 καὶ ἐπὶ τοῦ εἰπεῖν μονάδα ἄθετον πρόσθεσις τὸ ἄθετον· οὐδὲν γὰρ ἕτερόν
ἐστι τὸ ἄθετον ἢ στέρησίς τις καὶ ἀπόφασις, οὐ μὴν θέσις τις. ἐπειδὴ
δὲ εἰπὼν λέγω δὲ ἐκ προσθέσεως πρότερον τῆς ἄνευ προσθέσεως ἔθηκε
παράδειγμα εἰπὼν οἷον μονὰς οὐσία ἄθετος, εἶτα ἐκ δευτέρου τῆς ἐκ 5
προσθέσεως εἰπὼν στιγμὴ δὲ οὐσία θετός, διὰ τὸ μὴ πλανηθῆναί τινας
25 προσέθηκε ταύτην ἐκ προσθέσεως, τουτέστι τὴν στιγμήν φημι ἐκ προσ-
θέσεως. οὐσίαν δὲ εἶπε τὴν μονάδα κατὰ τοὺς Πυθαγορείους, περὶ ὧν
πολλάκις ἡμῖν εἴρηται, ὅτι συμβολικῶς τὰ εἴδη καὶ τὰς τῶν πραγμάτων
φύσεις καὶ οὐσίας διὰ τῶν ἀριθμῶν ἐσήμαινον.

---

1 αἴτιαι U 2 ἀποδείκνυται Ra 2. 3. γεωμετρία—ὀπτικὴν—ἀριθμητικὴ—ἁρμονικὴν U 3 τὸν λόγον ἔχει a 4 τὰ scripsi: τὸ libri 5 αἴτια R 6 δὴ a
9. 10 ἀριθμητικὴν καὶ—συνθετωτέραν a: γεωμετρίαν καὶ (καὶ om. R) ἀριθμητικήν, γεωμετρίαν μὲν ὡς συνθετωτέραν, ἀριθμητικὴν δὲ ὡς ἁπλουστέραν RU 11 δὲ prius om. U: γὰρ a δὴ alt. l. a 11. 12 ἁπλουστέρα ἡ ἀριθμητικὴ U 12 ἡ om. R 16 post μονάδα prius add. ἣν καὶ ὀνομάζει ἄθετον a μονάδα λαμβάνει U post μονάδα alt. add. ἤτοι στιγμὴν a post που add. ἣν καὶ ὀνομάζει θετήν a 18 ὑπονοήσῃ U: ὑπονοήσειεν a 19 θετὴν pr. l. a 20. 21 ἕτερόν ἐστι RUa[2]: προστίθησι a[1] 21 ἢ om. a[1] τις prius scripsi: τινος RUa[2]: ὂν a[1] οὐ—τις RUa[2]: ἀλλ' οὐ θέσις a[1] 22 δὲ prius om. U: γὰρ a δὴ alt. l. a προσέθηκε a 24 post εἰπὼν add. παράδειγμα a
25 post προσέθηκε add. τὸ a τουτέστι τὴν RU: τουτέστιν, ὅτι τὴν θετὴν a 25. 26 post προσθέσεως add. καὶ οὐ τὴν ἄθετον μονάδα a 26 εἰπὼν R 27 συμβεβηκὸς a
28 ἐσήμανεν a

p. 87a38 Μία δὲ ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ ἑνὸς γένους, ὅσα ἐκ τῶν 67r πρώτων σύγκειται καὶ μέρη ἐστὶν ἢ πάθη τούτων καθ' αὑτά. 10

Ἐπὶ ἕτερον θεώρημα μεταβέβηκε, τίς ποτέ ἐστι μία ἐπιστήμη. δόξειε γὰρ ἄν τισιν εἴδει μὴ οὖσα μία μία εἶναι τῷ γένει, οἷον ἀριθμητικὴ καὶ 5 ἁρμονική· γεωμετρία δὲ καὶ στερεομετρία μὴ οὔσης διαφορᾶς δόξαιεν ἂν ἴσως διάφοροι εἶναι· ὁμοίως ὀπτικὴ καὶ γεωμετρία. διὰ τοῦτο οὖν παραδίδωσιν ἡμῖν κανόνας, οἷστισι χρὴ κρίνειν, τίς τέ ἐστι μία ἐπιστήμη 15 καὶ τίς οὐ μία. φησὶν οὖν ὅτι μία ἐστὶν ἐπιστήμη ἡ περὶ ἓν γένος καταγινομένη καὶ τὰ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντα τούτῳ ἐπισκοποῦσα. περὶ ἓν δὲ 10 γένος, φησί, καταγίνονται αἱ ταῖς αὐταῖς ἀρχαῖς χρώμεναι· εἴτε γὰρ ἓν εἴη τὸ γένος, καὶ αἱ ἀρχαὶ αἱ αὐταί, εἴτε αἱ ἀρχαὶ αἱ αὐταὶ εἶεν, καὶ τὸ γένος ἀνάγκη τὸ αὐτὸ εἶναι. οἷον γεωμετρία καὶ στερεομετρία καὶ ὀπτικὴ μία ἐπιστήμη· κοιναὶ γὰρ αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν αἱ ἀποδείξεις 20 αὐτῶν· καὶ τὸ γένος δὲ πασῶν ἕν, λέγω δὴ τὸ συνεχὲς ἢ τὸ μέγεθος, καὶ 15 τὰ τούτου εἴδη. αὗται μὲν οὖν αἱ αὐταὶ ἐπιστῆμαι. συγκεῖσθαι δέ φησι τὰ θεωρήματα τὰ ἐπιστημονικὰ ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν, διότι τῇ συνθέσει τῶν ἀρχῶν τὰ θεωρήματα γίνονται. οἷον στοιχεῖά ἐστι τοῦ γεωμέτρου γραμμαί, σημεῖα, ἐπίπεδα, γωνίαι, κύκλοι καὶ τὰ τοιαῦτα· ταῦτα οὖν ἐπισυντιθέμενα ἀλλήλοις ποιοῦσι τὰ ἐν γεωμετρίᾳ ἐπιστημονικὰ θεωρήματα· 20 σύγκεινται γὰρ ἐξ εὐθειῶν καὶ γωνιῶν τά τε τρίγωνα καὶ τὰ παραλληλό- 25 γραμμα, καὶ τὰ λοιπὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. μέρη δὲ καὶ πάθη φησὶ τούτων, τουτέστι τῶν ἀρχῶν, μέρη μὲν οἷον ἡμικύκλια τμήματα, τῶν τετραπλεύρων τὰ ὑπὸ τῆς διαμέτρου τεμνόμενα τρίγωνα, πάθη δὲ τὸ νεύειν, τὸ κεκλάσθαι, τὸ ἅπτεσθαι καὶ τὰ ὅμοια. ἔστι δὲ ὅλη τοῦ ῥητοῦ ἡ διάνοια 25 καὶ ἡ σύνταξις τοιαύτη· ἔστι δὲ μία ἐπιστήμη ἡ περὶ ἕν τι γένος θεωρημάτων καταγινομένη· περὶ ἓν δὲ γένος ἐστὶ θεωρήματα ὅσα σύγκειται ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ πρώτων ἀρχῶν· ἔστι δὲ τοῦ αὐτοῦ γένους καὶ ὅσα μέρη 30 ἐστὶν ἢ πάθη τούτων. τὸ δὲ τούτων ἤτοι τῶν θεωρημάτων ἢ τῶν πρώτων ἀρχῶν. εἰ μὲν οὖν τῶν θεωρημάτων φησί, λέγοι ἄν, εἰ τύχοι, 30 τοῦ πέμπτου θεωρήματος μέρος τὸ ὅτι τῶν ἰσοσκελῶν αἱ πρὸς τῇ βάσει γωνίαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσί, τοῦ ὅλου θεωρήματος καὶ τὰς ὑπὸ τὴν βάσιν δεικνύντος· πάθος δ', εἰ τύχοι, τὸ τὰς ὑπὸ τὴν βάσιν μείζους εἶναι τῶν πρὸς τῇ βάσει. εἰ δὲ τῶν ἀρχῶν, ἵνα μέρη μὲν νοοῖμεν τῶν μὲν τετρα- 35

---

2 καθ' αὑτά om. R. 3 post ἐπιστήμη add. καὶ τίς οὐ μία a 4 ἄν—οὖσα μία om. R εἴδει scripsi: εἶναι Ua 5 μὴ οὔσης διαφορᾶς Ua: μία καίτοι γε οὖσα R 5. 6 διάφοροι δόξοιεν ἂν ἴσως R 6 στερεωμετρία a 7 κανόνα R 8 οὖν—10 αἱ om. R 13 post ὧν add. καὶ a 15 τούτων a ante συγκεῖσθαι repetunt lemma μία—καθ' αὑτά (ἡ om. R, σύγκεινται U) RU δέ a: om. RU 18. 19 ἐπισυντεθειμένα R 20 σύγκειται U 21 ante τὸν add. κατὰ a 24. 25 σύνταξις—διάνοια a 25 αὕτη U 29 εἰ Ua: ἢ R post λέγοι add. τις a 30 post ἰσοσκελῶν add. τριγώνων a 31 ἀλλήλοις R post θεωρήματος add. τοῦ a 32 post δεικνύντος add. ἴσας ἀλλήλαις a 33 ἢ (ante δὲ) R νοῶμεν a τῶν μὲν RU: τὰ μὲν τῶν a

πλεύρων τὰ ὑπὸ τῆς διαμέτρου περιγραφόμενα τρίγωνα ἢ τὰ τοῦ κύκλου 67r
τμήματα, πάθη δέ, ὡς εἶπον, τὸ λαμβάνειν νευούσας εὐθείας ἢ γωνίας
τοίας ἢ τοίας καὶ τὰ ὅμοια.

p. 87a39 Ἑτέρα δ' ἐπιστήμη ἐστὶν ἑτέρας, ὅσων αἱ ἀρχαὶ μήτ'
5 ἐκ τῶν αὐτῶν εἰσι μήθ' ἕτεραι ἐκ τῶν ἑτέρων.

Εἰ γὰρ αἱ ταῖς αὐταῖς χρώμεναι ἀρχαῖς ἐπιστῆμαι αἱ αὐταί εἰσι,
δῆλον ἄρα ὡς ἕτεραι ἂν εἶεν ἐπιστῆμαι ὅσαι μὴ ταῖς αὐταῖς χρῶνται 40
ἀρχαῖς. ἀκριβῶς δὲ πάνυ προσέθηκε τὸ μήθ' ἕτεραι ἐκ τῶν ἑτέρων.
εἰ γὰρ καὶ ἀρχαῖς μὲν ταῖς αὐταῖς μὴ χρῶνται, τοῖς δὲ τῆς ἑτέρας θεω-
10 ρήμασιν ἀρχαῖς ἡ ἑτέρα χρῷτο, καὶ αὗται αἱ αὐταί εἰσιν, ὡς ἐπὶ γεωμε-
τρίας ἔχει καὶ ὀπτικῆς· ὡς γὰρ ἀρχὰς λαβοῦσα τὰ ἐν γεωμετρίᾳ δεδειγμένα
ἡ ὀπτικὴ οὕτω τὰ οἰκεῖα θεωρήματα ἀποδείκνυσιν. αἱ αὐταὶ οὖν αὗται.
δεῖ οὖν τὰς ἑτέρας ἐπιστήμας μήτε ταῖς αὐταῖς κεχρῆσθαι ἀρχαῖς μήτε τὴν
ἑτέραν τοῖς τῆς ἑτέρας θεωρήμασιν ὡς ἀρχαῖς κεχρῆσθαι. 45

15 p. 87b1 Τούτου δὲ σημεῖον, ὅταν εἰς τὰ ἀναπόδεικτα ἔλθῃ.

Δῆλον, φησίν, ὅτι αὗταί εἰσιν ἕτεραι ἐπιστῆμαι ἃς εἰρήκαμεν, ὅταν
εἰς τὰς ἑκάστης ἀναποδείκτους ἀρχὰς ἀνέλθῃ· δεῖ γὰρ ἐν ταῖς ἑτέραις
ἐπιστήμαις μηδεμίαν ἔχειν ταύτας συγγένειαν. ἐπὶ μέντοι ὀπτικῆς, εἰ εἰς
τὰς ἀναποδείκτους ἀρχὰς ἀνελθεῖν θελήσομεν, εἰς ταύτας ἂν ἐλευσοίμεθα,
20 εἰς ἃς καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ γεωμετρίαν θεωρημάτων ἀνιόντες καταντῶμεν. 50
ὥστε ὅσων μὲν αἱ ἀναπόδεικτοι ἀρχαὶ αἱ αὐταί, αὗται μιᾶς εἰσιν ἐπιστήμης,
ὅσων δὲ τὰ ἀναπόδεικτα μηδεμίαν ἔχει κοινωνίαν, αὗται ἕτεραι.

p. 87b2 Δεῖ γὰρ αὐτὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι τοῖς ἀποδεδειγ-
μένοις.

25 Ἐν ᾧ γὰρ γένει εἰσὶ τρίγωνα καὶ παραλληλόγραμμα καὶ κύκλοι καὶ
τὰ ὅμοια (εἰσὶ δὲ ἐν εἴδει τοῦ ποσοῦ, τῷ συνεχεῖ), ἐν τούτῳ εἰσὶ καὶ τὰ
στοιχεῖα τὰ ἀναπόδεικτα, ἐξ ὧν τὰ κατὰ γεωμετρίαν ἀποδείκνυται. | εἰ δὲ 67v
ἐν τῷ αὐτῷ γένει καὶ αἱ ἀρχαὶ καὶ τὰ ἐκ τούτων, δῆλον ἄρα ὡς ὅσων
ἐπιστημῶν μὴ αἱ αὐταί εἰσιν αἱ πρῶται ἀρχαί, ἕτεραί εἰσιν αὗται, εἴ γε
30 αὕτη ἐστὶ μία ἐπιστήμη ἡ περὶ ἕν τι γένος καταγινομένη. διὰ τοῦτο γεω-
μετρία ἑτέρα ἀριθμητικῆς, ὅτι αἱ ἀρχαὶ ἕτεραι· τῆς μὲν γὰρ σημεῖα καὶ

3 τοιάσδε ἢ τοιάσδε a 5 εἰσι RU: om. a Arist. μήτε αἱ ἕτεραι U (p f)
6 ἀρχαῖς χρώμεναι U αἱ alt. om. U 7 post εἶεν add. αἱ a 8 τῷ μήτε
αἱ ἕτεραι U 9. 10 post θεωρήμασιν add. ἢ R: fort. addendum ὡς cf. vs. 14
12 δείκνυσιν a γοῦν a 13 μήτε prius scripsi: μὴ RUa 16 post
δῆλον add. γὰρ U ὅτι RU: ὡς a 17 an ⟨τις⟩ εἰς? 18 μέντοι RU: μὲν γὰρ
τῆς a 19 ἐθελήσομεν a ἐλευσώμεθα U: ἐλευσόμεθα a 21 et 22 ὅσον U
21 ante ἀρχαὶ add. αἱ R 22 αὐταὶ R 25 γένη U τρίγωνά εἰσι a
28 post ἄρα add. ὅτι R

γραμμαὶ καὶ ἐπίπεδα καὶ τὰ ὅμοια, τῆς δὲ μονάδες καὶ ἄρτια καὶ περιττὰ 67v
καὶ τὰ ὅμοια· ἔστι γὰρ τὰ μὲν ἐν τῷ συνεχεῖ, τὰ δὲ ἐν τῷ διωρισμένῳ. 5

p. 87b3 Σημεῖον δὲ καὶ τούτου, ὅταν τὰ δεικνύμενα δι' αὐτῶν ἐν ταὐτῷ γένει ὦσι καὶ συγγενῆ.

5 Τοῦ μὲν ἑτέρας εἶναι ἐπιστήμας σημεῖον εἶπεν εἶναι τὸ τὰς ἀναποδείκτους ἀρχὰς ἑτέρας εἶναι. τοῦ δὲ πάλιν ἑτέρας εἶναι τὰς ἀναποδείκτους ἀρχὰς σημεῖόν φησιν εἶναι τὸ τὰ δι' αὐτῶν ἀποδεικνύμενα μὴ εἶναι ἐν τῷ αὐτῷ γένει. οἷον τὰ ἀριθμητικὰ καὶ τὰ γεωμετρικὰ τὰ μὲν ἐν τῷ συνεχεῖ, τὰ δὲ ἐν τῷ διωρισμένῳ· διὸ καὶ ⟨αἱ⟩ ἀρχαὶ ἕτεραι. καὶ τοῦτο εἰκότως· ἡ γὰρ 10
10 ἀρχὴ τινῶν ἐστιν ἀρχή, καὶ τῶν πρός τι ταῦτα· εἴτε οὖν τὰ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς διάφορα εἶεν, ἀνάγκη καὶ τὰς ἀρχὰς εἶναι διαφόρους, εἴτε διάφοροι εἶεν αἱ ἀρχαί, ἀνάγκη καὶ τὰ ἀπ' αὐτῶν διάφορα εἶναι.

p. 87b5 Πλείους δὲ ἀποδείξεις εἶναι τοῦ αὐτοῦ ἐγχωρεῖ οὐ μόνον ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας λαμβάνοντι μὴ τὸ συνεχὲς μέσον.

15 Ἐφ' ἕτερον θεώρημα μεταβέβηκεν, εἰ ἐνδέχεται διὰ πλειόνων ἀπο- 15
δείξεων τὸ αὐτὸ ἀποδεῖξαι ἢ ἑκάστου ἀποδεικτοῦ μία ἐστὶ καὶ ἡ ἀπόδειξις. καὶ σαφὲς ὡς πολλάκις τὸ αὐτὸ ἂν ἀποδειχθείη, οὐ μόνον ὅτι ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ καὶ ἐπ' εὐθείας καὶ δι' ἀδυνάτου δεῖξαι, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐπὶ ἑκάστου τρόπου πλεονάκις. δῆλον δὲ ἐκ τῶν λημματίων· πλείοσι μὲν προτείνεται·
20 ἕκαστος δὲ κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην ἐπιβολὴν τὸ αὐτὸ ἀποδείκνυσι. δυνατὸν γὰρ πλείονας μέσους τοῦ αὐτοῦ ἀποδεικτικοὺς εὑρεῖν, καὶ οὐ μόνον πλείονας 20
μέσους, φησίν, ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλης καὶ ἄλλης. ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ συστοιχίας φησὶ μέσους τοὺς ὑπαλλήλους. οἷον εἰ θελήσομεν δεῖξαι ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐσία ἐστί, δυνατὸν δεῖξαι καὶ διὰ
25 μέσου τοῦ σώματος καὶ διὰ μέσου τοῦ ζῴου καὶ διὰ μέσου τοῦ λογικοῦ· ἀλλὰ ταῦτα ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας. δυνατὸν δὲ καὶ ἐξ ἑτέρας συστοιχίας δεῖξαι, εἰ λάβωμεν μέσον τὸ δίπουν ἢ τὸ ὀρθοπεριπατητικὸν ἢ τὸ διαλέγεσθαι ἤ τι τοιοῦτον· ταῦτα γὰρ οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας τοῖς προτέροις. ἆρα οὖν, φησίν, εἰ καὶ ἐκ διαφόρων συστοιχιῶν οἱ μέσοι, ἐξ ὧν τὸ αὐτὸ 25
30 ἀποδείκνυται, οὐδεμίαν ἔχουσιν οὗτοι κοινωνίαν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ ἀνάγκη τοὺς ἑτέρους τῶν ἑτέρων ἀποφάσκεσθαι, ἢ ἀνάγκη καὶ κοινωνίαν αὐτοὺς ἔχειν τινά; καὶ φησὶν ὡς ἀνάγκη καὶ κοινωνίαν αὐτοὺς ἔχειν τινά· ποιοῦσι γὰρ μετὰ τοῦ ὑποκειμένου ὅρου ἐν τῷ προβλήματι ἢ συμπεράσματι τρίτον

---

1 γραμμὴ R 4 τῷ αὐτῷ a συγγενῆ Arist: συγγενεῖ RUa 5 ἐπιστήμης εἶναι a εἶπε τὸ a 7 ἀρχὰς post 6 πάλιν colloc. a 9 διορισμένῳ R 12 ἀνάγκη post αὐτῶν colloc. U 16 ἐστὶν ἡ a 17 ὅτι οὐ μόνον Ra 18 καὶ primum om. Ra δειχθῆναι a ἑκατέρου conicio 19 fort. μὲν ⟨γὰρ⟩ 21 ἀποδεικτοὺς Ra 22 καὶ prius om. R 23 δὲ RU: οὖν a 24 καὶ om. a 27 λάβω Ua τὸ δίπουν μέσον a 28 ταῦτα—29 συστοιχιῶν om. R 31 καὶ ἀνάγκῃ Ra 31. 32 αὐτοῖς ἔχειν τινά R: τινὰ ἔχειν αὐτούς a καὶ alt. om. U 33 μέσον R

σχῆμα, ὥστε ἀνάγκη καὶ αὐτοὺς ἐπὶ μέρους κοινωνεῖν ἀλλήλοις· οἷον εἰ 67v γὰρ ὁ ἄνθρωπος ζῷον, ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ἄνθρωπος δίπους, συνάξεις τι ζῷον 30 δίπουν· ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ πάντων.

p. 87b7 Οἷον τῶν Α Β τὸ Γ καὶ Δ καὶ Ζ.

5 Τὸ μὲν Α Β πρόβλημα λαμβάνει, τὸ δὲ Β ὑποκείμενον ὅρον, κατηγορούμενον δὲ τὸ Α, μέσους δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας τὸ Γ καὶ τὸ Δ καὶ τὸ Ζ, ἐξ ἑτέρας δὲ συστοιχίας μέσον ὅρον τὸ Η. καλεῖ δὲ τὸ μὲν Α μεταβάλλειν, τὸ δὲ Β ἥδεσθαι. δυνατὸν οὖν δεῖξαι ὅτι τὸ ἡδόμενον μεταβάλλει καὶ διὰ μέσης τῆς κινήσεως καὶ διὰ τῶν ὑπὸ τὴν κίνησιν εἰδῶν· 10 οἷον τὸ ἡδόμενον κινεῖται, τὸ κινούμενον μεταβάλλει, τὸ ἡδόμενον 40 ἄρα μεταβάλλει· πάλιν τὸ ἡδόμενον ἀλλοιοῦται, τὸ ἀλλοιούμενον μεταβάλλει, τὸ ἡδόμενον μεταβάλλει· καὶ ἔστι συνεχὲς μὲν τῷ ἥδεσθαι τὸ ἀλλοιοῦσθαι, τῷ δὲ ἀλλοιοῦσθαι τὸ κινεῖσθαι. οὐ μόνον δὲ διὰ τῶν συστοίχων μὲν οὐ συνεχῶν δὲ τὸ αὐτὸ ἔστι δεῖξαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν μὴ 15 συστοίχων, οἷον τοῦ ἠρεμίζεσθαι· τὸ γὰρ ἡδόμενον ἠρεμίζεται, τὸ ἠρεμιζόμενον μεταβάλλει, τὸ ἡδόμενον ἄρα μεταβάλλει. ἠρεμίζεσθαι δὲ λέγει ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς Φυσικῆς τὸ πρὸς αὐτῇ λοιπὸν τῇ ἠρεμίᾳ εἶναι· ἄλλο 45 μὲν γὰρ εἶναι τὸ ἠρεμεῖν, οἷον αὐτὸ τὸ ἐν ἀκινησίᾳ εἶναι, ἄλλο δὲ τὸ ἠρεμίζεσθαι· τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἔσχατον τῆς κινήσεως. μέσον οὖν ἐστι τῆς 20 κινήσεως καὶ τῆς ἠρεμίας τὸ ἠρεμίζεσθαι. δῆλον δὲ ὅτι ἡ ἡδονὴ ἐν τούτῳ μάλιστα γίνεται τῷ μέρει τῆς κινήσεως, ἐν ὅσαις τῶν κινήσεων τὸ ἥδεσθαι ὑπάρχει.

p. 87b14 Οὐ μὴν ὥστε μηδέτερον κατὰ μηδετέρου λέγεσθαι τῶν μέσων.

25 Ὅτι κἂν ἐξ ἄλλης καὶ ἄλλης συστοιχίας εἶεν οἱ μέσοι τοῦ αὐτοῦ προβλήματος, ἀνάγκη καὶ αὐτοὺς ἐπὶ μέρους ἀλλήλοις ὑπάρχειν διὰ τὸ τρίτον ποιεῖν σχῆμα μετὰ τοῦ ὑποκειμένου, ὥσπερ εἴπομεν. οὕτω γοῦν καὶ ἐπὶ τῶν προκειμένων· τό τε γὰρ ἠρεμίζεσθαι τινὶ κινουμένῳ ὑπάρχει, καὶ τι κινούμενον ἠρεμίζεται.

---

2 ὅτι a 2. 3 ζῷον δίπουν scripsi: δίπουν ἄνθρωπος RU: δίπουν ὁ ζῷον a 3 post αὐτὸς add. δὲ a 4 ὃ καὶ om. R 5 λαμβάνει πρόβλημα U τὸ δὲ R: τὸ μὲν U: καὶ τὸ μὲν a 5. 6 τὸ δὲ ᾱ κατηγορούμενον a 7 μέσον ὅρον RUa²: τὸ ὃ καὶ a¹ τὸ alt. a: τὸν RU η̄ Ra¹: β̄ Ua² 8 post οὖν add. φησι a 10 post τὸ alt. add. δὲ R 12 τὸ ἡδόμενον μεταβάλλει a: om. RU τὸ ἥδεσθαι τῶ U 13 δὲ alt. Ra: οὖν U 14 et 15 συστοίχων Waitz Organ. II p. X: συστοιχιῶν RUa 15 ἠρεμίζεται Arist.: ἠρεμίζει RUa 15. 16 ἠρεμίζον Ra 17 ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς Φυσ.] immo VI 8 p. 238b25 18 οἷον om. U 19 ἔσχατον τῆς κινήσεως Ra¹: ἑστὼς ἵνα τούτω ἐν τῶ τῆς κινήσεως μέρει Ua² μέσος a¹: om. Ua² οὖν — 20 ἠρεμίζεσθαι a¹: λοιπὸν ἐν τῇ ἠρεμίᾳ γίνεται (γίνηται a²) τὸ ἠρεμιζόμενον (κινούμενον Ua²) RUa² 25 ὅτι U: ὅτι μέσω R: Ἔτι φησὶν a 26 αὐτῇ R ὑπάρχειν ἀλλήλοις U 29 ἠρεμίζεσθαι Ra

p. 87b 16 Ἐπισκέψασθαι δὲ καὶ διὰ τῶν ἄλλων σχημάτων ὁσαχῶς ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ γενέσθαι | συλλογισμόν. 68r

Ἐπειδὴ αὐτὸς ὡς ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος ἐποιήσατο τὸν λόγον, ἡμῖν ἐπιτρέπει ζητῆσαι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχημάτων ποσαχῶς τοῦ 5 αὐτοῦ γενέσθαι συλλογισμὸν ἐνδέχεται. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ διὰ τῶν συστοίχων μέσων δεῖξαι τὸ αὐτὸ δυνατὸν καὶ διὰ τῶν μὴ συστοίχων. 5

p. 87b 19 Τοῦ δ' ἀπὸ τύχης οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη δι' ἀποδείξεως,

Ὅτι τῶν ἀπὸ τύχης οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, τί δὲ λέγω ἀπόδειξις; 10 ἀλλ' οὐδὲ συλλογισμὸς ὅλως, συντόμως δείκνυσι. πᾶς γάρ, φησί, συλλογισμὸς ἢ ἀναγκαίας ἔχει τὰς προτάσεις ἢ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καὶ εἰ μὲν ἀναγκαῖαι εἶεν αἱ προτάσεις, ἀναγκαῖον καὶ τὸ συμπέρασμα· εἰ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ τὸ συμπέρασμα ὡσαύτως. τὸ δὲ ἀπὸ τύχης οὔτε ἀναγκαῖον οὔτε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀλλὰ τῶν ἐπ' ἔλαττον. 15 15 ἀδύνατον ἄρα διὰ συλλογισμοῦ τὸ ἀπὸ τύχης εἰδέναι· οὐδεὶς γὰρ συλλογισμὸς ἐπ' ἔλαττον ἀληθευούσας ἔχει τὰς προτάσεις ἀλλ', ὡς εἶπον, ἢ ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. μόνως οὖν δι' αἰσθήσεως ἴσμεν τὸ ἀπὸ τύχης, οὐ μὴν διὰ συλλογισμοῦ.

p. 87b 28 Οὐδὲ δι' αἰσθήσεως ἔστιν ἐπίστασθαι.

20 Τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι ὅτι ἡ αἴσθησις οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη. καὶ γὰρ δόξειεν ἄν τισι ταὐτὸν εἶναι αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη τοῦτον τὸν τρόπον· 20 εἰ γὰρ δὴ καὶ ἡ αἴσθησις ποιοτήτων ἐστὶν ἀντιληπτική (χρωμάτων γὰρ καὶ ψόφων καὶ τῶν τοιούτων) καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲ περὶ τὸ ποιὸν καταγίνεται (γεωμετρία γὰρ περὶ σχήματα καὶ τὰ τούτοις συμβεβηκότα καθ' 25 αὑτό, καὶ ἡ μουσικὴ περὶ τὰς ἀπηχήσεις τῶν ψόφων· ἀλλὰ δὴ καὶ μέγεθος καὶ κίνησις καὶ ἀριθμὸς τῶν κοινῶν αἰσθητῶν, περὶ ἃ καὶ ἀστρονομία καὶ ἀριθμητικὴ καταγίνεται), εἰ τοίνυν περὶ τὰ αὐτὰ καὶ αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη ἔχει, πῶς οὐκ ἂν εἶεν αἱ αὐταί; ταύτην οὖν τὴν ἀπορίαν ἐπιλυόμενος 25 φησὶν ὅτι, εἰ καὶ περὶ τὰ αὐτὰ ἔχει καὶ αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη, ἀλλ' οὐχ 30 ὡσαύτως. ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις τῶν μερικῶν ἀντιλαμβάνεται· οὐδὲ γὰρ

1 ποσαχῶς a 2 γενέσθαι τοῦ αὐτοῦ U συλλογισμοῦ R 3 τοῦ om. R 4 πολλαχῶς U 5 οὖν a ὅτι om. R: ὡς a 6 συστοίχων scripsi cf. p. 305, 14. 15: συστοιχιῶν U: ἐκ τῶν συστοιχιῶν R: ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας a 7 συστοίχων scripsi: συστοιχιῶν RU: ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας a 9 ὅτι RU: Ἔτι φησὶ a 9. 10 ἀπόδειξιν ἀλλ'— συλλογισμὸν R 10. 11 ὅλως—συλλογισμός om. U δείκνυσι δὲ τοῦτο συντόμως a 12. 13 post συμπέρασμα add. ἐστιν a 15 post ἄρα add. καὶ U 19 ἐπιστήμη R 21 δόξοιεν R 26 ἃ Ua²: δὲ ταῦτα Ra¹ καὶ tert. om. U 27 τὰ om. a ante αἴσθ. add. ἡ R 27. 28 ἔχει καὶ ἐπιστήμη U 29 ante αἴσθ. et ante ἐπιστ. add. ἡ R 30 οὐ a

ἁπλῶς πᾶν λευκὸν οἶδεν ἢ πάντα κύκλον ἀλλὰ πᾶν τόδε τι, τὸ μερικὸν 68r
τὸ ἔν τινι τόπῳ ὂν καὶ νῦν ὑφεστώς· ἡ μέντοι ἐπιστήμη πᾶν ἁπλῶς
λευκὸν οἶδεν, ὅπου δὰν ᾖ, καὶ οὐχὶ τὸ νῦν ὂν ἀλλὰ τὸ γενόμενόν πᾶν
καὶ τὸ ἀεὶ ἐσόμενον. ὥστε εἰ ἡ μὲν τὸ μερικὸν οἶδε τὸ κείμενόν που
5 καὶ νῦν ὑπάρχον, ἡ δὲ τὸ καθόλου καὶ ἀεὶ ὄν, οὐκ ἂν εἴη ἡ αἴσθησις 30
ἐπιστήμη, οὐδὲ τὸ αἰσθητὸν ἐπιστητὸν ἂν εἴη· οὐδὲν γὰρ τῶν μερικῶν
ἐπιστητόν. ἄλλως τε, εἰ καὶ περὶ τὸ ποιὸν ἀμφότερα καταγίνονται, ἀλλ'
οὐ περὶ τὸ αὐτό, ἀλλ' ἡ μὲν αἴσθησις περὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχον,
ἡ δὲ ἐπιστήμη περὶ τὸ οὐσιῶδες ποιόν, ὅπερ οὐ τῇ αἰσθήσει ληπτόν ἐστι.
10 τὸ γὰρ εἶναι τὰς τοῦ τριγώνου τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἢ τὸν λόγον.
ὃν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας ἐν ταῖς ἁρμονίαις αἱ χορδαί, καὶ τὰ ὅμοια οὐκ ἔστιν
αἰσθήσεως γνῶναι ἀλλὰ λόγου, καὶ τὸ οὐσιῶδες ποιὸν διακρῖναι ἀπὸ τοῦ 35
κατὰ συμβεβηκὸς οὐκ αἰσθήσεως [διακρῖναι] ἀλλ' ἐπιστήμης. ὅτι δὲ τὸ ποιὸν
οὐ μόνον συμβεβηκός ἐστιν ἀλλὰ καὶ οὐσιῶδες, καὶ ἐν Εἰσαγωγαῖς εἴρηται.
15 ὅτι "αἱ διαφοραὶ καὶ τὰ εἴδη περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει". τὰ αὐτὰ
δὲ καὶ περὶ ποσοῦ εἴποιμι ἄν. εἶτα ἐκ περιουσίας δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔστιν
ἡ αἴσθησις ἐπιστήμη, φησὶν ὅτι, εἰ καὶ ἐφ' ὧν νῦν ἐστιν ἐπιστήμη, ταῦτα
δι' αἰσθήσεως ᾐσθανόμεθα, οὐκ ἂν ἐπὶ τούτων ἐπιστήμονες ἦμεν. οἷον
εἰ ἑωρῶμεν, φησίν, ὅτι τοῦ τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, 40
20 οὐκ ἂν τούτου ἀπόδειξιν εἴχομεν οὐδὲ ἐπιστήμην· οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ᾔδειμεν,
εἰ ὅτι τόδε τὸ τρίγωνον ἑωρῶμεν· εἴρηται γὰρ ὅτι ἡ ἀπόδειξις τῶν
καθόλου καὶ ἀεὶ ὑπαρχόντων ἐστίν. οἷον καὶ εἰ ἐπὶ τῆς σελήνης ἦμεν,
φησί, καὶ ἑωρῶμεν αὐτὴν ἀντιφραττομένην ὑπὸ τῆς γῆς καὶ διὰ τοῦτο
ἐκλιμπάνουσαν, οὐκέτι ἂν ἐπιστήμην καὶ ἀπόδειξιν τῆς ἐκλείψεως τῆς
25 σελήνης εἴχομεν, ἀλλ' ὅτι ᾔδε μόνον ἡ ἔκλειψις δι' ἀντίφραξιν τῆς γῆς
γέγονεν, οὔπω μέντοι ᾔδειμεν ὅτι καὶ πᾶσα ἔκλειψις οὕτω γίνεται· οὐδὲ 45
γὰρ ἡ αἴσθησις τοῦ καθόλου ἀντιλαμβάνεται· ἡ δὲ ἐπιστήμη τῷ τὸ
καθόλου γινώσκειν ἐστίν. εἰ γὰρ καὶ πολλάκις διὰ τῆς αἰσθήσεως
τὸ αὐτὸ γινόμενον ὁρῶντες ἐκ τούτου συνάγομεν τὸ καθόλου, ἀλλ' οὐ παρὰ
30 τοῦτο ἡ αἴσθησις ἐπιστήμη ἐστίν· οὐδὲ γὰρ αὕτη τοῦ καθόλου ἀντελάβετο,
ἀλλὰ πολλάκις μὲν μερικῷ τινι τῷ αὐτῷ προσέβαλεν, ὁ μέντοι λόγος ἐκ
τούτων τὸ καθόλου συνελογίσατο τῆς αἰσθήσεως ὀργάνου χρείαν ἀποτελε-
σάσης τῷ λόγῳ. δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ αἴσθησις ἐπιστήμη. ἡ μὲν 50
γάρ, ὡς εἶπον, τόδε μόνον οἶδε τὸ παρὸν καὶ ὁρώμενον καὶ τοῦτο, ὅτι

1 fort. τόδε τι ⟨, τουτέστι⟩ cf. p. 309,27 2 ὂν scripsi: οἷα RUa ἁπλῶς om. R
3 δὰν] cf. p. 156,22 ᾖ om. R 6 τὸ ἐπιστητὸν αἰσθητὸν R 9 οὐκ ἐν τῇ Ra
10. 11 ἢ τὸ τὸν λόγον τόνδε πρὸς ἀλλήλας ἔχειν τὰς χορδὰς a[1] 11 ὃν om. R καὶ τὰ
ὅμοια om. Ra[1] 12 διακρίνειν a 13 διακρῖναι delevi: ἐστι διακρίνειν a 14 ἐν
Εἰσαγωγαῖς] immo ἐν Κατηγορίαις c. 5 p. 3b 20, ubi tamen τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος legitur
18 ἦμεν αἰσθανόμενοι R 20 εἰδείημεν U 21 εἰ om. R: ἂν a εἴρηται] c. 4
p. 73a 28 sq. δὲ R 22 ὑπαρχόντων RU: ὡσαύτως ἐχόντων a εἰ post σελήνης
colloc. R 23 ὁρῶμεν a 24 ἐκλιμπανομένην R: ἐκλείπουσαν a 24. 25 τῆς
σεληνιακῆς εἴχομεν ἐκλείψεως a 25 μόνον ᾔδε a 28 δι' αἰσθήσεως a 29 post
γινόμενον add. ἀεὶ a 30 ἡ ἐπιστήμη αἴσθησις R τὸ U 31 τὸ αὐτὸ a προσέλαβεν a[1]

ἔστι μόνον, οὐ μὴν καὶ τὴν αἰτίαν· κἂν γὰρ ἑωρῶμεν, ὅτι κατὰ ἀντίφραξιν
τῆς γῆς ἐκλιμπάνει ἡ σελήνη, καὶ τοῦτο αὐτό, λέγω δὴ ὅτι αἴτιον ἡ ἀντί-
φραξις, ἀλλ' οὐχ ἡ αἴσθησις ἀλλ' ὁ λόγος ὃς τοῦτο συνελογίζετο τῆς αἰσθή-
σεως μόνον τὸ ὅτι εἰδυίας. διὰ τοῦτο οὖν φησι καὶ τιμιώτερον τῆς αἰσθή-
5 σεως τὸ καθόλου, ὅτι τὸ καθόλου δηλοῖ τὴν αἰτίαν τῆς αἰσθήσεως ἀγνοούσης
τὴν αἰτίαν. | οὐ μόνον δέ φησι τῆς αἰσθήσεως τὸ τοιοῦτον καθόλου 68^v
τιμιώτερον, λέγω δὴ τὸ μετὰ αἰτίας, ἀλλὰ καὶ τῆς νοήσεως τῆς ἁπλῆς
καὶ ἄνευ αἰτίας. οἷον εἴ τις ἁπλῶς νοοίη ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς
ἴσας ἔχει τὰς ἐντὸς γωνίας, μὴ γινώσκοι δὲ τὴν αἰτίαν, ταύτης τῆς νοή-
10 σεως τιμιωτέρα ἡ μετὰ τῆς αἰτίας. ἆρα οὖν καὶ πάσης ἁπλῶς τῆς ἄνευ
αἰτίας νοήσεως κρείττων ἡ μετὰ αἰτίας; οὐδαμῶς. διὰ τοῦτο οὖν καλῶς 5
προσέθηκεν ὅσων ἕτερον τὸ αἴτιον, τουτέστιν ὅταν ἐπὶ τῆς αὐτῆς νοή-
σεως ὑπάρχῃ ἕτερον τοῦ ὅτι τὸ αἴτιον· ἐπὶ τούτων γὰρ ἡ μετὰ τῆς αἰτίας
κρείττων. ἐπεὶ ⟨εἰ⟩ μὴ ἔστι μετὰ τῆς αἰτίας ἐκεῖνα γνῶναι διὰ τὸ μηδὲ εἶναί
15 τι αὐτῶν ἀρχοειδέστερον καὶ αἰτιώτερον, ἕτερός ἐστιν ὁ τῆς νοήσεως αὐτῶν
λόγος. καὶ γὰρ οὐκ ἐπειδὴ ἄνευ αἰτίας ἴσμεν τὰς κοινὰς ἐννοίας, χείρων ἐστὶν
ἡ περὶ αὐτῶν γνῶσις τῶν ἄλλων τῶν μετὰ τῆς αἰτίας γινωσκουσῶν· κρείττων
γὰρ ἐπιστήμης ἡ τοιαύτη γνῶσις. οὕτως οὖν φαμεν καὶ ἐπὶ τῆς γνώσεως 10
τοῦ πρώτου αἰτίου· κρείττων γὰρ ἡ περὶ αὐτοῦ γνῶσις πάσης ἐπιστήμης.

20 Ἐπὶ τούτοις δὲ ἀπορεῖ, πῶς, εἴπερ οὐκ ἔστιν ἡ αἴσθησις ἐπιστήμη,
ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν ὅτι, εἰ αἴσθησίς τις ἐκλείπει, ἀνάγκη καὶ ἐπι-
στήμην τινὰ ἐκλείπειν. ταῦτα γὰρ οὐ συνέπεται ἀλλήλοις· εἰ γὰρ ἐκλει-
πούσης αἰσθήσεώς τινος καὶ ἐπιστήμην τινὰ ἐκλείπειν ἀνάγκη, ἔοικεν ἡ
αἴσθησις ἐπιστήμη εἶναι. φησὶν οὖν ὅτι, εἰ καὶ ἐκλειπούσης αἰσθήσεώς
25 τινος ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην τινὰ ἐκλείπειν, ἀλλ' οὖν οὐ διὰ τοῦτο ἡ αἴσθησις 15
ἐπιστήμη ἐστίν. ἄνευ μὲν γὰρ αἰσθήσεως οὐκ ἂν εἴη ἐπιστήμη, ὥσπερ
καὶ ἄνευ κιθάρας καὶ ἄνευ τῆς τῶν φθόγγων τῶν ὀξέων καὶ τῶν βαρέων
συμφωνίας οὐκ ἂν εἴη ἁρμονία· οὐ μὴν οἱ φθόγγοι εἰσὶν ἡ ἁρμονία ἀλλ'
ὁ τεχνικὸς λόγος ὁ ἐκ τούτων τὴν ἁρμονίαν ἐπινοῶν. οὕτως οὖν οὐδὲ ἄνευ
30 αἰσθήσεως ἐπιστήμη γένοιτ' ἄν· οὐ μὴν ἡ τῆς αἰσθήσεως γνῶσις ἐπιστήμη
ἐστὶν ἀλλ' ὁ νοῦς ὁ ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων τὸ καθόλου συλλογιζόμενος. τῆς γὰρ
αἰσθήσεώς ἐστιν ἡ τοῦδε τοῦ λευκοῦ αἴσθησις καὶ πάλιν ἄλλου ἢ καὶ πολ- 20
λάκις τοῦ αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐκ τῶν πολλάκις ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως ἐγνωσμένων
ὁ νοῦς τὸ ἁπλῶς καθόλου λευκὸν συλλογίζεται. καὶ ἐπὶ πάντων ὡσαύτως.
35 ὥστε εἰ ἐκ τῶν κατὰ μέρος τὸ καθόλου συλλογίζεται ὁ νοῦς, εἰκότως

---

1 post αἰτίαν add. αὐτοῦ συνελογίσαντο a 2 ἐκλείπει a 3 τοῦτο συλλογίζεται, ἀλλ' ὁ λόγος a ὃς U: ὃ R: fort. delendum 6 τῆς om. R 10 post οὖν add. φησι Ra 14 εἰ addidi μὴ om. a^1 τῆς om. U ἐκεῖνα γνῶναι Ua^2: ἐκείνη, ἢ Ra^1 μὴ (post τὸ) a^1 19 ἐπιστήμης πάσης R 21 ἐν τοῖς ἔμπροσθεν] c. 18 p. 81^{a}38 sq. 22 συνέσεται R: fort. συνᾴσεται cf. p. 278,23 23 ἀνάγκη ἐκλείπειν U 23. 24 αἴσθησις ἡ U 24 καὶ φησὶν, om. οὖν U 25 τινος om. U 27 καὶ ἄνευ τῆς om. R 28 συμφωνίας om. R: mrg. U ἡ om. a 32 ἐστιν ἡ a: om. RU τουδὶ U ἢ a^1: om. RUa^2 33 τοῦ αὐτοῦ. καὶ a^1: ὡς ἂν RUa^2 ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως RUa^2: τῇ αἰσθήσει a^1

ἐκλειπούσης τῆς ἀρχῆς [καὶ] τῆς τὰ κατὰ μέρος γινωσκούσης ἐκλείπει καὶ 68v
ὁ τοῦ καθόλου συλλογισμός· τοῦτο δέ ἐστιν ἡ ἐπιστήμη. εἶτα καὶ παρα-
δείγματι χρῆται τοιούτῳ. ζητοῦμεν νῦν, φησί, πῶς διὰ τῶν λαμπτήρων
δίεισι τὸ φῶς, λέγω δὴ τῶν ὑελίνων ἢ τῶν κερατίνων καὶ τῶν τοιούτων. 25
5 καὶ οἱ μέν φασι διὰ τὸ πόρους εἶναι λεπτοὺς ἐν τῇ ὑέλῳ ἢ τῷ κέρατι ἡμῖν
δὲ ἀφανεῖς τῇ λεπτότητι δίεισι δι' αὐτῶν τὸ φῶς, καὶ οὕτω δι' αὐτῶν
φωτίζεται ὁ περὶ αὐτὰ ἀήρ. ἄλλοις δὲ οὐ δοκεῖ τοῦτο ἀληθὲς εἶναι (οὐδὲ
γὰρ ἂν κατὰ συνέχειαν ἔδει τὸν ἀέρα φωτίζεσθαι δι' αὐτῶν, ἀλλ' ἐσκιάσθαι
τοὺς τόπους τοὺς μὴ ἔχοντας πόρους), ἀλλὰ τὸ διαφανὲς σῶμα αἴτιον τοῦ
10 διαδίδοσθαι τὴν τοῦ φωτὸς ἐνέργειαν. φησὶν οὖν ὅτι, ὥσπερ ἐπὶ τούτου, 30
εἰ ἑωρῶμεν πόρους ἔχουσαν τὴν ὕελον καὶ δι' αὐτῶν διιούσας τὰς ἀκτῖνας,
οὐκέτι ἂν ἠπορήσαμεν πῶς δίεισιν τὸ ἐντὸς φῶς, ἀλλὰ σαφῶς ἠπιστάμεθα
μὲν ὅτι καθόλου διὰ πάσης ὑέλου οὕτω δίεισι τὸ φῶς, οὐ μὴν τὸ ἰδεῖν
ὅτι διὰ τῆσδε τῆς ὑέλου διῆλθε τὸ φῶς τοῦτο ἐπιστήμην εἴπομεν ἄν, ἀλλ'
15 ἐκ τοῦ πολλάκις τοῦτο ὁρᾶν ὁ λόγος συνήγαγεν ὅτι καὶ ἐπὶ πάσης ὑέλου
τοῦτο συμβαίνει μὴ ὁρωμένης (καίτοι ἡ αἴσθησις τὸ νῦν μόνον οἶδε
καὶ τὸ ὁρώμενον), νῦν δέ, ἐπεὶ τοῦτο οὐχ ὁρῶμεν οὕτως γινόμενον, οὐδ' 35
ἐπιστήμην τούτου ἔχομεν, οὕτως φαμὲν καὶ καθόλου ἐπὶ πάσης αἰσθήσεως
ἐκλειπούσης μὲν ἐκλείπειν καὶ ἐπιστήμην, οὐ μὴν ταὐτὸν εἶναι αἴσθησιν
20 καὶ ἐπιστήμην.

p. 87b28 Εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἡ αἴσθησις τοῦ τοιοῦδε καὶ μὴ τοῦ-
δέ τινος, ἀλλ' αἰσθάνεσθαί γε ἀναγκαῖον τόδε τι καὶ ποῦ καὶ νῦν.

Τουτέστιν εἰ καὶ ἡ αἴσθησις τοῦ ποιοῦ ἀντιλαμβάνεται (οὐ γὰρ ὅτι
λίθος ἡ αἴσθησις, ἀλλ' ὅτι λευκὸν ἢ ὅτι σκληρὸν ἢ ὅτι βαρὺ ἤ τι τοιοῦτον,
25 ὧν καὶ ἐπιστήμη ἀντιλαμβάνεται), ἀλλ' οὖν, φησί, τοῦδέ τινος αἰσθάνεται,
τουτέστι τοῦ μερικοῦ καὶ τοῦ ἐν τῷδε τῷ τόπῳ ὄντος (τοῦτο γὰρ σημαίνει 45
τὸ ποῦ) καὶ τοῦ νῦν ὄντος, οὐχ ἁπλῶς παντός, ὅπερ ἐστὶ τῆς αἰσθήσεως
ἴδιον. ἡ μέντοι ἐπιστήμη οὐ τοῦ μερικοῦ ἀντιλαμβάνεται οὐδὲ τοῦ ποῦ
κειμένου οὐδὲ τοῦ νῦν ὄντος ἀλλὰ τοῦ πανταχοῦ καὶ ἀεί· τοιοῦτον γὰρ
30 τὸ καθόλου. οὐκ ἄρα τῶν αὐτῶν αἴσθησις ἀντιλαμβάνεται καὶ ἐπιστήμη.
ὥστε εἰ μὴ τῶν καθόλου ἀντιλαμβάνεται ἡ αἴσθησις, ἡ δὲ ἐπιστήμη τῶν
καθόλου, οὐκ ἂν εἴη ἡ αἴσθησις ἐπιστήμη οὐδὲ τὸ αἰσθητὸν ἐπιστητόν.

1 τῆς prius RU: καὶ a   καὶ prius delevi   τῆς alt. om. Ra   τὰ om. U
3 λαπτήρων U   4 τῶν alt. om. U   καὶ τῶν Ra: ἢ U   5 φασιν ⟨ὅτι⟩ conicio
τῶ ὑέλω R   post ἢ add. ἐν a   6 δίεισι δὲ τὸ φῶς δι' αὐτῶν a   7 περὶ a:
ὑπὲρ RU   αὐτὰ U: ταῦτα Ra   8 διὰ τούτων φωτίζεσθαι U   8. 9 ἀλλὰ σκιά-
ζεσθαί τινας a   9 post αἴτιον add. ἐστι Ra   12 δίεισιν ἐντὸς τὸ (τὸ ἐντὸς scripsi)
φῶς Ua: διεισίοντο R   14 εἴποιμεν R   15 ὁρᾶν τοῦτο a   15. 16 συμβαίνει
τοῦτο ὑέλου a[1]   16 μὴ Ua[2]: καὶ τῆς μὴ νῦν οὔσης (μηνυούσης R) ὑέλου τοῦτο συμβαί-
νειν Ra   post ὁρωμένης add. δέ Ua[2]   ἡ om. U   εἶδε a[2]   19 post μὲν add.
αἰσθήσεως a   22 αἰσθάνεται U   23 post τουτέστιν add. ὅτι U   24 post λίθος add.
ἀντιλαμβάνεται a   27 τοῦ U: τὸ Ra   ante οὐχ add. καὶ a   31 τῶν μὴ Ra

p. 87b35 Ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ εἰ ἦν αἰσθάνεσθαι τὸ τρίγωνον ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς γωνίας καὶ τὰ ἑξῆς. 50

Τινές φασιν ὅτι, εἰ ἑωρῶμεν τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς τὰς τρεῖς γωνίας ἴσας ἔχον, ἠπιστάμεθα ἂν δι' αἰσθήσεως. φησὶν οὖν αὐτὸς
5 ὅτι, εἰ καὶ ᾐσθανόμεθα τοῦ τοιούτου, οὐκ ἂν ἦν ἐπιστήμη τοῦτο· τοῦδε γὰρ τοῦ | τριγώνου αἰσθανόμεθα, οὐ μὴν παντός· ἡ δὲ ἐπιστήμη τοῦ 69r καθόλου ἐστὶ γνῶσις.

p. 87b39 Διὸ καὶ εἰ ἐπὶ τῆς σελήνης ὄντες ἑωρῶμεν ἀντιφράττουσαν τὴν γῆν, οὐκ ἂν ᾔδειμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἐκλείψεως.

10 Τῆς καθόλου ἐκλείψεως δηλονότι εἰ ᾐσθανόμεθα. καὶ ὅτι τοῦτό φησι, δῆλον ἐξ ὧν ἐπάγει· ᾐσθανόμεθα γὰρ ἄν, φησί, διότι νῦν ἐκλείπει, καὶ οὐ διότι ὅλως· οὐ γὰρ ἦν τοῦ καθόλου αἴσθησις. τῷ μέντοι, φησί, πολλάκις τὸ αὐτὸ γινόμενον ὁρᾶν τῷ λόγῳ τῆς αἰσθήσεως τὸ καθόλου συνήγομεν, καὶ οὕτως ἂν ἐπιστήμην πάλιν εἴχομεν, ὥσπερ καὶ νῦν ἑωρα-
15 κότες τόδε τὸ λευκόν, ὅτι διακρίνει τὰς ὄψεις, καὶ ἄλλο καὶ ἄλλο συνηγά- 10 γομεν ὅτι καὶ πᾶν ἄρα λευκὸν τοιοῦτόν ἐστι.

p. 88a5 Τὸ δὲ καθόλου τίμιον, ὅτι δηλοῖ τὸ αἴτιον.

Ἐὰν γὰρ εἴπω 'πᾶν πῦρ θερμαίνει', οὐκ εἶπον τὸ διότι ἀλλὰ τὸ ὅτι μόνον. ἐὰν μέντοι εἴπω 'πᾶσα ἔκλειψις σελήνης κατὰ ἀντίφραξιν τῆς γῆς 15
20 γίνεται', τὸ αἴτιον εἶπον. ἐὰν δὲ οὕτως 'πᾶσα ἔκλειψις σελήνης στέρησίς ἐστι τοῦ ἡλιακοῦ φωτός', τὸ ὅτι μόνον εἶπον, οὐ μὴν τὸ διότι καὶ τὴν αἰτίαν. τῆς μὲν οὖν αἰσθήσεως ἁπλῶς τὸ καθόλου τιμιώτερον, εἴ γε τὸ ὅλον τοῦ μέρους τιμιώτερον, τῆς δὲ νοήσεως πάσης ἁπλῶς καθόλου οὔσης· οὐ γάρ ἐστι μερικοῦ τινος καὶ καθ' ἕκαστα νόησις, εἰ καὶ ἄλλαι ἄλλων
25 νοήσεις καθολικώτεραι. ἐφ' ὧν οὖν ἕτερον μέν ἐστιν αὐτὸ ἕτερον δὲ τὸ αἴτιον αὐτοῦ, ἡ μετὰ τῆς αἰτίας νόησις κρείττων τῆς ἄνευ αἰτίας. ἐφ' 20 ὧν δὲ οὐκ ἔστι τι αἴτιον ἀλλ' αὐτὰ πρώτιστά ἐστι καὶ τῶν ἄλλων αἰτιώτατα, τούτων ἡ νόησις τιμιωτάτη· τῆς πάντων γὰρ αἰτίας ἐστὶ νόησις.

p. 88a10 Εἰ μή τις τὸ αἰσθάνεσθαι τοῦτο λέγει, τὸ ἐπιστήμην
30 ἔχειν δι' ἀποδείξεως.

Τουτέστιν εἰ μή τις καταχρώμενος τῷ ὀνόματι τοῦ αἰσθάνεσθαι ἐπὶ τοῦ ἐπίστασθαι λέγοι· ἐπεὶ ἥ γε κυρίως αἴσθησις οὐκ ἂν εἴη ἐπιστήμη.

1 τὸ τρίγωνον ὅτι U Arist.: inv. ord. Ra 2 καὶ τὰ ἑξῆς om. R 3. 4 τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς Ra 4 ἐπιστάμεθα Ra 5 τούτου R 8 ἐθεωροῦμεν Ra 10 ὅτι εἰ ᾐσθανόμεθα om. R 10 φησὶ τοῦτο U 11 διότι νῦν RUa (n): ὅτι Arist. 12 τῷ scripsi: τὸ libri 13 πολλάκις φησὶ a γινόμενον a: γενόμενον RU 15 καὶ ἄλλο alt. om. Ra 18 οὐ τὸ διότι εἶπον a 20 πᾶσα om. R 20. 21 ἐστὶ στέρησις a 23 δὲ deleverim 24 ἄλλα R 25 οὖν om. R 28 τοῦτο, om. ἡ R 32 κυρίως γε ἡ R

p. 88a 11 Ἔστι μέντοι ἔνια ἀναγόμενα εἰς αἰσθήσεως ἔκλειψιν 69r ἐν τοῖς προβλήμασιν.

Τοῦτο προσέθηκε τὴν δοκοῦσαν ἐναντίωσιν ἐπιλυόμενος. ἐν γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγεν ὅτι, εἰ ἐκλείπει αἴσθησις, ἐκλείπει καὶ ἐπιστήμη· δόξειεν
5 ἂν οὖν ταύτῃ ἡ αἴσθησις ἐπιστήμη εἶναι, ὅπερ νῦν † εἶχε. διὰ τοῦτο οὖν, 30 ἵνα ἐπιλύσηται τοῦτο, ἀναλαμβάνει πάλιν ἐκεῖνον τὸν λόγον. δοκεῖ γάρ, φησί, τῶν προβλημάτων ἔνια, ὅσων ἡ ἐπιστήμη μὴ κατείληπται, εἰς αἰσθήσεως ἔκλειψιν ἀνάγεσθαι, τουτέστιν ἡ αἰτία τῆς ἀγνοίας αὐτῶν ἐστι τὸ ἐκλελοιπέναι τὴν δι' αἰσθήσεως αὐτῶν ἀντίληψιν. οἷον ἀπορεῖται πῶς διὰ
10 τῆς ὑέλου δίεισι τὸ φῶς, καὶ οἱ μέν φασι διὰ τῶν πόρων τῆς ὑέλου διιέναι τὸ φῶς, οἱ δὲ ἑτέρως· εἰ οὖν ἑωρῶντο οἱ πόροι, οὐκ ἂν ἐν ἀπορίᾳ ἦν τούτου ἡ ἐπιστήμη. ἀλλ' εἰ καὶ αἰτία ἡ ἔκλειψις τῆς αἰσθήσεως τῆς 35 ἐκλείψεως τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' οὖν οὐ ταὐτόν ἐστιν αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη, ὡς εἴρηται πολλάκις.

15 p. 88a 15 Δῆλον ἂν ἦν καὶ διὰ τί καίει.

Τουτέστι 'φαίνει'. εἰ ἑωρῶντο οἱ πόροι, φησί, δήλη ἂν ἦν ἡ αἰτία τοῦ διὰ τῆς ὑέλου τὸν ἥλιον ἢ τὸ πῦρ φωτίζειν.

p. 88a 16 Διὰ τὸ ὁρᾶν μὲν χωρὶς ἐφ' ἑκάστης, νοῆσαι δ' ἅμα ὅτι 40 ἐπὶ πασῶν οὕτως.

20 Τουτέστιν ἡ μὲν αἴσθησις μόνου τοῦ μερικοῦ ᾐσθάνετο, ὁ δὲ νοῦς τὰ χωρὶς ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως ἑωραμένα εἰς ἓν συναγαγὼν ἐποίει τὸ καθόλου καὶ τὴν ἐπιστήμην.

p. 88a 18 Τὰς δ' αὐτὰς ἀρχὰς ἁπάντων εἶναι τῶν συλλογισμῶν ἀδύνατον.

25 Τὸ προκείμενόν ἐστι δεῖξαι, ὅτι οὐχ αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ πασῶν τῶν ἐπιστημῶν εἰσιν. ἀρχαὶ δὲ δῆλον ὅτι τῶν συλλογισμῶν αἱ προτάσεις. τῶν

---

4 ἔμπροσθεν] cf. ad p. 308,21 ante αἴσθ. add. ἡ RU: om. a ἐκλείποι ἂν καὶ ἐπιστήμη a: om. R δόξοιεν R 5 ἂν οὖν RU: οὖν ἀεὶ a fort. ἐλέγχει 6 τοῦτο ἐπιλύσηται U: ἐπιλύσηται τὸ δοκοῦν ἐναντίον a τὸν λόγον ἐκεῖνον a 8 post τουτέστιν add. ὅτι a an εἶναι? 9 post οἷον add. εἰ R 10 καὶ—11 φῶς RU: οἱ μὲν γάρ, ἑτέρως φησὶν a 11 post ἑτέρως add. τὴν αἰτίαν δῆθεν ἀποδιδόντες a post ἑωρῶντο add. φησιν a ἀπόροις U 12 post ἀλλ' add. ὅμως a post αἰτία add. ἐστὶν a ἡ αἴσθησις, om. τῆς αἰσθήσεως Ra 13 ἐστιν om. U 15 καίει R Arist.: καὶ ἀεί U (pr. D): φωτίζει a 16 τουτέστι RU: γράφεται καὶ καίει. ἔστι δὲ ἀντὶ τοῦ a εἰ—φησίν RU: φησὶν οὖν ὅτι εἰ ἑωρῶντο οἱ πόροι τῆς ὑέλου a ἂν a: om. RU 18 διὰ Ra (n p f M, corr. c): καὶ U: om. Arist. post μὲν add. τὸ πῦρ R 20 αἰσθάνεται a 21 ὁρώμενα Ra συνάγων, ποιεῖ a 26 εἰσὶ post 25 πασῶν colloc. R: ante πασῶν a δῆλον ὅτι post προτάσεις colloc. R: om. a

δὲ προτάσεων αἱ μέν εἰσι προσεχεῖς, αἱ δὲ πρώτισται, ἐξ ὧν καὶ αἱ προσ- 69r
εχεῖς. δείκνυσιν οὖν ὅτι οὔτε αἱ προσεχεῖς ἀρχαὶ τῶν συλλογισμῶν οὔτε
αἱ πρῶται αἱ αὐταὶ πασῶν. καὶ τέως, ὅτι αἱ προσεχεῖς οὐχ αἱ αὐταί,
δείκνυσι. καὶ πρῶτον μὲν λογικῶς θεωροῦσι· λογικῶς δέ φησιν ἀντὶ 50
5 τοῦ 'κοινότερον ἐπὶ πάντων ἁπλῶς συλλογισμῶν'. ἔπειτα ἰδίᾳ καὶ ἐπὶ τῶν
ἐπιστημονικῶν συλλογισμῶν δείξει ὅτι οὐχ οἷόν τε τὰς αὐτὰς προτάσεις εἶναι
πασῶν τῶν ἐπιστημῶν. τί οὖν φησι νῦν; ὅτι εἰ τῶν συλλογισμῶν οἱ
μέν εἰσιν ἀληθεῖς οἱ δὲ ψευδεῖς, ἀδύνατον δὲ τὸ ψευδὲς συμπέρασμα
δι' ἀληθῶν προτάσεων συναχθῆναι, ἀλλὰ δεῖ πάντως τοῦ ψευδοῦς συμπε-
10 ράσματος ψευδεῖς καὶ τὰς προτάσεις εἶναι, τοῦ δὲ ἀληθοῦς συμπεράσματος
ἀληθεῖς εἰσι πάντως αἱ προτάσεις, τὸ δὲ ψεῦδος | τοῦ ἀληθοῦς τῇ φύσει 69v
διώρισται καὶ ἕτερα ταῦτα ἀλλήλων, οὐκ ἄρα ἐνδέχεται πάντων τῶν συλλο-
γισμῶν τὰς αὐτὰς εἶναι ἀρχάς. τί οὖν φησιν; οὐχὶ καὶ ἐκ ψευδῶν προτάσεων
ἀληθὲς ἐνδέχεται συναγαγεῖν συμπέρασμα; φημὶ γὰρ 'ὁ ἄνθρωπος λίθος,
15 ὁ λίθος ζῷον, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ζῷον'· ἰδοὺ αἱ μὲν προτάσεις ψευδεῖς,
τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ ψευδῶν ψευδὲς συνάγεται 5
συμπέρασμα. ὥστε ἐκ τῶν αὐτῶν ἀληθὲς καὶ ψευδὲς συμπέρασμα ὅσον
ἐπὶ τῷ ἀληθεῖ καὶ τῷ ψευδεῖ. φησὶν οὖν ὅτι, εἰ καὶ ἐνδέχεται ἐκ
ψευδῶν ἀληθὲς συμπέρασμα συναγαγεῖν, ἀλλὰ τοῦτο ἅπαξ γίνεται
20 μόνον. ἐπεί τοί γε, ἂν ἑκάστην τῶν προτάσεων τῶν ψευδῶν συλλογίσασθαι
βουληθῶμεν, ἀνάγκη πᾶσα ἐκ ψευδῶν προτάσεων αὐτὰς συλλογίσασθαι·
ἀδύνατον γὰρ ἀληθεῖς προτάσεις ψευδὲς συμπέρασμα συναγαγεῖν. τὰ μέντοι
ἀληθῆ συμπεράσματα ἐξ ἀληθῶν προτάσεων οὐχ ἅπαξ μόνον τοῦτο ὑπο- 10
μένει, τὸ δι' ἀληθῶν τὰ ἀληθῆ συνάγεσθαι, ἀλλ' ὅσον ἂν καταπυκνώσῃς
25 τὸν συλλογισμὸν ἀεὶ τὰς προτάσεις ἀποδεικνύς, τὸ αὐτὸ συμβαίνει, λέγω
δὴ τῶν ἀληθῶν συμπερασμάτων ἀληθεῖς λαμβάνειν καὶ τὰς προτάσεις.

p. 88a22 Οἷον εἰ τὸ Α κατὰ τοῦ Γ ἀληθές, τὸ δὲ μέσον τὸ Β ψεῦδος.

Τὸ μὲν Α κατηγορούμενον, τὸ δὲ Γ ὑποκείμενον, τὸ δὲ Β ὁ μέσος
30 ὅρος ἀμφοτέροις ψευδῶς συμπλεκόμενος ὡς τὰς δύο προτάσεις ψευδεῖς
γίνεσθαι. ἐὰν οὖν, φησί, μέσα ληφθῇ τῶν προτάσεων τούτων, οἷον μέσον
τοῦ Α Β καὶ Β Γ ψευδῶν ὄντων, ἀνάγκη καὶ τὰς συναγούσας ταῦτα προ-
τάσεις ψευδεῖς εἶναι· τὸ γὰρ ψεῦδος ἐκ ψευδῶν συνάγεται.

---

3 πρώτισται a 4 καὶ om. a post μὲν add ὥς φησι R θεωροῦσι om. R
5 post ἐπὶ alt. add. πάντων a 6 συλλογισμῶν om. a 6. 7 ὅτι—ἐπιστημῶν om. R
8 δὲ alt. om. Ua ψεῦδος, om. συμπέρασμα a 9 συμπερανθῆναι a
10 εἶναι a: om. RU 11 post πάντως add. καὶ a 17 post αὐτῶν add. καὶ a
ante ἀλ. et ψευδ. add. τὸ U ψευδὲς—ἀληθὲς a 18 ὅσον om. R τῷ alt.
om. U 19 συνάγειν U 20 ante ψευδῶν add. ἐκ R 22 συνάγειν U
23 μόνον om. Ra 24 καταπυκνῶσαι U 25 συμβήσεται a 26 post δὴ
add. τὸ a συμπέρασμα a 27 εἰ Ua Arist.: ἔστι R 30 ἀμφοτέροις—
συμπλεκόμενος a: ἀμφότεροι—συμπλεκόμενοι RU

p. 88a 27 Εἶτα οὐδὲ τὰ ψευδῆ ἐκ τῶν αὐτῶν ἑαυτοῖς. 69v

Οὐ μόνον, φησί, διὰ τοῦτο διάφοροι αἱ τῶν συλλογισμῶν ἀρχαί, διότι οἱ μὲν ἐξ ἀληθῶν εἰσι προτάσεων οἱ δὲ ἐκ ψευδῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐκ ψευδῶν ὄντες συλλογισμοὶ διαφόρους ἔχουσι τὰς ἀρχάς· οὐδὲ γὰρ τὰ 5 ψευδῆ τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις. τῶν γὰρ ψευδῶν τὰ μέν ἐστιν ἐναντία, τὰ δὲ ἀδύνατα συνυπάρχειν, τὰ δὲ οὔτε ἐναντία οὔτε ἁπλῶς ἀδύνατα ἀλλ' ἐνδεχό- 25 μενα μὲν συνυπάρχειν ὅμως δὲ μὴ συνυπάρχοντα. οἷον ἐὰν μὲν εἴπω ὅτι ἡ δικαιοσύνη ἀδικία ἐστὶν ἢ ὁ δίκαιος ἄδικος ἢ ἡ σωφροσύνη ἀκολασία, ψεῦδος ἐναντίον εἶπον. ἐὰν δὲ εἴπω 'ὁ ἄνθρωπος ἵππος ἐστὶν ἢ ὁ λίθος 10 ξύλον', ψεῦδος ἀδύνατον εἶπον· οὐ γὰρ ἐναντία ταῦτα ἀλλήλοις ἀλλὰ μόνον ἀδύνατα συνυπάρχειν ἀλλήλοις. ἐὰν δὲ καθημένου Σωκράτους εἴπω ὅτι Σωκράτης οὐ κάθηται, ἢ βαδίζοντος ὅτι οὐ βαδίζει, οὔτε ἐναντίον εἶπον τὸ ψεῦδος οὔτε ἀδύνατον ἀλλ' ἐνδεχόμενον. εἰ τοίνυν πλεοναχῶς μὲν τὸ 30 ψεῦδος, ταῦτα δὲ τὰ αὐτὰ εἶναι ἀλλήλοις ἀδύνατον, δῆλον ὅτι ἀδύνατον 15 τῶν ψευδῶν συλλογισμῶν τὰς αὐτὰς εἶναι ἀρχάς. ὥστε εἰ μηδὲ τῶν ψευδῶν αἱ αὐταὶ ἀρχαί, πολλοῦ γε ⟨δεῖ⟩ δήπου πάντων.

p. 88a 28 Οἷον τὸ τὴν δικαιοσύνην εἶναι ἀδικίαν ἢ δειλίαν.

Τὸ μὲν τούτων ἐναντίον ψεῦδος, τὸ τὴν δικαιοσύνην ἀδικίαν εἶναι, 35 τὸ δὲ ἀδύνατον, δειλίαν εἶναι τὴν δικαιοσύνην, ὥσπεροῦν καὶ τὸ τὸν 20 ἄνθρωπον ἵππον εἶναι ἢ βοῦν ἀδύνατον· ὁμοίως καὶ τὸ τὸ ἴσον μεῖζον ἢ ἔλαττον εἶναι ἀδύνατον καὶ ἐναντίον, ἕως ἂν ἴσον ἁπλῶς λάβω.

p. 88a 30 Ἐκ δὲ τῶν κειμένων ὧδε.

Δείξας, ὡς αὐτὸς εἶπε, λογικῶς ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντων τῶν συλλογισμῶν αἱ αὐταὶ ἀρχαί (λογικῶς δέ, διότι ἐπὶ πάντων ἁπλῶς τῶν συλλογισμῶν καὶ 25 ψευδῶν καὶ ἀληθῶν) νῦν βούλεται ἐπὶ μόνων τῶν ἀληθῶν γυμνάσαι τὸν λόγον, μᾶλλον δὲ τῶν ἀποδεικτικῶν. τοῦτο γάρ, φησί, [τὸ] ἐκ τῶν κειμένων συλλογισμῶν, λέγω δὴ τῶν ἀποδεικτικῶν, δείξομεν, ὅτι οὐχ οἷόν 45 τε πάντων τῶν τοιούτων συλλογισμῶν τὰς αὐτὰς εἶναι ἀρχάς. δείκνυσι δὲ τοῦτο πλείοσιν ἐπιχειρήμασιν, ὅτι οὔτε τὰς προσεχεῖς ἀρχὰς τῶν ἀπο- 30 δεικτικῶν συλλογισμῶν οἷόν τε τὰς αὐτὰς εἶναι οὔτε τὰς πρώτας. καὶ τέως, ὅτι οὐκ εἰσὶν αἱ αὐταὶ αἱ προσεχεῖς ἀρχαὶ πάντων, δείκνυσιν οὕτως·

1 ἑαυτῶν R (A M n, pr. B c) 2 οἱ τῶν ἀρχῶν συλλογισμοὶ R: αἱ ἀρχαὶ τῶν συλλογισμῶν a 6 ἀδύνατον pr. l. a ὑπάρχειν itemque vs. 7 R ἀδύνατα ἁπλῶς Ra 7 συνυπάρχοντα a: ὑπάρχοντα RU post μὲν alt. add. γὰρ R 11 ἀδύνατον ὑπάρχειν R 12 ante σωκρ. add. ὁ R 13 τὸ prius om. a πολλαχῶς a 14 post δῆλον add. ἄρα R ἀδύνατον alt. om. U πολλοῦ scripsi: πολλῷ RUa δεῖ addidi 17 ἀδικίαν εἶναι R 18 ἀδικίαν om. R 20 εἶναι om. R: post βοῦν colloc. a 21 ἕως Ua²: ἢ ὡς Ra¹ ἴσως Ua² ἁπλῶς τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον λάβοιμεν a¹ 24 ἁπλῶς om. U τῶν om. R 25 post νῦν add. οὖν R 26 ἀποδεικτῶν a τὸ delevi

εἰ γὰρ συγγενεῖς μὲν τῶν συμπερασμάτων αἱ προτάσεις, ἐξ ὧν τὰ συμ- 69v
περάσματα ἤτοι τὰ προβλήματα, τὰ δὲ προβλήματα οὐ τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις 50
ἀλλὰ πολλὰ καὶ τῷ γένει διέστηκε (διέστηκε γὰρ τὰ γεωμετρικὰ θεωρή-
ματα τῶν ἀριθμητικῶν τῷ γένει· τὰ μὲν γὰρ τοῦ διωρισμένου εἰσὶ ποσοῦ,
5 τὰ δὲ τοῦ συνεχοῦς. ὁμοίως ταῦτα τῶν μουσικῶν ἕτερα· τὰ μὲν γὰρ
περὶ τὰς ἀπηχήσεις τῶν βαρέων καὶ ὀξέων ἔχει φθόγγων καὶ τὴν τούτων
συμμετρίαν, καὶ ταῦτα μὲν τοῦ ποιοῦ, ἐκεῖνα δὲ τοῦ ποσοῦ. ὁμοίως οὐδὲν
κοινὸν τοῖς εἰρημένοις πᾶσι πρὸς τὰ ἰατρικὰ προβλήματα· τὰ μὲν γὰρ
ἰατρικὰ αὐτὰς τὰς οὐσίας ἐπισκοπεῖ με|τὰ τῆς ὕλης, ἐκεῖνα δὲ ἢ περὶ 70r
10 τὸ ποσὸν ἢ περὶ τὸ ποιὸν καταγίνεται), εἰ τοίνυν τὰ προβλήματα ἕτερα,
συγγενεῖς δὲ τοῖς προβλήμασιν αἱ προτάσεις, ἀνάγκη δήπου καὶ τὰς
προτάσεις διαφόρους εἶναι τῷ γένει. οὕτω γοῦν διάφοροί εἰσι, φησίν,
ὡς μηδὲ ἐφαρμόττειν ἀλλήλαις, τουτέστι μὴ κατηγορεῖσθαι τὴν ἑτέραν
κατὰ τῆς ἑτέρας καταφατικῶς· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἐφαρμόττειν. ἔστι γὰρ
15 ἐν μὲν ἀριθμητικῇ ἀρχὴ ἡ μονάς, ἐν δὲ γεωμετρίᾳ τὸ σημεῖον· ταῦτα 5
δὲ οὐκ ἐφαρμόττει ἀλλήλοις, εἴ γε τὸ μὲν θέσιν ἔχει τὸ δὲ οὐκ ἔχει.
ὁμοίως ἀριθμητικῆς μὲν ἀρχαί εἰσι τὸ τῶν ἀριθμῶν τοὺς μὲν εἶναι
ἀρτίους τοὺς δὲ περιττούς, ἐν δὲ γεωμετρίᾳ τὸ τὴν μὲν γραμμὴν μέγεθος
εἶναι ἐφ' ἓν διαστατόν, τὴν δὲ ἐπιφάνειαν ἐπὶ δύο· ταῦτα δὲ πῶς ἂν
20 ἐφαρμόσοι ἀλλήλοις ἢ κατηγορηθήσεται κατ' ἀλλήλων; τὰ αὐτὰ ἂν εἴποιμι
καὶ ἐπὶ ἰατρικῆς καὶ μουσικῆς καὶ ἀστρονομίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν.
οὐκ ἄρα οὐδὲ τῶν ἀληθῶν συλλογισμῶν αἱ αὐταὶ ἀρχαί. 10

p. 88a34 Ἀνάγκη δέ γε ἢ εἰς μέσα ἐφαρμόττειν ἢ ἄνωθεν ἢ
κάτωθεν, ἢ τοὺς μὲν εἴσω ἔχειν τοὺς δὲ ἔξω τῶν ὅρων.

25 Ἐπειδὴ εἶπεν ὅτι οὐκ ἐφαρμόττουσι, δείκνυσιν εἰπὼν τί σημαίνει αὐτῷ
ἐνταῦθα τὸ ἐφαρμόττειν, ἀντὶ τοῦ τὸ κατηγορεῖσθαι τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου
ἢ ὑποκεῖσθαι. ἢ οὖν εἰς μέσα ἐφαρμόττει, φησίν, ὡς ἐπὶ τοῦ πρώτου 15
σχήματος, ὡς τῷ μὲν τῶν ἄκρων ὑποκεῖσθαι, τῷ μείζονι, τοῦ δὲ κατηγο-
ρεῖσθαι, τοῦ ἐλάττονος, ἢ ἄνωθεν, ὡς ἐπὶ τοῦ μέσου, ὥστε ἀμφοτέρων
30 τῶν ἄκρων κατηγορεῖσθαι, ἢ κάτωθεν, ὡς ἐπὶ τοῦ τρίτου, ὥστε ἀμφοτέροις
τοῖς ἄκροις ὑποκεῖσθαι. οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς Προτέροις ἀναλυτικοῖς τοὺς

2 τὰ δὲ προβλήματα om. U 4 ποσοῦ ἐστι a 5 ταῦτα δ' ὁμοίως a 7 καὶ ταῦτα μὲν a: τάδε R: ταῦτα δὲ U 8 πᾶσι τοῖς εἰρημένοις a 9 post ἰατρικὰ add. προβλήματα Ra σκοπεῖ, sed post ὕλης a 10 ποιὸν—ποσὸν Ra 11 τοῖς προβλήμασιν RU: τούτων a 13 ἐξαρμόττειν Ra 14 κατὰ om. a τούτοις U ἐστι Ra: φησὶ U 16 post ἔχει alt. add. θέσιν Ra 17 ἀριθμητικαὶ U 18 γεωμετρίας δὲ, om. ἐν a μὲν om. Ua 18. 19 εἶναι μέγεθος a 20 ἐφαρμόσαιεν a κατηγορηθεῖεν a 21 ἀστρονομίας RU: γεωμετρίας a 23 ἢ (ante εἰς) om. R 24 ἢ om. R 25 εἰπὼν om. a 25. 26 ἐνταῦθα τί σημαίνει τὸ a 26. 27 ἀντὶ—ὑποκεῖσθαι deleverim 26 τὸ alt. om. R 28 τῷ prius R: τὸ Ua post ἄκρων add. ἤγουν a 28. 29 τῷ μείζονι ὑποκεῖσθαι, τοῦ δ' ἐλάττονος κατηγορεῖσθαι a 30 καταφάσκεσθαι a² et ante τῶν U ἐσχάτου U 31 ἐν τοῖς Προτ. ἀναλ.] p. 25b36, 26b39, 28a15

μέσους ὠνόμαζε. ζητοῦσι δὲ καὶ ἐν τούτοις, πῶς φησιν ἐν τῷ δευτέρῳ 70r
σχήματι τὸν μέσον ἐφαρμόττειν τοῖς ἄκροις. εἰ μὲν γὰρ καταφατικὰς
ἀμφοτέρας λάβωμεν τὰς προτάσεις, ἵνα καὶ ἐφαρμόζῃ ὁ μέσος τοῖς ἄκροις, 20
ἀσυλλόγιστος ἡ συζυγία γίνεται· εἰ δὲ δέοι συλλογιστικὴν γενέσθαι, τὴν
5 ἑτέραν ἀποφατικὴν δεῖ εἶναι. πῶς οὖν φησιν ἄνωθεν ἐφαρμόζειν τοῖς
ἄκροις; καὶ φαμὲν ὅτι οὐ πρόκειται νῦν αὐτῷ περὶ συλλογιστικῶν ἢ ἀσυλλο-
γίστων συζυγιῶν παραδοῦναι οὐδὲ ἁπλῶς συλλογιστικὴν ἐκθέσθαι συζυγίαν,
ἀλλὰ μόνον ἡμῖν παραδοῦναι ποσαχῶς ἔστιν ὅρον ὅροις ἐφαρμόσαι, οὐκέτι
μέντοι τῶν προτάσεων συμπλοκὴ τίς ποτέ ἐστιν. κἀκεῖνο δὲ ἔστιν εἰπεῖν,
10 ὡς ἐφαρμόττειν φησὶ τὸ ἁπλῶς κατηγορεῖσθαι ἢ ὑποκεῖσθαι θάτερον θατέρῳ, 25
εἴτε καταφατικῶς εἴτε ἀποφατικῶς. μήποτε δὲ καὶ ἁπλούστερον ἀκούειν δεῖ
τοῦ ἀνάγκη δέ γε ἢ εἰς μέσα ἐφαρμόττειν ἢ ἄνωθεν ἢ κάτωθεν,
τουτέστιν ἀνάγκη ⟨ἢ⟩ μέσους ὅρους παραλαμβάνεσθαι ἢ μείζονας ἢ ἐλάττονας·
τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἄνωθεν (ἄνωθεν δὲ οὐκ ἐν τῷ συλλογισμῷ ἀλλ' ἐν τῷ
15 συμπεράσματι) καὶ πάλιν κάτωθεν. τὸ δὲ ἢ τοὺς μὲν εἴσω ἔχειν τοὺς
δὲ ἔξω τῶν ὅρων ἤτοι ἐκ παραλλήλου τῷ πρὸ αὐτοῦ τὸ αὐτό ἐστι· καὶ
γὰρ ἐν τοῖς ⟨Πρώτοις⟩ ἀναλυτικοῖς ἔξω μὲν κεῖσθαι τῇ θέσει ἔλεγε τοὺς 30
μέσους τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου σχήματος, ἐντὸς δὲ τοὺς τοῦ πρώτου
διὰ τὸ ἐφεξῆς κεῖσθαι τοῖς ἄκροις· ἢ εἴσω μέν φησι τοὺς ὑποκειμένους
20 ὅρους, ἔξω δὲ τοὺς κατηγορουμένους, τουτέστιν ὅτι οἱ ἐφαρμόζειν λεγόμενοι
ὅροι ἢ ὑπόκεινται τούτοις οἷς λέγονται ἐφαρμόζειν ἢ κατηγοροῦνται αὐτῶν.
ἔσω δέ φησι τοὺς ὑποκειμένους ἔξω δὲ τοὺς κατηγορουμένους, διότι πε-
ριέχουσιν οἱ κατηγορούμενοι τοὺς ὑποκειμένους, τὸ δὲ περιέχον ἔξωθεν ὂν
περιέχει ἐντὸς ἑαυτοῦ ἔχον τὸ περιεχόμενον. 35

25 p. 88a 36 Ἀλλ' οὐδὲ τῶν κοινῶν ἀρχῶν οἷόν τε εἶναί τινας ἐξ ὧν
ἅπαντα δειχθήσεται.

Δείξας ὅτι οὐχ αἱ αὐταὶ πασῶν τῶν ἐπιστημῶν αἱ προσεχεῖς ἀρχαί,
δείκνυσιν νῦν ὅτι οὐδὲ αἱ καθόλου καὶ κοιναὶ ἔννοιαι πάντως αἱ αὐταὶ 40
ἐπὶ πάσης ἐπιστήμης. ἐπειδὴ γὰρ ὑπενόησεν ἄν τις ταύτῃ τὰς αὐτὰς
30 εἶναι τῶν ἐπιστημῶν ἀρχάς, τῷ τὰ κοινὰ ἀξιώματα τὰ αὐτὰ εἶναι, οἷς
πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι κέχρηνται, οἷον ὅτι ἐπὶ παντὸς ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ
ἀπόφασις, καὶ ὅτι τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα καὶ τὰ ὅμοια,
διὰ τοῦτό φησιν ὅτι οὐδὲ ταύτῃ ἐνδέχεται τὰς αὐτὰς εἶναι πασῶν τῶν

2 ἐφαρμόττειν ante τὸν colloc. a: ἐφαρμόζειν U 3 λάβοιμεν a τοῖς ἄκροις ὁ μέσος R 9 κἀκεῖνο — εἰπεῖν RUa²: καθὼς οὖν εἴπομεν, ὅτι a¹ 10 ἐφαρμόττει a¹ ἢ ὑπο-κεῖσθαι U et om. ἢ a²: om. Ra¹ θάτερον θατέρου a¹ 13 ἢ primum addidi ἢ ἐλάττονας om. U 14 post τὸ ἄνωθεν add. ἢ κάτωθεν Ra 15 καὶ om. U 16 ταυτὸν, sed ante πρὸ a 17 Πρώτοις addidi ἐν τοῖς Πρώτ. ἀν.] cf. ad p. 314,31 ἔξωθεν, om. μὲν a 18 τοῦ alt. om. R 20 ὅτι om. a 22 ἔξω δὲ Ua: εἰς R 24 ἑαυτῷ R 25 τε om. R ἐξ ὧν om. R 26 post δειχθήσεται add. λέγω δὲ κοινάς R 28 post οὐδὲ add. γὰρ R καὶ Ra: ἢ U 30 οἷς scripsi: αἷς Ua: om. R 31 ἅπασαι R 32 post ἀπόφασις add. ἀληθεύει a ἐστὶν om. U

ἐπιστημῶν ἀρχάς. κέχρηνται μὲν γὰρ τοῖς κοινοῖς ἀξιώμασι πᾶσαι αἱ 70r
ἐπιστῆμαι, οὐ μὴν δι' αὐτῶν μόνων τὰ προκείμενα θεωρήματα ἀποδει- 45
κνύουσιν, ἀλλὰ πάντως ἑκάστη ἐπιστήμη πρὸς τῷ κοινῷ ἀξιώματι καὶ ἑτέραν
λαμβάνει πρότασιν ἐκ τοῦ ὑποβεβλημένου αὐτῇ γένους, ἣν συμπλέξασα τῷ
5 κοινῷ ἀξιώματι οὕτω ποιεῖται τὴν ἀπόδειξιν. οἷον βουλομένη δεῖξαι, ὅτι
ἡ διάμετρος ἀσύμμετρος τῇ πλευρᾷ, λαμβάνει ὅτι σύμμετρος, καὶ διὰ τούτου
καὶ τοῦ κοινοῦ ἀξιώματος τοῦ λέγοντος 'ἐπὶ παντὸς ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ
ἀπόφασις' δείκνυσιν ὅτι ἀσύμμετρος. ὁμοίως λαβών, ὅτι ἥδε ἡ εὐθεῖα 50
τῇδε ἴση καὶ ὅτι ἑτέρα τις τῇ αὐτῇ ἴση, διὰ τούτου καὶ τοῦ κοινοῦ ἀξιώ-
10 ματος δείκνυσιν ὅτι καὶ ἀλλήλαις αἱ εὐθεῖαι † μόναι ἴσαι. καὶ ἐπὶ πάντων
ὡσαύτως. εἰ τοίνυν μὴ μόνον διὰ τῶν ἀξιωμάτων αἱ δείξεις προέρχονται,
ἀλλὰ δεῖ πάντως καὶ ἐκ τοῦ ὑποβεβλημένου γένους ἑτέραν παραληφθῆναι
πρότασιν ἀρχῆς λόγον ἔχουσαν πρὸς τὸ συμπέρασμα, οὐ τὰ αὐτὰ δὲ γένη
πάντων, πρόδηλον ὡς οὐδὲ αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ πασῶν τῶν ἐπιστημῶν. ὅπερ
15 δὲ καὶ | ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, οὐδὲ τὰ ἀξιώματα τὰ αὐτά εἰσιν ἐπὶ 70v
πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, οὐδὲ τοῖς κοινοῖς ⟨κοινῶς⟩ κέχρηνται ἀεὶ αἱ ἐπιστῆ-
μαι ἀλλὰ προσοικειοῦσαι αὐτὰ ἑκάστη τῷ ἰδίῳ γένει. οἷον κοινὸν μέν ἐστιν
'ἐὰν τέσσαρά τινα ἀνάλογον ὦσι, καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἔσονται'· κέχρηται δὲ
τούτῳ τῷ ἀξιώματι ὁ μὲν γεωμέτρης ἐπὶ μόνων τῶν μεγεθῶν, 'ἐὰν τέσσαρα
20 μεγέθη' λέγων 'ἀνάλογον ὦσιν', ὁ δὲ ἀριθμητικὸς 'ἐὰν τέσσαρες ἀριθμοί', 5
ὁ δὲ φυσικὸς 'ἐὰν τέσσαρες κινήσεις ἢ τέσσαρες χρόνοι'. ὥστε οὐδὲ τοῖς
ἀξιώμασιν ἀπαραλλάκτως τοῖς αὐτοῖς αἱ ἐπιστῆμαι χρῶνται.

p. 88b3 Ἔτι αἱ ἀρχαὶ οὐ πολλῷ ἐλάττους τῶν συμπερασμάτων·
ἀρχαὶ μὲν γὰρ αἱ προτάσεις, αἱ δὲ προτάσεις ἢ προσλαμβανο-
25 μένου ὅρου ἢ ἐμβαλλομένου εἰσίν.

Ἕτερον ἐπιχείρημα. εἰ ἦσαν, φησίν, αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ πασῶν τῶν ἐπι-
στημῶν, ἦσαν ἂν καὶ ἀριθμῷ ὡρισμέναι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλως γνωσθῆναι 10
ἠδύναντο, ὅτι κοιναί εἰσι πάσης ἐπιστήμης, εἰ ἦσαν ἀόριστοι κατ' ἀριθμὸν
καὶ οἷον ἄπειροι. νῦν δὲ δῆλον ὅτι † τῷ εἶναι τυχὸν ὡρισμένας οὕτως
30 ἐγνωκότες οἱ τοῦτο ἀποφαινόμενοι, ὅτι ταῖς αὐταῖς πᾶσα ἐπιστήμη χρῆται,
οὕτως ἀποφαίνονται τὰς αὐτὰς εἶναι ἀρχὰς πασῶν τῶν ἐπιστημῶν. ὥσπερ
γὰρ καὶ παντὸς λόγου κοιναί εἰσιν αἱ ἀρχαὶ καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀριθμῷ
ὡρισμέναι, λέγω δὴ τὰ εἰκοσιτέσσαρα στοιχεῖα, καὶ παντὸς σώματος κοιναὶ
αἱ ἀρχαί, αἵ τε προσεχεῖς, τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, αἵ τε πρῶται, ὕλη καὶ 15

2 post μὴν add. δὲ a 4 συμπλέξας U τῷ om. a 6 post διάμετρος add. τοῦ τετραγώνου a 8 δείκνυσι καὶ ὅτι Ua 9 ταυτῇ U καὶ alt. a: οὖν RU 10 fort. ἐκεῖναι ἴσαι om. U post ἴσαι add. εἰσι a 11 μόνων a 15 δὲ om. a ἐν τοῖς ἔμπροσθεν] c. 10 p. 76a 37 sq. 16 κοινῶς addidi 17 post γένει add. τὰς ἀποδείξεις ποιοῦνται a post μὲν add. γὰρ RU: om. a. post ἐστιν add. ὡς a 18 post ἐὰν add. δὲ a 19 μὲν om. a 21 ἢ Ua: καὶ R 22 ἀπαραλάκτως libri χρῶνται αἱ ἐπιστῆμαι a 25 post ἐμβαλλομένου add. ὅρου a 28 ἠδύνατο R εἰ Ua: αἳ R 29 δηλονότι post ὡρισμένας colloc. a: utroque loco habet U τὸ a fort. τὸ ἐναντίον ὡρισμένας αὐτὰς 30 ταυταῖς U 34 αἵ τε alt. RU: καὶ αἱ a ante ὕλη add. ἡ a

εἶδος, οὕτω δήπου ἀνάγκη, καὶ εἰ τῶν ἐπιστημῶν κοιναὶ ἦσαν αἱ ἀρχαί, 70v ἀριθμῷ ταύτας ὡρίσθαι. νυνὶ δὲ πολλῷ πλείους εἰσὶ τῶν προβλημάτων ἤτοι συμπερασμάτων· ταῦτα δὲ ἀόριστα καὶ ἄπειρα κατ' ἀριθμόν· καὶ αἱ ἀρχαὶ ἄρα ἄπειροι καὶ ἀόριστοι κατ' ἀριθμόν. τοιαῦται δὲ οὖσαι πασῶν 5 αἱ αὐταὶ εἶναι οὐ δύνανται, ὡς ἤδη εἴπομεν. οὐκ ἄρα αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ πασῶν τῶν ἐπιστημῶν. ὅτι μὲν οὖν τὰ προβλήματα ἢ συμπεράσματα 20 ἀόριστά ἐστι καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην καὶ ἡμῖν ἄπειρα καὶ ἀπερίληπτα, δῆλον· οὐδέποτε γὰρ ἐπιλείπουσιν. ὅτι δὲ τούτοις συναύξονται αἱ προτάσεις, αἵτινές εἰσι τῶν συλλογισμῶν ἀρχαί, δείκνυσιν οὕτως· αἱ γὰρ προτά- 10 σεις, φησίν, ἢ προσλαμβανομένου ὅρου ἢ ἐμβαλλομένου γίνονται. οἷον εἰ εἴη πρόβλημα τὸ λέγον πόθεν ὅτι τὸ Α τῷ Β ὑπάρχει, ὅρου μεταξὺ παρεντεθέντος δύο μὲν γίνονται αἱ προτάσεις, ἓν δὲ τὸ συμπέρασμα· εἰ γὰρ τεθείη μέσον τοῦ Α Β τὸ Γ, προτάσεις μὲν δύο γίνονται, αἱ Α Γ, 25 Γ Β, ἓν δὲ συμπέρασμα. πάλιν ἐὰν τὴν Α Γ πρότασιν δεῖξαι θελήσωμεν, 15 μέσον ἐμβάλλοντες ὅρον, εἰ τύχοι, τὸν Ζ, πάλιν δύο μὲν προτάσεις προστίθενται, ἓν δὲ συμπέρασμα. καὶ οὕτως ἀεὶ ὅρου τιθεμένου ἐν μέσῳ διπλάσιοι τῶν συμπερασμάτων αἱ προτάσεις γίνονται. οὕτω μὲν οὖν, εἰ μεταξὺ ὁ προστιθέμενος ὅρος ἐμβληθῇ. εἰ δὲ ἔξωθεν προστεθῇ, ἑνὸς ὅρου προστεθέντος μία πρότασις καὶ ἓν συμπέρασμα προστίθεται, ὥστε ἐπισυντιθε- 20 μένων τῶν συλλογισμῶν μονάδι μόνῃ πλεονάζειν τὰς προτάσεις τῶν συμ- 30 περασμάτων. οἷον εἰ εἴη ἐξ ἀρχῆς συλλογισμὸς ὅτι τὸ Α τῷ Β, τὸ δὲ Β τῷ Γ, τὸ Α ἄρα τῷ Γ ὑπάρχει, εἶτα ἔξωθεν προστεθείη ὅρος ὁ Δ, προστίθεται πρότασις μία καὶ συμπέρασμα ἕν· ὑπάρξει γὰρ τὸ Β τῷ Δ διὰ μέσου τοῦ Γ. εἰ δὲ βούλει συναγαγεῖν ὅτι καὶ τὸ Α τῷ Δ ὑπάρξει, ποιή- 25 σεις τὸ Α Γ συμπέρασμα πρότασιν ἢ τὸ Β Δ. ὥστε ἰσαρίθμως τοῖς συμπεράσμασι συναύξονται καὶ αἱ προτάσεις, μονάδι μόνῃ πλεοναζουσῶν τῶν 35 προτάσεων διὰ τὸ κατὰ τὸν πρῶτον συλλογισμὸν δεῖν πάντως δύο προτάσεων οὐσῶν ἓν συμπέρασμα γίνεσθαι. εἰ δὲ οὕτως ἔχουσιν αἱ προτάσεις πρὸς τὰ συμπεράσματα ὥστε ἢ διπλασίους αὐτῶν εἶναι, εἰ μέσος ἐμβάλ- 30 λοιτο ὁ προσιὼν ὅρος, ἢ μονάδι πλείους, εἰ ἔξωθεν προστίθοιτο, πῶς αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης φησὶν ὅτι αἱ ἀρχαί, τουτέστιν αἱ προτάσεις, οὐ πολλῷ ἐλάττους τῶν συμπερασμάτων; καίτοι ἐδείχθησαν πλείους οὖσαι. φημὶ οὖν ὅτι οὐ προέκειτο αὐτῷ περὶ τούτων ἀκριβολογῆσαι, ὅπως ἔχουσιν, ἀλλ' 40

1 ante εἶδος add. τὸ Ra 2 ὁρίσασθαι a 3 post ἤτοι add. τῶν a 4 ἀόριστοι καὶ ἄπειροι R κατ' ἀριθμόν om. U 5 εἴποιμεν ἤδη a 6 πεπεράσματα sic R 7 ἀπαράλειπτα R 9 ante ἀρχαί add. αἱ U 11 ἢ R post λέγον add. ὅτι a 13 γίνονται a: om. RU ἡ R 15 τὸν ζ εἰ τύχοι a 15. 16 προτίθενται R 16 ante συμπ. add. τὸ a οὕτως ἀεὶ Ra: οὕτω δὴ U post ἐν add. τῷ a 17 αἱ προτάσεις τῶν συμπερασμάτων a 18 προτιθέμενος R ἐμβληθείη Ra ἔξωθεν προστεθῇ U: ἔξω ὁ προτιθέμενος R: ἔξω ὁ προστιθέμενος ληφθείη a 18. 19 προτεθέντος R 20 μόνῃ Ra: πλείονι U 21 συλλογισμὸς ἐξ ἀρχῆς a 22 προστεθείη a: προστεθῇ RU 23 τῶ δ̄ τὸ β̄ U 25 post τὸ alt. add. τὴν Ua 26 μόνων R 29. 30 ἐμβάλοιτο a 33 ἔχωσιν Ra

ἐπειδὴ τὸ ἀόριστα εἶναι τὰ συμπεράσματα καὶ ταύτῃ ἄπειρα ὡμολόγηται, 70v
ἠρκέσθη τοσοῦτον μόνον εἰπών, ὅτι εἰ μὴ πολλῷ ἐλάττους ἦσαν, οὐχ
οἷόν τε ἦν κοινὰς εἶναι τῶν ἐπιστημῶν τὰς ἀρχάς. δύναιντο δ' ἂν καὶ
ἐλάττους λέγεσθαι τῶν συμπερασμάτων αἱ προτάσεις, εἰ μὴ δὶς τὸ αὐτὸ
5 παραλαμβάνοιτο, ποτὲ μὲν ὡς πρότασις ποτὲ δὲ ὡς συμπέρασμα· τοῦτο
δέ, ὅταν ὁ ὅρος ἔξωθεν προστίθηται. οἷον τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ Β παντὶ
τῷ Γ, τὸ Α ἄρα παντὶ τῷ Γ· ἐὰν προσθῶμεν τὸ Δ, μίαν μὲν προστίθεμεν 45
πρότασιν, τὴν Γ Δ, δύο δὲ συμπεράσματα, τό τε Α Δ καὶ τὸ Β Δ· εἴτε
γὰρ τὸ Α τῷ Β εἴπωμεν, τὸ δὲ Β τῷ Δ, εἴληπται ἤδη τὸ Β τῷ Δ ἐν
10 συμπεράσματι, εἴτε τὸ Α τῷ Γ, τὸ δὲ Γ τῷ Δ, ὁμοίως ἀμφότερα εἴληπται.
ἀλλ' οὕτω πολλῷ ἐλάττους συμβαίνει γίνεσθαι τῶν συμπερασμάτων τὰς
προτάσεις· εἰ γὰρ πλείους ὅροι ἐπισυνάπτουσιν, ἰσάριθμοι μὲν τοῖς ὅροις
προστεθήσονται αἱ προτάσεις, πολλῷ δὲ πλείονα τὰ συμπεράσματα. τοσαῦτα
γὰρ γίνονται τὰ συμπεράσματα ὅρου προστιθεμένου, ὅσοι εἰσὶν ἐκεῖνοι οἱ 50
15 ἐκκείμενοι ὅροι πάντες, παρὰ δυάδα· ἕκαστος γὰρ τῶν ἀνωτέρω μετὰ τοῦ
προστεθέντος ποιήσει συμπέρασμα χωρὶς τοῦ παρατελεύτου· οὗτος δέ ἐστιν
ὁ πρὸ τοῦ προστεθέντος· οὗτος γὰρ μετὰ τοῦ προστεθέντος πρότασιν ποιεῖ,
οὐ συμπέρασμα.

p. 88b6 Ἔτι τὰ συμπεράσματα ἄπειρα, οἱ δὲ ὅροι πεπερασμένοι.
20 ἔτι αἱ ἀρχαὶ αἱ μὲν ἐξ ἀνάγκης αἱ | δὲ ἐνδεχόμεναι. 71r

Καὶ τοῦτο κατασκευαστικὸν ὅτι ἀδύνατον τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ὑπάρχειν
τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν. καὶ γὰρ τῶν προτάσεων αἱ μέν εἰσιν ἀναγ-
καῖαι αἱ δὲ ἐνδεχόμεναι· ἐξ ἀναγκαίων δὲ ἀναγκαῖα καὶ ἐξ ἐνδεχο- 5
μένων ἐνδεχόμενα συνάγεται. ἀδύνατον ἄρα πάσης ἐπιστήμης τὰς αὐτὰς
25 εἶναι ἀρχάς· ὧν γὰρ ἐνδεχόμενα τὰ συμπεράσματα, οὐκ ἔσονται τούτων
αἱ ἀρχαὶ ἀναγκαῖαι, οὐδ' ὧν ἀναγκαῖα, ἐνδεχόμεναι.

p. 88b10 Εἰ δ' ἄλλως πως λέγοι τις, οἷον ὅτι αἱδὶ μὲν γεωμε-
τρίας αἱδὶ δὲ λογισμῶν καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἔτι, φησίν, εἰ οὕτω λέγοι τις εἶναι τὰς αὐτὰς ἀρχὰς πασῶν τῶν
30 ἐπιστημῶν, οὐχ ὡς ἐκ τῶν αὐτῶν πάντα δείκνυσθαι, ἀλλ' εἶναι μὲν δια-
φόρους ἀρχὰς καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην καὶ ἄλλως μὲν τὰ ἰατρικὰ θεωρήματα

1 τὸ R: τοι Ua 2 post εἰ add. καὶ RU: om. a μὴ Ua: μόνον R 5 συμπερά-σματα R 8 αδ—βδ a: inv. ord. U: βα—β (e corr.) δ R 9 εἴπομεν U: εἴποιμεν a τὸ δὲ U: καὶ τὸ Ra post εἴληπται add. δὲ R 9. 10 ἐν συμπέρασμα a[1] 12 ante ὅροι add. οἱ a 14 ἐκεῖνοι om. U 15 παντὶ U 17 προτεθέντος utroque loco R 19 δὲ om. R 22. 23 ἐξ ἀνάγκης a 23. 24 ἀναγκαῖον—ἐνδε-χόμενον R 24 ἄρα U: γὰρ R: οὖν ἐπὶ a 25 τὰ om. U τούτων οὐκ ἔσονται a 26 ἀναγκαῖα scripsi: ἀναγκαῖαι RUa ἐνδεχόμενα a 27 οἷον om. R 28 λογισμῶν RU Arist.: ἀριθμῶν a καὶ τὰ ἑξῆς om. R 29 λέγοιεν U τις a: om. RU ἁπασῶν U 30 οὐχ Ua: οὕτως R 31 ἄλλοις R

δείκνυσθαι, ἄλλως δὲ τὰ γεωμετρικά, ἄλλως δὲ ἄλλα, οὕτω δὲ λέγοι τὰς αὐτὰς ἀρχὰς εἶναι τῶν ἐπιστημῶν. ὡς ὅτι αὐταὶ ἑαυταῖς αἱ αὐταί εἰσιν. οἷον αἱ ἰατρικαὶ ἀρχαὶ αὐταὶ ἑαυταῖς αἱ αὐταί εἰσιν, ὁμοίως καὶ αἱ γεωμετρίας καὶ τῶν λοιπῶν, γελοῖόν τι λέγει, φησίν. οὕτω γὰρ πάντα τὰ αὐτὰ εἶεν ἂν ἀλλήλοις· ἕκαστον γὰρ [τὸ] αὐτὸ ἑαυτῷ τὸ αὐτό ἐστιν.

p. 88b15 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐξ ἁπάντων δείκνυσθαι ὁτιοῦν.

Οὐδὲ οὕτω, φησίν, ἐνδέχεται εἶναι τὰς αὐτὰς πάντων ἀρχὰς ὡς ἐκ τῆς τυχούσης ἀρχῆς πάντων δυναμένων δειχθῆναι καὶ ἁπλῶς ἐκ πασῶν τῶν ἀρχῶν πάντων καθ' ἑκάστην. τοῦτο γάρ, φησί, ψεῦδος ὂν καὶ ἐκ τῆς ἐναργείας ἐλέγχεται καὶ ἐκ τοῦ λόγου. οὐδὲ γὰρ οὕτως ὁρῶμεν ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς πάντα δεικνύμενα, οὐ μόνον τὰ κατὰ διαφόρους ἐπιστήμας (οἷον οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν τὰ γεωμετρικὰ καὶ τὰ ἰατρικὰ δείκνυται ἢ μουσικά) ἀλλ' οὐδὲ τὰ κατὰ τὰς αὐτάς· ἐξ ἄλλων μὲν γὰρ δείκνυται ὅτι τοῦ τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν, ἐξ ἄλλων δὲ ὅτι ἡ διάμετρος ἀσύμμετρος τῇ πλευρᾷ· καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὡσαύτως. ὥστε ἐπεὶ τοῦτο ὁρῶμεν γινόμενον, ἐκ τῆς ἐναργείας ψεῦδος τὸ λέγειν ἐξ ἁπάντων πάντα δείκνυσθαι. καὶ τῷ λόγῳ δὲ τοῦτο ἀδύνατον δείκνυσιν οὕτως. ἀναλύοντες γάρ, φησί, τοὺς συλλογισμοὺς εἰς τὰς ἀμέσους καταντῶμεν προτάσεις· μέχρι γὰρ τούτου ἀναλύομεν, μέχρις ἂν ἢ εἰς ὁρισμοὺς ἢ εἰς ἀμέσους καταντήσωμεν προτάσεις. οὔτε δὲ οἱ ὁρισμοὶ οἱ αὐτοὶ πάντων οὔτε αἱ ἄμεσοι προτάσεις αἱ αὐταί· ἄλλης γὰρ ἀμέσου, φησί, προσληφθείσης προτάσεως ἄλλο γίνεται καὶ συμπέρασμα. οἷον ὅτι Σωκράτης οὐσία ἐστὶν ἀναλύοντες δι' ὧν συνήχθη τοῦτο προτάσεων, οἷον ὅτι ἄνθρωπος, καὶ τοῦτο ὅτι ζῷον, καὶ οὕτως ἐφεξῆς, ὅταν φθάσωμεν εἰς ἄμεσον πρότασιν τὴν ὅτι τὸ σῶμα οὐσία, παυόμεθα τῆς ἀναλύσεως· ὁμοίως ὅτι ἡ δυὰς ποσόν ἐστιν ἀναλύοντές φαμεν ὅτι ἄρτιον, τοῦτο δὲ ἀριθμός, τοῦτο δὲ διωρισμένον, τοῦτο δὲ ποσόν· ἄλλη δὲ ἄμεσος πρότασις ἡ λέγουσα 'τὸ διωρισμένον ποσόν ἐστι' καὶ ἡ λέγουσα ὅτι τὸ σῶμα οὐσία ἐστί. τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῶν ὁρισμῶν· καὶ γὰρ τοῦ τριγώνου ὅτι αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσὶν ἀναλύοντες εἰς τὸν ὁρισμὸν τῆς εὐθείας καὶ γωνίας καταντῶμεν· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως· καὶ οἱ ὁρισμοὶ δὲ διάφοροι, ἐπειδὴ καὶ τὰ πράγματα.

---

1 ἄλλος utrobique R ante ἄλλα add. τ' U λέγει a 2 ἑαυταί, om. αἱ R 3 οἷον—εἰσιν om. R καὶ om. R 3. 4 γεωμετρικαὶ τῶν R 4 λέγοι R 5 εἶεν om. R τὸ prius delevi τῶ αὐτῶ U 7 ἀπάντων U 8 post πάντων add. τῶν R a 9 πάντων scripsi: πάντα RUa γὰρ RU: οὖν a 9. 10 ἐλέγχεται καὶ ἐκ τῆς ἐναργείας a 10 post ὁρῶμεν add. καὶ 11. 12 τὰς κατὰ τὰς διαφόρους U 12 τὰ alt. a: om. RU 13 ἄλλου R γὰρ om. U 14 τοῦ om. U 16 ἐπεὶ Ra: εἰ μὴ U 17 ἁπάντων a: ἅπαντος RU ante πάντα add. τὰ Ra τούτω U 19 γὰρ om. Ra ἀναλύοντες R ἢ om. R 21 μέσου a¹ 22 ante συμπ. add. τὸ a 23 fort. ⟨εἰς τὰς⟩ δι'—προτάσεις 25 τὸ σῶμα scripsi: τὸ ζῷόν Ua²: σῶμα καὶ τοῦτο Ra¹ 26 ἄρτιος a 27 ἄλλη scripsi: ἄλλο RUa 28 τὸ σῶμα a¹: σωκράτης RU: σωκράτης καὶ τουτὶ a² 29 καὶ Ra: τοῦ U ὅτι a: om. RU 30 καὶ prius om. U 31 οἱ om. U

τὸ δὲ ἐν τοῖς φανεροῖς μαθήμασι, τοῦτ' ἔστι τοῖς μαθήμασι τοῖς δήλοις 71r καὶ συνεγνωσμένοις ἡμῖν. 40

p. 88b 20 Εἰ δὲ λέγοι τις τὰς πρώτας ἀμέσους προτάσεις αὐτὰς εἶναι ἀρχάς, μία ἐν ἑκάστῳ γένει ἐστίν.

5 Ὅτι οὐδὲ οὕτω δυνατὸν τὰς αὐτὰς εἶναι ἀρχάς, τῷ τὰς ἀμέσους προτάσεις, ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοί, τὰς αὐτὰς εἶναι· μία γάρ, φησίν, ἐν ἑκάστῳ γένει πρότασις ἄμεσος, οἷον ἐν ἀριθμητικῇ μὲν ὅτι ἡ μονὰς ἀδιαίρετος, 45 ἐν γεωμετρίᾳ δὲ τὸ σημεῖον, καὶ ἄλλη ἐν ἄλλῳ. διαφόρων οὖν τῶν γενῶν ὄντων καὶ αἱ ἄμεσοι διαφέρουσι προτάσεις. τί δ' ἂν τις εἴποι ἐπὶ μουσικῆς 10 ἢ ἰατρικῆς ἢ φυσικῆς μίαν καὶ πρώτην [τὴν] ἄμεσον πρότασιν ἢ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, οὐκ ἔχω λέγειν. ἀλλ' οὐδ' ἐν ταῖς δέκα κατηγορίαις ἔστιν ἰδεῖν τοῦτο· καθ' ἑκάστην γὰρ αὐτῶν τοὐλάχιστον δύο εἰσὶν ἄμεσοι αἱ πρώτισται, εἰς τὰ ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις εἴδη εἴ γε διαιρεῖται, ἡ οὐσία εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον καὶ τὸ ποσὸν εἰς τὸ συνεχὲς καὶ τὸ διωρισμένον, 50 15 καὶ ἑκάστου τῶν προσεχῶς διαιρουμένων ἀμέσως τὸ γένος κατηγορεῖται.

p. 88b 21 Εἰ δὲ μήτε ἐξ ἁπασῶν ὡς δέον δείκνυσθαι ὁτιοῦν μηδ' οὕτως ἑτέρας ὥσθ' ἑκάστης ἐπιστήμης εἶναι ἑτέρας. |

Διεξελθὼν πάντας τοὺς τρόπους, καθ' οὓς οἷόν τε ἦν πασῶν τῶν 71v ἐπιστημῶν τὰς αὐτὰς εἶναι ἀρχάς, συμπεραίνεται τὰ εἰρημένα καὶ τὸν ἔτι 20 λείποντα τρόπον προστίθησιν. εἰ γὰρ μήτε ἐξ ἁπασῶν ὁτιοῦν δείκνυται, 5 (τοῦτο δὲ κατὰ τοὺς δύο τρόπους νοεῖσθαι δύναται, ἤτοι ὅτι ἐκ πάσης ἕκαστον δείκνυται, ἢ ὅτι ἑκάστη πάντα), εἰ οὖν μήτε οὕτως αἱ αὐταὶ πάντων τῶν δεικνυμένων ἀρχαί, μήτε μὴν τὴν εὐήθη ἐκείνην ὑπόθεσιν εἶναι δυνατὸν ὡς ἑκάστης μὲν ἐπιστήμης ἰδίας ἀρχὰς ἐχούσης, ἑκάστην δὲ αὐτὴν 25 ἑαυτῇ τὴν αὐτὴν εἶναι, εἷς ἔτι, φησί, περιλείπεται τρόπος, καθ' ὃν δυνατὸν τὰς αὐτὰς εἶναι λέγειν ἀρχάς. ἴσως γὰρ ἐρεῖ τις, ὅτι οὕτως αἱ αὐταί εἰσιν ἀρχαί, οὐχ ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν πάντα δείκνυται, ἀλλ' ὅτι συγγενεῖς μὲν 10 πᾶσαι, ἄλλαι δὲ πρὸς ἄλλην ἐπιστήμην χρήσιμοι, ὥσπερ καὶ αἱ γεωμετρικαὶ ἀρχαὶ αἱ αὐταὶ μέν εἰσι πᾶσαι γεωμετρίας, ἄλλη μέντοι πρὸς ἄλλο θεώρημα 30 χρησίμη· εἰσὶ γὰρ ἀρχαὶ τυχὸν τὸ σημεῖον, ἡ γραμμή, τὸ ἐπίπεδον καὶ τὰ λοιπά, ἀλλὰ διὰ μὲν τοῦ τὸ σημεῖον ἀμερὲς εἶναι δείκνυται τυχὸν τόδε τὸ θεώρημα, διὰ δὲ τῆς γραμμῆς ἄλλο, καὶ ἄλλο δι' ἄλλης. τί οὖν

---

1 μαθήμασι τοῖς om. Ra 3 αὐτὰς RU: τὰς αὐτὰς a (f): ταύτας Arist. 8 an ⟨ὅτι⟩ τὸ? διαφερομένων, om. 9 ὄντων U 9 δέ τις U 9. 10 ἰατρικῆς ἢ φυσικῆς ἢ μουσικῆς Ra 10 post πρώτην add. εἶναι a τὴν delevi ἢ ἐπὶ U: ἐπὶ δὲ Ra 12 ante ἔστι add. οὐκ a[1] τοῦτο ἰδεῖν a[1] 13 post ἀντιδιῃρημένα add. γε a ἡ οὐσία post 14 ἀσώματον colloc. a 14 post εἰς prius add. τὸ U 15 ἕκαστον R κατηγορουμένων Ra[1] γένος ἐστὶν ἀμέσως κατηγορούμενον a[1] 16 μήθ' U (DM) 17 post ἑτέρας add. λείπεται εἰ συγγενεῖς R 19. 20 τὸν ἐπιλείποντα Ra 24 ἑκάστης (ante δὲ) R 25 παραλείπεται Ra 29. 30 ἄλλη δὲ πρὸς ἄλλην χρησίμη θεωρίαν a[1] 32 δι' ἄλλου a

κωλύει πάντων μὲν τῶν ὄντων συγγενεῖς εἶναι τὰς ἀρχάς, δι' ἄλλων δὲ 71v
ἄλλα δείκνυσθαι, διὰ τῶνδε μὲν τὰ γεωμετρικά, δι' ἄλλων δὲ τὰ ἀριθμη- 15
τικὰ ἢ φυσικὰ ἢ ὁτιοῦν ἄλλο; ὅτι δὲ οὐδ' οὕτω, φησίν, ἐνδέχεται, καὶ
τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν προαποδεδειγμένων. δέδεικται γὰρ ὅτι αἱ ἀρχαὶ συγ-
5 γενεῖς εἰσι τοῖς ἀπ' αὐτῶν· τὰ δὲ πράγματα διάφορα τοῖς γένεσιν· ὥστε
καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῖς γένεσι διάφοροι. διττῶν γὰρ οὐσῶν τῶν ἀρχῶν, ὡς
δέδεικται, ἐξ ὧν αἱ ἀποδείξεις (αὗται δέ εἰσιν αἱ κοιναὶ ἔννοιαι) καὶ περὶ
οὗ αἱ ἀποδείξεις (αὗται δέ εἰσιν αἱ ἄμεσοι προτάσεις ἐκ τῶν ὑποβεβλη-
μένων ἑκάστῃ ἐπιστήμῃ γενῶν λαμβανόμεναι), αἱ μὲν προτάσεις ἐξ ὧν αἱ
10 ἀποδείξεις αἱ αὐταί (οὔ φημι δὲ ὅτι πᾶσαι αἱ κοιναὶ ἔννοιαι τοῦ αὐτοῦ 20
γένους, ἀλλ' ὅτι πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι χρῶνται αὐταῖς), αἱ μέντοι περὶ οὗ,
αὗται ἐξ ἀνάγκης τῷ γένει διάφοροι. ἕτερον γὰρ ὁ ἀριθμὸς τοῦ μεγέθους·
ἀντιδιῄρηνται γὰρ ἀλλήλοις· τὸ μὲν γὰρ μέγεθος συνεχές ἐστι ποσόν, ὁ δὲ
ἀριθμὸς διωρισμένον ποσόν· δῆλον οὖν ὅτι καὶ αἱ προτάσεις αἱ λαμβανό-
15 μεναι ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἕτεραι ἂν εἶεν παντελῶς ταῖς ἐπὶ τοῦ μεγέθους
λαμβανομέναις. οὐδαμῶς ἄρα τὰς αὐτὰς εἶναι πάντων ἀρχὰς δυνατόν. 25

p. 88b30 Τὸ δ' ἐπιστητὸν καὶ ἐπιστήμη διαφέρει τοῦ δοξαστοῦ
καὶ δόξης καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ τοῦτο οἰκεῖον τοῖς περὶ ἐπιστήμης λόγοις τὸ θεώρημα, διακρῖνον
20 ἡμῖν τὴν δόξαν ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ τὸ δοξαστὸν ἀπὸ τοῦ ἐπιστητοῦ.
διακρίνει δὲ τὴν μὲν δόξαν τῆς ἐπιστήμης τῷ τρόπῳ τῆς ὑπολήψεως, τὸ 30
δὲ δοξαστὸν τοῦ ἐπιστητοῦ τῷ δεῖξαι διάφορα εἶναι τὰ ὑποκείμενα δόξῃ
τε καὶ ἐπιστήμῃ· οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ τὸ διακρῖναι ἀπ' ἀλλήλων τὰς ἐνεργείας
εἰς τὸ δεῖξαι ὅτι καὶ περὶ ἃ αἱ ἐνέργειαι διάφορα. ἀπορήσει γὰρ ἐφεξῆς,
25 μήποτε καὶ εἰ διάφορά ἐστι δόξα καὶ ἐπιστήμη, ἀλλ' οὖν [καὶ] τὸ ὑποκεί-
μενον τὸ αὐτό, ὡς δύνασθαι τὸ αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ δοξαστόν, τοῦτο καὶ ἐπι-
στητὸν εἶναι, ὡς εἶναι τοῦ αὐτοῦ καὶ δόξαν καὶ ἐπιστήμην· καὶ εἰ τοῦτο,
πῶς πάλιν οὐ ταὐτὸ δόξα καὶ ἐπιστήμη; διὰ τοῦτο οὖν ἀμφότερα δείκνυσιν, 35
ὅτι καὶ ἡ δόξα τῆς ἐπιστήμης ἑτέρα καὶ τὸ δοξαστὸν τοῦ ἐπιστητοῦ.
30 δόξαν δέ φησι τὴν ἀληθῆ· ταύτης γὰρ βούλεται τὴν ἐπιστήμην διακρῖναι·
τῆς γὰρ ψευδοῦς δόξης οὐδὲν ἔοικεν ἐπιστήμῃ. διαφέρει οὖν ἡ ἐπιστήμη
τῆς δόξης, ὅτι ἡ μὲν ἐπιστήμη ὑπόληψίς ἐστιν ἀμετάπειστος καὶ ἀεὶ ὡσαύτως

3 ἄλλως R οὐκ, sed ante ἐνδέχ. U 6 διάφοροι τοῖς γένεσι a οὐσῶν a: ὄντων RU 7 δέδεικται] c. 7 p. 75a39 sq. 8 ἃς U: ἃ a post ἄμεσοι add. ἀρχαί, ἤγουν a ἐκ τῶν—9 προτάσεις om. Ra 11 post γένους add. εἰσὶν a ἑαυταῖς R οὗ om. Ra1 12 αὗται a2: αὐταὶ U: αὐτῆς Ra1 διάφοροι τῷ γένει a 15 ἐπὶ alt. U: ἀπὸ Ra 16 δυνατὸν post ἄρα colloc. a 18 δόξης καὶ om. R 19 διακρῖνον a: διακρῖναι RU 20 ἀπὸ τοῦ δοξαστοῦ R 23 οὐ R τὸ om. Ra 24 ἀποδεῖξαι a ἡ ἐνέργεια διάφορος a ἐφεξῆς] p. 89a11 sq. 25 καὶ primum om. a εἰ om. Ra post δόξα add. μὲν a καὶ tert. delevi 28 ταυτὸν U 30 ταύτην a1 διακρῖναι τῆς ἐπιστήμης Ra1 31 τῇ γὰρ ψευδῆ δόξῃ κατ' οὐδὲν a 32 μετάπειστος R: ἀμετάπιστος U

ἔχουσα, ἡ δὲ δόξα ὑπόληψις ἣν ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν. ἐκ τούτων 71v
δὲ καὶ τὰ περὶ ἃ ἐνεργοῦσι δῆλα, λέγω δὴ τό τε ἐπιστητὸν καὶ τὸ δοξαστόν·
ἐπιστητὸν μὲν γάρ ἐστιν ὅπερ ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν, 40
οἷον τὸ θερμαίνειν τὸ πῦρ ἢ τὸν οὐρανὸν κύκλῳ κινεῖσθαι· δοξαστὸν δὲ τὸ
5 πεφυκὸς ἄλλοτε ἄλλως ἔχειν. ἔτι δὲ πάλιν καὶ δόξα καὶ ἐπιστήμη διάφοροί
εἰσιν, εἴ γε ἡ μὲν περὶ ἄλλο ἡ δὲ περὶ ἄλλο ἔχει ὑποκείμενον, ὥστε δυσὶ
τούτοις διαφέρειν τῆς δόξης τὴν ἐπιστήμην, τῷ τε τρόπῳ τῆς ὑπολήψεως καὶ
τῷ ὑποκειμένῳ περὶ ὃ ἡ ὑπόληψις. ὅτι δὲ ἡ δόξα περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως
ἔχειν καταγίνεται καὶ τὴν περὶ τούτων ὑπόληψιν δόξαν εἰώθαμεν καλεῖν, 45
10 πιστοῦται καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων χρήσεως.
τῶν γὰρ ὄντων, φησί, τὰ μὲν οὕτως ἐστὶν ὡς μηδέποτε ἄλλως ἔχειν, τὰ
δὲ μόνον ὑπάρχει, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' οἷά τέ ἐστι καὶ μὴ ὑπάρχειν.
καὶ δῆλον ὅτι διαίρεσιν τῶν ὄντων ποιούμενοι οὐ παραληψόμεθα τὰ ἀδύνατα·
ταῦτα γὰρ οὐκ ὄντα, οἷον τὸ τὸν ἄνθρωπον ἄλογον εἶναι. περὶ τίνων οὖν,
15 φησίν, ὑπόληψις ἂν εἴη ἡ δόξα; ἢ περὶ τούτων ἃ ὑπάρχειν ἐνδέχεται καὶ 50
μὴ ὑπάρχειν, οἷον τὸν Σωκράτην λούεσθαι ἢ μὴ ἢ φιλοσοφεῖν ἢ μὴ φιλοσοφεῖν.
ὅτι γὰρ ἡ ἐπιστήμη οὐ καταγίνεται περὶ ταῦτα, δῆλον· ἡ μὲν γὰρ ἐπίστασίς
τίς ἐστι καὶ μονὴ τῶν ὑπειλημμένων ὡς ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν, ἐξ οὗ καὶ
τὸ ὄνομα εἴληφεν· ἡ δὲ δόξα ὑπόληψις ἁπλῆ, ἣν καὶ μεταπεσεῖν ἐνδέχεται.
20 οὐ γὰρ ἀδύνατον τὸν δοξάζοντα, ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχή, αὖθις μεταδοξάσαι
πιθανοῖς ἐντυχόντα λόγοις ὅτι θνητή· τὸν μέντοι ἐπιστάμενον ὅτι ἀθάνατος
ἀδύνατόν ποτε πιστεῦσαι ὅτι θνη|τή ἐστιν. εἰ οὖν τὰ μὲν ἐνδεχόμενα 72r
δύναται καὶ ἄλλως ἔχειν, περὶ ταῦτα δὲ ἐπιστήμη ἐστίν, ἡ δὲ ἐπιστήμη
περὶ τὰ ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν, τὰ ἄρα δυνατὰ ἄλλως ἔχειν ἀδύνατα
25 εἴη ἂν ἄλλως ἔχειν, ὅπερ ἀδύνατον καὶ ἄτοπον. εἰ τοίνυν μὴ ἐνδέχεται
περὶ ταῦτα εἶναι τὴν ἐπιστήμην, λείπεται περὶ ταῦτα τὴν δόξαν καταγίνεσθαι,
ὅπερ δεῖξαι προέκειτο. καὶ ἡ κοινὴ δὲ τῶν ἀνθρώπων χρῆσις μαρτυρεῖ.
ὅταν γὰρ βεβαίως ἴσμεν τι, εἰώθαμεν κεχρῆσθαι τῷ 'ἐπίσταμαι'· ὅταν δὲ 5
τῶν δυναμένων καὶ ἄλλως ἔχειν, τὸ 'δοκεῖ μοι' φαμὲν καὶ ὅτι δοξάζουσιν
30 οἱ πολλοὶ περὶ τοῦδε τοιῶσδε, οὐδαμῶς χρωμένων ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἐξ
ἀνάγκης ὑπαρχόντων τῇ τοιαύτῃ φωνῇ ἀλλ' ἢ τῷ 'ἐπιστάμεθα' ἢ 'ἴσμεν'
ἢ 'γινώσκομεν' ἢ τοῖς τοιούτοις. ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων δῆλον ὅτι δόξαν
ἐνταῦθα καλεῖ οὐ τὴν γνῶσιν τοῦ ὅτι ἄνευ τοῦ διότι ἀλλ', ὡς εἶπον, τὴν

---

4 ἢ U: καὶ τὸ Ra 5 ἔτι Ua: ταῦτα R 5. 6 διαφέροιεν R 6 post εἰσιν add. καὶ κατὰ ταῦτα οὖν πάλιν, καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ἐπιστήμη διαφέρουσιν a δυσὶ Ua: δίδωσι R 7 τὴν ἐπιστήμην τῆς δόξης U 13 ποιούμενοι τῶν ὄντων a 14 περὶ τούτων Ra 15 ἡ scripsi: ἢ Ua: ἣν R δόξει, om. ἢ R ἃ om. R post ἐνδ. add. δὲ R 16 οἷον ⟨τὸ⟩ conicio τῷ σωκράτει U ἢ alt. a: om. U: ἢ—ἢ μὴ om. R φιλοσοφεῖν alt. om. a 17 an ⟨ἐπιστήμη⟩ ἐπίστασίς? 18 ἀδυνάτων scripsi: ἀδύνατον RUa 20 δόξαντα R 21 ἐντυγχάνοντα a 22 μὲν om. R 23 δύνανται R δὲ prius om. a[1] ἐπιστήμη ἐστὶν Ua[2]: ἡ δόξα Ra[1] 24 ἀδύνατον a[1] δυνατὰ a[2]: ἀδύνατα RU: ἀδύνατον a[1] ἀδύνατα εἴη ἂν Ua[2]: δυνατὰ ἂν εἴη Ra[1] 27 προὔκειτο a 31 τοιαύτῃ om. a ἢ τὸ U post ἢ alt. add. τῷ a 33 ὥστε εἰπὼν R

περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ὑπόληψιν. τὴν δὲ περὶ τὰ ἀναγκαῖα, εἰ μὲν ἄνευ 72r συλλογισμοῦ καὶ τῆς αἰτίας εἴη, ἐπιστήμην καλεῖ τοῦ ὅτι, εἰ δὲ μετὰ συλλογισμοῦ καὶ τῆς αἰτίας, ἐπιστήμην τοῦ διότι. ὡσαύτως δὲ καὶ δόξαν τὴν μὲν 10 ἄνευ συλλογισμοῦ τοῦ ὅτι μόνον, τὴν δὲ μετὰ συλλογισμοῦ καὶ τοῦ ὅτι καὶ 5 τοῦ διότι.

p. 88b32 Ἔστι δέ τινα ἀληθῆ μὲν καὶ ὄντα ἐνδεχόμενα δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν.

Εἰπὼν ἐν τίσιν ἡ ἐπιστήμη, βούλεται εἰπεῖν καὶ ἡ δόξα ἐν τίσιν. 15 εἰπὼν δὲ ὅτι ἔστι τινὰ ἀληθῆ προσέθηκε καὶ ὄντα. καὶ ὁ Ἀλέξανδρος 10 ἐξηγούμενος τὸ χωρίον φησὶν ὅτι διὰ τοῦτο προσέθηκε καὶ ὄντα, ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων ἐστὶ τὸ ἀληθές, ὡς ὅταν εἴπω ὅτι οὐκ ἔστι τραγέλαφος. ἔλεγε δὲ ὁ φιλόσοφος μὴ καλῶς τοῦτο λέγειν τὸν Ἀλέξανδρον· οὐ γὰρ δόξης, φησί, τὸ τὰ τοιαῦτα εἰδέναι ἀλλ' ἐπιστήμης. τὸ γὰρ μὴ ὂν μὲν ἀληθῶς δὲ λεγόμενον ὅτι οὐκ ἔστι, τοῦτο ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν· 15 αὕτη δὲ οὐ δόξης ἀλλ' ἐπιστήμης ἡ ὑπόληψις. ἐκ παραλλήλου οὖν ἔλεγε 20 δεῖν ἀκούειν τὸ ἀληθῆ μὲν καὶ ὄντα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων ἐστὶ καὶ τὸ ἀναγκαῖον, μᾶλλον δὲ τὸ ἀδύνατον, ἔστι δὲ καὶ τὸ ἐνδεχόμενον (ὅταν μὲν γὰρ εἴπω 'τραγέλαφος οὐκ ἔστιν', ἀληθὲς εἶπον καὶ ἀδύνατον εἶναι· ὅταν δὲ εἴπω 'νῦν οὐ λούομαι, νῦν οὐ βαδίζω' 20 μὴ λουόμενος μηδὲ βαδίζων, ἀληθὲς [μὲν] εἶπον μόνον, ἐνδεχόμενον μέντοι εἶναι), δῆλον ὅτι τοῦ ἐνδεχομένως μὴ ὄντος δόξα ἂν εἴη, οὐκ ἐπιστήμη. ὥστε χώραν ⟨ἂν⟩ ἔχοι ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξήγησις· προσκέοιτο γὰρ ἂν τὸ ὄντα 25 πρὸς διάκρισιν τῶν ἀληθῶν μὲν καὶ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν μὴ ὄντων δέ, ὡς τὸ τὸν μὴ λουόμενον εἰπεῖν μὴ λούεσθαι.

25 p. 88b35 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ νοῦς· λέγω γὰρ νοῦν ἀρχὴν ἐπιστήμης· οὐδὲ ἐπιστήμη ἀναπόδεικτος· τοῦτο δέ ἐστιν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτάσεως.

Βουλόμενος δεῖξαι ὅτι περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως ἔχειν μόνη τῶν λογικῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἡ δόξα καταγίνεται, διαίρεσιν ἡμῖν 30 30 παραδίδωσι τῶν λογικῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων. καὶ καλεῖ τὴν μέν τινα νοῦν, τὴν δὲ ἐπιστήμην, τὴν δὲ δόξαν. τὴν δὲ ἐπιστήμην διαιρεῖ δίχα εἴς τε τὴν διὰ συλλογισμοῦ γνῶσιν τῶν ἀναγκαίων καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἐχόντων καὶ εἰς τὴν ἀναπόδεικτον ἐπιστήμην. τὴν δὲ ἀναπόδεικτον καὶ πρότερον

1 post ἀναγκαῖα add. ἐπιστήμην a 9 καὶ ὁ RU: ὁ μὲν a 11. 12 post τραγέλαφος add. τοῦτο δέ φησιν ὁ ἀλέξανδρος R 12 λέγειν τοῦτο a 15 ἐπιστήμη R 16 καὶ prius om. Ra. 17 καὶ om. a post ἀναγκαῖον add. καὶ R 18 ἀληθῶς U 20 μὲν delevi ante ἐνδεχόμενον add. μὴ (quod post μέντοι transponi voluerat Waitz Organ. II p. X) a 21 ἐνδεχομένου Ua ὄντα R 22 ἂν addidi ἔχει Ra 24 μὴ prius scripsi: μὲν RUa post λούεσθαι add. τὸν δὲ βαδίζοντα μὴ βαδίζειν a 25 γὰρ Ua Arist.: δὲ R (n) 32 συλλογισμοῦ a: συλλογισμῶν RU 33 post ἀναπόδεικτον alt.: add. ἣν R: ἥνπερ a πρότερον] p. 88b27

διεῖλεν εἴς τε τὴν τῶν ἀμέσων προτάσεων ὑπόληψιν καὶ εἰς τὴν τῶν 72r
κοινῶν ἐννοιῶν γνῶσιν, ἐξ ὧν καὶ τῶν ἀμέσων προτάσεων οἱ ἀποδεικτικοὶ
συλλογισμοὶ γίνονται, καὶ καλεῖ ταύτην ἐπιστήμην, λέγω δὴ τὴν ἀναπό- 35
δεικτον, τοῦ ὅτι ἄνευ τοῦ διότι. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν δόξαν διαιρεῖ, ὡς ἤδη
5 φθάσαντες εἴπομεν. νοῦν δέ φησι τὴν ἀκροτάτην τῆς ψυχῆς δύναμιν καθ' ἣν
ἡ τῶν θείων ἀντίληψις κατὰ τὰς καλουμένας ἁπλᾶς ἐπιβολὰς γίνεται. εἶπε δὲ
καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι "καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμην εἶναί τινά φαμεν ἀλλὰ
καὶ ἀρχὴν ἐπιστήμης, ᾗ τοὺς ὅρους γινώσκομεν", ὅρους καλῶν τὰ θεῖα καὶ
νοητὰ εἴδη ὡς ὁριστικὰ καὶ οἷον πέρατα τῶν ὄντων. ἀρχὴν δὲ ἐπιστήμης
10 τὸν τοιοῦτον νοῦν καλεῖ, διότι ἡ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν λῆψις καὶ ὅλως ἡ τῶν 40
ἀμέσων προτάσεων γνῶσις ἄνευ συλλογισμοῦ ἡμῖν παραγινομένη ἐσχάτη
τίς ἐστι καὶ περιπέζιος ἐνέργεια τοῦ νοῦ τούτου. δῆλον οὖν ὅτι ἡ διάνοια
κοινῶς ἂν κατηγορηθείη κατὰ τὰ ἐνταῦθα παραδεδομένα τῆς τε ἐπιστήμης
καὶ τῆς δόξης τῆς διὰ συλλογισμοῦ, τῆς ποιᾶς αὐτῶν ἐνεργείας ὄνομα
15 οὖσα. περὶ μὲν οὖν τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς τοσαῦτα. δείξας δὲ ὅτι
ἡ ἐπιστήμη ἡ διὰ συλλογισμοῦ οὐκ ἔχει περὶ τὰ ἐνδεχόμενα, εἴ γε αὐτὴ
μὲν δι' ἀναγκαίων πρόεισι καὶ τῶν ἀεὶ ὡσαύτως ἐχόντων, τὰ δὲ ἐνδεχό- 45
μενα ἄλλοτε ἄλλως ἔχει, δείκνυσιν ὅτι πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ ὁ νοῦς περὶ
τὰ ἐνδεχόμενα ἕξει, εἴ γε ἀρχή ἐστιν ἐπιστήμης, οὐδὲ μὴν ἡ ἀναπόδεικτος
20 ἐπιστήμη· καὶ γὰρ αὕτη τῆς διὰ συλλογισμοῦ ἐπιστήμης ἀρχή. λείπεται
οὖν τὴν δόξαν περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως ἔχειν καταγίνεσθαι, ᾗ καὶ
διαφέρει τῆς ἐπιστήμης. τοῦτο δὲ ἦν αὐτῷ τὸ προκείμενον δεῖξαι.

p. 88b37 Ἀληθὴς δ' ἐστὶ νοῦς καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα καὶ τὸ διὰ 50
τούτων λεγόμενον.

25 Ὥσπερ συμπέρασμά ἐστι τοῦτο τῶν εἰρημένων. εἰ γὰρ αἱ δυνάμεις
τῆς ψυχῆς, αἷς ἀληθεύομεν, αὗταί εἰσιν αἱ εἰρημέναι, λέγω δὴ νοῦς
καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα, καὶ τὰ διὰ τούτων λεγόμενα, τουτέστιν
ὅσα ἂν ἐκ τούτων διὰ συλλογισμοῦ δειχθείη, ἵνα εἴπῃ τὴν διὰ συλλογισμοῦ
ἐπιστήμην καὶ δόξαν, | τῶν δὲ ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀναγκαῖα, ἅπερ ἐστὶ 72v
30 καὶ ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν, τὰ δὲ ἐνδεχόμενα, ἔχει δὲ ἡ ἐπιστήμη περὶ τὰ
ἀναγκαῖα, λείπεται τὴν δόξαν περὶ τὰ ἀληθῆ μὲν ἔχειν οὐ μὴν ἀναγκαῖα
ἀλλ' ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως ἔχειν. καὶ αὕτη αὐτῶν ἡ διαφορὰ ἂν εἴη.

---

2 προτάσεων om. a 3 καὶ om. a¹ 3. 4 καλεῖ ἀναπόδεικτον ἐπιστήμην . ὁμοίως a¹ 4 τοῦ prius scripsi: τὴν RUa² ὅτι om. R 5 εἴπομεν] p. 323,3 ἀκροτάτητα R 6 γίνονται U 6. 7 ἐν τοῖς ἔμπροσθεν] c. 3 p. 72b23 7 καὶ alt. om. a 9 οἷον καὶ R 10 post διότι add. καὶ U 17 δι' RU: περὶ τῶν a 18 ἔχειν a post δείκνυσιν add. οὖν U 20 post ἀρχή add. ἐστιν a 21 ἣ libri 23 ἐστιν ὁ νοῦς R 24 λεγόμενα U (D) 26 οἷς R 27 καὶ primum om. a 28 συλλογισμῶν pr. l. U ἵνα εἴπῃ RUa²: ἀληθῆ εἰσι a¹ συλλογισμῶν alt. l. Ua² post συλλογισμοῦ alt. add. λέγων a¹ 29 ἐστὶ om. R 30 ἀδύνατον a 31 τἀληθῆ R 32 post αὕτη add. μὲν a ἂν εἴη ἡ διαφορά a

p. 88b37 Τοῦτο δέ ἐστιν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτάσεως καὶ μὴ ἀναγκαίας. 72v

Τουτέστιν ἡ δόξα, ἥτις περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καταγίνεται, ὑπόληψίς 5 ἐστι τῆς ἀμέσου προτάσεως καὶ μὴ ἀναγκαίας· εἴπομεν γὰρ καὶ 5 πρότερον ὅτι οὐ μόνον ἀποδεικτικαί εἰσιν αἱ ἄμεσοι προτάσεις ἀλλὰ καὶ διαλεκτικαί τε καὶ ἔνδοξοι. εἰ γάρ τινι δόξῃ ὡμολόγηται τὸ τὴν ἡδονὴν κατὰ φύσιν εἶναι ἐνέργειαν, τὸ τοιοῦτον διαλεκτική ἐστι πρότασις ἄμεσος· ὁμοίως καὶ τὸ τῷ Πλάτωνι δοκεῖν ἀθάνατον εἶναι τὴν ψυχὴν ὁμοίως ἄμεσός ἐστι πρότασις ἔνδοξος.

10 p. 89a4 Καὶ ὁμολογούμενον δ' οὕτω τοῖς φαινομένοις ἐστίν· ἥ 10 τε γὰρ δόξα ἀβέβαιον καὶ ἡ φύσις ἡ τοιαύτη.

Πιστοῦται ὅτι περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἔχει ἡ δόξα καὶ ἐκ τῆς κοινῆς χρήσεως· φαμὲν γὰρ ἀβέβαιον εἶναι τὴν δόξαν, διότι τὰ ὑποκείμενα αὐτῇ 15 ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν. τούτων οὖν μεταπεσόντων καὶ ἡ περὶ αὐτῶν 15 δόξα μεταπίπτει ἢ ἐξ ἀληθοῦς ψευδὴς γινομένη ἢ καὶ ὅλως μεταβαλλομένη· οὕτω γοῦν φαμεν τοῖς πράγμασι τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων συμμεταβάλλεσθαι. οὐκ ἂν δέ τις τὸ τοιοῦτον εἴποι ἐπὶ ἐπιστήμης, ὅτι μεταβάλλονται αἱ ἐπιστῆμαι ἢ ὅλως ἀβέβαιον ἡ ἐπιστήμη. ἔπειτα, φησίν, οὐδεὶς ἀνθρώπων οἴεται δοξάζειν περί τινος, ὅταν οἶδεν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται 20 ἄλλως ἔχειν τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐπίστασθαι· δοξάζειν δέ, ὅταν οἴεται 20 δύνασθαι καὶ ἄλλως ἔχειν. τίς γὰρ ἂν εἴποι ποτὲ ὅτι δοξάζω περὶ τοῦ ἡλίου ὅτι ἀνατελεῖ αὔριον; ἀλλ' ὅτι ἔσται ὑετός, εἰ τύχοι, ἢ πόλεμος ἤ τι τοιοῦτον. ὡς δὴ τῆς μὲν δόξης περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἐχούσης, τῆς δὲ ἐπιστήμης περὶ τὰ ἀναγκαῖα.

25 p. 89a11 Πῶς οὖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ δοξάσαι καὶ ἐπίστασθαι, καὶ διὰ τί οὐκ ἔσται ἡ δόξα ἐπιστήμη, εἴ τις θήσει ἅπαν ὃ οἶδεν ἐνδέχεσθαι δοξάζειν;

Ἀπορίαν τινὰ διὰ τούτων ἐκτίθεται, ἥνπερ ἤδη καὶ πρότερον εἴπομεν. 25 μήποτε γάρ, φησίν, εἰ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ δοξαστὸν ἅμα καὶ ἐπιστητὸν 30 εἶναι, καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ ἐπιστήμη τὸ αὐτό ἐστιν; οἷον ὅτι ἔσται ἔκλειψις, εἰ τύχοι, μετὰ τοσάσδε ἡμέρας, εἰ μέν τις οὕτως οἴοιτο ὡς μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν ἀλλ' ἢ ἐξ ἀνάγκης τοῦτο γενήσεσθαι, οὗτος ἐπιστήμην ἔχει

1. 2 καὶ μὴ ἀναγκαίας om. Arist. 3 post ὑπόληψις add. τις R 5 πρότερον] p. 218,11 sq. αἱ om. R 6 τὸ γὰρ—ὡμολογῆσθαι R 8 τῷ om. R ὁμοίως alt. RUa²: καὶ ἔστι καὶ τοῦτο a¹ 9 ἐστι om. a¹ 10 ἐστίν om. a Arist. 12. 13 Ὅτι—χρήσεως τοῦτο πιστοῦται a 13 post δόξαν add. ἢ RU: om. a 14. 15 ἡ δόξα ἡ περὶ αὐτῶν U 15 ὡς ἐξ ἀληθῶν a 20 δοξάζει Ra οἴηται U 25 οὐκ om. Arist. cf. p. 326,20 26 ἔσται R Arist.: ἔστιν a (D c): ἄρα U θείη R 28 πρότερον] p. 321,24 sq. 29 αὐτὸ Ra: οὕτω U 32 γίνεσθαι a

τούτου. εἰ δέ τις τὸ αὐτὸ τοῦτο οἴοιτο μὲν ὅτι ἔσται, μὴ πάντως δὲ ἐξ 72v ἀνάγκης τοῦτο ἔσεσθαι ἀλλ' ἐνδέχεσθαι καὶ μὴ γενέσθαι, τοῦ αὐτοῦ τούτου δόξαν ἔχει, οὐκ ἐπιστήμην. ὁμοίως, εἴ τις οἴοιτο τὸ τρίγωνον δύνασθαί 30 ποτε καὶ μὴ δύο ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας, δόξαν ἔχει περὶ 5 τούτου, οὐκ ἐπιστήμην· εἰ δέ τις οἴοιτο μηδέποτε ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν, ἐπιστήμην. ἐνδέχεται ἄρα τοῦ αὐτοῦ δόξαν ἔχειν καὶ ἐπιστήμην, καὶ οὐ διῄρηται τὸ δοξαστὸν τοῦ ἐπιστητοῦ. δῆλον δέ, φησί, καὶ ἐντεῦθεν· ἐνδέχεται γὰρ ὥσπερ τοῦ αὐτοῦ δόξαν εἶναι καὶ ἐπιστήμην ἄνευ συλλογισμοῦ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, τὸ ὅτι μόνον εἰδότα ἢ δοξαστικῶς ἢ ἐπιστη-10 μονικῶς, οὕτω δὲ καὶ διὰ συλλογισμοῦ, εἰ ὁ μὲν δι' ἀναγκαίων κατασκευάζοι 35 τὸ τρίγωνον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ὁ δὲ δι' ἐνδεχομένων προτάσεων, καὶ ἀναλύων ἑκάτερος μέχρι τοσούτου ἀναλύσει, μέχρις ἂν εἰς τὰς ἀμέσους ἔλθῃ προτάσεις, ὁ μὲν ἀναγκαίας ὁ δὲ ἐνδεχομένας. ὥστε εἴπερ τὸ αὐτὸ καὶ δοξαστικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς ἔστι συλλογίσασθαι 15 καὶ ἡ ἀνάλυσις ἐπὶ ἑκατέρου μέχρι τῶν ἀμέσων προτάσεων, ἔοικε τοῦ αὐτοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ δόξαν καὶ ἐπιστήμην εἶναι, καὶ οὐ διαφέρει τὸ δοξαστὸν 40 τοῦ ἐπιστητοῦ. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ ἡ δόξα τῇ ἐπιστήμῃ ἡ αὐτή ἐστιν. ἡ μὲν οὖν ἀπορία ἐπὶ τοσοῦτον. πρῶτον δὲ τὴν λέξιν τῆς ἀπορίας 20 ἐπελθόντες ὕστερον τὴν λύσιν ἐπισκεψόμεθα.

Πῶς οὖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ δοξάσαι καὶ ἐπίστασθαι, καὶ διὰ τί οὐκ ἔσται ἡ δόξα ἐπιστήμη, εἴ τις θήσει ἅπαν ὃ οἶδεν ἐνδέχεσθαι δοξάζειν; μέχρι τῶν ἐνταῦθα ἡ ἀπορία. εἴ τις, φησίν, ὑπόθοιτο ὅτι οὗ ἐστιν ἐπιστήμη, τούτου καὶ δόξαν ἐνδέχεσθαι εἶναι κατὰ τὸν εἰρη-25 μένον τρόπον, πῶς οὐκ ἂν εἴη τὸ αὐτὸ δοξαστόν τε ἅμα καὶ ἐπιστητόν; 45

p. 89a13 Ἀκολουθήσει γὰρ ὁ μὲν εἰδὼς ὁ δὲ δοξάζων διὰ τῶν μέσων, ἕως εἰς τὰ ἄμεσα ἔλθῃ.

Ἀκολουθήσει, ἀντὶ τοῦ 'ἀναλύσει τὸν συλλογισμόν', διὰ τῶν μέσων ὅρων ἕως εἰς τὰς ἀμέσους ἔλθῃ προτάσεις. οἷον ἔστι δι' ἐνδεχομένων 30 προτάσεων κατασκευάσαι ὅτι ἀθάνατοι αἱ ψυχαὶ τοῦτον τὸν τρόπον· πάντες ἄνθρωποι τιμῶσι τοὺς τάφους τῶν προγόνων· οἱ τιμῶντες τοὺς τάφους τῶν προγόνων θεραπείας ἕνεκεν τῶν κατοιχομένων τοῦτο ποιοῦσιν· οἱ θερα- 50 πείας ἕνεκα τοῦτο ποιοῦντες εἶναι τούτους ἡγοῦνται οὓς θεραπεύουσιν· οὐδεὶς γὰρ τὸν μὴ ὄντα θεραπεύσειεν ἄν· εἰσὶν ἄρα τῶν κατοιχομένων αἱ ψυχαὶ

---

1 μὴ U: οὐ Ra 8 δόξαν τοῦ αὐτοῦ εἶναι R: δόξαν εἶναι τοῦ αὐτοῦ a 9 προειρημένον a εἰδότα U: εἰδότος R: εἰδότος τινὸς a δοξαστικῶς scripsi: δοξαστῶς RUa 10 δὴ a κατασκευάζει Ra 11 post τρίγωνον add. ὅτι a ἴσας δυσὶν ὀρθαῖς a ἔχει a: εἶναι U 14 ἔστι U: τις Ra συλλογίσοιτο R: συλλογίσαιτο a 15 ἐπὶ ἑκατέρου post προτάσεων colloc. a 16 ἐπιστήμην—δόξαν a 20 ἐπισκεψώμεθα a οὐκ om. Ua cf. p. 325,25 23 ἀπορία R: ἀπόδοσις Ua 26 ἀκολουθοῦσι U (A B c d f u M n p) 28. 29 διὰ—ὅρων post προτάσεις colloc. Ra 32 ἕνεκα a

καὶ οὐ συνεφθάρησαν τοῖς σώμασιν· αἱ δὲ τῷ σώματι φθαρέντι μὴ συμφθαρεῖσαι ἀλλ' οὖσαι μετὰ τὴν ἐκείνου φθορὰν ἀθάνατοι ἂν εἶεν· αἱ ψυχαὶ ἄρα τῶν ἀνθρώπων ἀθάνατοι. ἔστιν οὖν ἀναλύοντα τὸν συλλογισμὸν μέχρι τοσούτου ἀναλῦσαι, μέχρις ἂν εἰς τὴν ἄμεσον καταντή|σωμεν πρότασιν, 73r
5 λέγω δὴ ὅτι πάντες τιμῶσι τοὺς τάφους τῶν προγόνων· τοῦτο γὰρ ἄμεσος δοξαστικὴ πρότασις ἐκ τῆς ἐναργείας τὴν πίστιν ἔχουσα.

p. 89a 14 Ὥστ' εἴπερ ἐκεῖνος οἶδε, καὶ ὁ δοξάζων οἶδεν.

Τουτέστιν ὥσπερ ὁ ἐπιστήμων μέχρι τῶν ἀμέσων ἀνιὼν οὐ μόνον τὸ ὅτι οἶδεν ἀλλὰ καὶ τὸ διότι, οὕτω δὲ καὶ ὁ δοξάζων διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.
10 ὅτι δὲ τοῦτό φησι, δῆλον ἐξ ὧν ἐπήγαγεν· ὥσπερ γάρ, φησί, τὸ ὅτι ἔστι δοξαστικῶς εἰδέναι, οὕτω καὶ τὸ διότι· ὁ γὰρ σύνδεσμος ὁ 'γάρ' αἰτιολογικός ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ ὁ μέσος ὅρος δι' οὗ ὁ συλλογισμὸς ἐνδεχόμενος εἴη, τοῦ ὅτι ἐστὶν ἡ δόξα· εἰ μέντοι ἀναγκαῖος, τοῦ διότι ἐστίν. 10
ὥσπερ οὖν καὶ τοῦ ὅτι ἐστὶν ἐπιστήμη καὶ τοῦ διότι, οὕτω δὲ καὶ δόξα.
15 εἰ οὖν ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ποτὲ μὲν δι' ἀναγκαίων μέσων γνῶναι ποτὲ δὲ δι' ἐνδεχομένων, τὸ αὐτὸ ἄρα ἔστι καὶ δοξάσαι καὶ ἐπίστασθαι, ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

p. 89a 21 Ἐὰν μὲν διὰ τῶν ἀμέσων δοξάσῃ.

Προσυπακουστέον 'τὸ διότι', τουτέστι τοῦ διότι δόξαν ἕξει. εἰπὼν γὰρ 15
20 δοξάσει καὶ οὐκ ἐπιστήσεται ἀληθῶς καὶ τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι πρὸς τὸ διότι τὸ προσεχὲς τὰ ἑξῆς ἐπήγαγεν εἰπὼν ἐὰν μὲν διὰ τῶν ἀμέσων δοξάσῃ, τὸ διότι δηλονότι.

p. 89a 23 Τοῦ δ' αὐτοῦ δόξα καὶ ἐπιστήμη οὐ πάντως ἐστίν.

Ἀπορήσας, ὅτι ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ δόξαν εἶναι καὶ ἐπιστήμην, πῶς
25 οὐχὶ ταὐτὸν ἐπιστήμη καὶ δόξα, νῦν ἐν τούτοις τὸν λόγον καὶ τῇ ἀπορίᾳ τὴν λύσιν ἐπιτίθησι. καὶ φησὶν ὅτι οὕτως ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ δόξαν εἶναι καὶ ἐπιστήμην, ὥσπερ καὶ ψευδῆ καὶ ἀληθῆ δόξαν τοῦ αὐτοῦ ἐνδέχεται εἶναι. πρότερον δὲ διαρθρώσας, πῶς τοῦ αὐτοῦ ἐνδέχεται καὶ ψευδῆ καὶ ἀληθῆ δόξαν εἶναι, οὕτως δείκνυσιν ἐκ τοῦ παραδείγματος, πῶς καὶ ἐπι- 25

3 ἀναλύσαντα R 4 φθάσωμεν U 5 γονέων U 6 ἐνεργείας U 7 ἐκείνως a ὁ om. R 8 ὥσπερ scripsi: εἴπερ RUa 9 γὰρ a 10 γὰρ (post ὅτι) a τὸ ὅτι φησὶν R 11 ἔστι om. a 13 post ἐστὶν alt. add. ἐπιστήμη Ua 14 καὶ primum om. Ra δὴ a δόξα RU: τοῦ δοξάζειν a 15 μὲν om. R ἀμέσων R et ante ἀναγκαίων a 18 ἂν R δοξάσει a (D f) 19 post γὰρ add. ὅτι Ra 21 συνεχὲς a 24 an ὅτε? ante ἐνδ. add. εἰ Ra[1] τοῦ αὐτοῦ post ὅτι colloc. a[1] καὶ ἐπιστήμην εἶναι a[1] 25 τούτω Ra[1] τῷ λόγῳ R: τῷ μέσῳ a[1] τῆς ἀπορίας Ua[2] 26 τὸν λύσιν (corr. e λόγον) U οὕτως Ua[2]: οὔτε R: οὐ a[1] τοῦ αὐτοῦ ἐνδέχεται a[1] εἶναι om. Ua[2]: ante δόξαν colloc. a[1] 27 καὶ alt. om. a[1] ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ a[1] 29 εἶναι δόξαν a πῶς om. Ra

στήμην καὶ δόξαν τοῦ αὐτοῦ εἶναι ἐνδέχεται. ἔστιν οὖν, φησί, τοῦ αὐτοῦ 73r
καὶ ψευδὴς δόξα καὶ ἀληθὴς τρόπον τινά. καθ' ὃ μὲν γὰρ περὶ οὗ ἐστιν
ἀληθὴς δόξα, περὶ τούτου ἐστὶ καὶ ψευδής· οἷον εἰ ὁ μὲν δοξάζοι ὅτι
ἀθάνατος ἡ ψυχή, ἕτερος δὲ ὅτι θνητή· τῷ γὰρ περὶ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὑπο-
5 κείμενον τήν τε ἀληθῆ εἶναι δόξαν καὶ τὴν ψευδῆ, οὕτω τοῦ αὐτοῦ ἐστιν
ἀληθὴς καὶ ψευδὴς δόξα, οὐ μὴν ὡς τὰς αὐτὰς εἶναι ἀλλήλαις τήν τε
ἀληθῆ καὶ τὴν ψευδῆ. συμβήσεται γὰρ πλείονα ἄτοπα τῷ λόγῳ. πρῶτον 30
μὲν τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι τὴν ἀληθῆ τῇ ψευδεῖ, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τὸ ἀληθὲς
τῷ ψεύδει. τοῦτο δέ ἐστι τὸ τὴν ἀντίφασιν συναληθεύειν· ἡ γὰρ ἀντίφασις
10 διαιρεῖ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. ἔπειτα, φησί, συμβήσεται ὃ δοξάζει τις,
μὴ δοξάζειν. εἰ γὰρ δοξάσοιμεν ὅτι ἔστιν, εἰ τύχοι, ἡ ψυχὴ ἀθάνατος,
ἀληθὲς δὲ τοῦτο, ψεῦδος δῆλον ὅτι τὸ μὴ εἶναι ἀθάνατον. εἰ οὖν ταὐτὸν
τούτῳ τὸ ἀληθές, τὸ δοξάζειν ἀθάνατον εἶναι * * * *, ὅπερ ἄτοπον.
ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς δόξης ἔχει, οὕτω καὶ περὶ δόξης 35
15 καὶ ἐπιστήμης. τῷ μὲν γὰρ περὶ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον εἶναι τήν τε
δόξαν καὶ τὴν ἐπιστήμην τοῦ αὐτοῦ ἄμφω· καὶ γὰρ καὶ ὁ ἐπιστάμενος
λέξει, ὅτι τοῦ τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσί, καὶ ὁ δοξάζων,
καὶ ἀληθεῖς ἀμφότεραι αἱ ὑπολήψεις, καὶ ταύτῃ τοῦ αὐτοῦ δόξα καὶ ἐπι-
στήμη. διαφέρουσι δὲ τῷ τρόπῳ, ὅτι ἡ μὲν ἐπιστήμη τὸ ἐξ ἀνάγκης
20 ὑπάρχον ὑπάρχειν λέγει ἐξ ἀνάγκης, ἡ δὲ δόξα ἐνδεχομένως· οἷον ὁ μὲν 40
ἐπιστήμων λέξει ἐξ ἀνάγκης κινεῖσθαι τὸν ἥλιον, ὁ δὲ δοξάζων ἐνδεχομένως
κινεῖσθαι. διαφέρουσιν οὖν τῷ τρόπῳ τῆς ὑπολήψεως. ὥστε περὶ τὸ αὐτὸ
μὲν ἐνδέχεται ἀμφοτέρας εἶναι· τὰς αὐτὰς δὲ εἶναι ἀδύνατον, ὥσπερ οὐδὲ
τὴν αὐτὴν τὴν ψευδῆ δόξαν τῇ ἀληθεῖ· ψεῦδος δὲ καὶ τὸ λέγειν τὸ ἀναγ-
25 καίως ὑπάρχον ἐνδεχομένως ὑπάρχειν. ὥστε κοινωνοῦσι μὲν κατὰ τὸ
ὑποκείμενον τῷ τε περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέρας εἶναι καὶ ἀληθεύειν
περὶ αὐτοῦ· διαφέρουσι δέ, ὅτι ἡ μὲν ἐπιστήμη καὶ τῷ τρόπῳ τῆς ἀπο- 45
φάνσεως ἀληθεύει, ἡ δὲ δόξα ψεύδεται. εἰ δὲ ⟨ἕτερος⟩ ὁ τρόπος τῆς ἀπο-
φάνσεως, δῆλον ὅτι οὐδὲ δοξαστὸν τὸ ἐπιστητὸν εἶναι ἐνδέχεται· τὸ γὰρ εἶναι
30 τὴν ψυχὴν ἀθάνατον ἐπιστητὸν μὲν ἀληθῶς, δοξαστὸν δὲ ψευδῶς. εἰ γὰρ τὸ
δοξαστὸν ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν, τὸ δὲ εἶναι τὴν ψυχὴν ἀθάνατον, εἰ
ἀθάνατος εἴη, οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, οὐδὲ τὸ ἔχειν τὸ τρίγωνον τὰς
τρεῖς γωνίας δύο ὀρθαῖς ἴσας ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, οὐκ ἄρα ἐνδέχεται
τὸ ἐπιστητὸν δοξαστὸν εἶναι. ἀλλὰ ἀληθῆ μὲν τὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν ἐνδέ- 50

---

1 post δόξαν add. οὐ a φησί om. U post αὐτοῦ add. πῶς a 3 post καὶ add. ἡ RU: om. a 6 ὡς Ra[1], ex ὁ corr. U: καὶ τῷ a[2] ἀλλήλοις a 7 τὴν om. a post πλείονα add. εἶναι τὰ a 8 τὴν ἀληθεῖ U 10. 11 δοξάζειν ὅ τις μὴ δοξάζει R 13 τοῦτο U τὸ alt. om. U lacunam indicavi; supple ταὐτὸν τῷ μὴ δοξάζειν ἀθάνατον εἶναι ὅπερ RU: πάντως ἀδύνατον καὶ a 17 λέγει a 22 οὖν om. a 24 τῇ ψευδεῖ Ra τὴν ἀληθῆ δόξαν a 25 ἐνδεχόμενον, om. ὑπάρχειν a 26 τοῦ τε R 28 ἕτερος addidi 29 τὸ ἐπιστητὸν δοξαστὸν U ἐνδέχεται εἶναι a 30 ἀληθές—ψευδές a 32. 33 δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας τὰς τρεῖς γωνίας a: δύο ὀρθὰς R 34 τὴν om. U 34. p. 329,1 ἐνδέχεται δόξαν a

χεται εἶναι, αὐτὸ δὲ εἶναι δοξαστὸν οὐκ ἐνδέχεται, ἐπεὶ μηδὲ τὴν ἐπιστήμην δόξαν εἶναι ἐνδέχεται. |

p. 89a28 Ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸ πλεοναχῶς λέγεται, ἔστι μὲν ὡς ἐνδέχεται, ἔστι δ' ὡς οὔ. 73v

5 Εἰ μὲν οὖν τὸ ⟨τὸ⟩ αὐτό τινι εἶναι λεγόμενον κατὰ πάντα ταὐτὸν ἦν, ἀδύνατον ἦν τοῦ αὐτοῦ εἶναι δόξαν καὶ ἐπιστήμην. ἐπειδὴ δὲ πολλαχῶς 5 τὸ ταὐτὸν λέγεται (λέγονται γὰρ τὰ αὐτὰ εἶναι ἢ τῷ ὑποκειμένῳ ἢ τῷ λόγῳ ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως), οὐδὲν κωλύει καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐπιστήμην κατά τι μὲν τοῦ αὐτοῦ εἶναι, κατά τι δὲ οὔ, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες.

10 p. 89a29 Τὸ μὲν γὰρ σύμμετρον εἶναι τὴν διάμετρον ἀληθῶς δοξάζειν ἄτοπον.

Ἔτι ἐπὶ παραδείγματος τὸν λόγον ποιεῖται. τὸ μὲν γὰρ οὕτω λέγειν, 10 φησί, τοῦ αὐτοῦ εἶναι τὴν ἀληθῆ καὶ ψευδῆ δόξαν ὡς τὰς αὐτὰς εἶναι ἀλλήλαις ἄτοπον, οἷον τὴν λέγουσαν ὅτι ⟨ἀσύμμετρος ἡ διάμετρος καὶ τὴν 15 λέγουσαν ὅτι⟩ σύμμετρος· ἔσται γὰρ ταὐτὸν τὸ ἀληθὲς τῷ ψευδεῖ. πῶς οὖν τοῦ αὐτοῦ ἀληθὴς δόξα καὶ ψευδής; τῷ περὶ ἓν εἶναι καὶ ταὐτὸν ὑποκείμενον, τὴν διάμετρον.

p. 89a32 Τὸ δὲ τί ἦν εἶναι ἑκατέρῳ κατὰ τὸν λόγον οὐ τὸ αὐτό.

Ἕτερος γὰρ δῆλον ὅτι ὁ ὁρισμὸς τῆς ἀληθοῦς δόξης καὶ τῆς ψευδοῦς 15 20 καὶ ἔτι δόξης καὶ ἐπιστήμης.

p. 89a33 Ἡ μὲν γὰρ οὕτω τοῦ ζῴου ὥστε μὴ ἐνδέχεσθαι.

Ἡ μὲν ἐπιστήμη, φησίν, οὕτως ἀποφανεῖται περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὡς εἴη ζῷον, ὡς ἀδυνάτου ὄντος τοῦ μὴ εἶναι αὐτὸν ζῷον· ἡ μέντοι δόξα ὡς ἐνδεχομένως ὄντος ζῴου.

---

1 ἐπεὶ μὴ δὲ a: ἐπεὶ μήτε R: ἐπειδὴ δὲ U 1. 2 ἐπιστήμην om. R: post δόξαν colloc. a 2 post ἐνδέχεται add. εἰ μὲν ἀκολουθῶν ὁ δοξάζων τῷ ἀποδεικτικῶς δεικνύοντι, καὶ ἐπὶ τὰς ἀμέσους προτάσεις φθάνοι, οὕτως ἀποδείξεται τοὺς λόγους. ἢ καὶ αὐτὸς χρήσεται ὡς ἀποδεικτικοῖς καὶ ἀναγκαίοις καὶ οὐδὲ δοξάζειν λεχθήσεται. εἰ δὲ καὶ ἀληθῆ μόνον ταῦτα λογίσεται, ἢ καὶ ὡς τοιούτοις χρήσεται, δοξάσει ἀληθῶς καὶ οὐκ ἐπιστήσεται. ὥστε εἰ καὶ χρῆται, ἢ καθάπαξ ἐνδέχεσθαι καὶ μὴ ὡσαύτως ἔχειν ταῦτα νενόμικεν, ὥστε ἡ αὐτὴ οὐκ ἔσται δόξα ἀληθὴς καὶ ἐπιστήμη a 3 post πλεοναχῶς add. μὲν R 5 τὸ alt. addidi 6 δόξαν εἶναι U 6. 7 τὸ αὐτὸ πολλαχῶς a 12 post ποιεῖται add. καὶ a 12. 13 φησί, τὸ μὲν γὰρ λέγειν οὕτω a 14. 15 ἀσύμμετρος—ὅτι addidi 19 δηλονότι post ὁρισμὸς colloc. a ὁ om. Ua τῆς alt. om. Ra 20 καὶ prius om. a 23 ἀδύνατον a

p. 89a35 Οἷον εἰ ἡ μὲν ὅπερ ἀνθρώπου ἐστίν, ἡ δὲ ἀνθρώπου 73v μὲν μὴ ὅπερ δὲ ἀνθρώπου· τὸ αὐτὸ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος, τὸ δὲ 20 ὡς οὐ τὸ αὐτό.

Τουτέστιν ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ δόξα περὶ Σωκράτους, εἰ τύχοι, ὑπολαμ-
5 βάνει ὅτι ἄνθρωπός ἐστιν, καὶ ταύτῃ ἄμφω ἀληθεύει. ἀλλ' ἡ μὲν ἐπι-
στήμη ὅπερ ἄνθρωπον εἶναι λέγει τὸν Σωκράτην, ταὐτὸν δέ ἐστιν εἰπεῖν
μὴ εἶναι μὴ ἄνθρωπον, τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἀδύνατον εἶναι μὴ εἶναι ἄνθρωπον,
ἡ δὲ δόξα ὡς ἐνδέχεσθαι καὶ μὴ εἶναι ἄνθρωπον. ταύτῃ οὖν ἡ διαφορὰ
κατὰ τὸν τρόπον τῆς ὑπολήψεως.

10 p. 89a38 Φανερὸν δ' ἐκ τούτων ὅτι οὐδὲ δοξάζειν ἅμα τὸ αὐτὸ 25 καὶ ἐπίστασθαι ἐνδέχεται· ἅμα γὰρ ἂν ἔχοι ὑπόληψιν τοῦ ἄλλως ἔχειν καὶ μὴ ἄλλως.

Εἰ δέδεικται ὅτι τοῦ αὐτοῦ δόξαν εἶναι καὶ ἐπιστήμην κατὰ τὶ μὲν 30
δυνατόν, κατὰ τὶ δὲ οὐ δυνατόν, καὶ οὕτως οὐ δυνατὸν ὡς ἀδύνατον ⟨ὂν⟩ τὴν
15 αὐτὴν εἶναι τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν δόξαν, δῆλον δήπου ἐκ τούτου ὅτι οὐδὲ
δοξάζειν ἅμα περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπίστασθαι ἐνδέχεται. καὶ καλῶς προσέ-
θηκε τὸ ἅμα· ἐν ἄλλῳ μὲν γὰρ καὶ ἄλλῳ χρόνῳ δυνατόν. δυνατὸν γὰρ
πρότερον δοξάζοντας, ὅτι καθ' ὑποδρομὴν τῆς σελήνης ὁ ἥλιος ἐκλιμπάνει,
ὡς οὐκ ἐξ ἀνάγκης τούτου γινομένου, ὥσπερ τὸν Ἐπίκουρόν φασι δοξάζειν, 35
20 ὕστερον ἐπιστημονικὴν ἔχειν περὶ τούτου ὑπόληψιν τοῖς ἀστρονόμοις ἐντυ-
χόντας. ἕνα μέντοι καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον δοξάζειν
τε ὅτι τοῦτο οὕτω γίνεται καὶ ἐπίστασθαι τῶν ἀδυνάτων ἐστί· τὸ αὐτὸ γὰρ
ἅμα καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὑπολήψεται καὶ δύνασθαι ἄλλως ἔχειν
καὶ μὴ δύνασθαι ἄλλως ἔχειν, ὅπερ ἄτοπον. καθὸ μὲν γὰρ ἐπιστήμην
25 αὐτοῦ ἔχει, ὑπολαμβάνει μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν· καθὸ δὲ δόξαν ἔχει,
ὑπολαμβάνει καὶ ἄλλως ἐνδέχεσθαι ἔχειν. 40

---

4 post δόξα add. ἡ U   εἰ τύχοι περὶ σωκράτους a   5 ἀληθεύει scripsi: ἀληθεύειν RUa   6 λέγειν Ua²   ταὐτὸν δέ ἐστι RUa²: ⁊ οὐκ ἔστι ταὐτὸν a¹   εἰπεῖν post 7 ἄνθρωπον colloc. a   7 μὴ alt. om. Ra¹   τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἀδύνατον URa²: ἀδύνατον γὰρ a¹   εἶναι μὴ εἶναι a²: εἶναι μὴ R: inv. ord. U: μὴ εἶναι τὸν σωκράτην a¹   8 εἰ δὲ a²   δόξα om. Ra¹   10 δ' a Arist.: δὲ καὶ RU   11 ἅμα κτλ. om. R   13 δόξα—ἐπιστήμη a   14 οὐ δυνατόν pr. l. a: ἀδύνατον RU   ὂν addidi   15 ἐκ τούτου om. a   16 καλῶς οὖν, om. καὶ a   17 χρόνῳ καὶ ἄλλῳ U   19 τὸν Ἐπίκουρόν] deest in Epic. Useneri   20 ἔχειν RU: κτήσασθαι, sed post ὑπόληψιν a   20. 21 ἐντυχόντα Ra   21 καὶ alt. RU: ταυτόν. ἤγουν a   22 τε U: τὸ Ra   24 ὅπερ—26 ἔχειν om. U   post γάρ add. ἐστιν a   25 ἔχων (post αὐτοῦ) a   25. 26 καθὸ—ἔχειν a: om. R   26 ἐνδέχεσθαι scripsi: ἐνδέχεται a post ἔχειν add. διττοῦ γὰρ ὄντος τοῦ σημαινομένου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, κατὰ μὲν τὸ ἕτερον τῶν σημαινομένων ἀδύνατον εἶναι ἅμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δόξαν τε καὶ ἐπιστήμην. ὡς τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν, ἅμα καὶ δόξαν εἶναι καὶ ἐπιστήμην. κατὰ δὲ τὸ ἕτερον οἷόν τε κατὰ τοῦ αὐτοῦ τοῦ ὑποκειμένου. ἀλλὰ καὶ τοῦτο, εἰ ἄλλοι εἶεν οἱ περὶ αὐτοῦ δοξάζοντες καὶ ἐπιστάμενοι. εἰ δὲ εἷς λέγοιτο, οὐδὲ κατὰ τοῦτο, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λεχθείη ἄν. ἡ δὲ αἰτία, ὅτι ἅμα ἕξει τὰς ἀντικειμένας ὑπολήψεις, ὁ αὐτὸς περὶ τοῦ αὐτοῦ a

p. 89b7 Τὰ δὲ λοιπὰ πῶς δεῖ διανεῖμαι ἐπί τε διανοίας καὶ νοῦ 73v
καὶ ἐπιστήμης καὶ τέχνης καὶ φρονήσεως καὶ σοφίας.

Ἐπειδὴ δι' ὅλου τοῦ βιβλίου περὶ ἀποδείξεως καὶ δόξης διέλαβεν,
ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἕτεραι τῆς ψυχῆς δυνάμεις, μᾶλλον δὲ ἐνέργειαι, ἃς
5 αὐτὸς κατηριθμήσατο, τὴν αἰτίαν ἡμῖν εἰπεῖν ἠβουλήθη δι' ἣν ἐν τούτοις
οὐ διέλαβε περὶ αὐτῶν. καὶ φησὶν ὅτι οὐ τῆς προκειμένης ἦν πραγμα-
τείας τὸ περὶ τούτων διαλαβεῖν, ἀλλὰ περὶ τινῶν μὲν ἠθικῆς, περὶ τινῶν 50
δὲ φυσικῆς πραγματείας· προσθείημεν δ' ἂν ἡμεῖς ὅτι περὶ τινῶν καὶ
θεολογίας. διείλεκται γοῦν ἐν μὲν τῇ ἠθικῇ πραγματείᾳ περὶ φρονήσεως
10 καὶ τέχνης· περὶ γὰρ τὰ πρακτὰ καὶ τέχνη ἔχει καὶ φρόνησις· ἐν δὲ τῇ
θεολογικῇ, λέγω δὴ τῇ Μετὰ τὰ φυσικὰ καὶ ἐν τῷ ἐλάττονι ἄλφα, περὶ
νοῦ καὶ σοφίας, περὶ δὲ ἐπιστήμης καὶ διανοίας καὶ δόξης ἐν ταῖς λογικαῖς
καὶ φυσικαῖς πραγματείαις. οὐδὲν δὲ χεῖρον ἴσως | ὀλίγα περὶ αὐτῶν 74r
εἰπεῖν ἐν τῷ παρόντι. ἡ μὲν οὖν φρόνησις καὶ ἡ τέχνη περὶ πρακτὰ καὶ
15 ἐνδεχόμενα ἔχει καὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν· διόπερ εἰκότως καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ πραγμα-
τείᾳ περὶ αὐτῶν διείλεκται. ἀλλὰ τῆς μὲν τέχνης ὥρισται καὶ τὸ τέλος
καὶ τὰ πρὸς τὸ τέλος· οὐδὲ γὰρ ὡς ἂν ὁ τεχνίτης βούληται, ἐπιτίθησι τοῖς
τεχνητοῖς τὰ εἴδη, ἀλλ' ὡς ἡ χρεία ἀπένειμεν· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ τεχνίτῃ ἐστὶν
οἷον ἂν θέλῃ εἶδος ἐπιτιθέναι τῇ νηὶ ἢ τῇ κλίνῃ ἢ τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ' ὡς ἡ χρεία 5
20 ὥρισεν. ἡ μέντοι φρόνησις καὶ τὸ τέλος ἔχει ἀόριστον καὶ τὰ πρὸς τὸ τέλος
ἄλλοτε ἄλλα λαμβάνεται. οἷον ἐβουλευσάμεθα τοῖσδε πολεμῆσαι ἢ ἀπελθεῖν
ἐν τῷδε τῷ τόπῳ, καὶ οὐ πάντως ἐξέβη ἡ βουλὴ ἢ διὰ θάνατον ἢ διὰ νόσον
ἢ διὰ χειμῶνα ἢ δι' ἕτερα πλείονα. καὶ τὰ πρὸς τὸ τέλος δὲ οὐ τὰ αὐτά·
δυνατὸν γὰρ ἴσως καὶ πεζεύοντα αὐτὸν καὶ ὑποζυγίοις ἢ ναυσὶ χρώμενον.
25 καὶ ἐβουλευσάμεθα μὲν πολλάκις ναυσίν, οὐκ ἐξέβη δέ. ταῦτα πάντα καὶ 10
ἐνδεχόμενα καὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν. ἡ δὲ δόξα ἐπὶ πλέον ἐστὶ καὶ τέχνης καὶ
φρονήσεως· ἐπεκτείνεται γὰρ καὶ μέχρι τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν. οἷον ἐπειδὰν
θεασώμεθα τὴν σελήνην ἀπὸ συνόδου οὖσαν καὶ τὰ κέρατα ἔχουσαν ἀμβλέα,
φαμὲν ὅτι ὄμβρος ἄρα, καὶ ὅσα περὶ τῶν διοσημειῶν γράφουσι. ταῦτα δὲ
30 ἐνδεχόμενα μέν, οὐ μέντοι τῶν ἐφ' ἡμῖν. ἡ δὲ διάνοια τῆς δόξης ἐστὶν
ἐπὶ πλέον, διότι οὐ μόνον ἐπὶ τῶν δοξαστικῶν ἤτοι διαλεκτικῶν συλλο-
γισμῶν λέγεται ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποδεικτικῶν. ὅτι δὲ πάντες κέχρηνται 15
τῇ διανοίᾳ, ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν τῇ συλλογιστικῇ ἀγωγῇ, καὶ οἱ τεχνῖται καὶ

1 καὶ νοῦ om. R   2 καὶ τέχνης κτλ. om. R   σοφία a   post σοφίας add. τὰ μὲν—μᾶλλόν ἐστιν ut p. 332,29 U   6 εἶναι, om. ὅτι U   8 προὐθείημεν δ' ἂν καὶ ὑμεῖς a   9 ἐν τῇ ἠθικ. πρ.] Z 4—13   11 καὶ om. Ra   τῇ Μ. τ. φ.] A 1. 2 α p. 993b9 sq.   14 πρακτικὰ Ra   17 βούληται Z: βούλεται RUa   18 ἀπαιτεῖ a[1] ἐν γὰρ R   19 ἐθέλῃ a   ναῖ R   21 ἐβουλευσόμεθα itemque vs. 25 a
22 τῷδε om. Ra   καὶ om. R   νόσον] νό in ras. U   23 δὲ a: om. RU
24 ὑποζυγίῳ Ra   ἢ a: καὶ RU   χρώμενον ante ἢ colloc. a   25 πάντα ταῦτα a   27 μέχρι καὶ a: καὶ μέχρι καὶ R   28 an [ἀπὸ] συνοδεύουσαν?
29 post ὅτι add. οὐκ a[1]   ἄρα Ua[2]: ἔσται Ra[1]   διοσημεῖον Ra[1]

αἱ πράξεις, εἴρηται πολλάκις. ἡ δὲ ἐπιστήμη εἴρηται ὅτι οὐ μόνον ἐπὶ 74r
τῶν μετὰ συλλογισμοῦ ἀποδείξεων λέγεται ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄνευ συλλο-
γισμοῦ, λέγω δὴ τῆς ὑπολήψεως τῶν ἀμέσων προτάσεων. ὥστε ταύτῃ
μὲν ἐπὶ πλέον τῆς διανοίας· καθὸ δὲ ἡ διάνοια καὶ ἐπὶ τῶν δοξαστῶν
5 λέγεται, ταύτῃ ἐπ' ἔλαττον τῆς διανοίας ἡ ἐπιστήμη. νοῦν δὲ καὶ σοφίαν 20
ἤτοι ταὐτὸν πάμπαν, ἢ εἴ τις ἀκριβέστερον διελεῖν βούλοιτο, τὸ ἀκρότατον
τοῦ νοῦ καὶ οἷον ἡ τελειότης αὐτοῦ, αὕτη καλεῖται σοφία, καθ' ἣν ἡ τῶν
θείων καὶ νοητῶν εἰδῶν ἀντίληψις γίνεται, σοφία κληθεῖσα οἱονεὶ σαφία
τις οὖσα διὰ τὸ δι' αὐτῆς τὰ θεῖα σαφῆ ἡμῖν γίνεσθαι. τὰ γὰρ θεῖα, ὡς
10 αὐτός φησιν ὁ Ἀριστοτέλης, φανότατά τέ εἰσι καὶ σαφέστατα, φανότατα
μὲν διὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν (εἴδη γάρ ἐστι καθαρὰ ἄνευ ὕλης, ἄνευ δυνά-
μεως ἐνεργείᾳ ὄντα), σαφέστατα δέ, ὅτι ἡ γνῶσις ἡμῖν κατὰ τὰ εἴδη γίνεται· 25
διόπερ καὶ ἡ ὕλη τῷ ἑαυτῆς λόγῳ ἄγνωστος ὡς ἀνείδεος, νόθῳ δὲ λογισμῷ
ληπτή, ὡς ὁ Πλάτων φησί, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἡμᾶς ἐπιβλητικῶς τὴν φύσιν
15 αὐτῆς ἔχειν διὰ τὸ μηδὲν εἶδος ἔχειν. ὅσα οὖν ἐστιν εἴδη καθαρὰ ἄνευ
ὕλης, ταῦτα δῆλον ὅτι φανότατά ἐστι καὶ σαφέστατα. γίνεται δὲ ἡμῖν
ἀσαφῆ οὐ δι' ἑαυτὰ ἀλλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν. ὥσπερ οὖν καὶ
ὁ ἥλιος ⟨,ὃς⟩ φανότατός ἐστι καὶ γνωριμώτατος μᾶλλον τῶν ἄλλων πάντων 30
ἄστρων καὶ πάντων τῶν ὄντων, ταῖς μὲν νυκτερίσι διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς
20 ὁρατικῆς δυνάμεως ἀόρατός ἐστι καὶ ἀμυδρὸς καὶ μᾶλλον διάδηλα τὰ λοιπὰ
τῶν ἄστρων, οὕτω δὴ καὶ ἡμῖν τὰ θεῖα. ἐπεὶ οὖν σοφία τελειωθεῖσῃ τῇ
ἡμετέρᾳ ψυχῇ παραγινομένη τῶν θείων τὴν ἀντίληψιν παρέχεται, ταύτῃ
τοι, ὅπερ εἶπον, καὶ τούτου τοῦ ὀνόματος κεκλήρωται, οἷον σαφηνίζουσα
ἡμῖν ἃ πρὶν ἀσαφῆ καὶ ἄγνωστα εἶναι ἐδόκει. σοφίας μὲν οὖν ἔργον τοῦτο.
25 νοῦ δὲ ἡ τῶν ὅρων ἀντίληψις καὶ τῶν ἀμέσων προτάσεων· διὸ καὶ "ἀρχὴν 35
ἐπιστήμης" ἔλεγεν εἶναι τὸν νοῦν, 'ᾗ τοὺς ὅρους γινώσκομεν'· τὴν γοῦν
τῶν δέκα κατηγοριῶν εὕρεσιν οὐδενὶ ἄλλῳ ἀναθετέον ἢ τῷ νῷ, αἵτινές
εἰσι πάσης ἐπιστήμης καὶ παντὸς συλλογισμοῦ ἀρχαί.

p. 89b9 Τὰ μὲν φυσικῆς, τὰ δὲ ἠθικῆς θεωρίας μᾶλλον ἐστί.

30 Φυσικὴν οὐ λέγει τὴν περὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων διαλεγομένην, ἣν

1 πολλάκις] velut vol. XIII 2 p. 8,16 sq. post ἐπιστήμη add. ὡς Ra εἴρηται alt.] p. 323,31 sq. ὅτι om. a 2. 3 συλλογισμῶν a 5 νοῦν RU: νῦν a²: ἔστι a¹ 5. 6 σοφία ἢ a¹ 6 ταυτὸ R post πάμπαν add. τῇ ἐπιστήμῃ a 7 αὕτη ἂν καλοῖτο a 8 post κληθεῖσα add. ἀπὸ τοῦ a σαφία U: σοφία Ra 9 ἡμῖν σαφῆ a 10 φησιν] Metaphys. α 1 p. 993b 11 11 post ἐστι add. καὶ U 12 ἐνέργειαι U σαφέστατα δέ, ὅτι Z: ἡ δὲ RUa 13 ἑαυτοῦ R δὴ a 14 ὁ Πλάτων] Timaeus p. 52 B post ἐπιβλητικῶς add. τῇ φύσει ταύτης πλησιάσαι. ἢ μᾶλλον a¹ 14. 15 ἔχειν τὴν φύσιν αὐτῆς a¹ 15 post ἔχειν alt. add. αὐτήν a ἐστιν om. Ra¹ 16 ἐστι, καὶ φανότατα a σαφέστατα, sed post ὅτι a: σαφῆ RU 18 ὃς addidi 19 ἀστέρων a τῶν a: om. RU ταῖς μὲν RU: ἀλλὰ ταῖς a 20 δηλαδὴ Ra¹ 20. 21 τῶν λοιπῶν ἄστρων a¹ 21 post οὖν add. ἡ a 23 τούτου om. U 24 ἃ πρὶν Ua²: ἅπερ Ra¹ τοῦτο om. R 25 ὅρων U: νοερῶν Ra 26 ἔλεγεν (scil. p. 88b 36) RU: ἐλέγομεν a ᾗ κτλ. c. 3 p. 72b 24 27 θετέον Ra 30 post φυσικὴν add. θεωρίαν a λέγει, οὐ a

ἰδίως καλοῦμεν φυσιολογίαν, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν περὶ τῶν ὄντων διαλεγομένην 74r
ᾗ ὄντα ἐστίν, εἴτε φυσικὰ εἶεν ταῦτα εἴτε ὑπὲρ ταῦτα. 40

p. 89b10 Ἡ δ' ἀγχίνοιά ἐστιν εὐστοχία τις ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ τοῦ μέσου.

5 Ἐπὶ τοῖς ἀπηριθμημένοις ζητεῖ τί ποτέ ἐστιν ἡ ἀγχίνοια. καὶ φησὶν 45
εὐστοχία τοῦ μέσου ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ, τουτέστιν εὕρεσις τῆς
αἰτίας τοῦ προβλήματος, ἥτις γίνεται μέσος ὅρος ἐν τῷ προβλήματι καὶ
ποιεῖ συλλογισμόν. τὸ δὲ ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ ἀντὶ τοῦ 'ἐν ἀκαριαίῳ',
ἵνα δίχα τοῦ σκέψασθαι ἡ εὕρεσις τοῦ μέσου γένηται. καὶ τὰ παραδείγ-
10 ματα δῆλα. οἷον εἴ τίς φησιν ἐρωτηθείς, διὰ τί ἡ σελήνη ἀεὶ τὸ πεφω-
τισμένον αὐτῆς μέρος πρὸς τὸν ἥλιον ἔχει, ἀποκρινεῖται εὐθέως καὶ μὴ
σκεψάμενος ὅτι τὸ λαμπρὸν ἐκ τοῦ ἡλίου δέχεται, δηλονότι μὴ 50
πρότερον εἰδὼς τοῦτο ἀλλὰ νῦν εὑρηκώς, ὁ τοιοῦτος ἀγχίνους καλεῖται,
καὶ ἡ τοιαύτη ἐνέργεια ἀγχίνοιά ἐστιν. ὁμοίως, εἴ τις ἰδὼν πένητα πλου-
15 σίῳ διαλεγόμενον στοχάσεται εὐθέως ὅτι δανείσασθαι βούλοιτο, ὁμοίως
ἀγχίνους ὁ τοιοῦτος. ὁμοίως, εἴ τις ἰδὼν δύο τινὰς φίλους καὶ συμμύστας
εὐθέως στοχάσεται ὅτι τοῦ αὐτοῦ εἰσιν ἐχθροὶ ἢ ἐρῶσι τοῦ αὐτοῦ ἤ τι
τοιοῦτον, ἀγχίνους ὁ τοιοῦτος· τῷ γὰρ ὄντι τοιαῦται αἱ τῶν | πολλῶν ὁμώ- 74v
νυμοι φιλίαι οὐδὲν τῆς ἀληθοῦς φιλίας ἐπιφερόμεναι. θεῖον γάρ τι χρῆμα
20 ἡ φιλία καὶ ἑνοποιὸν καὶ τὴν δικαιοσύνην, ὥς ὁ Πλάτων φησίν, ἐπαναβε-
βηκυῖα, εἴ γε δικαιοσύνη μὲν φιλίας δεῖται, φιλία δὲ δικαιοσύνης οὐ δεῖται·
ἀλλ' οἱ πολλοὶ ψευδωνύμως τὸ πρᾶγμα μετέρχονται ἐχθροὶ τῷ ὄντι μᾶλλον
ὄντες ἤπερ φίλοι. τὴν τοιαύτην τῶν πολλῶν φιλίαν ἐνταῦθά φησιν 5
ὁ Ἀριστοτέλης.

25 p. 89b14 Πάντα γὰρ τὰ αἴτια τὰ μέσα ὁ ἰδὼν τὰ ἄκρα ἐγνώρισεν.

Ὁ ἀγχίνους, φησίν, ἰδὼν τὰ ἄκρα ἐγνώρισεν εὐθέως πάντα τὰ 10
μέσα, ἅπερ καὶ τὰ αἴτιά ἐστι καὶ τῶν ἄκρων συναγωγά. καὶ διάγραμμα
ἐφεξῆς τίθησι, τίνα τε τὰ ἄκρα καὶ τί τὸ μέσον, ὃ ἐγνώρισε. σαφῆ δὲ τὰ
λεγόμενα καὶ ἤδη ἡμῖν εἴρηται.

---

2 εἴτε alt. RU: ἢ a 5 ἡ om. Ra 6 τοῦ μέσου post χρ. colloc. Ra
χρόνου R τουτέστιν—8 χρόνῳ om. U 9 ἵνα RUa²: ἐν ᾧ a¹ τοῦ μέσου Ra¹:
τούτου Ua² γίνεται Ra¹ 11 ἀποκρινεῖται a: ἀποκρίνεται RU 12 ἀπὸ R
13 post ἀλλὰ add. καὶ a 15 στοχάσηται R 16 ἀγχίνοια τὸ τοιοῦτον a
17 στοχάσηται R 20 ἑνωποιόν Ua φησιν ὁ πλάτων a ὁ [Πλάτων] nescio ubi
21 οὐ δεῖται RU: οὐδαμῶς a 23 ἢ U post τοιαύτην add. οὖν a 26 post
φησὶν add. ὁ Ra ἐγνώρισεν post 27 συναγωγά colloc. U εὐθέως πάντα om. a
27 καὶ primum om. a εἰσὶ, sed post ἅπερ a καὶ alt. post ἄκρων colloc. U
29 Φιλοπόνου, τῶν εἰς τὸ πρῶτον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν τοῦ ἀριστοτέλους, Τέλος subscr. a

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ. 75r

Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῆς Ἀποδεικτικῆς ἐδίδαξεν ὡς ἔστιν ἀπό-
δειξις, καὶ τί ἐστιν ἀπόδειξις, καὶ διὰ τίνων προτάσεων αὕτη γίνεται, ἔτι δὲ
καὶ τί διαφέρει ὁ ἀποδεικτικὸς συλλογισμὸς τῶν ἄλλων συλλογισμῶν, καὶ ὅτι
5 ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις συλλογισμοῖς ὁ μέσος αἴτιος ἦν τοῦ συμπεράσματος, οὐ μὴν
δὲ καὶ τοῦ πράγματος, ἐν δὲ τῷ ἀποδεικτικῷ συλλογισμῷ ὁ μέσος αἴτιός ἐστι 5
καὶ τοῦ συμπεράσματος καὶ τοῦ πράγματος. καὶ λοιπὸν ἔδει διδάξαι καὶ περὶ
τοῦ μέσου, πῶς ἐστιν αἴτιος τοῦ πράγματος. καὶ διὰ τοῦτο ἰδίαν διδασκαλίαν
καὶ περὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀπόδειξιν μέσου ποιεῖται, ἐπεὶ καὶ ὁ ἐν ἀρχῇ τοῦ
10 βιβλίου περὶ τῶν τεσσάρων ζητημάτων λόγος οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἀλλ' ἢ κατα- 10
σκευὴ τοῦ δεῖν ζητῆσαι καὶ ἐξετάσαι περὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀπόδειξιν μέσου,
ὡς ἂν καὶ οὗτος μετ' ἐπιστήμης λαμβάνηται· τεσσάρων γὰρ ὄντων καθόλου
τῶν ζητουμένων ἐν ἑκάστῳ τούτων περὶ τοῦ μέσου ἐστὶν ἡ ζήτησις. καὶ
ἐπεὶ οὕτως ἀναγκαῖος ὁ μέσος ἐστὶν ὡς ἐν παντὶ ζητήματι τούτου εἶναι
15 τὴν ζήτησιν, ἔδει περὶ αὐτοῦ οὐ κατὰ πάρεργον εἰπεῖν ἀλλ' ἰδίαν ποιῆσαι
πραγματείαν. ἐπεὶ δὲ ὁ μέσος ὅρος ἐν τῇ ἀποδείξει ὁρισμός ἐστι, κατὰ
συμβεκηκὸς διδάσκει καὶ περὶ ὅρου. κυρίως γὰρ διδάσκει περὶ ὁρισμοῦ ἐν 15
τῷ ἑβδόμῳ τῆς Μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματείας· ἐνταῦθα δὲ οὐχ ὡς περὶ
ὅρου διδάσκει ἀλλ' ὡς περὶ αἰτίου καὶ μέσου.

20 Ἐπεὶ δὲ ἡ ἀπόδειξις ἀνάλυσις λέγεται, μέρος δὲ τῆς ἀποδείξεως καὶ
ἡ παροῦσα πραγματεία ὡς περὶ τοῦ μέσου τοῦ ἐν αὐτῇ διδάσκουσα, διὰ
τοῦτο καὶ ἡ παροῦσα πραγματεία Ἀναλυτικὰ ἐπιγέγραπται. ἐπιγέγραπται
δὲ Ἀναλυτικὰ τὸ πρῶτον βιβλίον τῆς ἀποδεικτικῆς οὐχ ὡς τὰ πρὸ αὐτῆς·
ταῦτα γὰρ Ἀναλυτικὰ ἐπεγράφησαν ἀπὸ τοῦ τιμιωτέρου μέρους τῆς συλλο- 20
25 γιστικῆς μεθόδου. τιμιώτερον δὲ μέρος αὐτῆς τὸ σύνταγμα τὸ διδάσκον

---

1 Tit. EF: om. Ἀριστοτέλους C: ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ, ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥ-
ΤΕΡΟΝ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ a 2 ἐδείξαμεν a
3 καὶ τί ἐστιν ἀπόδειξις om. a δὲ om. a 9 ὁ post 10 βιβλίου colloc. a
post ἐν add. τῇ C: τῇ ἐν a 10 λόγος ζητημάτων a ἢ a 13 ζητημάτων a
14 οὗτος a post ἐν add. ἀρχῇ a 16 ἐστὶν ὁρισμὸς ἐν τῇ ἀποδείξει a 17 καὶ
om. a γὰρ superscr. C 17. 18 ἐν τῷ ἑβδ. τῆς Μετὰ τ. φυσ. πρ.] c. 10—12
20 καὶ om. a 21 τῷ ἐν αὐτῷ a 24 ἐπιγεγράφησαν a 24. 25 ἀναλογι-
στικῆς a

περὶ τῆς ἀναλύσεως τῶν συλλογισμῶν εἰς τὰ σχήματα· ἀναλύομεν γὰρ τὸν 75r
συλλογισμὸν εἰς τὰς προτάσεις καὶ ταύτας εἰς τοὺς ὅρους, καὶ λαμβάνομεν
τὸν μέσον καὶ ἐντεῦθεν εὑρίσκομεν ἐν ποίῳ σχήματι συλλελόγισται. εἰ γὰρ
ἐκεῖνα χάριν τῆς ἀποδεικτικῆς, ὡς καὶ ἐκεῖνος ἐν ἀρχῇ τῶν τριῶν σχη-
5 μάτων εἴρηκεν, ὡς ἡ σκέψις περὶ ἀπόδειξίν ἐστι, τὸ δὲ οὗ ἕνεκα τιμιώ-
τερον τῶν ἕνεκά του, τιμιωτέρα ἄρα ἡ ἀπόδειξις τῶν πρὸ αὐτῆς. ἀλλ' 25
ἐπειδὴ εἶδος ἔστιν ἀναλύσεως, καθ' ὃ τὸ γνωστὸν ἀναλύομεν εἰς τὰς ἀρχὰς
καὶ τὰ αἴτια ἐξ ὧν τὸ εἶναι ἔχει καὶ τὸ γινώσκεσθαι, καθ' ὃ εἶδος τῆς ἀνα-
λύσεως ἡ ἀποδεικτικὴ ἀναλυτικὴ ὀνομάζεται (ἐξ ἀναλύσεως γὰρ ἡμῖν αἱ
10 ἀρχαὶ ταύτης εὑρίσκονται ἀπὸ τῶν ἡμῖν προτέρων αἰτιατῶν ἀνιοῦσιν ἐπὶ
τὰ τῇ φύσει πρότερα, ἤγουν τὰ αἴτια. πρῶτον γὰρ γνωρίζομεν τῇ αἰσθήσει
ὡς ἡ σελήνη ἐκλείπει· ἡ δὲ διάνοια ὕστερον ἀναψηλαφήσασα εὑρίσκει τὴν
αἰτίαν· φησὶ γὰρ 'ἡ σελήνη ἐκλείπει, τὸ ἐκλεῖπον ἀντιφράττεται, ἡ σελήνη
ἄρα ἀντιφράττεται'. τοῦτο ἀνάλυσις ἐκ τῶν αἰτιατῶν ἰοῦσα ἐπὶ τὰ αἴτια. 30
15 εἶτα ἡ ἀπόδειξις ἐκ τῶν αἰτίων ἐπὶ τὰ αἰτιατὰ κάτεισιν· 'ἡ σελήνη ἀντι-
φράττεται, τὸ ἀντιφραττόμενον ἐκλείπει, ἡ σελήνη ἄρα ἐκλείπει'. καὶ πάλιν
ὁρῶμεν τὴν γῆν σειομένην, καὶ φαμὲν 'ἡ γῆ σείεται, σειομένης δὲ πνεῦμα
ἐν τοῖς κοιλώμασιν καὶ σήραγξιν αὐτῆς ἀποκλείεται, ἐν τῇ γῇ πνεῦμα ἀπο-
κλείεται'· τοῦτο ἡ ἀνάλυσις. εἶτα ἡ ἀπόδειξις· 'ἐν τῇ γῇ πνεῦμα ἀπο-
20 κλείεται, πνεύματος ἀποκλειομένου σεισμὸς γίνεται, ἐν τῇ γῇ ἄρα σεισμὸς
γίνεται'), ἢ γοῦν διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐπιγέγραπται Ἀναλυτικά, ἢ διότι
ἐν τῇ ἀποδείξει ὁ μέσος ὅρος τὸ κῦρος ἔχει, οὗτος δὲ ὁ μέσος ὁρισμός 35
ἐστι τοῦ πράγματος, ὁ δὲ ὁρισμὸς ἐξ ἀναλύσεως εὑρίσκεται. ὁρῶν γὰρ
τὸν ἄνθρωπον ἀναλύω τοῦτον εἰς τὰ ἐξ ὧν ἡ φύσις αὐτοῦ συνίσταται,
25 ἤγουν τὸ λογικόν, τὸ θνητόν, τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, καὶ οὕτως
λαμβάνων συνίστημι τὸν ὁρισμόν. [ἀνάλυσίς ἐστιν ἡ ἀπὸ τῶν μερικῶν καὶ
καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὰ καθόλου ἄνοδος ἄχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ γενικωτάτου γένους.
ἔστιν ἀνάλυσις καὶ ἡ ἀπὸ γνωστοῦ τινος εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ αἴτια ἐπά-
νοδος, ἐξ ὧν τὸ εἶναι ἔχει καὶ τὸ γνωρίζεσθαι· καθ' ὃ σημαινόμενον τῆς 40
30 ἀναλύσεως καὶ ἡ ἀποδεικτικὴ ἀνάλυσις λέγεται. ἀνάλυσίς ἐστι καὶ ἡ ἐκ
τῶν αἰτιατῶν καὶ ὑστέρων ἀναδρομὴ ἐπὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ αἴτια, ἐξ ὧν
τὰ αἰτιατὰ τὴν σύστασιν ἔχουσιν. εἴληπται δὲ ἡ λέξις μεταφορικῶς ἀπὸ
τῶν ἀποδήμων καὶ ἀναστρεφόντων εἰς τὰ οἰκεῖα· καὶ ἡ εἰς τὰ οἰκεῖα γὰρ
ἀπὸ τῶν ξένων ἐπάνοδος ἀνάλυσις λέγεται. λέγεται ἀνάλυσις καὶ ἡ ἀπὸ
35 τῶν συνθέτων ὁδὸς ἐπὶ τὰ ἁπλᾶ ἐξ ὧν συνετέθησαν. ἔστι καὶ συλλο-

---

1 περὶ ἀναλύσεως τοῦ συλλογισμοῦ a 4 καὶ om. a καὶ ἐκεῖ conicio ἐν ἀρχῇ τῶν τριῶν σχ.] Anal. Pr. I 1 p. 24a 10 5 ἀποδείξεώς a 6 τοῦ ἓν κάτου (sic) a ἄρα om. a 7 καθὸ — 8. 9 ἀναλύσεως om. a 10 αἰτιατῶν om. a 11. 12 αἰσθήσει ὡς ἡ mrg. E1 17 σειομένη a 18 καὶ σήραγξιν om. a 18. 19 ἐν τῇ — ἀπο-κλείεται om. a 21 ἤγουν a: ἢ οὖν b 22 τὸ κῦρος ἔχει ὁ μέσος ὅρος Ca 24 αὐτοῦ om. a 26 — p. 336,2 ἀνάλυσίς — ὅρους seclusi 27 γένους om. a 28 post καὶ alt. add. εἰς a 30 ἡ ἀπόδειξις a 31 τῶν αὐτῶν a 32 ἔχει a 33 ἀναστραφέντων a γὰρ om. a 35 ἐπὶ τὰ ἁπλᾶ mrg. F1 5. p. 335, 1 δὲ συλλογισμοῦ a

γισμῶν ἀνάλυσις εἰς τὰ σχήματα· ἀναλύομεν γὰρ τὸν συλλογισμὸν εἰς τὰς προτάσεις καὶ τοὺς ὅρους.] |

p. 89b23 Τὰ ζητούμενά ἐστιν ἴσα τὸν ἀριθμόν. 75v

Ὅσα, φησίν, εἰσὶ τὰ ζητούμενα προβλήματα, τοσοῦτοί εἰσι καὶ οἱ 5 τρόποι καθ' οὓς ἐπιστάμεθα καὶ γινώσκομεν. τέσσαρα δέ εἰσι τὰ ζητούμενα· τέσσαρες ἄρα καὶ οἱ τρόποι καθ' οὓς γινώσκομεν. ὥσπερ γὰρ τὸ πρόβλημα καὶ τὸ συμπέρασμα ταὐτὰ μέν εἰσι τῷ ὑποκειμένῳ, τῷ δὲ λόγῳ ἕτερα (οἷον 'ἡ ψυχὴ ἀθάνατος' καὶ πρόβλημά ἐστι καὶ συμπέρασμα· ὅταν 10 γὰρ προβάλληται εἰς ζήτησιν καὶ αἰτῶμεν τοῦτο ἀποδεῖξαι, λέγεται πρό-10 βλημα· ὅταν δὲ ἀποδειχθῇ, λέγεται συμπέρασμα), οὕτω καὶ τὰ ζητούμενα καὶ τὰ γινωσκόμενα ταὐτὰ μέν εἰσι τῷ ὑποκειμένῳ, τῷ δὲ λόγῳ ἕτερα. εἰ μὲν γὰρ ἀγνοῶ ὅτι θεός ἐστιν ἢ κένταυρος, λέγεται ζήτημα· ζητῶ γὰρ εἰ ἔστι φύσις θεοῦ ἢ κενταύρου. ὅταν δὲ μάθω ὅτι ἔστι, πέπαυμαι τῆς τοιαύτης ζητήσεως· τὸ γὰρ πρώην μοι ἀγνοούμενον καὶ διὰ τοῦτο ζητού- 15 15 μενον γέγονε γινωσκόμενον. καὶ πάλιν μεταβαίνω εἰς ἕτερον ἀγνοούμενον ζήτημα· ζητῶ γὰρ τί ἐστι θεὸς καὶ τί κένταυρος. καὶ μαθὼν καὶ τοῦτο πέπαυμαι τῆς ζητήσεως· γέγονε γάρ μοι γινωσκόμενον τὸ ζητούμενον. εἰς τέσσαρα ἄρα ἀνάγονται τὰ ζητούμενα καὶ εἰς τέσσαρα τὰ γινωσκόμενα πάντα· ταῦτα γάρ, ὡς εἴπομεν, εἰσὶ τῷ ὑποκειμένῳ ταὐτά. εἰσὶ δὲ ταῦτα 20 τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστι, τὸ ὅτι ἔστι καὶ τὸ διότι. τούτων δὲ τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστιν εἰσὶν ἁπλᾶ, τὸ δὲ ὅτι καὶ τὸ διότι σύνθετα. ἐκεῖνα 20 μὲν γὰρ περὶ ἁπλοῦ τινος καὶ ἑνὸς ὅρου τὴν ζήτησιν ἔχουσιν· οἷον εἰ ἔστι τις αἰτία τῆς ὑπάρξεως τῆς σελήνης. τὸ δὲ ὅτι καὶ διὰ τί ἐπὶ συνθέτου τὴν ζήτησιν ἔχουσι· ζητοῦμεν γὰρ ἆρα ἔστι τι αἴτιον δι' οὗ τὸ ἐκλείπειν 25 ὑπάρχει τῇ σελήνῃ, καὶ εὑρόντες ὅτι ἔστι ζητοῦμεν τὸ διὰ τί τὸ ἐκλείπειν ὑπάρχει τῇ σελήνῃ. τὸ ὅτι δὲ καὶ τὸ διότι ὡς ἐπὶ συνθέτου τὴν ζήτησιν ἔχοντα προέταξε τοῦ εἰ ἔστι καὶ τί ἐστι τῶν ἐπὶ ἁπλῶν τὴν ζήτησιν ἐχόντων· πρότερα γὰρ ἡμῖν καὶ γνωριμώτερα τὰ σύνθετα, ὡς τῇ φύσει τὰ ἁπλᾶ. ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν ὅτι εἰσὶ σύνθετα προβλήματα τὰ ζητούμενα 30 εἶπε τὸ εἰς ἀριθμὸν θέντες· ὁ γὰρ ἀριθμὸς ἐκ συνθέσεως καὶ πλήθους 25 μονάδων συνίσταται, ὡς ἡ δυὰς καὶ ἡ τριάς. ἡ δὲ μονὰς ἁπλῆ ἐστι· καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἁπλᾶ προβλήματα λέγεται μοναδικὰ καὶ ἑνιαῖα.

Ὅταν γὰρ ζητῶμεν πότερον τόδε ἐστὶν ἢ τόδε, ἤτοι τὸ ἐκλείπειν ἢ τὸ σφαιροειδὲς ὑπάρχειν τῇ σελήνῃ, τὸ ὅτι ζητοῦμεν. σημεῖον δὲ 35 τούτου, ὅτι ζητοῦμεν τὸ ὅτι· εὑρόντες γὰρ τοῦτο οὐκέτι περὶ τούτου ζητοῦμεν.

---

6 post ἄρα add. εἰσὶ a post γὰρ add. καὶ a 7 τὸ om. a 8 καὶ συμπέρασμά ἐστιν a 12 ἀγνοῶν a 16 ἐστι om. C post τί alt. add. ἐστι E καὶ tert. om. a 19 εἶπον a 20 τί—εἰ a καὶ primum transposui: post ἐστι colloc. CEF: om. a τὸ quart. superscr. C διότι a Arist.: διατί CEF 23 ὑπάρξεως, ⟨οἷον τῆς ἐκλείψεως⟩ conicio τὸ δὲ — 25 τῇ σελήνῃ om. a συνθέτου scripsi: σύνθετα CEF 24 ἆρα scripsi: ὅτι CEF 26 δὲ om. a σύνθετα a 27 προσέταξε a 28 γὰρ superscr. C 29 ὅτι CEF: τί a τά om. ab ζητοῦντες b 31 ἡ alt. om. CFa 33 ἢ E Arist.: om. CFa 34 immo ὑπάρχει 35 τοῦτο (ante ὅτι) a

p. 89b31 Ταῦτα μὲν οὕτως. 75v

Ἤγουν τὸ ὅτι καὶ τὸ διὰ τί οὕτως ζητοῦμεν, ἤγουν ἐπὶ συνθέτου τινὸς προβλήματος. σύνθετον δέ ἐστι πρόβλημα τὸ ἔχον ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον.

5 Ἔνια δ' ἄλλον τρόπον, ἤγουν ἡ δὲ ζήτησις τοῦ εἰ ἔστι καὶ τί ἐστιν ἐπὶ ἁπλοῦ γίνεταί τινος ὅρου καὶ ἑνός, οἷον εἰ ἔστι κένταυρος, ἢ τί ἐστι κένταυρος.

p. 89b33 Τὸ δ' εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἁπλῶς λέγω.

Τοῦτο εἴρηκε διαιρῶν τὸ ὅτι ἀπὸ τοῦ εἰ ἔστιν· φαίνεται γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ 10 ὅτι ὅτι ζητοῦμεν τὸ εἰ ἔστιν, ἤγουν εἰ ἔστι τι αἴτιον τοῦ ἐκλείπειν τὴν σελήνην. καὶ φησὶν ὅτι, εἰ καὶ ἄμφω τὸ εἰ ἔστι ζητοῦσιν, ἀλλὰ τὸ μὲν ὅτι ζητεῖ εἰ ἔστι τι αἴτιον τοῦ ὑπάρχειν τὸ λευκὸν τῷ ἀνθρώπῳ ἢ μή, 40 ὄντος τοῦ ἔστι προσκατηγορουμένου· ἐπὶ δὲ τοῦ εἰ ἔστιν οὐ ζητοῦμεν εἰ ἔστι τι αἴτιον τοῦ ὑπάρχειν τόδε τῷδε, ἀλλ' ἕνα ὅρον λαβόντες, οἷον θεὸν 15 ἢ ψυχήν, ζητοῦμεν ἐπὶ τούτου εἰ ἔστι θεὸς ἢ ψυχή, ὄντος τοῦ ἔστι κατηγορουμένου, καὶ εὑρόντες τοῦτο ζητοῦμεν τὸ τί ἐστι.

p. 89b37 Ζητοῦμεν δέ, ὅταν ζητῶμεν τὸ ὅτι.

Δείξας ἄνωθεν τέσσαρα εἶναι τὰ ζητήματα καὶ διαιρήσας αὐτὰ εἴς τε 45 τὰ ἁπλᾶ καὶ τὰ σύνθετα νῦν πρὸς πλείονα σαφηνισμὸν τούτων ἐπιδιαιρεῖ 20 ταῦτα. καὶ τὸ μὲν εἰ ἔστι καὶ ὅτι ἔστι ταυτίζει καὶ εἰς ἓν τάττει, καθὸ καὶ ἄμφω ἐὰν ἔστι τις αἰτία ζητοῦσι τοῦ πράγματος, κἂν τὸ εἰ ἔστιν αἰτίαν ζητῇ ἑνός τινος ὅρου ὑποκειμένου, νοῦ ἢ ψυχῆς, τὸ δὲ ὅτι ἔστι ζητῇ αἰτίαν πράγματός τινος ἐν ὑποκειμένῳ θεωρουμένου, οἷον εἰ ἔστι τις αἰτία τοῦ τὴν ἔκλειψιν ὑπάρχειν τῷ ἡλίῳ ἢ τῇ σελήνῃ. τὸ δὲ τί ἐστι καὶ τὸ 25 διὰ τί πάλιν ταυτίζει, καθὸ τὸ μὲν τί ἐστι ζητεῖ τὸν ὁρισμὸν τοῦ πράγ- 50 ματος, τῆς ἐκλείψεως αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν ληφθείσης, τὸ δὲ διὰ τί λαμβάνει τοῦτον τὸν ὁρισμὸν μέσον ὅρον ἐν τῇ ἀποδείξει τοῦ διὰ τί ἡ σελήνη ἐκλείπει. ἅμα δὲ καὶ δείκνυσιν ὅτι τὰ τέσσαρα ζητήματα εἰς τὴν ἀπόδειξιν χρησιμεύουσι· πάντα γὰρ τὴν αἰτίαν ζητοῦσι· τὸ δὲ αἴτιον τὸ μέσον 30 ἐστί. συλλογίζεται οὖν ἐν πρώτῳ σχήματι οὕτως· ἐν πᾶσι τοῖς ζητουμένοις τὸ αἴτιον ζητεῖται· τοῦτο δὲ τὸ μέσον ἐστίν· ἐν πᾶσιν ἄρα τοῖς ζητουμένοις τὸ μέσον ἐστίν. |

2 τὸ alt. om. EF διότι a ἤγουν om. a 2. 3 προβλήματός τινος E 6 ἐπὶ CEF: μὴ a 10 ζητούμενον, om. alt. ὅτι a τοῦ ἐκλείπειν — 12 αἴτιον iterat a 11 καὶ εἰ E 12 τὸ λευκὸν—14 ὑπάρχειν om. a 17 post ὅταν add. μὲν a Arist. (om. d M) 18 Ἄνωθεν δείξας ὅτι τέσσαρά εἰσι τὰ ζητούμενα a 20 ante ὅτι add. τὸ a 22 ⟨οἷον⟩ νοῦ conicio ζητῇ alt. F: ζητεῖ CEa 23 οἷον — 24 σελήνῃ om. a 24 καὶ CEF: ἢ a 25 post διατί add. ἐστι a 28 ζητούμενα a 29 πάντως a

p. 89b39 Ἢ τὸ ἐπὶ μέρους ἢ τὸ ἁπλῶς. 76r

Διὰ μὲν τοῦ ἐπὶ μέρους ἐδήλωσε τὰ σύνθετα ζητούμενα προβλήματα διὰ τοῦ ὅτι· τὰ γὰρ σύνθετα διαιροῦνται εἰς ὑποκείμενα καὶ κατηγορούμενα καὶ μερίζονται. ἢ ἐκάλεσεν ἐπὶ μέρους τὰ σύνθετα, διότι ἡ σύν-
5 θεσις μερικεύει τὸ πρᾶγμα. ἡ γὰρ οὐσία ἡ γενικωτάτη λεγομένη καὶ ἐπὶ 10 τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν οὐσιῶν, εἰ προσλάβοι τὸ σῶμα, μερικεύεται καὶ ἐπὶ μόνων τῶν αἰσθητῶν λαμβάνεται· ἐπεὶ δὲ αἱ αἰσθηταὶ οὐσίαι ἢ ἔμψυχοί εἰσιν ἢ ἄψυχοι, προσλαβοῦσα τὸ ἔμψυχον ἐμερικεύθη ἐπὶ μόνων τῶν ἐμψύχων· εἰ δὲ τὸ λογικόν, ἔτι μερικεύεται. διὰ δὲ τοῦ ἁπλῶς
10 ἐδήλωσε τὸ ἁπλοῦν πρᾶγμα, οὗ τὴν αἰτίαν ζητεῖ τὸ εἰ ἔστιν.

Εἰ γὰρ ἔστι τι, ἤγουν αἰτία τοῦ ἐκλείπειν τὴν σελήνην ἢ αὔξειν, ζητοῦμεν. ἁπλῶς δὲ ζητεῖς εἰ ἔστι τις αἰτία ἑνός τινος ὅρου, οἷον τίς ἐστιν αἰτία τοῦ εἶναι σελήνην ἢ νύκτα. 15

p. 90a9 Τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ εἶναι μὴ τοδί.

15 Ἤγουν τὸ ζητεῖν εἰ ἔστι τις αἰτία τοῦ εἶναι μὴ τόδε ἢ τόδε, ἤγουν μὴ σύνθετόν τι, ἀλλ' ἁπλῶς ζητεῖν οὐσίαν ἑνός τινος ὅρου ὑπο- 20 κειμένου, ἤγουν γῆς ἢ ἡλίου, εἴτε μὴ ἁπλῶς ζητεῖς αἰτίαν ἑνός τινος ἁπλουστάτου ἀλλά τινος θεωρουμένου ἔν τινι ὑποκειμένῳ ἢ καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκός, τουτέστι συνθέτου τινός, τὸ μέσον ἐστὶ τὸ ζητού-
20 μενον.

p. 90a13 Τὸ δὲ τὶ ἔκλειψιν.

Τὸ τὶ δηλοῖ τὰ συμβεβηκότα καὶ πάθη τὰ ὑπάρχοντα ἔν τινι· οἷον ἡ ἔκλειψις ἐν τῇ σελήνῃ θεωρεῖται κατὰ συμβεβηκός, τὸ δὲ σφαιρικὸν σχῆμα καθ' αὑτό. τὸ δὲ ἢ ἐν μέσῳ ἢ μή, τοῦτο δηλοῖ ὡς ἆρά γε
25 ἔστι τις αἰτία τοῦ εἶναι τὴν γῆν μέσην ἢ οὐκ ἔστι; κέντρου γὰρ λόγον ἐπέχει· καθ' ἧς γῆς τὸ μὲν αἰσθητὸν κατηγορεῖται κατὰ συμβεβηκός, τὸ δὲ ἐν τῷ μέσῳ εἶναι τόπῳ καθ' αὑτό. καὶ πάλιν τῷ τριγώνῳ ὑπάρχει τὸ ἴσον καθ' αὑτό· ἔχει γὰρ τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας καθ' αὑτό· τὸ δὲ ἔχειν τὰς δύο πλευρὰς ἀνίσους, ἤγουν μείζους τῆς μιᾶς, κατὰ συμ- 35
30 βεβηκός. συνηρίθμησε δὲ ταῖς οὐσίαις τὸ τρίγωνον ὡς μαθηματικὴν οὐσίαν· τῶν γὰρ οὐσιῶν αἱ μέν εἰσι νοηταί, ὡς ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχή, αἱ δὲ αἰσθητικαί, ὡς ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων, αἱ δὲ διανοηταί, ὡς τὸ τρίγωνον καὶ τὸ τετράγωνον. ἔδειξε γοῦν ὡς ἐν πᾶσι τοῖς ζητήμασι τὸ μέσον

---

3 διὰ δὲ τοῦ ἁπλῶς, τὰ a γὰρ scripsi: δὲ libri 4 ἢ CEF: ἃ καὶ a 6 καὶ νοητῶν om. a εἰς C προσλάβη F: προλάβοι a 7 αἱ CEF: καὶ a αἰσθητικαὶ EF 7. 8 ἔμψυχαί a 8 ante ἐπὶ add. ὅτι C: ἔτι a 11 ἔστι τι CEF: ἐστιν ἢ μὴ ἐστί τι a Arist. 12 ζητεῖν a 13 ἐστιν om. E 15 τὸ CEF: τοῦ a ἢ τόδε om. a 21 lemma om. EF 22 post πάθη add. καὶ a 24 ἢ prius CEFa (A d): εἰ Arist. 25 κενταύρου (quod correxit b) a 27 καὶ πάλιν — 28 ἴσας καθ' αὑτό om. a 33 τὸ prius om. a

ζητεῖται. ἀπορήσειε δ' ἄν τις· ἐπειδὴ τῶν ζητημάτων τὰ μέν εἰσιν ἁπλᾶ 76r
τὰ δὲ σύνθετα, ἐπὶ μὲν τῶν συνθέτων καλῶς ἂν λέγοις τὸ μέσον ζητεῖσθαι,
εἴ γε πᾶν μέσον μεταξὺ δύο ἄκρων ἐστί, τὸ δὲ σύνθετον διαιρεῖται εἰς 40
δύο ὅρους, τόν τε ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον, ὧν μεταξὺ δυνατόν ἐστι
5 μέσον λαβεῖν· ἐπὶ δὲ τῶν ἁπλῶν ζητημάτων, ἐφ' ὧν ζητεῖται ἡ αἰτία ἑνός
τινος ὅρου, πῶς ἐστι δυνατὸν μέσον λαβεῖν ὅρον; καὶ φαμὲν ὅτι ἐπὶ μὲν
τῶν ἁπλῶν οὐσιῶν, ἤγουν τῶν νοητῶν τῶν ἄνευ ὕλης θεωρουμένων, ὡς
ἔστιν ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχή. ἐπὶ τούτων τὸ εἶδος, ἤγουν ὁ ὁρισμός, οὐκ ἄλλο
τί ποτέ ἐστι παρὰ τὸ ὁριστόν. ⟨οἷον⟩ ὁρισμὸς τοῦ νοός ἐστι 'δύναμις ψυχῆς
10 ἀντιληπτικὴ τῶν θείων καὶ νοητῶν'· οὗτος γοῦν ὁ ὁρισμὸς καὶ ὁ νοῦς 45
ταὐτά εἰσι. καὶ εἰ ταὐτὰ καὶ ἕν, πῶς δυνατὸν λαβεῖν μέσον ὅρον αὐτῶν;
ἐπὶ δὲ τῶν συνθέτων καὶ μετὰ ὕλης θεωρουμένων, οἷόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος,
εἰ καὶ ὁ ὁρισμὸς αὐτοῦ, τὸ ζῷον λογικὸν θνητόν, συντέτακται τῷ ἀνθρώπῳ
καὶ ἐν αὐτῷ θεωρεῖται, ἀλλ' οὖν ἐστι δυνατὸν κεχωρισμένως τοῦτον λαβεῖν,
15 καὶ ὅτε κεχωρισμένως ληφθῇ, ἕτερός τις δοκεῖ παρὰ τὸν ἄνθρωπον. καὶ
διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐστὶ δυνατὸν μέσον ὅρον ληφθῆναι τὸ αἴτιον.
ἄλλως τε γνοὺς καὶ αὐτὸς ὡς ἀδύνατόν ἐστιν ἐπὶ τῶν ἁπλῶν οὐσιῶν, νοῦ 50
τε καὶ ψυχῆς, μέσον ὅρον ληφθῆναι. τούτου χάριν παραδείγματα ἔλαβε καὶ
τῶν τεσσάρων πάθη τινὰ καὶ γυμνάζει τὸν λόγον ἐπ' αὐτῶν, ἔνθα καὶ
20 δείκνυσι τὸ αὐτὸ εἶναι τὸ τί ἐστι καὶ τὸ διὰ τί. εἰ γὰρ καὶ ἕτερά εἰσι
τὸ τί ἐστι καὶ τὸ διὰ τί, καθὸ τὸ μὲν ζητεῖται ἐπὶ ἁπλοῦ τὸ δὲ ἐπὶ συν-
θέτου, ἀλλὰ ταὐτὰ μέν εἰσι τῷ ὑποκειμένῳ, τῷ δὲ τρόπῳ τῆς χρήσεως
ἕτερα. ἐν μὲν γὰρ ἐκλείψει πάθει οὔσῃ τῆς σελήνης θεωρεῖται καὶ τὸ τί
καὶ τὸ διὰ τί. χρώμεθα δὲ τούτοις, τῷ τί καὶ | τῷ διὰ τί, ἄλλως καὶ 76v
25 ἄλλως. εἰ μὲν λάβωμεν τὴν ἔκλειψιν αὐτὴν καθ' αὑτήν, ζητοῦμεν τί τὸ
αἴτιον τῆς ἐκλείψεως, καὶ φαμὲν στέρησις φωτὸς τῆς σελήνης ὑπὸ
ἀντιφράξεως τῆς γῆς. εἰ δὲ ζητοῦμεν εἰ ἡ ἔκλειψις ὑπάρχει τῇ σελήνῃ,
ἤγουν διὰ τί ὑπάρχει, λαμβάνομεν μέσον ὅρον τὸ τί ἔστιν, ἤγουν τὴν στέ-
ρησιν τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης τὴν γινομένην ὑπὸ τῆς ἀντιφράξεως τῆς γῆς.
30 ὡσαύτως καὶ ἡ συμφωνία πάθος ἐστὶν ἐν ὀξεῖ φθόγγῳ καὶ βαρεῖ θεωρού- 5
μενον. πλὴν εἰ μὲν ζητεῖς τί ἐστι συμφωνία, ἐρεῖς λόγος ἀριθμῶν ἐν
ὀξεῖ καὶ βαρεῖ. * * * * λόγος δέ ἐστιν ἐν ἀριθμοῖς θεωρούμενος ὁ ἐπί-
τριτος, ὁ ἡμιόλος καὶ ὁ διὰ πασῶν. διὰ πασῶν δὲ λέγω τὸν διπλασίονα λόγον,
ὅταν ὁ βαρὺς φθόγγος δὶς περιέχῃ τὸν ὀξύν. τὸν ἐπίτριτον δὲ ἔχει λόγον,
35 ὅταν ὅλον ἔχῃ τὸν ὀξὺν καὶ τὸ τρίτον αὐτοῦ.

---

2 post ἂν add. καλῶς a λέγῃς Fa 6 ὅρου (post λαβεῖν) E 9 τὸν ὁρισμόν a οἷον addidi ante ψυχῆς add. τῆς a 12 συνθέτων CEF: σωμάτων a ὕλης a 13 ὁ om. a 14 δύνατόν ἐστι E κεχωρισμένως post θεωρεῖται colloc. E: κεχωρισμένον a 15 κἂν ὅτι κεχωρισμένος a ἑτέρα a τι E 16 τούτων a 17 ἁπλῶς a 18 παραδείγματος a 20. 21 εἰ γὰρ — διὰ τί om. a 23 πάθει scripsi: πάθος libri οὔσης a 24 post καὶ alt. add. τῷ a 27 ἡ om. a 29 τῆς alt. om. a 31 λόγῳ ἀριθμῷ a 31. 32 ἐν ὀξεῖ evan. F 32 lac. indicavi; supple εἰ δὲ ζητεῖς διὰ τί συμφωνεῖ τὸ ὀξὺ τῷ βαρεῖ, ἐρεῖς διὰ τὸ λόγον ἔχειν ἀριθμῶν τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ θεωρούμενος om. E 34 δὶς om. a περιέχει E δὲ om. a

Ὅτι δέ ἐστι τοῦ μέσου ἡ ζήτησις, δῆλόν ἐστι καὶ ἀπ' αὐτῆς 76v
τῆς ἐναργείας, ἤγουν τῆς αἰσθήσεως. ἐπὶ γὰρ τῶν ἐπιστητῶν πραγμάτων
(ἐπιστητὸν δέ φημι τὸ τὴν σελήνην ἐκλείπειν), ἐφ' ὅσων τὸ μέσον αἴτιον 10
⟨οὐκ⟩ ἔστιν αἰσθητόν, ἤγουν διὰ τῆς αἰσθήσεως γνωριζόμενον, ζητοῦμεν
5 ἐπὶ τούτων, ἐὰν ἔστι τι αἴτιον τῆς ἐκλείψεως, ὡς πόρρω κατοικοῦντες τῆς
σελήνης καὶ διὰ τοῦτο μὴ ᾐσθημένοι καὶ ὁρῶντες τὸ αἴτιον ταύτης·
οὐ γὰρ ὁρῶμεν πῶς ἡ σελήνη ἀντιφράττεται καὶ παρεμποδίζεται ὡς μὴ
δέχεσθαι τὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας. εἰ δ' ἦμεν ἐπὶ τῆς σελήνης, ὡρῶμεν
ἂν πῶς ἀντιφράττεται ὑπὸ τῆς γῆς, καὶ οὕτως οὐκ ἂν ἐζητοῦμεν εἰ γίνεται
10 ἡ ἔκλειψις ἢ μή, ἀλλ' ἅμα δῆλον ἂν ἦν, ἤγουν ἅμα τῷ ἰδεῖν, πῶς 15
ἐμπεσοῦσα τῷ κώνῳ ἀντιφράττεται καὶ παρεμποδίζεται δέχεσθαι τὰς τοῦ
ἡλίου ἀκτῖνας, ἐγνωρίζομεν ἂν καὶ τὸ αἴτιον.

p. 90a 28 Ἐκ γὰρ τοῦ αἰσθάνεσθαι καὶ τὸ καθόλου.

Τοῦτο λύσις ἐστὶν ἐνστάσεως. ἴσως γάρ τις ἠπόρησεν, εἰ ἡ ἔκλειψις
15 τῆς σελήνης ἐστὶ πρᾶγμα ἐπιστητόν, τὸ δὲ ἐπιστητὸν καὶ αἰσθητόν εἰσιν 20
ἕτερα, ὡς καὶ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ αἴσθησις, πῶς τὴν ἔκλειψιν ἐπιστητὴν
οὖσαν φὴς εἶναι καὶ αἰσθητήν; φησὶν οὖν· οὐ λέγω τὴν καθόλου ἔκλειψιν
τὴν ἀεὶ γινομένην διὰ τὴν ἀντίφραξιν αἰσθητήν, ἀλλ' αἰσθητὴν λέγω ἔκλειψιν
ἣν νῦν ὁρῶ γινομένην. ἐκ γὰρ τοῦ αἰσθάνεσθαι, ἤγουν τῆς αἰσθή-
20 σεως, καὶ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν τοῦτο γινόμενον ἐπισυνάγεται ἡμῖν ἡ τοῦ
καθόλου εἴδησις. ἡ μὲν γὰρ ὅρασις ὁρᾷ ὅτι νῦν ἀντιφράττεται ἡ σελήνη
καὶ ἐκλείπει· ἐκ δὲ τούτου τοῦ μερικοῦ, ὃ πολλάκις εἴδομεν γινόμενον, ἐπε-
γένετο ἡμῖν ἡ καθόλου ἐπιστήμη, ἤγουν ὅτι πᾶσα ἔκλειψις τῆς σελήνης 25
καὶ ἀεὶ γίνεται διὰ τὸν λόγον τῆς ἀντιφράξεως.

25 p. 90a 31 Ὥσπερ οὖν λέγομεν, τὸ τί ἐστιν εἰδέναι.

Τουτέστιν οὕτως λέγω τὸ αἰσθητὸν καὶ τὸ ἐπιστητὸν ταὐτὰ ὥσπερ
καὶ τὸ τί ἐστι καὶ τὸ διὰ τί ταὐτά. ὡς γὰρ τὸ τί καὶ τὸ διὰ τί ταὐτὰ
μέν εἰσι τῷ ὑποκειμένῳ τῷ δὲ λόγῳ καὶ τῷ τρόπῳ τῆς χρήσεως ἕτερα, 30
ὡς ἐπὶ τῆς ἐκλείψεως ἔστιν ἰδεῖν καὶ ἄμφω θεωρούμενα (εἰ γὰρ τὴν ἔκλει-
30 ψιν λάβοις αὐτὴν καθ' αὑτήν, γνοίης ἂν τὴν φύσιν αὐτῆς διὰ τοῦ τί ἐστιν·
εἰ δὲ θεωρεῖς ταύτην ἐν τῇ σελήνῃ ὑπάρχουσαν, δεικνύεις τοῦτο διὰ τοῦ
διὰ τί μέσον λαβὼν ὅρον τὴν ἀντίφραξιν), οὕτως καὶ τὸ αἰσθητὸν καὶ τὸ
ἐπιστητὸν ταὐτά εἰσι τῷ ὑποκειμένῳ τῷ δὲ λόγῳ ἕτερα. ἄμφω γὰρ ἐπὶ
τοῦ ἐκλείπειν τὴν σελήνην θεωροῦνται· τὸ γοῦν ἐκλείπειν τὴν σελήνην
35 αἰσθητὸν μὲν γίνεται, εἰ λάβοις τὴν νῦν γινομένην ἔκλειψιν, ἐπιστητὸν δέ, 35

---

2 ἐνεργείας a τῶν αἰσθητῶν a 3 αἴτιον om. a 4 οὐκ addidi
7 ἡ γῆ a 8 ὁρῶμεν a 10 ἡ om. a 11 κώνῳ CEF: κενὰ a
15 εἰσιν CEF: ἐστιν a 16 post ἡ alt. del. ἔκλειψις C 17 φὴς CEF: φασιν a
20 τοῦ CEF: τοῦτο a ἡμῖν — 21 ἀντιφράττεται om. a 27 τὸ quart. om. C
30 αὐτὴν (post φύσιν) C 31 δὲ post θεωρεῖς in mrg. E διὰ om. a
35 λάβῃς F

εἰ τὴν καθόλου καὶ ἀεὶ γινομένην. τοῦτο δέ, ἤγουν τὸ ταὐτὰ εἶναι τὸ 76v τί καὶ διὰ τί, εἴτε λάβῃς τι τῶν ἁπλῶς θεωρουμένων καὶ μὴ ὑπαρχόντων ἐν ἑτέρῳ, ἤγουν τῶν καθ' αὑτὸ ὑφεστώτων, ὡς ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχή, εἴτε λάβῃς τι τῶν ὑπαρχόντων ἐν ἄλλῳ καὶ θεωρουμένων, ὡς ἡ ἔκλειψις ἐν 5 τῇ σελήνῃ καὶ τὸ δύο ὀρθαὶ ἐν τῷ τριγώνῳ, ἤγουν τὸ ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας. ὡσαύτως καὶ τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον ἐν τῷ τριγώνῳ· αἱ γὰρ δύο πλευραὶ μείζους εἰσὶ τῆς μιᾶς. 40

p. 90a35 Ὅτι μὲν οὖν πάντα τὰ ζητούμενα μέσου ζήτησις.

Δείξας, ὅτι καὶ τὰ τέσσαρα ζητήματα περὶ τοῦ μέσου ζητοῦσι, ζητεῖ 10 καὶ περὶ τοῦ ὅρου, εἰ δυνατόν ἐστιν ἀποδείκνυσθαι ὡς τόδε ἐστὶν ὁρισμὸς τοῦδε, καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς ἀναγωγῆς, ἤγουν καὶ πῶς ἀνάγονται εἰς 45 τὴν ἀπόδειξιν, καὶ τί ἐστιν ὅρος, καὶ τίνων ἐστὶν ὁρισμός. πρὸ δὲ τοῦ ζητῆσαι περὶ τούτων ὧν εἴπομεν διαπορεῖ πρῶτον εἰ ταὐτόν ἐστιν ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις καὶ ὁριστὸν καὶ ἀποδεικτόν. ζητήσειε δ' ἄν τις, εἰ 15 περὶ τῶν ζητημάτων ἐζήτει καὶ τοῦ μέσου, τίνος χάριν μετέπεσεν εἰς τὸ ζητεῖν περὶ ὁρισμοῦ καὶ ὁριστοῦ καὶ ἀποδείξεως καὶ ἀποδεικτοῦ εἰ ταὐτά εἰσιν ἢ ἕτερα. καὶ φαμέν, ὡς ἐπειδὴ προσεχῶς εἴρηκε τὸ τί καὶ διὰ τί ταὐτόν, δηλοῖ δὲ τὸ τί ἐστι τὸν ὁρισμόν, τὸ δὲ διὰ τί τὴν ἀπόδειξιν, ἵνα 50 μή τις ὑπολάβῃ ταὐτὸν εἶναι τὸν ὁρισμὸν καὶ τὴν ἀπόδειξιν, τούτου χάριν 20 ἠναγκάσθη διαφορὰν δοῦναι πρῶτον τούτων. ἀνέδραμε δὲ εἰς τὸ καθολικώτερον, εἰς τὸν συλλογισμόν. εἰ γὰρ δείξει ὡς ὁ ὁρισμὸς καὶ ὁ συλλογισμός εἰσιν ἕτερα καὶ τὸ ὁριστὸν καὶ τὸ συλλογιστόν, ἀνάγκη λοιπὸν καὶ τὴν ἀπόδειξιν καὶ τὸν ὁρισμὸν ἕτερα εἶναι καὶ τὸ ὁριστὸν καὶ τὸ ἀποδεικτόν· εἶδος γὰρ τοῦ συλλογισμοῦ ἡ ἀπόδειξις. ἐρωτήσας γοῦν καὶ ἀπορήσας εἰ 25 ἔστι δυνατὸν τὸ αὐτὸ καὶ ἓν καὶ δι' ὁρισμοῦ εἰδέναι καὶ | δι' ἀποδείξεως, 77r ὡς εἶναι τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ ὁριστὸν καὶ ἀποδεικτόν, ἐπάγει τὴν ἀπόκρισιν 'ἢ ἀδύνατον τοῦτο'. καὶ συλλογίζεται ἐν πρώτῳ σχήματι οὕτως· ὁ ὁρισμὸς τὸ τί ἐστι σημαίνει· πᾶν δὲ τὸ τί ἐστι καθόλου καὶ κατηγορικόν· πᾶς ἄρα ὁρισμὸς καθόλου καὶ κατηγορικός. οὐ πάντες δὲ οἱ συλλογισμοὶ καθόλου 30 καὶ κατηγορικοί εἰσιν· οἱ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι ἀποφατικοί εἰσιν, οἱ δὲ ἐν τῷ τρίτῳ μερικοί. συλλογίζεται δὲ ἐν δευτέρῳ σχήματι οὕτως· 5 πᾶν τὸ τί ἐστιν, ἤγουν ὁ ὁρισμὸς καθόλου καὶ κατηγορικός ἐστιν· οὐ πᾶς δὲ συλλογισμὸς καθόλου καὶ κατηγρικός ἐστιν· οὐ πᾶς ἄρα συλλογισμὸς τὸ τί ἐστι δηλοῖ.

---

1 δὲ CEF: γοῦν a   2 post καὶ prius add. τὸ a   λάβοις itemque vs. 4 E a   10 καὶ CEF: δὲ a: om. b   11 post τίς add. ἐστιν a   12 τί CEF: τίς a   14 ἀποδεικτικόν EF   ζητήσειε Z: ζητήσει EFa: ζητήσοι C   15 εἰς CEF: ἐπὶ a   16 ἀπόδειξις καὶ ἀποδεικτὸν, ἢ a   21 ὁ utrumque om. a   22 εἰσιν om. E   συλλογιστικόν E   23 τὸ alt. Z: om. CEFa   25 αὐτὸ καὶ om. EF   27 ἢ δι' ἀδυνάτου a   28 et 29 καὶ om. a   29 κατηγορικόν a   31 εἰ (ante δὲ) a   post οὕτως add. ὁρισμός a   32 τὸ om. a   ὁ om. a   32 et 33 καὶ om. a   33 δὲ om. a   ἐστι ante καθόλου colloc. E

p. 90a38 Ἀρχὴ δ' ἔστω τῶν μελλόντων. 77

Τὰ ἐχόμενα ἢ τὰ προσεχῶς ῥηθέντα νόησον, καὶ νοεῖται οὕτως· ἀρχὴ δὲ ἔστω τῶν μελλόντων ῥηθῆναι περὶ ὁρισμοῦ καὶ ἀποδείξεως, ἥτις ἐστὶν οἰκεία τοῖς ἐχομένοις, ἤγουν τοῖς προσεχῶς ῥηθεῖσιν, ἵνα καὶ
5 εὐσυνάρτητος ὁ λόγος γένηται· προσεχῶς δὲ εἴρηκεν ὡς τὸ τί καὶ διὰ τί εἰσι ταὐτά. ἢ ἐχόμενα νόει τὰ προσεχῶς μέλλοντα ῥηθῆναι· ἀρχὴ γὰρ 15 ἔστω, φησί, τῶν μελλόντων ῥηθῆναι περὶ ὁρισμοῦ καὶ περὶ ἀποδείξεως οἰκεία τοῖς προσεχῶς ῥηθησομένοις. πρὸ γὰρ τοῦ ζητῆσαι, τί ἐστιν ὁρισμὸς καὶ τίνων καὶ εἰ ἀπόδειξις ἔστιν αὐτοῦ, ζητεῖ προσεχῶς εἰ ταὐτόν ἐστι τὸ
10 ὁριστὸν καὶ συλλογιστὸν καὶ ὁ ὁρισμὸς καὶ συλλογισμός.

p. 90b7 Εἶτα οὐδὲ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι.

Δείξας, ὅτι οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ σχήματι συλλογισμοὶ ὁρισμοὶ οὐκ εἰσίν, δείκνυσιν ὅτι οὐδὲ οἱ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καταφατικοὶ ὁρισμοί εἰσι, διότι ὁ μὲν συλλογισμὸς δείκνυσί τι πάθος ὑπάρχον ἔν τινι ὑποκει-
15 μένῳ, οἷον τὸ ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ὑπάρχειν τῷ τριγώνῳ· δείκνυσι δὲ τοῦτο διὰ μέσου τοῦ 'δυσὶ ταῖς ἐφεξῆς ἴσαι εἰσίν'. ὁ δὲ ὁρισμὸς οὐ δείκνυσί τι πάθος ὑπάρχον τινὶ ὑποκειμένῳ ἀλλ' οὐσίαν 25 ἑνός τινος ὑποκειμένου· τρίγωνον γάρ φαμεν τὸ ὑπὸ τριῶν γραμμῶν περιεχόμενον. εἰ δέ τις εἴποι 'πῶς φὴς τὸν ὁρισμὸν οὐσίαν δηλοῦν; δηλοῖ
20 γὰρ καὶ συμβεβηκός· λευκὸν γάρ ἐστι χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως', λέγομεν ὡς καὶ τὸ λευκὸν χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως τὸ εἶδος τοῦ λευκοῦ δηλοῖ, τὸ δὲ εἶδος φύσιν καὶ οὐσίαν σημαίνει· πᾶσα γὰρ ὕπαρξις οὐσία λέγεται.

Λόγος δέ ἐστι τούτου, τοῦ εἶναι καὶ τὸν ὁρισμὸν καὶ τὴν ἀπόδειξιν 30 ἕτερον, διότι τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἀποδεικτὸν οὐκ ἄλλο τί ἐστιν ἀλλ' ἢ
25 τὸ ἔχειν ἀπόδειξιν, ἤγουν τὸ δι' ἀποδείξεως γινώσκειν αὐτό.

Ὥστ' εἰ ἐπὶ τῶν τοιούτων, ἤγουν τῶν ἀποδεικτῶν, ἀπόδειξίς ἐστιν ἡ ταῦτα παριστῶσα, δῆλον ὡς ὁρισμὸς αὐτῶν οὐκ ἔσται, ἤγουν οὐχὶ 35 καὶ δι' ὁρισμοῦ αὐτὰ γνωσόμεθα· εἰ γὰρ δώσομεν τὸ ἀποδεικτὸν δι' ὁρισμοῦ γινώσκεσθαι, ἐπίσταιτο ἄν τις τὸ ἀποδεικτὸν δι' ὁρισμοῦ, οὐ μέντοι δι' ἀπο-
30 δείξεως, ὃ ἀδύνατον.

---

2 τὰ prius om. a ἢ CEF: δὲ a 4 ἤγουν CEF: καὶ a 5 ἀσυνάρτητος a γίνηται, ut videtur, pr. C 5. 6 τὸ τί εἰσι καὶ διὰ τί E 7 ἐστι a περὶ alt. om. a 9 καὶ εἰ CEF: ἢ a ἔστιν om. C 10 ante συλλογιστὸν add. τὸ a ὁ om. a 11 τῶν om. EF 12 οἱ post σχήματι colloc. a καὶ τρίτῳ om. a 13 οἱ om. a 13. 14 καταφατικοὶ ὁρισμοί εἰσι (ὁρισμοί εἰσι mrg. E) CEF: συλλογισμὸς, ὁρισμός ἐστι καταφατικός a 15 ὑπάρχει a: fort. ὑπάρχον 16 post ἐφεξῆς add. ὅτι a: fort. post τοῦ transponendum 17 οἱ δὲ ὁρισμοὶ a ἐνυπάρχον a 18 τινὸς ἑνὸς EF 19 φὴς CEF: φησι a 20 καὶ om. a φύσιν CEF: φησι a 23 λόγος δέ ἐστι τούτου C, om. τούτου EF: τούτου δὲ λόγος, ὅτι— τὸ ἀπόδειξιν ἔχει lemma a καὶ prius om. fort. recte a 24 τὸν ἀποδεικτικὸν a 26 εἰ a Arist.: ἐὰν CEF 27 post ὡς add. ὁ CEF: om. a 29 post ἐπίσταιτο add. γὰρ a 30 ἢ ἀδυνάτου a

p. 90b 13 Οὐδὲν γὰρ κωλύει μὴ ἅμα.

Τοῦτο λύσις ἐστὶν ἐνστάσεως καὶ ἀπορίας. ἴσως γάρ τις ἐζήτησεν, 77r ἆρά γε οὐκ ἔστι δυνατὸν τὸ αὐτὸ γνῶναι καὶ δι' ὁρισμοῦ καὶ δι' ἀποδεί- 40 ξεως. λύων γοῦν τὴν ἀπορίαν φησίν· οὐδὲν γὰρ κωλύει ἔχειν τοῦ αὐτοῦ 5 καὶ ἑνὸς γνῶσιν καὶ δι' ὁρισμοῦ καὶ ⟨δι'⟩ ἀποδείξεως, ἀλλ' οὐχ ἅμα, ἤγουν ὡσαύτως, ἀλλὰ κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον λόγον. εἰ γὰρ ἔκλειψις καὶ ἐν τῇ σελήνῃ θεωρεῖται, ἀλλ' οὖν δυνάμεθα ταύτην χωρίσαι αὐτῆς καὶ ἐν ἐπινοίᾳ μόνῃ αὐτὴν καθ' αὑτὴν λαβεῖν· ἣν καὶ δι' ὁρισμοῦ γνωσόμεθα ὡς ἔστιν ἀντίφραξις ὑπὸ γῆς. εἰ δὲ θεωροῦμεν τὴν ἔκλειψιν ἐν τῇ σελήνῃ, 10 ἀποδείξομεν ταύτην ὑπάρχειν τῇ σελήνῃ δι' ἀποδείξεως. ὡσαύτως καὶ τὸ ἰσόπλευρον τρίγωνον ἔστι καὶ δι' ὁρισμοῦ καὶ δι' ἀποδείξεως γνῶναι, ἀλλ' ἄλλως καὶ ἄλλως. δι' ὁρισμοῦ μέν, ὅταν εἴπω 'ἰσόπλευρόν ἐστι τρίγωνον 45 τὸ ὑπὸ τριῶν ἴσων πλευρῶν συγκείμενον'. ἔστι δὲ καὶ ἀποδεικτικῶς δεῖξαι τοῦτο, ὡς ἔχει τὰς τρεῖς πλευρὰς ἴσας, οὕτως· ὅταν δύο κύκλοι διὰ τῶν 15 κέντρων περιαχθέντες τέμνωσιν ἀλλήλους καὶ τὴν αὐτὴν διάμετρον ἔχωσι, τότε τὸ ἐκ τῆς διαμέτρου συγκείμενον τρίγωνον καὶ τῶν δύο εὐθειῶν τῶν ἀπὸ τῆς ἁφῆς ἀχθεισῶν ἄχρι τῶν κέντρων ἰσόπλευρόν ἐστιν· αἱ γὰρ ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐκβαλλόμεναι εὐθεῖαι ἴσαι ἀλλήλαις εἰσίν.

Ἔστι δὲ πιστώσασθαι καὶ βεβαιῶσαι τοῦτο καὶ δι' ἐπαγωγῆς· οὐδὲ 50 20 γὰρ πώποτε δι' ὁρισμοῦ ἔγνωμέν τι τῶν ὑπαρχόντων ἔν τινι καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκός, ἤγουν τι τῶν ἀποδεικτῶν· καθ' αὑτὸ γάρ ἐστι τῇ σελήνῃ τὸ σφαιρικὸν σχῆμα, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὸ ἐκλείπειν.

p. 90b 16 Ἔτι εἰ ὁ ὁρισμὸς οὐσίας τις γνωρισμός. |

Ἤγουν ἐὰν ὁ ὁρισμὸς οὐσίαν δηλοῖ, τὰ δὲ τοιαῦτα, τὰ ἀποδεικτά, 77v 25 οὐκ οὐσίαι εἰσὶν ἀλλὰ πάθη ἔν τινι ὑποκειμένῳ θεωρούμενα, λοιπὸν ἄρα ἡ ἀπόδειξις ὁρισμὸς οὐκ ἔστιν οὐδὲ τὸ ἀποδεικτὸν δι' ὁρισμοῦ γινώσκεται.

Ὅτι μὲν οὖν τὸ ἀποδεικτὸν οὐκ ἔστι καὶ δι' ὁρισμοῦ εἰδέναι, δῆλον. ἀντιστρέφει δὲ πάλιν καὶ ζητεῖ, τί δὲ καὶ ὃ ἔστι δι' ὁρισμοῦ εἰδέναι, ἤγουν τὸ ὁριστόν, καὶ δι' ἀποδείξεως ἔστιν εἰδέναι ἢ οὔ; καὶ φησὶν εἷς 5 30 μὲν δὴ λόγος καὶ περὶ τούτου ὁ αὐτός. ὡς γὰρ τὸ ἀποδεικτὸν ἐδείξαμεν μὴ εἶναι δυνατὸν δι' ὁρισμοῦ εἰδέναι, οὕτω καὶ τὸ ὁριστὸν δειχθήσεται μὴ δυνατὸν εἶναι δι' ἀποδείξεως γινώσκεσθαι, λαβόντες ὡς ὁμολογούμενον ὅτι παντὸς ἑνὸς πράγματος καθὸ ἓν μία ἐστὶν ἐπιστήμη καὶ 10 γνῶσις, ἢ ἡ δι' ὁρισμοῦ ἢ ἡ δι' ἀποδείξεως. εἰ γοῦν τὸ ἐπίστασθαι τὸ

2 ἐνστάσεώς ἐστι E 4 λύων—5 ἀποδείξεως om. a οὖν τὴν ἔνστασιν C γὰρ om. C 5 γνῶσιν καὶ ἑνὸς E δι' alt. addidi cf. vs. 11 6 εἰ scripsi: ἡ libri 8 μόνον a 10 ἀπεδείξαμεν a 11 καὶ prius om. a δι' alt. a: om. CEF 13 καὶ om. a 15 τέμωσιν a τὴν διάμετρον ἔχωσι τὴν αὐτὴν a 19. 20 οὐ γάρ ποτε a 21 ἀποδεικτῶν scripsi: ἀποδεικτικῶν libri 23 τινος C (B D M n u) 24 τὰ alt. om. a ἀποδεικτά scripsi: ἀποδεικτικά libri 26 τὸ om. a 27 ante ὅτι add. ex Arist. ὅτι μὲν τοίνυν οὐκ ἔστιν ὁρισμός C 27. 28 δῆλον—εἰδέναι om. a 28 post εἰδέναι del. δῆλον. ἀντιστρέφει δὲ πάλιν C 32 an λαβόντων? 33 ἓν a: ἑνὸς CEF

ἀποδεικτόν ἐστι τὸ δι' ἀποδείξεως γινώσκειν αὐτό, εἰ τὸ ὁριστόν ἐστι καὶ 77v τὸ ἀποδεικτὸν ταὐτά, συμβήσεταί τι ἀδύνατον, ὅτι ὁ ἔχων τὸν ὁρισμόν, ἤγουν ὁ γινώσκων τι δι' ὁρισμοῦ, ἐπιστήσεται αὐτὸ ἄνευ ἀποδείξεως, ὃ ἄτοπον.

5 p. 90b24 Ἔτι αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων.

Ἐὰν οἱ ὁρισμοί εἰσιν ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων, αἱ δὲ ἀρχαὶ ἀνα- 20 πόδεικτοι, λοιπὸν καὶ οἱ ὁρισμοὶ ἀναπόδεικτοι ἔσονται. εἰ δὲ οἱ ὁρισμοί εἰσιν ἀποδεικτοί, ἀνάγκη καὶ τῶν ὁρισμῶν ἕτερα λαβεῖν ἀρχοειδέστερα, εἴ γε πᾶσα ἀπόδειξις ἐξ ἀρχῶν τινων καὶ πρώτων γίνεται, καὶ τούτων ἕτερον 10 πρότερον, καὶ τοῦτο ἐπ' ἄπειρον. καὶ εἰ οὐκ ἔστι λαβεῖν ἀρχὰς διὰ τὸ ἀεὶ εὑρίσκειν ἀρχοειδέστερα, ἀναιρεῖται ἡ ἀπόδειξις καὶ οὐκ ἔσται. ἢ εἰ μέλλει εἶναι ἀπόδειξις, ἀνάγκη τὰ πρῶτα καὶ κατὰ τὴν ἀρχήν, τοὺς ὁρισμούς, εἶναι ἀναποδείκτους. καὶ εἰ ἀναπόδεικτοι οὗτοι, λοιπὸν ἄρα καὶ ὁ 25 ὁρισμὸς καὶ ἡ ἀπόδειξις ἕτερα. καὶ εἰ ἕτερα ταῦτα, πῶς ἔσται τὸ αὐτὸ 15 καὶ δι' ὁρισμοῦ εἰδέναι καὶ δι' ἀποδείξεως; εἶτα ἐπαπορεῖ, εἰ καὶ πᾶν τὸ δι' ὁρισμοῦ γνωστὸν οὐκ ἔστι δυνατὸν καὶ δι' ἀποδείξεως γινώσκεσθαι, ἄρα ἔσται τι ὃ καὶ δι' ὁρισμοῦ καὶ δι' ἀποδείξεως ἀνάγκη γινώσκεσθαι, ὡς εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ὁριστὸν καὶ ἀποδεικτόν; καὶ φησὶν ἢ ἀδύνατον· οὐ γάρ ἐστι δυνατὸν ἀπόδειξιν εἶναι τοῦ ὁριστοῦ πράγματος. ὁ μὲν γὰρ ὁρι- 20 σμὸς τὸ τί ἐστι παριστᾷ καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος· αἱ δ' ἀποδείξεις καὶ πᾶσαι αἱ μαθηματικαὶ ὑποτίθενται καὶ ὡς ὁμολογούμενον λαμβάνουσι 30 τὸ τί ἐστιν, οὐ μὴν δὲ καὶ ἀποδεικνύουσιν αὐτό. αὐτίκα ἡ γεωμετρία ὡς ὁμολογούμενον λαμβάνει τὸ εἶναι σημεῖον οὗ μέρος οὐδὲν καὶ ὡς γραμμή ἐστι μῆκος ἀπλατές, καὶ ἡ ἀριθμητικὴ τὸ εἶναι μονάδα ἀρχὴν ἀριθμοῦ.

25 p. 90b33 Ἔτι πᾶσα ἀπόδειξις τὶ κατά τινος δείκνυσι.

Καὶ τοῦτο ἕτερον ἐπιχείρημα δεικνύον τὸν ὁρισμὸν τῆς ἀποδείξεως ἕτερον. καὶ φησὶν ὡς πᾶσα ἀπόδειξις ἢ καταφατικὸν δείκνυσί τι ἢ ἀποφατικόν· οὐδὲν δὲ τῶν κειμένων ἐν τῷ ὁρισμῷ ἕτερον ἑτέρου ἢ κατηγορεῖται ἢ ἀποφάσκεται. ἐν γὰρ τῷ 'ζῷον πεζὸν δίπουν' οὔτε τὸ ζῷον 30 κατὰ τοῦ δίποδος κατηγορεῖται ἢ ἀποφάσκεται, οὔτε τοῦτο κατ' ἐκείνου. καὶ πάλιν ὁρισμὸς τοῦ τριγώνου τὸ σχῆμα ἐπίπεδον· οὔτε γοῦν τὸ σχῆμα κατὰ τοῦ ἐπιπέδου κατηγορεῖται οὔτε τοῦτο κατ' ἐκείνου. οὐκ ἄρα ὁ ὁρισμὸς ἀπόδειξίς ἐστιν. 40

---

2 ταῦτα γὰρ συμβήσεται ἀδύνατον a 3 ἤτοι a 4 ὅπερ a 6 ἀρχαί εἰσι C: ὦσιν ἀρχαὶ E 8 ἀναπόδεικτοι a λαβεῖν ἕτερα C: ἕτερα εἶναι a 12 ἀπόδειξιν a 13. 14 καὶ ἡ ἀπόδειξις καὶ ὁ ὁρισμὸς E 14 τὸ αὐτὸ post 15 εἰδέναι colloc. a 15 δι' alt. om. F εἶτα — 16 ἀποδείξεως om. a 17 ἔστι τι, ἢ a 23 οὐθὲν a ὡς alt. om. a 28 ἢ om. a 29 ἢ ἀποφάσκεται — 30 ἀποφάσκεται om. a 31 οὖν a 33 ἀποδείξεώς C

Ἔτι ὁ μὲν ὁρισμὸς δηλοῖ τὸ τί ἐστι, ἤγουν οὐσίαν τινὸς πράγ- 77v
ματος· ἡ δ' ἀπόδειξις τὸ ὅτι, ἤγουν οὐσίαν οὐ παριστᾷ, ἀλλ' ὅτι τόδε
τὸ πάθος, ἤγουν τὸ ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας, δείκνυσιν
ὑπάρχον τῷ τριγώνῳ ἢ μὴ ὑπάρχον.

5 p. 91a 2 Ἑτέρου δὲ ἑτέρα ἀπόδειξις.

Ἀπόδειξιν ἐνταῦθα τὴν γνῶσιν ἔλαβεν. εἰ γοῦν τῶν ἑτέρων καὶ δια- 45
φερόντων πραγμάτων αἱ γνώσεις ἕτεραί εἰσι, τὸ δὲ ὁριστὸν καὶ τὸ ἀπο-
δεικτὸν ἕτερα, γινώσκεται δὲ τὸ ὁριστὸν δι' ὁρισμοῦ τὸ δὲ ἀποδεικτὸν δι'
ἀποδείξεως, λοιπὸν καὶ ὁ ὁρισμὸς καὶ ἡ ἀπόδειξις ἕτερα.

10 p. 91a 3 Ἐὰν μὴ ὡς μέρος ᾖ τι.

Τοῦτο λύσις ἐστὶν ἐνστάσεως. ἴσως γάρ τις ἐνέστη λέγων 'πῶς φῂς
τῶν ἑτέρων ἑτέρας εἶναι τὰς γνώσεις; ἰδοὺ τὸ ἰσοσκελὲς καὶ τὸ τρίγωνον
ἕτερα· ἀλλὰ καὶ οὕτως δι' ἧς ἀποδείξεως γινώσκομεν ὡς τὸ τρί|γωνον δύο 78r
ὀρθὰς ἔχει, δι⟨ὰ τῆς⟩ αὐτῆς γινώσκομεν ὡς καὶ τὸ ἰσοσκελὲς οὕτως ἔχει'.
15 λύων οὖν τὴν ἔνστασιν φησίν· εἰ καὶ ἕτερά εἰσι ταῦτα, ἀλλ' οὖν τὸ μὲν τρί-
γωνόν ἐστιν ὅλον, τὸ δ' ἰσοσκελὲς μέρος, καὶ διὰ τοῦτο μίαν ἔχουσιν ἀπό-
δειξιν· τὸ γὰρ πάθος τοῦτο τῷ μὲν τριγώνῳ ὑπάρχει καθ' αὑτό, τῷ δ' ἰσο-
σκελεῖ ὡς τριγώνῳ· ταῦτα δέ, τὸ ὅτι ἔστι καὶ τί ἐστιν, οὐκ ἔχουσιν
οὕτως ὡς τὸ μὲν εἶναι ὅλον τὸ δὲ μέρος. καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὲν ὁριστὸν
20 γινώσκομεν δι' ὁρισμοῦ, τὸ δὲ ἀποδεικτὸν δι' ἀποδείξεως· οὐ γὰρ ἐνδέ- 5
χεται τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνός, τοῦ ὁριστοῦ, ἄμφω εἶναι, καὶ ἀπόδειξιν καὶ
ὁρισμόν, οὔτε τὸ ἀποδεικτὸν δι' ὁρισμοῦ καὶ ἀποδείξεως γινώσκεσθαι. οὐκ
ἄρα ἡ ἀπόδειξις καὶ ὁ ὁρισμὸς οὔτε ταὐτά εἰσιν οὔτε ἕτερον περιέχεται ὑφ'
ἑτέρου· εἰ γὰρ ταὐτά, ἦσαν ἂν καὶ τὸ ὁριστὸν καὶ ἀποδεικτόν, τὰ ὑπο-
25 κείμενα, ταὐτά.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅτι οὐκ εἰσὶ ταὐτά, ὁ ὁρισμὸς καὶ ἡ ἀπόδειξις,
διηπορήσθω οὕτως, ἤγουν διαπορητικῶς καὶ διαλεκτικῶς καὶ κοινοτέρως
δεδείχθωσαν. διαπορητικὰ δὲ λέγονται τὰ κοινότερα καὶ διαλεκτικὰ ἐπιχει-
ρήματα· ἴδιον γὰρ τοῦ διαλεκτικοῦ ἐστι τὸ διαπορεῖσθαι. οἷον εἰ πρόκειται 10
30 ὡς ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν, ἐπειδὴ δύναται ἐφ' ἑκάτερα ἐπιχειρεῖν καὶ διὰ τῶνδε
μὲν τῶν ἐπιχειρημάτων δεικνύειν ταύτην ἀγαθὸν διὰ τῶνδε δὲ οὐκ ἀγαθόν,
διὰ τοῦτο ἐπαπορεῖ ἀποφήνασθαι εἴτε ἀγαθόν ἐστιν εἴτε καὶ μή.

p. 91a 12 Τοῦ δὲ τί ἐστι πότερον ἔστι συλλογισμός.

Ἕτερον προθέμενος ζητῆσαι δι' ὅλης τῆς πραγματείας, πρῶτον μὲν 15
35 εἰ ἔστιν ὡς τόδε ἐστὶν ὁρισμὸς τοῦδε, εἶτα πῶς ἐστι δυνατὸν εἰς τὴν ἀπό-

---

1 Ὁ μὲν οὖν ὁρισμὸς τί ἐστι δηλοῖ a Arist. 7 πραγμάτων om. a 8. 9 γινώσκεται— ἕτερα om. a 12 τὸ alt. om. a. 14 διὰ τῆς scripsi: δι' libri 15 ἐστι E 17 γὰρ CEF: μὲν a 18. 19 ταῦτα—ὅλον om. a 19 καὶ om. a 22 οὔτε CEF: ὥστε a 23 post οὔτε alt. add. τὸ EF 27 κοινώτερον a 30 ἑκάτερον a 34 μὲν om. E 35 post ἔστιν addiderim δυνατὸν ἀποδεῖξαι cf. p. 341,10. 346,3. 4

δεῖξιν ἀνάγειν τόνδε, καὶ τότε τί ἐστιν ὁρισμός, καὶ οὕτω τίνων ἐστί, πρὸ 78r
τῆς τούτων ζητήσεως ἐζήτησεν εἰ ταὐτόν ἐστιν ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις, καὶ
δείξας ἕτερα ζητεῖ ὃ πρῶτον προέθετο. καὶ ἐρωτήσας, εἰ ἔστι δυνατὸν
ἀποδεῖξαι ὡς τόδε ἐστὶν ὁρισμὸς τοῦδε, ἀπεκρίνατο ἢ οὐκ ἔστιν.

5 p. 91a 14 Ὁ μὲν γὰρ συλλογισμός. 20

Πρὸ τοῦ ἐπιχειρῆσαι ζητῆσαι ὃ εἴπομεν λαμβάνει δύο λήμματα εἰς
τὴν ἀπόδειξιν τοῦ προκειμένου χρήσιμα. καὶ τὸ μὲν ἓν ἕπεται τῷ συλλο-
γισμῷ, τὸ ὅτι πᾶς συλλογισμὸς δείκνυσί τι κατά τινος διὰ μέσου
τινὸς ὅρου. τὸ δὲ ἕτερον λῆμμα ἕπεται τῷ ὁρισμῷ, τὸ ὅτι τὸ τί ἐστι
10 καὶ ὁ ὁρισμὸς ἴδιον λέγεται τοῦ ὁριστοῦ καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγο- 25
ρεῖται αὐτοῦ. ταῦτα δέ, ἤγουν τὸ ἴδιον καὶ τὸ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγο-
ρεῖσθαι, εἰ συνδράμωσι καὶ ἄμφω ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἑνὶ ὁρισμῷ, δύναται
ἀντιστρέφειν καὶ ὁ ὁρισμὸς πρὸς τὸ ὁριστὸν καὶ τὸ ὁριστὸν πρὸς τὸν ὁρισμὸν
καὶ ἀντικατηγορεῖσθαι ἀλλήλων. ὡς τὸ 'ζῷον λογικὸν θνητόν' καὶ ἴδιόν ἐστι
15 τῷ ἀνθρώπῳ (μόνῳ γὰρ αὐτῷ ἐστι) καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται αὐτοῦ·
ἐρωτηθεὶς γάρ τις, τί ἐστιν ἄνθρωπος, τὸ ζῷον λογικὸν καὶ τὰ ἑξῆς ἀπο-
κρίνεται. τὸ δὲ γελαστικὸν ἴδιον μέν ἐστι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀντικατηγο-
ρεῖται, ἀλλ' οὐχ ὁρισμός ἐστι, διότι οὐκ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. τὸ 30
δ' 'οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική' ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται τοῦ ἀνθρώπου,
20 ἀλλ' οὐχ ὁρισμός ἐστι τοῦτο διὰ τὸ μὴ εἶναι αὐτοῦ μόνον ἴδιον.

p. 91a 16 Εἰ γὰρ τὸ Α τοῦ Γ ἴδιον.

Ἐνταῦθα τὸ 'γάρ' ἢ ἀντὶ τοῦ 'δὲ' ληπτέον ἢ ἀντὶ τοῦ 'δή', εἰ λάβοις
τὰ λήμματα ἀπηρτισμένα ἄχρι τοῦ ἀντιστρέφειν. εἰ δὲ ἄχρι τοῦ ἐν
τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, ὀφείλεις λαβεῖν τὸ 'γάρ' κατασκευαστικὸν τοῦ
25 πρὸ αὐτοῦ. ἀλλὰ προθεωρητέον τοῦτο· εἰ μέλλει τις ἀποδεῖξαι ὡς τὸ Α
ὁρισμός ἐστι τοῦ Γ διὰ μέσου τοῦ Β, ὀφείλει καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β ὁρισμοὺς
λαβεῖν. ἔστω τὸ Α ζῷον πεζὸν δίπουν, τὸ δὲ Β ζῷον λογικὸν θνητὸν
καὶ τὰ λοιπά, τὸ δὲ Γ ἄνθρωπος. ἄλλως γὰρ οὐκ ἔστι δειχθῆναι τὸ Α 45
ὁρισμὸν εἶναι τοῦ Γ, εἰ μὴ καὶ ὁ μέσος ληφθῇ ὁρισμός· ἀρχὴ γὰρ ἀπο-
30 δείξεως ὁ ὁρισμός.

p. 91a 16 Ταῦτα δ' ἀνάγκη ἀντιστρέφειν.

Εἰ μέλλει δειχθῆναι τόδε ὁρισμὸς τοῦδε, ταῦτα, τὰ εἰς ἀπόδειξιν αὐτοῦ
μέλλοντα ληφθῆναι, ἀνάγκη ἀντιστρέφειν, ἤγουν ὁρισμοὺς εἶναι. εἰ γὰρ

---

1 ἀναγαγεῖν a 3 ἕτερον a 4 ὥστε, om. τόδε a post ἢ del. γὰρ E
8 τῷ (ante ὅτι) a 9 τῷ (ante ὅτι) a 11. 12 αὐτοῦ — κατηγορεῖσθαι om. a
11 καὶ — τί ἐστι in ras. F 12 ἐὰν E 16 τὸ (ante ἑξῆς) a 17 δὲ om. a
20 μόνου conicio 22 λάβῃς Fa 23 τοῦ alt. om. a 24 γὰρ CEF: γᾶ a
26 ὁρισμὸν alt. l. a 28 καὶ τὰ λοιπά om. a 31 lemma om. Ea 33 ὁρισμὸς a

τὸ Α ἐστὶν ἴδιον καὶ ὁρισμὸς τοῦ Γ, δῆλον ὡς τὸ Α καὶ τοῦ Β ἔσται 78r ὁρισμὸς καὶ τοῦτο, τὸ Β, τοῦ Γ ὁρισμός, ὥστε πάντας τοὺς ὅρους ἀντιστρέφειν καὶ ἀντικατηγορεῖσθαι. καὶ εἰ τὸ Α ἐν τῷ τί ἐστιν, ἤγουν ὁρισμός ἐστι καὶ κατηγορεῖται παντὸς τοῦ Β, καὶ τὸ Β ὡς ὁρισμὸς κατηγορεῖται 50
5 τοῦ Γ, ἀνάγκη καὶ τὸ Α ἐν τῷ τί ἐστιν, ἤγουν ὁρισμὸν τοῦ Γ εἶναι. εἰ δὲ μὴ οὕτω τις διπλώσει, ἤγουν δύο λάβοι ὅρους, καὶ ἐν τῷ Α καὶ ἐν τῷ Β, οὐκ ἄν ποτε ἀποδείξῃ τὸ Α ὁρισμὸν εἶναι τοῦ Γ· ἐπὶ πάσης γὰρ ἀποδείξεως ὁ μέσος ὅρος ὁρισμὸς ληφθήσεται, ὡς μαθήσῃ. εἰ γὰρ τὸ Α ὡς ὁρισμὸς κατηγορεῖται τοῦ Β, τὸ δὲ Β οὐχ ὡς ὁρισμὸς κατη-
10 γορεῖται καθ' ὅσων κατηγορεῖται, ἤγουν τοῦ Γ, οὐδ' ἀπόδειξις γενήσεται τοῦ Α πρὸς τὸ Γ. ἄμ|φω γοῦν ταῦτα, τὸ Α καὶ Β, ὀφείλουσιν ἔχειν 78v τὸ τί ἐστι καὶ ὁρισμούς, ἤγουν ἄμφω αἱ προτάσεις. εἰ γοῦν καὶ ἄμφω εἰσὶ τὸ τί ἐστιν, ἤγουν τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ὁρισμοί, τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτήσεται ὁ δεικνύων τὸ Α ὁρισμὸν τοῦ Γ, ὅπερ ἄτοπον. ζητῶν γὰρ ἀποδεῖξαι τὸ
15 Α ὁρισμὸν τοῦ Γ ἐπὶ τοῦ μέσου ὅρου ἔλαβεν ὡς ὁμολογούμενον πρὸ τῆς ἀποδείξεως τὸ τί ἦν εἶναι, ἤγουν ὁρισμὸν τοῦ Γ. καὶ λοιπὸν περιττὸν τὸ δεῖξαι τὸ Α ὁρισμὸν τοῦ Γ· παντὸς γὰρ ὁριστοῦ εἷς ἐστιν ὁρισμός, ὃν 5 ἔλαβεν ἐν τῇ ἐλάττονι προτάσει. οὐκ ἄρα ἔστιν ἀπόδειξις τοῦ ὁρισμοῦ.

Ὅλως τε, εἰ ἔστι δεῖξαι τὸ τί ἐστι καὶ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀν-
20 θρώπου.

Ἐπὶ τούτου δέ, τοῦ Β, ἔσται ἄλλος ὁρισμὸς μέσος, τὸ ζῷον λογικόν. ὥστε ὃ ἔδει δεῖξαι, ἤγουν ὃ ἐζήτει, ἔλαβε πρὸ τῆς ἀποδείξεως εἰπὼν τὸ Β ὁρισμὸν τοῦ Γ.

p. 91a33 Δεῖ δ' ἐν ταῖς δυσὶ προτάσεσι.

25 Πειρώμενοί τινες ἀποδεικνύειν τὸ Α ὁρισμὸν τοῦ Γ ἐν τῷ λαβεῖν καὶ τὸν μέσον ὁρισμόν, ἵνα λάθωσι τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτούμενοι, παρεμίγνυον καὶ ἐν τῇ μείζονι προτάσει καὶ ἐν τῇ ἐλάττονι τὰ ἴδια τοῦ ἀνθρώπου, τὸ γελαστικὸν καὶ τὸ ὀρθοπεριπατητικόν. δεῖ γοῦν μὴ λαμβάνειν ταῦτα τὰ ἴδια μεταξὺ τῶν προτάσεων ἀλλ' ἀμέσως λαμβάνειν αὐτάς, τὸ Α κατὰ τοῦ Β
30 καὶ τὸ Β κατὰ τοῦ Γ, ἵνα φανερὸν γένηται τὸ λεγόμενον, ἤγουν τὸ 15 ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι.

p. 91a35 Οἱ μὲν δὴ διὰ τοῦ ἀντιστρέφειν δεικνύντες.

Δείξας ὡς οὐκ ἔστι δυνατὸν ἀπόδειξιν τοῦ ὁρισμοῦ γενέσθαι, κἂν ἐν τῷ μείζονι ὅρῳ καὶ τῷ μέσῳ ὁρισμοὶ κεῖνται, νῦν δείκνυσιν ὅτι, κἂν λόγους

---

3 εἰ τὸ α post ἤγουν colloc. a 6 δὴ E διπλάσει a λάβη Fa 7 ἀποδείξῃ] cf. p. 367,6. 28 8 οὐ μαθήσει a 10 καθόσον a 12 τὸ τί ἐστι καὶ CEF: ὡς a ἤγουν a: ἢ CEF 13 τὸ primum om. a ὁρισμός, καὶ ἐν a 14 ὁρισμὸς a 16 ὁρισμὸς a 17 τὸ α ὁρισμὸς a 21 μέσος ex Arist. scripsi: μέσον CEFa 26 τὸ om. a 27 ἐν alt. a: om. CEF 27. 28 τὸ γελαστικὸν om. a 28 et 29 λαβεῖν a 30 γενήσεται a 32 δὴ CF (Dn): οὖν a Arist.: om. E τὸ a 34 καὶ ἐάν a

λάβῃς ἀντιστρέφοντας, οὐδὲ οὕτως ἀποδείξεις τόνδε ὁρισμὸν εἶναι τοῦδε· 78v
τὸ γὰρ ἐν ἀρχῇ καὶ οὕτως αἰτῇ. ὡς ὁ Ξενοκράτης βουλόμενος δεῖξαι τὸ
ἀριθμὸς αὐτὸς ἑαυτὸν κινῶν ὁρισμὸν εἶναι τῆς ψυχῆς ἐλάμβανε μέσον
ὅρον τὸ αἴτιον αὐτὸ ἑαυτῷ τοῦ ζῆν. οἱ δ' ὅροι οὗτοι ἀντιστρέφουσιν· 25
5 εἴ τι γὰρ ψυχή, τοῦτο αὐτὸ ἑαυτῷ αἴτιον τοῦ ζῆν, καὶ εἴ τι αὐτὸ ἑαυτῷ
αἴτιον τοῦ ζῆν, τοῦτο καὶ ψυχή· ταυτίζονται γάρ. ὡσαύτως καὶ εἴ τι
ψυχή, ἀριθμός ἐστιν αὐτὸς ἑαυτὸν κινῶν, καὶ εἴ τι ἀριθμὸς αὐτὸς ἑαυτὸν
κινῶν, ψυχή. καὶ εἴ τι αἴτιον αὐτὸ ἑαυτῷ τοῦ ζῆν, ἀριθμός ἐστιν αὐτὸς
ἑαυτὸν κινῶν, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. ὡς γὰρ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖται ὁ συνάγων,
10 ὅτι ἡ λύπη οὐδεμιᾷ ἡδονῇ ἐστιν, οὕτως, ὅτι ἡ λύπη οὐδεμιᾷ ἡδονῇ, ἡ δὲ
ἡδονὴ πάσῃ χαρᾷ, ἡ λύπη ἄρα οὐδεμιᾷ χαρᾷ, διότι ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ χαρὰ
ταὐτά, ὥστε αὐτὸ ἑαυτοῦ λαμβάνει εἰς ἀπόδειξιν, οὕτως τὸ αἴτιον αὐτὸ 30
ἑαυτῷ τοῦ ζῆν ταὐτόν ἐστι τῇ ψυχῇ. ὥστε ὁ λέγων, ὅτι τὸ 'ἀριθμὸς
αὐτὸς ἑαυτὸν κινῶν' ὑπάρχει παντὶ τῷ αἰτίῳ ὄντι αὐτῷ ἑαυτῷ τοῦ ζῆν,
15 οὐδὲν ἄλλο λέγει ἀλλ' ἢ τὸ 'ἀριθμὸς αὐτὸς ἑαυτὸν κινῶν' ὑπάρχει τῇ ψυχῇ
ὡς τὸ αὐτὸ ὄν, διότι τὸ αἴτιον αὐτὸ ἑαυτῷ τοῦ ζῆν ταὐτόν ἐστι τῇ ψυχῇ.

p. 91b3 Ἀλλ' ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν.

Ἤγουν ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν ὡς τὸ 'ἀριθμὸς αὐτὸς ἑαυτὸν κινῶν' 35
ἕπεται τῇ ψυχῇ καὶ ὑπάρχει αὐτῇ, οὐ μέντοι γε δὲ καὶ ὁρισμός ἐστιν
20 αὐτῆς.

p. 91b3 Οὐδ' εἰ ἔστι τὸ Α ὅπερ τι.

Λαμβάνει εἰς κατασκευὴν τοῦ λεγομένου τὰς οὐσίας, διότι καὶ περὶ
ὁρισμῶν ὁ λόγος ἐστίν, οὗτοι δὲ οὐσιῶν εἰσιν, οὐ συμβεβηκότων. φησὶ
γοῦν· εἰ λάβοις τὸ Α ζῷον ἢ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ζῴου, τὸ 'οὐσία ἔμψυχος
25 αἰσθητική', τὸ δὲ Β ἄνθρωπον ἢ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. τὸ δὲ ὅπερ
τι ἔλαβεν ἀντὶ τοῦ 'οὐσιωδῶς'. φησὶ γοῦν· ὥσπερ τὸ ζῷον ἢ ὁ ὁρισμὸς 45
τούτου κατηγορεῖται ὅπερ τι, ἤγουν οὐσιωδῶς κατὰ παντὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἢ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐχ οὕτως κατηγοροῦνται ὥστε ἓν
εἶναι, ἤγουν ὥστε εἶναι τὸ ζῷον ἢ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ζῴου ὁρισμὸν τοῦ
30 ἀνθρώπου.

Εἰ μὲν οὖν μὴ οὕτω λάβῃς ὅρους ἀντιστρέφοντας, τὸ ἐν ἀρχῇ
αἰτῇ· ζητῶν γὰρ εἰ τὸ 'ἀριθμὸς αὐτὸς ἑαυτὸν κινῶν' ὁρισμός ἐστι τῆς

---

1 immo τόδε 2 αἰτεῖ EFa, at cf. vs. 32 3 ἔλαβε a 8 αὐτὸ om. a
9 ante ὡς add. ex Arist. τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτοῦνται C τὸ alt. om. a 10 post ἡδονῇ prius del. ἡ δὲ ἡδονὴ πάσῃ χαρᾷ C ἐστιν—ἡδονῇ om. a 11 post διότι add. καὶ a
13 τὸ CEF: ὁ a 14 ὄντι] ὅτι a 15. 16 τῇ—ὄν in ras. E 16 αὐτῷ ἑαυτῷ C
17 ἦν om. a (n) 18 ἐστιν om. a 19 δὲ om. a 24 λάβῃς F 26 ὁ om. a
27 τούτων a 28 ἢ—ἀνθρώπου om. C ἀλλ'—30 ἀνθρώπου om. a 29 τὸ superscr. E 30 post ἀνθρώπου intulerunt e vs. 28 ἢ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου CE
31 λάβοις E: λάβῃ a post ἀντιστρέφοντας add. δύο a τὸ om. a 32 ζητεῖ a

ψυχῆς, ἔλαβες πρὸ τῆς ἀποδείξεως τοῦτο ὡς ὁμολογούμενον, ὅτι τὸ Β, 78v
τὸ αἴτιον αὐτὸ ἑαυτῷ τοῦ ζῆν, τὸ τί ἦν εἶναι, ἤγουν ὁρισμός ἐστι τοῦ Γ.

p. 91b12 Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἡ διὰ τῶν διαιρέσεων ὁδὸς συλλογίζεται. 50

Οἱ περὶ τὸν Πλάτωνα ἐπειρῶντο διὰ τῆς διαιρετικῆς μεθόδου συλλο-
5 γίζεσθαι καὶ ἀποδεικνύειν τόδε ὁρισμὸν εἶναι τοῦδε λέγοντες· ὡς εἰ ὁ ὁρισμὸς
ἐκ γένους καὶ συστατικῶν διαφορῶν σύγκειται, εἰ δεί|ξομεν διὰ τῆς διαιρέ- 79r
σεως καὶ τὸ ζῷον ὑπάρχειν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἑκάστην διαφοράν, ἤγουν
τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν, λοιπὸν ἐσόμεθα ἀποδεδειχότες καὶ τὸ 'ζῷον πεζὸν
δίπουν' ὁρισμὸν εἶναι τοῦ ἀνθρώπου. ἐπεχείρουν γὰρ οὕτως· ὁ ἄνθρωπος
10 ἢ ζῷον ἢ ἄψυχόν ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ζῷόν ἐστιν· οὐκ ἄρα ἄψυχον. καὶ
πάλιν ὁ ἄνθρωπος ζῷον· πᾶν ζῷον ἢ πεζὸν ἢ πτηνὸν ἢ ἔνυδρον· ὁ ἄν-
θρωπος ἄρα πεζόν, οὐ μὴν δὲ πτηνὸν ἢ ἔνυδρον. καὶ πάλιν ὁ ἄνθρωπος
ζῷον· πᾶν δὲ ζῷον ἢ πολύπουν ἢ τετράπουν ἢ δίπουν· ὁ ἄνθρωπος 5
ἄρα δίπουν. οὕτως γοῦν δείξαντες ἕκαστον τούτων ὑπάρχειν τῷ ἀνθρώπῳ
15 ἔλεγον καὶ τὸ ὅλον, ἤγουν τὸ 'ζῷον πεζὸν δίπουν', ἀποδεῖξαι ὁρισμὸν εἶναι
τοῦ ἀνθρώπου. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐλέγχει καὶ αὐτοὺς μὴ συλλογιζομένους
καὶ ἀποδεικνύοντας λαβὼν τὸ ἴδιον τοῦ συλλογισμοῦ καὶ συλλογιζόμενος ἐν
δευτέρῳ σχήματι, λαβὼν ὡς ἴδιον τοῦ συλλογισμοῦ ἐστι τὸ γίνεσθαι τὸ
πρᾶγμα, ἤγουν τὸ συνάγεσθαι τὸ συμπέρασμα, ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τῶν κει-
20 μένων καὶ ληφθεισῶν προτάσεων, οἱ δὲ διὰ τῆς διαιρετικῆς μεθόδου ἀπο-
δεικνύοντες τὸ ζῷον ἢ τὸ πεζὸν ἢ τὸν ὅλον ὁρισμὸν ὑπάρχειν τῷ ἀνθρώπῳ 10
οὐκ ἐξ ἀνάγκης συνάγουσι ταῦτα ἀπὸ τῶν κειμένων, ὡς καὶ ἔχειν χώραν
τὸν βουλόμενον ζητεῖν διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ζῷον ἢ πεζόν.

p. 91b15 Ἀλλ' ὥσπερ οὐδ' ὁ ἐπάγων.

25 Ὥσπερ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς τῶν μερικῶν ὁ δεικνύων τὸ καθόλου οὐκ
ἀποδείκνυσιν (οὐ γάρ, εἰ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος τὴν κάτω γένυν κινοῦσιν,
ἀνάγκη καὶ πᾶν ζῷον τὴν κάτω γένυν κινεῖν), οὕτως οὐδὲ διὰ τῆς διαιρέ-
σεως δυνατόν ἐστι συλλογίσασθαι τὸν ὁρισμόν.

p. 91b15 Οὐ γὰρ δεῖ τὸ συμπέρασμα ἐρωτᾶν. 15

30 Ἤγουν οὐ γὰρ ἐφ' ὅσων συνάγεταί τι συμπέρασμα διὰ συλλογισμοῦ

---

3 διὰ superscr. E post ὁδὸς add. καὶ μέθοδος CEF: om. a Arist. post συλλογίζεται add. τόδε ὁρισμὸν εἶναι τοῦδε CEF: om. a Arist. 4 τὸν om. a 5 τοῦδε om. C 6 ἐδείξαμεν, om. εἰ a 6. 7 διαιρετικῆς a 7 ὑπάρχει a καὶ alt. om. a 8 λοιπὸν — 9 δίπουν om. a 9 ὁ ἄνθρωπος om. a 11 post πᾶν add. δὲ C 12 ἢ CEF: οὐδὲ a 15 ἤγουν om. a 17 καὶ — 18 συλλογισμοῦ om. a 19 ἐξ ἀνάγκης τὸ συμπέρασμα E 21 ὅρον (quod correxit Waitz Organ. II p. X) a 23 τοῦ βουλομένου a ἢ om. a 24 lemma om. EFa 26 καὶ Ca: ἢ EF

καὶ ἀποδείξεως, ἐπὶ τούτων ἔχει ἄδειαν ὁ βουλόμενος ἐρωτᾶν διὰ τί 79r
συνήχθη τὸ συμπέρασμα, οὔτε μὴν ἔχει ἄδειαν δοῦναι καὶ συγχωρῆσαι τὸ 20
συναχθὲν συμπέρασμα ἢ μὴ δέξασθαι· ἐπεὶ γὰρ ἐξ ἀνάγκης συνήχθη,
καὶ ἄκων πᾶς τοῦτο δέξεται. ἐπὶ δὲ τῆς διαιρετικῆς τοῦτο οὐκ ἔστιν,
5 ἀλλ' ἔξεστι τῷ βουλομένῳ ἐρωτᾶν διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ζῷον, διὰ τί πεζόν,
καὶ εἰ μὲν βούλεται, δέξεται ταῦτα, εἰ δὲ μή γε, οὐ συγχωρήσει. εἶτα
λέγει καὶ πῶς διὰ τῆς διαιρέσεως ἐδείκνυον ταῦτα.

p. 91b21 Διαφέρει δ' οὐδὲν ἐπὶ πολλῶν ἢ ὀλίγων.

Ἐπειδὴ ὃν ἔλαβεν ὁρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, συνέβαινεν ἔχειν δύο
10 διαφοράς, τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν, φησὶ κἂν λάβῃς ὁρισμὸν πλείονας
διαφορὰς ἔχοντα. ὥσπερ τὰς πρώτας ταύτας ἀσυλλογίστους ἔλαβες δια-
φοράς, οὕτω καὶ τὰς πολλάς. τοῖς μὲν οὖν οὕτω μετιοῦσι καὶ διὰ
τῆς διαιρετικῆς μεθόδου πειρωμένοις ἀποδεικνύειν τοὺς ὁρισμοὺς καὶ
συλλογίζεσθαι ἡ χρῆσις τῆς διαιρέσεως ἀσυλλόγιστός ἐστιν, ἤγουν οὐ 30
15 δύναται συλλογίσασθαι. καὶ οὐ μόνον οὐ συλλογίσεται τὰς ἀμέσους προτάσεις
τὰς μὴ πεφυκυίας δείκνυσθαι, ἀλλ' οὐδὲ τὰς ἐνδεχομένας καὶ δυνατὰς διὰ
συλλογισμοῦ δεικνύεσθαι συλλογίσεται. ὅτι γὰρ ὁ ἄνθρωπος πεζὸν συλλο-
γισθήσεται διὰ μέσου τοῦ † γελαστικοῦ, καὶ ὅτι δίπουν δειχθήσεται διὰ
μέσου τοῦ φύσει ὀρθίου· ἡ δὲ διαίρεσις οὐδὲ ταῦτα δύναται συλλογίσασθαι.

20 p. 91b24 Τί γὰρ κωλύει τοῦτο ἀληθὲς μὲν εἶναι;

Τὸ 'γὰρ' ἀντὶ τοῦ 'δὲ' ληπτέον· οὐ γὰρ τοῦ προλαβόντος ἐστὶ κατα-
σκευαστικὸν ἀλλ' ἕτερον ἐπιχείρημα. φησὶν οὖν, ὡς κἂν δοίημεν ἕκαστον
μέρος τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ 'ζῷον πεζὸν δίπουν' κατηγορεῖσθαι τοῦ ἀνθρώπου
ἀληθῶς, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν ὅλον ὁρισμόν, ἀλλ' οὐδεμία ἀνάγκη ⟨καὶ⟩ ὡς ὁρι-
25 σμὸν κατ' αὐτοῦ λέγεσθαι· οὐ γὰρ πᾶς λόγος κατά τινος ἀληθῶς λεγόμενος
ἤδη καὶ ὁρισμός ἐστιν αὐτοῦ. ἔστι γὰρ ἐκ συμβεβηκότων θεῖναι λόγον, ὡς τὸ 40
ζῷον ὀρθοπεριπατητικὸν πλατυώνυχον, καὶ κατηγορῆσαι τοῦ ἀνθρώπου ἀλη-
θῶς, ἀλλ' ὁρισμὸς αὐτοῦ οὐκ ἔστιν. ἔτι οὐκ εἰ ἰδίᾳ λαβὼν τὸ πεζὸν καὶ ἰδίᾳ
τὸ δίπουν ἀληθῶς ταῦτα τοῦ ἀνθρώπου κατηγόρησας, καὶ ὁμοῦ δύνανται
30 ἀληθῶς τοῦ ἀνθρώπου κατηγορηθῆναι. οὐ γὰρ πάντα τὰ ἰδίᾳ κατηγορού-
μενα ἀληθῶς δύνανται καὶ ὁμοῦ ἀληθῶς κατηγορεῖσθαι· κατὰ γὰρ τοῦ
Σίμωνος ἰδίᾳ μὲν καὶ ἰδίᾳ ἀληθῶς τὸ σκυτεὺς καὶ τὸ ἀγαθὸν κατηγορη-
θήσεται, ὁμοῦ δὲ ἀδύνατον. 45

---

1 ὁ—2 ἄδειαν om. a 4 πάντων a τοῦ διαιρετικοῦ a 5 ἔξουσι a 6 δέξασθαι a 8 ἐπὶ a Arist.: om. CEF 9 ὃν CEF: οὖν a 10 τὸ alt. a: om. CEF 11 an ἀσυλλογίστως? 12 διὰ om. a 15 συλλογίσασθαι om. a οὐ συλλογίσασθαι a 16 τὰς alt. om. a 18 συλλογιστικοῦ a: fort. βαδιστικοῦ δειχθήσεται om. C 19 ὀρθία a 20 ante εἶναι add. τὸ πᾶν a Arist. (post εἶναι colloc. n) 21 προσλαβόντος a 22 ὡς οὐκ ἂν a 24 καὶ alt. addidi cf. vol. XXI 1 p. 73,8 25 φέρεσθαι a 26 αὐτοῦ ἐστιν E 27 κατηγορεῖται a 29 δύναται a 30 ἰδίᾳ a: ἰδίως CEF 31 post ὁμοῦ add. καὶ a 32 μὲν om. C τὸ σκυτεὺς κτλ.] cf. Περὶ ἑρμ. c. 11 p. 20b35 ἀγαθὸς E

p. 91b26 Ἔτι τί κωλύει ἢ προσθεῖναί τι ἢ ἀφελεῖν; 79r

Ταῦτα εἰ μὲν λάβοις πρὸς τὰ προσεχῶς ἄνω ῥηθέντα περὶ ὁρισμοῦ, ὡς κατασκευαστικὰ ἐκείνων ληφθήσεται· ἐπεὶ γὰρ εἶπεν ἀληθῶς μὲν λέγεσθαι τὸν συντεθέντα λόγον κατὰ τοῦ ὁριστοῦ, μὴ μέντοι γε δὲ εἶναι 5 ὁρισμὸν αὐτοῦ, τρόπους τινὰς τίθησι καθ' οὓς ἐγχωρεῖ τὸ κατηγορούμενον ἀληθῶς κατά τινος μὴ ὁρισμὸν εἶναι αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ 'ζῷον λογικὸν 50 θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν' τί κωλύει, φησί, προσθεῖναί τι τῇ οὐσίᾳ, ἤγουν τι συμβεβηκὸς ἐπέκεινα τῶν οὐσιωδῶς ὑπαρχόντων ἐν τῷ ὁρισμῷ, οἷον τὸ γραμματικὸν ἢ τὸ γελαστικόν· ὁ γὰρ ῥηθεὶς ὁρισμὸς 10 προσλαβὼν θάτερον τούτων ἀπώλεσε τὸ εἶναι ὁρισμός. ὡσαύτως καὶ ἂν ἀφέλῃς τινὰ τῶν οὐσιωδῶς ἐν τῷ ὁρισμῷ ὑπαρχόντων καὶ ἐρεῖς 'ζῷον λογικόν', τοῦτο ὁρισμὸς οὐκ ἔστι διὰ τὸ μὴ μόνον τὸν ἄνθρωπον δηλοῦν ἀλλὰ καὶ ἄλλα. | ὡσαύτως καὶ εἰ ὑπερβῇς τὰ μεταξὺ καὶ ἐρεῖς 'ζῷον νοῦ 79v καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν', οὐδὲ τοῦτό ἐστιν ὁρισμός· δεῖ γὰρ τὸν ὁρισμὸν 15 ἐκ πλειόνων εἶναι διαφορῶν.

p. 91b28 Ταῦτα μὲν οὖν παρίεται.

Ἤγουν παρεῖται, καὶ συμβαίνει γίνεσθαι ταῦτα, ἤγουν τὴν πρόσθεσιν, τὴν ἀφαίρεσιν καὶ τὴν ὑπέρβασιν, ἐν τοῖς ὁρισμοῖς, ἃ κακίαι γίνονται τοῦ 5 ὁρισμοῦ.

20 p. 91b28 Ἐνδέχεται δὲ λῦσαι.

Ἤγουν παραδοῦναι τρόπους καθ' οὓς λυθήσεται ἡ κακία αὕτη τοῦ ὁρισμοῦ, καὶ οὔτε πρόσθεσις γενήσεται ἐν αὐτῷ οὔτε ὑπέρβασις οὔτε ἀφαίρεσις. πρόσθεσις μὲν οὖν οὐ μὴ γένηται, εἰ λαμβάνεις πάντα τὰ 10 οὐσιώδη μόνα καὶ τὰ ἐφεξῆς καὶ προσεχῶς ἐν τῇ διαιρέσει κείμενα. 25 πρῶτον μὲν γὰρ κεῖται τὸ ζῷον· τοῦτο προσεχῶς διαιρήσεις εἰς τὸ λογικὸν καὶ τὸ λογικὸν εἰς τὸ θνητὸν καὶ καθεξῆς. ταῦτα γοῦν εἰ ἐφεξῆς λαμβάνεις ἐν τῷ ὁρισμῷ, ὡς κεῖνται ἐν τῇ διαιρέσει, ἐκφύγοις καὶ τὴν ὑπέρβασιν. ὡσαύτως οὐδὲ παραλείψεις τι, εἴ γε λάβοις τὸ πρῶτον, ἤγουν τὸ ζῷον, εἶτα μηδέν τι παραλείψεις τῶν οὐσιωδῶς ὑπαρχόντων τῷ ὁριστῷ. 15 30 Τοῦτο δ' ἀναγκαῖον, ἤγουν εἰ ἅπαντα τὰ οὐσιωδῶς ὑπάρχοντα τῷ ὁριστῷ λάβῃς εἰς τὴν διαίρεσιν, εὑρήσεις ταῦτα καὶ λήψῃ ἐν τῷ ὁρισμῷ. τοῦτο δέ, τὸ μηδέν τι παραλιπεῖν ἐν τῷ ὁρισμῷ ὧν εἴπομεν, ἀναγκαῖον ἔσται.

---

1 ἢ prius a Arist.: om. CEF, at cf. p. 352,10 2 λάβῃς F 4 συνθέντα a ὁρισμοῦ a δὲ om. a 6 τὸ (post γὰρ) C 7. 8 τῇ οὐσίᾳ scripsi: τῆς οὐσίας libri 8 ἤτοι, om. τι a 9 τὸ utrumque om. a 10 post εἶναι add. καὶ a post ὡσαύτως add. δὲ a 13 ἄλλο a 17 πρόθεσιν a 22 ὑπέρβασις—πρόθεσις a 23 πρόθεσις a οὖν a: om. CEF 24 ante προσεχῶς add. τὰ a 27 ἐκφύγῃς CFa 28 παραλήψεις a λάβῃς F 29 παραλήψεις a ὁρισμῷ a 31 λάβοις Ea 32 τι om. a

Τοῦτο δ' ἀναγκαῖον, τὸ ἐκφυγεῖν καὶ τὰ τρία ταῦτα ἐν τῇ διαιρέσει, 79v
εἴγε ἅπαντα τὰ ὄντα ὀφείλουσιν ἐμπίπτειν εἰς τὴν διαίρεσιν. τοῦτο
δ' ἀναγκαῖον, τὸ πάντα ἐμπίπτειν εἰς τὴν διαίρεσιν.

p. 91b31 Ἄτομον γὰρ δεῖ εἶναι.

5 Ἤγουν εἰ πάντα τὰ συνιστῶντα τὸν ὁρισμὸν λάβῃς ἐν τῷ ὁρισμῷ,
ἄτομον ποιήσεις τὸν ὁρισμόν, ἤγουν ἐφαρμόζοντα μόνῳ τῷ ὁριστῷ καὶ
οὐδενὶ ἑτέρῳ. πλὴν κἂν τὸ ἄπταιστον καὶ ἀνεπίληπτον ἕξει ὁ ὁρισμὸς 30
ἐκφυγὼν τὰς κακίας αὐτοῦ, ἀλλ' οὖν συλλογισμὸς οὐκ ἔστι. καὶ ταῦτα
μὲν συνεβιβάσθησαν πρὸς τὸν ὁρισμόν. εἰ δὲ λάβοις τὸ 'ἔτι τί κωλύει
10 ἢ προσθεῖναί τι;' ὡς ἕτερον ἐπιχείρημα, οὕτω συμβιβάσεις τὰ ῥητά.
ἐπεὶ περὶ διαιρέσεως ἦν ὁ λόγος, ὅτι ἀποδείκνυται ὁ ὁρισμὸς διὰ τῆς
διαιρέσεως, φησὶ νῦν ὅτι, κἂν ἡ διαίρεσις συμβάλληται εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ
ὁρισμοῦ, οὐ μέντοι γε δὲ εἰς τὸ συλλογίσασθαι αὐτόν, ἀλλ' ἔστιν εἰκός
τινα ἀπατηθῆναι καὶ μὴ μεταχειρίσασθαι καλῶς τὴν διαίρεσιν. καὶ εἰ μὴ 35
15 καλῶς καὶ ἀμέμπτως προβῇ ἡ διαίρεσις, οὐδ' εἰς εὕρεσιν τοῦ συλλογι-
σμοῦ συντελέσει. πρόσθεσις μὲν οὖν γίνεται ἐν τῇ διαιρέσει, ὅταν διαιρῶν
οὐ λαμβάνῃς μόνον τὰς οὐσιώδεις καὶ εἰδικὰς διαφορὰς ἀλλὰ καὶ τὰς
ὑλικὰς καὶ κατὰ συμβεβηκός. εἰ γὰρ διαιρήσεις τὸ ζῷον εἰς τὸ γαμψώ-
νυχον καὶ πλατυώνυχον, ἔλαβες τὰς ὑλικάς, εἰς ἃς οὐδ' ἐμπίπτει πᾶν
20 ζῷον· οἱ γὰρ ἰχθύες καὶ οἱ ὄφεις οὐδὲν τούτων. καὶ πάλιν διαιρῶν τὸ
ζῷον εἰς ἄρρεν καὶ θῆλυ, οὐ πάντα περιέλαβες τὰ ζῷα· καὶ γὰρ ταῖς 40
ἐγχέλυσι τὸ ἄρρεν καὶ θῆλυ οὐκ ἔστι. παράλειψις δὲ λέγεται, ὅταν οὐ
λάβῃς ἐν τῇ διαιρέσει πάντα τὰ ἀντιδιῃρημένα, ἀλλὰ διαιρήσῃς τὸ ζῷον
εἰς τὸ πεζὸν καὶ πτηνόν, ἐάσῃς δὲ τὸ ἔνυδρον. ὑπέρβασις δὲ γίνεται, εἰ
25 διαιρήσεις τὸ ζῷον εἰς τὸ ὑπόπουν καὶ ἄπουν· ὑπερέβης γὰρ τὸ πεζόν·
ἔδει γὰρ προδιαιρῆσαι τὸ ζῷον εἰς τὸ πεζόν, πτηνὸν καὶ ἔνυδρον καὶ οὕτω
τὸ πεζὸν εἰς τὸ ὑπόπουν καὶ ἄπουν.

Ἄτομον γὰρ δεῖ εἶναι. τοῦτο εἴρηκεν ὡς πρός τινα οἷον ἐπαπο-
ρήσαντα, ἄχρι πόσου δεῖ προβαίνειν τὴν διαίρεσιν καὶ οὕτως ἵστασθαι.
30 καὶ φησίν· εἰ διαιρῶν καταντήσεις εἰς ἄτομόν τι, οἷον εἰ ἔστι τὸ νοῦ καὶ
ἐπιστήμης δεκτικόν, ὃ οὐ δύναται διαιρεθῆναι εἰς ἕτερα εἴδη, τότε δεῖ
στῆναι τὴν διαίρεσιν. πλὴν κἂν προβῇ ἡ διαίρεσις ἀνεπίληπτος καὶ ἐκ
ταύτης προβῇ ὁρισμός, ἀλλ' ὅμως συλλογισμὸς αὕτη οὐκ ἔσται, 50
ἤγουν οὐ διὰ συλλογισμοῦ τὸν ὅρον εὗρεν.

---

1 ante τοῦτο add. εἰς τὸ αὐτό EF 1—3 post 27 ἄπουν colloc. Ca post ἀναγκαῖον add. εἰς a καὶ om. a 3 ἀναγκαῖον a: ἀνάγκη CEF 4 post γὰρ add. εἴδει a (pr. B: ἤδη codd.) 5 λάβοις Ea 7 οὐδέ τινι ἑτέρω E κἂν in ras. F: ἂν a ὁ om. a 9 ὅτι a 12 κἂν CEF: οὐκ ἂν a συμβάλλεται a 13 δὲ om. a 14 μεταχειρήσασθαι a 16 πρόθεσις a 17 λαμβάνεις E: λαμβάνῃ a εἰδικὰς a: ἰδικὰς CEF 20 an ὄφεις ⟨εἰς⟩? 22 ἐγχέλεσι Ea παράληψις a γίνεται conicio cf. vs. 16. 24 23 διαιρήσεις a 24 εἴς τε a πτηνὸν καὶ πεζὸν C 26 πτηνόν, πεζὸν C 28 οἷον om. a

p. 91b32 Ἀλλ' εἴπερ, ἄλλον τρόπον γνωρίζειν ποιεῖ. 79r

Οὕτω τοῦτο συντακτέον· ἀλλ' εἴπερ ἡ διαίρεσις ποιεῖ γνωρίζειν καὶ συνιστᾶν τὸν ὅρον καὶ γνῶσιν ἡμῖν ἐμποιεῖ τῶν ἐν αὐτῷ μορίων, ποιεῖ γνωρίζειν αὐτὸν οὐ διὰ συλλογισμοῦ ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον γνώσεως· οὐ 5 γὰρ ἀεὶ τὰ ἀγνοούμενα διὰ συλλογισμῶν γινώσκομεν, ἀλλ' ἢ δι' ὁρισμοῦ ἢ δι' ἀναλύσεως ἢ διὰ διαιρέσεως.

Καὶ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτοπον, τὸ μὴ ἀεὶ διὰ συλλογισμοῦ γινώσκειν, ἐπεὶ καὶ ὁ ἐπαγωγῇ χρώμενος ἀποδείκνυσι καὶ γνῶσιν ἡμῖν 80r ἐμποιεῖ τοῦ καθόλου διὰ τῶν μερικῶν.

10 Ἀλλ' ὅμως δηλοῖ τι, ἤγουν τὸ καθόλου, συλλογισμὸν δὲ οὐ λέγει, ἤγουν οὐ διὰ συλλογισμοῦ παριστᾷ τὸν ὁρισμὸν ὁ λέγων καὶ ἐπισυνάγων αὐτὸν ἐκ διαιρέσεως.

Ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν συμπερασμάτων τῶν *** συναχθέντων οὐκ αἰτίων, ἐάν τις εἴπῃ ὅτι τούτων ὄντων, ἤγουν τῶν προτάσεων οὐσῶν, 15 ἀνάγκη τοδὶ εἶναι, ἤγουν τὸ συμπέρασμα, οἷον εἰ συνάξει τις τὴν 5 σελήνην ἐκλείπειν διὰ μέσου τοῦ μὴ φωτίζειν ἢ γεγονέναι βροντὴν διὰ μέσου τοῦ ψόφου (οὔτε γὰρ ὁ ψόφος αἴτιός ἐστι τῆς βροντῆς, οὔτε τὸ μὴ φωτίζειν αἴτιον τῆς ἐκλείψεως, ἀλλὰ ταύτης μὲν ἡ ἀντίφραξις, τῆς δὲ βροντῆς ἡ ἀπόσβεσις τοῦ πυρός), ἔχει χώραν ὁ ἀκροατὴς ἐρωτᾶν διὰ τί 20 ἐκλείπει ἢ βροντᾷ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν διαιρετικῶν ὅρων, ἤγουν τῶν ὁρισμῶν τῶν ἀπὸ διαιρέσεως εὑρεθέντων. οἷον εἰ ἔστιν ὁρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον θνητὸν ὑπόπουν δίπουν ἄπτερον, ἔξεστι τῷ 10 ἀκροατῇ ἐρωτᾶν παρ' ἑκάστην πρόσθεσιν, ἤγουν μέρος ἕκαστον τοῦ ὁρισμοῦ, οἷον διὰ τί θνητὸν ἢ ὑπόπουν; ἐρεῖ γὰρ ὁ διαιρετικὸς καὶ δεί- 25 ξει ὡς οἴεται ὅτι πᾶν ζῷον ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον, ὁ δὲ ἄνθρωπος θνητός, οὐκ ἄρα ἀθάνατος. ἀλλ' ἐπεὶ ἀσυλλογίστως ταῦτα ἔλαβεν, ἐρωτήσει αὐτὸν διὰ τί θνητὸν ὁ ἄνθρωπος καὶ οὐκ ἀθάνατον; ὁ δὲ τοιοῦτος ἅπας λόγος ὁ ἐπισυναχθεὶς ἀπὸ τῆς διαιρέσεως ὁρισμὸς οὐκ ἔστιν· εἰ γὰρ καὶ ἀπεδείκνυτο ἀπὸ τῆς διαιρέσεως, ἀλλ' οὖν ὁ ὁρισμὸς συλλογι- 30 σμὸς οὐ γίνεται. τουτέστιν οὐ διὰ συλλογισμοῦ ἐφευρέθη. 15

p. 92a6 Ἀλλ' ἆρα ἔστι καὶ ἀποδεῖξαι τὸ τί ἐστιν;

Τὸ τί ἐστι κατ' οὐσίαν δηλοῖ τὸν εἰδικὸν ὁρισμόν· οὗτος γὰρ μόνος παριστᾷ τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ ὁριστοῦ ὡς ἔχων τὰς οὐσιώδεις

1 εἴπερ CEF Arist.: ἕτερον a 2 γνωρίζειν ποιεῖ a 3 ὁρισμὸν a ποιεῖ a post ἐμποιεῖ del. τοῦ καθόλου—παριστᾷ e vs. 9—11 illata C 5 post γὰρ add. ἂν a ἐγνωσμένα a συλλογισμοῦ γινώσκεται E 6 διὰ om. a 8 ὁ om. a 9 τὰ (ante καθ.) a 10 δὲ om. a 11 ἢ a 13 ὥσπερ ἐκ τῶν a lac. indicavi; supple ἄνευ τῶν μέσων, ἤγουν τῶν διὰ μέσων 14 post αἰτίων add. αὐτῷ Ca ὄντων om. E οὐσῶν corr. C 15 post ἤγουν add. γεγονέναι a 16 μέσον, om. διὰ a 17 αἰτιόν a 21 τοῦ om. a 22 ὑπόπουν θνητὸν EF 23 καθ' a πρόθεσιν a post ἤγουν add. τὸ a ἕκαστον CEF: πᾶν a 25 ἢ prius om. a 27 αὐτὸν om. a 33 ὡς om. a

διαφοράς, ὡς τὸ ζῷον λογικὸν θνητόν. ἔστι γὰρ τὸ τί ἐστι καὶ τὸν ὁρισμὸν 80r
ἀποδοῦναι, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατ' οὐσίαν, ἤγουν ἀλλ' οὐ δηλοῦντα τὴν φύσιν
καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ ὁριστοῦ διὰ τὸ ἀπὸ συμβεβηκότων συνίστασθαι, ὡς
εἴ τις εἴποι τὸν ἄνθρωπον ζῷον ὀρθοπεριπατητικὸν πλατυώνυχον γραμμα-
5 τικόν.

p. 92a7 Ἐξ ὑποθέσεως δὲ λαβόντα. 20

Τὸ ἐξ ὑποθέσεως μὴ νόει 'διὰ ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ', ἀλλὰ τὸ
'ὡς ὑπόθεσίν τινα λαβόντα' ὑπόθεσίς ἐστιν, ἣν ἀνάγκη τὸν μανθάνοντα μὴ
ἔχειν οἴκοθεν ἀλλὰ τῷ λαβεῖν παρὰ τοῦ διδασκάλου· οἷόν ἐστιν ἐπὶ τῆς
10 γεωμετρίας τὸ 'ἀπὸ παντὸς σημείου εἰς πᾶν σημεῖον ἔστιν εὐθεῖαν γραμμὴν
ἀγαγεῖν' καὶ τὸ 'ἐπὶ παντὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι ἔστι κύκλον περιγράψαι'.
ληπτέον οὖν ὡς ὑπόθεσιν τὸ τί ἦν εἶναι, ἤγουν τὸν ὁρισμόν, ἔχειν ὁρισμὸν
τοῦτο ὃ ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἐν τῷ τί ἐστιν. ὁ γὰρ ὁρισμὸς συνίστα- 25
ται ἐξ ἰδίων τῶν οὐσιωδῶς ὑπαρχόντων τῷ ὁριστῷ, ὡς τὸ ζῷον λογικὸν
15 θνητόν· ἔχομεν μὲν γὰρ καὶ ἴδιά τινα ἀλλ' οὐ συμβαλλόμενα εἰς τὴν οὐσίαν
τοῦ ὁριστοῦ, ὡς τὸ γελαστικὸν καὶ ὀρθοπεριπατητικόν. ὥστε ὁρισμός
ἐστι τοῦ ὁρισμοῦ 'λόγος ὁ ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἐν τῷ τί ἐστι συγκείμενος'.
ταδὶ δέ, ἤγουν τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ἐν τῷ τί ἐστι μόνα, ἤγουν ἐκ
τῶν ἰδίων ἐστὶ τῶν ἐν τῷ τί ἐστι. τοῦτο ἡ ἐλάττων πρότασις. καὶ τὸ
20 πᾶν, ἤγουν τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ἐστὶν ὁρισμός. τοῦτο τὸ συμπέρασμα.
καὶ γὰρ τοῦτο, ἤγουν ὁ λόγος ὁ ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἐν τῷ τί ἐστι, τὸ
εἶναί ἐστιν, ἤγουν ὁρισμὸς ἐκείνου, τοῦ ὁρισμοῦ. εἰ γοῦν τις πειρώμενος 30
δεῖξαι διὰ συλλογισμοῦ τὸν ὁρισμὸν λάβῃ μέσον ὅρον τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁρι-
σμοῦ καὶ συλλογιεῖται οὕτω 'τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν λόγος ἐστὶν ἐκ τῶν
25 ἰδίων τῶν ἐν τῷ τί ἐστιν, ὁ δὲ λόγος ὁ ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἐν τῷ τί ἐστιν
ὁρισμός ἐστι', τὸ ἐν ἀρχῇ πάλιν ἔλαβεν· ὃ γὰρ ἐζήτει, ἔλαβεν ὡς ὁμολο-
γούμενον· τὸ γὰρ λέγειν, ὅτι 'ζῷον πεζὸν δίπουν' λόγος ἐστὶν ἐκ τῶν ἰδίων
τῶν ἐν τῷ τί ἐστιν, οὐδὲν ἄλλο λέγει ἀλλ' ἢ 'ὁρισμός ἐστιν'.

p. 92a10 Ἀνάγκη γὰρ διὰ τοῦ μέσου δεῖξαι. 35

30 Ἤγουν ἀνάγκη λαβεῖν μέσον ὅρον οὐ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁρισμοῦ ἀλλ'
ἄλλο τι.

---

2 καὶ om. a ἢ a 2. 3 οὐσίαν — φύσιν C 4 εἴπῃ F περιπατητικὸν a 6 lemma om. EF 7 ὑπερθετικοῦ a 8 λαβόντα τινὰ EF 9 τὸ (post ἀλλὰ) a ἐπὶ CEF: τὸ a 10 τὸ om. a εἰς CEF: ἐπὶ a ἔστιν om. a 10. 11 ἀγαγεῖν γραμμὴν C 12. 13 ἤγουν τὸ ἔχειν ὁρισμὸν τοῦτο a 15 μὲν om. Ca καὶ om. a 18 ταδὶ CEF: πᾶσι a 19. 20 ἡ — τοῦτο om. a 23 λάβοι E 25 ὁ alt. om. a 30 οὐδὲ a

p. 92a11 Ἔτι ὥσπερ οὐδ' ἐν συλλογισμῷ λαμβάνεται. 80r

Κοινῶς ἐκάκιζε πάντας τοὺς τρόπους δι' ὧν ἐπειρῶντό τινες ἀποδεικνύειν τὸν ὁρισμόν, ὅτι τὸ ἐν ἀρχῇ ᾐτοῦντο. τοῦτο δὲ τὸ ἐπιχείρημα αἰτίαν παριστᾷ, δι' ἣν οὐ καλῶς ἐπεχείρουν δεικνύειν τὸν ὁρισμὸν λαμ- 40
5 βάνοντες μέσον ὅρον τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁρισμοῦ. φησὶ γοῦν ὡς πολλοὶ τρόποι εἰσὶ καθ' οὓς τὰ ἀγνοούμενα δῆλα ἡμῖν γίνεται. ἢ γὰρ διὰ τῆς διαιρετικῆς μεθόδου τὸ ἀγνοούμενον γινώσκομεν ἢ δι' ὁρισμοῦ ἢ δι' ἀποδείξεως ἢ δι' ἀναλύσεως ἢ διὰ συλλογισμοῦ. ἐν οὐδεμιᾷ γοῦν τῶν μεθόδων τούτων λαμβάνεται ὁ ὁρισμὸς τῆς μεθόδου ἐκείνης δι' ἧς τὸ
10 ἀγνοούμενον ἔγνωμεν. ἐάσας γοῦν τὸ δεῖξαι τοῦτο ἐπὶ πασῶν τῶν μεθόδων λαμβάνει μόνην τὴν συλλογιστικὴν μέθοδον, καί φησιν· ὥσπερ συλλογιζόμενοι ὡς ὁ ἄνθρωπος οὐσία λαμβάνομεν μέσον ὅρον τὸ ζῷον καὶ φαμὲν 45 'ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ ζῷον οὐσία', ἐν οὐδεμιᾷ δὲ τῶν δύο προτάσεων κεῖται ὁ ὁρισμὸς τοῦ συλλογισμοῦ, οὕτως οὐδὲ τὸν ἀποδεικνύοντα, ὅτι τόδε
15 ἐστὶν ὁρισμὸς τοῦδε, δεῖ λαμβάνειν μέσον τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁρισμοῦ.

p. 92a12 Ἀεὶ γὰρ ὅλη.

Ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν ὅλη ἐδήλωσε τὴν μείζονα πρότασιν ὡς περιεκτικὴν τῆς ἐλάττονος· ἀπὸ δὲ τοῦ εἰπεῖν μέρος ἐδήλωσε τὴν ἐλάττονα περιεχο- 50 μένην ὑπὸ τῆς μείζονος. δύο γοῦν εἰσιν αἱ προτάσεις ἐξ ὧν ὁ συλλογι-
20 σμὸς περαίνεται. ἐν οὐδεμιᾷ γοῦν τῶν δύο ὁ ὁρισμὸς τοῦ συλλογισμοῦ κεῖται, ὅστις ἐστὶ "λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν".

p. 92a13 Οὕτως οὐδὲ δεῖ τὸ τί ἦν εἶναι. | 80v

Ἤγουν τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁρισμοῦ ἐνεῖναι καὶ λαμβάνεσθαι ἐν τῷ συλλογισμῷ τῷ δεικνύοντι τόδε ὁρισμὸν εἶναι τοῦδε.
25 Ἀλλὰ χωρὶς εἶναι τοῦτο, ἤγουν τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁρισμοῦ ἢ τὸν ὁρισμὸν τοῦ συλλογισμοῦ δεῖ εἶναι ἐκτὸς τῶν κειμένων καὶ ληφθεισῶν 5 προτάσεων. πρὸς δὲ τὸν ἀμφισβητοῦντα καὶ ἐνιστάμενον, ὡς οὐ καλῶς προέβη ὁ συλλογισμὸς ἢ ὅτι οὐ τόδε ὃ ἀπέδειξας ὁρισμός ἐστι τοῦδε, ἀπαντᾶν τε καὶ προβάλλεσθαι τοῦτο, ὅτι καλῶς συλλελόγισμαι· τοῦτο
30 γάρ ἐστιν ὁ συλλογισμός, "λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν

1 ἐν συλλογισμῷ a Arist.: συλλογισμὸς CEF 5 post πολλοὶ add. οἱ a 6 γένηται a 8 διὰ om. EF 9 οὗ a 11 μόνον Ca 14 ὁ συλλογισμὸς τοῦ ὁρισμοῦ (quod correxit Waitz Organ. II p. X) a ἀποδεικνῦντα a 16 lemma om. EF αἰεὶ a (A B u) 17 ὅλη a: ὅλην CEF 17. 18 περιεχομένην ὑπὸ τῆς ἐλάττονος a: περιέχουσαν τὴν ἐλάττονα vel simile quid coniecerat Waitz l. c. 21 λόγος κτλ.] Anal. pr. I 1 p. 24b 18 22 δεῖ post εἶναι colloc. a Arist. 25 ἤγουν CEF: ἢ a 27. 28 καλῶς οὐ περιέβη a 28 οὐ evan. F: οὐδὲ a τότε a 29 τε om. Ea post ὅτι add. οὐ C συλλελόγισμαι] σμ supra στ scr. E 30. p. 356,1 ἕτερόν τι τῶν κειμένων bis, semel del. F

κειμένων συνάγεται ἐξ ἀνάγκης", ἢ ὅτι καλῶς ἀπέδειξα τόδε ὁρισμὸν εἶναι 80v
τοῦδε· ὁρισμὸς γάρ ἐστι λόγος σύντομος παριστῶν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος
ἀπὸ τῶν οὐσιωδῶς ὑπαρχόντων αὐτῷ. 10

Ὥστε ἀνάγκη συλλογίζεσθαι καὶ ἄνευ τοῦ λαβεῖν τὸ τί ἐστι καὶ
5 τὸν ὁρισμὸν τοῦ συλλογισμοῦ καὶ ἀποδεικνύειν, ὡς τόδε ἐστὶν ὁρισμὸς
τοῦδε, ἄνευ τοῦ λαβεῖν τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁρισμοῦ.

p. 92a20 Κἂν ἐξ ὑποθέσεως δὲ δεικνύῃ.

Ἐπεὶ ἦσάν τινες πειρώμενοι δι' ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ ἀποδεικνύειν
τόδε ὁρισμὸν εἶναι τοῦδε, ἐλέγχει καὶ αὐτοὺς ὡς τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτοῦντας.
10 τίθησι δὲ παράδειγμα τοῦ πῶς δι' ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ ἐπειρῶντο
δεικνύειν τὸν ὁρισμόν. ἐπειδὴ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν εἰσιν ἐναντία, τῶν
δὲ ἐναντίων οἱ ὁρισμοὶ ἐναντίοι, ὡς τοῦ μὲν λευκοῦ τὸ 'χρῶμα διακριτικὸν
ὄψεως', τοῦ δὲ μέλανος τὸ 'χρῶμα συγκριτικὸν ὄψεως', ἐδείκνυον τοῦ ἀγαθοῦ
ὁρισμὸν εἶναι τὸ ἀδιαίρετον οὕτως· εἰ τὸ κακὸν ἐναντίον τῷ ἀγαθῷ, 20
15 τοῦ δὲ κακοῦ ὁρισμὸς τὸ διαιρετόν, τοῦ ἀγαθοῦ ἄρα ἔσται ὁρισμὸς τὸ
ἀδιαίρετον. καὶ τὸ μὲν κακὸν λέγεται διαιρετὸν ὡς ἐν ὑπερβολῇ καὶ
ἐκλείψει θεωρούμενον· κακὸν γὰρ καὶ ἡ θρασύτης καὶ ἡ δειλία· τὸ δὲ ἀγαθὸν
ἀδιαίρετον, διότι ἐν μεσότητι θεωρεῖται, ἡ δὲ μεσότης μία, τὸ δὲ ἓν
ἀδιαίρετον.
20 Τῷ δ' ἐναντίῳ, ἤγουν τῷ ἀγαθῷ, ἐστὶ τὸ εἶναι καὶ ὁ ὁρισμὸς τὸ
εἶναι ἐναντίον, ἤγουν ἀδιαίρετον· ἐν ὅσοις γὰρ πράγμασιν ἐμφαίνεται
ἐναντίον τι, ἤγουν ἐναντιότης τις, τούτων καὶ οἱ ὁρισμοὶ ἐναντίοι. 25

p. 92a24 Καὶ γὰρ ἐνταῦθα λαβών.

Τοῦτό ἐστι κακία τοῦ ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ, ὅτι καὶ αὐτὸς τὸ ἐν
25 ἀρχῇ αἰτεῖται· καὶ γὰρ ἐνταῦθα, ἤγουν ἐπὶ τοῦ ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ,
δείκνυσι τὸ ἀδιαίρετον ὁρισμὸν εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ λαβὼν τὸ τί ἦν εἶναι,
ἤγουν τὸν ὁρισμόν, τοῦ κακοῦ, ὅπερ καὶ τοῦτο ἄδηλόν ἐστι καὶ ἄγνωστον.
πόθεν γὰρ δῆλον ὅτι τὸ διαιρετὸν ὁρισμός ἐστι τοῦ κακοῦ; ὁ γοῦν τὸ ἄδηλον 30
διὰ τοῦ ἀδήλου δεικνύων τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖται· κατὰ πολλοὺς γὰρ τρόπους
30 τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι γίνεται.

p. 92a25 Λαμβάνει δ' εἰς τὸ δεῖξαι τὸ τί ἦν εἶναι.

Τοῦτο λύσις ἐστὶν ἐνστάσεως. ἴσως γάρ τις ἐνέστη λέγων 'τί κακίζεις
τὸν δείξαντα τὸ ἀδιαίρετον ὁρισμὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἐκ τοῦ λαβεῖν τὸ διαιρετὸν 35
ὁρισμὸν τοῦ κακοῦ; ἆρά γε οὐ χρὴ λαμβάνειν ἐν ταῖς ἀποδείξεσί τινα δι'

1 συνάγεσθαι a εἶναι om. E 2 post σύντομος add. δηλωτικὸς a 5 καὶ om. a 11 κακὸν—ἀγαθὸν a 13 τοῦ δὲ—ὄψεως om. a 16 ἐν om. a 20 τὸ ἀγαθόν a ὁ CEF: οὗ a 25 post ἐνταῦθα add. λαβών a 28 ἐστι om. Ca γὰρ a 34 οὐ χρὴ evan. C λαβεῖν a τινα post λαμβάνειν colloc. EF

ὧν ἀποδείξομεν τὸ ζητούμενον;’. λύων οὖν τὴν ἔνστασιν ταύτην φησί· 80v
λαμβάνειν χρὴ εἰς τὸ ἀποδεῖξαι τὸ τί ἦν εἶναι, ἤγουν τὸ ἀδιαίρετον ὁρισμὸν
τοῦ ἀγαθοῦ, τινά, πλὴν οὐκ αὐτὸ τὸ προκείμενον καὶ ζητούμενον ἀλλ’
ἕτερόν τι. νῦν δὲ αὐτὸς ᾐτήσατο τὸ ἐν ἀρχῇ, διότι ἐπιχειρῶν δεῖξαι τὸ
5 ἀδιαίρετον ὁρισμὸν τοῦ ἀγαθοῦ οὐχ ἕτερόν τι ἔλαβεν εἰς ἀπόδειξιν τούτου
ἀλλ’ ἢ τὸν ὁρισμὸν τοῦ κακοῦ. ὡς γοῦν ὁ ὁρισμὸς τοῦ ἀγαθοῦ ἐζητεῖτο 40
εἰ τὸ ἀδιαίρετόν ἐστιν, οὕτω ζητεῖται καὶ ἀγνοεῖται εἰ τοῦ κακοῦ ὁρισμός
ἐστι τὸ διαιρετόν· τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον ἔχουσιν ἄμφω καὶ ἀναλογίαν, καθὸ
καὶ ἄμφω ἀγνοοῦνται.

10 Καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ἐν αἷς ἀποδεικνύομεν ὡς τόδε τὸ
πάθος ὑπάρχει τῷδε, λαμβανομέν τι, πλὴν οὐκ αὐτὸ τὸ ζητούμενον.

p. 92a27 Μηδὲ οὗ ὁ αὐτὸς λόγος.

Ἤγουν οὐδὲ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχει πρὸς τὸ ζητούμενον οὐδ’
ἀντιστρέφει πρὸς αὐτό. τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν
15 ἔχει, ὡς ἐδείξαμεν, καὶ ἀντιστρέφουσιν, ἤγουν δι’ ἀλλήλων δείκνυται· ὡς
γὰρ ἔδειξας τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀγαθοῦ διὰ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ κακοῦ, οὕτω καὶ
τὸν ὁρισμὸν τοῦ κακοῦ δείξεις διὰ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἀγαθοῦ.

Πρὸς ἀμφοτέρους δέ, τόν τε δεικνύοντα τὸν ὁρισμὸν διὰ τῆς διαιρε- 50
τικῆς μεθόδου καὶ τὸν δεικνύοντα τὸν ὁρισμὸν διὰ τοῦ ὑποθετικοῦ συλλο-
20 γισμοῦ, τὸ αὐτὸ ἀπόρημά ἐστιν, ἤγουν τὰ αὐτὰ ἀποροῦμεν καὶ ζητοῦμεν.
ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ διαιρετικοῦ τοῦ ἰδίᾳ μὲν καὶ ἰδίᾳ λαμβάνοντος ὡς ὁ ἄν-
θρωπός ἐστι ζῷον καὶ ἰδίᾳ τὸ πεζὸν καὶ ἰδίᾳ τὸ δίπουν, εἶτα ταῦτα καὶ
ὁμοῦ κα|τηγοροῦντος τοῦ ἀνθρώπου ζητοῦμεν, διὰ τί κατὰ τοῦ ἀνθρώπου 81r
τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ὁμοῦ κατηγόρησας καὶ οὐχ ἰδίως ἓν ἕκαστον (οὐ
25 γὰρ πάντα τὰ ἰδίως κατηγορούμενα καὶ ὁμοῦ δύνανται κατηγορεῖσθαι),
οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ τοῦ συνάγοντος ἰδίᾳ μὲν καὶ
ἰδίᾳ τὰ ὑπάρχοντα τῷ ὁριστῷ, εἶτα λαμβάνοντος ταῦτα καὶ ὁμοῦ ζητοῦμεν
τὸ διὰ τί ταῦτα ὁμοῦ κατηγόρησας. οἷον εἰ τῷ κακῷ, φασίν, ὑπάρχει τὸ 5
διάφορον πρὸς ἑαυτό, τῷ ἀγαθῷ ὑπάρχει τὸ ἀδιάφορον, καὶ εἰ τῷ κακῷ
30 ἐστι τὸ διαιρετόν, τῷ ἀγαθῷ ὑπάρχει τὸ ἀδιαίρετον, καὶ εἰ τῷ κακῷ τὸ
παρὰ φύσιν, τῷ ἀγαθῷ τὸ κατὰ φύσιν· εἶτα καὶ ὁμοῦ ἐλάμβανον ὅτι τῷ
ἀγαθῷ ἐστι τὸ κατὰ φύσιν τὸ ἀδιάφορον καὶ ἀδιαίρετον. ἐκ γὰρ τῶν

---

1 οὖν superscr. E 4 τινα a 6 αλλ’ ἤ a: ἀλλὰ CEF ὁ om. fort. recte a
7 post εἰ alt. add. ὁ a 8 γὰρ om. a 12 μηδὲ a Arist.: οὐδὲ CEF
14 ἀντιλογίαν (quod correxit Waitz Organ. II p. X) a 15 ἐδιδάξαμεν EF immo
δείκνυνται 16 ἔδειξε a 17 δείξει a 18 ἀμφότερα a post διὰ add.
δὲ a 20 τὸ—ἐστιν CEF: Τὸ αὐτὸ ἀπόρημα. διατὶ—τὸ κατηγορούμενον lemma a 21 τοῦ
alt. om. E ἰδίως (post τοῦ) a λαμβάνοντες E 24 κατηγόρησε a 24 et 25 fort.
ἰδίᾳ 27 post ταῦτα add. τοῦ a 28 κατηγόρησε a φασίν scripsi: φησὶν libri
29 διάφορον CEF: ἀδιάφθορον a ἀδιάφορον—30 ὑπάρχει τὸ om. a 32 τὸ
alt. deleverim ἀδιάφθορον a

λαμβανομένων ἰδίᾳ καὶ ἰδίᾳ οὐδεμία ἀνάγκη ἐμφαίνεται, δι' ἣν ὡς 81r
ἓν καὶ ὁμοῦ ταῦτα πάντα κατηγορηθήσονται.

p. 92a32 Ἀλλ' ὥσπερ ἂν ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς εἴη,

Ἤγουν ὁ Σωκράτης ἰδίᾳ μὲν λέγεται μουσικὸς καὶ ἰδίᾳ γραμμα-
5 τικός, ὁμοῦ δὲ ληφθέντα κατὰ τοῦ Σωκράτους ἀληθῶς μὲν κατηγορηθή-
σεται, ὁρισμὸς δὲ αὐτοῦ οὐκ ἔσεται (οὐδὲ γὰρ οὐσιώδη εἰσὶ ταῦτα), οὕτω
καὶ ἰδίᾳ μὲν ὑπάρχει τῷ ἀγαθῷ τὸ κατὰ φύσιν καὶ τὸ ἀδιάφορον καὶ τὸ
ἀδιαίρετον, ὁμοῦ δὲ ληφθῆναι ὡς ὁρισμὸν αὐτοῦ ἀδύνατον, κἂν ἀληθῶς 15
κατηγορῶνται κατ' αὐτοῦ. καὶ ἐπεὶ οὔτε δι' ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ οὔτε
10 δι' ἀποδείξεως οὔτε διὰ τῆς διαιρέσεως οὔτε διὰ συλλογισμοῦ ἔστιν ἀπο-
δεῖξαι τὸν ὁρισμόν, πῶς ὁ ὁριζόμενος καὶ ἀποδιδοὺς τὸν ὁρισμὸν δείξει
ὡς τόδε ἐστὶν οὐσία, ἤγουν ὁρισμὸς τοῦδε; οὐσίαν δὲ ἐκάλεσε τὸ τί ἐστιν
ὡς δηλωτικὸν οὐσίας.

p. 92a35 Οὔτε γὰρ ὡς ὁ ἀποδεικνύς.

15 Ἐνταῦθα τὴν ἀπόδειξιν κοινοτέρως ἐπὶ συλλογισμοῦ λαμβάνει. οὐ
γάρ, φησί, δυνατόν ἐστιν ἀποδεῖξαι, ἤγουν συλλογίσασθαι, ἐξ ὁμολογου- 20
μένων προτάσεων ὡς τόδε ἐστὶν ὁρισμὸς τοῦδε· οὐδὲ γὰρ ἐξ ἀνάγκης
ἐκείνων, ὧν λαμβάνουσιν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὁρισμοῦ, ἕτερόν τι συνάγουσιν
ἐξ αὐτῶν ἀλλὰ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτοῦνται. τοῦτο γάρ ἐστιν ἀπόδειξις, ἤγουν
20 συλλογισμός, τὸ ἐκ τῶν ληφθέντων ἕτερόν τι συνάξαι.

p. 92a37 Οὐδ' ὡς ὁ ἐπάγων.

Ἤγουν ἀλλ' οὐδὲ δυνατὸν δεῖξαι τόδε ὁρισμὸν τοῦδε δι' ἐπαγωγῆς.
ἡ γὰρ ἐπαγωγὴ τὸ καθόλου δείκνυσιν ἐν τῷ ἐπαγαγεῖν πάντα τὰ μερικὰ
καὶ μηδέν τι ἐᾶσαι· ὡς τὸ ʽπᾶν ζῷον τὴν κάτω γένυν κινεῖ' δι' ἐπαγωγῆς
25 δειχθήσεται ἐν τῷ λαβεῖν πάντα τὰ εἴδη, ἤγουν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἵππον
καὶ τὰ λοιπά. ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον τὰ καθ' ἕκαστα ἐπεξελθεῖν διὰ τὸ
ἄπειρα εἶναι· καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ αὕτη ἔχει τὸ ἐξ ἀνάγκης ἀποδεικνύειν 30
τὸ καθόλου. καὶ λοιπόν, εἰ μέλλει τις δεῖξαι δι' ἐπαγωγῆς τὸν ὁρισμὸν
τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάγκη λαβεῖν τοὺς ὁρισμοὺς ἑνὸς ἑκάστου εἴδους οὕτως·
30 τοῦ βοός ἐστι τόδε, καὶ τοῦ ἵππου τόδε, καὶ ἁπλῶς πάντων τῶν εἰδῶν·
λοιπὸν λείπεται τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμὸν εἶναι τὸ ʽζῷον λογικὸν θνητόν'. εἰ

3 ἂν ἄνθρωπος a Arist.: om. CEF 5 μὲν om. a 7 τὸ alt. om. C ἀδιάφθορον a 8 ὁρισμὸς a 11 ὁ om. a 12 ante ὁρισμὸς add. ὁ a 14 ὁ CEF (D n): om. a Arist. 15 κοινωτέραν a 16 ἐστιν om. a ἐξ om. a 17 οὐ a ἐξ ἀνάγκης scripsi: ἀνάγκη ἐξ libri 19 ἐξ αὐτῶν om. a 21 οὐδ' a Arist.: ἀλλ' οὐδ' EF, ἀλλ' evan. C ὁ om. Ca (M) 22 τόδε evan. C: τόνδε a 24 μὴ δέ τις a 25 καὶ om. Ca 26 τὰ alt. a: τὸ CEF ἐξελθεῖν a 27 αὕτη scripsi: αὐτὴ EF: αὐτὸ Ca 28 μέλλοι E

δὲ βούλει, ποίησον ἐπαγωγὴν τῶν μερικῶν ἀνθρώπων, καὶ οὕτω συνάξεις 81r
τὸ 'ζῷον λογικὸν θνητόν' εἶναι ὁρισμὸν παντὸς ἀνθρώπου. ἐπεὶ δὲ ἀδύνατον
τὰ καθ' ἕκαστα πάντα ἐπεξελθεῖν, ἵνα παραστήσωμεν δι' αὐτῶν τὸ καθόλου 35
ἢ ἵνα παραστήσωμεν τοὺς ὁρισμοὺς πάντων τῶν ὁριστῶν, λοιπὸν ἀδύνατον
5 δι' ἐπαγωγῆς τὸν ὁρισμὸν δειχθῆναι. ἄλλως τε ἡ ἐπαγωγὴ οὐ δείκνυσι
τί ἐστιν, ἤγουν ἓν πρᾶγμα, ἀλλ' ὅτι τόδε ἐστὶ τῷδε ἢ οὐκ ἔστι. καὶ
λοιπόν, εἰ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν δείκνυσιν ἡ ἐπαγωγή, ὁ δὲ ὁρισμὸς οὔτε
κατάφασις οὔτε ἀπόφασις, οὐκ ἔστι δι' ἐπαγωγῆς δεῖξαι τὸν ὁρισμόν. ἀλλ'
οὐδὲ διὰ τῆς αἰσθήσεώς ἐστι δυνατὸν δεῖξαι τόδε ὁρισμὸν τοῦδε, διότι ἡ
10 αἴσθησις ἀντιληπτική ἐστι τῶν μερικῶν, ἐν οἷς καὶ πολλὰ δακτυλοδεικτοῦμεν, 40
ὅτι περὶ τοῦ δεῖνος λέγω, ὁ δὲ ὁρισμὸς καθόλου.

p. 92b4 Ἔτι πῶς δείξει τὸ τί ἐστιν ἄνθρωπος;

Δείξας, ὡς ἀδύνατόν ἐστι δι' ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ ἢ ἁπλῶς συλλο-
γισμοῦ ἢ δι' ὑποθετικοῦ ἢ δι' ἐπαγωγῆς ἢ δι' αἰσθήσεως δεῖξαι ὡς τόδε 45
15 ὁρισμός ἐστι τοῦδε, ἐπαπορητικῶς νῦν ἐνταῦθα προφέρει τὸν λόγον. πῶς
οὖν, φησί, δείξει τις τὸ τί ἐστιν, ἤγουν τὸν ὁρισμόν; ἆρα μόνον δείξει
τὸ τί ἐστιν, ἤγουν τὸν ὁρισμόν; καὶ εἰ τοῦτο, ἔσται ὁρισμὸς τῶν μὴ ὄντων.
εἰ γὰρ δείξει ὅτι τὸ 'ζῷον πεζὸν δίπουν' ὁρισμός ἐστι τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἄλλου
τινὸς πράγματος ὁρισμόν, εἰ ἀγνοῶ καθ' ὑπόθεσιν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος, ἤγουν
20 εἰ ἀγνοῶ ὅτι ὅλως ἐν τοῖς οὖσι συγκατηρίθμηται ὁ ἄνθρωπος, λοιπὸν μὴ ὄν
ἐστιν. ἔδειξα οὖν τοῦ μὴ ὄντος τὸν ὁρισμόν· τοῦ δὲ μὴ ὄντος ὁρισμὸς 50
οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ συναπέδειξε τοῦτο, ἤγουν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ἀνθρώπου καὶ
τὸ ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος, συμβαίνει καὶ τὸ ὅτι ἔστι καὶ τὸ τί ἐστι δι' ἀποδείξεως
γινώσκειν.

25 p. 92b5 Τὸ γὰρ μὴ ὂν οὐδεὶς οἶδεν ὅ τι ἐστίν.

Ἤγουν τί ἐστι, τουτέστιν ὁρισμὸς τοῦ μὴ ὄντος οὐκ ἔστιν. ἴσως δὲ
πρὸς τὸ λεγόμενον ἐνέστη τις λέγων· πῶς φὴς τοῦ μὴ ὄντος μὴ εἶναι
ὁρισμόν; ὁ τραγέλαφος μὴ ὄν ἐστιν, ἀλλ' ἔστιν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι αὐτοῦ
τὸ 'ζῷον ἐκ τράγου καὶ ἐλάφου συγκείμενον'. λύων οὖν τὴν ἔνστασιν
30 ἐπάγει | ἀλλὰ τί μὲν σημαίνει ὁ λόγος ἢ τὸ ὄνομα, ἔστιν εἰδέναι, 81v
τουτέστιν ἐπεὶ καὶ τοῖς μὴ οὖσι κεῖνται ὀνόματα καὶ λόγοι ἑρμηνευτικοὶ
τῶν ὀνομάτων, ἔστι τῷ μὲν [τῷ] μὴ ὄντι ὄνομα τὸ τραγέλαφος, λόγος δὲ

---

3 αὐτῶν scripsi: αὐτοῦ libri 4 τοὺς ὁρισμοὺς πάντων in ras. F 5 οὐ a Arist.: om. CEF 7 εἰ CEF: ἢ a 8 κατάφασις—ἀπόφασις scripsi: κατάφασιν—ἀπόφασιν libri post ἀπόφ. add. ὥστε a 9 τόδε om. a τοῦδε] δε evan. C 11 (κ)αθόλου evan. C 12 ἄνθρωπος CEFa (f): om. Arist. 13 δι' ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ in ras. F ἀποδεικτικοῦ] ἀπο evan. C 13. 14 ἁπλῶς συλλογισμοῦ ἢ om. a 14 ὑποθετικοῦ] ετικοῦ evan. C 15. ὁρισμός] μός evan. C 17 τὸ τί — ὁρισμόν CEF: ὅτι ἔστιν a 18. fort. δείξω 20 ὅλως evan. C 20. 21 ὄν ἐστιν non liquet C 21 ἔδειξας a τὸν deleverim 22 fort. συναπέδειξα 23 τὸ primum om. a καὶ alt. CEF: μὴ a 26 post ἤγουν add. τὸ a οὐκ ἔστιν—27 μὴ ὄντος om. a 30 ἀλλὰ—ὄνομα lemma, cui add. ὅταν—εἰδέναι a 30. 31 ἔστιν εἰδέναι, τουτέστιν om. a 32 τῷ alt. delevi

αὐτοῦ τὸ 'ζῷον ἐκ τράγου καὶ ἐλάφου συγκείμενον'· ἄλλῳ δὲ μὴ ὄντι ἐστὶν 81v
ὄνομα τὸ ἱπποκένταυρος, λόγος δὲ αὐτοῦ τὸ 'ζῷον ἐξ ἵππου καὶ κενταύρου 5
συγκείμενον'. ὁ τοιοῦτος οὖν λόγος, τὸ 'ζῷον ἐκ τράγου καὶ ἐλάφου συγκείμενον', ἔστιν ὁρισμὸς ὀνοματώδης· οὐ γὰρ φύσιν καὶ οὐσίαν καὶ ὑπό-
5 στασιν παριστᾷ τραγελάφου, ἀλλ' ἑρμηνευτικός ἐστι τοῦ τί σημαίνει τὸ τραγέλαφος ὄνομα. ἔστι μὲν οὖν γινώσκειν τί σημαίνει τὸ τραγέλαφος ὄνομα ἢ ὁ λόγος ὁ λέγων 'ζῷον ἐκ τράγου καὶ ἐλάφου συγκείμενον'· τὸ δὲ τί ἐστιν ἡ φύσις καὶ ἡ αἰτία τοῦ τραγελάφου ἀδύνατον εἰδέναι· ἀνυπόστατον γὰρ οὗτος καὶ ψιλὸν διανοίας ἀνάπλασμα.

10 Ἀλλὰ μὴν εἰ δείξει τις τὸ τί ἐστι, ἤγουν τὸν ὁρισμόν, ἀδύνατον 10 συναποδεικνύεσθαι τούτῳ καὶ τὸ ὅτι ἔστι. τοῦτο δὲ φέρει πρὸς τὸν ἐνιστάμενον, ὅτι συναποδεικνύεται τῷ τί ἐστι τὸ ὅτι ἔστι· πῶς γὰρ δυνατὸν τῷ αὐτῷ λόγῳ καὶ τρόπῳ τῆς ἀποδείξεως δεικνύεσθαι καὶ τὸ τί ἐστι καὶ τὸ ὅτι ἔστιν ἕτερα ὄντα ἀλλήλων; τῶν γὰρ ἑτέρων καὶ οἱ τρόποι τῆς
15 ἀποδείξεως ἕτεροι. ὡς γὰρ ἔδειξεν ὄπισθεν, τὸ μὲν τί ἐστι παρίσταται δι' ὁρισμοῦ, τὸ δὲ ὅτι ἔστι καὶ τὸ εἰ ἔστι δι' ἀποδείξεως.

p. 92b9 Ὅ τε γὰρ ὁρισμὸς ἕν τι δηλοῖ, 15

Ἤγουν ἕτερόν τι παριστᾷ, φύσιν δηλονότι πράγματος, καὶ ἡ ἀπόδειξις ἄλλο παριστᾷ, ἤγουν τὸ εἰ ἔστιν ἢ τὸ ὅτι ἔστι· ταὐτὰ γάρ· ζητοῦσι
20 γὰρ εἰ ὁ ἄνθρωπος ἐν τοῖς οὖσι συνηρίθμηται ἢ ὁ τραγέλαφος. καὶ εἰ ἕτερα ὁ ὁρισμὸς καὶ ἡ ἀπόδειξις, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ παρ' αὐτῶν δεικνύμενα, ἤγουν τὸ ὅτι ἔστι καὶ τὸ τί ἐστι, πῶς ἐστι δυνατὸν ἢ δι' ὁρισμοῦ γινώσκειν καὶ τὸ ὅτι ἔστι καὶ τὸ τί ἐστιν ἢ δι' ἀποδείξεως; 20

p. 92b10 Τὸ δὲ τί ἐστιν ἄνθρωπος καὶ τὸ εἶναι ἄνθρωπον.

25 Ἤγουν τὸ τί ἐστιν ἄνθρωπος ἢ εἰ ἔστιν ἕτερα ἀλλήλων.

p. 92b12 Εἶτα καὶ δι' ἀποδείξεώς φαμεν ἀναγκαῖον.

Δέδεικται ὄπισθεν ὡς ἀναγκαῖόν ἐστιν ἅπαν πρᾶγμα δείκνυσθαι ὅτι ἔστι δι' ἀποδείξεως.

Εἰ μὴ οὐσία εἴη. ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν ὁρισμὸν εἶπεν οὐσίαν, τουτέστι 25
30 μόνον ὁ ὁρισμὸς οὐκ ἀποδεικνύεται δι' ἀποδείξεως.

---

1 ἀλλὰ δὴ μὴ a 1. 2 ὄνομά ἐστι E: ὄνομα a 2 δὲ om. a τὸ ζῷον om. a ταύρου a 5 post παριστᾷ add. τοῦ a τραγελάφου a: ἱπποκενταύρου CEF 6 τραγέλαφος prius a: ἱπποκενταύρου CEF ἔστι—7 ὄνομα om. a οὖν superscr. E 7 ζῷον om. a 7. 8 τί δὲ a 9 τοῦτο a ψιλῆς a ἀπόπλασμα a 10 Ἀλλὰ μὴν εἰ δείξει τί ἐστι, καὶ — δείξει lemma a 11 συναποδείκνυσθαι E τὸ om. a 12 ante τῷ add. καὶ a τὸ ὅτι ἔστι om. a 13. 14 τί ἐστι καὶ τὸ om. a 15 ὄπισθεν] c. 3 p. 90b 30 sq. 16 τὸ εἰ CEF: τί a 18 ἤγουν CEF: οἷον a φύσιν CEF: ἡ φύσις a ante πράγμ. add. τοῦ a 19 ἔστιν CEF: ἕτερον a 25 εἰ om. a post ἕτερα add. καὶ a 27 ὄπισθεν] c. 3 p. 90b 33 sq. 29 εἰ CEF: ἢ a ὁρισμὸς — οὐσία E εἰπεῖν alt. l. a

p. 92b13 Τὸ δὲ εἶναι. 81v

Ἤγουν τὸ εἰ ἔστιν οὐκ ἔστιν οὐσία οὐδενός, ἤγουν ὁρισμός τινος οὐκ ἔστιν. εἰ γὰρ γένος οὐκ ἔστι τὸ ὄν, ἵνα κἂν μέρος ὁρισμοῦ γένηται (ἐν γὰρ τῷ ὁρισμῷ τὸ γένος μέρος ἐστὶν αὐτοῦ), πολλῷ μᾶλλον οὐδ'
5 ὁρισμός ἐστιν· ὁ γὰρ ὁρισμὸς ἐκ γένους καὶ συστατικῶν διαφορῶν ἐστι· τὸ δὲ ὂν μία λέξις ἐστίν. ὅτι δὲ τὸ ὂν γένος οὐκ ἔστι, δῆλον· ἔμαθες γὰρ 30 ὅτι τὸ ὂν ὁμωνύμως κατηγορεῖται κατὰ τῶν δέκα γενικωτάτων γενῶν· τὰ γὰρ γένη συνωνύμως κατηγοροῦνται καθ' ὧν κατηγοροῦνται. ἀπόδειξις ἄρα ἐστὶν ἡ γνωρίζουσα καὶ παριστῶσα τὸ ὅτι ἔστιν, ὁρισμὸς δὲ οὐκ ἔστιν.

10 p. 92b15 Ὅπερ καὶ νῦν ποιοῦσιν αἱ ἐπιστῆμαι.

Μέχρι γὰρ τοῦ νῦν ὁρῶμεν τὰς ἐπιστήμας, τὴν μουσικὴν καὶ τὴν 35 γεωμετρίαν καὶ τὰς λοιπάς, δι' ἀποδείξεως γινωσκούσας τὸ ὅτι ἔστιν. ὁ μὲν γὰρ γεωμέτρης τί μὲν σημαίνει τὸ τρίγωνον ἔλαβε καὶ ἄνευ ἀποδείξεως διὰ τοῦ ὀνοματώδους ὁρισμοῦ, φάσκων τρίγωνον εἶναι σχῆμα ἐπίπεδον
15 τρεῖς γωνίας ἔχον· ὅτι δ' ἔστι τρίγωνον τὸ συσταθὲν καὶ καταγραφὲν ἐπὶ τῆς δοθείσης εὐθείας, δι' ἀποδείξεως παριστᾷ. ζητεῖ γὰρ ὁ γεωμέτρης εἰ ἐπὶ 40 τῆς δοθείσης εὐθείας ἔσται δυνατὸν τρίγωνον συστήσασθαι, καὶ εἰ ἐπὶ παντὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι ἔστι κύκλον περιγράψαι. ὁ γοῦν ὁριζόμενος καὶ τὸν ὁρισμὸν ἀποδιδοὺς τί ἄρα δείξει; ἢ πάντως παρίστησι τί ἐστι τρίγωνον
20 καθὸ τρίγωνον, ἤγουν τί ἐστιν ἡ τοῦ τριγώνου φύσις· ὁ γὰρ κυρίως ὁρισμὸς τοῦ τριγώνου ἐστὶ 'σχῆμα ἐπίπεδον ἔχον τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας'.
Εἰδὼς ἄρα τὸ τί ἐστιν, ἤγουν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, δι' ὁρισμοῦ 45 τὸ εἰ ἔστι τρίγωνον οὐκ εἴσεται δι' ὁρισμοῦ ἀλλὰ δι' ἀποδείξεως. ἀλλὰ τοῦτο ἀδύνατον δέδεικται, τὸ εἰδέναι τί ἐστι τρίγωνον ἐν τῷ ἀγνοεῖν εἰ
25 ἔστιν ὅλως τρίγωνον.

p. 92b19 Φανερὸν δὲ καὶ κατὰ τοὺς νῦν τρόπους τῶν ὅρων.

Ἤγουν δηλοῦσι δὲ καὶ οἱ μέχρι τοῦ νῦν ἀποδιδόμενοι ὁρισμοὶ τῶν πραγμάτων παρὰ τῶν σοφῶν, ὅτι οἱ ὁριζόμενοι τὸ ὅτι ἔστιν οὐκ ἀποδεικνύουσιν ἀλλὰ μόνον τὸ τί ἐστιν, ἤγουν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος.

30 p. 92b20 Εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἐκ τοῦ μέσου τι ἴσον.

Τοῦτο ὁρισμὸς τοῦ κύκλου ἐστί· κύκλος γάρ ἐστι σχῆμα ἐπίπεδον οὗ ἡ ἐπι|φάνεια πανταχόθεν ἐπ' ἴσης τοῦ κέντρου ἀφίσταται· τὸ δὲ κέντρον 82r

5 ἐστιν om. a 8 an δὲ (ante γένη)? 12 τὸ τί E 14 post φάσκων add. τὸ a 18 κέντρῳ καὶ om. a 19 πάντα a 22 εἰδὼς—ἐστιν CEF: Εἰδὼς ἄρα τίς ὁρισμῷ — ἀδύνατον lemma a 23 οὐ δι' ὁρισμοῦ εἴσεται E 24 τὸ δὲ εἶναι a 27 δὲ om. a 28 ὅτι prius evan. F 29 μόνον CEF: μᾶλλον a 31 ante κύκλος add. ὁ a post ἐστι add. τι a

ἐστὶ μέσον τοῦ κύκλου. φησὶ γοῦν, εἰ καὶ ἔστι τι ἔχον τὸ ἴσον ἀπὸ 82r
τοῦ μέσου ἀφίστασθαι, ἤγουν τὸ ἐπ' ἴσης ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀφίστασθαι,
ἀλλ' οὗτος ὁ ὁρισμὸς οὔτε δείκνυσι διὰ τί τὸ ὁρισθέν ἐστιν ἐπ' ἴσης
ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀφιστάμενον, οὔτε δείκνυσι διὰ τί τοῦτο, ἤγουν ὁ ὁρι-
5 σμὸς τὸν κύκλον παριστᾷ οὗτος. ὅσον γὰρ ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ οὐ δεικνύεται
ὅτι τοῦ κύκλου ἐστὶν οὗτος ὁ ὁρισμός· εἴη γὰρ ἂν ἴσως οὐ τοῦ κύκλου 5
ἀλλὰ τοῦ ὀρειχάλκου. τὸ δὲ ὀρείχαλκόν ἐστιν εἶδος ὕλης μὴ νῦν εὑρι-
σκομένης. ἢ ὀρείχαλκός ἐστιν ὁ λευκὸς χαλκός, ὡς ὁ Ἡσίοδος ἐν τῇ
Ἀσπίδι φησὶν

10 Ὣς εἰπὼν κνημῖδας ὀρειχάλκοιο φαεινοῦ
δύσατο.

Οἱ γὰρ ὅροι οὐ προσδηλοῦσι καὶ παρεμφαίνουσιν ὅτι δυνατὸν
εἶναι τὸ λεγόμενον, ἤγουν τὸ ὁριζόμενον, τοιοῦτον. ὅσον γὰρ ἀπὸ τοῦ
ὁρισμοῦ τοῦ 'ζῷον πεζὸν δίπουν' οὐκ ἐμφαίνεται τὸ ἐξ ἀνάγκης εἶναι τὸν
15 ἄνθρωπον τοιοῦτον, οὔτε μὴν ὅτι ἐξ ἀνάγκης τὸν ἄνθρωπον δηλοῖ, οὐ 10
λέγεται εἶναι ὁρισμὸς οὗτος, ἀλλ' ἀεὶ ἔξεστι τῷ βουλομένῳ ἐρωτᾶν τὸ
διὰ τί, ἤγουν πόθεν δῆλον ὅτι τὸν ἄνθρωπον δηλοῖ ἢ ὅτι ὁ ἄνθρωπος
τοιοῦτόν ἐστιν.

p. 92b26 Εἰ ἄρα ὁ ὁριζόμενος.

20 Ἤγουν ὁ τὸν ὁρισμὸν ἀποδιδοὺς ἢ τὸ τί ἐστι παριστᾷ, ἤγουν τὴν
φύσιν τοῦ πράγματος, ἢ τὸ τί σημαίνει τὸ ὄνομα· διττὸς γὰρ ὁ ὁρι-
σμός, ἢ ὁ τὴν οὐσίαν παριστῶν ἢ ὁ ἑφερμηνευτικὸς τοῦ ὀνόματος. εἰ γοῦν
ὁ ὁρισμὸς οὐκ ἔστι δηλωτικὸς τοῦ τί ἐστιν, ἤγουν τῆς φύσεως τοῦ 15
πράγματος (ἔξωθεν δὲ ληπτέον τὸ δηλωτικόν, ἵνα σαφὲς τὸ λεγόμενον ᾖ),
25 εἴη ἂν λοιπὸν ὁ ὁρισμὸς λόγος ὀνόματι τὸ αὐτὸ σημαίνων, ἤγουν
ὀνοματώδης. ἀλλ' ἄτοπόν ἐστι τὸ δοῦναι τὸν ὁρισμὸν ὀνοματώδη εἶναι·
οὕτως γὰρ ἔσται καὶ τῶν μὴ ὄντων ὁρισμός, εἴγε καὶ τὰ μὴ ὄντα ὀνόματα
ἔχουσι καὶ ὁρισμοὺς ὀνοματώδεις, ἤγουν παριστῶντας τί σημαίνει τὸ ὄνομα. 20

p. 92b28 Πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μὴ οὐσιῶν ἂν εἴη καὶ τῶν μὴ
30 ὄντων.

Τὸ μὴ οὐσιῶν καὶ μὴ ὄντων τὸ αὐτὸ σημαίνουσιν.

p. 92b29 Σημαίνειν γὰρ ἔστι καὶ τὰ μὴ ὄντα.

Ἤγουν εἰσὶ καὶ τῶν μὴ ὄντων ὀνόματα σημαντικά. οἷον τὸ τραγέ-
λαφος σημαντικὸν ὄνομα λέγεται, οὐχ ὅτι σημαίνει φύσιν τινά, ἀλλ' ὅτι 25

1 μέσον scripsi: μέρος libri 5 τοῦ κύκλου ἀφιστᾷ a 7 εἶδός ἐστιν C
8 ὁ alt. om. a 8. 9 ἐν τῇ Ἀσπ.] vs. 122 14 ζώου a 19 ἄρα a Arist.: γοῦν CEF
24 προσληπτέον a εἴη C 25 λοιπὸν om. a post σημαίνων add. ἀλλ' ἄτο-
πον (εἴη κτλ. lemma) a 26 ὀνοματώδην a 27 καὶ alt. om. a 28 ὅτι a
29. 30 lemma a: om. CEF 32 σημαίνει a

δοκεῖ μὲν σημαίνειν, καθὸ καὶ αἱ λέξεις ἐξ ὧν σύγκειται, ἤγουν τὸ τράγος 82r
καὶ ἔλαφος, φωναί εἰσι σημαντικαί· οὐδαμοῦ δὲ τὶ σημαίνει τὸ ἐκ τούτων.

p. 92b30 Ἔτι πάντες οἱ λόγοι ὁρισμοὶ ἂν εἶεν.

Ἔτι ἕτερον ἄτοπον συμβαίνει, τὸ πάντας λόγους εἶναι ὁρισμούς, ἐκ 30
5 τοῦ λέγειν τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸ ὄνομα ταὐτὰ σημαίνειν. ἑκάστῳ γὰρ λόγῳ
ἐστὶ καὶ ὄνομα, οἷον τῇ ποιήσει τοῦ Ὁμήρου τῇ λαμβανούσῃ τὰ ἐν Ἰλίῳ
ἐστὶν ὄνομα Ἰλιάς, ὥσπερ τῇ λαμβανούσῃ τὰ τοῦ Ὀδυσσέως ἐστὶν ὄνομα
Ὀδύσσεια, καὶ τῷ 'αἲ γάρ, Ζεῦ τε πάτερ' ὄνομα εὐχή, τῷ δὲ "βάσκ' ἴθι,
Ἶρι ταχεῖα" τὸ προστακτικόν· τὰ δὲ ὀνόματα συνεχωρήθη ταὐτὰ σημαί-
10 νειν τῷ ὁρισμῷ. καὶ ἔσονται τὰ ὀνόματα ὁρισμοὶ καὶ οἱ λόγοι, οἷς τὰ
ὀνόματα κεῖνται, ὁρισμοὶ καὶ αὐτοί, εἴγε προσφυῶς αὐτοῖς τὰ ὀνόματα τέ- 35
θεινται. προσφυῶς γάρ ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ τοῦτο τὸ ὄνομα διὰ τὸ ἄνω
ἀθρεῖν· ὡσαύτως καὶ μέροψ λέγεται παρὰ τὸ μεμερισμένην καὶ ἔναρθρον
ἔχειν τὴν ὄπα. καὶ ἁπλῶς, εἴ τι λέγομεν, πᾶν ἔσται ὁρισμός.

15 p. 92b33 Ἔτι οὐδεμία ἀποδείξειεν ἄν.

Ἔτι ὥσπερ τὸ ὄνομα, οἷον τὸ ἄνθρωπος ἢ τὸ ἵππος λεγόμενον, ἐν
οὐδεμιᾷ ἀποδείξει ἀποδεικνῦσιν ὅτι δηλοῖ τὸν ἄνθρωπον ἢ τὸν ἵππον,
οὕτως οὐδ' οἱ ὁρισμοὶ προσδηλοῦσι καὶ ἐμφαίνουσιν εἰ τῶνδέ εἰσιν
ὁρισμοὶ ὧν λέγονται καὶ οὐκ ἄλλων. 40

20 p. 92b35 Ἐκ μὲν τοίνυν τούτων.

Ἐπανακεφαλαιούμενος πάντα ὅσα εἶπε φησίν· ἐκ τούτων ὧν εἴπομεν
δῆλον ὅτι οὐκ εἰσὶ ταὐτὰ ὁ ὁρισμὸς καὶ ὁ συλλογισμός (ὧν γὰρ οἱ ὁρι-
σμοὶ ἕτεροι, καὶ αὐτὰ ἕτερα), οὔτε μὴν τὸ αὐτὸ δείκνυται καὶ διὰ συλλο- 45
γισμοῦ καὶ ⟨δι'⟩ ὁρισμοῦ, οὔτε ὁ ὁρισμὸς ἀποδείκνυσί τι. διὰ τοῦ
25 ἀποδείκνυσιν ἐδήλωσε τὸν ἀποδεικτικὸν συλλογισμόν, διὰ δὲ τοῦ δείκνυσι
τὸν ἁπλῶς συλλογισμόν.

p. 92b38 Οὔτε τὸ τί ἐστιν οὔθ' ὁρισμῷ.

Ἤγουν οὔτε, ὅτι ὁρισμός ἐστι τούτου τὸ ἀποδοθέν, δι' ἀποδείξεως ἐμ-
φαίνεται οὔτε δι' ὁρισμοῦ.

---

1 μὲν om. a τὸ τράγος scripsi: τὸ τραγέλαφος CEF: τὸ τραγέλαφος. τὸ τράγος a
2 οὐδαμῶς a 7 post ὄνομα alt. add. καὶ a 8 τῷ utrobique scripsi: τὸ libri
αἲ γὰρ κτλ.] velut B 371 Δ 288 Ζεῦ evan. F: om. a βάσκ' ἴθι κτλ.] Θ 399
9 Ἶρι om. E ταχεῖα a: om. CEF τὸ om. E 11 post προσφυῶς add.
καὶ a 12 immo προσφυὲς post ἀνθρώπῳ add. ὄνομα CEF: om. a 14 ἤτοι
(ante λέγομεν) E 15 lemma om. EFa 20 lemma om. EF 22 ὁ utrumque
om. a 23 post ἕτερα add. lemma πρὸς δὲ τούτοις ὅτι οὐδὲ ὁ ὁρισμός C 24 δι'
addidi post τι addiderim lemmation οὔτε δείκνυσιν 27 ὁρισμῷ a Arist.: ὁρισμόν
CEF 28. 29 om. a 28 ὅτι superscr. C

p. 93a1 Πάλιν δὲ σκεπτέον τί τούτων λέγεται καλῶς. 82r

Ἃ ἔλεγε, ταῦτα ἦσαν, ὅτι ἀπόδειξις τοῦ ὁρισμοῦ οὐ δύναται γενέσθαι, 50 καθώς τινες ἐπεχείρουν ἀποδεικνύειν, καὶ ὅτι οὐ δυνατὸν τὸ αὐτὸ καὶ δι' ὁρισμοῦ καὶ ⟨δι'⟩ ἀποδείξεως εἰδέναι, καὶ ὡς ὁ ὁρισμὸς οὔτε δείκνυσιν οὔτε 5 ἀποδείκνυσιν. δεῖ οὖν, φησίν, ἐπισκέψασθαι εἰ καλῶς ταῦτα προειρήκαμεν εἴτε καὶ μή· μέλλει γὰρ δεῖξαι ὡς οὐ πάντῃ ἀληθές ἐστιν ἢ ψευδὲς τὸ λέγειν ἀπόδειξιν ὁρισμοῦ εἶναι, ἀλλὰ κατὰ τὶ μὲν ἀληθεύει, κατὰ τὶ δὲ ψεύδεται· πῶς δέ, | δείξομεν. μέλλει δὲ εἰπεῖν καὶ τί ἐστιν 82v ὁρισμός (ἐπεὶ γὰρ ἡ ζήτησις περὶ αὐτοῦ ἐστιν, εἰ ἀπόδειξις αὐτοῦ ἔστι, 10 καὶ ὅτι πολλαχῶς ὁ ὁρισμὸς ἀνάγκη εἰδέναι καὶ τί ἐστιν οὗτος) καὶ ἆρα ἔστιν ἀπόδειξις τοῦ ὁρισμοῦ πῶς, ἤγουν κατὰ τί, ἢ οὐδαμῶς, καὶ ἆρά γε ὁ ὁρισμὸς συμβάλλεταί τι εἰς τὴν ἀπόδειξιν ἢ οὐδαμῶς.

p. 93a3 Ἐπεὶ δ' ἐστὶ ταὐτόν, ὡς ἔφαμεν.

Ἄρχεται ἐντεῦθεν θεωρεῖν πῶς ἐστι δυνατὸν ἀπόδειξιν γενέσθαι τοῦ 15 ὁρισμοῦ. ἵνα δὲ σαφέστερος ὁ ἐφερμηνευτικὸς λόγος τοῦ κειμένου γένηται, 10 θεωρητέον ποσαχῶς ὁ ὁρισμός. ὁ γοῦν ὁρισμὸς ἢ ὑλικός ἐστιν ὡς λαμβανόμενος ἐκ τῶν προσόντων τῇ ὕλῃ ἢ εἰδικὸς ὡς λαμβανόμενος ἐκ τῶν οὐσιωδῶς ὑπαρχόντων τῷ πράγματι. καὶ ὁ ὑλικὸς ἢ ἀντιστρέφει ἢ οὐκ ἀντιστρέφει, καὶ ἢ ὁ αὐτός ἐστι τῷ ὁριστῷ ἢ ἕτερος. ὑλικὸς μὲν οὖν 20 ὁρισμὸς ἀντιστρέφων καὶ ταυτὸς ὢν τῷ ὁριστῷ ἐστι τὸ 'ἄνθρωπός ἐστι ζῷον ὀρθοπεριπατητικὸν πλατυώνυχον γελαστικόν'. μὴ ἀντιστρέφων δὲ καὶ μὴ ταυτὸς τῷ ὁριστῷ τὸ 'θυμός ἐστι ζέσις τοῦ περικαρδίου αἵματος'. οὐ ταυτὸς δέ ἐστι τῷ ὁριστῷ, ἐπεὶ οὐκ ἀντιστρέφει· εἰ γὰρ ἀντέστρεφεν, 15 ἦν ἂν ὁ αὐτός. πᾶς μὲν γὰρ θυμὸς ζέσις τοῦ περικαρδίου αἵματος· οὐ 25 πᾶσα δὲ ζέσις τοῦ περικαρδίου αἵματος θυμός ἐστι· οἱ γὰρ πυρέττοντες ἔχουσι μὲν τὸ περικάρδιον αἷμα ζέον, οὐ μὴν δὲ καὶ θυμοῦνται. καὶ ὁ εἰδικὸς αὖθις ἢ ἀντιστρέφει καὶ ταυτός ἐστι τῷ ὁριστῷ, ὡς τὸ 'ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν θνητόν' (οὗτος γὰρ ἢ πάσας τὰς διαφορὰς ἔχει οὐσιώδεις καὶ εἰδοποιοὺς ἢ μίαν αὐτῶν ἔχει τῆς ὕλης, οἷον τὸ θνητόν), ἢ οὐκ 30 ἀντιστρέφει καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ταυτός ἐστι τῷ ὁριστῷ, ὡς τὸ 'θυμὸς 20 ἐστιν ὄρεξις ἀντιλυπήσεως'. πᾶς γὰρ θυμούμενος δι' ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως θυμοῦται· οὐ πᾶς δὲ ὀρεγόμενος ἀντιλυπήσεως θυμοῦται· εἰσὶ γάρ τινες ὀρεγόμενοι κατὰ διάνοιαν ἀντιλυπῆσαι τὸν ἐχθρόν, οὐ μέντοι γε δὲ θυμοῦνται

3 ὅτι om. a 4 δι' addidi ὁ om. Ea post οὔτε prius del. ἀπο C 5 γοῦν CF φησίν om. E 5. 6 εἰρήκαμεν Ca 6. 7 ἢ ψευδές ἐστι Ca 10 post ὅτι add. εἰ CEF: om. a ὁ a: om. CEF post καὶ alt. add. τὸ E 11. 12 ἔστιν — ἆρά om. a 13 ταυτὸν CEF (f): post ἔφαμεν colloc. a Arist. 17 προσόντων — ἐκ τῶν om. a 19 ὁ superscr. E 20 ταυτὸν ἐν a τὸ ἄνθρωπός evan. F 22 θυμός ἐστι κτλ.] cf. De an. I 1 p. 403a31 24 μὲν om. Ea 25 θυμός ἐστι post ζέσις colloc. a 30 δὲ οὐ a 31 πᾶς] πῶσα (sic) a 32 ante θυμοῦται prius add. οὐ a οὐ πᾶς — θυμοῦται om. a 33 δὲ om. a

ἀλλ' ἡσυχάζουσι καὶ ἠρεμοῦσι καὶ φιλιαν ὑποκρίνονται. οὗτοι μὲν οἱ 82v
ὁρισμοί, ὅ τε ὑλικὸς καὶ ὁ εἰδικός, οὐ κυρίως εἰσὶν ὁρισμοὶ ἀλλὰ δοκοῦντες
εἶναι, οὐκ εἰσὶ δέ. ὅθεν οὐδὲ τὸ ἴδιον τοῦ ὁρισμοῦ ἔχουσιν, ἤγουν τὸ
ἀντιστρέφειν καὶ τὸ ταυτοὶ εἶναι τῷ ὁριστῷ· ὁ γὰρ κυρίως ὁρισμὸς 25
5 παντὸς πράγματος εἷς ἐστιν, οὐ πολλοί. ἐπεὶ δὲ πρότερός ἐστιν ὁ εἰδικὸς
τοῦ ὑλικοῦ, καθὸ πρῶτον ὁ θυμούμενος ὀρέγεται ἀντιλυπήσεως, εἶθ' οὕτω
ζέει τὸ περικάρδιον αἷμα, ἔτι δὲ καὶ πᾶσα ἀπόδειξις ἐκ προτέρων
γίνεται, ἀνάγκη τοῦ ὑλικοῦ ἀπόδειξιν γενέσθαι διὰ μέσου τοῦ εἰδικοῦ
οὕτως· ὁ θυμούμενος ὀρέγεται ἀντιλυπῆσαι· ὁ δὲ ὀρεγόμενος ἀντιλυπῆσαι
10 ζέει τὸ περικάρδιον αἷμα· ὁ θυμούμενος ἄρα ζέει τὸ περικάρδιον αἷμα.
κυρίως δὲ ὁρισμός ἐστιν ὁ ἐξ ἀμφοτέρων, ἤγουν τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἴδους,
συγκείμενος, οἷον θυμός ἐστι ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος δι' ὄρεξιν 30
ἀντιλυπήσεως, οὗ καὶ ἀπόδειξιν γενέσθαι ἀδύνατον.

Ἀλλὰ σαφηνιστέον καὶ τὸ κείμενον. ἐπεὶ δὲ τὸ εἰδέναι τὸ τί ἐστι
15 καὶ τὸ εἰδέναι τὸ αἴτιον τοῦ εἰ ἔστι τὸ πρᾶγμα ταὐτά εἰσι (τὸ γὰρ
τί ἐστιν ὁρισμός ἐστιν, ὁ δὲ ὁρισμὸς εἶδος, τὸ δὲ εἶδος αἴτιον), τὸ τί
ἐστιν ἄρα αἴτιόν ἐστιν· ὁ γὰρ ὁρισμὸς δηλοῖ τὴν αἰτίαν τοῦ εἴτε ἐστὶ τὸ
ζητούμενον πρᾶγμα ὑφεστὼς εἴτε καὶ μή. προσθετέον δὲ τούτῳ τὸ
'ἐγχωρεῖ γενέσθαι ἀπόδειξιν τοῦ ὁρισμοῦ'. ἔστι δὲ τὸ ὅλον τοιοῦτον· εἰ
20 τὸ τί ἐστιν αἴτιόν ἐστιν, ἐγχωρεῖ εἶναι ἀπόδειξιν τοῦ ὁρισμοῦ. λόγος δὲ 35
καὶ αἰτία τούτου, τοῦ εἶναι ἀπόδειξιν τοῦ ὁρισμοῦ, διότι ἔστι τι, ἤγουν
ἔστι τις, ὁ εἰδικός, ὁρισμὸς ὡς αἴτιον ἐν τῷ μέσῳ λαμβανόμενος. καὶ
τοῦτο τὸ αἴτιον ἢ τὸ αὐτό ἐστιν ἢ ἄλλο, ἤγουν ἢ ταὐτόν ἐστι τῷ
ὁριστῷ ἢ ἕτερον. καὶ εἰ ἕτερον, ⟨ἢ⟩ ἀποδεικτόν ἐστιν, ὡς ὁ ὑλικὸς
25 ὁρισμός, ἢ ἀναπόδεικτον, ὡς ὁ εἰδικός. ὁ γὰρ ὑλικὸς ὁρισμὸς διὰ μέσου
τοῦ εἰδικοῦ ὑπάρχει τῷ θυμῷ, ὅθεν καὶ ἀποδείκνυται· ὁ δὲ εἰδικὸς
ἀμέσως ὑπάρχει τῷ θυμῷ. ὡς γὰρ εἴπομεν, ὁ θυμούμενος πρῶτον ὀρέ- 40
γεται ἀντιλυπῆσαι, εἶθ' οὕτω ζέει τὸ περικάρδιον αἷμα αὐτοῦ· ἐκ δὲ τῶν
προτέρων ἡ ἀπόδειξις. εἰ τοίνυν τὸ αἴτιον, ἤγουν ὁ ὑλικὸς ὁρισμὸς ἕτερός
30 ἐστι παρὰ τὸ ὁριστὸν καὶ ἐνδέχεται ἀποδεῖξαι αὐτόν, ἀνάγκη μέσον
λαβεῖν ἐν συλλογισμῷ τὸ αἴτιον, ἤγουν τὸν εἰδικὸν ὁρισμόν, καὶ ἐν πρώτῳ
σχήματι συλλογισθῆναι διὰ τὸ εἶναι τὸ ἀποδεικνύμενον καὶ καθόλου καὶ
κατηγορικόν· ἀποδεικνύμενον δέ ἐστι τὸ 'πᾶς θυμὸς ζέσις ἐστὶ τοῦ περι-
καρδίου αἵματος'. εἷς μὲν δὴ τρόπος οὗτος ὁ ἐξητασμένος καὶ ἀπο- 45
35 δοθείς, καθ' ὃν ἐνδέχεται τὸ τί ἐστιν, ἤγουν τὸν ὑλικὸν ὁρισμόν, ἀποδεῖξαι
δι' ἄλλου ὁρισμοῦ, τοῦ εἰδικοῦ.

---

2 ὁ alt. a: om. CEF 4 αὐτὸ a 7 καὶ om. a 8 γίνεσθαι alt. l. a
9 ὁ δὲ—ἀντιλυπῆσαι CEF: οὗτος a 11 ὁ om. a τοῦ εἴδους καὶ τῆς ὕλης a
12 περικαρδίου a 14 καὶ om. a 17 ἐστιν alt. om. a 19 post ὁρισμοῦ
del. λόγος δὲ καὶ αἰτία e vs. 20. 21 illata C 20 τί superscr. E 21 τὸ (ante
εἶναι) a 22 ἔστι τις delevi 24 ὁρισμῷ a ἢ alt. ex Arist. addidi
28 αὐτοῦ αἷμα EF 31 post ἐν prius add. τῷ E 33 ἐστὶ om. a 35 ὑλικὸν
ὑλισμὸν C

p. 93a11 Τῶν γὰρ τί ἐστιν ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον. 82v

Ἤγουν ἐπὶ τῶν συλλογισμῶν τῶν ἀποδεικνυόντων τὸ τί ἐστιν, ἤγουν τὸν ὁρισμόν, ἀνάγκη εἶναι τὸν μέσον ὁρισμόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἰδίων ἴδιον, ἤγουν ὥσπερ καὶ εἰ δείκνυσί τις ὅτι τὸ γελαστικόν ἐστι τῷ 50
5 ἀνθρώπῳ, ἀνάγκη λαβεῖν μέσον ἴδιον, ἤγουν τὸ ὀρθοπεριπατητικὸν ἢ τὸ λόγῳ χρᾶσθαι.

p. 93a12 Ὥστε τὸ μὲν δείξει.

Ἤγουν ἐπειδὴ πολλοὶ ὁρισμοί εἰσι τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ὁ μὲν ὑλικὸς ὁ δὲ εἰδικός, τὸ μὲν τῶν τί ἦν εἶναι, ἤγουν ἄλλον μὲν τῶν ὁρισμῶν
10 τοῦ πράγματος, τὸν ὑλικόν, ἀποδείξει, τὸ δέ, τὸν εἰδικόν, οὐκ ἀποδείξει διὰ τὸ εἶναι ἄμεσον. |

p. 93a14 Οὗτος μὲν οὖν ὁ τρόπος, 83r

Καθ' ὃν ὁρισμοῦ γίνεσθαι ἀπόδειξιν ὑλικοῦ ἐδείξαμεν διὰ μέσου τοῦ εἰδικοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κυρίως ἀπόδειξις, δέδεικται πρότερον· αἰτεῖται γὰρ τὸ 5
15 ἐν ἀρχῇ. ζητῶν γάρ, εἰ τὸ 'ζέσις τοῦ περικαρδίου αἵματος' ὁρισμός ἐστι τοῦ θυμοῦ, λαμβάνει εἰς ἀπόδειξιν αὐτοῦ ἕτερον ὁρισμόν, τὸν εἰδικόν, ζητούμενον καὶ αὐτὸν εἰ ὁρισμός ἐστι τοῦ θυμοῦ· τὸ δὲ δι' ἀδήλων ἄδηλον δεικνύειν ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαί ἐστι. λεγέσθω γοῦν ὁ συλλογισμὸς οὗτος λογικὸς ἀλλὰ μὴ ἀποδεικτικός· πολλὰ γὰρ ἔχει τὰ αἰτιάματα, ἓν μὲν
20 τὸ ἐξ ἐνδόξων συλλογίζεσθαι, ἕτερον δὲ τὸ μὴ ἐξ ἀναγκαίων. οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὁ ὀρεγόμενος ἀντιλυπῆσαι ζέει τὸ περικάρδιον αἷμα· ἡ δ' ἀπόδειξις ἐξ ἀναγκαίων καὶ ἀληθῶν καὶ οὐκ ἐξ ἐνδόξων. ἄλλως τε οὐδὲ 10 κυρίως ὁρισμὸν ἀπέδειξεν ἀλλὰ δοκοῦντα. ζητήσωμεν δέ, πῶς δυνατὸν ἀπόδειξιν γενέσθαι τοῦ ὁρισμοῦ ἐστιν, ἐπιόντες καὶ λαβόντες πάλιν ἃ ἐξ
25 ἀρχῆς ἐζητήσαμεν, ἤγουν τὸ ὅτι ἔστι καὶ τὸ διότι καὶ τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστι. φησὶ γοῦν ὅτι, ὥσπερ πρῶτον ἔχοντες καὶ μαθόντες ὅτι ἡ σελήνη ἐκλείπει, ὕστερον ζητοῦμεν διὰ τί ἐκλείπει, ἤγουν τίς ἡ αἰτία τούτου (ἀδύνατον γὰρ τὸ διότι ζητεῖν πρότερον τοῦ ὅτι), πολλάκις δὲ καὶ ἅμα ταῦτα 15 δῆλα γίνονται (ἐν οἷς γὰρ ἀποδεικνύω τὸ διότι ἐκλείπει αὕτη διὰ μέσου τοῦ
30 ἀντιφράττεσθαι ὑπὸ τῆς γῆς, συναναφαίνεται καὶ ὅτι ἐκλείπει), οὕτως ἀδύνατόν ἐστιν εἰδέναι τί ἐστιν ἀγνοοῦντας τὸ εἰ ἔστιν· ἀδύνατον γὰρ εἰδέναι τί ἐστιν ἄνθρωπος μὴ γινώσκοντας εἰ ἔστιν ὅλως καὶ συνη-

1 post τῶν add. τε a Arist. καὶ om. a Arist. 3 εἶναι ⟨καὶ⟩ conicio 4 τὸ om. a 9 et 10 τὸ ex Arist. scripsi: τὸν libri 9 τῶν prius CEF Arist.: τὸ a τὸν ὁρισμὸν a 13 οὗ a 14 ἐδείξαμεν C πρότερον] c. 4 p. 91a31 sq. 16 post λαμβάνει add. δὲ a αὐτοῦ om. a 17 αὐτὸς a 19 αἰτήματα a 20. 21 ἕτερον — ἀντιλυπῆσαι om. a 22 τε superscr. E 25 τὸ quart. a: om. CEF 28 πρότερον a: πρῶτον CEF 28. 29 ἐνίοτε δὲ καὶ ἅμα δῆλα γίνεται, ἀλλ' — εἰ ἐστί lemma a 30 post καὶ add. τὸ a 31 ἐστιν prius om. a ἀγνοοῦντα a 32 μὴ γινώσκοντας CEF: ἀγνοοῦντας a

ρίθμηται τοῖς οὖσι. προέταξε δὲ τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι τῶν λοιπῶν διὰ τὸ 83r
εἶναι ἡμῖν γνωριμώτερα ὡς σύνθετα. 20

p. 93a21 Τὸ δὲ εἰ ἔστιν ὁτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκός.

Τοῦτό ἐστιν ὃ λέγει· ἐπεὶ πρῶτον τὸ εἰ ἔστι γινώσκομεν, εἶθ' οὕτως
5 τὸ τί ἐστιν, ὡς ἔχομεν γνώσεως τοῦ εἰ ἔστιν, οὕτως ἔχομεν γνώσεως καὶ
τοῦ τί ἐστιν· εἰ μὲν καθαρὰν γνῶσιν ἔχομεν τοῦ εἰ ἔστι, ῥᾶον ⟨ἂν⟩ ἐντεῦθεν
ποδηγηθῶμεν εἰς τὴν τοῦ τί ἐστι γνῶσιν· εἰ δὲ ἀμυδράν, ἀσυντελὴς ἡμῖν
ἡ τοῦ εἰ ἔστι γνῶσις γίνεται πρὸς τὴν τοῦ τί ἐστιν. οὐ γὰρ τὰ λαμβα- 25
νόμενα πάντα εἰς δήλωσιν τοῦ εἰ ἔστιν ὁμοτίμως παριστῶσι τὴν ὕπαρξιν
10 τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τὰ μὲν καθαρῶς παριστῶσι τὰ δὲ ἀμυδρῶς, ἤγουν
τοῦ εἰ ἔστι γνῶσις ἢ ἀπό τινων συμβεβηκότων γίνεται ἢ ἀπὸ τῶν οὐσιωδῶς
ὑπαρχόντων τῷ πράγματι. καὶ τὰ μὲν τῶν συμβεβηκότων γνωρίζουσι τὸ
πρᾶγμα, ὅτι ἔστιν, ἀμυδρῶς ὡς αὐτοῦ ὄντα καὶ μὴ ἄλλου τινός, κἂν
οὐσιώδη οὐκ εἰσίν, ὡς τὸ ὀρθοπεριπατητικόν, τὸ ἥμερον φύσει καὶ τὸ γε-
15 λαστικόν. τὰ δὲ τῶν συμβεβηκότων οὐδ' ὅλως παριστῶσι τὸ πρᾶγμα ὡς 30
μὴ ἐν αὐτῷ μόνῳ θεωρούμενα ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, ὡς τὸ λευκόν,
τὸ μέλαν, τὸ βαδίζειν. ὁ γὰρ ἀπὸ συμβεβηκότων ἐπιχειρῶν γνῶναι τὸ
εἰ ἔστιν ἢ οὐδ' ὅλως τοῦτο γινώσκει, καὶ λοιπὸν οὐδὲ τὸ τί ἐστι γινώσκει,
ἢ ἀμυδρὰν τὴν τοῦ εἰ ἔστιν ἔχει γνῶσιν· καὶ εἰ τοῦτο, καὶ τὴν τοῦ τί
20 ἐστι γνῶσιν ἀμυδρὰν ἕξει. εἰ δὲ ἀπὸ τῶν οὐσιωδῶς ὑπαρχόντων γνωρί-
ζομεν τὸ εἰ ἔστιν, ἐπειδὴ τὰ μὲν αὐτῶν ἐν πλείοσι θεωρεῖται καὶ πορρω-
τέρω ἐστίν, ὡς τὸ οὐσία, τὸ ἔμψυχον, τὰ δὲ ἐν ἐλάττοσι θεωροῦνται καὶ 35
ἐγγυτέρω εἰσίν, ὡς τὸ ζῷον, τὸ λογικόν, τὰ δὲ ἐν μόνοις αὐτοῖς θεω-
ροῦνται, ὡς τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, εἰ μὲν ἀπὸ τῶν οὐσιωδῶς
25 ὑπαρχόντων καὶ πόρρω ὄντων ὡς κοινοτέρων γνωρίζομεν τὸ εἰ ἔστιν,
ἀμυδρὰν καὶ τὴν γνῶσιν ἐκ τούτων ἕξομεν, ὅθεν οὐδὲ ῥᾳδίαν τὴν τοῦ τί
ἐστι γνῶσιν ἕξομεν· εἰ δὲ ἀπὸ τῶν οὐσιωδῶς ὑπαρχόντων τῶν ἐγγυτέρω
καὶ αὐτῷ μόνῳ ὑπαρχόντων τὴν τοῦ εἶναι γνῶσιν ἕξομεν, ῥᾳδίως ἂν
ὁδηγηθῶμεν καὶ εἰς καθαρὰν γνῶσιν τοῦ τί ἐστι. 40

30 p. 93a21 Ὁτὲ δ' ἔχοντές τι αὐτοῦ τοῦ πράγματος.

Ἤγουν ποτὲ δὲ ἔχομεν γνῶσιν τοῦ πράγματος ἀπό τινος τῶν 45
οὐσιωδῶς ὑπαρχόντων αὐτῷ. καὶ πρῶτον μὲν τίθησι παραδείγματα, πῶς

---

5 εἰ CEF: ὅτι a 6 εἰ alt. a: om. CEF ἂν addidi cf. vs. 28 et p. 347, 7 7 τί om. E
12 post ὑπαρχόντων del. πραγ C τὰ CEF: ταῦτα a 14 τὸ alt. om. a
15 δὲ συμβεβηκότα a 16 θεωρούμενα μόνῳ a ἐν alt. a: om. CEF
18 γινώσκει alt. E: γνώσει CFa 19 γνῶσιν ἔχει E 21. 22 πορρώτερα EF
22 εἰσὶν CFa ἐν om. a 23 ἐγγύτερα EF 26 post τὴν prius del. τούτων F
27 εἰ δὲ CEF: οἱ a ἐγγυτέρων a 28 καὶ CF: ἢ καὶ E: ἢ a post
ἕξομεν add. ὅθεν οὐδὲ a 30 ὁτὲ Ca Arist.: ποτὲ E: non liquet F τοῦ αὐτοῦ a
31 δὲ om. a τινος om. a

ἐπιγίνεται ἡμῖν γνῶσις τοῦ εἰ ἔστιν ἀπὸ τῶν οὐσιωδῶς ὑπαρχόντων αὐτῷ. 83r
εἰ γὰρ γνῶσιν ἕξομεν τοῦ εἰ ἔστι βροντὴ ἐκ τοῦ γίνεσθαι ψόφον νεφῶν,
καὶ πάλιν εἰ γινώσκομεν εἰ ἔστιν ἔκλειψις ἀπὸ τοῦ στέρησιν γίνεσθαι
φωτὸς καὶ τὸν ἄνθρωπον γινώσκομεν εἰ ἔστιν ἀπὸ τοῦ εἶναι ζῷον καὶ τὴν
5 ψυχὴν ἀπὸ τοῦ αὐτὴν εἶναι κινοῦσαν ἑαυτήν, ῥᾷον ἀπὸ τούτων ἕξομεν
ὁδηγίαν εἰς τὸ γνῶναι καὶ τί ἐστιν ἕκαστον αὐτῶν. τοῦ δὲ γινώσκειν τὸ 50
εἰ ἔστιν ἀπὸ συμβεβηκότων παραδείγματα ταῦτα. οἷον γνωρίζομεν βροντὴν
εἶναι ἀπὸ τοῦ γίνεσθαι καὶ εἶναί τινας ἐμβροντήτους ὑπὸ τοῦ ψόφου· ἐμ-
βρόντητοι δέ εἰσιν οἱ τὸν νοῦν ἀπολέσαντες ἐκ τοῦ ψόφου. καὶ ὅτι ἔστιν
10 ἔκλειψις γινώσκομεν, ὅτι ἀφανὴς ἄφνω γίνεται ἡ σελήνη πανσέληνος οὖσα
καὶ μὴ ὑπὸ νέφους ἐπισκοτουμένη, καὶ ἄνθρωπός ἐστιν ἐκ τοῦ περιπατη-
τικὸν εἶναι ἢ ὁμιλητικόν, καὶ ψυχὴν εἶναι γνωρίζομεν διὰ τὸ τὸ ἔμψυχον
σῶμα με|ταμείβειν ἐκ τόπου εἰς τόπον μή τινος ἔξωθεν κινοῦντος αὐτό. 83v
ἐπεὶ οὖν ἐκ τῶν τοιούτων ἔχομεν τὴν γνῶσιν τοῦ εἰ ἔστιν οὐδ' ὅλως ἡμῖν
15 παριστῶσαν αὐτό, διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν τοῦ τί ἐστι γνῶσιν ἕξομεν.

p. 93a29 Ὧν δ' ἔχομέν τι τοῦ τί ἐστιν.

Εἰπὼν ὅτι ὡς ἔχομεν γνώσεως περὶ τὸ εἰ ἔστιν καὶ τὸ ὅτι ἔστιν, οὕτως
ἔχομεν καὶ τὴν τοῦ τί ἐστιν ἢ τοῦ διότι γνῶσιν, καὶ ὅτι, εἰ μὲν ἀπὸ συμβεβη-
κότων γινώσκομεν τὸ εἰ ἔστιν ἢ τὸ ὅτι ἔστιν, ἀμυδρὰν καὶ τὴν περὶ τούτων
20 γνῶσιν ἔχομεν, ὅτι ἀγνοοῦντες τὸ ⟨εἰ ἔστιν ἢ τὸ ὅτι ἔστι τὸ⟩ τί ἐστι καὶ τὸ διὰ
τί ζητοῦμεν, εἰ δὲ ἀπὸ οὐσιωδῶν αἰτίων γινώσκεις ταῦτα, ἅμα τούτοις συν- 10
αναφαίνεται καὶ ἡ τοῦ τί ἐστι καὶ ἡ ⟨τοῦ⟩ διὰ τί γνῶσις, καὶ παραδείγματα
τούτων τίθησι, πρῶτον μέν, ὅταν τὸ αἴτιον ᾖ οὐσιῶδες, εἶθ' οὕτω καὶ ὅτε
συμβεβηκός. καὶ φησίν, ἐφ' ὧν πραγμάτων αἰτιατῶν λαμβάνομεν τὸ προσ-
25 εχὲς τούτων αἴτιον καὶ οὐσιῶδες, ὅτε καθαρὰν τὴν τοῦ εἰ ἔστι γνῶσιν
ἔχομεν ἢ τοῦ ὅτι ἔστιν, ἔχομέν τι καὶ τοῦ τί ἐστιν, ἤγουν ἔχομεν συνανα-
φαινομένην καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ τί ἐστι τῇ τοῦ εἰ ἔστι γνώσει. τὸ μὲν
οὖν ζητεῖν, ἆρα ἐκλείπει ἡ σελήνη ἢ οὔ, οὐκ ἄλλο τί ἐστιν ἀλλ' ἢ εἰ τὸ 15
Β, ἤγουν ὁ μέσος ὅρος, αἰτιός ἐστι τῆς ἐκλείψεως τῆς σελήνης, ἤγουν ἡ
30 ἀντίφραξις. τὸ δὲ ζητεῖν, εἰ τὸ Β ἐστὶν αἴτιον τῆς ἐκλείψεως, οὐδὲν
διαφέρει τοῦ ζητεῖν εἰ τὸ Β ἐστὶ λόγος καὶ ὁρισμὸς αὐτοῦ, τοῦ
μείζονος ὅρου, ἤγουν τῆς ἐκλείψεως. καὶ ἐὰν τοῦτο, ἤγουν ἡ ἀντίφραξίς
ἐστιν ὁρισμὸς τοῦ Α, κἀκεῖνό φαμεν εἶναι, ἤγουν ἔγνωμεν διὰ τούτου

4 εἰ ἔστιν evan. C: om. a   5 εἶναι CEF: οὖσαν a   ἑαυτήν evan. C   6 καὶ om. a   8 ἐμβροτήτους ἀπὸ a   8. 9 ἐμβρότητοι a   9 ἀποτελέσαντες ἀπὸ a   10 ἀφανὲς ἄμφω a   11 ⟨ὅτι⟩ ἄνθρωπος sive ἄνθρωπον εἶναι conicio   12 τὸ alt. om. a   15 παριστῶσα a   τί ἐστι CEF: ὅτι a   16 δ' CEF: οὖν a Arist. 17 τοῦ (post περὶ) C   εἰ CEF: τί a   18 τοῦ alt. om. a   19 γινώσκομεν a: γινώσκεις CEF   τούτου a   20 ὅτι a: ὅτε CEF   εἰ—ἔστι τὸ addidi καί, quod ante ἀγν. colloc. libri, transposui   22 ἡ alt. om. a   τοῦ alt. addidi γνῶσις CFa: διάγνωσις E   23 ᾖ om. a   ὅτι a   24 αἰτιατῶν] ατῶν evan. C 25 ὅτι a   εἰ om. a   28 ἡ σελήνη ἐκλείπει E   εἰ om. a   29 ἡ om. a 30 τὸ β̄ ἐστὶν evan. C   31 β̄ ἐστὶ evan. C   32 τῆς ἐκ evan. C   εἰ a

τοῦ Β ὅτι ἔστιν ἔκλειψις. ὁρᾷς ὅπως ἅμα ἔγνως καὶ τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ 83v τί ἐστι, πλὴν εἰ καὶ τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστιν ἐπὶ τῶν οὐσιῶν θεωρεῖται, 20 οἷον εἰ ἔστι νοῦς, καὶ τί ἐστι νοῦς. τὸ δὲ ὅτι καὶ διὰ τί ἐπὶ παθῶν τῶν ἐν ἑτέροις θεωρουμένων ζητεῖται, ὡς εἰ ἡ ἔκλειψις ὑπάρχει τῇ σελήνῃ.
5 ἀλλ' ἐπεὶ σκοπός ἐστι τῷ Ἀριστοτέλει πῶς ἔστιν ἀπόδειξις τοῦ τί ἐστιν. ἡ δ' ἀπόδειξις ἐπὶ παθῶν θεωρεῖται τῶν ἐν ἄλλοις θεωρουμένων καὶ ὑφεστώτων, οὐ μέντοι ἐπὶ τῶν οὐσιῶν, ἀδιάφορον ἡγεῖται τὸ εἰ ἔστι λαμβάνειν ἐπὶ τοῦ ὅτι ἔστι καὶ τὸ τί ἐστιν ἐπὶ τοῦ διὰ τί διὰ τὸ ἐπὶ τῶν αὐτῶν καὶ τὰ τέσσαρα θεωρεῖσθαι. παραδειγματίζονται γὰρ ἐπὶ τῆς ἐκ- 25
10 λείψεως, ἥτις ἐν μὲν τῇ σελήνῃ θεωρουμένη ζητεῖται ἐπ' αὐτῆς τὸ ὅτι ἔστι καὶ τὸ διὰ τί· εἰ δὲ χωρίσαις ταύτην τῆς σελήνης, θεωρήσεις ἐπ' αὐτῆς τὸ εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστιν.

p. 93a33 Ἢ ποτέρας τῆς ἀντιφάσεως.

Ἀντίφασιν εἰπὼν ἐδήλωσεν ἢ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν· μέρη γὰρ ταῦτα 30
15 τῆς ἀντιφάσεως. καὶ πάλιν εἰ ζητοῦμεν εἰ ἔστι τις αἰτία τῆς ἀντιφάσεως, τοῦτο ζητοῦμεν, ἆρα ἔστιν αἰτία τοῦ τὸ τρίγωνον ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἢ τοῦ μὴ ἔχειν ταύτας οὕτως. πάντως δὲ τῆς καταφάσεως ἔσται ἡ αἰτία, οὐ τῆς ἀποφάσεως· τοῦ γὰρ μὴ ὄντος αἰτία οὐκ ἔστιν. αἰτία δέ ἐστι τῆς καταφάσεως τὸ ἔχειν τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶ ταῖς ἐφεξῆς
20 ἴσας. ἐὰν δὲ εὕρωμεν τὴν αἰτίαν, ἅμα ἔγνωμεν καὶ τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι. γίνεται δὲ τούτων ἡ γνῶσις ἅμα, ἐὰν ᾖ ἀποδεδομένον, ὅτι τῇ 35 σελήνῃ ὑπάρχει τὸ ἐκλείπειν καὶ τῷ τριγώνῳ αἱ δύο ὀρθαί, διὰ μέσων αἰτίων ὄντων οὐ μόνον τοῦ συμπεράσματος ἀλλὰ καὶ τοῦ πράγματος, ἤγουν οὐσιωδῶν αἰτίων.

25 p. 93a36 Εἰ δὲ μή.

Εἰ δὲ τὸ μέσον οὐκ ἔστιν αἴτιον οὐσιῶδες καὶ διὰ τοῦτο τοῦ μὲν συμπεράσματός ἐστιν αἴτιον, τοῦ δὲ πράγματος οὔ, τὸ ὅτι μόνον γινώσκομεν, τὸ δὲ διότι ἀγνοοῦμεν.

p. 93b5 Πότερον ἀντίφραξις ἢ στροφὴ τῆς σελήνης. 45

30 Ταῦτα παραδείγματά εἰσι τῆς ἐκλείψεως. ἡ δ' ἀπόσβεσις τοῦ πυρὸς 50 ἡ βροντή. ἔτι γὰρ ἐξερχόμενος τοῦ βεβαιῶσαι ⟨ὅτι⟩, εἰ ὁ μέσος ὅρος αἴτιόν ἐστιν οὐσιῶδες, ἅμα γινώσκομεν καὶ τὸ ὅτι ἔστι καὶ τὸ διότι, οἷς

---

1. 2 τὸ διατί a 2 εἰ alt. a: om. CEF 3 πασῶν a 4 ἑτέρῳ a εἰ om. a ἡ om. E 6 πασῶν a 7. 8 λαμβάνειν τὸ εἰ ἔστιν a 10 an ἥτις ⟨ἐὰν⟩—σηλήνῃ⟨ᾖ⟩? cf. p. 343, 32 θεωρουμένης a αὐτῆς a: αὐτῇ CEF 11 τὸ om. E 14 ante ἀντίφασιν add. Πότερον — τὸ διότι ἴσμεν a 18 ante ἔσται add. καὶ a οὐ om. a 19 δυσὶ ταῖς evan. F 21 ⟨οἷον⟩ ὅτι conicio 22 αἱ om. a 28 διότι CEFb: ὅτι a 29 στροφὴ evan. C 31 ἐξερχόμενοι E ὅτι addidi 32 καὶ prius om. a

συναναφαίνεται καὶ ἡ τοῦ τί ἐστι γνῶσις, ἔλαβε ταῦτα τὰ παραδείγματα. 83v
εἰ δὲ καὶ πλείω αἴτια ἔλαβε τῆς ἐκλείψεως, μὴ θαυμάσῃς· οὔπω γὰρ φα-
νεροῦ ὄντος ὅπως ἡ ἔκλειψις γίνεται, λαμβάνει πολλὰ τὰ αἴτια, ἵν' ἐκ τῶν
πολλῶν τὸ κρεῖττον ἐκλέξηται. εἰώθασι γὰρ οἱ ζητοῦντες περί τινος αἰ-
5 τιατοῦ λαμ|βάνειν ὅσα εἰκός ἐστιν ὑποπτεῦσαι εἶναι αἴτια τούτου, εἶτα ἐκ- 84r
λέγεσθαι τὸ κρεῖττον αὐτῶν. ἔλεγόν τινες τὴν ἔκλειψιν κατὰ στροφὴν γίνεσθαι
τῆς σελήνης· τὸ γὰρ μέρος αὐτῆς τὸ πρὸς ἡμᾶς ἔλεγον εἶναι πεφωτισμένον
ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου ὑπὸ γῆν ὄντος, τὸ δὲ μέρος αὐτῆς τὸ πρὸς
οὐρανὸν εἶναι ἀφώτιστον, ὅπερ στρεφόμενον πρὸς ἡμᾶς ποιεῖ τὴν ἔκλειψιν.
10 πρότερον δὲ ἐκτίθεται τὸν ὁρισμὸν τῆς βροντῆς καὶ τῆς ἐκλείψεως. εἶτα 5
ποιεῖται τὴν ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ σελήνη ἐκλείπει ἢ ὅτι ἐν νέφει ἐστὶν ἡ
βροντή, ἤγουν ὁ ψόφος, ἵν' ἔχων τοὺς ὁρισμοὺς ἑκατέρους ῥᾷον νοήσῃς,
πῶς τὸ τί ἐστι θηρᾶται καὶ εὑρίσκεται διὰ τῆς ἀποδείξεως.

Τοῦτο δέ, ἤγουν ὁ μέσος ὅρος, ἐστὶν ὁ λόγος καὶ ὁρισμὸς τοῦ
15 ἑτέρου ἄκρου τοῦ μείζονος, τοῦ Α.

p. 93b12 Ἂν δὲ πάλιν τούτου ἄλλο μέσον ᾖ.

Τοῦτο λέγει ὅτι, εἰ πολλάκις ὁ μέσος ὅρος ἐν τῇ ἀποδείξει οὐ ληφθῇ 10
ὁρισμός, πῶς εὑρεθήσεται ὁ ὁρισμὸς τοῦ μείζονος· οἷον εἴ τις ἀποδεικνύων
ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐσία διὰ μέσου τοῦ ζῴου ὁρισμὸν οὐκ ἔλαβε. καὶ παρα-
20 δίδωσι κανόνα, πῶς ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀποδείξει εὑρήσεις τοὺς ὁρισμούς, καὶ
φησίν· ἐπειδὴ καὶ αἱ δύο προτάσεις ἔμμεσοί εἰσι, πρὸς ἀπόδειξιν μὲν τῆς
ἐλάττονος λάβε τὸ 'οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική', ὅ ἐστιν ὁρισμὸς τοῦ ζῴου·
ἐν δὲ τῇ ἀποδείξει τῆς μείζονος λάβε μέσον ὅρον τὸ ἀνὰ μέρος δεκτικὸν
εἶναι τῶν ἐναντίων, ὃ ἴδιόν ἐστι τῆς οὐσίας. 15

25 p. 93b15 Ὡς μὲν τοίνυν λαμβάνεται τὸ τί ἐστι.

Ἤγουν πῶς τὸ τί ἐστι καὶ ὁ ὁρισμὸς δι' ἀποδείξεως γινώσκεται, εἴρη- 20
ται· δεικνύων γάρ, ὅτι ἡ ἔκλειψις ὑπάρχει τῇ σελήνῃ, ἐν τῇ ἀποδείξει
ταύτῃ ὁ μέσος εὑρίσκεται ὁρισμὸς τῆς ἐκλείψεως. συλλογισμὸς δὲ καὶ
ἀπόδειξις οὐ γίνεται τοῦ τί ἐστιν, ἤγουν συμπέρασμα δὲ ἀποδείξεως
30 ὁ ὁρισμὸς οὐ γίνεται. ὥστε καὶ ἔστιν ἀπόδειξις τοῦ ὁρισμοῦ καὶ οὐκ ἔστιν·
ἀπόδειξις μὲν ἔστιν αὐτοῦ ὡς εὑρισκομένου δι' ἀποδείξεως· ὁ γὰρ μέσος

---

1 τὰ om. a 4. 5 αἰτιατοῦ scripsi: αἰτίου libri 5 ἦν a αἴτια CEF: ἀντὶ a
5. 6 εἶτα ἐκλέγεσθαι scripsi: εἴτε ἐκλέγεται libri 6 fort. ἔλεγον ⟨οὖν⟩ γίνεσθαι
om. a 8 ἡλίου evan. F ante γῆν add. τὴν a 9 post ὅπερ add. καὶ a
11. 12 ὅτι νέφος ἐστὶν ἡ βροντή, ἢ ὁ a 12 ἑκάτερον a: fort. ἑκατέρας νοήσεις Ea
13 τὸ πῶς E θηρᾶσαι a 14 post καὶ add. ὁ a 15 ā] πρώτου a 16 εἴη
a (A B D d u M) 18 ὁ om. a 20 εὑρήσει, utvidetur, C 23 δεκτικὸν a
δεκτικὴν CEF 27 δεικνύων] cf. ad. p. 369, 10 ὅτι ἡ ἔκλειψις evan. C
28 ταύτῃ scripsi: ταύτης libri 28. 29 συλλογισμὸς—τί ἐστιν CEF: ὥστε συλλογισμὸς
μὲν τοῦ τί ἐστιν οὐ γίνεται. οὐδ' ἀπόδειξις a 29 οὐ γίνεται bis, semel del. F δὲ
om. Ca 30 ὁ om. a καὶ pirus om. a

ὅρος ὁρισμὸς τοῦ μείζονός ἐστιν· ἀπόδειξις δὲ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, διότι συμ- 84r
πέρασμα οὐ γίνεται δι' ἀποδείξεως. 25

p. 93b21 Ἔστι δὲ τῶν μὲν ἕτερόν τι αἴτιον.

Ἐπί τινων πραγμάτων αἰτιατῶν τὸ αἴτιον ἕτερόν ἐστι τοῦ αἰτιατοῦ·
5 εἰσὶ γάρ τινα αἴτια, ἃ ὕστερον ἕπονται ἡγουμένων προτέρων αἰτίων τινῶν
προσεχῶς ὑπαρχόντων τῷ αἰτιατῷ. οἷον τὸ ἀφώτιστον γίνεσθαι τὴν σε- 30
λήνην αἴτιόν ἐστι τῆς ἐκλείψεως τῆς σελήνης, ἀλλ' ὕστερον ἐπακολουθοῦν·
προηγεῖται γὰρ τούτου ἡ ἀντίφραξις· πρῶτον γὰρ ἡ σελήνη ἀντιφράττεται
ὑπὸ τῆς γῆς καὶ ἐκλείπει, εἶθ' οὕτως ἐπακολουθεῖ τὸ ἀφώτιστον εἶναι
10 ταύτην. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς βροντῆς ὕστερον ἐπακολουθεῖ ὁ ψόφος
πρότερον ἀποσβέσεως πυρὸς γενομένης ἐν νέφει. ἡ γοῦν ἀντίφραξις, ἥτις
ἐστὶν αἰτία, ἑτέρα ἐστὶ παρὰ τὸ αἰτιατόν, τὴν ἔκλειψιν τῆς σελήνης, καὶ
ἡ ἀπόσβεσις τοῦ πυρὸς ἑτέρα ἐστὶ παρὰ τὴν βροντήν, καὶ ἡ ζέσις τοῦ 35
περικαρδίου αἵματος ἑτέρα τοῦ θυμοῦ. τινὰ δὲ αἴτια οὐκ εἰσὶν ἕτερα τοῦ
15 αἰτιατοῦ ἀλλὰ ταὐτά, ὡς τὸ ζῷον λογικὸν θνητὸν καὶ ὁ ἄνθρωπος. ὥστε
ἑτέρων μὲν αἰτιατῶν ἐστι τὸ αἴτιον ἕτερον παρ' αὐτά, ἐπὶ τινῶν δὲ αἰτια-
τῶν τὸ αἴτιον οὐκ ἔστιν ἕτερον ἀλλὰ ταὐτὸν ἐκείνοις. ταῦτα δὲ λέγει,
ἵνα δείξῃ ὡς οὐ πᾶς ὁρισμός, ἤγουν οὐ πᾶν αἴτιον, δι' ἀποδείξεως εὑρί-
σκεται οὐδὲ πᾶς ὁρισμὸς γίνεται συμπέρασμα. ἀλλ' ὅσοι μὲν τῶν ὁρισμῶν
20 ἀμέσως ὑπάρχουσι τοῖς ὁριστοῖς καὶ αἰτιατοῖς, ὡς ἡ ἀντίφραξις τῆς γῆς
ἀμέσως ὑπάρχει τῇ ἐκλείψει καὶ ἡ ἀπόσβεσις τοῦ πυρὸς τῇ βροντῇ καὶ ἡ 40
ὄρεξις ἀντιλυπήσεως τῷ θυμῷ, οὗτοι ἀρχαί εἰσιν, αἵτινες ἀναπόδεικτοι,
καὶ ὑποτιθέμεθα καὶ ὡς ὁμολογουμένας λαμβάνομεν ταύτας, καὶ ⟨οὐ⟩ ζητοῦμεν
ἐπ' αὐτῶν τὸ εἰ ἔστιν ἢ τί ἐστιν. οἱ τοιοῦτοι ὁρισμοὶ ἀναπόδεικτοί εἰσι·
25 συμπεράσματα γὰρ οὐ γίνονται ἀποδείξεως. γινώσκονται δὲ κατὰ ἄλλον
τρόπον, ἤγουν ἢ δι' ἐπαγωγῆς ἢ δι' ἀποδείξεως· ἐν γὰρ ταῖς ἀποδείξεσιν
εὑρίσκεται ὁ μέσος ὅρος ὁρισμὸς τοῦ μείζονος.

p. 93b24 Ὅπερ ὁ ἀριθμητικὸς ποιεῖ. 45

Ἐπεὶ γὰρ ἀρχὴν ἔχει τὴν μονάδα, ὡς ὁμολογούμενον ταύτην λαμβάνει
30 καὶ ὅτι ἔστι καὶ τί ἐστιν. ἔστι δὲ μονὰς καθ' ἣν ἕκαστον τῶν ὄντων ἓν
λέγεται. ἐπὶ δὲ τῶν ὁριστῶν καὶ αἰτιατῶν τῶν ἐχόντων τὸ μέσον, ἤγουν 50
τὸ αἴτιον, ἕτερον τῆς οὐσίας καὶ ἐμμέσως θεωρούμενον ἐν τῷ ὑποκειμένῳ

3 post μὲν add. τὸ a αἴτιον ἕτερόν τι E 4 ἕτερον αἴτιόν a αἰτίου a
5 post ἃ ras. F 6 γίνεσθαι evan. F 7 τῆς ἐκλείψεως, quod post 6 αἰτιατῷ
habet a, huc transposui: om. CEF 8 γὰρ prius evan. F 11 γενομένης a: γινο-
μένης CF: non liquet E ἤγουν a 12 ἐστὶ om. a περὶ a
14. 15 δὲ ἕτερα, οὐκ εἰσὶ τοῦ αἰτιατοῦ αἴτια a 15 ὁ om. a 16 ἑτέρου (ante
παρ') a 18 post πᾶς add. ὁ E 23 ὑποτιθέμεθα] τι superscr. E οὐ
addidi 25 ἀποδόσεως. γινώσκοντες a 26 ἢ prius om. a 28 ὁ om. a
30 ante ὅτι add. τὸ E 31 post καὶ add. τῶν E 32 ἀμέσως a

ἔστι δηλῶσαι καὶ δεῖξαι τὸ τί ἐστι δι' ἀποδείξεως, μὴ ἀποδεικνύντας δὲ 84r
τὸ τί ἐστι, ἤγουν μὴ ὡς συμπέρασμα τὸν ὁρισμὸν ποιοῦντας. οἷον ἡ
στέρησις τοῦ φωτὸς αἰτία μέν ἐστι τῆς ἐκλείψεως, ἀλλ' ἔμμεσος· καὶ διὰ
τοῦτο λήψῃ μέσον ὅρον τῆς σελήνης καὶ τῆς στερήσεως τοῦ φωτὸς τὴν
5 ἀντίφραξιν τῆς γῆς, καὶ λοιπὸν εὑρίσκεται ἡ ἀντίφραξις ὁρισμὸς εἶναι τῆς
στερήσεως τοῦ φωτός, ἤγουν τῆς ἐκλείψεως.

p. 93b29 Ὁρισμὸς δ' ἐπειδὴ λέγεται εἶναι λόγος. |

Ὁρίζεται τὸν ὁρισμὸν ἐνταῦθα, καὶ φησὶν ὡς ὁρισμός ἐστι λόγος 84v
τοῦ τί ἐστιν. ἐν τούτῳ πάντα τὰ εἴδη τοῦ ὁρισμοῦ ἐμπεριείληπται καὶ
10 αὐτὸς ὁ ὀνοματώδης ὁρισμός· καὶ οὗτος γάρ ἐστι λόγος τοῦ τί ἐστιν. ἀλλ'
ὅρα καὶ τὴν διαφοράν· τὰ μὲν ἄλλα εἴδη τοῦ ὁρισμοῦ λόγοι εἰσὶ τοῦ τί
ἐστιν, ἤγουν δηλωτικοὶ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος· ὁ δὲ ὀνοματώδης ὁρι-
σμὸς λόγος ἐστὶ τοῦ τί ⟨σημαίνει τί⟩ ἐστιν, ἤγουν ἑρμηνευτικὸς τοῦ
ὀνόματος. μετὰ δὲ τὸ ὁρίσασθαι τὸν ὁρισμὸν λέγει καὶ τὰ σημαινόμενα
15 τοῦ ὁρισμοῦ, καὶ φησίν· ἄλλος μὲν ὁρισμὸς λέγεται ὀνοματώδης, ὅς καὶ 5
ἔστι λόγος τοῦ τί σημαίνει τὸ ὄνομα, ἢ εἰ βούλει, εἰπὲ τοῦτον λόγον
ὀνοματώδη· ταὐτὰ γάρ εἰσιν. οἷον παριστᾷ τί σημαίνει τὸ ὄνομα τοῦ
τριγώνου καθὸ τρίγωνον· ὁ γὰρ εἰπὼν 'τρίγωνόν ἐστι σχῆμα ὑπὸ τριῶν
γωνιῶν συνιστάμενον' λόγον εἶπεν ὀνοματώδη.

20 p. 93b32 Ὅπερ ἔχοντες ὅτι ἔστι.

Ἤγουν δι' οὗ ὀνοματώδους ὁρισμοῦ μαθόντες ὡς ἔστι τρίγωνον, ζη-
τοῦμεν καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν τὸ τρίγωνον ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας. χαλεπὸν
δέ ἐστιν, ἃ μὴ γινώσκομεν ὅτι εἰσί, λαβεῖν καὶ μαθεῖν οὕτως, ἤγουν
ἀπὸ τοῦ ὀνοματώδους. ἡ δ' αἰτία δήλη καὶ προειρημένη· εἶπε γάρ, ὡς
25 ὅταν τις γινώσκῃ ἀπὸ συμβεβηκότων τι ὅτι ἔστιν, οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὁ
δὲ ὀνοματώδης ὁρισμὸς συμβεβηκότος ἐστὶν ὁρισμός. καὶ διὰ τοῦτο οὔτε εἰ 15
ἔστι τρίγωνον γινώσκομεν οὔτε εἰ μὴ ἔστιν ἀπὸ τούτου.

p. 93b35 Ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός.

Τουτέστιν οὐκ ἔχομεν γνῶσιν τῆς φύσεως τοῦ τριγώνου ὡς τριγώνου,
30 ἤγουν ἀπὸ τῶν οὐσιωδῶς ὑπαρχόντων αὐτῷ, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκὸς
τοῦτο γινώσκομεν, ἤγουν ἀπὸ συμβεβηκότος, δηλονότι τοῦ ὀνόματος· τὰ
γὰρ ὀνόματα θέσει, τουτέστιν ἐξ ἐπινοίας ἀνθρώπων ἐτέθησαν, οὐ παρὰ

1—3 δι'—μέν ἐστι om. a 2 ἤγουν EF: οἷον C 3 post ἐκλείψεως add. ὡς ἐπὶ a 6 στερήσεως—τῆς om. a 7 ἐπεὶ a (D) 10 ὁ om. Ea 10—12 ἀλλ'—ἐστιν om. a 12 δηλωτικὸς a 13 σημαίνει τί ex Arist. addidi 15 ἀλλ' ὁ μὲν a 16 εἰ CEF: εἴπερ a 18 ἐστι om. a 20 τί ἐστι a 21 ὃν ὀνοματώδη ὁρισμὸν a 24 εἶπε] c. 8 p. 93a24sq. 25 συμβεβηκότων] κότων evan. C 26 δὲ om. a 29 ὡς τρίγωνον a

τῆς φύσεως δεδημιούργηται, καὶ διὰ τοῦτο παρὰ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὁ 84v
ἄνθρωπος λέγεται, παρὰ δὲ τῶν Λατίνων ἄλλως καὶ παρὰ τῶν Περσῶν 20
ἄλλως· τὰ δὲ θέσει συμβεβηκότα.

p. 93b35 Λόγος δὲ εἷς λέγεται διχῶς.

5 Ἤγουν κατὰ δύο τρόπους λέγεται εἷς ὁ λόγος· ἢ γὰρ τῷ συνδέσμῳ εἷς λέγεται, κἂν πολλοὶ ὦσι καὶ πολλὰ πράγματα σημαίνωσιν, οἷον 'Σωκράτης περιπατεῖ καὶ Πλάτων διαλέγεται καὶ Ἀριστοτέλης φησί'. κατὰ 25
τοῦτον τὸν τρόπον καὶ τὴν Ἰλιάδα, ἤγουν τὴν συγγραφὴν πᾶσαν τοῦ Ὁμήρου, εἴποι τις λόγον ἕνα τῷ συνδέσμῳ· ἐξέχονται γὰρ τῆς ἐννοίας
10 ἀλλήλων καὶ εἷς λόγος τῷ συνδέσμῳ δοκοῦσι· διὰ γὰρ τοῦ εἰπεῖν 'Ἰλιάς' τὸ ὅλον βιβλίον ἐδήλωσεν ὡς διαλαμβάνον περὶ τῶν ἐν Ἰλίῳ γενομένων.

p. 93b36 Ὁ δὲ τῷ ἓν καθ' ἑνὸς δηλοῦν.

Ἤγουν λέγεται εἷς λόγος καὶ ὁ εἰδικὸς ὁρισμὸς ὁ ἓν καθ' ἑνὸς δηλῶν μὴ κατὰ συμβεβηκός, ὡς τὸ 'θυμός ἐστιν ὄρεξις ἀντιλυπήσεως'·
15 οὗτος γὰρ καὶ τὸν κατηγορούμενον ἕνα ἔχει (εἰ γὰρ καὶ δύο εἰσὶ τὰ ὀνόματα, τὸ 'ὄρεξις ἀντιλυπήσεως', ἐξ ὧν ὁ κατηγορούμενος, ἀλλ' ἕν εἰσιν ὡς συμπληρωτικὰ ἑνὸς πράγματος) καὶ καθ' ἑνὸς κατηγορεῖται, ἤγουν τοῦ θυμοῦ, καὶ οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορεῖται ἀλλὰ καθ' αὑτό. εἷς 35
γοῦν ἐστιν ὁ τοιοῦτος λόγος καθ' αὑτὸ ὡς καὶ τὸν κατηγορούμενον ἔχων
20 ἕνα καὶ τὸν ὑποκείμενον. ἡ δὲ πρότασις ἡ λέγουσα 'Σωκράτης φιλόσοφός ἐστιν' εἷς μὲν λόγος λέγεται καὶ αὕτη, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, διότι τὰ ἐξ ὧν σύγκειται ὁ κατηγορούμενος ἕτερά εἰσιν ὡς σημαντικὰ ἄλλων καὶ ἄλλων· τὸ μὲν γὰρ 'ἐστίν' ὕπαρξιν δηλοῖ, τὸ δὲ 'φιλόσοφος' συμβεβηκός. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ λέγεται εἷς, καθὸ συνέβη ἐν τῷ Σωκράτει τὸ φιλόσοφον
25 θεωρεῖσθαι.

Εἷς μὲν δὴ ὁρισμός ἐστι τοῦ ὅρου κυρίως τὸ λόγος ἓν καθ' 40
ἑνὸς κατηγορῶν μὴ κατὰ συμβεβηκός. ἄλλος δὲ ὁρισμὸς τοῦ ὅρου ἐστὶ λόγος ὁ δηλῶν διὰ τί ἐστιν, ἤγουν ὁ ἔχων τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος ἅμα καὶ τὸ αἰτιατόν. οἷός ἐστιν ὁ σύνθετος ὁρισμός, ὃς καὶ κυρίως
30 ὁρισμός ἐστι καὶ τέλειος ὡς καὶ ἀντιστρέφων πρὸς τὸ ὁριστὸν καὶ ταυτὸς ὢν ἐκείνῳ. οἷόν ἐστι τὸ 'θυμός ἐστι ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος δι' ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως'· ἐν τούτῳ γὰρ ἔνεστι καὶ τὸ αἰτιατόν, ἤγουν ἡ

---

1 δεδημιούργηνται conicio, at cf. p. 378, 15 ὁ om. a 4 λέγεται CEF: ἐστι a Arist. 5 ἢ CEF: καὶ a 6 ὦσι a: εἰσι CEF 7 φησί evan. F 9 εἴπῃ F 10 εἰπεῖν om. a 11 διαλαμβάνων a γινομένων a 14 οὐ a 17 συμπληρωτικὸν E 22 post σύγκειται add. ὁ ὑποκείμενος καὶ a ἐπισημαντικά, om. ὡς a 24 συμβαίνει a σωκράτῃ a τὸ om. a 29 οἷός a: οἷον CEF post σύνθετος add. λόγος C 30 ὃς a πρὸς τῷ ὁριστῷ E post ὁριστὸν add. ὡς a 31 ἐκείνου a θυμός κτλ.] cf. p. 364, 22 περικαρδίου a 32 καὶ superscr. E

ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος, καὶ τὸ αἴτιον τῆς ζέσεως, οἷον τὸ 'ὄρεξις 84v
ἀντιλυπήσεως'. 45

Ὥστε ὁ μὲν πρότερος ὁ εἰδικὸς σημαίνει μὲν φύσιν πράγματος,
δείκνυσι δ' οὔ, ἤγουν ἀπόδειξις δ' οὐκ ἔστιν, ἤγουν οὐχ ὡμοίωται τῇ
5 ἀποδείξει· ἐν γὰρ τῇ ἀποδείξει καὶ τὸ αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατὸν λαμβάνεται·
ὁ δὲ ῥηθεὶς ὁρισμὸς τὸ αἴτιον μόνον ἔχει. ὁ δ' ὕστερος ὁρισμὸς ὁ λέγων
λόγος δηλῶν διὰ τί ἐστιν ἔστιν οἷον ἀπόδειξις τοῦ τί ἐστιν, ἤγουν
ἐοικὼς τῇ ἀποδείξει καὶ οἷον τὸν ὁρισμὸν ἀποδεικνύων. διαφέρει δὲ τῆς 50
ἀποδείξεως κατὰ τὴν θέσιν. ἐν μὲν γὰρ τῇ ἀποδείξει πρόκειται τὸ
10 αἴτιον, εἶθ' οὕτως ἐπάγεται ὡς συμπέρασμα τὸ αἰτιατόν· οἷον ὁ θυμούμενος
ὀρέγεται ἀντιλυπήσεως, ὁ ὀρεγόμενος ἀντιλυπήσεως ζέει τὸ περὶ καρδίαν
αἷμα, ὁ θυμούμενος ἄρα ζέει τὸ περὶ καρδίαν αἷμα· καὶ πάλιν ἐν νέφει πῦρ
ἀποσβέννυται, ἀποσβεννυμένου τοῦ πυρὸς ψόφος γίνεται, ἐν τῷ νέφει ἄρα
ψόφος γίνεται, ἤγουν βροντή. ἐν δὲ τῷ ὁρισμῷ τῷ συνθέ|τῳ ἀνάπαλιν 85r
15 κεῖνται, τὸ μὲν αἰτιατὸν πρῶτον, τὸ δ' αἴτιον ὕστερον· οἷον τὸ 'θυμός
ἐστι ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος δι' ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως' καὶ 'βροντή
ἐστι ψόφος ἀποσβεννυμένου πυρὸς ἐν νέφει'. ὥστε ὁ αὐτὸς
τρόπος κατὰ ἄλλον μὲν τρόπον λέγεται ὁρισμός, ἤγουν εἰ ἔχει τὸ
αἰτιατὸν πρῶτον τὸ δ' αἴτιον ὕστερον, ὡδὶ δέ, ἤγουν κατὰ ἄλλον δὲ
20 τρόπον, λέγεται ἀπόδειξις συνεχής, εἴπερ τὸ μὲν αἴτιον κεῖται πρῶτον 5
τὸ δ' αἰτιατὸν ὕστερον. εἶπε δὲ τὸ συνεχής, διότι ἡ ἀπόδειξις τὸ παντὶ
δείκνυσι, τοῦτο δὲ ἐν μόνῳ τῷ πρώτῳ σχήματι δείκνυται, ἐν δὲ τῷ
πρώτῳ σχήματι συνεχῶς καὶ κατ' εὐθεῖαν κεῖνται οἱ ὅροι καὶ οὐχ ὡς ἐν
τῷ δευτέρῳ σχήματι ἢ ἐν τῷ τρίτῳ ὁ μέσος ἔξω κεῖται τῶν ἄκρων.

25 p. 94a3 Διαφέρει γὰρ εἰπεῖν διὰ τί βροντᾷ καὶ τί ἐστι βροντή.

Διὰ μὲν τοῦ διὰ τί ἐδήλωσε τὴν ἀπόδειξιν, διὰ δὲ τοῦ τί ἐστι τὸν
ὁρισμόν, λέγων διαφέρειν ταύτην τοῦ ὁρισμοῦ διὰ τὴν θέσιν τοῦ αἰτίου
καὶ αἰτιατοῦ.

Ἔτι ἐστὶ καὶ ὁρισμὸς τῆς βροντῆς ὑλικὸς ὁ λέγων ψόφος ἐν
30 νέφεσι· τοῦτο δὲ γίνεται συμπέρασμα ἀποδείξεως, καὶ ἔστιν ὁ τοιοῦτος
ὁρισμὸς ἀποδεικτὸς διὰ μέσου τοῦ εἰδικοῦ ὁρισμοῦ. ὁ δὲ ὁρισμὸς ὁ εἰ- 15
δικός, ὃς καὶ ἀμέσως ὑπάρχει τῷ ὁριστῷ, θέσις ἐστὶ δηλωτικὴ τοῦ τί
ἐστι τὸ πρᾶγμα, ἤγουν τῆς οὐσίας τοῦ πράγματος, ἀναπόδεικτος. ἡ γὰρ
ἄμεσος πρότασις διαιρεῖται εἰς τὰ ἀξιώματα καὶ εἰς τὴν θέσιν· ἡ δὲ θέσις,
35 ὡς φθάσαντες εἴπομεν, διαιρεῖται εἰς τὴν ὑπόθεσιν καὶ θέσιν.

3 ὥστε ex Arist. scripsi: ὡς τὸ a: om. CEF μὲν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος a
6 post λέγων add. θυμός ἐστι ζέσις τοῦ περικαρδίου αἵματος δι' ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως a
10 τὸ συμπέρασμα ὡς E 11 ἀντιλυπῆσαι. τῷ ὀρεγομένῳ ἀντιλυπῆσαι περικάρδιον a 12 τῷ θυμουμένῳ a περικάρδιον a 14 τῶν συνθέτων a
15 τὸ tert. om. E 17 ἀποσβεννύμενος C 19 δὲ om. a 20 μὲν om. a
21 πᾶν a 23 συνεχεῖς a: non liquet C 29 καὶ post βροντῆς colloc. E: om. a 31 ἀποδεικτὸς scripsi: ἀποδεικτικὸς libri 35 εἴπομεν] p. 35,1 sq.

p. 94a11 Ἔστιν ἄρα ὁρισμός. 85r

Νῦν ἀπαριθμεῖται τὰ σημαινόμενα τοῦ ὁρισμοῦ. καὶ φησὶν εἷς μὲν ἐστιν ὁρισμὸς λόγος δηλωτικὸς τοῦ τί ἐστι τὸ πρᾶγμα ἀναπόδεικτος, οἷός ἐστιν ὁ εἰδικός. εἷς δέ ἐστιν, ἤγουν ἕτερος, συλλογισμὸς τοῦ τί
5 ἐστι, διαφέρων τῆς ἀποδείξεως τῇ πτώσει, ἤγουν τῇ θέσει, οἷός ἐστιν ὁ σύνθετος. τρίτος δέ ἐστιν ὁρισμὸς ὁ ὑλικός, ὃς καὶ ἀποδεί- 25 κνυται καὶ συμπέρασμα τῆς ἀποδείξεως γίνεται τοῦ τί ἐστιν, ἤγουν ὅστις ἐστὶ καὶ ἀποδεικτός· ἀποδείκνυται γὰρ διὰ μέσου τοῦ εἰδικοῦ.

p. 94a14 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων.

10 Νῦν ἀνακεφαλαίωσιν ποιεῖται ὧν εἴρηκε. φανερὸν οὖν ἐστι πῶς ἔστιν ἀπόδειξις τοῦ ὁρισμοῦ καὶ πῶς οὐκ ἔστιν, ἤγουν ἀποδεικτὸς μέν ἐστιν ὁ εἰδικὸς ὁρισμὸς ὡς διὰ τῆς ἀποδείξεως ἐμφαινόμενος· μέσος γὰρ κεῖται ὁρισμὸς ὢν τοῦ μείζονος ὅρου· ἀπόδειξις δὲ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, καθὸ συμπέρασμα οὐ γίνεται. καὶ πῶς τὸ τί ἐστι δείκνυσιν, ἤγουν
15 ὁ [μὲν] ὁρισμὸς δείκνυσι μὲν φύσιν πράγματος, καὶ πῶς οὐ δείκνυσιν, 35 ἤγουν οὐ δείκνυσι δὲ πάθος ὑπάρχον τινὶ ὑποκειμένῳ. καὶ τίνων ἐστὶν ὁρισμός, τῶν ἁπλῶν, νοῦ καὶ ψυχῆς, τίνων δὲ οὔ, τῶν συνθέτων. ἔτι δὲ πῶς ὁ σύνθετος ὁρισμὸς ἔχει πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, ἤγουν κατὰ τί διαφέρει αὐτοῦ. καὶ πῶς τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς ἐνδέχεται εἶναι
20 ὁρισμόν, καὶ πῶς οὐκ ἐνδέχεται εἶναι ὁρισμὸν ἀλλ' ἀπόδειξιν. οἷον τῆς ἐκλείψεως ἔστι καὶ ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις ἄλλως καὶ ἄλλως· εἰ μὲν γὰρ χωρίσεις τὴν ἔκλειψιν τῆς σελήνης τῇ ἐπινοίᾳ, δηλώσεις ταύτην δι' ὁρισμοῦ· εἰ δὲ ἐν τῇ σελήνῃ θεωρεῖς ταύτην, δι' ἀποδείξεως δηλώσεις ὅτι ἔστιν ἐν αὐτῇ. 40

25 p. 94a20 Ἐπεὶ δὲ ἐπίστασθαι οἰόμεθα.

Αἴτιά εἰσι τέσσαρα, εἰδικόν, ὑλικόν, ποιητικὸν καὶ τελικόν. τότε γοῦν λεγόμεθα ἐπίστασθαι τὸ πρᾶγμα, ὅταν γινώσκωμεν τὴν αἰτίαν δι' 45 ἣν ἔστιν, εἴτε τὴν ὑλικὴν αὐτοῦ αἰτίαν εἴτε τὴν εἰδικὴν εἴτε τινὰ τῶν ἄλλων. ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν εἰδικὸν αἴτιον' εἶπε τὸ τί ἦν εἶναι· τὸ γὰρ
30 τί ἦν εἶναι ὁρισμός ἐστιν οὐσιώδης· ὁ δὲ ὁρισμὸς ὁ οὐσιώδης εἰδικὸν αἴτιόν ἐστιν ὡς τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσίαν παριστῶν τοῦ πράγματος· τὸ τί ἦν ἄρα εἶναι εἰδικὸν αἴτιόν ἐστιν. ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν ὑλικόν' εἶπε τὸ

---

3 τουτέστι a post πρᾶγμα del. ἤγουν τῆς οὐσίας τοῦ πράγματος C 4. 5 τουτέστι a 5 οἷόν pr. E 7 τουτέστιν, om. ἤγουν a 8 et 11 ἀποδεικτός scripsi: ἀποδεικτικός libri 8 γὰρ om. a 12 ὡς CEF: ἤγουν a 14 καὶ πῶς CEF: εἰπὼν a 15 μὲν prius delevi μὲν alt. om. a 17 οὔ CEF: οὐκ ἔστι a 18 πῶς evan. F 20 ὁρισμὸν prius a: ὁρισμὸς CEF 21 ἐστιν, om. καὶ a an ⟨ἀλλ'⟩ ἄλλως καὶ? καὶ ἄλλως om. a 22 χωρήσεις a 24 ὅτι—αὐτῇ minoribus litteris script. F 26 ποιητικόν, ὑλικὸν a 30 ὁ alt. om. EFa οὐσιώδης alt. post δὲ colloc. a 31 ἐστιν om. E

τίνων ὄντων ἀνάγκη τοῦτο εἶναι, ἤγουν τὸ εἶδος· τὸ γὰρ τίνων 85r ὄντων παριστᾷ τὴν ὕλην. ἐν χρείᾳ γοῦν γινόμεθα τῆς ὕλης διὰ τὴν ὑπό- 50 στασιν τοῦ εἴδους· αὐτὴ γὰρ καθ' αὑτὴν ἡ ὕλη τὸ ἀναγκαῖον οὐκ ἔχει, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶδος. ἐν χρείᾳ γοῦν γινόμεθά τινων ὑλικῶν, ἤγουν λίθων 5 καὶ ξύλων, ὡς ἂν ὑποστῇ τὸ τῆς οἰκίας εἶδος· καὶ πάλιν ἐν χρείᾳ γινόμεθα τῆς συμμετρίας τῶν θερμῶν καὶ τῶν ψυχρῶν καὶ τῶν ὑγρῶν καὶ τῶν ξηρῶν, ὡς ἂν τὸ τῆς ὑγείας εἶδος ὑποστῇ ἐν ἡμῖν. ἕτερον δὲ αἴτιόν ἐστιν ὃ πρῶτον ἐκίνησεν, ἤγουν τὸ ποιητικὸν αἴτιον, ὡς ὁ πατὴρ ποιητικὸν αἴτιόν ἐστι τοῦ παιδὸς ὡς πρῶτος τὸ σπέρμα καταβα|λὼν ἐν τῇ 85v 10 μήτρᾳ. ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν 'τελικὸν αἴτιον' εἶπε τὸ τίνος ἕνεκα, ὃ ὕστερον ἐπιγίνεται· ὁ γὰρ θεμέλιος καὶ οἱ τοῖχοι χάριν τῆς οἰκίας γεγόνασι· τελικὸν γὰρ τούτων αἴτιον τὸ εἶδος τῆς οἰκίας. πᾶσαι γοῦν αἱ τέσσαρες αὗται αἰτίαι διὰ τοῦ μέσου δείκνυνται, ἤγουν ὡς μέσοι ὅροι λαμβάνονται ἐν ταῖς ἀποδείξεσι καὶ εὑρίσκονται καὶ συνθηρῶνται διὰ τῆς ἀποδείξεως.

15 p. 94a24 Τό τε γὰρ οὗ ὄντος τοδὶ ἀνάγκη εἶναι. 5

Ἀπαριθμησάμενος τὰ τέσσαρα αἴτια καὶ εἰπὼν ἕκαστον τούτων μέσον ὅρον ἐν τῇ ἀποδείξει λαμβάνεσθαι καὶ δείξας τοῦτο ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ, νῦν δείκνυσι καὶ τὰ λοιπὰ μέσα γίνεσθαι ἐν ταῖς ἀποδείξεσι διὰ παραδειγμάτων. καὶ προτίθεται τὸ ὑλικὸν αἴτιον, ὃ ἐδήλωσεν ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν οὗ ὄντος 20 τοδὶ ἀνάγκη εἶναι· εἴπομεν γὰρ ὅτι ἡ ὕλη τὸ ἀναγκαῖον ἔχει διὰ τὴν τοῦ εἴδους ὕπαρξιν· ἀναγκαῖοι γὰρ οἱ λίθοι καὶ τὰ ξύλα διὰ τὸ εἶδος τῆς 15 οἰκίας. ἐφερμηνεύων δὲ οἷον ἑαυτόν φησιν 'ὅταν μου ἀκούσῃς λέγοντος ὅτι οὗ ὄντος ἀνάγκη τοδὶ εἶναι, ἤγουν τὸ συμπέρασμα, μὴ νόει τὸ οὗ ὄντος μίαν πρότασιν· ἀδύνατον γὰρ ἐκ μιᾶς προτάσεως συμπέρασμα γενέ- 25 σθαι, ἀλλ' ἐκ δύο τοὐλάχιστον'. καὶ λοιπὸν τὸ οὗ ὄντος δηλοῖ τὸ μέσον· ἑνὸς γὰρ μέσου ληφθέντος ἀνάγκη συμπέρασμα γίνεσθαι· τὸ γὰρ μέσον ἐστὶ τὸ συνδέον τὰς προτάσεις καὶ αἴτιον τοῦ συμπεράσματος. πᾶς γὰρ μέσος καὶ ὑλικὸν αἴτιον ὡς ἐν συλλογισμῷ λέγεται· εἰ γὰρ αἱ προ- 20 τάσεις ὕλης λόγον ἐπέχουσιν ἐν τῷ συλλογισμῷ, ὥσπερ καὶ τὸ συμπέρασμα 30 εἴδους, ὁ δὲ μέσος αἴτιός ἐστι τῆς συμπλοκῆς τῶν προτάσεων, λοιπὸν καὶ αὐτὸς ὕλης λόγον ἐπέχει, ἀλλ' ἐν συλλογισμῷ. τοῦ δὲ πράγματος ἢ εἰδικὸν αἴτιον ἔσται τὸ μέσον ἢ ὑλικὸν ἢ ἕτερόν τι. τέως γοῦν ἐνταῦθα λαμβάνει τὸν μέσον ὑλικὸν αἴτιον τοῦ πράγματος, ὅ ἐστιν ἡμίσεια τῶν δύο ὀρθῶν· αἱ γὰρ δύο ὀρθαὶ γωνίαι ὡς ὅλον τί ἐστι διαιρούμενον εἰς 35 δύο μέρη, ἤγουν ἡμισεύματα, ὧν ἕκαστόν ἐστιν ὀρθὴ γωνία· τὰ δὲ μέρη 25 ὡς ὕλη εἰσὶ τοῦ ὅλου. ὥστε τὸ ἡμίσεια δύο ὀρθῶν μέρος ὂν ὡς ὑλι-

1 γὰρ scripsi: δὲ libri 2. 3 ὑπόθεσιν a 4 οὖν a τινῶν CEF: τῶν a 6 καὶ primum a: om. CEF 7 post δὲ add. καὶ a 8 πρῶτος a 9 πρῶτον a 21 ἀναγκαῖον a 22 ἐφερμηνεῦον a 24. 25 γίνεσθαι a 25 ὄντος ex Arist. scripsi: ἐστι libri 28 αἱ γὰρ, om. εἰ a 31 ὕλης om. a post ἐν add. τῷ E 32 ὑλικὸν — εἰδικὸν a 35 post ἕκαστον add. ὅλον a 35. 36 τὰ δὲ — ὅλου om. a

κὸν αἴτιον λαμβάνεται. καὶ ὁ μὲν Εὐκλείδης ἐν τῷ τρίτῳ τῆς γεωμετρίας 85v
δείκνυσι, πῶς ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ γωνία ὀρθή ἐστι. καὶ ἐπεὶ δυσχερές ἐστι
παραστῆσαι τοῦτο τοῖς ἀγεωμετρήτοις ἐξ ὧν ἐκεῖνος εἴρηκε, φέρε ἡμεῖς
ἐκλαβώμεθα τοῦτο ὅσον ἀνήκει τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ. καταγράφει
5 κύκλον τὸ ΒΓΔΕ, καὶ μέσον ἄγει διάμετρον εἰς δύο ἡμικύκλια τὸν κύκλον
διαιροῦσαν τὴν ΒΔ. ἄγει δὲ κατὰ κάθετον εὐθεῖαν τὴν ΓΑ ἐπὶ τῆς ΒΔ. 30
ἐπεὶ δὲ εὐθεῖα ἐπ' εὐθείας σταθεῖσα δύο ὀρθὰς γωνίας ποιεῖ, λοιπὸν ἡ ἐν
ἡμικυκλίῳ γωνία, ἡ ἡ ΒΑΓ ἢ ἡ ΓΑΔ, ἡμίσειά ἐστι τῶν δύο ὀρθῶν· τὸ γὰρ
ἓν τῶν δύο ἥμισυ. δέδεικται γοῦν ὡς ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ γωνία ὀρθή ἐστι
10 διὰ μέσου τοῦ ἡμίσεια δύο ὀρθῶν.

Τίνος ὄντος αἰτίου ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ γωνία ἐστὶν ὀρθή; τοῦ Β δηλονότι· τὸ γὰρ Β, ἤγουν ἡ ἡμίσεια τῶν δύο ὀρθῶν, αἰτιόν ἐστι τοῦ τὸ Α, ἤγουν τὴν ὀρθήν, τῷ Γ εἶναι, ἤγουν τῇ ἐν ἡμικυκλίῳ γωνίᾳ.

p. 94a33 Τοῦτο δ' ἦν. 35

15 Ἤγουν ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθή, τοῦτο ἦν ἡ ἡμίσεια τῶν δύο ὀρθῶν. τοῦτο δέ, ἤγουν ἡ ὀρθή, ταὐτόν ἐστι τῷ τί ἦν εἶναι, ἤγουν τῷ ὁρισμῷ αὐτῆς· ὁ γὰρ λόγος καὶ ὁ ὁρισμὸς αὐτῆς τοῦτο σημαίνει, τὴν ὀρθήν. ταὐτὸν γάρ ἐστιν ὁ ὁρισμὸς ὁ κυρίως καὶ τὸ ὁριστόν· τὸ γὰρ ὄνομα ὁρισμός ἐστι συνεπτυγμένος, ὁ δὲ ὁρισμὸς ὄνομα ἐξηπλωμένον. 40

20 p. 94a35 Ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αἴτιον.

Ἤγουν ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ ὑλικὸς ὁρισμὸς δέδεικται μέσος λαμβανόμενος ἐν τῇ ἀποδείξει.

Τὸ μέσον. ἐνταῦθα τὸ 'τό' ὡς παρέλκον ληπτέον.

Τὸ διὰ τί οἱ Μῆδοι τοῖς Ἀθηναίοις ἐπολέμησαν, τοῦτο ζητεῖ τίς
25 ἐστιν ἡ ποιητικὴ αἰτία τοῦ πολεμεῖσθαι τοὺς Ἀθηναίους παρὰ τῶν
Μήδων. καὶ ἐνταῦθα μέλλει δεῖξαι ὅτι τὸ ποιητικὸν αἴτιον μέσον ἐν τῇ 50
ἀποδείξει λαμβάνεται· ποιητικὸν δὲ αἴτιον τοῦ πολέμου ἐστὶ τὸ τοὺς Ἀθηναίους μετ' Ἐρετριέων πρώτους εἰσβαλεῖν εἰς Σάρδεις. ἔστι δὲ ἡ
ἱστορία τοιαύτη· αἱ Σάρδεις ἡ πόλις ὑποτελὴς ἦν τοῖς Μήδοις· οἱ δ'
30 Ἀθηναῖοι μετὰ τῶν Ἐρετριέων ταύτην ἐπολιόρκησαν, καὶ διὰ τοῦτο οἱ
Μῆδοι κατὰ τῶν Ἀθηναίων πόλεμον ἐκίνησαν.

---

2 post ἐν add. τῷ a 5 ε̄ om. a 6 δ̄ prius scripsi: γ̄ libri 7 σταθεῖσα a: σταθῇ CEF ὀρθῶν a post ποιεῖ add. ἢ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας a 8 ᾱβ̄γ̄ a ἡμίσεις εἰσὶ a 9 ἡ superscr. E ἐστὶν ὀρθὴ a 11 ante τίνος add. τίνος ὄντος ὀρθή a ἐστὶν om. a 13 τὴν — γωνίαν a 15 ante ἤγουν add. Τοῦτο δ' ἦν a τοῦτο ἦν (ras. E) ἡ ἡμίσεια CEF: τῷ ἡμίσει a 16 τὸ τί EF 17 αὐτοῦ alt. l. a 18 ὁ prius om. a 19 συνεπυγμένος a 20 τοῦ a (A B f d u M, pr. c) ante αἴτιον add. τὸ CEF: om. a Arist. 24 post τὸ add. δὲ a 25 περὶ a 26 τὸ om. a 28 πρώτους μετ' ἐρετριέων a

p. 94b8 Ὅσων δὲ αἴτιον τὸ ἕνεκά τινος. |

Ὅσων δὲ πραγμάτων ἐστὶ τὸ ἕνεκά τινος αἴτιον, ἤγουν τὸ 86r τελικὸν αἴτιον. τοιαῦτά εἰσιν οἷα μέλλει εἰπεῖν· δεῖ γὰρ προσθεῖναι τὸ 5 'τοιαῦτά εἰσι' πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ λόγου. οἷον διὰ τί περιπατεῖ ἀπὸ 5 δείπνου ὁ Σωκράτης; ἵνα ὑγιαίνῃ· τοῦτό ἐστι τὸ τελικὸν αἴτιον. καὶ διὰ τί οἰκία ἐστίν; ὅπως συντηρῶνται τὰ σκεύη, καὶ αὐτὸ τελικὸν αἴτιον. τὸ γὰρ ἐρωτᾶν διὰ τί δεῖ περιπατεῖν ταὐτόν ἐστι τῷ λέγειν τίνος ἕνεκα δεῖ περιπατεῖν, ἤγουν ζήτησίς ἐστιν ἐνταῦθα τοῦ τελικοῦ αἰτίου· καθόλου γὰρ ὁ ἐρωτῶν τὸ διὰ τί ζητεῖ αἰτίαν ἢ ποιητικὴν ἢ ὑλικὴν ἢ 10 10 ἄλλην τινά. ἐνταῦθα δὲ ζητεῖ τελικήν. τὰ βρώματα πρῶτον ἐν τῷ στόματι κεῖνται τῆς γαστρός, ἤγουν ἐν τῷ στομάχῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον περιπατεῖν μετὰ δεῖπνον, ἵνα ὑπὸ τὴν γαστέρα ὑποχαλασθῶσιν· ἐν ταύτῃ γὰρ ἀξιολογώτερον πέττονται καὶ οὕτως τρόφιμα γίνονται τοῦ ὅλου σώματος. εἰ δ' ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς ἐμβραδύνουσιν, ἄπεπτα μένουσι καὶ 15 συσσήπεται· ὅθεν καὶ αἱ δυσωδίαι γίνονται ἐν τοῖς στόμασι τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐρυγαὶ ὀξώδεις καὶ κνισσώδεις, καὶ νοσεῖν ἐντεῦθεν συμβαίνει τὸν ἄν- 15 θρωπον. ἀλλ' ἐπειδὴ συγκεχυμένως πως ὁ συλλογισμὸς παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει ἐξετέθη, φέρε ἡμεῖς τοῦτον προσσαφηνίσωμεν, ἵνα μὴ δυσχερές τι καὶ πρόσαντες ἐν τῇ τοῦ κειμένου ἐξηγήσει ἐφεύρωμεν. τοῖς σκεύεσι δεῖ 20 σωτηρίας· οἷς δὲ δεῖ σωτηρίας, χρεία σκέπης· τοῖς σκεύεσιν ἄρα δεῖ σκέπης, ἤγουν οἰκίας. ἐλάττων ὅρος τὰ σκεύη, μείζων τὸ χρεία σκέπης. καὶ πάλιν τῷ Σωκράτει δεῖ τοῦ ὑγιαίνειν· ᾧ δὲ δεῖ τοῦ ὑγιαίνειν, τὸ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν· τῷ Σωκράτει ἄρα ὑπάρχει τὸ ἀπὸ δείπνου περι- 20 πατεῖν. ὅρα πῶς καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ συλλογισμοῦ ὁ μέσος ὅρος ἐστὶ τὸ 25 τελικὸν αἴτιον, ἤγουν ἡ ὑγεία, καὶ ἐπὶ τοῦ προτέρου μέσος ὅρος ἡ σωτηρία. εἶτα προσσυλλογίζεται τὴν μείζονα πρότασιν μεταλλάξας τοὺς ὅρους τῆς μείζονος προτάσεως καὶ λαβὼν μείζονα ὅρον τὸ ὑγιαίνειν, τὸ δὲ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν ἐλάττονα, τὸ Γ. μετήλλαξε δὲ τοὺς ὅρους διὰ τὸ ταυτίζεσθαι· ταὐτὸν γάρ ἐστι τὸ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν καὶ τὸ ὑγιαίνειν, 30 ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ γελαστικοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου· ἐπεὶ δὲ ταυτίζονται, 25 ἀδιάφορόν ἐστι τὸ θάτερον αὐτῶν λαβεῖν ἢ ὑποκείμενον ἢ κατηγορούμενον. μέσον δὲ ὅρον λαμβάνει τὸ Β, ἤγουν τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία πρὸς τῷ στόματι τῆς γαστρός. καὶ συλλογίζεται οὕτως· τῷ ἀπὸ δείπνου περιπατοῦντι χρεία τοῦ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία ἐν τῷ στόματι τῆς 35 γαστρός· ᾧ δὲ χρεία τούτου, τούτῳ ὑπάρχει τὸ ὑγιαίνειν. ἔστι δὲ τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς οὐχὶ τελικὸς ὁρισμὸς

1 lemma a: om. CEF 5 καὶ — 7 αἴτιον om. EF 6 an τελικὸν ⟨ὄν⟩? 7 γὰρ scripsi: δὲ libri ἐστι om. a 9 ὑλικὴν — ποιητικὴν a 10 τελικὸν a 14 ἐμβραδύνωσιν E μένοντα a 15 immo συσσήπονται, at cf. p. 373, 1 αἱ om. a 16 κνισώδεις a 17 ἀλλ' om. a 18 τοῦτο προσαφηνίσωμεν a 20 οἷς — σωτηρίας om. a δεῖ alt. CEF: χρεία a 21 post μείζων add. ὅρος a 26 προσυλλογίζεται fort. recte a, at cf. p. 379, 8 380, 1 28 περιπατεῖ a 29 περιπατεῖ τῷ ὑγιαίνειν a 30. 31 διάφορόν a 32 δὲ om. a 33—36 καὶ — τῆς γαστρός om. a

τῆς ὑγείας ἀλλὰ εἰδικός. ὑγείας δὲ λέγει οὐχὶ τῆς καθόλου ἀλλὰ τῆς 86r
ἐκ τροφῆς γινομένης. τῆς δὲ καθόλου ὑγείας ὁρισμός ἐστι συμμετρία τῶν
τεσσάρων χυμῶν.

Τὸ ὑγιαίνειν Α, ἤγουν μείζονα ὅρον. ἴσως τις ἀπορήσει, εἰ τὸ
5 ὑγιαίνειν τελικὸν αἴτιόν ἐστι τοῦ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν, προέκειτο δὲ 30
αὐτῷ δεῖξαι ὡς καὶ τὸ τελικὸν αἴτιον λαμβάνεται μέσος ὅρος ἐν τῇ ἀπο-
δείξει, πῶς ἐνταῦθα μείζονα ὅρον ἔλαβε τὸ ὑγιαίνειν. καὶ φαμὲν ὡς
τοῦτο προσσυλλογισμός ἐστι τῆς μείζονος προτάσεως τοῦ συλλογισμοῦ· ἐν
γὰρ τῷ συλλογισμῷ μέσος ὅρος κεῖται τὸ ὑγιαίνειν. τὸ δὲ ἔστω δὴ
10 ἀντὶ τοῦ 'κατηγορείσθω' ληπτέον.

Καὶ τοῦτο, ἤγουν τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία, ὑπάρχει ὑγιεινόν·
δοκεῖ γάρ, ἤγουν παρὰ πάντων ὁμολογεῖται, ὁρισμὸς εἶναι τῆς ὑγείας
τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία.

Τί οὖν τὸ αἴτιον τοῦ τὸ Α, ἤγουν τὸ οὗ ἕνεκα, τουτέστι τὸ 40
15 ὑγιεινόν, ὃ ὡς τελικὸν αἴτιον ἔκειτο ἐν τῷ συλλογισμῷ, ὑπάρχειν τῷ Γ,
ἤγουν τῷ περιπατεῖν; καὶ φησὶν ὡς τὸ Β, ἤγουν τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ
σιτία. τοῦτο δέ, ἤγουν τὸ μὴ ἐπιπολάζειν, ἐστὶν ὥσπερ ὁρισμὸς
ἐκείνου, ἤγουν τῆς ὑγείας· καὶ γὰρ οὕτως ἀποδοθήσεται τὸ Α, ἤγουν
εἴ τις μέλλει ἀποδοῦναι ὁρισμὸν τοῦ Α, ἤγουν τοῦ ὑγιεινοῦ, τοῦτο ἀποδώσει
20 τὸ μὴ ἐπιπολάζειν.

p. 94b20 Διὰ τί δὲ τὸ Β τῷ Γ ἐστίν;

Ὥσπερ ἔδειξε τὸ ὑγιεινὸν ὑπάρχειν τῷ Γ, ἤγουν τῷ ἀπὸ δείπνου
περιπατεῖν, διὰ μέσου τοῦ Β, τοῦ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία, οὕτως πειρᾶ- 45
ται δεῖξαι ὡς τὸ Β, τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία, ὑπάρχει τῷ Γ, ἤγουν
25 τῷ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν, διὰ μέσου τοῦ Α, ἤγουν τοῦ ὑγιεινοῦ. τὰ γὰρ
ταυτιζόμενα δι' ἀλλήλων δείκνυται· ταυτίζονται δέ, ὡς εἴπομεν, τὸ ἀπὸ
δείπνου περιπατεῖν καὶ τὸ ὑγιαίνειν. ὥσπερ καὶ τὸ ἐκλείπειν τὴν σελήνην
δείξει τις διὰ τῆς ἀντιφράξεως, καὶ ὅτι ἡ σελήνη ἀντιφράττεται, διὰ τῆς
ἐκλείψεως. πλὴν ὅταν ἡ ἀπόδειξις γένηται διὰ τοῦ πρώτου αἰτίου, ἔστιν
30 ἡ κυρίως ἀπόδειξις· ὅταν δὲ διὰ τοῦ αἰτιατοῦ δειχθῇ τὸ αἴτιον, ἀπόδειξις 50
μὲν γίνεται, οὐ κυρίως δέ· δεύτερον γὰρ μέτρον καὶ ἔκπτωσιν ἔχει ἀποδείξεως.

p. 94b21 Δεῖ δὲ μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους.

Ἤγουν τοὺς συλλογισμούς. ἐπεὶ γὰρ συγκεχυμένως ἐξέθετο τοὺς

---

1 immo λέγω 2 γενομένης a 4 τῷ utrobique a 5 ὑγιαίνει a τὸ a 7 ἐλάμβανε a 8 προσυλλογισμός a 9 δὲ a: om. CEF 11 ante καὶ add. lemma καὶ τοῦτο — τὸ ὑγιεινόν a 14 τί οὖν αἴτιον τῷ γ̄ τοῦ τὸ ᾱ ὑπάρχειν. τὸ οὗ ἕνεκα lemma a 15 ὃ EFa: ἡ C τοῦ γ̄ a 16 τὸ ᾱ a 18 ἀπο-δειχθήσεται a 20 μὴ om. EF 23 post σιτία add. δηλονότι E, post ἐπιπο-λάζειν a 23. 24 οὕτως — τὰ σιτία om. a 24 ὑπάρχειν a 25 τὸ (ante ἀπὸ) a 26 ταυτίζεται a εἴπομεν] p. 378,29 27 καὶ alt. om. a 31 κυρία a γὰρ CFa: δὲ E 33 συγκεχυμένως om. a

συλλογισμοὺς καὶ οὐκ ἰδίᾳ ἔθετο τὸν συλλογισμὸν ἰδίᾳ δὲ τὸν προσσυλλο- 86r γισμὸν τῆς μείζονος προτάσεως, φησὶ 'λάβε τούτους ἰδίᾳ, καὶ οὕτως ἕκαστα σαφῆ σοι γενήσεται'.

p. 94b23 Αἱ δὲ γενέσεις ἀνάπαλιν ἐνταῦθα. |

5 Φέρε πρὸ τῆς τοῦ κειμένου ἐξηγήσεως περὶ αὐτομάτου καὶ τύχης 86v μικρόν τι φιλοσοφήσωμεν, ἵνα μὴ ἡ ἀκολουθία τῆς τοῦ κειμένου ἐξηγήσεως ἐκκρούηται. τὸ αὐτόματον θεωρεῖται ἐν τοῖς ὑπὸ τῆς φύσεως γινομένοις οὕτως. ὃ γὰρ κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς φύσεως ἀποβαίη, καθ' ὃν τοῦτο κεκίνηκε, τοῦτο λέγεται φυσικὸν καὶ κατὰ φύσιν. τὸ δὲ παρὰ τὸν σκοπὸν 5 10 τῆς φύσεως γενόμενον λέγεται αὐτόματον ὡς αὐτομάτην καὶ παρὰ τὸν σκοπὸν τῆς φύσεως γενόμενον. οἷον λίθος ἀπὸ τοῦ ὄρους ἀποκοπεὶς ὑπὸ τῆς ἐνούσης αὐτῷ φυσικῆς δυνάμεως τοῦ κινεῖσθαι, ἣν ἔσχηκεν ἐκ τῆς ὕλης, ἤγουν τῆς ἐν αὐτῇ βαρύτητος, κεκίνηται κατὰ φύσιν καταλαβεῖν τὸν οἰκεῖον τόπον· οἰκεῖος δὲ τόπος ἐστὶ τῶν βαρέων ὁ κάτω, ὥσπερ καὶ τῶν 15 κούφων ὁ ἄνω. καταλαβὼν οὖν τὸν κάτω τόπον ἔστη τῆς κινήσεως· τὸ γὰρ σκοπιμώτατον τέλος τῆς ἐν τῷ λίθῳ φύσεως, οὗ χάριν αὕτη τοῦτον 10 ἐκίνησεν, ἐστὶ τὸ τὸν οἰκεῖον τόπον καταλαβεῖν, καὶ λέγεται τοῦτο φυσικόν. εἰ δέ που ὁ λίθος καταλαβὼν τὸν κάτω χῶρον ἐπιτήδειος εἰς καθέδραν γέγονεν ἐν τῷ περιαιρεθῆναι τῷ κατέρχεσθαι ἃς εἶχεν ἐξοχὰς καὶ τετρα- 20 γωνισθῆναι, τοῦτο αὐτὸ τὸ εἰς καθέδραν ἐπιτήδειον γεγονέναι λέγεται αὐτόματον ὡς αὐτομάτην γενόμενον καὶ οὐ κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς φύσεως. ἡ δὲ τύχη θεωρεῖται ἐν τοῖς κατὰ προαίρεσιν γινομένοις καὶ ἐν τοῖς κατὰ 15 διάνοιαν, ἤγουν τοῖς κατὰ τέχνην γινομένοις· τὰ γὰρ τεχνητὰ πάντα, οἷον ὅλη οἰκία, ἐκ τέχνης ἔσχον τὴν γένεσιν· αἱ δὲ τέχναι ἐξ ἐπινοίας τῶν 25 ἀνθρώπων ἐφεύρηνται. κατὰ προαίρεσιν δὲ λέγεται γίνεσθαι τὸ λούσασθαι, τὸ εἰς ἀγορὰν κατελθεῖν καὶ ἁπλῶς ὅσα ἐκ τῆς προαιρέσεως τὴν γένεσιν ἔσχηκεν. εἰ γοῦν τις ᾑρετίσατο λούσασθαι καὶ τούτου χάριν ἐβάδιζε, τοῦτό ἐστι τέλος προαιρετόν· ὃ γὰρ προῄρηται, καὶ εἰς τέλος ἐκβέβηκεν. εἰ δὲ κατερχόμενος εἰς τὸ βαλανεῖον ἐνέτυχε χρεωφειλέτῃ τινὶ καὶ ἔλαβεν 20 30 ὃ δέδωκεν αὐτῷ χάριν δάνους, τοῦτο τὸ λαβεῖν τὸ δάνειον λέγεται τυχηρὸν καὶ τύχη ὡς παρὰ τὸν σκοπὸν τῆς προαιρέσεως γενόμενον· ἄλλο γὰρ προθεμένης τῆς προαιρέσεως, ἤγουν τὸ λούσασθαι, τοῦτο ἀπέβη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀπὸ τέχνης γινομένοις ἡ τύχη θεωρεῖται. οἷον ἡ ὑγεία ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς τέχνης γίνεται καὶ τέλος αὐτῆς ἐστιν· ὡσαύτως καὶ ἡ 35 σωτηρία τῆς νηὸς τέλος τῆς κυβερνητικῆς. εἰ μὲν οὖν ἡ ὑγεία ἐπιγένηται

1. 2 προσυλλογισμὸν a 2 τούτους CEF: τοὺς a οὕτω post 3 σοι superscr. E 3 σοι om. a γένηται a 5 ψυχῆς (quod correxit b) a 6 φιλοσοφήσομεν a 9 κεκίνηκε scripsi: κεκίνηκας libri 11 ὑπὸ CEF: ἀπὸ a 13 αὐτῶ Ca 18 τὸν χῶρον τὸν κάτω EF 19 κατέχεσθαι a 20 fort. τὸ αὐτὸν cf. vs. 30 24 ὅλη scripsi cf. ad p. 383,29: ὕλη libri 25 γίγνεσθαι C: om. a 27 ᾑρετήσατο a 28 προαιρετικόν a προηρήσατο CFa 29 εἰ ἔτυχε a 30 ἔδωκεν a δανείου a 33 ὑγίεια itemque vs. 35 a 35 ἐπιγένοιτο E

τῷ νοσοῦντι ἐκ τῶν προσφερομένων φαρμάκων παρὰ τοῦ ἰατροῦ, τέλος 86v
λέγεται τεχνητόν· τῆς γὰρ ὑγείας ἡ τέχνη ἐστοχάζετο. εἰ δὲ πυρέττων 25
τις καὶ διψήσας ὑπερβολικῶς προσήγαγεν ἑαυτῷ ὕδωρ ψυχρὸν διὰ τὴν
τῆς δίψης ἴασιν, ἐντεῦθεν δὲ συνέβη αὐτῷ ἀπαλλαγῆναι τῆς νόσου καὶ
5 ὑγείαν λαβεῖν, οὐ τεχνητὸν λέγεται τότε ἡ ὑγεία ἀλλὰ τυχηρὸν καὶ τύχη.
ὡσαύτως καὶ ὁ κυβερνήτης εἰ μὲν ἀπὸ τῆς κυβερνητικῆς τέχνης σωτηρίαν
ἐπάξει τῇ κλυδωνιζομένῃ νηΐ, τότε ἡ σωτηρία τῆς νηὸς ὡς κατὰ τὸν
σκοπὸν τῆς τέχνης προβᾶσα λέγεται τεχνητὸν τέλος. εἰ δὲ πολλάκις ὁ 30
κυβερνήτης ἀπέκαμε πρὸς τὰ ἐγειρόμενα κύματα καὶ τὸ μὲν ἱστίον ἐσχίσθη
10 παρὰ τῆς σφοδρότητος τοῦ ἀνέμου καὶ τὸ πηδάλιον διερράγη, τὸ δὲ πλοῖον
φερόμενον ἄτερ κυβερνήσεως παρὰ τῶν κυμάτων εἰς λιμένα κατήντησε καὶ
διεσώθη, τότε ἡ τῆς νεὼς σωτηρία τυχηρὰ λέγεται καὶ οὐκ ἀπὸ τέχνης.
λέγεται δὲ καὶ ἡ τύχη αὐτόματον ὡς καὶ αὐτὴ μάτην τὴν σύστασιν
ἔχουσα καὶ οὐ κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς προαιρέσεως ἢ τῆς τέχνης. ὥστε
15 πᾶν μὲν τυχηρόν ἐστι καὶ αὐτόματον, οὐ πᾶν δὲ αὐτόματόν ἐστι καὶ 35
τυχηρόν. καθολικώτερον ἄρα τὸ αὐτόματον τῆς τύχης. ἀλλ' ἀρκτέον
τῆς ἐξηγήσεως τοῦ κειμένου.

Αἱ δὲ γενέσεις ἀνάπαλιν ἐνταῦθα. διὰ μὲν τοῦ ἐνταῦθα
ἐδήλωσε τὰ τελικὰ αἴτια, διὰ δὲ τοῦ ἐπὶ τῶν κατὰ κίνησιν αἰτίων
20 ἐδήλωσε τὰ ποιητικά. γένεσιν δὲ λέγει τὴν τάξιν τὴν κατὰ τὸν χρόνον
τοῦ αἰτίου τε καὶ τοῦ αἰτιατοῦ· ὠνόμασε δὲ τὴν τάξιν ταύτην γένεσιν,
διότι περὶ τάξεως γινομένων πραγμάτων θεωρεῖ. καὶ διὰ τοῦτο τὴν
τάξιν γένεσιν εἴρηκεν. εἰπὼν γάρ, πόσα τὰ αἴτια καὶ τίνα εἰσί, νῦν λέγει 40
καὶ κατὰ τί ἀλλήλων διαφέρουσι. φησὶ γοῦν ὡς αἱ γενέσεις, ἤγουν τὰ
25 αἴτια τὰ τελικὰ καὶ ποιητικά, ἀνάπαλιν ἔχουσιν ἐν τῇ ἀκολουθήσει. ἐκεῖ
μὲν γάρ, ἐπὶ τῶν ποιητικῶν, δεῖ προγενέσθαι τὸ μέσον, ἤγουν τὸ
ποιητικὸν αἴτιον, ὃ μέσος ὅρος κεῖται ἐν τῇ ἀποδείξει, εἶθ' οὕτως γενέ-
σθαι τὸ Γ, ἤγουν τὸ ἔσχατον ἐν τῷ Γ κείμενον. ἐν γὰρ τῷ Γ κεῖται
Ἀθηναῖοι, μέσον δὲ τὸ προτέρους εἰς Σάρδεις μετ' Ἐρετριέων εἰσβαλεῖν,
30 μείζων δὲ ὅρος ὁ Μηδικὸς πόλεμος. πρῶτον οὖν γέγονε τὸ μέσον, εἶθ'
οὕτως ἐπηκολούθησε τὸ Γ, ἤγουν τὸ τοὺς Ἀθηναίους πολεμεῖσθαι ὑπὸ 45
τῶν Μήδων. ἐνταῦθα δέ, ἤγουν ἐπὶ τῶν τελικῶν αἰτίων, πρῶτον γέγονε
τὸ κείμενον ἐν τῷ ἐσχάτῳ ὅρῳ, ἤγουν τὸ Γ· κεῖται δὲ τὸ ἀπὸ δείπνου
περιπατῆσαι τὸν Σωκράτην· εἶθ' ὕστερον γέγονε καὶ τὸ οὗ ἕνεκα,
35 ἤγουν τὸ τελικὸν αἴτιον, ἡ ὑγεία· αὕτη γὰρ κεῖται μέσος ὅρος ἐν τῇ
ἀποδείξει.

---

3 διψήσας] ιψ in ras. F 4 αὐτῷ ἀπαλλαγῆναι om. a 5 ὑγίεια a
7 ὡς om. a τὸν om. a 9 τὴν ἐγειρομένην θάλατταν a 12 νηὸς a
13 δὲ om. C an ⟨αὐτο⟩μάτην? cf. p. 380, 10. 21 post μάτην add. καὶ a
14 οὐ om. a 15 μὲν om. a 16 τέχνης a 19 ἐπὶ ex Arist. scripsi: ἐκ
libri 20 τὴν alt. om. a τὸν om. a 21 τε om. a 23 εἰπὼν — 24
διαφέρουσι om. a post νῦν ras. E 28 γ alt. a: τρίτῳ CEF 32 δέ om. a
33 τὸ alt.] ο in ras. E 35 γὰρ αὕτη a

p. 94b27 Ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἕνεκά τινος εἶναι καὶ ἐξ 86v ἀνάγκης.

Ἐνταῦθα ὁ Ἀριστοτέλης ἄλλο τι θεώρημα λέγει. μὴ ἀκριβολογούμενος 50 δὲ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν 'οὗ ἕνεκα' εἶπεν ἕνεκά τινος· ἕτερα γὰρ ἀλλήλων 5 εἰσὶ τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ ἕνεκά τινος. ἕνεκα γάρ τινος λέγεται πάντα τὰ πρὸ τοῦ τέλους γινόμενα ἀφορῶντα δὲ πρὸς ἀπάρτισιν τοῦ τέλους, ὡς ὁ θεμέλιος, οἱ τοῖχοι καὶ ὁ ὄροφος ἕνεκα τοῦ τέλους εἰσὶ τῆς οἰκίας· οὗ δὲ ἕνεκα λέγεται τὸ τελικὸν αἴτιον, ἤγουν ἡ οἰκία· χάριν γὰρ τῆς οἰκίας προεγένοντο τοῖχοι καὶ θεμέλιοι. ἐξ ἀνάγκης δὲ νόει τὸ ὑλικὸν αἴτιον 10 διὰ τὸ | τὴν ὕλην ἀναγκαίαν λέγεσθαι· ἀναγκαῖα γὰρ οἱ λίθοι καὶ τὰ ξύλα 87r καὶ οἱ πλίνθοι, ἃ ὕλη εἰσὶ τῆς οἰκίας, διὰ τὸ ἐν χρείᾳ τούτων γίνεσθαι τὸν οἰκοδομήσοντα οἰκίαν. φησὶ γοῦν ὡς ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ καὶ ἓν πρᾶγμα δείκνυσθαι καὶ διὰ τοῦ ἕνεκά τινος, ἤγουν τοῦ τελικοῦ αἰτίου, καὶ ἐξ ἀνάγκης, ἤγουν διὰ τοῦ ὑλικοῦ αἰτίου.

15 p. 94b28 Οἷον διὰ τί δίεισι διὰ τοῦ λαμπτῆρος τὸ φῶς; 5

Λαμπτῆρας νόει ἢ τὰ ὑέλια, ἃ διὰ τῆς γυψεμπλαστικῆς τέχνης ἐπιτίθενται ταῖς οἰκίαις χάριν τοῦ φωτίζεσθαι ταύτας, ἢ τὸ ἐκ δορᾶς λεπτῆς κατασκευασθὲν ἐξ ἐπινοίας τῶν ἀνθρώπων χάριν τοῦ μὴ τοῖς λίθοις προσκρούειν τοὺς νύκτωρ βαδίζοντας. ἡ γοῦν δορὰ καὶ τὰ ὑέλια φυσικά εἰσιν, 20 ὧν τοὺς πόρους ἡ φύσις μεγάλους πεποίηκε· τεχνικὰ δέ εἰσι τὰ γυψεμ- 10 πλαστικὰ οἷς ἐντίθενται τὰ ὑέλια· ὡσαύτως καὶ τὸ κατασκευασθὲν ἐκ τῆς δορᾶς. τὸ δὲ πῦρ λίαν ἐστὶ λεπτομερέστατον. εἴ τις γοῦν ἔροιτο διὰ τί διὰ τῶν λαμπτήρων τὸ φῶς διέρχεται, ἐροῦμεν ἐξ ἀνάγκης, ἤγουν ὑλικὴν αἰτίαν, τὸ τὸ πῦρ μικρομερέστερον ὂν διέρχεσθαι διὰ τῶν ἐν αὐτοῖς 25 ἀδήλων πόρων μειζόνων ὄντων. εἶπε δὲ τὸ εἴπερ φῶς γίνεται τῷ διιέναι, διότι οὐ πρόκειται αὐτῷ διδάξαι πῶς διὰ τῶν λαμπτήρων τὸ φωτίζον πῦρ διέρχεται. καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἀκριβολογεῖται τίς ἐστιν ἡ 15 αἰτία. ἕνεκά τινος δέ, ἤγουν τελικὴν αἰτίαν, ἐροῦμεν τὸ μὴ προσπταίειν νύκτωρ τοῖς λίθοις. καὶ ἐπὶ τούτων μὲν ἡ μὲν ὑλικὴ αἰτία ἀπεδόθη 30 φυσική, ἡ δὲ τελικὴ τεχνητή. ἐπί τινων δὲ ἑτέρων καὶ τὰ δύο αἴτια ἀποδίδονται φυσικά. οἷον διὰ τί οἱ ἐμπρόσθιοι ὀδόντες ὀξεῖς εἰσι; καὶ ἐροῦμεν μὲν ὑλικὴν αἰτίαν φυσικὴν τὸ ἐκ λεπτομερεστέρας ὕλης γενέσθαι τὴν αὐτῶν σύστασιν ἢ διὰ τὸ ἐν τῇ φατνώσει καὶ τῇ ἄνω καὶ τῇ κάτω τῇ ἐμπροσθίᾳ λεπτομερὲς εἶναι τὸ ὀστοῦν, ἐξ οὗ οἱ ἐμπρόσθιοι ὀδόντες 20 35 φύονται. τελικὴν δὲ αἰτίαν ἐροῦμεν φυσικὴν τὸ διαιρεῖν τὰ σιτία.

---

3 τι om. a 6 τοῦ prius om. a γενόμενα a προσάπλότητα a 12 εἰκοδομήσαντα (sic) a 13. 14 ἤγουν — αἰτίου in ras. E 13 αἰτίου evan. F 15 lemma a: om. CEF 21 ἐντίθεται CEa 24 τὸ alt. om. a λεπτομερέστερον Ea διέρχεται a αὐτοῖς scripsi: αὐτῷ libri 25 τὸ (post γίν.) a 32 μὲν om. a

p. 94b31 Ἆρα οὖν εἰ εἶναι ἐνδέχεται, καὶ γίνεσθαι ἐνδέχεται; 87r

Τὰ πράγματα ἢ ὄντα εἰσὶν ἢ γινόμενα. ὄντα δὲ λέγεται τὰ καθ' ὁλοκληρίαν συνεστῶτα, ἤγουν ὧν τὰ μόρια ὑφεστήκασιν ἅμα, οἷον ἄνθρωπος, λίθος, ξύλον. γινόμενα δὲ λέγεται τὰ μὴ καθ' ὁλοκληρίαν συνεστῶτα 5 ἀλλὰ κατὰ μέρος, ὧν ὅσον μὲν μέρος [αὐτοῦ] παρελήλυθε, διέφθαρται, ὅσον δὲ οὔπω γέγονεν, οὔπω ἔστι, μόνον δὲ ἔχει τὸ εἶναι κατὰ τὸ ἐνεστὼς καὶ τὸ νῦν. οἷόν ἐστιν ἡ ἡμέρα καὶ ὁ ἀγών· οὔτε γὰρ τὰ μόρια τῆς 30 ἡμέρας πάντα ἅμα συνεστήκασιν, ἀλλ' ὅσα γίνονται ὑπορρέουσιν, καὶ ἅμα τῇ συμπληρώσει τῆς ὅλης ἡμέρας οὐδὲν μέρος αὐτῆς ἀπομένει· ὡσαύτως 10 δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος γίνεται. ζητεῖ γοῦν, ἆρα ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὄντων [τῶν] καὶ καθ' ὁλοκληρίαν συνεστώτων πραγμάτων ἀποδίδοται καὶ ὑλικὰ καὶ τελικὰ αἴτια, οὕτως ἐνδέχεται καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων καὶ μὴ καθ' ὁλοκληρίαν ὑφεστώτων πραγμάτων ἀποδίδοσθαι καὶ ὑλικὰ αἴτια καὶ τελικά. γινόμενον δὲ πρᾶγμά ἐστι καὶ ἡ βροντὴ διὰ τὸ κατὰ μέρος συνίστασθαι. 15 καὶ δείκνυσιν ὡς ἀπὸ τοῦ παραδείγματος ὅτι καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀποδίδονται καὶ ὑλικὰ αἴτια καὶ τελικά. οἷον πρὸς τὸν ζητοῦντα εἰ βροντᾷ, ἤγουν 35 διὰ τί βροντᾷ, ἐρεῖς ὑλικὸν αἴτιον τὸ ἀποσβέννυσθαι τὸ πῦρ καὶ οὕτως ἐξ ἀνάγκης σίζειν ἐν τῇ ἀποσβέσει, ἤγουν ψόφον γίνεσθαι. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι τελικὸν αἴτιον ἀπεδίδουν τῆς βροντῆς τὸ διὰ τοῦ ψόφου τὸν Δία ἐπ- 20 απειλεῖν καὶ ἐκφοβεῖν τοὺς ἐν τῷ ταρτάρῳ Τιτᾶνας. πλεῖστα δὲ τοιαῦτα εὑρήσεις ἐν τοῖς φυσικοῖς πράγμασιν, ἐφ' ὧν ἀποδίδονται καὶ ὑλικὰ καὶ τελικὰ αἴτια. εἶπε δὲ φυσικὰ διὰ τὰ τεχνητά, ἐξ ὧν καὶ παραδείγματα προέθετο τοὺς λαμπτῆρας.

p. 94b36 Ἡ μὲν γὰρ ἕνεκά του ποιεῖ φύσις, ἡ δὲ ἐξ ἀνάγκης. 40

25 Τὴν αἰτίαν ἐνταῦθα ἀποδίδωσι δι' ἣν ἐν τοῖς φυσικοῖς πράγμασι δύο αἰτίας ἀποδιδόαμεν φυσικάς, ὑλικὴν καὶ τελικήν. καὶ φησίν· ἐπειδὴ ἕκαστον τῶν φυσικῶν πραγμάτων ἐξ ὕλης καὶ εἴδους σύγκειται (λέγεται γὰρ 45 καὶ τὸ ἕνεκά του, ἤγουν τὸ οὗ ἕνεκα, φύσις, λέγεται καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης, ἤγουν ἡ ὕλη, φύσις), ἐπὶ δὲ τῶν φυσικῶν πραγμάτων τὸ εἶδος καὶ τὸ 30 τέλος ταὐτά· ὁ γὰρ ἄνθρωπος εἶδος μὲν λέγεται, καθ' ὅσον τὸ εἶδος αὐτοῦ, ἤγουν ὁ ὁρισμός, ἐπιτεθὲν παρὰ τῆς φύσεως τῇ ὕλῃ, ἤγουν τοῖς καταμηνίοις μὴ ἔχουσι μηδέν τι εἶδος εἴτε ἀνθρώπου εἴτε ἵππου εἴτ' ἄλλου τινὸς ἀλλ' ἀμόρφοις οὖσι, διεμόρφωσε ταύτην καὶ ἄνθρωπον εἰργάσατο· τὸ αὐτὸ

---

1 γενέσθαι a 4 ξύλον a: ξύλα CEF 5 αὐτοῦ delevi 7 καὶ prius om. a 8 post ἡμέρας add. τὰ a ὅσον a 9 ἐπιμένει a 11 τῶν delevi καὶ prius, quod post ὁλοκλ. colloc. CF, superscr. E, transposui cf. vs. sq.: om. a συνεστώτων CEF: τῶν ὑφεστώτων a post συνεστώτων del. τῶν C ἀποδίδοται—13 πραγμάτων om. a 16. 17 ἤγουν—βροντᾷ om. a 17. 18 καὶ—γίνεσθαι om. a 19 τοῦ om. E 20 φοβεῖν a 21 πράγμασιν om. a 24 ποιεῖ om. C 26 ἀποδίδομεν a φυσικάς om. a 27 γὰρ scripsi: δὲ libri 28 τὸ tert. E: τὰ CFa 29 ὅλη a 30 ὅσων a 31 ἐπιτιθὲν a

δὲ τοῦτο, ἤγουν τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου, λέγεται καὶ τέλος· οὐ γὰρ μάτην 87r
ἡ φύσις ἐκίνει τὰ καταμήνια καὶ ἐνεργὰ ταῦτα ἐποίει, ἀλλ' ἵνα γίνοιντο ἐπιτή-
δεια εἰς ὑποδοχὴν τοῦ ἀνθρωπείου εἴδους. ἀλλ' ἐπανιτέον εἰς τὴν τοῦ λόγου
συνέχειαν. ἐπεὶ πᾶν πρᾶγμα φυσικὸν καὶ εἶδος ἔχει, ὃ καὶ τέλος ἐστὶ
5 καὶ λέγεται, συνίσταται δὲ καὶ ἐξ ὕλης, τούτου χάριν ἀποδιδόαμεν ἐν τῷ
εἰς ζήτησιν προκεῖσθαί τι τῶν φυσικῶν πραγμάτων καὶ ὑλικὸν αἴτιον καὶ
τελικόν, ἵνα δι' ἀμφοτέρων τῶν αἰτίων παραστήσωμεν τὰ μέρη ἐξ ὧν συν-
έστηκεν, ἤγουν τὴν | ὕλην καὶ τὸ εἶδος. ἐπεὶ δὲ ἐκάλεσε τὴν ὕλην ἀνάγ- 87v
κην, διαιρεῖ τὸ ἀναγκαῖον εἰς τὴν κατὰ φύσιν καὶ ὁρμὴν κίνησιν καὶ
10 εἰς τὴν βίᾳ τὴν παρὰ τὴν ὁρμὴν καὶ [εἰς τὴν παρὰ] φύσιν κίνησιν. ἐν
δὲ ἑτέραις πραγματείαις αὐτοῦ διαιρεῖ τὸ ἀναγκαῖον εἰς τὸ ἁπλῶς καὶ
κυρίως ἀναγκαῖον καὶ εἰς τὸ καθ' ὑπόθεσιν ἀναγκαῖον, ἃ ἐνταῦθα παρ-
έλειψε. καὶ κυρίως μὲν ἀναγκαῖον λέγεται τὸ ἀπολύτως λεγόμενον καὶ
ἄνευ προσδιορισμοῦ· οἷόν ἐστι τὸ 'ἀνάγκη τὸν ἥλιον κινεῖσθαι' καὶ τὸ 5
15 'ἀνάγκη ἡμέραν γίνεσθαι ὑπὲρ γῆν ὄντος τοῦ ἡλίου'· καὶ ἁπλῶς τὸ
κυρίως ἀναγκαῖον ἐπὶ τῶν ἀιδίων λέγεται. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν γενέσει καὶ
φθορᾷ πραγμάτων λέγεται τὸ ἀναγκαῖον ἐξ ὑποθέσεως καὶ μετὰ προσδι-
ορισμοῦ καὶ προσθήκης τινός, ὡς τὸ 'ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον ἀναπνεῖν, ἔστ'
ἂν ζῇ'· ἀπολύτως γὰρ οὐ δύνασαι τοῦτο εἰπεῖν διὰ τὸ μὴ ἀεὶ εἶναι τὸν
20 ἄνθρωπον.

Ὡς ὁ λίθος ἐξ ἀνάγκης κινεῖται καὶ ἄνω καὶ κάτω, ἀλλ οὐ
διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἤγουν ἀλλ' οὐχὶ καθ' ἓν σημαινόμενον τοῦ ἀναγ- 10
καίου. οὐ γὰρ ἄνω καὶ κάτω κινεῖται κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν, ἀλλὰ
κάτω μὲν κινεῖται κατὰ φύσιν, ἤγουν κατὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῷ ὕλην
25 φυσικήν, τουτέστι τὴν βαρύτητα· κατὰ φύσιν γὰρ λέγεται, ὅταν ἐξ ἑαυτοῦ
τι κινῆται κατὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῷ ὕλην· ἡ γὰρ βαρύτης ἐστὶν αἰτία
τῆς εἰς τὸ κάτω αὐτοῦ κινήσεως, ὥσπερ καὶ τοῦ πυρὸς ἡ κουφότης αἰτία
ἐστὶ τῆς εἰς τὸ ἄνω αὐτοῦ κινήσεως. παρὰ φύσιν δὲ καὶ βιαία κίνησίς
ἐστιν ἡ μὴ ἀπὸ τῆς ἐνούσης φυσικῆς δυνάμεως καὶ ὕλης ἐνδιδομένη ἀλλ' 15
30 ἐκ τῶν ἔξωθεν· ὅταν γὰρ ὁ λίθος ἄνω φέρηται, παρά τινος ἑτέρου κεκί-
νηται καὶ οὐκ ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως.

Ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ διανοίας, ἤγουν τοῖς τεχνητοῖς πράγμασι καὶ
προαιρετοῖς, οὐδέποτε τὸ αὐτόματον θεωρεῖται· οὐ γάρ ἐστι δυνατὸν τὸν
ἀνδριαντοποιὸν καταμαλάττοντα τὸν χαλκὸν καὶ σπουδάζοντα ἀνδριάντα

---

2 ἐναργὰ a γένοιντο a 7 δ' a 9 καὶ ὁρμὴν ex Arist. scripsi: inv. ord. libri 10 βίᾳ ex Arist. scripsi: βίαν libri τὴν alt. om. a εἰς τὴν παρὰ delevi 10. 11 ἐν δὲ ἑτ. πραγμ.] velut De part. animal. I 1 p. 639b 23. 24 cf. Anal. Pr. I 10 p. 30b 32 sq. 12 καὶ — ἀναγκαῖον om. a ἐντεῦθεν a 14 ἀναγκαῖον τὴν ὕλην a 18 τὸ a: om. CEF 19 τοῦτο οὐ δύνασαι a 23 post κάτω del. in fin. vs. κινεῖται F 23. 24 παρὰ — κατὰ EF 23 post ἀλλὰ add. καὶ a 24 κινεῖται] ι primum in ras. E 24. 25 φυσικὴν ὕλην, om. τουτέστι a 26 κινεῖται a: η in ras. E 27 an τῷ πυρὶ? 28 βιαίως a 29 εἰσιν, ut videtur, C ἐνδεδομένη a 30 post ἑτέρου add. οὐ a 33 θεωρεῖ-ται om. a

ποιῆσαι ἀποτυχεῖν τοῦ σκοποῦ καὶ ποιῆσαι ἄλλο τι. ὡσαύτως οὐδὲ ὁ οἰκο- 87v
δόμος σκοπὸν θέμενος οἰκίαν ποιῆσαι ἀποτύχοι ποτὲ τοῦ σκοποῦ.

p. 95a4 Οὐδ' ἐξ ἀνάγκης.

Ἀνάγκην, ὡς εἴπομεν, λέγει τὴν ὕλην. ὕλη δὲ τοῦ ἀνδριαντοποιοῦ
5 ὁ χαλκός, τῆς δὲ οἰκίας οἱ λίθοι καὶ τὰ ξύλα. φησὶ γοῦν ὅτι οἱ λίθοι
καὶ τὰ ξύλα οὐ κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν δύναμιν δύνανται κινηθῆναι καὶ 25
ἀποτελέσαι οἰκίαν, εἰ μὴ παρὰ τοῦ οἰκοδόμου κινηθεῖεν καὶ εὐάρμοστον
σύνθεσιν σχοῖεν.

p. 95a5 Ἀλλ' ἕνεκά του.

10 Ἤγουν ἀλλὰ κινοῦνται ταῦτα παρὰ τοῦ τεχνίτου ἕνεκα τοῦ γενέσθαι
οἰκίαν ἢ ἀνδριάντα ἢ ἕτερόν τι, ὃ σκοπιμώτατον τέλος ἔθετο. ἐπὶ μὲν 30
οὖν τῶν τεχνητῶν καὶ τῶν προαιρετῶν τὸ αὐτόματον χώραν οὐκ ἔχει,
ἀλλ' ἐπὶ τῶν φυσικῶν μόνων. τὰ δὲ τῶν ἀπὸ διανοίας, ἤγουν ἐπί τινων
δὲ καὶ τεχνητῶν καὶ προαιρετῶν πραγμάτων ἔχει χώραν τὸ ἀπὸ τύχης,
15 ἤγουν ἡ τύχη· εἰσὶ γάρ τινες τέχναι στοχαστικαί, ὡς ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ
κυβερνητική. ἐκ γὰρ τῶν οὔρων καὶ τῶν διαχωρημάτων καὶ τῆς σφυγ-
μικῆς κινήσεως καὶ τῆς τοῦ προσώπου χρόας καὶ τῆς εὐπνοίας καὶ τῆς
δυσπνοίας στοχάζεται τὸν νοσοῦντα, εἴτε ὑγείαν ἕξει εἴτε καὶ μή. καὶ 35
διὰ τοῦτο πολλάκις ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ ποιῶν τὰ ἐκ τῆς τέχνης
20 πάντα διατεταγμένα· πολλάκις δὲ καὶ ἀποτυγχάνει διὰ τὸ εὐανάτρεπτον
τῶν σωμάτων καὶ τὴν ποικίλην μεταβολὴν καὶ ἀλλοίωσιν αὐτῶν. αὐτὴ
γοῦν ἡ ὑγεία οὐ μόνον γενήσεται ἐκ τέχνης ἰατρικῆς ἀλλὰ καὶ ἐκ τύχης.
ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ κυβερνητικὴ στοχαστικὴ λέγεται, διότι ἐκ τῆς κατα-
στοχάσεως τῆς ἀνατολῆς τῶν ἄστρων καὶ τῶν ἀνέμων σωτηρίαν ἐμποιεῖ
25 τῇ νηί· διὸ καὶ ἀποτυγχάνει. ἐν ὅσοις γοῦν τῶν τεχνῶν ἢ καὶ τῶν 40
τεχνητῶν πραγμάτων ἐνδέχεται καὶ ὧδε εἶναι, ἤγουν ἐπιτυχίαν τοῦ
τέλους γίνεσθαι, καὶ ἄλλως, ἤγουν ἀποτυχίαν, ὅταν ἡ γένεσις ᾖ μὴ
ἀπὸ τύχης, ἤγουν ὅταν τὸ τέλος μὴ ἀπὸ τύχης γένηται ἀλλ' ἀπὸ
τέχνης, τότε ἐστὶ τὸ τέλος ἀγαθὸν καὶ ἕνεκά του γινόμενον, ἤγουν
30 τελικὸν αἴτιον· ἡ γὰρ ἀπὸ τύχης γινομένη ὑγεία ἢ σωτηρία τελικὸν αἴ-
τιον οὐ λέγεται. καὶ ἢ ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεται τὸ τέλος τὸ ἀγαθόν, ὡς
ἐπὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων, ἢ ἐκ τῆς τέχνης, ὡς ἐπὶ τῶν τεχναστῶν.
ἀπὸ τύχης δὲ οὐδὲν γίνεται ἕνεκά του· οἷον ἡ ὑγεία ἡ ἀπὸ τύχης
γινομένη ἢ ἡ σωτηρία τῆς νηὸς τελικὸν αἴτιον οὐ λέγεται.

---

1 ὁ om. E 2 ἀποτύχῃ CFa 4 εἴπομεν] p. 384,5 7 κινηθῶσι CF: κινηθῶσιν, om. καὶ a 13 τὸ δὲ a post τὰ δὲ ex Arist. addiderim καὶ ἀπὸ τύχης τῶν alt. om. a 14 δὲ om. a καὶ προαιρετῶν om. a: ante καὶ τεχ. colloc. C 15 ἤγουν ἡ τύχη om. a 17 χροιᾶς a 19 ἐκ CEF: διὰ a 23 καὶ om. a 28 οὐκ EFa 30 post σωτηρία add. τῆς νεὼς a 31 οὐ om. a 31—34 καὶ —λέγεται om. a 33 οἷον C: ἤγουν EF 34 ἡ E: om. CF

p. 95a10 Τὸ αὐτὸ δ' αἴτιόν ἐστι τοῖς γινομένοις.

Δείξας, ὡς ἔστι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δεῖξαι διὰ διαφόρων αἰτίων, νῦν 45 μεταβαίνει εἰς ἕτερόν τι θεώρημα, ὅτι τὸ αἴτιον ἀνάγκη συνεξαλλάττεσθαι τῷ προκειμένῳ ζητήματι καὶ ποικίλλεσθαι μὲν κατὰ τὸν χρόνον, μὴ μέντοι 5 γε δὲ καὶ κατὰ τὸ εἶδος, ἀλλὰ μένειν μὲν τῷ εἴδει ἀμετάβλητον ὥσπερ καὶ τὸ προκείμενον ζήτημα, τοῦ δὲ ζητήματος συνεξαλλαττομένου κατὰ τὸν χρόνον συνεξαλλάττεται καὶ τὸ αἴτιον. οἷον αἰτία ἐστὶ τοῦ κρυστάλλου ἡ τοῦ ὕδατος πῆξις διὰ παντελῆ στέρησιν τοῦ θερμοῦ. εἰ μὲν οὖν προ- 50 τεθῇ τὸ ζήτημα κατὰ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον, ἀποδοθήσεται καὶ τὸ αἴτιον 10 αὐτοῦ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα· εἰ δὲ γινόμενόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸ αἴτιον γινόμενον ἀποδοθήσεται· καὶ εἰ γεγενημένον τὸ προκείμενον ἢ ἐσόμενον, καὶ τὸ αἴτιον τοιοῦτον ἀποδοθήσεται. οἷον διὰ τί κρύσταλλός ἐστι; διότι πήγνυται τὸ ὕδωρ διὰ παντελῆ ἔκλειψιν τοῦ θερμοῦ. διὰ τί ἐγένετο; διότι ἐπήχθη τὸ ὕδωρ διὰ παντελῆ ἔκλειψιν τοῦ θερμοῦ. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων 15 ὡσαύτως.

p. 95a11 Τὸ γὰρ μέσον αἴτιον. | 88r

Καὶ γὰρ τὸ μέσον, ἤγουν τὸ αἴτιον, καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν γεγονότων καὶ τῶν λοιπῶν τὸ αὐτό ἐστι κατὰ τὸ εἶδος, εἰ καὶ τῷ χρόνῳ διαλλάττεται.

20 p. 95a22 Τὸ μὲν οὖν οὕτως αἴτιον.

Περὶ αἰτίου λέγει ἐνταῦθα εἰδικοῦ, ὅπερ ἅμα ἐστὶ τῷ αἰτιατῷ. καὶ 10 ἐξ ἀνάγκης γίνεται ἡ ἀκολούθησις τοῦ τε αἰτίου καὶ τοῦ αἰτιατοῦ, ὅθεν ἄν τις ἄρξηται, ἤγουν εἴτε ἀπὸ τοῦ αἰτίου εἴτε ἀπὸ τοῦ αἰτιατοῦ· ἀντιστρέφουσι γὰρ πρὸς ἄλληλα. εἰ γὰρ τὸ ὕδωρ πέπηγε δι' ἔκλειψιν τοῦ θερμοῦ, 25 ἀνάγκη καὶ κρύσταλλον γενέσθαι, καὶ εἰ κρύσταλλος γέγονεν, ἀνάγκη καὶ ἔκλειψιν θερμοῦ γενέσθαι πηχθέντος τοῦ ὕδατος. πλὴν εἰ καὶ ἐξ ἀνάγκης ἡ ἀκολούθησις τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ αἰτιατοῦ γίνεται, ὅθεν ἄν τις ἄρξηται, εἴτε ἀπὸ τοῦ αἰτίου εἴτε ἀπὸ τοῦ αἰτιατοῦ, ἀλλ' οὖν διαφορά ἐστιν ἐν αὐτοῖς αὕτη· εἰ μὲν γὰρ τοῦ αἰτίου τεθέντος ἕψεται τὸ αἰτιατόν, ἔστι κυρίως 15 30 ἀπόδειξις, διότι καὶ ἡ ἀπόδειξις ἐκ προτέρων καὶ αἰτίων γίνεται· εἰ δὲ τοῦ αἰτιατοῦ τεθέντος ἕψεται τὸ αἴτιον, γίνεται τεκμηριώδης ἀπόδειξις. ἐκ

---

1 δ' a: om. CEF: post τὸ colloc. Arist. 3 μεταφέρει E 4 τῶ bis, in fine et init. vs., E 5 δὲ om. a μένων a 7 an συνεξαλλάττεσθαι? κρυστάλου itemque in seq. libri 8. 9 προστεθῇ E 9 τὸν om. a 13. 14 διὰ τί — θερμοῦ om. a 14 παντελῆ] ῆ in ras. E 17 post γὰρ add. καὶ EF ἤγουν τὸ om. a αἴτιον bis a 17. 18 τῶν λεγόντων καὶ τῶν ληπτῶν a 18 εἰ καὶ E: inv. ord. CFa 20 lemma om. EF 21 ἐνταῦθα λέγει E 22 ἡ om. a τοῦ alt. om. a 25. 26 κρύσταλλος — ἐξ ἀνάγκης om. a 27 τοῦ alt. om. CFa 30 καὶ prius om. a αἰτίων] ων in ras. E[1] 31 τεθέντος τοῦ αἰτιατοῦ a

γὰρ τῶν ὑστέρων ὁ συλλογισμὸς προέβη· ἡ δὲ τοιαύτη ἀπόδειξις ἡ ἐκ 88r
τῶν ὑστέρων δεύτερα μέτρα φέρει ἀποδείξεως ὡς ταύτης ἐκπίπτουσα. ἐδί-
δαξε δὲ πρότερον περὶ τοῦ εἰδικοῦ αἰτίου, διότι καὶ ἀρχὴ ἐρρέθη εἶναι
ἄμεσος, ἤγουν πρότασις, ἢ διότι ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ περὶ τοῦ εἰδικοῦ
5 αἰτίου ζητοῦμεν, εἴτε δυνατόν ἐστιν ἀπόδειξιν αὐτοῦ γενέσθαι εἴτε καὶ μή.

p. 95a24 Ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ἅμα. 20

Αἴτια λέγει μὴ ἅμα ὄντα τοῖς αἰτιατοῖς ἀλλὰ προηγούμενα αὐτῶν
κατὰ τὸν χρόνον τὸ ὑλικὸν καὶ ποιητικόν· καὶ γὰρ καὶ οἱ λίθοι καὶ τὰ
ξύλα ὑλικὰ αἴτιά εἰσι προϋπάρχοντα τῆς οἰκίας καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα
10 τῶν σωμάτων· ὁ δὲ Σωφρονίσκος ποιητικὸν αἴτιον προϋπάρχον τοῦ Σωκρά-
τους, καὶ ἡ τῆς Ἑλένης ἁρπαγὴ ποιητικὸν αἴτιόν ἐστι προηγούμενον τοῦ
αἰτιατοῦ, τῆς τοῦ Ἰλίου δηλονότι κατασκαφῆς. ἐπὶ γοῦν τῶν τοιούτων 25
αἰτίων τῶν μὴ ἅμα ὑπαρχόντων τοῖς αἰτιατοῖς οὐ γίνεται ἀναγκαία ἡ ἀκο-
λούθησις, ὅθεν ἄν τις ἄρξηται. εἰ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ προτέρου, τοῦ αἰτίου,
15 ἄρξεταί τις, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει καὶ τὸ αἰτιατόν, ὅ ἐστιν ὕστερον·
οὐ γὰρ εἰ λίθοι καὶ ξύλα εἰσίν, ἀνάγκη καὶ οἰκίαν εἶναι, οὐδὲ εἰ Σωφρο-
νίσκος ἐστίν, ἀνάγκη καὶ τὸν Σωκράτην εἶναι. ἀλλὰ θεωρητέον καὶ τὸ
κείμενον. ἐπὶ δὲ τῶν αἰτίων τῶν μὴ ἅμα θεωρουμένων τοῖς αἰτιατοῖς,
ἤγουν τοῦ ποιητικοῦ καὶ τοῦ ὑλικοῦ.

20 p. 95a25 Ὥσπερ δοκεῖ ἡμῖν. 30

Ἤγουν ὥσπερ καὶ ἡμεῖς δοξάζομεν ταῦτα μὴ ἅμα τοῖς αἰτιατοῖς θεω-
ρεῖσθαι, ζητοῦμεν ἄρα ἔστιν ἐν τῷ συνεχεῖ χρόνῳ τοῦ τόδε γενέσθαι,
ἤγουν οἰκίαν, ἕτερον ἀποδοῦναι αἴτιον γενόμενον, ἤγουν τὸ εἶναι λίθους
καὶ ξύλα, καὶ τῆς ἐσομένης οἰκίας ἕτερον ἐσόμενον αἴτιον, ἤγουν ἐσό-
25 μενα ξύλα καὶ λίθους, καὶ τοῦ γίνεσθαι οἰκίαν αἴτιον, εἴ τι ἔμπροσθεν 35
ἐγένετο, ἤγουν [ἢ] τὰ προγεγονότα, εἴτε τοῖχον εἴτε θεμέλια εἴτε λίθους
εἴτε ξύλα εἴποι τις. πᾶσα δὲ γένεσις καὶ κίνησις ἐν χρόνῳ ἐστίν. ὁ δὲ
χρόνος ἐστὶ συνεχὴς οὕτως, διότι μέτρον ἐστὶ κινήσεως οὗτος, ἤγουν
μετρούμενος ὑπὸ τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου, ἥτις κύκλῳ γίνεται· ἡ δὲ
30 κύκλῳ κίνησις συνεχής ἐστι καὶ ἀδιάκοπος. ἡ δὲ κατ' εὐθεῖαν κίνησις
διακόπτεται· τὸ γὰρ κινούμενον κατ' εὐθεῖαν κινεῖται, ἔστ' ἂν καταλάβῃ
τὸν οἰκεῖον τόπον, εἶθ' οὕτως ἠρεμεῖ. κατ' εὐθεῖαν δὲ κινήσεις εἰσὶν ἥ τε 40

1 γὰρ om. a 1. 2 ὁ — ὑστέρων om. a 2 δεύτερα — ἀποδείξεως CEF: ἢ καὶ δευτέρου μέτρου φέρει ἀπόδειξιν a 3 δὲ CEF: καὶ a καὶ om. a ἐῤῥήθη a 5 εἴγε pr. l. E ἐστιν om. a ἀπόδειξις libri 6 lemma om. a 8 καὶ tert. om. a 10 ὑπάρχει a 13 ἅμα in ras. post ὑπαρχόντων E1 14 γὰρ om. a τοῦ alt. om. EF 16 ante λίθοι add. οἱ a ante ξύλα add. τὰ a 19 ὑλικοῦ — ποιητικοῦ a τοῦ alt. om. E 22 τοῦ τόδε CEF: τοῦτο a 25 λίθους — ξύλα Ea post αἴτιον add. ἐστιν a 26 ἢ delevi λίθους in ras. E1 27 εἴπῃ F 28 οὗτος CEF: οὕτως a 29 ὑπὸ τῆς κινήσεως CEF: ἤγουν a 32 κίνησίς ἐστιν a

ἄνω καὶ κάτω· κινεῖται γὰρ τὸ πῦρ, ἔστ' ἂν καταλάβῃ τὸν αἰθέρα, εἶτα 88r
ἠρεμεῖ· καὶ ὁ λίθος κινεῖται κάτω, ἔστ' ἂν καταντήσῃ εἰς τὴν γῆν.

p. 95a27 Ἔστι δὴ ἀπὸ τοῦ ὕστερον γεγονότος ὁ συλλογισμός.

Ταῦτα ἐπαπορήσας φησίν, εἰ καὶ τὸ προγενέστερον ἀνάγκη πρῶτον
5 ὑπάρχειν τοῦ αἰτιατοῦ ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων γενέσεως (πρῶτον γὰρ δεῖ 45
εἶναι τὸν Σωφρονίσκον, εἶτ' ἐξ αὐτοῦ τὸν Σωκράτην γενέσθαι, καὶ πρῶτον
λίθους καὶ ξύλα, εἶθ' οὕτως οἰκίαν), εἰ γοῦν καὶ ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων
γενέσεως ἀνάγκη προϋπάρχειν τὰ αἴτια τῶν αἰτιατῶν, ἀλλ' οὖν ἐν τῷ
συλλογισμῷ δεῖ προλαμβάνειν τὰ ὕστερα, ἵν' οὕτως ἐξ ἀνάγκης ἐπακολου-
10 θήσῃ τὸ πρότερον· εἰ γὰρ ἄρξεταί τις ἀπὸ τοῦ προτέρου, ἡ τοῦ ὑστέρου
ἀκολούθησις ἐξ ἀνάγκης οὐ γίνεται. ἔστι δὴ ὁ συλλογισμὸς ἀρχόμενος
ἀπὸ τοῦ ὕστερον γεγονότος, ἵν' οὕτως ἐξ ἀνάγκης ἕψηται τὸ πρότερον. 50
πλὴν κἂν ἐν συλλογισμῷ ἀπὸ τοῦ ὕστερον ἀρχώμεθα, ἀλλ' οὐ δεῖ οἴεσθαι
διὰ τοῦτο τὸ ὕστερον αἴτιον εἶναι τοῦ προτέρου· καὶ γὰρ καὶ τούτων τῶν
15 αἰτιατῶν ἐπὶ τῆς τῶν πραγμάτων γενέσεως ἀρχαί εἰσι καὶ αἴτια τὰ προ-
γεγονότα, τὰ προγενέστερα δηλαδή.

p. 95a29 Διὸ καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων ὡαύτως.

Ἤγουν ὥσπερ ἐπὶ τῶν γεγονότων συλλογιζόμενοι ἀπὸ τοῦ ὑστέρου
ἀρχόμεθα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων καὶ ἐσομένων συλλογιζόμενοι ἀπὸ
20 τοῦ ὑστέρου ὀφείλομεν ἄρχεσθαι. ἀπὸ δὲ τοῦ προτέρου εἴ τις ἄρξεται, οὐχ
ἐξ ἀνάγκης ἕψεται καὶ τὸ ὕστερον· οἷον ἐπεὶ τόδε γέγονεν, ἤγουν ὁ Σω-
φρονίσκος, ἀνάγ|κη καὶ τόδε γενέσθαι, ἤγουν τὸν Σωκράτην. 88v

p. 95a31 Καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσεσθαι ὡσαύτως.

Ἤγουν ἀπὸ τοῦ ὑστέρου ἄρχου τοῦ συλλογίζεσθαι· οἷον εἰ Σωκράτης
25 ἔσται, ἐξ ἀνάγκης ἔσται καὶ Σωφρονίσκος.

p. 95a31 Οὔτε γὰρ ἀορίστου οὐθ' ὁρισθέντος.

Γυμνάζει τὸν λόγον ἐπὶ τῶν γεγονότων, καὶ ὑποτίθησι γεγονότα καὶ
τὸν Σωκράτην καὶ τὸν Σωφρονίσκον. καὶ φησίν, εἰ ἐφ' ὧν καὶ τὸ αἴτιον καὶ
⟨τὸ⟩ αἰτιατὸν ἔφθασαν γενέσθαι, ἀπὸ τῶν ὑστέρων δεῖ ἄρχεσθαι τὸν συλλο-
30 γισμόν, πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἐσομένων ἀπὸ τῶν ὑστέρων δεῖ ἄρχεσθαι·
εἰ γὰρ ὁ Σωκράτης ἐγένετο, ἀνάγκη καὶ τὸν Σωφρονίσκον γενέσθαι. ἀπὸ

3 δὲ a 4 ἀπορήσας a 5. 6 εἶναι δεῖ C 9 λαμβάνειν E post ὕστερα add. πρῶτον E 12 ἕψεται a cf. p. 392,6 13 κἂν CEF: μὲν a ἀρχόμεθα. ἀλλ' οὐδεὶς οἴεται a 15—18 τῆς τῶν—ὥσπερ ἐπὶ om. a 19 ἀρχώμεθα E 21 an οἷον ⟨οὐκ⟩? cf. p. 389,21 24 ἄρθρου τοῦ συλλογισμοῦ a 28 καὶ tert. om. a 29 τὸ addidi ἔφθασαν om. a 29. 30 τὸν συλλογισμὸν—ἄρχεσθαι om. a

δὲ τοῦ προτέρου εἰ ἄρχεταί τις, δόξει μὲν ἀληθεύειν ὁ τοῦτο λέγων διὰ 88v
τὸ [μὴ] ἐπακολουθεῖν τὸ ὕστερον τοῦ προτέρου τεθέντος, ἀλλ' οὐ καθ'
αὑτὸ ἀληθεύει ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· καθὸ γὰρ ἀπέβη τὸ πρᾶγμα καὶ
ἐγένετο, δοκεῖ ἀληθεύειν ὁ ἀπὸ τοῦ προτέρου ἀρχόμενος. εἰ γὰρ μὴ διὰ
5 τὴν ἀπόβασιν ἀληθὴς ἦν ὁ λόγος οὗτος, ἔδει ἀεὶ ἀληθεύειν, εἴτε ὡρισμένος
κεῖται ὁ χρόνος εἴτε ἀόριστος, καθ' ὃν μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ Σωφρονίσκου
ὁ Σωκράτης ἐγένετο. μετὰ γὰρ τὴν γένεσιν τοῦ Σωφρονίσκου ὑπόθες ἢ
μετὰ δέκα ἢ εἴκοσι χρόνους γενέσθαι τὸν Σωκράτην, ἢ εἰ βούλει,
ἀορίστως εἰπὲ ὅτι μετὰ παραδρομὴν χρόνων ὁ Σωκράτης ἐγένετο. εἰ 15
10 γοῦν καθ' αὑτὸ ἠλήθευεν ὁ λέγων μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ Σωφρονίσκου
γενέσθαι τὸν Σωκράτην, ἠλήθευεν ἂν τοῦτο λέγων καὶ ἐν τῷ μεταξὺ
χρόνῳ τοῦ ὡρισμένου χρόνου. ἀλλὰ μὴν οὐκ ἀληθεύει· εἴτε γὰρ ὁ
χρόνος ὁρισθείη εἴτε ἀόριστος ληφθείη, καθ' ὃν ὁ Σωκράτης ἐγένετο μετὰ
τὴν γένεσιν τοῦ Σωφρονίσκου, οὐκ ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς ἐπεὶ ὁ Σω-
15 φρονίσκος ἐγένετο, ἀληθὲς γεγονέναι καὶ τὸ ὕστερον, ἤγουν τὸν Σωκράτην·
ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ χρόνῳ τοῦ ὁρισθέντος χρόνου ψεῦδός ἐστι τὸ λέγειν
γενέσθαι τοῦτον, ἤγουν τὸν Σωκράτην, θατέρου γεγονότος, ἤγουν διὰ
τὸ γενέσθαι τὸν Σωφρονίσκον. 20

p. 95a35 Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἐσομένων.

20 Καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων οὐ δεῖ ἀπὸ τῶν πρώτων, τῶν γεγονότων,
ἄρχεσθαι· οὐ γὰρ ἐπειδὴ γέγονε Σωφρονίσκος, ἐξ ἀνάγκης ἔσται Σωκράτης· 25
ἀλλὰ τοὐναντίον ἀπὸ τοῦ ὑστέρου, ἤγουν τοῦ ἐσομένου, ἀρκτέον· οὕτω
γὰρ ἀκολουθήσει ἐξ ἀνάγκης τὸ προγεγονός· οἷον εἰ κατεσκάφη τὸ Ἴλιον,
ἐξ ἀνάγκης ἡ Ἑλένη ἡρπάγη.
25 Τὸ γὰρ μέσον, ἤγουν τὸ αἴτιον, ὁμόγονον δεῖ εἶναι τῷ αἰτιατῷ,
ἤγουν ὁμόχρονον· τῶν γὰρ γενομένων πραγμάτων καὶ τὸ αἴτιον ἔσται
γενόμενον καὶ καθεξῆς. ἐπὶ δὲ τοῦ γεγονέναι καὶ τοῦ ἔσται οὐκ
ἐνδέχεται εἶναί τι ὁμόγονον· τὸ γὰρ γεγονὸς πῶς ἔσται τῷ ἐσομένῳ
ὁμόγονον, εἴγε τὸ μὲν παρεληλυθότος ἐστὶ χρόνου τὸ δὲ μέλλοντος; 30

30 p. 95a39 Ἔτι οὔτε ἀόριστον ἐνδέχεται εἶναι.

Μετὰ τὸ γενέσθαι γὰρ τὸν Σωφρονίσκον, εἴτε ὡρισμένον τινὰ χρόνον
λάβῃς, ὡς μετὰ δέκα ἔσται χρόνους ὁ Σωκράτης γενησόμενος, εἴτε καὶ
ἀόριστον λάβῃς τὸν χρόνον, ὡς μετὰ παραδρομὴν χρόνων ἔσται ὁ Σω-
κράτης, ψεύδεται ὁ λέγων ἐν τῷ μεταξὺ χρόνων τῶν εἴκοσιν 'ἔσται ὁ 35
35 Σωκράτης'.

2 μὴ delevi 7 ὁ σωκράτης — σωφρονίσκου om. a ὑπόθες CEF: ὑπὸ ἐννέα a 8 γενέσθαι om. a 13 ληφθῇ CFa 16. 17 ἐν γὰρ — τὸν σωκράτην om. a 17 γενέσθαι τοῦτον EF: inv. ord. C ante θατέρου add. ἤδη a Arist. 19 τοῦ ἐσομένου a Arist. 21 ἐπεὶ a 25 γὰρ om. a 26 γὰρ om. a γεγονότων a 27 γινόμενον (quod correxit Waitz Org. II p. X) a γέγονε Arist. 32 λάβοις Ea χρόνους ἔσται E γενόμενος a 33 λάβοις Ea 34 χρόνῳ a

p. 95b1 Ἐπισκεπτέον δὲ τί τὸ συνέχον. 88v

Τὸ προκείμενον ζήτημα τοῖς περὶ κινήσεως λόγοις ἐστὶν οἰκειότερον, ἔνθα καὶ πλατύτερον περὶ τῆς γενέσεως διαλαμβάνει, ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς 40 Φυσικῆς ἀκροάσεως. ἐνταῦθα δὲ μικρόν τι παρεκβὰς ἀφ' ὧν ἔλαβε παρα-
5 δίδωσι τὴν τῶν αἰτίων καὶ αἰτιατῶν ἀκολούθησιν. καὶ ἐπειδὴ διαφέρειν ἔλεγε τὰ αἴτια κατὰ τὸν χρόνον (ἢ γὰρ ὡς ὄντα ἀποδίδονται τὰ αἴτια ἢ ὡς γεγονότα καὶ τὰ ἑξῆς), ἐπειδὴ μετὰ τὴν τῶν τοιούτων αἰτίων γένεσιν τὰ αἰτιατὰ ὁρῶμεν γινόμενα, οἷον μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ Σωφρονίσκου ὁρῶμεν ὕστερον ἐπακολουθοῦσαν καὶ τὴν τοῦ Σωκράτους γένεσιν ἢ μετὰ
10 τὴν γένεσιν τῆς ἁρπαγῆς τῆς Ἑλένης ἐπακολουθοῦσαν τὴν γένεσιν τῆς 45 κατασκαφῆς τοῦ Ἰλίου, ζητεῖ πότερον αἱ γενέσεις τῶν αἰτίων καὶ αἰτιατῶν συνεχεῖς εἰσιν, ὥστε μετὰ τὸ γενέσθαι τὸν Σωφρονίσκον ἐπακολουθεῖν τὸ γίνεσθαι τὸν Σωκράτην, ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ οὖσι καὶ ἔστι δή τι συνέχον αὐτάς, ἤγουν ἔστι τις ὅρος καθ' ὃν συνε-
15 χίζονται αἱ δύο αὗται γενέσεις, τοῦ αἰτίου φημὶ καὶ τοῦ αἰτιατοῦ. ἐν ἐρωτήσει γοῦν τὸν λόγον προαγαγὼν μετὰ σφοδρότητος τὴν ἀπορίαν οὐ παραδέχεται λέγων 'ἢ δῆλον ὅτι οὐκ ἔστι τις ὅρος συνεχίζων ταύτας 50 τὰς γενέσεις'. καὶ κατασκευάζει τοῦτο οὕτως· τὰ πέρατα οὐ συνεχίζονται· πέρας δὲ τῆς γραμμῆς ἡ στιγμή· στιγμὴ γοῦν στιγμῇ οὐ συνεχίζεται οὐδὲ
20 ἐξέχεται. συνεχῆ γάρ φαμεν ὧν τὰ πέρατα ἅμα· εἰ γοῦν αἱ στιγμαὶ ὡς πέρατα ἀμερεῖς εἰσι καὶ ἀδιαίρετοι, εἰ δώσομεν ταύτας ἔχεσθαι ἀλλήλων καὶ συνεχίζεσθαι, συνεχῆ δέ εἰσιν ὧν τὰ πέρατα ἅμα, λοιπὸν διδόαμεν ταύτας καὶ πέρατα ἔχειν. καὶ εἰ ἡ στιγμὴ πέρας ἔχει, τὸ δὲ πέρας ἕτερον τοῦ οὗ ἐστι πέρας, ἔσται ἄρα ἡ στιγμὴ μεμερισμένη καὶ | διαιρετὴ 89r
25 εἴς τε τὸ πέρας καὶ εἰς τὸ περατούμενον δι' αὐτοῦ, ὅπερ ἄτοπον. τούτῳ τῷ ἐπιχειρήματι χρώμενος δείκνυσιν ἀδύνατον εἶναι γινόμενον πρᾶγμα καὶ μήπω τελειωθὲν καὶ ἀπαρτισθὲν καὶ τὸ οἰκεῖον εἶδος λαβὸν ἐχόμενον εἶναι καὶ συνεχὲς τῷ γεγονότι. πῶς γὰρ ἡ τοῦ Σωκράτους γένεσις ἔσται συνεχὴς τῇ τοῦ Σωφρονίσκου γενέσει; ὁ μὲν γὰρ Σωφρονίσκος γέγονεν, ὁ
30 δὲ Σωκράτης ὡς γινόμενον ἔτι κυοφορεῖται ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς μητρός. τὸ 5 οὖν γεγονὸς πέρας ἐστὶ καὶ ἀμερές. πῶς οὖν τὸ πέρας συνεχισθήσεται τῷ γινομένῳ; εἰ γὰρ δώσομεν συνεχίζεσθαι τούτῳ, ἕξει τὸ γεγονός, ὅ ἐστι πέρας, ἕτερον πέρας περατούμενον ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἔσται διαιρετὸν καὶ μεμερισμένον τὸ πέρας, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς στιγμῆς δέδεικται. εἰ γοῦν δύο
35 γεγονότα ἀδύνατον συνεχίζεσθαι ἀλλήλοις (πέρατα γάρ εἰσιν, ὡς εἴπομεν), εἰ γοῦν τὰ ὁμόγονα καὶ ὁμόχρονα οὐ συνεχίζονται, πῶς συνεχισθήσεται τὸ γινόμενον τῷ γεγονότι, καὶ ταῦτα μὴ ὁμόγονον ὂν αὐτῷ; ἀλλὰ ῥητέον 10

2 λόγοις om. a 3 τῇ τετάρτῃ C 3. 4 ἐν τῷ τετ. τῆς Φυσ. ἀκρ.] c. 10 p. 217b29 sq. 6 post ὄντα add. καὶ a 7 τῶν αἰτίων τῶν τοιούτων a 8 τοῦ om. a 12 ὥστε CEF: ὡς τὸ a 13 γενέσθαι a 14 καὶ om. a 20 συνέχειαν a 22. 23 ἅμα—ἡ στιγμὴ πέρας om. a 24 οὗ om. E 25 δι' αὐτοῦ superscr. F 26 γιγνόμενον a 29 γενέσει om. a 34 τῶν στιγμῶν a 36 καὶ ὁμόχρονα om. a 37 αὐτοῦ CFa

πῶς τὸ γεγονός ἐστι πέρας καὶ τὸ κίνημα. ὡς γὰρ τῆς κινήσεως γινο- 89r
μένης ἡ ἀκαριαία καὶ βραχυτάτη παῦλα τῆς κινήσεως λέγεται κίνημα πέρας
ὂν τῆς κινήσεως ἀμερές, οὕτω καὶ ἡ παῦλα τῆς γινομένης οἰκίας (ἔστι δὲ
ἡ ἀθρόα ἀπάρτισις τῆς ὅλης οἰκίας) λέγεται γεγονὸς καὶ ἔστι πέρας τῆς
5 γενέσεως.

p. 95b5 Ὥσπερ οὖν οὐδὲ στιγμαί εἰσιν.

Διὰ τούτου κατασκευάζει πῶς γεγονὸς γεγονότι οὐ συνεχίζεται. καὶ
φησίν· ἡ στιγμὴ καὶ τὸ γεγονὸς ταὐτά εἰσι κατὰ ἀναλογίαν· ὡς γὰρ ἡ
στιγμὴ πέρας τῆς γραμμῆς καὶ ἔστιν ἀμερὴς καὶ ἀδιαίρετος, οὕτω καὶ
10 τὸ γεγονὸς πέρας ἐστὶ τῆς γενέσεως καὶ ἔστιν ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον.
ὡς γοῦν αἱ στιγμαὶ ἀλλήλαις οὐ συνεχίζονται, οὕτως οὐδὲ δύο γεγονότα 20
συνεχισθήσονται· ἄμφω γάρ, ἡ στιγμὴ καὶ τὸ γεγονός, ὡς πέρατά εἰσιν
ἀδιαίρετα. οὕτως οὐδὲ τὸ γινόμενον συνεχισθήσεται τῷ γενομένῳ διὰ τὴν
αὐτὴν αἰτίαν· πέρας γὰρ καὶ ἀδιαίρετον τὸ γεγονός.

15 p. 95b9 Ἐνυπάρχει γὰρ ἄπειρα γεγονότα τῷ γινομένῳ.

Γινομένην νόει τὴν οἰκοδομουμένην οἰκίαν, ἧς γινομένης ἄπειρά ἐστι
προγεγονότα· ὀρυγὴ γὰρ γέγονε πρῶτον καὶ θεμέλιον καὶ τοῖχος.

p. 95b10 Μᾶλλον δὲ φανερῶς ἐν τοῖς καθόλου.

Περὶ γενέσεως καὶ γεγονότων ἐνταῦθα μὲν ἀμυδρῶς εἰρήκαμεν καὶ
20 ὅσον ἤρκει ἡμῖν περὶ τὴν παροῦσαν πραγματείαν. καθόλου δὲ καὶ πλατύ-
τερον εἴπομεν περὶ αὐτῶν ἐν τῇ Φυσικῇ ἀκροάσει, ἐν ᾗ διδάσκει καθόλου
περὶ πάσης κινήσεως· εἶδος γὰρ κινήσεως ἡ γένεσις. 25

p. 95b13 Περὶ μὲν οὖν τοῦ πῶς ἂν ἐφεξῆς γινομένης τῆς γενέσεως.

25 Οὐ μάτην ἔδειξεν ὁ Ἀριστοτέλης τὰ αἴτια καὶ τὰ αἰτιατὰ τὰ μὴ
ἅμα ὑπάρχοντα καὶ τὰς γενέσεις αὐτῶν, ἤγουν τὴν τοῦ Σωφρονίσκου καὶ
τοῦ Σωκράτους, μὴ συνεχεῖς εἶναι, ἀλλ' ἵνα δείξῃ ταύτας ἐφεξῆς οὔσας. 30
εἰ γὰρ συνεχεῖς ἦσαν, τὰ αἴτια τοῖς αἰτιατοῖς οὐκ ἀμέσως ἠκολούθησαν,
οὔτε μὴν ἡ γένεσις τῇ γενέσει, ἀλλ' ἐπ' ἄπειρον μεταξὺ τούτων ἦν λαβεῖν
30 μέσα, καὶ οὐδέποτε ἔστη ἡ τομὴ τῶν προτάσεων· ἀπὸ δὲ ἐμμέσων ἀπό-
δειξις οὐ γίνεται. ἐπεὶ δὲ αἱ γενέσεις τῶν αἰτίων καὶ αἰτιατῶν ἐφεξῆς

---

1. 2 γινομένης scripsi: γινομένη CEF 2 κινήσεως—3 παῦλα τῆς om. a 4 post οἰκίας add. καὶ a 7 τούτων a 9 ἀμερὲς καὶ ἀδιαίρετον a 13 γινομένῳ a 15—17 om. a 17 πρῶτον γέγονε C 19 μὲν om. a 20 ἦρκεν a fort. πρὸς, at cf. p. 396, 10. 12. 13 21 ἐν τῇ Φυσ. ἀκρ.] cf. p. 390,3. 4 24 γενέσεως a Arist.: κινήσεως CEF 26 τοῦ om. a 27 τοῦ CEF: τὴν a 31 οὐ om. a αἱ CEF: ὡς a

εἰσι, τὰ δ' ἐφεξῆς ἄμεσα, αἱ δ' ἀποδείξεις ἐξ ἀμέσων, λοιπὸν ἄρα τοῖς 89r
αἰτιατοῖς τεθεῖσιν ἐξ ἀνάγκης ἀμέσως ἕπεται τὰ αἴτια. κἂν γὰρ ἐπὶ τῶν
πραγμάτων προηγοῦνται αἱ γενέσεις τῶν αἰτίων τῶν γενέσεων τῶν αἰτια- 35
τῶν (πρῶτον γὰρ ὁ Σωφρονίσκος γέγονεν, εἶθ' οὕτως ὁ Σωκράτης, καὶ
5 πρῶτος ὁ θεμέλιος, εἶτα ἡ οἰκία), ἀλλ' ἐν συλλογισμῷ πρῶτον ὀφείλεις
λαμβάνειν τὴν τοῦ αἰτιατοῦ γένεσιν, ἵν' οὕτως ἐξ ἀνάγκης ἕψοιτο ἡ τοῦ
αἰτίου γένεσις· εἰ γὰρ Σωκράτης γέγονεν, ἐξ ἀνάγκης καὶ Σωφρονίσκος.
ἐφεξῆς δέ φαμεν ὧν μεταξὺ οὐδέν ἐστιν ὁμογενές· οἷον ὁ Σωκράτης
ἐφεξῆς ἵστασθαι τῷ Πλάτωνι ῥηθήσεται, εἰ μὴ μεταξὺ αὐτῶν μήτ' ἄν-
10 θρωπος εἱστήκει μήτε ἵππος μήτε ἄλλο τι ὁμογενὲς αὐτοῖς. εἰ δέ τις 40
ἐρεῖ 'καὶ μὴν μεταξὺ αὐτῶν ἀήρ ἐστιν', οὐ τὸν ῥηθέντα λόγον τῶν ἐφε-
ξῆς ἀνατρέψει· οὐ γὰρ ὁ ἀὴρ ὁμογενής ἐστιν αὐτοῖς· ὁ γὰρ ἀὴρ οὐκ
ἀνάγεται ὑπὸ γένος τὸ ζῷον ἀλλ' ὑπὸ τὴν οὐσίαν τὴν ἄψυχον. περὶ
μὲν οὖν τοῦ πῶς τὸ μέσον, ἤγουν τὸ αἴτιον, ἔχει ἐπὶ τῶν γενέ-
15 σεων ἐφεξῆς οὐσῶν καὶ οὐ συνεχῶν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω, ἤγουν ὅσον
ἀνήκει τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ, εἴπομεν· ἀρκεῖ γὰρ ἐκ τούτων γνῶναι
ὡς ἀμέσως τὰ αἴτια τοῖς αἰτιατοῖς ἕπεται. ἐν δὲ τῇ Φυσικῇ πλατύτερον
περὶ αὐτῶν διδάξει.

p. 95b 14 Ἀνάγκη γὰρ καὶ ἐν τούτοις, 45

20 Ἤγουν τοῖς αἰτίοις καὶ αἰτιατοῖς τοῖς μὴ ἅμα οὖσι, τὸ μέσον, ἤγουν 50
τὸ αἰτιατόν, καὶ τὸ πρῶτον, ἤγουν τὸ αἴτιον, ἄμεσα εἶναι. λάβε γὰρ τὸ
Α αἴτιον, ἤγουν θεμέλιον, τὸ δὲ Γ τὸ μέσον αἰτιατόν, ἤγουν τοῖχον, τὸ δὲ
Δ τὸν ἐλάττονα ὅρον οἰκίαν· ἀμέσως γοῦν ἐπακολουθεῖ τῇ γενέσει τοῦ
τοίχου ἡ τοῦ θεμελίου γένεσις καὶ τῇ τῆς οἰκίας ἡ τοῦ τοίχου· οἷον ἐπεὶ
25 τὸ Γ γέγονεν, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ Α ἐγένετο. ὡς ἐν συλλογισμῷ δὲ
ἐλήφθη πρῶτον τὸ Γ, εἶτα τὸ Α· ἐπὶ δὲ τῆς γενέσεως τῶν πραγμά|των 89v
πρῶτον ἐγένετο τὸ Α· εἶτα τὸ Γ.

p. 95b 17 Ἀρχὴ δὲ τὸ Γ διὰ τὸ ἐγγύτερον τοῦ νῦν εἶναι.

Ὥσπερ ἡ γραμμὴ διαιρεῖται τῇ στιγμῇ, ἥτις ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἡ
30 διαίρεσις τῆς γραμμῆς γέγονε, τοῦδε μὲν τοῦ τμήματος γέγονε τέλος, ἀρχὴ
δὲ τοῦ ἑτέρου τμήματος, οὕτω καὶ ὁ χρόνος συνεχὴς ὢν διαιρεῖται κατὰ
τὸ νῦν. χρόνον δὲ νόει καὶ τὴν ἡμέραν αὐτήν· τῆς γοῦν ἡμέρας γενο-
μένης κατὰ συνέχειαν, ὅπου ἂν καὶ ἐν οἵῳ μέρει τῆς ἡμέρας ἐννοήσῃς τὸ 5
νῦν, εὐθὺς διαιρεῖς ταύτην εἰς δύο τμήματα, καὶ ἔστι τὸ νῦν τοῦ μὲν
35 παρελθόντος μέρους τῆς ἡμέρας τέλος, ἀρχὴ δὲ τῶν μήπω γεγονότων

---

3 προσάγωνται a 4 πρῶτος a 5 an πρῶτον? at cf. p. 393,6. 7 post ἐν add. τῷ E 5. 6 ὀφείλει λαβεῖν a 8 post ὧν add. οὐ a 11 καὶ μὴ a τὸν (post λόγον) a 12 οὐδὲ γὰρ a ὁμογενές a ἐστιν post ὁ ἀὴρ colloc. E 13 γένος τὸ ζῷον ἀλλ' ὑπὸ iterat E 14 ἔχοι EF 17 ἐμμέσως a ἐν δὲ τῇ Φυσ.] cf. p. 390,3. 4 21 πρῶτον scripsi: ᾱ libri 28 τοῦ γ̄ a 29 ἡ alt. om. a 30 μὲν om. a 31 διαιρεῖται συνεχὴς ὢν a 34 μὲν scripsi: μὴ libri

μερῶν αὐτῆς. εἰ γοῦν καὶ αἱ γενέσεις τῶν πραγμάτων ἐν χρόνῳ εἰσίν, 89v
ἀλλ' ὁ μὲν χρόνος ἔχει τὸ συνεχὲς διὰ τὸ ἀεικίνητον τοῦ ἡλίου· μετρεῖται
γάρ, ὡς πολλάκις εἴπομεν, ὁ χρόνος ὑπὸ τῆς τοῦ ἡλίου κινήσεως. αἱ δὲ
γενέσεις τῶν πραγμάτων ὡς ἐν χρόνῳ θεωρούμεναι δοκοῦσι μὲν καὶ αὗται
5 συνεχεῖς διὰ τὸ εἶναι τὸν χρόνον συνεχῆ, οὐκ εἰσὶ δέ· διήρηνται γὰρ ἀπ'
ἀλλήλων. καὶ δῆλον ὅτι ἡ τοῦ Σωφρονίσκου γένεσις πρώτη γέγονεν, εἶθ' 10
οὕτως ἐπηκολούθησε καὶ ἡ τοῦ Σωκράτους, καὶ πρῶτος ὁ θεμέλιος, εἶτα
ὁ τοῖχος· ἐφεξῆς γάρ εἰσι· τὰ δὲ ἐφεξῆς διῃρημένα. καὶ ἐπὶ τῶν γενέ-
σεων γοῦν, οἷον ὡς ἐπὶ τῆς οἰκοδομήσεως, τὸ ὕστερον γεγονὸς ἐγγίζει τῷ
10 νῦν, οἷον ὁ τοῖχος· πόρρω δὲ τοῦ νῦν τούτου, καθ' ὃ ὁ τοῖχος ἀπήρτισται,
ἡ τοῦ θεμελίου γένεσίς ἐστι. καὶ διὰ τοῦτο δεῖ πρῶτον ἐν συλλογισμῷ
τὸ Γ λαμβάνειν, εἶθ' ἕψεται τούτῳ τὸ Α. ὡς γὰρ τὸ νῦν τέλος ὂν τοῦ
παρελθόντος χρόνου εἰσάγει ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰ γεγονότα μόρια τοῦ παρελ- 15
θόντος χρόνου, οὕτω καὶ ὁ τοῖχος ὁ κατὰ τὸ νῦν ἀπηρτισμένος τέλος ἐστὶ
15 τῶν προγεγονυιῶν γενέσεων· τοῦ δὲ τέλους τεθέντος ἐξ ἀνάγκης συνεισά-
γεται καὶ τὰ πρὸ τοῦ τέλους. ἀρχὴν δὲ ληπτέον ἐν συλλογισμῷ τὸ Γ διὰ
τὸ ἐγγίζειν τῷ νῦν, ὅπερ νῦν ἀρχὴ μέν ἐστι τοῦ μέλλοντος χρόνου τέλος
δὲ τοῦ παρελθόντος.

p. 95b 22 Οὕτω δὲ λαμβάνοντι τὸ μέσον.

20 Ἤγουν εἰ λαμβάνεις ἐν συλλογισμῷ πρῶτον τὸ ὕστερον, ἐξ ἀνάγκης 20
τὸ πρῶτον ἕψεται ἀμέσως· ἀμέσως γὰρ ἐπακολουθεῖ τῇ γενέσει τοῦ
τοίχου ὁ θεμέλιος καὶ τῇ γενέσει τῆς οἰκίας ἡ τοῦ τοίχου. εἰ δέ που οὐκ
ἀμέσως τοῖς αἰτιατοῖς ἐπακολουθοῦσι τὰ αἴτια, δεῖ λαμβάνειν τὰ μέσα
τούτων, καὶ οὕτω σταίης εἰς ἀμέσους προτάσεις. οἷον εἰ λάβοι τις τὸ Α
25 ἀπότμησιν λίθου, τὸ δὲ Γ θεμέλιον, τὸ δὲ Δ οἰκίαν, ἀμέσως τοῖς αἰτιατοῖς
οὐκ ἐπακολουθοῦσι τὰ αἴτια. εἰ δὲ λάβοις μεταξὺ τῆς μείζονος προτά-
σεως τὴν ὀρυγήν, τῆς δὲ ἐλάττονος μέσον τὸν τοῖχον, εὗρες τὰς ἀμέσους 25
προτάσεις.

p. 95b 23 Ἢ ἀεὶ παρεμπεσεῖται διὰ τὸ ἄπειρον.

30 Εἰπών, ὅτι εἰς ἀμέσους προτάσεις καταντῶμεν τῇ λήψει τῶν μέσων
τῆς τε μείζονος καὶ ἐλάττονος προτάσεως, προσέθετο τὸ ἢ ἀεὶ παρεμπε-
σεῖται ἀναιρῶν ὑπόνοιάν τινα· ἴσως γάρ τις ὑπέλαβε μὴ εἰς ἀμέσους ποτὲ
καταντῆσαι προτάσεις τὰ αἴτια καὶ τὰ αἰτιατὰ διὰ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι
ταῦτα, τὸν δὲ χρόνον συνεχῆ, τὸ δὲ συνεχὲς ἐπ' ἄπειρον διαιρετόν, καὶ 30

---

2 post ἀεικίνητον add. τῆς a 2. 3 μετρεῖται—τοῦ ἡλίου om. a 3 πολλάκις] velut p. 387,29 12 τὸ ᾱ CEF: τῷ δ̄ a 13 γεγονότα] γεγ in ras. E 15. 16 ἐξῆς ἀνάγκη συνεισάγεται a 16 an δή? 17 τὸ (ante νῦν) E 20 λαμβάνοις E 24 σταίης CEF: τοῖς a λάβη F 26 λάβης F: λάβοιμι a 27 δὲ om. a εὗρον a 31 ἢ CEF: δὲ a 32 ἀνερῶν a γάρ CEF: ἂν a 33 τὰ alt. om. E τὰ (post διά) a

τοῦ ληφθέντος ἀεὶ χρόνου ἔστιν ἐπινοεῖν ἕτερον χρόνον. διὰ τοῦτό φησιν· 89v
ἢ δόξει διὰ τὴν ἀπειρίαν τοῦ χρόνου, ἣν ἔχει διὰ τὸ συνεχὴς εἶναι,
συνεχῆ εἶναι καὶ τὰ αἴτια καὶ τὰ αἰτιατὰ καὶ τὰς τούτων γενέσεις καὶ
ἀεὶ δυνατὸν εἶναι ἐπ' ἄπειρον λαμβάνειν τούτων μέσα. ἀναιρῶν γοῦν
5 τὴν ὑπόνοιαν ταύτην φησίν· εἰ καὶ ὁ χρόνος συνεχὴς καὶ διὰ τοῦτο ἐπ'
ἄπειρον διαιρετός, ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτῷ πράγματα συνεχῆ οὐκ εἰσὶν ἀλλὰ
διηρημένα· δέδεικται γὰρ ὅτι τὸ γεγονὸς οὐκ ἔχεται καὶ οὐ συνεχίζεται 35
τῷ γεγονότι. ἐπεὶ δὲ ὁ συλλογισμὸς οὐ κατὰ τὸν χρόνον γίνεται ἀλλὰ
κατὰ τὰ πράγματα, οὐδὲν παραλυμαίνεται τὸ λαμβάνειν ἀμέσους προτάσεις
10 ἐν ταῖς ἀποδείξεσι, κἂν ὁ χρόνος ἐστὶ συνεχής.

p. 95b 24 Ἀλλ' ἄρξασθαί γε ὅμως.

Ἤγουν κἂν δέδεικται ἀμέσους εἶναι τὰς γενέσεις τῶν αἰτίων καὶ
αἰτιατῶν, ἀλλ' οὖν ἐν συλλογισμῷ δεῖ ἄρχεσθαι ἀπὸ τοῦ μέσου πρώτου 40
τοῦ καὶ ἐγγίζοντος τῷ νῦν, καὶ οὕτως ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει καὶ τὸ
15 προγεγονός.

p. 95b 25 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσται.

Ὥσπερ ἐπὶ τῶν γεγονότων ἀπὸ τῶν ὑστέρων ἄρχῃ συλλογιζόμενος, 45
οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐσομένων ἀπὸ τῶν ὑστέρων δεῖ ἄρχεσθαι, ἵν' ἐπακολου-
θήσῃ τὸ πρῶτον· εἰ γὰρ ἔσται οἰκία, ἔσται τοῖχος, καὶ εἰ τοῖχος, ἔσται
20 καὶ θεμέλιος.

p. 95b 29 Ὁμοίως δ' ἄπειρος ἡ τομή.

Τομὴ τῆς προτάσεώς ἐστιν ὁ μέσος ὅρος. εἰ γὰρ ληφθῇ πρότασις, 50
ὡς 'ὁ ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν', ἐπεὶ ἔμμεσός ἐστιν αὕτη, λαβὼν μέσον τὸ
λογικὸν διαιρήσεις αὐτὸ εἰς δύο. ὁμοίως γοῦν καὶ ἐν τοῖς ἐσομένοις αἰ-
25 τίοις καὶ αἰτιατοῖς δόξειεν ἡ τομὴ τῶν προτάσεων ἐπ' ἄπειρον γίνεσθαι
διὰ τὴν τοῦ μέσου λῆψιν διὰ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι ταῦτα, τοῦτον δὲ συνεχῆ.
ἀλλ' οὐκ ἔστιν· εἰσὶ γὰρ καὶ ἐπ' αὐτῶν αἱ προτάσεις ἄμεσοι. ὡς γὰρ τὰ
γεγονότα οὐ συνεχίζονται, οὕτως οὐδὲ τὸ ἐσόμενον ἔχεται καὶ συνεχί|ζεται 90r
ἐσομένῳ, ἀλλὰ διήρηνται. καὶ διὰ τοῦτό εἰσι καὶ τὰ ἐσόμενα αἴτια καὶ
30 αἰτιατὰ ἄμεσα. δεῖ γοῦν καὶ ἐν τούτοις τοῖς ἐσομένοις ἀρχὴν καὶ πρό-
τασιν εὑρεῖν ἄμεσον.

---

1 διὰ τοῦτο EFa: διότι C 4 εἶναι om. a γοῦν e γάρ, ut videtur, corr. E
9 περιλυμαίνεται a 12 ἢ a 13 μέσου om. a 14 καὶ primum om. a
24 δεομένοις a 26 τοῦτον scripsi: τοῦ CEF: τοῦτο a συνεχές a (τ supra)
28 οὐ συνεχίζοντα a 29 ἐσομένῳ] σ in ras. E διήρηται a 30 οὖν E
καὶ prius om. a

p. 95b31 Ἔχει δὲ οὕτως ἐπὶ τῶν ἔργων. 90r

Παραδειγματίσας τὸ λεγόμενον ἐπὶ τῶν στοιχείων νῦν καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, ἤγουν τῶν πραγμάτων, παραδειγματίζει ταῦτα. καὶ πρῶτα μὲν τίθησι παράδειγμα τῶν γεγονότων, εἶτα τῶν ἐσομένων.

5 p. 95b38 Ἐπεὶ δ' ὁρῶμεν ἐν τοῖς γινομένοις. 10

Ἔδειξεν ἐπὶ τῶν μὴ ἅμα ὄντων αἰτίων καὶ αἰτιατῶν, ὅπως τοῦ ὑστέρου προληφθέντος ἐν συλλογισμῷ ἀμέσως τὸ αἴτιον ἕπεται. ἐπεὶ δὲ ἐν τοῖς φυσικοῖς πράγμασι τοῖς γινομένοις (γινόμενα δὲ λέγει τὰ μὴ ὄντα καὶ ὑφιστάμενα καθ' ὁλοκληρίαν ἀλλὰ ἔχοντα τὸ εἶναι ἐν τῷ ἀεὶ
10 πεφυκέναι γίνεσθαι κατὰ ἄλλους καὶ ἄλλους καιρούς) ὁρῶμεν κύκλῳ 20 τινὰ γένεσιν, καὶ ἐπεὶ κύκλῳ γίνεται ἡ γένεσις, ἐνδέχεται τοὺς ἄκρους ὅρους καὶ τὸν μέσον τούτων ἀλλήλοις συνέπεσθαι· ἐν γὰρ τούτοις τοῖς ὅροις τοῖς ἐξισάζουσι καὶ ἀντιστρέφουσιν ἡ κύκλῳ δεῖξις γίνεται. καὶ λογικώτερον μὲν πρότερον ἐν τοῖς δευτέροις τῶν Προτέρων δέδεικται, ὅπως
15 τὰ συμπεράσματα ἀντιστρέφουσιν εἰς τὰς προτάσεις καὶ αἱ προτάσεις εἰς τὰ συμπεράσματα ἐν τῷ λαμβάνειν ὅρους ἴδια καὶ ἐξισάζοντα· ποτὲ γὰρ τὸ συμπέρασμα γίνεται αἰτιατόν, ποτὲ δὲ αἴτιον καὶ αἱ προτάσεις αἰτιαταί. 25 ἐπὶ δὲ τῶν ἔργων τῶν φυσικῶν τῶν καθ' ἑκάστην γινομένων τοῦτό ἐστι τὸ ποιοῦν τὴν κύκλῳ γένεσιν, τὸ λαμβάνειν τὰς γενέσεις ἐξισαζούσας
20 καὶ ἀντιστρεφούσας ἀλλήλαις καὶ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν οὖσαν καὶ αἰτίαν καὶ αἰτιατήν, οἵαν ἂν καὶ λήψῃ. οἷον βεβρεγμένης τῆς γῆς ὑπὸ ὑετοῦ (τοῦτο ὡς αἴτιον) ἀνάγκη ἀτμίδας ἐκ γῆς ἀναδίδοσθαι (τοῦτο αἰτιατόν)· τούτου δὲ γενομένου, ἤγουν ὑψωθείσης τῆς ἀναδοθείσης ἀτμίδος ἐκ τῆς γῆς ἐπέκεινα τῶν τοῦ ἡλίου ἀντανακλάσεων, πάχυνσις γίνεται 30
25 ταύτης· παχυνθείσης δὲ ταύτης νέφος γίνεται· νέφους δὲ γενομένου ὕδωρ συνίσταται· τὸ δὲ ὕδωρ συσταθὲν μὴ δυνάμενον μένειν ἄνω ὡς βαρὺ πάλιν κάτω φέρεται, καὶ συμβαίνει βεβρέχθαι τὴν γῆν. τοῦτο αἴτιον ἐξ ἀρχῆς ληφθὲν αἰτιατὸν νῦν γέγονε καὶ κύκλῳ περιῆλθεν· ὡς γὰρ ὁ κύκλος ἀφ' οὗ σημείου ἄρχεται, εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγει, οὕτω καὶ
30 ἐπὶ τούτων ὧν εἴπομεν, ἀφ' οὗ ἠρξάμεθα, εἰς τὸ αὐτὸ κατελήξαμεν. ἀλλὰ 35 καὶ ἀπὸ ἄλλου τινὸς ὧν εἴπομεν ἀρξάμενος εἰς τὸ αὐτὸ καταλήξεις, ὡς κύκλῳ τῆς γενέσεως οὔσης· οἷον νέφους γενομένου ὕδωρ γίνεται· ὕδατος γενομένου ἡ γῆ βέβρεκται· ταύτης δὲ βραχείσης ἀτμὶς ἀναδίδοται· αὕτη δὲ εἰς νέφος συνίσταται.

---

2 Παράδειγμα ὅτι τὸ a 3 πραγμάτων CEF: προηγμένων a 6 αἰτίων om. C 8 παραδείγμασι a δὲ a: om. CEF λέγει in ras. F 12 τοῦτον E 13 τοῖς om. a 14 μὲν CEF: καὶ a ἐν τοῖς δευτ. τῶν Προτ.] c. 5—7 15 αἱ προτάσεις om. a 16 συμβαίνειν ὅρους ἰδίᾳ ἐξισάζοντας a 20 καὶ (ante μίαν) om. a 24 ἐκ om. a ἀντανακλάσεων, τ superscr. E: ἀντακλάσεων a 25 post δὲ prius add. καὶ a γινομένου a 31 ἀρξάμενος corr. E: ἀρξάμενοι CFa, pr., ut videtur, E

p. 96a8 Ἔστι δ' ἔνια μὲν γινόμενα καθόλου. 90r

Πάλιν διαφορὰν παραδίδωσι τῶν ἐν ταῖς ἀποδείξεσι μέσων λαμβανο- 45
μένων. καὶ φησίν, ὡς ἐπεὶ τὰ πράγματα ἢ ἀεί εἰσι καὶ ἀναγκαῖα ἢ
γινόμενα ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ εἰσιν ἢ γινόμενα, εἰ μὲν τὸ προκείμενον εἰς
5 ἀπόδειξίν ἐστι τῶν ἀεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης οὕτως ἐχόντων, δεῖ καὶ τὸν μέσον
εἶναι τοιοῦτον, ἤγουν ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀεὶ οὕτως ἔχοντα. οἷον εἰ ζητεῖ τις
ἀπόδειξιν τοῦ τὸν οὐρανὸν κύκλῳ κινεῖσθαι, ληπτέον μέσον τὸ νοῦν μιμεῖ-
σθαι. τοῦ δὲ ἀεὶ γινομένου παράδειγμα ἔστω τοῦτο· οἷον εἰ ζητεῖται
διὰ τί μετὰ τὸ θέρος μετόπωρον γίνεται, ληπτέον μέσον ὅρον τὸ τὸν
10 ἥλιον τρέπεσθαι εἰς τὰ ἀντικείμενα τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκήσεως, ἤγουν περὶ
τὰ νοτιώτερα μέρη (ἡμεῖς γὰρ περὶ τὸ βόρειον κλίμα οἰκοῦμεν), καὶ εἰπὲ 50
'μετὰ τὸ θέρος ὁ ἥλιος τρέπεται περὶ τὰ ἀντικείμενα μέρη τῆς καθ' ἡμᾶς
οἰκήσεως, καὶ τρεπόμενον περὶ τοῦτο τὸ κλίμα μετόπωρον γίνεται'. δύο
γοῦν εἴρηκεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀεὶ οὕτως ἔχοντα καὶ ἀεὶ γινόμενα. καὶ τὴν
15 μὲν κύκλῳ κίνησιν τοῦ οὐρανίου σώματος διὰ τὸ ἀδιάκοπον εἶναι καὶ
συνεχῆ ἢ τὴν τοῦ ἡλίου ἢ ἄλλου τινὸς ἀστέρος ἀεὶ οὕτως ἔχειν λέγομεν.
ὅσων δὲ ἡ γένεσις διακοπήν τινα ἔχει, ὡς μετὰ τὸ θέρος μετόπωρον | καὶ 90v
μετὰ τοῦτο χειμὼν καὶ μετὰ τὸν χειμῶνα ἔαρ, ἀεὶ δὲ οὕτω γίνεται,
ταῦτα λέγομεν ἀεὶ γινόμενα. τῶν δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παράδειγμα τοῦτο·
20 οἷον εἰ πρόκειται εἰς ἀπόδειξιν διὰ τί τὸ γένειον τοῦ ἄρρενος τριχοῦται
(τοῦτο γὰρ οὐκ ἀεὶ γίνεται ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ὁρῶμεν γάρ τινας ἄρ-
ρενας ἄχρι καὶ γήρως μηδεμίαν τρίχωσιν ἐν τῷ πώγωνι ἔχοντας), λάβε
μέσον ὅρον τὸ ξηροτέρας ἡλικίας γενομένου τοῦ ἄρρενος λιγνυώδη καὶ 5
καπνώδη ἀναθυμίασιν ἐκ τοῦ πώγωνος ἀναδίδοσθαι, ἥτις καὶ ἀπογεννᾷ
25 τὴν τρίχωσιν. τὸ δὲ καθόλου ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ 'ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀεὶ
καὶ κατὰ παντός' ἐκληπτέον, ὡς καὶ ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ εἴρηται.

p. 96a11 Τῶν δὴ τοιούτων.

Τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πραγμάτων ληπτέον καὶ τὸν μέσον ὅρον ὡς
ἐπὶ τὸ πολύ. ὅτι δὲ δεῖ εἶναι τὸν μέσον ἐν τούτοις τοιοῦτον, δείκνυσι
30 διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. ἔστω γὰρ συναχθὲν συμπέρασμα ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ μέσου τοῦ Β τὸ ΑΓ. καὶ ἐγὼ μὲν λέγω ὅτι καὶ τὸ Β 10
ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἴληπται. εἰ δέ τις ἀντιπίπτει, ἔστω τὸ Β, ὁ μέσος,
τῶν ἀεὶ καὶ ἐξ ἀνάγκης ὄντων. ἐπεὶ δὲ ὁ μέσος αἴτιός ἐστι τῆς συμ-
πλοκῆς τῶν δύο προτάσεων διὰ τὸ ἐπὶ μὲν τῆς μείζονος ὑποκεῖσθαι ἐπὶ

4 ἤγουν (ante ὡς) a μὲν CEF: δὲ a 5 ἐστι—7 ἀπόδειξιν om. a
7 τὸ CF: τὸν Ea: fort. τὸ τὸν 11 νότια a περὶ CEF: ἐπὶ a
εἰπὲ CEF: ἐπεὶ a 13 τούτου, om. περὶ a 15 ἀδιάκοπτον a 16 ἄλλου
om. a ἔχει a 17 ὅσον a ἔχειν a 19 τῷ δὲ a παρα-
δειγμάτων a 23 τὸ ξηροτέρας om. a 23. 24 λιγνώδη (quod correxit Waitz
Org. II p. X) καὶ καπνώδην (corr. b) a 24 καὶ om. a 26 πάντα EF
καὶ alt. om. a εἴρηται] I 4 p. 73b26 sq. 31 ᾱ om. a 34 μὲν om. E

δὲ τῆς ἐλάττονος κατηγορεῖσθαι, ἀνάγκη καὶ τὰς προτάσεις εἶναι ἀναγκαίας. 90v
εἰ δὲ αὗται ἀναγκαῖαι, ἔσται καὶ τὸ Α Γ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἀλλὰ
μὴν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔκειτο εἶναι τὸ συμπέρασμα. ἀδύνατον οὖν τὸ αὐτὸ
συμπέρασμα καὶ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἐπεὶ δὲ τὸ ἀδύ-
5 νατον συνήχθη διὰ τὸ ὑποθεῖναι τὸ Β ἀναγκαῖον, λοιπὸν ἄρα ἀνάγκη ὡς 15
ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι τὸ Β. οὕτως μὲν οὖν ἐπὶ στοιχείων διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον
ἀπαγωγῆς ἔδειξεν ὅτι τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πραγμάτων ἀποδεικνυμένων ἐστὶ
καὶ ὁ μέσος ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

p. 96a 20 Πῶς μὲν οὖν τὸ τί ἐστιν εἰς τοὺς ὅρους ἀποδίδοται.

10 Ζητήσας ὄπισθεν πολλὰ περὶ ὁρισμοῦ, ἐπεὶ εὕρισκε τὸν ὁρισμὸν μὴ 20
μόνον μέσον ὅρον ἐν ἀποδείξεσι λαμβανόμενον ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα αἴτια, τὸ
ποιητικόν, τὸ τελικὸν καὶ τὸ ὑλικόν, τούτου χάριν ἐδίδαξε καὶ περὶ τῶν
ἄλλων αἰτίων, ὅπως μέσοι ὅροι λαμβάνονται, καὶ κατὰ τί ἀλλήλων δια-
φέρουσι, καὶ πῶς ἐν συλλογισμῷ ἡ ἀκολούθησις ἐν αὐτοῖς γίνεται. καὶ
15 μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τούτων πάλιν ἐπανατρέχει εἰς τὸν ὁρισμόν, καὶ
ἀνακεφαλαιωσάμενος ἃ εἶπε περὶ αὐτοῦ ἔτι προστίθησι καὶ ἕτερα ἃ εἶπε 25
περὶ ὁρισμοῦ. πῶς μὲν οὖν τὸ τί ἐστι καὶ ὁ ὁρισμὸς εἰς τοὺς ὅρους
ἀποδίδοται; τρεῖς ὅροι ἐν τῷ ἀποδεικτικῷ συλλογισμῷ λαμβάνονται· ἐν
τίνι γοῦν τῶν τριῶν ὅρων τέτακται ὁ ὁρισμός; εἴρηται ὅτι ὡς μέσος ὅρος
20 λαμβάνεται. καὶ τίνα τρόπον ἔστιν ἀπόδειξις αὐτοῦ; ἀπόδειξις μὲν
γὰρ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ ὡς μὴ γινομένου συμπεράσματος ἀποδείξεως· ἔστι δέ,
καθόσον συνθηρᾶται ἐκ τῆς ἀποδείξεως. καὶ τίνα τρόπον ἔστιν ὁρι-
σμὸς αὐτοῦ καὶ οὐκ ἔστι; τέσσαρσι τρόποις ὁρισμοὺς τοῦ ὁρισμοῦ ἀπο- 30
δέδωκεν· εἷς μὲν ὁ λέγων 'ὁρισμός ἐστι λόγος ἑρμηνευτικὸς τοῦ τί
25 σημαίνει τὸ ὄνομα', ὃς καὶ ὀνοματώδης λέγεται· ἕτερος 'λόγος τοῦ τί
ἐστιν ἀναπόδεικτος'· καὶ ἄλλος 'συμπέρασμα τῆς τοῦ τί ἐστιν ἀποδείξεως'·
πρὸς δὲ καὶ οὗτος 'συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστι πτώσει διαφέρων τῆς ἀπο-
δείξεως'. τεσσάρων οὖν ὁρισμῶν τοῦ ὁρισμοῦ ἀποδοθέντων ὁ μὲν εἷς, ὁ
ὀνοματώδης, οὐκ ἔστιν ὁρισμὸς τοῦ ὁρισμοῦ· οἱ δὲ τρεῖς εἰσιν ὁρισμοὶ
30 αὐτοῦ. ἀλλὰ ῥητέον πρῶτον περὶ ἀριθμοῦ, ἵν' εὔοδος ἡμῖν ὁ λόγος ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν γένηται. τῶν ἀριθμῶν οἱ μέν εἰσι πρῶτοι καὶ ἀσύνθετοι, οἱ δέ 35
εἰσι πρῶτοι καὶ σύνθετοι, οἱ δὲ δεύτεροι καὶ σύνθετοι. καὶ δεύτερος μὲν
καὶ σύνθετός ἐστιν ὁ δεκαέξ· διαιρεῖται γὰρ εἰς μέγιστα μόρια κατὰ
διχοτομίαν τὰ ὀκτὼ καὶ ὀκτώ· διαιρεῖται δὲ καὶ εἰς ἐλάττονα μόρια τὰ

1 ἀναγκαῖον a 2. 3 ἀναγκαῖον— τὸ συμπέρασμα om. a 3 ante οὖν add. δὲ a
4 καὶ prius om. a 5 διὰ τοῦ a 6 στοιχείων scripsi: στοίχων C: στοῖχον E:
στοιχίων, ι alt. postea add. F: στίχων a 10 ηὕρισκε a μὲν a 11 μόνον
om. EF ἐν om. a 12 τελικόν. τὸ ποιητικὸν a ὑλικὸν CFa: εἰδικὸν E
15 ἀνατρέχει a συλλογισμόν a: non liquet F 16 ἃ om. a: ἀεὶ E 17 οὖν
superscr. E 18 ἀποδίδονται a 21 γενομένου a συμπεράσματος a: συμπέ-
ρασμα CEF 23 τέτταρσι a 23. 24 ἀποδέδωκεν] cf. c. 10 p. 93b 30 sq. 94a 11 sq.
25 λόγος om. a 28 ὁ alt. om. a 30 ῥητέον om. a 31. 32 οἱ δέ—σύνθετοι om. a

τέσσαρα τετράκις. ὁ γοῦν δεκαὲξ σύνθετος μέν ἐστιν ὡς συγκείμενος ἐκ 90v
δύο ὀκτάδων· δεύτερος δὲ λέγεται τοῦ τέσσαρα τοῦ μετροῦντος αὐτὸν τε-
τράκις· τὸ γὰρ μετροῦν πρῶτόν ἐστι τοῦ μετρουμένου. καὶ ὁ ἐννέα ⟨δὲ⟩
δεύτερος καὶ σύνθετός ἐστι· κατὰ γὰρ διχοτομίαν εἰς δύο μέγιστα μόρια 40
5 διῃρέθη, ἤγουν τέσσαρα καὶ πέντε, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη. διαιρήσεις δὲ
αὐτὸν καὶ εἰς ἐλάττονα μόρια τὰς τρεῖς τριάδας· ὁ γοῦν ἐννέα δεύτερός
ἐστι τοῦ τρία τοῦ μετροῦντος αὐτὸν τρισσάκις. ὁ δὲ ἑπτὰ λέγεται πρῶτος
καὶ σύνθετος, πρῶτος μὲν διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἀριθμόν τινα μετροῦντα αὐτὸν
κατὰ πολλαπλασιασμόν, σύνθετος δὲ ὡς διαιρούμενος εἰς δύο μέγιστα μόρια
10 τὰ τρία καὶ τέσσαρα, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη. τοιοῦτός ἐστι καὶ ὁ ἕνδεκα.
πρῶτος καὶ ἀσύνθετος ὁ τρία, πρῶτος μὲν ὡς μὴ ἔχων ἀριθμὸν μετροῦντα 45
αὐτὸν εἰ μὴ μόνον τὴν μονάδα τρισσάκις λαμβανομένην, ἥτις οὐδ' ἀριθμός
ἐστιν· οὔτε μὴν σύγκειται ἐκ δύο ἀριθμῶν· ἐκ δυάδος γὰρ καὶ μονάδος
σύγκειται. ἀλλὰ καὶ ἡ δυὰς πρώτη καὶ ἀσύνθετός ἐστι.

15 p. 96a22 Πῶς δὲ δεῖ θηρεύειν τὰ ἐν τῷ τί ἐστιν. |

Ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν 'ὁρισμούς' εἶπε τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα· 91r
καὶ γὰρ καὶ ὁ ὁρισμὸς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται τοῦ ὁριστοῦ.

p. 96a24 ⟨Τῶν δὴ ὑπαρχόντων ἀεὶ ἑκάστῳ ἔνια ἐπεκτείνει.⟩

Τινὰ κατηγοροῦνται τοῦ ὁριστοῦ μὴ ὑπερβαίνοντα καὶ ἐπὶ πλέον ὄντα τοῦ
20 γένους ὑφ' ὃ τὸ ὁριστὸν ἀνάγεται. οἷον ἔστω ὁριστὸν ἡ τριάς, καὶ κατηγο- 5
ρείσθω κατ' αὐτῆς τὸ ὂν ἐν τῷ τί ἐστι. τὸ οὖν ὂν τοῦτο ὑπερβαίνει τὸν
ἀριθμόν, τὸ γένος τῆς τριάδος· οὐ γὰρ μόνον τὸ ὂν κατηγορεῖται τῆς τριάδος
καὶ τετράδος καὶ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν ἀλλὰ καὶ νοῦ καὶ ψυχῆς καὶ ἀνθρώπου,
ἃ ἀριθμοὶ οὐκ εἰσί. κατηγορεῖται τῆς τριάδος ἐν τῷ τί ἐστι καὶ τὸ περιττόν,
25 ὅπερ οὐκ ἐπὶ πλέον θεωρεῖται τοῦ ἀριθμοῦ ἀλλὰ κατηγορεῖται τῶν ἐν-
τὸς ὄντων τοῦ ἀριθμοῦ, οἷον τριάδος, πεντάδος, ἑπτάδος. εἰ γοῦν πρόκειταί
τι ὁριστὸν καὶ μέλλεις εὑρεῖν τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ, δεῖ σε λαμβάνειν τινὰ τῶν 10
ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων τοῦ ὁριστοῦ ἀεί, ἤγουν ἐξ ἀνάγκης, μὴ
μέντοι γε δὲ ἔξω τοῦ γένους καὶ ἐπὶ πλέον αὐτοῦ θεωρούμενα, ὑφ'
30 ὃ τὸ ὁριστὸν ἀνάγεται. λέγω δὲ ἐπὶ πλέον τοῦ γένους εἶναι καὶ ὑπερ-
βαίνειν τὴν τούτου περιοχὴν ὅσα ἑκάστῳ μὲν ὁριστῷ καθόλου ὑπάρ-
χουσιν, ἤγουν ἐξ ἀνάγκης, οὐ μέντοι γε δὲ ἐκείνῳ μόνῳ εἰσὶν ἀλλὰ
καὶ ἄλλοις. τὰ δὴ τοιαῦτα, τὰ ἐπὶ πλέον μὲν ὄντα τοῦ ὁριστοῦ μὴ

---

2 λέγεται CEF: ἐστι a τοῦ alt. CEF: ὡς a 3 δὲ addidi 4 μέγιστα om. E 5 καὶ alt. superscr. E 6 καὶ om. a 7 τρίτου a τρισάκις itemque vs. 12 a 11 πρῶτος ⟨δὲ⟩ conicio σύνθετος ὁ τρίτος a 12 αὐτὸν om. EF 16 ἀντὶ—κατηγορούμενα om. a 17 καὶ alt. om. a ὁρισμοῦ a 18 lemma addidi 20 ὃ C: οὗ a 21 οὖν ὂν (ὂν in ras. E) EF: inv. ord. Ca 23 τετράδος καὶ om. a 28 ἐν τῷ om. EF ὁρισμοῦ a 29 δὲ om. a θεωρούμεναι a 30 εἶναι τοῦ γένους E 31 τούτου τὴν a ὁριστὰ a 32 δὲ om. a 33 post τὰ alt. add. μὲν τὰ E μὲν om. Ea

ὑπερβαίνοντα δὲ τὸ γένος αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, ληπτέον 91r
τοσαῦτα πρῶτα, μέχρις οὗ ἐξισωθῇ τὸ σύνθημα τῶν μερῶν πάντων τῷ
ὁριστῷ. ἕκαστον μὲν γὰρ μέρος τοῦ ὁρισμοῦ ἐπὶ πλέον ἐστὶ τοῦ ὁριστοῦ,
ὁμοῦ δὲ πάντα ἑνωθέντα μόνον παριστῶσι τὸ ὁριστὸν καὶ οὐκ ἐπὶ πλέον
5 αὐτοῦ θεωροῦνται. ταύτην μὲν γὰρ τὴν σύνθεσιν τῶν μερῶν τοῦ ὁρισμοῦ τὴν
ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένην τοῦ ὁριστοῦ ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι καὶ
ὁρισμὸν τοῦ ὁριστοῦ πράγματος ὡς ἐξισάζουσαν αὐτῷ καὶ ἀντιστρέφουσαν. 20

p. 96a38 Καὶ ὡδὶ πρῶτος.

Ἤγουν κατὰ ἀμφότερα πρῶτος, ὡς μήτε ἐξ ἀριθμῶν συγκείμενος
10 μήτε ἐξ ἀριθμοῦ μετρούμενος.

Τὸ δὲ τελευταῖον τὸ κατ' ἀμφότερα πρῶτον.

p. 96b1 Ἐπεὶ δὲ δεδήλωται ἡμῖν. 25

Ἔδειξεν, ὡς εἰ λάβοι τις πάντα τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα τοῦ
ὁριστοῦ καὶ συνθήσει ταῦτα ὡς ἐξισασθῆναι τῷ ὁριστῷ, ἀπαρτίσει τὸν ὁρι-
15 σμόν. ὅτι δὲ τὰ ἐν τῷ τί ἐστι ληφθέντα εἰς ἀπάρτισιν τοῦ ὁρισμοῦ ἐξ
ἀνάγκης ὑπάρχουσι τῷ ὁριστῷ, οὕτως ἔδειξε. μέλλει δὲ δεῖξαι συλλογι-
ζόμενος ἐν πρώτῳ σχήματι οὕτως· τὰ ἐν τῷ τί ἐστι πάντα καθόλου
κατηγορεῖται οὗ κατηγορεῖται· τὰ δὲ καθόλου κατηγορούμενα ἀναγκαῖα· 30
τὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ἄρα πάντα ἀναγκαῖα.

20 p. 96b3 Τὰ καθόλου δὲ ἀναγκαῖα.

Τὸ 'δέ' ἀντὶ τοῦ 'γάρ'· τὰ γὰρ καθόλου ἀναγκαῖα.

Τῇ δὲ τριάδι, ἤγουν ἐν τῷ ὁρισμῷ δὲ τῆς τριάδος, ἢ ἐφ' οὗ
ἄλλου, ἤγουν καὶ ἑτέρου τινὸς ὁριστοῦ, ἀνθρώπου ἢ ἵππου, λαμβάνεται
πάντα τὰ ἐν τῷ τί ἐστιν οὕτως ὡς οὐσιωδῶς καὶ ἐξ ἀνάγκης κατὰ
25 τοῦ ὁριστοῦ κατηγορεῖσθαι, ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τριὰς τοιαῦτα, τὰ
ἀριθμὸς περιττὸς πρῶτος κατὰ ἀμφότερα. ὅτι δὲ ἃ εἴπομεν οὐσία καὶ 40
ὁρισμός ἐστι τῆς τριάδος, ἐκ τῶνδε δῆλον. καὶ γὰρ τὸ εἶναι τῆς τριά-
δος, ἤγουν ὁ ὁρισμός οὗτος, εἰ μὴ τοῦτο εἴη, ἤγουν εἰ μὴ ὁρισμός ἐστιν
αὐτῆς τὸ 'ἀριθμὸς περιττὸς καὶ τὰ λοιπά', ἔσται γένος ἢ ὠνομασμένον
30 ἢ ἀνώνυμον· μόνοι γὰρ οἱ ὁρισμοὶ καὶ τὰ γένη κατηγοροῦνται ἐν τῷ τί
ἐστι καθ' ὧν κατηγοροῦνται. εἰ γοῦν τὸ 'ἀριθμὸς περιττὸς πρῶτος κατ'
ἄμφω' ὁρισμὸς τῆς τριάδος οὐκ ἔστιν, εἴη ἂν γένος αὐτῆς ἀνώνυμον. ὠνο-

---

1 ληπτέον CEF: ἐπὶ πλέον a 3 ὁριστῷ scripsi: ὁρισμῷ libri 5 θεωρεῖται a τῶν—ὁρισμοῦ mrg. E 7 ὁρισμὸς a 8 ante καὶ add. πρῶτος a 10 ἀριθμῶν a κατὰ τὸ EF ἀμφότερον E 12 δὲ om. a 13 λάβῃ F 14 ἀπαρτήσω a 15 ἀπάρτησιν a 16 δεῖξαι] δεῖ in ras. E 22 δὲ alt. om. a 23 ἢ ἵππου om. a 24 ὡς mrg. E 24. 25 κατὰ—ἀνάγκης om. a 25 τά, ut videtur, C: τὸ EFa 26 περιττὸν ἀριθμὸς a post κατὰ add. τὰ a 28 εἰ μὴ τοῦτο om. a 32 εἴη—ἀνώνυμον om. a

μασμένον ⟨μὲν γὰρ⟩ γένος ἐστὶ τὸ δι' ὀνόματος ἑνὸς δηλούμενον, οἷον ζῷον, 91r
ἀριθμός, χρῶμα· ἀνώνυμον δὲ γένος ἐστὶ τὸ διὰ δύο ἢ καὶ πλειόνων ὀνομά-
των δηλούμενον, οἷον τὸ ζῷον λογικόν. εἰ γοῦν ὁ ἀποδοθεὶς ὁρισμὸς γένος 45
ἐστίν, ἐπὶ πλέον ἂν εἴη τῆς τριάδος, ἤγουν οὐκ αὐτὴν μόνην παριστᾷ ἀλλὰ
5 καὶ ἕτερον.

Ὑποκείσθω γάρ, ἤγουν ληπτέον ὡς ὁμολογούμενον, ὡς τοιοῦτόν
ἐστι τὸ γένος κατὰ δύναμιν, ἤγουν δυνάμει ἐπὶ πλέον κατηγορούμενον
τοῦ οὗ λέγεται γένος εἶναι· οἷον γένος λέγεται τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον,
ἀλλὰ δυνάμει ἐμπεριέχει καὶ ἵππον καὶ βοῦν καὶ λοιπὰ ὡς ἐπὶ πλέον ὂν
10 τοῦ ἀνθρώπου. εἰ τοίνυν ὁ ῥηθεὶς λόγος οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπάρχει ἀλλ' ἢ 50
μόνον ταῖς ἀτόμοις τριάσι, ταῖς μερικαῖς, λοιπὸν τὸ εἶναι καὶ ὁ ὁρισμὸς
τῆς τριάδος τοῦτό ἐστιν. ὑποκείσθω γὰρ καὶ ληπτέον ὡς ὁμολογού-
μενον καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ οὐσία καὶ ὁ ὁρισμὸς ἑκάστου ἐστὶν ἡ κατη-
γορία ἡ ἐσχάτη ἡ κατὰ τῶν ἀτόμων θεωρουμένη τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος
15 ὄντων οὗ ὁ ὁρισμὸς ἀπεδόθη· οἷον τὸ ζῷον λογικὸν θνητὸν ὁρισμὸς ὂν τοῦ
ἀνθρώπου ἐσχάτως κατηγορεῖται κατὰ μόνων τῶν μερικῶν ἀνθρώπων. |

Καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς τριάδος εὑρήσεις οὕτω τὸν ὁρισμόν, ἀλλ' ὁμοίως 91v
καὶ ἐπὶ ἄλλου ὁτουοῦν πράγματος ἔσται τὸ εἶναι καὶ ὁ ὁρισμὸς αὐτοῦ ἀπὸ
τῶν οὕτω δειχθέντων, ἤγουν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων,
20 θηρώμενος. ἐπί τινων δὲ ἀντιγράφων εὑρήσεις τῶν οὕτω ληφθέντων.
εἰ δέ τις ἐρεῖ 'πῶς φής, ὦ Ἀριστότελες, ὡς ὁ ὁρισμὸς σύγκειται ἐκ πάντων 5
τῶν ἐν τῷ τί ἐστι; καὶ μὴν ἔφασκες ἐκ γένους καὶ συστατικῶν διαφορῶν
τὸν ὁρισμὸν συγκεῖσθαι· αἱ δὲ διαφοραὶ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγοροῦν-
ται', λέγομεν οὖν πρὸς αὐτὸν ὡς αἱ διαφοραὶ ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστι κατη-
25 γοροῦνται, ἀλλὰ αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς λαμβανόμεναι χωρὶς τοῦ γένους· εἰ δὲ
μετὰ τοῦ γένους ληφθῶσιν, οὐκέτι λέγονται διαφοραὶ ἀλλὰ γένη ἀνώνυμα·
τὰ δὲ γένη ἐν τῷ τί ἐστι κατηγοροῦνται. οἷον τὸ λογικὸν καὶ τὸ θνητὸν
ὡς μὲν λογικότης καὶ θνητότης διαφοραί εἰσι καὶ ποιότητες ἐν τῷ ὁποῖόν
τί ἐστι κατηγορούμεναι, μετὰ δὲ τοῦ ζῴου ληφθέντα εἰσὶ γένη ἀνώνυμα. 10

30 p. 96b15 Χρὴ δέ, ὅταν ὅλον τι πραγματεύηταί τις.

Ὅλον νόει τὸ γένος, ὡς ἐν ταῖς Πέντε φωναῖς εἴρηται, μέρη δὲ αὐτοῦ
τὰ εἴδη τὰ εἰδικώτατα. ἄτομα τῷ εἴδει λέγονται τὰ εἴδη τὰ εἰδικώτατα διὰ 15
τὸ μὴ τέμνεσθαι ἢ εἰς διαφορὰς ἢ εἰς εἴδη. πρόσκειται δὲ τῷ εἴδει εἰκό-
τως, ἵνα ἀντιδιαστείλῃ τὰ εἰδικώτατα εἴδη τῶν μερικῶν· ταῦτα γὰρ ἄτομα
35 λέγονται τῷ ἀριθμῷ. ὁ Σωκράτης γὰρ ἄτομόν ἐστι καὶ ἓν τῷ ἀριθμῷ·

1 μὲν γὰρ addidi 3 τὸ om. a post λογικὸν add. θνητόν a 4 μόνον a
5 ἕτερον a: ἑτέραν CEF 7 τὸ γένος ἐστί C 8 τὸ οὗ Ca οἷον λέγεται γένος C
9 λοιπὸν a: fort. ⟨τὰ⟩ λοιπὰ 11 ὁ a: om. CEF 15 ὧν E 16 ἔσχατον a μόνον a
17 ante καὶ add. lemma ὥστε ὁμοίως—ἔσται a 21 φησὶ πῶς φησιν ὁ ἀριστοτέλης a
ὁ om. Ca 22 μὴ ἔφασκεν a 24. 25 λέγομεν—κατηγοροῦνται om. a
25 αὐτὰς a 26 διαφοραὶ superscr. C 29 ληφθεῖσαι CFa 31 ἐν ταῖς Πέντε φ.] p. 8, 1
32 τὰ εἰδικώτατα εἴδη a 33. 34 πρόσκειται—εἴδη om. a 35 ὁ—ἀριθμῷ mrg. F

ὁ δὲ καθόλου ἄνθρωπος ἄτομόν ἐστι κατὰ τὸ εἶδος· ἓν γὰρ τῷ εἴδει ἐστί, 91v
κἂν εἰς πολλὰ μερικὰ διαιρῆται. παραδοὺς οὖν μέθοδον δι' ἧς εὑρήσεις
τοὺς ὁρισμοὺς τῶν εἰδικωτάτων εἰδῶν, νῦν παραδίδωσιν ἑτέραν δι' ἧς ἂν
εὑρίσκῃ τις τοὺς ὁρισμοὺς τῶν γενῶν. ἔστι δὲ τοιαύτη ἡ μέθοδος. λάμ-
5 βανε, φησί, καὶ διαίρει τὸ γένος εἰς τὰ εἴδη τὰ εἰδικώτατα· οἷον τὴν 20
γραμμὴν ὡς γένος διαίρει εἰς τὴν εὐθεῖαν γραμμήν, εἰς τὴν περιφερῆ καὶ
εἰς τὴν ἑλικοειδῆ τὴν καὶ καμπύλην λεγομένην. εἶτα λάβε τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῶν,
καὶ ὃ μέρος εὑρήσεις τοῦ ὁρισμοῦ κοινῶς θεωρούμενον ἐν πᾶσι τοῖς εἴδεσι, τοῦτό
ἐστιν ὁρισμὸς τοῦ γένους, ἤγουν τῆς γραμμῆς. οἷον γραμμὴ εὐθεῖά ἐστι μῆκος
10 ἀπλατὲς οὗ τὰ μέρη τοῖς ἄκροις ἐπιπροσθεῖ· περιφερὴς δέ ἐστι μῆκος ἀπλατὲς οὗ
αἱ ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν ἐκβαλλόμεναι εὐθεῖαι ἴσαι ἀλλή- 25
λαις εἰσί· καμπύλη δέ ἐστι μῆκος ἀπλατὲς ἐξ εὐθείας γραμμῆς καὶ περι-
φεροῦς συγκείμενον· ἐπεὶ γοῦν ἐν τούτοις πᾶσι κοινῶς θεωρεῖται τὸ μῆκος
ἀπλατές, τοῦτό ἐστιν ὁρισμὸς τοῦ γένους. καὶ πάλιν ὁ ἀριθμὸς γένος ἐστὶ
15 δυάδος καὶ τριάδος· ἔστι γοῦν τριάδος ὁρισμὸς πλῆθος μονάδων κατὰ δι-
χοτομίαν εἰς ἄνισα διαιρούμενον· δυὰς δέ ἐστι πλῆθος μονάδων εἰς ἴσα
διαιρούμενον· ἐπεὶ γοῦν τὸ πλῆθος μονάδων ἐν ἀμφοτέροις ἐστὶ κοινόν, ἔστι
λοιπὸν τοῦτο ὁρισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ.

Ὅταν δέ τις πραγματεύηται τὸ ὅλον, ἤγουν πειρᾶται λαβεῖν ὁρι- 30
20 σμὸν τοῦ γένους, δεῖ διελεῖν τὸ γένος οὗ τὸν ὁρισμὸν ζητεῖ εὑρεῖν εἰς τὰ
ἄτομα τῷ εἴδει, οἷον τὴν γωνίαν εἰς τὴν ὀρθὴν γωνίαν καὶ εἰς τὴν ὀξεῖαν
καὶ εἰς τὴν ἀμβλεῖαν· ὀρθὴ γωνία ἐστὶ κλίσις εὐθείας γραμμῆς ἐπ' εὐθείας
κατὰ κάθετον· ἀμβλεῖα δὲ κλίσις εὐθείας γραμμῆς ἐπ' εὐθείας μὴ κατὰ
κάθετον ποιοῦσα γωνίαν μείζονα τῆς ὀρθῆς· ⟨ὀξεῖα δὲ κλίσις εὐθείας γραμ-
25 μῆς ἐπ' εὐθείας μὴ κατὰ κάθετον ποιοῦσα γωνίαν ἐλάττονα τῆς ὀρθῆς·⟩
ἐπεὶ γοῦν κοινόν ἐστιν ἐν τούτοις τὸ 'κλίσις εὐθείας γραμμῆς ἐπ' εὐθείας'.
τοῦτό ἐστιν ὁρισμὸς τῆς γωνίας.

p. 96b19 Μετὰ δὲ τοῦτο λαβόντα τί τὸ γένος. 35

Ἤγουν μετὰ δὲ τὸ διαιρῆσαι τὸ γένος εἰς εἴδη καὶ ἐκ τῶν ὁρισμῶν
30 αὐτῶν λαβεῖν τὸ κοινῶς ἐν αὐτοῖς θεωρούμενον, ὥσπερ τὸ μῆκος ἀπλατὲς
ἐλάβομεν, δεῖ σε λαβεῖν καὶ τὸ γένος ὑφ' ὃ ἀνάγεται ἡ γραμμή· ἔστι δὲ τὸ
ποσόν. μῖξαι οὖν τὸ κοινὸν τῶν εἰδῶν τοῦτο μετὰ τοῦ ποσοῦ καὶ εἰπὲ
'γραμμή ἐστι ποσὸν μῆκος ἀπλατές'. ἐπί τινων δὲ εὑρήσεις γένος τὴν
ποιότητα ἢ ἄλλην τινὰ τῶν κατηγοριῶν.

---

1 ἔσται alt. l. a 2 μέρη a 3 ἂν om. a 4 εὑρίσκοι a 5 τὴν superscr. E
7 καὶ om. a 10 περιφερὴς scripsi: περιφερὲς libri 12 καμπύλον a
14 ἐστὶ om. a 16 διαιρούμενον] δι in ras. E 17 post πλῆθος add. τῶν a
18 τοῦτο λοιπὸν a 20 ζητεῖ CEF: δεῖ a 23 ἐπ' εὐθείας om. a
24. 25 ὀξεῖα — ὀρθῆς addidi 26 ἐν τούτοις κοινόν ἐστι a, om. κοινόν C εὐθείας
γραμμῆς ἐπ' εὐθείας scripsi cf. vs. 22. 23: γραμμῆς ἐπ' εὐθείας γραμμῆς libri 28 λαμβά-
νοντα a 29 δὲ om. a καὶ om. a 31 σε CEF: δὲ a 32 τοῦ σκοποῦ a

p. 96b20 Τὰ ἴδια πάθη θεωρεῖν. 91v

Τὰ κοινῶς θεωρούμενα πάθη ἐν τοῖς εἴδεσιν ἴδιά εἰσι τοῦ γένους, ἃ 40
καὶ συνιστῶσι τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ. τὰ γοῦν ἴδια πάθη τοῦ γένους ἀπὸ
τῶν κοινῶν εὑρίσκονται παθῶν τῶν ἐν τοῖς εἴδεσι θεωρουμένων. τὸ δὲ
5 πρῶτον οὕτως νόει, ὡς ταῦτα τὰ κοινὰ πάθη πρῶτα θεωροῦνται ἐν τοῖς
εἴδεσι, διὰ δὲ τὰ εἴδη ὕστερον ὑπάρχουσι καὶ τοῖς γένεσι.

p. 96b21 Τοῖς γὰρ συντιθεμένοις ἐκ τῶν ἀτόμων, 45

Ἤγουν τῶν εἰδικωτάτων εἰδῶν (εἴπομεν γὰρ τὸ γένος ὅλον εἶναι ἐκ
μερῶν τῶν εἰδῶν συγκείμενον) ἔσται δῆλα ἐκ τῶν ὁρισμῶν τῶν εἰδῶν
10 τὰ συμβαίνοντα, ἤγουν τὰ ἴδια πάθη τῶν γενῶν, οἱ ὁρισμοὶ αὐτῶν.

p. 96b22 Διὰ τὸ ἀρχὴν εἶναι πάντων τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸ ἁπλοῦν. 50

Ἁπλᾶ νόει τὰ εἴδη τὰ εἰδικώτατα· μέρη γάρ εἰσι τοῦ ὅλου,
γένους ὄντος ὅλου, τὸ δὲ μέρος ἁπλούστερον τοῦ ὅλου. ὁ γοῦν ὁρισμὸς
τῶν εἰδῶν καὶ αὐτὰ τὰ εἴδη τὰ εἰδικώτατα, ἃ καὶ ἁπλᾶ εἶπεν, ἀρχαὶ λαμ-
15 βάνονται ἡμῖν ποδηγοῦσαι εἰς εὕρεσιν τῶν ὁρισμῶν τῶν γενῶν· ἀρχὴ γὰρ
λέγεται πᾶν ἁπλοῦν τοῦ συνθέτου καὶ τὸ δι' οὗ ὁδηγούμεθα εἰς εὕρεσίν
τινος. τὰ γοῦν πάθη τὰ συμβαίνοντα τοῖς ἁπλοῖς, ἤγουν τοῖς εἰδικω-
τάτοις εἴδεσι, καθ' ἑαυ|τὰ καὶ πρώτοις καὶ μόνοις ὑπάρχουσι, τοῖς ⟨δ'⟩ 92r
ἄλλοις, τοῖς γένεσι, δευτέρως κατ' ἐκεῖνα, ἤγουν δι' ἐκεῖνα τὰ εἴδη.

20 p. 96b25 Αἱ δὲ διαιρέσεις αἱ κατὰ τὰς διαφοράς.

Πρῶτον μὲν ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς καὶ ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ διέσυρε
τὴν διαίρεσιν ὡς ἀσυντελῆ καὶ ἄχρηστον εἰς τὴν εὕρεσιν τῶν ὁρισμῶν, 5
ᾗ πρὸς τούτους ἐχρῶντο οἱ περὶ τὸν Πλάτωνα. ἐνταῦθα δὲ δέχεται τὴν
διαίρεσιν ὡς συμβαλλομένην εἰς τὴν εὕρεσιν τῶν ὁρισμῶν, ἀλλ' εἴ τις ταύ-
25 την μεταχειρίσαιτο ὡς μέλλει εἰπεῖν οὗτος, οὐ μέντοι γε δὲ ὡς οἱ περὶ
τὸν Πλάτωνα ταύτην μετεχειρίζοντο.

Τὸ λέγειν διαιρέσεις κατὰ τὰς διαφορὰς ἢ διὰ τῶν διαφορῶν
ταὐτόν ἐστι· τὰ γὰρ γένη διαιροῦνται εἰς τὰ εἴδη τὰ εἰδικώτατα διὰ μέσων

---

3 αὐτόν a 5 πρῶτον CEF (pr. A): πρώτων a Arist. κοινὰ in ras. E
7 γὰρ om. C post γὰρ add. γένεσι τοῖς E, γένεσι F 8 εἴπομεν] p. 400, 31
11 τὸν ὁρισμὸν a Arist.: τῶν (pr. B, om. AcdnM) ὁρισμῶν (d, pr. ABM, corr. c) CEF
12 ἁπλῶς a post νόει add. καὶ CEF: om. a 13 ὄντος ὅλου om. a 14 ante
ἀρχαὶ add. ὡς E 18 δ' ex Arist. addidi 19 ἄλλοις, τοῖς om. a 21 ἐν τοῖς
Ἀναλυτ.] c. 31 p. 46a 31 sq. ἐν τούτῳ τῷ βιβλ.] c. 5 p. 91b 12 sq. 23. 24 ᾗ—
ὁρισμῶν om. a 23 ᾗ C: οἱ EF τούτους EF: τούτω C 25 δὲ ὡς om. a
26 τὸν om. a 27 διὰ om. a 28 εἴδη τὰ om. a

τῶν διαφορῶν. χρήσιμοι οὖν εἰσιν αἱ διαιρέσεις εἰς τοὺς ὁρισμοὺς ἐν τῷ 92r
οὕτως μετιέναι ταύτας ὡς μέλλει εἰπεῖν. πῶς μέντοι δεικνύουσιν
οἱ περὶ τὸν Πλάτωνα τοὺς ὁρισμοὺς ἐκ τῶν διαιρέσεων, εἴρηται πρότερον.
χρήσιμοι δ' ἂν εἶεν αἱ διαιρέσεις οὕτως πρὸς τὸ συλλο- 10
5 γίσασθαι καὶ συνάξαι τὰ μέρη τὰ ἐν τῷ τί ἐστιν, ἤγουν ἐξ ὧν ὁ ὁρισμὸς
σύγκειται· ὁ γὰρ ὁρισμὸς ἐκ γένους καὶ διαφορῶν· αὗται δὲ ἐκ τῆς
διαιρέσεως εὑρίσκονται.

p. 96b28 Καίτοι δόξειεν ἂν οὐδέν.

Εἰπὼν τὸ χρήσιμον τῆς διαιρέσεως διασύρει πάλιν τὸν Πλάτωνα ὡς
10 λέγοντα διὰ τῆς διαιρέσεως συλλογίζεσθαι καὶ ἀποδεικνύειν τὰ μέρη τοῦ 15
ὁρισμοῦ τὰ ἐν τοῖς ὁριστοῖς θεωρούμενα. καίτοι δόξειεν ἂν ἡ διαίρεσις
οὐδὲν συλλογιστικῶς ἀποδεικνύειν τὰ μέρη τοῦ ὁρισμοῦ ὑπάρχειν τοῖς
ὁριστοῖς, ἀλλ' αἰτεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ καὶ λαμβάνειν εὐθὺς ἅπαντα ὡς
ὁμολογούμενα, ὥσπερ καὶ εἰ ἐξ ἀρχῆς ἐλάμβανέ τις αὐτὰ ἄνευ διαι-
15 ρέσεως· ὡς γὰρ οὗτος οὐκ ἀποδεικνύει, οὐδ' ἐκεῖνος.

p. 96b30 Διαφέρει δέ τι τὸ πρῶτον καὶ ὕστερον.

Ἐνταῦθα λέγει τὸ χρήσιμον τῆς διαιρέσεως. πρῶτον λέγει τὰς
καθόλου διαφορὰς τὰς περιεχούσας, ὕστερον δὲ τὰς περιεχομένας, ὡς τὸ
λογικὸν περιέχει τὸ θνητὸν καὶ τὸ πεζὸν τὸ δίπουν. συμβάλλεται οὖν ἡ
20 διαίρεσις εἰς τὸ εἰδέναι ποῖαι τῶν διαφορῶν εἰσι καθολικώτεραι καὶ ποῖαι
μερικώτεραι, ἵν' εὐτάκτως ἐν τῷ ὁρισμῷ πρῶται λαμβάνωνται αἱ καθόλου 25
καὶ μετὰ ταῦτα αἱ μερικαί. οὐ μικρὰ γὰρ διαφορά ἐστι τὸ ⟨οὐχ⟩ ὡς ἔτυχε
λαμβάνειν ἄλλην μὲν τῶν κατηγορουμένων διαφορῶν πρώτην ἄλλην δ'
ὑστέραν. οἷον ὁ μὲν εἰπὼν τὸν ἄνθρωπον ζῷον ἥμερον δίπουν καλῶς
25 εἴρηκεν· ὁ δὲ εἰπὼν δίπουν ζῷον ἥμερον ἀδιανόητα εἴρηκε· δίδωσι γὰρ
ὑπόνοιαν νοεῖν, ὅτι εἰσί τινα δίποδα ἃ ζῷα οὐκ εἰσίν. ἀεὶ γὰρ αἱ δευτέρως
κείμεναι διαφοραὶ μερικεύουσι τὰς πρώτας κειμένας· οἷον τῷ ζῴῳ
λογικῷ προστεθεῖσα ἡ τοῦ θνητοῦ διαφορὰ ἐμερίκευσε τοῦτο. ἐπεὶ οὖν 30
καὶ τὸ δίπουν πρόκειται τοῦ ζῴου, δοκεῖ καθολικώτερον εἶναι τούτου.

30 p. 96b32 Εἰ γὰρ ἅπαν ἐκ δύο ἐστίν.

Ἐπιχείρημα ἐκ τοῦ ἥττονος. καὶ φησίν· εἰ γὰρ ὁ ὁρισμὸς σύγκειται

2 αὐτὰς C 3 τὸν om. a 11 post ἂν add. οὐδέν a 13 λαβεῖν a
13. 14 ἀπάντων, ἤγουν ὁμολογουμένως a 14 καὶ om. a 22 τὸ—ἔτυχε om. a
οὐχ addidi 23 λαβεῖν a 23. 24 ἄλλην—ὑστέραν mrg. E 26 νοεῖν om. a
26. 27 δεύτερον a 27 πρώτως F: προτέρας a 30 ante Εἰ add. εἰς τὸ αὐτό a

ἐκ δύο τινῶν μερῶν, ἤγουν γένους καὶ μιᾶς διαφορᾶς, ⟨καὶ⟩ οὐ δύναται ἡ 92r
διαίρεσις ἐξ ἀποδείξεως ταῦτα λαβεῖν, ἀλλ' αἰτεῖται τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνουσα ταῦτα ὡς ὁμολογούμενα, πολλῷ μᾶλλον, εἰ πολλὰ ἦσαν τὰ μέρη τοῦ ὁρισμοῦ, οὐκ ἂν ἠδυνήθη ἀποδεικτικῶς ταῦτα λαβεῖν καὶ διὰ συλλογισμοῦ.
5 Εἰς τὸ αὐτό. εἰ γὰρ ἅπαν, ἤγουν εἰ γὰρ ἅπας ὁρισμὸς ἐκ δύο τινῶν μερῶν συνίσταται, οἷον τὸ ζῷον ἥμερον δίπουν. καὶ τὸ μὲν ζῷον ἥμερον ληπτέον ὡς ἕν τι, ἤγουν ὡς γένος ἀνώνυμον, τὸ δὲ δίπουν ὡς διαφοράν. καὶ πάλιν ἐκ τούτου, ἤγουν ἐκ τοῦ ὡς γένους ληφθέντος, τοῦ ζῴου ἡμέρου, καὶ μιᾶς διαφορᾶς, τοῦ δίποδος, συνίσταται ὁ ὁρισμὸς 35
10 τοῦ ἀνθρώπου.

p. 96b34 Ἢ ὁτιδήποτέ ἐστι τὸ ἓν γινόμενον.

Ἤγουν εἴτε ἑτέρου τινὸς ὁριστοῦ ἀναγκαῖον αἰτεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ τὸν διαλεγόμενον, ἤγουν τὸν ἀπὸ τῆς διαιρέσεως ταῦτα λαμβάνοντα.

p. 96b35 Ἔτι πρὸς τὸ μηδὲν παραλιπεῖν.

15 Ἔτι χρησιμεύει ἡ διαίρεσις πρὸς τὸ μηδέν τι παραλεῖψαι ἀπὸ τῶν 40 διαφορῶν τῶν ἐν τῷ τί ἐστιν, ἤγουν τῶν συντελουσῶν εἰς τὸν ὁρισμόν.
Οὕτω μόνως, ἤγουν ἀπὸ τῆς διαιρέσεως.

p. 96b36 Ὅταν γὰρ τὸ πρῶτον ληφθῇ γένος.

Πρῶτον γένος λάβε τὸ ζῷον ἄνευ διαφορᾶς ἐκφερόμενον. τὸ δὲ
20 μετὰ διαφορᾶς ἐκφερόμενον, ὡς τὸ ζῷον ἥμερον, πρῶτον γένος οὐκ ἔστι διὰ τὸ ἀνάγεσθαι αὐτὸ ὑπὸ τὸ ἁπλῶς ζῷον. οἷον τοῦ κόρακος οὐ πρῶτον γένος ἐστὶ τὸ ζῷον πτηνὸν ἀλλὰ τὸ ζῷον, οὐδὲ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῷον λογικὸν ἀλλὰ τὸ ζῷον. ἐνταῦθα δὲ μέλλει παραδοῦναι, πῶς ἂν σχοίημεν γινώσκειν εἰ ὁ διαιρῶν κατέλειψε διαφοράν, καί φησιν· εἰ μὲν ληφθῇ τὸ 50
25 πρῶτον γένος ἐν τῇ διαιρέσει, ἤγουν τὸ ζῷον, καὶ διαιρεθῇ εἰς τὰς προσεχεῖς διαφοράς, τὸ πεζόν, τὸ πτηνὸν καὶ τὸ νηκτόν, ἀνάγκη πάντα τὰ εἴδη τοῦ ζῴου εἰς ἓν τούτων ἐμπίπτειν. εἰ δὲ οὐ λάβῃς ταύτας τὰς διαφορὰς ἐν τῷ διαιρεῖν τὰς καὶ προσεχεῖς οὔσας τοῦ ζῴου ἀλλ' ἑτέρας τινὰς διαφοράς, αἳ τοῦ ζῴου οὐκ εἰσὶν ἀλλά τινος τῶν προσεχῶν διαφορῶν τοῦ
30 ζῴου, οὐκ ἐμπεσοῦνται τὰ εἴδη πάντα τοῦ ζῴου εἰς ταύτας τὰς διαφοράς. εἰ γὰρ διαιρεθῇ τὸ ζῷον εἰς τὸ ὁλόπτερον | καὶ εἰς τὸ σχιζόπτερον, 92v οὐ πᾶν εἶδος τοῦ ζῴου εἰς ταύτας ἐμπέσῃ· ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος οὔτε ὁλόπτερά εἰσιν οὔτε σχιζόπτερα. καὶ δῆλον ὅτι τὸ ὁλόπτερον καὶ σχιζόπτερον οὐκ εἰσὶ προσεχεῖς διαφοραὶ τοῦ ζῴου ἀλλὰ τοῦ πτηνοῦ. ὁλό-

---

1 τινῶν om. a ἤγουν — 6 μερῶν om. a καὶ alt. addidi cf. p. 416,23. 24
8 γένους scripsi: γένος libri 12 ἕτερόν a τὸ CEF: τί a 18 lemma a: om. CEF 20 ὡς om. a 21 ὑπὸ τὸ om. a 22 τὸ ζῷον tert. a: om. CEF
24 διαφορὰς a μὴ C 26 post πεζὸν add. καὶ a νυκτὸν a 27 λάβοις a
31 γὰρ scripsi: δὲ libri 32 fort. πᾶν ⟨ἂν⟩ — ἐμπέσοι 34 προσεχεῖς om. C

πτερα δὲ λέγεται ἢ τὰ ὑμενόπτερα, ὡς αἱ νυκτερίδες, ἢ τὰ κολεόπτερα, ὡς 92v οἱ τέττιγες καὶ αἱ μυῖαι.

Εἰς τὸ αὐτό. ὅταν γὰρ τὸ πρῶτον ληφθῇ γένος. ἐὰν μὲν ὁ διαιρῶν λαμβάνῃ οὐ τὰς προσεχεῖς διαφορὰς τοῦ ζῴου ἀλλά τινας τῶν 5 5 διαιρέσεων τῶν κάτωθεν, ἤγουν τινὰς τῶν διαφορῶν τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως ἐφευρεθεισῶν καὶ κάτωθεν οὐσῶν τῶν προσεχῶς διαφορῶν τοῦ ζῴου, οἷαί εἰσι τὸ ὁλόπτερον καὶ σχιζόπτερον, οὐχ ἅπαν εἶδος τοῦ ζῴου ἐμπεσεῖται εἰς ταῦτα, ἀλλὰ πάντα τὰ πτηνὰ ζῷα ἐμπίπτουσιν εἰς ταύτας τὰς διαφοράς· τοῦ γὰρ πτηνοῦ ζῴου εἰσὶ διαφοραὶ αὗται, οὐ τοῦ ζῴου.

10 Πρώτη δὲ καὶ προσεχὴς διαφορά ἐστι τοῦ ζῴου εἰς ἣν ἐμπίπτει πάντα τὰ εἴδη τοῦ ζῴου. σημειωτέον δὲ ὅτι ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν 'διαφοράς' εἶπε 10 'διαφοράν'· πᾶν γὰρ γένος εἰς δύο διαφορὰς τοὐλάχιστον διαιρεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἑκάστου τῶν ἄλλων ἔλαβεν εἰς παράστασιν τῆς διαιρέσεως τοῦ γένους τὸ ζῷον, καί φησιν· εἰ δὲ βούλει, λάβε καὶ ἕτερόν τι γένος εἴτε 15 ἐκτὸς τοῦ ζῴου θεωρούμενον εἴτε ἐντός. ἐκτὸς μὲν τοῦ ζῴου ἐστὶ γένος τὸ ἄψυχον ἢ τὸ φυτὸν τὸ ἀντιδιῃρημένον τῷ ζῴῳ· ἔμψυχα γὰρ τὰ φυτά, ἀναίσθητα δέ. γένος δὲ ὑπ' αὐτὸ τὸ ζῷον ἀναγόμενον λάβε τὴν ὄρνιθα. 15 οἷον οὖν λάβῃς γένος, εἰ μὲν διαιρήσεις αὐτὸ εἰς τὰς προσεχεῖς αὐτῷ διαφοράς, πάντα τὰ ὑπ' αὐτὸ εἴδη ἐμπεσοῦνται εἰς αὐτάς· εἰ δὲ εἰς τὰς 20 προσεχεῖς οὐ διαιρήσεις ἀλλ' εἰς ἑτέρας διαφορὰς κάτωθεν οὔσας τῶν προσεχῶν, οὐκ ἐμπεσοῦνται τὰ ὑπ' αὐτὸ εἴδη εἰς αὐτάς.

Οὕτως μὲν οὖν βαδίζων, ἤγουν τούτῳ τῷ κανόνι χρώμενος ἐν τῷ διαιρεῖν, ἔχεις ἐξ αὐτοῦ γνῶναι εἰ παρέλειψάς τινας τῶν προσεχῶν διαφορῶν τοῦ γένους. ἄλλως δὲ διαιρῶν καὶ οὐ κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον ἐξ ἀνάγκης 25 παραλείψεις τὰς διαφοράς, καὶ οὐ συνήσεις ὅτι παρέλειψας.

p. 97a6 Οὐδὲν δὲ δεῖ τὸν ὁριζόμενον καὶ διαιρούμενον.

Τοῦτο λέγει ἀναιρῶν τοὺς λόγους δι' ὧν ἐπεχείρει ὁ Σπεύσιππος ἀναιρῆσαι καὶ τὴν διαίρεσιν καὶ τοὺς ὁρισμούς. ἐπεχείρει γὰρ οὗτος δει- 25 κνύειν, ὡς οὐκ ἔστιν ἀποδοῦναι ὁρισμόν τινος, λέγων ὡς ὁ θέλων δι' ὁρι-30 σμοῦ παραστῆσαι τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦ ἵππου ἢ ἄλλου τινὸς ὀφείλει γινώσκειν πάντα τὰ ὄντα καὶ τὰς διαφορὰς αὐτῶν καθ' ἃς διαφέρουσιν ἀλλήλων· οὕτως γὰρ παρίσταται ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἢ τοῦ ἵππου ἢ ἄλλου τινὸς ἐν τῷ χωρίζεσθαι τῶν ἄλλων πάντων. τὸ δὲ χωριζόμενον διά τινων διαφορῶν δεῖ χωρίζεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἀδύνατον πάντα τὰ ὄντα

1 κολεόπτερα scripsi: κολλόπτερα CEF: χαλλόπτερα a 2 μαῖαι a 3 γὰρ CEF: δὲ a 4 post προσεχεῖς add. μὲν a 9 post εἰσὶ ras. E 10 δὲ om. a 13 δὲ om. a τῆς διαρέσεως mrg. E[1] 14 δὲ om. C 18 fort οἷον ⟨ἂν⟩ λάβοις Ea αὐτὸ εἰς om. a 19 εἰς alt. om. a 20 κάτωθεν CEF: κάτω μὲν a 21 εἰς αὐτάς scripsi: εἰς αὐτά CEF: ἐρωτᾷ a 22 βαδίζοντι a Arist. 24 τοῦτο a 25 παραλήψεις a τὰς delendum aut τινὰς scribendum censeo 27 λέγειν a μετεχείρει a 28 οὕτω a 29 ante ὡς prius add. καὶ a 30 τοῦ ἵππου ἢ a: om. CEF 33 τῷ δὴ a

γινώσκειν ἢ τὰς διαφορὰς αὐτῶν, λοιπὸν δι' ὁρισμοῦ παραστῆσαί τι 92v ἀδύνατον.

p. 97a9 Ἄνευ δὲ τῶν διαφορῶν οὐκ εἶναι.

Ἤγουν οὐκ ἔστι δὲ δυνατόν τινα εἰδέναι ἕκαστον ὁριστὸν μὴ εἰδότα 5 τὰς διαφορὰς καθ' ἃς διαφέρει τῶν ἄλλων πάντων.

p. 97a10 Οὗ γὰρ μὴ διαφέρει.

Ἤγουν εἰ μὴ ἔστι τις διαφορὰ δι' ἧς διαφέρει ὁ Θεαίτητος τοῦ 35 Δίωνος, ἔσονται ἄρα καὶ ἄμφω ταὐτὰ καὶ οἱ αὐτοί. ἢ εἰ βούλει, λάβε ἵππον καὶ βοῦν εἰς παράδειγμα. τῶν δὲ ἑτέρων πραγμάτων, ὡς λίθου καὶ 10 ἀνθρώπου, εἰσὶ καὶ διαφοραὶ καθ' ἃς ἀπ' ἀλλήλων διακέκρινται.

[Πρῶτα λέγονται τὰ εἴδη τὰ εἰδικώτατα, ὃ ἐπελαθόμεθα ἐξηγήσασθαι 40 ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, διότι ὁ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ἀνιὼν ἐπὶ τὰ γένη κατὰ ἀνάλυσιν πρῶτον εἰς τὰ εἰδικώτατα εἴδη καταντᾷ, εἶθ' οὕτως προβαίνει καὶ ἐπὶ τὰ ὑπεράνω τούτων.]

15 p. 97a11 Πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ψεῦδος.

Εἰπὼν τοὺς λόγους, δι' ὧν ὁ Σπεύσιππος ἀνέτρεπε τοὺς ὁρισμοὺς καὶ τὰς διαιρέσεις, νῦν πρὸς ἀνατροπὴν χωρεῖ ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ. ἔλεγε γάρ· πᾶς ὁ ὁριζόμενος ἢ διαιρῶν ἀνάγκην ἔχει γινώσκειν πάντα τὰ ὄντα καὶ κατὰ τί ἀλλήλων διαφέρουσιν· εἰ γὰρ ὁ ὁρι- 45 20 σμὸς χωρίζει τὸ πρᾶγμα ἀπὸ πάντων τῶν ὄντων, ἀνάγκη γινώσκειν τὸν διοριζόμενον τὰς διαφορὰς καθ' ἃς ἕκαστον τῶν ὄντων ἕτερον τοῦ ὁριστοῦ ἐστι· πᾶν γὰρ τὸ διαφέρον τινὸς ἕτερόν ἐστιν ἐκείνου. καὶ πρῶτον μὲν ἐλέγχει τοῦτον ψευδόμενον ὡς ἀγνοοῦντα τὰ τῆς διαφορᾶς σημαινόμενα· οὐ γὰρ κατὰ πᾶσαν διαφορὰν ἕτερα κρίνονται εἶναι τὰ πράγματα ἀλλὰ 25 κατὰ μόνας τὰς οὐσιώδεις. οἷον ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος εἰσὶν ἕτερα ὡς 50 διαφέροντα ἀλλήλων οὐσιώδεσι διαφοραῖς· διαφέρουσι ⟨δ'⟩ ἀλλήλων ὁ Θεαίτητος καὶ ὁ Δίων, καθὸ ὁ μὲν λευκὸς ὁ δὲ μέλας, ἢ ὁ μὲν φαλακρὸς ὁ δὲ κομήτης, ἀλλὰ ἕτεροι οὐκ εἰσὶν ἀλλὰ οἱ αὐτοὶ τῷ εἴδει· συμβεβηκότα γάρ εἰσι καθ' ἃ διαφέρουσιν ἀλλ' οὐκ οὐσιώδη.

30 p. 97a14 Εἶτα ὅταν λάβῃ τὰ ἀντικείμενα καὶ τὴν διαφοράν. | 93r

Τοῦτο ἐπιχείρημά ἐστι ἀνατρεπτικὸν τοῦ λόγου τοῦ Σπευσίππου λέγοντος

4 δὲ om. a 8 καὶ ἄμφω om. C 10 καὶ om. a ἀπ' om. a διακέκριται aF 11 ante πρῶτα add. lemma πρῶτον μὲν οὖν — καθ' αὐτά a 11—14 πρῶτα — τούτων, quae ad p. 96b16 videntur pertinere, delevi ἃ a ἐπελαθόμεθα scripsi: ἐπελαβόμεθα libri 14 ὑπεραίνω a 18 ἀναιρῶν a 19 πάντα γινώσκειν a 21 ὁρισμοῦ a 25 post μόνας add. εἶναι a 26 διαφέρουσι δ' scripsi: διαφέρουσιν libri 28 δὲ a 29 καθὸ a 30 τὰ EFa Arist.: τις C

ὡς ἀνάγκη τὸν ὁριζόμενον εἰδέναι πάντα τὰ ὄντα καὶ τὰς τούτων διαφορὰς 93r
καθ' ἃς διαφέρουσι τοῦ ὁριστοῦ. ἀντικείμενα λέγει τὰς ἀντικειμένας δια-
φορὰς καθ' ἃς διαιρεῖται τὸ ζῷον, ἤγουν τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον. ὠνό-
μασε δὲ ταῦτα καὶ διαφορὰν ἑνικῶς ἀλλ' οὐχὶ διαφοράς, διότι καὶ ἄμφω
5 ὑπὸ τὴν διαφορὰν ἀνάγονται. καὶ ὥσπερ ἡ κατάφασις καὶ ἡ ἀπόφασις αἱ 5
ἀντιφατικῶς ἀντικείμεναι, εἰ καὶ δύο εἰσίν, ἀλλ' οὖν ἓν ὄνομα ἔχουσι
τὸ καλεῖσθαι ἀντίφασις, οὕτως οἱ δύο ὅροι οἱ ἀντικείμενοι, ἤγουν τὸ λογικὸν
καὶ τὸ ἄλογον, ἑνὶ ὀνόματι διαφορὰ λέγεται ὡς ὑπὸ ταύτην ἀναγόμενοι.
εἶτα ὅταν λάβῃ τις τὸ γένος καὶ διαιρῇ τοῦτο εἰς τὰ ἀντικείμενα, ἃ καὶ
10 ἐκάλεσε διαφοράν, καὶ λάβῃ ὅτι πᾶν πρᾶγμα ἀνάγκη ἐμπίπτειν ἐνταῦθα
ἢ ἐνταῦθα, ἤγουν ἢ ὑπὸ τὸ λογικὸν ἢ ὑπὸ τὸ ἄλογον, καὶ λάβῃ τὸ
ζητούμενον, ἤγουν τὸ προκείμενον εἰς τὸ ὁρισθῆναι, ἐν θατέρῳ εἶναι, 10
ἤγουν ὑπὸ τὸ λογικόν, καὶ τοῦτο, ἤγουν ὅτι ὁ ἄνθρωπός ἐστι λογικός,
γινώσκῃ ἀκριβῶς συλλογιζόμενος οὕτως 'ὁ ἄνθρωπος τέχνας καὶ ἐπι-
15 στήμας ἐπιτηδεύεται, πᾶς ὁ ἐπιτηδευόμενος τέχνας καὶ ἐπιστήμας λογικός,
ὁ ἄνθρωπος ἄρα λογικός', οὐδὲν διαφέρει, ἤγουν οὐ συμβάλλεται αὐτῷ,
εἰδέναι εἴτε καὶ μή, ἐπὶ τίνων καὶ ἄλλων ὄντων αἱ διαφοραὶ αὗται,
ἤγουν τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, θεωροῦνται. οἷον εἰ μέλλων ὁρίσασθαι τὸν
ἄνθρωπον λάβῃς ὅτι ἐστὶ ζῷον, πᾶν δὲ ζῷον ἢ λογικὸν ἢ ἄλογον, λάβῃς 15
20 δὲ τὸν ἄνθρωπον εἶναι λογικόν, περισσόν ἐστι τὸ γινώσκειν εἰ καὶ πάντα
τὰ ὄντα ἢ ὑπὸ τὸ λογικὸν ἐμπίπτει ἢ ὑπὸ τὸ ἄλογον.

p. 97a18 Φανερὸν γὰρ ὅτι ἐὰν οὕτω βαδίζων,

Ἤγουν διὰ τῆς διαιρέσεως κατερχόμενος καὶ διαιρῶν αὖθις τὸ λογικὸν
εἰς τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον καὶ τὸ θνητὸν εἰς τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης 20
25 ⟨δεκτικὸν καὶ τὸ μὴ δεκτικὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης⟩, καταντήσῃς εἰς τοιαῦτα
ὧν μηκέτι ἐστὶ διαφορά, ἤγουν ὅπερ οὐ δύναται διαιρεθῆναι εἰς ἑτέρας
διαφοράς, οἷόν ἐστι τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ἕξεις ἐκ τῶν διαιρεθεισῶν
διαφορῶν ἐπισυνάξαι τὸν λόγον καὶ τὸν ὁρισμὸν τῆς προκειμένης οὐσίας
εἰς τὸ ὁρισθῆναι.

30 p. 97a19 Τὸ δ' ἅπαν ἐμπίπτειν εἰς τὴν διαίρεσιν.

Ἀναιρήσας τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Σπευσίππου, δι' ὧν οὗτος κατεσκεύαζε 25
μὴ εἶναι ὁρισμὸν μήτε διαίρεσιν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐκ διαιρέσεως λέγει
ἐπισυνάγεσθαι τοὺς ὁρισμούς, ἣν αὐτὸς διέσυρε λέγων μὴ ἐξ ἀνάγκης ἐκ
διαιρέσεως συνάγεσθαι τὰ μέρη τοῦ ὁρισμοῦ ἀλλ' αἰτεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ.

3. 4 καθ'—διαφορὰν om. a 7 οὕτω καὶ οἱ a 8 immo λέγονται ἀναγόμενα a 10 πίπτειν a 11 ἢ ἐνταῦθα om. a ἢ alt. om. a ὑπὸ alt. om. a 12 προκείμενον] πρ in ras. E 13 ὁ om. a 16 οὐ om. a αὐτῷ CEF: ἐν τῷ a 19 λάβοις utrobique E 20 τὸ om. a 21 ἢ prius om. a ὑπὸ τὸ alt. om. a 22 ἂν a Arist. 24 καὶ ἀθάνατον—θνητὸν om. a 25 δεκτι-κὸν—ἐπιστήμης addidi καταντήσεις a 26 μή a 31 πευσίππου E κατεσκεύαζεν οὗτος C 33 διέσυρε] p. 96b28 sq.

ἵνα μή τις διασύρῃ αὐτὸν ὡς τοῖς αὐτοῖς περιπίπτοντα καὶ αἰτούμενον τὸ 93r
ἐν ἀρχῇ ἐν τῷ συνάγειν τὰ μέρη τοῦ ὁρισμοῦ ἐκ τῆς διαιρέσεως, ὡς εἴπομεν
ἄνωθεν, τὴν ὑπόνοιαν ταύτην θεραπεύει. καὶ λέγει μὴ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι
τὸν λέγοντα τὸν ἄνθρωπον ἢ ὑπὸ τὸ λογικὸν ἀνάγεσθαι ἢ ὑπὸ τὸ ἄλογον· ἀλλὰ 30
5 μὴν λογικός ἐστιν· ἐξ ἀνάγκης γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ θάτερον τούτων ἐμπίπτει.
ὅτι δὲ τὸ ἐξ ἀνάγκης ἐν τούτῳ θεωρεῖται, δῆλον· αἱ ἀντικείμεναι διαφοραί,
τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον, ἰσοδυναμοῦσι ταῖς ἀντιφατικῶς ἀντικειμέναις·
ταὐτὸν γάρ ἐστι τὸ λέγειν λογικὸν καὶ οὐ λογικόν. εἰ γοῦν ἐπὶ τῶν ἀντι-
φατικῶς ἀντικειμένων ἐξ ἀνάγκης θάτερον ἀληθεύει ἐπὶ ἑκάστου τῶν ὄντων,
10 λοιπὸν ἄρα καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων διαφορῶν ἕκαστον τῶν ὄντων ὑπὸ
θάτερον τούτων πεσεῖται. τὸ δὲ αἴτημα ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἔστιν. αἴτημα δὲ 35
λέγεται ὃ οὐ γινώσκει ὁ μαθητευόμενος οἴκοθεν, ἀλλὰ ἀκούει νῦν πρώτως
τοῦ διδασκάλου τοῦτο λέγοντος. οἷον τὸ 'ἡ ψυχὴ αὐτοκίνητος'· αἰτήσεται γὰρ
τὸν διδάσκαλον δεῖξαι τοῦτο. καὶ λοιπὸν κεῖται παρὰ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ
15 μαθητευομένου δέξασθαι τοῦτο εἴτε καὶ μή, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἔχει τὸ τοῦτο
δέξασθαι. εἰκότως δὲ προσέθηκε τὸ ὧν μὴ ἔστι τι μεταξύ· εἰ γὰρ ἔμμεσά
εἰσι τὰ ἀντικείμενα, οἷον τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης πᾶν πρᾶγμα ἢ 40
λευκὸν ἔσται ἢ μέλαν, ἀλλ' ἐνδέχεται μηδέτερον τούτων εἶναι ἀλλ' εἶναι ὠχρὸν ἢ
φαιὸν ἢ ξανθόν. τὸ δὲ εἴπερ ἐκείνου διαφορὰ ἔσται πρόσκειται, ἵνα δείξῃ
20 ὅτι, ἐὰν τὰ ἀντικείμενα προσεχεῖς διαφοραί εἰσι τοῦ ζῴου, ὡς τὸ πεζόν, πτηνὸν
καὶ νηκτόν, ἐξ ἀνάγκης εἰς θάτερον αὐτῶν ἐμπίπτει ἕκαστον τῶν ὄντων. εἰ δὲ
οὐκ εἰσὶ διαφοραὶ τοῦ ζῴου ἀλλά τινος τῶν ὑποκάτω αὐτοῦ, ὡς τὸ ὁλό-
πτερον καὶ τὸ σχιζόπτερόν εἰσι τοῦ πτηνοῦ, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἅπαν ζῷον ἢ
ὁλόπτερόν ἐστιν ἢ σχιζόπτερον. συντάσσων δὲ οὕτω συμβιβάσεις τὸν λόγον
25 εἰπὼν 'ἀνάγκη γὰρ ἔσται'. τὸ δὲ ἅπαν ἐμπίπτειν εἰς τὴν διαίρεσιν
ληπτέον ἀντὶ τοῦ 'ἅπαν ἐμπίπτειν εἰς τὰς ἀντικειμένας διαφορὰς τὰς ἐκ 45
τῆς διαιρέσεως εὑρισκομένας'.

p. 97a23 Εἰς δὲ τὸ κατασκευάζειν ὅρον διὰ τῶν θέσεων.

Ἐπὶ τινῶν μὲν ἀντιγράφων κεῖται διὰ τῶν θέσεων, ἐπὶ τινῶν δὲ
30 διὰ τῶν διαιρέσεων· λέγονται γὰρ καὶ αἱ ἀντικείμεναι διαφοραὶ θέσεις, 50
καθὸ ἕκαστον τῶν ὄντων ὑφ' ἓν αὐτῶν τίθεται ἀνάγεσθαι.

Δείξας, πῶς θηρᾶται ὁ ὁρισμός, καὶ κατὰ τί χρησιμεύει ἡ διαίρεσις
εἰς τοὺς ὁρισμούς, νῦν ζητεῖ πῶς ἐστι δυνατὸν κατασκευάζειν καὶ δεικνύειν

2. 3 ὡς—ἄνωθεν om. a 3 ἄνωθεν] p. 349,4 sq. θεραπεύσῃ a 5 ὁ γὰρ a
θάτερον a: θατέρῳ CEF 6 δὲ in ras. E fort. αἱ ⟨γὰρ⟩ 8 ἐστι om. a
9 ἀληθεύειν a 10 λοιπὸν—ὄντων om. a 13 τοῦτο] non liquet C
post τὸ add. εἰ a αἰτεῖται a 15 καὶ prius om. a οὐκ om. E
16 τι om. a Arist. 19 διαφορὰ ἔσται a Arist.: διαφοραὶ CEF πρόσκειται
scripsi: πρόκειται libri 20 ὅτι om. a 21 αὐτῶν om. a 23 καὶ τὸ
CEF: ἢ a 23. 24 εἰσι—σχιζόπτερον om. a 24 δὲ om. a 25 δὲ om. a
26 ἀντικειμένας] ἀντι in ras. E 28 θέσεων CEF: διαιρέσεων a Arist.
29 μὲν CEF: γὰρ a

τὸν ὁρισμὸν ἔχειν τὸ ἀνεπίληπτον, ἅτε τέλειον ὄντα καὶ μήτε πλέον τοῦ δέοντος ἔχοντά τι μήτε ἐλλεῖπον. εἶπε δὲ κατασκευάζειν καὶ οὐ 'συλλογίζεσθαι' ἢ 'ἀποδεικνύειν', εἰκότως· οὐ γὰρ πᾶς ὁ κατασκευάζων τι διὰ συλλογισμοῦ ἢ δι' ἀποδείξεως τοῦτο κατα|σκευάζει, ἀλλὰ γίνεται ἡ κατασκευὴ 93v
5 καὶ ἀπὸ ἀναλύσεως ἢ ἀπὸ διαιρέσεως. ἐπεὶ δὲ οὗτος ἔδειξε τοὺς ὁρισμοὺς μήτε συλλογίζεσθαι μήτε ἀποδεικνύεσθαι, ἔθηκε τὸ κατασκευάζειν. ἐξ ἀναλύσεως γὰρ ἔφησεν εὑρίσκεσθαι τὸν ὁρισμόν· ἀπὸ γὰρ τῶν ὁρισμῶν τῶν καθ' ἕκαστα εὑρίσκονται οἱ ὁρισμοὶ τῶν εἰδικωτάτων καὶ ἀπὸ τῶν ὁρισμῶν τῶν εἰδικωτάτων οἱ ὁρισμοὶ τῶν γενῶν.
10 Τὸ τριῶν δεῖ στοχάζεσθαι ἀντὶ τοῦ 'τρία δεῖ παρατηρεῖν'. ἓν μὲν τὸ λαμβάνειν ἐν τῷ ὁρισμῷ τὰ κατηγορούμενα κατὰ τοῦ ὁριστοῦ ἐν 5 τῷ τί ἐστιν, ἤγουν οὐσιωδῶς. εἰ δέ τις εἴπῃ 'καὶ μὴν ὁ ὁρισμὸς ἐκ διαφορῶν συνίσταται, αἱ δὲ διαφοραὶ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγοροῦνται· πῶς ἐνταῦθα λέγει τὰ μέρη τοῦ ὁρισμοῦ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι;',
15 ἐροῦμεν πρὸς αὐτὸν ὃ πολλάκις εἰρήκαμεν, ὅτι αἱ διαφοραὶ συνειλημμέναι τῷ γένει οὐκέτι εἰσὶ διαφοραὶ ἀλλὰ γένη ἀνώνυμα. δεύτερον δὲ τὸ τάττειν τὰ καθολικώτερα πρῶτα, τὰ δὲ μερικώτερα μετ' αὐτά· οὕτω γὰρ εὐταξία ἔσται ἐν τοῖς μέρεσι τῶν ὁρισμῶν. καὶ τρίτον ὅτι ταῦτα πάντα τὰ ἐν 10 τῷ ὁρισμῷ συλληφθέντα οὐσιώδη μόνῳ τῷ ὁριστῷ ἐφαρμόζουσιν.

20 p. 97a26 Ἔστι δὲ τούτων ἓν πρῶτον διὰ τοῦ δύνασθαι.

Ἰστέον ὡς τέσσαρά εἰσι τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα· γενικά, οἷς συνυπάγονται καὶ αἱ διαφοραί (ἔμαθες γὰρ ὡς αὗται συλληφθεῖσαι τῷ γένει οὐκέτι διαφοραί εἰσιν ἀλλὰ γένη ἀνώνυμα), ὁρικά, εἰδικὰ καὶ κατὰ συμβεβηκός. ἐν γὰρ ταῖς διαλέξεσιν ἢ περὶ γένους ἐστὶν ἡ ζήτησις, οἷον
25 εἰ τόδε τοῦδε γένος ἐστίν, ἢ περὶ ὅρου ἢ περὶ εἴδους ἢ περὶ συμβεβηκότος. καὶ αὐτίκα καὶ τόπους καὶ ἀφορμὰς ἐπιχειρημάτων παρέδωκεν ἰδίᾳ καὶ 20 ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν, δι' ὧν τις κατασκευάσει ὅτι τόδε τῷδε συμβέβηκεν, εἰ περὶ συμβεβηκότος ἐστὶν ἡ ζήτησις, ἢ ὅτι τόδε γένος ἐστὶ τοῦδε ἢ ὁρισμὸς ἢ εἶδος. ἐπεὶ δὲ ἐν τοῖς ὁρισμοῖς πρῶτον κεῖται τὸ γένος, δεῖ σε προαπο-
30 δεικνύειν ὅτι γένος ἐστὶ τὸ προηγούμενον τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ ὁρισμοῦ καὶ οὐχὶ ὁμώνυμος φωνή. ἔστι δὴ τὸ ἓν παρατήρημα ἀπὸ τούτων τῶν τριῶν τὸ καὶ προταγὲν τῶν ἄλλων διὰ τοῦ δύνασθαι κατασκευάσαι τὸ πρῶτον κείμενον ἐν τῷ ὁρισμῷ, ἤγουν τὸ γένος, ὅτι ὑπάρχει γένος. δείξεις δὲ τοῦτο καὶ διὰ τοῦ γένους, ἤγουν διὰ τῶν ἐπιχειρημάτων δι' ὧν κατα- 25
35 σκευάζονται καὶ δεικνύονται ὅτι τάδε γένη εἰσίν, ὥσπερ ἔστι συλλογίζεσθαι

---

1 τὸ ÇEF: τὸν a 4 ἡ κατασκευὴ om. a 5 ἀπὸ alt. om. a 6 ἔθεικε a 6. 7 ἐξ—ὁρισμόν om. E 8. 9 ἀπὸ—εἰδικωτάτων om. a 11 τὸ om. a 12 εἴποι Ea 14 post τῷ add. ὁποῖον EF 15 πολλάκις] velut p. 400,26 404,7 19 ληφθέντα E 21 τὰ om. a 23 immo ἰδικά, at cf. vs. 25. 29 24 λέξεσιν a 26 παρέδωκεν] Topic. II—VII 27. 28 τῷδε—τόδε om. a 29. 30 προαποδεικνύειν] απο superscr. C 31 δὴ scripsi: δὲ libri τὸ om. a 32 διὰ τὸ a 33 δείξεις scripsi cf. ad p. 410,4: δεῖξαι libri 34 γένος E: non liquet F 35 τάδε om. in lac. a: ante ὅτι collocaverim

καὶ ἀποδεικνύειν ὅτι τόδε συμβέβηκε τῷδε διὰ τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν 93v
συμβαλλομένων πρὸς τὸ συμβεβηκός, ἤγουν πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ συμβεβη-
κότος. μετὰ γοῦν τὸ δεῖξαι, ὅτι τὸ προηγούμενον ἐν τῷ ὁρισμῷ γένος
ἐστί, δεῖ σε τάττειν τὰ ἄλλα μέρη αὐτοῦ εὐτάκτως. εὐτάκτως δὲ τάξεις
5 αὐτά, ἐὰν μετὰ τὸ γένος θήσεις τὸ πρῶτον τῶν ἄλλων. πρῶτον δέ ἐστι
τὸ ἑπόμενον πᾶσι τοῖς μετ' ἐκεῖνο κειμένοις. οὐ μέντοι γε δὲ καὶ ἀνά- 30
παλιν ἐκεῖνα τούτῳ ἕπονται· τὰ γὰρ καθόλου ἕπονται τοῖς μερικωτέροις,
οὐ μὴν δὲ τὰ μερικώτερα τοῖς καθόλου. δεύτερον δὲ τάττε τὸ πάλιν
πρῶτον ὂν καθολικώτερον τῶν μετ' αὐτὸ καὶ ἑπόμενον αὐτοῖς, οὐ μὴν δὲ
10 καὶ τοὐναντίον. καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον ὁμοίως τάττε τὸ τρίτον καὶ
τὸ τέταρτον. ὡς ἐπὶ τοῦ ζῴου λογικοῦ θνητοῦ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικοῦ
μετὰ τὸ γένος, ἤγουν τὸ ζῷον, πρῶτον κεῖται τὸ λογικὸν ὡς ἑπόμενον τῷ 35
θνητῷ· οὐ μέντοι γε δὲ καὶ τὸ θνητὸν ἕπεται αὐτῷ· ὡσαύτως καὶ τὸ
θνητὸν ἀκολουθεῖ τῷ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικῷ· οὐ μὴν δὲ καὶ τοὐναν-
15 τίον συμβαίνει.

p. 97a32 Καὶ τρίτον τὸ τῶν ἐχομένων.

Ἤγουν τὸ πρῶτον τῶν ἐφεξῆς.

p. 97a35 Ὅτι δὲ πάντα ταῦτα. 40

Τοῦτό ἐστι τὸ τρίτον παρατήρημα. δείξεις δέ, ὅτι ταῦτα πάντα τὰ
20 μέρη τοῦ ὁρισμοῦ ἐφαρμόζουσι τῷ ὁριστῷ μόνῳ καὶ οὐχ ἑτέρῳ τινί, ἐκ
τοῦ λαβεῖν τὸ πρῶτον, ἤγουν τὸ γένος, κατὰ διαίρεσιν καὶ διαιρῆσαι 45
αὐτό (ἔστω δὲ τὸ ζῷον) εἰς τὰς ἀντικειμένας διαφοράς, εἰς τὸ λογικὸν καὶ
εἰς τὸ ἄλογον. εἶθ' οὕτως εἴπῃς ὅτι ἅπαν πρᾶγμα ἢ τόδε ἐστίν, ἤγουν
ἢ ζῷον λογικόν, ἢ τόδε, ἤγουν ζῷον ἄλογον, ὑπάρχει δὲ ὁ ἄνθρωπος
25 τόδε, ἤγουν ζῷον λογικόν. καὶ πάλιν τούτου ὅλου, τοῦ ζῴου λογικοῦ,
λάβῃς τὴν διαφοράν, ἤγουν τὰς ἀντικειμένας διαφοράς, τὸ θνητόν φημι
καὶ τὸ ἀθάνατον, καὶ εἴπῃς 'πᾶν ἢ ζῷον λογικὸν θνητόν ἐστιν ἢ ζῷον
λογικὸν ἀθάνατον· ὁ δὲ ἄνθρωπος ζῷον λογικὸν θνητόν ἐστιν'. οὐ καινὸν δὲ
εἰ τὰς ἀντικειμένας διαφορὰς ἑνικῷ ὀνόματι διαφορὰν εἴρηκε· καὶ τοῦτο
30 δέδεικται ἄνωθεν. εἶτα λάβε καὶ τοῦ θνητοῦ διαφοράν, τὸ νοῦ καὶ ἐπι-
στήμης δεκτικόν. ἔστη γοῦν ἡ διαίρεσις ἄχρι τούτου· τελευταίαν γάρ

1 τόδε om. a 4 τάξαι (post δὲ) CFa 5 αὐτά om. EF θήσῃς a
8 τάττει a 10 αὐτὴν τὴν a 11 τοῦ om. a θνητοῦ om. C νοῦ om. a
13 post ὡσαύτως add. δὲ a τὸν (post καὶ alt.) a 14 δεκτικοῦ a
18 δὲ πάντα CEF (Dn): δ' ἅπαντα a Arist. 19 δείξας a 20 ὁρισμῷ a
21 τὸ alt. om. a 22 εἰς τὸ — 26 διαφοράς om. a 23 εἴπῃς om. EF
25 post τούτου ras. E 26 λάβῃς CF: εἰ λάβοις E 27 εἴποις Ea
27. 28 θνητόν ἐστιν ἢ ζῷον λογικὸν om. a 28 ἀθάνατον λογικὸν F (β ā) 28. 29 οὐκ
ἂν δὲ εἰς a 30 ἄνωθεν] p. 407, 4 sq. τοῦ om. a 31 ἔστι a
γὰρ CEF: γοῦν a

φημι διαφορὰν τὴν μηκέτι εἰς διαφορὰν ἑτέραν δυναμένην διαιρεθῆναι, 93v οἷόν ἐστι τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. οὕτως ἀπήρτισται ὁ τοῦ ἀνθρώ- 50 που ὁρισμὸς ὡς αὐτῷ μόνῳ ὑπάρχων καὶ μὴ ἑτέρῳ τινί. καὶ εἰ μὲν λάβῃς ὅτι εἰσί τινα ζῷα λογικὰ θνητὰ φύσεις τινὲς αὐτομαθεῖς, ἤγουν μὴ 5 ἀπὸ διδασκάλου ἔχουσαι τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας ἀλλ' αὐτοδίδακτοι οὖσαι ὑπὸ τῆς φύσεως, οἷος λέγεται εἶναι ὁ Ἱπποκένταυρος ἢ ὁ Σάτυρος ἢ Πᾶνές τινες (λέγεται δὲ καὶ παρὰ τοῦ Πλάτωνος εὑρεθῆναι σῶμα Νηρηΐδος νεκρὸν ἐρριμμένον), εἰ μὲν οὖν τοιαῦται φύσεις εἰσίν, ἀναγκαίως πρόσ- 94r κειται τῷ | ὁρισμῷ τοῦ ἀνθρώπου τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν ἀντιδια-10 στέλλον τὸν ἄνθρωπον ἐκείνων· ὁ γὰρ ἄνθρωπος ζῷον λογικὸν θνητόν ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ αὐτοδίδακτον ἔχον τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιστήμην ἀλλὰ παρὰ διδασκάλου ταύτην λαβόν. εἰ δὲ οὐκ εἰσὶ φύσεις τοιαῦται, περισσὸν κεῖται ἐν τῷ ὁρισμῷ· ἀρκεῖ γὰρ εἰπεῖν τὸν ἄνθρωπον εἶναι ζῷον λογικὸν θνητόν. καὶ οὕτω μὲν κατασκευάζονται οἱ ὁρισμοὶ τῶν εἰδικωτάτων εἰδῶν. 5 15 ἐπεὶ δὲ ἔχομεν καὶ ἄλλα εἴδη ὑπάλληλα, παραδίδωσί σοι πῶς κατασκευάσεις καὶ τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῶν. καὶ διὰ τοῦτο προσέθηκε τὸ ἢ καὶ εὐθὺς μετὰ τῆς τελευταίας διαφορᾶς. εἰ γὰρ πρόκειται κατασκευάσαι τὸν ὁρισμὸν τοῦ ζῴου, ὅπερ ἐστὶ τὸ 'οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική', δεῖ σε λαβεῖν τὸ γένος, ἤγουν τὴν οὐσίαν, καὶ διαιρῆσαι αὐτὴν εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον 20 καὶ εἰπεῖν 'πᾶν πρᾶγμα ἢ ἔμψυχόν ἐστιν ἢ ἄψυχον, τὸ δὲ ζῷον οὐσία ἔμψυχός ἐστι', καὶ πάλιν διαιρῆσαι τὴν οὐσίαν τὴν ἔμψυχον εἰς τὸ αἰσθη- 10 τικὸν καὶ εἰς τὸ ἀναίσθητον. πᾶν δὲ ἢ αἰσθητικόν ἐστιν ἢ ἀναίσθητον· τὸ δὲ ζῷον οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική. εἰ γοῦν καὶ τὸ αἰσθητικὸν δύναται αὖθις διαιρεθῆναι εἰς τὸ ζῷον καὶ εἰς τὸ ζῳόφυτον, ἀλλὰ δεῖ στῆσαι τὴν 25 διαίρεσιν ἄχρι τοῦ αἰσθητικοῦ ὡς δι' αὐτοῦ ἀπαρτισθέντος τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ζῴου. ὅτι δὲ ἀπηρτίσθη ὁ ὁρισμὸς τοῦ ζῴου, ἤγουν τὸ 'οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική', δῆλον ἐκ τοῦ μὴ διαφέρειν τοῦτο τὸ ὁριστόν, ἤγουν τὸ ζῷον, τοῦ συνόλου, ἤγουν τοῦ 'οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική', ληφθέντος αὐτοῦ τοῦ ὅλου μετὰ τῆς τελευταίας διαφορᾶς, τουτέστι τοῦ αἰσθητικοῦ. μὴ 30 διαφέρειν δὲ ἐν τῷ εἴδει, τοῦτ' ἔστιν οὐχὶ ὅλος οὗτος ὁ ὁρισμὸς ὁ 15 ῥηθεὶς ἐπὶ πλέον ἐστὶ τοῦ ζῴου ὡς δηλῶν καὶ ἕτερα εἴδη, ἀλλὰ μόνον τὸ ζῷον δηλοῖ καὶ οὐ διαφέρει αὐτοῦ, ἤγουν οὐκ ἐπὶ πλέον ἐστὶν αὐτοῦ.

Δῆλον δὲ ὅτι οὐ πλεῖόν τι πρόσκειται τῷ ὁρισμῷ, ἤγουν οὐ περιττόν τι καὶ μὴ συμβαλλόμενον εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος (τοιοῦτον 35 δέ ἐστι τὸ συμβεβηκός) ἐκ τοῦ πάντα λαβεῖν ἐν τῷ ὁρισμῷ τὰ ἐν τῷ τί ἐστιν, ἤγουν τὰ οὐσιωδῶς ὑπάρχοντα τῷ ὁριστῷ· καὶ πλεῖον τούτων καὶ κατ' ἐπέκεινα οὐκ ἔλαβε συμβεβηκός τι. ἀλλ' οὐδὲ ἀπολείπει τι, ἤγουν

---

4 λάβοις E post θνητὰ add. ἤγουν a 5 διδασκαλίας a τὰς alt. om. Ca αὐτοδίδακται libri 7 τοῦ Πλάτωνος scripsi cf. vol. XXI 1 p. 206,32: τῷ πλάτωνι libri 8 ἐρριμένον libri 11 ἀλλ' om. E ταυτοδίδακτον a ἔχων a 12 λαβὼν a 15 καὶ om. a 19 καὶ prius om. a 22 εἰς τὸ om. Ca ἢ prius om. a 23 καὶ om. C τί (ante αἰσθ.) a 24 καὶ om. a an στῆναι? cf. p. 410,31 27. 28 δῆλον—αἰσθητική om. a 31 καὶ om. a 33 γὰρ a Arist. οὔτε πλεῖον om. τι a Arist. τῷ ὁρισμῷ om. a Arist.

ἐλλιπής ἐστιν ὁ ὁρισμός. ὁ γὰρ ὁρισμὸς ἐκ γένους καὶ διαφορῶν· εἰ γοῦν 94r
κατελείφθη τι μέρος τοῦ ὁρισμοῦ, ἢ γένος ἐστὶν ἢ διαφορά· τὸ ⟨δὲ⟩ γένος 25
οὐ κατελείφθη· πρῶτον γὰρ κεῖται ἐν τῷ ὁρισμῷ καὶ ταῖς διαφοραῖς συν-
είληπται· ἀλλ' οὐδὲ διαφορά ἐστι τὸ καταλειφθέν· πᾶσαι γὰρ αἱ δια-
5 φοραὶ ἔχονται, ἤγουν ἐλήφθησαν. οὐ γὰρ ἔτι ἐστὶ καταλειφθεῖσα ἡ
ὑστέρα διαφορά, οἷόν ἐστι τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· εἰ γὰρ τὸ
τελευταῖον, ἤγουν ἡ τελευταία αὕτη διαφορά, κατελείφθη, διέφερεν ἂν
τοῦ ὁριστοῦ τὸ ζῷον λογικὸν θνητὸν ἐν τῷ εἴδει, ἤγουν οὐκέτι ἐδήλου
μόνον τὸν ἄνθρωπον ἀλλὰ καὶ ἃς εἴπομεν φύσεις αὐτομαθεῖς. 30

10 p. 97b7 Ζητεῖν δὲ δεῖ ἐπιβλέποντα ἐπὶ τὰ ὅμοια.

Εἰπὼν ὡς δεῖ θηρᾶσθαι τοὺς ὁρισμοὺς τῶν τε εἰδικωτάτων εἰδῶν
καὶ τῶν γενῶν ἐξ ἀναλύσεως (αἱ γὰρ κοινότητες τῶν μερικῶν ὁρισμοί εἰσι
τῶν εἰδικωτάτων εἰδῶν, καὶ αἱ τῶν εἰδικωτάτων κοινότητες ὁρισμοὶ τῶν γενῶν),
ἔτι πραγματευόμενος τὸ τοῦ ὁρισμοῦ ἀνεπίληπτον, ἐπεὶ ὁ ὁρισμὸς ἐκ γένους καὶ
15 συστατικῶν διαφορῶν σύγκειται, τὸ δὲ γένος κοινὸν ἅτε ἐν πολλοῖς θεωρούμενον,
ἐπειδὴ καὶ αἱ ὁμώνυμοι φωναὶ δοκοῦσιν εἶναι κοιναὶ διὰ τὸ ἐπὶ πλειόνων λαμβά- 40
νεσθαι, ἵνα μή τις πλανηθεὶς λάβῃ τὴν ὁμώνυμον φωνὴν ὡς γένος ἐν τῷ
ὁρισμῷ, παραδίδωσι μέθοδον δι' ἧς ἂν ἔχοις γινώσκειν ποῖον κοινὸν ὡς
γένος ἐστὶ καὶ ποῖον ὡς ὁμώνυμος φωνή. οἷον εἰ τὸ ζῷον μέλλεις δεῖξαι
20 γένος ὄν, λάβε τοὺς μερικοὺς ἀνθρώπους, εἶτα τοὺς αὐτῶν ὁρισμούς, καὶ
ποίησον μίαν συστοιχίαν Σωκράτην, Πλάτωνα καὶ Ἀλκιβιάδην, καὶ ἴδε κατὰ
τί λέγονται οἱ αὐτοὶ τῷ εἴδει. καὶ εὑρήσεις πάντως, καθὸ ζῷα λογικὰ
θνητὰ καὶ τὰ ἑξῆς. λάβε πάλιν ἑτέραν συστοιχίαν μερικῶν ἵππων, οἷον 45
κατάγραψαι ξανθὸν καὶ ἑτέρους μερικοὺς ἵππους, καὶ ἴδε καὶ ταῦτα κατὰ
25 τί ταὐτὰ λέγονται, καθὸ δηλονότι ζῷα ἄλογα θνητὰ χρεμετιστικά. εἰ δὲ
βούλει, κατάγραψαι καὶ ἑτέραν συστοιχίαν μερικῶν τινων, ἤγουν βοῶν, καὶ
ἴδε εἰ κοινόν ἐστί τι ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τούτων. καὶ εἰ εὑρήσεις κοινότητά
τινα, ἔχεις τὸ ζητούμενον. εἰ δὲ οὐχ εὑρήσεις, ἀνάδραμε εἰς τὰ εἴδη τὰ
εἰδικώτατα, καὶ λάβε ἄνθρωπον, ἵππον καὶ βοῦν, εἶτα καὶ τοὺς ὁρισμοὺς
30 αὐτῶν. καὶ ἐπειδὴ κοινόν τι ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τούτων εὑρίσκεται, τὸ 'οὐσία 50
ἔμψυχος αἰσθητική' (φαμὲν γὰρ τὸν ἄνθρωπον οὐσίαν ἔμψυχον αἰσθητικὴν
νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικήν, ὡς τὸν ἵππον οὐσίαν ἔμψυχον αἰσθητικὴν
χρεμετιστικήν· ἐπὶ δὲ τοῦ βοὸς ἔχομεν τὸ μυκητικόν), τὸ δὲ κοινὸν τοῦτο
οὐκ ὄνομά ἐστι μόνον ἀλλὰ πρᾶγμα σημαῖνον καὶ οὐσίαν, ἤγουν τὸ ζῷον,
35 λοιπὸν ἄρα τὸ ζῷον οὐκ ἔστιν ὁμώνυμος φωνὴ ἀλλὰ γένος. ἐπεὶ δὲ καὶ
ἡ μεγαλοψυχία κοινόν τι ἐστι καὶ ἐν πολλοῖς θεωρούμενον, εὑρήσεις αὐτὴν

2 δὲ addidi 3 καὶ CEF: ἐν a 5 ἤχοντο a: εἴχοντο b ἔτι om. a
7 φθορὰ a 13 fort. αἱ τῶν ⟨εἰδῶν τῶν⟩ ante ὁρισμοὶ add. ὁ (sic) a
16 ὁμώνυμαι libri 18 ἔχῃς a ante ποῖον add. τὸ a 19. 20 ἐστὶ — γένος
om. a 24 καὶ tert. om. a 25 ἄλογα om. a 27 τι CEF: τὸ a
28 τινι F 32 νοῦ — δεκτικὴν CEF: λογικὴν a ὡς τὸν CEF: τὸν δ' a
33 μυκιστικὸν a 34 ἤγουν CEF: καὶ a 35 καὶ om. a

μὴ γένος οὖσαν ἀλλ' ὁμώνυμον φωνὴν διὰ τῆς δηλωθείσης | μεθόδου. 94v
λάβε γάρ τινας μερικοὺς ἐν οἷς ἡ μεγαλοψυχία ἐμφαίνεται, οἷον Ἀχιλλέα, Αἴαντα καὶ Ἀλκιβιάδην, καὶ ἴδε κατὰ τί λέγονται οὗτοι μεγαλόψυχοι, διὰ τὸ μὴ ἀνέχεσθαι ὑβριζόμενοι. εἶτα λάβε καὶ ἑτέραν συστοιχίαν μερικῶν
5 μεγαλοψύχων, οἵτινες οἱ αὐτοὶ μέν εἰσι πρὸς ἀλλήλους καθὸ μεγαλόψυχοι (κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς μεγαλοψυχίας μεγαλόψυχοι οὗτοι), ἕτεροι δὲ Αἴαντος καὶ τῶν λοιπῶν. εἶτα ἴδε κατὰ τί λέγονται μεγαλόψυχοι, κατὰ 5 τὸ ἀδιαφόρως ἔχειν καὶ ἀπαθῶς περὶ τὰς εὐπραγίας καὶ δυσπραγίας τὰς ἐκ τῆς τύχης· οὔτε γὰρ εὐτυχοῦντες ἠλαζονεύοντο οὔτ' αὖθις ἐταπεινοῦντο
10 δυσπραγοῦντες, ἀλλ' οἱ αὐτοὶ ἔμενον. καὶ λάβε τοὺς δύο τούτους ὁρισμοὺς τῆς μεγαλοψυχίας. καὶ ἐπεὶ ἐν ἀμφοῖν τούτοιν οὐδεμία κοινότης ἐμφαίνεται, λοιπὸν ἄρα ἡ μεγαλοψυχία ἡ ἐν τούτοις κοινῶς θεωρουμένη ὁμώνυμος φωνή ἐστιν· εἰ γὰρ ἦν γένος, πάντως ἂν καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν 10 ἐκοινώνουν ἀλλήλοις κατά τινας κοινότητας. ἀλλὰ θεωρητέον καὶ τὸ κεί-
15 μενον. δεῖ δὲ ζητεῖν, εἰ τὸ ἐν τοῖς ὁρισμοῖς ὡς γένος λαμβανόμενον εἴτε ὁμώνυμος φωνή ἐστι εἴτε γένος, τὸν ὁριζόμενον λαβόντα πρῶτον μερικά τινα ὅμοια καὶ ἀδιάφορα κατ' εἶδος καὶ ἐπιβλέπειν κατὰ τί ἅπαντα ταῦτα τὰ μερικὰ ταὐτά εἰσι καὶ κοινωνοῦντα ἀλλήλοις· οἱ γὰρ μερικοὶ ἄνθρωποι ὅμοιοί εἰσι καὶ ἀδιάφοροι κατὰ τὸ εἶδος, ἤγουν καθὸ ἄνθρωποι. εἶτα
20 πάλιν λάβε ἕτερα μερικά, ἤγουν μερικοὺς ἵππους, οἵ εἰσι καὶ αὐτοὶ ὑπὸ 15 τὸ αὐτὸ γένος ὑφ' ὃ κἀκεῖνοι οἱ μερικοὶ ἀνήγοντο ἄνθρωποι. εἰσὶ δὲ οἱ ἵπποι ταυτοὶ ἑαυτοῖς κατὰ τὸ εἶδος καθὸ ἵπποι, ἕτεροι δὲ κατὰ τὸ εἶδος ἐκείνων τῶν μερικῶν ἀνθρώπων. ὅταν δὲ ἐπὶ τούτων, ἤγουν τῆς συστοιχίας τῶν ἀνθρώπων τῶν μερικῶν καὶ τῶν ἵππων, κοινόν τι ληφθῇ καὶ
25 εὑρεθῇ καθ' ὃ πάντα ταῦτα ταὐτά εἰσιν, ἔχεις τὸ ζητούμενον, ὅτι τὸ ἐν τούτοις κοινόν ἐστι γένος. εἰ δ' οὐκ ἐν τούτοις εὑρήσεις κοινόν τι, δεῖ σε βλέπειν ἐπὶ ἄλλα τινὰ εἰλημμένα, ἤγουν τὰ εἰδικώτατα εἴδη, ἤγουν ἄνθρω- 20 πον, ἵππον καὶ βοῦν, καὶ σκοπεῖν σε πάλιν εἰ ταὐτὸν καὶ κοινόν τί ἐστιν ἐν τούτοις. καὶ ἐὰν ἔλθῃς καὶ καταντήσῃς εἰς ἕνα λόγον, ὥσπερ ἐπὶ
30 τοῦ ἀνθρώπου, ἵππου καὶ βοὸς κατηντήσαμεν εἰς τὸ 'οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική', ἔστι τοῦτο ὁρισμὸς τοῦ πράγματος, ἤγουν τοῦ γένους. καὶ εὗρες λοιπὸν ἐκ τούτων ὡς γένος ἐστὶ τὸ ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ἀνθρώπου ληφθέν.

p. 97b13 Ἐὰν δὲ μὴ βαδίζῃ εἰς ἕνα.

35 Ἤγουν ἐὰν οὐ καταντήσωμεν εἰς ἕνα λόγον κοινόν, ὡς ἐφ' ὧν

---

5 οἱ om. a 8 διαφόρως a τὰς alt. om. a 9 τῆς om. EF 9. 10 δυσπραγοῦντες ἐλυποῦντο a 13 τὰ om. a 16 ἢ a τὸ a 16. 17 τινὰ μερικὰ ὅμοια πρῶτον E 17 ὅμοιαι καὶ ἀδιάφοραι a ἀδιάφορα κατ'] α κατ' in ras. E 18 τὰ om. a 19 εἰσι post ἀδιάφοροι colloc. E 21 ἀνάγοιντο C 22 ἕτεροι] ἕτ in ras. E 25 post ἔχεις add. καὶ a τὸ alt. CEF: καὶ a 26 κοινόν τι γένος ἐστίν a 29 καταντήσεις, om. καὶ a 30 καταντήσομεν a 35 μὴ καταντήσῃ μὲν a

θεωρεῖται ἡ μεγαλοψυχία, ἀλλ' εἰς δύο λόγους ἑτέρους πάντῃ ἀλλήλων ἢ 94v
εἰς πλείους, ἤγουν τρεῖς ἢ τέσσαρας, εἴ γε καὶ αἱ συστοιχίαι τῶν μερι- 35
κῶν τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρες ληφθεῖεν, δῆλον ὡς τὸ ζητούμενον εἰ γένος
ἐστὶν οὐκ ἔστιν ἕν τι, ἤγουν γένος, ἀλλὰ πλείω, ἤγουν ὁμώνυμος φωνὴ
5 διάφορα πράγματα σημαίνουσα· οἷον εἰ ζητοῦμεν τί ἐστι μεγαλοψυχία,
ἤγουν ὡς γένος ἐστὶν εἴτε ὁμώνυμος φωνή.

p. 97b 26 Ἀεὶ δ' ἐστὶ πᾶς ὅρος καθόλου.

Ἐπειδὴ ἔλεγεν ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα εὑρίσκεσθαι τοὺς ὁρισμοὺς τῶν
εἰδικωτάτων καθόλου ὄντων (αἱ γὰρ κοινότητες τῶν μερικῶν ὁρισμοὶ τῶν 40
10 καθόλου εἰσί) καὶ ἐκ τῶν εἰδικωτάτων εὑρίσκεσθαι τοὺς ὁρισμοὺς τῶν
γενῶν, ἴσως ἄν τις ὑπενόησεν εἶναι τῶν μερικῶν κυρίως τοὺς ὁρισμούς,
διὰ δὲ τὰ μερικὰ ἐφαρμόζειν καὶ τοῖς καθόλου. ἀναιρῶν οὖν τὴν ὑπό-
νοιαν ταύτην φησί· πᾶς ὁρισμὸς τῶν καθόλου ἐστὶ κυρίως. καὶ τοῦτο
δῆλον ἐκ τῶν τεχνῶν· ὁ γὰρ ἰατρὸς ὁριζόμενος τὸ ἐν ὀφθαλμῷ ὑγιεινὸν
15 οὐ τὸ ὂν ἐν τινὶ ὀφθαλμῷ ὑγιεινὸν ὁρίζεται ἀλλὰ παντὶ ὀφθαλμῷ
†τὸ ζῷον ἢ εἴδει ἀφορίσας, ἤγουν ἢ τὸ ὑγιεινὸν τοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ
ὀφθαλμοῦ. 45

Ῥᾷον δὲ τὸ καθ' ἕκαστον ὁρίσασθαι, ἤγουν τὸ τὸν ὁρισμὸν ἐκ-
λέγεσθαι ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα (καθ' ἕκαστα δὲ νόει ἢ τὰ μερικὰ ἢ τὰ
20 εἴδη τὰ εἰδικώτατα) παρὸ τὸ ἐκλέγειν τούτους ἀπὸ τῶν καθόλου. διὸ δεῖ
μεταβαίνειν καὶ μετάγειν τοὺς ὁρισμοὺς ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ
τὰ καθόλου· ῥᾳδιώτερον γὰρ τοῦτο. εἶτα λέγει καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐκ
τῶν καθ' ἕκαστα ἐκλεγόμεθα τοὺς ὁρισμούς, καὶ φησίν· ὁ ὁρισμὸς σαφὴς
ὀφείλει εἶναι· εἰ δὲ ὁμώνυμος λέξις κεῖται ἐν τῷ ὁρισμῷ, ἡ παροῦσα ὁμώ-
25 νυμος ἀσαφῆ ποιεῖ τὸν ὁρισμόν. καὶ ἐπεὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα ὁμωνυμία 50
οὐ παρεμπίπτει, οὐδ' ἔστι πλανηθῆναι ἐξ αὐτῶν· αἰσθητὰ γὰρ ὄντα καὶ
ταῖς αἰσθήσεσιν ἡμῶν ἐμπίπτοντα ἐναργεῖς ποιοῦσι τὰς διαφορὰς τῶν ὁρω-
μένων φύσεων. ἐν δὲ τοῖς καθόλου παρενοχλεῖ ἀεὶ ἡ ὁμωνυμία καὶ ἀμ-
φιβολίαν ἐν ἡμῖν εἰσάγει καὶ ἀσάφειαν, εἴτε τόδε τι σημαίνει ἥδε ἡ λέξις
30 εἴτε καὶ μή. τὰ γὰρ καθόλου διανοητά· ἐν δὲ τοῖς διανοητοῖς οὐ κατ'
αἴσθησιν ἐνεργοῦμεν ἀλλὰ κατὰ διάνοιαν ἢ κατὰ δόξαν. καὶ διὰ τὸ μὴ |
παρεμπίπτειν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τὴν ὁμωνυμίαν, διὰ τοῦτο ἐπισυνάγεται 95r
ὁ ὁρισμὸς ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα, ἃ καὶ ἐκάλεσεν ἀδιάφορα ὡς μὴ διαφέ-
ροντα κατὰ τὸ εἶδος.

2 ante τρεῖς et ante τέσσαρας add. εἰς a 3 καὶ om. E εἰ] εἰς a
4 πλείων a 7 αἰεὶ EF 15 οὐ—ὑγιεινὸν om. a ἀλλὰ bis (in fine et initio vs.) C: fort. ἀλλ' ἢ 16 τὸ ζῷον CEF: τὸ ὑγιεινὸν a: fort. ⟨ἤγουν τῷ ὀφθαλμῷ⟩ τοῦ ζῴου 18 τὸ alt. om. a 20 παρὰ a τοῦτο a: fort. τοῦτον
24 post δὲ add. ὡς C 24. 25 immo ὁμωνυμία 27 ἐμπίπτοντα ἡμῶν EF
28 δὲ superscr. E1 31 καὶ om. a 32 ἐπεισάγεται a

p. 97b31 Ὥσπερ δὲ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι δεῖ. 95r

Ἕτερον θεώρημα ἐξεχόμενον τοῦ πρώτου θεωρήματος. ὥσπερ γάρ, φησίν, ἐν ταῖς ἀποδείξεσι παρακολουθεῖ ὁ συλλογισμός (γένος γὰρ αὐτῶν ὁ συλλογισμός· τὰ δὲ γένη ἕπονται τοῖς εἴδεσιν), ὥσπερ οὖν οὐ δυνατὸν ἀπόδειξιν γενέσθαι χωρὶς συλλογισμοῦ, οὕτως οὐδ' ὁρισμὸν δυνατὸν γενέσθαι ἄνευ τοῦ σαφοῦς· ἕπεται γὰρ ἡ σαφήνεια τοῖς ὁρισμοῖς. εἰ γοῦν ὁ σκοπὸς τοῦ ὁρισμοῦ ἐστι τὸ παραστῆσαι τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος, εἰ ἀσαφής ἐστι, πῶς δηλώσει τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος;

p. 97b33 Τοῦτο δ' ἔσται. 10

Ἤγουν τὸ εἶναι σαφῆ τὸν ὁρισμόν, εἰ ἐπισυνάγεις αὐτὸν οὐχὶ ἀπὸ τῶν καθόλου ἀλλ' ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα.

Διὰ τῶν καθ' ἕκαστα εἰρημένων, ἤγουν ἐκ τοῦ ὁρίσασθαι ἓν καθ' ἕκαστον τῶν μερικῶν, εἶτα λαβεῖν τὴν κοινωνίαν καθ' ἣν κοινωνοῦσι ταῦτα· αὕτη γὰρ ἡ κοινωνία ἐστὶν ὁρισμὸς τῶν καθόλου. οἷον εἰ πρόκειται ὁρίσασθαι τὸ ὅμοιον, ἐπεὶ τοῦ ὁμοίου γένος ἐστὶν ἡ ποιότης, μὴ σπούδαζε ἐκ τῶν καθόλου, ἤγουν τῆς ποιότητος, εὑρεῖν τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁμοίου, ἀλλὰ λάμβανε ἰδίᾳ καὶ ἰδίᾳ τὰ ἐν ἑκάστῳ γένει θεωρούμενα εἴδη. καὶ τοῦτο μὲν λέγει οὗτος καθόλου. ἐγὼ δὲ σαφὲς ποιῶν τὸ λεγόμενον ἔλαβον ἓν γένος τὸ ὅμοιον, καὶ ἐπ' αὐτοῦ γυμνάζω τὸν λόγον. εἶτα δεῖ σε ὁρίσασθαι ἕκαστον εἶδος ὑπὸ τὸ ὅμοιον ἀναγόμενον. καὶ εἰ μὲν εὕρῃς ἐν τοῖς ὁρισμοῖς αὐτῶν κοινόν τι, τοῦτό ἐστιν ὁρισμὸς τοῦ ὁμοίου, ὃ ὡς γένος διαιρεῖται εἰς τὰ ἐν χρώμασιν ὅμοια καὶ εἰς τὰ ἐν σχήμασιν. ὅμοια γοῦν εἰσιν ἐν χρώμασι τὰ τοῦ αὐτοῦ κατ' εἶδος μετέχοντα χρώματος, ὡς ἂν τις εἴπῃ τὴν χιόνα καὶ τὸ ψιμμίθιον καὶ τὸ γάλα. ὅμοια λευκά. ὅμοια δέ εἰσι ἐν σχήμασι τὰ τοῦ αὐτοῦ κατ' εἶδος μετέχοντα σχήματος, οἷον εἰ καταγράψεις τρία τρίγωνα· ταῦτα γὰρ ὅμοιά εἰσιν ὡς ὑπὸ τὸ καθόλου τρίγωνον ἀναγόμενα. ἐν γοῦν ἀμφοῖν τούτοιν τοῖν ὁρισμοῖν κοινὸν εὑρίσκεται τὸ τοῦ αὐτοῦ κατ' εἶδος μετέχειν, ὅ ἐστιν ὁρισμὸς τοῦ γένους, τοῦ ὁμοίου δηλονότι.

p. 97b35 Καὶ ὀξὺ τὸ ἐν φωνῇ. 25

Τὸ ὀξὺ παράδειγμά ἐστι τῆς ὁμωνύμου φωνῆς. ἔστι γοῦν τὸ ὀξὺ κοινόν τι διαιρούμενον ὡς ὁμώνυμος φωνὴ εἰς τὸ ὀξὺ τὸ ἐν τῇ φωνῇ καὶ εἰς τὸ ὀξὺ τὸ ἐν τοῖς χυμοῖς. ὁρίσαιτο δ' ἄν τις τὸ μὲν ἐν τῇ φωνῇ ὀξὺ οὕτως 'ᾧ τὸ ἐν τῇ φωνῇ βαρὺ ἀντίκειται'· τὸ δὲ ἐν τοῖς χυμοῖς

2 τοῦ ἑτέρου a 3 ἐν deleverim 7 ὁριστοῦ a 10 εἰ om. a 12 διὰ CEF: ἐκ a post διὰ add. δὲ C 14 εἰ om. a 15 γένους a μὴ CEF: καὶ a 20 ἀγόμενον a εὕροις E 21 ἐστιν om. C 23 εἰσι τὰ ἐν a 24 εἴποι E ψιμμύθιον a 26 post τρίγωνα add. σχήματα E ὡς om. a 30 lemma a: om. CEF 32. 33 τῇ — τὸ ἐν om. a 34 ὀξὺ — φωνῇ om. a

ὀξὺ οὕτως 'ᾧ ἀντίκειται ὁ ἀμβλὺς χυμός'. ὀξὺν χυμὸν λέγομεν τὸν θᾶτ- 95r
τον ἀναδιδόμενον καὶ ἀλλοιούμενον καὶ πεττόμενον, ἀμβλὺν δὲ τὸν βραδέως
ἀναδιδόμενον καὶ ἀλλοιούμενον. ἐπεὶ γοῦν ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις ὁρισμοῖς
τῶν εἰδῶν τοῦ ὀξέος κοινόν τι οὐχ εὕρηται, ὁμώνυμος φωνή ἐστι τὸ ὀξύ. 30
5 οὕτω δεῖ εὑρίσκειν τοὺς ὁρισμοὺς ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ βαδίζειν καὶ
ἀνάγειν αὐτὰ ἐπὶ τὸ κοινόν, ἤγουν τὸ καθόλου.

p. 97b36 Καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ κοινὸν βαδίζειν.

Οὕτω δὲ βαδιστέον τὸν ὁριζόμενον ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὸ
κοινὸν εὐλαβούμενον, μή πως ἐντύχῃ ὁμωνυμίᾳ ἐκ τῶν καθόλου πει-
10 ρώμενος εὑρίσκειν τοὺς ὁρισμούς· ἐν τοῖς καθόλου γάρ, ὡς εἴπομεν, ἡ
ὁμωνυμία λανθάνει παρεμπίπτουσα. 35

p. 97b37 Εἰ δὲ μὴ διαλέγεσθαι δεῖ μεταφοραῖς.

Μεταφορικαὶ λέξεις λέγονται αἱ τροπαί, αἳ κυρίως μὲν τόδε σημαί-
νουσι, μεταφέρονται δὲ παρ' ἡμῶν ἐπὶ ἕτερόν τι σημαινόμενον, οἷον τὸ
15 μένανδρος καὶ σκέπαρνον. εἰσὶ δὲ καί τινες λέξεις καθ' ὁμοιότητα καὶ 40
ἀναλογίαν λεγόμεναι· οἷον οἱ πόδες τῆς κλίνης ὁμοιότητα καὶ ἀναλογίαν
ἔχουσι πρὸς τοὺς πόδας τῶν ζῴων· ὡς γὰρ ἐν τοῖς ζῴοις τὸ ἄνω μέρος
τοῦ σώματος ὑπερείδεται καὶ ἀνέχεται ὑπὸ τῶν ποδῶν, οὕτω καὶ ἡ κλίνη
ἀνέχεται ὑπὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς. ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν τὰς λέξεις τὰς καθ'
20 ὁμωνυμίαν καὶ ἀναλογίαν ἐκφερομένας εἶπεν ὅσα λέγεται μεταφοραῖς.
ἐπεὶ γοῦν αἱ μεταφορικαὶ λέξεις, ἤγουν αἱ τροπαὶ καὶ αἱ καθ' ὁμοιότητα,
ἀσάφειαν ἐμποιοῦσιν, ἀνάγκην ἔχει ὁ ὁριζόμενος μὴ χρᾶσθαι τοιαύταις
λέξεσιν. εἰ γὰρ ἐν ταῖς διαλέξεσιν ὁ προσδιαλεγόμενος οὐ χρᾶται τοιαύταις 45
λέξεσι, πολλῷ μᾶλλον ὁ ὁριζόμενος ταύταις οὐ χρήσεται. ἔστι γὰρ ἀνάγκη
25 ποτὲ καὶ τὸν προσδιαλεγόμενον μεταφοραῖς χρήσασθαι, ὅτε ἡττᾶται· τότε
γὰρ εἰ τοιαύταις λέξεσι χρᾶται, οὐ κακίζεται. σπουδάζων γὰρ νικῆσαι διὰ
τῶν τοιούτων λόγων σπεύδει συγχέαι τὴν διάλεξιν καὶ ἀσαφῆ ἐργάζεσθαι·
ἔνθα γὰρ μάχη, ἐκεῖ καὶ ἧττα καὶ νίκη. ὁ δὲ ὁριζόμενος, ἐπεὶ οὐκ ἐρίζει
οὐδὲ πρὸς νίκην ἀφορᾷ ἀλλὰ σπουδάζει γνώριμον ποιῆσαι τὸ ὁριστόν,
30 οὐδὲ ἀνάγκην ἔχει τοιαύταις λέξεσι χρᾶσθαι, ἵνα μὴ ἀσάφειαν μᾶλλον
ἐμποιήσῃ. 50

---

1 ᾧ CEF: ὡς a fort. ὀξὺν ⟨γὰρ⟩ 2 δὲ om. C 4 ὀξέως a 7 lemma a: om. CEF 9 εἰ τύχοι a 9. 10 πειρώμενος, sed ante ἐκ a: πειρωμένη CEF 10 εἴπομεν] p. 414, 28sq. ἡ om. Ca 11 λαμβάνει a 12 lemma a: om. CEF 16 λεγόμεναι — ἀναλογίαν om. a 17 τοῦ ζῴου a τὸ ἄνω CEF: τῷ ἀνθρώπῳ a 20 ἀναφερομένας a μεταφοραῖς om. a 21 καθομοιότητες a 24 χράσεται a an δὲ? 25 χρῆσθαι EFa εἴτε a 25. 26 τότε — χρᾶται om. a 29 ante γνώριμον add. μᾶλλον Ca

p.98a 1 Πρὸς δὲ τὸ ἔχειν τὰ προβλήματα λέγειν δεῖ. |

Ἕτερον θεώρημα, ἐν ᾧ παραδίδωσι πόθεν μέλλεις εὑρίσκειν τὰ μέσα 95v
καὶ τὰ αἴτια τῶν προκειμένων προβλημάτων εἰς ἀπόδειξιν. τὸ δὲ λέγειν 5
ἀντὶ τοῦ ἐκλέγειν καὶ συνάγειν ἐκληπτέον. πρὸς δὲ τὸ ἔχειν τὰ αἴτια,
5 ἤγουν τοὺς μέσους δι' ὧν ἀποδεικνύονται τὰ προβλήματα, δεῖ ἐκλέγειν
ταῦτα ἀπὸ τῶν ἀνατομῶν καὶ τῶν διαιρέσεων. εἰ μὲν γὰρ τὸ αἴτιόν ἐστι
φανερόν, δεῖ ἐκλέγειν τοῦτο ἐκ τῶν διαιρέσεων· εἰ δὲ κεκρύφαται τὰ αἴτια,
δεῖ ἐκλέγειν ταῦτα ἀπὸ τῶν ἀνατομῶν. καὶ γὰρ ἀνατομῆς γενομένης ἐν
ἀνθρώποις εὑρίσκεις τὸ ἐν αὐτοῖς χολῶδες πάνυ ὀλίγον συγκρινόμενον πρὸς
10 τοὺς ἄλλους χυμούς, αἷμα δηλονότι, φλέγμα καὶ ξανθὴν χολήν. εἰ δὲ
ἀνατέμῃς βοῦν, εὑρήσεις αὐτὸν τέσσαρας κοιλίας ἔχοντα, πρώτην μὲν τὸν 10
λεγόμενον στόμαχον, εἰς ὃν πρώτως τὰ βρώματα φέρεται· μετ' αὐτὴν
ἐστιν ὁ ἐχῖνος, εἰς ὃν φερόμενα κατέχεται· τρίτη δὲ ἡ λεγομένη ἤνυστρον
ὡς ἀνύουσα καὶ συμπέττουσα τὰ βρώματα· τετάρτη δέ ἐστι τὸ κύτος
15 αὐτῆς, καθ' ὃ καὶ χιλοποιοῦνται. τέτταρας δὲ κοιλίας ἀκούων τέτταρα
κοιλώματα νόει καὶ ὑποδοχὰς τῶν βρωμάτων ἐν ὅλῳ τῷ σώματι τῆς κοι-
λίας θεωρούμενα.

p. 98a 2 Οὕτω δ' ἐκλέγειν ὑποθέμενον.

Εἰ πρόκειται πρόβλημα διὰ τί ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἢ κινεῖται ἢ 15
20 ὁ ἵππος ἢ ὁ βοῦς ἢ ἄλλο τι εἶδος, δεῖ σε ὑποθεῖναι καὶ λαβεῖν τὸ κοινὸν
γένος αὐτῶν, ἤγουν τὸ ζῷον, εἴ γε ἐπὶ τοῦ προβλήματος τὰ τεθεωρη-
μένα καὶ ὑποκείμενα ἐν αὐτῷ ζῷά εἰσιν. εἶτα ἐκ τῆς διαιρέσεως εὑρὲ
ποῖα ἕπεται τῷ ζῴῳ λέγων· τὸ ζῷον οὐσία, πᾶσα οὐσία ἢ ἔμψυχος ἢ
ἄψυχος, τὸ δὲ ζῷον ἔμψυχον· καὶ πάλιν τὸ ἔμψυχον ἢ αἰσθητικὸν ἢ
25 ἀναίσθητον, τὸ δὲ ζῷον αἰσθητικόν· καὶ πάλιν τὸ αἰσθητικὸν ἢ κινεῖται
κατὰ τόπον ἢ ἀκίνητόν ἐστιν, ὡς τὰ ὄστρεα. ἐπεὶ γοῦν ταῦτα ἕπονται
τῷ ζῴῳ, δείξεις ὅτι τὸ αἰσθάνεσθαι καὶ τὸ κινεῖσθαι ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ 20
καὶ τοῖς λοιποῖς διὰ μέσου τοῦ ζῴου. ληφθέντων δὲ τούτων, τῶν ἑπο-
μένων τῷ ζῴῳ, πάλιν ἐπὶ τῶν λοιπῶν τὸ αὐτὸ ποιητέον, καὶ ἐκλεκτέον
30 ἐκ τῆς διαιρέσεως τὰ ἑπόμενα τῷ πρώτῳ, ἤγουν τῷ προσεχῶς ὑποκει-
μένῳ τῷ ζῴῳ. οἷόν ἐστιν ὁ ὄρνις, ὃ εἶδος μέν ἐστι τοῦ πτηνοῦ ζῴου,
γένος δὲ τῶν εἰδικωτάτων εἰδῶν αὐτοῦ, ἤγουν κόρακος, ἱέρακος καὶ τῶν

---

1 λέγειν EF Arist.: ἐκλέγειν Ca (u f, corr. BDc) 2 εὑρεῖν a 6. 7 εἰ μὲν — διαιρέσεων om. a 7 κεκρύφατε a 8 ἐν om. a 11 ἀνατέμοις E: ἀνατέμεις a πρῶτον a 12 ὃν a: ἣν CEF πρότερον a φέρονται CFa αὐτόν a 13 ὃν a: ἣν CEF κατέχονται a 14 συμπέσουσα a 15 καθ' — χιλοποιοῦνται mrg. E 18 lemma om. EFa 19 ἢ κινεῖται post 20 βοῦς colloc. a 21 εἴτε ἀπὸ a 22 ὑποκείμενα om. a εἴτε a 23 ἢ prius om. a 24 ἔμψυχον alt. CEF: ζῷον a 26 ἢ — ὄστρεα bis E ἀκίνητόν ἐστιν a: ἀκίνητά εἰσιν CEF post ὡς add. τὰ φυτὰ CFF: om. a 30. 31 τὰ — ὑποκείμενα a

λοιπῶν. εἰ γοῦν πρόκειται πρόβλημα διὰ τί ὁ ἀετὸς σχιζόπτερον ἢ ὁ 95v κόραξ, λάβε τὸ γένος αὐτῶν, τὸν ὄρνιν· εἶτα ἴδε τὰ ἑπόμενα τῷ ὄρνιθι 25 ἐκ τῆς διαιρέσεως καὶ εἰπέ· ὁ ὄρνις πτηνὸν ζῷόν ἐστι, τὸ δὲ πτηνὸν ζῷον ἢ ὁλόπτερον ἢ σχιζόπτερον. εὗρες οὖν ἐκ τῆς διαιρέσεως τὸ σχιζόπτερον 5 ἑπόμενον τῷ ὄρνιθι, καὶ συλλόγισαι οὕτως· ὁ ἀετὸς ὄρνις ἐστί· τῷ δὲ ὄρνιθι ὑπάρχει τὸ σχιζόπτερον· ὁ ἀετὸς ἄρα σχιζόπτερον. οὕτως οὖν ἀεὶ εὑρίσκοις τὰ αἴτια ἐν τῷ λαμβάνειν τὰ ἐγγύτατα, ἤγουν τὰ προσεχῆ εἴδη τῷ γένει, ὡς ἐπὶ τοῦ ὄρνιθος παραδεδειγμάτισται. οὕτω γοῦν ποιοῦντες 30 ἕξομεν λέγειν καὶ ἐκλέγειν τὰ αἴτια καὶ τὰ μέσα, δι' ἃ τὰ ἑπόμενα 10 τοῖς ὑπὸ τὸ κοινόν, ἤγουν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ τοῖς ἀναγομένοις ὑπὸ τὸ κοινόν, ἤγουν τὸ ζῷον, ἀποδείκνυνται.

Τὸ Α ληπτέον μέσον ὅρον, ὅ ἐστι ζῷον, τὸ δὲ Β μείζονα, ἐν ᾧ καταγράφονται τὰ ἑπόμενα, ἤγουν τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ τὸ κινεῖσθαι, τὸ δὲ Γ καὶ τὸ Δ καὶ τὸ Ε ἐλάττονας ὅρους, ἐν οἷς καταγράφονται τὰ εἴδη, ἤγουν 15 ἄνθρωπος ἢ ἵππος ἢ βοῦς.

p. 98a13 Νῦν μὲν οὖν κατὰ τὰ παραδεδομένα κοινὰ ὀνόματα.

Ἐπειδὴ τῶν γενῶν τὰ μὲν ὀνόματα ἔσχον ἀπὸ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, τὰ δὲ παρ' ἐκείνων οὐκ ὠνοματοθετήθησαν, δεῖ ἡμᾶς ὀνοματοθετεῖν αὐτὰ καὶ χρᾶσθαι τῇ αὐτῇ μεθόδῳ εἰς εὕρεσιν τῶν ἑπομένων αὐτοῖς, τοῖς 20 παρ' ἡμῶν ὀνοματοθετηθεῖσιν, ᾗ καὶ ἐπὶ τῶν ὠνομασμένων γενῶν χρώμεθα. ἢ καὶ οὕτως· ἐπειδὴ τὰ γένη ἢ ὠνομασμένα εἰσίν, ὡς τὰ δι' ἑνὸς ὀνόματος δηλούμενα, ἢ ἀνώνυμα, ὡς τὰ διὰ λόγου δηλούμενα καὶ οὐ δι' 45 ὀνόματος, οἷον τὸ κέρατα ἔχειν γένος ἀνώνυμόν ἐστιν, δεῖ γοῦν, φησί, καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων γενῶν τὰ ἑπόμενα αὐτοῖς λαμβάνειν οὕτως ὡς καὶ ἐπὶ 25 τῶν ὠνομασμένων γενῶν.

p. 98a17 Τὸ ἔχειν ἐχῖνον.

Εἰ προτεθῇ πρόβλημα διὰ τί ὁ βοῦς ἐχῖνον ἔχει ἢ ἀμφώδουν οὐκ ἔστι, δεῖ σε λαβεῖν τὸ γένος, οἰκειότερον δὲ εἰπεῖν πάθος τι, τὸ κέρατα ἔχειν. εἶτα σκόπει τίσιν ἕπεται τοῦτο, ἤγουν βοΐ, αἰξί, προβάτοις καὶ ἑτέ-30 ροις τοιούτοις. εἶτα σκόπει τὰ ἑπόμενα τοῖς κέρατα ἔχουσι, καὶ ἔστι τὸ μὴ ἀμφώδουν, τὸ ἔχειν ἐχῖνον· ταῦτα δὲ γνοίης ἐκ τῶν ἀνατο- 50 μῶν. καὶ οὕτως λάβε μέσον ὅρον τὸ κέρατα ἔχειν καὶ συλλόγισαι· ὁ βοῦς κέρατα ἔχει, τὸ ἔχον κέρατα ἐχῖνον ἔχει, ὁ βοῦς ἄρα ἐχῖνον ἔχει.

Ἔτι δ' ἄλλος τρόπος ἐστὶ κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκλέγειν τὰ ἑπό-

7 εὑρίσκεις Ea, at cf. vs. 31 παραλαμβάνειν a 8 γένη sic E 9 δι' ἃ scripsi: διὸ libri 11 ἀποδείκνυται a 13 ἤγουν — κινεῖσθαι om. a τὰ δὲ a 13. 14 γ̄ καὶ τὸ δ̄ καὶ τὸ ε̄ scripsi: γ̄ ἢ τὸ δ̄ ἢ τὸ ε̄ CEF: δ̄. ε̄. γ̄ a 14 ἐλάττονα, ὅρους—εἴδη om. a οἷς scripsi: ᾧ CEF 17 Ἐπεὶ δὲ τῶν a 18 post δεῖ add. δὲ a 19 εἰς εὕρεσιν om. a 20 ὀνοματοθετεῖσιν libri 26 lemma om. EFa 27 ἀμφόδουν itemque vs. 31 a 32 ἔχουσιν a

μενα τοῖς εἴδεσιν. ⟨οἷον⟩ ὅταν ὦσι διάφορά τινα, ὡς τὸ σήπιον καὶ ἡ ἄκανθα καὶ τὸ ὀστοῦν, τὴν αὐτὴν χρείαν ἀποπληροῦντα ἐν τοῖς ζῴοις, ἐπεὶ οὐκ ἔστι δυνατὸν δι' ἑνὸς ὀνόματος ταῦτα δηλῶσαι, ἀνάγομεν ταῦτα ὑπὸ τὸ ἀνάλογον· καὶ ἔστι τοῦτο ὡς κοινὸν ὄνομα δη|λωτικὸν τούτων ἁπάντων. καὶ εἰ 96r
5 προτεθῇ πρόβλημα διὰ τί ἡ σὰρξ τῆς σηπίας ἐρείδεται, καὶ τί τὸ αἴτιον τὸ ταύτην ὑποστηρίζον ὑγρὰν οὖσαν καὶ μαλακήν, λάβε μέσον τὸ ἀνάλογον τῷ σηπίῳ, καὶ εἰπέ· ὃν λόγον ἔχει τὸ ὀστοῦν πρὸς τὴν σάρκα τοῦ ἀνθρώπου (ὑπερειστικὸν γάρ ἐστιν αὐτῆς μαλακῆς οὔσης) καὶ ἡ ἄκανθα πρὸς τὴν τῶν ἰχθύων (ὑπερείδει γὰρ ταύτην), οὕτω καὶ τὸ σήπιον ὑπερείδει
10 τὴν σάρκα τῆς σηπίας κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. 5

Ἔτι δ' ἄλλος τρόπος ἐστὶ κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκλέγειν τὰ ἑπόμενα τοῖς εἴδεσι. λαβόντες γὰρ μέσον ὅρον τὸ ἀνάλογον ἀποδείξομεν τὰ ἑπόμενα τοῖς εἴδεσιν ἐν οἷς θεωρεῖται τὸ ἀνάλογον, ἀνθρώπῳ, ἰχθύϊ καὶ σηπίᾳ· οὐ γὰρ ἔστιν εὑρεῖν ὄνομα ἓν δηλωτικὸν τῆς ἀκάνθης καὶ τῶν
15 λοιπῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὡς κοινὸν ὄνομα αὐτῶν τιθέαμεν τὸ ἀνάλογον.

Ἔσται δ' ἑπόμενα καὶ τούτοις, ἤγουν ἔστι δὲ ἑπόμενα εὑρεῖν καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις, ἤγουν τῷ σηπίῳ, τῇ ἀκάνθῃ καὶ τῷ ὀστῷ, ἐκ τῆς 10 τοιαύτης φύσεως, ἤγουν τῆς ἀναλογίας, τοῦ ὑπερείδειν τὴν σάρκα, ὥσπερ φύσεώς τινος· ὡς γὰρ τοῖς κερατοφόροις ὡς φύσις τίς ἐστι κοινὴ τὸ
20 κέρατα ἔχειν, οὕτω καὶ τὸ ἀνάλογον δοκεῖ οἷον φύσις τις εἶναι δηλωτικὴ τοῦ σηπίου καὶ τῶν λοιπῶν.

p. 98a24 Τὰ δ' αὐτὰ προβλήματά ἐστι τὰ μὲν τῷ τὸ αὐτὸ μέσον ἔχειν.

Ἐπειδὴ τῶν προβλημάτων τὰ μέν εἰσιν ἕτερα τὰ δὲ ταὐτά, τὰ μὲν
25 ὄντα ἕτερα ὡς δῆλα παρῆκεν. ἕτερα γὰρ προβλήματά εἰσιν ὧν καὶ τὰ ὑποκείμενα καὶ τὰ κατηγορούμενα καὶ τὰ μέσα, ἤγουν τὰ αἴτια, εἰσὶν ἕτερα· 20 οἷον τοῦ μὲν 'διὰ τί ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται;' μέσον καὶ αἴτιόν ἐστι τὸ ζῷον· τοῦ δὲ 'διὰ τί ὁ ἰχθὺς οὐκ ἀναπνεῖ;' μέσον καὶ αἴτιόν ἐστι τὸ μὴ πνεύμονα ἔχειν. ταὐτὰ δὲ προβλήματα λέγεται ὧν τὸ μέσον ταὐτόν ἐστι,
30 κἂν κατὰ τὰ ὑποκείμενα καὶ κατηγορούμενά εἰσιν ἕτερα· οἷον διὰ τί ἐν χειμῶνι ῥᾷον πέττομεν; καὶ διὰ τί κοιμώμενοι πυκνὸν ἀναπνέομεν; καὶ διὰ τί τὰ φρέατα ἐν χειμῶνι θερμά εἰσιν, ἤγουν τὰ ὕδατα τὰ ἐν τοῖς φρέασι; ταῦτα γὰρ τὰ τρία προβλήματα κἂν ἕτερά εἰσι κατὰ τὰ ὑποκεί- 25 μενα καὶ κατηγορούμενα, ἀλλ' οὖν τὸ αἴτιον αὐτῶν πάντων ἕν ἐστι κατ' εἶδος·
35 ἔστι δὲ ἡ ἀντιπερίστασις καὶ συστολὴ τοῦ θερμοῦ. πέττομεν γὰρ ῥᾷον

---

1 οἷον addidi εἰσὶ CFa 4 εἰ om. a 7 τῷ σηπίῳ scripsi: τὸ σήπιον CEF: τῇ σηπίᾳ a 12. 13 τοῖς εἴδεσι τὰ ἑπόμενα ἀποδείξομεν, οἷς a 14 εὑρεῖν CEF: ὡς a ἓν ὄνομα C: ὄνομα a post ἓν del. ὄνομα F post δηλωτικὸν add. καὶ C 16 ἔσται CEF (D M d n): ἔστι a Arist. post τούτοις add. ὥσπερ μιᾶς τινος φύσεως a δὲ CEF: καὶ a 17 τῇ σηπίᾳ CFa 21 καὶ CEF: ἢ a 22 δ' a Arist.: om. CEF 26 τὰ primum om. CF 30 post κἂν add. καὶ CFa κατὰ in ras. E κατηγορούμενα—ὑποκείμενα a ὦσιν a 35 post δὲ add. καὶ a

ἐν χειμῶνι διὰ τὸ πυκνοῦσθαι τοὺς ἐν τοῖς σώμασι πόρους ὑπὸ τῆς τοῦ 96r
περιέχοντος, ἤγουν τοῦ ἀέρος, ψυχρότητος· πυκνωθέντων δὲ τῶν πόρων
συστέλλεται ἐντὸς τὸ ἐν ἡμῖν ἔμφυτον θερμὸν καὶ εἰς βάθος διεισδύνει τῶν
τοῦ σώματος στερεῶν, καὶ ἐπεὶ ἐκτὸς οὐκ ἔστι διαχεόμενον διὰ τῶν τοῦ
5 σώματος πόρων, πολλαπλασιάζεται ἐντὸς καὶ πλεῖστον γίνεται· πολὺ δὲ ὂν 30
ῥᾷον δύναται καὶ τὰ βρώματα κατεργάζεσθαι καὶ πέττειν. ὡσαύτως καὶ
τὰ ἐν τοῖς φρέασιν ὕδατα θερμά ἐστιν ἐν χειμῶνι διὰ τὸ ἀντιπεριίστασθαι
καὶ συστέλλεσθαι καὶ εἰς τοὺς κευθμῶνας τῆς γῆς διεισδύνειν τὸ θερμὸν
διὰ τὴν τοῦ ἀέρος ψυχρότητα. πυκνὸν δὲ ἀναπνέομεν κοιμώμενοι διὰ τὸ
10 τὸ ζῷον χρῄζειν τῆς εἰσπνοῆς τῆς ἐκ τοῦ ἀέρος διὰ κατάψυξιν τοῦ ἐν τῇ
καρδίᾳ ἐμφύτου θερμοῦ, ἵνα μὴ μένον ἄκρατον τὸ θερμὸν καταφλέξῃ τὸ
ζῷον. ἐπεὶ γοῦν ὁ ὕπνος γίνεται διὰ τὸ ἐπιπωματίζεσθαι τὴν καρδίαν διὰ 35
τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς κατερχομένων παχέων ἀτμῶν, ἡ δὲ ἐπιπωμάτισις τῆς
καρδίας ἡ ἐξ αὐτῶν γινομένη συστέλλει ἐν αὐτῇ τὸ θερμὸν καὶ οὐκ ἐᾷ
15 ἄνω φέρεσθαι, συστελλόμενον δὲ τὸ θερμὸν πολλαπλασιάζεται καὶ δραστι-
κώτερον γίνεται, ἵνα μὴ ἐκφλογωθῇ τὰ τοῦ ζῴου ἐντὸς ὑπὸ τῆς τοῦ θερμοῦ
καυστικῆς δυνάμεως, τούτου χάριν πυκνὰ τὸν ἐκτὸς ἀέρα εἰσπνέομεν ἐν
τῷ τοῦ ὕπνου καιρῷ, ἵνα διὰ τῆς ψυχρότητος κολασθῇ τὸ καυστικὸν τοῦ
ἐμφύτου θερμοῦ καὶ ἄμετρον καὶ πρὸς συμμετρίαν ἔλθῃ. ταῦτα γοῦν λέγεται 40
20 ταῦτα τὰ ῥηθέντα προβλήματα ἐν τῷ ἔχειν τὸ αὐτὸ μέσον, ἤγουν
αἴτιον, κατὰ τὸ εἶδος· αἴτιον γὰρ ταῦτα ἔχουσι τὴν τοῦ θερμοῦ ἀντιπερί-
στασιν καὶ συστολήν.

Τινὰ δὲ τῶν προβλημάτων τούτων, κἂν ἕτερά εἰσι κατὰ τὰ ὑποκείμενα
καὶ κατηγορούμενα, ἀλλ' οὖν ταὐτὰ λέγονται τῷ γένει, διὰ τὸ καὶ ⟨τὰ⟩ ἐν
25 αὐτοῖς αἴτια καὶ μέσα ἕτερα μὲν εἶναι τῷ εἴδει ταὐτὰ δὲ τῷ γένει. ἐκεῖνα
δὲ λέγεται αἴτια ταὐτὰ τῷ γένει, ὅσα ἔχουσι διαφοράς, ἤγουν ὅσα διαφέ- 45
ρουσι τῷ εἴδει, τῷ ἄλλων ἢ ἄλλως εἶναι, ἤγουν ἐν τῷ ἐν ἄλλοις καὶ
ἄλλοις ὑποκειμένοις θεωρεῖσθαι καὶ κατὰ ἄλλους καὶ ἄλλους τρόπους
γίνεσθαι. εἰσὶ δὲ τῷ γένει ταὐτὰ οἷον διὰ τί γίνεται ἡ ἠχώ; καὶ διὰ τί
30 ἐμφαίνεται, ἤγουν διὰ τί ἐν τοῖς κατόπτροις ὁρῶμεν ἑαυτούς; καὶ διὰ
τί ἡ ἶρις συνίσταται; πάντα γὰρ ταῦτα τὰ τρία προβλήματα τὸ αὐτό,
ἤγουν ἓν τῷ γένει πρόβλημα λέγεται εἶναι· πάντα γὰρ ταῦτα αἴτια ἔχουσι
τὴν ἀντανάκλασιν, ἥτις ὡς γένος θεωρεῖται ἐν τούτοις πᾶσι. πλὴν εἰ καὶ 50
τὰ τρία ἓν τῷ γένει εἰσὶ διὰ τὸ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς αἴτια ἓν τῷ γένει εἶναι,
35 ἀλλ' οὖν ταῦτα τὰ αἴτια ἕτερα τῷ εἴδει εἰσὶ διὰ τὸ ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις
ὑποκειμένοις θεωρεῖσθαι τὴν ἀντανάκλασιν· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἠχοῦς ἀντα-
νάκλασις γίνεται τοῦ ἀέρος, ἐπὶ δὲ τῆς ἴριδος ἀντανάκλασις τῶν τοῦ ἡλίου

2 περιθέοντος a ψυχροῦ a 3 διαδύνει a 6 καὶ primum om. a
8 κεθμῶνας a 10 τὸ om. a 12 post τὸ del. μὴ F 13 ἐπιπωμά-
τησις a 15 τὸ θερμὸν om. a πολλαπλασιάζεται mrg. E 17 ἐντός a
18. 19 τὸ ἐμφύτου θερμοῦ καυστικὸν a 21. 22 ἀντιπαράστασιν a 23 δὲ om. EF
24 τὰ addidi cf. vs. 34 27 τῷ alt. a Arist.: τῶν CEF (A d, pr. B) ἢ CEF
Arist.: καὶ a εἶναι om. C ἐν τῶ CEF: τὸ a 32 προβλήματα E, post
λέγεται a

ἀκτίνων, ἐπὶ δὲ τῆς ἐμφάσεως τῆς ἐν κατόπτροις ἀντανάκλασις γίνεται τῶν ἀκτίνων τῶν ὄψεων. ἀλλὰ ῥητέον ταῦτα λεπτομερέστερον. ἡ μὲν | ἠχὼ 96v γίνεται οὕτως· ὁ ἐκφωνῶν πλήττει τὸν προσεχῆ ἀέρα διὰ τῆς ἐκφωνήσεως καὶ ἐγκαταγράφει ἐν αὐτῷ τὸ ἐκφωνούμενον· ὁ δὲ προσεχὴς οὗτος ἀὴρ 5 πλήττει τὸν ἐφεξῆς αὐτῷ ὄντα ἀέρα ἐγκαταγράφων ἐν αὐτῷ καὶ ἃ ἐν αὐτῷ κατεγράφησαν, καὶ οὗτος τὸν ἐφεξῆς. καὶ οὕτω κατὰ διαδοχὴν τῶν ἐφεξῆς ἀέρων πληττομένων καὶ τὰ ἐγγραφέντα δεχομένων κατὰ τὸ ἀκέραιον οἱ ἐφεξῆς ἀέρες πληττόμενοι, ὅταν προσπέσωσιν ἔν τισι κοιλώμασιν ἐκ στερεῶν 5 λίθων τὴν κατασκευὴν ἔχουσιν, ἀντανακλῶνται καὶ ὑποστρέφονται αὖθις πρὸς 10 τὰς ἡμετέρας ἀκοὰς ἔχοντες σῶα ἃ ἐν αὐτοῖς κατεγράφησαν. ἐν δὲ κατόπτροις ὁρῶμεν ἑαυτοὺς λείοις οὖσι καὶ στερεοῖς καὶ λαμπροῖς· αἱ γοῦν ἀκτῖνες τῶν ὄψεων αἱ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἐξερχόμεναι τοῦ ὁρᾶν δύναμιν ἔχουσαι προσπίπτουσι τῷ κατόπτρῳ λείῳ ὄντι καὶ στερεῷ καὶ λαμπρῷ, καὶ ἀντανακλώμεναι ποιοῦσιν ἡμᾶς ὁρᾶν ἑαυτούς, ὥσπερ ἂν καὶ τὸ ἐν τῷ 10 15 δόρατι ξίφος στερεῷ τινι ἐντυχὸν σώματι πάσχει τινὰ ἀντανάκλασιν μετὰ σφοδρότητος αὐτῷ ἐμπεσόν. ἐπὶ δὲ τῆς ἴριδος οὕτως· ὅταν μετρία τις πύκνωσις τῶν νεφῶν γένηται ὡς δύνασθαι δροσίζειν ἢ καὶ ὑετίζειν τοῦ ἡλίου λάμποντος, τότε αἱ τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες προσπεσοῦσαι τοῖς δροσίζουσι νέφεσιν ἢ καὶ ψακάζουσι κλῶνται κατὰ κύκλον, ἐπεὶ καὶ ἐν σφαιροειδεῖ 20 σώματι ἡ τοῦ ἡλίου κίνησις γίνεται, καὶ οὕτως ὁ τῆς ἴριδος κύκλος συνίσταται.

Τὰ δὲ τῶν προβλημάτων λέγονται ταὐτὰ διὰ τὸ τὸ αἴτιον καὶ μέσον 15 τοῦ ἑτέρου ὑπὸ ⟨τὸ⟩ ἕτερον μέσον ἀναφέρεσθαι. μέλλων δὲ εἰπεῖν, ὅτι ταὐτά εἰσι τὰ τοιαῦτα προβλήματα, ταὐτὰ μὲν οὐκ εἶπεν, ἀλλ' ὅτι διαφέ- 25 ρουσι καὶ ἕτερά εἰσιν. ἔδει δὲ μὴ ἕτερα ταῦτα εἰπεῖν καὶ διαφέροντα ἀλλὰ μᾶλλον ταὐτά, διότι οὐδὲ ζητεῖ ἐνταῦθα τίνα εἰσὶ τὰ ἕτερα προβλήματα, ἀλλὰ τίνα ταὐτά. καὶ λέγομεν, ἐπειδὴ τῶν προβλημάτων τούτων [ἐφ' ὧν] τὸ αἴτιον θατέρου ὑπὸ τὸ αἴτιον θατέρου ἀναφέρεται ὡς καὶ 20 δοκεῖν ἐντεῦθεν τὸ ἀπαράλλακτον ἔχειν τὰ προβλήματα τὰ τοιαῦτα, διὰ 30 τοῦτο ἠναγκάσθη τὴν διαφορὰν αὐτῶν εἰπεῖν.

p. 98a31 Οἷον διὰ τί ὁ Νεῖλος φθίνοντος τοῦ μηνὸς μᾶλλον ῥεῖ;

Μὴν λέγεται τὸ χρονικὸν διαίτημα δι' ὅσου ἥ τε γένεσις τῆς σελήνης καὶ αἱ ποικίλαι ταύτης αὐξήσεις καὶ μειώσεις γίνονται. 25

Οἷον διὰ τί μᾶλλον ῥεῖ ὁ Νεῖλος τοῦ μηνὸς φθίνοντος, ἤγουν

---

3 ἡ ἐκφώνησις ψόφος πλήττει a 4 τὸ θεωρούμενον. ἡ δὲ προσεχής, οὕτως ὅδε ἀὴρ a 5 καὶ ἃ ἐν αὐτῷ om. a fort. καὶ ⟨αὐτὸς⟩ 6 οὕτω (ante τὸν) a 7 καὶ καταγραφέντα a 8 τινι κοιλώματι a 9 ἔχοντα a ὑποστρέφονται CEF: ἀνταναστρέφονται a 10 σῶμα a 11 αὐτοὺς a 19 ψεκάζουσι a: non liquet E ἀντανακαλῶνται a 22 τὸ alt. om. a 23 τὸ ex Arist. addidi 28 ἐφ' ὧν delevi θάτερον (ante ὑπὸ) E 31 lemma om. CEF 32 ὅσου, υ in ras. E ὅσον CFa 33 καὶ ποικίλη — αὔξησις — μείωσις γίνεται a

ἐλαττουμένου καὶ πρὸς τέλος ἀγομένου; καὶ ἀποδιδόαμεν αἰτίαν τὸ τὸν 96v
καιρὸν τότε χειμεριώτερον γίνεσθαι λέγοντες· ὁ Νεῖλος μᾶλλον ῥεῖ, ὅτε
ὁ καιρὸς χειμεριώτερος γίνεται· χειμεριώτερος δὲ ὁ καιρὸς γίνεται
φθίνοντος τοῦ μηνός· ὁ Νεῖλος ἄρα μᾶλλον ῥεῖ φθίνοντος τοῦ μηνός. καὶ
5 πάλιν ἕτερον πρόβλημα· καὶ διὰ τί χειμεριώτερος ὁ καιρὸς γίνεται φθίνοντος 30
τοῦ μηνός; καὶ ἀποδιδόαμεν αἰτίαν τὴν τῆς σελήνης ἔκλειψιν λέγοντες·
χειμεριώτερος ὁ καιρὸς γίνεται ἐκλειπούσης τῆς σελήνης· ἐκλείπει δὲ αὕτη
φθίνοντος τοῦ μηνός· ὁ καιρὸς ἄρα χειμεριώτερος γίνεται φθίνοντος τοῦ
μηνός. ὅρα ὅπως τὸ αἴτιον τοῦ πρώτου προβλήματος ἀπεδείχθη μᾶλλον
10 διὰ τοῦ αἰτίου τοῦ δευτέρου προβλήματος. καὶ πάλιν ἕτερον πρόβλημα
παρασιωπηθὲν μὲν παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐμπῖπτον δὲ καὶ αὐτὸ ἐξ
ἀνάγκης, οἷον διὰ τί ἐκλείπει ἡ σελήνη φθίνοντος τοῦ μηνός; καὶ φαμὲν 35
αἴτιον τούτου τὸ συνοδεῦσαι τὴν σελήνην τῷ ἡλίῳ. ἡ γὰρ σελήνη ἐκλείπει
τῷ συνοδεῦσαι τῷ ἡλίῳ· συνοδεύει δὲ τῷ ἡλίῳ φθίνοντος τοῦ μηνός·
15 ἡ σελήνη ἄρα ἐκλείπει φθίνοντος τοῦ μηνός. ταῦτα γοῦν τὰ τρία προ-
βλήματα ταὐτά εἰσι διὰ τὸ τὸ αἴτιον τοῦ πρώτου κατασκευάζεσθαι ὑπὸ
τοῦ αἰτίου τοῦ δευτέρου, τὸ δὲ τοῦ δευτέρου αἴτιον κατασκευάζεσθαι ὑπὸ
τοῦ αἰτίου τοῦ τρίτου. ἐπεὶ γὰρ ἡ σελήνη τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ ἡλίου δέχεται,
πανσέληνος οὖσα καὶ πολὺ τὸ φῶς ἐξ ἐκείνου δεχομένη ἔχει καὶ πλείονα 40
20 θερμότητα· ὑφ᾽ ἧς θερμότητος αἱ ἐν τῷ ἀέρι ἀτμιδώδεις ἀναθυμιάσεις
διαλύονται, καὶ καθαρὸς ὁ ἀήρ ἐστιν. ἐπὰν δὲ φθίνηται ἡ σελήνη, ὀλίγην
λοιπὸν ἔχει καὶ τὴν θερμότητα· ὅσον γὰρ ἐλαττοῦται τὸ φῶς αὐτῆς,
τοσοῦτον ἐλαττοῦται καὶ τὸ ἐν ταύτῃ θερμόν· καὶ ἐλαττωθὲν οὐ δύναται
διαλύειν τὰς ἀτμιδώδεις ἀναθυμιάσεις, καὶ συνίστανται λοιπὸν αὗται καὶ
25 πυκνοῦνται καὶ ὑετοὺς ἀπεργάζονται· καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ ποταμοὶ μᾶλλον 45
ῥέουσι τότε. ταῦτα γὰρ τὰ αἴτια οὕτως ἔχει πρὸς ⟨ἄλληλα, ἤγουν
θάτερον πρὸς⟩ θάτερον, ὡς θάτερον ὑπὸ θατέρου κατασκευάζεσθαι, ἤγουν
τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ τρίτου.

p. 98a35 Περὶ δὲ αἰτίου καὶ οὗ αἴτιον. |

30 Ἕτερον καὶ τοῦτο θεώρημα. ἐπειδὴ γὰρ ὄπισθεν περὶ αἰτίων τε καὶ 97r
αἰτιατῶν ἔλεγε, τῶν τε ἅμα ὄντων καὶ τῶν μὴ τοιούτων, καὶ πῶς ἡ ἀκο-
λούθησις ἐπὶ τούτων ἐξ ἀνάγκης γίνεται, ἀπορίαν τινὰ κινεῖ περὶ τούτων
νῦν, ἐὰν ἐπὶ τῶν ἅμα ὄντων αἰτίων καὶ αἰτιατῶν ὄντος τοῦ αἰτίου ἐξ
ἀνάγκης ἐστὶ τὸ αἰτιατόν, καὶ ὄντος τοῦ αἰτιατοῦ ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ τὸ αἴτιον.
35 οἷον εἰ τοῦ ἐκλείπειν τὴν σελήνην αἴτιόν ἐστι τὸ ἐν μέσῳ εἶναι τὴν

3 ὁ prius om. a 4 post μηνὸς add. ὁ καιρὸς ἄρα χειμεριώτερος γίνεται φθίνοντος τοῦ μηνὸς a 5 καὶ deleverim 10 τὴν αἰτίαν E 13 τὴν σελήνην τῷ ἡλίῳ a: τῇ σελήνῃ τὸν ἥλιον CEF 14 δὲ a: om. CEF 16 τὸ alt. om. a τοῦ πρά-γματος a 17 τοῦ δευτέρου αἰτίου E: αἰτίου τοῦ δευτέρου a τὸ δὲ δεύτερον E κατασκευάζεται a 22 καὶ τὴν om. a 26. 27 ἄλληλα—πρὸς addidi 27 ὡς om. a 30 ὄπισθεν] c. 12 p. 95a10 sq. τε om. EF 32 ἀπορίας τινὰς a 34 τοῦ om. a αἴτιον CEF: αἰτιατόν a 35 μέσῳ corr. F[1], a: μέρει CE, pr. F

γῆν καὶ τοῦ φυλλορροεῖν τὸ πλατύφυλλον, εἰ οὖν ὄντος τοῦ πλατυ- 97r
φύλλου μέσου ἀποδείκνυται τὰ δένδρα φυλλορροεῖν καὶ διὰ τοῦ φυλλορροεῖν 10
ἀποδείκνυται τὰ δένδρα πλατύφυλλα εἶναι, λοιπὸν ἀδύνατον ἀπόδειξιν διὰ
τούτων γενέσθαι. εἰ γάρ τινά εἰσι δι' ἀλλήλων δεικνύμενα, κύκλῳ δεῖξιν
5 ποιοῦσιν, ἥτις ἀπόδειξις οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ μὴ ἅμα εἰσὶν αἴτια καὶ αἰτιατά,
συμβαίνει ὄντος μὲν τοῦ αἰτίου ἐξ ἀνάγκης εἰσάγεσθαι τὸ αἰτιατόν, ὄντος
δὲ τοῦ αἰτιατοῦ οὐκ ἐξ ἀνάγκης εἰσάγεσθαι τὸ αἴτιον τοῦτο τὸ ὑποτεθέν.
οἷον τὸ πῦρ ἐστιν αἴτιον τῆς τέφρας καὶ τοῦ καπνοῦ· ἀλλ' οὐχ ἅμα εἰσὶ 15
τὸ αἰτιατὸν καὶ τὸ αἴτιον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν γίνεται πῦρ, εἶτα ἐπακολουθεῖ
10 ὕστερον ἡ τέφρα καὶ ὁ καπνός. καὶ πάλιν τοῦ τὴν ἄμπελον φυλλορροεῖν
αἰτιόν ἐστι τὸ πήγνυσθαι τὸ ἐν τῷ ὀχάνῳ ὑγρόν. τοῦτο γοῦν τὸ παρά-
δειγμα κρεῖττόν ἐστι τοῦ τεθέντος παραδείγματος κατὰ λήθην ἐπὶ τοῦ πυρός.
ὄντος μὲν οὖν τοῦ αἰτίου, ἤγουν τοῦ πήγνυσθαι τὸ ἐν τῷ ὀχάνῳ ὑγρόν,
ἐξ ἀνάγκης ἕπεται καὶ τὸ τὰ δένδρα φυλλορροεῖν, ὅ ἐστιν αἰτιατόν· ὄντος
15 δὲ τοῦ τὰ δένδρα φυλλορροεῖν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν ὃ ὑπετέθη αἴτιον, 20
ἤγουν ἡ τοῦ ὑγροῦ πῆξις, ἀλλ' ἔσται τι ἕτερον αἴτιον, τὸ πλατύφυλλον, ἔτι
τὸ ῥυτιδοῦσθαι τὰ φύλλα. εἰ γοῦν τὸ τὰ δένδρα φυλλορροεῖν δείκνυται
καὶ διὰ τοῦ πήγνυσθαι τὸ ὑγρὸν καὶ ῥυτιδοῦσθαι τὰ φύλλα, λοιπὸν ἄρα τοῦτο
ἀπόδειξις οὐκ ἔστι· πᾶσα γὰρ ἀπόδειξις δι' ἑνὸς αἰτίου μέσου γίνεται.
20 ἐν γὰρ τῇ ἀποδείξει, ὡς ἐμάθομεν, ὁ μέσος ὅρος ὁρισμός ἐστι τοῦ μείζονος·
ὁ δὲ ὁρισμὸς ἑκάστου πράγματος εἷς ἐστιν. οὕτως ἄρα ἑκατέρωθεν ἡ ἀπο-
ρία ἔχει τὸ ἰσχυρόν.

p. 98b1 Εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει, ἄλλο τι ἔσται.

Εἰ γὰρ ὄντος τοῦ αἰτιατοῦ, ἤγουν τοῦ τὰ δένδρα φυλλορροεῖν, οὐχ 25
25 ὑπάρχει αἴτιον τὸ πρώτως ὑποτεθέν, ἤγουν τὸ πήγνυσθαι τὸν ὀπόν, ἕτερόν
τι ἔσται τὸ αἴτιον αὐτοῦ, ἤγουν τὸ ῥυτιδοῦσθαι τὰ φύλλα, καὶ λοιπὸν διὰ
δύο αἰτίων φαίνεται ἀποδείκνυσθαι τὸ τὰ δένδρα φυλλορροεῖν, ὃ ἀπόδειξις
οὐκ ἔστιν. εἰ δὲ τὸ αἴτιον ἅμα καὶ τὸ αἰτιατὸν ὑπάρχει, λοιπὸν δι'
ἀλλήλων δείκνυνται· ἡ δὲ διάλληλος δεῖξις ἀπόδειξις οὐκ ἔστι. δειχθήσεται
30 γὰρ καὶ τὸ αἰτιατόν, τὸ τὴν ἄμπελον φυλλορροεῖν, διὰ μέσου τοῦ 30
πλατυφύλλου αἰτίου ὄντος, καὶ αὖθις τὸ αἴτιον, ἤγουν ὅτι ἡ ἄμπελος
πλατύφυλλος, διὰ μέσου τοῦ αἰτιατοῦ, ἤγουν τοῦ φυλλορροεῖν.

p. 98b16 Εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται αἴτια εἶναι ἀλλήλων.

Δείξας ἑκατέρωθεν τὴν ἀπορίαν τὸ ἰσχυρὸν ἔχουσαν νῦν ἐπάγει τὴν

2 post φυλλορροεῖν alt. add. τὸ πλατύφυλλον a 6 μὲν om. a 6. 7 ὄντος δὲ — αἴτιον mrg. E[1] 7 εἰσάγεται Ca 14 καὶ om. a 14. 15 ὃ — φυλλορροεῖν om. a 15 ἐστὶν CEF: δὲ a 16 ἕτερον om. a post πλατύφυλλον add. καὶ a ἔτι scripsi: ἔστι libri 18 καὶ prius om. a 20 ὡς om. a post ἐμάθομεν add. ὅτι a 21 οὗτος a 25 πρῶτον a 28 ἂν δὲ a τὸ alt. om. a 29 δείκνυται a 31 αἰτίου om. a 33 αἴτια a Arist.: αἴτιον CEF

λύσιν αὐτῆς λέγων ὡς οὐ δι' ἀλλήλων ἐνταῦθα ἡ ἀπόδειξις γίνεται. εἰ 97r
γὰρ καὶ τὸ αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατὸν ὁμόχρονά εἰσι καὶ κατὰ τὸν χρόνον
θάτερον θατέρου οὐ προηγεῖται (ἅμα γὰρ ἐπινοεῖς τὸ αἴτιον, τὸ ἐν μέσῳ
εἶναι τὴν γῆν, καὶ εὐθὺς συνεισάγεται καὶ τὸ αἰτιατόν, ἤγουν τὸ ἐκλεί- 40
5 πειν τὴν σελήνην), ἀλλ' οὖν τῇ φύσει καὶ τῇ ἐπινοίᾳ καὶ τῷ λόγῳ τὸ αἴτιον
προηγεῖται τοῦ αἰτιατοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς πρῶτον ἐπινοοῦμεν τὸ ἐν μέσῳ
εἶναι τὴν γῆν, εἶθ' ὕστερον τὸ ἐκλείπειν τὴν σελήνην· ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις
πρῶτον γινώσκει τὸ αἴτιον, εἶθ' οὕτω τὸ αἰτιατόν. καὶ ἐπεὶ προηγεῖται τὸ
αἴτιον τοῦ αἰτιατοῦ, εἰ μὲν ὁ συλλογισμὸς γένηται, ὅτι ἐκλείπει ἡ σελήνη
10 ἢ ὅτι φυλλορροεῖ τὰ δένδρα, διὰ μέσου τοῦ αἰτίου, ἤγουν τοῦ ἐν μέσῳ
εἶναι τὴν γῆν ἢ τοῦ τὸ ὑγρὸν πήγνυσθαι, γίνεται κυρίως ἀπόδειξις· αὕτη 45
γὰρ ἐξ αἰτίων καὶ προτέρων γίνεται. εἰ δὲ ὁ συλλογισμὸς προβῇ διὰ μέσου
τοῦ αἰτιατοῦ, ἀπόδειξις οὐκ ἔστι τοῦτο ἀλλὰ τεκμηριώδης συλλογισμός· ἐκ
τοῦ ὑστέρου γὰρ τὸ πρῶτον τεκμαιρόμεθα.

15 Εἰ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται αἴτια ἀλλήλων εἶναι τὸ αἴτιον καὶ τὸ
αἰτιατόν· ἀεὶ γὰρ τὸ αἴτιον πρότερον τοῦ αἰτιατοῦ. εἶτα ἀναρτήσας τὴν ἀπό-
δειξιν τοῦ λόγου πάλιν ἐπάγει· εἰ μὲν ἡ ἀπόδειξις ἡ διὰ τοῦ αἰτίου τοῦ
διότι ἐστίν, ἤγουν τὴν αἰτίαν τοῦ πράγματος ἀποδίδωσιν, ἡ δὲ διὰ τοῦ αἰτια-
τοῦ ἀπόδειξις οὐκ ἔστι τοῦ διότι συλλογισμός, ἤγουν οὐ δείκνυσι τὴν αἰτίαν 50
20 τοῦ πράγματος, ἀλλὰ μόνον τὸ ὅτι συνάγει. εἶτα διὰ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ λόγου
ἐλλειπτικῶς λάβε ἔξωθεν· οὐδὲν ἄτοπον τὸ δι' ἀλλήλων δείκνυσθαι, ἀλλ' ὅτε
μὲν ὁ συλλογισμὸς διὰ τοῦ αἰτίου γίνεται, ἀπόδειξίς ἐστι κυρίως, ὅτε δὲ διὰ
μέσου τοῦ αἰτιατοῦ, ἀπόδειξις κυρίως οὐκ ἔστιν ἀλλὰ τεκμηριώδης συλλο-
γισμός. ὅτι δὲ οὐ τὸ ἐκλείπειν αἴτιόν ἐστι τοῦ ἐν μέσῳ τὴν γῆν εἶναι,
25 ἀλλὰ τὸ ἐν μέσῳ εἶναι τὴν γῆν | αἴτιον τοῦ ἐκλείπειν, φανερὸν ἐκ 97v
τοῦδε· τὰ γὰρ αἴτια ἐν τῷ ὁρισμῷ λαμβάνονται τῶν αἰτιατῶν, καὶ τὸ ἐν
μέσῳ λοιπὸν εἶναι τὴν γῆν ἐν τῷ ὁρισμῷ λαμβάνεται τῆς ἐκλείψεως· ἔκλειψις
γάρ ἐστι σελήνης στέρησις φωτὸς δι' ἀντίφραξιν τῆς γῆς· οὐ μὴν δὲ ἐν τῷ
ὁρισμῷ τοῦ ἐν μέσῳ εἶναι τὴν γῆν λαμβάνεται ἡ ἔκλειψις.

30 p. 98b25 Ἦ ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ πλείω αἴτια εἶναι. 5

Λύσας τὸ ἄπορον καὶ εἰπὼν μὴ δι' ἀλλήλων δεῖξιν γίνεσθαι, ὅταν τὸ
αἴτιον ἅμα καὶ τὸ αἰτιατὸν ὦσιν, ἀλλὰ τὸν μὲν συλλογισμὸν τὸν διὰ μέσου 15
τοῦ αἰτίου κυρίως εἶναι ἀπόδειξιν καὶ τοῦ διότι, τὸν δὲ διὰ τοῦ αἰτιατοῦ
τεκμηριώδη εἶναι συλλογισμόν, νῦν ἐπάγει καὶ ἑτέραν λύσιν, ὅτι ὅταν μὲν
35 διὰ τοῦ αἰτίου γίνηται ὁ συλλογισμός, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ αἰτιατὸν καὶ
κυρίως ἀπόδειξις γίνεται, ὅταν δὲ τὸ αἰτιατὸν μέσον ληφθῇ, οὐκ ἐξ ἀνάγκης

1 ἡ om. a 3 ἐπινοεῖ a 7. 8 immo τῇ φύσει—γίνεται 10 ἢ scripsi: καὶ a: om. CEF 11 ἢ τοῦ CEF: καὶ a 15 τὸ alt. om. a 17 ἡ μὲν, om. εἰ a 21 λάβε scripsi: λάβῃ CF: λάβοι E: λαμβάνει a τὸ om. a 23 μέσου om. a 30 τοῦ αὐτοῦ CEF: ἑνὸς a Arist. 31 ἄλογον (quod correxit Waitz Org. II p. X) ἀπόδειξιν a 32 εἰσιν CFa 35 γένηται a

ἕπεται τὸ αἴτιον. οἷον ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ ζῷον οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ 97v
λογικόν, ἀλλ' ἐνδέχεται ἢ λογικὸν εἶναι ἢ ἄλογον, ἤγουν ἐνδέχεται πλείω
αἴτια εἶναι τοῦ ἑνὸς πράγματος· καὶ γὰρ τὸ αὐτό, ἤγουν τὸ ζῷον, κατη- 20
γορεῖται κατὰ πλειόνων μέσων πρώτως, ἤγουν ἀμέσως. καὶ γὰρ τὸ Α,
5 τὸ ζῷον, κατηγορεῖται τοῦ Β, τοῦ λογικοῦ, πρώτως καὶ ἀμέσως καὶ κατὰ
τοῦ Γ ἀμέσως, καὶ ταῦτα, τὸ Β καὶ τὸ Γ, κατηγοροῦνται τοῦ ΔΕ ἀμέσως·
ὑπάρξει ἄρα τὸ Α τοῖς ΔΕ. αἴτιον δὲ τοῦ μὲν τὸ Α εἶναι τῷ Δ τὸ Β,
τὸ δὲ Γ τοῦ τὸ Α ὑπάρχειν τῷ Ε. ὥστε τοῦ μὲν αἰτίου ὑπάρχον-
τος, ἢ τοῦ λογικοῦ ἢ τοῦ ἀλόγου, ἀνάγκη καὶ τὸ πρᾶγμα ὑπάρχειν,
10 τὸ ζῷον, τοῦ δὲ πράγματος, τοῦ ζῴου, ληφθέντος μέσου οὐκ ἐξ ἀνάγ- 25
κης εἰσάγεται πᾶν αἴτιον, ἤγουν καὶ τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον, ἀλλ' αἴ-
τιον μὲν ἓν εἰσάγεται, πᾶν δέ, ἤγουν τὰ δὲ δύο αἴτια, οὐδαμοῦ. ἐπα-
γαγὼν οὖν ταύτην τὴν λύσιν ἀπαρέσκεται πάλιν αὐτῇ ἐπικρίνων κρείττονα
εἶναι τὴν προτέραν. ἐλέγχει δὲ ταύτην κακῶς ἔχουσαν οὕτως. οὐκ ἀπο-
15 δεικτικῶς ἀποδέδεικται ἡ δευτέρα λύσις διὰ τὸ πᾶσαν ἀπόδειξιν καθόλου
γίνεσθαι. ὁ γὰρ ἀποδεικνύων τὸ ζῷον ὑπάρχειν τοῖς ὑπ' αὐτὸ εἴδεσι κα-
θόλου κατὰ πάντων τῶν εἰδῶν τοῦτο δείκνυσιν. οἷον ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἵππος 30
καὶ τὰ λοιπὰ πάντα κινητικά εἰσι καὶ κατ' ὄρεξιν καὶ κατὰ τόπον· πάντα
δὲ τὰ κινητικὰ κατ' ὄρεξιν καὶ κατὰ τόπον ζῷα· ὁ ἄνθρωπος ἄρα, ὁ ἵππος
20 καὶ τὰ λοιπὰ ζῷα. ἐνταῦθα δὲ καθόλου ἡ ἀπόδειξις οὐ γέγονεν ἀλλὰ
κατὰ μέρος, καὶ οὐδὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου ἀλλὰ δι' ἄλλων. ἀλλ' ἐπι-
σκεπτέον τὸ κείμενον. ἢ εἰ ἀεὶ πᾶν πρόβλημα ἀποδεικτικὸν καθόλου
ἐστίν, ἀνάγκη καὶ τὸ αἴτιον ὅλον τι εἶναι, ἤγουν καθόλου, καὶ τὸ αἰ-
τιατὸν οὗ ἐστιν αἴτιον. οἷον τὸ φυλλορροεῖν ὅλῳ τινί, ἤγουν καθόλου,
25 ἀφωρισμένον ἐστὶ καὶ κατηγορούμενον· κἂν γὰρ τὰ εἴδη αὐτοῦ, ἤγουν 35
τὰ δένδρα ἢ τὰ φυτά, διάφορά εἰσιν, ἀλλ' οὖν καὶ τοισδί, ἤγουν πᾶσι
τοῖς φυτοῖς, καθόλου θεωρεῖται τὸ φυλλορροεῖν, ἢ τοῖς τοιοισδὶ φυτοῖς,
ἤγουν τοῖς δένδροις τοῖς πλατυφύλλοις. ὥστε καὶ τὸ μέσον, ἤγουν τὸ
αἴτιον, ἴσον δεῖ εἶναι ἐπὶ τούτων, τῶν δένδρων ἢ τῶν φυτῶν, ἤγουν
30 καθόλου κατὰ τούτων πάντων κατηγορεῖται ἐπ' ἴσης τῷ μείζονι ὅρῳ, τῷ
φυλλορροεῖν, οὗ αἴτιόν ἐστιν· ἀντιστρέφειν γὰρ ὀφείλει καὶ ἐξισάζειν τὸ
μέσον, ἤγουν τὸ αἴτιον, πρὸς τὸν μείζονα ὅρον, τὸ αἰτιατόν. εἰ γὰρ τοῦ
φυλλορροεῖν αἴτιόν ἐστιν ἡ τοῦ ὑγροῦ πῆξις, ἀνάγκη, εἰ τὸ φυλλορροεῖν 40
ἔστιν, εἶναι καὶ τὸ πήγνυσθαι τὸ ὑγρόν, καὶ εἰ πήγνυται τὸ ὑγρόν, ἀνάγκη
35 εἶναι καὶ τὸ φυλλορροεῖν. πῆξιν δὲ λέγει ὑγροῦ οὐχ ὁτουοῦν, ἤγουν τοῦ

---

1 τὸ αἰτιατόν (quod correxit Waitz l. c.) a 2 εἶναι post ἄλογον colloc. C ἤγουν a: ἢ CEF 3 ἤγουν τὸ om. a 5 β̄ τοῦ om. a 7 τοῦ δ̄, om. ε̄ a 10 τὸ ζῷον] ὁ et ον in ras. E1 14 τὴν ἑτέραν a κακῶς om. a 15 ἡ προτέρα a 18. 19 πάντα δὲ—τόπον om. a 19 post ἄρα add. καὶ E 21 οὐ a ἄλλων ⟨καὶ ἄλλων⟩ conicio 23 εἶναί τι a 26 ἢ EF: καὶ a: non liquet C τοισδί CEF: τοῖς τέσσαρσιν a 27 καθόλου—φυτοῖς om. a 29 post τούτων add. ἢ a 30 post καθόλου add. καὶ a immo κατηγορεῖσθαι ὅρα τὸ a 31 οὗ scripsi: ᾧ CEF: ὡς a 33 εἰ CEF: καὶ a τὸ scripsi: τοῦ libri 34 ἔστιν om. a τὸ primum C: τοῦ Fa, superscr. E

τυχόντος· οὐ γάρ, εἰ πήξει τὸ ἐν τῷ ποταμῷ ὑγρόν, ἀνάγκη καὶ τὰ δένδρα 97v φυλλορροῆσαι, ἀλλ' ἡ πῆξις τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐν τοῖς δένδροις ἐπάγει καὶ τὸ φυλλορροεῖν.

p. 99a1 Πότερον δ' ἐνδέχεται μὴ τὸ αὐτό.

5 Μεταβαίνει εἰς ἕτερον θεώρημα, καὶ ζητεῖ εἰ ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς πράγματος, ἤγουν τοῦ τὰ δένδρα φυλλορροεῖν, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἓν αἴτιον ἢ ἕτερον καὶ ἕτερον, ἤγουν εἰ ἐνδέχεται ἓν αἴτιον εἶναι ἢ πολλὰ τοῦ αὐτοῦ πράγματος. καὶ φησίν, ὡς εἰ μὲν καθ' αὑτὸ τὸ αἴτιον ὑπάρχει τῷ αἰτιατῷ, ἀνάγκη εἶναι ἕν· οἷον αἴτιον τοῦ φυλλορροεῖν ἐστι καθ' αὑτὸ 50 10 τὸ πήγνυσθαι τὸν ὀπόν. εἶτα λέγει καὶ τὴν αἰτίαν, πῶς, εἰ καθ' αὑτὸ ἀποδοθῇ τὸ αἴτιον, ἐνδέχεται εἶναι ἕν τι. καὶ φησὶν ὡς τὸ καθ' αὑτὸ αἴτιον ὁρισμός ἐστι τοῦ αἰτιατοῦ, ὁ δὲ ὁρισμὸς ἑκάστου πράγματος εἷς ἐστι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς σεληνιακῆς ἐκλείψεως τὸ καθ' αὑτὸ αἴτιον ἕν ἐστιν, ἡ ἀντίφραξις τῆς γῆς. εἰ δὲ τὸ ἀποδοθὲν αἴτιον κατὰ σημεῖόν 15 ἐστιν ἢ συμβεβηκός, ἐνδέχεται πολλὰ αἴτια εἶναι τοῦ αὐτοῦ. οἷον τοῦ πυρὸς σημεῖά εἰσιν ὁ καπνὸς καὶ ἡ τέφρα· καὶ δείξω ἐνταῦθα πῦρ εἶναι λαβὼν μέσον ὅρον | ἢ τὴν τέφραν ἢ τὸν καπνόν. τοῦ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς 98r παράδειγμα ἔστω τοῦτο· τὰ δένδρα φυλλορροεῖ, διότι ῥυτιδοῦται τὰ φύλλα αὐτῶν ἢ λευκαίνονται. ἢ ὅτι ὁ ἄνθρωπος λογικὸν ζῷόν ἐστι, διότι γελαστι- 20 κὸν πλατυώνυχον.

p. 99a4 Εἰ δὲ μή, οὕτως ἐνδέχεται.

Ἤγουν εἰ δὲ μὴ ἔσται τὸ αἴτιον καθ' αὑτὸ καὶ ἀντιστρέφον πρὸς τὸ αἰτιατόν, ἐνδέχεται οὕτως εἶναι πολλὰ τὰ αἴτια.

p. 99a5 Ἔστι δὲ καὶ οὗ αἴτιον καὶ ᾧ σκοπεῖν. 5

25 Ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν 'αἰτιατόν' εἶπεν οὗ αἴτιον. ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν 'ἐλάττονα ὅρον' εἶπεν ᾧ, ἤγουν ᾡτινι, τῷ ἐλάττονι ὅρῳ, ὑπάρχει τὸ μεῖζον ἄκρον διὰ μέσου αἰτίου τινός. παραδίδωσι γοῦν ὅτι, εἰ τὰ ἄκρα εἰσὶ συμβεβηκότα καὶ κατηγορεῖται ὁ μείζων ὅρος τοῦ ἐλάττονος κατὰ συμβεβηκός, ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον εἶναι συμβεβηκός. εἰ δὲ τὰ ἄκρα 10 30 εἰσὶν οὐσίαι, καὶ τὸ μέσον ἐξ ἀνάγκης ἔσται οὐσία. καὶ εἰ τὸ μεῖζον ἄκρον γένος τοῦ ἐλάττονος, καὶ ὁ μέσος γένος ἔσται τοῦ ἐλάττονος. καὶ εἰ τὸ μεῖζον ὁμωνύμως κατηγορεῖται τοῦ ἐλάττονος, καὶ τὸ μέσον οὕτω κατηγο-

2 post πῆξις add. καὶ CF 9 ἐστι om. a 9. 10 τὸ πήγνυσθαι καθ' αὑτὸ a
11 ἀποδοθῇ—καθ' αὑτὸ om. a ἀπεδόθη C 15 ante συμβ. add. κατὰ Ea
18 ὅτι a an ῥυτιδοῦνται? 22 δὲ μὴ CEF: οὐδαμῇ a 26 τῷ om. E
27 εἰ om. a 30 τὰ μέσα—εἰσὶν οὐσίαι a 31 τὸ μέσον fort. recte a ἔσται scripsi: ἐστὶ CEF: om. a 32 καὶ—p. 427,2 τοῦ ἐλάττονος iterat a ὁ μέσος a

ρηθήσεται κατ' αὐτοῦ. ἔστι γοῦν σκοπεῖν εἰ συμβεβηκός ἐστι τὸ οὗ αἴτιον, 98r ἤγουν τὸ αἰτιατόν, καὶ εἰ κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορεῖται τοῦ ἐλάττονος, 15 ᾧτινι ἐνυπάρχει. οὐ μὴν δοκεῖ πρόβλημα εἶναι ἀποδεικτικόν, εἰ καὶ τὸ μεῖζον κατὰ συμβεβηκός ἐστι καὶ τὸ μέσον τοῦ ἐλάττονος κατηγορούμενον. 5 εἰ δὲ μὴ οὐ δοκεῖ, |ὃ ταὐτόν ἐστι τῷ 'εἰ δοκεῖ πρόβλημα εἶναι', λοιπὸν καὶ τὸ μέσον ἔσται συμβεβηκὸς ὅμοιον τῷ μείζονι. καὶ εἰ τὸ μεῖζον ὡς ἐν γένει ἐστίν, ἤγουν γένος τοῦ ἐλάττονος, καὶ τὸ μέσον γένος ἔσται τοῦ ἐλάττονος.

p. 99a8 Οἷον διὰ τί καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον; 20

10 Τοῦτο παράδειγμά ἐστι τοῦ μείζονος ὡς γένους ληφθέντος. καὶ λαμβάνει ὡς γένος τὸ μεῖζον ἄκρον τὸ 'ἐὰν τέσσαρά τινα ἀνάλογον ἔχωσι, καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἔχουσι'· τοῦτο γὰρ θεωρεῖται ἐπὶ πολλῶν, ἤγουν γραμμῶν, ἀριθμῶν καὶ ἄλλων μεγεθῶν. ἔστι δὲ τοιοῦτον· ληπτέον ιβ' καὶ ϛ' (καὶ τὸν μὲν μείζονα καλοῦσι πρόλογον, τὸν δὲ ἐλάττονα ὑπόλογον) 25 15 καὶ η' καὶ δ'. καὶ εἰπὲ ὡς ὁ πρόλογος πρὸς τὸν ὑπόλογον, ἤγουν ὁ ιβ' πρὸς τὸν ϛ', καὶ ὁ πρόλογος πρὸς τὸν ὑπόλογον, ὁ η' πρὸς τὸν δ'· τὸν διπλασίονα γὰρ λόγον ἔχουσι. καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἕξουσιν, ἤγουν ὡς ὁ πρόλογος πρὸς τὸν πρόλογον, ἤγουν ὁ ιβ' πρὸς τὸν η', καὶ ὁ ὑπόλογος πρὸς τὸν ὑπόλογον· τὸν γὰρ ἡμιόλιον ἔχουσι. καὶ λοιπὸν καὶ τὸ αἴτιον, 20 τὸ μέσον, γένος ὀφείλει εἶναι, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἰσάκις ἴσον. ὅπερ ἄλλο μὲν καὶ ἄλλο ἐστί, καθὸ ἐν ἄλλοις καὶ ἄλλοις ὑποκειμένοις θεωρεῖται, ἤγουν 30 ἐν γραμμαῖς καὶ ἀριθμοῖς· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἕν ἐστι κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον· ἰσάκις γὰρ ἴσα λέγεται τὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔχοντα. τὸ γοῦν τοιοῦτον, τὸ ἰσάκις ἴσον, ᾗ μὲν γραμμαί, ἤγουν καθὸ ἐν γραμμαῖς θεωρεῖται 25 καὶ ἀριθμοῖς, ἐστὶν ἄλλο καὶ ἄλλο· τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἕν, καθὸ ἔχει τοιανδὶ αὔξησιν, ἤγουν καθὸ τηρεῖ τὸν αὐτὸν λόγον οὕτως ἐπὶ πάντων. καὶ οἱ μὲν ἀριθμητικοὶ ἰσάκις ἴσον λέγουσιν ἀριθμὸν τὸν ιϛ' ὡς γεννώμενον ἐξ ἀριθμοῦ τοῦ δ' πρὸς αὐτὸν πολλαπλασιαζομένου. ὡσαύτως καὶ 35 ὁ κε' ἰσάκις ἴσος ἐστὶν ὡς γεννώμενος ἐκ τοῦ ε' πολλαπλασιαζομένου πρὸς 30 ἑαυτόν. ἐνταῦθα δὲ ἰσάκις ἴσους λέγει ἀριθμοὺς τοὺς ἔχοντας τὸν αὐτὸν λόγον. εἰπὲ γοῦν· ὁ ιβ', ὁ ϛ', ὁ η' καὶ ὁ δ' ἰσάκις ἴσοι εἰσὶν ἀριθμοί, ἤγουν τὸν αὐτὸν λόγον ἔχοντες, ἰσάκις ἴσοι ἀριθμοὶ καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἔχουσιν, ὁ ιβ' καὶ ϛ', ὁ η' καὶ δ' ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἔχουσιν.

---

5 τὸ a 9 ἀνάλογον a Arist.: ἀναλόγως CEF 10 γένος E 11 γένος CEF: μεῖζον a 12 γὰρ om. a 13 δὲ EF: γε a: non liquet C 15 ὁ prius om. EF 16 ὁ η' CEF: φησὶ a 17 γὰρ om. a ἕξουσιν CFa: ἔχουσιν E ὁ om. EF 18. 19 ὑπόλογον—πρόλογον a 18 ἤγουν—η' om. a 19 καὶ alt. om. EF 23 λέγονται a 26 τηρεῖ CEF: τῆς εἰς a 28 εἰς a αὐτὸν libri 28. 29 ὡσαύτως—πολλαπλασιαζομένου om. a 31 καὶ om. a εἰσὶν ἴσοι E 33 post ιβ add. γοῦν a ante ϛ' et ante δ add. ὁ a post ϛ' add. καὶ E

p. 99a11 Τοῦ δ' ὅμοιον εἶναι χρῶμα χρώματι. 98r

Τὸ ὅμοιον ὁμώνυμος φωνή ἐστι. καὶ λαμβάνει τοῦτο εἰς παράδειγμα τοῦ προβλήματος τοῦ ἔχοντος τὸ μεῖζον ἄκρον ὁμώνυμον. καὶ τὸ μὲν 40 'ἐὰν τέσσαρά τινα ἀνάλογον ἔχωσι, καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον ἔχουσιν' ἐλήφθη 5 ὡς γένος, διότι εἰ καὶ ἐν διαφόροις εἴδεσι θεωρεῖται, γραμμαῖς τε καὶ ἀριθμοῖς καὶ ἄλλοις τισίν, ἀλλ' ὁ ὁρισμὸς αὐτοῦ εἷς ἐστι, τὸ ἰσάκις ἴσους εἶναι τοὺς ἀριθμούς. τὸ δὲ ὅμοιον οὐ τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ γὰρ καὶ θεωρεῖται τὸ ὅμοιον ἐν διαφόροις εἴδεσιν, ἤγουν χρώμασί τε καὶ σχήμασιν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα λόγον ἀλλὰ κατὰ ἄλλον [λόγον] καὶ ἄλλον 10 λόγον. σχήματα γὰρ ὅμοια λέγονται· οἷον εἰ καταγράψεις δύο τρίγωνα, ὅμοια ταῦτα ῥηθήσονται, εἴ γε τὰς πλευρὰς ἀναλόγους ἔχουσι καὶ τὰς γω- 45 νίας ἴσας. χρώματα δὲ ὅμοια λέγονται κατὰ ἄλλον λόγον· οἷον τὸ ἐν τῇ χιόνι λευκὸν καὶ τὸ ἐν τῷ ψιμμιθίῳ ὅμοια λέγονται διὰ τὸ ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰσθήσεως κρίνεσθαι καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι.

15 p. 99a12 Ἄλλο ἄλλῳ.

Ἤγουν ἄλλο τρίγωνον ῥηθήσεται ὅμοιον ἄλλῳ τριγώνῳ καθ' ὃν λόγον εἴπομεν· ὡσαύτως καὶ ἄλλο χρῶμα ῥηθήσεται ὅμοιον ἄλλῳ χρώματι. τὸ γοῦν ὅμοιον τὸ ἐπὶ τούτων θεωρούμενον, ἤγουν τῶν χρωμάτων καὶ τῶν σχημάτων, ὁμώνυμόν ἐστι διὰ τὸ κατὰ ἄλλον καὶ ἄλλον λόγον λέγεσθαι 20 τὰ σχήματα καὶ τὰ χρώματα ὅμοια. ἔνθα μὲν γάρ, ἐπὶ τῶν σχημάτων, ὅμοια λέγονται τρίγωνα τὰ | ἔχοντα τὰς πλευρὰς ἀνὰ λόγον, ἤγουν 98v ἀναλόγους· ὅμοια δὲ λέγονται λευκὰ ἐπὶ τῶν χρωμάτων τὰ ἔχοντα τὴν αὐτὴν αἴσθησιν ἀντιληπτικήν.

p. 99a15 Τὰ δὲ κατὰ ἀναλογίαν τὰ αὐτά.

25 Εἰ δὲ τὸ μεῖζον ἄκρον ἐστὶ τὸ τὰ αὐτὰ εἶναι κατὰ ἀναλογίαν, καὶ τὸ μέσον κατὰ ἀναλογίαν ἐστίν. οἷον καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἰχθὺς καὶ ἡ σηπία ταὐτὰ λέγονται κατὰ ἀναλογίαν, ἤγουν κατὰ τὸ μὴ λυγίζεσθαι· καθ' ὃν γὰρ τρόπον ὁ ἄνθρωπος οὐ λυγίζεται ἅτε ὑπὸ τῶν ὀστῶν ἐρειδό- 5 μενος, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ σηπία καὶ ὁ ἰχθὺς οὐ λυγίζονται ἐν τῷ τὴν 30 μὲν ὑπερείδεσθαι ὑπὸ τοῦ σηπίου τὸν δὲ ὑπὸ τῆς ἀκάνθης. καὶ τὸ μέσον δὲ ἀνάγκη εἶναι κατὰ ἀναλογίαν, ἤγουν τὸ ἐρείσματα ἔχειν. ἔστι δὲ ὁ συλλογισμὸς τοιοῦτος· ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἰχθὺς καὶ ἡ σηπία ἐρείσματα ἔχουσι·

---

4 ἀνάλογον prius scripsi cf. p. 427,11: ἐναλλὰξ CEFa 5 ante ἐν add. τὸ a 6 ὁ om. a αὐτὸς a 9. 10 λόγον (delevi cf. vs. 19) καὶ—λόγον CEF: τρόπον a 10 ὅμοια om. a δύο in ras. E[1] 13 λευκὸν om. C ψιμμυθίῳ a 19 λόγον superscr. E[1] 22 δὲ superscr. E[1] λευκὰ] λευκ in ras. E[1] 24 lemma om. EFa 25 δὲ om. a τὸ alt. superscr. E[1] 27 ταῦτα E λογίζεσθαι a: λιγύζεσθαι, itemque λιγύ- in sequentibus E 28 γὰρ om. a οὐ superscr. E[1] 31 post δὲ alt. add. καὶ a 32 post ἄνθρωπος add. καὶ a καὶ om. E

τὰ ἐρείσματα ἔχοντα οὐ λυγίζονται· ὁ ἄνθρωπος ἄρα, ὁ ἰχθὺς καὶ ἡ σηπία 98v
οὐ λυγίζονται.

p. 99a16 Ἔχει δ' οὕτω τὸ παρακολουθεῖν τὸ αἴτιον ἀλλήλοις. 10

Τὸ οὗ αἴτιον δηλοῖ τὸ μεῖζον ἄκρον, τὸ δὲ ᾧ αἴτιον τὸ ἔλαττον.
5 ἕτερον τοῦτο θεώρημα. ἐπεὶ γὰρ ὁ ἀποδεικτικὸς συλλογισμὸς τρεῖς ὅρους
ἔχει, παραδίδωσιν ἐνταῦθα πῶς οἱ τρεῖς ὅροι ἀλλήλοις ἀκολουθήσουσι. καὶ
φησὶν ὅτι, εἰ μὲν ἐν τῷ ἐλάττονι ὅρῳ λάβῃς πάντα τὰ εἴδη τὰ ὑπὸ τὸ
μεῖζον ἄκρον, ἔσονται καὶ οἱ τρεῖς καθόλου ὅροι καὶ ἐξισάζοντες καὶ ἀντι- 20
στρέφοντες, εἰ δὲ ἐν τῷ ἐλάττονι λάβῃς ἕν τι εἶδος τῶν ὑπὸ τὸ μεῖζον
10 ἀναγομένων, ἀπόδειξις οὐ γίνεται· οὐ γὰρ ἐξισάζει ὁ ἐλάττων τῷ μέσῳ
ἢ τῷ μείζονι. σκεπτέον δὲ καὶ τὸ κείμενον. τῷ μὲν οὖν λαμβάνοντι
ἐν τῷ ἐλάττονι ὅρῳ καθ' ἕκαστον, ἤγουν ἕν τι εἶδος, ἐστὶ τὸ οὗ αἴτιον,
ἤγουν τὸ μεῖζον ἄκρον, ἐπὶ πλέον τοῦ ἐλάττονος. οἷον ἔστω μεῖζον
ἄκρον τὸ ἔχειν τὰς [τρεῖς] γωνίας τὰς ἔξω ἴσας τέτρασιν ὀρθαῖς. τοῦτο
15 γοῦν θεωρεῖται καὶ ἐπὶ τῶν τριγώνων καὶ τῶν τετραγώνων. εἰ μὲν οὖν 25
λάβῃς ἐλάττονα ὅρον τρίγωνον μόνον ἢ τετράγωνον, ἐστὶν ὁ μείζων ὅρος
ἐπὶ πλέον καὶ καθολικώτερος αὐτοῦ. εἰ δὲ λάβῃς καὶ τρίγωνον καὶ τετρά-
γωνον ὁμοῦ, ἐν ἅπασι τοῖς δυσὶν ἐπ' ἴσων θεωρεῖται καὶ ἐξισάζει ὁ μείζων·
ὅσα γὰρ εἴδη σχημάτων ἔχουσι τὰς ἐκτὸς γωνίας ἴσας τέτρασιν ὀρθαῖς,
20 ἐλήφθησαν ἐν τῷ ἐλάττονι, καὶ λοιπὸν ἐξισάζουσι τῷ μείζονι. καὶ τὸ
μέσον ὁμοίως ἐξισάζει ἀμφοῖν τοῖν ἄκροιν· ἔστι δὲ τὸ δυσὶ ταῖς ἐφεξῆς
ἴσας ἔχειν τὰς ἐντὸς τρεῖς γωνίας. ἔστι δὲ τὸ μέσον, τὸ δυσὶ ταῖς 30
ἐφεξῆς ἴσας εἶναι, ὁρισμὸς τοῦ πρώτου ἄκρου, ἤγουν τοῦ τέτρασιν
ὀρθαῖς ἴσας εἶναι. διὸ καὶ ἐπιστῆμαι πᾶσαι γίνονται διὰ μέσου
25 ὁρισμοῦ· ἑκάστη γὰρ ἐπιστήμη τὰς ἀποδείξεις ποιεῖ διὰ μέσου ὁρισμοῦ.
κρεῖττον δὲ νοηθήσεται οὕτως· πᾶσαι ἄρα ἐπιστῆμαι καὶ γνώσεις
ἀποδεικτικαὶ γίνονται διὰ μέσου ὁρισμοῦ. οἷον τὸ φυλλορροεῖν
ἀκολουθεῖ μὲν ἰδίᾳ τῇ ἀμπέλῳ καὶ ἐπὶ πλέον ἐστὶ καὶ καθολικώτερον
αὐτῆς· ἀκολουθεῖ δὲ καὶ τῇ συκῇ καὶ ὑπερέχει καὶ ἐπὶ πλέον ἐστὶν
30 αὐτῆς. ἀλλ' εἰ πάντα ληφθῶσιν ὁμοῦ τὰ ὑποπίπτοντα τῷ φυλλορροεῖν, 35
ἐξισάζουσιν αὐτῷ.

p. 99a25 Εἰ δὴ λάβοις τὸ πρῶτον.

Πρῶτον μὲν λέγει τὸ πήγνυσθαι τὸν ὀπόν, ὅπερ ἐστὶ λόγος τοῦ φυλ-
λορροεῖν. ἔστι γοῦν τὸ πρῶτον μέσον ἐπὶ θάτερα τὰ ἄκρα. πρὸς μὲν τὸ

---

1 post ἄρα add. καὶ CFa οἱ ἰχθῦς a 3 post οὕτω add. διὰ a 4 post ᾧ add. τὸ a τὸ quart. a: om. CEF 7 λάβοις E 8 immo ὅροι καθόλου 9 λάβοις E 14 τρεῖς delevi 15 τῶν alt. om. CFa εἰ γοῦν a 16 λάβοις E 18 ἐπ' ἴσον Arist. (ἐπ' ἴσων B M c d u f) 19 τὰς ὀκτὼ a 24 εἶναι om. a 27 ἀποδεικτικαὶ om. a γίνονται om. EF 28 καὶ prius om. a post πλέον add. δέ a 32 lemma om. EFa 33 ἐστὶν ὅρος a 34 μέσον CEF: μεῖζον a τὸ alt. om. a

μεῖζον ἄκρον, τὸ φυλλορροεῖν, πρῶτόν ἐστι τὸ πήγνυσθαι τὸν ὀπόν· πρὸς 98v
δὲ τὸ ἔλαττον ἄκρον, τὴν συκῆν καὶ τὴν ἄμπελον, πρῶτον μέσον ἐστὶ καὶ
προσεχὲς τὸ ἐγγίζον αὐτῇ, ἤγουν τὸ πλατύφυλλον. πρὸς γοῦν τὸ ἔλαττον
ἄκρον πρῶτον μέσον ἐστὶ καὶ ἐγγίζον τὸ τοιαδὶ ἅπαντα, ἤγουν τὸ πλατύ-
5 φυλλον εἶναι. τούτου δὲ τοῦ πλατυφύλλου καὶ τοῦ μείζονος ἄκρου μέσον 40
ἐστὶ τὸ ὁ ὀπὸς πήγνυται. εἶπε δὲ τὸ ἢ τοιουτόν τι, διότι οὐ πρόκειται
αὐτῷ ἀκριβολογεῖσθαι νῦν τίς ἐστιν ὁ ὁρισμὸς τοῦ φυλλορροεῖν.

p. 99a28 Τοῦ σπέρματος ὀπόν.

Σπέρμα λέγεται τὸ ἄκρον τοῦ ὀχάνου, καθ' ὃ συνάπτεται τῷ φύλλῳ.
10 σπέρμα δὲ λέγεται τὸ ἄκρον διὰ τὸ ἐγκεῖσθαι ἐν αὐτῷ τὴν σπερματικὴν
ἀρχὴν καὶ δύναμιν, ἐξ ἧς φύεται τὸ φύλλον.

p. 99a30 Ἐπὶ δὲ τῶν σχημάτων ὧδε ἀποδώσει. 45

Ἐπὶ μὲν τῶν πραγμάτων, φησίν, ἐδείξαμεν πῶς οἱ ὅροι ἐν ταῖς ἀπο-
δείξεσιν ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλοις. δείξομεν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν σχημάτων
15 ⟨διὰ τῶν⟩ στοιχείων.

Ἐπὶ πλεῖον δέ, ἤγουν τὸ Β καθολικώτερόν ἐστι τοῦ Δ· οὐ γὰρ
μόνον τὸν ἐλέφαντα καὶ τὴν ἔλαφον περιέχει ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπον καὶ ἵππον· 50
καὶ ταῦτα γὰρ ἄχολά εἰσιν.

p. 99a33 Τοῦτο γὰρ λέγω καθόλου.

20 Τὸ καθόλου ἐστὶ διττόν, τὸ μὲν ἀντιστρέφον, τὸ δ' οὐκ ἀντιστρέφον·
καθόλου μὲν καὶ * * * μὴ ἀντιστρέφον, ὡς τὸ ζῷον κατηγορεῖται κατὰ τοῦ
ἀνθρώπου· καὶ τὸ μὲν ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ ἐστίν, ὁ δὲ ἄνθρωπος παντὶ
ζῴῳ οὐκ ἔστι.

p. 99a34 Πρῶτον δὲ καθόλου ἐστίν. |

25 Ἤγουν κυρίως καὶ τῇ ἀποδείξει χρήσιμον, ᾧτινι ἓν μὲν ληφθὲν τῶν 99r
ὑπ' αὐτὸ οὐκ ἀντιστρέφει πρὸς αὐτό· οἷον τὸ πήγνυσθαι ὀπὸν ὑπάρχει μὲν
τῇ ἀμπέλῳ, οὐ μὴν δὲ καὶ ἀντιστρέφει· ἅπαντα δὲ ὁμοῦ συλληφθέντα τὰ
πλατύφυλλα ἐξισάζουσι τῷ πήγνυσθαι τὸν ὀπὸν καὶ ἀντιστρέφουσι καὶ
παρεκτείνουσιν, ἤγουν συνεξισάζουσι. διὰ μέσου γοῦν τοῦ Β τὸ Α 5
30 ὑπάρχει πᾶσι τοῖς κειμένοις ἐν τῷ Δ. ἐπεὶ δὲ τὸ Β αἴτιον ὂν οὐκ ὀφείλει

4 τὸ prius CEF: τὰ a 4. 5 πλατύφυλλα EF 6 ὁ om. Ea τοιουτονδί, om. τι a 7 ὁ om. a 8 lemma om. E: ante τοῦ add. τὸν ἐν τῇ συνάψει a 13 μὲν CEF: δὲ a 14 τῶν om. EFa 15 ⟨διὰ τῶν⟩ στοιχείων scripsi: στοιχεῖα libri 18 γὰρ CEF: καὶ a ἄσχολά a 19 lemma om. EFa λέγω Arist.: θέλω C 21 lac. indicavi; supple velut ἀντιστρέφον, ὡς τὸ καθ' ὁρμὴν καὶ ὄρεξιν κινητικὸν κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ζῴου, καθόλου δὲ καὶ cf. vol. XXI 1 p. 249,3. 4 24 ἐστίν om. a Arist. 25 ἀποδείξει a: ἀποδώσει CF: ἀποδόσει, ο alt. in ras. E 26 πρὸς αὐτό deleverim ante ὀπὸν add. τὸν a

ἐξισάζειν τῷ αἰτιατῷ, ἤγουν τῷ Α, διὰ τὸ μὴ δι᾽ ἀλλήλων δεῖξιν γίνεσθαι, 99r
ὡς ὄπισθεν εἴπομεν, ἀνάγκη τὸ Α παρεκτείνειν καὶ ἐπὶ πλέον εἶναι τοῦ Β.
εἰ γὰρ μή ἐστιν ἐπὶ πλέον αὐτοῦ, τί μᾶλλον, ἤγουν οὐδὲν μᾶλλον, τοῦτο,
τὸ Β, ἔσται αἴτιον ἐκείνου, τοῦ Α· δύναται γὰρ τὸ Α γενέσθαι αἴτιον
5 τοῦ Β· τὰ γὰρ ἐξισάζοντα ἀλλήλων αἴτια γίνονται. εἰ γοῦν τὸ Α ἐπὶ πλέον
ὑπάρχει τοῦ Β, ὑπάρξει ἄρα πᾶσι τοῖς Ε καθ᾽ ὧν τὸ Β οὐ λέγεται.
ἔσται τι ἄρα ἕν, ἤγουν ἔσται τι αἴτιον ἄλλο τοῦ Β καὶ ἕτερον, ἤγουν τὸ
Γ, δι᾽ οὗ Γ ἅπαντα ἐκεῖνα τὰ ἐν τῷ Ε ἐπισυναφθήσεται τῷ Α. εἰ γὰρ
μή, ἤγουν εἰ μή ἐστι τι αἴτιον τὸ ἐπισυνάπτον τὰ ἐν τῷ Ε τῷ Α ἀλλὰ
10 διὰ μέσου τοῦ Β καὶ ταῦτα ἐπισυνάπτονται, πῶς ἔσται τὸ Α ἐπὶ πλέον
τοῦ Ε ὥστε καὶ μὴ ἀντιστρέφειν αὐτῷ; τὸ γὰρ Α παντὶ μὲν ὑπάρχει ᾧ
τὸ Ε, ἤγουν παντὶ τῷ Ε· τὸ δὲ Ε οὐ παντί ἐστιν ᾧ τὸ Α, ἤγουν παντὶ
τῷ Α. διὰ τί γὰρ οὐκ ἔσται τι αἴτιον μεταξὺ τοῦ Α καὶ Ε ἕτερον τοῦ Β,
οἷον τὸ Α ἐστὶ πᾶσι τοῖς Δ, ἤγουν ὥσπερ τὸ Β αἴτιόν ἐστι τοῦ τὸ Α
15 ὑπάρχειν τοῖς Δ, διὰ τί οὐκ ἔσται τι αἴτιον δι᾽ οὗ τὸ Α ὑπάρξει τοῖς Ε; 25
ἀντὶ δὲ τοῦ εἰπεῖν ‘τι αἴτιον’ εἶπε τι ἕν. ἐπισκεπτέον δὲ τί ἐστι τὸ αἴτιον
τοῦ ΑΕ, καὶ ἔστω τὸ Γ. ἐνδέχεται οὖν τοῦ αὐτοῦ, τοῦ Α, πλείω
αἴτια εἶναι, τὸ Β καὶ τὸ Γ. ἀλλ᾽ οὐ τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει· τὰ γὰρ
κείμενα ἐν τῷ Δ καὶ τὰ ἐν τῷ Ε ἕτερά εἰσιν ἀλλήλων κατὰ τὸ εἶδος· τὰ
20 μὲν γὰρ Δ εἰσὶ πεζά, τὰ δὲ Ε πτηνά.

p. 99b7 Εἰ δὲ εἰς τὸ ἄτομον μὴ εὐθύς.

Ἐν μὲν τοῖς προσεχῶς εἰρημένοις ἐλάμβανεν αἴτιον μέσον τὸ Β καὶ
τὸ Γ, ἤγουν τὸ ἄχολον καὶ τὸ ξηρόν, μὴ ἀντιστρέφοντα πρὸς τὸ μεῖζον
ἄκρον μηδὲ αὐτῷ ἐξισάζοντα. νῦν δὲ λαμβάνει τὸ Β αἴτιον ἀντιστρέφον 30
25 πρὸς τὸ Α καὶ φησίν· ἐὰν τὸ Β, τὸ αἴτιον, καὶ τὸ Α, τὸ αἰτιατόν, ἀντι-
στρέφωσιν, οὐκ εὐθὺς δὲ ὁ μέσος ἔρχεται καὶ καταντᾷ εἰς τὰ ἄτομα,
ἤγουν τὰ εἴδη τὰ εἰδικώτατα, οὔτε μὴν δι᾽ αὐτοῦ τοῦ μέσου ὁ μείζων
καταντᾷ εἰς τὰ ἄτομα, ἤγουν τὰ εἴδη τὰ εἰδικώτατα, ἐξ ἀνάγκης δεῖ καὶ
ἑτέρου μέσου, ἵνα δι᾽ αὐτοῦ καὶ τὸ Α καὶ τὸ Β ὑπάρχῃ τοῖς Δ, ἤγουν εἰ
30 τὸ Α, τὸ φυλλορροεῖν, καὶ τὸ Β τὸ αἴτιον, ἤγουν τὸ πήγνυσθαι τὸν ὀπόν, οὐ
καταντῶσιν ἀμέσως πρὸς τὰ ἄτομα, ἀνάγκη εἶναι ἕτερον μέσον, τὸ Γ τὸ 35
πλατύφυλλον, δι᾽ οὗ καὶ ἄμφω ἐπισυναφθήσεται τοῖς Δ. καὶ εἰ μὴ τὸ
μέσον καὶ τὸ αἴτιον ἓν μόνον ἐστίν, ἤγουν τὸ Β, ἀλλ᾽ ἔστι καὶ ἕτερον

1 γίνεσθαι a: γενέσθαι CEF 2 εἴπομεν] p. 423,1 sq. post τοῦ β̄ add. lemma εἰ δὲ μὴ—πᾶσι τοῖς δ̄ (a37—b2) a 3 τοῦτο] ο alt. in ras. E[1] 7 ἔσται τι ἄρα ἕν CEF: ἀλλ᾽ ἄρα—τούτῳ δὲ αὐτό (b2—14) lemma a 8. 9 ἐπισυναφθήσεται—ἐν τῷ ε̄ om. a 11. 12 ὥστε—τὸ δὲ ε om. a 11 αὐτῷ C: αὐτὸ EF 12 τὸ ᾱ om. a 19 τὸ om. EF 21 εἰς δέ, om. εἰ a 23. 24 πρὸς τὸ ἄκρον τὸ μεῖζον E 25. 26 ἀντιστρέφουσιν a 26 καὶ om. a 28 post ἤγουν add. εἰς a 29 ἕτερον μέσον a τὸ alt. om. a 30 τὸ quart. om. a τοῦ (post ἤγουν) a 32 καὶ prius om. a τοῖς δ̄ om. a ante καὶ εἰ add. τὸ μέσον ἀλλὰ πλείω lemma C 33 αἴτιον—μέσον a

μέσον, τὸ Γ περιεχόμενον ὑπὸ τοῦ Β, πότερον, ἤγουν ποῖον ἀπὸ τῶν 99r
δύο μέσων, ὑπάρχει αἴτιον τοῦ τὸ Α ὑπάρχειν τοῖς καθ' ἕκαστα, τὸ
πρῶτον τὸ πρὸς τὸ καθόλου, ἤγουν τὸ Β τὸ προσεχὲς αἴτιον ὑπάρχον
τῷ καθόλου, ἢ τὸ πρὸς τὸ καθ' ἕκαστα, ἤγουν ἢ τὸ Γ τὸ προσεχὲς
5 αἴτιον τοῖς καθ' ἕκαστα;

p. 99b10 Δῆλον δή.

Τοῦτο ἡ λύσις τοῦ ζητήματος. φησὶ γὰρ ὅτι τὰ ἐγγύτατα ὄντα
μέσα τοῖς καθ' ἕκαστα ταὐτά εἰσιν αἴτια τοῦ τὸ Α ὑπάρχειν ἑκάστῳ ᾧ
αἴτιον, ἤγουν τοῖς καθ' ἕκαστα, ὧν ἐστιν αἴτιον προσεχὲς τὸ Γ.

10 p. 99b11 Τοῦ γὰρ τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸ καθόλου ὑπάρχειν τοῦτο αἴτιον.

Πρῶτον ὑπὸ τὸ καθόλου νοητέον τὸ Β· τοῦτο γὰρ τὸ Β εἰρηκὼς
ὄπισθεν πρῶτον πρὸς τὸ καθόλου, ἤγουν τὸ Α, νῦν λέγει αὐτὸ πρῶτον 40
ὑπὸ τὸ καθόλου, ὡς ταὐτὸν εἶναι τὸ ὑπὸ τῷ 'πρός'. ζητήσας οὖν, ποῖον
15 ἀπὸ τῶν δύο μέσων ὑπάρχει αἴτιον τοῦ τὸ Α τοῖς Δ ὑπάρχειν, ἐπάγει τὴν
τοῦ ζητήματος λύσιν ἀπὸ τοῦ μᾶλλον ἐπιχειρῶν. φησὶ γάρ· εἰ τὸ Β ὁρι-
σμὸς ὢν τοῦ Α ἐπισυνάπτεται τοῖς Δ διὰ μέσου τοῦ Γ, ἀνάγκη καὶ τὸ
ὁριστόν, ἤγουν τὸ Α, διὰ μέσου τοῦ Γ ὑπάρχειν τοῖς Δ. τὸ μὲν οὖν Γ
ἐστὶν αἴτιον τοῦ τὸ Α ὑπάρχειν τοῖς Δ· τὸ δὲ Β πάλιν αἴτιόν ἐστιν τοῦ
20 τὸ Α ὑπάρχειν τῷ Γ· αὐτὸ δέ, τὸ Β, ἐστὶν αἴτιον τοῦ τὸ Α ὑπάρχειν 45
τούτῳ, τῷ Β, ἀμέσως καὶ οὐ δι' ἄλλου τινὸς αἰτίου· τὸ γὰρ Β ὁρισμός
ἐστι τοῦ Α, ὁ δὲ εἰδικὸς ὁρισμὸς ἀρχή ἐστιν ἄμεσος καὶ ἀναπόδεικτος.

p. 99b15 Περὶ μὲν οὖν συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξεως.

Ὅτι μὲν ἀπόδειξις λέγεται αὐτὴ ἡ ἐνέργεια καθ' ἣν ἐνεργοῦμεν καὶ
25 ἀποδεικνύομεν, ἀποδεικτικὴ δὲ ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἐνοῦσα 99v
ἕξις αὐτῆς, ἐξ ἧς προβαίνει ἡ ἐνέργεια, εἴρηται καὶ πρότερον. ἐπεὶ γοῦν,
φησί, καθ' αὐτὸ προθέντες περὶ ἀποδείξεως διδάξαι, ἧς χάριν καὶ περὶ
συλλογισμοῦ ἐφθάσαμεν διδάξαι, καὶ ἀπεδώκαμεν, τί τέ ἐστιν ὁ ὁρισμὸς
τοῦ συλλογισμοῦ καὶ τί ὁ τῆς ἀποδείξεως, καὶ πῶς γίνεται ἡ ἀπόδειξις,
30 ὅτι ἐκ προτάσεων ἀμέσων καὶ καθ' αὐτὸ καὶ πρώτων, πᾶσαν μὲν οὖν τὴν
διδασκαλίαν τὴν περὶ ἀποδείξεως ἐπεράναμεν· λείπεται δὲ νῦν καὶ περὶ τῶν 5
ἀρχῶν αὐτῆς διδάξαι, ἃς εἴπομεν εἶναι τὰς ἀμέσους προτάσεις καὶ καθ'

---

1 ante τὸ γ̄ add. ἤγουν a   2 μέσον a   τὸ πρῶτον—5 τοῖς καθέκαστα om. a
8 τοῖς CEF: τοῦ a   8. 9 ταὐτά—τοῖς καθέκαστα om. a   10 ὑπάρχειν—12 τὸ
καθόλου om. a   14 τοῦ (ante καθ.) a   post τὸ alt. ras. E   τὸ (ante πρός) a
24 post μὲν add. οὖν ἡ a   26 προβαίνειν a   εἴρηται] p. 23,23 sq.   27 προσ-
θέντες a   27. 28 ἧς—διδάξαι om. a   28 τέ scripsi: γε CEF: om. a
ὁ om. EFa   30 πρώτως a   οὖν superscr. E¹   31 ἐπεράνομεν sic a
32 εἴπομεν] c. 2 p. 72a7

αὐτὸ καὶ πρώτας. δεῖ γοῦν εἰπεῖν, πῶς γίνονται γνώριμοι αἱ ἀρχαι τῆς 99v
ἀποδείξεως, καὶ τίς ἐστιν ἡ ἕξις καὶ ἡ ἐπιστήμη ἡ γνωρίζουσα καὶ παρι-
στῶσα ταύτας. δεῖ δὲ μικρόν τι πρῶτον ἀπορῆσαι περι αὐτῶν. καὶ ὅτι
μὲν ἀδύνατον γενέσθαι ἀπόδειξιν, εἰ μὴ γινώσκομεν τὰς πρώτας ἀρχάς,
5 ἤγουν τὰς ἀμέσους προτάσεις ἐξ ὧν συνίστανται, εἴρηται πρότερον. νῦν
δὲ ζητοῦμεν, πόθεν ἔχομεν τὴν γνῶσιν τῶν ἀμέσων τούτων προτάσεων, 10
καὶ πότερον ἡ γνῶσις τῶν ἀμέσων προτάσεων ἡ αὐτή ἐστι τῇ γνώσει τῇ
ἐπιγινομένῃ ἡμῖν δι' ἀποδείξεως ἢ ἑτέρα, καὶ πότερον ἡ ἑκατέρας γνῶσις,
ἡ δι' ἀποδείξεως γινομένη καὶ ἡ τῶν ἀρχῶν γνῶσις, ὡς εἰς ἓν γένος ἀνά-
10 γονται τὴν ἐπιστήμην ἢ τοῦ μέν, ἤγουν τῆς ἀποδείξεως, γένος ἡ ἐπιστήμη
ἐστί, τοῦ δέ, ἤγουν τῆς γνώσεως τῶν ἀρχῶν, γένος ἐστὶν οὐχ ἡ ἐπιστήμη
ἀλλ' ἕτερόν τι, καὶ πότερον αἱ ἕξεις, καθ' ἃς γινώσκομεν τὰς ἀρχάς,
οὐκ ἐνοῦσαι ἡμῖν ἐκ γενετῆς καὶ σύμφυτοι ὕστερον ἐγγίνονται ἡμῖν ἐκ 15
μαθήσεώς τινος ἢ ἔνεισιν ἡμῖν ἐκ γενετῆς, λανθάνουσι δὲ ἡμᾶς, ὅτι εἰσὶν ἐν
15 ἡμῖν, καὶ ἀγνοοῦντες διατελοῦμεν ὅτι ταύτας ἔχομεν. εἰ μὲν δὴ ἔχομεν
αὐτὰς ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἀγνοοῦμεν ὅτι ταύτας ἔχομεν, ἄτοπον. πῶς γὰρ οὐκ
ἄτοπον τὸ ἀγνοεῖν ὃ ἔχομεν; καὶ συμβαίνει λανθάνειν ἡμᾶς ὅτι ἔχομεν τὰς
γνώσειςτῶν ἀρχῶν, αἳ ἀκριβέστεραι τῶν ἀποδείξεών εἰσιν. ἡ μὲν γὰρ ἀπό-
δειξις ἐπιστήμη ἐστὶν ἐξ ἑτέρων τὸ πρᾶγμα ἀποδεικνύουσα· ἡ δὲ γνῶσις τῶν
20 ἀρχῶν κρείττων ἐστὶν ἢ κατὰ ἀπόδειξιν, ἤγουν οὐ δι' ἀποδείξεως γίνεται 25
ἀλλὰ ἀκριβεστέρα ταύτης ἐστὶ καὶ τιμιωτέρα. εἰ δὲ μὴ ἔχοντες τὸς ἕξεις,
καθ' ἃς γινώσκομεν τὰς ἀρχάς, ἐκ φύσεως λαμβάνομεν αὐτὰς ὕστερον ἐκ
μαθήσεως, ἐπειδὴ πᾶσα μάθησις ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως,
ἀδύνατόν ἐστιν εὑρεῖν προτέραν τινὰ καὶ ἀρχοειδεστέραν τῶν ἀρχῶν, ἐξ ἧς
25 ἔστιν ὁδηγηθῆναι πρὸς γνῶσιν τῶν ἀρχῶν· ἀδύνατον γαρ, ὥσπερ καὶ
ἐλέγομεν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ ἀποδείξει, μάθησιν γενέσθαι ἢ διδασκαλίαν
ἄνευ προϋπαρχούσης τινὸς γνώσεως. ταῦτα προαπορήσας ἐπάγει· φανερὸν 30
ὅτι οὐ δυνατὸν ἔχειν αὐτὰς ἐκ γενετῆς καὶ συμφύτους, οὔτε μὴν ἀγνοοῦσιν
ἡμῖν αὐτὰς καὶ μηδεμίαν ἕξιν καὶ γνῶσιν αὐτῶν ἔχουσίν ἐστι δυνατὸν
30 ἐγγίνεσθαι τὴν μάθησιν αὐτῶν ὕστερον. καὶ λοιπόν, ἐπεὶ οὔτε ταύτας
συμφύτους ἔχομεν οὔτε μὴ ἔχοντες δυνάμεθα ὕστερον ταύτας μαθεῖν,
ἀνάγκη λοιπὸν ἔχειν τινὰ δύναμιν ψυχικὴν ἐπιχορηγοῦσαν ἡμῖν ἀφορμὰς
πρὸς γνῶσιν αὐτῶν. ἡ δὲ δύναμις αὕτη οὐκ ἔστι τιμιώτερον καὶ ἀκρι-
βέστερον τῆς γνώσεως τῶν ἀρχῶν, κἂν ἐξ αὐτῆς ἀφορμὰς λαβόντες ταύτας 35
35 γινώσκωμεν.

---

1 πρώτως a 2 τί EF 5 συνίστανται a: συνίσταται CEF 12 ἕξεις] ες in ras. F[1] 13 et 14 γεννητῆς a 14 μανθάνουσι a 15. 16 ἐν τῇ— ἔχομεν om. a, in qua εἰ μὲν—κατὰ ἀκρίβειαν (b26—34) lemmatis loco sunt 17 ὃ εἴλομεν a 18 εἰσιν ex ἐστιν corr. E[1] 20 κρείττων a: κρεῖττον CEF 21 ἀκρι-βεστέρα a: ἀκριβωτέρα CEF ἐστὶ ταύτης a 22 post λαμβάνομεν add. δὲ a 24 τινὰ προτέραν a ἧς scripsi: ὧν libri 27 τινὸς om. a 28 fort οὔτε (ante δυν.) γεννητῆς a 29 ἡμῖν om. C γνῶσιν καὶ ἕξιν E 31 μὴν EF 32 τινὰ λοιπὸν ἔχειν a 33. 34 οὐκέτι τιμιωτέρα καὶ ἀκριβεστέρα a 34 ταῦτα a

p. 99b34 Φαίνεται δὲ τοῦτό γε πᾶσιν.

Εἰπών, ὅτι ἔχομέν τινα δύναμιν σύμφυτον, λέγει νῦν καὶ τίς ἐστιν 99v αὕτη. καὶ φησὶν ὅτι ἡ αἰσθητικὴ δύναμίς ἐστιν, ἥτις ἐν πᾶσι τοῖς ζῴοις θεωρεῖται καὶ οὐκ ἐν ἀνθρώποις μόνοις· καὶ γὰρ καὶ τὰ ζῷα 5 ἔχουσι τὴν δύναμιν ταύτην τὴν αἰσθητικὴν σύμφυτον τὴν κριτικὴν οὖσαν καὶ ἀντιληπτικὴν τῶν αἰσθητῶν. πλὴν κἂν ἐν πᾶσι ζῴοις ἡ δύναμις αὕτη θεωρῆται, ἀλλ' οὖν τινὰ μὲν τῶν ζῴων οὐ μόνον αἰσθάνεται, ἀλλ' ἐκτυποῦται καὶ ἐγκαταγράφεται ἐν αὐτοῖς ὁ τύπος τοῦ αἰσθητοῦ, τινὰ δὲ 45 αἰσθάνονται μέν, οὐ μὴν δὲ ἐκτύπωσις τοῦ αἰσθήματος ἐν αὐτοῖς ἐγγί-10 νεται, ἀλλ' ἔστ' ἂν ὁρῶσι τὸ αἰσθητὸν ἢ ἀκούωσιν, ἐπιγινώσκουσιν οἷον αὐτό, ἐπὰν δὲ πόρρω τοῦ αἰσθήματος γένωνται, παντελῆ ἄγνοιαν ἔχουσι τούτου, οἷον οἱ σκώληκες καὶ αἱ μυῖαι καὶ αἱ εὐλαί· ἐν τούτοις γὰρ ἐπιμονὴ τοῦ αἰσθήματος καὶ ἐκτύπωσις οὐκ ἐπιμένει. ὅθεν καὶ τὰς μυίας ἴδῃ τις καὶ τοὺς σκώληκας ἐξελθόντας τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐμφωλεύουσι, τῇδε κἀκεῖσε 15 περιερχομένους καὶ πλανωμένους ὡς μὴ γινώσκοντας παλιννοστῆσαι ὅθεν 50 ἐξῆλθον. ἐν τισὶ δὲ τῶν ζῴων ἔνεστιν ἐπιμονὴ τοῦ αἰσθήματος, ἀλλ' ἀμυδρά τις καὶ βραχεῖα διὰ τὸ καὶ τὸ φανταστικὸν ἔχειν ὀλίγον, ἐν ᾧ ἐγκαταγράφονται καὶ ἐντυποῦνται τὰ αἰσθήματα. οἷον αἱ κίσσαι καὶ οἱ ψιττακοὶ αἰσθάνονται μὲν τῶν φωνῶν τῶν λεγόντων, ἀμυδρὰ δέ τις ἐν-20 τύπωσις τούτων ἐν αὐτοῖς ἐγγίνεται· καὶ διὰ τοῦτο ἀπομιμοῦνται τὰς φωνὰς τῶν ἀνθρώπων ἢ καὶ ἄλλων ζῴων, πλὴν οὐ καθαρῶς. ἐν τισὶ δέ ἐστιν ἐπιμονὴ καθαρὰ τοῦ αἰσθήματος διὰ τὸ | καὶ καθαρώτερον τὸ φανταστικὸν 100r ἔχειν, οἷον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καί τινα ζῷα, οἷον αἱ μέλισσαι καὶ αἱ περιστεραὶ [καὶ οἱ ὄνοι]· πολλάκις γὰρ ταῦτα ἐκτοπίζονται τῶν φωλεῶν καὶ 25 σίμβλων διάστημα τριῶν ἢ καὶ τεσσάρων ἡμερῶν καὶ παλιννοστοῦσιν ὅθεν ἐξῆλθον. ἀλλὰ καὶ ὁ ὄνος περιπατῶν καὶ ἐντυχὼν βοθύνῳ καὶ ἐμπεσὼν ἅπαξ ἐν αὐτῷ, κἂν που συμβαίη μετὰ παρέλευσιν χρόνου οὐκ ὀλίγου διέρχεσθαι τὴν πρὸς βόθυνον ἄγουσαν, οὐδέποτ' ἂν πεισθείη ταύτην περι- 5 πατῆσαι, κἂν πληττόμενος ᾖ. ἀλλὰ θεωρητέον καὶ τὸ κείμενον. τισὶ μὲν 30 τῶν ζῴων γίνεται μονὴ τοῦ αἰσθήματος, τοῖς δὲ οὐ γίνεται. καὶ ἐν ὅσοις ἢ μὴ ὅλως ἐγγίνεται μονὴ τοῦ αἰσθήματος ἢ περὶ ἃ μὴ ἐγγίνεται, ⟨ἤγουν⟩ ἢ ἐγγίνεται μὲν μονὴ τῶν αἰσθημάτων, περὶ ἃ ἐνήργησεν αἰσθήματα, οὐ μὴν δὲ καθαρὰ ἀλλ' ἀμυδρά τις, τοῖς τοιούτοις ζῴοις ἔξω τοῦ αἰσθάνεσθαι γνῶσις οὐκ ἔστιν, ἤγουν τοῦ αἰσθήματος πόρρω τῆς

1 γε CEF Arist.: ὑπάρχον a 2 καὶ om. a 3 ἡ om. a 4 ἐν a: om. CEF καὶ tert. om. C 5 ταύτην om. E post αἰσθητικὴν add. καὶ C 6 καὶ ἐν a 7 θεωρεῖται a αἰσθάνονται a 8 ἐκτυποῦνται a τρόπος a 9. 10 γίνεται CF: om. a 10 τὸ αἰσθητὸν om. a 11 γένοιντο CFa 12 post γὰρ add. ἡ a 13 post καὶ primum add. ἡ a εἴδη a 14 ἐμφολεύουσι a 15 περιερχομένους—πλανωμένους scripsi: περιερχομένας—πλανωμένας libri 16 τοῦ om. a 17 τὸ alt. om. Ca 22 τὸ alt. om. a 22. 23 ἔχειν τὸ φανταστικὸν C 23 οἷον alt. a: om. CEF καὶ alt.] non liquet C 24 καὶ οἱ (οἱ a: om. CEF) ὄνοι delevi 25 σύμβλων a 26 ὁ om. a 28 ἂν πεισθείη CEF: εἰ δὲ πλησθείη a 30. 31 τοῖς δὲ—τοῦ αἰσθήματος om. a 32 ἤγουν addidi

αἰσθήσεως αὐτῶν γενομένου οὐκ ἔχουσι γνῶναι καὶ ἀναλαβέσθαι ὅτι εἶδόν 100r ποτε ἢ ἤκουσάν τι. ἐν οἷς δέ ἐστιν αἰσθανομένοις [μονὴ τοῦ αἰσθή- 10 ματος], ἤγουν ἐν τισὶ δὲ αἰσθανομένοις, σὺν τῷ εἶναι ἐν αὐτοῖς τὴν μονὴν ἔτι καὶ ἔχειν ἐν τῇ ψυχῇ ἕν τι, ἤγουν δύναμίν τινα ἐπισυνάπτουσαν 5 τὰ ὅμοια τῶν αἰσθημάτων ὧν ἔσχον τὴν αἴσθησιν. οἷον ἐπὶ ἀνθρώπων εἶδόν ποτε ὡς ὁ Σωκράτης πιὼν ἐλλέβορον χολὴν ἐκένωσε· τοῦτο εἶδον καὶ ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος. ταῦτα τὰ αἰσθήματα τῇ φαντασίᾳ ἐνετυπώθησαν, εἶτα μετὰ παραδρομήν τινος καιροῦ ἰδὼν ἐλλέβορον ἐδυνήθην ἐπισυνάψαι τοῦτο οἷς εἶδον διὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ ἐντεῦθεν γνῶναι ὅτι καὶ οὗτος κενω- 15 10 τικὸς χολῆς ἐστιν.

p. 100a1 Πολλῶν δὲ τοιούτων γινομένων.

Εἰπών, ὡς εἰσί τινα ζῷα ἔχοντα καθαρὰν τὴν ἐπιμονὴν τῶν αἰσθημάτων, διαιρεῖ πάλιν τὰ τοιαῦτα ζῷα εἰς τὰ ἔχοντα δύναμιν ἐπισυνάγειν τὸν λόγον, ἤγουν τὸ καθόλου ἐκ τῆς ἐπιμονῆς τῶν τοιούτων αἰσθημάτων 15 πολλῶν γενομένων, ὡς ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. τοῖς δὲ τῶν ζῴων οὐκ ἐπισυνάγεται τὸ καθόλου, κἂν πολλὰ αἰσθήματα ἐν αὐτοῖς ἐπισυναθροισθῶσιν, 25 ὡς ἐπὶ τῆς μελίσσης καὶ τῶν ὄνων καὶ τῶν περιστερῶν. ὥστε ἐκ μὲν τῆς αἰσθήσεως ἐπισυνάγονται αἰσθήματα πολλὰ ἐν τῇ φαντασίᾳ, ἐξ ὧν γίνεται ἡ μνήμη. ἐκ δὲ μνήμης πολλάκις τοῦ αὐτοῦ γινομένης, ἤγουν πολ- 20 λῶν δὲ μνημῶν συναθροισθεισῶν, γίνεται ἐμπειρία, ἤγουν γνῶσίς τις δυνάμεως πράγματός τινος. οἷον εἶδον μυριάκις τὸν ἐλλέβορον κενοῦντα χολήν, καὶ πολλὰ αἰσθήματα τοιαῦτα ἐν τῇ φαντασίᾳ μου ἐνετυπώθησαν, ἐξ ὧν 30 ἐπισυνηθροίσθησαν μνῆμαι πολλαί· ἐκ δὲ τῶν πολλῶν μνημῶν γέγονέ μοι ἐμπειρία καὶ γνῶσις, ὡς ὁ ἐλλέβορος δύναμιν ἔχει κενωτικὴν χολῆς. ἡ 25 δὲ γνῶσις αὕτη ἠρεμήσασα καὶ ἐμπαγεῖσα καὶ ἑδραιωθεῖσα ἐν τῇ ψυχῇ μου, ὡς οὕτως ἔχει ὁ ἐλλέβορος καὶ οὐκ ἄλλως, τὸ καθόλου συνῆξεν, ἤγουν τὸ 'πᾶς ἐλλέβορος καθαίρει', ὃ καθόλου ἐστὶν ἀρχὴ τῶν ἀποδείξεων. ἐπεὶ δὲ τὸ καθόλου τριττόν ἐστι, ἢ τὸ πρὸ τῶν πολλῶν, ὅπερ εἰσὶν αἱ ἰδέαι αἱ παρὰ τῷ Πλάτωνι, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς πολλοῖς καὶ τὸ ἐν τοῖς πολ- 35 30 λοῖς, ἑρμηνεύων ποῖον σημαινόμενον τοῦ καθόλου ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἐνεπάγη τῇ ψυχῇ καὶ ἡδραίωται, ἐπάγει ὡς καθόλου φημὶ τὸ ἓν ὃ ἕτερον μέν ἐστι παρὰ τὰ πολλά, ἤγουν τὰ μερικά (λόγος γάρ ἐστι τοῦτο· τὰ δὲ μερικὰ σώματα), ἐν πᾶσι δὲ τούτοις τοῖς μερικοῖς ἐμφαίνεται καὶ θεωρεῖται· ὡς ὁ ἄνθρωπος ὁ καθόλου λόγος μέν ἐστιν ἕτερος τῶν μερικῶν 35 ἀνθρώπων, ἐν τούτοις δὲ ἐμφαίνεται. ἀλλὰ θεωρητέον καὶ τὸ κείμενον.

1. 2 ποτε ὅτι εἶδον E 2. 3 μονὴ τοῦ αἰσθήματος delevi 4 ἔχειν ex Arist. scripsi: ἔχουσιν libri 6 πιὼν post ἐλ. colloc. a ἐλέβορον a, pr. E itemque vs. 8. 21 9 κἀντεῦθεν ἔγνων a 9. 10 τοῦτο κενωτικὸν a 11 post δὲ add. τῶν CF: om. Ea Arist. 14 τὸ om. a 15 γινομένων a 16 ἐπισυναθροίζωσιν a 20 δὲ om. a ἀθροισθεισῶν E 20. 21 δυναμένη a 24 ὁ om. a ἐλέβορος itemque in sequentibus a ἔχει δύναμιν a 26 συνῆξα a 29 τὸ alt. om. CFa 31 φησὶ a ἑδραίωται a ὃ om. a 32. 33 δὲ τὰ a 35 καὶ om. a

p. 100a6 Ἐκ δὲ τῆς ἐμπειρίας ἤ. 100r

Τὸ 'ἤ' ἀντὶ τοῦ 'καὶ' ληπτέον. ἔστι δὲ τοιοῦτον· ἐκ δὲ τῆς ἐμπει- 40
ρίας καὶ ἐκ παντὸς αἰσθήματος τοῦ ἠρεμήσαντος ἐν τῇ ψυχῇ καὶ
ἑδραιωθέντος γίνεται ἡ γνῶσις τοῦ καθόλου τοῦ ἑνὸς ὄντος παρὰ τὰ
5 πολλά, ἤγουν τοῦ ἑτέρου ὄντος παρὰ τὰ μερικά. ὃ καθόλου ⟨ἓν⟩ ἐνῇ, ἤγουν
ἐμφαίνεται ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἐν ἅπασιν ἐκείνοις τοῖς μερικοῖς. τὸ δὲ τοιοῦ-
τον καθόλου τὸ ἕτερον μὲν ὂν παρὰ τὰ μερικὰ ἐν τούτοις δὲ θεωρούμενον
γίνεται ἀρχὴ τέχνης καὶ ἐπιστήμης. εἰ μὲν οὖν ἐπισυνήχθη τὸ κα-
θόλου τοῦτο ἀπὸ τῶν περὶ γένεσιν, ἤγουν τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ 45
10 ὄντων πραγμάτων, ἐστὶν ἀρχὴ τῆς τέχνης, ἐὰν δὲ περὶ τὸ ὄν, ἤγουν
ἐὰν ἐπισυνήχθη ἀπὸ τῶν ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων πραγμάτων, ἤγουν τῶν
αἰδίων, ἐστὶν ἀρχὴ τῆς ἐπιστήμης.

p. 100a10 Οὔτε δὴ ἐνυπάρχουσιν ἀφωρισμέναι.

Ἤγουν οὔτε εἰσὶν ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἕξεις τινὲς γνωστικαὶ τῶν ἀρ- 50
15 χῶν ἀφωρισμέναι, τουτέστιν ἐνεργείᾳ οὖσαι καὶ ἐφεστηκυῖαι, οὔτε ἐπι-
γίνεται ἡ γνῶσις τῶν ἀρχῶν ἐξ ἄλλων τινῶν γνώσεων καὶ ἕξεων
γνωστικωτέρων, ἤγουν ἀκριβεστέρων τῆς γνώσεως τῶν ἀρχῶν (καὶ τί
γὰρ ἂν εἴη τὸ γνωστικώτερον ἐκεῖνο καὶ ἀκριβέστερον ὂν τῆς γνώσεως τῶν
ἀρχῶν;), ἀλλ' ἀπὸ αἰσθήσεως, ὡς δέδεικται, ἐνδίδονται ἡμῖν ἀφορμαὶ ἐξ
20 ὧν τὸ καθόλου συνάγομεν καὶ ἐπιγινώσκομεν. |

p. 100a12 Οἷον ἐν μάχῃ τροπῆς γενομένης. 100v

Διὰ τούτου τοῦ παραδείγματος παριστᾷ, πῶς ἐπισυνάγεται ἡμῖν τὸ
καθόλου ἐκ τῆς αἰσθήσεως. καὶ φησίν· ἔστωσαν ὡς ἐν λόγῳ παραδείγ-
ματος ἑκατὸν ἄνδρες πόλεμον κατ' ἐναντίων συγκροτήσαντες, οἳ τραπέντες
25 διεσπάρησαν, καὶ ἐντεῦθεν διελύθη ὁ πόλεμος. εἶτα εἷς τις τῶν φυγά-
δων ἀλκὴν δυσάμενος παλιννοστήσας ἐκ τῆς φυγῆς κατὰ πρόσωπον ἔστη 5
τῶν ἐναντίων. εἶτα ἕτερος τῶν φυγάδων τοῦτον ἰδὼν στάντα συνῆλθε
τούτῳ εἰς βοήθειαν· καὶ τοῦτο ἕκαστος τῶν φυγόντων ποιήσας, ἔστησαν
αὖθις καὶ οἱ ἑκατὸν εἰς μάχην τὴν πρώην διαφθαρεῖσαν. ὡς γοῦν ἐπὶ τῆς
30 μάχης διαφθαρείσης συνέβη πάλιν συστῆναι ταύτην ἐκ τοῦ ἐπισυναχθῆναι
τὸν καθ' ἕνα τῶν φυγόντων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς γέγονεν. τῶν γὰρ
ἀλόγων δυνάμεων τῆς ψυχῆς, θυμοῦ λέγω καὶ ἐπιθυμίας, ἐπικρατησάντων 10
τῆς λογικῆς ψυχῆς συνέβη φθαρῆναι τὴν τοῦ καθόλου γνῶσιν τὴν ἐν αὐτῇ
οὖσαν. εἶτα ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἑνὸς αἰσθήματος ἐντυπωθέντος ἐν τῇ
35 φαντασίᾳ καὶ αὖθις ἑτέρου τοιούτου καὶ οὕτω πολλῶν αἰσθημάτων ἐπι-

1 ἤ EF: ἤγουν Ca 5 ἓν ex Arist. addidi 7 δὲ om. a 14 τιναὶ sic C
15 ἐνεργείᾳ scripsi cf. vol. XXI 1 p. 264,33: ἐνέργειαι libri an συνεστηκυῖαι ut l. c.?
17 τῆς γνώσεως scripsi: τῶν γνώσεων libri 18 γὰρ om. E 24 post οἳ add.
καὶ CFa 26 ἐνδυσάμενος a 28 φυγάδων a 30 συστῆσαι a 31 τὸν
om. E γίνεται EF 33 αὐτῷ EFa

συναχθέντων μνῆμαι πολλαὶ γίνονται· ἐκ δὲ τῶν μνημῶν ἐμπειρία μία· 100v
ἐκ δὲ τῆς ἐμπειρίας ἐπεγένετο αὖθις τῇ ψυχῇ ἡ τοῦ καθόλου γνῶσις.

p. 100a13 Ἡ δὲ ψυχὴ ὑπάρχει τοιαύτη οὖσα οἷα δύνασθαι πάσχειν τοῦτο.

5 Ἤγουν ἡ δὲ λογικὴ ψυχὴ πάσχει τοῦτο, τὸ ἐκ τῶν πολλῶν μνημῶν 15
ἐπισυνάγειν τὸ καθόλου.

p. 100a14 Ὃ δὲ ἐλέχθη μὲν πάλαι, οὐ σαφῶς.

Εἰπών, ὅτι τὸ καθόλου ἐκ τῶν αἰσθημάτων ἐπισυνάγεται, ἀσαφῶς
τοῦτο ῥηθὲν ἔτι πάλιν διασαφεῖ.

10 p. 100a15 Στάντος γὰρ τῶν ἀδιαφόρων ἑνός.

Ἀδιάφορα λέγει καὶ τὰ κατ' εἶδος ὄντα ἀδιάφορα καὶ ὅμοια, ὡς ὁ
Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων κατ' εἶδός εἰσιν ἀδιάφοροι καὶ ὅμοιοι· ὡσαύτως
καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος ἀδιάφοροι λέγονται τῷ εἴδει· ζῷα γὰρ ἄμφω.
καὶ ὡς ἐπισυνάγεται τὸ εἶδος τὸ εἰδικώτατον ἐκ τῶν μερικῶν, οὕτως αὖθις
15 τὸ γένος ἐκ τῶν εἰδῶν. καὶ διασαφεῖ πῶς τοῦτο γίνεται. ἡ αἴσθησις
ἐνεργήσασα περί τινα μερικὰ ἀδιάφορα κατ' εἶδος ἅπαξ τὸ ἓν τοῦτο αἴσθημα 25
ἔστησεν ἐν τῇ φαντασίᾳ καὶ ἐνετύπωσεν οὐ μόνον ἔχον ἀπόμορξιν ἰδιοτή-
των καὶ συμβεβηκότων τινῶν, ἐξ ὧν τὰ μερικὰ συνίστανται καὶ γνωρίζον-
ται, ἀλλὰ καὶ ἀπομάσσεταί τι τοῦ καθόλου. καθόλου δέ ἐστιν ἡ κοινότης
20 καθ' ἣν κοινωνοῦσι πάντα τὰ μερικά· οἱ γοῦν μερικοὶ ἄνθρωποι τὸ ζῷον,
τὸ λογικόν, τὸ θνητὸν κοινὰ ἔχουσιν. ἡ γοῦν αἴσθησις ἰδοῦσα τὸν Σωκρά-
την καὶ Ἀλκιβιάδην καὶ ἀπομόρξασα μετὰ τῶν μερικῶν ἰδιωμάτων τῶν ἐν
αὐτοῖς (μερικὰ δὲ ἰδιώματά εἰσι τὸ τὸν μὲν εἶναι κομήτην καὶ λευκόν, 30
τὸν δὲ μὴ τοιοῦτον) καί τι τῶν ἐν αὐτοῖς θεωρουμένων κοινῶν, ἤγουν ἢ
25 ὅτι ζῷά εἰσιν ἢ ὅτι λογικὰ ἤ τι τοιοῦτον, παρέπεμψε τοῦτο πρώτως τῇ
φαντασίᾳ· ὃ πρῶτον αἴσθημα ἐντυπωθὲν ἐν αὐτῇ ἐνεποίησε τῇ ψυχῇ
καὶ γνῶσίν τινα ἀμυδρὰν τοῦ καθόλου. ὡσαύτως καὶ τὸ δεύτερον αἴσθημα
καὶ τὸ τρίτον καὶ τέταρτον ὅμοια ὄντα καὶ μετὰ τῶν ἰδιωμάτων καὶ συμ-
βεβηκότων τῶν ἐν τοῖς μερικοῖς ἔχοντά τι καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς κοινῶν ἐν-
30 τυπωθέντα καὶ ταῦτα τῇ φαντασίᾳ ἐνεποίησαν τῇ ψυχῇ καὶ γνῶσιν τοῦ 35
καθόλου· ἡ αἴσθησις γὰρ οὐ μόνον ἀντιλαμβάνεται τῶν καθ' ἕκαστα,
ἤγουν τῶν συμβεβηκότων καὶ ἰδιοτήτων, ἐξ ὧν τὰ μερικὰ συνεστήκασιν,

2 ἐπάγεται, ante quod add. ὃ, a ante αὖθις add. καὶ CEF: om. a 5 ψυχὴ om. E τὸ CEF: ὃ a 7 μὲν a Arist.: om. CEF οὐ σαφῶς a Arist.: ἀσαφῶς CEF 12. 13 κατ' — τῷ εἴδει om. a 16 ἐνεργοῦσα, ὡς μέρη τινὰ μερικὰ a 17. 18 ἰδιωμάτων a 19 ἐστιν om. C 26 ἐποίησε a 27 post ὡσαύτως add. δὲ C 29 κοινωνιῶν a 30 ἐποίησαν a 31 ante ἡ add. ex Arist. καὶ γὰρ αἰσθάνεται μὲν C

ἀλλὰ καὶ τοῦ καθόλου ἀνθρώπου, ἤγουν ἀλλὰ καὶ τινῶν ἐξ ὧν ὁ καθόλου 100v ἄνθρωπος συνίσταται.

p. 100b1 Ἀλλ' οὐ Καλλίου ἀνθρώπου.

Ἤγουν ἀλλ' οὐκ ἀντιλαμβάνεται μόνων τῶν συνιστώντων τοὺς μερικοὺς 5 ἀνθρώπους ἀλλὰ καὶ τινῶν τῶν τοῦ καθόλου, οἷον ὅτι λογικά εἰσι τὰ ὁρώμενα ἢ ὅτι θνητὰ ἢ ὅτι ζῷα. 40

p. 100b1 Πάλιν ἐν τούτοις ἵσταται.

Ἑνὸς οὖν αἰσθήματος ἐντυπωθέντος ἐν τῇ ψυχῇ, εἶτα καὶ δύο καὶ τριῶν καὶ τεσσάρων καὶ ἄλλων πολλῶν ἐχόντων καί τινα ἀπόμορξιν τοῦ καθόλου, 10 ὡς εἴπομεν, πάλιν ἐν τούτοις ἵσταται ἕτερα αἰσθήματα, ἕως ἂν καταντήσωσιν εἰς τὸ ἐπισυνάξαι τὰ ἀμερῆ, ἤγουν τὰ καθόλου. οἷον ἡ αἴσθησις ὁρῶσα τὸν Καλλίαν πρῶτον κρίνει τοῦτον ὡς ζῷον τοιονδί, ἤγουν λελευκωμένον καὶ τετριχωμένον· εἶτα κατὰ μικρὸν κρίνει τοῦτον καὶ ζῷον εἶναι, καὶ μετὰ ταῦτα ζῷον τοιόνδε, ἤγουν λογικόν.

15 p. 100b3 Καὶ ἐν τούτῳ ὡσαύτως.

Ἤγουν καὶ κρίνασα τοῦτον ζῷον λογικὸν ὕστερον ἐπιγινώσκει τοῦτο καὶ ὡς θνητόν, καὶ οὕτω κατὰ προκοπὴν προβαίνουσα ἐπισυνάγει τελείως 45 τὸν κοινὸν καὶ καθόλου ἄνθρωπον ἐν τῇ ψυχῇ.

p. 100b3 Δῆλον δὴ ὅτι ἡμῖν τὰ πρῶτα.

20 Πρῶτα λέγει τὰς ἀρχάς, ἤγουν τὰς ἀμέσους προτάσεις, αἵτινες γνωρίζονται καὶ ἐπισυνάγονται τῇ ψυχῇ ἐξ ἐπαγωγῆς· ὡς γὰρ ἐν τῇ ἐπαγωγῇ συνάγομεν τὸ καθόλου διὰ τῶν μερικῶν, οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἐπισυνάγει τὸ καθόλου, ἤγουν τὰς ἀμέσους προτάσεις ἢ καὶ τοὺς ὁρισμούς.

p. 100b5 Ἐπεὶ δὲ τῶν περὶ τὴν διάνοιαν ἕξεων.

25 Αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς αἱ μέν εἰσιν ἄλογοι πάντῃ, ὡς ἡ θρεπτικὴ καὶ αὐξητική, αἱ | δέ εἰσι λόγῳ ἐπιπειθεῖς, ὡς θυμὸς καὶ ἐπιθυμία, αἱ δὲ 101r εἰσι λογικαί. καὶ τῶν λογικῶν αἱ μέν εἰσιν ἀεὶ ἀληθεῖς, ὡς νοῦς καὶ

---

4 συνεστώτων a 10 πάλιν—11 καθόλου om. a 11 post καθόλου add. ex Arist. ἡ δ' αἴσθησις τοῦ καθόλου ἐστίν C 12 τοῦτον κρίνει a ἤγουν CEF: οἷον a 16 τοῦτον Ca: τοῦτο EF 17 καὶ prius om. a 21 συνάγονται a ἀπαγωγῆς—22 ἀπαγωγῇ (quae corr. Waitz Org. II p. X) a 22 γινώσκομεν a 23 ἤγουν CEF: ἢ a καὶ om. E 24 lemma om. EF ἐπειδὴ δὲ τῶν παρὰ a 25 ἡ om. a 26 ἐπιπισθεῖς a 27 ἀληθῶς a

ἐπιστήμη, αἱ δέ εἰσι ποτὲ μὲν ἀληθεῖς ποτὲ δὲ ψευδεῖς, ὡς ἡ δόξα καὶ 101r ὁ λογισμός· αἱ δέ εἰσι λογικαὶ ἐν αἷς οὔτε τὸ ψεῦδος θεωρεῖται οὔτε τὸ ἀληθές, ὡς ἡ αἴσθησις καὶ ἡ φαντασία. λογισμὸν δὲ λέγει τὸν νοῦν τὸν πρακτικὸν τὸν δυνάμει νοῦν λεγόμενον, ὃς λογίσει καὶ κρίσει καὶ ἐξε-
5 τάσει καθυποβάλλει τὰ πράγματα. ὁ γὰρ νοῦς κυρίως νοῦς λέγεται, ὅταν 5 περὶ τὰ ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἔχοντα ἐνεργῇ, ἃ καὶ κυρίως αὐτῷ πρὸς νόησιν ὑπόκεινται. ὅταν δὲ ὁ νοῦς ἐκστῇ μὲν τοῦ θεωρεῖν τὰ ὄντως ὄντα, ἐξώρροπος δὲ γένηται καὶ νεύσῃ περὶ τὰ ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ πράγματα τὰ ἐν ῥοῇ καὶ ἀπορροῇ καὶ μυρίαις μεταβολαῖς τυγχάνοντα καὶ περὶ τὰ
10 πρακτὰ ταῦτα καὶ πολιτικὰ πράγματα, ἃ ἐνδέχεται γενέσθαι καὶ μὴ γενέσθαι, τότε λέγεται λογισμὸς καὶ νοῦς πρακτικός. λογίζεται γὰρ καὶ κρίνει, ὡς εἰ μὲν τόδε ποιήσω, ἤγουν κένωσιν τῶν ἐνοχλούντων χυμῶν, οὐκ ἂν νόσῳ περιπέσοιμι, εἰ δ' οὔ, εἰς νόσον βαρεῖαν ἐμπεσεῖν μοι γένη- 10 ται. ἕξεις γὰρ περὶ τὴν διάνοιάν φησι τὰς δυνάμεις τῆς λογικῆς ψυχῆς,
15 ὧν τινὲς μὲν ποτὲ μὲν ἀληθεύουσι ποτὲ δὲ ψεύδονται, ὡς ἡ δόξα καὶ ὁ λογισμός, αἱ δὲ ⟨ἀεὶ⟩ εἰσιν ἀληθεῖς, ὡς ὁ νοῦς καὶ ἡ ἐπιστήμη. οὐδὲν δὲ γένος ἄλλο, ἤγουν εἶδος, ἀκριβέστερον καὶ τιμιώτερόν ἐστι τῆς ἐπιστήμης, ἤγουν τῆς δι' ἀποδείξεως εἰδυίας τὰ πράγματα, παρὸ νοῦς. αἱ δ' ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων, αἱ ἄμεσοι προτάσεις, γνωριμώτεραί εἰσι
20 παρὸ τὸ ἀποδειχθὲν διὰ τῆς ἐπιστήμης, ἤγουν τῆς ἀποδείξεως· τὸ γὰρ ἀποδεικτὸν ἀποδέδεικται καὶ γνώριμον γέγονε διὰ τῶν ἀρχῶν. 20

p. 100b10 Ἐπιστήμη δ' ἅπασα μετὰ λόγου.

Ἅπασα μὲν ἐπιστήμη καὶ ἀπόδειξις διὰ λόγου γίνεται, ἤγουν συλλογισμοῦ· ἐπιστήμη δὲ καὶ γνῶσις τῶν ἀρχῶν οὐκ ἂν εἴη διὰ συλλογισμοῦ.
25 ἐπεὶ δὲ ἐν ταῖς λογικαῖς δυνάμεσι τῆς ψυχῆς ἀληθέστερα τῶν ἄλλων εἰσὶν ἡ ἐπιστήμη καὶ ὁ νοῦς, ἐὰν οὖν ἡ ἐπιστήμη ἡ δι' ἀποδείξεως γινομένη οὐ δύναται ἀποδεῖξαι τὰς προτάσεις, ἤγουν τὰς ἀρχάς, διὰ τὸ μηδὲ εἶναι δυνατὸν λαβεῖν ἀρχοειδέστρα τούτων ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς προβαίη, νοῦς ἄρα εἴη ὁ τὰς ἀρχὰς γινώσκων. ἡ γὰρ δόξα καὶ ὁ συλλογισμὸς περὶ τὰ 25
30 ἐνδεχόμενα καταγινόμενα καὶ ποτὲ μὲν ἀληθεύοντα ποτὲ δὲ ψευδόμενα πῶς ἂν δύναιντο γνωρίζειν καὶ γινώσκειν τὰς ἀμέσους προτάσεις ἀεὶ ἀλη-

---

1 ποτὲ δὲ ψευδεῖς om. a 5 λέγεται νοῦς a 6 καὶ alt. om. a 7. 8 ὅταν—γένηται om. a 8 νήσσῃ a πράγματα om. a 9 καὶ tert. om. a 10 πρακτικὰ EF 11 λέγεται om. a 12 ποιῆσαι a 13 οὔ scripsi: οὖν libri fort. βαρεῖαν ⟨ἂν⟩—γένοιτο 14 παρὰ a φησι scripsi: φασι CEF: φασὶ δὲ a 15 μὲν prius om. a μὲν alt. a: om. CEF 16 ἀεί addidi 16. 17 οὐδὲ γένος a 17. 18 ἐστιν ἐπιστήμη., οὐδὲ γένος ἄλλο, ἤγουν εἶδος ἀκριβέστερον εἰδυίας a 18 παρὸ νοῦς CEF: πα ante lac. a 19 αἱ ἄμεσοι προτάσεις CEF: γνωριμώτεραι—ἅπαν πρᾶγμα (b9—17) a post γνωριμώτεραι add. δέ a 20 παρὸ scripsi: παρὰ CEF: περὶ a 21 γνωριμώτερον EF 22 lemma om. a 23 μὲν om. C 24 ἐπιστήμη—συλλογισμοῦ om. a 25 εἰσι ante τῶν colloc. a 26 γινομένη a: γενομένη CEF 28 προβαίνει a: non liquet C 30 γίνεται a

θεῖς οὔσας; τοῖς γοῦν γνωσθεῖσιν ἐκ τούτων ὧν εἴπομεν ἔστιν ἰδεῖν ὅτι 101r
ὥσπερ τῆς ἀποδείξεως οὐκ ἀπόδειξίς ἐστιν ⟨ἄλλη ἀρχή⟩ ἀλλ' ἡ
ἄμεσος πρότασις, οὕτως οὐδ' ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ ἀπόδειξίς ἐστιν ἀρχὴ ἀπο-
δείξεως καὶ τῆς γνώσεως τῶν ἀρχῶν ἀλλ' ὁ νοῦς. εἰ γοῦν μηδὲν ἄλλο
5 γένος, ἤγουν εἶδος γνώσεως, τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀποδείξεώς ἐστιν
ἀληθέστερον ἀλλ' ἢ ὁ νοῦς μόνος, τουτέστιν εἰ μηδεμία δύναμις τῆς λογι- 30
κῆς ψυχῆς, καθ' ἃς ἀληθεύομεν, ἐστὶν ἀληθέστερον ἀλλ' ἢ ὁ νοῦς μόνος,
νοῦς ἄρα εἴη ἀρχὴ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς γνώσεως τῶν ἀρχῶν. καὶ
ἡ ἀρχὴ τῆς γνώσεως τῆς ἀρχῆς, ἤγουν τῶν ἀμέσων προτάσεων, εἴη ἂν 35
10 ὁ νοῦς. ἡ δὲ πᾶσα ἐπιστήμη ἡ δι' ἀποδείξεως ἐπιγινώσκει τὰ πράγματα
τὰ ἐπιστητά, ἤγουν ὡς ὁ νοῦς γινώσκει τὰς ἀρχὰς τῆς ἀποδείξεως, οὕτως
ἡ ἀπόδειξις γινώσκει τὰ ἐπιστητὰ πράγματα καὶ ἀποδεικτά. 40

---

1 οὖν a 3. 4 ἀποδείξεως E: lac. CF: om. a 6. 7 τουτέστιν—μόνος bis a 6 δύναμις om. a 7 post ἀληθέστερον add. ἕτερον CEF, in iteratis a 9. 10 εἴη ἂν ὁ νοῦς om. a 10 γινώσκει a 11 τὰ om. a 11. 12 οὕτως ἡ ἀπόδειξις om. a 12 Φιλοπόνου, τῶν εἰς τὸ δεύτερον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν ἀριστοτέλους, Τέλος subscr. a

INDICES

I INDEX VERBORUM*)

Verba asterisco notata in lexicis desiderantur

*) A Priorum, B Posteriorum Analyticorum commentarium significat.

A 86,5 sq. (dist. διαιρετική, ὁριστική coni. ἀναλυτική) 307,6 sq. 445,18 B 334,2.23 335,4. 9. 30 — ἀποδεικτικῶς φέρεσθαι (coni. συλλογιστικῶς) A 6,16 συλλογίζεσθαι A 280,20. 21 opp. ἀληθῶς B 96,25 120,3. 8. 9 συνάγειν B 143,23 208,11 ἐπίστασθαι B 88,23 εἰδέναι B 146,28 λαμβάνειν opp. ἐξ ἐρωτήσεως B 144,21 coni. διὰ συλλογισμοῦ B 404,4 ἀποδεικνύναι A 314,13 B 425,14. 15 δεικνύναι B 343,13 opp. λογικῶς B 250,8

ἀπόδειξις χρήσιμος πρὸς φιλοσοφίαν A 4,27 sq. cf. 8,1. 24 ὄργανον πρὸς κατόρθωσιν τῶν τῆς φιλοσοφίας μερῶν B 2,24 ἡ λογικὴ . . . ἀποδείξεως ἕνεκα (παραλαμβάνεται) A 8,27 σκοπὸς πάσης τῆς ἀναλυτικῆς πραγματείας B 256,27 cf. 1,5 sq. ἀνάλυσις λέγεται B 334,20 sq. def. B 3,1 22,18 85,30 συλλογισμός τίς ἐστι A 1,11. 12 sq. cf. 71,31 εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ B 341,24 τῆς αἰτίας ἐστὶ συλλογισμός B 184,30 opp. ἐπιστήμη, ἐπίστασθαι B 20,14 sq. 23,24 47,19. 20 dist. ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη B 432,24 ἐνέργεια ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης προϊοῦσα A 9,30 sq. διδασκαλία τις καὶ μάθησις B 3,22 διανοητική ἐστι γνῶσις B 5,7 εἰ ταὐτόν ἐστιν ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις B 341,14 sq. τοὐλάχιστον ἐκ τριῶν ὅρων B 53,4 πᾶσα ἀ. διά τινος μέσου ὅρου γίνεται A 333,3 B 266,8 δι' ἑνὸς αἰτίου μέσου γίνεται B 423,19 sq. οὐ πάσας τὰς ἀ. καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀ. διὰ συλλογισμῶν λαμβάνομεν A 31,16 μετὰ ἄνευ συλλογισμοῦ B 332,2 πᾶσα ἀ. ἀπό τινων ἀρχῶν περαίνεται A 31,21 εἶναί τινα καὶ ἀρχὴν ἀποδείξεως B 48,5 τὰς γνώσεις τῶν ἀρχῶν, αἳ ἀκριβέστεραι τῶν ἀποδείξεών εἰσιν B 433,18 κρείττων, κρειττόνως ἢ κατὰ ἀπόδειξιν B 254,30 255,9. 11. 12. 25 ἀρχὴ πάσης ἀ. αἱ κοιναὶ ἔννοιαι καὶ τὰ ὑπὸ τῆς ἐναργείας μαρτυρούμενα A 314,18 sq. ἔκ τινων προεγνωσμένων γίνεται, ἐκ προϋπαρχούσης λαμβάνεται γνώσεως, τουτέστιν ἐκ κοινῶν ἐννοιῶν B 3,19 sq. 5,9 ἐξ ἀρχῶν τινων καὶ πρώτων γίνεται B 344,9 cf. 220,2 τισὶ προτέροις τὰ δεύτερα πιστοῦται B 255,6 cf. 254,29. 30 256,11 365,7. 29 δύο τρόποι B 49,2 sq. ἐκ τῶν αἰτίων τὰ αἰτιατὰ συλλογίζονται B 109,17 sq. cf. 386,30 κατὰ τὴν ὑστέραν (συζυγίαν) γίνονται αἱ ἀ. i. e. τὸ ἀσαφὲς ἐκ τοῦ σαφοῦς κατασκευάζουσι A 34,3 θέλει ἡ ἀ. καὶ τὸ ἀεὶ ἔχειν B 64,25 ἐξ ἀναγκαίων προτάσεων αἱ ἀ. B 66,24 106,9. 10 sq. οὐκ ἐξ ἐνδόξων B 366,21. 22 δεῖ τὰς ἀ. ἐκ τῶν καθ' αὑτὰ τοῖς πράγμασιν ὑπαρχόντων περαίνεσθαι B 28,16 cf. 257,8 αἱ τῆς ἀ. προτάσεις ἄμεσοι B 30,4. 9 184,10 391,30. 31 392,1 τὰ πολλὰ διὰ τῶν ὁρισμῶν γίνονται B 183, 18. 33 255,17 A 307,33 διὰ τῶν καθόλου B 215,9 ἐκ τῶν καθολικωτάτων B 222,2 cf. 280,29 τὸ πρώτως κατὰ παντὸς ὑποτίθεται B 133,22 αἱ ἀ. . . . ὑποτίθενται . . . τὸ τί ἐστιν, οὐ μὴν δὲ καὶ ἀποδεικνύουσιν αὐτό B 344,20 sq. τὸ παντὶ δείκνυσι B 374,21 τοῦτο (τὸ τὸ καθόλου ἀποφατικὸν συνάγον σχῆμα) οἰκειότερον ἀποδείξει τοῦ μηδὲν καθόλου συνάγοντος A 65,35 ἐπὶ πάσης ἀ. δύο ταῦτα θεωρεῖται, τό τε πρόβλημα . . . καὶ αἱ προτάσεις B 7,18 ὕλη, γένος ἀποδείξεως A 10,19 τὴν ὑποβεβλημένην τῇ ἀ. ὕλην B 57,21 sq. περὶ ὧν (τῶν νοητῶν καὶ λόγῳ θεωρητῶν) αἱ ἀ. A 3,8 αἱ ἀ. καὶ τὰ προβλήματα περὶ τῶν μεταξὺ (εἰσι) A 273,9. 19 ἐπὶ τῶν ἐξ ἀφαιρέσεως λαμβανομένων B 74,6 οὐ τὰς ἰδέας εἰσάγει B 133,24 οὔτε τῶν ὁρισμῶν ἐστιν ἀ. οὔτε τῶν καθολικωτάτων γενῶν A 306,15 sq. τῶν ἀτόμων ἀ. οὐκ ἔστι B 64,21 γινώσκει τὰ ἐπιστητὰ πράγματα καὶ ἀποδεικτά B 440,12 ἡ καθ' αὑτὸ ἀ. τῆς κατ' ἄλλο βελτίων B 271,13 sq. κυρίως A 307,33 B 31,6. 12 49,13. 18 97,30 222,3 379,30 τὴν κυριωτάτην καὶ μάλιστα ἀ. def. B 70,11. 12 cf. 72,17 κατὰ φύσιν B 297,21 καταχρηστικώτερον λέγεται B 120,11 cf. 240,5 sq. δεύτερα μέτρα ἀποδείξεως expl. B 32,7 70,13 κατὰ τὰ δεύτερα B 169,8 cf. 72,18 ἐξ ὑποθέσεως B 256,1 sq. τεκμηριώδης def. B 386,31 οἱ μὴ εἶναι ὅλως ἀπόδειξιν ἄντικρυς λέγοντες B 42,11 sq. cf. 44,13 48,3 57,17 141,19 254,24 τὴν ἀλήθειαν μεταδιώκειν μετὰ ἀποδείξεως B 2,22 χωρὶς, δίχα, ἐκτὸς ἀποδείξεως A 30,31 B 40,8 120,23 διὰ καθολικῶν ἀ. opp. διὰ παραδειγμάτων A 46,4 συνάγειν διὰ τῆς εἰς τὸ ἄτοπον ἀποδείξεως A 436,13 δι' ἀποδείξεως λαμβάνειν B 183,30

ἀποδέχεσθαι *admittere* A 37,18 217,4

ἀπόδημος B 335,33

156,4 158,17 — ἡ διαλεκτικὴ αὐτὴ καθ' αὑτὴν χωρὶς ὕλης καὶ πραγμάτων opp. ἐν χρήσει καὶ γυμνασίᾳ πραγμάτων A 9,5 sq. παρὰ τῷ Πλάτωνι ibid. 17 dist ἡ ἀποδεικτική, ἡ σοφιστική A 86,5 sq. τὸ δὲ δεύτερον (σχῆμα) τῇ διαλεκτικῇ (ἔοικε) ibid. 8 τὴν πρώτην μιμουμένη φιλοσοφίαν τὰ πάντα ἀποδεικνύναι πειρᾶται B 102,8 cf. 115,5 141,5 142,26 143,7 sq. 145,1. 9. 10 155,18 ἐξ ἐνδόξων διαλέγεται B 142,10 218,15. 16 ὁμωνύμοις οὐδὲ ἡ δ. ἀπροσδιορίστως χρήσεται B 134,29. 30 αἱ μὲν δ. (fort. διαλέξεις) πολλὰ καὶ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς λαμβάνουσι B 164,2 ὄργανα τῆς δ. A 307,7 — ὁ δ. (opp. ὁ ἀποδεικτικός) οὐ πάντως τἀληθῆ λαμβάνει ἀλλὰ τὰ δοκοῦντα τοῖς προσδιαλεγομένοις A 21,27 sq. 23,13. 25 ἑκάτερον τῶν μορίων τῆς ἀντιφάσεως κατασκευάζει B 144,9 sq. cf. 33,2 sq. ἴδιον τοῦ δ. ἐστι τὸ διαπορεῖσθαι B 345,29 οὐ περὶ ὡρισμένα τινὰ πράγματα ἔχουσιν B 155,2 cf. 140, 24 142,11 — διαλεκτικῶς συλλογίζεσθαι A 280,22 B 218,12. 15 συνάγειν B 208, 7. 11 τὴν πίστιν ποιήσασθαι A 314,14 δεικνύναι (coni. κοινοτέρως) B 345,27

διάλεκτος. ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους δ. (coni. ταῖς κοιναῖς συνουσίαις) A 2,30

διάλεξις B 416,27 plur. B 154,23 158, 25. 27 409,24 416,23

διαλιμπάνειν intrans. A 153,2

διαλλάττειν i. q. διαφέρειν A 200,14 255,10 348,6 διαλλάττεσθαι τῷ χρόνῳ B 386,18. 19

διάλληλος δεῖξις A 49,11. 13 sq. (coni. κύκλῳ) 414,10 sq. B 423,29 431,1

διάλογος plur. (Platonis) A 6,17 i. q. διαλεκτικοὶ συλλογισμοί B 164,21

διαλύειν B 422,21. 24 πόλεμον B 436,25 gramm. εἰς A 25,1 30,18

διάλυσις τοῦ σώματος εἰς τὸ μὴ ὄν B 28,14

διάμετρος A 352,11 sq. B 9,20. 21 14,24 sq. 103,20 113,5 sq. 124,25 302,23 303,1 343,15 sq. 377,5 τῇ πλευρᾷ ἀσύμμετρός ἐστι A 251,16 sq. 245,2. 27 sq. 307,26 sq. 313,25 sq. 359,7. 24 B 16,22 26,26 124,18 144,2 316,6 319,15 329,14 sq. τὸ ἀπὸ τῆς δ. (τετράγωνον) B 27,1 sq. κατὰ διάμετρόν τινι γίνεσθαι, εἶναι B 31,28 92,24 sq. 167,23 sq.

διαμορφοῦν B 383,33

διανοητικός. τὸ συλλογιζόμενον τῆς ψυχῆς μόριον τὸ δ. ἐστιν A 32,16 δ. δύναμις ibid. 22. 23 γνῶσις B 5,8 sq. (etymol. ibid. 10) 12,8 sq.

διανοητός B 414,30 οὐσίαι B 338,32

διάνοια dist. νοῦς, δόξα (λογικαὶ δυνάμεις) opp. φαντασία, αἴσθησις (ἄλογοι δ.) A 32,18 cf. 1,19 sq. τῶν γνωστικῶν τῆς ψυχῆς μορίων μόνην τὴν δ. συλλογίζεσθαι A 2,12. 19 cf. 3,28. 34 4,4 B 324,12 331,12. 30 opp. αἴσθησις B 215,15 335,12 (κατὰ διάνοιαν ἐνεργεῖν) 414,31 συμπέρασμα διανοίας i. e. ἡ δόξα A 2,11 τῇ δόξῃ συμπλακεῖσα ibid. 28 τῇ φαντασίᾳ συμπλακεῖσα ibid. 33 3,2. 4 ἐκ δ. λαμβάνειν A 4,4 τῇ δ. (coni. τῷ λόγῳ) θεωρεῖν A 9,6 ἐν τοῖς κατὰ διάνοιαν (γινομένοις) i. q. ἐν τοῖς κατὰ τέχνην γ. B 380,23 τεχνῶσαι τὴν ἡμετέραν δ. A 364,14 λόγοι διανοίας κενοί B 242,16 ψιλὸν διανοίας ἀνάπλασμα B 360,9 — τινός A 325,16. 17 τῶν ῥητῶν, τῆς λέξεως sim. A 155,7 334,20 B 48,8 75,7 79,12 127,20 196,10 302,24 cf. 41,5 κατ' ἄλλην μὲν δ. . . . κατὰ ἄλλην δέ A 264,30

διανύειν B 5,10

διαπίπτειν logice opp. σώζειν τὴν ἀντιστροφήν A 79,20

διαπορεῖν περί τινος B 341,13 med. B 345,29 τὰ διηπορημένα A 44,10

διαπορητικὰ ἐπιχειρήματα expl. B 345, 28 διαπορητικῶς δεικνύναι coni. διαλεκτικῶς καὶ κοινοτέρως ibid. 27

διαρθροῦν A 13,9 B 166,1 327,28 τὸν λόγον et sim. B 98,30 122,26 150,20 268,1 διηρθρωμένως B 193,5

διαρρηγνύναι pass. B 381,10

διαρρήδην B 243,1

διασαφεῖν B 437,9. 15

διασκέπτεσθαι A 3,7

διασπᾶν ἀπό B 158,22

διασπείρειν pass. B 436,25

διάστασις B 168,8. 9 τὰς τρεῖς δ. A 3,26 B 214,7 πρώτην, τὴν κατὰ μῆκος μόνην A 66,34. 35 μιᾷ δ. λείπεσθαι B 214,9

διαστατὸς ἐφ' ἕν, ἐπὶ δύο B 60,28 120,22 124,1 314,19 τριχῇ B 131,13

διαστέλλειν *distinguere* B 93,11 122,21

διάστημα B 35,24 113,22. 33 128,11 129,7 130,7 182,25 354,11 361,18 τριῶν ἡμερῶν B 434,25 i. q. γραμμή A 66,36 84,28 i. q. πρότασις A 67,10 84,25 190,5 sq. 264,31

cf. B 70,5 110,5 352,5. 6 365,3. 4 οὐκ ἔστιν ἕτερος τοῦ ὁριστοῦ . . . ἐξήγησις γάρ ἐστι . . καὶ οἷον ἀνάπτυξις B 35,10 sq. ὄνομα ἐξηπλωμένον B 377,18. 19 πᾶς ὁ. ἐκ γένους ἐστὶ καὶ διαφορῶν A 308,23 17,2 cf. B 234,19. 28 351,14 403,6. 31 412,1 πρὸς μὲν διάκρισιν τῶν ἑτερογενῶν λαμβάνεται τὸ γένος ἐν τοῖς ὁ., πρὸς δὲ τῶν ἑτεροειδῶν διάκρισιν λαμβάνονται αἱ διαφοραί A 32,29 ἐν τοῖς ὁ. οὐ τὰς διαιρετικὰς τῶν ὁριστῶν διαφορὰς παραλαμβάνομεν ἀλλὰ τὰς συστατικάς A 17,30 sq. cf. B 349,5 361,5 400,23 412,14 αἱ κοινότητες τῶν μερικῶν ὁρισμοὶ τῶν καθόλου εἰσί B 414,9 sq. 415,14 cf. 437,19 sq. ἐπειδὴ δεόμεθα ἐν τοῖς ὁ. μάλιστα τῶν εἰδικωτάτων διαφορῶν, ὁπηνίκα ἂν τούτων ἀπορήσωμεν, τοῖς ἰδίοις κεχρήμεθα A 17, 14 sq. dist. τὰ ἴδια τοῦ πράγματος καὶ τὰ ἑπόμενα αὐτῷ A 276,10 cf. B 70,5 κατηγορικοί τέ εἰσι καὶ καθόλου B 185,3 cf. 183,22 τὰ κατ᾽ οὐσίαν ἑκάστῳ κοινά τε καὶ ἴδια ὑπάρχοντα ἐξ ὧν οἱ ὁ. B 234,8 cf. 399,30 415,7 ἑκάστου πράγματος εἷς ἐστι B 423,21 426,12 τοῦ μὴ ὄντος ὁρισμὸς οὐκ ἔστι B 359,21. 26 sq. 362,27 κακίαι τοῦ ὁ. B 351, 19. 21 352,7 πῶς ἐστι δυνατὸν κατασκευάζειν καὶ δεικνύειν τὸν ὁ. ἔχειν τὸ ἀνεπίληπτον B 408,33 sq. ἐξ ἀναλύσεως . . εὑρίσκεσθαι τὸν ὁ. B 409,7 sq. ἀδύνατόν ἐστιν ἀπόδειξιν γενέσθαι ὁρισμῶν καὶ γενῶν A 308,19 sq. cf. 311,6 314,8 341,1 cf. B 358,9 sq. οὐκ ἔστι τῶν ὁ. ἀπόδειξις . . . ἐπεὶ μηδὲ ὁρισμός ἐστιν ὁρισμοῦ, εἰ μὴ ἄρα ὑπογραφή τις B 183, 30 ἀλλ᾽ οὐδὲ δυνατὸν δεῖξαι τόδε ὁρισμὸν τοῦδε δι᾽ ἐπαγωγῆς . . . ἀλλ᾽ οὐδὲ διὰ τῆς αἰσθήσεώς ἐστι δυνατόν B 358,22 sq. οἱ περί τὸν Πλ. ἐπειρῶντο διὰ τῆς διαιρετικῆς μεθόδου συλλογίζεσθαι καὶ ἀποδεικνύειν τόδε ὁρισμὸν εἶναι τοῦδε B 349,5. 28 403,3 ἀναπόδεικτοι B 344,6 sq. ἀρχὴ ἀποδείξεως B 346,30 αἱ ἀποδείξεις τὰ πολλὰ διὰ τῶν ὁ. γίνονται B 183,18 sq. κυρίως ἀπόδειξις γίνεται διὰ τῶν ὁρισμῶν, οἱ δὲ ὁ. γίνονται οὐκ ἄνευ τῆς διαιρετικῆς A 307,33. 34 dist. ὑπόθεσις B 35,10 sq. 128,23 sq. cf. 130,19 133,11 342,17 344,19. 20 350,26 359,7. 8 dist. ἀπόδειξις B 341,16 sq. def. B 35,2 sq. 127,18 sq. 354,12 sq. 356,2 372,8 sq. τρία τὰ εἴδη B 109,12 sq. διττός B 362, 21. 22 τέσσαρες τρόποι B 397,23 sq. ὑλικός, εἰδικός B 364,16 sq. ὀνοματώδης B 372,10 sq. τελικός opp. εἰδικός B 378,36 κυρίως B 365,4. 11 (καὶ τέλειος) i. q. ὁ σύνθετος B 373,29. 30 374,14 οὐσιώδης B 375,30 συνεπτυγμένος B 377,19 ἡ ἀπὸ τῶν ὁ. δεῖξις B 234,13 ἡ διὰ τῶν ὁ. γνῶσις B 259,23 ὁ περὶ τῆς διαφορᾶς ὁ. A 19,22

ὁριστικός B 324,9 gramm. ῥῆμα A 27,32 28,12. 13 30,18 329,27 logice λόγος B 240,18 273,16 279,3. 10. 14 ὁριστική (ὄργανον τῆς διαλεκτικῆς) A 307,7

ὁρμᾶν intr. ἐπὶ τὴν διδασκαλίαν A 154,29 ἐκ τῆς καθόλου ὡρμημένος ὑπονοήσεως A 465,17 sim. B 121,1

ὄρνις B 417,31 sq.

ὅρος. ἔοικεν αὐτὸς τὸ τοῦ ὅ. ὄνομα τεθεικέναι A 25,6 expl. ibid. 8 sq. B 47,26 sq. κατὰ τοῦτο τοῖς σημείοις ἀναλογούσας (τὰς ἁπλᾶς φωνάς) ὅρους ὠνόμασεν A 67,8 cf. 85,1 dist. φάσις, ἁπλῆ φωνή, ὄνομα, ῥῆμα A 11,19 sq. ὅταν ὡς συλλογισμοῦ μέρος λαμβάνηται, ὅρος λέγεται ibid. 21 οὐ μὴν οἱ ἐν τῇ προτάσει παραλαμβανόμενοι ὅροι αἴτιοι πάντως εἰσὶ τοῦ δηλουμένου πράγματος ἐν τῷ συμπεράσματι A 35,21 cf. B 177,6 296,22 τοὺς τρεῖς ὅ. ἐξ ὧν αἱ δύο προτάσεις A 319,11 sq. B 136,14 ἐλάττων, μείζων, μέσος cf. h. v. opp. στοιχεῖα A 46,30 352,8 353,1. 6. 12 opp. τὰ πράγματα A 341,14 ἀντιστροφὴ ὅρων, ἐν ὅροις A 40,10 sq. 423,1 sq. τάξις τῶν ὅρων A 41,8 sq. 283,26 cf. B 268,35 τῇ διὰ τῶν ὅρων δείξει opp. τῇ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῇ A 127,5 216,9. 26 κοινῶν ὅρων ἐπὶ πάντων συναγόντων καὶ τὸ παντὶ καὶ τὸ οὐδενί A 203,9 ἕκαστος ὅρος τῶν ἐν τοῖς μαθήμασι διὰ τὸ ὡρισμένον οἷον δεῖξίς ἐστιν B 155,29 δεῖ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς ἁπλοῦς εἶναι τοὺς ὅ. B 251,29· ἀρχαὶ πρώτισται B 266,11 ἄμεσος B 187,24 ἀποδεικτικοί, διαλεκτικοί B 265,14 sq. καθολικώτεροι B 284,26. 27 ἐν τοῖς ὅροις τιθέναι A 327,31 328,12 ληψόμεθα ὅρους κρείττονας A 200,1 ὡς ἐπὶ ὅρων ἔλαβε τὸ λεγόμενον A 394,32 — i. q. ὁρισμός A 11,15 19,5 al. B 82,17 (opp. ὑποθέσεις) 131,30 sq. al.

τῶν προτάσεων A 7,1. 2 67,12 356,1 sq. τὴν τούτων σ. τεχνικῶς ποιησάμενον B 5,22

συνθετικός. ἔδει γὰρ μᾶλλον Συνθετικὰ ἐπιγράψαι (scil. τὴν περὶ τῶν συλλογισμῶν πραγματείαν) A 5,23. 24

σύνθετος A 5,17 14,13 sq. 16,17. 18. 26. 28 27,28 328,28 329,11 330,32 331,8 sq. B 335,35 336,21 sq. 375,17 402,16 compar. A 10,33 13,26. 29 14,9 sq. B 300,16 301,10 τὰ σ. ἔχει ἐν ἑαυτοῖς τὴν τῶν ἁπλῶν σημασίαν A 16,10. 11 πρότερα ἡμῖν καὶ γνωριμώτερα B 336,28 367,2 σώματα B 25,21 267,4 συλλογισμός opp. ἁπλοῦς A 36,3 257,29 259, 21 263,24 264,10 353,20 sq. B 53,9 (coni. ἐκ προσυλλογισμῶν κατεσκευασμένος) 55,14 289,16 ὁρισμός B 373,29 374,14 375,6. 18 ἀριθμοί def. B 62,6 πρῶτοι καὶ σ., δεύτεροι καὶ σ. B 397,32 sq.

συνθήκη. κατὰ συνθήκην A 358,4 ἐκ συνθήκης A 359,15 sq.

σύνθημα τῶν μερῶν B 399,2

συνθηρᾶν pass. διά, ἐκ τῆς ἀποδείξεως B 376,14 397,22

συνιέναι τὸν ὁρισμόν et sim. A 11,13 B 132, 3. 7 215,18 ὅτι B 405,25

συνιστάναι, συνιστᾶν τὸν ὁρισμόν B 335,26 352,5 353,3 402,3 τοὺς μερικοὺς ἀνθρώπους B 438,4 pass. ὁ ὁρισμὸς ἐκ B 404,9 409,13 ἀπό B 354,3 geom. 179,8 183, 14. 15 361,15 372,19 συστήσασθαι τετράγωνον B 111,30 sim. 361,17 med. intr. B 395,26. (εἰς νέφος) 34 420,31 421,21 422,24 πάλιν συστῆναι ταύτην (τὴν μάχην) B 436,30 geom. 162,20 προτάσεις A 27,32 28,25 συζυγίαι (opp. ἀσύστατοί εἰσιν) A 40,36 41,22. 31 42,2 sq. coni. ποιοῦσι συλλογισμόν A 283,11 εἰ ἄρα δύναται συστῆναι scil. τὰ ἐναντία A 450,17 ἐν τῷ αὐτῷ γένει B 68,29 ἐκ A 14,34 341,22 B 335,24 336,31 384,5 433,5 437,18 438,2 perf. A 20,9 315,16 B 22,1 127,2 238,27 239,19 258,33 384,7. 8 437,32 τὰ καθ' ὁλοκληρίαν συνεστῶτα B 383,3 sq.

συνοδεύειν τῷ ἡλίῳ B 422,13 sq.

σύνοδος astron. B 92,17 331,28 (v. n.)

συνομολογεῖν A 129,19

συνορᾶν A 35,16 292,32 312,13. 17 316,19 317,11 al. B 90,4 162,27. 28 233,30

συνουσία plur. (κοιναί) A 2,30 4,22. 23 (διαλεκτικαί) B 147,24 154,18 155,17 156,4 ἐκ τῶν σ. Ἀμμωνίου A 1,3 B 1,2

συνουσιοῦν perf. pass. τινί B 214,30

σύνταγμα A 5,14 τὸ διδάσκον B 334,25

σύνταξις gramm. A 9,24 330,3 B 216, 10. 12 τοῦ λόγου, τοῦ ῥητοῦ B 231,13 302,25 Ἑλληνικῶς τὰς σ. τοῦ λόγου ἀποδιδόναι A 333,24

συντάττειν (coni. τεχνῶσαι) κανόσι τισὶ σύγγραμμα A 6,17 gramm. B 353,2 408,24 τινί A 28,11 62,28 63,7 sq. 151,19. 20 277,30 278,12 344,21. 28 365,27 380,9 B 25,25 136,7 155,24 339,13 πρός τι A 9,23 B 163,29

συντείνειν εἰς, πρός B 3,7. 8 42,7 258,32 271,4 τινί A 472,8

συντελεῖν τινι (opp. λυμαίνεσθαι) A 8,22 B 141,25 εἰς A 18,10 449,20 B 63,12 109,5 139,25 241,12 (συντελέσει) B 352,16 404,16

συντέμνειν. ἵνα συντέμω τὸν λόγον B 13,29

συντηρεῖν pass. τὰ σκεύη B 378,6

συντιθέναι A 27,11 B 351,4 399,14 opp. διαιρεῖν A 26,10 sq. dist. προστιθέναι A 27,30 opp. ἀναλύειν A 5,31 γραμμάς A 67,5 τοὺς ἁπλοῦς λόγους A 5,3. 6 συζυγίας A 110,11 τρόπους A 114,28 τὰς προτάσεις A 113,4 354,5 B 289,11 τὸν συλλογισμόν A 354,20. 24 sq. ταύτην (τὴν μείζονα) μετὰ τοῦ συμπεράσματος B 55,24 pass. ἐξ B 267,6 335,35 398,5. 10

συντομία B 50,21 διὰ συντομίαν B 118,14 συντομίας χάριν A 33,15 317,35

σύντομος λόγος B 356,2 ἦθος A 46,21 τὴν συντομωτέραν ἥξει B 142,18 διὰ συντόμου A 480,2. 3 συντόμως A 27,12 68,34 207,16 305,5 378,35 B 145,17 200,8 250,29 306,10 ἵνα σ. εἴπω A 371,6 B 15,1 70,4 210,28 σ. εἰπεῖν A 200,11 B 201,26

συντρέχειν logice B 71,14 ἐπί τινος B 69,8 ἐν B 346,12 εἰς ταὐτόν τινι B 20,24 68,5 τινί B 112,2 τὸ συντρέχον τῷ ὑπάρχοντι (ἐνδεχόμενον) et sim. A 194, 6. 16. 24 219,17. 18 233,17 238,16 c. inf. B 31,13

συνυπάγειν logice pass. τινί B 409,21. 22

συνυπακούειν B 52,21 pass. τινί B 51,23

συνύπαρξις A 213,11

συνυπάρχειν B 313,6 sq. ἀλλήλοις A 213,10

II INDEX NOMINUM

III LOCI PLATONICI

IV LOCI ARISTOTELICI

ANONYMI IN ANALYTICORUM POSTERIORUM LIBRUM ALTERUM COMMENTARIUM

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ.

Aldin. f. 102r

p. 89b23 Τὰ ζητούμενά ἐστιν ἴσα τὸν ἀριθμὸν ὅσαπερ ἐπιστάμεθα.

5 Ὅτι φύσει πρότερον τὸ εἰ ἔστι τοῦ ὅτι ἔστιν· ὁ γὰρ τὸ ὅτι ὑπάρχει τόδε τῷδε ζητῶν, ὡς ὁμολογούμενον ἤδη εἶναι τὸ ὑποκείμενον περὶ οὗ ζητεῖ, ⟨ζητεῖ⟩ εἰ ὑπάρχει αὐτῷ τι ἢ μή. τὸ δὲ ὅσαπερ ἐπιστάμεθα 5 ἀντὶ τοῦ 'ὅσων ἐπιστήμην λαμβάνομεν'· οὐ γὰρ ἃ ἐπιστάμεθα ζητοῦμεν, ἀλλ' ἃ γνῶναι θέλομεν.

10 p. 89b25 Ὅταν μὲν γὰρ πότερον τόδε ἢ τόδε ζητῶμεν εἰς ἀριθμὸν θέντες, οἷον πότερον ἐκλείπει ὁ ἥλιος ἢ οὔ, τὸ ὅτι ζητοῦμεν.

Ὅτι τέτταρα τὰ ζητούμενα, ἃ εὑρόντες γινώσκομεν εἰ ἔστι, τί ἐστιν, ὅτι ἔστι, διότι ἐστίν. ἢ γὰρ τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν οὐσίαν ζητοῦμέν τινος ἁπλῶς, εἰ ἔστιν ἢ μή· γνόντες δ' ὅτι ἔστι τὸ τί ἐστι ζητοῦμεν. ἢ τὸ 15 ὑπάρχον τινὶ καὶ κατηγορούμενον, τουτέστι πότερον τόδε ἢ τόδε, ζητοῦμεν, οἷον πότερον ἐκλείπει ὁ ἥλιος ἢ οὔ· μαθόντες δὲ τὸ ὅτι τὸ διότι τότε 15 ζητοῦμεν καὶ τὴν αἰτίαν. τούτων οὖν τῶν τεσσάρων τὸ μὲν εἰ ἔστι καὶ τὸ τί ἐστιν ἐν τοῖς ἁπλοῖς καὶ ἀσυμπλόκοις ζητοῦμεν, τὸ δὲ ὅτι καὶ τὸ διότι ἐν τοῖς συμπεπλεγμένοις, τουτέστιν ὅτι ὑπάρχει τί τινι ἢ μὴ ὑπάρχει

Inscripsi ex L: ante ἐξήγησις add. Ἀνώνυμος, post ἀναλυτικῶν add. τοῦ Ἀριστοτέλους a: τοῦ αὐτοῦ φιλοπόνου εἰς τὸ δεύτερον τῆς ἀποδεικτικῆς R: ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν ὑστέρων δεύτερον U   6. 7 περὶ οὗ Ua: ὃ οὐ R   7 ζητεῖ alt. addidi   ante εἰ add. ἀλλ' R   τὸ δὲ LR: om. Ua   8 post ἃ add. ἤδη Ua: om. LR   post ἐπιστάμεθα add. ταῦτα Ua: om. LR   9 θέλωμεν B   12 γινώσκομεν om. R   13 ἢ LR: εἰ Ua   τὴν ὕπαρξιν—τινος LR: τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ὕπαρξίν τινος ζητοῦμεν Ua   15 καὶ R: om. Ua   16 post οὔ add. τὸ ὅτι ἔστι ζητοῦντες (ζητοῦμεν a) Ua: om. LR   τὸ διότι τότε LR: inv. ord. Ua   19 ὅτι L: εἰ RUa   τί om. R: τόδε L

καὶ διότι ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει. ἐν πάσαις δὲ ταύταις ταῖς ζητήσεσι τὸ 102r
μέσον ζητεῖται ἤτοι τὸ αἴτιον. ἀλλ' ἐν μὲν τῇ εἰ ἔστι καὶ ὅτι ἔστι ζη-
τεῖται εἰ ἄρα ἔστι μέσον ἢ οὔ· ἐν δὲ τῇ τί ἐστι καὶ διότι τί τὸ μέσον
ζητεῖται. καὶ τὰ διαλεκτικὰ δὲ προβλήματα ζητούμενά τινα ὄντα καὶ αὐτὰ
5 τῇ τῶν ζητουμένων διαιρέσει τῇ νῦν εἰρημένῃ ὑπάγεται· πάντα γάρ, τά τε
ἀπὸ τοῦ γένους καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ συμβεβηκότος καὶ τοῦ ὁρισμοῦ, ἐν 20
τῷ εἴδει τῶν ζητουμένων τῷ ὅτι ἐστί. δύο γάρ τινα λαβόντες ἐπὶ πάντων
αὐτῶν ζητοῦμεν εἰ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ὑπάρχει· καὶ γὰρ περὶ τῶν ὁρι-
σμῶν οὕτω ζητοῦμεν, εἰ ἔστιν ὁρισμὸς ὅδε τοῦδε.

10 p. 89b31 Ἔνια δ' ἄλλον τρόπον ζητοῦμεν, οἷον εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἔστι κένταυρος ἢ θεός.

Ὁ μὲν γὰρ ζητῶν, εἰ κένταυρος ἔστιν, ἁπλῶς ζητεῖ περὶ τῆς τοῦ
κενταύρου ὑπάρξεως, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ εἰ ἔστιν· ὁ δὲ ζητῶν, εἰ λευκὸς ὁ
κένταυρος, οὐκέτι ἁπλῶς τοῦ πράγματος ποιεῖται τὴν ζήτησιν, ἀλλὰ τὸ 25
15 ὅτι ζητεῖ ἀριθμόν τινα τῶν ζητουμένων ἔχων.

p. 89b33 Τὸ δὲ εἰ ἔστιν ἢ μὴ ἁπλῶς λέγω.

Εἰπὼν τὸ εἰ ἔστι τὸ ἁπλῶς προσέθηκε δεικνὺς αὐτοῦ τὴν διαφορὰν
τὴν πρὸς τὸ ὅτι ἔστιν, ὃ εἶπεν 'ἐν ἀριθμῷ' καὶ 'οὐχ ἁπλῶς'. 30

p. 89b38 Ἆρ' ἔστι μέσον αὐτοῦ ἢ οὐκ ἔστιν.

20 Ὅτι τὸ μὲν ὅτι ἔστι καὶ εἰ ἔστι ζητοῦντες εἰ ἔστι μέσον ζητοῦμεν,
τὸ δὲ διότι ἐστὶ καὶ τί ἐστι τί τὸ μέσον ζητοῦμεν.

p. 89b38 Ὅταν δὲ γνόντες ἢ τὸ ὅτι ἢ εἰ ἔστιν.

Πάλιν τὴν διαφορὰν τοῦ ὅτι ἔστι καὶ τοῦ εἰ ἔστιν ἐδήλωσεν [ἐν] τῇ
προσθέσει τοῦ ἐπὶ μέρους ἢ ἁπλῶς. ὁ μὲν γὰρ ζητῶν περὶ τῆς οὐ-
25 σίας τινός, οἷον ἆρα ἔστι κενόν, ἁπλῶς περὶ τοῦ ὑποκειμένου πράγματος
ἑνὸς ὄντος τὴν ζήτησιν ποιεῖται· ὁ δὲ τὸ ὅτι ζητῶν μεμερισμένην εἰς
πλείω τὴν ζήτησιν ἔχει. ἤτοι οὖν ἐπὶ μέρους εἶπε τὸ μεμερισμένον, ὃ

---

1 καὶ—μὴ ὑπάρχει L: om. RUa τὸ RUa: καὶ L 2 ἤτοι—4 ζητεῖται LR: om. Ua 2. 3 τῶ—τῶ L 3 εἰ om. R τί alt. om. L post μέσον alt. add. ὁμολογουμένως L 4 δὲ L: om. RUa 6 ὑπὸ R 7 πάντων bis U 8. 9 εἰ—ζητοῦμεν LR: om. Ua 9 οὕτω scripsi: οὐ LR cf. p. 549,26 555,1 ὅδε LR: τόδε Ua 10 ante ἔνια add. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως Ua 13. 14 λευκὸς ὁ κένταυρος LR: κένταυρος λευκός ἐστιν Ua 14 τοῦ L: οὐδενὸς RUa 17 αὐτῶ R 19 μέσον αὐτοῦ BUa Arist.: inv. ord. R 20 ὅτι τὸ LR: ὅταν Ua ζητοῦντες LRU: ζητῶμεν a εἰ ἔστι καὶ μέσον τούτων ζητοῦμεν L 21 ante τί alt. add. τότε Ua τί alt. om. R 22 ante εἰ add. τὸ Ua (D) 23 εἰ—ὅτι R ἐν delevi 24 προθέσει R 26 εἰ U 27 post οὖν add. τὸ RUa: om. L τὸ μεμερισμένον εἰς πλείω λέγει L

εἶπεν ἐν ἀρχῇ "εἰς ἀριθμὸν θέντες", ἢ ἐπὶ μέρους φησίν, ὅτι ὁ ζητῶν, 102r
εἰ τόδε τῷδε ὑπάρχει, ζητεῖ εἰ τοῦτο τούτου τί ἐστιν. ὁ γὰρ ζητῶν, εἰ ὁ 40
ἄνθρωπος ζῷόν ἐστι, ζητεῖ εἰ τὸ ζῷόν τι τοῦ ἀνθρώπου ἐστί· καὶ γὰρ τὸ
γένος τί ἐστιν οὗ ἐστι γένος. ἀλλὰ καὶ ὁ ζητῶν, εἰ ἡ χιὼν λευκή, ζητεῖ
5 εἰ τῆς χιόνος τι τὸ λευκόν ἐστι· καὶ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς ἐκείνου ἐστὶν ᾧ
συμβέβηκεν. ἀλλὰ καὶ ὁ ζητῶν, εἰ ἡ σελήνη ἐκλείπει, ζητεῖ εἴ τι τῆς
σελήνης ἡ ἔκλειψις, εἰ γὰρ πάθος ἐστὶν αὐτῆς.

p. 90a2 Λέγω δὲ τὸ ὅτι ἢ εἰ ἔστιν ἐπὶ μέρους καὶ ἁπλῶς.

Ὅτι τὸ ὅτι ἢ ⟨εἰ ἔστιν ἢ⟩ ἐπὶ μέρους ἢ ἁπλῶς. καὶ τὸ μὲν ἐπὶ 45
10 μέρους τὸ ὅτι ἔστι ζητεῖ, τὸ δὲ ἁπλῶς τὸ εἰ ἔστιν.

p. 90a5 Συμβαίνει ἄρα ἐν ἁπάσαις ταῖς ζητήσεσι.

Ὅτι ἐν ταῖς τέσσαρσι ζητήσεσι τὸ αἴτιον ζητεῖται, ὅπερ μέσον ἐστίν·
ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ ὅτι ἔστι καὶ εἰ ἔστι τὸ εἰ ἔστιν αἴτιον ζητεῖται, ἐπὶ δὲ 50
τοῦ τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστι τί τὸ αἴτιον.

15 p. 90a9 Τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ εἶναι μὴ τοδὶ ἢ τοδί. 102v

Ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ τί ἐστιν, ὃ ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν τὸ γὰρ αἴτιον
τοῦ εἶναι μὴ τοδὶ ἢ τοδὶ ἀλλ' ἁπλῶς τὴν οὐσίαν, καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ διὰ
τί ἐστιν, ὃ καὶ αὐτὸ ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν ἢ τὸ μὴ ἁπλῶς ἀλλά τι
τῶν καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκός, τὸ τί ἐστι τὸ αἴτιον ζητεῖται ἢ
20 τοῦ εἶναι ἁπλῶς τὸ πρᾶγμα ἢ τοῦ ὑπάρχειν τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ. ἁπλῶς
δὲ λέγει τὸ ὑποκείμενον, οὐχ ἁπλῶς δὲ ἀλλὰ τινὰ ὄντα τὰ συμβεβηκότα 10
τε καὶ κατηγορούμενα.

p. 90a14 Ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις φανερόν.

Ἐν ἅπασί φησι τούτοις, ἃ ἦν οὐ τῶν καθ' αὑτὸ ὄντων ἀλλὰ τῶν 15
25 ἄλλοις ὑπαρχόντων, φανερὸν εἶναι ὅτι ταὐτόν ἐστιν ἐπ' αὐτῶν τὸ τί
ἐστι καὶ διὰ τί ἐστι. καὶ δείκνυσιν αὐτὸ οὕτως ἔχον τῷ ὁρισμῷ τῷ ἑκάστου
αὐτῶν ποτὲ μὲν τὸ τί ἐστι ποτὲ δὲ τὸ διὰ τί ἐστι προστιθεὶς καὶ δεικνὺς

---

1 φησὶν L: om. RUa 2 τοῦτο τούτου Ua: inv. ord. LR τί om. L ὁ alt. LUa: om. R 3 ἐστί LUa: om. R 4 post ζητῶν add. φέρε εἰπεῖν Ua: om. LR ζητεῖ post 5 ἐστι colloc. L 5 τι BUa: post εἰ colloc. L: om. R τὸ prius om. a 5. 6 ἐστιν ᾧ συμβέβηκεν L: om. RUa 6 εἴ Ua: om. LR 7 ἡ LR, superscr. B: ἐστὶν Ua εἰ γὰρ Ua: εἰ R: τοῦτεστιν εἰ L 8 post ὅτι add. ἐστὶν R ἢ om. U post ἢ add. τὸ a 9 εἰ ἔστιν ἢ addidi 11 σημαίνει U 12 ἔτι L 13 εἰ ἔστιν om. a ζητοῦμεν L 18 τοῦ (ante μὴ) L 22 τε om. BL 24 φησι τούτοις Ua: τοῦτεστιν LR αὑτὸ LR: αὐτὰ Ua 25 αὐτῷ U 26 post καὶ prius add. τὸ Ua: om. LR Arist. αὐτὸ BUa: αὐτῷ LR οὕτως LR: οὐκ Ua τῷ alt. om. L

ἐφαρμόζον αὐτῷ καὶ τὸ διὰ τί ἐστιν. εἰ δὲ τὸ διὰ τί ἐστιν ἐφαρμόζει τῷ 102v
τί ἐστιν, εἴη ἂν καὶ ἡ τοῦ τί ἐστι ζήτησις μέσου ζήτησις, ὅταν εἰς τὴν
δεῖξιν τοῦ διὰ τί ἐστι παραλαμβάνηται, ὅταν δὲ αὐτοῦ χάριν λαμβάνηται,
αἰτίας μόνον, οὗ δι' ἣν ἄλλο ἄλλῳ ὑπάρχει, ἀλλὰ δι' ἣν τοῦτό ἐστι. 20

5 p. 90a 21 Ἆρ' ἔστι συμφωνεῖν τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ; ἆρ' ἔστιν ἐν ἀριθμοῖς ὁ λόγος αὐτῶν;

Δείξας ἑκάστου τῶν ἐν ἄλλοις ὑπαρχόντων τὸ τί ἐστι καὶ αἴτιον εἶναι
αὐτῷ ⟨τοῦ⟩ ὑπάρχειν τινὶ καὶ ὅλως τοῦ εἶναι, ἑξῆς παράδειγμα παρατίθεται
τοῦ εἰ ἔστι ζητήματος, δεικνὺς ὅτι ⟨ὁ τὸ⟩ εἰ ἔστι τι ζητῶν ζητεῖ εἰ μέσον
10 ἐστί τι αὐτοῦ ὃ αἴτιόν ἐστιν αὐτῷ τοῦ εἶναι. ὁ δὲ λόγος ὁ αὐτὸς καὶ ἐπὶ
τοῦ ὅτι ἔστιν. ὁ γὰρ ζητῶν, ἆρα ἔστι συμφωνεῖν τὸ ὀξὺ καὶ τὸ 25
βαρύ, ζητεῖ μὲν εἰ ἔστι συμφωνία ὀξέος καὶ βαρέος· ἔστι δ' ὃ ζητεῖ ἆρ'
ἔστιν ἐν ἀριθμῷ ὁ λόγος, ὃς λόγος καὶ αἴτιος τοῦ συμφωνεῖν τὸ ὀξὺ
καὶ τὸ βαρὺ γίνεται. ἐν ἀμφοτέροις μὲν οὖν, καὶ ἐν τῷ εἰ ἔστι καὶ ἐν
15 τῷ ὅτι ἔστι, τὸ ζητούμενόν ἐστιν εἰ ἔστι τι μέσον καὶ αἴτιον· ἀλλ' ἐπὶ
μὲν τοῦ ὅτι ἔστι ζητοῦμεν εἰ ἔστιν αἴτιον τοῦ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ὑπάρ-
χειν, ἐπὶ δὲ τοῦ εἰ ἔστιν εἰ [ἔστι] τὸ αὐτὸ τοῦτο, ὃ αἴτιον ὑπάρχει, καὶ
αὐτὸ τῶν ὄντων τί ἐστι καὶ αὐτό ἐστι.

p. 90a 24 Ὅτι δ' ἐστὶ τοῦ μέσου ἡ ζήτησις, δηλοῖ ὅσων τὸ μέσον 30
20 αἰσθητόν.

Τὸ τοῦ μέσου τὴν ζήτησιν εἶναι ἐν πᾶσι τοῖς ζητουμένοις (ἐν οἷς μὲν
γὰρ ζητοῦμεν, εἰ ἔστι τι μέσον, ἐν οἷς δὲ τί ἐστιν ἢ διὰ τί ἐστιν· εἰς γὰρ
ταῦτα πᾶσα ζήτησις ὑπάγεται· καὶ γὰρ τὸ ὅτι ὑπὸ τὸ εἰ ἔστι) πιστοῦται
ἀπὸ τούτων ὧν τὸ μέσον αἰσθητόν ἐστιν. ἐπὶ τούτων γὰρ μὴ αἰσθα-
25 νόμενοι μὲν τοῦ μέσου καὶ τὸ ὅτι ἔστι καὶ τὸ διὰ τί ἐστι ζητοῦμεν, ὁ- 35
μοίως καὶ τὸ τί ἐστιν· αἰσθανόμενοι δὲ οὐδὲν ἔτι ζητοῦμεν· ἐκ γὰρ τῶν

---

1 αὐτῷ La: αὐτὸ RU post αὐτῷ add. καὶ τὸ τί ἐστι L 2 μέσου ζήτησις LR: om. Ua 3 δὲ R: καὶ Ua: om. L χάριν L: om. RUa λαμβάνηται RU: παραλαμβάνηται La 4 post μόνον add. ἕνεκεν παραλαμβάνεται L 8 αὐτῷ τοῦ scripsi: αὐτὸ RUa 9 εἰ primum Ua: om. R ἔστι ζητήματος scripsi: εἰσὶ ζητήματα RUa ὁ τὸ addidi 10 λόγος ὁ αὐτὸς R: αὐτὸς λόγος Ua 11 post ἆρα add. γὲ R post συμφωνεῖν add. καὶ R 12 ὀξέως—βαρέως U 13 ὃς B: ὁ Ua: ὁ λόγος ὁ R 16. 17 τοῦ τὸ—ὑπάρχειν scripsi: τοῦτο—ὑπάρχει RUa 17 τοῦτο Ua: τούτω R ὃ αἴτιον ὑπάρχει καὶ collocavi: αἴτιον καὶ ὃ ὑπάρχει RUa 19 ὅσον U (A d u, pr. B) 22 γὰρ prius L: om. RUa εἰς B: εἰ LRUa 23 ταῦτα scripsi: τοῦτο LRUa post πᾶσα add. ἡ LR τοῦ (post ὑπὸ) BL 24 ἀπὸ RUa: ἐπὶ L ἐπὶ τούτων RUa: ἐφ' ὧν L 24. 25 αἰσθανόμεθα, om. μὲν L 25. 26 καὶ τὸ τί ἐστιν ὁμοίως L 26 ante αἰσθ. add. μὴ R: ἐφ' ὧν δ' L αἰσθανόμεθα οὐδὲν L post οὐδὲν add. ἂν Ua ἔτι ζητοῦμεν scripsi: ἔτι ἐζητοῦμεν LR: inv. ord. Ua ante ἐκ γὰρ add. εἴ ἐστιν αἴτιον τοῦτο (l. τοῦ τὸ) ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ὑπάρχειν L

πολλάκις τῇ αἰσθήσει φανερῶν ἡ διάνοια κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ὁμοιότητα 102v
ἀθροίζει τὰ καθόλου.

p. 90a31 Ὥσπερ οὖν λέγομεν, τὸ τί ἐστιν εἰδέναι ταὐτό ἐστι. 40

Ὅτι ταὐτόν ἐστι τὸ τί ἐστιν εἰδέναι καὶ τὸ διὰ τί ἐστι. μνη-
5 μονεύσας δὲ τοῦ διὰ τί καθόλου καὶ κοινῶς περὶ αὐτοῦ λέγει ὅτι διττὴ ἡ
περὶ τοῦ διὰ τί ζήτησις. ἢ γὰρ ἁπλῶς ζητεῖται καὶ οὐκ ἐν ὑπάρξει ἄλλου,
ἀλλ' ὡς ἐπὶ τῆς τοῦ τί ἐστι ζητήσεως, ἢ τῶν ὑπαρχόντων τισὶ τὸ διὰ 45
τί ζητεῖται, ὥσπερ ἐφ' ὧν παρέθετο παραδειγμάτων, διὰ τί δύο ὀρθαῖς ἴσαι
αἱ τοῦ τριγώνου γωνίαι, καὶ διὰ τί ἡ ἶρις οὐ μείζων ἡμικυκλίου.

10 p. 90a32 Τοῦτο δ' ἢ ἁπλῶς καὶ μὴ τῶν ὑπαρχόντων τι.

Ἔοικε διὰ τούτων λέγειν ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἁπλῶς τὸ τί ἐστιν αἴτιόν
ἐστιν αὐτοῖς τοῦ εἶναι, οἷον τί ἐστι τρίγωνον· τοῦτο γὰρ αἴτιον τοῦ εἶναι
τῷ τριγώνῳ.

p. 90a38 Ἀρχὴ δὲ ἔστω τῶν μελλόντων, ἥπερ ἐστὶν οἰκειοτάτη
15 τῶν ἐχομένων λόγων.

Μέλλει γὰρ προελθὼν ζητεῖν εἰ τὸ τί ἐστι καὶ ὁ ὁρισμὸς δείκνυται
διὰ συλλογισμοῦ. οἰκεῖον δὲ τούτῳ τὸ περὶ οὗ νῦν ἀπορεῖ, ὅ ἐστιν εἰ οἷόν
τε τὸ αὐτό τι ἅμα κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ δι' ὁρισμοῦ καὶ δι' ἀποδείξεως εἰδέ-
ναι, ὡς πᾶν τὸ διὰ τοῦ ἑτέρου αὐτῶν γινωσκόμενον καὶ διὰ τοῦ ἑτέρου
20 γινώσκεσθαι ἅμα | δύνασθαι. 103r

p. 90b1 Ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις ἆρ' ἔστι τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ αὐτό. 5

Τὸ κατὰ τὸ αὐτὸ προσέθηκεν, ὅτι ἔνδοξον περί τινος τοῦ αὐτοῦ
γνῶσιν ἡμᾶς ἔχειν κατ' ἄλλο μὲν δι' ὁρισμοῦ, κατ' ἄλλο δὲ δι' ἀποδεί-
ξεως· τοῦ γὰρ τριγώνου τί μέν ἐστι δι' ὁρισμοῦ γνῶσιν ἔχομεν, ὅτι δὲ
25 δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς γωνίας, δι' ἀποδείξεως. ἀλλ' οὐ περὶ τούτου

---

3 οὖν om. Ua   ἐλέγομεν R   ταυτόν Ua (D)   4 post ὅτι add. μὲν L   post ἐστι alt. add. ἔδειξεν ἀνωτέρω L   6 ζητεῖται L: ζήτησις RUa   6. 7 ἄλλο ἄλλω LR   7 ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ἐνυπαρχόντων L   8 παραδείγμασιν. οἷον ὅτι διὰ τί δυσὶν L   8. 9 ἴσαι—γωνίαι L: τὸ τρίγωνον ἴσον RUa   9 ἶσις R   μείζων LR: μεῖζον Ua   10 τοῦ τοδὶ R   11 τοῦ L   post ἁπλῶς add. ζητεῖν L   12 αὐτοῖς ἐστι L   τοῦ prius LR: τὸ Ua   16 προσελθὼν Ua   προελθὼν] c. 4 p. 91a 12 sq.   17 τούτω LUa: τούτου R   τὸ om. BL   ὃ R: ὧν L   19 διὰ τοῦ pr. l. LUa: δι' R   ἕτερον pr. l. L   αὐτῶν] ὧν non liquet R   20 δύναται L   21 lemma om. LUa   22 post τὸ prius add. δὲ Ua   25 τούτου LR: τούτων Ua

ἡ ζήτησις, ἀλλ' εἰ ἑκάτερον τούτων καὶ δι' ὁρισμοῦ καὶ δι' ἀποδείξεως 103r
ἔστι γινώσκειν.

p. 90b3 Ὁ μὲν γὰρ ὁρισμὸς τοῦ τί ἐστιν εἶναι δοκεῖ, τὸ δὲ τί ἐστιν ἅπαν καθόλου καὶ κατηγορικόν.

5 Ὅτι μὴ πᾶν τὸ συλλογισμῷ δεικνύμενον καὶ δι' ὁρισμοῦ δείκνυται· οἱ μὲν γὰρ ὁρισμοὶ καθόλου καταφατικοί, οἱ δὲ συλλογισμοὶ οἱ μὲν ἐν δευτέρῳ σχήματι στερητικοί, οἱ δὲ ἐν τρίτῳ μερικοί.

p. 90b8 Οἷον ὅτι πᾶν τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει.

Πᾶν τρίγωνον τὰς ἐντὸς τρεῖς γωνίας δυσὶ ταῖς ἐφεξῆς ἴσας ἔχει, πᾶν
10 τὸ δυσὶ ταῖς ἐφεξῆς ἴσας ἔχον τὰς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, πᾶν ἄρα
τρίγωνον τὰς ἐντὸς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει.

p. 90b9 Τούτου δὲ λόγος ὅτι τὸ ἐπίστασθαί ἐστιν. 15

Ὅτι μὴ οἷόν τε τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ αὐτὸ ὁρισμῷ τε καὶ ἀποδείξει εἰδέναι
μηδ' ἔστι τούτων, ὧν ἀπόδειξίς ἐστι, δι' ὁρισμοῦ γνῶσις.

15 p. 90b18 Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὁρισμὸς ἅπαντος οὗπερ καὶ ἀπόδειξις, δῆλον. τί δέ, οὗ ὁρισμός, ἆρα παντὸς ἀπόδειξίς ἐστιν ἢ οὔ;

Δείξας, ὅτι μὴ ἔστιν οὗ ἀπόδειξίς ἐστι καὶ ὁρισμός, νῦν ἀντιστρέψας
δείκνυσιν ὡς οὐ καθόλου δεδειχὼς ὅτι οὗ ἐστιν ἀπόδειξις, τούτου οὐκ ἔστιν 25
20 ὁρισμός. καίτοι διὰ τοῦ εἰπεῖν ἱκανὴ δὲ πίστις καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς· οὐδὲν γὰρ πώποτε ὁρισάμενοι ἔγνωμεν, οὔτε τῶν καθ'
αὑτὸ ὑπαρχόντων οὔτε τῶν συμβεβηκότων καθόλου δοκεῖ πεποιηκέναι
τὸν λόγον. ἔστι δὲ ὃ ἀντιστρέψας δείκνυσιν ὅτι μηδὲ παντὸς οὗ ὁρισμός,
τούτου καὶ ἀπόδειξις. ἐπὶ δὲ τούτοις δείξει ὅτι μηδ' ὅλως κατὰ τὸ αὐτό
25 τι ἔστι καὶ δι' ἀποδείξεως καὶ δι' ὁρισμοῦ εἰδέναι· ὁ γὰρ ὁρισμὸς οὐδὲν
ἄλλο ἄλλῳ ὑπάρχον δείκνυσιν, οὔτε τῶν καθ' αὑτὸ οὔτε τῶν κατὰ 30
συμβεβηκός, ὧν ὁ συλλογισμὸς δεικτικός.

---

1 εἰ om. L 3. 4 ἀπορήσειε (ἀπορήσει U)—ἀδύνατον lemma Ua 5 τὸ διὰ συλλογισμοῦ L 6 οἱ μὲν alt. om. L 8 ante οἷον add. ὁ μὲν γὰρ ὁρισμὸς τοῦ τί ἐστιν εἰδέναι (sic)—ἔστιν ὁρισμός Ua 9 πᾶν—ἔχει bis R (semel B) τρεῖς Ua: δύο R 9. 10 ἔχει—ἐφεξῆς ἴσας R: om. Ua 10. 11 πᾶν—ἔχει BUa: om. R 11 τρεῖς om. U 13 κατὰ τὸ αὐτὸ om. B 15 οὖν R Arist.: τοίνυν Ua (D n f) 16 post οὗ add. ὁ RUa (d): om. B Arist. 18 ὅτι οὗ ἐστιν ἀπόδειξις οὐκ ἔστιν ὁρισμός L 20 δὲ Ua Arist.: γὰρ LR διὰ (ante τῆς) L 22 συμβεβηκότων Ua Arist.: κατὰ συμβεβηκὸς LR 23 οὗ om. LR post οὗ add. ὁ Ua 24 δείξει LR: ἀποδείξει Ua οὐδ' L 25 καὶ prius BL: om. RUa ὁρισμοῦ—ἀποδείξεως L ὅρου Ua 26 ἄλλο ἄλλῳ LR: inv. ord. Ua ὑπάρχων U

p. 90b21 Ὥστ' εἴπερ τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἀποδεικτόν ἐστι τὸ τὴν 103r ἀπόδειξιν ἔχειν, συμβήσεταί τι ἀδύνατον.

Ὅτι μὴ οἷόν τε τοῦ αὐτοῦ ἐπιστήμην ἔχειν δι' ἀποδείξεώς τε καὶ ὁρισμοῦ. εἰ γὰρ τοῦ ἀποδεικτοῦ ἐπιστήμη ἡ δι' ἀποδείξεως γνῶσις, εἰ εἴη 5 πᾶν τὸ δι' ὁρισμοῦ γνωστὸν καὶ δι' ἀποδείξεως, ἀποδεικτὸν μὲν ἂν εἴη· 35 ἐνδέχοιτο δ' ἂν αὐτὸ καὶ χωρὶς ἀποδείξεως εἰδέναι ἔχοντα αὐτοῦ τὸν ὁρισμόν, ἐπειδὴ καὶ ἡ δι' ὁρισμοῦ γνῶσις ἐπιστημονική. ἔτι αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων ἀναπόδεικτοι· οἱ δὲ ὁρισμοὶ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων.

p. 90b38 Ἔτι ἕτερον τὸ τί ἐστι καὶ τὸ ὅτι ἔστι δεῖξαι. ὁ μὲν οὖν 10 ὁρισμὸς τί ἐστι δηλοῖ, ἡ δὲ ἀπόδειξις ὅτι ἢ ἔστι τόδε κατὰ τοῦδε ἢ οὐκ ἔστι.

Πρῶτον ἔδειξεν ὅτι ἑτέρων ἐστὶν ἥ τε ἀπόδειξις καὶ ἡ δι' ὁρισμοῦ γνῶσις. νῦν δὲ προσαποδείκνυσιν ὅτι καὶ ἕτεραι, ἀποδεικνὺς ὅτι μηδ' ὅλως 50 ἐστὶν ἀποδεικτικὴ ἡ ὁριστική· ἐδύνατο γὰρ ὅσον ἐπὶ τοῖς πρώτοις κειμένοις 15 ἑτέρων μὲν εἶναι, ἀποδεικτικὴ μέντοι καὶ αὐτὴ εἶναι.

p. 91a7 Φανερὸν ἄρα ὅτι | οὔτε οὗ ὁρισμός, τούτου πάντως ἀπό- 103v δειξις, οὔτε οὗ ἀπόδειξις, τούτου πάντως ὁρισμός.

Ὅτι ἀδύνατον ὁρισμοῦ ἀπόδειξιν γενέσθαι, δοκεῖ πως ἤδη διὰ τῶν εἰρημένων δεδεῖχθαι. ὅτι γὰρ μηδενὸς τοῦ αὐτοῦ δι' ὁρισμοῦ τε καὶ ἀπο- 20 δείξεως ἡ δεῖξις, προεῖπεν, ὅτι οὐ γάρ ἐστιν ἀπόδειξις οὗ ὁρισμός· ὁ μὲν γὰρ ὁρισμὸς τοῦ τί ἐστι καὶ οὐσίας, ἡ δ' ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἔστιν ἀλλ' οὐ τοῦ τί ἐστι· καὶ ὁ μὲν ὁρισμὸς δεῖξις τῆς οὐσίας, αἱ δ' ἀποδείξεις οὐ τὴν οὐσίαν δεικνύουσι· καὶ ὁ μὲν ὁρισμὸς ἀρχὴ ἀποδείξεως, ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς 10 ἀποδείξεως οὐκ ἀποδεικτή. εἰ δὴ ταῦτα ὑγιῆ, οὐκ ἂν εἴη ὁρισμοῦ ἀπό- 25 δειξις· ἕπεται γὰρ τοῦτο κἀκείνοις. ὃ εἰ καὶ διά τινων ἐπιχειρήσεων δοκεῖ πως δεδεῖχθαι, ἀλλ' ἄλλο τοῦτο τὸ πρόβλημα ἐκείνων καὶ ἄλλης δείξεως δεόμεθα. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ ἐζητεῖτο εἰ τοῦ αὐτοῦ δύναται γνῶσις καὶ δι' ἀποδείξεως καὶ δι' ὁρισμοῦ γίνεσθαι· νῦν δ' εἰ ἔστι τὸν ὁρισμόν τινος δι' ἀποδείξεως δεῖξαι ὑπάρχοντα αὐτῷ.

1 ἀποδεικτόν Ba Arist.: ἀποδεικτικόν RU (D M n) 3 γε R 4 ἀποδεικτοῦ scripsi: ἀποδεικτικοῦ LRUa ante ἐπιστήμη add. ἐστιν L εἰ alt. om. LR post εἴη add. δὲ L 5 ἀποδεικτὸν B: ἀποδεικτικὸν LRUa μὲν om. L 6 ἐνδέχεται, om. ἂν L 8 τῶν alt. Ua: om. R 9 ὅτι Ua Arist.: τί R 10 ἢ Arist.: εἰ R (d, pr. M): om. Ua (n) 13 ἕτεραι Ua: ἕτερα R 15 εἶναι alt. scripsi: ἐστιν R: om. Ua 16 οὗ] ὁ B 16 et 17 πάντως RUa (D): παντὸς Arist. 18 ὁρισμοῦ ἀπόδειξιν LR: inv. ord. Ua post ἤδη add. καὶ Ua: om. LR 19 εἰρημένων LR: προειρημένων Ua 20 προεῖπεν] p. 90b2 sq. post οὐ add. ἐστιν L 22 οὐ om. R: τὰ περὶ L 23 post καὶ add. ὅτι Ua: om LR 24 ἀποδεικτή scripsi: ἀποδεικτική libri 24. 25 ὁ ὁρισμὸς ἀποδεικτός L: ὁρισμός R 25 τοῦτο LR: τούτω Ua κἀκείνοις scripsi: κακείνω LR: ἐκεῖνο Ua ὃ LR: ὅτι Ua 26 post πως add. καὶ αὐτὸ Ua: om. LR παρ' ἐκεῖνα L 27 ἀπ' L 28 γενέσθαι B

p. 91a14 Ὁ μὲν γὰρ συλλογισμός τι κατά τινος δείκνυσι διὰ τοῦ 103v
μέσου· τὸ δὲ τί ἐστιν. 15

Ὅτι τοῦ τί ἐστιν οὐκ ἔστι συλλογισμὸς καὶ ἀπόδειξις, ὅτι ὁ ὁρισμὸς
ἴδιόν ἐστιν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον· τὸ γὰρ ἄλλως ἴδιον συμβεβηκὸς
5 καὶ οὐκ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον.

p. 91a24 Τὸ δὲ τί ἐστιν ἄμφω ταῦτα ἕξει· [ἔσται ἄρα καὶ τὸ Β
κατὰ τοῦ Γ, τὸ τί ἐστιν.

Δείξας ὅτι δεῖ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς προτάσεσιν εἶναι τὸ τί ἐστι, τουτέστι 25
τὸν ὁρισμόν, ἐπήνεγκε τὸ δὲ τί ἐστιν ἄμφω ταῦτα ἔχει, τῷ ‘δέ’ ἀντὶ
10 τοῦ ‘δή’ χρησάμενος. ἔστιν οὖν τὸ λεγόμενον· τὸ δὴ τί ἐστιν ἄμφω
ταῦτα ἕξει, τό τε ΑΒ καὶ τὸ ΒΓ δηλονότι· οὐ γὰρ μόνη ἡ ΑΒ πρότασις
ἀλλὰ καὶ ἡ ΒΓ ἕξει τὸ τί ἐστι. δείξας δὲ ταῦτα τὸ ἑπόμενον αὐτοῖς
ἄτοπον ἐπιφέρει λέγων

p. 91a25 Εἰ δὴ τὸ τί ἐστι καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἄμφω ἔχει, ἐπὶ τοῦ
15 μέσου ἔσται πρότερον.

Ὅτι μὲν τὸ τί ἐστιν ἀντὶ τοῦ τί ἦν εἶναι καὶ τοῦ ὁρισμοῦ ἔλαβεν, 30
ἐδήλωσε διὰ τοῦ προσθεῖναι τῷ τί ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι· τὸ γὰρ οὕτως ἐν τῷ
τί ἐστιν ὡς τὸ τί ἦν εἶναι κατηγορούμενον δεῖ ἐν ἀμφοτέραις εἰλῆφθαι ταῖς
προτάσεσιν. ἀλλ’ εἰ τοῦτο, τὸ Α πρῶτον ὁρισμὸς [διὰ] τοῦ Β, εἰ διὰ τούτου
20 δεικνύοιτο τοῦ Γ ὁρισμὸς ὄν. καὶ τοῦτο μὲν οὖν ἄτοπον. εἰ μὲν γὰρ τὸ
Β ἄλλο τοῦ Γ, τὸ Α πλειόνων ὁρισμὸς ἂν εἴη, ὅπερ ἀδύνατον. εἰ δὲ ταὐτὸν
εἴη τὸ Β τῷ Γ, τὸ ἐν ἀρχῇ λήψεται· βουλόμενος γὰρ δεῖξαι τὸ Α ὂν
ὁρισμὸν τοῦ Γ λαμβάνει αὐτὸ ὁρισμὸν εἶναι τοῦ Β, ὅ ἐστι ταὐτὸν τῷ Γ, 35
ἢ ὡς ἐρεῖ ἔτι σαφέστερον, βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι ὁρισμοῦ ἀπόδειξις ἔστιν,
25 ἔλαβε χωρὶς ἀποδείξεως τὸ Α τοῦ Β ὁρισμὸν εἶναι. ἕπεται μὲν οὖν καὶ ταῦτα.
ὃ δὲ δείκνυσίν ⟨ἐστιν⟩ ὅτι ὁ οὕτως ἀποδεικνὺς οὐ βούλεται δι’ ἀποδείξεως
τὸν ὁρισμὸν λαβεῖν, τούτου χωρὶς ἀποδείξεως εἶναί τινα ὁρισμὸν λαμβάνει.
εἰ γὰρ λήψεται τὸ Α κατὰ τοῦ Β ὡς ὁρισμὸν καὶ ἐν τῷ τί ἦν εἶναι καὶ
τὸ Β ὁμοίως τοῦ Γ ὁρισμόν, δῆλον ὅτι καὶ τὸ Β ὁρισμόν τινα καὶ λόγον

---

3 ante ὅτι alt. add. καὶ R 3.4 ὁρισμοῦ καὶ ἴδιον τὸ ἐν—κατηγορεῖσθαι R 5 post κατηγορούμενον add. ταῦτα δ’ ἀνάγκη ἀντιστρέφειν B 6 δὲ] γὰρ a ἔχει B 8 δεῖ post προτάσεσιν colloc. L τοῦ (ante τί) U 10 ἔστιν οὖν LR: ἔστι δὲ Ua post λεγόμενον add. ὅτι Ua: τοιοῦτον L δὴ Ua: δὲ LR post ἐστιν add. ἤγουν τὸν ὁρισμὸν L 11 δηλονότι post τε colloc. L 14 δὲ R (n, pr. D) 14. 15 τὸ τί ἐστιν ἄμφω ταῦτα ἔχει ἐπὶ τοῦ μέσου, ἔσται πρότερον τὸ τί ἦν εἶναι Ua 16 post μὲν add. οὖν L ἔλαβεν LR: ἐλάμβανεν Ua 17 προσθεῖναι LR: προστιθέναι Ua οὕτως scripsi cf. p. 548,9: οὗ LRUa 19 πρῶτος R διὰ prius delevi 20 οὖν om. B 21 post τοῦ γ̄ add. εἴη L 22 τῷ BLUa: τοῦ R τὸ ᾱ scripsi: αὐτὸ R, ante δεῖξαι Ua: ὅτι τὸ ᾱ L 22. 23 ἐστὶν ὁρισμὸς L 24 ἢ L: om. RUa post ἐρεῖ add. ὃ Ua ἔτι om. L ἔστιν—ὁρισμοῦ L 26 ὁ οὕτως LR: τὸ ᾱ Ua 27 ὁρισμόν τινα L ante λαμβάνει add. εἶναι L 29 τὸ alt. LR: τοῦ Ua

λήψεται· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ Β τοῦ Γ τί ἦν εἶναι. τοῦτο δ' ἐβούλετο 103r δεῖξαι τὸ τί ἦν εἶναι τοῦ Γ δι' ἀποδείξεως δεικνύμενον. ὃ οὖν βούλεται 40 δεῖξαι, ἔλαβε· λαμβάνει γὰρ τὸ Β τοῦ Γ ὁρισμὸν εἶναι.

p. 91a30 Τούτου δ' ἔσται ἄλλος λόγος.

5 Ἢ τούτου, τοῦ Α, ἔσται ἄλλος λόγος ἤτοι ὁρισμός, τὸ Β, ἢ τούτου, τοῦ ΓΒ, πάλιν ἔσται ἄλλος λόγος μέσος ὁ δυνάμενος δεῖξαι ὅτι τὸ Β τοῦ Γ ὁρισμός ἐστιν, ἢ τούτου δ' ἔσται ἄλλος λόγος, τουτέστι τοῦ ΒΑ ἔσται ἄλλος ὁρισμός, ὃς καὶ τοῦ Γ ἔσται ὁρισμός.

p. 91a33 Δεῖ δ' ἐν ταῖς δυσὶ προτάσεσι καὶ τοῖς πρώτοις καὶ
10 ἀμέσοις σκοπεῖν.

Ὅτι δεῖ ἐκθεμένους καὶ λαβόντας δύο προτάσεις ἀμέσους ἐπισκοπεῖν τὸ δεδειγμένον ἐπὶ τῶν στοιχείων αὐτῶν· οὕτως γὰρ μάλιστα φανερὸν γένοιτο τὸ λεγόμενον ἐξεταζόμενον ἐπὶ τῶν προτάσεων καὶ τῆς ὕλης, ὅτι δεῖ ἄμφω τὰς προτάσεις ἐν τῷ τί ἦν εἶναι κατηγορεῖσθαι. |

15 p. 91b12 Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἡ διὰ τῶν διαιρέσεων ὁδὸς συλλογίζε- 104r ται, καθάπερ ἐν τῇ ἀναλύσει τῇ περὶ τὰ σχήματα εἴρηται. 10

Ὅτι οὐδὲ διὰ τῆς διαιρετικῆς μεθόδου διὰ συλλογισμοῦ δείκνυται ὁ ὁρισμός, ὅτι μηδὲ συλλογίζεται ὁ διαιρέσει χρώμενος. ἐν μὲν γὰρ τῷ συλλογισμῷ τεθέντων τινῶν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ δι' ἐκείνων δεικνύμενον· 20 ἐπὶ δὲ τῆς διαιρέσεως οὐδαμοῦ τοῖς τεθεῖσί τε καὶ ληφθεῖσιν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ δεικνύμενον. ὥσπερ γὰρ ὁ ἐπακτικῶς τι δεικνὺς λαμβάνει μέν τινα δι' ὧν δεικνύναι τι πειρᾶται, οὐ μὴν συλλογίζεται, διότι μὴ ἐξ ἀνάγ- 15 κης τοῖς ληφθεῖσιν ἕπεται τὸ δεικνύμενον, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως ἔχει. οὐ γὰρ δεῖ τὸ διὰ συλλογισμοῦ δεικνύμενον συμπέρασμα 25 ἐρωτᾶσθαι καὶ τῷ συγχωρεῖσθαι ὑπό τινων τίθεσθαι· καὶ γὰρ συλλογισμοῦ συμπέρασμα ἐξ ἀνάγκης δεῖ ἕπεσθαι.

p. 91b20 Καὶ τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον τὸ ὅλον, ζῷον πεζόν, οὐκ ἀνάγκη ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ λαμβάνει καὶ τοῦτο.

Οὐ γάρ, εἰ ἰδίᾳ ἑκάτερον ἀληθὲς περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἤδη καὶ ἅμα 30 ἀνάγκη, ὡς ἐπὶ τοῦ σκυτέως καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας δέδεικται, καὶ αὐτὸς δὲ αὐτοῦ προϊὼν μνημονεύσει.

---

1 οὕτω scripsi cf. p. 548,9: οὐ LRUa δὲ βούλεται LR 2 τὸ om. LR 3 ἀποδεῖξαι LR τὸ β̄ om. L 5 τούτου τοῦ ᾱ R: τοῦτο δ' Ua 5.6 ἤτοι—λόγος R: om Ua 6 β̄γ̄ B 8 ᾱ R: om. Ua ἔσται prius Ua: om. R ὃς B: om. RUa 11 ἀμέσους om. B 12 φανερὸν ⟨ἂν⟩ conicio 17 διαιρετῆς L 18 οὐδὲ L 19 τιθέμενον LR 20 οὐδαμῶς L 22 τι LUa: τινὰ R 23 τοῖς ληφθεῖσιν om. L 25 καὶ γὰρ τῷ συλλογισμῷ L: καὶ οὐκέτι συλλογισμὸς Ua 26 συμπέρασμα om. L post ἀνάγκης add. γὰρ RUa: om. BL 30 post ἀνάγκη add. εἶναι L ἐν τῷ Περὶ ἑρμ.] c. 11 p. 20b35 31 προϊὼν] c. 6 p. 92a29 sq. μνημονεύσει L: μνημονεύει RUa

p. 91b21 Διαφέρει δ' οὐδὲν ἐπὶ πολλῶν ἢ ὀλίγων οὕτω ποιεῖν. 104r

Ὅτι οὐ μόνον οὐ δεικνύουσι διὰ συλλογισμοῦ τὸν ὁρισμόν, ὃν οὐδ' ἄλλως οἷόν τε δεῖξαι διὰ συλλογισμοῦ, ὡς προείρηται, ἀλλ' οὐδὲ τὰ δυνα- 30 τὰ μὲν διὰ συλλογισμοῦ δείκνυσθαι ὑπάρχειν τῷ ἀνθρώπῳ διὰ συλλογισμοῦ 5 δεικνύουσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ λαμβάνουσιν ἀσυλλογίστως. ἀσυλλογίστως γὰρ λαμβάνοντες τὰ ἐξ ὧν ὁ ὁρισμὸς χρῶνται αὐτοῖς πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ ὁρισμοῦ δυναμένοις διὰ συλλογισμοῦ λαμβάνεσθαι· ἕκαστον γοῦν τῶν ἐν τῷ ὁριστικῷ λόγῳ τοῦ ἀνθρώπου διὰ συλλογισμοῦ ἔστι δεῖξαι ὑπάρχον τῷ ἀνθρώπῳ. ἐπὶ τούτοις ὅτι τὸ λαμβανόμενον καὶ συντιθέμενον ⟨ἐκ⟩ τῶν κατὰ 10 τὴν διαίρεσιν δοθέντων μὴ δείκνυται ὁρισμὸς εἶναι. λέγει γὰρ τί κωλύει τοῦτο ἀληθὲς μὲν εἶναι τὸ πᾶν, τουτέστι τί κωλύει ταῦτα, ὧν ἕκαστον 35 κατ' ἰδίαν ἐλήφθη τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχον, καὶ ἅμα ἀληθεύεσθαι κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, μὴ μέντοι τὴν σύνθεσιν αὐτῶν ὁρισμὸν εἶναι τοῦ ἀνθρώπου;

Προσθεῖναι τὸ ἐν τῇ τοῦ ζῴου διαιρέσει τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ 15 λαβεῖν ἢ ἄλλην τινὰ ἐναντίωσιν κατὰ τὴν ὕλην ἢ κατά τι συμβεβηκὸς οὖσαν ἀλλ' οὐ κατ' εἶδος. ἀφεῖναι, εἰ τὸ ζῷον εἰς πεζόν τε καὶ ἔνυδρον 40 τέμοι· οὗτος γὰρ τὸ πτηνὸν παρέλιπεν. ὑπερβεβηκέναι δέ, εἰ τὸ ζῷον εἰς δίπουν καὶ πολύπουν ὑπερβῇ τὸ πεζόν.

p. 91b30 Τοῦτο δ' ἀναγκαῖον, εἰ ἅπαν εἰς τὴν διαίρεσιν ἐμπίπτει.

20 Ἔστι δὲ μὴ ἐμπίπτοντα εἰς πᾶσαν τὴν διαίρεσιν τὰ γένη, ὅσῳ ἀνωτέρω 45 ἦν. τὰ δ' ἄτομα εἴδη εἰς πᾶσαν ἐμπίπτει τὴν διαίρεσιν, οἷον ὁ ἄνθρωπος.

p. 91b31 Ἀλλὰ συλλογισμὸς ὅμως οὐκ ἔστιν, ἀλλ' εἴπερ, ἄλλον τρόπον γνωρίζειν ποιεῖ.

Ὅτι εἰ καὶ μὴ συλλογίζεται ἡ διαιρετικὴ μέθοδος, ἀλλὰ κατὰ ἄλλον 25 τρόπον γνωρίζειν ποιεῖ, ὡς καὶ ἡ ἐπαγωγή, εἰ καὶ μὴ ἀποδείκνυ- 50 σιν, ἀλλ' ὅμως δηλοῖ τι.

p. 91b34 Συλλογισμὸν δ' οὐ λέγει ὁ ἐκ τῆς διαιρέσεως λέγων τὸν ὁρισμόν.

Ὅτι ὁ ἐκ τῆς διαιρέσεως συντιθεὶς τὸν ὁρισμὸν καὶ λαμβάνων οὐ 30 συλλογίζεται ἀλλὰ διὰ παραβολῆς δείκνυσιν. |

2 συλλογισμὸν τὸν ὅρον L 3 οἷόν τε R: οἴονται Ua: δύνανται L διὰ συλλογισμοῦ om. L 3.4 δυνατὰ bis Ua fort. δυνάμενα διὰ 7 οὖν L 8 διὰ συλλογισμοῦ ἔστι LR: inv. ord. Ua 9 ἐκ addidi 10 τὴν om. L οὐ L λέγειν a 11 τουτέστι LR: λέγει γὰρ Ua 12 ὑπάρχον τῶ ἀνθρώπω L 12.13 τῶ ἀνθρώπω, om. κατὰ L 14 τῶ (ante ἐν) Ua καὶ RUa: ἢ B 16.17 εἰς πεζὸν τέμοι καὶ ἔνυδρον Ua 17 πτηνὸν scripsi: πεζὸν libri 18 ὑπερέβη ⟨γὰρ⟩ conicio 20 τὴν διαίρεσιν πᾶσαν R 21 ἤδη R 23 ποιεῖ γνωρίζειν R 24 ὅτι εἰ Ua: εἰ γὰρ R 25 καὶ alt. BUa: om. R 27 ἐκλέγων a 29 ὅτι om. R: τοῦτεστιν L συντιθεὶς τὸν ὁρισμὸν LR: inv. ord. Ua 30 ἀλλὰ διὰ LR: διὰ δὲ Ua

p. 92a6 Ἀλλ' ἆρα ἔστι καὶ ἀποδεῖξαι τὸ τί ἐστι κατ' οὐσίαν. 104v

Ζητεῖ εἰ οἷόν τε τὸν ὁρισμὸν ἐξ ὑποθέσεως συλλογίσασθαί τε καὶ δεῖξαι. τὸν δὲ ὁρισμὸν τὸ τί ἐστι κατ' οὐσίαν εἶπε. τὸ γὰρ πρὸς τῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαί τινος καὶ τὴν οὐσίαν σημαῖνον αὐτοῦ ὁρισμός
5 ἐστιν ἐκείνου· ὁ γὰρ ὁρισμὸς ἡ ἑκάστου οὐσία καὶ τὸ εἶναι. ἐξ ὑποθέσεως δὲ εἶπεν οὐ τὸ δι' ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὑποθέσθαι τινὰ καὶ τούτοις πρὸς τὴν δεῖξιν χρήσασθαι. ἔστι δ' ὃ λαμβάνει καὶ 10
ὑποτίθεται τὸ τὸν ἐκ τῶν ⟨ἐν τῷ⟩ τί ἐστιν ἰδίων λόγον ὁρισμὸν εἶναι, τουτέστι τὸν ἐκ τῶν ⟨ἐν τῷ⟩ τί ἐστι κατηγορουμένων ἰδίων λόγον
10 τούτου ὁρισμὸν εἶναι. ὃ εἶναι τοῦ τί ἐστιν ὁρισμὸν ὑποτίθεται ἀλλὰ οὐκ ἀποδείκνυσιν. ᾧ εἰ προσληφθείη 'ὅδε τοῦδε ἴδιός ἐστι λόγος ἐκ τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων', συνάγοιτ' ἂν 'τόδε τοῦδε ἄρα ὁρισμός ἐστιν'. ἀλλὰ πάλιν τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖται· ταὐτὸν γὰρ λαμβάνει τὸν μέσον τῷ μείζονι· οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἰπεῖν 'τόδε τοῦδε ἐκ τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγο-
15 ρουμένων ἴδιόν ἐστι' τοῦ εἰπεῖν 'τόδε τοῦδε ὁρισμός ἐστι'. δείκνυσι δέ τι 15
καὶ ἄλλο ἄτοπον τῇ τοιαύτῃ δείξει ἑπόμενον, ὅτι γὰρ μὴ ὑπόθεσις ἐν τῷ συλλογισμῷ δεόντως λαμβάνεται.

p. 92a8 Ταδὶ δὲ ἐν τῷ τί ἐστι μόνα, καὶ ἴδιον τὸ πᾶν.

Τὰ γὰρ αὐτάρκη πρὸς τὸ ἴδιον ποιῆσαι τὸ ἐξ αὐτῶν τῶν καθ' αὐτὰ 20
20 κατηγορουμένων ἱκανὰ πρὸς ὁρισμόν. τὸ δὲ τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἶναι ἐκείνῳ ἴσον ἐστὶ τῷ 'ἐν γὰρ τούτῳ ἐστὶ τὸ εἶναι τῷ πράγματι οὗ τὸν ὁρισμὸν δείκνυμεν, καὶ τοῦτο ὁρισμὸς αὐτοῦ'.

p. 92a20 Κἂν ἐξ ὑποθέσεως δὲ δεικνύῃ, οἷον εἰ τῷ κακῷ ἐστι τὸ διαιρετῷ εἶναι. 30

25 Ὅτι μηδὲ ὁ ὑποθετικῶς δεικνύναι καὶ συλλογίζεσθαι πειρώμενος ὁρισμὸν ὃ βούλεται ποιεῖ· τὸ γὰρ ἐξ ὑποθέσεως νῦν τὸ ὑποθετικῶς λέγει. καὶ γὰρ ἡ τοιαύτη δεῖξις τὸ ἐν ἀρχῇ λήψεται. θέλων γάρ τις δεῖξαι, ὅτι 35
δι' ἀποδείξεως ὁρισμὸς δείκνυται, εἰς τὴν αὐτοῦ τούτου δεῖξιν ὁρισμόν τινος λαμβάνει ἄνευ ἀποδείξεως· ὃν εἰ βούλοιτο πάλιν δεῖξαι διὰ συλλογισμοῦ,
30 οὐκ ἄλλως δείξει ἢ διὰ τοῦ πάλιν ὁρισμόν τινος αἰτήσασθαι καὶ λαβεῖν, καὶ

---

1 ἆρα Arist.: ἄρα B (M): ἄρα εἰ Ra: ἄρα ἡ U 3 πρὸς τὸ R 6 δι' Ua: διὰ τοῦ R 7 τούτους Ua 8 τὸν Ua: τῶν R ἐν τῷ ex Arist. addidi itemque vs. 9 λόγων R, pr. U 9 λόγων B 10 ὃ R: ὅτι Ua 15 τοῦ Ua: τὸ R 18 μόνον R post πᾶν add. ὡς αὐτῶν τὸ πᾶν ἴδιον γενέσθαι Ua 21 τούτῳ ἐστὶ scripsi: τούτω τοῦτεστι R: τούτοις Ua οὗ B: οὐ RUa 25 δεικνύειν L 25. 26 ὁρισμὸν LR: ὁρισμὸς Ua 26 τὸ alt. om. L 27 αἰτήσεται L 28 γίνεται B 28. 29 λαμβάνει τινὸς L 29 οἷον R: om. L βούλοιτο πάλιν LR: inv. ord. Ua 30 αἰτήσασθαι καὶ Ua cf. p. 583,18: καὶ om. R: αἰτήσαντα L

τούτου γε οὐ τὸν ὁρισμὸν δοκεῖ διὰ τούτου δεδειχέναι. λαβὼν γὰρ ὅτι 104v τοῦ ἀγαθοῦ ὁρισμός ἐστι τὸ ἀδιαίρετον, οὕτω πάλιν δείξει τοῦ κακοῦ λόγον ὄντα τὸ διαιρετόν· δι' ἀλλήλων ἄρα.

p. 92a24 Λαμβάνειν δ' εἰς τὸ δεῖξαι τὸ τί ἦν εἶναι ἕτερον μέν 40
5 τι ἔστω.

Τουτέστιν εἰς τὴν δεῖξιν τοῦ τί ἦν εἶναι καὶ τοῦ ὁρισμοῦ ἕτερόν τι λαμβάνει ὃ οὐ κεχώρισται· διά γάρ τινος ληφθέντος μέσου ἑτέρου τῶν ἐξ ὧν τὸ συμπέρασμα ὅρων ὁ συλλογισμὸς καὶ ἐκ προτάσεών τινων. ὃ ἐδήλωσεν εἰπὼν καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν ὅτι ἔστι τόδε κατὰ
10 τοῦδε λαμβάνεται, τουτέστι πρότασις, οὐ μὴν αὐτὸ ὃ δεῖ δεῖξαι ἢ ὃ τὸ 45 αὐτό ἐστι τῷ δεικνυμένῳ ἢ ἀντιστρέφει αὐτῷ. ὁ γὰρ τοιοῦτόν τι λαμβάνων τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖται λαμβάνων πρὸς ἄλλο, ἄλλως τε ἐπεὶ καὶ ἀμφότερα ὁμοίως δεῖται δείξεως.

p. 92a34 Πῶς οὖν δὴ ὁ ὁριζόμενος δείξει τὴν οὐσίαν ἢ τὸ τί 50
15 ἐστιν;

Ὅτι οὐχ οἷόν τέ ἐστι τὸν ὁρισμὸν δεῖξαι, οὔτε δι' ἀποδείξεως καὶ συλλογισμοῦ οὔτε δι' ἐπαγωγῆς οὔτε δι' αἰσθήσεως. ὁ μὲν γὰρ ἀποδεικνύς τι καὶ συλλογιζόμενος ἐξ ὁμολογουμένων τινῶν δῆλον ποιεῖ τὸ δι' αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης δεικνύμενον· ὁ δὲ ὁριζόμενος οὐ λαβών τινα δι' αὐτῶν δείκνυ-
20 σιν ἐξ ἀνάγκης | ὄντα τὸν δεικνύμενον ὁρισμόν. καὶ ἔτι δέδεικται ὅτι οὐκ 105r ἔστιν ὁρισμοῦ ἀπόδειξις. ἀλλ' οὐδὲ δι' ἐπαγωγῆς. ἡ γὰρ ἐπαγωγὴ διὰ τῶν καθ' ἕκαστα φανερῶν ὄντων τὸ καθόλου πιστοῦται· ὁ δὲ ὁριζόμενος οὐχ οὕτως δείκνυσιν ὁρισμόν. καὶ ὁ μὲν ἐπαγωγῇ χρώμενος δείκνυσι τὸ ὅτι ἔστιν ἢ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ τῶν ληφθέντων· ὁ δὲ ὁριζόμενος
25 οὐχ ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἀλλὰ τί ἐστι προτίθεται δεῖξαι. ὅτι δὲ μηδὲ δι' αἰσθήσεως ἔστι δεῖξαι ὁρισμόν, πρόδηλον· οὐδὲ γὰρ αἰσθητὸν ὅλως οὔτε 5 ὁ ὁρισμὸς οὔτε τὸ ὁριστόν, εἴ γε καθόλου, ὡς δείξει ἅμα τῷ δακτύλῳ εἰπεῖν 'τοῦτό ἐστιν ὁρισμός', ὡς 'τοῦτό ἐστι γλυκύ' ἤ τι ἄλλο τῶν αἰσθητῶν.

p. 92b4 Ἔτι πῶς δείξει τὸ τί ἐστιν; ἀνάγκη γὰρ τὸν εἰδότα τὸ
30 τί ἐστιν ἄνθρωπος ἢ ἄλλο ὁτιοῦν εἰδέναι.

Καθόλου ἐπαπορεῖ πῶς ὅλως ἔστι τὸ τί ἐστι δεῖξαι. εἰ γὰρ δεῖ μὲν

---

1 οὕτω γε L 2 οὕτω Ua: τοῦτο R: τοῦτο λαβὼν ἐξ ὑποθέσεως L καλοῦ R 3 διάλληλον Ua 4 λαμβάνειν R (A D d M n, pr. B): λαμβάνει Ua Arist. 4.5 μέν τι RUa (ABD M d u c f, pr. n): μέντοι B Arist. 6 τοῦ prius BUa: τὸ R 8 ὅς Ua 10. 11 ἢ ὅτι αὐτῷ R 11 αὐτῷ om. R 12 an προσλαμβάνων ἄλλο? 14 post οὖν add. καὶ Ua ὁ Ua Arist.: om. R (A B d u M) 16 οὔτε] ὅτε U 16. 17 καὶ δι' ἐπαγωγῆς οὔτε διὰ συλλογισμοῦ LR 21 οὐδ' ἐπαγωγῇ L 23 οὕτως—25 οὐχ om. L 25 ἢ οὐκ ἔστιν post ἀλλὰ τί ἐστιν colloc. a προστίθεται B 26 οὐ γὰρ BL 27 ὁ BL: om. RUa fort. δεῖξαι ἅμα τῷ δακτύλῳ ⟨καὶ⟩ 28 τι om. LR 29 ἔτι Ua Arist.: ἐπεὶ R τὸ alt. R Arist.: om. Ua (A f)

τὴν τοῦ τί ἐστι δεῖξιν τῇ τοῦ ὅτι ἔστι συμπεπλέχθαι, ταῦτα δὲ ἕτερα ἀλ- 105r
λήλων, οὔτε δ' ἡ ὁριστικὴ οὔτε ἡ ἀποδεικτικὴ μία πλειόνων ἐστίν, οὐκ ἂν 15
εἴη τὸ τί ἐστι καὶ τὸν ὁρισμὸν δεῖξαι. ταῦτα δ' ἐδήλωσεν εἰπὼν ἀλλὰ
μὴν εἰ δείξει τί ἐστι καὶ ὅτι ἔστι, πῶς τῷ αὐτῷ λόγῳ δείξει;
5 εἰπὼν γὰρ ἄμφω δεῖν γνωρίζεσθαι μετὰ ταῦτα ζητεῖ, πῶς δι' ἑνὸς λόγου
ἀμφότερα δειχθείη διαφέροντα.

p. 92b8 Ἀλλὰ μὴν εἰ δείξει τί ἐστι καὶ ὅτι ἔστι, πῶς καὶ τὰ ἑξῆς.

Τὸ γὰρ ἄλλο ἄλλῳ ὑπάρχον διὰ συλλογισμοῦ δείκνυται. ἐπεὶ δὲ καὶ
ὁ ὁρισμὸς καὶ ἡ οὐσία ἑκάστου ὑπάρχει ἐκείνῳ οὗ ἐστι καὶ δύναταί τις
10 καὶ ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ ἀκούειν ⟨τὸ⟩ ὅτι ἔστι, διὰ τοῦτο προσέθηκε τὸ εἰ μὴ 25
οὐσία εἴη, τουτέστιν εἰ μὴ ὁρισμὸς εἴη. μόνον γὰρ τῷ ὅτι ὑπάρχει ὁ
ὁρισμὸς ὑπάρχων οὐ δείκνυται δι' ἀποδείξεως· τὸ γὰρ εἶναί τινι καὶ ὑπάρ-
χειν οὐκ ἔστιν ὁρισμός τινος, οὐδ' ὁ εἶναί τι ἀποδεικνὺς τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ
δείκνυσιν· οὐδενὸς γὰρ ὁρισμὸς τὸ εἶναι. οὐδὲ γὰρ γένος ὅλως τὸ ὂν καὶ
15 τὸ εἶναι καὶ μία φύσις ὡς δύνασθαι καὶ μέρος ὁρισμοῦ εἶναι· τοιοῦτον δὲ
τὸ γένος· ὁ γὰρ ὁρισμὸς μιᾶς φύσεώς ἐστι δηλωτικός. καὶ τοῦ εἶναί τι
ἄρα ἀπόδειξις ἔσται. οὐκ ἄρα ὁ ὁριζόμενος τὸ εἶναι τοῦτο ὃ ὁρίζεται
δείξει διὰ τοῦ ὁρισμοῦ· ἀπόδειξις γὰρ δεικτικὴ τούτου. 30

p. 92b15 Τί μὲν γὰρ σημαίνει τὸ τρίγωνον, ἔλαβεν ὁ γεωμέ-
20 τρης, ὅτι δ' ἔστι δείκνυσι.

Λαβὼν ὅτι ἀπόδειξίς ἐστι τοῦ ὅτι ἔστι δεικτική, ἔχων δὲ ὅτι καὶ ὁ
ὁρισμὸς καὶ ἡ ἀπόδειξις ἑκάτερον αὐτῶν τίνος ἐστίν, ἐπὶ τούτοις λέγει τί 35
οὖν δείξει ὁ ὁριζόμενος τί ἐστίν; ἢ τὸ τρίγωνον; ὃ ἴσον ἐστὶ ⟨τῷ⟩
'τί οὖν δείκνυσιν ὁ ὁριζόμενος καὶ τὸ τί ἐστιν ἀποδιδοὺς τινος; ἢ τὸ τί
25 ἐστιν ἐκεῖνο ὃ ὁρίζεται; ὁ γὰρ τὸ τρίγωνον ὁριζόμενος τί ἐστι τὸ τρίγωνον
λέγει, ἀλλ' οὐχ ὅτι ἔστιν· ἄλλο γὰρ ἐκεῖνο καὶ δι' ἀποδείξεως δεικνύμενον'.
καὶ τὸ ἀκολουθοῦν ἄτοπον ἐπιφέρει· ὃ ἄρα τις ὁρισμῷ οἶδεν, ὅτι ἔστι
τοῦτο, οὐκ εἴσεται· ἄλλη γὰρ ἡ τοῦτο δεικνύουσα· τοῦτο δ' ἀδύνατον, ὃ μὴ
οἶδέ τις εἰ ἔστι, τοῦτο τί ἐστιν εἰδέναι.

30 p. 92b19 Φανερὸν δὲ καὶ κατὰ τοὺς νῦν τρόπους τῶν ὅρων. 40

Ὅτι μὴ τοῦ ὅτι ἔστι τὸ ὁριστὸν ὁ ὁρισμός ἐστι δεικτικός. εἰ γὰρ
καὶ ἐν ὑπάρξει ἐστὶν οὗ ὁ ὁρισμὸς ἀποδέδοται, ἀλλ' ὅ γε ὁρισμὸς τὸ εἶναι 45

1 τῇ Ra: τὴν U 3 τοῦ—τοῦ ὁρισμοῦ Ua 5 δεῖν scripsi: δεῖ libri 7 post ἔστι add. καὶ R Arist.: om. Ua (D, del. u) cf. vs. 4 8 δὲ Ua: γὰρ R 9 τι R 10 τὸ prius addidi 11 μόνων B: μόνῳ conicio τῷ scripsi: τῶν libri 12 ὑπάρχων Ua: ὑπάρχει R γὰρ scripsi: δ' RU: om. a 15 καὶ prius BU: om. Ra δὲ scripsi: γὰρ libri 17 ὁ om. a 18 τούτου δεκτική Ua 20 δ' Ua Arist.: τί R 23 ἢ τὸ τρί-γωνον Arist.: ἢ τρίγωνον R (d: τὸ del. n): τὸ τρίγωνον ἢ Ua ὃ om. R τῷ addidi 25 ὃ om. R 27 καὶ om. R 28 τοῦτο prius om. R 32 εἶναι R: εἰ Ua

αὐτοῦ οὐ δείκνυσιν. ὁ γὰρ τοῦ κύκλου ὁρισμὸς οὔτε εἶναι τὸν κύκλον δεί- 105r
κνυσι (τοῦτο γὰρ δηλοῖ αὐτῷ τὸ διὰ τί ἐστιν)· οὐδὲ γὰρ ἐνσημαίνεται
ἐν τῷ ὁρισμῷ αἰτία δι' ἣν ἔστι τοῦτο οὗ ὁρισμόν τις ἀποδέδωκεν· ἀλλ'
οὐδὲ τοῦ διὰ τί ἐστι τοῦτο κύκλος.

5 p. 92b24 Ἀλλ' ἀεὶ ἔξεστι λέγειν τὸ διὰ τί. εἰ ἄρα ὁ ὁριζόμενος δείκνυσιν ἢ τί ἐστιν ἢ τί σημαίνει τοὔνομα καὶ τὰ ἑξῆς.

Δείξας, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ὁρισμὸς τοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα τὸ ὁριστὸν δει-
κτικός τε καὶ γνωστικός, λαμβάνει ὡς ἑπόμενον τούτῳ τὸ μὴ εἶναι τὸν
ὁρισμὸν πράγματός τινος δηλωτικὸν ἀλλὰ τοῦ λαμβανομένου τί σημαίνει
10 τὸ λεγόμενον, ὡς εἶναι αὐτὸν λόγον ὀνόματι ταὐτὸν σημαίνοντα.
εἰ γὰρ δεῖ μὲν τὸν ὁριζόμενον ἢ τί ἐστι τὸ πρᾶγμα δεικνύναι ἢ τί σημαί-
νει τοὔνομα λέγειν, οὐ δείκνυσι δὲ τί ἐστι τὸ πρᾶγμα | τῷ τὴν ἀρχὴν μὴ 105v
εἶναι δι' ὁρισμοῦ εἰδέναι ὅτι ἔστι, τὸ καταλειπόμενον ἂν εἴη μηνυτικὸς
λόγος τοῦ τί σημαίνει τοὔνομα, ὅπερ ἄτοπον δείκνυσιν.

15 p. 92b30 Ἔτι πάντες οἱ λόγοι ὁρισμοὶ ἂν εἶεν καὶ τὰ ἑξῆς.

Εἰ ὁ ὁρισμὸς λόγος ὀνόματι ταὐτὸν σημαίνων, μὴ οἷόν τε
δ' ἀποδεῖξαι ὅτι τοῦτο τὸ ὄνομα τοῦτο δηλοῖ (θέσει γὰρ καὶ συνθήκῃ τὰ
ὀνόματα, οὐκ ἀνάγκῃ τινί), οὐδ' ἂν τοῦ τοῦτο τὸ ὄνομα τοῦτο σημαίνειν
πίστιν τινὰ ἔχοιμεν. οὐδ' οἱ ὁρισμοὶ τοίνυν τοῦτο προσδηλοῦσι,
20 τὸ εἶναι ἕκαστον αὐτῶν δηλωτικὸν τοῦ σημαινομένου ὑπὸ τοῦδε τοῦ ὀνόματος.

p. 92b35 Ἐκ μὲν τοίνυν τούτων οὔτε ὁρισμὸς καὶ συλλογισμὸς 10 φαίνεται ταὐτὸν ὂν καὶ τὰ ἑξῆς.

Τὰ δεδειγμένα ἀνακεφαλαιοῦται, ὅτι τε μὴ ταὐτὸν συλλογισμὸς
καὶ ὁρισμός († ὃ γὰρ ἂν ἐναργὲς ἔλαβεν· ἄλλος γὰρ ἑκατέρου αὐτῶν
25 λόγος) καὶ ὅτι μὴ τοῦ αὐτοῦ συλλογισμὸς καὶ ὁρισμός, εἴ γε ὁ
μὲν τοῦ τί ἐστιν, ὁ δὲ τοῦ ὅτι ἔστιν. ἃ πρῶτα ἔδειξε διὰ τοῦ μήτε 15
τὸ διὰ συλλογισμοῦ δεικνύμενον δι' ὁρισμοῦ δείκνυσθαι μήτε, οὗ ἐστιν
ὁρισμός, τοῦτο καὶ διὰ συλλογισμοῦ δείκνυσθαι. ἀλλὰ καὶ ὅτι μήτε ὁ
ὁρισμὸς αὐτὸς ἢ ἀποδείκνυσί τι ἢ ὅλως δείκνυσιν· οὔτε γὰρ εἶναι τὸ
30 πρᾶγμα ἀποδείκνυσιν, οὔθ' ὅτι ἐκείνου ἐστὶν οὗ ἀποδίδοται δείκνυσι. διὸ

---

1 ὁ scripsi: οὐ libri 1. 2 τοῦ—οὐδὲ γὰρ om. a 2 οὐ U 3 post αἰτία add. τις Ua ὁρισμός U 4 an οὐδὲ τὸ? 5 ὁ om. R (Mu, pr. n) 7. 8 δεικτικὸς—γνωστικὸς R: δεικτικῶς—γνωστικῶς Ua 8 τούτῳ B: τοῦτο RUa 10 σημαίνοντι R 13 post μηνυτικὸς add. ὁ RU: om. a 17 σημαίνει Ua 18 τούτου τὸ τὸ Ua: τούτου τοῦ R ὀνόματος R 19 προσδηλοῦσιν Arist.: προδηλοῦσιν RUa 21 τούτων τοίνυν a ὁρισμὸς καὶ R Arist.: ὁ ὁρισμὸς οὔτε ὁ Ua 24 fort. ὅπερ ὂν 25 post συλλογισμὸς add. τε Ua 26 τὸ (ante τί) R 28 fort. μηδὲ cf. p. 570,28

οὔτε ὁρισμῷ ἔστι γνῶναι ὅτι τόδε τοῦδε ὁρισμός (οὐδὲν γὰρ δείκνυσιν ὁ 105v
ὁρισμός) οὔτε ἀποδείξει, ἐπεὶ μή ἐστιν ἀπόδειξις τοῦ τί ἐστιν, ὡς δέδεικται·
πᾶσα γὰρ τοῦ ὅτι ἔστι. 20

p. 93a1 Πάλιν δὲ σκεπτέον τί τούτων λέγεται καλῶς καὶ τί οὐ
5 καλῶς.

Οὔτε γὰρ τὸ μὴ δύνασθαι τὸ αὐτὸ δι' ὁρισμοῦ καὶ δι' ἀποδείξεως
γινώσκεσθαι πάντῃ καλῶς εἴρηται, οὔτε τὸ μὴ ὅλως εἶναί τινα δεῖξιν
ὁρισμοῦ, ὡς ἐρεῖ.

p. 93a3 Ἐπεὶ δ' ἐστίν, ὡς ἔφαμεν, ταὐτὸν τὸ εἰδέναι τί ἐστι καὶ 25
10 τὸ εἰδέναι τὸ αἴτιον τοῦ τί ἐστιν.

Ἐπιχειρεῖ πρῶτον δεῖξαι ὅτι ἔστιν ὁρισμὸν ἀποδεῖξαι δι' ὁρισμοῦ.
συγχρῆται δ' εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῖς προδεδειγμένοις αὐτῷ· δέδειχε γὰρ
πρὸ ὀλίγου δι' ὧν εἶπεν "ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις φανερόν ἐστιν ὅτι
ταὐτά ἐστι τὸ τί ἐστι καὶ διὰ τί ἐστιν". ἔδειξε γὰρ διὰ τούτων ὅτι
15 ὁ τὸ τί ἐστι καὶ τὸν ὁρισμὸν ζητῶν αἴτιον ζητεῖ· ὁ γὰρ ὁρισμὸς ἑκάστου
καὶ αἴτιον. τούτῳ δὴ προσχρῆται. εἰ γὰρ ὁ ὁρισμὸς αἴτιον, ὁ ὁρισμόν τινος 30
εἰδὼς καὶ αἴτιον οἶδε. τὸ δὲ τὸν ὁρισμόν τινος εἰδότα εἰδέναι τὸ αἴτιον αὐτῷ
τοῦ εἶναι (τοῦτο γὰρ σημαίνει αὐτῷ τὸ αἴτιον τοῦ τί ἐστι) δέδεικται·
ταὐτὸ γὰρ ἔκειτο [γὰρ τὸ] ἡ τοῦ τί ἐστι ζήτησις καὶ αἰτίας ζήτησις.
20 Δύναται τῷ λόγος δὲ τούτου εἰρηκέναι ⟨αἴτιον⟩ τοῦ δύνασθαι ὁρισμὸν
δειχθῆναι διὰ συλλογισμοῦ. καὶ εἴη ἂν ἡ πρὸ αὐτοῦ οὐχ ὁλόκληρος ἀλλ'
ἐλλιπῶς εἰρημένη· ἐπεὶ δ' ἔστιν, ὡς ἔφαμεν, ταὐτὸν τὸ εἰδέναι τί
ἐστι καὶ τὸ εἰδέναι τὸ αἴτιον τοῦ τί ἐστι· λείποι γὰρ ἂν αὐτῇ τὸ
'οἷόν τε διὰ συλλογισμοῦ τὸ τί ἦν εἶναι δείκνυσθαι'. ἐπεὶ τοίνυν ὁ ὁρισμὸς 35
25 αἴτιον, ἢ ταὐτὸν ἔσται τούτῳ οὗ αἴτιον ἢ ἄλλο αὐτοῦ. τῶν γὰρ αἰτίων τὰ
μὲν ταὐτά ἐστιν ἐκείνοις, ὧν ἐστιν αἴτια, ὁλόκληρον αὐτῶν δηλοῦντα τὴν
οὐσίαν· τοῦ γὰρ τὸν ἄνθρωπον ζῷον πεζὸν δίπουν εἶναι οὐκ ἄλλο τὸ
αἴτιον παρ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ ὅλως ὁ ἑκάστου οἰκεῖος ὅρος.

---

1 οὔτε ὁρισμῷ scripsi: οὐδὲ ὁρισμῶ R: οὐ δι' ὁρισμοῦ Ua 4 τί prius R Arist.: ὅτι Ua 4. 5 καὶ τί οὐ καλῶς om. Ua 6 μὴ superscr. B 8 εἴρηται R 9 ταὐτὸ Ua 10 αἴτιον Ua Arist. cf. vs. 18. 23: αὐτό R τοῦ τί ἐστιν Ua (D n u, pr. B): τοῦ εἰ ἔστι Arist.: om. R cf. vs. 18. 23 11 ἐπιχειρεῖ LR: ἐπεχείρει Ua 12 καὶ συγχρῆται, om. δ' L πρὸς L: ἐπὶ R τὴν τούτου τάξιν L αὐτῶ BUa: αὐτοῦ L: αὐτὸ R 13 πρὸ ὀλίγου] p. 90a14 14 καὶ LR Arist: καὶ τὸ Ua 16 τοῦτο R: fort. τούτοις 17 τόνδε B τινος om. B 19 ταὐτὸ γὰρ ἔκειτο scripsi: γὰρ τοῦτο ἐκεῖ. τὸ libri γὰρ τὸ (τοῦ B) delevi καὶ αἰτίας scripsi: αἰτία καὶ R: αἰτίας Ua 20 τῶ λόγω (λόγος ex Arist. scripsi) δὲ τούτου RU: δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ a αἴτιον addidi τοῦ Ua: τὸ R 21 αὐτῆς Ua 22. 23 τί ἐστι—τοῦ τί ἐστι om. R 23 λείποι scripsi: λείπει libri αὐτῇ B: αὕτη RUa 24 ἦν om. Ua 26 ἐκείνοις scripsi: ἐκείνων οἷς libri ὧν om. a 28 ὅρος om. Ua

p. 93a5 Λόγος δὲ τούτου, ὅτι ἔστι τι τὸ αἴτιον· καὶ τοῦτο ἢ 105v ταὐτὸ ἢ ἄλλο.

Δύναται τὸ καὶ τοῦτο ἢ ταὐτὸ ἢ ἄλλο εἰρηκέναι οὐχ ὡς συγχωρῶν εἶναι τὸ αὐτὸ αὑτοῦ αἴτιον (δοκεῖ γὰρ ἄλλο εἶναι τὸ αἴτιον καὶ τὸ οὗ ἐστιν 5 αἴτιον ἐν πᾶσιν) ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ὁλοκλήρῳ χρῆσθαι διαιρέσει. καὶ εἴη ἂν τὸ εἰ τοίνυν ἐστὶν ἄλλο ἐπενηνεγμένον σημαντικὸν τοῦ ὀφείλειν τὸ αἴτιον ἄλλο εἶναι.

p. 93a15 Ἀλλ' ἔστι λογικὸς συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστιν.

Λογικὸν συλλογισμὸν τὸν μὴ ἀποδεικτικὸν ἀλλὰ διαλεκτικόν τε καὶ δι' 10 ἐνδόξων συνάγοντα εἴωθε λέγειν. εἰπὼν δὲ τὴν τοιαύτην δεῖξιν λογικὴν εἶναι ἀλλ' οὐκ ἀποδεικτικὴν ἑξῆς προτίθεται ζητῆσαι, εἰ ὅλως ἐνδέχεται, πῶς καὶ τίνα τρόπον. καὶ ὑπομνήσας ἡμᾶς τῶν κατ' ἀρχὰς εἰρημένων ἀποδείξει κατὰ τὴν πρὸς αὐτὰ ἀκολουθίαν, ὅτι ἀπόδειξιν μὲν οὐχ οἷόν τε ὁρισμοῦ γενέσθαι, ἔστι μέντοι δι' ἀποδείξεως τρόπον τινὰ ὁρισμὸν εὑρεῖν. καὶ τοῦτο δ' ἦν 15 ἠπορημένον, πῶς οἷόν τε δείκνυσθαι τὸ τί ἦν εἶναι· ἐδόκει γὰρ ἄτοπον εἶναι τοῦτο. μέλλων δὲ περὶ τούτου ζητεῖν τε καὶ λέγειν πρῶτον ἡμᾶς τῶν κατ' ἀρχὰς εἰρημένων ὑπομιμνήσκει χρησίμων αὐτῷ πρὸς τὴν τοῦ προκειμένου θεωρίαν ἐσομένων· διὸ καὶ προσέθηκε τὸ | εἰπόντες πάλιν ἐξ 106r ἀρχῆς.

p. 93a16 Ὥσπερ γὰρ τὸ διότι ζητοῦμεν.

20 Ὅτι ὥσπερ τὸ ὅτι τοῦ διότι προγινώσκεται, οὕτως καὶ τὸ εἰ ἔστι τοῦ 5 τί ἐστιν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἅμα δῆλα γίνεται, οὐ μὴν ἔμπαλιν.

p. 93a21 Τὸ δ' εἰ ἔστιν ὁτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ἔχομεν, ὁτὲ δ' ἔχοντές τι αὐτοῦ τοῦ πράγματος.

Λαβὼν τὸ ἕπεσθαι τὴν τοῦ τί ἐστι γνῶσιν τῇ γνώσει τοῦ εἶναι τὸ 25 πρᾶγμα μετὰ ταῦτα, πῶς τῇ τοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα γνώσει ἕπεται καὶ ἡ τοῦ τί ἐστι γνῶσις πολλάκις, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ διὰ τί ἐστι τῇ τοῦ ὅτι ἔστι γνώσει, δείκνυσι. τὴν γὰρ ὕπαρξιν τοῦ πράγματος, περὶ οὗ ἦν ἡ ζήτησις εἰ ἔστι, ποτὲ μὲν ἀπὸ συμβεβηκότων ποτὲ δέ τι τῆς οὐσίας αὐτοῦ

---

1 τι om. U τὸ R Arist.: om. Ua 2 τὸ αὐτὸ B: αὐτὸ U (D n) 3 τὸ Ua: δὲ R ταυτὸν R 4 αὐτὸν a 5 χρήσασθαι Ua 6 τὸ prius Ua: τι R 9 post συλλογισμὸν add. καλεῖ R 11 post προτίθεται add. δεῖξαι καὶ R 13 μὲν om. a οἷόν τε Ra: οἴονται U ante ὁρ. add. δι' B 15 ἐδόκει—16 τοῦτο om. Ua ἄπορον B 18 καὶ om. R 23 αὐτοῦ τοῦ BU Arist.: inv. ord. Ra 26 post ὥσπερ add. εἴρηται R

λαβόντες ἔχομεν. καὶ ἡ μὲν ἀπὸ συμβεβηκότων γνῶσις τῆς τοῦ πράγματος 15
ὑπάρξεως οὐδὲν πρὸς τὴν γνῶσιν τοῦ τί ἐστι τὸ πρᾶγμα συντελεῖ· ἡ δὲ
ἀπὸ τῶν αὐτῷ τῷ πράγματι ὑπαρχόντων γνῶσις τοῦ εἶναι αὐτὸ ἀφορμὴ 106r
καὶ ὁδός ἐστι τῆς τοῦ τί ἐστι γνώσεως. καὶ ὡς ἂν ἔχοιμεν πρὸς τὴν ἀπὸ
5 τῶν ὑπαρχόντων καθ' αὑτὸ καὶ ὄντων γενῶν τε καὶ μερῶν τοῦ ζητουμένου
πράγματος εἰ ἔστι γνῶσιν, οὕτως ἕξομεν καὶ πρὸς τὴν τοῦ τί ἐστιν. ἀπὸ
μὲν γὰρ τῶν κοινοτέρων εἰδότες ὅτι ἔστι πορρωτέρω τοῦ εἰδέναι τί ἐστιν
ἐσόμεθα, ὅτι μηδ' ὅτι ἔστιν ἴσμεν ἀκριβῶς τε καὶ προσεχῶς· εἰ δ' ἀπὸ 20
τῶν ἰδίων καὶ οἰκείων αὐτοῦ τὴν τοῦ εἶναι αὐτὸ γνῶσιν ἔχομεν, εἴημεν ἂν
10 καὶ τὴν τοῦ τί ἐστι γνῶσιν ἔχοντες ἢ πλησίον ὄντες.

p. 93a27 Καθ' ὅσων δὲ ἔχομέν τι, ῥᾷον.

Ὧν ἔχομεν τὴν γνῶσιν τοῦ εἶναι τῷ ἔχειν τι αὐτῶν τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ ὑπαρχόντων αὐτοῖς, ῥᾷον τοῦ τί ἐστι ζήτησίς τε καὶ εὕρεσις.

p. 93a29 Ὧν οὖν ἔχομέν τι τοῦ τί ἐστιν, ἔστω πρῶτον μὲν ὧδε. 25

15 Τὰ εἰρημένα γνώριμα βούλεται ἐπὶ παραδειγμάτων ποιῆσαι καὶ δεῖξαι, 30
πῶς μὲν ἡ τοῦ εἶναι δι' οἰκείων ἀπόδειξις [γνῶσις] γίνεται, πῶς δὲ τὸ τί
ἐστιν ἐν ἀποδείξει λαμβάνεται, καὶ πῶς, εἰ ἀπὸ συμβεβηκότων ἡ τοῦ ὅτι
ἔστι γνῶσις εἴη, οὐδὲν αὕτη συντελεῖ πρὸς τὴν τοῦ τί ἐστιν εὕρεσιν. καὶ
πρῶτον μὲν λαμβάνει παραδείγματα, ὧν τὴν γνῶσιν τοῦ εἶναι ἐκ τῆς οὐσί-
20 ας καὶ ἀπὸ τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων αὐτοῖς ποιούμεθα, εἶτα λήψεται
καὶ τῶν οὐκ ἀπὸ τῆς οὐσίας. καὶ δείξει πότε ἡ τοῦ εἶναι ἀπόδειξις διὰ
τῆς τοῦ τί ἦν εἶναι γνώσεως γίνεται, καὶ πῶς μὲν εἰδότες τὸ ὅτι ἔστιν 35
ἅμα ἴσμεν καὶ τὸ τί ἐστι, πῶς δὲ τὸ μὲν ὅτι ἔστι γνωσόμεθα διὰ συλλο-
γισμοῦ, οὐδέπω δὲ γνώριμον ἕξομεν τὸ τί ἐστι. δοκεῖ δέ μοι ὁ 'μέν'
25 σύνδεσμος ἐκ περιττοῦ κεῖσθαι, ἵνα ᾖ· ὧν οὖν ἔχομεν τοῦ ὅτι ἔστι γνῶσιν
διά τινος τῶν ἐν τῷ τί ἐστι καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν ὄντων, ἔστω πρῶτον
δεικνύμενον. καὶ ἐχέτω οὕτως· ὧν, φησίν, ἔχομεν ἐν τῇ τοῦ εἶναι γνώσει
περιεχόμενον τὸ τί ἐστιν, ἔστω παραδειγματικὸν ὃ παρατίθεται.

---

3 αὐτῶν Ua αὐτὸ scripsi: αὐτῷ libri cf. vs. 9 4 immo ἔχωμεν 5 αὐτὰ Ua γενῶν scripsi: τινῶν libri 6 γνῶσιν scripsi: γνῶσις libri οὕτως R: οὐχ Ua 7 μὲν om. R 8 ἐσόμεθα scripsi: εἰσόμεθα libri 9 τὴν scripsi: τῇ libri αὐτὸ Ua: αὐτοῦ R 10 ὄντες Ua: ἔχοντες R 11 ῥάδιον R (D n) 12 post ὧν add. δὲ Ua τῷ R: τὸ Ua αὐτῶν scripsi: αὐτοῦ libri 15 γνωριμώτερα Ua post ἐπὶ add. τῶν Ua παραδείγματος R 16 ἡ Ua: εἰ R δι' οἰκείων scripsi: δι' οἰκείαν R: διοικεῖ Ua ἀπόδειξιν R γνῶσις delevi γίνεται R: γάρ ἐστι Ua τὸ om. a 17 λαμβάνεται] εται in ras. U εἰς Ua ὅτι Ua: τί R 18 αὕτη B: αὐτῇ RUa 20 αὐτοῖς scripsi: αὐτῇ libri 22 τί om. U 25 post ὅτι add. ἐστὶν R γνῶσις R 27 οὕτως (quod coniecit Waitz Org. II p. X) R: οὐ Ua post ὧν add. γάρ Ua 28 περιέχομεν Ua παραδεικτικὸν Ua

p. 93a35 Οταν δ' εὕρωμεν, ἅμα τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι ἴσμεν. 106r

Τῷ ὅταν δ' εὕρωμεν, ἅμα τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι προσέθηκε τὸ ἂν διὰ μέσων ᾖ δηλωτικὸν ⟨ὂν⟩ τοῦ 'ἂν δι' οἰκείων καὶ αἰτίων μὴ τοῦ συμπεράσματος μόνον ἀλλὰ καὶ τοῦ πράγματος'· ταῦτα γὰρ κυρίως μέσα. 5 ἡ γὰρ διὰ τοιούτων μέσων, ἃ καὶ κυρίως ἐστὶ μέσα, γνῶσις τοῦ ὅτι ἔστιν ἅμα γνῶσίς ἐστι καὶ τοῦ διὰ τί ἐστιν. ἀλλὰ καὶ τοῦ τί ἐστι γνῶσίς ἐστιν, 15 ὡς ἐρεῖ· ὁ γὰρ τοιοῦτος ὁρισμός ἐστι τοῦ ἑτέρου τῶν ἄκρων. εἰ δὲ μὴ διὰ μέσου, τουτέστιν εἰ δὲ μὴ δι' αἰτίου ἀλλὰ διά τινος συμβεβηκότος ἔχομεν [γὰρ] γνῶσιν τοῦ τῷ ἑτέρῳ ἄκρῳ τὸ ἕτερον ὑπάρχειν, μόνον τὸ 10 ὅτι ἔστιν εἰσόμεθα, οὐκέτι δὲ τὸ διὰ τί ἐστιν οὐδὲ τὸν ὁρισμὸν ἕξομεν.

p. 93a39 Εἰ τοίνυν τῷ Γ ὑπάρχει τὸ Β.

Εἴη ἂν καταλληλότερον, εἰ ἡ λέξις ἔχοι ἀντὶ τοῦ εἰ τοίνυν τὸ 'εἰ γὰρ τῷ Γ ὑπάρχει τὸ Β'· τούτῳ γὰρ ἀκολουθεῖ τὸ εἰ δὲ μή, τὸ ὅτι, τὸ διότι δὲ οὔ. |

15 p. 93b12 Ἂν δὲ πάλιν τούτου ἄλλο μέσον ᾖ, ἐκ τῶν παραλοίπων ἔσται λόγων. 106v 5

Ἐπεὶ πολλάκις τοῦ μὲν διὰ τί δοκεῖ γίνεσθαι συλλογισμὸς τῷ τὸν μέσον ὅρον τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων λαμβάνεσθαι, οὐ μὴν ἀναπόδεικτον τοῦτο τῷ τὸν μέσον ὅρον μὴ εἶναι ὁρισμὸν τοῦ ἑτέρου τῶν ἄκρων μηδὲ 20 τὴν κυρίαν αἰτίαν εἶναι, ὅταν, φησί, τοιοῦτον τὸ μέσον ληφθῇ ὡς ἔτι καὶ τοῦτο ἀποδεικτὸν εἶναι ἐκ τῶν ὑπολοίπων, ἃ καὶ αὐτὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχει αὐτῷ καὶ μέρη πώς ἐστιν αὐτοῦ, χρὴ μέσον ὅρον λαμβάνοντας ἀποδει- 10 κνύναι τὴν πρότασιν. ὅταν μὲν γὰρ ὁρισμὸς εἴη τὸ εἰλημμένον τοῦ μείζονος ἄκρου, ἄμεσός ἐστιν καὶ ἀναπόδεικτος ἡ πρότασις ἐκείνη· οὐ γὰρ οἷόν τε 25 μέσον ὅρον εὑρόντα τινὰ ἀποδεῖξαι τὸν ὁρισμόν· δέδεικται γὰρ ὅτι ὁρισμοῦ ἀπόδειξις οὐκ ἔστιν. ὅταν δ' ᾖ μὲν ἐκ τῆς οὐσίας ὁ μέσος ὅρος μηδέπω δ' ὁρισμὸς ᾖ, ἐκ τῶν ὑπολοίπων καὶ παραλελειμμένων φησὶ δεῖν, ἃ καὶ αὐτὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχει τῷ δεικνυμένῳ καὶ ἔστιν αὐτῷ προσεχέστερα, τὸν μέσον

---

1 ὅταν Ua Arist.: ἅμα R τὸ prius Ua Arist.: τῶ R 2 τῷ scripsi: τὸ libri δ' ὅταν R post διότι add. ὃς μὲν Ua 3 post μέσων add. ἵν' R ὂν addidi 5 μέσα om. R 6 ἅμα γνῶσίς ἐστι om. Ua 7 ἐρεῖ] p. 93 b 6 sq. 8 εἰ Ra: ἡ U 9 γὰρ delevi ὑπάρχει Ua 11 τὸ (ante γ̄) U 12 εἰ primum BU: om. Ra εἰ alt. om. a 12. 13 εἰ γὰρ bis R 13 τὸ γ̄ U ὑπάρχει R Arist.: ὑπάρχοι Ua τοῦτο Rb τὸ alt. scripsi: τῶ Uab: om. R 14 τὸ tert. Ua: τῶ R 15 ᾖ U Arist.: εἴη Ra (ABDduM) 19 τῶ LR: τὸ Ua μὴ om. L 20 ὥστε, om. ἔτι L 24 ἄμεσός τε καὶ ἀναπόδεικτός ἐστιν ἡ Ua 27 ᾖ LR: ἦν Ua δεῖν ἃ LR: δὲ, ἵνα Ua 28 ὑπάρχῃ a προσεχέστερα scripsi: προσεχέστερον libri

ὅρον λαμβάνοντα δεικνύναι, μέχρις ἂν ὁρισμὸς γένηται τὸ μέσον τοῦ κατη- 106v
γορουμένου· τότε γὰρ ἄμεσος ἡ πρότασις καὶ ἀναπόδεικτος. 15

p. 93b16 Ὥστε συλλογισμὸς μὲν τοῦ τί ἐστιν οὐ γίνεται οὐδὲ ἀπόδειξις.

5 Ὅτι ἀπόδειξις μὲν οὐκ ἔστι τοῦ τί ἦν εἶναι, γίνεται δὲ γνώριμον ἐν 20
τῇ τοῦ ὅτι ἔστι διὰ τῆς αἰτίας ἀποδείξει, ἥτις ἐστὶ καὶ κυρίως ἀπόδειξις·
ἡ γὰρ προσεχὴς αἰτία καὶ ἡ πρώτη καὶ οἰκεία τῆς τοῦ ὅτι δείξεως διὰ
τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι δείκνυται. διὸ καὶ ἀπόδειξις μὲν οὐκ
ἔστι τοῦ τί ἐστιν οὐδὲ συλλογισμός, γίνεται μέντοι δῆλον διὰ ἀποδείξε-
10 ως. ἀποδεικνύντες γὰρ τὸ ὅτι ἔστι διὰ τοῦ τί ἦν εἶναι τοῦ κατηγορου-
μένου ὅρου ἐν τῷ συμπεράσματι τὴν ἀπόδειξιν ποιούμεθα· τοῦτο δὲ γίνε-
ται ἐφ' ὧν τὰ αἴτια ἄλλα ἐστὶ τῶν αἰτιατῶν καὶ ἀποδεικτά. ἐφ' ὧν δὲ 25
τὰ αὐτὰ ⟨τὰ⟩ αἴτια τοῖς αἰτιατοῖς, ταῦτα ἀναπόδεικτα· διὸ οὐκέτι ἐπὶ τούτων
ἡ τοῦ διὰ τί ἐστι ζήτησίς τε καὶ εὕρεσίς ἐστι καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι, ὅτι τὴν
15 ἀρχὴν μηδὲ ζητοῦμεν ἐν τούτοις τὸ διὰ τί ἐστιν. ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ τό τε
πρᾶγμα καὶ τὸ αἴτιον αὐτοῦ ἐφ' ὧν ὁ ὁρισμὸς λαμβάνεται τοῦ προκειμέ-
νου πράγματος· τοῦ γὰρ ἀνθρώπου αἴτιον τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ταὐ-
τὸν ὂν αὐτῷ. διὸ οὐκ ἔστι τούτου ἄλλο τι αἴτιον· ἀλλ' οὐδ' ἀπόδειξις
πάλιν ἐστὶ τοῦ τί ἐστιν.

20 p. 93b19 Ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς διαπορήμασιν εἴπομεν. 30

Ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπορηθεῖσιν ἐρρήθη, τινῶν τὸ τί ἦν
εἶναι δι' ἀποδείξεως εὑρίσκεταί τε καὶ γνωρίζεται, οἷς τῆς ὑπάρξεως ἕτερόν
τί ἐστιν αἴτιον· οἷς δὲ οὐκ ἔστιν αἴτιον, τούτων οὐδ' ὁ ὁρισμὸς δι' ἀπο-
δείξεως γινώσκεται.

25 p. 93b21 Ἔστι δὲ τῶν μὲν ἕτερόν τι αἴτιον, τῶν δ' οὐκ ἔστι καὶ τὰ ἑξῆς.

Δείξας ὅτι ἐν τῇ τοῦ ὅτι ἔστι διὰ τῆς προσεχοῦς αἰτίας δείξει καὶ ἡ
τοῦ τί ἐστι γνῶσίς τε καὶ εὕρεσις γίνεται, εἰπὼν δὲ τοῦτο γίνεσθαι ἐφ' 40
οὗ ἐστιν αἴτιον ἄλλο (ἐφ' ὧν γὰρ ἀποδεικτὸν τὸ ὅτι ἔστι, καὶ αἰτιόν τι

---

1 λαμβάνοντα LR: λαμβάνοντας Ua δεικνύειν L: δεικνύμεναι R 5 post ὅτι add. μὲν LR 9 δῆλον μέντοι γίνεται Ua 11 ἐν τῷ συμπεράσματι transposui: post ἀπόδειξιν colloc. libri 12 ἀλλ' U: ἄλλο a ἀποδεικτῶν Ua 13 τὰ alt. addidi 14 διὰ τοῦ τί LR ἐστι prius om. Ua 15 οὐδὲ L τὸ prius om. LR τὸ alt. om. a 16 post αἴτιον add. τοῦ R 18 οὐκ ἔστι LR: οὐκέτι Ua αἴτιον scripsi: ὄν RUa: ὂν αἴτιον BL 20 lemma om. R 20.21 ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπορηθεῖσιν ἐρρήθη—ἐν τοῖς διαπορήμασιν εἴπομεν U 21 τούτων L 22 post οἷς add. γὰρ Ua: om. LR 23 ὁ om. R 24 δείκνυται L 27 ἐν τῷ LR διὰ τῆς προσε- om. in lac. a: ras. U δόξει L 28 τε om. L γίνεσθαι pr. l. L γίνεσθαι scripsi: γίνεται LR: γάρ ἐστι Ua ἐφ' L: καὶ RUa 29 οὗ LR: οὐκ Ua post ἄλλο add. καὶ L γὰρ ἀποδεικτὸν Ua: γὰρ δεικτέον R: δείκνυται L

ἔχειν· ἐπὶ μὲν γὰρ τινῶν τὸ εἶναι καὶ τὸ ὅτι ἔστιν ἀποδεικτόν τέ ἐστι 106v
καὶ διὰ μέσου αἰτίου δείκνυται· ἐπ' ἐνίων δ' ἀναπόδεικτον· τὰ γὰρ πρῶτα
ὅτι ἔστιν, οὐκ ἀποδείκνυται) τὴν αὐτήν φησιν ἔσεσθαι διαφορὰν καὶ τῶν
τί ἐστι καὶ τῶν ὁρισμῶν. τοὺς μὲν γὰρ αὐτῶν οὐκ ἐν ἀποδείξει ληφθή-
5 σεσθαι, ἂν ἁπλῶς τὰ [ὧν] ἐν οἷς εἰσιν οὐ δι' ἀποδείξεως ὄντα δείκνυται·
τοὺς δ' ἐν ἀποδείξει ληφθήσεσθαι, ὅταν τὰ ὧν οἱ ὁρισμοὶ ὅτι ἔστιν ἀπο- 45
δείκνυται· οἱ γὰρ μέσοι ὅροι, δι' ὧν ἀποδείκνυνται, ἔσονται ὁρισμοὶ αὐτῶν.

p. 93b29 Ὁρισμὸς δ' ἐπειδὴ λέγεται εἶναι λόγος τοῦ τί ἐστι.

Ποσαχῶς ὁ ὁρισμὸς λέγεται καὶ περὶ ποίου τὰ δεδειγμένα εἴρηται, 50
10 δείκνυσί τε καὶ λέγει. ἦν δὲ ἐν οἷς προέθετο καὶ τοῦτο εἰπεῖν, τό τε τί ἐστιν
ὁρισμὸς καὶ ὧν. ἐπεὶ οὖν ὁ ὁρισμὸς λέγεται λόγος τοῦ τί ἐστι, πλε-
οναχῶς ἀκούσεται· τὸ γὰρ τί ἐστι καὶ τὸ τί σημαίνει, ἀλλὰ καὶ τίς
ἡ οὐσία τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναι δηλοῖ. ὥστε ὁ ὁρισμὸς τῶν
πλεοναχῶς λεγομένων εἴη ἄν. λόγος γὰρ τοῦ τί ἐστιν εἴη ἂν καὶ ὁ δηλω-
15 τικὸς λόγος τοῦ τί σημαίνει τοὔνομα, ᾧ ἴσον ἐστὶ καὶ τὸ δεύτερον
προστε|θειμένον τῇ λέξει μόνῃ διαφέρον αὐτοῦ τὸ ἢ λόγος ἕτερος ὀνο- 107r
ματώδης, τουτέστι ταὐτὸν τῷ ὀνόματι σημαίνων λόγος καὶ ἕτερος τοῦ
τὴν οὐσίαν δηλοῦντος· ὃν καὶ ἔχοντες, φησί, τὸν λόγον τὸν ὀνοματώδη
τὸν δηλοῦντα τὸ τί σημαίνει τοὔνομα, ζητοῦμεν ἔτι τὸ διὰ τί ἐστιν. ὁ
20 γὰρ τοῦ τριγώνου λόγον ἔχων, ὅτι τὸ τρεῖς γωνίας σημαῖνον, ὀνοματώδη
λόγον ἔχει καὶ δηλοῦντα τί σημαίνει τοὔνομα· ἔτι γὰρ ζητεῖται ἐπὶ τῶν 5
τοιούτων λόγων τὸ διὰ τί ἐστι τὸ τοῦτο σημαῖνον. χαλεπὸν δέ φησιν
εἶναι λαβεῖν τὴν αἰτίαν τοῦ εἶναι ὃ ἀγνοεῖ τις ὅτι ἔστι· δύσκολον γὰρ καὶ
ἀδύνατον ὁρισμὸν μετὰ τῆς αἰτίας τινὸς λαβεῖν τούτου ὃ μὴ οἶδέ τις ὅτι
25 ἔστι τὴν ἀρχήν. ἄδηλον δὲ ἐπὶ τούτων τοῦτό ἐστι, διότι ἡ τοιαύτη γνῶ-
σις τοῦ ὅτι ἔστιν ἀπὸ συμβεβηκότος γίνεται.

p. 93b35 Λόγος δ' εἷς ἐστι διχῶς, ὁ μὲν συνδέσμῳ, ὥσπερ ἡ Ἰλίας.

Ταῦτα ἐν μέσῳ εἴρηκεν ἐνδεικνύμενος περὶ τοῦ ὁρισμοῦ, ὅτι λόγον

---

1 ἔχειν L: ἔχων R: ἔχον Ua τέ BLUa: τί R 2 post ἀναπόδεικτον add. ἐστι Ua 3 post ἔσεσθαι add. ταύτην Ua 4 ἀποδείξῃ R (—ει B) 5 ἂν L: ἀλλ' RUa ὧν delevi ἐστιν L δείκνυσθαι L: δείκνυσι R 6. 7 ἀποδεικνύωνται L: ἀποδείκνυνται R 10 δείκνυσί τε καὶ RUa: ἐνταῦθα L 11 ὁ LR: om. Ua 12 λεχθήσεται L: ἐστιν ἀκοῦσαι Ua 13 ἀλλὰ καὶ RUa: καὶ ἔτι L post ὥστε add. καὶ RUa: om. L 14 ἄν L: om. RUa 14. 15 ἐπεὶ γὰρ λόγος τοῦ τί ἐστιν ὁ ὁρισμός ἐστιν, εἴη ἂν καὶ δηλωτικὸς τοῦ L 16 προστεθειμένον B: προτεθειμένον LRUa μόνον L τὸ om. LR 17 σημαῖνον Ua 18 post ὀνοματώδη add. ἢ τὸν λόγον Ua: δηλαδὴ L 19 τὸ prius om. L ἔτι—21 ζητεῖται om. L 20 λόγον scripsi: λόγος RUa τὸ γ̅ τρίγωνον γωνίαν Ua 22 φη R 23 τις scripsi: τί RUa γὰρ scripsi: δὲ RUa 24 fort. τινὰ 29 post λόγον add. αὐτὸν Ua

εἶναι ἕνα δεῖ οὐ συνδέσμῳ ἀλλὰ τῷ ἓν καθ' ἑνὸς δηλοῦν μὴ κατὰ 107r
συμβεβηκός. οὐ γὰρ εἷς λόγος ὁ ἓν ἔχων τὸ ὑποκείμενον καὶ ἓν τὸ 15
κατηγορούμενον συμβεβηκότα μέντοι ἄμφω, οὐδ' ὁ συμβεβηκὸς οὐσίας
κατηγορῶν εἷς κυρίως λόγος, εἰ καὶ πρότασις μία· οὐ γὰρ μίαν φύσιν
5 σημαίνει. διὰ ταύτης δὲ τῆς λέξεως παραιτοῖτο ἂν τὸν τοιοῦτον ὁρισμὸν
τῷ ὀνόματι ταὐτὸν σημαίνοντα· συνδέσμῳ γὰρ εἷς εἶναι δύναται.

p. 94a3 Διαφέρει γὰρ εἰπεῖν διὰ τί βροντᾷ καὶ τί ἐστι βροντή.

Ὁ μὲν διὰ τί λέγων τὴν αἰτίαν λέγει τοῦ συμπεράσματος· οὕτω
δ' ἀπόδειξις γίνεται. ὁ δὲ λέγων τί ἐστι βροντή, συνάψας ὡς ἕνα λόγον, 25
10 λέγει τὸ συμπέρασμα μετὰ τῆς αἰτίας. τοῦτο γὰρ αἴτιον τοῦ μὴ ἀπόδειξιν
ἁπλῶς εἶναι· τῇ γὰρ θέσει διαφέρει τῆς ἀποδείξεως. τὸν γὰρ αὐτὸν λόγον
ἄλλως μὲν ὁριζόμενοι λέγομεν, ἄλλως δ' ἀποδεικνύντες. ἀποδεικνύντες γὰρ
'βροντή ἐστι πυρὸς ἀπόσβεσις ἐν νέφει, ἡ ἀπόσβεσις πυρὸς ἐν νέφει ψόφος
ἐστὶν ἐν νέφει, βροντὴ ἄρα ἐστὶ ψόφος ἐν νέφει' ἢ συνείροντες οὕτως
15 'βροντή ἐστι διὰ ἀπόσβεσιν πυρὸς ἐν νέφει ψόφος', ὁριζόμενοι δὲ λέγομεν
βροντὴν εἶναι ψόφον ἐν νέφει διὰ πυρὸς ἀπόσβεσιν, ταὐτὰ μὲν λέγοντες δι' 30
ἀμφοτέρων τῶν λόγων, οὐ μὴν ὁμοίως, ἀλλ' ἐν μὲν τῷ ὁρισμῷ τὴν αἰτίαν
καὶ τὸν μέσον ὅρον ὕστερον τιθέντες, ἐν δὲ τῇ ἀποδείξει μέσον τε καὶ πρὸ
τοῦ συμπεράσματος. ἀπόδειξιν δὲ συνεχῆ ἔφη, ἢ ὅτι ἐν πρώτῳ σχήματι·
20 τὰ γὰρ ἐν τούτῳ συνεχῆ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀκολουθίαν λαμβάνει τῷ τὸν
μέσον μὴ ἔξω τῶν ἄκρων ἀλλὰ μεταξὺ κεῖσθαι. ἢ συνεχῆ, ὅτι μὴ διῃρημένη
εἰς προτάσεις ἀλλ' ὑφ' ἓν ἐξενηνεγμένη· ὁ γὰρ λέγων λόγος 'διὰ τὸ ἀπο-
σβέννυσθαι τὸ πῦρ ἐν τοῖς νέφεσιν ὁ ἐγγινόμενος ἐν αὐτοῖς ψόφος βροντή 35
ἐστιν' οὐκ ἔχει διῃρημένον τὸν λόγον εἰς τὰς προτάσεις οὐδὲ δὶς τὸν
25 μέσον λαμβανόμενον, ἀλλὰ συνεχεῖς εἴρηκε τοὺς ὅρους.

p. 94a13 Τρίτος δὲ τῆς τοῦ τί ἐστιν ἀποδείξεως συμπέρασμα.

Πῶς μὲν ἔστι τοῦ τί ἐστιν ἀπόδειξις, ὅτι λαμβάνεται ἐν ἀποδείξει·
οὐκ ἔστι δ' οὕτως ὥστε ἀπόδειξιν αὐτοῦ εἶναι. ἢ ὅτι τοῦ μὲν ὡς συμ-
περάσματος ὁρισμοῦ ἔστιν, τοῦ δ' ὡς ἀποδείξεως οὐκ ἔστι.
30 Καὶ τίνων ἔστι καὶ τίνων οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις. τῶν μὲν γὰρ 40
ἀπὸ τῆς αἰτίας λαμβανομένων, οἳ τῆς ἀποδείξεως διαφέρουσι θέσει, καὶ τῶν

---

1 ἕνα, sed ante εἶναι Ua: πρῶτον R δὴ R τῶ B: τὸ RUa 2 post εἷς add. ὁ Ua 2. 3 ἓν τὸ κατὰ συμβεβηκὸς τὰ μέντοι R 4 καὶ R: οὖν Ua 5 παραιτητέον, om. ἂν R ὁρισμὸς a 6 τῷ om. Ua 7 βροντᾶ R Arist: βροντὴ Ua 8 οὕτω Ua: τούτων R 14 βροντὴ ἄρα scripsi: inv. ord. RUa 16 (πυ)ρὸς ἀπό-σβεσιν in ras. U ταυτὸ Ua 18 ὕστερον bis R (semel B) 21. 22 διῃρημένη —ἐξενηνεγμένη scripsi: διῃρημένα—ἐξενηνεγμένα R: διῃρημένης—ἐξενηνεγμένης Ua 23 ψόφος ἐν αὐτῷ R 26 τῆς om. B (u) 27 ὅτι om. R λαμβάνεται ἐν] ται ἐ in ras. U 28 οὕτως Paris. 1843 et Barocc. 87 (v. vol. II 1 p. XXI): αὐτοῦ RUa 28. 29 συμπέρασμα Ua

ἀναποδείκτων θέσεων, οἷοί εἰσιν οἱ τῶν ἀμέσων ὁρισμοί, οὐχ οἷόν τε 107r ἀπόδειξιν εἶναι, οὐδὲ τῶν κατὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν αἰτίαν· τῶν δ' ὡς συμπερασμάτων ὄντων ὁρισμῶν ἔστιν ἀπόδειξις.

Ἔτι δ' ὁρισμὸς ποσαχῶς λέγεται, ὅτι τετραχῶς.

5 Καὶ πῶς τὸ τί ἐστι δείκνυσι καὶ πῶς οὔ· ὡς μὲν γὰρ ἐν ἀποδείξει λαμβανόμενος δείκνυσιν, ὡς δὲ δι' ἀποδείξεως δεικνύμενος οὐ δείκνυσι.

Καὶ τίνων ἔστι καὶ τίνων οὔ, ὅτι τῶν μὲν ἁπλῶν ἔστι, τῶν δὲ 45 συνθέτων οὐκ ἔστιν· ὁ γὰρ ὁρισμὸς λόγος ἓν καθ' ἑνὸς δηλῶν. ἢ ὅτι οὐκ ἔστι μὲν τῶν ἀναποδείκτων θέσεων, τῶν δ' ἄλλων ἔστιν.

10 Ἔτι δὲ πρὸς ἀπόδειξιν πῶς ἔχει, ὅτι θέσει διαφέρει τῆς ἀποδείξεως, καὶ ὅτι ὃ μὲν δείκνυται δι' ἀποδείξεως, οὐκέτι δι' ὁρισμοῦ, καὶ ἔμπαλιν, καὶ ὅτι ὁρισμὸς ἀποδείξει ταὐτὸν τῇ θέσει διαφέρων.

p. 94a20 Ἐπεὶ δ' ἐπίστασθαι οἰόμεθα. |

Ὅτι τετραχῶς τοῦ αἰτίου λεγομένου, εἰδικοῦ, ὑλικοῦ, ποιητικοῦ, τελικοῦ, 107v 15 ὁ μέσος ὅρος δύναται ἀφ' ἑκάστου τούτων ⟨τῶν⟩ τεσσάρων λαμβάνεσθαι ἐν τῇ τοῦ διὰ τί γνώσει τε καὶ ἀποδείξει, ἥτις καὶ μάλιστα ἐπιστήμη ἐστί.

p. 94a23 Πᾶσαι αὗται διὰ τοῦ μέσου δείκνυνται.

Πάσας τὰς αἰτίας φησὶ διὰ τοῦ μέσου δείκνυσθαι, τουτέστι λαμβάνεσθαι διὰ τοῦ μέσου· οὐ γὰρ αἱ αἰτίαι διὰ τοῦ μέσου ἀποδείκνυνται, ἀλλὰ 10 20 λαμβανόμεναι διὰ τοῦ μέσου καὶ μέσοι ὅροι γινόμεναι ἐν ταῖς ἀποδείξεσι δείκνυνται, ὡς ἐδείχθη ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ τί ἦν εἶναι αἰτίας.

Διὰ τοῦ τίνος ὄντος ὀρθή; ἐδήλωσε τὸν τρόπον τῆς αἰτίας, ὅτι τὴν ὡς ὕλην αἰτίαν ζητεῖ. τοῦ δὲ συμπεράσματος τοῦ τὴν ἐν ἡμικυκλίῳ γωνίαν ὀρθὴν εἶναι αἴτιον ὡς ὕλη μέσος ὅρος ληφθεὶς τὸ δύο ὀρθῶν 25 ἡμίσεια· δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Εὐκλείδου Στοιχείων. οὐχ ὅτι δὲ ὕλη τοῦ τὴν ἐν ἡμικυκλίῳ γωνίαν ὀρθὴν εἶναι τὸ ἡμίσειαν ⟨εἶναι⟩ 15 δύο ὀρθῶν λέγει, ἀλλ' ὅτι τοῦτο ληφθὲν τὰς δύο προτάσεις ἐποίησεν, αἳ ὗλαί εἰσι τοῦ συλλογισμοῦ. ὡς συλλογισμοῦ οὖν ὕλη ἀλλ' οὐχ ὡς τοῦ ὀρθὴν εἶναι τὴν ἐν ἡμικυκλίῳ· τοῦτο γὰρ μᾶλλον ὡς τοῦ τί ἦν 30 εἶναι αἴτιον εἶναι τὸ ἡμίσειαν εἶναι δύο ὀρθῶν, εἰ λόγον τις τοῦτο τῆς ὀρθῆς ἀποδοίη.

---

1. 2 ἀπόδειξις οὐχ οἷόν τε R 3 συμπέρασμα Ua 4 post δ' add. ὁ RU: om. a Arist. 7 ἔστι—τίνων om. Ua οὔ, ὅτι scripsi: οὐκ ἔστι R: ὅτι Ua 8 ὅρος R 9 δ' om. Ua post ἄλλων add. οὐκ R 12 post ὅτι add. καὶ ὁ R 14 ὑλικοῦ om. a 15 δύναται ὁ μέσος ὅρος Ua τούτων ⟨τῶν⟩ scripsi: τῶν R: τούτων Ua τέσσαρα a: δ̄ U 17 post πᾶσαι add. δ' R 18 τοῦ τί ἐστι Ua 21 ἐδείχθη] p. 93a 29 sq. 22 ὀρθῆς a 25 post δὲ add. καὶ Ua 27 ἃ R 28 post τοῦ συλλογισμοῦ add. οὐχ R 29. 30 τούτου—ὡς τὸ—αἴτιον ἂν εἴη conicio 31 ἀποδιδοίη Ua

p. 94a32 Τοῦ Β οὖν ὄντος ἡμίσεος δύο ὀρθῶν τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχει καὶ τὰ ἑξῆς. 107v

Ὅτι ὁ μέσος ὅρος οὗτος ὁ τὰς δύο προτάσεις ποιῶν καὶ διὰ τοῦτο ὡς ὕλη ἐν τῷ συλλογισμῷ αἴτιος ὢν καὶ ἴσος ὢν τῷ Α, ἐπεὶ ὁ ἴσος τινὶ
5 ὀνόματι λόγος ὁρισμὸς ἐκείνου εἶναι δοκεῖ, κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον, φησίν, εἴη ἂν ὁρισμὸς καὶ τί ἦν εἶναι τοῦ κατηγορουμένου ἐν τῷ συμπεράσματι τί σημαίνει ἡ ὀρθὴ λέγων, οὐ τίς ἡ οὐσία αὐτῆς· ἦν γάρ τι τοῦ 30 ὁρισμοῦ σημαινόμενον καὶ τοιοῦτον· ὁ γὰρ λέγων ὁρισμὸς ὅτι δύο ὀρθῶν ἡμίσειά ἐστι τί σημαίνει ἡ ὀρθὴ λέγοι ἄν, οὐ τί ἐστιν. εἰ δὴ ὁ μέσος ὅρος,
10 καθὸ αἴτιος τῶν δύο προτάσεων, τὴν ὑλικὴν αἰτίαν ἔχει, δῆλον ὅτι κατ' ἄλλο μὲν ὡς ὕλη αἴτιος ἔσται, κατ' ἄλλο δὲ ὡς εἶδος ἢ ποιητικὸν ἢ τελικὸν αἴτιον. εἰ γὰρ κατὰ πάντας τοὺς τρόπους τοῦ αἰτίου μέσος λαμβάνεται, ὡς δείκνυσι, καθ' ὃν δ' ἂν ληφθῇ, τῷ μέσος εἶναι αἴτιός ἐστι τῶν δύο προτάσεων, εἴη ἄν, καθ' ὃν ἂν τρόπον αἰτίου λαμβάνηται, ἀναγκαίως ὡς 35
15 ὕλη γινόμενος αἴτιος. οὐ μόνον δ' ἡ τοιαύτη ὕλη, ⟨ἥ⟩τις ἐστὶν ἐν συλλογισμῷ οὖσα τοῦ συμπεράσματος ὕλη, ἀλλὰ καὶ ἡ κυρίως λεγομένη ὕλη, ἥτις ἐστὶ τοῦ δεικνυμένου πράγματος ὕλη, μέσος ὅρος λαμβάνεται ἐν συλλογισμῷ.

p. 94b8 Ὅσων δ' αἴτιον τὸ ἕνεκά τινος, οἷον διὰ τί περιπατεῖ;
20 καὶ τὰ ἑξῆς.

Ὄντος τοῦ συλλογισμοῦ τοιούτου, μετὰ ταῦτα δείκνυσι πῶς τὸ ὑγιαίνειν. ὅπερ τέλος καὶ οὗ ἕνεκα τῷ δεῖν ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν, μέσος ὅρος 45 ἐλήφθη. δοκεῖ γὰρ ἐπὶ τοῦ προκειμένου συλλογισμοῦ τοῦτο μὲν κατηγορεῖσθαι, τὸ δὲ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία πρὸς τῷ στόματι τῆς
25 κοιλίας μέσος ὅρος εἰλῆφθαι. δεικνὺς δὴ τοῦτο λέγει τί οὖν αἴτιον τῷ Γ τοῦ τὸ Α ὑπάρχειν, τὸ οὗ ἕνεκα; ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ 'τί οὖν αἴτιον ὡς τέλος τε καὶ οὗ ἕνεκα τῷ Γ, τῷ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν, δι' ὃ καὶ τὸ Α ὑπάρχει αὐτῷ;'. τὸ δὴ Β, φησίν, ὅπερ ἦν τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία

1 ā R Arist.: β̄ Ua 4 καὶ ἴσος ὢν om. L 6 ante ὁρ. add. ὁ L post καὶ add. τοῦ L ante ἐν add. ἐνταῦθα L 7 τί R: καὶ τί L: om. Ua λέγων scripsi: λέγειν RUa: λέγει L 8 καὶ τοιοῦτον σημαινόμενον L 8. 9 ὅτι—ἐστι L: ἐστὶν ἡ δύο ὀρθῶν ἡμίσεια RUa 9 τί—ὀρθὴ post ἂν colloc. L 10 ἔχειν pr. B 13 ὃ LR ληφθείη L 14 ἂν alt. om. L αἰτία LR λαμβάνεται L 15 γενόμενος R ἥτις scripsi: τίς LRUa 16 ὕλη λεγομένη Ua: ὕλη om. L 17 post ἐστὶ add. τοῦ συμπεράσματος ἤτοι L λαμβανόμενος LR 19 ὅσον U 21 τούτου τοῦ συλλογισμοῦ L 22 post τέλος add. ἐστὶ L εἵνεκα R post ἀπὸ add. τοῦ L 23 ἐπὶ τοῦ προκειμένου συλλογισμοῦ LR: ἐν τῷ προκειμένῳ συλλογισμῷ Ua 24 ἐν L 25 post οὖν add. τὸ R 25. 26 τοῦ τῷ γ̄ L 26 τὸ prius LR: om. Ua ὃ ἴσον ἐστὶ LR: τὸ β̄ Ua οὖν Ua: ἦν R: ἦν εἶναι L (in quo τῷ γ̄—εἶναι in ras.) 27 τε om. L τῷ alt. RU: τὸ La 27. 28 περιπατεῖν ὑπάρχει τὸ ā. τὸ δὲ L

πρὸς τῷ στόματι τῆς κοιλίας, ὅ ἐστιν ὡς λόγος καὶ ὁρισμὸς τῆς 107v ὑγείας εἰλημμένος. τοῦ γὰρ τὸ B τοῦ A ὥσπερ ὁρισμὸν καὶ λόγον εἶναι 50 δεικτικὸν παρέθετο εἰπὼν τὸ γὰρ A οὕτως ἀποδοθήσεται· ὑγιαίνειν γάρ ἐστι τὸ μὴ ἔχειν ἐπιπολάζοντα τὰ σιτία τῷ στόματι τῆς κοιλίας. ὁ ἄρα 5 τοῦ αἰτίου τοῦ οὗ ἕνεκα ὅρος μέσος τεθεὶς ἔδειξε τὸ διὰ τί. εἰπὼν δὲ τοῦτο δ' ἐστὶν ὥσπερ ἐκείνου λόγος, τοῦ ὑγιαίνειν τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία (οὐ γὰρ οὗτος ἁπλῶς ὑγείας ὁρισμός), ὅτι ὡς ὁρισμὸν ὄντα τῆς ὑγείας λαμβάνει ὁ δι' αὐτοῦ δεικνύς, ἐδήλωσεν εἰπὼν τὸ γὰρ A οὕτως ἀποδοθήσεται· | τὸ γὰρ ὑγιαίνειν οὕτως ἀποδώσει ὁ διὰ τούτου δεικνὺς 108r 10 ὑγείας χάριν γίνεσθαι τὸν ἀπὸ δείπνου περίπατον. οὐκοῦν εἰ τῆς μὲν ὑγείας, ὅ ἐστιν οὗ ἕνεκα, λόγος καὶ ὁρισμός ἐστι τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία, διὰ δὲ τὸ μὴ δεῖν ἐπιπολάζειν τὰ σιτία τὸ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν, δι' αἰτίου τοῦ οὗ ἕνεκα μέσου τεθέντος εἴη ἂν ὁ συλλογισμὸς γεγονὼς τοῦ ἀπὸ δείπνου δεῖν περιπατεῖν (οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἢ αὐτό τι ἢ τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ 5 15 ληφθῆναι), ὡς εἶναι τὸν συλλογισμόν· τῷ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν ἕπεται τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία τῷ στόματι τῆς κοιλίας ἴσον ὂν τῷ ὑγιαίνειν· τὸ δ' ὑγιαίνειν καὶ μὴ ἐπιπολάζοντα ἔχειν τὰ σιτία προσῆκον καὶ δέον· τὸ ἀπὸ δείπνου ἄρα περιπατεῖν προσῆκον. ἢ οὕτως· δεῖ ὑγιαίνειν, τουτέστι μὴ ἔχειν ἐπιπολάζοντα τὰ σιτία τῷ στόματι τῆς κοιλίας· τοῦτο δὲ γίνεται διὰ 20 τοῦ μετὰ δεῖπνον περιπάτου· δεῖ ἄρα μετὰ δεῖπνον περιπατεῖν.

p. 94b18 Τί οὖν αἴτιον τῷ Γ τοῦ τὸ A ὑπάρχειν; καὶ τὰ ἑξῆς. 10

Λαβὼν τὸν δοκοῦντα τῆς ὑγείας ὁρισμόν, ⟨ὃν⟩ εἴληφε μέσον ὅρον, καὶ διὰ τούτου δείξας μέσον ὅρον ἐν τῇ ἀποδείξει γινόμενον τὸ οὗ ἕνεκα αἴτιον, ὅτι μηδὲν διαφέρει τὸν ὁρισμὸν ἢ οὗ ὁ ὁρισμός ἐστι λαβεῖν μέσον, ἐνεδεί- 15 25 ξατο εἰπὼν δεῖ δὲ μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους· ἐν γὰρ τῇ μεταλήψει τῶν ὀνομάτων εἰς τοὺς λόγους φανερώτερα γίνεται τὰ λεγόμενα. ἐπὶ γοῦν τοῦ προκειμένου τὸ μὲν τὸν ἀπὸ δείπνου περίπατον ὑγείας χάριν γίνεσθαι οὔτε γνώριμον τῷ μὴ δῆλον εἶναι πῶς ἐστιν αἴτιον ὑγείας· ἀντὶ δὲ τῆς ὑγείας μεταληφθέντος τοῦ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία τῷ στόματι τῆς κοιλίας γνώριμον

1 πρὸς LR: om. Ua 2 ὑγείας LR: ὑγιείας Ua itemque in seq. variant libri τοῦ prius scripsi: τοῦτο libri 3 ἃ οὕτως L Arist.: οὗ RUa 4 τῷ στόματι τῆς κοιλίας LR: inv. ord. Ua 5 ὅρος μέσος scripsi: inv. ord. libri τιθεὶς a 6 ante τοῦ add. τουτέστι L μὴ om. R 7 post ὁρισμός add. ἐστιν L 8 οὕτως L: οὗ RUa 9 οὕτως L: οὗ RUa post δεικνὺς add. ὡς L 10 χωρὶς R γίνεται U post ἀπὸ add. τοῦ Ra: om. BLU εἰ om. LR 11 οὗ superscr. B 12 post δεῖν add. τὸ R (non add. B) τὸ alt. LR: τὸν U: τὸν αὐτὸν a 13 τοῦ alt. LUa: τὸ R 14 δεῖν om. a 15 ἕπεται om. BL 16 ὂν om. L τῷ alt. corr. e τοῦ L[1] 17 καὶ prius RUa: τῷ L ἐπιπολάζοντα scripsi: ἐπιπολάζειν libri ἔχειν om. L καὶ τῷ, om. δέον L 18 ἢ—20 περιπατεῖν om. L οὕτως scripsi: οὐ libri 19 γίνεσθαι R 22 εἴληφε R: εἰλῆφθαι Ua 24 μηδενὸς Ua 27 post ἀπὸ add. τοῦ R περιπατῶν U γίνεται U 28 an οὐδὲ? cf. p. 560, 28

τὸ τὸν περίπατον τούτου χάριν γίνεσθαι· ὃ εἰ ἔστι τοῦ ὑγιαίνειν λόγος, ἅμα 108r
ἂν εἴη γνώριμον γινόμενον καὶ ὅτι ὁ ἀπὸ δείπνου περίπατος ὑγείας ἕνεκα γί-
νεται. τὸ οὖν δεῖ δὲ μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους εἶπε δεικνὺς ἡμῖν 20
ὅτι οὕτως ἂν ἀποδεικνύοιμεν καὶ γνώριμον τὸ λεγόμενον ποιοῖμεν, εἰ τὸν
5 ὁρισμὸν λαβόντες τοῦ οὗ ἕνεκα δι' ἐκείνου δεικνύοιμεν αὐτό. ὁ δὲ τοῦ οὗ
ἕνεκα ὁρισμὸς οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ οὗ ἕνεκέν ἐστιν· ὥστε, ὅταν οὗτος ᾖ μέ-
σος, τὸ οὗ ἕνεκεν αἴτιον μέσον λαμβάνεται.

p. 94b23 Αἱ δὲ γενέσεις ἀνάπαλιν ἐνταῦθα.

Ὅτι αἱ γενέσεις ἀνάπαλιν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν τελικῶν αἰτίων καὶ
10 ἐπὶ τῶν ποιητικῶν· τὰ μὲν γὰρ ποιητικὰ αἴτια πρῶτα γίνεται τοῦ πράγ-
ματος, τὰ δὲ τελικὰ τελευταῖα.

p. 94b27 Ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἕνεκά τινος εἶναι καὶ ἐξ ἀνάγκης.

Ὅτι ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ καὶ ἐξ ἀνάγκης εἶναι καὶ ἕνεκά του,
15 ὁμοίως τε καὶ γενέσθαι ἐνδέχεται ἐξ ἀνάγκης καὶ ἕνεκά του. καὶ ἔστι τὸ
μὲν ἐξ ἀνάγκης αἴτιον τὸ ὑλικόν, τὸ δὲ ἕνεκά του ⟨τὸ⟩ τελικόν, ὡς δύο 25
αἰτίας τὸ αὐτὸ ἔχειν τοῦ εἶναι, ὡς τὸ διὰ τοῦ λαμπτῆρος φῶς, καὶ
τοῦ γίνεσθαι, ὡς τὴν βροντήν, τήν τε ὑλικὴν καὶ τὴν τελικήν (ἔστι δ' ἐν
τοῖς κατὰ φύσιν γινομένοις τὸ μὲν ἐξ ἀνάγκης γινόμενον παρὰ τῆς ὕλης,
20 τὸ δ' ἕνεκά τινος παρὰ τοῦ εἴδους), πλεῖστα δὲ τοιαῦτα ἅμα εἶναι ἄμφω
ἔχοντα ἐν τοῖς φύσει γινομένοις τε καὶ συνεστῶσι· διττὴ γὰρ ἡ φύσις, ἡ
μὲν ἕνεκά του ποιοῦσα, ἡ κατὰ τὸ εἶδος, ἡ δὲ ἐξ ἀνάγκης, ἡ ὑλική.

p. 94b34 Πλεῖστα δὲ τοιαῦτά ἐστι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ 40
φύσιν συνισταμένοις.

25 Πλεῖστα εἶπεν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν. οὐ γὰρ μόνον ἐν τούτοις
ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κατὰ τέχνην γινομένοις· ὁ γὰρ λαμπτὴρ κατὰ τέχνην
γεγονὼς ἔχει τοῦ φωτίζειν ἀμφότερα τὰ αἴτια.

p. 94b36 Ἡ μὲν γὰρ ἕνεκά του ποιεῖ φύσις, ἡ δ' ἐξ ἀνάγκης.

Ὅτι δύο αἱ φύσεις, ἡ μὲν ἕνεκά του ποιοῦσα, ἡ κατὰ τὸ εἶδος,
30 ἡ δὲ ἐξ ἀνάγκης, ἡ ὑλική.

---

1 τῷ (ante τὸν) R γίνεται U 3 δὲ R: om. Ua 4 οὕτως Ua: οὗ R τὸ RU: τί a 5 τὸ pr. l. R οὗ prius om. U 6 οὗτος scripsi: οὕτως RUa 10 μὲν om. R γίνονται Ua 12 τὸ om. a 16 αἴτιον R: κατὰ τὴν ὕλην. τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης Ua του R: om. Ua τὸ tert. addidi 17 εἶναι R: ναί Ua 18 τὴν βροντήν scripsi: τῆς βροντῆς RUa καὶ τὴν τελικήν R: om. Ua 20 εἶναι ἅμα Ua 21 γενομένοις R 23 post μάλιστα add. ἄλλα Ua 29 ποιεῖ R κατ' εἶδος Ua

p. 94b37 Ἡ δὲ ἀνάγκη διττή. 108r

Ὅτι καὶ ἡ ἀνάγκη διττή, ἡ μὲν κατὰ φύσιν, ἡ δὲ βίᾳ. 45

p. 94b37 Η μὲν γὰρ κατὰ φύσιν καὶ τὴν ὁρμήν, ἡ δὲ βίᾳ ἡ παρὰ τὴν ὁρμήν.

5 Τὸ μὲν κατὰ φύσιν ἀναγκαῖον πᾶν ἔχει καὶ τὴν ἕνεκά ⟨του⟩ αἰτίαν· ἡ γὰρ κατὰ τὸ εἶδος αἰτία τοιαύτη, ἐκτὸς εἰ μὴ πήρωμά τι γεγονὸς εἴη ἢ ἄλλο ἐπακολούθημα ὑλικοῦ περιττώματος. ἡ δὲ βίαιος ἀνάγκη δύναται 50 καὶ τὸ ἕνεκά του ἔχειν· ῥίψοι γὰρ ἄν τις τὸν λίθον καὶ τινὸς χάριν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δύναται καὶ εἰκῇ καὶ μάτην γίνεσθαι.

10 p. 95a3 Εν δὲ τοῖς ἀπὸ διανοίας τὰ μὲν οὐδέποτε ἀπὸ ταὐτομάτου ὑπάρχει.

Καὶ τῶν μὲν φύσει γινομένων καὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ αὐτομάτως τινὰ γίνεται· τὸ γὰρ αὐτόματον ἐν τοῖς | γινομένοις φύσει. τῶν δ' ἀπὸ δια- 108v νοίας ἐξ ἀνάγκης μὲν οὐδὲν γίνεται· τὸ δ' αὐτόματον, ἤτοι τὸ ἀπὸ τύ-
15 χης, ἔνια μὲν αὐτῶν ἐπιδέχεται, ἔνια δ' οὔ. καὶ διὰ τούτων δείκνυσιν ὅτι τὸ ἕνεκά του ποιεῖν ἔν τε τῇ φύσει ἐστὶ καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ.

p. 95a5 Τὰ δὲ καὶ ἀπὸ τύχης, οἷον ὑγίεια καὶ σωτηρία.

Εἰπὼν τὰ μὲν ἀπὸ διανοίας γινόμενα μὴ γίνεσθαι ἀπὸ τύχης τὰ δὲ γίνεσθαι, τίνα ἐστὶ καθόλου, ἐν οἷς τὸ αὐτὸ οἷόν τε καὶ ἀπὸ δια- 5
20 νοίας καὶ ἀπὸ τύχης γίνεσθαι, λέγει. τῶν γὰρ κατὰ τέχνην γινομένων ὅσα ἐνδέχεται καὶ οὕτως καὶ οὕτως γίνεσθαι, τουτέστι καὶ κατὰ τὴν βούλησιν τοῦ τεχνίτου καὶ παρὰ ταύτην, ἐν τούτοις τὸ αὐτὸ οἷόν τε καὶ ἀπὸ διανοίας καὶ ἀπὸ τύχης γίνεσθαι. εἰσὶ τοιαῦται τῶν τεχνῶν αἱ στοχαστικαί· αὗται γὰρ περὶ τοιαῦτα καταγίνονται ὡς ἐνδέχεσθαί ποτε καὶ τὸ ἀντι-
25 κείμενον ἀποβῆναι, διὰ τὸ μὴ εἶναι ὡρισμένα καὶ πρόδηλα οἷς τε χρῶνται καὶ μή. περὶ δὲ τὰ οὕτως ἐνδεχόμενα καὶ μὴ οὕτως καὶ ἡ τύχη ἐστίν, 10 ὅταν μὴ κατὰ βούλησιν τοῦ τεχνίτου γένηται, [καὶ] ὅτι τὸ ἕνεκά του ἢ φύσει ἢ τέχνῃ, οὐ μὴν ἀπὸ τύχης.

p. 95a6 Μάλιστα δὲ ἐν ὅσοις ἐνδέχεται καὶ ὧδε καὶ ἄλλως.

30 Ἐν γὰρ τοῖς ἐνδεχομένοις καὶ οὕτως καὶ μὴ οὕτως, οὐ τοῖς ἀπὸ τύχης

---

1 lemma om. Ua 2 καὶ ὅτι Ua 3 ἡ tert. Ua Arist: καὶ R 5 του addidi
8 ῥίψαι conicio 9 καὶ primum R: om. Ua 14 δ' R: γὰρ Ua τὸ alt. om. R
16 ἐν om R 17 ὑγεία R 18 γινομένων U μὴ BU: μὲν Ra 19 γινόμενα R
24 γὰρ scripsi: δὲ RUa καταγίνεται U ἐνδέχεσθαι scripsi: ἐνδέχεται RUa 26 μή R: om. in lac. Ua τὸ—ἐνδεχόμενον R μὴ οὕτως scripsi cf. vs. 30: inv. ord. R: οὕτω καὶ μὴ BUa καὶ tert. om. R 27 post κατὰ add. τὴν Ua καὶ delevi

γινομένοις ἀλλ' ὅσα ἐνδεχόμενά ἐστι γινόμενα κατὰ τέχνην, ἐν τούτοις 108v
ἐνδέχεται ταὐτὰ καὶ ἀπὸ διανοίας καὶ κατὰ τέχνην καὶ ἀπὸ τύχης γίνε- 15
σθαι, ὅταν γὰρ τῷ γινομένῳ κατὰ τέχνην ἄλλο τι ἀπαντήσῃ παρὰ τὸ οὗ
χάριν ἐγίνετο. ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις, ὅταν μὴ ἀπὸ τύχης γένηται τὸ
5 γενόμενον, τότε ἕνεκά του καὶ ἀπὸ διανοίας γίνεται.

p. 95a10 Τὸ δὲ αὐτὸ αἴτιόν ἐστι τοῖς γινομένοις καὶ τοῖς γεγενημένοις.

Τὸ αὐτό, φησίν, αἴτιον εἶναι δεῖ τῷ εἴδει (τοῦτο γὰρ ἐνδεῖ τῇ
λέξει) τοῖς γινομένοις τοῦ γίνεσθαι καὶ τοῖς γεγονόσι τοῦ γεγονέναι καὶ
10 τοῖς ἐσομένοις τοῦ ἔσεσθαι καὶ τοῖς οὖσι τοῦ εἶναι, ἀλλὰ τοῖς μὲν γινομέ-
νοις γινόμενον τὸ αὐτό, τοῖς δὲ γεγονόσι γεγονός, τοῖς δὲ ἐσομένοις ἐσό-
μενον, ὥσπερ τοῖς οὖσιν ὄν. τὸ δ' ὥσπερ καὶ τοῖς οὖσιν οὐκ ἀργῶς
πρόσκειται· ὃ γὰρ τοῖς οὖσι, τοῦτο κἀκείνοις ὁμοίως κατὰ τὸν χρόνον 30
ἀκολουθεῖ. εἰπὼν δὲ τὸ αὐτὸ αἴτιον εἶναι, πῶς τὸ αὐτό, ὅτι οὐ τῷ ἀριθ-
15 μῷ ἀλλὰ τῷ εἴδει, ἐδήλωσεν εἰπὼν πλὴν τοῖς μὲν οὖσιν ὄν, τοῖς δὲ
γινομένοις γινόμενον, τοῖς δ' ἐσομένοις ἐσόμενον· ἰσοχρονεῖ γὰρ
τὸ αἴτιον τῷ αἰτιατῷ· οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ αὐτὸ κατ' ἀριθμὸν ἅμα τε εἶναι
καὶ ἔσεσθαι. εἰκότως δὲ συνδιαιρεῖται κατὰ τοὺς χρόνους τὰ κυρίως αἴτια
τοῖς αἰτιατοῖς· ἅμα γὰρ τῇ φύσει ὡς πρός τι, ὥστ' ἀδύνατον ὄντος τοῦ
20 αἰτίου μὴ καὶ τὸ αἰτιατὸν εἶναι. ἢ εἰ αἴτιον λαμβάνοιτο καὶ [μὴ] οὗ ἐστιν 35
αἴτιον ἐπὶ τῶν μὴ ἅμα, σώζοιτ' ἂν τό τε μηδὲν ἀναιτίως γίνεσθαι καὶ
τὸ μὴ πάντα ἐξ ἀνάγκης, ὃ ἔθεντό τινες ὡς ἑπόμενον τῷ μηδὲν ἀναιτίως
γίνεσθαι, κάτωθεν καὶ ἀπὸ τῶν ὑστέρων τὴν ἀνάγκης ἀκολουθίαν ἡμῶν
λαμβανόντων. ἣν καὶ ἐν τοῖς Φυσικοῖς μὲν ἔδειξεν εἰπὼν ἐν τῷ γίνεσθαι
25 ἐξ ὑποθέσεως τὸ ἀναγκαῖον εἶναι· εἰ γὰρ τὸ ὕστερον, ἐξ ἀνάγκης τὸ πρό-
τερον. καὶ νῦν δὲ τὸ αὐτὸ λέγει, ὅτι ἐκ τῶν ὑστέρων ἀρχόμενον σώζε-
ται τὸ τῶν μὲν γεγονότων γεγονὸς καὶ τὸ αἴτιον εἶναι, τῶν δ' ἐσομένων 40
ἐσόμενον· οὐκέτι μέντοι, εἰ τὸ πρῶτον, καὶ τὸ δεύτερον, ὅτι μὴ πάντως
ὄντι τῷ πρώτῳ ἕπεται τὸ καὶ αἰτίῳ εἶναι.

---

1 post κατὰ add. τὴν R 2 τύχην sic U 2. 3 γενέσθαι Ua 3 post κατὰ add. τὴν Ua 4 ἐγένετο R an δὴ? 5 τότε R: τοῦθ' Ua 6 γενομένοις R 8 φησιν Ra: φύσει U 10 οὖσι RUa: ἐσομένοις L τὸ (ante εἶναι) R post εἶναι add. ἐστιν αἴτιον RUa: om. L 10. 11 γινομένοις γινόμενον — γεγονόσι γεγονός scripsi: inv. ord. libri, sed γεγονόσι γενόμενον alt. l. R, ante γινόμενον add. τὸ L 11 τοῦ δὲ pr. l. U δὲ alt. om. U: καὶ ante τοῖς L 11. 12 ante ἐσόμενον add. τὸ L 12 ante ὄν add. τὸ L ante οὐκ add. τὸ ὂν L οὐκ ἀργῶς LR: οὐ γὰρ (γ' add. U) ὥσπερ Ua 13 πρόσκειται BL: πρόκειται RUa ἐκείνοις L: κἀκείνους U 14 ἀκολουθεῖ om. LR 17 ἅμα τε εἶναι R: καὶ εἶναι L: ἀλλὰ εἶναί τε Ua 18 ἔσται R συνδιαιρεῖται LRU: συναιρεῖται a 20 τὸ αἰτιατὸν μὴ εἶναι, om. καὶ L ἢ εἰ scripsi: inv. ord. LR: εἴη U: εἰ a μὴ delevi οὗ scripsi: ὃ RUa: καθ' ὃ L 21 αἴτιον RUa: ἁπλῶς L 22 ὂν R 24 ἐν τοῖς Φυσ.] II 9 p. 199b 34 sq. γίνεσθαι B: γίνεται RUa 25 τὸν (post γὰρ) U 28 ᾱ—β̄ libri 29 τῷ πρώτῳ scripsi: τὸ ᾱ libri

p. 95a22 Τὸ μὲν οὖν οὕτως αἴτιον καὶ οὗ αἴτιον ἅμα γίνεται. 108v

Ἀνάγκη πάντα τὰ αἴτια καὶ τὰ αἰτιατὰ συνυπάρχειν ἀλλήλοις, ἐὰν τὰ κατ' ἐνέργειαν ὄντα αἴτια λαμβάνηται· ταῦτα γὰρ καὶ κυρίως αἴτια καὶ 45 συνυπάρχοντα ἐξ ἀνάγκης τοῖς ὁμοίως λαμβανομένοις αἰτιατοῖς. αἴτια γὰρ 5 τὰ μὲν δυνάμει ἐστὶ τὰ δ' ἐνεργείᾳ τὰ δὲ τῷ πεποιηκέναι· ὡς δ' ἔχει τὰ αἴτια, οὕτως ἔχει καὶ τὰ αἰτιατά.

p. 95a24 Ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ἅμα ἆρ' ἔστιν ἐν τῷ συνεχεῖ χρόνῳ.

Πῶς ἡ κατὰ τοὺς χρόνους ἀκολουθία σώζεται ἐφ' ὧν μὴ συνυπάρχειν δοκεῖ μηδὲ σύγχρονον τὸ αἴτιον τῷ αἰτιατῷ, ἀλλὰ τὸ μὲν αὐτῶν 10 πρῶτον εἶναι τὸ δὲ δεύτερον; δοκεῖ γὰρ εἶναί τινα καὶ οὕτως αἴτια· τοῦτο δ' ἐν οἷς τὸ πρῶτον γεγονὸς δοκεῖ τοῦ μετ' αὐτὸ ⟨αἴτιον⟩ εἶναι. δείκνυσι δ' ὅτι μή ἐστι πάντως τὸ πρῶτον γεγονὸς αἴτιόν τινι τῶν μετ' αὐτό. λαμβάνει δὲ πάντας τοὺς χρόνους, καθ' ἃς δύναται | τὸ πρῶτον τῶν μετ' 109r αὐτὸ αἴτιον λαμβάνεσθαι συμπλοκάς, ζητῶν πῶς τῆς ἀκολουθίας λαμβα-15 νομένης δύναται ἀληθὲς εἶναι τὸ πρῶτον τῶν μετ' αὐτὸ αἴτιον εἶναι, ἐπεὶ δεῖ πάντως ἀκολουθεῖν ἀλλήλοις τὸ αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατόν.

p. 95a26 Τοῦ τόδε γενέσθαι ἕτερον γενόμενον.

Ἀντὶ τοῦ 'τοῦ ὕστερον γεγονότος πρὸ αὐτοῦ γεγονός', ὡς ἄμφω ἐπὶ τῶν γεγονότων εἶναι, οὐ μὴν καὶ ἅμα, ὥσπερ τὸ δεύτερον ἄμφω ἐπὶ τῶν 5 20 ἐσομένων καὶ τὸ τρίτον ἄμφω ἐπὶ τῶν γινομένων· τοιοῦτον γὰρ καὶ τοῦ γίνεσθαι δ', εἴ τι ἔμπροσθεν ἐγένετο· γράφεται δὲ καὶ τοῦ γίνεσθαι τὸ τοῦτο γεγονέναι. διὰ γὰρ τούτων εἴληφε ποτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου ἀμφότερα, τό τε αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατόν, ποτὲ δ' ἐπὶ τοῦ μέλλοντος. σώζεται δ' ἐπὶ τούτων ἡ ἀκολουθία, ἐὰν ἀπὸ τῶν ὑστέ-25 ρων γένηται καὶ τῶν αἰτιατῶν.

p. 95a28 Ἀρχὴ δὲ καὶ τούτων τὰ γεγονότα καὶ τὰ ἑξῆς.

Ὅτι ἐπὶ τῶν γεγονότων οὐκ ἀναγκαία ἡ ἀπὸ τοῦ πρώτου γεγονότος ἀρχὴ τῆς ἀκολουθίας ἐπὶ τὸ μετ' αὐτὸ καὶ δι' αὐτὸ γεγονὸς ὡς εἶναι, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ αἰτίου ἀληθὲς τὸ γεγονέναι, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ αἰτιατοῦ

---

1 οὗ] οὕτω U 8. 9 an συνυπάρχον? 9 σύνχρονον U 11 post δ' add. ἐστὶν Ua αὐτὸ αἴτιον scripsi: αὐτὰ R: αὐτὸν Ua 12 παντὸς Ua 13 ἃς U: οὓς Ra τὸ Ua: καὶ R τῶν om. Ua 15 αὐτὸ scripsi: αὐτὰ R: αὐτῶν Ua 16 δὲ R ἀκολουθεῖ R 17 τοῦ δὲ a 18 τοῦ τοῦ scripsi: τούτου RU: τοῦ τούτου δὲ a ἕτερον U, post γεγονότος a 20 τοιοῦτο B: τοιοῦτος Ua γὰρ ⟨τὸ⟩ conicio 21 δεῖ τι Ua 23 fort. ⟨ποτὲ δ' ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος⟩ ποτὲ 27 ἡ ἀπὸ Ua: ἐπὶ R 28 διὰ τὸ R ὡς om. Ua 29 τοῦ alt. om. Ua

πάντως ἀληθὲς τὸ καὶ αὐτὸ γεγονέναι, οὔτε ἐὰν ὁρίσαντες τὸν χρόνον λέ- 109r
γωμεν οὔτε ἐὰν ἀορίστως· ἐνδέχεται γὰρ τοῦ πρώτου γεγονότος, οἷον τοῦ
θεμελίου, τὴν οἰκίαν μηδέπω γεγονέναι. οὕτω δ' οὐκ ἀκολουθήσει τῷ
αἰτίῳ τὸ αἰτιατόν, εἴ γέ ἐστιν οὐκ ἀληθὲς τὸ εἰ γέγονε τὸ αἴτιον, 20
5 γεγονέναι καὶ τὸ αἰτιατόν. ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἐν ᾧ τὸ μὲν
ἕτερον γέγονεν, οἷον ὁ θεμέλιος, τὸ δὲ ἕτερον οὔ, ὡς ἡ οἰκία, οὐκ
ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι, ἐπεὶ θεμέλιος γέγονε, καὶ οἰκία γέγονεν· τὸ
γὰρ γεγονέναι λεγόμενον τὸ μήπω γεγονὸς οὐκ ἀληθές. ὥστε ⟨οὐ⟩
συγχρονήσει τῷ αἰτιατῷ τὸ αἴτιον οὕτω λαμβανομένης τῆς ἀκολουθίας.
10 δεῖ δὲ τὸ ὥστ' ἐπεὶ τοῦτ' ἀληθὲς τοῖς πρὸ αὐτοῦ συνάπτειν ἔτι· οὔτε
γὰρ ἀορίστου οὔτε ὁρισθέντος ἔσται χρόνου ὃ ἐδήλωσε διὰ 25
τούτου. ὡς δ' ἐπὶ τῶν γεγονότων ψευδὴς ἡ ἀκολουθία, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν
ἐσομένων· οὐ γὰρ ἀληθὲς ἐπὶ τῶν ἐσομένων ἔσται ἀεὶ ὅτι, εἰ τὸ πρῶ-
τον, ἔσται καὶ τὸ μετ' αὐτό, οὐδ' ἐπεὶ τόδε γέγονε, τόδε ἔσται. καὶ
15 λέγει τούτου τὸ αἴτιον, ὃ καὶ τῶν φθασάντων ἐστὶν αἴτιον, ὅτι τὸ μέσον
δεῖ, τουτέστι τὸ αἴτιον τὸ κυρίως αἴτιον τοιοῦτον ᾧ πάντως τὸ αἰτιατὸν
συνυπάρχει, ὁμόγονον εἶναι τῷ αἰτιατῷ, τουτέστι τοῦ αὐτοῦ χρόνου καὶ
συνυπάρχειν καὶ ὁμοῦ γίνεσθαι.

p. 95a39 Ἔτι οὔτε ἀόριστον ἐνδέχεται εἶναι τὸν χρόνον. 30

20 Ζητεῖ, εἰ μὴ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τοῖς πρώτοις τὰ δεύτερα μηδ' 35
ἐστὶ τὸ πρῶτον γινόμενον καὶ αἴτιόν τινος ἐσομένου, διὰ ποίαν αἰτίαν μετὰ
τὰ πρῶτα γίνεταί τινα καὶ ἔστι συνέχεια αὐτῶν, ὥστε μετὰ τὸ γεγονέναι
τόδε τι, φέρε εἰπεῖν θέρος, γίνεσθαι μετόπωρον καὶ μὴ διαλείπειν, εἴ γε
μή ἐστιν αἴτιον τοῦ μετοπώρου τὸ θέρος. ἐν μὲν οὖν τῷ Η τῆς Φυσι-
25 κῆς ἀκροάσεως ζητῶν τοῦτο φυσικὴν αὐτοῦ τὴν αἰτίαν ἀποδέδωκεν, ὅτι
ἡ τοῦ πέμπτου σώματος ἀίδιος περιφορὰ αἰτία τοῦ τὴν γένεσιν συνείρειν.
ἐνθάδε δὲ ὅσον μόνον λῦσαι τὸ ἀπορούμενον λέγει. φησὶ γὰρ ὅτι οὐδὲ 40
τὴν ἀρχήν ἐστι συνεχῆ τὰ γινόμενα τοῖς γεγονόσιν· οὐ γάρ, εἰ ὁ χρόνος
ὁ πᾶς συνεχὴς ἑαυτῷ, ἤδη καὶ ὁ τούτων χρόνος, ἐν ᾧ ταῦτα γίνεται,
30 συνεχής. ὥστ' εἰ μὴ εἴη τοῦτο, οὐδ' ἂν αἴτια αὐτοῦ δεόντως ἐπιζητοῖ-
το. ὅτι οὖν μή ἐστιν ἐχόμενα καὶ συνεχῆ τὰ γεγονότα τοῖς γινομένοις,
δείκνυσι δείξας πρῶτον ὅτι μηδὲ τὰ γεγονότα ἀλλήλοις ἐστὶ συνεχῆ, εἰ

1. 2 ἂν—ἂν Ua λέγομεν R 3. 4 τῷ αἰτίῳ τὸ αἰτιατὸν scripsi: τὸ αἴτιον τῷ αἰτιατῷ RUa 4 εἰ γάρ Ua post εἰ alt. add. τε R 6 οὖ Ua: ὄν R 7 ἀληθῶς a 8 immo λέγειν; an τὸ delendum? οὐ addidi 9 ἐγχρονήσει R 10. 11 οὔτε γὰρ ex Arist. scripsi: inv. ord. RUa 12 τούτου scripsi: τοῦ RUa ἀκολούθησις Ua 13 ἐσομένων alt. scripsi: λεγομένων RUa εἰς U 16 τὸ ⟨γὰρ⟩ κυρίως sive τὸ κυρίως, ⟨ἐπεὶ τὸ κυρίως⟩ conicio 17 καὶ om. R 18 συνυπάρχειν—γίνεσθαι scripsi: συνυπάρχει—γίνεται RUa 20 post εἰ add. καὶ R 21 γενόμενον U ἐσομένου scripsi: ἐσόμενον RUa 23 γίνεσθαι scripsi: γίνεται RUa μεθόπωρον U διαλιπεῖν R εἴτε R 24 μεθοπώρου U τὸ θέρος ante αἴτιον colloc. Ua 24. 25 τῷ η' τῆς Φυσ. ἀκρ.] c. 8 p. 261 b 27 sq. 25 τούτω U 26 πέμπτου om. Ua σωκράτους a 27 ἔνθα Ua ὅσα a 29 ταῦτα γίνεται R: γὰρ ταῦτα Ua 30 δὲ ὄντος U 32 δείκνυσι om. R εἰσὶ R 32. p. 576, 1 εἴπομεν R

τὸ μὲν πρῶτον εἴη γεγονός, τὸ δὲ μετ' αὐτό. ὅτι δὲ τὰ γεγονότα οὐκ 109r
ἔστι συνεχῆ ἀλλήλοις, παρίστησι διὰ τοῦ πᾶν τὸ γεγονός, ὅτε πρῶτον γέ- 45
γονε, μὴ ἐν χρόνῳ ἀλλ' ἐν πέρατι χρόνου γεγονέναι. τὸ μὲν γὰρ γινόμενον
πᾶν ἐν χρόνῳ γίνεται, τὸ δὲ γεγονὸς ἐν πέρατι χρόνου· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ
5 νῦν, ὃ ἀδιαίρετον. δέδεικται δὲ ταῦτα ἐν τῇ Φυσικῇ ἀκροάσει. εἰ δὲ
συνεχῆ μὲν ταῦτα τῶν ἐν χρόνῳ ὧν ὁ χρόνος συνεχής, τὰ δ' ἐν οἷς τὰ
γεγονότα γέγονεν οὔτε χρόνοι (πέρατα γὰρ χρόνων καὶ οὐ χρόνοι) οὔτε
συνεχῆ (οὐδὲν γὰρ συνεχὲς ἐξ ἀδιαιρέτων), οὐδ' ἂν τὰ γεγονότα συνεχῆ
ἀλλήλοις εἴη· ὡς γὰρ ἐκ στιγμῶν οὐχ οἷόν τε συνεχὲς γενέσθαι, οὕτως 50
10 οὐδὲ ἐκ τῶν ἐν οἷς τὰ γεγονότα. δείξας δέ, ὅτι τὰ γεγονότα οὐ δύναται
εἶναι συνεχῆ ἀλλήλοις, ἑξῆς δείκνυσιν ὅτι μηδὲ γεγονός τι γινομένῳ συνε-
χὲς οἷόν τ' εἶναι. τὸ μὲν γὰρ γεγονὸς ἐν ἀδιαιρέτῳ γέγονεν, ἐν γὰρ τῷ
νῦν· τὸ δὲ γινόμενον ἐν διαιρετῷ, ἐν χρόνῳ γάρ· οὐχ οἷόν τε δὲ συνεχὲς
εἶναι διαιρετὸν ἀδιαιρέτῳ. συνεχῆ γὰρ ταῦτα ὧν κοινὸς ὅρος· τὸ δ' ἀδιαί-
15 ρετον οὐδὲν ἔχον κοινὸν ⟨οὐδ' ὅρον κοινὸν⟩ ἕξει πρός τι.

p. 95b10 Μᾶλλον δὲ φανερῶς ἐν τοῖς καθόλου περὶ κινήσεως 109v
δεῖ λεχθῆναι περὶ τούτων.

Ἐν τοῖς τελευταίοις τέτρασι λόγοις τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως· εἴρηται
γὰρ ἐν ἐκείνοις τίνα τὰ συνεχῆ, τίνα τὰ ἐχόμενα, τίνα τὰ ἐφεξῆς, τίνα 5
20 χωρίς, τίνα ἅμα· ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν ἐν ἐκείνοις ἀποδέδωκε τοῦ τὴν γέ-
νεσιν συνείρειν.

p. 95b13 Περὶ μὲν οὖν τοῦ πῶς ἂν ἐφεξῆς γινομένης τῆς γενέ-
σεως ἔχοι τὸ μέσον τὸ αἴτιον ἐπὶ τοσοῦτον εἰλήφθω.

Οὐκ εἶπε 'πῶς συνεχοῦς γινομένης τῆς γενέσεως' ἀλλ' ἐφεξῆς·
25 ἔδειξε γὰρ ὅτι μὴ συνεχής. πῶς οὖν τὸ μέσον ἔχει, ὃ καὶ αἴτιον τῆς
τῶν ἄκρων συναγωγῆς, ἐν τοῖς ἐφεξῆς γινομένοις, εἴρηκε, τουτέστι πῶς
λαμβανόμενον μέσον τε καὶ αἴτιον ἂν εἴη τοῦ τε πράγματος καὶ τοῦ συμ- 15
περάσματος, ὅτι ἀπὸ τῶν ὑστέρων λαμβανόντων αὐτῶν τὴν ἀκολουθίαν,
τουτέστιν ἀναγκαῖον καὶ ἐν τούτοις, εἰ οὕτω λαμβάνοιτο ἡ ἀκολουθία,
30 πρώτου λαμβανομένου τοῦ αἰτιατοῦ, τὸ μέσον τοῦ ὑστέρου αἴτιον εἶναι. τὸ
δὲ προσεχὲς αἴτιον καὶ τὸ οὗ αἴτιον ἄμεσα· τοῦτο δ', ὅτι συνυπάρχουσιν
ἀλλήλοις τό τε αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατόν. ὅτι δὲ πρῶτον εἶπε τὸ ὕστερον

---

1 μετ' αὐτὸ Ua: μετὰ τοῦτο τὸ R δὲ alt. scripsi: διὰ RUa: om. B 3 γεγονέναι scripsi: γέγονε RUa 4 δὴ (post τοῦτο) B 5 εἴδη Ua 7 χρόνοι prius scripsi: χρόνος RUa 10 οὐχ οἷόν τε Ua 11 γινομένῳ scripsi: γινόμενον libri 11. 12 συνεχῆ Ua 13 γινόμενον scripsi: γενόμενον libri 14 ὧν ἐστιν ὅρος κοινός Ua 15 ἔχον Ra: ἔχειν U οὐδ' ὅρον κοινὸν addidi 16 τῶ R 18 τέτρασι RUa: τοῦ δ' B 19 ἐχόμενα RUa: συνεχόμενα B 23 τὸ μέσον om. R: τὸ μέν, om. alt. τὸ B (A d) 26 γινομένοις scripsi: γινόμενον libri 28 post ὅτι add. τε R 30 πρώτου R: πρὸ τοῦ Ua 32 τε om. U εἰπεῖν Ua

γεγονός (τῆς ἀκολουθίας γὰρ πρῶτον γίνεται), ἐδήλωσεν εἰπὼν ἀρχὴ δὲ 109v τὸ Γ· τοῦτο γὰρ ὑποθέμενος εἶναι τὸ ὕστερον γεγονὸς ἀρχὴν αὐτὸ εἶπε 20 διὰ τὸ ἐγγύτερον εἶναι τοῦ νῦν.

p. 95b22 Οὕτω δὲ λαμβάνοντι τὸ μέσον.

5 Οὕτω φησὶ τὴν ἀκολουθίαν κάτωθεν λαμβάνεσθαι καὶ τὸ μέσον καὶ 25 αἴτιον προγενέστερον τιθέντι· οἷον πάλιν τῶν Γ Δ εἰ μέσον τι ἄλλο λάβωμεν, ἔσται συμπέρασμα τὸ Γ Δ, ὃ ἦν πρότερον προτέρῳ. καὶ οὕτω δὴ ἀεὶ τῶν λαμβανομένων πρότερον ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ μέσον τι μεταξὺ γεγονὸς αὐτῶν λαμβανόντων ἡμῶν ἤτοι στήσεταί ποτε ἡ τοῦ μέσου λῆψις εἰς ἄμεσον 10 ἀκολουθίαν, ἢ ἀεὶ καὶ ἐπ' ἄπειρον ἔσται πάλιν τῶν γεγονότων μέσον τι γεγονὸς λαμβάνειν. ὅσον μὲν οὖν ἐπὶ τῷ χρόνῳ ἀεὶ ἔσται μέσον τι πάντων 30 δύο γεγονότων· τῷ γὰρ πᾶν τὸ γεγονὸς ἐν τῷ νῦν γεγονέναι, πάντων δὲ τῶν νῦν μεταξὺ χρόνον ἐπ' ἄπειρον εἶναι διαιρετὸν πάντων ἔσται τῶν γεγονότων τι μεταξὺ δυνατὸν λαβεῖν. ἐπεὶ δὲ μὴ ἀνάγκη ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ 15 γεγονέναι τι ἢ γίνεσθαι (οὐ γὰρ συνεχῆ τὰ γινόμενα, ὡς ἔδειξεν), ἔσται τινὰ καὶ ἄμεσα γεγονότα λαβεῖν, ὧν μεταξὺ μὲν τοῦ γεγονότος χρόνος ἔσται, οὐ μὴν καὶ γεγονός τι μεταξύ, ὡς εἶναι αὐτὰ ἐφεξῆς ἀλλήλοις μηδενὸς αὐτῶν γεγονότος μεταξύ. οὕτως οἷόν τε ἔσται ἄμεσα γεγονότα λαβεῖν, αἳ 35 ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεως κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τὴν προειρημένην ἔσονται, καὶ 20 ἔσται ἡ ἀρχὴ ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου νῦν γεγονότος. αὐτὸς δὲ περὶ μὲν τοῦ ἄμεσά τινα ληφθήσεσθαι μετὰ τὸ τελευταῖον μὲν γεγονὸς πρῶτον δὲ λαμβάνειν οὐ διαβεβαιούμενος, ὅτι μέντοι ἔσται τι ὃ πρῶτον ληφθήσεται, ὃ οὕτως μέσον ἔσται τῷ μηδὲν μηδέπω γεγονέναι μετ' αὐτό, ὃ πρὸ τούτου ἐλάμβανε, τοῦτο πάντως ἔσεσθαι λέγων· τὸ γὰρ τῷ νῦν ἐνεστῶτι πλησίον, 25 μεθ' ὃ οὐθὲν γέγονε, πρῶτον καὶ ἀρχὴ καὶ ἄμεσον. 40

p. 95b25 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσται· εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν.

Ὡς ἐπὶ τῶν γεγονότων εἶχε κατὰ τὸ μὴ εἶναι συνεχῆ ἀλλήλοις τὰ γεγονότα ἀλλ' εἶναι πάντων τῶν γεγονότων μεταξὺ χρόνον, ὅς ἐπ' ἄπειρόν ἐστι διαιρετός (συνεχὴς γάρ), οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ἐσομένων. οὐδὲ γὰρ τὰ 50 30 ἐσόμενα συνεχῆ ἀλλήλοις· καὶ γὰρ τὸ ἐσόμενον ἐν ἀτόμῳ, ὡς καὶ τὸ γεγονός· γέγονε μὲν γὰρ ἐν χρόνῳ, παύεται δὲ τοῦ γεγονέναι καὶ γεγονός

1 γὰρ ἀκολουθίας Ua γίνεται corr. B 3 ἐγγύτερον Ua Arist: ἐγγυτέρω R 5 οὕτω R: οὐ Ua immo λαμβάνοντι 6 δῆ Ua 7 δὲ R 8 αὐτῶν Ua: τῶν R 10 post πάλιν add. δὲ R 11 οὖν scripsi: οἷον RUa an πάντως? 12 τῷ prius Ua: τὸ R 13 χρόνον B: χρόνος RUa εἶναι διαιρετὸν scripsi: ἐστι διαιρετός RUa πάντα R 14 τι scripsi: τὰ B: om RUa 15 γέγονέ R γίνεσθαι scripsi: γίνεται libri 16 post λαβεῖν del. αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεως e vs. 18. 19 illata B χρόνου R 18 οὕτως scripsi: οὔτε RUa 22 λαμβάνειν B: λαμβάνεις RUa τι ὃ R: τὸ Ua 23 ὃ prius Ua: ἢ R 24 ἀνελάμβανε BUa 25 οὐδὲν B 28 χρόνον LR: χρόνων Ua 29 ἐστι LR: ἔσται Ua οὕτω L: οὗτος R 31 γέγονε Ua: γίνεται LR μὲν in ras. U

ἐστιν ἐν ἀτόμῳ. εἶναι δὴ ⟨δεῖ⟩ καὶ μεταξὺ τούτων χρόνον ἐπ' ἄπειρον διαι- 109v
ρετόν. δεῖ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐσομένων καὶ τῶν ἐπ' ἐκείνων συλλογισμῶν ἀρχὴν
λαμβάνειν ἀμέσους προτάσεις· οὐ γάρ, εἰ πάντων τῶν ἐσομένων χρόνος
μεταξύ, ἤδη καὶ τῶν ἐσομένων ἐσόμενόν τι, ὥσπερ οὐδὲ τῶν γεγονότων
5 γεγονός. ἢ ἄμεσον ἀρχὴν εἶπεν ἀντὶ τοῦ 'ἔσχατόν τι | ὁρίσαν τὰ ἐσόμενα 110r
ἀφ' οὗ ἡ ἄνοδος ἐπὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ ἐσόμενα'. ἢ ἀρχὴ ἄμεσος ληπτέα
ἀντὶ τοῦ 'πρότασίς τις χωρὶς μέσου, ἥτις ἀρχή ἐστι τοῦ συλλογισμοῦ'.
δείκνυσι δὲ τὴν εἰρημένην ἀκολουθίαν οὕτως ἔχουσαν καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων
τε καὶ πραγμάτων τῶν τε ἤδη γενομένων καὶ τῶν ἐσομένων.

10 p. 95b38 Ἐπεὶ δὲ ὁρῶμεν ἐν τοῖς γινομένοις κύκλῳ τινὰ γένεσιν οὖσαν.

Εἰπὼν τίνα μὲν τάξιν ἔχει τὸ αἴτιον ἐν τοῖς κυρίως αἰτίοις, ἃ καὶ 10
ὁμόγονα εἶπε, τίνα δ' ἐν τοῖς ἐφεξῆς γινομένοις, καὶ δείξας ἐπιμαρτυρού-
μενα τὰ δεδειγμένα καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων, ἐπεὶ καὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν γι-
15 νομένων ἐστί τινα ⟨ἃ⟩ καὶ ἀντιστρέφει ὡς μὴ μόνον τῷ ὑστέρῳ ἕπεσθαι
τὸ πρὸ αὐτοῦ γεγονὸς ἀλλὰ καὶ τῷ πρώτῳ τὸ μετ' αὐτό (κύκλῳ γὰρ ἡ
γένεσίς τινων), λέγει περὶ τούτων, τίνα δύναται ἀντιστρέφειν ὡς ἀλλήλων
αἴτια γίνεσθαι, καὶ ἐφ' ὧν ἡ κύκλῳ γένεσις γίνεται. ὅτι δὲ τούτου αἴτιον
τὸ ἐπ' ἴσης αὐτὰ εἶναι καὶ ἀντιστρέφειν, δείκνυσι· τὸ γὰρ εἴπερ ἕποιντο 15
20 ἀλλήλοις τὸ μέσον καὶ οἱ ἄκροι τὸ ἐπ' ἴσης αὐτὰ εἶναι καὶ ἀντιστρέ-
φειν δηλοῖ. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς οἰκίας καὶ τῶν λίθων οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ
γάρ, εἰ ἕπεται τῇ γενέσει τῆς οἰκίας ἡ τῶν λίθων παρασκευή, ἤδη καὶ τῇ
τῶν λίθων παρασκευῇ ἡ τῆς οἰκίας γένεσις. ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τῶν ὁμογόνων, ὡς
ἔφη, αἰτίων· οὐ γάρ, εἰ ἡ τῆς γῆς ἀντίφραξις αἰτία τῆς ἐκλείψεως, ἤδη καὶ ἡ
25 ἔκλειψις αἰτία τῆς ἀντιφράξεως τῆς γῆς. φησὶ δὲ γίνεσθαι τὴν κύκλῳ δεῖξιν
καὶ τὴν ἀντιστροφὴν τῶν αἰτιῶν, ἐφ' ὧν ἕπονται ἀλλήλοις οἱ τρεῖς ὅροι τοῦ 20
συλλογισμοῦ ἐπ' ἴσης ὄντες καὶ ἄλλοτε ἄλλου μέσου τε καὶ αἰτίου τιθεμένου.

---

1 ἐστιν scripsi: εἶναι libri εἶναι δὴ RUa: διὸ L δεῖ addidi post τούτων add. ἐστὶ L 1. 2 χρόνον—διαιρετόν scripsi: χρόνος—διαιρετός libri (ρον δ in ras. U) 2 δὲ R: δ' Ua: οὖν L καὶ prius L: om. RUa ἐπὶ τῶν ἐπ' ἐκείνων καὶ ἐπὶ τῶν ἐσομένων L συλλογισμῶν L: συλλογισμοῦ RUa 4 post καὶ add. πάντων L 5 ὁρίσαν τὰ ἐσόμενα scripsi: ὁρίσαντα ἐσόμενον libri 6 ἡ (ante ἀρχὴ) libri 7 ἀντὶ τοῦ R: αὐτοῦ Ua τις Ua: ἐστι R ἐστὶν ἀρχὴ Ua 9 ἤδη BL: εἴδη RUa post γενομένων add. τε R 10 γενομένοις R 13 γινομένοις scripsi: γίνεται RUa: om. L 14 post τὰ add. καὶ R καὶ alt. L: ἐπὶ RUa 14. 15 γινομένων LR: γενομένων Ua 15 τινὰ L: ἀλλὰ RUa ἃ addidi ἀντιστρέφοντα L μόνον LR: μόνῳ Ua 16 γεγονὸς LR: γένος Ua τῷ πρώτῳ L: τὸ πρῶτον B: τὸ ā RUa 18 γίνεσθαι LR: γίνεται Ua ἡ γένεσις κύκλῳ L γίνεται LR: γὰρ Ua τούτου scripsi: τούτων libri 19 εἴπερ Arist.: εἰπεῖν εἴπερ L: εἰπεῖν RUa 20 καὶ prius om. a αὐτὰ LR: αὐτοὺς Ua 22. 23 ἤδη—παρασκευῇ LR: om. Ua 23 ἡ τῆς evan. L ἡ γένεσις τῆς οἰκίας Ua 24 ἔφην a αἰτίων ex αἰτίου corr. L[1] οὐδὲ γὰρ L αἰτία om. a 25 δὲ om. R: οὖν L 26 τὸ αἴτιον R: κατὰ τὸ αἴτιον, sed post τὴν L ἐφ' ὧν ἕπον- evan. L ἀλλήλοις post 27 συλλογισμοῦ colloc. L 27 ὄντες καὶ evan. L post ἄλλοτ' del. ἐπ' L[1] post μέσου del. ὅρου L[1] τε om. L

p. 96a8 Ἔστι δ᾽ ἔνια μὲν γινόμενα καθόλου· ἀεί τε γὰρ καὶ ἐπὶ 110r παντὸς οὕτως ἢ ἔχει ἢ γίνεται.

Δείξας ἐπὶ τῶν γινομένων ἐφ᾽ ὧν μὲν τὴν ἀκολουθίαν ὑγιᾶ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀρχομένην, ἐφ᾽ ὧν δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πρώτων, ὡς ἐπὶ τῶν κύκλῳ 5 γινομένων, τὴν αἰτίαν τῶν διαφόρων ἀκολουθήσεων ἔοικε διὰ τούτων λέγειν. 30 ἐπεὶ γὰρ τὰ μὲν τῶν γινομένων καθόλου γίνεται, ὃ ἐξηγούμενος εἶπεν ἀεί τε γὰρ καὶ ἐπὶ παντὸς οὕτως ἢ ἔχει ἢ γίνεται (τοιοῦτον γὰρ τὸ καθόλου), τὰ δ᾽ ἀεὶ μὲν οὔ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δέ (τοιαῦτα γὰρ τὰ πλεῖστα τῶν γινομένων κατὰ φύσιν), ἐν μὲν τοῖς ἀναγκαίως γινομένοις ἀκολουθεῖ 10 καὶ τῷ πρώτῳ τὸ μετ᾽ αὐτό, οὐκέτι δὲ ἐν τοῖς ἐνδεχομένοις, ἀλλ᾽ ἐπὶ τούτων ἡ ἐκ τῶν ὑστέρων ὑγιὴς ἀκολουθία, ὥσπερ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν κατὰ τέχνην γινομένων. τῶν δὲ ἐνδεχομένων συμπερασμάτων ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ἐνδεχόμενον εἶναι· εἰ γὰρ ἄμφω εἶεν κα- 35 θόλου αἱ προτάσεις, τουτέστιν ἀναγκαῖαι, ⟨ἀνάγκη⟩ πάντως εἶναι καὶ τὸ 15 συμπέρασμα ἀναγκαῖον· ὑπόκειται δ᾽ ἐνδεχόμενον εἶναι. ὡς δ᾽ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἄμεσοί τινές εἰσιν ἀρχαὶ συλλογιστικαὶ [προτάσεις] (οὐ γὰρ οἷόν τ᾽ ἐπ᾽ ἄπειρόν τινων τὰ μέσα λαμβάνεσθαι), οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδεχομένων τε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔσονταί τινες ἄμεσοι προτάσεις ἀρχὴν ἔχουσαι τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ εἶναι ἢ γίνεσθαι.

20 p. 96a20 Πῶς μὲν οὖν τὸ τί ἐστιν εἰς τοὺς ὅρους ἀποδίδοται. 40

Τουτέστιν ἐν τοῖς ὅροις λαμβάνεται τοῖς ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός· εἴρηκε γὰρ ὅτι μέσος ὅρος οὗτος ἐν ταῖς ἀποδείξεσι λαμβάνεται. ἢ ἀντὶ τοῦ ʽεἰς τοὺς ὁρισμούς᾽· οἱ γὰρ θέσει διαφέροντες ὁρισμοὶ τῆς ἀποδείξεως καὶ τὸ τί ἐστι τοῦ πράγματος, τουτέστι τὸ εἶναι τὸ πρᾶγμα λαμβάνουσι διὰ τοῦ 25 τὴν αἰτίαν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ λαμβάνειν.

p. 96a21 Καὶ τίνα τρόπον ἀπόδειξις ἢ ὁρισμὸς ἔστιν αὐτοῦ ἢ 45 οὐκ ἔστιν, εἴρηται πρότερον.

Τοῦ τί ἦν εἶναι δηλονότι δεικτικόν, ὡς αὐτὸς εἴρηκε πρότερον. ἀπόδειξις μὲν γὰρ ἁπλῶς δέδεικται ὅτι μὴ ἔστι τοῦ τί ἐστιν, ὅτι δ᾽ ἐν ἀπο- 30 δείξει λαμβάνεται καὶ δι᾽ ἀποδείξεως γνωρίζεται. ἀλλὰ καὶ ὁρισμὸς αὐτοῦ ὁ μὲν λέγων ʽλόγος ὁ δηλῶν τί σημαίνει τοὔνομα᾽ οὐκ ἔστι. τῶν δὲ

2 ἢ prius Ua Arist.: om. R (B M) 3 ὦ U μὲν R: μήτε Ua 5 γινομένων scripsi: γινομένην libri 6 τὰ μὲν om. R γιγνομένων U 8 οὗ R: οὕτω Ua 10 καὶ om. a τῷ R: τὸ Ua 12 δὴ Ua 13 post ἀνάγκη add. δὴ R 14 ἀνάγκη addidi 16 προτάσεις delevi 19 ἢ prius om. R 21 τουτέστιν Ua: τοῦ R εἴρηκε] c. 11 p. 94a20 sq. 24 λαμβάνουσι scripsi: λαμβάνει libri 25 αὐτῶν R 28 ὡς scripsi: καὶ libri εἴρηται Ua εἴρηκε] c. 8 p. 93a1 sq. 31 δὲ om. Ua

ἄλλων σημαινομένων τοῦ ὅρου κυριώτατα μὲν ἦν ὅρος ʽλόγος ὁ θέσει τῆς 110r
ἀποδείξεως διαφέρων'· διὰ γὰρ τοῦ τὴν αἰτίαν λαμβάνειν τῆς ὑπάρξεως 50
τοῦ πράγματος καὶ τὸ εἶναι τὸ πρᾶγμα ἐδείκνυέ πως. ἤδη δὲ καὶ τὸ ὡς
ἀρχὴ ἀποδείξεως καὶ τὸ ὡς συμπέρασμα· καὶ γὰρ ταῦτα ὁρισμοί πως τοῦ
5 τί ἦν εἶναι.

p. 96a22 Πῶς δὲ δεῖ θηρεύειν τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα. | 110v

Μέθοδον ἡμῖν παραδίδωσι δι' ἧς θηρεύειν τε καὶ εὑρίσκειν δυνησόμεθα τὸν ἑκάστου τῶν ζητουμένων ὁρισμόν, ἐπεὶ μὴ οἷόν τε δι' ἀπο- 5
δείξεως αὐτὸν δεικνύναι. καὶ ἐπεὶ ὁ ὁρισμὸς ἐκ τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κα-
10 τηγορουμένων, τουτέστι τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ, πῶς δυνησόμεθα λαμβάνειν τὰ
χρήσιμα πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς ἑκάστου, λέγει. τῶν δὴ ὑπαρχόντων τισὶ τὰ μὲν τισὶ μόνοις ὑπάρχει, ὡς μονάδι ἡ ἀρχὴ καὶ
στιγμῇ τὸ ἀμέγεθες, τὰ δὲ καὶ τούτοις καὶ ἄλλοις καὶ ἐπὶ πλέον
ἐπεκτείνεται. καὶ τῶν ἐπὶ πλέον ἐπεκτεινομένων τὰ μὲν οὐχ ὑπερβαί-
15 νει τὸ γένος τὸ ἐκείνου οὗ βουλόμεθα τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα 10
λαβεῖν, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἀνομογενῆ ἐπεκτείνεται· οὐ γὰρ ὁμοίως ὑπάρχει [ἢ] τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷόν τε καὶ τὸ λευκόν. τῶν δὴ καθόλου κατηγορουμένων ὅσα ἐπὶ πλέον λεγόμενα τοῦ προκειμένου μὴ ἐπὶ πλέον τοῦ
γένους αὐτοῦ ἐπεκτείνεται, ταῦτα λαμβάνονται ὡς τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ τοῦ
20 τί ἦν εἶναι δηλωτικά. τῶν γὰρ ἐπὶ πλέον κατηγορουμένων τινὸς οὕτως
μὴ μέντοι ἐκβαινόντων τὸ γένος, ἐν ᾧ ἐστιν, οὗ τὸ ἐπὶ πλέον κατηγορούμενον εἴληπται, ἂν ληφθῇ ταῦτα, ὧν ἕκαστον ἐπὶ πλέον μὲν τοῦ ὁριζο- 15
μένου ἐστί, πάντα δὲ ὁμοῦ μόνῳ καὶ παντὶ ὑπάρχει τῷ ὁριζομένῳ, ἐκεῖνα
τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ἐνδείξεται. καὶ εἴη ἂν ὁρισμὸς ὁ ἐκ τῶν καθόλου τε
25 καὶ κοινῶν ἴδιόν τι ἀποτελῶν.

p. 96a32 Τὰ δὴ τοιαῦτα ληπτέον μέχρι τούτου, ἕως τοσαῦτα ληφθῇ πρῶτον.

Πρῶτον μὲν δείκνυσιν ὅτι ἐκ τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων
συντιθέμενος λόγος ἀναγκαίως ὑπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ, δεύτερον δὲ ὅτι
30 καὶ ὁρισμός ἐστιν αὐτοῦ. δεῖ δ' ἀντὶ τοῦ τὰ καθόλου δ' ἀναγκαῖα γε-

---

1 σημαινόμενον Ua τοῦ ὅρου transposui: post ὅρος colloc. RUa κυριώτατος Ua
2 post αἰτίαν add. διαφέρειν καὶ R λαμβάνει U 3 an εἴδη? 4 τὸ om. Ua
συμπεράσματος Ua πως om. R 8 ὁρισμόν] ὁ et σμ in ras. U οἴονται U
9 δείκνυται U 11 ὅρους R δὲ R 12 ὑπαρχόντων Ua ἡ ἀρχὴ R: τὸ
ἀρχὴν καὶ τέλος Ua 13 τὸ ἀμέγεθες scripsi: τοῦ μεγέθους R: τὸ μέγεθος Ua
14 ἐπεκτείνεται] ἐπ in ras. U 15 οὗ B: οὐ RUa τὰ R: δὲ Ua 17 ἢ delevi
τό τε ζῷον Ua post λευκόν add. ἢ Ua 19 λαμβάνονται scripsi: λαμβάνοντες
RUa ὡς scripsi: ἃ R: πῶς Ua post οὐσίας add. εἰσὶν Ua 20 τινὸς scripsi:
τινῶν libri 21 post γένος add. τὸ Ua οὐ libri ἐπὶ om. Ua 23 ἅμα Ua
ἐκείνας Ua 27 ληφθείη R (A B u) 28 ⟨ὁ⟩ἐκ conicio 29 ὑπάρχων R
29. 30 καὶ ὅτι ὁ (ὁ om. B) ὁρισμός R 30 τοῦ om. U τά, quod coniecerat Waitz
Organ. II p. X, R: ταῦτα Ua δ' om. R

γράφθαι 'τὰ καθόλου γὰρ ἀναγκαῖα'· ὡς γὰρ αἴτιον τοῦ τὰ ἐν τῷ τί 110v ἐστι κατηγορούμενα ἀναγκαῖα εἶναι παρέθετο τὸ ἀναγκαῖα εἶναι τὰ καθόλου. τό τε γὰρ τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα καθόλου κατηγορεῖσθαι, 30 φανερὸν ⟨ὂν⟩ τῷ δεδεῖχθαι διὰ τοῦ πρὸ τούτου βιβλίου, ὃ καὶ αὐτὸς εἶπε διὰ 5 τοῦ ἐπεὶ ⟨δὲ⟩ δεδήλωται ἡμῖν ἐν τοῖς ἄνω, [ὃ καὶ αὐτὸ εἴρηται] δεικτικὸν ἂν εἴη τοῦ τὴν πρώτην πρότασιν εἶναι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα [καθόλου] ἀναγκαῖα. ⟨ὃ⟩ εἴρηται μὲν καὶ αὐτὸ ἐν τῷ πρώτῳ, καὶ ἐν τούτῳ δὲ πρὸ ὀλίγου εἴρηκεν οὕτως· 'τοῦτο γὰρ τὸ καθόλου, τὸ ἐπὶ παντὶ καὶ ἀεί''. εἴη δ' ἂν ἐν πρώτῳ σχήματι συναγόμενον τὸ τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κα- 10 τηγορούμενα ἀναγκαῖα εἶναι διὰ μέσου τοῦ καθόλου. 35

p. 96b6 Ὅτι δὲ οὐσία, ἐκ τῶνδε δῆλον.

Ἐπειδὴ μηδέπω αὔταρκες πρὸς τὸ εἶναι ὁρισμὸν τὸ ἐν τῷ τί ἐστι καὶ ἐξ ἀνάγκης κατηγορούμενον καὶ εἶναι τοῦτο ἐκεῖνα, δείκνυσιν, ὅτι καὶ 40 οὐσία καὶ ὁρισμὸς ὁ εἰρημένος λόγος. εἰ γὰρ μή ἐστιν ὁρισμός, κατηγορεῖ- 15 ται δ' ἐν τῷ τί ἐστιν, εἴη ἂν γένος· τὸ γὰρ ἴδιον οὐκ ἐν τῷ τί ἐστιν, εἴ γε συμβεβηκός. ᾧ λόγῳ εἰ μέν τι ὄνομα εἴη ἐπιτεταγμένον, εἴη ἂν ὠνομασμένον τὸ γένος· εἰ δὲ μὴ εἴη δι' ὀνόματος δηλούμενον, ἀνώνυμον. ἔνια μὲν γὰρ γένη ἀνώνυμά ἐστι καὶ διὰ λόγου δηλοῦται, ὡς τὸ ζῷον πεζὸν ἢ ζῷον πτηνόν· ταῦτα γὰρ γένη μέν, ἀλλ' ἀνώνυμα. καθό- 20 λου γάρ, ὅταν γένος μετὰ διαφορῶν τινος κατηγορῆται καὶ μὴ ᾖ ὁρισμὸς 45 αὐτοῦ, γένος αὐτοῦ γίνεται ὁ προειρημένος λόγος καὶ ἐπὶ πλειόνων κατηγορούμενος εἰδῶν καὶ οὐ τῆς τριάδος μόνον· τὰ γὰρ γένη ἐπὶ πλέον τῶν οἰκείων εἰδῶν, εἰ καὶ μὴ ἀεὶ ἐνεργείᾳ, κατά γε δύναμιν ἀεί. ἀλλὰ μὴν οὐδενὶ ὑπάρχει ἄλλῳ τὰ προειρημένα ἢ ταῖς ἀτόμοις τριάσιν· οὐσία ἄρα 25 τὰ προειρημένα τῆς τριάδος. ὃ γὰρ κατὰ μηδενὸς ἄλλου κατηγορεῖται ἢ κατὰ τῶν ἀτόμων τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος καὶ κατὰ πάντων αὐτῶν οὕτως ὡς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, ἠθροισμένον ἐκ τῶν ἐπὶ πλέον ἐν τῷ τί ἐστι 50 κατηγορουμένων τοῦ εἴδους, ὑφ' ὃ τὰ ἄτομα, τοῦτο τοῦ εἴδους τοῦ κατὰ τῶν ἀτόμων ὁρισμός ἐστι. τῷ δὲ ὑποκείσθω ἀντὶ τοῦ 'κείσθω καὶ ὁμο- 30 λογείσθω' κέχρηται· οὐ γὰρ ἀμφισβητεῖ κατ' αὐτοῦ.

p. 96b10 Εἰ τοίνυν μηδενὶ ὑπάρχει ἄλλῳ. |

Ὑπογράψας τὴν μέθοδον τὴν ὁριστικὴν ἐπὶ τῶν ἀτόμων εἰδῶν καὶ

---

2 τὸ om. R 2. 3 τὰ καθόλου ἀναγκαῖα εἶναι Ua 4 ὂν addidi τῷ Ua: τὸ R πρὸ τούτου R: πρώτου Ua διὰ τοῦ πρ. τ. βιβλ.] c. 4 p. 73b26 sq. 5 ἐπεὶ Ua Arist: om. R δὲ ex Arist. addidi ὃ—εἴρηται delevi αὐτὸς a ante εἴρηται add. οὕτως Ua 6 immo τῆς πρώτης προτάσεως τοῦ 7 καθόλου delevi 8 πρὸ ὀλίγου] p. 96a15 11 τῶν γε R 13 δείκνυσιν scripsi: δεικνὺς libri 16 ᾧ R: τῷ a, in ras. U 18 μὲν om. Ua 20 διαφορῶν τινος scripsi: διαφόρων τινῶν RUa κατηγορεῖται a εἴη R 21. 22 κατηγορουμένων Ua 23 εἰδῶν R: εἰ δ' Ua 24 τέτρασιν pr. B 27 ἠθροισμένως R 28 ἐφ' R 32 τὴν ὁριστικὴν μέθοδον L τῶν LR: om. Ua post ἀτόμων add. ἤγουν εἰδικωτάτων L

δείξας ὁρισμὸν ὄντα παντὸς εἴδους ἀτόμου λόγον ὃς ἤθροισται ἐκ τοιούτων, 111
ἃ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται κατὰ μόνων τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων,
καὶ πιστωσάμενος τὸ εἶναι τοῦ προκειμένου ὁρισμὸν τὸν εἰρημένον λόγον
ἐκ τοῦ κατὰ μόνων αὐτὸν κατηγορεῖσθαι τῶν ἀτόμων τῶν ὑπ' ἐκεῖνο, νῦν 5
5 δείκνυσιν ὅτι καὶ ὁ τῶν γενῶν ὁρισμὸς ἀπὸ τῶν ὑπὸ τὸ γένος εἰδῶν, ἐν
οἷς ἐστι τῷ γένει τὸ εἶναι, εὑρίσκεται. ἐπεὶ γὰρ ὁρισμοὶ οὐ μόνον ἀτό-
μων εἰσὶν εἰδῶν ἀλλὰ καὶ γενῶν, πῶς δυνησόμεθα καὶ τοὺς τῶν γενῶν
ὁρισμούς, ὧν εἰσι γενῶν ὁρισμοί, εὑρίσκειν; τὰ δὲ αὐτὰ πρῶτά τε εἴδη
καὶ ἄτομα ἐκ παραλλήλου εἶπεν.

10 p. 96b15 Χρὴ δὲ ὅταν ὅλον τι πραγματεύηταί τις.

Ὅτι διὰ τῶν ὁρισμῶν τῶν ὑπὸ τὸ γένος πρώτων καὶ ἀτόμων εἰδῶν 15
εὑρίσκομεν τὸν τοῦ γένους ὁρισμόν, πρῶτον μὲν τὸ γένος αὐτοῦ λαμβάνοντες
(ἔχει γὰρ γένος, εἴ γε ὁριστόν ἐστιν), ἔπειτα ὅσα κοινῶς ὑπάρχει ἐν τοῖς
ὁρισμοῖς τῶν ἀτόμων αὐτοῦ εἰδῶν. ἃ γὰρ κοινὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ γένος
15 ἐστὶν εἰδῶν μηδενὶ ἄλλῳ ὑπάρχοντα, ταῦτα συμπληροῖ τὸν τοῦ γένους αὐτῶν
ὁρισμόν· ὡς γὰρ ὃ μόνων ⟨κοινὸν⟩ τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων
τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων, τοῦτο ὁρισμὸς τοῦ εἴδους, οὕτω καὶ ἃ μόνοις 20
πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸ γένος ἀτόμοις εἴδεσιν ὑπάρχει ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτῶν
κατηγορούμενα, ταῦτα τὴν οὐσίαν συμπληροῖ τοῦ γένους αὐτῶν.

20 p. 96b25 Αἱ δὲ διαιρέσεις αἱ κατὰ τὰς διαφοράς.

Εἰπών, τί ἐστιν ὁρισμὸς καὶ πῶς οἷόν τε ὁρίζεσθαι, ἐφεξῆς λέγει περὶ
τῆς διαιρετικῆς μεθόδου, καὶ δείκνυσιν αὐτῆς τὸ χρήσιμον πρὸς τὴν εὕρεσιν
τοῦ ὁρισμοῦ, πρὸς γὰρ τὸ λαμβάνειν τὰ καθόλου τε καὶ καθ' αὑτὰ κατη-
γορούμενα ἐπὶ πλέον, ἐξ ὧν ἀθροιζομένων τε καὶ συντιθεμένων ἡ ἴδιος
25 οὐσία τοῦ προκειμένου δηλοῦται· ἐκ γὰρ τῆς διαιρέσεως τῆς κατὰ τὰς δια- 30
φορὰς τοῦ γένους, οὗ εἶδός τι ὁρίσασθαι ζητοῦμεν, τὰ ἐν τῷ τί ἐστι
κατηγορούμενα ληψόμεθα τοῦ προκειμένου. χρήσιμοι δ' αἱ διαιρέσεις, εἰ
καὶ μηδὲν δεικνύουσι συλλογιστικῶς, πρὸς τὸ ἀθροίζειν ἐξ αὐτῶν τὸ τί

1 εἶναι L ἀτόμου scripsi: ἀτόμων libri λόγον ὃς LR: λόγων ὡς Ua
3 ὁρισμοῦ LR 4 μόνων LR: μόνον Ua αὐτῶν LR: αὐτὸ a ante κατηγο-
ρεῖσθαι add. ὂν Ua: om. LR ἐκεῖνα LR 5 ὅτι LR: om. Ua ἐν—6 γένει
om. L 6 τὸ (τῷ U) εἶναι τῷ γένει Ua 6. 7 εἰσὶν ἀτόμων εἰδῶν ἤγουν εἰδικωτάτων,
ἀλλὰ καὶ τῶν τούτων γενῶν L 8 ὁρισμοί om. L γε L: τῷ Arist. εἴδη LUa:
εἴδει R Arist. 12 τὸ γένος αὐτοῦ LR: inv. ord. Ua 13 ὑπάρχουσιν LR 14 post
γένος add. ἄτομόν Ua: om. LR 15 ἐστὶ post εἰδῶν colloc. L: εἰσὶν R ὑπάρχοντα
L: ὑπάρχει RUa ταῦτα om. LR αὐτῶν ex ἀετῶν corr. L[1] 16 μόνον LUa
κοινὸν addidi ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων post 17 ἀτόμων colloc., alt. τῶν om. L
17 post τοῦτο add. ὁ L μόνοις L: μόνως RUa 18 πᾶσι om. L 18. 19 κα-
τηγορούμενα αὐτῶν L 23 τε om. LR αὐτὸ L 25 τὰς L: om. RUa
26 οὗ τὸ εἶδος, om. τι L 27 immo δὴ

ἐστι καὶ τὸν ὁρισμόν· τοῦτο γὰρ εἶπε τὸ συλλογίζεσθαι. χρήσιμοι δὲ 111r
καὶ πρὸς τὴν τάξιν τῶν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς λαμβανομένων καὶ πρὸς τὸ
μηδὲν παραλιπεῖν. 35

p. 96b32 Εἰ γὰρ ἅπαν ἐκ δύο ἐστὶ καὶ ἕν τι τὸ ζῷον ἥμερον.

5 Τουτέστιν εἰ κατὰ τὴν διαίρεσιν ἅπαν τὸ ἐκ τῆς διαιρέσεως λαμβανόμενον καὶ συντιθέμενον τῷ διῃρημένῳ ἕν τι γίνεται καὶ γένος τοῦ μετ' αὐτὸ καὶ ἐκ τούτου τοῦ γινομένου ἐκ τῆς συνθέσεως ἡ διαίρεσις γίνεται, δῆλον ὡς ἀεὶ ἡ δευτέρα διαίρεσις εἰς ἐλάττω ἔσται καὶ οὐκ ἔσται πρῶτον τὸ ἐπ' ἔλαττον ὂν τοῦ ἐπὶ πλέον ὄντος ἐν τῇ συνθέσει τῶν εἰλημμένων. 40
10 ἐπειδὴ δ' ἡ διαφορὰ καθ' αὑτὴν λαμβανομένη οὐ δοκεῖ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι, διὰ τοῦτο συντιθεμένην αὐτὴν τῷ τεμνομένῳ ἕν τι εἶπε γίνεσθαι καὶ οὕτως ὡς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι τῷ ἓν τοῦτο γίνεσθαι γένος τοῦ μετ' αὐτὸ καὶ πάλιν διαιρεῖσθαι. διὸ χρήσιμος ἡ διαίρεσις τὴν τάξιν ταύτην δεικνῦσα· ἀεὶ γὰρ τὸ διαιρούμενον τοῦ ἐκ τῆς διαιρέσεως γινομένου πρῶτον
15 ληφθήσεται.

p. 96b34 Ἢ ὅ τι δήποτέ ἐστι τὸ ἓν γινόμενον, ἀναγκαῖον διελόμενον αἰτεῖσθαι. ἔτι πρὸς τὸ μηδὲν παραλιπεῖν τῶν ἐν τῷ τί ἐστιν. 45

Ἀντὶ τοῦ ‘ἀνάγκη πρῶτον διελόμενον αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν ἐκ τῆς διαιρέσεως τὸ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον τοῦ προκειμένου’· τὸ γὰρ
20 μὴ δι' ἀποδείξεως λαμβάνειν αἰτεῖσθαι λέγει.

p. 96b36 Ὅταν γὰρ τὸ πρῶτον ληφθῇ γένος.

Δείξας, ὅτι πρὸς τὴν τάξιν τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λαμβανομένων ἑκάστου χρήσιμος ἡ διαίρεσις, καὶ πρὸς τὸ μηδέν φησι παραλειφθῆναι τῶν ὀφειλόντων ἐν τῷ ὁρισμῷ παραληφθῆναί τε καὶ τεθῆναι χρήσιμον εἶναι τὴν
25 διαίρεσιν. κατὰ γὰρ τὰς οἰκείας καὶ προσεχεῖς ἑκάστῳ γένει διαφορὰς ⟨εἰ⟩ γίνεται ἡ διαί|ρεσις, οὐδὲν παραλειφθήσεται· οἰκεῖαι δὲ καὶ προσεχεῖς τῷ 111v διαιρουμένῳ γένει διαφοραὶ εἰς ἃς πᾶν τὸ ὑπὸ τὸ διαιρούμενον γένος

1 συλλογίζεσθαι BUa Arist.: συλλογίσασθαι LR χρήσιμον R 2 ὅροις LR παραλαμβανομένων L 3 παραλιπεῖν LR Arist.: παραλείπειν Ua (D) 5 τῆς om. L 6 ὄν L 8 ὅτι L ἔσται alt. LR: ἐστι Ua 11 αὐτῷ L εἶπε om. LR 12 καὶ om. L ὡς BL: om. RUa τῷ alt. L: τὸ RUa ἓν τοῦτο LR: ἐν τούτῳ Ua γένος LR: γένους Ua 14 δεικνῦσα LR: δεικνύουσα Ua 16 τὸ ἐγγινόμενον Ua 17 post αἰτεῖσθαι add. τουτέστι τὸ ἐκ διαιρέσεως ὁριζόμενον καὶ ὡς ἓν γινόμενον, ἀναγκαῖον αἰτεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνοντας ἓν ἕκαστον ἐκείνων ὡς ὁμολογούμενον, ἔτι κτλ. om L 22 τὴν ἐν—λαμβανομένην R 23 παραλειφθῆναι corr. L[1]: παραληφθῆναι RUa, pr. L 25 εἰ addidi 26 ἡ διαίρεσις L: τῇ διαιρέσει RUa post οὐδέν add. φησί L παραλειφθήσεται L: παραληφθήσεται RUa 27 ὑπὸ τὸ διαιρούμενον BL: ὑποδιαιρούμενον RUa

ἐμπίπτει· εἰ γὰρ μὴ αἱ προσεχεῖς αὐτῷ λαμβάνοιντο διαφοραί, πολλὰ ἂν 111v
παραλείποιτο. ἔδειξε δέ, τίνες οἰκεῖαι καὶ προσεχεῖς διαφοραὶ καὶ τίνες οὐκ
οἰκεῖαι, δι' ἃς καὶ παραλείπεταί τινα, διὰ τοῦ παραδείγματος.

p. 97a2 Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου, καὶ τῶν ἔξω γενῶν 5
5 καὶ τῶν ὑπ' αὐτό, οἷον ὄρνιθος, εἰς ἣν πᾶς ὄρνις, καὶ ἰχθύος,
εἰς ἣν πᾶς ἰχθύς. οὕτω μὲν οὖν βαδίζοντι ἔστιν εἰδέναι ὅτι
οὐδὲν παραλέλειπται.

Ἔξω γένη ἢ τὰ ἀνωτέρω καὶ κοινότερα αὐτοῦ τοῦ ζῴου, οὗ ἐμνη-
μόνευσεν, ἢ ἔξω τὰ ἕτερα καὶ κεχωρισμένα τοῦ ζῴου καὶ τῆς οὐσίας, ὧν
10 εἴη ἂν τὰ ὑπὸ τὰς ἄλλας κατηγορίας. ἢ τῶν ἔξω καὶ τῶν ὑφ' αὐτά 10
ἀντὶ τοῦ 'τῶν μὴ ὑπαλλήλων ὄντων ἀλλὰ κεχωρισμένων'· τοιαῦτα γὰρ ἥ τε
ὄρνις καὶ ὁ ἰχθύς.

p. 97a5 Ἄλλως δὲ καὶ παραλιπεῖν ἀναγκαῖον καὶ μὴ εἰδέναι.

Εἴτε παραλέλειπται εἴτε μή. ἢ 'οὐδ' ὁρίζεσθαι δύναται οὐδ' ἔχειν
15 τὴν κατὰ τὸν ὁρισμὸν γνῶσιν'.

p. 97a6 Οὐδὲν δὲ δεῖ τὸν ὁριζόμενον καὶ διαιρούμενον.

Σπευσίππου ταύτην τὴν δόξαν Εὔδημος εἶναι λέγει τὴν ὅτι ὁρίσασθαι
ἀδύνατόν ἐστί τι τῶν ὄντων μὴ πάντα τὰ ὄντα εἰδότα. ἐπεὶ δὲ δοκεῖ
πιθανότητά τινα εἰσφέρειν, τίθησιν αὐτήν. ἔστι γὰρ ὁ λόγος ὁ τοῦτο
20 οἰόμενος δεικνύναι τοιοῦτος· δεῖ τὸν ὁριζόμενόν τι εἰδέναι τὴν πρὸς τὰ
διαφέροντα αὐτοῦ πάντα διαφοράν· οὗ μὲν γὰρ μὴ διαφέρει τι, τούτῳ 20
ταὐτόν ἐστιν, οὗ δὲ διαφέρει, ἕτερον. τὸν δὴ ὁριζόμενόν τι ὡς δια-
φέρον τῶν ἄλλων δεῖ εἰδέναι αὐτοῦ τὰς διαφορὰς αἷς τῶν ἄλλων διαφέρει·
μὴ γὰρ εἰδώς τις τοῦτο καὶ τὸ ταὐτὸν ἕτερον καὶ τὸ ἕτερον ταὐτὸν ἡγή-
25 σεται. οὕτως δ' οὐδ' ἀποδώσει τὴν οἰκείαν τινὸς οὐσίαν· ἂν γὰρ οὕτω
τύχῃ, οὐδὲν κωλύει τὸν ἀποδιδόμενον λόγον κοινὸν εἶναι καὶ ἄλλων τινῶν.
ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον τὴν πρός τινα διαφοράν τινος εἰδέναι μὴ εἰδότα κἀκεῖνα
ὧν τὸ προκείμενον διαφέρει. δεῖ ἄρα πάντα εἰδέναι τὸν ὁριζόμενόν τι, 25
καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ⟨ὃ⟩ ὁρίζεται ὁ ὁριζόμενος (πῶς γὰρ ἂν αὐτὸ ὁρίσαιτο;)

---

1 αἱ L: om. RUa post λαμβάνοιντο add. καὶ L 2 παραλίποιντο R 5 ὑφ' αὐτό Ua (D) 5. 6 πᾶς—πᾶς R (D): πᾶς—ἅπας Ua: ἅπας—ἅπας Arist. 7 παρα-λέλειπται B Arist.: παραλείπεται RUa 8 οὗ om. R 10 an ὑπ' αὐτά? καὶ—αὐτά om. L 11 τῶν L: καὶ RUa post κεχωρισμένων add. καὶ μὴ ὑπαλλήλων Ua δὲ Ua 14 fort. Εἴ τι ἢ om. R οὐδ' ὁρίζεσθαι R: οὐ διορίζεσθαι Ua μηδὲ δύνασθαι ὁρίζεσθαι L 15 τὸν ὁρισμὸν LR: τῶν ὁρισμῶν Ua 16 δὲ om. U (B Ricc., pr. u) 17 σπεύσιππος R: ω supra ος scr. U ἄδηλον R 17. 18 ἀδύνατόν ἐστιν ὁρίσασθαί Ua 19 εἰσφέρειν om. Ua 21 μὲν Ua: μοι R 22 δὲ ὁριζόμενόν a: διοριζόμενόν U 23 τὰς αὐτοῦ R 25 οὗτος (ante δ') R 28 ὡς Ua 29 καὶ alt. om. Ua τοῦτο ὃ scripsi: τούτῳ RUa

καὶ τἆλλα πάντα ὧν ὡς ἕτερον ὂν αὐτὸ ὁρίζεται. ὅτι δὲ μὴ ὑγιὴς ὁ λόγος 111r
οὗτος μηδ' ἀνάγκη τὸν ὁριζόμενόν τι πάντα τὰ ὄντα εἰδέναι, δείκνυσι.

p. 97a11 Πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ψεῦδος.

Οὐκ εἴ τί τινος διαφέρει, ἕτερον τοῦτο εὐθὺς ἐκείνου· τὸ γὰρ ἕτερόν 30
5 τινος οὐ κατὰ πᾶσαν διαφορὰν ἕτερον (πολλὰ γὰρ ὁμοειδῆ ὄντα
ἀλλήλοις διαφέρει ἀλλήλων) καὶ οὐχ ὑγιὲς ἁπλῶς τὸ τὰ διαφέροντα ἀλλή-
λων ἕτερα εἶναι, ἀλλὰ δεῖ προσκεῖσθαι τὸ κατ' οὐσίαν. τὰ γὰρ κατ'
οὐσίαν καὶ διαφορὰν εἰδοποιὸν διαφέροντα ἕτερα, οὐ τὰ καθ' ἡντιναοῦν·
ἐπεὶ καὶ κατὰ τὰ συμβεβηκότα μυρίαι διαφοραὶ ἐν τοῖς ὁμοειδέσιν, ἀλλ'
10 οὐ διὰ τοῦτο ἕτερα ἀλλήλων ⟨· εἰ γὰρ ἕτερα ἀλλήλων⟩, καὶ οἱ λόγοι αὐτῶν
καὶ ἡ οὐσία ἕτερα.

p. 97a14 Εἶτα ὅταν λάβῃ τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ ἑξῆς. 35

Ὅτι μὴ πάντα ἀναγκαῖον εἰδέναι τὸν ὁριζόμενόν τι καὶ διαιρούμενον
προσχρώμενον τῇ διαιρετικῇ. ὅταν γὰρ λάβῃ ἐν τῇ διαιρέσει τὰ ἀντι- 40
15 κείμενα κατὰ τὰς διαφοράς, λάβῃ δ' οὕτως τὰ ἀντικείμενα ὡς πᾶν
ἐμπίπτειν τὸ ὑπὸ τὸ γένος τὸ διῃρημένον ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν ἀντιδιῃρημένων,
γνώριμον δ' ᾖ καὶ τὸ ζητούμενον ἐν ποτέρῳ, τοῦτο λήψεται, κἂν μὴ γνω-
ρίζῃ πόσα καὶ τίνα ἐστὶ τὰ ὑπὸ τὰς ἀντιδιῃρημένας διαφοράς· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ
εἰδέναι, πόσα καὶ τίνα τὰ ⟨λογικὰ καὶ τὰ⟩ ἄλογά ἐστι, γνώριμον ὅτι ὁ ἄνθρωπος
20 λογικός, ἀλλ' ἐκ τοῦ εἰδέναι ἐν τίνι ἐστὶ τὸ εἶναι λογικόν. τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διαφορῶν· ἂν γὰρ οὕτω προϊὼν κατὰ τὴν διαίρεσιν τὴν 45
εἰς τὰ ἀντικείμενα γινομένην ἔλθῃ εἰς ταῦτα ὧν μηκέτι ἐστὶ διαφορά
(τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ ἄτομα εἴδη), δῆλον ὡς ὁρισμὸν ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν
διαφορῶν, ἐν αἷς ἔλαβεν εἶναι τὸ ζητούμενον, ἕξει οὐκ εἰδὼς τίνα καὶ πόσα
25 ἐστὶ τὰ ὑπὸ τὰς ἀντικειμένας διαφοράς.

p. 97a19 Τὸ δ' ἅπαν ἐμπίπτειν εἰς τὴν διαίρεσιν, ἂν ᾖ ἀντι-
κείμενα.

Οὐ γὰρ ἐκ τοῦ εἰδέναι πάντα τὰ τῶν ζῴων γένη γνώριμον γίνεται τὸ 50
'πᾶν ζῷον ἢ λογικὸν ἢ ἄλογον', ἀλλ' ἐκ τοῦ εἰδέναι ὅτι μηδέν ἐστι τούτων
30 μεταξύ.

p. 97a21 Ἀνάγκη γὰρ ἅπαν ἐν θατέρῳ.

Τοῦτο οὐκ ἀργῶς προσέθηκε· δύναται γὰρ ἄμεσος μὲν ἡ διαίρεσις

8 οὐ τὰ Ua: ὄντα R 9 καὶ om. Ua κατὰ om. R τὰ om. U 10 εἰ—ἀλλήλων addidi 15 πάντα a 16 τὸ primum R: τὰ Ua 19 λογικὰ καὶ τὰ addidi 19. 20 λογικὸν Ua 20 τὸ εἶναι λογικόν deleverim 23 ὁρισμὸς a 24 ἔλαβε τὸ R 25 εἰσὶ R 26 τὰ δ' ἅπερ πίπτειν U 29 ἢ prius om. B 32 μὲν post δύναται colloc. R

γεγονέναι μὴ οἰκεία δὲ τῷ προκειμένῳ γένει· τὸ γὰρ ὁλόπτερον καὶ σχιζόπτερον εἰ καὶ ἄμεσα ἐπὶ ζῴου πτηνοῦ, ἀλλ' οὐκέτι τῷ ζῴῳ | συντεθέντα 112r πάντα τὰ ζῷα περιλήψεται τῷ μὴ ζῴου οἰκεῖα εἶναι.

p. 97a23 Εἰς δὲ τὸ κατασκευάζειν ὅρον διὰ τῶν διαιρέσεων καὶ
5 τὰ ἑξῆς.

Εἰπὼν ὅτι χρήσιμος ἡ διαιρετικὴ μέθοδος πρὸς τὴν τῶν ὁρισμῶν 10 ἀπόδοσιν, εἰ καὶ μὴ πρὸς συλλογισμόν, νῦν λέγει τίνα χρὴ παραλαμβάνειν τε καὶ φυλάττειν τὸν βουλόμενον διὰ τῶν διαιρέσεων κατασκευάζειν ὁρισμόν. κατασκευάζειν δὲ ὅρον εἶπεν οὐ τὸ ἀποδεικνύναι· οὐδὲ γὰρ
10 ἔστιν ἀποδεῖξαι ὅρον· οὐδὲ γὰρ πᾶν, εἴ τι κατασκευάζεται, τοῦτο καὶ ἀποδείκνυται. κατασκευάσαι οὖν τὸ εὑρεῖν τε καὶ συνθεῖναι καὶ ἀποδοῦναι εἶπε. τὸ δὲ διὰ τῶν διαιρέσεων προσέθηκεν· εἰσὶ γάρ τινες ἀποδεδομένοι ὅροι οὐκ ἐκ διαιρέσεως, ὡς οἱ τῶν πρώτων γενῶν· οὐ γὰρ οἷόν τε 15 τοὺς τούτων λόγους ἐκ διαιρέσεως ἀποδοῦναι, εἴ γε καὶ αὐτοὶ ὅροι. τριῶν
15 δέ, φησί, δεῖ στοχάζεσθαι τοὺς διὰ τῆς διαιρέσεως κατασκευάζοντάς τε καὶ ἀποδιδόντας τοὺς ὅρους, πρῶτον μὲν τοῦ λαβεῖν τὰ κατηγορούμενα ἐν τῷ τί ἐστι· ταῦτα δέ ἐστι τό τε γένος καὶ αἱ διαφοραί· δεύτερον τῆς τούτων τάξεως, τί πρῶτον καὶ τί δεύτερον, τρίτον ὅτι πάντα ταῦτα συντεθέντα ὁρισμός ἐστι τοῦ προκειμένου καὶ οὔτε ἐνδεῖ τι οὔτε περιττεύει.

20 p. 97a35 Ὅτι δὲ πάντα ταῦτα, φανερόν. 20

Ὅτι πάντα ταῦτα, τὰ εἰλημμένα τε οὕτως ὡς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι καὶ τεταγμένα οὕτως ὡς τὰ πρῶτα τοῖς μετὰ ταῦτα ἕπεσθαι, ὁρισμός ἐστι τοῦ προκειμένου.

p. 97a37 Τοῦ δὲ τελευταίου μηκέτι εἶναι διαφοράν.

25 Τὸ μὲν πρῶτον ῥηθὲν ἁρμόζει ἐπὶ μόνων τῶν ἀτόμων εἰδῶν· ταῦτα γὰρ οὐκέτι διαφοραῖς διαιρεῖται· ἀδιάφορα γὰρ κατ' εἶδος. τὸ δὲ δεύτερον ῥηθὲν κοινότερόν ἐστιν· οὐ γὰρ μόνον ἐπὶ τῶν ἀτόμων εἰδῶν ἁρμόζει ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ὁριστῶν γενῶν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα εἴη τις τῶν εἰλημμένων καὶ συντεθειμένων τῷ πρώτῳ γένει διαφορὰ διαιρετική, ἀλλ' οὖν, ἂν 30
30 ᾖ ὃ βουλόμεθα ὁρίσασθαι καὶ ὁ ἀποδεδομένος λόγος ταὐτὸν τῷ εἴδει, οὐκέτι διελοῦμεν.

1 οὐκ R 2 ἐπὶ om. R 3 εἶναι om. Ua 7 προσυλλογισμὸν B νῦν om. R
7. 8 παραφυλάττειν—λαμβάνειν Ua 9 οὐ τὸ ἀποδεικνύναι εἶπεν Ua 10 πάντως sive ὅ τι conicio 11 δοῦναι R 16 πρῶτον μὲν R: ἃ μὲν U: ἅμα a 17 δύο Ua
18 συντεθέντα B: συντιθέντα RUa 19 τι om. R 20 δὲ πάντα R (D n), πάντα post ταῦτα colloc. U: δ' ἅπαντα a Arist. 21 ὡς om. a 21. 22 κατηγορούμενα Ua
22 immo μετ' αὐτὰ 29 συντεθειμένων scripsi: συντιθεμένων libri 30 ἦν Ua

p. 97b2 Ἢ γὰρ γένος ἢ διαφορὰ ἂν εἴη. 112r

Ὅτι οὐδέτερον τούτων λείπει τῷ πάντα κατὰ τὴν συνέχειαν τῆς τῶν 35
γενῶν διαιρέσεως εἰλῆφθαι. τό τε γὰρ πρῶτον γένος ἦν, καὶ τοῦτο μετὰ
τῶν διαφορῶν συλλαμβανόμενον μέχρι τῆς τελευταίας ἐποίει γένη· δεῖ γὰρ
5 τὸ διαιρούμενον διαιρεῖσθαι ὡς γένος· διὸ γένος μὲν οὐ λείπει. ἀλλὰ μὴν
οὐδὲ διαφορά τις· πᾶσαι γὰρ κατὰ τάξιν εἰσὶν εἰλημμέναι ὡς μηδεμίαν
ἡμᾶς ὑπερβεβηκέναι. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ὑστέρα τις ὀφείλουσα προστεθῆναι
παρεῖται· οὐ γὰρ ἂν ἔτι ἦν ταὐτὸν κατ᾽ εἶδος τό τε ὁριστὸν καὶ ὁ ὅρος, 40
εἰ ἔλειπέ τις διαφορά, ἀλλ᾽ ἦν ἂν ὁ ἀποδεδομένος λόγος γένους τινὸς τοῦ
10 ὁριστοῦ, οὐκ αὐτοῦ τούτου ὃ ὁριζόμεθα. τὸ γένος δὲ τοῦ οἰκείου εἴδους
ἕτερον καὶ διαφέρον τῷ εἴδει· ὧν γὰρ διαφέροντες οἱ ὁρισμοί, ταῦτα τῷ
εἴδει ἕτερα· ἔκειτο δ᾽ ἡμῖν μηδὲν κατ᾽ εἶδος ὁ ἀποδεδομένος λόγος διαφέρειν
τοῦ ὃ ὁριζόμεθα.

p. 97b7 Ζητεῖν δὲ δεῖ ἐπιβλέποντα.

15 Εἰπὼν διὰ μέσου περὶ τῆς διαιρετικῆς μεθόδου καὶ δείξας τὸ ἀπ᾽
αὐτῆς πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς χρήσιμον ἐπάνεισι πρὸς τὰ πρότερον εἰρημένα·
ἦν δὲ ὅτι ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῶν ὑπὸ τὸ γένος ἀτόμων εἰδῶν δεῖ τὸν τοῦ 112v
γένους ὁρισμὸν λαμβάνειν· εἶπε γὰρ "τοῖς γὰρ συντιθεμένοις ἐκ τῶν ἀτό-
μων τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῶν ὁρισμῶν ἔσται δῆλα". ἐκείνοις γὰρ συνάπτει
20 ταῦτα καὶ δείκνυσι πῶς τῷ προειρημένῳ τρόπῳ χρώμενοι πρὸς τοὺς τῶν
κοινῶν ὁρισμοὺς καὶ τὰ γενῶν μὲν φαντασίαν ἔχοντα οὐκ ὄντα δὲ γένη
γνωρίζειν οἷοί τ᾽ ἐσόμεθα. ἔστι γάρ τινα, ἃ διὰ τὸ κοινοῦ τινος ὀνόματος
τετυχηκέναι δοκεῖ εἶναι ὁμογενῆ ὄντα ὁμώνυμα, ὥσπερ τὸ ὂν κοινὸν 5
μὲν ὄνομα, οὐκέτι δὲ καὶ πρᾶγμα· ὁμοίως καὶ τὸ ἀγαθόν. οὐ δεῖ δὴ ὡς
25 γένος τι τούτων τὸν ὁριζόμενον λαμβάνειν. ὅπως οὖν τοῦτο δυνησόμεθα
φυλάσσεσθαι, διὰ τούτων διδάσκει, καὶ πῶς εὑρήσομεν τὸν τῶν γενῶν ὁρι-
σμὸν ἀπὸ τῶν εἰδῶν. ὃ καὶ ἐν τοῖς ἐπάνω φθάνει εἰρηκέναι· κάτωθεν γὰρ
ἀρχομένη ἡ εὕρεσις τῶν ὁρισμῶν, καθὰ ὑπογράφει.

p. 97b24 Εἰ δὲ μηδέν, εἴδη δύο ἂν εἴη τῆς μεγαλοψυχίας. 10

30 Τοῦτο εἶπεν οὐχ ὡς εἴδη γένους λαμβάνων (οὕτως γὰρ ἂν καὶ ἡ
μεγαλοψυχία γένος ἦν εἴδη ἔχουσα δύο), ἀλλ᾽ ὅτι ὁμώνυμος ἡ μεγαλοψυχία.

2 τῷ R: τὸ Ua 4 ἐποίει Ua: καὶ ποιεῖ R: ποιεῖ B γένει a 5 ὡς γένος διαιρεῖσθαι Ua 6 post κατὰ add. τὴν Ua 8 παρείαται Ua ἂν om. R τό om. Ua 9 ἀποδεδομένος scripsi cf. vs. 12: ἀποδιδόμενος RUa post εἰ add. ἔτι Ua ἔλιπέ B γένη R 12 ἀποδιδόμενος Ua 16 ἐπάνεισιν ἐπὶ Ua 18 εἶπε] p. 96b21 20 χρώμενοι scripsi: χρώμενος Ua: χρώμεθα R 21 τά] γὰρ B φαντασίας ἔχοντες R 22 τὸ om. Ua 24 οὐ Ua: οὐδὲ R δὴ om. B 25 τοῦτο Ua: τούτῳ R δυνησώμεθαUa 26 τὸν om. R 27 ἐν τοῖς ἐπάνω] p. 96b 15 sq. 28 fort. ⟨ἦν⟩ ἡ 29 δύο ἂν εἴδη Ua: δύο εἴδη ἂν Arist. 31 ἦν om. R ἀλλ᾽ ἔστιν R

p. 97b26 Αἰεὶ δ' ἐστὶ πᾶς ὅρος καθόλου. 112v

Ἀφορίσας, ὅσα παρακολουθεῖ τοῖς ὁρισμοῖς, καὶ ὧν δεῖ στοχάζεσθαι 15 τοὺς ὁριζομένους λέγει.

p. 97b28 Διὸ δεῖ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τὰ καθόλου μετα-
5 βαίνειν.

Καθ' ἕκαστα λέγει οὐ τὸ τὶ καὶ τὸ ὄντως ἄτομον (μαχόμενα γὰρ ἂν λέγοι τοῖς προειρημένοις) ἀλλὰ τὸ ἄτομον εἶδος· τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς ὁριστοῖς τὸ καθ' ἕκαστον· ὡς γὰρ ὁριστὸν καὶ καθ' ἕκαστον, οὐχ ἁπλῶς. ὃ καὶ αὐτὸς ἐδήλωσε διὰ τοῦ εἰπεῖν ἢ ἐν τοῖς ἀδιαφόροις· τὰ γὰρ μηκέτι 20
10 εἰς εἴδη διαιρούμενα ἀδιάφορα κατὰ τὰς κυρίως διαφοράς. ῥᾷον δ' ὁρίσασθαι τὸ ἄτομον εἶδος, ὅτι τὰ καθ' ὧν τοῦτο κατηγορεῖται φανερώτερά εἰσι τῶν εἰδῶν ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται. ἀπὸ δὲ τῆς τῶν ὑποκειμένων κοινότητος καὶ ταυτότητος ἐδείχθη ἀθροιζόμενος ὁ ὁρισμὸς τῶν κατηγορουμένων. εἰ δὴ γνωριμώτεροι οἱ τῶν εἰδῶν ὁρισμοὶ ἢ οἱ τῶν γενῶν, ἀπὸ τῶν
15 εἰδῶν χρὴ μεταβαίνειν ἐπὶ τὸν τῶν γενῶν ὁρισμὸν καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, 25 οὐκ ἄνωθεν διαιρουμένους ἀλλὰ κάτωθεν συντιθέντας.

p. 97b29 Καὶ γὰρ αἱ ὁμωνυμίαι λανθάνουσι μᾶλλον.

Τῷ γὰρ φανερώτερα εἶναι τὰ τοῖς ἀτόμοις εἴδεσιν ὑποκείμενα ῥᾳδία γνωσθῆναι ἡ κατὰ ταῦτα ὁμωνυμία. εἰ τοίνυν δεῖ μὲν ὁριζομένους φυλάτ-
20 τεσθαι τὰς ὁμωνυμίας, εὐφυλακτότεραι δ' ἐν τοῖς εἴδεσι, καὶ διὰ τοῦτο ἄρα ἀπὸ τῶν εἰδῶν χρὴ τὴν ἀρχὴν τῶν ὁρισμῶν ποιεῖσθαι.

p. 97b31 Ὥσπερ δὲ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι. 30

Ὅτι ὥσπερ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι πάντως προηγεῖται τὸ συλλογίσασθαι (οὐ γὰρ οἷόν τε ἀπόδειξιν ἀσυλλόγιστον εἶναι), οὕτω καὶ ἐν τοῖς ὁρι-
25 σμοῖς δεῖ εἶναι τὸ σαφές· οὐ γάρ ἐστιν ὁρισμὸς ὁ μὴ σαφὴς λόγος, εἴ γε 35 ἐπαγγέλλεται ὁ ὁρισμὸς γνώριμον ποιῆσαι τὸ ζητούμενον.

---

1 ἀεὶ B (n) 4 τά] τῶν U 6 καθέκαστον U τὸ alt. om. R ὄντως scripsi: οὕτως Ua: οὗτος R ἄτονον U μαχόμεθα R 7 λέγῃ Ua 8 καθέκαστα utroque loco R post καὶ add. τὸ R 9 ἀδιαφόροις Arist.: διαφόροις RUa (u, pr. B) 10 post κυρίως add. λεγομένας Ua post δὲ add. φησὶν L 11 ὃ U εἰσι L: ταῦτα RUa 12 ante ὧν add. δι' LR 13 καὶ ταυτότητος om. a ὁ BL: om. RUa 14 εἰ δὴ LR: ἤδη Ua οἱ prius post εἰδῶν colloc. L οἱ alt. om. LR 16 διαιρούμενος Ua 19 κατ' αὐτὰ R 22 δὲ R Arist.: τε Ua (d) 26 ὁ om. R τῷ ζητουμένῳ, post quod. add. τί ἐστι Ua

p. 97b35 Καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ κοινὸν βαδίζειν. 112v

Ὅτι οὐ δεῖ πειρᾶσθαι ὁμωνύμου τινὸς ὁρισμὸν ἀποδιδόναι. ἐπὶ τούτοις λέγει πρὸς σαφήνειαν συντελεῖν καὶ τὸ διὰ κυρίων ὀνομάτων τοὺς ὁρισμοὺς ἀποδιδόναι καὶ μὴ χρῆσθαι μεταφοραῖς μηδὲ τροπικοῖς ὀνόμασιν· 40
5 ἀσαφείας γὰρ αἴτια τὰ τοιαῦτα ἐπὶ πλείονα ἐφαρμόζεσθαι δυνάμενα. διαλέγεσθαι δέ φησι τὸ διαλεκτικῶς ὁμιλεῖν.

p. 98a1 Πρὸς δὲ τὸ ἔχειν τὰ προβλήματα.

Παραδίδωσιν ἡμῖν διὰ τούτων μέθοδον δι' ἧς εὐπορεῖν δυνησόμεθα εἰς τὸ λέγειν τὰ προβλήματα. λέγειν δὲ προβλήματά ἐστι τό τε συντι-
10 θέναι αὐτὰ δύνασθαι καὶ προβάλλειν καὶ τὸ τὰς αἰτίας αὐτῶν ἀποδιδόναι, ἐφ' οὗ καὶ νῦν τῷ λέγειν αὐτὸς κέχρηται, ἐπὶ γὰρ τοῦ λέγειν τὰς αἰτίας τῶν ζητουμένων, ὡς καὶ προϊὼν δηλώσει· λέγει γὰρ προβλήματα ἐν οἷς ζητεῖται τὸ διὰ τί [ἢ] δι' οὗ παραδίδωσι τρόπου. † ἢ ὁ ἅμα ἀμφότερα 50 δεικνύμενα, καὶ ἡ εὕρεσις τῶν προβλημάτων καὶ ἡ εὕρεσις τῆς αἰτίας.
15 ἔστι δ' αὐτῷ πολλὰ βιβλία τοιούτων προβλημάτων. πῶς οὖν εὐπορήσομεν τοῦ τὴν αἰτίαν ἐν τοῖς προβαλλομένοις ἀποδιδόναι, ὑπογράφει· οὐ γὰρ περὶ ὁρισμῶν ἐστιν ἃ λέγει νῦν, ὡς ᾠήθησάν τινες.

p. 98a13 Νῦν μὲν οὖν κατὰ τὰ παραδεδομένα κοινὰ ὀνόματα. |

Φησὶ μὴ μόνον ἐπὶ τῶν κοινὸν καὶ ἕν τι ἐχόντων ὄνομα κατηγορού- 113r
20 μενον χρήσιμον εἶναι τὴν προειρημένην ἐκλογὴν πρὸς τὴν τῆς ἐν τοῖς 5 προβλήμασιν αἰτίας ἀπόδοσιν, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὧν οὐκ ἔστι μὲν ἓν καὶ ταὐτὸν τὸ κοινόν, κατ' ἀναλογίαν δὲ τὴν ταυτότητα ἔχει. τὰ γὰρ διαφέροντα καὶ ἐν διαφέρουσιν ὄντα ὅταν τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχῃ, πάντα τὰ ἐν οἷς ἐστι κοινά πως καὶ αὐτὰ γίνεται, οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν. οὐδὲ
25 γὰρ κοινὸν ἓν ἐπὶ τῶν ἐχόντων σήπιον καὶ ὀστοῦν καὶ ἄκανθαν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν κέρατα ἐχόντων ἓν ἦν τὸ κερασφόρον, ἀλλ' ἀναλογίᾳ τὸ 10 ἓν ἐπ' αὐτῶν λαμβάνεται· ὃν γὰρ λόγον ἔχει τὸ ὀστοῦν ἐν τοῖς τῶν ζῴων ὑπόποσι, τοῦτον ἐν μὲν ἰχθύσιν ἄκανθα, ἐν δὲ σηπίαις τὸ σήπιον· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐν οἷς ἐστιν ἔρεισμά τί ἐστι.

30 p. 98a24 Τὰ δ' αὐτὰ προβλήματά ἐστι τὰ μὲν τῷ τὸ αὐτὸ μέσον ἔχειν.

Ποῖα τὰ αὐτὰ προβλήματα, ὅτι ἢ ὧν τὸ αὐτὸ αἴτιον καὶ μέσον ἐστί,

4.5 ἀποδιδόναι— τοιαῦτα om. R 6 διαλεκτικῶς BUa: διαλεκτικῶν R 9. 10 αὐτὰ συντιθέναι Ua 11 αὐτὸς τὸ λέγειν Ua 13 ἢ prius delevi ἢ ὁ κτλ. depravata esse intellexit Waitz Organ. II p. X 15 εὐπορήσομεν BUa: ἀπορήσομεν R 19 κοινὸν scripsi: κοινῶν libri 23 ἔχει B 24 οὐδὲ scripsi: οὐδὲν libri 25 ἓν ἐπὶ R: ἐπὶ U: ἐστι a σήπιον ex Arist. scripsi itemque vs. 28: σηπίειον R: σηπηίων U: σηπήιον a ἄκανθα RU 26 ἐνῆν libri 28 σηπία Ua σηπίειον R: σηπήιον Ua 29 τῶν Ua: τοῖς R ἔρισμα Ua 30 προβλήματί U τῷ om. a (d M) τὰ αὐτὰ Ua 32 ἢ ὅτι R καὶ BUa: om. R

καὶ τοῦτο ἢ τῷ γένει μόνῳ ταὐτόν ἐστιν ἢ καὶ τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει 113r
ταὐτόν ἐστιν, ἢ ὧν τὸ αἴτιον ὑπὸ τὸ ἕτερον αἰτιόν ἐστι, τουτέστι τὸ 20
τοῦ ἑτέρου αἴτιον ὑπὸ τὸ τοῦ ἑτέρου αἰτιόν ἐστι. τίθησι δ' ἑξῆς καὶ
τὸ κατὰ ἀναλογίαν. διὰ τούτων δὲ διδάσκει ἡμᾶς, πῶς γνωσόμεθα
5 ὅσα ταὐτὰ ὄντα ἀλλήλοις προβλήματα μὴ δοκεῖ διὰ τὸ ἐπὶ διαφόρου
ὕλης ἐρωτᾶσθαι, ὡς δύνασθαι πρὸς ἓν αὐτῶν εὐπορήσαντας τῆς αἰτίας
ἔχειν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως λέγειν. καὶ Θεόφραστος δὲ ἐπραγματεύ-
σατο περὶ τὴν συναγωγὴν τῶν ὁμοίων προβλημάτων. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν 25
ἱστορεῖ ἐν ἐκείνοις τίνα ὅμοια ἀλλήλοις ἐστὶ τῶν προβλημάτων· Ἀριστο-
10 τέλης δὲ νῦν διδάσκει τίνι κρινοῦμεν τὰ ταὐτὰ ἀλλήλοις προβλήματα.
λέγει δὴ διχῶς ταὐτὰ εἶναι ἀλλήλοις· ἢ τῷ τὸ αὐτὸ μέσον ἔχειν,
οἷον ὅτι πάντα ἀντιπερίστασις. ἔστι δὲ [εἰ] ἐπὶ τῶν τοιούτων προ-
βλημάτων κοινὸν μέσον ἡ τοῦ θερμοῦ ἀντιπερίστασις, οἷον διὰ τί χειμῶ-
νος μᾶλλον πέττομεν; διὰ τί καθεύδοντες πυκνὸν ἀναπνέομεν; διὰ τί αἱ
15 πηγαὶ τοῦ χειμῶνος θερμότεραι; πάντων γὰρ τούτων αἴτιον τὸ αὐτό, ἡ
τοῦ θερμοῦ ἀντιπερίστασις, ὃ καὶ μέσος ὅρος ἐστί. καὶ τούτων πάλιν τῶν 30
διὰ τὸ τὸν αὐτὸν μέσον ἔχειν τῶν αὐτῶν ὄντων ὑποδιαίρεσιν ποιεῖταί τινα
πρὸ τοῦ τὸν δεύτερον εἰπεῖν τρόπον, καθ' ὃν καὶ αὐτὸν τὰ αὐτὰ ἀλλήλοις
προβλήματα γίνεται· τῶν γὰρ τὸ αὐτὸ αἰτιόν τε καὶ μέσον ἐχόντων τὰ
20 μὲν τῷ γένει ταὐτά ἐστιν, οὐ μὴν τῷ εἴδει, τὰ δὲ πρὸς τῷ γένει καὶ τῷ
εἴδει ταὐτά ἐστι.

p. 98a35 Περὶ δ' αἰτίου καὶ οὗ αἴτιον ἀπορήσειεν ἄν τις.

Ἤδη μὲν περὶ τοῦ συνυπάρχειν τὰ αἴτια τοῖς αἰτιατοῖς εἶπεν· ἔδειξε
γὰρ τῶν μὲν ὄντων ὄντα, τῶν δὲ γεγονότων γεγονότα, τῶν δ' ἐσο-
25 μένων ἐσόμενα καὶ τῶν γινομένων γινόμενα τὰ αἴτια. νῦν δὲ ἀπορίαν
τινὰ κινεῖ τοιαύτην περὶ αὐτοῦ τούτου· κεῖται καὶ δέδεικται ὅτι τὸ αἴτιον
μέσος ὅρος ἐστὶν ἐν ἀποδείξει· ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτο ὡμολόγηται, ὅτι ὄντος 45
τοῦ μέσου πᾶσα ἀνάγκη καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι, ὥστ' ὄντος τοῦ αἰτίου
καὶ τὸ αἰτιατόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ συμπέρασμα, ἀναγκαῖον εἶναι. τούτου κει-
30 μένου ζητεῖ εἰ ἀντιστρέφει, ὡς καὶ τοῦ αἰτιατοῦ ὄντος, ὅπερ ἦν τὸ συμ-
πέρασμα, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ αἴτιον εἶναι, ὃ ἦν μέσον. ἔστι δὲ ἡ λύσις

3 τὸ om. R 4 τούτων Ua: ὧν R δὲ om. Ua 5 μὴ om. R δοκῇ Ua
7 ἐκείνην καὶ conicio λέγειν Ua: ἔχειν R καί, quod post δὲ colloc. Ua, trans-
posui: om. R 8 τῆς συναγωγῆς a: τὴν R ἀλλ'—9 προβλημάτων om. Ua
μὲν B: om. R 10 τὸ ταυτὸν R 11 δὲ R post εἶναι add. προβλήματα Ua:
post ἀλλήλοις B τῷ R Arist.: τὸ Ua 12 παντὶ R ἀντιπαράστασις itemque
vs. 13. 16 R εἰ delevit Waitz l. c.: ἡ R 17 τῶν αὐτῶν Ua: καὶ τούτων R
18 πρὸς τοῦτο νῦν εἰπεῖν Ua αὐτὸν τὰ scripsi: αὐτὸς τὰ Ua: om. R 20 et 21
τὰ αὐτά Ua 20 οὐ μὴν R: οὐκέτι δὲ καὶ Ua 23 τὰ αἰτιατὰ τοῖς αἰτίοις L
εἶπεν] c. 12 p. 95a10 sq. 24 τῶν δὲ LUa: τὰ δὲ τῶν R 26 τινὰ om. L
post τοιαύτην add. ἢ a τούτου BLU: om. Ra 27 post ἐν add. τῇ L
δείξει R 29 ἀνάγκῃ L 31 λύσις L: ἀπορία RUa

ὅτι, εἰ μὲν μὴ συνυπάρχει τῷ αἰτιατῷ ὄντι τὸ τεθὲν αὐτοῦ καὶ ληφθὲν 113r αἴτιον, ἄλλο ἂν αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐκεῖνο αἴτιον εἴη· δεῖ γὰρ ὄντος τοῦ αἰτιατοῦ εἶναι τὸ αἴτιον δι' ὃ τοῦτό ἐστιν· εἰ δὲ συνυπάρχοι, κύκλῳ ἡ δεῖξις 50 ἔσται, καὶ ἔσται τὸ αὐτὸ ποτὲ μὲν αἴτιον ποτὲ δὲ αἰτιατόν.

5 p. 98b16 Εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται αἴτια εἶναι ἀλλήλων.

Ὅτι εἰ μὴ ἐνδέχεται αἴτια εἶναι ἀλλήλων (τὸ γὰρ αἴτιον πρότερόν ἐστιν οὗ ἐστιν αἴτιον, εἰ καὶ μὴ τῷ χρόνῳ, ἀλλὰ τῇ ἐπινοίᾳ) καὶ τοῦ μὲν ἐκλείπειν τὴν σελήνην αἴτιον ὁμολογεῖται τὸ ἐν μέσῳ εἶναι | τὴν γῆν, τοῦ δ' ἐν μέσῳ εἶναι τὴν γῆν οὐκ αἴτιον 113v
10 τὸ ἐκλείπειν, καὶ εἰ ἡ μὲν διὰ τοῦ αἰτίου ἀπόδειξις τοῦ διὰ τί, ἡ δὲ μὴ διὰ τοῦ αἰτίου τοῦ ὅτι. δῆλον ὅτι ἡ ἑτέρα δεῖξις ἡ τὸ αἴτιον συνάγουσα οὐ δι' αἰτίου γίνεται· ὅτι γὰρ ἐν μέσῳ ἐστὶν ἡ γῆ, οἶδε διὰ τῆς ἐκλείψεως, διότι δέ, οὔ. ὥστε οὐ δι' ἀλλήλων ἀποδείκνυνται· ἡ γὰρ ἀπόδειξις δι' αἰτίου.
15 Ταῦτα εἰπὼν καὶ λύσας τὴν δοκοῦσαν ἐπιφέρεσθαι ἀπορίαν κειμένου 5 τοῦ συνυπάρχειν τῷ αἰτιατῷ τὸ αἴτιον, ἔδειξεν ἐξ ἑτοίμου εἰληφέναι τὸ λαβεῖν ἕπεσθαι μὲν τῷ αἰτίῳ τὸ αἰτιατόν, εἰ δὲ μὴ καὶ τῷ αἰτιατῷ ἕποιτο καὶ συνυπάρχοι τὸ αἴτιον, ἄλλο ἔσεσθαι αὐτοῦ αἴτιον καὶ μὴ τὸ κείμενον ⟨τῷ⟩ τό τε αἰτιατὸν καὶ τὸ συμπέρασμα ἐπὶ μέσῳ τινὶ καὶ αἰτίῳ
20 πάντως εἶναι. ὃ οὖν ἐδύνατο ἐπενεχθῆναι τῇ δείξει ἐκείνῃ, τοῦτο ὑποφέρει καὶ πειρᾶται λέγειν ἢ ἐνδέχεται ἑνὸς πλείω αἴτια εἶναι; ἂν γὰρ ἐνδέχηται τοῦτο, ἐξ ἀνάγκης ἀντιστρέφει τῷ αἰτιατῷ τὸ αἴτιον ᾧ τε- 10 θέντι εἵπετο. πάντως μὲν γὰρ αἰτίῳ τινὶ ἀντιστρέφει τὸ αἰτιατόν, οὐ μὴν πάντως τῷδε δι' οὗ ἐδείχθη, εἰ οἷόν τε τοῦ αὐτοῦ πλείω αἴτια εἶναι.
25 ἑκάστῳ μὲν γὰρ τῶν αἰτίων μέσῳ ληφθέντι ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει τὸ συμπέρασμά τε καὶ τὸ αἰτιατόν, οὐ μήν, εἰ τὸ συμπέρασμα καὶ τὸ αἰτιατόν ἐστιν, ἐξ ἀνάγκης ἤδη καὶ τόδε τὸ αἴτιον ἔσται, τῷ δύνασθαι καὶ ἄλλο αἴτιον εἶναι αὐτοῦ, εἴ γε πλείω τοῦ αὐτοῦ αἴτια. [ἀπορήσας δὲ μή-

---

1 an συνυπάρχοι? cf. vs. 3 τῷ LRU: τὸ a 2 ταὐτοῦ LR ἐκεῖνο L: ἐκείνου R: ἐκείνω Ua post αἴτιον alt. add. ἂν L δεῖ—3 ἐστιν om. L 2. 3 αἰτιατοῦ BLUa: αἰτίου R 3 διὸ LUa: διὰ R συνυπάρχει L 5 δή, om. μὴ U 6 ἀλλήλων LR Arist.: ἀλλήλοις Ua 7 ἐστιν αἴτιον LR: inv. ord. Ua καὶ εἰ LR 9 τὴν γῆν εἶναι pr. l. L Arist. τὸ δ' L εἶναι τὴν γῆν alt. l. LR: τὴν γῆν εἶναι Ua Arist. 10 τὸ Ua Arist.: τοῦ LR καὶ εἰ—11 τοῦ ὅτι om. L ἡ post αἰτίου colloc. a 11 ἡ primum Arist.: εἰ RUa (d Ricc., pr. AB) αἴτιον LUa: ἕτερον R 12 διὰ τοῦ αἰτίου a 13 διὰ τί LR ἀποδείκνυνται LR: ἀπεδείκνυντο Ua 16 τοῦ om. LR ἑτοίμου om. in lac. L 17 λαβεῖν deleverim μὲν om. L αἰτίω Ua: αἰτιατῶ LR τὸ αἴτιον L μὴν (post δὲ) B καὶ RUa: μηδὲ L 18 συνυπάρχοι LR: συνυπάρχει Ua αὐτῶ LR 19 τῷ addidi ἐπὶ LR: ἐπὰν Ua 20 οὖν L: om. RUa 24 τῷδε scripsi: τόδε LRUa: τότε B 25 μέσον Ua 26 τὸ primum om. R 26. 27 οὐ—αἰτιατόν R: om. Ua 27 post τόδε add. καὶ Ua τῶ Ua: τὸ R 28 post εἶναι add. τοῦ R ἀπορήσας — p. 592, 3 εἶναι seclusi cf. p. 592, 10—13 δὲ om. R

ποτ' ἄρα ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ πλείω αἴτια εἶναι, ἑξῆς τίθησι πῶς δυνα- 113v
τὸν τὸ αὐτὸ κατὰ διαφόρους αἰτίας ὑπάρχειν πλείοσι, διὰ τούτου δεικνὺς 16
καὶ συνιστὰς ὅτι τοῦ αὐτοῦ πλείω αἴτια οἷόν τε λέγειν εἶναι.]

p. 98b19 Εἰ οὖν ἡ μὲν διὰ τοῦ αἰτίου ἀπόδειξις τοῦ διὰ τί.

5 Εἰ τὸ μέν, δι' οὗτινος τὸ εἶναι καὶ ἡ οὐσία γνωρίζεται, αἴτιον, τὸ 20
δὲ μὴ οὕτως ἔχον οὐκ αἴτιον, τούτων δὲ τὸ μὲν ἕτερον διὰ τοῦ ἑτέρου
γνωρίζεται, οὐκέτι δὲ καὶ ἀνάπαλιν, οὐκ ἂν ὡς αἴτια ἀλλήλων εἶεν ἀντιστρέ-
φοντα.

p. 98b23 Ἢ ἐνδέχεται ἑνὸς πλείω αἴτια εἶναι;

10 Ἀπορήσας μήποτε ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ πλείω αἴτια εἶναι, δηλονότι
κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ αἰτίου, τίθησι πῶς δύναται τὸ αὐτὸ κατὰ
πλείους αἰτίας ὑπάρχειν πλείοσι, διὰ τούτου δεικνὺς καὶ συνιστὰς ὅτι τοῦ 30
αὐτοῦ πλείω αἴτια οἷόν τε λέγειν εἶναι· εἰ γὰρ τοῦ τὸ αὐτὸ πλείοσιν ὑπάρχειν
πλείους αἰτίαι εἰσί, καὶ τοῦ αὐτοῦ πλείω αἴτια οἷόν τε εἶναι. καὶ ὅτι μὴ
15 τῷ αὐτῷ τὸ αὐτὸ διὰ πλειόνων αἴτιον ὑπάρχειν οἷόν τε, δείκνυσι. λαμ-
βάνει δὲ εἰς τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ ὅτι ἀεὶ τὸ πρόβλημα καθόλου ἐστίν· οὐ
γὰρ τοῦ τῷδε ὑπάρχειν τι ἡ αἰτία ἐν τοῖς προβλήμασι ζητεῖται ἀλλὰ τοῦ
τοῖσδε καθόλου ὑπάρχειν καὶ οἷόν τε ὑπάρχειν. ὁ γὰρ τὴν αἰτίαν ζητῶν
τοῦ τὸ ζῷον, καθὸ ζῷόν ἐστιν, ὑπάρχειν τισὶ κοινήν τινα αἰτίαν ζητεῖ, 35
20 καθ' ἣν πᾶσιν, οἷς ὑπάρχει, ὑπάρχει· δεῖ γὰρ τὸ αἴτιον καὶ οὗ αἴτιον,
τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ αἰτιατόν, καθόλου ἄμφω ὑπάρχειν τινί, ᾧ ὑπάρχει τε
καὶ ᾧ ἐστιν οἷά τε ὑπάρχειν. καὶ διὰ τοῦτο πρῶτον μὲν καὶ καθ' αὑτὸ
ὑπάρχει τῷ κοινῷ τε καὶ τῷ γένει, εἰ γένος τι εἴη ὁμοίως ἑκατέρου αὐτῶν,
ἔπειτα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ τοῖς εἴδεσι πᾶσιν αὐτοῦ, ⟨εἰ εἴη⟩ εἴδη ἐφ' ὧν
25 τὸ αἰτιατὸν καὶ τὸ αἴτιόν τε καὶ μέσον ἀντιστρέφει. δείξας δ' ἐφ' ὧν τὸ
αἰτιατόν, ἐπὶ τούτων πάντων καὶ τὸ αἴτιον, ἀνεῖλε τὸ δύνασθαι τοῦ αὐτοῦ
πλείω αἴτια εἶναι κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. εἰ γὰρ ἄλλο μὲν εἴη αἴτιον 40
τοῦ τὸ Α τῷ Δ ὑπάρχειν, οἷον τὸ Β, ὡς ἔλαβεν, ἄλλο δὲ πάλιν τοῦ τῷ
Ε τὸ Α ὑπάρχειν, οἷον τὸ Γ, οὐκ ἐφ' ὧν τὸ Α κατηγορεῖται, ὅπερ ἐστὶ
30 τὸ αἰτιατόν, ἐπὶ τούτων καθόλου καὶ τὸ αἴτιον κατηγορηθήσεται. οὕτως

---

1 ἄρα om. R 2 πλείοσι scripsi cf. vs. 12: πλεῖον R: πλείω Ua 2. 3 δεικνὺς—συνιστὰς scripsi cf. vs. 12: δείκνυσι—συνίστησι libri 3 εἶναι om. B 4 ὅτι μὲν—φανερόν U: ὅτι μὲν—δι' ἐκείνου (b20—24) a 5 δεῖ U 7 γνωρίζεται a: ὁρίζεται RU εἶεν scripsi: εἰσὶν R: om. Ua 13 τοῦτο Ua: τὸ LR ὑπάρχει La 14 πλείω αἴτια—αἴτια πλείω L εἶναι La: om. RU καὶ alt. R: om. Ua 17 τούτω δὲ Ua: τοῦτο R ὑπάρχει R 18 fort. ⟨οἷς ὑπάρχει⟩ καὶ cf. vs. 21.22 19 ὑπάρχει Ua 20 δεῖ om. Ua γὰρ scripsi: δὲ RUa 22 τε R: τὸ Ua 23 ἑκάτερος R 24 ⟨εἰ εἴη⟩ εἴδη scripsi: εἰ δ' RU: om. a 25 καὶ τὸ—ἀντιστρέφει om. R δ' om. R 26 ἂν εἷλε libri τοῦ (ante δύν.) R 27 post εἴη add. τὸ R 28 τῷ (ante α) a τὸ (ante δ) Ua 30 καθ' ὧν R

δ' οὐδ' αἴτιον ἔσται τὸ ἀποδεδομένον τοῦ ἐν τῷ προβλήματι ζητου- 113v
μένου.

p. 99a1 Πότερον δ' ἐνδέχεται μὴ τὸ αὐτὸ αἴτιον εἶναι.

Δείξας ὅτι τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ οὐχ οἷόν τε διὰ πλειόνων ὑπάρχειν 45
5 αἰτίων (τὸ γὰρ καθόλου ᾧ πρώτῳ ὑπάρχει, δι' ἑνὸς αἰτίου ὑπάρχει· δι' οὗ δὲ
τούτῳ, διὰ τούτου καὶ ἑκάστῳ τῶν ὑπὸ τοῦτο) νῦν ὃ παρέθετο παρά-
δειγμα, πρὸς τὸ δύνασθαι τὸ αὐτὸ πλείοσί τισιν ὑπάρχειν διὰ διαφόρων
αἰτίων ζητεῖ πῶς ἔχει καὶ εἰ οἷόν τε τοῦτο. οἷον εἰ τὸ ζῷον δι' ἄλλου
μὲν μέσου ἀνθρώπῳ, δι' ἄλλου δ' ἀετῷ δείκνυται ὑπάρχον· τοῦ γὰρ τὸ
10 ζῷον ὑπάρχειν οἷς ὑπάρχει δόξει πλείω εἶναι τὰ αἴτια· τοῖς μὲν γὰρ τὸ
πτηνόν, τοῖς δὲ τὸ πεζόν, τοῖς δὲ τὸ ἔνυδρον. λύων δὴ τοῦτο καὶ τὸ 50
διττὸν τοῦ αἰτίου ἐνδεικνύμενος (οὐ γὰρ πάντως τὸ τοῦ συμπεράσματος
αἴτιον καὶ τοῦ πράγματός ἐστιν αἴτιον) τοῦτο δὴ δεικνὺς λέγει ὅτι, εἰ μὲν
καθ' αὑτὸ ἀποδέδεικται, τουτέστιν εἰ διὰ τοῦ αἰτίου, ὃ τοῦ πράγματός
15 ἐστιν αἴτιον, ἡ δεῖξις εἴη γινομένη, τὸ αὐτὸ αἴτιον ἀνάγκη ἐπὶ πάντων
λαμβάνεσθαι οἷς δείκνυται τὸ αὐτὸ ὑπάρχον. οὗ τὴν αἰτίαν παρέθετο, ἣν
ἔδειξεν ἤδη, εἰπὼν 'ὁρισμὸς γὰρ τοῦ ἄκρου ἐστὶ τοῦ κατηγορουμένου καὶ
τοῖς πλείοσιν ὑπάρχοντος ἡ αἰτία | δι' ἧς δείκνυται, καὶ οὗτος ὁ μέσος ὅρος'· 114r
ἡ γὰρ τοιαύτη αἰτία κατὰ κοινόν τι καὶ ταὐτὸν τοῖς πλείοσιν ὑπάρχει. εἰ
20 δὲ μὴ εἴη ἀποδεικνύμενον διὰ τοῦ αἰτίου ἀλλὰ διὰ σημείου ἢ διὰ συμβεβη-
κότος μέσου λαμβανομένου, ἐνδέχεται ἄλλῳ δι' ἄλλου τὸ αὐτὸ ὑπάρχον
δείκνυσθαι.

p. 99a2 Ἢ εἰ μὲν καθ' αὑτὸ ἀποδέδεικται καὶ μὴ κατὰ σημεῖον.

25 Τὸ μὲν σημεῖον ἀεὶ τῷ πράγματι παρακολουθεῖ· τὸ δὲ συμβεβηκὸς
δύναται καὶ ἔξωθεν ⟨εἶναι⟩.

1 οὐδ' R: om. Ua ἔσεται R 4 ὅτι bis L τὸ αὐτὸ τῷ (τῷ om. R) αὐτῷ LR: inv. ord. Ua ὑπάρχειν post 5 αἰτίων colloc. R: εἶναι L 5 αἰτίων scripsi: αἴτιον libri τῷ (ante γὰρ) R ᾧ πρώτῳ Ua: ὡς πρώτῳ R: πρώτως L ὑπάρχον pr. l. L δι' ἑνὸς—ὑπάρχει BL: om. RUa δι' alt. om. a 6 τούτῳ e τοῦτο corr. L: τούτου R νῦν BL: om. RUa 7 ὑπάρχειν LU: ὑπάρχει Ra διὰ L: om. RUa 8 αἴτιον R τοῦτο om. LR 9 ante ἀνθρ. add. τῷ L αὐτῷ L δείκνυται L: δεικνύει (δείκνυσι B) τὸ R, om. τὸ Ua ὑπάρχον LR: ὑπάρχειν, post quod add. τὸ U, τί a, Ua τοῦ γὰρ RUa: διὰ τούτων γὰρ τῶν μέσων L 10 ὑπάρχει (ante οἷς) L 11 δὲ (post λύων) L τούτω U 13 ἐνδεικνύμενος φησὶν L 14 εἰ LR: ἡ Ua 16 τὸ αὐτὸ scripsi: τοῦτο Ua: om. LR ὑπάρχειν R 17 εἰπὼν L: om. RUa post ἐστὶν add. ἤτοι L post κατηγορουμένου add. τοῦ L 18 οὕτως R 20 διὰ tert. om. L 21 ἄλλῳ scripsi: ἄλλο libri τῷ αὐτῷ R ὑπάρχειν LR 25 ante τὸ prius add. ἰστέον δὲ ὅτι L μὲν L: om. RUa 26 εἶναι addidi

p. 99a6 Εἰ δὲ μή, ὁμοίως ἕξει τὸ μέσον· εἰ μὲν ὁμώνυμα. 114r

Εἰ δὲ μὴ καθ' αὑτὸ εἴη ἀποδεικνύμενον μηδὲ διὰ τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων, ὁμοίως ἕξει τὸ μέσον, ὡς ἂν ἔχῃ καὶ τὸ οὗ ἡ αἰτία ζητεῖται. τοῦτο δὲ προσέθηκεν, ἐπειδὴ ἔδειξεν ὅτι καὶ τὸ αἴτιον δύναται 5 μὴ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς ἢ σημεῖον λαμβάνεσθαι καὶ τὸ οὗ αἴτιον καὶ τὸ ᾧ. εἰπὼν δ', ὅτι μὴ δοκεῖ τὰ τοιαῦτα προβλήματα, προσέθηκε τὸ εἰ δὲ μή, ἀντὶ τοῦ 'εἰ δὲ καὶ ταῦτα ζητοῖτο ὡς προβλήματα', 15 ὁμοίως ἕξει τὸ μέσον, κἂν μὲν ὁμώνυμον ᾖ τὸ αἰτιατόν, τοιοῦτον ἔσται καὶ τὸ αἴτιον, ἂν δὲ ὡς ἐν τῷ γένει, καὶ τὸ αἴτιον τοιοῦτον· 10 ὁμοίως καὶ εἰ κατὰ ἀναλογίαν.

p. 99a16 Ἔχει δ' οὕτω τὸ παρακολουθεῖν τὸ αἴτιον ἀλλήλοις.

Τὸ μὲν ἔχει δ' οὕτω τὸ παρακολουθεῖν εἶπεν ἀντὶ τοῦ 'ἔχει δὲ οὕτω περὶ τὸ παρακολουθεῖν'. τῷ δὲ παρακολουθεῖν ἀντὶ τοῦ ἀντιστρέφειν κέχρηται. τὸ δὲ κατάλληλον τῆς λέξεως τοιοῦτον· ἔχει δὲ 15 οὕτω τὸ παρακολουθεῖν ἀλλήλοις τὸ αἴτιον καὶ οὗ αἴτιον καὶ 20 ᾧ αἴτιον. ἔστι δὲ τὸ μὲν ᾧ αἴτιον τὸ ὑποκείμενον, τὸ δὲ οὗ αἴτιον τὸ τούτῳ ὑπάρχον. λέγει δὲ ταῦτα περὶ τῶν ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν αἰτίων. εἰπὼν δ' ἐν τοῖς πρὸ τούτου ὅτι τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ μὴ τὸ τοῦ συμπεράσματος αἴτιον καὶ τὸ οὗ αἴτιον ἀντακολουθεῖ ἀλλήλοις τῷ 20 εἶναι τὸ αἴτιον ὁρισμὸν τοῦ αἰτιατοῦ (φθάνει τε γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρηκὼς τοῦτο, καὶ νῦν δ' ἐρεῖ· τούτῳ γὰρ κέχρηται πρὸς τὴν δεῖξιν τοῦ μὴ δύνασθαι τὸ αὐτὸ πλείοσι δι' αἰτίας διαφόρους ὑπάρχον δείκνυσθαι 25 ἀποδεικτικῶς) χρησάμενος δὲ καὶ τῷ καθόλου τινὸς τό τε αἴτιον καὶ τὸ αἰτιατὸν κατηγορεῖσθαι, νῦν λέγει πότε καὶ τὸ οὗ τό τε αἰτιατὸν καὶ τὸ 25 αἴτιον καθ' αὑτὸ κατηγορεῖται ἀντιστρέφει ἐκείνοις, τῷ τε αἰτίῳ καὶ τῷ αἰτιατῷ· τοὺς γὰρ ὅρους ἀντιστρέφειν, ἐφ' ὧν καὶ ἡ κύκλῳ δεῖξις γίνεται.

p. 99a18 Καθ' ἕκαστον μὲν λαμβάνοντι τὸ οὗ αἴτιον.

Ὅτι ἀντακολουθεῖ καὶ ἀντιστρέφει τὸ αἴτιον καὶ τὸ οὗ αἴτιον καὶ τὸ ᾧ αἴτιον, ὅ ἐστιν ὁ ὑποκείμενος ὅρος, οὐκ ἀεί, ἀλλ' εἰ μὲν καθ' ἕκαστον

2 ante εἰ add. τουτέστιν L μηδὲ L: ἢ μηδὲ RUa 3 ὡς ἔχει L 4 ὅτι RUa: ἐπεὶ L 5 ἢ L: om. RUa 6 ᾧτινι L: ὧν Ua ὅτι οὐ μὴν L 7 ἀντὶ RUa: τουτέστι L ζητεῖται L 8 μὲν L: μὴ ὡς RUa ᾖ scripsi: εἴη L: ἓν RUa 11 post οὕτω add. διὰ Ua 12 εἶπεν om. L 13 παρὰ LR τὸ L: τοῦ RUa ἀντὶ τοῦ om. L: iterat U 14 ἐχρήσατο L 15 post παρακολουθεῖν add. ἤγουν ἀντιστρέφειν L 17 τὸ (superscr. L[1]) τοῦτο L 18 ἐν τοῖς πρὸ τούτου] p. 99a2 19 post συμπεράσματος add. ἀλλ' ὡς RUa: om. L ἀντακολουθεῖ scripsi: ἀντακολουθεῖν RUa: ἀντακολουθεῖν δύνανται L 20 ἐν τοῖς ἔμπρ.] p. 99a3.4 21 ἐρεῖ] p. 99a21.22 κέχρηται LR: χρῆται Ua 22 ὑπάρχον post πλείοσιν colloc. L 23 τὸ (ante καθ.) a 24 κατηγορῆσθαι pr. L: κατηγορεῖται Ua 25 αὐτὸ LR: αὐτὰ Ua κατηγορεῖται scripsi: κατηγορεῖσθαι libri 27 καθέκαστον Ua Arist.: καθέκαστα LR λαμβάνοντι LR Arist.: λαβόντι Ua 28.29 καὶ τὸ ᾧ αἴτιον om. L 29 ὅ LR: ὅπερ Ua

εἶδος λαμβάνοιμεν τὸν ὑποκείμενον ὅρον, οὗ τὴν αἰτίαν τοῦ ὑπάρχειν τι 114r
αὐτῷ ζητοῦμεν, ἐπὶ πλέον ἔσται τὸ οὗ τῆς ὑπάρξεως τὸ αἴτιον ζητοῦμεν,
τουτέστιν ὁ κατηγορούμενος ὅρος ἐν τῷ προβλήματι. εἰ δὲ πάντα ληφθείη
τὰ οἷς ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον, ἐπ' ἴσης ἔσται ὅ τε ὑποκείμενος ὅρος 35
5 καὶ ὁ κατηγορούμενος, καὶ τὸ μέσον τε καὶ αἴτιον ὁμοίως ἕξει. ὡς γὰρ
ἔχει τὸ κατηγορούμενον πρὸς τὸ ὑποκείμενον, οὕτω καὶ τὸ αἴτιον· ὁρισμὸς
γὰρ τὸ αἴτιον δέδεικται τοῦ κατηγορουμένου. πρῶτον δὲ μέσον φησὶ
τὸ προσεχὲς αἴτιον τῷ κατηγορουμένῳ, οὗ μηκέτι ἄλλο μέσον ἐστίν, ὃ
καὶ αὐτὸ πρῶτον ἄκρον εἶπεν.

10 p. 99a21 Ἔστι δὲ τὸ μέσον τὸ πρῶτον λόγος τοῦ πρώτου ἄκρου.

Διὰ τοῦτο καὶ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι δι' ὁρισμοῦ γίνονται· 40
πᾶσαι γὰρ ἀποδεικνύουσι τὰ κατ' αὐτάς· αἱ δ' ἀποδείξεις διὰ τοῦ
αἰτίου· τὸ δ' αἴτιον λόγος καὶ ὁρισμὸς τοῦ πρώτου ἄκρου·
τοῖς γὰρ τῶν πρώτων ὁρισμοῖς χρῶνται πρὸς τὰς τῶν μετὰ ταῦτα
15 ἀποδείξεις.

p. 99a23 Οἷον τὸ φυλλορροεῖν ἅμα ἀκολουθεῖ τῇ ἀμπέλῳ.

Διδάσκει πῶς τὸ πρῶτον μέσον τοῦ πρώτου ἄκρου ὁρισμός ἐστι καὶ
διὰ τί προσέθηκε τῷ μέσῳ τὸ πρῶτον. τοῖς γὰρ φυλλορροοῦσι πᾶσι τὸ 45
φυλλορροεῖν διὰ δύο μέσων ὑπάρχον δείκνυται, διά τε τοῦ πλατυφύλλου
20 καὶ διὰ τοῦ πήγνυσθαι τὸ ὑγρόν. καὶ ἔστι προσεχὲς τῷ μὲν ὑποκειμένῳ
μέσον τὸ πλατύφυλλον, ὃ ἐπὶ θάτερον πρῶτον μέσον εἶπε, τῷ δὲ κατη-
γορουμένῳ, τῷ φυλλορροεῖν, ἡ πῆξις τοῦ ὑγροῦ, ὅπερ καὶ ὁρισμός ἐστι
τοῦ κατηγορουμένου καὶ πρῶτον μέσον ὡς ἐγγύτερον τῆς κατηγορίας καὶ
αἰτία καὶ ὁρισμὸς αὐτοῦ ὄν. κάτωθεν δ' ἀρχομένῳ ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου
25 πρῶτον μέσον τὸ κοινὸν ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ 50
πλατύφυλλον· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ὁποῖά ἐστι τὰ φυλλορροοῦντα. τούτου
δὲ πάλιν τοῦ κοινοῦ καὶ τοῦ φυλλορροεῖν μέσον τὸ πήγνυσθαι τὸ ὑγρόν, ὃ
αἰτία ἐστὶ καὶ ὁρισμὸς τοῦ φυλλορροεῖν.

---

2 τὸ prius LR: om. Ua 3 ὁ κατηγορούμενος L: τὸ κατηγορούμενον RUa ληφθείη L: ληφθῇ RUa 5 καὶ tert. om. a 10 τὸ πρῶτον U (n) cf. vs. 7 et 17: om. Ra 11 διὰ—γίνονται om. L δείκνυνται R 12 post γὰρ add. αἱ ἐπιστῆμαι L καθ' αὐτά L 14 τῶν alt. om. L 20 μὲν τῷ L 21 θάτερον L: θατέρου RUa: θάτερα Arist. πρῶτον Ua: om. LR 21.22 τὸ δὲ κατηγορούμενον Ua 22 ante τῷ add. καὶ L τῷ L: τὸ RUa 23 μέσον RUa: μὲν L 24 αἴτιον L, at cf. vs. 28 καὶ om. R: δὲ ὡς L 26 τούτου L: τοῦτο RUa 27 post κοινοῦ add. δηλαδὴ τοῦ πλατυφύλλου L τοῦ alt. LR: τὸ Ua μέσον om. L ὃ L: ὅτι RUa 28 αἰτία ἐστὶ LR: inv. ord. Ua τὸ R

p. 99a30 Ἐπὶ δὲ τῶν σχημάτων ὧδε ἀποδώσει. |

Εἶπε μὲν περὶ τῆς τῶν ὅρων ἀκολουθήσεως τῆς ἐν ταῖς ἀποδείξεσι 114v καὶ τῶν ὅρων καθόλου, ἐν οἷς τὸ πρὸ τοῦ πράγματος αἴτιον λαμβάνεται, ὃ καὶ ὁρισμὸς ἦν τοῦ ἐν τῷ προβλήματι κατηγορουμένου. καὶ τίνες μὲν 5 ἀντιστρέφουσι τῶν ὑποκειμένων τῷ τε αἰτίῳ καὶ τῷ αἰτιατῷ δείξας, τίνες δ' οὔ, τὸ αὐτὸ τοῦτο δείκνυσιν ἐπὶ ὅρων τε καὶ συλλογισμῶν τῇ ἐκθέσει 5 τῶν ὅρων γνωριμώτερον καὶ πιστότερον ποιῶν τὸ δεδειγμένον.

p. 99a35 Ἅπαντα δὲ ἀντιστρέφει καὶ παρεκτείνει.

Τουτέστι τοῦτο γὰρ νῦν λέγω καθόλου. τοῦ γὰρ καθόλου 10 κατηγορουμένου τὸ μὲν ἐπ' ἴσης ἐστίν, ὃ καὶ ἀντιστρέφει· καὶ εἶπε πρῶτον δὲ καθόλου ᾧ ἕκαστον μὲν οὐκ ἀντιστρέφει, ἅπαντα δ' ἀντιστρέφει· τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ μὴ διὰ μέσου τινὸς ἀλλὰ πρῶτον 10 κατηγορεῖται· τὸ δὲ μὴ ἐπ' ἴσης καθ' αὑτὸ μέν, οὐ μὴν πρώτως ἀλλὰ διὰ μέσου.

15 p. 99a36 Δεῖ ἄρα τὸ Α ἐπὶ πλέον τοῦ Β παρεκτείνειν.

Τουτέστιν εἰ δὲ ἐπὶ πλέον τὸ Α τοῦ Β κατηγορεῖται, οὐκέτι ἂν εἴη τοῦτο αἴτιον αὐτοῦ· τί γὰρ μᾶλλον τοῦτο ἢ ἄλλο τι δι' οὗ καὶ αὐτοῦ τοῦ Δ κατηγορεῖται καὶ ἄλλων τινῶν παρὰ τὰ ὧν τὸ Β κατηγορεῖται; καὶ 15 πῶς τοῦτο ἔχει, ἑξῆς δείκνυσιν.

20 p. 99a37 Εἰ δὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς Ε τὸ Α.

Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ τὸ Α μὴ μόνον τοῖς Δ πᾶσιν ὑπάρχει, οἷς ὑπάρχον ἐδείχθη διὰ τοῦ Β, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ε, ἔσται πάντα τὰ Ε ἄλλα τοῦ Β, δηλονότι οὐχ ὑπὸ τὸ Β· τὸ γὰρ Β κατὰ μόνων τῶν Δ κατηγορεῖται. εἰ γὰρ μὴ ἔξω πίπτει τοῦ Β τὰ Ε, οὐκέτ' ἂν ἐπὶ πλέον 25 εἴη τὸ Α εἰλημμένον τῶν τε Ε καὶ τῶν Δ, εἰ εἴη ταὐτὰ τὰ Ε τοῖς 20 Δ ὄντα πάντα ὑπὸ τὸ Β. ὃ ἔδειξεν εἰπὼν εἰ γὰρ μή, πῶς ἔσται εἰπεῖν ὅτι ᾧ τὸ Ε, τὸ Α παντί, ᾧ δὲ τὸ Α, οὐ παντὶ τὸ Ε;

---

1 ὡδὶ Ua 2 εἶπε μὲν scripsi: εἴπομεν libri ἀκολουθήσεως LR: ἀκολουθίας Ua 3 καὶ περὶ τῶν καθόλου ὅρων L 4 καὶ ὃ R: ὃ om. L 5 τῷ ὑποκειμένῳ L δείξας LR: om. Ua 6 post ἐκθέσει add. τε LR 7 πιστώτερον L 8 post παρεκτείνει add. τοῖς δὴ ō αἴτιον τοῦ ᾱ τὸ β̄ R 9 λέγων νῦν Ua 10 καὶ alt. R: ὃ Ua, corr. B 11 ὡς Ua 11. 12 ἅπαντα δ' ἀντιστρέφει om. R 15 παρεκτείνει Ua post παρεκτείνειν add. ἤτοι τοῦ ὑποκειμένου R 18 περὶ R 20 δὴ Arist.: δὲ μὴ RUa 23 ἀλλὰ Ua: ἀλλήλ . . . διὰ R post δηλονότι add. τουτέστιν B οὐχ superscr. B β̄ tert. R: ᾱ Ua 24 πίπτειν Ua 25 εἰλημμένων R τὰ αὐτὰ Ua τὰ ε̄ om. R 26 παντὶ (?) ὑπάρχει R 27 ᾧ τὸ Arist.: τὸ R: τῷ Ua

οὕτως γὰρ γίνεται ἐπὶ πλέον τὸ Α τοῦ Ε, ἐὰν τῷ μὲν Ε τὸ Α παντί, 114v
μηκέτι δὲ καὶ ἀντιστρέφει· τοῦτο δὲ ἔσται, ἂν πλείοσιν αὐτὸ ὑπάρχον
⟨ᾖ⟩ ἢ τὸ Β. ἂν γὰρ μόνων ὧν τὸ Ε κατηγορεῖται, ἐπ' ἴσης ἔσται τὸ Α
τοῖς ὧν κατηγορεῖται ὄντων ὑπὸ τὸ Β· ὥστε καὶ τῷ Α τὸ Ε παντί.
5 ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ Δ. εἰπὼν δὲ τοῦτο καὶ δείξας ὅτι μὴ ὑπὸ τὸ
Β τὸ Ε ἔσται, ἐπιφέρει· διὰ τί γὰρ οὐκ ἔσται τι αἴτιον, οἷον 25
τὸ Α τῷ Δ; ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ 'διὰ τί γὰρ οὐκ ἔσται τι τοῦ καὶ τὸ Α
τοῖς Ε ὑπάρχειν αἴτιον, ὥσπερ καὶ τοῦ τοῖς Δ ὑπάρχειν αὐτὸ αἴτιον ἦν,
τὸ γὰρ Β;'. τοῦτο δὲ λέγει ἐξηγούμενος ὃ εἶπε καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδιδοὺς
10 τοῦ εἰ δὲ μή, τί μᾶλλον αἴτιον ἔσται τοῦτο ἐκείνου; εἰ γὰρ
καὶ τοῖς Ε τὸ Α ὑπάρχει ἄλλοις οὖσι τῶν Δ, καὶ τούτοις δι' αἰτίου τινὸς
ὑπάρξει. τὸ γὰρ οἷον τὸ Α τῷ Δ εἶπεν ἀντὶ τοῦ 'ὁποῖον καὶ ὅτε τὸ
Α τοῖς Δ ὑπάρχειν ἐδείκνυτο'· ὑπάρχειν γὰρ ἐδείκνυτο διὰ μέσου τοῦ Β. 30
ᾧ ἐπήνεγκεν ἅμα ἄρα καὶ τὰ Ε ἔσται τι ἕν. ὁμοίως ἄρα καὶ τὰ Ε
15 ἔσται τι ἕν, τουτέστιν ὑφ' ἕν τι καὶ ἓν κατὰ παντὸς αὐτῶν κατηγορούμενον
ἔσται, ὡς ἦν τὰ Δ ὑπὸ τὸ Β. εἰ δή ἐστι τὰ Ε ὑπό τι ἕν, τοῦτο αὖ
ἐπισκεψώμεθα. κἂν εὕρωμεν ὅ τι ποτέ ἐστιν ἐκεῖνο ⟨ὃ⟩ πάλιν αἴτιον τοῦ
τὸ Α τοῖς Ε ὑπάρχειν, ἔστω τὸ Γ τοῦτο, ὃ πᾶσι τοῖς Ε ὑπάρχει, αὐτῷ
δὲ παντὶ τὸ Α.

20 p. 99b4 Ἐνδέχεται δὴ τοῦ αὐτοῦ πλείω αἴτια εἶναι.

Δείξας, ὅτι ἐπὶ πλέον λεγομένου τοῦ κατηγορουμένου οὐχ ἀδύνατον ἐν 35
συλλογισμῷ διὰ πλειόνων αἰτίων τε καὶ μέσων συνάγεσθαι τὸ αὐτὸ τοῖς
διαφόροις κατ' εἶδος ὑπάρχον, ἐπιφέρει ὅτι ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ αἴτια
πλείω εἶναι, ἀλλ' οὐ τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει· δι' ἄλλου γὰρ αἰτίου
25 ἡ οὐσία ζῴῳ καὶ δι' ἄλλου λίθῳ. τοῦτο δ' ἐπὶ μὲν τῶν ἐν συλλογισμῷ
αἰτίων τοῦ συμπεράσματος, ἐφ' ὧν νῦν ποιεῖται τὸν λόγον, οἷόν τε· εἶπε
γὰρ 'ἂν διὰ συμβεβηκότων καὶ σημείων ὁ συλλογισμὸς γένηται'. ἐπὶ δὲ
τῶν ἀποδείξεων καὶ τῶν δι' αἰτίου συλλογισμῶν οὐχ οἷόν τε ὃν ἐδείχθη· 40
ἦν γὰρ τὸ τοιοῦτον αἴτιον ὁρισμὸς τοῦ κατηγορουμένου, ὃς καὶ τοῖς κατ'

---

1 ε̄—τῷ om. R (non om. B) τῷ scripsi: τοῦ B: τὸ Ua τῶ ᾱ (ante παντί) Ua 2 ἀντιστρέφῃ conicio ἂν Ua: ἓν ἐν R ὑπάρχειν R 3 ᾖ addidi aut μόνοις aut κατηγορῆται scribendum censeo τῶ ᾱ Ua 4 ὄντων Ua: οἷον τοῖς R τὸ ᾱ τῶ R 5 post ὁμοίως add. ὡς Ua ὑπὸ RUa: ὑπάρχει B 6 τῶ ε̄, om. ἔσται R 7 δ̄ R: ε̄ a: om. in lac. U εἰς ὃν ἐστὶ τὸ U 8 ε̄ om. R ὑπάρχει pr. l. Ua post αἴτιον prius add. τι Ua ὑπάρχειν alt. scripsi: ὑπάρχον libri 9 τὸ γὰρ scripsi: inv. ord. libri ὃ om. R 10 τοῦ om. R 11 ἀλλήλοις R τουτὶ R αἰτίαν B 13 ὑπάρχει pr. l. Ua τοῦ om. Ua 14 ὃ R ἅμα RUa: ἀλλ' Arist. ἄρα Ua (M): ὅτι R: ἄρα Arist. καὶ prius BUa Arist.: om. R τὰ alt. scripsi: τῶ R: τὸ Ua ε̄ alt. om. Ua 16 τι scripsi: τὸ libri αὖ scripsi: ἂν libri 17 κἂν B: καὶ RUa post ἐστὶν add. ἔσται Ua ἐκεῖνο ⟨ὃ⟩ scripsi: ἐκείνῳ libri 20 ἐνδέχεται κτλ. lemma posui: ἀλλ' ἄρα καὶ τὰ (τὸ Ua) ε̄ ἔσται τι ἕν RUa 21 κατηγορουμένου τοῦ λεγομένου R ante οὐκ add. ὃ Ua ἐν corr. B 22 συνάγεται Ua τὸ om. a 23 ὑπάρχουσιν R: fort. ὑπάρχειν 24 τοῖς αὐτοῖς Arist: τοῦ αὐτοῦ RUa 25 μὲν ἐν τῶ R 26 εἶπε] p. 99a4 27 γίνεται R

εἶδος διαφέρουσιν ὁ αὐτὸς αἴτιος τοῦ τὸ γένος αὐτοῖς ὑπάρχειν· καὶ 114v
γὰρ ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον διὰ τοῦ αἰσθητικοῦ ἀποδεικτικῶς.

p. 99b5 Τὰ μὲν τετράποδα τῷ μὴ ἔχειν χολήν.

Ἔσται οὖν τὸ μακρόβιον πλεοναχῶς λεγόμενον. ὧν γὰρ τῆς ὑπάρξεως
5 αἴτια πλείω, ταῦτα πλεοναχῶς λέγεται, εἴ γε τὸ αἴτιον ὁρισμός ἐστι τοῦ 45
αἰτιατοῦ· οὗ γὰρ πλείω αἴτια, τούτου καὶ λόγοι πλείους, οὐχ ὡς ταὐτοῦ
δηλωτικοί· οὗ δὲ λόγοι πλείους οὕτως, τοῦτο τῶν πλεοναχῶς λεγομένων.

p. 99b7 Εἰ δὲ εἰς τὸ ἄτομον μὴ εὐθὺς ἔρχονται.

Τὰ γὰρ μέσα αἴτια ὡς ἐν συλλογισμῷ. οὕτως δὲ καὶ πλείους ἔσονται
10 συλλογισμοί, καὶ ἕξει ταύτην τὴν τάξιν τὰ μέσα πρὸς ἄλληλα, ἣν εἶχεν,
ὅτε δι' ἑνὸς ἐδείκνυτο μέσου τὸ συμπέρασμα, τὸ μέσον πρὸς τὸ κατη- 50
γορούμενον· τὰ γὰρ ἐπάνω τῶν μέσων τε καὶ αἰτίων κατηγορουμένων
τάξιν ἔχει καὶ ἐπὶ πλέον δυνάμενα λέγεσθαι, οἷον οὐσία, ἔμψυχον, αἰ-
σθητικόν, πεζόν, λογικόν, ἄνθρωπος.

15 p. 99b9 Πότερον δ' αἴτιον τῶν μέσων τὸ πρὸς τὸ καθόλου πρῶτον.

Ὅτι ὧν συμπερασμάτων πλείω ἐστὶ τὰ μέσα, τὸ ἐγγύτατον ἑκάστῳ
αἴτιον τοῦ τὸ καθόλου αὐτῷ ὑπάρχειν. εἰπὼν γὰρ ἐφ' ὧν πλείω τὰ μέσα,
ὅτι καὶ τὰ αἴτια πλείω, ὅσα γὰρ τὰ μέ|σα, ζητεῖ ἑξῆς, ὧν συμπερα- 115r
20 σμάτων πλείω ἐστὶ τὰ μέσα, πότερον αὐτῶν ἐστι μᾶλλον αἴτιον τὸ πρὸς
τὸ καθόλου πρῶτον, τουτέστι τὸν πρῶτον κατηγορούμενον ὅρον, καθ'
οὗ ληφθὲν τὸ πρῶτον κατηγορούμενον τὴν πρώτην καθόλου πρότασιν
ποιεῖ, ἢ τὸ πρὸς τὸ ἔσχατον καὶ ὑποκείμενον, ὃ ἄτομον εἶπεν, ἤτοι ὡς
ἀληθῶς ὂν ἄτομον ἢ εἶδος ἄτομον. τὸ δὲ τοῖς καθ' ἕκαστα λέγοι ἂν
25 ἀντὶ τοῦ 'τοῦ τὸ πρῶτον καθόλου ὑπάρχειν τοῖς καθ' ἕκαστα'. φησὶ δ' ὅτι 5
τὸ ἐγγύτατον ἑκάστῳ αἴτιον τοῦ τὸ καθόλου αὐτῷ ὑπάρχειν, καὶ προσ-
τίθησι τὴν αἰτίαν· τοῦ γὰρ τὸ πρῶτον (λέγων πρῶτον ὃ εἶπεν ἄτομον
καὶ ἔσχατον ὑποκείμενον) τοῦ δὴ τοῦτο ὑπὸ τὸν πρῶτον ὅρον καὶ καθόλου
εἶναι τὸ προσεχὲς αὐτῷ μέσον αἴτιον. τῷ γὰρ Δ τὸ Γ αἴτιον τοῦ τὸ

1 διαφέρει R αἴτιον Ua ὑπάρχει R 3 τῷ RUa (B): τὸ Arist.: om. B
5 ἐστι om. R 6 οὐ libri ταυτοῦ scripsi: τούτου libri 7 πλείους λόγοι Ua
τούτου B 11 τὸ alt. om. R 13 ἔχει om. R 15. 16 εἰ δὲ—τὰ αἴτια πλείω
(b7.8) lemma Ua 17 ὅτι om Ua 18 τοῦ τὸ scripsi: τοῦ τε R: τοῦτο Ua
ὑπάρχειν scripsi cf. vs. 25. 26: ὑπάρχει libri 19 τὸ (post καὶ) U 23 ἢ libri
πρὸς τὸ RU: πρῶτον a καὶ deleverim cf. vs. 28 24 ἢ ἄτομον εἶδος Ua καθέ-
καστον Ua Arist. 25 τὸ om. Ua ὑπάρχειν scripsi: ὑπάρχει libri καθέκαστον
Ua 26 ἐγγύτατα ἐν ἑκάστω R τοῦ τὸ—ὑπάρχειν scripsi: τοῦτο—ὑπάρχει libri
27 λέγειν B 28 τοῦ scripsi: τοῦτο libri τὸν ἄορον Ua 29 τῶ (post τοῦ) Ua

Β αὐτῷ ὑπάρχειν, δι' ὃ καὶ τὸ Α αὐτῷ ὑπάρχει. διὸ τοῦ μὲν τῷ Δ 115r
τὸ Α ὑπάρχειν τὸ Γ αἴτιον· τοῦτο γὰρ αὐτῷ προσεχές· τοῦ δὲ πάλιν τῷ
Γ τὸ Α ὑπάρχειν τὸ Β· πάλιν γὰρ τῷ Γ τὸ Β προσεχές. τῷ δέ γε Β 10
τὸ Α οὐκέτι δι' ἄλλου μέσου, εἰ ἄμεσον εἴη. τοῦτο γὰρ εἶπε διὰ τοῦ
5 τούτῳ δὲ [τὸ] αὐτό· εἰ γάρ ἐστιν ὁρισμὸς αὐτοῦ, οὐκέτι ἂν αὐτῷ δι'
ἄλλου μέσου ὑπάρχοι.

p. 99b 15 Περὶ μὲν οὖν συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξεως.

Τὸ ἀποδεικτικὸν τῇ ἐπιστήμῃ προσέθηκεν, ἐπεὶ κοινότερον ἐπιστήμη
καὶ κατ' ἄλλων κατηγορεῖται. οὐκέτι δὲ τῆς ὁριστικῆς πραγματείας, περὶ 15
10 ἧς καὶ αὐτῆς ἐν τούτῳ τὸν λόγον πεποίηται, καὶ ἐμνημόνευσεν ἰδίᾳ, ἐπεὶ
καὶ αὐτὴ πρὸς τὴν τῶν ἀποδείξεων γένεσίν τε καὶ σύστασιν συντελεῖ.
περὶ γὰρ ὁρισμῶν προηγουμένως ἐν τῷ Ζ τῆς Μετὰ τὰ φυσικὰ λέγει· ἡ
γὰρ κυριωτάτη ἀπόδειξις ἡ διὰ τοῦ διὰ τί δέδεικται διὰ τοῦ ὁρισμοῦ
τοῦ κατηγορουμένου ἄκρου γινομένη.

15 p. 99b 17 Περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν, πῶς τε γίνονται γνώριμοι.

Ζητεῖ περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ἀποδεικτικῶν (αὗται δ' εἰσὶν αἱ ἄμεσοι 20
καὶ πρῶται προτάσεις), πῶς τε γίνονται γνώριμοι, ἐπεὶ μὴ διὰ
ἀποδείξεως καὶ συλλογισμοῦ, καὶ τίς ἕξις ἢ δύναμις τῆς ψυχῆς ἐστιν
ἡ γνωρίζουσα αὐτάς.

20 p. 99b 32 Ἀνάγκη ἄρα ἔχειν μέν τινα δύναμιν.

Λύων τὴν ἀπορίαν τῷ μὲν ἐκ γενέσεως ἡμᾶς ἔχειν τὴν γνῶσιν τῶν
ἀρχῶν ὡς ἀτόπῳ ⟨οὐ⟩ συγχωρεῖ, πῶς ⟨δ'⟩ ὕστερον αὐτὴν ἀναλαμβάνομεν, 25
πειρᾶται λέγειν. καὶ ἐπεὶ ἀδύνατον μὴ προϋπαρχούσης τινὸς γνώσεως
μάθησίν τινα γενέσθαι, ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τῶν ἀρχῶν ἀεί τινας ἀρχὰς
25 εἶναι μᾶλλον γνωρίμους τῶν μετ' αὐτάς, πῶς καὶ ἐνυπαρχούσης τινὸς
ἡμῖν γνώσεως ἡ τῶν ἀρχῶν ὕστερον ἐγγίνεται γνῶσις καὶ οὐκ ἐπ' ἄπειρον
τοῦτο πρόεισι, λέγει. ἀνάγκη γὰρ ἔχειν μέν τινα δύναμιν ἡμᾶς
προϋπάρχουσαν τῆς τῶν ἀρχῶν γνώσεως, ἀφ' ἧς ἡ γνῶσις ἡ τούτων
γίνεται (ἀδύνατον γὰρ ἄλλως), μὴ τοιαύτην δ' εἶναι ταύτην ἣ ἔσται 30
30 τούτων τιμιωτέρα τῷ ἀκριβεστέρα εἶναι, ὥσπερ ἐστὶν ἡ τῶν ἀρχῶν

---

1 ἃ scripsi: ὃ libri 4 δι' Ua: δ' R 5 τὸ om Arist. αὐτῷ om. R 8 post ἐπεὶ add. δὲ R 10 αὐτὸς R τῷ λόγῳ R καὶ alt. om. Ua 11 αὕτη libri 12 τῆς om. B ἐν τῷ ζ' τῆς Μ. τ. φ.] c. 10—12 13 an δὲ? τοῦ prius Ua: τῶν R διὰ alt. BUa: om. R 16 ante ζητεῖ add. ἑξῆς Ua 17 καὶ om. a γίνεται U 21 μὲν ἐκ scripsi: μὴ ἐκ Ua: ἐκ μὴ R: μὴ ἐκ μὴ B 22 ἀτόπῳ BUa: ἀτόμῳ R οὐ et δ' addidi post ἀναλαμβάνομεν add. ὡς ἀτόπῳ R 25 μετὰ ταύτας Ua 26 ὕστερον ἐγγίνεται Ua: ὑπεγγίνεται R: ὑπεγγίγνεται B ἐπ' om. Ua 27 λέγει scripsi: λέγων libri 28 ἡ alt. om. R 29 ἄλλως BUa: ὅλως R

τῆς ἐπιστήμης γνῶσις τιμιωτέρα τῶν ⟨ὧν⟩ μετ' αὐτὴν καὶ δι' ἐκείνων 115r
γίνεται γνῶσις. ἡ μὲν γὰρ τοιαύτη ἀρχή, δι' ἧς τι δείκνυται, κυριωτέρα
πρὸς γνῶσιν καὶ ἀκριβεστέρα τοῦ δι' ἐκείνης γνωρίμου γινομένου· ἡ
δ' οὕτως οὖσα ἀρχὴ ὡς δύναμίς τις ὑποβεβλημένη καὶ ὕλης λόγον ἐπέχουσα
5 πρὸς τὰ συνιστάμενα ἐξ αὐτῆς τε καὶ ἐπ' αὐτῇ οὐκ ἔστιν ἀκριβεστέρα
τοῦ ἐπ' αὐτῇ γινομένου τε καὶ συνισταμένου οὐδὲ κατὰ τοῦτο τιμιωτέρα· 35
οὐ γὰρ ἀκριβέστερον τὸ ἀτελὲς τοῦ τελείου, ὅτι μηδ' ἡ ὕλη τοῦ εἴδους.

p. 99b39 Ἐν οἷς δ' ἔνεστιν αἰσθανομένοις ἔχειν ἔτι ἐν τῇ ψυχῇ.

Ὅτι ⟨ἔστιν⟩ ἐν οἷς δύναμίς ἐστι τοῦ φυλάσσειν τε τὸ αἴσθημα καὶ μεμνῆ-
10 σθαι καὶ ἔχειν τι ἐν τῇ ψυχῇ αἰσθομένοις μετὰ τὴν αἴσθησιν, ἔστι δ'
ἃ καὶ ὡς ἕν τι ἐν τῇ ψυχῇ φυλάσσειν οἷά τ' ἐστὶ τὰ ἐκ τῶν πολλῶν καὶ
ὁμοίως κατ' αἴσθησιν ἐνεργὰ καὶ λογικά ἐστιν. ἐν οἷς γὰρ πλείων γνῶσις τοῦ
κατὰ τὴν αἴσθησιν πάθους, τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν πλειόνων αἰσθητῶν μνήμης 40
τε καὶ μονῆς λόγον κτᾶται, τὰ δ' οὔ. κατὰ διαφορὰν γὰρ τῆς δεχομένης
15 ψυχῆς τὸ αἴσθημα οἰκεία τις κατασκευὴ γίνεται ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν
μνημῶν. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς μονῆς τοῦ κατ' ἐνέργειαν
αἰσθητοῦ μνήμη τε καὶ φαντασία. ἔστι γὰρ ἡ φαντασία κίνησίς τις τῆς
ψυχῆς ὑπὸ τοῦ ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως μείναντος· οἷον γὰρ αἰσθητῷ ἐντὸς
ὄντι τῷ ἐγκαταλείμματι τούτῳ, ὃ καὶ φανταστὸν καλεῖται, ἐπιβάλλουσα ἡ
20 ψυχὴ ἡ φανταστικὴ ἀλλοιοῦταί πως, ὡς ἡ αἴσθησις τῷ αἰσθητῷ ὄντι 45
ἐκτός. ᾧ ὅταν μὲν ὡς πρότερον ὁραθέντι καὶ ὡς ὁμοίως ἐπιβάλλει
ὁμοίως, μέμνηται· ἡ δ' ἕξις καὶ ἡ ἀντίληψις ἡ ὡς εἰκόνος αὐτοῦ καὶ
ὁμοιώματος γινομένη μνήμη. εἰ δὲ μὴ ὡς τοιούτου μηδὲ συναναφέρει
τὸ εἶναι αὐτὸ εἰκόνα καὶ ὁμοίωμα οὗ πρότερον ᾔσθετο, φαντασία τὸ
25 τοιοῦτον, οὐκέτι δὲ καὶ μνήμη.

p. 100a6 Ἐκ δὲ ἐμπειρίας ἠρεμήσαντος τοῦ καθόλου.

Ἠρεμήσαντος τοῦ καθόλου ἀντὶ τοῦ 'κατὰ ταὐτὸ καὶ ὡσαύτως 50
αὐτοῦ μείναντός τε καὶ νοηθέντος καὶ μὴ ὡς ἐπὶ πολλὰ τὴν μετάβασιν
ἔχοντος ἀλλ' ὡς ἑνὸς μείναντος ἐν τῇ ψυχῇ'. τί δ' ἐστὶ τὸ καθόλου,
30 ἐξηγησόμεθα· τὸ γὰρ ἓν ἐπὶ πᾶσι τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ πολλοῖς κατὰ τὴν
ὁμοιότητα καὶ ταυτότητα τὴν ἐν αὐτοῖς ληφθεῖσαν ἐν τῇ ψυχῇ, τοῦτό ἐστι

---

1 ὧν addidi 3 γινομένου γνωρίμου Ua 4 οὕτως Ua: ὅτι R ὕλης Ua: ὅλως R
6 αὐτῆς R 8 post ἔνεστιν add. ἢ Ua ἔτι R Arist.: τί Ua (d, corr. A) cf. vs. 10
9 ἔστιν addidi 12 ἔνγερα sic Ua πλείω Ua γνῶσιν a 14 καὶ μονῆς
B: μόνης RUa κτᾶται] κτ corr. B 15 ἀπὸ τῶν R: ἀτόπων Ua 19 φανταστὸν
BUa: φανταστικὸν R 21 ὡς alt. om. a ἐπιβάλλη conicio 22 ἡ alt. om. Ua
ἡ tert. superscr. B 23 εἰ scripsi: ἡ libri τοιοῦτον Ua 24 οὐ libri
26 post ἐμπειρίας add. ἢ ἐκ παντὸς Arist. (om. pr. n) cf. p. 602,2 27 κατὰ ταὐτὸ
scripsi: κατ' αὐτὸ R: κατὰ ταῦτα Ua 30 ἐξηγησάμεθα Ua ἓν scripsi: ὂν libri
post καὶ del. καθόλου B 31 αὐτοῖς scripsi: αὐτῷ R: αὐτῇ Ua

τὸ καθόλου. ὃ καθόλου τέχνης ἀρχὴ καὶ ἐπιστήμης γίνεται. ἡ μὲν γὰρ ἐμπειρία ἀπαγὴς ἔτι· ἡ δὲ καθόλου πρότασις πεπηγυῖά τε καὶ ἐπὶ ταὐτοῦ μένουσα καὶ ἐκ τῆς τῶν ὑπ' αἴσθησίν τε καὶ μνήμην ἐλθόντων 55 ὁμοιότητος καὶ τῆς ἐπὶ τούτοις ἐμπειρίας περί|ληψιν ὁμοίαν ποιουμένη καὶ 115v
5 τῶν ὁμοίων μὲν τούτοις οὐκ ἐληλυθότων δὲ εἰς αἴσθησιν ὡς † ἐν τῇ καὶ τούτοις πάντων ἐχόντων κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον μετάβασιν.

Περὶ γένεσιν μὲν οὖσα, τουτέστι περὶ γενητόν τε καὶ ποιητὸν οὖσα. ποιητὸν δ' οὐχ ἁπλῶς ἀλλ' ἡμῖν ποιητόν ἐστι τέχνης ἀρχή.

10 Ἂν δὲ περὶ τὸ ὄν. ἤτοι λέγει περὶ ἀγένητον καὶ ἀίδιον καὶ οὐκ ἐν γενέσει τὴν ἐπιστήμην· ἐδείχθη γὰρ ὅτι αἱ ἐπιστῆμαι καὶ ἀποδείξεις 5 περὶ ἀίδια. ἢ μᾶλλον ὃν ἂν λέγοι οὗ ὡς ὄντος ἡ ἀντίληψις ἐγένετο, οὐχ ὡς ὑφ' ἡμῶν γινομένου· ἡ γὰρ ἀπὸ τοῦ τοιούτου ἐκ τῆς μνήμης τε καὶ ἐμπειρίας τοῦ καθόλου μονὴ ἐπιστήμης ἀρχή. καὶ γὰρ φυσικὴ ἐπιστήμη
15 καίτοι περὶ τὰ κινούμενα οὖσα καὶ περὶ γένεσιν· ἁπλῶς γὰρ ἡ μὲν τέχνη περὶ τὸ ὑφ' ἡμῶν γινόμενον, διὸ καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ εἶναι αὐτῇ ἐν ἡμῖν, ἡ δ' ἐπιστήμη περὶ τὰ μὴ ὑφ' ἡμῶν γινόμενα ἀλλ' ὄντα.

p. 100a 13 Η δὲ ψυχὴ ὑπάρχει τοιαύτη οὖσα οἵα δύνασθαι πάσχειν τοῦτο. 10

20 Οὕτως καὶ ἐν τῇ ψυχῇ συμβαίνει τῇ λογικὴν τὴν δύναμιν ἐχούσῃ τῆς τοιαύτης ἐν αὐτῇ στάσεως. ἐκ γὰρ τῶν αἰσθητῶν παραρρεόντων καὶ ἄλλοτε ἄλλων γινομένων μνήμης γινομένης καὶ ἐμπειρίας ἐκ τῆς μνήμης, ἐπὶ ταύτῃ στάσις τοῦ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐμπειρίᾳ καθόλου, ἔπειτα ἄλλου ὁμοίου, καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ καθόλου καὶ τὴν ἀρχὴν ἡ ἀπὸ τῶν τοιούτων
25 στάσεών τε καὶ περιλήψεων πρόοδος. τὸ δ' ἕως ἐπ' ἀρχὴν ἦλθεν 15 ἤτοι ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ νοουμένων τε καὶ ἀθροιζομένων εἶπεν· ἡ γὰρ ἐπὶ τοῖς αἰσθητοῖς ⟨τοῦ⟩ καθόλου συναίσθησίς τε καὶ σύστασις καὶ ἡ ἐπὶ τοῖς πρώτοις καθόλου λῆψις τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ πρώτου κοινοῦ λῆψις. ἢ ἀρχὴν καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ εἶπε τὸν ἀθροισμὸν καὶ τὴν τάξιν τε καὶ τὴν
30 ἄθροισιν καὶ τὴν παράταξιν τοῦ παντὸς στρατοπέδου. λέγει δ' ἐπιτηδειότητα καὶ δύναμιν τὴν ψυχὴν ἔχειν τοῦ δύνασθαι φυλάσσειν τὰ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν πάθη.

---

1 ὃ Ua: καὶ R ἐπιστήμη B 2 ἔτι R: ἐστιν Ua πρότασις R: τροπὴ Ua τε om. R 3 τῶν om. R 5 post μὲν add. ἐν R τῷ, ut videtur, R: verba gravius depravata videntur 9 ποιητὸν scripsi: ποιητοῦ libri 11 ἐδείχθη] I 8 p. 75 b 21 sq. post καὶ add. αἱ U 12 λέγη Ua 13 γινομένου scripsi: γινομένη libri τοῦ om. R 14 ἐπιστήμη om. R 15 γὰρ ἡ μὲν R: γίνεται. ἡ μὲν γὰρ Ua 17 μὴ om. Ua ὄντα R: αὐτά Ua 18 τῇ αὐτῇ U 20 λογικῇ Ua 23 στάσης R 25 τε B: om. RUa περίοδος R 26 ἐπὶ om. R 27 τοῦ addidi σύνθεσίς—στάσις Ua 28 κοινοῦ scripsi: κοινὴ libri ὑπάρχει, om. ἢ R 29 fort. ὡς ἐν εἶπας τὸν ἀριθμόν Ua τάξιν R, corr. B: στάσιν Ua, pr. B 29. 30 τὴν ἄθροισιν καὶ τὴν om. Ua 31 τῆς ψυχῆς R φυλάττειν Ua

p. 100a14 Ὃ δ' ἐλέχθη μὲν πάλαι. 115v

Ὅτε ἔλεγεν "ἐκ δ' ἐμπειρίας ἠρεμήσαντος τοῦ καθόλου ἐν τῇ ψυχῇ".

p. 100a16 Καὶ γὰρ αἰσθάνεται μὲν τὸ καθ' ἕκαστον.

5 Λέγει τὴν αἴσθησιν μὲν αἰσθάνεσθαι ὧν ἂν αἰσθάνηται [καὶ] ἐπὶ τῶν 25 καθ' ἕκαστα· τῶν γὰρ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ ἀτόμοις ἡ αἴσθησις αἰσθητική· ἡ δ' ἀντίληψις αὐτὴ τοῦ καθόλου γίνεται. ὃ βουλόμενος δεῖξαι, πῶς γίνεται, παραδείγματι ἐχρήσατο τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τῷ Καλλίᾳ, οὐχ ὡς τοῦ ἀνθρώπου καθὸ ἄνθρωπος ἢ τοῦ Καλλίου καθὸ Καλλίας ὄντος αἰσθητοῦ, 10 ἀλλ' ὃ λέγει διὰ τούτων ποιεῖ γνώριμον. ὡς γὰρ ὁ ἀνθρώπου ἔννοιαν ἔχων οὐχ ὡς Καλλίου τοῦ ἀνθρώπου ἤ τινος τῶν καθ' ἕκαστα τὴν ἔννοιαν ἔχει ἀλλὰ τούτου ὃς κατὰ πάντων τῶν καθ' ἕκαστα ἀνθρώπων κατηγο- 30 ρεῖται κοινῶς, ὧν ἐν πᾶσιν αὐτοῖς, οὕτως ἡ ὄψις ἡ τοῦ ἐν τῇ χιόνι λευκοῦ αἰσθανομένη οὐχ ὡς χιόνος λευκῆς αἰσθάνεται ἀλλ' ὡς λευκοῦ· ὃ λευκὸν 15 κοινόν ἐστι τῇ χιόνι πρὸς τὰ λευκὰ πάντα· καὶ γὰρ ὁρᾷ τὸ ἐν αὐτῇ λευκόν, ἀλλ' οὐχ ᾗ χιών.

p. 100b2 Οἷον τοιονδὶ ζῷον.

Τὸ μετὰ προσθήκης τινὸς λεγόμενον μεμερισμένον, οἷον ζῷον τοιονδί, τὸ δὲ χωρὶς προσθήκης ἀμερές, τουτέστιν οὐ διῃρημένον.

20 p. 100b5 Ἐπεὶ δὲ τῶν περὶ τὴν διάνοιαν ἕξεων. 35

Ὅτι οὐ τῇ διὰ ἀποδείξεως γνώσει ἡ αὐτή ἐστιν ἡ τῶν ἀρχῶν γνῶσις, καὶ ὅτι ὁ νοῦς ἐστιν ὁ τὰς ἀρχὰς γινώσκων τῆς ἐπιστήμης, καὶ ὅτι ὄντος τοῦ ἐν ἡμῖν νοῦ διττοῦ, τοῦ μὲν θεωρητικοῦ τοῦ δὲ πρακτικοῦ, καὶ ὄντος τοῦ μὲν πρακτικοῦ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἄλλως ἔχειν τοῦ δὲ 25 θεωρητικοῦ περὶ τὰ ἀίδια καὶ ἀεὶ ὁμοίως ἔχοντα, τοῦ μὲν πρακτικοῦ νοῦ δύναμις ἥ τε δοξαστικὴ καὶ ἡ λογιστική, τοῦ δὲ θεωρητικοῦ ἥ τε νοητικὴ 45 καὶ ἡ ἐπιστημονική· ὧν αἱ μὲν τοῦ πρακτικοῦ οὐκ ἀεὶ ἀληθεύουσιν, αἱ δὲ τοῦ θεωρητικοῦ ἀεί. καὶ ὅτι δόξα ἐστὶν ὑπόληψις ἄνευ ἀποδείξεως, διὸ καὶ ἀβέβαιος, καὶ λογισμὸς δὲ ἀπατᾶται πολλάκις τῷ μηδὲ τὴν ὕλην,

---

2 ὅτε BUa: ὅτι R ἔλεγεν] p. 100 a 6 ἠρεμίσαντος a 4 καθέκαστα R 5 αἰσθάνεσθαι μὲν Ua αἴσθηται R καὶ delevi 6 καθέκαστον pr. l. Ua 7 τὸ Ua 8 γίνεται R: εἴρηται Ua 9 καθ' οὗ pr. l. Ua 10 ἀνθρώπου scripsi: ἄνος libri 11 καθέκαστον Ua 12 ἔχει scripsi: ἔχων libri καθέκαστον Ua ante ἀνθρ. add. τῶν B 13 κοινὸς R τοῦ om. R τῇ om Ua 14 ἀλλά, om. ὡς Ua 15 ὁρῶ Ua αὐτῷ R 18.19 τὸ—διῃρημένον om. a 18 ζῶον U: om. R 19 οὐ U: om. R 22 καὶ alt. om. Ua 25 ἀεὶ om. R 28 καὶ— p. 603,2 βούλεσθαι huc transposui: post p. 603,10 θεωρητική colloc. RUa καὶ ὅτι R: ὅτι ἡ Ua 29 ante λογ. add. ὁ Ua μὴ R

περὶ ἣν [καὶ] ἔστιν, ἀναδέχεσθαι τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν· περὶ γὰρ τὰ ἐνδεχόμενα, περὶ ὧν καὶ τὸ βούλεσθαι. αἱ γὰρ αἰσθήσεις ἄλλως ἀληθεῖς, οὐ κατὰ σύνθεσίν τινα· τοῦτο γὰρ ἴδιον τῆς λογικῆς ψυχῆς.

p. 100b15 Καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς εἴη ἄν. 115v

5 Εἰπὼν ἀρχὴν ἐπιστήμης εἶναι τὸν νοῦν, ἔχειν δὲ καὶ ἀρχὰς τῶν ἐπιστητῶν τὰς ἀμέσους προτάσεις, νῦν λέγει ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἐπιστήμης εἴη ἂν τῆς ἀρχῆς τῶν ἐπιστητῶν γνῶσις, ἡ δὲ πᾶσα ἐπιστήμη παντὸς τοῦ ἐπιστητοῦ· ὡς γὰρ ἡ ἀρχὴ πρὸς τὴν ἀρχήν, οὕτως τὸ πᾶν, οὗ ἡ 50 ἀρχή, πρὸς τὸ πᾶν πρᾶγμα, οὗ τῆς ἀρχῆς ἦν ἡ τῆς ἐπιστήμης ἀρχὴ 10 γνωστική τε καὶ θεωρητική.

1 καὶ delevi 4 ἀρχῆς (post μὲν) U post ἂν add. ἀρχή U 5 ἐπιστήμην U τὸν νοῦν εἶναι Ua ἔχων Ua τῶν om. R 6 ἐπιστημῶν R 7 τῶν ἐπιστητῶν om. a 10 τέλος subscr. B: ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν ὑστέρων δεύτερον U: Ανωνύμου ἐξηγήσεως, τῶν εἰς τὸ δεύτερον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν ἀριστοτέλους, τέλος a

INDICES

I INDEX VERBORUM*)

*) 47—99 = 547—599, 00—03 = 600—603.

II INDEX NOMINUM

III LOCI ARISTOTELICI

ADDENDA ET CORRIGENDA

A. IN ANALYT. PRIOR. COMMENTARIO PHILOPONEO

p. 47,16 l. δὰν cf. B 156,22
p. 66,3 l. διότι
p. 67,2 ποῖ conicio
p. 69,36 συνάγοντας ἤδη τὰ scribere malim
p. 243,25. 26 quae scripsi, coniecit Prantl *Gesch. d. Log. im Abendl.* I 380 n. 60
p. 272,5 ἐν τῇ 'Αποδεικτικῇ conicio, scil. p. 83 a 1 sq. cf. B 235,17 sq. 244,4. 5
p. 392,4 l. ὅτι ἐστὶν ὁ ex Escur. Φ-III-10
p. 396,5 l. ἢ || n. 10 Yt] l. Ut || 23 l. εἰ δ' ἡ ἀποφατικὴ ᾖ ex Escur. Φ-III-10
p. 481,7 l. ἀποδεικνύντες

B. IN ANALYT. POST. COMMENTARIO PHILOPONEO

p. 1,3 l. ΕΠΙΣΤΑΣΙΩΝ
p. 2,5 n. adde δὲ T: post 6 διδάσκει colloc. RUVa
p. 10,29 l. ἀπόφασις' ἐπὶ
p. 13,30 καθολικωτέρων τινῶν conicio
p. 16,22 n. adde μὲν scripsi: μέντοι libri
p. 19,17 n. dele S
p. 20 in summa pagina l. b7. 9 || 15 l. ταῦτα καὶ τοῖς πολλοῖς τῆς ἀποδείξεως et in notis τῆς ἀποδείξεως καὶ τοῖς πολλοῖς ταῦτα a
p. 22,20 n. adde: post συμπέρασμα add. ὃν R || καὶ primum a Arist.: om. RUV
p. 24,20. 23 l. ἀποδεικτῶν — ἀποδεικτά, quae exhibet Φ-I-14 cf. vol. XXI 1 p. XVII 25. 28
p. 26,5 l. ζῳδιακοῦ
p. 36,17 κοινὰ conicio
p. 47,29 l. δεκάδες
p. 56,27 l. ἄνθρωπος
p. 66,18 l. ἀλλὰ
p. 107,1. 2 l. ἀποδείξεως
p. 123,28 ἐφ' conicio cf. p. 60,28 120,21
p. 125,27 l. αἰσθήσεως
p. 150,28 n. l. Πλάτων] Sophist. c. 16 p. 229 B
p. 153,12 dele δοκεῖ βέλτιον cf. p. 240,6
p. 183,31 n. l. c. 3
p. 187,25 l. ἀπόφασις.
p. 238,27 l. ἐστιν οὐσίας

p. 243,7. 8 n. l. ἐν τῷ Περὶ ψ.]
p. 265,1 l. τὸ σχῆμα
p. 297,11.12 l. εὐ-θείαις
p. 305,4 n. l. ὃ καὶ] τὸ R
p. 331,9 n. adde μὲν οὖν ἐν a
p. 332,12 n. post ὅτι adde ἡ
p. 333,6 post μέσου adde ὅρου itemque in notis
p. 338,31. 32 αἰσθηταί conicio
p. 341,33 l. κατηγορικός
p. 342,23 dele καὶ prius, quod om. etiam Z
p. 349,5 l. , ὡς
p. 384,10. 11 n. adde Phys. B 9 cf. vol. XXI 1 p. 154,10
p. 386,10 γὰρ conicio
p. 439,16 ἀεὶ habet Mosq.
28 l. ἀρχοειδέστερα
29 l. λογισμὸς, quod exhibent Mosq. et Z
p. 440,2 post ὥσπερ adde e Mosq. ἀρχή, dele ⟨ἄλλη ἀρχὴ⟩
9 post ἡ adde μὲν e Z Arist.
p. 458 a 6 post A 92,9. 10 adde cf. B 301,26 sq.
p. 464 post δεῖνα A adde 33,13 sq.
p. 478 a 51 dele ἐπὶ τοῦ ἵνα A 460,6